Góró Lajos, agyagfalvi, cs. és kir. mérnökkari alezredes és rajzoló; szül. 1786 jún. 14-én Déván; megh. 1843 nov. 14-én Nagyszebenben. A katonai pályára lépett és a bécsi cs. kir. ingenieur akadémiában végezte tanulmányait. Ezután mint tiszt részt vett a napoleoni hadjáratokban és az asperni ütközetben, valamint a pozsonyi hídfő védelmezésénél kitüntette magát. 1813—15-ben Olaszországban katonáskodott, a háboru után pedig Dalmáciában működött s szabadidejében a régészettel foglalkozott. A nápolyi táborozás alatt 1821-ben Pompejiben végzett régészeti kutatásokat, melyekről Wanderungen durch Pompeji cz. 1825-ben Bécsben megjelent művében számolt be. A műhöz 20 rézmetszetű képet és 4 kőrajzot mellékelt, melyeknek eredeti rajzait ő maga a helyszínén készítette. Az első táblán Pompejinek s az 1824-iki ásatásoknak rajza látható, míg a többi lapok a kiásott épitészeti, festészeti és szobrászati emlékeket ábrázolják. G. az 1842-iki erdélyi országgyűlésen az alapítandó erdélyi múzeumnak könyveket, éremgyűjteményt és képeket ajándékozott.

Erdélyi Híradó. 1843. 93. sz. — *Hazai s Külföldi Tudósitások.* 1828. I. 32. sz. — *Kelemen Lajos:* Művészeti adatok az Erdélyi Múzeum Egyesület irománytárában. *Művészet.* 1912. 218. l. — *Közhasznú Ismeretek Tára.* V. 369. l. — *Mult és Jelen.* 1843. 93. sz. — *Nagler G. K.:* Neues allg. Künstler-Lexicon. München, 1837. V. 294. l. — *Szinnyei József:* Magyar írók. III. 1296. h. — *Szuchy Emil:* Góró Lajos. *Művészet.* 1911. 314. l.

Goro Lajos, aggaffdvi

könyve

< > Wanderungen durch Pompeii. Wien, 1825.

A cimlapon neve alatt „Hauptmann im K. K. Oesterreichischen Génie Corps, Ritter des königlich-Sicilianischen militärischen St Georg-Ordens der Wiedervereinigung."

A figurális rajzu táblák többnyire olasz grafikusok minus

A műben megjelent mérnöki felvételeket kivétel-nélkül Goro rajza utan készítettek

5

április 28-án

811. ~~[illegible]~~)

...ny asztalra tett kosárban ~~[illegible]~~ kerti virágoktól körött csokor van. | ~~[illegible]~~ son ~~[illegible]~~ darázs mászik fölfelé s fölül mögötti sötétpiros egő szerelmen ~~[illegible]~~ lepke ül. Az asztalon ...ört köti le figyelmünket a melynek egy része le... ...obbra: „J. Drechsler f. 1790."

...i 32:44·5 cm.

...e, sárga szalma virágtól (Xeranthemum), ...l, violatól, ~~[illegible]~~, egő szerelemből és egyéb

209

Gyóró Lajos

1786–1843

l.

Arv. Csanak 110. anke. Sat

Szabó: Hrpádker

Goró Lajos, agyag-
falvi

cród
z
Berzeviczy Albert:
Magyar utazók
Olaszországban a mult
század első felében
Magyar Könyvtár
340. sz. Bp. 1903. 27 l.
28 l.

A Felső magyarország. Minerva 1826-ik
évfolyamában Kazinczy Ferenc ist fenti
Wanderungen durch
Pompeji c. munkáról dicséró
ismertetést.

A Tarsalkodó 1932. nov. 7. szá-
mában szintén ismertette Goró könyvét

Rmf.

Góbi Ign.

igazg.

A PESTI AG. HITVALL EVANGELIKUSOK GYMN. PECSÉTJE 1865

Goró Lajos

lásd

Szinnyei V.

583. h.

II Joisef:

Mellig, balra for
kájá egyszer fodritott; sem
Theresia rend selvag diszit: M
nyét maga körül csava

„Jos

Ceruzarajz, az alak

G

Goró Lajos agyagfalvi
1786 –

Irod.

Szuchy Emil – Goró Lajos.
Művészet 1911. 314. l.

~~Asiapi Egypta~~ ~~III. 238.~~

Góró Lajos I.

cs. és. kir. mérnökkari alezredes
és rajzoló

L.

Szendrey-Szentiványi

590. l.

T. 272.

Curieuser Bericht Von denen Kayserl
er unter Ihro Hochfürstl. Durchl.
Esseck stehenden [illegible]
ug eines ziemlichen Theils der
ffnen Brücken im Julio des 1687ten
Jahr 1687 jelzésü röpiv látképén

CK
pusztitott hajóhiddal és két vi-
g a Mo Rast-on átvezető elrombolt

3 : 32.5 cm.

2070.

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

úrnak
úrnőnek

MEGHÍVÓ

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT

F. ÉVI ÁPRILIS HÓ 22-ÉN, SZERDÁN DÉLUTÁN 6 ÓRAKOR A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ELŐADÓTERMÉBEN (VIII., BAROSS-UTCA 13.) TARTANDÓ

FELOLVASÓ ÜLÉSÉRE

SORREND:

1. *Dr. LÁSZLÓ GYULA:* Az avar világképről.
2. *Dr. DERCSÉNYI DEZSŐ:* XIV. századi magyar illuminált kéziratok Amerikában. (Színes felvételek bemutatásával).

A társulat vendégeket szívesen lát.

Budapest, 1942. évi április hó 11-én.

GEREVICH TIBOR
elnök

A választmány előzőleg d. u. 5 órakor választmányi ülést tart. Kérjük t. Választmányi Tagjaink pontos megjelenését.

40.434. — K. M. E. Ny.

1786 – 1843.

Góró Lajos: Wanderungen durch Pompeji rét- és kömetszetű rajzokkal Béczben jelent meg 1824. (V.ö. Magyar Kurír 1825. Archiv für Geschichte 1824. júl. 28. Il Sebeto Giornale 1824. márc. 31.)

[Magyar rajzoló és író. * 1786. VI. 14. Déván, + 1843. XI. 14. Hermanstadt.
Irod. Nagler, Kunstlex V. – V.ö. Kunstbatt 1825. 330. l. –
Művészet 1911. 314. l., XI. 218. – Szendrei-Szentiványi I. 510

agyagfalvi Góró Lajos cs. és kir. mérnökkari alezredes.

Kazinczy ~~1909~~ Lev.

Gonçalves

58 — Geschichte des Consulats und des Kaiserthums. Übers. v. Fr. Bülau. 9 Bde. Lp. 1845—50. 9.—

59 — — Werke: Geschichte der französischen Revolution. Deutsch v. W. Jordan. 5 Bde. Lp. 1854. L. 6.—

60 — — Waterloo. Franciából fordítva. Pest, 1864. 1.20

61 — **Thouvenel L.** Nicolas I-er et Napoleon III. Paris: Calman Lévy 1891. in-8 XXXI. 389 p. 3.—

62 — **Vrai sens** du vote national sur le consulat a vie. Par le Citoyen*. Paris, sans l'impr. et date, 60 p. 4.—

*Camille Jordan. L'auteur s'est fait connaitre aprés que l'éditeur de l'ouvrage a été arrété par la Police.

63 **Freisingi O.** I. Frigyes Császár tettei. (Ottonis episcopi Frisingensis gesta Friderici I. imperatoris) Ford. Gombos A. n. 8⁰ Ap.: Középkoru krón. XV-XVI. 1913. 4.50

64 **Fluss, M.** Flora Transsilvaniae excursoria. Cibinii 1866. V. 864 l. v. 8.—

65 **Geheimnisse,** europäische, eines Mediatisierten. Matternich und. Europa. Wien und Österreich. Hambung, 1836. 247 S. 3.—

Diplomaten. — Bürger. — Politik. — Anekdoten. — Merkwürdigkeiten, u.s.w.

66 **Gellert, Chr. F.** Fabeln u. Erzählungen. Jubileumsausgabe mit mit Abbildgn der Kupfer von D. Chodowiecki, besorgt v. Dr. H. Tn. Kroeber, Weimar, 1915. Hperg. 4.—

Numer. Exemplar.

67 **Gentz, Friedrich.** 1764—1832. Eine biographische Studie. Wien, 1901. 307 S. 1.80

68 **Gneist, R.** Geschichte und heutige Gestalt der Aemter in England mit Einschluss des Heeres, der Gerichte, der Kirche, des Hofstaats. Berlin, 1857. Hldr. 2.40

69 **Goethe's** Theaterleitung in Weimar. In Episoden u. Urkunden dargestellt v. E. Pasqué. 2 Bde. Lp. 1863. 4.—

70 **Goldsmith I.,** The Poetical works. Illustrated by wood-engravings. With a biographical memoir. London: Longmann, 1860. cloth 3.50

71 **Goldziher J.** Mythology among the hebrews and its historical developement. Translated by R. Martineau. gr. in 8-vo. London, 1877. cloth, XXXV. 457 p. 12.—

72 **Gönczy Pál.** Pestmegye és tájéka viránya. Vezérfonal az e megyében vadon termő növények meghatározására. 8⁰ Pest 1864. 6.—

73 **Götzinger, Dr. E.** Reallexicon der deutschen Altertümer. Ein Hand- u. Nachschlagebuch der Kulturgeschchte d. deutschen Volkes. Mit 157 Illustr. Leipz. Urban, 1885. 8⁰ VIII. 1151 S. Or. L. 3.50

74 **Gordon, J. & C.** The vagabonds in the Balkans. With illustrations in colour and black and white by the authors. gr. in-8 vo. London: 1925. cloth 4.50

75 **Goro, L. V. Agyagfalva:** Wanderungen durch Pompeji. Mit 20 Tafeln in Steindruck u. 2 Vignetten. Wien, 1825. kl. 4⁰ X S. 178 S. 20 Tafeln. Ppbd. 6.—

76 **Halászat. Borne M.** Künstliche Fischzucht. 4. Aufl. Mit 88 Textabbild. 8⁰ Berlin: Parey, 1895. Or. L. 1.50

1939. május

77 — **Schreber, D. G.** Abhandlung von den Fischereyen u. Geschichte der Fische. **Zweiter** Abschnitt: Von den Netzen u. von den verschiedenen Arten ihres Gebrauches bey vielen Gattungen vom Fischfange. Mit 50 Kupfertafeln. 4⁰ Leipz. 1773. 438 S. Steifer Ppbd. 6.—

78 — **Tidy G.** Surtees on fishing. With 7 hand- coloured facsimiles of old prints. London, 1931. cloth. 4.50

79 **Handwörterbuch der Staatswissenschaften.** Herausg. von L. Elster, A. Weber u. Fr. Wieser. 7 Bde. u. 1 Ergänzungsbd. gr. 8⁰ Jena, 1923—1929. (4 Bde Hln. 5 Bde brosch. 4 (letzte) Auflage. 80.—

80 **Haug, F.** Die römischen Inschriften u. Bildwerke. Hg. im Auftrag d. württemberg. Geschichts- u. Altertumsvereins. 2. Aufl. 8⁰ Stuttg. 1915. Mit vielen Abbild. u. 1 archäol. Karte. 727 S. 6.—

81 **Hazslinszky Fr.** Magyarhon edényes növényeinek füvészeti kézikönyve. 8⁰ Pest 1872. LIX. 504 l. 3.—

82 **Hegyi J.** Hazánk történelmi nevezetességü helyei és meglévő müemlékei. Segédkönyv a magyar történelem tanulásához. 8⁰ Gyöngyös 1903. fv. 6.—

83 **Hermann Ottó.** Magyarország pókfaunája. Ungarns Spinnen Fauna. 10 könyomatú táblával. Bp.: Természettud. Társulat. 1876—1879. 4⁰ 3 k. fv. 36.—

Ritka! Remek példány.

84 **Histoire** de l'esprit révolutionnaire des Nobles en France sous les 68 rois de la monarchie. 2 vols. 8⁰ Paris, 1818. 4.50

85 **Hofer, Andreas.** Sandwirth aus Passeyr, Oberanführers der Tyroler im Kriege von 1809 Geschichte. 2 Bde. Gr. 8⁰ Lp. 1845. 3.—

86 **Hóman B. dr.,** Magyar pénztörténet 1000—1325. n. 8⁰ Bp.: M. Tud. Akad. 1916. 810 l. 6.—

Szerző sajátkszü ajánlásával.

86a — A magyar városok az Árpádok korában. Bp. 1908. 128 l. fv. 6.—

87 **Horváth Mihály.** Huszonöt év Magyarország történelméből. 1823—1848. 3. kiad. 3 kötet. 8⁰ Pest: Ráth M. fv. 8.—

88 — Huszonöt év Magyarország történetéből 1823—1848-ig. 2 k. Genf: Puky M. 1864. Er. v. 12.—

89 — Magyarország történelme. 2. kiad. 8 k. Bp.: Franklin 1871-73. v. 20.—

90 — A kereszténység első százada Magyarországon. Bp.: 1878. 1.80

91 **Hrabovszky D.** Utazási rajzok Némethonban s keleti tenger körül látott, s érzett életképek szerint. I. rész Csehország, Szászhon. II. Utazás észak felé. Tengeri út. Kassán 1873. 4.—

92 **Humboldt W. v. Steinthal Dr. H.** Die sprachphilosophischen Werke Wilhelm's von Humboldt. kl. 4⁰ Berlin: Dümmler 1884. 699 S. Hl. 5.—

93 **Hunfalvy J.** A magyar birodalom természeti viszonyainak leírása. 3 köt. Pest 1863-65. fv. 9.—

94 **Ipolyi Arnold.** Magyar mythologia. n. 8⁰ Pest, 1854. LVI. és 600 l. fv. 30.—

Első kiadás. Ritka!

95 **Isthuanfi, Nicol.** Regni Hungarici Historia, post Mathiae Corvini regis XXXIV... Rerum in Pannonia, Dalmatia, Transylvania, Moldavia, Bosnia, Illyrico... ab anno 1490 descripta.

GORÓ LAJOS, cs. kir. mérnökkari ezredes „Wanderungen durch Pompeji“ 1824-ben megjelent művét réz- és kőmetszetű művek illusztrálják. — Bibl.: Sz-Szi. Lex. —

Repülő lapok 55 szám.

L A U F F E R T

Póstafiók

IV.,Váczi ucca 11.

ALKALMI ÁRU KÖ

-.-.-.

Goró Lajos, agyagfalvi

ny. cs. és kir. miernök
alezredes

Írod

Maródi Árpád: Ör-
kényi Ottilia: A művészet-
történeti gondolat (Bpest
1941) c. könyvének ism.
Pannonhalmi Szemle

1942. 68. l.

201. kép. *Krisztus a ke*

Goró Lajós

hadimérnök

1821.

Lyka Róma

70. l.

Egyes darabok a s

(Egy nagy kanapé, nég
asztal fehér márványl

Loui

Einzelne Stücke a

(Ein grosses Kanapee, vi
Tisch, mit weisser Mar

Loui

Gózó

l.

LykaMagyműI300-50

233.l.

Goró Lajos

1786–1843

Ltáb IV. 150

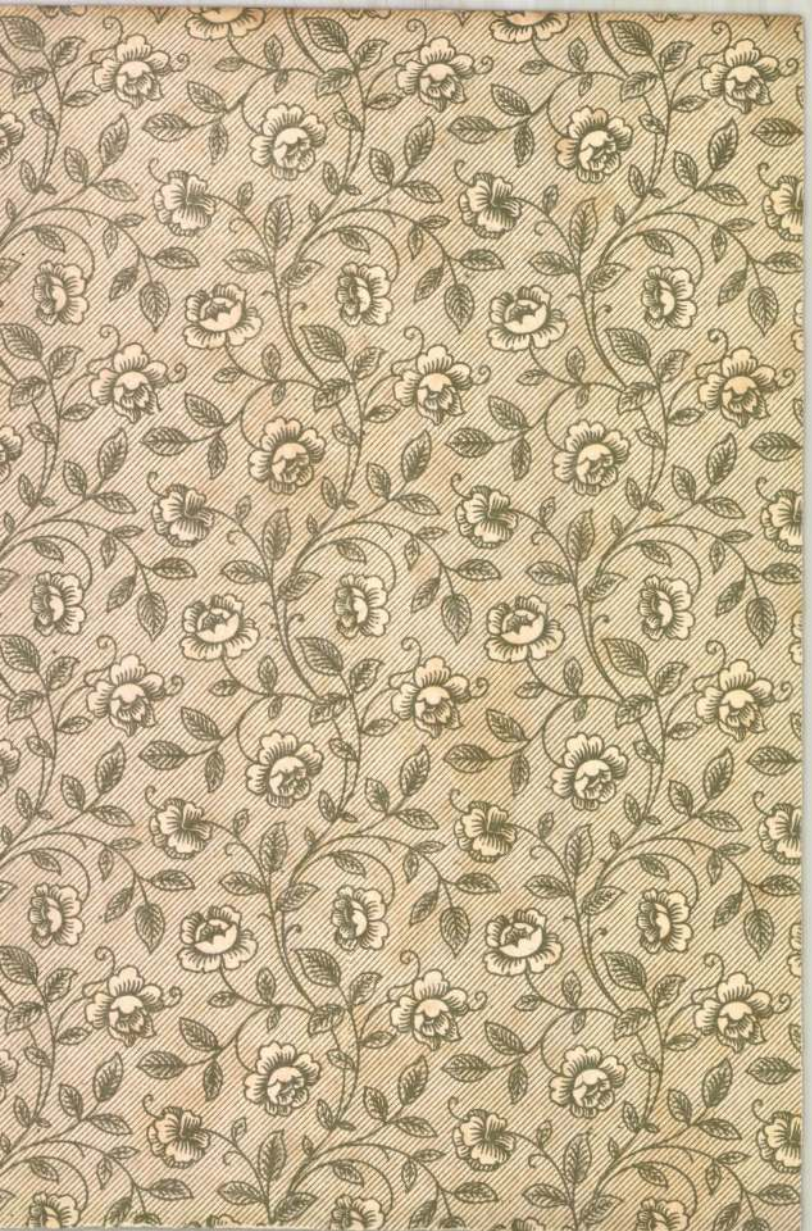

Goró

Ltáb. II. 97

Note

Mark II. 97

Góró Lajos

Jertő

vid 1786

Z + 1843

Lvá

Z

Krück I. 405. l.

Kardtartó - lánc, Malta VI. 18.

Gyóri Lajos

l.

Kazinczy-lev

XXII. 409. l.

Tüzkö, öslori VII. 143.

Gorá Lajos

l.

Kazinczy lev

XX. 4. 68, 134,

152, 189. l.

35—532.

Goró Lajos

Kazinczy Ferenc
hirlapi cikke
Goró munkéröl
l.

Kazinczy lev

XIX. k. 602. l.

Gyóró Lajos

l

Karinszky Ferenc

levelezése

VIII. k. 93, 627. l.

ügyében őt bízta meg az munkáját látassa az Úr
köt. 147. l. és az *E. L.* yug. cs. és kir. mérnöki
magát. Erről írta azt a
l pár sornyi tudósítást az n ütközete után» címmel,
Kolozsvárott gutaütésben 7. h. 627. l.
a' Nemes Splényi Gyalog

BUDAPEST

Sárosfürdő

Képe VI 1866, 1886 és
1892.

Goró Sajós

mérnök kari szárados

1833

Cáid

Jakab Kolozsvár

III. 641. l.

A kolozsvári

katonai laktanya

terve fenntartva

Tiszt profil arcképérme üvegből, XIX.
sz. eleje.

Tanulmány

GÖRÖ I. *Lajos*, festő és rajzoló, • Déva 1786 jún. 14, † Nagyszeben 1843 nov. 14. A katonai pályán működött s mérnökkari alezredes volt. 1821. Pompejiben végzett régészeti kutatásokat, melyekről Wanderungen durch Pompeji c. 1825. Bécsben megjelent művében számolt be. A műhöz 20 rézmetszetű képet és 4 kőrajzot mellékelt, melyeknek eredeti felvételeit a helyszínen ő maga készítette.

R. G. I. 396 k

Toscan iskola a XV. századból:

Madonna a gyermek Jez

Mária ~~[illegible]~~ nem térdig látható, ~~[illegible]~~
fogja, baljával pedig a gye
~~[illegible]~~ Kibontott haja vá
látszik; míg a gyermek
lástjának sarkát fogja,
felül, a félkörív alatt,
mennyet. Ugy Mária, n

201

Dombormű, stucco,
~~Toscan, XV. száz.~~ A

Ltha: 129

4625
485
23125
37000
18490
2242125

23/33

Góró Lajos

1786 – 1843

l.

Biró – Barabás

216. l.

Prot. Szilárdka

CSÜTÖRT.
15
Kath. Valerián
Prot. Johanna

vasuti igazolványor megujítása
Pénzint. Közp. reg.

PÉNTEK
16
Kath. Etelka
Prot. Albina

SZOMBAT
17
Kath. Lázár
Prot. Lázár

Izr. 18. S. Vajislakh

51

51. HÉT 1932 ✶ XII. HÓ ✶ DECEMBER 31 NAP

Goró Lajos, agyagfalvi

erod (4) (1782 - 1837)

Bevilaqua-Borsody Béladr

Magyar és magyar vonatkozású haditechnikatörténeti nyomtatványok a M. Kir. Hadtörténelmi Múzeum könyvtárában. Hadimúzeumi Lapok - 1928. 1. f. 37. l.

Nagy Iránban is benne van!

(1) Bevilaqua: Goró Lajos. Az Ujság. 1927. aug. 12. (4)

Bevilaqua-Régi magyar barlangkutatók. Nemzeti Ujság. 1927. okt. 14.

Wanderungen durch Pompeji. Wien 1825 [illegible]

Kamatszá

A kamatozás id

Töke

P f

(3)

számitás

ideje	Napok	Kamatszámok	
		Tartozik	Követel

Zarándokuton Galsworthynél

Csendes nap Burry-Hill-en, a Galsworthy-kastélyban
A költő ma lett hatvanesztendős

Irta Roy Hopkins

Copyright by Ujság

Copyright by General Press London

Bury csendes öreg falu a nyugati sussexi dombok alján. Itt emelkedik John *Galsworthynak*, a kitünő novellistának és szinmüirónak az udvarháza. Áhitattal zarándokoltam el, hogy ott a helyszinén láthassam és tanulmányozhassam azt a környezetet és azokat az embereket, akik a nagy irót müveinek megalkotására inspirálják.

A «*Bury House*» közvetlenül a falu szélén fekszik. Szilárd és magas kőfalai még a véletlenül arra járók figyelmét is felkeltik, hogy pillantásukat a falak mögött emelkedő kastélyra vessék. Igazi angol udvarház, amely hangulatával nyomban felidézi a költő néhány pompás novellájának emlékét. Ahogy a kövezett uton felfelé megyek, szinte lebilincsel a nyugodt, méltóságos, *Tudor-stilusu* épület, melynek sok rácsos ablaka, méltóságteljes homlokzata s Quaker templomokra emlékeztető tölgyfakapuja harmonikusan illeszkedik egybe. Sehol semmi sallang, sehol semmi cifraság. A Tudor-stilus nemes egyszerüsége az erkölcs tiszta benyomását kelti.

Galsworthy tudta, hogy jövök s igy hamarosan bejutottam hozzá a könyvtárba. Mikor feltártam előtte látogatásom igazi célját, kissé kellemetlenül érintette, de mikor biztositottam, hogy a köteles diszkrécióról nem feledkezem el s csak azt irom meg, amit külön engedélyez, csakhamar belemelegedett s nekilendülve beszélt és vitatkozott a legkülönbféle kérdésekről, épitészetről, európai állapotokról, nemzetközi helyzetről, nézeteiről; sajnos, azonban éppen ezeken a pontokon hivatkozott arra a diszkrécióra, amit neki megigértem. Végeredményében mégis sikerült azonban néhány érdekes véleményt összegyüjtenem, amelyeket *Galsworthy* otthonára s általában az életére vonatkozólag mondott.

Őszintén meglepett, mikor megtudtam, hogy a hatalmas könyvtárterem, ahol tartózkodtunk, egyben a dolgozószobája is. Valami hatalmas iróasztalt vártam s mellette forgó karosszéket, mint a bankvezéreknél, de egy finom, régi mahagóni iróasztalon kivül semmi se volt a teremben, ami a nagy iró dolgozószobájára emlékeztethetett. Meglepődve kérdeztem meg:

— *Hol irja ön, Mr. Galsworthy a könyveit?*

Galsworthy szemlátomást mulatott a kérdésemen s nevetve válaszolta:

— *Ebben a karosszékben* — közben hatalmas karosszékre mutatott, ami ott állt a kandaló mellett az ablak felé fordulva s ölében csodálatos panorámával szemem elé tárult az egész Bury-vidék.

Talán, hogy jobban meggyőzzön, hátradült a karosszékben s egy bőritatópárnát emelt fel:

— *Látja ezen az itatóspapiroson rajta van az egész horoszkopom. Elhiszi? Nem?*

Lelki szemeim előtt hirtelen lepergett a «*Forsytes saga*» irójának egész pályafutása. Ez a keret valóban pompás; mégis nehezen képzelem el, hogy a «*Justize*»-t (Igazság) vagy a «*Silver Box*»-ot (Ezüst kazetta) ilyen gyönyörü háttér inspirálta.

Látogatásomnak ez a mozzanata olyan mély benyomást gyakorolt reám, hogy szegreakasztva minden tapintatot, leültettem a fotografáló apparátusom elé. *Galsworthy* kissé kelletlenül tett eleget kivánságomnak.

Mikor az operáció megtörtént, Galsworthy figyelmeztetett, hogy ha felvételeket is készitek, végezzem el addig, mig a világitás tart.

Ezek alatt a szavak alatt már át is vezetett a csodálatos zeneterembe.

Én nem vagyok lelkesedő természet s nem igen szoktam a dolgokról fellengő hangon beszélni, még sem rejthetem el azt a mély benyomást, amit a szineknek és formáknak különös harmóniája ebben a szobában reám gyakorolt. A zeneterem a ház frontrészét foglalja el. Különösen meglepett a skót sarokkandaló, amelynek nyolcszögü oszlopait és párkánykoszoruját remekbe munkált faragások diszitettek, mégis az egész monumentális egyszerüsége megőrizte a kemény kövek karakterét.

Mikor alaposabban körültekintettem, sikerült megállapitanom a harmónikus benyomás legfontosabb tényezőjét. A szoba falait mindenütt faburkolat boritotta s a tölgyfának valami egészen különös szürke pácolása keltette ezt a mély és megnyugtató hatást. De a ház többi szobáiban is mindenütt ez a famunka érvényesült, sőt a homlokzat rész kiképzését is ilyen famunka fejezte be.

Nem titkoltam el meglepetésemet Galsworthy előtt, aki finom mosollyal jegyezte meg:

— *Igen. Ez a famunka bizony sok gondot okozott nekünk. Csupa idevaló ember csinálta. Egész pácolási processzust kellett végigtanulmányoznunk, mig a tölgynek ezt a színét elő-állitanunk sikerült.*

Ez a felvilágositás nem sokkal tett bölcsebbé, de még se akartam terhelni fölösleges részletkérdésekkel.

Közben már a beszélgetés a sajtóra terelődött s arra a nagy változásra, ami a háboru óta az ujságirásban is történt.

— *Észrevette* — kérdezte tőlem —, *hogy a sajtó ma már nem olyan megbizható, mint ahogy a közönség elvárhatná tőle? Igen. Ismerem a napisajtó lázas tülekedését. Mégis, nem gondolja, hogy valamivel több lelkiismeretesség nem ártana meg? Egész nyugodtan állithatom, hogy a háboru óta például rólam se jelent meg egyetlen egy olyan személyi hir sem, amelynek minden adata a valósággnak megfelelt volna. Tavaly beszéltem az egyik legnagyobb amerkai lapkorcern tulajdonosával. Ő is bosszankodva állapitotta meg, hogy soha egyetlen napihirt nem közölnek helyesen róla. Bizony ez szomoru. De ez nem nyilatkozat. Csak ugy mondom...*

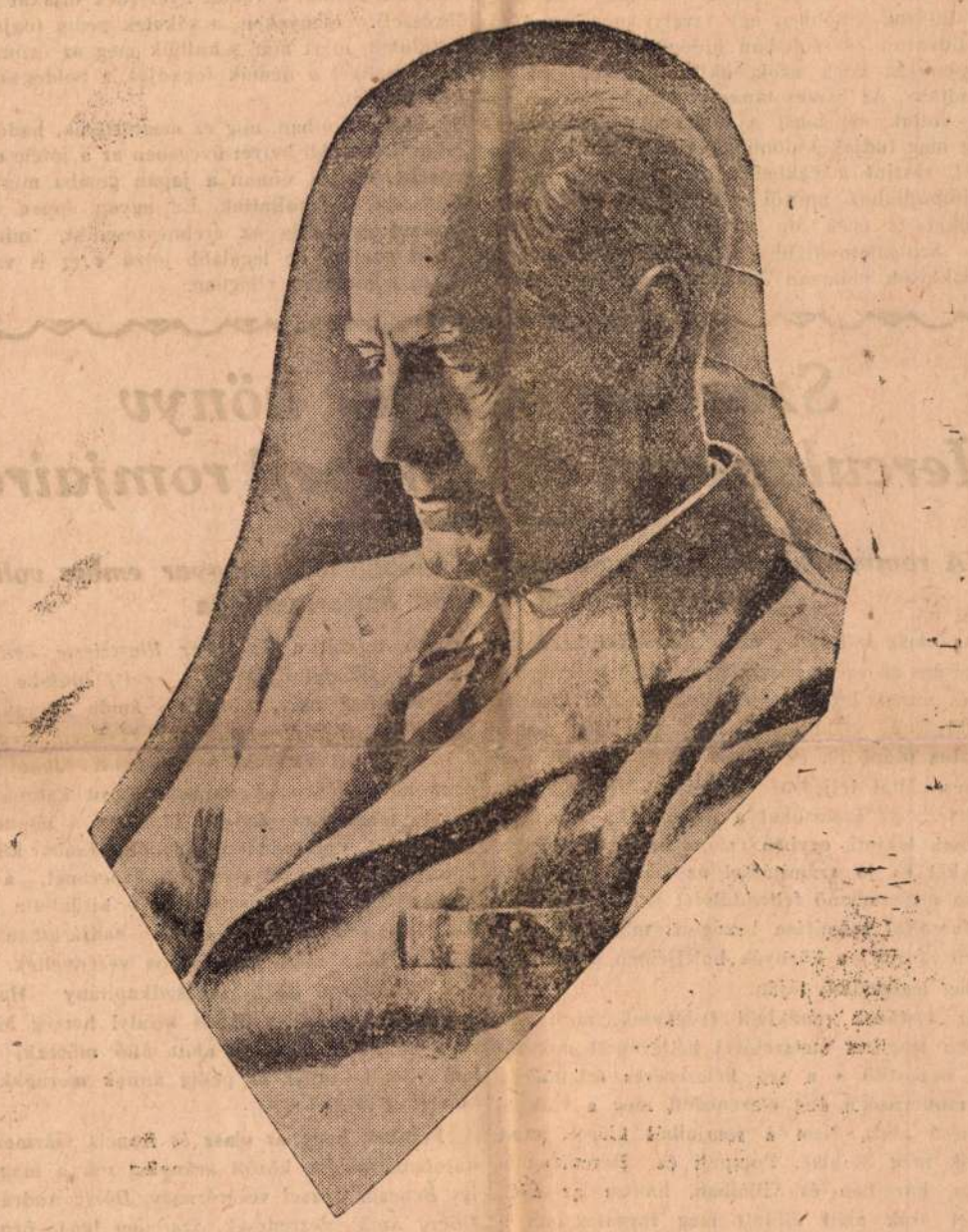

Csöndesen megjegyeztem, hogy a sajtóban előforduló hibák csak kis részei azoknak az élet minden vonatkozásában megnyilvánuló képtelenségeknek, amelyek a háboru utáni időket jellemzik. Nem tuudom, Galsworthy egyetértett-e velem, mert nem válaszolt semmit.

Hatalmas, faberakásos hollandi szekrény előtt állunk, mikor hirtelen kinyilt az ajtó és *Mrs. Galsworthy* lépett a szobába. Még nem ismertem, de első pillanatban megéreztem, hogy az egész „*Bury House*"-on ennek a kiváló asszonynak az egyénisége tükröződik vissza.

Mikor néhány bókot mondok zeneszobája szépségéről, kedves egyszerüséggel jegyzi meg.

— *Igen. Nagyon kedves szoba, csak a radiátorok nagyon formátlanok. Azt hiszem, néhány perzsát akasztok elébük.*

— *Ugylátszik asszonyom, ön szereti a zenét?* — kérdem tőle.

— *Igen. Általában az a hit rólam, hogy elég jó muzsikus vagyok.*

— *Az irodalom iránt is érez fogékonyságot?*

— *Kissé.* — mondja mosolyogva Mrs. Galsworthy. — *Forditottam is egy kötet Maupassant-novellát.*

Mikor *Mrs. Galsworthy* előtt kellőképen kimentettem magam, hogy ilyen kiméletlenül berontottam a házukba, elnézően mosolyog. Mr. Galsworthy lép kedvesen hozzánk s kivezet a ház előtti térre, ahol a szabályos sövénysorok és bokorcsoportok is elárulták azt a szabályos világszemléletet, ami Galsworthy minden munkáját jellemzi. A kerti homlokzaton hatalmas tölgyfa Tudor-kapu disziti a kastélyt és széles, imponáló kőterrasz, előtte pedig gyönyörü pázsit, amilyen még Angliában is ritkaságszámba megy.

Házigazdám felvilágositott, hogy a kert igen öreg s a régi házból csak ez a kőterrasz maradt meg. A többi részeit a háznak tüzvész pusztitotta el.

— *Ez az uj házunk tizenhét év előtt épült. A kéménye tüzálló kövekből épült, falai vastag terméskőből. Többé itt nem történhetik semmi veszély.*

Visszamentünk a könyvtárba, ahol Galsworthy elmesélte az udvarház történetét.

— *Én csak két-három hónapot töltöttem még itt mindössze. Nem is a magam számára, de unokaöcsém, Rudolf Santer számára vettem meg. Rendesen ő lakik itt a feleségével. De olyan szép, hogy mi is nagyon megszerettük s valószinüleg sok időt töltünk majd itt. Most is szép, de tavasszal szinte ellenállhatatlan. A gyep különösen gyönyörü.*

— *Azt hittem, hogy Bury homokos területen épült.*

— *Igen. Az ut másik oldala, ahol az istálló, a konyhakert és a tenniszpálya van, valóban homokos is. Mondják a homokos talaj a vetemény számára kitünő.*

Megkérdeztem, hogy tenniszezik-e?

— *Unokaöccsém és én ugy játszunk, mint a vadmacskák, bár, amennyire informálva vagyok, a vadmacskák nem igen játszanak tenniszt. Velük szemben mi is megállanánk a helyünket.*

Mr. Galsworthy hirtelen visszafordult és kimutatott az ablakon, amerre a zöld legelők és földek terültek el.

— *Látja, ez Bury Hill* — mondja lelkesen — *gyönyörü, ha a szél végigsziguld rajta.*

Mikor a kertből visszatérünk, figyelmesebben körülnézek a könyvtárteremben. Az egyik fal mellett azt teljesen elboritva hatalmas Chippendale-könyvszekrény áll. Polcain csupa klasszikus könyv, de odavetett pillantással is észrevettem a modernek közül Joseph Conradot, W. H. Hudsont és Wellst. A szoba közepén csinos antik mahagoni asztalka áll. A falakon mindenfelé festmények, nagyobbrészt portraitek. Stilusuk nagyrészt közös eredetre vall. Mikor erre vonatkozó észrevételemet Mr. Galsworthyval közlöm nevetve mondja, hogy a festmények legnagyobbrészét unokaöccse, Rudolf Santer és annak apja, a hires professzor, George Santer festette.

Az iróasztal fölött feltünik azonban egy hatalmas portrait, amelynek lendületes vonásai elárulják a modell érdekességét is. Feltünően hasonlit Galsworthyra. Szinte magamat őrzöm ellen, mikor megkérdezem tőle:

— *Bocsásson meg Mr. Galsworthy, hogy furcsa kérdéssel zavarom. Talán tudja, hogy annak a teóriának vagyok a hive, amely szerint az intelligencia örökölhető. Legyen olyan kegyes és ha van, mutasson egy képet az édesanyjáról.*

— *Oh, én jól ismerem ezt a teóriát* — feleli sietve. — *Én nálam határozottan megállapitható, hogy az intelligenciát az anyai ágon örököltem. Igaz, hogy ez a megállapitás is csak fél igazság. Különben nézze meg ezt a portrait itt az iróasztal fellett. Az édesanyám képe. Professzor George Santer festette.*

Félig a kép felé fordul, ami éppen a feje fölött lóg. Majd kéznyujtással jelzi, hogy a kihallgatás véget ért. Az ajtónál még utánam szól.

— *A postamesternél még megvan a Country Life-nek egy régi száma. Abba, ha érdekli, megnézheti a régi ház képét.*

Megköszönöm a szives figyelmét és kilépek a gyönyörü, ragyogó tájba.

Az uram bemutatta — Elemért!...

Az egyik? Képzeld, drágaságom! — megoldottam az uracskámmal évek óta állandóan folytatott házasságom legégetőbb problémáját! ..

A másik: Csak nem?! — Talán felfedezted azt a csodaszert, amely a házasok közti vonzódást legalább is tiz egész esztendőre konzerválja?

Az egyik: Feltaláltam! — Igen! — A boldogságomat betörés és tüzveszély ellen hosszu időre bebiztositottam!

A másik: De hogyan? — — Beszélj már! — Rám is férne egy ilyen kis takaros biztositás!

Az egyik: Mindenféle ügyes praktikákkal végre elértem, hogy az uracskám tegnap bemutatta nekem Elemért!

A másik: Nem értem! — *Tegnap bemutatta néked Elemért?* — Ha megfigyeléseim nem csalnak — és azok sohasem csalnak! —, már *egy egész év óta folyton Elemérrel mászkálsz!* — Van olyan mellékutcája ennek a városnak, ahol te nem övele mászkálsz?

Az egyik: Jójó.... de... de... hiszen épp ez volt, ami boldog házasságomat veszélyeztette. Képzeld csak el: állandóan az a szörnyü gondolat, — hogy az uracskám egyszer csak megpillant valahol az Elemér oldalán; avagy meghallja, hogy valami ismerős látott nevezett Elemérnek ugynevezett oldalán! — — Jaj, hát akkor — — igen! — — ilyen esetben mit mondjak: ki az az Elemér? És hogy került az oldalával az én oldalamra ez az idegen Elemér?! — — Elhatároztam tehát, hogy az uracskám *sajátkezüleg kell, hogy bemutassa nékem az Elemért!* — — Családi boldogságom igy kivánja! Tehát kell! — — és — kérlek szépen — mit nem tesz meg az ember családi boldogsága érdekében?! — ugyebár?

A másik: Hogy csináltad? — Siess! — Mert nagyon izgatott vagyok!

Az egyik: Először is kikeresem az uracskám érettségi bizonyitványát. Aztán ráparancsoltam Elemérre: sziveskedjék tudomásul venni, hogy *ő is* a budai gimnáziumban végzett, akár az uracskám. Bebifláztattam vele az akkori tanárok neveit. — Azután az uracskámmal két teljes vasárnapon át iskolai emlékeket meséltettem; — titokban lejegyeztem az emlékeket Elemér számára, aki azokat szóról-szóra bemagolta. — Megjegyzem: elég jó feje van. — Szóval: kétheti munkával *iskolatársat* faragtam Elemérből.

A másik: Tovább!... tovább!...

Az egyik: Azután Elemér urat levizsgáztattam az egész anyagból; és amikor előttem jelesen érettségizett: — rászabaditottam az uracskámra. — — Hivatalából jött éppen, Elemér meg szembe jött vele éppen. És azt mondta néki: «Szervusz! — Hát hogy vagy? — Nem ismersz?» — Bemutatkozott. Az uram persze nem emlékezett a nevére. «Biztosan megmagyarositotta!» — gondolta magában. — És csakhamar iskolatársak lettek. Ettől a naptól véletlenül mindenütt találkoztak, — utcán, hivatalban, klubban stb. — már amint az egymást szerető iskolatársak között szokásos. — — A vége az, — hogy tegnap aztán boldogan, sugárzó arccal *bemutatta nekem az uracskám — Elemért!* — És most kénytelen vagyok, — mint megértő életpár — a mélységes iskolatársi barátságot hüségesen ápolni! — nemdebár? Ezentul a mellékutcák helyett a főutcákon fogok majd sétálgatni, minden félelem nélkül! — az uracskám által bemutatott Elemér oldalán!...

A másik: Jaj, de okos vagy te!...

Az egyik: És óvatos! — Aki betörés és tüzveszély ellen bebiztositja a házát, az okos is, de legfőkép — óvatos. — — Jössz kirakatokat nézni?

A másik: Egész délelőtt azt csináltam — — és a sok nézéstől megfájdult a lábam.

Az egyik: Hát — pá...

A másik: Pá...

Földes Imre

Ha meg akarja kimélni gyermekét
a nyár betegségeitől
olvassa el **dr. Preisich Kornél** egy. m. tanár
A gyermek ápolása, táplálása és gondozása
című könyvét.
Kapható
az Ujság kiadóhivatalában minden könyvkereskedésben.

A józan ész alkonya

Irta Török Frigyes dr.

Sivár napjainkban, melyekben az emberi boldogság veszendőbb, mint valaha, csodálatosan ellentmondó tünetek késztetik buvárkodó munkára a lélekkutatót.

Az emberek egy véget érni nem akaró felvonulása önként megy a halál elé, a Zugliget nyirkos cserjéiben revolver dörren, a Dunán ugrásra készen állnak, a mentőcsónakok lenn a vizen, a szereplők fenn a hidon, hajnali órákban tompán puffannak a hálóinges lakók a keramitos udvaron, mit sem sejtő poharakban morphint és luminált kevernek elszánt kezek, gázcső, kötél, vonat kereke s minden ölésre alkalmas eszköz élénk üzemben van, a reprezentativ öngyilkossági helyeket már drótakadályokkal kell elzárni, mig a másik oldalon őrjöngő tömeg kapkod az utolsó mentő szalmaszál, a minduntalan ujonnan felfedezett bölcsek köve, a csodagyógyszer után.

Alig tápászkodtunk fel a meglepetésből, melyet Bicsérdy mester okozott, aki végre kiküszöbölte a lét kellemetlenségei közül azt a kis meghalást, melynek eddig a legtöbb ember alá votl vetve, alig ocsudtunk fel mámorunkból, melyet a Budapesten járt Mazdaznan apostol szavaiból szivtunk magunkba, melyek illatosak voltak, mint Shjrász rózsái, alig locsoltak fel bennünket a sashalmi csodalény delejes vattakészletének varázsa alól — most végre olyan eseményről adhatunk számot, mely az előjelek szerint minden bajunkat, bánatunkat egy csapásra megszünteti — itt a japán gomba!

Összes, sajnos delejezetlen vattámat hódolattal helyezem ez ujabb csoda elé, annál is inkább, minthogy ezentul aligha lesz rá szükségem. A napról-napra szaporodó csodák folytán, melyek a kolerától a tyukszemig mindent elintéznek, talán legjobb volna az orvosokat — e kártékony és nagy mértékben felesleges lényeket — sürgősen a Kanári-szigetekre deportálni azzal az utasitással, hogy ott egyék meg egymást.

Valóban, az utóbbi években a sors nem fordul kegyeivel az orvosok felé. A köszörüsök, milimárik, suszterek és egyéb budai svábok, akár delejesek ,akár nem, mindig kiváló gyógyeredményeket érnek el az orvosi pályán. Ezzel szemben még nem igen hallottam, hogy egy orvos kiváló köszörüs lett volna vagy meglepően jó cipőket csinált volna, még ha egy-két betegét „elsuszterolta" is. A japán gombával meg éppen lehetetlen felvenni a versenyt, mert az nem csinál semmit, csak némán szaporodik.

Ám ne essünk végleg kétségbe az orvosok sorsán. Minden csoda hamar szertefoszlik, még ha csoda is — hát még mikor nem is az.

A rheuma, csuz, köszvény, érelmeszesedés és a többi hűséges utitársak nem maradnak el az ember mellől semmiféle csodakurára. A vakok pár napig képzelt derengése nem akar nappallá változni, a szervi bajokban szenvedők ujra ágynak esnek s a betegek ujra ott fognak köhécselni az annyit ócsárolt orvostudományon rágódó japángomba és delejnélküli doktorok előszobáiban.

A csodavárás és csodák állandó feltünedezésének társadalmi tünetéből tulajdonképpen egyetlen momentum kivánkozik még a toll hegyére s ez a kulisszamögötti mechanizmusa egy ilyen csoda keletkezésének.

Hogy élesen és pontosan lássuk a képet, olyan esetet kell vennünk, amely mondhatnánk iskolaeset s a többire is jellemző adatot ad. Bicsérdyt már az unalomig letárgyalták, immár a feledés pora lebeg izmai fölött, a japán gomba ártatlan badarság, mely valószinüleg ugy indult el, mint azok a kinos levelezőlapok, melyeket fejfájós napokon kap az ember azzal, hogy kilencszer irja le és küldje tovább, különben nevezetes bajok lesznek. Ez sem az igazi.

Vegyük tehát a budai módszert, mely Sashalmon s a világ minden részében egyformán szokott lezajlani, oly egyformán s még a szavaknak is oly stereotipiájával, olyannyira minden fantázia nélkül, hogy az már lehangoló.

Rendesen egy ideges és exaltációkra hajlamos asszony körül csoportosul egy érdektársaság, Balmazujvárosban vagy Kaliforniában. Mindegy. *Egyik napról a másikra elkezdik szerteszét kürtölni, hogy itt meg itt van egy asszony, akinek delejes balfüle vagy Röntgen-orra van, minek folytán mindenkit meg tud gyógyitani,* akiről a «tanárok lemondtak». Ez a kiszólás annyira bizonyosan szerepel az ügyben, hogy akiről a tanárok nem mondtak le, azt valószinüleg nem is tudja meggyógyitani. Erős a gyanum.

Mint mondám, csodatevőék fantáziája igen csekély, amit az is bizonyit, hogy gyógyszerük kivétel nélkül a vatta, viz és disznózsir, melytől eltérni és például a delejes kulimász javára némi engedményeket tenni semmi áron sem hajlandók.

A komédia kikiáltói tehát müködésbe léptek «és ezzel kezdetét veszi az előadás», melyben megjelenik a szinpadon a tömeg. Az áldozatok tömege. Körülöttük a vadászok kara. A komor szinpadon lassan minden felvirágzik a csodatevő asszony körül.

Csak a betegek nem.

A tömeg mindjobban nő. A várakozó áldozatoknak először az élelmes szomszédok székeket adnak bérbe. Az egész szinjáték anyagi jövedelme erre a várakozásra van ravaszul felépitve. A betegek megszomjaznak. Előkerül a tejes-, meg a vizesasszony, ami a pestkörnyéki falvakban alig jelent különbséget.

Másnap már kis asztalon málnaszörpöt, fagyott vagy száradt, lappadt gyümölcsöt, elkallódott narancsot, szatócs kirakatában három kapitulációt kiszolgált citromot, szinehagyott, egérlátta cukorkát is árulnak, hiszen a várakozókkal gyermekek is vannak. A pék már sátrat üt, kenyeret, zsemlyét és mult hétről maradt, albérletbe vett cukrászsüteményt árulva. A zsemlyéhez nem rossz a forró virstli, odatelepedik tehát a hentes is. A virstli füszeres, a megivott sör ára viszont a kocsmáros életét füszerezi. Az utcán ilyenformán sátrak tünedeznek fel, mint Paplinucius oszlopa körül Anatole France regényében, a Thaisban. A trafikos sem maradhat el, hiszen cigaretta nélkül ki sem lehetne birni a hosszu várakozást. A füszeresek a szomszédságban kis fiókokat nyitnak, a fuvarosok szállitják a fekvő betegeket, gurul a pénz a környékre. Mindenki keres. A kereső ember vásárol, a kereskedőnek jól megy, tehát könnyebben hitelez, — megy minden, mint a karikacsapás, mindenki a helyén van, mindenkinek megvan a komédiában a maga szerepe. A belső embereknek is. A csodatevő asszony rendszerint nem fogad el pénzt. Minek az neki. Ilyen alacsonyrendü dolgokkal nem törődik. De az egyik benfentes az előszoba ajtajában áll és nem enged be senkit, mert a csodatevő asszony fáradt. Ezzel értelmesen kell beszélni, ha az ember be akar jutni. Benn a másik jegyet osztogat. Ezt is el kell intézni, különben egy tavalyi mozijegyet ad. Az udvaron és szobában üldögélnek órabérért a gyógyultak. Ezek azok, akikről a «tanárok lemondtak». Az összes tanárok. Mind. Részben vakok voltak, de most a legfinomabb szinárnyalatig meg tudják különböztetni a sillert a kadarkától, részint a vakbelük oda volt nőve a bal fülcimpájukhoz, amitől «valami ugy elállta mindenüket» s évek óta szivszélhüdésben szenvedtek. Szolgálatonkivüli kolerások és tartalékos bélpoklosok vidáman durákoznak a sátrak alatt.

A gyógyulási eredmények egyrésze tagadhatatlan. Mindenki tudja, hogy erős lelki behatásokkal még intenziv testi fájdalmakat is el lehet nyomni. Gondoljunk a fogorvos előszobájára, hol a foghuzástól való félelemre megszünik a fogfájás. Nem akarok e gondolatkörbe elmélyülni, hiszen azt mindenki tudja, hogy ideges alapon fennálló bántalmakat szuggesztiv uton meg lehet szüntetni. Az anya, amikor siró gyermekének azt a testrészét, amely fáj, mert elesett és megütötte — megsimogatja, vagy megcsókolja, ugyanezt teszi. A gyermek el is hallgat rendesen, mikor anyja azt mondja, hogy — «na most már nem fáj» — mert elhiszi és tényleg nem érzi a fájdalmat. Költők ezerszer énekelték meg kedvesük hüs kezét, mely ha forró homlokukat, gondtól fájdalmas fejüket végigsimitotta, mintegy varázsütésre megszünt a gond s a fájdalom.

Igy gyógyit vakságot a delejezés, hátgerincsorvadást a Bicsérdy-kura, érelmeszesedést a japán gomba.

Idegbetegségeket, ideges fájdalmakat lehet szuggesztive gyógyitani, de szervi bajokat nem. Ha nem igy volna, talán mégsem lennének a kórházak oly elcsüggesztően tulzsufolva.

Ám álljanak össze a delejesek, Röntgen-könyökük, csodatevők, gombatenyésztők és egyéb varázslók, járják be az összes kórházakat és klinikákat. Tegyék rá csodatevő kezüket mindenkire és mindenre — *kivéve a betegek, zsebét annál is inkább, mert ez nagyrészt gyógyithatatlan.* Gyógyitsanak még mindenkit. Hadd perdüljenek táncra a bénák, a vakok nyerjenek dijakat a céllövészeti versenyeken, a süketek pedig fogják be a fülüket, mert már sokallják meg az örömrivalgást, mellyel a némák fogadják a boldogság felkelő napját.

Addig azonban, mig ez megtörténik, hadd foglalja vissza régi helyét üvegében az a jóféle ecetes ugorka, melyet onnan a japán gomba miatt országszerte kilakoltattak. Ez ugyan éppen olyan kevéssé gyógyitja az érelmeszesedést, mint a japán gomba, de legalább jóizü s ez is valami ebben a szomoru világban.

Százéves magyar könyv Herculaneum és Pompeji romjairól

A romváros egyik első tudományos feldolgozója magyar ember volt
Magyar katonák külföldi kulturmunkája

Az olasz kultuszkormány *Mussolini* kezdeményezésére az egész tudományos világ belevonásával és annak legnagyobb érdeklődésétől kisérten rendkivül nagyszabásu ásatásokat kezdett meg a Krisztus utáni 79. év augusztus 24-én a Vesuvio kitörése által teljesen eltemetett *Herculaneum* területén. Az ásatásokat a Duce Itália kulturális ügyének tekinti, egyben azonban igen kényes érzékkel és jó számitással az itáliai idegenforgalom messzemenő fellendülését is várja azoktól.

Mussolini számitása bevágott: máris rengeteg idegen „forog" a környék hoteljeiben, egyébként a világ legfestőibb táján.

Az ásatások rendkivül érdekesek, mert egy éjszaka tragikus metszetével kettévágott mozgalmas, nagystilü s a szó kétezeréves értelmében vett modernségü élet elevenedett meg a vulkáni hamueső alatt. Nem a romjaiból kiásott mult jelenik meg Stabiae, Pompeji és Herculaneum utcáin, házaiban és villáiban, hanem az *Élet*, melyet órák alatt állitott meg forgatagában a természet, melynek csak analizáló bogozója, ámde nem ura az ember.

A tudós régészet mellett ez a tudatalatti ősi, gyermeki, primitivemberi borzalom, illetve az ennek pikantériájával kacérkodó játékos félősdi az, ami az embereket a romvárosokhoz vonzza. Jól esik látni a hajnali pék testének gipszből kiöntött korvonalait, az éjjeli mulatóhely szegény, züllött, görög muzsikuslányait; alvófülkéjükben, álmukban lepte meg őket az apokaliptikus Halál.

Mindez sok tudós fantáziát izgatott, akiknek neveit az európai világsajtó felsorolta a naptári bélyegzős érdekességü cikkek során. Csak éppen annak a kitünő *magyar katonatisztnek nevéről nem vett tudomást a müvelt Európa, aki 1813-ban, ugyszólván elsőnek végzett nagystilusu és tudományosan is kivételesen komoly történai, régészeti és müépitészi kutatásokat* a szóban levő területen, elsősorban Pompejiben.

Agyagfalvi Góró Lajos cs. kir. mérnökkari százados volt Pompeji első magyar kutatója. 1825-ben jelent meg Mörschner és Jasper neves bécsi kiadóknál középfólió nagyságu, 190 oldalnyi, husz elsőrangu sajátrajzolta rézkarccal és könyomattal, valamint több finom medaillonnal illusztrált munkája. Cime: «*Wanderungen durch Pompeii von Ludwig Goro von Agyagfalva, Hauptmann im k. k. Oesterreichischen Genie Corps.*»

Munkáját *János* császári és királyi hercegnek, a müszaki és erődités ügyek, valamint a bécsujhelyi mérnöki és katonai akadémia tábornok-igazgatójának (Generaldirektor) ajánlotta.

*

Góró százados ősrégi udvarhelyszéki székely nemes családból származott, mely az előnevét adó Agyagfalván volt birtokos. Bécsben, Grácban és Münchenben tanult, évtizedeken át ezerszámra rajzolt a *Leipziger Illustrierte Zeitung*ba, a *Vasárnapi Ujság*-ba s az *Uj Idők*-be. Családias, kissé naiv, édeskés, ámde becsületes szorgalmu rajzai számtalan egykoru regénykiadásban ott vannak, ő illusztrálta *Jókai Magyar nábob*-ját is. A százados mint katona derékul megállotta helyét. 1809-ben a napoleoni hadjáratot végigcsinálta és pedig János királyi herceg alatt, vitézül szerepelt Aspernnél, a pozsonyi hidfőnél megsebesült és kitüntette magát. Résztvett az 1813—14. évi hadjáratban is, a bécsi béke után Dalmáciába vezényelték. Ebben az időben (1815) másodkapitány (Hauptmann en second) a János királyi herceg lovassági tábornok vezetése alatt álló müszaki karban (Genie-Corps) és pedig annak mérnökkarában (Ingenieur-Corps).

Feltünő, hogy az olasz és francia származásu katonamérnökök között aránylag sok a magyar: igy *Benczur* József vezérőrnagy, *Dörre* András és *Dóczy* Antal alezredesek, *Szereday* Ignác őrnagy, *Makfalvai és Uzapaniti Dózsa Albert* és kőszegi *Mártony* Károly (utóbbi a *Coulomb*-féle törvény zseniális továbbfejlesztője s e téren mintegy *Eötvös* Loránd báró és *Kövesligethy Radó Károly* munkájának előfutárja), kőszegi *Mártony* István, *Némethy* Pál, Petrózai *Trattner* Károly, *Dézsy* Péter, *Halász* Gedeon, *Boronkay* Lajos kapitányok. Góró százados Dalmáciába kapott beosztást, ahol kedves tanulmányaival, a régészettel bőven foglalkozhatott. 1821-ben a délitáliai *Campania*-ba, a Nápoly alatti csodaszép vidékre vezényelik és a helyszini tanulmányok alapján irja meg munkáját, amelynek előszavában a korszak klasszicizáló stilusában irja le azt a hatást, melyet rá a *Campania Felix*, a boldog Campania gyakorolt. A táj szépségeinek leirása erős irodalmi érzéket mutat. Hálásan emlékezik meg a magyar származásu *Hrabowszky* báróról, a megszálló hadsereg főhadiszállásának szállásmesteréről és *Frimont* hercegről, akik irodalmi munkásságát lehetővé tették.

Pompeji és Herculaneum addigi irodalmának áttekintését adja, megemlékezik *Piranesi* római épitész, *Romanelli* nápolyi kanonok, *Mazois* francia épitész, William *Gell* és *Gandy* Esquire-ek, *Cockburns* angol tüzérőrnagy, Carlo *Bonucci* nápolyi épitész és unokaöccse, Antonio *Bonucci*, valamint *Winckelmann*, *Barthélemy* stb. munkáiról. Mindezekkel szemben az ő munkája meglepően modern s az akkori száraz, némettipusu régészettel szemben eleven, a mindennapi élet naturalista szemléletéből fakadó kritikai képét adja az elpusztult városnak. Mérnöki felvételei, alap- és homlokzatrajzai elsőranguak, kitünő, puha technikáju körajzai, finom rézlapra átvitt karcai, valamint diszitő medaillonjai elsőrangu rajzolókészségről tanuskodnak.

Pompeji antik történetét a legmaibb értelemben vett széles szociális érzékü gondolkozó szemével látja és a legkorrektebb német filológus pedantériájával dolgozza fel. A helytörténet valóságos bijou-ja a Pompeji életéről irott monografiája. Feldolgozza a Vesuvio 79-iki kitörésére vonatkozó egész egykoru latin s görög irodalmat. Az ifjabb Plinius és Tacitus ismert leirásait helyrajzi kritikával igazolja, amit annyival is inkább megtehetett, mivel *szemtanuja s megélője volt maga is az 1822-ik év októberében lezajlott nagy kitörésnek.* Leirja az 1825-ig lefolyt kutatásokat. A láva-, hamu- és iszapréteg földtani és földképződéstani leirása elsőrangu munka. Reális tervet számit ki Pompeji teljes feltárására, melynek költségeit 1,117.632 forintban állapitja meg. Pontos mérnöki felvételt készit a területről, gondosan és kritikailag leirja a városon átvezető *katonai müutat*, annak szerkezetét. Erre vonatkozó tanulmánya a XVIII. századvégi diákos-humanista magyar tanitás kiváló klasszicizmusán alapuló meglepő görög-római müveltségének és mérnöki szaktudásának gyöngye.

Góró kapitány a nemes müértő örömével méretezi fel rajzaiban a klasszikus római épités nemes remekeit, mintegy kora *divatos* stilusának eredeti forrásából meritve. Rajzai az épitési formaérzék és stilusbeli kulturáltság finom kis remekei.

Irodalmi, müvészettörténeti és természettudományos polyhistorságának számtalan jelét adja. Leirásai erősen regényes hajlamra vallanak, ami szintén stilusos korbeli jelenség. Kitünően megirt fejezetekben számol be a római vakolat- és mozaiktechnikáról, a falfestményekről, a római házépités méreteiről és beosztásáról készült felvételeinél a klasszikus irodalom egész arzenálját felvonultatja. Kitünő reális érzékkel dolgozza fel az épen megmaradt pékmühelyek, légfütőkészülékek, éléskamrák, egy bérkocsis bognármühelyének, egy sebészeti müszerkészitőnek, egy szappanfőzőnek technikai és háztartási berendezését. Elsőrendü müvelődéstörténeti érzékre vall az, hogy részletesen és kritikailag dolgozza fel az egyik pékmühelyben talált bab- (Rómában ma is divatos cukorral pörkölt utcai csemege) és olajbogyókészletet, az élelmiszerárusitó bódék falán talált egykoru, hevenyészett, helyesirási hibáktól hemzsegő hirdetéseket, vásott sihederek, vevők és eladók, szerelmesek hihetetlen tarkaságu hirdetéseit, szóval a külvárosi utcai élet apró és jellemző emlékeit.

Megemlékezik az 1823 november 17-én a Frimont herceg lovassági tábornok, valamint 1824 junius 4-én a tábornok kiséretében megjelenő *Maria Louise* — akkor már Parma hercegnője, «egykor» Napoleonné jelenlétében folytatott ásatásairól. Müvészettörténetileg elsőranguak az 1823—24. években napfényre került, rendkivül érdekes, hanyatlókori *szobrászati* emlékekre vonatkozó tanulmányai.

Kitünő érzékkel dolgozza fel az ebben a dekadens időben a keleti miszticizmusra hajló rendkivül erősen terjedő egyiptomi Isis-kultusz gazdag emlékeit. Kiválóak a korai ókeresztény bazilikastilus kialakulásának alapjául szolgál, görög-római bazilikamodoru épitési emlékekre vonatkozó épitészi felvételei, átszőve az ókori épitészeti szakirodalomra vonatkozó kritikai észrevételeivel.

Mint hadimérnököt rendkivül érdekelte a város *erődjeinek*, falainak kaputorony- és bástyaműveinek kérdése.

Rézmetszetü tábláit maga szignálta. (Goró delineavit.)

A rézlapra való átvitelt bécsi és nápolyi rézmetszőmesterek végezték. Munkája általában az épitészmérnöki, hisztorikusi, régészi, filológusi és müvészettörténeti korrekt szaktudás, európai stilusu izlés, sokoldaluság, az összefoglaló, intelligens látás, a minden iránt érdeklődő és mindenre szinesen reagáló szenzibilitás bizonyitéka.

A kapitány a sziciliai Szentgyörgy-rend lovagja, a nápolyi Herculaneumi és a római Archeológiai Társaság tagja volt. Az 1842 december 4-iki erdélyi országgyülés naplóban örökitette meg az alapitandó Erdélyi Muzeum számára tett nagyértékü könyv-, érem- és festményajándékával szerzett érdemeit. Ötvenhétéves korában halt meg, mint nyugalmazott őrnagy.

*

Igen sok magyar katona irta bele nevét az európai müvelődés történetébe, főleg azok, akik háborus szolgálatuk közben, vagy a háborus sors forgatagában tisztes emigrációjuk alatt az idegen nagyvilág nagy benyomásait sziva fel magukba és anyagi gondjaiktól is kényszeritve *külföldön* alkottak nagyot és maradandót: katonai vagy kulturális téren. Sok ilyen kiváló magyar katona müködése nagyrészt ismeretlen, avagy hézagos feldolgozásu. Ezek müködését a rájuk vonatkozó életrajzi és irodalmi adatok, könyvtári és levéltári felkutatásában számomra hasznos gyüjtőmunkát végzett *Bihari* Ferenc fiatal iró barátom, segitségével sorozatosan fogjuk bemutatni. Ezek a nevek: *Lórodi Eischl Eduard*, Székesfehérvár volt főjegyzője, aki 1849 augusztus 19-én résztvett Orsovánál a szent korona elásásánál, mint török tiszt Bagdad ostrománál esett el, *Inárcsi Farkas János*, 18-ik századi porosz huszárezredes, *Báthory Sigray János*, holland huszárezredes, *Kőszeghi Mártony Károly* mérnökkari vezérőrnagy, *Kisfaludy Károly*, a magyar katonai münyelv és a magyaros katonai stilus megteremtője, *Vay Ádám és István* bárók, az északamerikai bányákat feltáró emigráns mérnökök és még mások, akik nevét csak könyvek hirdetik.

Bevilaqua Béla dr.

Ujság 1927 aug 14

zipient im Unterrichtsministerium 1890 zum Doktor juris promoviert und ist seit 1912 Ministerialrat und Chef-Stellvertreter der Universitätssektion im Kultus- und Unterrichtsministerium. G. veröffentlichte zahlreiche pädagog., jurid. und ethnograph. Aufsätze und die selbständigen Werke: A *magyar gyorsirás modern irodalmának negyedszázada* (Ein Vierteljahrhundert der modernen Literatur der ungar. Stenographie, 1887), *Örmény közmondások* (Armenische Sprichwörter, 1888), *Büntetőjogi elvek a legrégibb népeknél* (Kriminalrechtl. Prinzipien bei den ältesten Völkern, 1891), A *magyar gyorsirás története* (Geschichte der ungar. Stenographie, 1893), *Örmény regék* (Armen. Sagen, 1911), A *közoktatás a kiállitáson* (Der öffentl. Unterricht in der Ausstellung, 1896), *L'enseignement des sciences sociales en Hongrie* (1900), *Emlékezés Markovics Iványra* (Erinnerung an Ivan Markovics, 1905). G. nahm wiederholt im Auftrage der Regierung an pädagog. Kongressen im In- und Auslande teil und wurde mit zahlreichen Orden, Diplomen (Diplome Gold Market) und Ehrentiteln (Officier de l'Instruction publique) ausgezeichnet.

Gorka, Alexander, Zoologe, geb. 12. Okt. 1878 in Ungvár, absolvierte die Budapester Uni- [illegible] wurde hierauf als

des Nahrungsrohres der Coleopteren, 1901), *Az állatok psychikai életéről* (Vom psychischen Leben der Tiere, 1902), *Az állatok öncsonkitása és fájdalomérzete* (Die Selbstverstümmelung und das Schmerzgefühl der Tiere, 1902), *Az ember származása és helye a természetben* (Die Abstammung des Menschen und seine Stelle in der Natur, 1904), *Az állatok szervezete, élete, fejlődése és származása* (Der Organismus, das Leben, die Entwicklung und Abstammung der Tiere, 1908), *Über die physiologische Function der Speicheldrüsen der Weinbergschnecke* (1905), *Az állatfajok származása* (Der Ursprung der Tierrassen, 1908), *Anatomiai és élettani adatok a bogarak Malpighi-edényei működésének megitéléséhez* (Anatom. und physiolog. Beiträge zur Beurteilung der Funktion der Malpighi-Gefässe der Käfer, 1913).

Góró, Ludwig, v. Agyagfalva, Archäologe, geb. 14. Juni 1786 in Déva, gest. 1843, zeichnete sich in der Schlacht von Aspern und in den Feldzügen 1813/14 aus, kam nach dem Friedensschlusse nach Dalmatien in Garnison, wo er seinem Lieblingsstudium, der Archäologie, leben konnte. Er schrieb: *Wanderungen durch Pompeji* (1824).

Góró, Ludwig, v. Agyagfalva, Maler, geb. 1865, gest. 19. März 1904, begann schon in früher Jugend Illustrationen für die ungar. Wochenblätter zu zeichnen, vervollkommnete sich in Wien, Graz und München und war dann bis zu seinem Tode

Gorove, Ladislaus, Schriftsteller, geb. 2. Juni 1780 in Szamosujvár, gest. 11. März 1839 in Pest, widmete sich neben der Landwirtschaft ausschliesslich nur literar. Studien. Er veröffentlichte 1807 drei Tragödien, warf sich aber später auf ethische und histor. Studien. Grössere Werke: A *férfiúnak tökéletességei* (Vollkommenheiten des Mannes, 1823), *Eger városa történetei* (Geschichten der Stadt Eger, 1828). G. stiftete mit seinem Bruder an der Akademie der Wissenschaften einen Preis.

Gorove, Ladislaus, volksw. Schriftsteller, geb. am 18. Juni 1868 in Piskolt, publizierte nationalökonom. Aufsätze und hielt zahlreiche Vorträge über polit., soziale und wirtschaftl. Fragen Selbständige Werke: *Közgazdasági tanulmányok* (Volksw. Studien, 1898), *Die Sprachenfrage und die Armee* (1904), *A kibontakozás és a kiegyezés* (Die Entwirrung und der Ausgleich, 1905), *Nemzeti műveltségünk és a népiskolai javaslat* (Unsere nationale Kultur und der Volksschul-Entwurf, 1905), *Törvénytervezet a mezőgazdasági érdekképviseletről* (Gesetzentwurf über die Interessenvertretung der Landwirtschaft, 1910).

Gorove, Stephan, v. Gattája, Staatsmann, geb. 1819 in Pest, gest. am 31. Mai 1881, zeichnete sich schon frühzeitig als polit. Publizist aus und nahm regen Anteil an den 48-er Ereignissen. Nach Wiederherstellung der Verfassung wurde er 1867 Handelsminister im Andrássykabinett. Er hinterliess wertvolle Memoiren, die insbesondere auf die ersten Ausgleichsverhandlungen interessante Streiflichter warfen. Er zählte zu den liberalsten Politikern seiner Zeit.

Goszthony, Michael, Rechtsgelehrter, geb. am 20. Okt. 1860 in Nagybajom, wurde 1887 zum Privatdozenten für ungar. Staatsrecht an der Budapester Universität habilitiert. Von grösserem Werte ist seine umfangreiche Studie: *Horvát-, Szlavon- és Dalmátország autonom alkotmánya* (Autonome Verfassung von Kroatien-Slavonien-Dalmatien, 1892) und das Werk: *A magyar királyi hatalom* (Die ungar. Königsmacht, 1887).

Góth, Alexander, Schauspieler, geb. 19. Okt. 1869 in Budapest, absolvierte die Schauspielerakademie und wurde, nach kurzer Provinztätigkeit, ans Budapester Lustspieltheater berufen, zu dessen bedeutendsten Kräften er seither zählt. G., der an dieser Bühne auch als Regisseur wirkt, hat mehrere Dramen aus dem Französ. übersetzt.

Góth, Emanuel, Arzt, Gynäkologe, geb. 1848 in Budapest, gest. 1895 in Kolozsvár, wurde 1878 an der Kolozsvárer Universität zum Privatdozenten für Geburtschirurgie und Frauenheilkunde ernannt. Seine Fachbeiträge erschienen in in- und ausländ. Fachblättern.

Goró Lajos II.

 Vas. Ujs. 1893. 180.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET

Jókai regényei illusztrálva. Az Athenaeum-társaság új kiadásban bocsátja közre Jókai regényeinek egy részét. Illusztrált kiadás ez s 40 krajczáros füzetekben jelen meg. A magyar közönségnek alkalma nyilik, hogy kitünő írója munkáit díszes kiadásban szerezhesse meg, a füzetenkinti kiadás pedig a módot is megkönnyíti. Az első füzet már elhagyta a sajtót, megkezdődvén benne Jókai egyik leghíresebb regénye: «*Egy magyar nábob*». Az alak albumszerű, tiszta nyomással, nagy betűkkel finom papiron. Az illusztrációkat *Goró* Lajos készíti hozzá. A szöveg közti képeken egy színnyomatú illusztráczió is díszíti a füzetet. A vállalatban egyelőre az «*Egy magyar nábob*», «*Az arany ember*», *Szeretve mind a vérpadig*», «*Bálványos vár*» és «*A Damokosok*» czimű regények fognak megjelenni. Az «Egy magyar nábob» 18—20 füzetben, 62 finom kivitelű szövegképpel és 8 szines akvarel-képpel lesz díszítve. Előfizetés 10 füzetre 4 forinttal úgy az Athenaeum könyvkiadó-hivatalához (Budapest, Ferenczieк-tere), mint bármely könykereskedéshez czimezhető.

Góró

G. 2. *Lajos*, festő és illusztrátor, * Marossolymos 1864 márc. 21, † Budapest 1904 márc. 19. Autodidakta volt s a nyolcvanas évek elejétől fogva ezrekre rúgó illusztrációt rajzolt hetilapok, könyvek számára.

E. G. I 397 l

ussal:

kissé jobbra néz, jobb kezével palástját
mek Jézust karolta át.
laira omlik, ruhája alól inge ki-
nyakán, ki jobb kezével amyja pa-
gyöngyfüzérz visel. A domborműves kereten
zárnyas angyalfej köti le figyel-
mint Jézus fejét dicsfény övezi.

méretei 63: 42. 4 cm.
a 224 frt 21 kr.

2.

Góró Lajos

Az ezredévi kiállítás
korzójáról. Fenti
rajza

Repr.

Domanovszky Sándor

Magyar művelődéstört
V. k. Bp. é n. 281-l.

Kiadatott

Átvevő	Jegyzet

5. r. sz. Kőrödi Mihály, Budapest.

Beérkezett

Kelet			Szám	Névérték	
év	hó	nap		kor. P.	fill.
1933.	márc.	10.	1.	1000	—
1933.	márc.	10.	2.	1200	—
1933.	márc.	10.	3.	2400	—
1933.	márc.	10.	4.	400	—
1933.	márc.	29.	5.	5000	—
				10000	—
1933.	május	1.	1.	2400	—
1933.	május	1.	2.	400	—

Goró Lajos
festő

Fővárosi Lapok 1900. márc. 11., 5. old.
(reprodukció)

Kalmár

Goró Lajos
rajzoló

Fővárosi Lapok 1900. okt. 7., 3. old.
(reprodukció: az égi szeretet.)

Kalmár

Góró Lajos

Klapka György tábor-
nok a ravatalon
fenti rajza repr.

Jó Br Rá

357. l.

Goró Lajos

III. Béla temetére

Budapesten

Repr.

Kiss Szikl. Kath. Magy

53. l.

JÁSZAROKSZÁLLÁS.

Goró Lajós
rapoló

lásd

Knerfélévi

98. l.
128. l.

1908.

28-án. † Antwerpenben 1640 május

afordultan van ábrázolva. Fölfelé fé-
ldöke, lelógó bajusza és hullámos sza-
a. Köpenyege sötét.

-- Vétetett az 1908. évi november 7-iki
oo.— K-án (1807-908)
G. Ritter Hoschek. Prag 1907. No. 104.

Góró Lajos

festő

szut. 1865

+ 1904

wód

Z

Krück. I. 405.

Kelta Karddartó-láncz VI. 18.

Gyóró Lajos

illusztrátor

l. Lykafest 1896-1914

97. l.

GORÓ Lajos meinökkari szakados

Kolozsvár, Szt György-laktanya, 1835-1837

AH 1996 211. és ill

1956
98
100

GORÓ Lajos mérnök

Szt,György laktanya valószinü tervezője 1834-36

GÁAL György – VINCZE Zoltán: Kolozsvár a régi és az új Kolozsvárhoz. Kolozsvár : Korunk, 1992 104.p.

Góró Lajos

festő és rajzoló

L.

Szendrey - Szentiványi

590. l.

T. 268.

r térrajzát bástyáin ágyúütegekkel.
apatok helyezvék el, melyeknek vezé-
. Az előtérben pedig lovas csapa-
ekujvártól Pozsonyig terjedő vi-
ata:

BELÄGERUNG DER BERÜMBTEN GRANTZ-
ESELBE
ost abgerissen und von hoher hand

A. Die Vestung Neuheusel és befe-
und [redacted] Aprochien.

28.6 : 36.8 cm.

Goró Lajos

Művészeti lexikon

2 9 1 . l.

Fortuna VI. 273, 274

Goró Lajos

Schulek Frigyes arc-
képe, Ausrajz
fentitol

Petr E M magyarúvén
arcképek

6. l.

Podragu tava. T. 7685.

A Fogarasi havasok között elöl látjuk a Podragu tó vizét a melyben a hóval boritott hegyek tükröződnek vissza. Jelzése alól balra: G L.

Tusrajz, mér. 15.8:23.3 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 393 l.

Sz. n. 666-902
379-902-1613.

Goró Lajostól,

T. 7685.

T. 7685.

Nagy-Királykő.

T. 7686.

E látképa a meredek mészkőfalakból és tornyokból tömörülő Királykőt ~~karral~~, a melynek alsóbb rétegeiben erdőség van. Jelzése alól középtájon: GORO.

L nem kéjük

Tusrajz, már. 14:23.8 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 395 l.

Sz. n. 667-902
379-902-1614.

Vöröstorony. T.7687.

E lap a Magyar Alföldet a Balkánnal összekötő szorost tünteti föl, a hol jobbra az őrház mellett régi torony köti le figyelmünket. Közelében birkák legelnek, a melyekre két leányka ügyel, kiknek egyike egészen elől a földre ült. Jelzése
alól jobbra: GORO L.

Tusrajz, mér. 25.6:39.5 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX.. 435 l.

Sz.n. 668-902
379-902-1637.

Zenoga tava. T. 7688.

A Retyezátot ábrázoló vidék előterében látjuk a Zenoga tavát, melynek partján középütt egy férfi áll és a mely fölött varjuk repkednek. Jelzése alól jobbra: GORO.

Tusrajz, mér. 29.5: 42.9 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 545 l.

Sz. n. 669-902
379-902-1715.

Kolczvár. T.7689.

A meredek sziklák között jobbra látjuk a Kendeffy család ősi várának festői romjait, mig a völgyben Malom-vize kanyarog, mely fölött két vadkacsa röpül. Jelzése alól jobbra: G.L.

Tusrajz, lap. már. 20.2:12.7 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX.565 l.

L. Gorától,

Sz.n. 670-902
379-902-1723.

Goró Lajos

Csetátye Boli. T. 7690.

A Petrozsény közelében lévő Cseppkőbarlang bejárata az ábrázolt meredek szikla aljában van, a hol balról egy férfi ül fáklyával, mig jobbról két vezető áll. Jelzése alól jobbra: G. L.

Tusrajz Goró L-től, mér. 16.7:12 cm.

Sz. n. 671-902
379-902-1774.

volt az is, hogy szokatlanul korán, 25 esztendős korában, megnősült s így a családfentartás gondjai közepette nem igen volt rá érkezése, hogy tehetségének a magasabb irányú kimű-velésére valami nagy gondot fordítson.

Teljes életében csöndes visszavonultságban családjának és művészetének élt s ez magyarázza meg azt is, hogy haláláról csak akkor értesültünk, amikor már a hunyadmegyei Demsusban levő családi sírboltban örök nyugalomra is helyezték, úgy, hogy utolsó útjára még pályatársainak és tisztelőinek a részvéte sem kisérhette el.

A fiatalon elhunyt művész özvegyet és öt árvát hagyott hátra, akik a példás férjen és apán kívül önfeláldozó és fáradhatatlan fön-tartójukat siratják benne.

A.

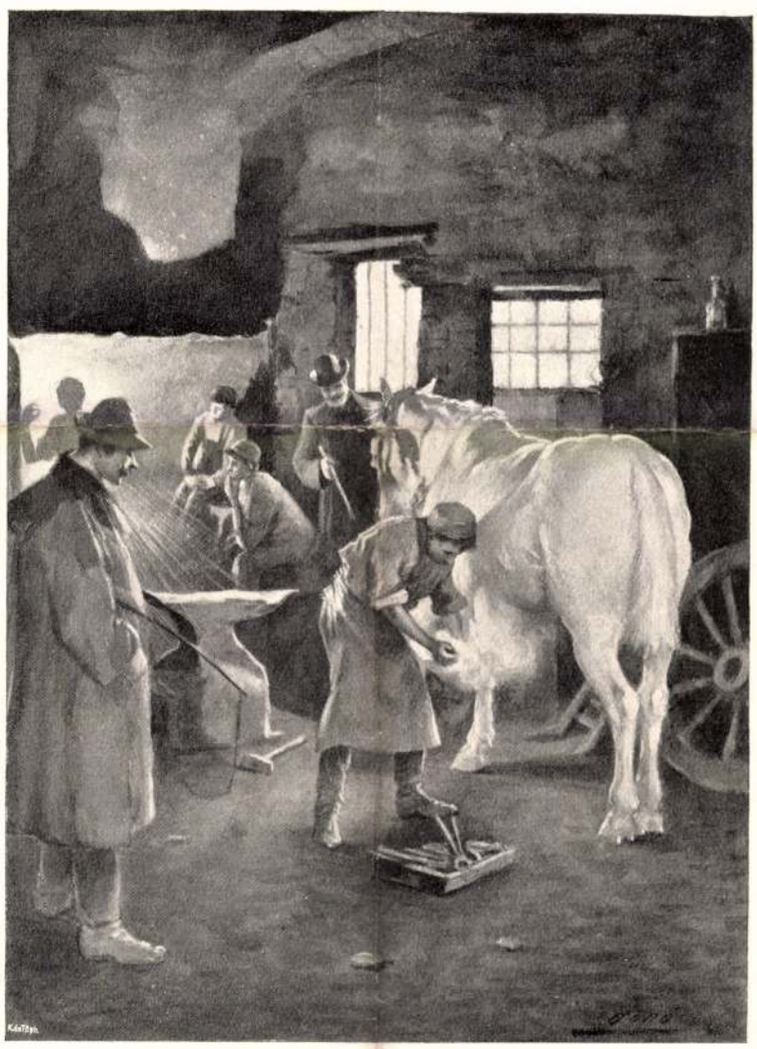

KOVÁCSMŰHELY
GORÓ LAJOS RAJZA

GORÓ LAJOS

Megint megfogyott egy termékeny és munkás taggal a magyar illusztrátorok amúgy sem igen népes gárdája.

Goró Lajos, a széles körökben ismert nevű magyar illusztrátor (szül. 1865.), aki csaknem két évtized óta állandó dolgozótársa volt a magyar képes lapoknak, márczius 19-én reggel, hosszú betegség után meghalt.

Az elhunyt művész talentuma erejéből küzdötte föl magát a népszerűségnek ama polcára, a melyen a halál legszebb férfikorában utólérte.

Eleinte a vasutas pályára készült. Később a megkezdett útról letérve, az illusztrálásra adta magát s Bécsben és Münchenben tett tanulmányutat, ahol azonban szintén nem igen foglalkozott talentumának rendszeres kiképzésével, hanem egyszerűen csak dolgozott és ezzel szerezte meg azt a rutint és azt a készséget, mely szinte csodával határos termékenységét lehetővé tette.

Legelső illusztrációi a nyolcvanas évek derekán jelentek meg a „Vasárnapi Ujság"-ban, a melynek haláláig szorgalmas és fáradhatatlan munkása volt. Később a magyar élclapokba és az „Uj Idők"-be is dolgozott s leginkább az aktuális napi eseményeket kultiválta, de ezenkívül a magyar genrenek is szerencsés kezű művelője volt. A magyar lapokon kívül éveken keresztül állandó összeköttetésben állott az „Illustration", az „Illustrated London News", az „Über Land und Meer" és a „Leipziger Illustrierte Zeitung" című külföldi lapokkal is, a melyeknek a hasábjain elég sűrűn jelentek meg aktuális érdekű eseményekre vonatkozó rajzai, amelyekkel az ország határán túl is figyelmet tudott kelteni maga iránt.

Genreképeinek és a legkülönfélébb szépirodalmi vállalatok számára készített illusztrációinak a száma légió. Egyebek közt Jókai „Magyar nábob"-ját, amelyet a költőkirály jubileuma alkalmából az Athenaeum díszkiadásban adott ki, szintén ő illusztrálta, de ezenkívül még a legutóbbi időben is sűrű egymásutánban hagyták el a sajtót az általa illusztrált szépirodalmi művek.

Az 1896. évi ezredéves országos kiállításon a Kárpát-Egyesület megbízásából Erdély legszebb vidékeiről egész gyűjteményt festett össze, mely még élénk emlékezetében lehet a kiállítás látogatóinak.

Bár már hosszú idő óta betegeskedett, azért állandóan dolgozott s még a Vasárnapi Ujság március 20-iki számában is jelent meg egy posthumus munkája, melyet már halálos ágyán vetett papirra.

Sorsára és művészetének fejlődésére nagy befolyással

Művészet 1904.

Góró Lajos, agyagfalvi, festő és rajzoló; szül. 1865-ben, megh. 1904 márcz. 19-én Budapesten. Középiskoláinak elvégzése után vasúti tisztviselőnek készült, e pályát azonban csakhamar otthagyta, hogy kizárólag rajz-

Goró Lajos

Vas. Ujs. 1903. 50. 7.

REGÉK.

10—14 éves leánykák számára

IRTA

WOHL STEFÁNIA.

Goró Lajos rajzaival.

Ára diszkötésben 6 K.

B. BÜTTNER LINA.

EGY RÚT KIS LEÁNY TÖRTÉNETE

ÉS EGYÉB ELBESZÉLÉSEK.

12—14 éves leányoknak.

Goró Lajos rajzaival.

Ára díszkötésben 5 K.

[illegible] LÁTOGATÁS

Himfy

dalai

Góró Lajos

1864 – 1904

168. Az uraság felkö-
zföntése, vizf. 16 X 13

169. Vetélytársak,
vizf. 21 X 17

Almásy-Teleki XII. 1943

KUT

II. kiállítása.

Nemzeti Szalon

1925. márc.

Föv. képt.

Goró Lajos

kiáll. erém

Közlezrkiáll
1267. 8

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Goró Lajos

1864 – 1904

173. Ünneplés,
szépiafestm. 16 x 14.

P 25.–

174. Erész alatt,
vízf 21 x 27

P 25.–

Almásy-Telleki X. 1942

ALELNÖKÖK

CSÓK ISTVÁN

GEREVICH TIBOR

FARKAS ZOLTÁN

HORVAI JÁNOS

IGAZGATÓ

HUBAY CEBRIAN ANDOR

FŐTITKÁR

LEHEL BÉLA

TITKÁR

KANIZSAI NAGY ANTAL

Goró Lajos

HŰSÉGES MIND A SIRIG.

MIKES KELEMEN NAPLÓJA.

REGÉNY.

AZ IFJUSÁG SZÁMÁRA

IRTA

GAAL MÓZES.

Goró Lajos eredeti rajzaival.

Ára szines vászonkötésben 4 K.

JÓSIKA MIKLÓS.

II. RÁKÓCZI FERENCZ.

A serdülő ifjuság számára

átdolgozta

GAAL MÓZES.

Goró Lajos eredeti rajzaival

Ára diszkötésben 4 K 40 f.

Dav. ügy 1903. 50. sz.

ndérségeit, ha még oly kicsiny és szürke
k, a melynek kebléből a dal fakad.
gesség nélkül szólva, megjelent a karácsonyi
zon Gyulai Pál díszkiadása, illusztrált ver-
. Azt mondja a szakértő róla, hogy ez a
egyetlen a magyar piaczon, a mely Wath-
papiron, tüköralappal készült. Tizennégy
etű és számos fénynyomatu illusztrácziót
táblája dombornyomásu, aranyozott orna-
l s atlaszra nyomtatott czímképpel. Az
ziókat Radó-Hirsch Nelli készitette. — Nem
n-e ennél drágább könyv a mi piaczunkon,
hogy olcsóbb nincsen. Meglepő csodaszép
mében. Gyulai verseit kellőképen a magyar
g kedveli. Nos, a ki a hölgyeknek ajándék-
ik: ez reá az elegáns és kedves alkalom.

Gyóró Lajos
Vas. Ujs. 1900. 243 l

Kujak Andris keleti utazása.

Ifjúsági regény. Irta Gaal Mózes. Második kiadás. Goró Lajos 22 rajzával. Ára díszkötésben 5 K. — Kujak Andris, az oláhfalusi székely csizmadia-gyerek tréfás útjáról van szó ebben a könyvben. Kalandos vágy szállja meg Andrist, s elindul Keletre, hogy Kőrösi Csoma Sándor diecsőségének osztályosa lehessen. Kaczagtató kalandok után egy hetivásáron edes apjával találkozik, aki hazaviszi és alaposan kikúrálja őt a lábszijjal kalandos vágyaiból. A szerző gazdag leleményességgel és nagy komikai képességgel teszi e művében nevetségessé a czéltalan és éretlen gyermek-kalandozásokat. Hogy aránylag rövid idő alatt második kiadást ért, tanuskodik alapeszméje életrevalóságáról.

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

JÚNIUS

30 nap — 25. hét

18 Vasárnap	
19 Hétfő	
20 Kedd	
21 Szerda	
22 Csütörtök	
23 Péntek	
24 Szombat	

Goró Lajós

B. Büttner Lina:
Egy vizt kis leány
története. Fenti
rajzaival.

Vas. Ujs. 1900. 844 l.

KÖTÖ

Goró Lajos

Vas-Lip. 1900. 843 l

Regék. 10—14 éves leánykák számára. Irta Wohl Stephanie. Harmadik átnézett kiadás. Goró Lajos rajzaival. Ára díszkötésben 6 K. — A korán elhunyt szerzőnőnek ezek a bájos regéi végre méltó külsőben látnak napvilágot. Goró Lajos hangulatteljes, finoman átérzett rajzokat készített hozzájuk, úgy hogy mostani alakjában bizonyára ez a kötet lesz a magyar

leányvilág legolvasottabb könyve. A sajtó szinte lelkesedéssel fogadta ezt a kiadást. A sok nyilatkozat közül álljon itt a Malonyay Dezsőé, ki a könyvről tárczát irván a «Budapesti Hirlap» 1898 május 25-iki számában, ezt így kezdi: «Egy díszes kiállítású könyvet kaptam — behunyt szemű, álmodó szép leány képe van a czimlapján és sötétkék sávra hintett aranycsillagok közé van nyomtatva a czime: Regék — Irta Wohl Stephanie. (Regék, irta Wohl Stephanie. Harmadik, bővített kiadás: Goró Lajos rajzai-

vai. Kiadta a Franklin-Társulat.) — Elolvastam s hogy megháláljam neki a gyönyörüséget, melyet szerzett, beköttetem újra selyembe, tiszta, hófehér selyembe és czim helyett egy ezüst csillagot nyomatok a sarkára. Mert egy fehér, csillagok felé révedező leánylélek álmodik e könyvben szomorú szép álmokat arról, hogy hol a boldogság? — Kérdi fától, virágtól, a kis halomtól s a jéghegyektől, szerte foszló felhőktől és az északi fénytől — regéket arról ketyeg neki az öreg ház órája s elhallgatja egy kis vaslámpás meséit, hogy mi a boldogság?»

11 Vasárnap	
12 Hétfő	
13 Kedd	
14 Szerda	
15 Csütörtök	
16 Péntek	
17 Szombat	

ERDŐN, MEZŐN.

Természeti és vadászati képek.

Irta

BÁRSONY ISTVÁN.

Spányi Béla, Pataky László, Mesterházy Kálmán, Ujváry Ignácz, Goró Lajos és más művészek eredeti rajzaival.

Nagyalaku díszmü számos szövegképpel és 16 külön színes mümelléklettel.

Ára pompás diszkötésben 10 frt.

ENGERTH VILMOS a pesti Nemzeti rajziskola tanára, miniatura arcképfestő és kőrajzoló (1818—1884.) Kőrajzai: 1. A győri Teleki-palota, 1846. — 2. István nádor aradi ünneplése, 1847. — 3. Huszártábor. K. Göbel festménye után. — 4. Aratási jelenet. Markó Károly után. Az Orsz. M. Képzm. Társ. műlapja, 1864. — 5. Mária királynő és Erzsébet Nagy Lajos sírjánál. Liezen Mayer Sándor festménye után. Az O. M. Képzm. Társ. műlapja, 1865—66. — Életrajza és bibliográfiája: Sz-Szi. Lex. és Th B. Kstlex. —

ERMINY PIETRO, olasz eredetű kőrajzoló a 19. sz. első felében. Főként Bécsben működött, de sokat járt Magyarországon is. A 20-as években számos magyar tájképet készített, amelyek Kunike kiadásában, s többnyire Wolff kőrajzaiban jelentek meg, k. eg. A Kunike—Alt-féle Donau-Ansichten . . . 264 Bll. sorozat Belgrád utáni lapjait ő készítette. — Magyar vonatkozású kőrajzai: 1. Ansicht der Stadt Comorn. „Erminy del — Kunike lith." — 2. Esztergom. „Ansicht der neuen Metropolitan-Kirche zu Gran. Auf Stein gez. v. F. Wolff. — Erminy del" 36.5×30 cm. — 3. Markt Paksch. Erminy del. Kunike lith. — folio. — 4. Schuster János egyetemi tanár arcképe. „Johann Schuster Professor der Chemie . . ." — „Gezeich. v. Erminy." — 5. F. A. Christen, Doctor der Medicin, erster Physikus der Haupt: und Königl: Freystadt Ofen . . ." — „Gedr. im Lith. Ints. am Ausladplatz No. 24. I. Stock in Peth. Gezeichnet von Erminy. Jos. Lántz lith." (Bedő Rudolf gyűjteményében) — 6. Széky Péter egyetemi orvostanár. „Gezeichnet von Erminy. Lithog. v. Lántz. — Lith. bey Joh.

Goró Lajos

illustrációi

az alábbi műben.

Endrődy Pál

Balassa Bálint

1551 – 1594.

Bp. 1899.

Magy. Tört. Életr.

Gyóró Lajos

illusztrálta a következő munkát

Kovács Dénes: A Kerepesi-úti temető. Útmutató és tájékoztató. Pest. 1894.

KANALFEJ,
MSH monogrammal.
Német munka, XVII. század.
Ezüst, hossza 9 cm.

TÁNYÉRKA,
plasztikus virágkerettel.
Augsburgi munka, XVII. század.
Ezüst, átm. 13·5 cm.
Az Ipolyi-gyüjteményből.
Gerevich PA, 260. l.

TALPAS SERLEG,
vert növénydísszel.
Német munka, XVII. század.
Aranyozott réz, mag. 18·7 cm.

DÍSZTÁL,
ovális.
Német munka, XVII. század.
Aranyozott ezüst, szél. 26 cm.

FEDELES BILLIKOM,
fedelén és oldalán három-há[illegible]om ókori író a[illegible]
Augsburgi munka, XVII. század.
Ezüst, mag. 14 cm.

KÓKUSZPOHÁR,
vésett dísszel, füllel.
Német munka, XVII. század.
Aranyozott ezüst, 9·4 cm.
Az Ipolyi-gyüjteményből.
Gerevich PA, 260. l. — Őszi kiállítás,
Ipolyi, 159. szám.

Goró Lajos

A fenesi csata emlékezete c. rajza repr.

Szilágyi: Magy. nemzet tört. VII. 702. l.

Goró Lajós

rajza; repr.

Szilágyi: Magy. nemzet

tort. IX. 582 l.

IX. 3. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 485418

Goró Lajos

rajza repr.

Bilagji: Magj. nemzet

tört. X. k.

Gorka Lajos

ónja után éljen. Rendszeres rajzoktatásban nem részesült, semmiféle rajz-, vagy festőiskola növendéke nem volt, s eleinte csupán kedvtelésből rajzolgatott. Az 1880-as évek elején mindgyakrabban jelentek meg többnyire erdélyi tájképeket ábrázoló rajzai a hazai képes lapokban, s nehány év multán már mint a »Vasárnapi Ujság« és »Ország Világ« rajzolója működött Budapesten. Később Bécsben és Münchenben volt tanulmányúton, rendszeres tanulásra azonban ekkor sem jutott ideje, s inkább látni, tapasztalni ment külföldre. 1890-ben megnősült s ettől kezdve elvonultan csakis családjának s a művészetnek élt. Igen sokat dolgozott, s az említett hetilapokon kívül még a »Magyar Szalon« cz. havi folyóiratnak s több élczlapnak készített illusztrációkat, később pedig az »Uj Idők« számára is rajzolgatott. A 90-es években jobbára aktuális eseményekről készített vázlataival szerepelt s ezek közül akárhány az »Illustration«, »Illustrated London News«, »Leipziger Illustrierte Zeitung« és az »Über Land und Meer« cz. külföldi képes lapokban is megjelent. Nyaranként rendesen hazatért szülőföldjére, Erdélybe, melynek aquarellben és tusrajzban számos tájékát megörökítette. 1895-ben a Kárpát Egyesület megbízásából Erdély szebb vidékeiről egy kis gyüjteményt festett, melyet az egyesület az 1896. évi millenniumi kiállításon állított ki. A hétről hétre való gyors és fárasztó munka mellett maradt még ideje a könyvillusztrálásra is, s az Athenaeum és Franklin-Társulat kiadásában megjelent képes szépirodalmi vállalatokban sűrűn találkozunk az ő szövegképeivel. Könyvillusztrácziói közül legjelentékenyebbek azok, melyekkel Jókai Mór: Egy magyar nábob cz. regényének díszkiadását ellátta. Olajfestményeket nem igen készített, kiállításokon ritkán szerepelt. Mindazonáltal hódolt a magasabb igényü művészetnek is, s számtalan alkalmi kép- és regényillusztrácziói mellett elég gyakran jelentek meg genreképei is. Munkásságának javát a »Vasárnapi Ujság« 1889—1904 évfolyamai foglalják magukban. Hosszas betegeskedés után 39 éves korában húnyt el, özvegyet és öt árvát hagyva maga után. Holttestét Demsusban (Hunyad megye) a család sírboltjában temették el.

Incze Henrik: Magyar művészeti almanach. Budapest, 1905. 226. l. — *Művészet.* 1904. 117—118. l. (arczképpel). — *Vasárnapi Ujság.* 1904. 13. sz. (arczképpel).

Uj Gedő

Erdély (kiáll)

Tört képes-ben;

És a hogy elnézlek, tövén a keresztnek:
Meghányom a sorát egész életemnek,
S a te keresztednél, a szíved nyomában,
Megáldok valakit a haló porában,
Oh, Krisztus édesanyja, Mária!

Szabolcska Mihály.

AZ IGAZSÁG.

Elárulták. Fogságba ejték.
Arczáról hullott a verejték
A keresztnek sulya alatt,
Míg a Golgotháig haladt.

Megköpdösték. Megtaszigálták.
Midőn leroskadt: fellármázták.
Ő tűrt... tűrt, — és nem panaszolt,
— Bár az Igazság vele volt.

Míg tövisektől feje vérzett
S millió kínt és szomjat érzett:
Kigúnyolá a csőcselék,
S ruháit is megtépdelék.

Megtépdelék, hogy meggyalázzák.
De jajszavát hiába várták,
Ő tűrt... tűrt — és nem panaszolt,
— Bár az Igazság maga volt.

Megfeszítették. És újongtak.
Majd megréműlve szétfutottak,
Hogy most örökre elveszett,
Az *Igazság*, a *Szeretet!*

El nem veszett, feltámadott!
És hallották a szózatot:
«Csak elaléltam, meg nem haltam,
Mert az Igazság halhatatlan!»

Imrik Péter.

BAJZA JÓZSEF LEVELEIBŐL.

Bajza munkáinak *Badics* Ferencz által sajtó alá rendezett új kiadása, melyet lapunk legutóbbi számában ismertettünk, nem csak az irodalmunk története iránt érdeklődők számára tartalmaz sok és becses tanúlságot, hanem a nagyközönség is sok érdekes és új dolgot talál benne oly eseményekre és személyekre vonatkozólag, a kik nemzetünk életére való nagy fontosságuknál fogva sohasem fognak az elmúlt idők elfeledett emlékei közé kerülni. Oly nevezetes szerepet játszott író, mint *Bajza*, szoros érintkezésbe jutott korának legtöbb kiváló egyéniségével, tanuja, sokszor intézője volt nagy hatású és következményekben gazdag eseményeknek s mint a közvélemény, a nemzeti közérzés egyik legméltóbb kifejezőjének, szava, véleménye nem egyszer úgy tekinthető, mint a hazafiak összességének szivében élő vágyak, törekvések, reménységek nyilvánulása. S az új kiadás épen ezáltal nyújtja minden kortörténeti tanúlmánynál tanúlságosabb képét nemcsak Bajzának, az írónak és az embernek, hanem az egész kornak, melyet joggal tekinthetünk úgy, mint nemzeti történetünk legfényesebb és legáldásosabb időszakai egyikét.

Badics Ferencz ritka buzgalommal és lelkiismeretességgel gyűjtötte össze *Bajza* összes munkáit s a hat kötet mindegyikének tekintélyes részét oly közlések teszik, a melyeket az eddigi kiadásokban hiába keresett volna az olvasó, a melyek vagy régi hírlapok és folyóiratok sokszor nehezen hozzáférhető példányaiba voltak eltemetve, vagy kéziratban maradtak s most kerülnek először nyilvánosságra.

Van egy kötete az új kiadásnak, mely teljesen új, eddig kiadatlan anyagot tartalmaz: a hatodik, mely a levelezéseket foglalja magában. Semmi sem oly érdekes és fontos egy író pályájának megismerésére, mint az ilyen baráti és családi levelezések olvasása, mert számtalan oly jellemvonást, eszmét, bensőbb természetű nyilatkozatot találunk bennük, melyek a nyilvánosság előtt rejtve maradtak, különösen abban a korban, midőn a szabad szólás annyira korlátozva volt. S hogy ily adatoknak mekkora sokaságát ismerjük meg Bajza levelezéséből, az kiviláglik már a levelek nagy számából is. Csak Toldy Ferenczhez, legbizalmasabb barátjához 131 levelet írt Bajza s e levelekben, melyek közül az első 1821 julius 16-án, az utolsó pedig 1851 október 25-ikén jelent meg, végig kísérhetjük Bajzát egész írói pályáján, ifjúi vágyaitól, töprengéseitől kezdve egész addig az időig, mikor a hazafiúi gond s évek sorának megfeszített munkája homályba kezdte borítani Bajza elméjét. Toldyval közölte Bajza legelőször s legbizalmasabban eszméit, ábrándjait, terveit; folyton értesítette őt tanúlmányairól, készülőben levő és tervbe vett műveiről, magánélete kisebb-nagyobb eseményeiről. Abban az időben a viszonyok arra kényszerítették az írókat, hogy magánleveleikben közöljenek egymással olyan dolgokat is, melyeket ma nyilvánosan, a sajtó útján szokás tárgyalni. Másrészt Bajza többnyire Toldyval közölte az olyan gondolatait, fejtegetéseit, melyek még nem öltöttek oly határozott, biztos alakot elméjében, hogy a nyilvánosság elé léphetett volna velük. Ilyen például az a levele, melyben a népdal elméleti meghatározására tesz kísérletet s a melynek itéleteivel és következtetéseivel ugyan nem mindenben egyezik meg a mai tudományos felfogás, de tagadhatatlanúl sok érdekes megfigyelés is van bennük. Mikor Toldy külföldön utazott, Bajza értesítette őt minden nevezetesebb irodalmi és politikai eseményről, a mi e leveleknek különös történeti fontosságot ad. Így többek közt számos új adatukkal teljesen új világítást vetnek a híres Conversations-lexikon-perre, melynek indító okait és egész lefolyását részletesen elmondja *Bajza* barátjának. E levelekből tudjuk meg, hogy a Kisfaludy Károly köré csoportosult írói kör *Révai* Miklós nevére társaságot alapított, mely talán a Kisfaludy-társaság elődének tekinthető. A társulás titokban maradt, mert az akkori viszonyok közt úgysem nyerhették volna meg a hivatalos engedélyt s nemsokára alighanem meg is szünt, mert a Bajza adatán kívül sehol se találjuk még csak nyomát se létezésének.

A *Toldy* Ferenczhez irt levelek közül mutatványúl itt közöljük egyikét a legérdekesebbeknek, mely 1825 november 4-ikén kelt. Művelődéstörténetünk egyik legfontosabb eseményéről, gróf *Széchenyi* István föllépéséről értesíti benne Bajza barátját, a mely föllépésnek — mint tudjuk — az Akadémia megalapítása lett a következménye. Ez eseménynek Bajza szemtanúja volt, mint Földváry hevesi követ diétai kanczellistája s hogy — mint minden hazafiban, — mekkora örömet keltett benne is, mutatja a levél. Egyes részeit már gróf Lónyay Menyhért, az Akadémia egykori elnöke is felhasználta az 1875-iki nagygyűlést megnyitó beszédében, teljes szövegében azonban most jelenik meg először.

Bajza e levele így szól:

Kedves Barátom!

Ámbár más sok foglalatosságim nyomnak, mindazáltal meg nem állhatom, hogy egy nevezetes hírrel meg ne lepjelek.

A mai Kerületi Ülés talán örökké nevezetes leend nem csak a magyar tudósok közt, de az egész két magyar haza előtt. Két napja már, hogy a magyar nyelv ügyében tanácskoznak hazánk atyái, kiknek sok szép buzgalmú kivánatokat nem tárgyam ugyan, hogy előszámláljam, mind azon által extractive s futólag közlöm veled. Azt kivánják tudniillik ők, hogy minekutána 1790-d. év olta szüntelen törvények hozatnak az Ország Gyüléseken a magyar nyelvnek elterjesztése iránt, és még mind eddig kevés sikerök van azoknak, foganatok most mulhatatlanúl eszközöltessék, úgymint a Királyi Bécsi Cancellaria tartozzék azon Jurisdictióknak, mellyek hozzá magyar nyelven terjesztik felírásaikat, magyarúl felelni. A Consiliumnál, Kamaránál egészen magyar nyelv hozassék-be; a Septemviratus és Királyi Tábla Sententiájit magyar nyelven expediálja, a tudományok mind a felső mind az alsó iskolákban magyar nyelven adassanak elő, a Királyi Városok protocollumaikat magyar nyelven tegyék fel, és több más. És minekutána ezen tárgyakban sok lelkes beszédek elmondattak volna, végre felkelt a mai Kerületi Ülésnek végén Nagy Pál, és minekutánna mintegy fél óráig szórta volna «menyköveit» (hogy Berzsenyi kitételével éljek), azt görditė elő a Rendeknek, hogy ha ő meggyőződve volna mágnásaink és nagybirtokú Urainkat hazafiúságok és a honnyelv mellett való buzgóságok iránt, bátorkodnék azt javalni, hogy a nyelv előmozditására egy, a Párisi Académiához hasonló társaság állittatnék-fel. Erre Gróf Széchenyi (a nagy Széchenyinek nagy unokája) felkelt és azt mondá: «Szabad legyen nekem felkelnem, szabad szólanom (nekem, ki a Fő Rendek táblájához tartozom) a Tekintetes Státusok és Rendek gyülekezetében. Meg vagyok tökéletesen győződve annak hasznáról és a nyelvre való nézve buzgó sikeréről, a mit Sopron vármegyének nagy érdemű követje, Nagy Pál Úr proponált, és ezen czélra itten a Tek. Státusok és Rendek előtt az én egész birtokomnak egy esztendei jövedelmét ajánlom.» Képzelheted, hogy ezen nagy oblátiót mint fogadták a Státusok; az egész palotában egész fülsértésig hangzott az «éljen Széchenyi», és én megvallom neked, hogy engem ezen dicső hazafiúság úgy megillete, hogy örömemben könyűk hullottak szemeimből. Alig csillapult-le a zaj, felkele Vay Ábrahám (Borsodi követ és Alispány s Királyi Kamarás) s «én a Méltóságos ifjú Grófnak, úgy mond, nagylelkűségét nem csak az itten jelenlévő Tek. Státusok és Rendeknek, de az egész magyar hazának nevében ezennel alázatosan köszönöm, s magam is dicső példáját követvén, a szent czélra vagyonomból ajánlok 20,000 forintot.» Utána Gróf Andrásy Tornai követ, 10,000 forintot és egyik Gróf Károlyi esztendei jövedelmének felét ajánlá. Ezek után Nagy Pál jelenté, hogy mivel az ő propositiója itt mingyárt és egy-két minut alatt olly szerencsésen sikerült, kötelességének tartja a Státusok nevében ezen czélnak elérésére a többi Mágnásokat és nagyobb birtokú Urainkat adakozásra meghivni.

Ezek olly csudák barátom, hogy engemet egészen elkábítottak, örömkönnyek közt mondtam el magamnak Berzsenyi ezen szavait:

Él még nemzetem Istene!
Buzgó könnyeimen szent öröm ömledezz!
Állsz még, állsz szeretett hazám.
Nem dőlt még alacsony porba nemes fejed!

Olvasd meg az 1807-ik évi Országgyülési Acták 43. Ülésekben a 260-d. lapot egész a 270-dikig. Itt már projectum volt téve egy illy társaságnak felállításáról és elrendeléséről, s mert akkor senki sem volt, a ki valamit ajánlott volna, azon Deputátió, melly az ügyben dolgozott, igen szegényűl felszámolta a költséget, mellyből ezen társaság felállhatna, tudniillik 6000 ftból; most már hála az égnek, máshol állunk, mert csak a mi eddig ajánltatott, többre megyen 200,000 ftnál, és mivel Széchenyi, kinél nagyobb számú sokkal gazdagabb Mágnásaink vannak, tette az ajánlást, és Vay, ki nem Mágnás, képzelheted, hogy a többi Mágnások szégyenletből és vetélkedésből is fognak áldozatokat tenni. Méltó elolvasni a felebb mondottam helyet, és ajánlom, olvasd-el; Helmeczynél talán meg fogod kaphatni, úgy gondolom, hogy ezen társaságot most is így fogja az Ország Gyűlése organizálni akarni.

Mondhatom neked, hogy Széchenyi valami igen szép characterű férfiú, s hogy ha ezen czél nem sikerűlne is, ellenállván tudniillik a királyi akarat, néki mégis örökké dicsőségére fog válni. Ezen hírt minden ismerőseimnek meg fogom írni, hogy a nagy Széchenyi nagy unokája neve a hazában mindenfelé terjedjen! —

Élj szerencsésen, vagyok hív barátod *Bajza.*
Pozsony, November 4-d. 1825.

*

Bajza szinigazgatói működésének emlékei között találunk négy levelet *Kántornéhoz*, ama kor leghíresebb és legünnepeltebb tragikai művésznőjéhez. A Nemzeti Szinház alapításakor a budai szinészekkel együtt Kántornénak is át kellett volna az új intézetbe mennie, de valami jelentéktelen formaságot a rendkívül érzékeny művésznő félremagyarázott s ez okból nem jelent meg a kitűzött határidőre, bár a szinházi választmány kétszer is fölszólította. Kántorné elmaradása nagyon megnehezítette a szinház szervezését. *Bajza* első levelében igen udvarias hangon kéri a művésznőt, hogy adott szava szerint s mivel mindjárt az első játékokban szükség van reá, jelenjen meg mielőbb. *Kántorné* azonban nem is felelt a levélre, mire *Bajza* megirta második levelét, melyben felbontotta szerződését. Közben azonban *Kántorné*, három nappal a szinház megnyitása előtt jelentkezett, a mikor már *Bajza* szerződtette Székesfejérvárról a fiatal, de máris feltűnést keltettLaborfalvi Rózát. Kántorné sértődötten félrevonúlt, de novemberben ismét levelet irt a szinházi választmánynak, melyben elismerve, hogy hibázott, kérte az ellene mondott kemény itélet megváltoztatását. Másodszori levelére értesítették, hogy a választmány hajlandó őt 180 váltó frt fizetéssel s egy jutalomjáték jövedelmével szerződtetni s most már úgy látszott, hogy a kedvelt művésznőt sikerül az oly lelkesedéssel megnyílt új nemzeti intézethez fűzni. A vele folytatott tárgyalások emléke Bajzának Kántornéhoz intézett negyedik levele, melyet alább egész terjedelmében közlünk s a melyben az igazgató részletesen közli a szerződési feltételeket, hogy ezzel is biztosítsa magát a

művésznő esetleges szeszélyei ellen. A föltételek azonban, úgy látszik, sértették Kántorné hiuságát s az ő hibája volt, hogy nem lehetett tagjává a Nemzeti Szinháznak, a mi nagy kárára vált szinészetünk fejlődésének. E miatt a szinházi választmány s különösen Bajza sok és heves támadás tárgya volt, pedig, mint Bajza leveleiből kétségtelenül bebizonyosodik, ő volt a dologban a legkevésbbé hibás. A Kántornéhoz irt negyedik levél, mely érdekes adalékokat foglal magában az egykorú szini viszonyok megismerésére is, így szól:

Tisztelt Kántorné asszony!

Kegyednek hozzám intézett levelére a pesti játékszini választmány nevében a következőket válaszolhatom.

A választmány óhajtja, hogy kegyed tagja legyen a pesti szinésztársaságnak, fizetést azonban nagyobbat nem ajánlhat, mint a mit először elhatározott volt kegyednek.

Mi a felmondást illeti, itt minden előkelőbb szinésznek hat hónapi felmondása vagyon, és pedig ez sem úgy, hogy akár mikor fel lehessen mondani, hanem csak a szerződésben kikötött határidő előtt hat hónappal. A választmány kegyednek is csak illyetén felmondást akar engedni és semmi mást nem, mert egyéb felmondás, józanúl véve, megsemmisíti a határidőhöz kötött szerződést.

A hat heti szabadságban a választmány megegyez úgy, hogy ez nyári időben essék meg.

Továbbá a választmány szerződésbe tétetni kívánja, hogy kegyed minden hónapban tíz szerepet eljátszani köteles és ezen fölül a szerepekben nem válogatand, s valamint hősnéi, úgy anyaszerepeket is eljátszand minden kifogás nélkül s általában a pesti magyar szinház nyomtatva kiadott törvényeinek, valamint a többi tag, úgy kegyed is alávetendi magát.

Ezek azon föltételek, mellyeket a választmány kikötni kíván. Mellyeket a midőn kegyednek jelentenék, kérem, adja tudtomra minél előbb iráutok gondolatjait s elhatározott szándékát. Ki egyéb iránt vagyok kegyednek szíves jó akarója.

Pesten, febr. 28. 1838. *Bajza József.*
igazgató.

Kívül: Teljes bizodalmú Kántorné asszonynak, a kassai szinésztársaság tagjának *Kassán.*

*

Az elmúlt idők sok vonatkozása, múló eseményeinek emléke elhomályosodott az évek folyamán, melyeket *Badics* Ferencznek meg kellett magyaráznia, hogy a mai olvasó előtt érthetővé váljanak. Ez tette szükségessé a jegyzetek nagy tömegét, melyeket *Badics* minden egyes kötet végéhez csatol s melyekben gazdag kor- és irodalomtörténeti anyagot halmoz össze. A ki tudja, mekkora fáradsággal, mennyi utánjárással jár az ilyen adatoknak, sokszor aprólékos, de az összefüggésben fontosságot nyerő dolgoknak felkutatása, csak az tudja kellően megbecsülni azt a munkát, melyet Badics e téren végzett. Csak ezek teszik a kiadást teljessé, csak ezek adják meg Bajza munkáinak s levelezéseinek azt a hátteret, a melyből teljesen, minden vonatkozásukban érthetőkké lesznek. A kiadás elébe csatolt életrajzi bevezetésnek is az szerzi meg nevezetes tudományos értékét, hogy a szerző feldolgozta benne mindazokat az adatokat, melyek e kiadásban válnak ismertekké s melyek az ő hosszas és fáradságos utánjárásának gyümölcsei.

Tapasztalásokban gazdag, látványosságokban tarka volt egy ilyen út, látjuk az egykorú úti naplókból, melyeket előkelő nemes urak hagytak ránk, kik Németországon keresztül vették útjokat. A gazdag Lajos bajor herczeg például Landshuton mindig elküldött a vendégfogadóba, hogy megtudja, vannak-e ott utasok, kiket ebédre meghivhat. Azután megmutatta díszes, 23 tornyos kastélyát, 70 tavával s ott felhalmozott kincseit, melyek közül különös érdeklődést keltett ebben az időben a 12 életnagyságú arany apostol. Kolostorok és káptalanok is nyitva tartották ajtaikat e zarándokok előtt; így a reichenaui kolostor, melynek ereklyéi közt büszkén mutogatták azt a valószinűleg üvegből készült óriási smaragdot, melyet állitólag Nagy Károly császár kapott ajándékba egy pogány szultántól s mely a szóbeszéd szerint 300,000 forintot ért s melyért Zsigmond császár 100,000-et kinált volna.

Konstanczot sem kerülte ki a kiváncsi utas,

HÚSVÉTI TOJÁSSAL JÁTSZÓ GYEREKEK. Goró Lajos rajza.

NAGYHETI ZARÁNDOKLÁSOK A KÖZÉPKORBAN.

A nagyheti zarándoklások igazi czélpontja az egész középkoron át a Jura és Rhône alsó völgye volt, melynek rögeihez a kereszténység nagy drámája szereplőinek annyi legendai emléke tapad. A kegyes lovag fegyver és vértezet nélkül indúlt útnak, csak egy zarándokbottal és táskával, fején felhajtott szélű kalap, annak a szentnek a képével, kinek ereklyéihez zarándokolt. Igy ment lóháton a zarándok, csupán szolgájától kisérve, s útközben gyakran élt az ismerősök vendégszeretetével, vagy étkezett a piszkos korcsmák asztalánál, hol rendesen a díszhelyet foglalta el, s hosszabb időzések után a fogadóssal is egész barátságos viszonyba lépett. Gyakran kellett kitérni a kóbor martalóczok elől, kik rendszeresen kémleltették a fogadókat és szállókat, gazdag zsákmányra lesve.

már csak a hires zsinat emlékeinek kedvéért sem, melynek szinhelyéül akkor egy érczházat mutogattak, a melynek fedelére a hagyomány szerint a pápa-választás alkalmával száz meg száz kis énekes madár, csíz, tengelicz, rigó, kenderike szállt le s énekelt. De néha félelmesebb helyek is következtek, mint pl. egy barlangszáda, hol hajdan a kisértő gonosz szellemek sok kárt tettek a jámbor utasokban mindaddig, míg azon a helyen el nem ástak egy miséző palástot és szentelt kelyhet; vagy a savojai Szent János-kolostor, hová már rendesen a szavojai herczeg esküdt lovas stafétája kalauzolta a zarándokokat ezüst leveles ládát jelképező hivatalos jelvényével. Aix volt klaszszikus helye a középkorban a Mária-kultusznak s a szent család szivet rázó tragédiája legmagasztosabb emlékeinek. Itt feküdt a közhit szerint a Szt. Maximin-kolostorban a bűnbánó Magdolna földi maradványa s nagy és ünnepélyes miséken állítólag színről-színre is lehetett látni bebalzsamozott fejét.

Azt mondja a rege, hogy a feltámadás dicső napja után Jézus egész rokonsága magára

Góró Lajos

Farsangi estély c. rajza repr.

Vas. Ujs. 1899. 89. l.

tmay elctr

XVIII-ik században kecskebőr — prémezést és ugyanilyen gallért nyert.

Ennek *csak a csipőig érő testhez szabott*, selyemmel ékesen kivarrott, kicsinyített alakját, az «*ujjas ködmenkét*» viselték a nők télen, míg nyáron különböző színű, hasonló szabású, de később aljazattal ellátott *kaczabájt* hordtak, mely aztán idővel a világos-sárga színű s itt-ott kivarrott, virággal díszitett «ködmenkét» teljesen kiszorította a szegedi népviseletből.

Szeged népének foglalkozásáról, életmódjáról, szokásairól kimerítőleg értekezik a könyv; az immár világhirű *paprikatermesztésről* ezeket olvassuk:

«Különösen az «Alsóváros» népe űzi nagy szorgalommal a konyha-kertészetet meg a híres paprika-termelést s egyben azzal kiterjedt kereskedést folytat. A paprika-termelés másfélszázad óta, de különösen az utóbbi ötven év alatt rendkívüli élénkséget nyert itt, mert míg a XIX-ik század elején Vedres csak emlegeti, hogy a vadsáfrány és a *vörös paprika*, «melyek — úgymond — ez előtt egynéhány esztendőkkel szembe se tűntek arra a végre, hogy valaha a kereskedésnek valamely czikkelyét csinálják; most pedig már helyben a piarczon száz tallérra reá megyen az ára mázsájuknak»: ma már Szegedről évente 16,000 mázsa paprika kerül kereskedésbe — ebből a külföldre 4000 mázsa — mázsánkint 75 forint középárban, de a finomabb 100—120 forintért is. De nemcsak a piros porrá tört paprikával, — mely manapság, mint tudjuk, a királyi konyhának is használt fűszere — hanem a zöld paprikával is élénk csere-kereskedést folytat az Alsóváros élelmes népe.

A paprika füzérekbe füzetve, a ház elején függ, míg megpirosodik, aztán vagy kocsira rakva kerül a forgalmas és élénk paprikapiaczra, vagy a *külűbe*, ma már a nagy malmokba vitetik megőrlés végett. Régebben csak *külűben* törték a paprikát, mint ez az egész város területén egyetlen fenmaradt külűről vett képünkön látható; napjainkban azonban csakis gőzerejű gyárakban és a Tiszán levő átalakított lisztőrlő malmokban őrlik a híressé vált paprikát.»

Végig olvasva Szeged és népe monografiáját, jóleső érzéssel teszszük le az érdemes munkát, mert nem csak érdekes olvasmányt nyujtott, hanem meggyőzőleg bebizonyitotta az Alföld magyar népének hatalmas erejét, mely győzelmesen meg tudott küzdeni a századok viharaival, most pedig meglepő gyorsasággal halad előre azon az uton, mely a nemzeti nagyság felé vezet.

TYCHO BRAHE.

(Halála 300-ados évfordulója alkalmából.)

A csillagászat történetében Kopernikus után Kepler, Galilei és Newton nevei mellé még egy negyedik sorakozik méltó társ gyanánt, a dán *Tycho Brahe*, kiről halála 300-ados évfordulóján, mint a modern csillagászati tudomány alapitóinak egyikéről emlékezik meg a művelt világ.

Tycho, vagy nevének dános irásmódjával *Tyge Brahe*, elég szerencsés körülmények között élt, hogy nem kellett anyagi bajokkal küzdenie. Egy dán nemes fia volt, s 1546-ban született a knudstrupi családi birtokon, mely ma svéd birtok, de akkor Dániához tartozott.

1559 tavaszán a kopenhágai egyetem hallgatója volt, a hol az 1560 augusztus 21-én észlelt napfogyatkozás annyira fölkeltette figyelmét a csillagászat iránt, hogy csillagászati műveket szerzett s bölcseleti és jogi tanúlmányait egészen elhanyagolta. Lipcsébe kerülve, ott is folytatta titkon csillagászati tanúlmányait, méréseket eszközölt az égen, melyekkel kimutatta a régi táblázatoknak s azok kezdetleges mérőeszközeinek hiányosságait.

A Dánia és Svédország között kitört háború újra visszaszólította Tychot 1561-ben hazájába, de mikor rokonai és barátai minden áron le akarták beszélni a csillagászatról, elhatározta, hogy Wittenbergába megy. Mikor itt a pestis kitört, Rostock felé vette útját, a hol 1568-ig maradt, a mikor újra kezébe vette a vándorbotot. Ifjabb korában nagy párbajvívó is volt. Egy párbajban az orráról le is vágtak egy darabot s ő egy ezüst-lemezzel pótolta. Ez az

A bécsi hitbizományi könyvtárban levő eredeti után.
TYCHO BRAHE.

ezüstlemez az orra nyergén látható legtöbb arczképén; így azon is, a melyet mai számunkban közlünk.

Úgy látszik, hogy ezalatt rokonai is kibékültek hivatásával, mert alighanem az ő közbenjárásuknak tulajdonitható, hogy II. Frigyes dán király 1568-ban irásban Tychónak igérte a roeskildei székesegyházban legelőbb megürülendő kanonoki állást.

Vándorútja addig is Württembergen át Bázelbe s onnan 1569 elején Augsburgba vitte, a hol gazdag patricziusok költségén először kezdett saját terve szerint csillagászati műszereket szerkeszteni. 1570-ben azonban atyja sulyos betegsége a hazájába való visszatérésre kényszerítette.

Atyjának a következő évben történt halála után Tycho egy anyai nagybátyjához költözött át, a ki házában laboratoriumot rendezett be számára, hol az ifjú tudós főleg vegyészeti tanúlmányokkal kezdett foglalkozni, míg egy váratlan esemény vissza nem vezette újra a csillagászathoz.

1572 őszén ugyanis a Cassiopeia csillagképben egy új csillag tűnt föl, ép úgy, mint a hogy a jelen év februárjában a Perseusban is egy új ragyogó csillagot fedeztek föl. De az 1572. évi esemény még annyival nagyobb feltűnést keltett, mert az új csillag oly rendkívüli fényű volt, akár a Venus legszebb ragyogásában. Tycho november 11-én pillantotta meg először ezt a csillagot, s ettől fogva állandóan figyelemmel kisérte. Észleleteiről egy értekezést irt, melyet azonban csak barátjai unszolására tett közzé, miután értesült az új csillag felől elterjedt számos balvéleményről.

Ez a mű alapitotta meg Tycho csillagászi hírnevét úgy, hogy utána az új csillagot is csak «Tychoi»-nak nevezték, bár nem ő észlelte először. Ő volt azonban az első, a ki az új csillag távolságait a Cassiopeia többi csillagaitól újra és újra, az akkori időkhöz képest rendkívül pontosan mérte ki s kétségtelenül kimutatta, hogy az új csillag láthatósága egész ideje alatt nem változtatta helyét az álló csillagok közt, hogy tehát nem volt üstökös vagy épen meteor, a mint az akkori tudósok hitték, hanem az álló csillagokhoz tartozott.

Ám ez az egyszerű tény rendkívüli fontosságú volt, mert megdöntötte az akkori tudomány több téves alapvető tételét.

Azonban *Tycho* sem szabadúlhatott egészen kora babonás képzeteitől. Munkájában az új csillag feltűnéséből mindenféle csapásokat jósolt az emberiségre. De ez nem kisebbitheti tudományos érdemét, mert kora gondolkodásával együtt járt.

1573-ban Tycho egy polgári származású lánynyal lépett házasságra, kivel haláláig boldogan élt, habár úgy látszik, egyházilag nem volt is megáldva a házassága. Ez azonban sem az akkori kánonjog, sem a régi dán törvények szerint nem volt szükséges, mert hosszabb együttélés elég volt arra, hogy a házasságot jogilag is érvényessé tegye. Mindazáltal ez a házasság Tychónak hatalmas és befolyásos rokonságához való viszonyát lényegesen roszabbitotta. Talán ez volt az oka annak is, hogy a kilátásba helyezett kanonoki stallumot még mindig nem nyerhette el, valamint annak, hogy Tycho rászánta magát hazája elhagyására. Mielőtt azonban ezt a tervét végrehajthatta volna, tanítványai és a király óhajára az 1574—75-iki téli félévben nehány előadást tartott a kopenhágai egyetemen a csillagászatból, melyek befejezése után családostól Kasselbe költözött.

Itt ez időben már IV. Vilmos hesszeni őrgróf rendszeres csillagvizsgáló-intézetet tartott fönn, mely még a mai fogalmak szerint is számot tett volna. Vilmos maga is szenvedélyesen űzte a csillagvizsgálást s különösen az álló csillagok helyeinek új meghatározásával foglalkozott, már jóval Tycho előtt. Tycho megérkezése újabb lendületet adott a művelt világ e legelső csillagvizsgáló-intézetének. Élénk levélváltás fejlődött ki a tudós és a tudománykedvelő őrgróf között főleg csillagászati kérdésekről, sőt az őrgróf pártfogása annyiban is használt Tychónak, hogy a legmelegebben ajánlotta II. Frigyes dán királynak úgy, hogy mikor 1575 végén Tycho visszatért Dániába, a király a Kopenhága és Helsingör közt fekvő Hvesen szigetet neki ajándékozta hűbérként, 500 tallér évdíjjal, a mellett 400 tallért adott neki egy csillagvizsgáló építésére. Később a király bőkezüsége ezt a segélyt évi 2400 tallérra emelte, sőt kifizette Tychonak 1588-ig, mintegy 6000 tallérra szaporodott tudományos czélokból csinált adósságait is.

Itt épitett most Tycho magának lakóházat és egy kastélyszerű csillagvizsgálót.

Két évtizeden át folytatta itt alapvető tudományos vizsgálódásait a nap, hold és bolygók pályájáról, 777 nagy gonddal megfigyelt csillag katalogusát állította össze, azonkívül leirta az 1577-ben feltünt üstököst. Czáfolhatlanúl kiszámította Aristoteles hiveivel szemben, hogy az üstökös távolabb esik a földtől, mint a hold.

1597 húsvétján elszánta magát Hvesen sziget elhagyására s családjával, segédeivel, szolgáival együtt elbúcsúzott tudományos kutatásai szinhelyétől; előbb Kopenhágába és Rostockba, majd Prágába utazott II. Rudolf császárhoz, ki örömmel fogadta s a Prága melletti Benatky-kastélyt jelölte ki tartózkodási helyéül. 1600-ban aztán a császár hívására végleg Prágába költözött, megkezdve ott egy csillagvizsgáló épitését. De a halál hirtelen véget vetett nagy terveinek. Október 24-én alig tiz napi betegség után meghalt s november 4-én nagy pompával temették el a prágai Teynkirchébe.

V.

A TITOK.

Képmellékletünkhöz.

Vajmi sokszor emlegetik a költők a «titokzatosan» suttogó lombokat s emlegetni is fogják, míg vers, érzelgős novella terem a világon, hiába mondják a prózai emberek, hogy ugyan miféle titka lehetne a fának, a lombnak? Hát bizony nincs is semmi. De annál inkább van annak a három fiatal hölgynek, a kik ott ábrándoznak a kert fái alatt. Jobban mondva csak az egyiknek van titka s épen ezt szeretné a másik kettő is megtudni. Meg is tudja nem soká, hiszen olyan jól esik az édes titkot mással is közölni. Előkerül a rejtett levélke, felolvassa a boldog tulajdonos s még boldogabb lesz tőle. A két barátné feszült figyelemmel hallgatja s látszik szép arczukon: mindegyik azt kivánja, bár neki is volna ilyen titka. Különben hogy mi van abban a levélben, ki tudná? Hiszen azért titok. S felolvasás után is az marad, hiszen csak a fák, virágok hallják s azok bizonyára nem fogják elárulni s a két szép barátné is kétségtelenül hallgatni fog, legalább addig, míg olyannal nem találkozik, a kinek további titoktartásában meg lehet bízni. A kép, melyről fentebbi közleményünk szól, *Yeend King* jeles festő műve, melyet művészileg kivitt metszetben mutatunk be képmellékletünkön.

Ó-ESZTENDŐ.

Ma már ugyan Szilveszternek hivják az év utolsó napját, vagyis így emlegetik nyomtatásban, de a magyar nép odalent az Alföldön ős idők óta máig úgy hivja, hogy «ó-esztendő», nem törődve az öreg Szilveszterrel, a kinek más nap a kalandáriomban nem jutván már hely, épen ide talált szorúlni.

És ez az «ó-esztendő» sokkal mélyebb értelmű, sokkal többet is fejez ki, mintha akármiféle névnappal jelölik meg az időfolyásának ezt a nagyon nevezetes forduló pontját, határkövét.

Hogyne! A legfásultabb kedélyt is megrázza annak a gondolata, hogy az esztendő meghalt! Úgy, mint számtalan elődje már s vele együtt meghalt, semmivé enyészett életünk egy része is és bizony nem kis része, mert hiszen az élet oly rövid. Aztán az a gondolat is felébred bennünk: a múló esztendőben hányan hagyták itt ezt a földet, hány barátot, rokont, ismerőst kellett elsiratnunk és hogy vajjon a születő új év végső napját meglátjuk-e még földi szemeinkkel? Ezután eszünkbe ötlenek egymás után a lefolyt év eseményei, vígak, szomorúk egyaránt, olyanok is, a melyekre tán máskor már nem is gondoltunk.

Hatalmas erővel megkap, megindit az ó-esztendő s csodás, misztikus érzelmeket költ minden emberfiában, lakjék bár a fővárosok csillogó palotáiban, a falvak apró, nádas házacskáiban, távoli puszták kietlenében, vagy erdők néma magányában. Mindenütt megdobbantja a szíveket, megérinti a lelket ez a gondolat: az esztendő utolsó napja!

Tulajdonképen szomorú, komor hangulatú napnak kellene lenni az ó-esztendőnek, hiszen az év halálát, elmulását jelenti; de nem igy van.

Inkább felvidulnak ilyenkor a szivek, mert hiszen az ó-év halála egyszersmind az ujnak születése! Annak az újnak, melytől emberi természetünknél fogva mindig jobbat remélünk.

Tán ezért is nem szoktak ó-esztendőben nyugovóra menni az emberek, hanem megvárják ébren az új-év születését. Oly édes arról megbizonyosodni, hogy az elmult helyett csakugyan itt van, megérkezik az új!

S mivel hát ennek az újnak a megszületése csakugyan bizonyos: a várása is örömmel, jóleső érzéssel tölti el a sziveket. Talán soha sincsenek olyan kedélyes társaságok együtt, mint ilyenkor, midőn várják az új-évet.

A fővárosban, hol aránylag nem valami fejlődött a társasélet, hol a megfeszitett munka még este is fogva tartja a lakosság jó részét, vagy pihenni szólitja fáradalmait, — ó-esztendő estéjén alig van valaki magában. Társaságok gyülnek össze mindenfelé s gondtalan vidámsággal, múlatozva, ólomöntéssel s mindenféle játékkal szórakozva várják az új évet.

Mikor aztán tizenkettőhöz ér az óra s odébb ugrik a mutató még egy perczczel, felharsan a vidám, örvendező kiáltás:

— Boldog új évet!

Lent az Alföldön elharangozzák a régi esztendőket. Meghúzzák valamennyi harangot, úgy búcsuztatják el. Talán soha sem zúg a harang olyan szomorúan, mint az estén. Hanem azután itt is felébred a vígság s nagy örömmel éneklik a gyerekek utczahosszant még sötétlő hajnalon az ősrégi dalt:

Uj esztendő,
Vigságszerző,
Most kezd újúlni.
Újúlással vig örömöt
Kezd már hirdetni.

SZILVESZTER-ESTI MULATSÁG A FŐVÁROSBAN. Goró Lajos rajza.

EGYVELEG.

* **VII. Edvárd királynak** jövő junius 29-én történendő megkoronáztatásának összes költségeit 1,920.000 koronában állapították meg. Viktória királyné megkoronáztatása valamivel kevesebbe, IV. György királyé pedig húszszor ennyibe került.

* **A legújabb kisérletek** szerint a búvárok 30 méternél nagyobb mélységben már nem dolgozhatnak. Hatvan méter mélységben a búvár eszméletét vesztette, s rögtön fel kellett húzni.

* **A franczia köztársaság elnökének** évi fizetése 576 ezer korona. Ezen kívül szabad lakást, világítást, fűtést, vadat, gyümölcsöt és konyhai zöldséget kap; fehérneműjének mosása is állami költségen történik.

* **A belgiumi fegyházakban** a fegyenczeknek a dohányzás meg van engedve, de a legcsekélyebb fegyelmi vétség az engedély megvonását vonja maga után, s a ki egyszer ezt a kedvezményt elvesztette, soha se kapja meg többé.

* **Peru Janja nevű tartományában** apró pénz hiányában tyúktojással fizetnek. Ötven tojás egy papiros dollárnak, vagyis 30 fillérnek felel meg. Az ily módon bevett tojásokat a kereskedők faládákba csomagolva Limába szállítják.

* **Egy franczia kerületi orvos** a járásához tartozó falvakban idomított postagalambokat helyezett el, melyekkel a betegeivel való összeköttetést fentartja. Ha az orvosra szükség van, a falu előljárója egy galambot bocsájt el, melynek megérkezését az orvos házán levő galambducczban egy villamos csengetyű jelezi.

* **Sziamban a hitelező** három hónapig nem fizető adósát kézimunkára szorithatja. Ha pedig az adós megszöknék, akkor atyja, felesége és gyermekei a tartozás leszolgálásáig a hitelező rendelkezésére állanak.

* **Az éjjeli szolgálatot teljesítő párisi rendőrök** egyenruhájok több részén, valamint botjuk hegyén apró villamos lámpákat viselnek, melyeket mellényük egyik gombjának megnyomása által tetszés szerint elolthatnak vagy meggyújthatnak.

* **Karthago helyén kiásott régi szobrok.** Tuniszból jelentik, hogy a karthagói ásatások során legujabban egész sereg antik szobor került napvilágra. A szobrok legnagyobb része kicsi, de vannak köztük nagyok is, sőt az egyik, a mely az ülő Jupitert ábrázolja, valósággal kolosszális nagyságu. A többi nagyobb szobrok római császárok és császárnék képmásai, a melyek között különösen kiválik egy remek Hadrian-szobor és Fausztina császárné szobra.

* **A posta-galamb** útközben soha sem eszik. Rendeltetése helyét elérve, vizet iszik, mire rögtön elalszik. Táplálékot csak hosszabb pihenés és alvás után vesz magához.

* **A leghosszabb lóvonatu vasut** Argentinában Buenos-Ayresből San Martinóig, vagyis ötven mérföldnyi távolságra a múlt évben nyílt meg. A vasut részvényesei az első félévre 86 százalékos osztalékot kaptak.

* **Münchenben** nagyon szigorúan ellenőrzik a mértékeket. Egy rendesen meg nem töltött pohár sörért az illető korcsmárost 1000 korona birságra és két havi fogságra itélték.

A NILUS FELSŐ VIDÉKÉNEK TÉRKÉPE.

területet s azután a szolgálatába állott európai katonákkal. Ezek közt volt Baker pasa is, meg a legtöbbet emlegetett hires Gordon pasa, ki már a 70-es években nagy tevékenységet fejtett ki az új «egyiptomi egyenlítői országok» rendezésében.

A 80-as évek elején azonban Egyiptomban, mely Ibrahim pasa pazarlása következtében pénzügyileg tönk szélére jutott, az angolok foglaltak tért, s mivel az angoloké volt Afrika déli csúcsának nagyobb része, melyhez később megszerezték a keleti partvidéknek egy jó nagy részét is, magától érthető, hogy a felső Nilus vidékét is igyekeztek maguknak biztosítani, hogy így a Fokvárostól föl egész Kairóig húzódó roppant területen ők legyenek az urak. Az egyiptomiak s ennek az országnak névleges urai, a törökök, nem is gátolták volna ebben az angolokat, de meggátolták a Nilus középrészének vidékén lakó mohamedánok, kik az úgynevezett «Mahdi» vezérlete alatt szent háborút kezdve az egyiptomiak ellen, azoknak uralmát megdöntötték s többek között az egyiptomi seregek egyik parancsnokát, Gordon pasát Khartumban megölték. Legtovább tartotta magát a déli tartományban (térképünkön a nagy tavaktól éjszakra Lado és Gondokoro helynevek láthatók) az oda szorult Emin pasa, kinek megmentése érdekében tette világhirűvé lett útját Stanley a Kongo éjszaki partján elterülő rengeteg erdőségen át.

Ily körülmények között Afrika jogi felosztása a 80-as évek végén ismét csak a partvidékekre szorítkozott, kivéve a nagy Kongo-államot, melyet Stanley Lipót belga király megbizásából a belföldön is igyekezett szervezni. A nagy tavak vidékén az angolok és németek osztozkodtak s az angolok a régi egyiptomi területre vágyakozva, új birtokaik határát egész a Nilusig kerekítették ki legalább a térképen. Tettek arra is kisérletet, hogy éjszakról hatoljanak előre; de, mivel régebben Asszuanon túl, a hol a mai Egyiptom határa van, vasút nem volt s a Nilus ezen felül a medrét s meg-megszakító sok zuhatag miatt hajózhatatlan, partjai pedig alig megközelithető kopár sivatagok, kisérleteik mind hajótörést szenvedtek, pedig sokszor nagy emberveszteséggel jártak. A mahdi csapatjai mindenkor győztek s csak mostanában sikerült végre Omdurman mellett, mely a régi egyenlítői Egyiptom fővárosával, az elpusztított Khartummal átellenben újabban keletkezett, döntő csatát vivni ki.

A hosszú idő alatt azonban, míg az angolok ennyire jutottak, két más nemzet is tett kisérletet, hogy a Mahdi birodalmát, mely elvégre is nagyon ingatag alapokon nyugodott, tönkre tegye. Az egyik volt az olasz. A Vörös-tenger partján már a 70-es években szerzett birtokaikat, mely Eritrea görög néven is ismeretes, fokozatosan terjesztették beljebb s több izben sikerrel hatoltak előre; de összeütközésbe jutottak a Mahdi birodalma és a tengerpart közt lakó vitéz hegyi néppel, az abesszíniakkal s ezek pár évvel ezelőtt tudvalevőleg oly annyira megverték az olaszokat, hogy ma Eritrea jövője is koczkán áll. Veszélyesebb versenytársa volt az angoloknak a franczia, s ez a versengés az, a mi különös érdeket ad jelenleg a Nilus vidékének.

A francziák kezdettől fogva irigy szemmel nézték, hogy az angolok csellel és pénzzel urak lettek Egyiptomban, különösen, hogy kezükbe kerítették a franczia Lesseps által épített Szuezi csatornát, a legfontosabb közlekedési útak egyikét; de ha már ezt nem tudták megakadályozni, legalább annyira jutottak, hogy Anglia jogilag nem meri magát Egyiptom urának nevezni. Minden lehetőt megtettek, hogy a Mahdi birodalmának előre látható szétbomlásánál ne legyen a kövér falat (mert hiszen ebben a rengeteg birodalomban, mely Európa felénél nagyobb, a sok homoksivatag mellett igen becses nagy területek is vannak) egészen az angoloké. Azonkívül a Vörös-tenger déli részén és a szomáli partokon egy-egy kis darab földjük nekik is volt s ezt czélszerűnek tartották volna összekapcsolni a Niger és Kongó partjain levő nagy gyarmataikkal, mely ma Algirral csaknem össze ér s Afrikában a legnagyobb európai gyarmat.

A két versenytárs valósággal vetekedett egymással a hódításokban. A Niger torkolatánál Angliának is nagy birtokai vannak, habár kisebbek a francziákéinál; mindkettő jóformán évről-évre előbbre haladt; s bár egyes harczias törzsek, az asantik, dahomeiek és mások vérengzéseket idéztek elő, a haladás mégis állandó volt egészen a Csad-tóig, mely Afrika egyik legnagyobb beltengere a Szahara-sivatag déli részén. Pár évvel ezelőtt azonban a francziák egészen titokban neki indúltak a Kongo mellől a Nilus felső vidékére is. Ürügyük a határ pontos megállapitása volt, s a franczia parlament erre a hadjáratra egy millió frankot szavazott meg ily tétel alatt «egy hadtest alkotására, mely a francziák érdekkörét megvédelmezze az Ubangi felső vidékén». Az Ubangi a Kongónak egyik mellékfolyója s forrásvidéke már nagyon közel esik a Nilus vizterületéhez. Mint térképünkön látható, a franczia katonák Brazzavilleből, a franczia Kongo-tartomány székhelyéről, két csapatban nyomúltak előre Marchand és Liotard kapitányok vezetése alatt nagyobbrészt benszülött fegyveresekkel. A két hadtest már a múlt év őszén elérkezett a Mahdi birodalmába s pár héttel ezelőtt az a hir terjedt el, hogy valamikor a jelen év kezdetén (bizony azokra a helyekre nem jár gyorsposta) elfoglalták Fashodát, a Mahdi birodalmának egyik legnagyobb városát.

Térképünkön láthatjuk, hogy Khartum és Fashoda között még jó nagy távolság van, s még nagyobb Fashoda és a Victoria Nyanza között, de hogy ezek a távolságok két nagy nemzetnél, melyek «érdekkörüket» minél nagyobbra akarják kiterjeszteni, nem elegendők arra, hogy egymás mellett békében maradjanak. Ellenkezőleg. A hosszú idő óta jóformán lappangva folytatott versengés most már valószinüleg szenvedélyes ellenszenvben fog kitörni s a ma már kétségtelenül összeomlott Mahdi birodalma felett, hasonlóan a bárányon összeveszők farkasokhoz, esetleg világháború tör ki. Az angolok legalább nagyon izgatottak; ők, mint Ibrahim pasa volt birtokának védelmezői lépnek fel a francziák ellen.

Kétségtelen tehát, hogy a Nilus felső vidéke mily fontos szerepű most. Térképünkön látjuk, hogy a franczia katonai expedicziót jelző vastag vonal felett (alant a Kongo-állam s keletre a németek és angolok jóformán már megszilárdult gyarmatai vannak) mindenütt veszedelmes a politikai helyzet. Kairótól Khartumig ma tényleg az angol az úr; keletre innen az abesszíniaiak, nyugatra ellenben még mindig forrong a mohamedán népesség, mivel ott a Csadtóig legnagyobbrészt kopár, sivatag vidék van, hol a lakók teljes biztonságban lehetnek akár az angolok, akár a francziák hadai ellen. De legjebb, s különösen a Nilus partján a két osztozkodó nagy nép alig engedhet elfoglalt területéből.

Előre látható, hogy — ha nem a legközelebbi jövőben is, — idővel az itt látható nevek napirendre fognak kerülni s nem lehetetlen, hogy Európa két elsőrangú nemzete, a helyett, hogy a félvad nubiaiak, szudániak és abesszíniak ellen harczolna, itt is egymás ellen fog fegyvert fogni. Afrika belsejében fognak dönteni az ős Egyiptom sorsa felett.

A PÁRISI KOLDUSBÖRZE.

Többé-kevésbbé minden nagyvárosban vannak már egyes emberek, kik a koldusoktól élnek, részint mint munkaadók, részint mint közbenjárók. Az útczai koldusoknál ugyanis egyátalán nem közönyös a hely, a hol kéregethethetnek. Szinházak, nagy templomok s más látogatott középületek, vagy élénk forgalmú útczasarkok annyira jövedelmezők, hogy az ilyen helyet elfoglaló koldus képes késhegyre menni más jött-ment ellenében, a ki ott üzletében versenyt akar neki csinálni. Ezenkivül a közönség részvétének fölkeltése is különös ügyességet és tapasztalatokat tesz szükségessé, s igen sok ember értékesíti ezt a tapasztalatot az által, hogy egyeseket, kik arra valók, szánakozást keltővé alakít át, olykor bűnös módon nyomorékká téve avagy utasításokat ad, hogyan lehet egyes könyörületes egyesületeket vagy magánosokat jobban kizsákmányolni.

Legrendezettebb ez az eljárás Párisban, hol csaknem minden koldus a rendőrség tudomása szerint is egy-egy czéh tagja, melyben a vezető természetesen külön részesedésért intézkedik;

Az Oczeánok összes viztömege óriási nyomást gyakorolhat a tenger fenekére. Már 4000 méter mélységben a viznyomás legalább 400 légköri nyomással egyenlő. Scoresby tekintélyes kutató állítása szerint egy csónakból megölt czethal magával rántotta a csónakot a mélységbe, s az a hatalmas nyomás következtében ólomsulylyal esett le a tengerbe, úgy, hogy később a felszinre bukkanó czethalat is majdnem magával rántotta. Világos ebből, hogy embernek soha sem lehet a nagy mélységbe leszállani. Mind a mellett sikerült a tenger mélyéből földtörmelékeket húzni fel, melyek elég tiszta képet adnak az örök sötétség birodalmának természetéről. Tudjuk ebből, hogy a tenger fenekén csaknem mindenütt vannak apró kagylóféle állatok, vagy legalább kagylóknak felülről lehullott meszes pánczélai. Ezek mellett gyakori a piros agyagos iszap, melyben tajtékkövek, lávatörmelékek, czápacsontok, czethalfogak találhatók. Vannak ezenkivül apró kis gömbök, melyekről valószinű, hogy tengerbe hullott meteorok részei. Emberi tevékenység maradékai, hajórészek, gépek, conserv-edények ma még aránylag ritkák.

Nagyban és egészben fel lehet tenni, hogy az Oczeán átlagos mélysége 3500 méter s igy a föld kétharmadát borító tenger víztömege mintegy 1300 millió köbkilométer. Ezt az óriási számot elképzelni csaknem teljes lehetetlen, de ha a föld tömegével összehasonlítjuk, nagyon is csekély lesz. A föld fél átmérője ugyanis kerekszámban 6.366,000 méter. Ha tehát egy méter átmérőjü földgömbön az Oczeánt helyes arányban akarjuk feltüntetni, az az óriási viztömeg legfeljebb 1/3 mm. vastagságú volna. A földgömb tömegéhez képest tehát a viz tömege igen csekély.

Ha már most meggondoljuk, hogy a föld folyvást szívja magába a vizet, jóformán csodálkoznunk kell, hogy a tengerek még eddig el nem tüntek. S csakugyan kétségtelennek látszik, hogy nehány évezred múlva a föld felszinén nagyot fog csökkenni a viz tömege.

HÁBORÚK A NILUS FOLYÓ FELSŐ VIDÉKÉN.

Nagy fontosságú világtörténelmi események szinhelye jelenleg Afrika belseje, a Nilus folyó felső vidékén, hol az angoloknak, véres harczok után sikerült a máhdi mohamedán birodalmát megdönteni, a mi aztán lehetővé tette, hogy délkeleti régi gyarmataikkal a szárazon át is közvetlen összeköttetésbe juthassanak, vagyis hogy keleti Afrika legnagyobb része angol hatalom alá kerüljön.

Egyszerre azonban váratlan akadály került a hódító angolok útjába. Ugyanis nagy meglepetésükre értesültek, hogy a legfontosabb összekötő pontok egyikét, Fashodát, a franczia már szép titokban megszállották. Ez időszerint ugyan alig lesz ebből összeütközés, de a jövőben annál valószinűbben, mert hiszen itt már a két hódító nagyhatalom érdekei élesen szembe kerültek, a mit békés úton, állandóan elsimitani alig lehet.

Ezért, bizonyára nem lesz érdektelen, ha ezen — különben is még félig ismeretlen földrész legújabb térképét ide vonatkozó rövid ismertetés kiséretében bemutatjuk.

A Nilus folyó egyik legrégebben ismert nagy folyója a földgömbnek, melynek azonban az újabb időkig csak a legalsó szakaszát ismerték a földrajzirók, a hol a mai Egyiptom földje terül el s a kutatók még ennek a századnak az elején sem hatoltak ott tovább, mint körülbelül a Vörös-tenger déli csúcsa irányában fekvő folyamvidékig, holott, mint térképünkön is látható, a folyó a Victoria Nyanzából és a vele összeköttetésben álló más nagy tavakból ered, melyek az egyenlítőn jóval alúl vannak, csaknem egy vonalban Zanzibár szigetével és a Kongó torkolatával. A tudósok évszázadok óta keresték a Nilus forrásait, melyeket Herodotus hagyományok nyomán a Hold hegységben jelölt meg. A hirhedt Nero római császár katonákat is küldött ki a források kutatására, de hasztalanúl. A múlt században egy Bruce nevezetű utazó végre állitólag fölfedezte a soká kutatott helyet Abesszinia egyik hegyi tavában, de, mint térképünkön látható, az csak a Nilus rövidebb nagy ágának, a Kék-Nilusnak a forrása. Hogy a Nilus a délafrikai nagy tavakból ered, azt csak a jelen század közepén fedezték föl s érdemes fölemlítenünk, hogy a fölfedezőt, az angol születésü *Baker* pasát, eme híres útjában magyar neje, a budapesti *Sass* családból származó derék nő, a leghíresebb magyar utazó-nő is elkisérte. Csak ekkor derült ki a Nilus rengeteg nagysága s egyúttal nagy fontossága, mint a mely a pár évtized mulva Stanley által kikutatott Kongóval együtt Afrikának addig teljesen ismeretlen, mert sok helyen járhatatlan s ép azért addig elzárt belseje felé megbecsülhetetlen vizi útul fog szolgálni.

A két óriás folyó útjának kikutatásával egyidejüleg kezdődött meg az európai nemzetek osztozkodása Afrika felett, különösen a 80-as évek végén. Addig ugyanis, bár Afrika tőszomszédja Európának, a vállalkozó európai népek csak a partokon telepedtek le; csak egyetlen helyen, a Fokföldön, tudtak kissé mélyebben előre hatolni; de még a portugáloknak papiron nagy területe is annyira névleges birtok volt, hogy az 50-es években, tehát 300 évvel a portugálok első letelepedése után, híres hazánkfia, Magyar László, pár száz kilométer távolságra a tengerparttól teljesen ismeretlen országoknak egész sorát fedezhette föl.

A gyarmatokra folyton éhes Anglián kivül Afrikában még más népek is részt vettek az osztozkodásban, sőt addig e téren nem szerepelt nemzetek: a németek, belgák és olaszok is. Hét-nyolcz évvel ezelőtt már Afrika csaknem egészen európai gyarmat volt — t. i. a papiron. Az a nagy terület, mely a Nilus felső vidékén fekszik, az egyiptomiaknak jutott, kiknek egyik hires alkirályuk, Ibrahim pasa, csakhamar Baker felfedező útja után jóformán ellenállás nélkül keritette hatalmába a vad népek lakta

III. BÉLA KIRÁLY ÉS FELESÉGE TEMETÉSE A BUDAVÁRI MÁTYÁS-TEMPLOMBAN. Goró Lajos rajza.

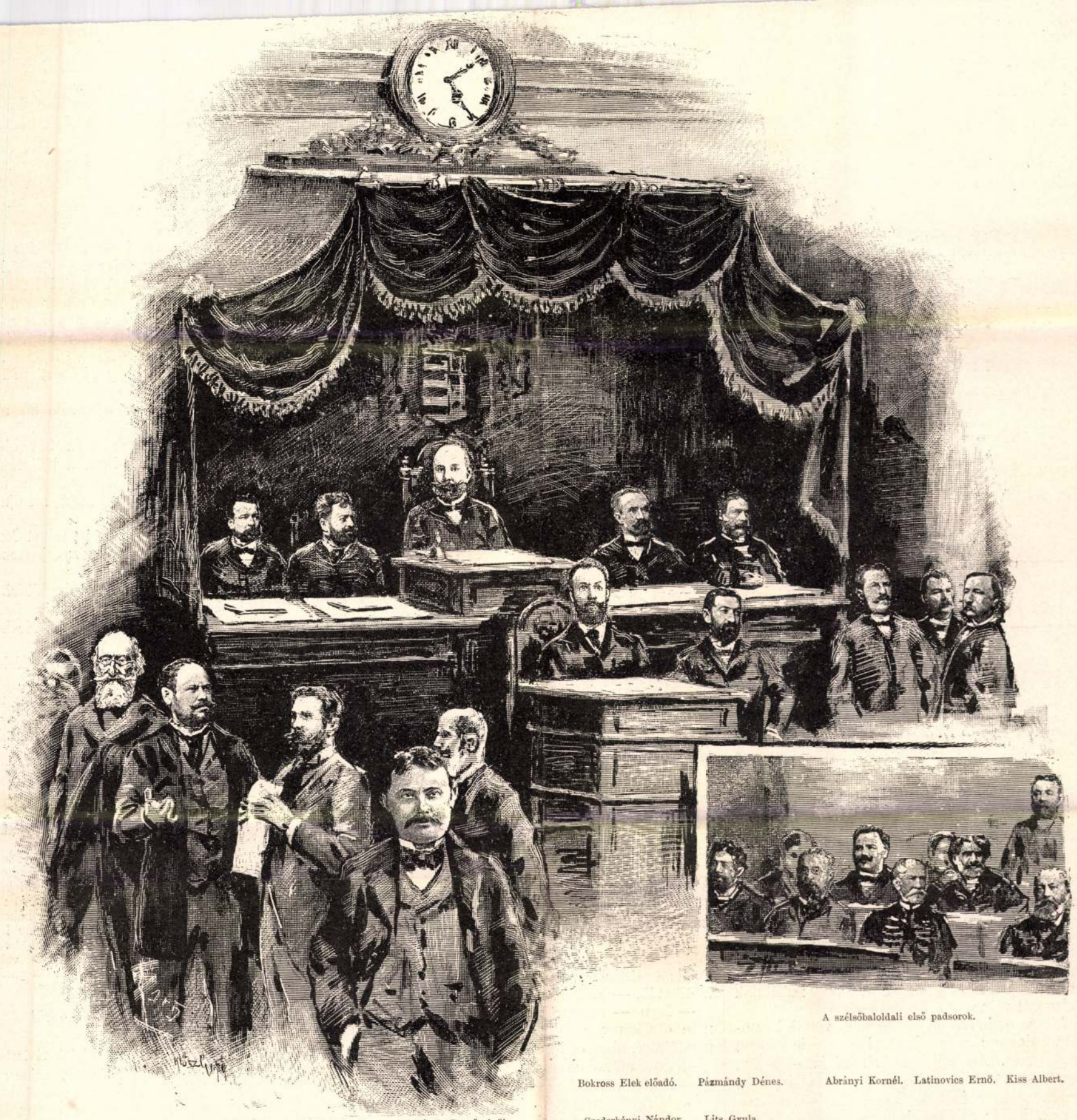

Tisza Kálmán. Baross Gábor. Széll Ákos. Molnár Antal. B. Bánffy Dezső elnök. Mikszáth Kálmán.

A szélsőbaloldali első padsorok.

Bokross Elek előadó. Pázmándy Dénes. Abrányi Kornél. Latinovics Ernő. Kiss Albert.

Szederkényi Nándor. Lits Gyula.

A KÉPVISELŐHÁZ ELNÖKI SZÉKE ÉS KÖRNYEZETE MA. — Goró Lajos rajza.

Vas. Ujs. 1892. 221. l.

körül fogoly-, pacsirta-tollak, s egy nagy csomó nyúlszőr. Lám, lám, szegényeket ezeket is valami katasztrófa érte. Hiába, nem menthettelek meg benneteket, pedig szívesen tettem volna! De hát ilyen a világ sorja! Kicsinyeitekben újra éltek ti is!

*

Fütyüljetek, daloljatok tavaszi szellők, takarjátok el a gyászos emlékeket. Hozzatok új erőt, új vígasztalást. Mondjátok, hogy új élet lesz, minden jóra fordul; biztassátok a csüggedőt: a remény él, nem halt meg, s nem is hal meg soha!

Üdvöz légy tavasz, reménynek, új életnek kútfeje, forrása, üdvöz légy!

Szivos Béla.

PÁRBAJ A TENGERBEN.

Angol elbeszélés.

Irta Goodman G. J.

Az angol csatorna szigetei hiresek asszonyaik szépségéről, miről minden idegen azonnal meggyőződhetik, mihelyt akár St.-Heliernél, akár pedig St.-Peter-Portnál partra száll. Léptennyomon szebbnél-szebb leányok kerülnek elibénk, kiknek bájait egyszerű viseletük még jobban emeli. Az angol és franczia vér összevegyülése, mely a Normann-szigetek lakóin észlelhető, az ottani nőknek különösen előnyükre szolgál.

Guernsey legszebb leánya *Dupont Coralie* volt, ki St.-Sampsonban, St.-Peter-Port egyik külvárosában lakott szüleivel együtt. A városban minden legényember róla ábrándozott. *Coralie* nemcsak tudta, hogy szép, de mi tagadás benne, kissé kaczér is volt. Kaczérságával azonban senkit sem akart behálózni, csak örömét lelte benne, ha minél többen epekedtek utána, a nélkül, hogy egyiknek vagy másiknak kedvezett volna.

A számos imádó közül hárman vették komolyan a dolgot; ezek mindegyike Coralie kezéért versenyzett. Első helyen *Allais Juliánt* említjük, egy st.-sampsoni jómódu hajógyáros fiát, a ki szerelméről senkinek se szólt, legkevésbbé Coralienak, habár mindenki tudta, hogy a leányt őrülésig szereti. A jámbor fiunak kilátásai nagyon csekélyek voltak, mert apja, ki fiát egy gazdag örökösnővel akarta összeházasítani, nem nézte jó szemmel a szerelmet.

Második helyen *Lambert* állott, ki a legtöbb pénzt költötte Coralie-ra, s ki a leány kegyeiért a legtöbb áldozatra kész volt. Lambert a legelőkelőbb családból származott, s a legszebb reményekre jogosított.

Harmadik helyen *Balustriert* említjük, ki a legkevesebb pénzzel rendelkezett, de a legtöbb szellemmel. Balustrier a legjobb társaságban forgott, s a legkedvesebb volt mindenkinek.

Coralie, ki a fiatal emberek e három osztályát jól ismerte, mindegyikkel egyformán bánt, s mindegyikkel egyformán kedves volt. Ez a viselet nagyon kellemetlen volt a szerelmesekre nézve, kik közül egyik sem tudta, hogy a másik is epekedik a leány után.

Egy napon, midőn Coralie a tengerparton sétált, Lambert és Balustrier is ott voltak. Lambert a leány mellett sétált, Balustrier pedig a tengerben fürdött. Midőn Balustrier kijött a vízből, Coralie megkérdezte tőle:

— Mit fogott ma?

— Semmit, — felelt Balustrier, — de ha kedve van, holnap egy egész halászatot rendezek.

— Jó is lesz! — mondá nevetve a kis kaczér, — ha egyéb baja nincsen; de úgy gondolom, sokáig kell még várnia.

E válasz daczára jó barátságban váltak el egymástól és *Lambert* fel sem vette, midőn másnap *Balustriert* látta Coralieval a sétatéren.

Balustrier egészen más hangon beszélt a leánynyal.

— Ön engem fog választani! — mondá haragtól remegő hangon. — Nincs olyan ember a világon, ki elől visszavonultam volna. Soha sem tennék ilyesmit, se szárazon, se vizen.

— Hogyan! Ön tán jobban úszik, mint Lambert? — jegyzé meg nevetve *Coralie*.

— Mindenesetre; sőt a mint már mondám, szárazon is enyém lesz az elsőbbség.

— Majd meglátjuk!

Ezek után a leány Balustriert ép úgy a faképnél hagyta, mint Lambertet.

Ha ilyenkor a vetélytársak egyike türelmetlenkedni kezdett, Coralienak egy szava elég volt arra, hogy az illetőt rendre utasítsa. Vajjon mit érzett a leány? ki tudná azt megmondani, mikor ezzel még a vetélytársak sem tudtak tisztába jönni. Pedig Coralie nem épen legügyesebben leplezte előttük a valóságot. Egy kis hidegvérrel észre vehették volna, hogy a harmadik, az általuk teljesen mellőzött *Allais* birja Coralie szivét, sohasem tolakodott oda, ki csak távolról nézte, midőn Lambert és Balustrier elfoglalták udvarlásaikkal.

Egy alkalommal, *Coralie* születése napján, St-Sampson fiatalsága százával hozta és küldte a virágcsokrokat az ünnepelt szépség házába. *Lambert* és *Balustrier* is kitettek magukért, s ritka szépségü virágokat hoztak. *Allais* csak akkor jött, midőn amazok már elmentek. A csokor, melyet kezében tartott, nagyon egyszerűnek látszott, s Coralie úgy tett, mintha ezt rossz néven venné.

— Köszönöm, — mondá kissé hideg hangon, — nagyon csinos csokor, de nem egészen olyan, mint a többi, nemde?

— Nem, — dadogá *Julián* kalapja karimáját szorongatva, — ezek csak vad virágok, de azt hittem, hogy mint különös dolog s nehezen szerzett....

— Hogyan? kiálta fel *Coralie*, ki a virágokat jobban szemügyre véve, látta, hogy az ilyenek csakis a sziget legmagasabb sziklahasadékaiban találhatók, — ezeket mind maga szedte?

— Igen, — nagyon korán keltem, de miután nem oly könnyen juthattam hozzájuk a mint gondoltam, kissé elkéstem.

— Sokat fáradozott, — mondá Coralie.

— Az nem volt fáradság.

— Miért?

— Mivel azt hittem, hogy a virágokat többre fogja becsülni.

kudarczért Balustriert okozta, s felindulásában egy kis csapszékbe ment, hogy bánatját borba fojtsa. Itt több fiatal legényt talált, kik előtt ismeretes volt Coraliehoz való viszonya.

Miután megtudták tőle elkeseredése okát, a legtöbben még inkább felingerelték sületlen, durva élczeikkel.

— Azt mondom, — mondá az egyik közülök, — hogy Coralie soha sem fogja előtted elejteni zsebkendőjét. Ezt Balustrier fogja elkapni.

— Abból semmi sem lesz! — kiáltá *Lambert*, öklével az asztalra ütve.

— Ezt könnyű mondani, — veté közbe egy másik. — Balustrier náladnal derekabb ficzkó. Hiszen a multkor egy úszási fogadásnál is lefőzött.

Lambert nem sokat törődött Balustrier úszásával, de az sehogy sem fért agyába, hogy Coralienál több szerencséje legyen neki. Mindamellett a czélzatos beszédeknek se hoszsza, se vége nem lett volna, ha egy pillanatban Balustrier a szobába nem lép.

Vetélytársát meglátva, a legtávolabbb álló asztalnál foglalt helyet s bort parancsolt.

A csatorna szigetein a franczia bor olcsó lévén, mindannyian többet ittak a kelleténél. A társaság nagy örömére a két vetélytárs úgy tett, mintha egymást nem ismernék, mi újabb élczelésekre adott alkalmat.

Végre valaki igen durva tréfát mondott Coralie-ről, mire Balustrier azt találta megjegyezni; hogy azt valószínűnek tartja.

Erre *Lambert* rég visszafojtott dühe kitört.

— Hazudsz! — kiáltá öklével az asztalra ütve, — hazudsz, mint afféle gyáva ficzkók szoktak.

— Csakugyan? — kérdé a másik. — Talán még sem!?

Most Lambert helyéről felugorva, torkon ragadta Balustriert.

— Vond vissza szavaidat, vagy megfojtalak!

(Vége következik.)

AZ 1892-KI NAGY HÁBORU.

— Jövendölés. — (Folytatás.)

A fentebbi czím alatt a Londonban megjelenő «Black and White» («Fekete és fehér») czímű angol képes hetilap érdekesen és ritka katonai szakavatottsággal irja le a jövendő, 1892-ki nagy háborút, a mint ez a szerző felfogása szerint valószinüleg le fog folyni. E nagy háború előzményeit s előrelátható eseményeit a szerző úgy irja le, mintha már megtörténtek volna s mint azt katonai és politikai szakemberek, a nemzetközi politika, valamint a hadászat terén jól ismert tekintélyek elképzelik és valószinünek tartják.

A machaulti ütközet. A németek nagy győzelme.

(A német táborban lévő külön tudósítónk távirata.)

Dricourt, május 11.

A tüzérség már hajnalban előre ment. Midőn a domb tetejére értünk, saját gyalogságunk őrtüzeit láttuk, miből azt következtettem, hogy az tegnapi állodásából nem mozdult. A melinit-

A KIRÁLYNÉ HALÁLA.

Az egész művelt világot áthatotta a szeptember 10-iki genfi véres tragédia, s az emberiség tehetetlenül áll a borzalmas bűntettnél, minden idők egyik legnagyobb gonoszságánál.

Erzsébet királyné üdülést keresni ment a svájczi havasok közé, s e czélból a genfi tó környékét választotta. Territetben lakott, egy-

levő «Beau-rivage» fogadóban. A városban bevásárlásokat tett és szeptember 10-ikén mindjárt a déli órák után gőzhajóra akart ülni, hogy Territetbe térjen vissza. A fogadótól a kikötőig rövid az út, s a királyné gyalog indult el 1 óra 30 perczkor. Bizalmas udvarhölgye, Sztáray grófnő követte s pár lépésnyire a komornyik. A feketébe öltözött királyné föl sem tünt, nem ismerték. Egy gonosztevő ismerte csak, ki ráazért fogta el minden ellenállás nélkül s átadta a rendőröknek. Gyilkos merényletre senki sem gondolt. Azt észrevették, hogy a támadó eldobott valamit, de nem néztek utána, hogy mit.

Sztáray grófné hirtelen fölemelte a felséges asszonyt, s kérdezte, hogy roszúl van-e? «Nem tudom», felelt a királyné, s folytatta útját, fölment a «Genève» gőzhajóra, s még utasította *Roux* kapitányt, hogy a hajót indítsa

Egy szemtanu genfi vázlata után rajzolta Goró Lajos.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ HALÁLA. — A KIRÁLYNÉ A «GENÈVE» HAJÓ FEDÉLZETÉN.

szerűn, feltünés nélkül, mint ő szokta hosszas útjaiban, keresvén az enyhülést, s lelke megrázkódásához egyensuly gyanánt a természet szépségeinek hatását. Kisérete kevés volt, ő maga belevegyült az emberek, a világ minden részéből odaérkező utazók közé, s járt-kelt, mint azt akárki megteheti.

Genfbe szeptember 9-ikén érkezett Sztáray grófné kiséretében s még a komornyik volt vele. Mint egyszerű utas szállt meg a tó partján lesett egy fa mellett, onnan hirtelen előugrott, s megtámadta Ő Felségét.

Egy pillanat műve volt minden. Úgy tünt fel, mintha az a fiatal ember mellbe ütötte, vagy mellbe taszította volna a királynét, a ki megtántorodott és összeesett. Sztáray grófnő rögtön a királyné mellett termett, a merénylő pedig futásnak eredt. A kik látták a jelenetet, azt hitték, közönséges zsebmetsző a menekülő és egy *Chamartin* nevű villamossági munkás el. A hajó elindult. A királynét egyszerre halálos sápadtság lepte el, összeomlott, elájult. A kapitánynak jutott először eszébe, hogy valami borzasztó történt. Kevés tétova után a hajó kapitánya az alélt királynét levitte a kabinba, hol felnyitották öltönyét. Ekkor vettek észre néhány csöpp vért szive tájékán. A kapitány visszafordította a hajót a part felé, s az eszméletlen királynét rögtönzött hordható ágyon vitték föl a fogadóba. *Teisset*

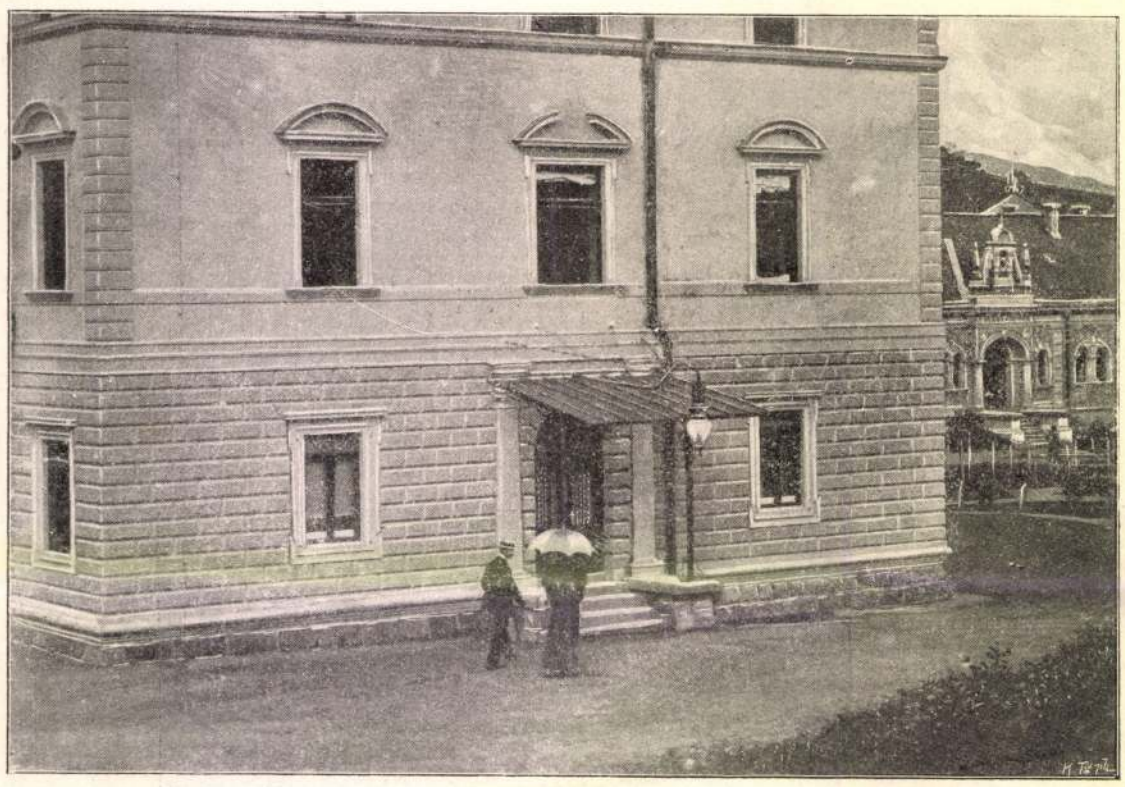

Fénykép után.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ GÖRÖG FELOLVASÓJÁVAL A DEÁK-SZÁLLÓ ELŐTT BÁRTFA-FÜRDŐN. (1895.)

nevű franczia kereskedelmi utazó vitte föl a királynét, s orvosért szaladt. *Golay* orvos megtette a szokásos élesztési kisérleteket, de hasztalan. Eret is vágott, de a vér már nem jött. Már előbb papot is hoztak, de Ő Felsége föl nem eszmélt, s 3 óra körül meghalt.

A hajón a *királyné* még azt kérdezte a grófnétól: «Mi történt?» s ekkor összeesett. A kabinban egy pillanatra magához tért s a körülte foglalkozókra tekintve franczióul mondta: «Merci» (köszönöm). Erre elhagyta eszmélete végképen. Fájdalom nélkül húnyt el. Halálát belső elvérzés okozta.

Példátlan lelki erőre mutat, hogy a királyné a merénylet után még elmehetett a hajóra s megtehette a 60—70 lépést. A gyilkos oly erővel döfte tőrét mellébe, hogy áttörte a negyedik bordát és keresztül szúrta a szivet.

A borzasztó eset hirét táviratok vitték szerteszét, s iszonyat és elrémülés támadt mindenütt. Bécsbe gróf *Sztárayné* küldte az első táviratot gróf Paarnak, a király főhadsegédének, a genfi osztrák-magyar konzul pedig a külügyminisztert tudósította. A Hiob-hir szeptember 10-én délután 5 óra előtt érkezett Bécsbe. A király Schönbrunnban időzött, s gróf *Paarnak* jutott a szomorú kötelesség, hogy az uralkodóval tudassa a rettenetes csapást.

Az agg *uralkodót* lelke mélyéig megrendítette a végzetes hir. «*Csak semmitől sem maradok megkímélve ezen a világon!*» sohajtott Ő Felsége. «*Megfoghatatlan.* Erre az iszonyatos csapásra nem voltam előkészülve. *Ez életem legkeservesebb órája.* Hogyan gyilkolhatták meg ezt az asszonyt, ki soha senkit sem bántott és mindig csak jót tett!» — Ezek voltak Ő Felségének fölkiáltásai.

Lelkének mély fájdalma később tört ki. Hosszan zokogott. Környezete féltette egészségét. A Bécsben levő főherczegek azonnal hozzá siettek. *Gizella* főherczegnőt, *Mária Valéria* főherczegnőt, *Stefánia* főherczegnőt távirattal hivták Bécsbe. A király elzárkózott szobájába. Éjjel alig aludt valamit. Másnap érkeztek meg leányai és unokája Erzsébet főherczegnő. Stefánia főherczegnő csak 12-én jöhetett meg. Ő Felsége e hó 12-én reggel két leányával misét hallgatott és buzgón imádkozott.

Ő Felsége a király most is fáradhatatlanúl intézi az állami ügyeket, melyek több óra hosszat foglalkoztatják. Még az érkező részvéttáviratokat és nyilatkozatokat is személyesen akarja elintézni, ámbár azok száma oly nagy, hogy a schönbrunni távirdahivatalnokok számát kettőről négyre kellett szaporítani. A királynak most teendői végzésére négy udvari titkár áll rendelkezésére.

*

Mily hatást tett világszerte a genfi gyilkosság hire, napról-napra olvashatjuk a minden országokból érkező tudósításokban. Mily hatást tett Magyarországon, annak tanuja és érzője mindenki. Budapestre szombaton esti 6 óra körül érkeztek meg az első hirek, s leirhatatlan megdöbbenést okoztak. Hihetetlenül hangzottak azok a magok rövidségében és szárazságában. Kételkedtek is valóságukban. A lapok külön kiadásokat rendeztek, s bódult zűrzavar keletkezett mindenütt. Az utczákon tolongott a lakosság, hogy valami bizonyosabbat, vagy körülményesebbet tudhasson meg.

Az egész ország szombaton este már megtudta a királyné halálát. Sok helyre a szini előadás alatt érkezett, s itt mindenütt félbehagyták az előadást, valamint minden mulatságot. Budapesten sem tartották meg az előre hirdetett előadásokat.

A halott a ravatalon.

A *Beau-rivage* fogadó egyik sarokszobájában terítették ki a holttestet, közönséges ágyon. Két apácza imádkozott mellette. *Berzeviczy* Ádám udvari marsall Territetből megérkezett és fogadta a hatóságok megrendült képviselőinek részvétnyilatkozatát. Egész Svájczban a hatóságok a legkinosabb helyzetben érezték magokat. A berni szövetségi tanács az első órákban azt sem tudta mit tegyen. De a halott környezetében is nagy volt a zavar, mert Bécsből várták az utasításokat, s azok megérkezéseig nem akartak intézkedni.

Legelőször az orvosi megvizsgálásra érkezett meg Bécsből az engedély. Ez szeptember 11-ikén délután megtörtént, valamint a bebalzsamozás is. Sztáray grófnő segítségével a halottnak még mindig dús haját épen úgy fésülték meg, mint életében szerette viselni. Feketébe öltöztették, mert hosszú évek óta más ruhát már nem viselt. Kezébe elefántcsont keresztet adtak és olvasót. Arczát pedig betakarták, mert nagyon elváltozott. Csak keveseknek engedték meg, hogy a halottas ágyat megláthassák. A genfi hölgyek özönnel küldtek virágot a koporsóra.

Bécsből szeptember 11-én este *külön halotti vonat* indult el, udvari személyzettel, gyászkocsival, koporsóval.

Genfben ezalatt összegyültek a szövetséges kormány tagjai, a kantonok hatóságai. Elhatározták, hogy a részvétet lehető ünnepélyes módon fejezik ki. Szeptember 12-ikén délben összegyült Genf és vidéke lakossága és a harangok zugása közt sorakozva, beláthatatlan tömeg vonult el a halottas ház előtt, némán ünnepélyesen. Ott meghajtották a zászlókat; a férfiak levették kalapjokat. Megható volt ez a tisztelgés egyszerüségében és érzésében.

Az udvari *külön halotti vonat* szeptember 13-án esti nyolczadfél órakor érkezett Bécsből Genfbe, s az intézkedések megtételére megérkezett a vonattal Harrach grófnő, a királyné főudvarmesternője, továbbá Festetich Mária grófnő, gróf Bellegarde főudvarmester és gróf Abensperg-Traun főkamarás.

A királyné holttestét ekkor már elhelyezték az ólom-koporsóba. Csipke közt feküdt a halott, és csipke szemfödél borította. Ennek négy sarkán bevarrva: «*Repose en paix*». (Nyugodjál békében.) Mielőtt a koporsó fedelét lezárták volna, *Navazza* svájczi főügyész jelenlétében az orvosok és Ő Felsége kisérete kiállították a személyazonosságról szóló iratokat.

E hó 13-ikán a svájczi szövetségi kormány képviseletében megjelent *Lachanelle* tanácsos és egy hatalmas, pirosfehér szalagokkal ellátott koszorút tett a ravatalra, továbbá kifejezte a király képviselőjének, gróf Kuefstein berni követnek a svájczi kormány részvétét. Gróf *Kuefstein* mélyen meghatva vette át Lachanelle hódolatát és megköszönte neki a genfi nép szept. 12-iki szép gyászmanifesztáczióját. A koszorúk közül különösen kivált az, a melynek szalagja a gyászfátyollal átvont olasz szineket és ezt a feliratot viselte: «*A genfi olasz kolonia a meghalt császárnénak mély fájdalommal*».

Szeptember 13-ikán rövid szertartással megtörtént *a tetem beszentelése* is. A szertartáson csak a papság és a királyné kisérete vett részt. A koporsót beólmozták. A koporsón két üvegablak van s az ablakok fölött két, kulcscsal elzárható ajtó, a mely a koporsó felső részének kinyitását lehetővé teszi, ugy, hogy a koporsó belsejének megtekintése lehetséges. Az egyik kulcsot Berzeviczy tábornoknak, a másikat a szertartásmesternek adták át.

A *genfi asszonyok* egy része Kuefstein gróf osztrák-magyar követ útján remek koszorút küldött Ferencz József királynak azzal a kéréssel, hogy azt a királyné koporsójára tétesse.

A halott útja.

Szeptember 14-én reggel szállították el Genfből, vértanúsága szinhelyéről a királyné tetemeit a lakosság megindító részvéte mellett. Gyönyörű őszi nap volt. A halottas ház környékét elzárták. Már reggel 7 órakor elkezdték a Beau-rivage fogadóból lehordani a koszorúkat s a kapu körül helyezték el. Csendőrök, tűzoltók vonultak ki a rend fentartásához.

A koszorúk egy részét felrakták a virágszállító kocsikba; legszebb volt közöttük a genfi asszonyok gyönyörű koszorúja, orchideából és pálmából.

Pontban nyolcz órakor megjelentek a szövetségtanács és az államtanács tagjai; fehér-piros és sárga-piros ruhás zászló-hordozók előttük vitték a szövetség és kanton zászlaját. Kilenczedfél órakor a temetési egylet szolgái lehozták a halottas-szobából Erzsébet királyné koporsóját és a négylovas halottas-kocsira tették. Nyomban azután megindult a gyászmenet. A koporsó után következett Erzsébet királyné udvari személyzete párosával, mindegyik sorban egy úr vezetett egy hölgyet. Azután ment gróf Kuefstein követ, a berni követség személyzetével, a genfi osztrák-magyar konzul, a svájczi hatóságok és az idegen államok konzulai.

A halottas-kocsit ezüstcsillaggal kivarrt fekete posztó takarta. A koszorúkat két virágszállító kocsi vitte a pályaudvarra. Az útczákat, melyeken a gyászmenet elvonult, csendőrök zárták el. A közönség számára fentartott részen legalább ötvenezer ember volt együtt, a kik ünnepi csöndben, hajadon fővel nézték a menet elvonulását. Az egész idő alatt példás rend uralkodott.

A gyászmenet elérkezett a pályaudvarhoz, a virággal gazdagon ékesített gyászsátorba, melyet magyar, osztrák, svájczi és fekete zászlók diszítettek. A sátor tetején ezüst keretű fekete alapon az osztrák sas, a magyar czimer és Erzsébet királyné nevének kezdő betűi kihímezve.

A gyászmenet megérkezése után a koporsót azonnal levették a halottas kocsiról s a gyászsátorba vitték, a hol a kiséret koszorúit rátették. A genfi abbé még egyszer beszentelte a halottat. A királyné kiséretének tagjai és gróf Kuefstein elbucsúztak a szövetségtanács és a kantontanács tagjaitól és erre a vonat pontban kilencz órakor elhagyta a pályaudvart.

Megható volt, mikor a koporsó, a mely a halottas kocsiban egészen szabadon állt, a perront megtöltő vendégek előtt lassan, szinte ünnepiesen elhaladt. Csak az asszonyok zokogása szakította meg az ünnepi csendet.

Néhány percz múlva eltűnt a vonat és Erzsébet királyné elhagyta Genfet.

Az átszállítás alatt a város összes harangjai zúgtak. Óriási tömeg állott az egész útvonalon, komoly

... A parti erődítvény magaslatáról egyszerre megszólal az ágyú, — a hajó mögött felcsap a hullám, hova golyója repült ... az éjszaka csöndjét felveri a zaj.

A hajó fedélzetén pedig tovább is hallgat a sötétség, — mit törődnek ők most egy ágyú szavával? — Fenn a parancsnoki hidon tovább kémlel a látcsöves tiszt; — az oldalkiszögellésen tovább kiáltja a tengermélység számát a matróz ... utolsó hangját azonban elfojtja egy második dördület, mely az erődből zúg.

Megszakad a csönd; a tompa hangok orkánszerű viharja messze hangzik az oczeán lapján s a hegyek tömkelegében, mik tizszeres visszhanggal verik vissza a dördület búgását ... És pattog a gránát, roppan a hajótest, porzik a hullám... és felhangzik egy jaj: már csak *hatan* vannak, — egyiknek nevét már vérrel irta be a hősök könyvébe a halál.

A hajó megáll. Czéljához ért. Orránál dolgozik négy a hat közül: bocsátják le a horgonyt a fenékre. A másik kettő benn a hajótest mélyében van: a lőportár gyúanyagát rendezi.

A fedélzet hátsó részét felvetette egy gránát; a kéményt rádöntötte a vaskorlát rúdjára. De a munka lázasan folyt tovább; két percz alatt készen volt már minden.

— Le a csónakkal! — kiált ekkor egy hang s nehány másodpercz mulva benn terem öt ember, még csak egy hiányzik: a parancsnok, ki a kanócz végét most gyujtja meg épen lenn a hajó mélyében ...

Két percz múlt el, — egy örökkévalóság.

Az éjszaka sötétjét megvilágította a gránátok robbanásának lángja. Csöndjét felverte az árboczok recsegése. És egyre búgott a dördület hangja, — a hajó fara már lángban áll.

— *Előre gyorsan! Hajrá!* .. — kiált egy hang a fedélzetről s a másik pillanatban lezuhan egy test a csónak közepébe... «*Előre! a kanócz ég. Csak két perczünk van, különben mindennek vége* ...» És neki lódul a csónak nyilsebesen. Be az oczeánba, ki a habokba, nehogy a robbanás ott érje őket. Az evezőcsapások felverik a vizet: hat ember élete van a rúdjára bízva. — S a várból szakadatlan szól a halál szava: toronyegyenest szökik fel a hab, a mint alája csap a bomba ... s a csónak repül; a benn ülők homlokáról ömlik a verejték, mit néha lemos a hullámok taréja, mely az arczokba csap ...

A robbanás iszonytató volt. Toronymagasra szökött a tűz, szertehullva, mint az égő láva. Repült a sok hajóalkatrész, sisteregve, búgva, — a láng vére pirosra festette az éjszakát... Aztán egyszerre csend lett mindenütt.

*

A tenger sima. Reáborult az éjszaka csöndje, sík lapján szeliden ömlik szét a tropikus égbolt gazdag csillagfénye.

Köröskörül csend mindenütt. A part sötéten domborul ki a habok közül, az erődök falait is elöntötte a homály. Alszik minden, egy lélek se zajdul: csak valahol ott künn a habok taréjával küzd egy piczinyke jármű, mint egy dióhéj. Öt ember ül benne.

Pihen az evezőlapát. A csónak kényére van bízva a tengernek, mely lágyan ringatja azt a pár benne ülő embert, kiknek szeme oda tapad a szirtek egy pontjára, egy sötét roncs árnyéka, melyet szeliden csobog körül a gyöngyöző hab.

— Künn töltjük az éjszakát a habok között, parancsnok? — kérdé egy ember az öt közül.

— Nem. Előre, a partnak! — felel az, a melyik a csónak orránál áll és kémleli a sötét árnyékot, mely a láthatárra ült: a földet.

S az evezők meglapulnak, halkan locscsan a szétváló viztükör, melyen nesztelen siklik a csónak teste, ölében öt emberével, kiket az ellenségnek foglyokul visz ...

*

Messze, túl az oczeán síkján, túl azon végtelenen, mit nem határol más, mint a képzelet ... ott még egyre szól a hidalgó éneke, az a régi dal a régi dicsőségről, mely szüntelen álmodja a diadalok álmát.

És Kuba erdeiben is tovább hallgat a csönd, csak néha veri fel egy-egy bujdosó futása: a menekvő láb alatt zajtalan zizeg a száraz avar, suttog a lombok szétbontott galya ... senki sem hallja, mindenütt csend, de azért félve bujdosik a menekvők csapata, s a bokrokra les, — nem villan-e valahol egy puskacső aczéla?

El Paso üszkeit is elönti a csend. Alszik a tábor. — Senki sem hallja, mint vernek vasba ott a parti erőd alatt öt embert, a ki halálra kész ...

KARÁCSONY-EST. Goró Lajos rajza.

ANTHROPOMETRIA.

(Az emberi test megmérése.)

A társadalmi rend, a polgári közbiztonság állandó veszélyeztetői, a hivatásszerű gonosztevők rendesen igen ügyes, agyafúrt emberek. Minden egyes újabb gonosztettnél első és mindenekfölötti gondjuk, hogy ha fölfedeztetnek, eltitkolják kilétüket, eltűntessék a nyomokat, melyek kétes múltjokra rávezethetnének s a büntetlen és tiszta előélet ártatlan mezében álljanak biráik előtt. Jól értenek hozzá, hogy az igazság mérlegének apró nyomtatékaiból elsikkaszszák azt, a mi rájok nézve terhelő lehet. Ez a hamisság eddig igen sok esetben sikerült is. A személyazonosság megállapítása rendszerének eddigi hézagossága lehetetlenné tette a büntetett előéletű és rovott múltu egyének olyan módú nyilvántartását mely minden megtévesztést lehetetlenné tegyen. Sokszor épen ártatlan emberek adták meg e bizonytalanságnak az árát. Pedig az egész feladat merő Kolumbus tojása, melyet most egy franczia tudós fölfedezésének oly eredményesen sikerült megoldania az úgynevezett anthropometriai mérés rendszerével, hogy a párisi rendőrség nem habozott egész bünügyi nyilvántartásában keresztülvinni ezt a rendszert, melyet már a budapesti rendőrség is tanulmányoztat, hogy a maga hatáskörében szintén alkalmazza.

Az anthropometria, mint már a neve mutatja, egyszerűen abban áll, hogy az ember csontjainak különböző hosszúságait pontosan megmérik. Ilyenek: a termet, a kéz és láb hossza, a fej hossza és szélessége, stb. Tekintve már most, hogy nincs két olyan ember, a kinek minden testrésze pontosan ugyanazon méreteket adja, könnyű felfogni e rendszer nagy hasznát, s hogy ez a rendszer biztosabb akár a fényképezésre, akár bármilyen más jelzésre alapított azonossági megállapításnál. Ez azonban csak

váza az eljárásnak, s nem bírna a rendőri szolgálatra nézve semmi haszonnal, ha nem volna lehetséges az osztályozási rendszer segélyével oly kategóriákat alkotni a felvételekben, melyek a nyomozást megkönnyítik és sikerét biztositják. Ily elmés kombináczión alapúl Bertillon találmánya.

Vegyünk fel példának okáért 60,000 fényképet. Az első négy osztály, mely ebben a számban a megkülönböztetésre kinálkozik, a test hoszszán alapúl. De a test hoszsza, tudjuk, váltakozik a korral, azonkívül csalásra is alkalmas és alig adhat pontos méreteket. Mindezekhez még egyes emberek közt legfeljebb 30 centiméterrel különbözhetik. Ha tehát föltesszük, hogy ennek a mértéknek pontossága megközelítőleg 3 centiméternyi ingadozást mutathat: világos, hogy három a harminczban tizszer foglaltatván, a test hoszszára fektetett alapmérés mindössze tiz kategóriát nyújthat.

Úgyde a fejjel kombinálva ezt az eljárást, az eltérések már tetemesen szaporodnak. A fej ugyanis egy milliméternyi pontossággal mérhető, s egyénről egyénre csak 30 milliméterrel változik. Ez tehát már 30 kategóriát enged föláll ítni. Azonkívül a koponya a husz év betöltése után alig fejlődik. Ez okokból a fej hoszsza az az orrgyökér üregétől a koponya hátsó fala legvégső kidudorodásáig, a mi a méretek alapjául fogadtatott el.

E szerint a fényképeken előtüntetett 60,000 egyént már három nagy osztályra oszthatjuk fel, a fejhosszuság nagy, közép vagy kis mérete szerint s akkor már csak 20,000 fölvétellel lesz dolgunk.

Már most a tapasztalat azt mutatja, hogy a fej szélessége ismét, és pedig függetlenül a fej hoszszától, változik, a mely körülmény három további kategóriát tesz lehetővé a 20,000 fölvétel között, és pedig a fej kicsiny, átlagos, vagy nagy szélessége szerint, vagyis valamivel több, mint 6000-re csökkenti a külön csoportokban foglalt egyének számát. E csoportokat továbbá ismét három alcsoportra osztja a középujj hosszúsága, és pedig meglehetős szabatossággal. Igy már csak 2000 fénykép közt kell megkülönböztetést tennünk, s erre szolgál a balláb hoszszának nagy-, közép és kis mérete, mely három osztályozás útján a 2000 fénykép ismét 600-ra fogy le. A megmaradó 600-at azután a könyök hossza szerint sorozzuk három csoportba.

Még mindig marad 200 fotografiánk, melyeket a fül hosszának mérése 70-re, a test hoszszának mérete 25-re, a hónaljé pedig 9—10-re redukál. A különböző anthropometriai coefficiensek (jelek) segélyével ekkép körülbelől 10 fényképre redukált csoportokat aztán könnyű áttekinteni.

És most gondoljuk el, hogy letartóztatnak egy gonosztevőt, a ki igazi nevét tagadja, s meg akarják tudni, hogy meg volt-e már mérve, le volt-e fényképezve? Megmérik a feje hoszszát s azonnal tudják, melyik főosztályban keressék az arczképét. Feje szélessége ismét további nyomra vezet, hogy melyik alosztályba, s azután középujja, lába, teste, könyöke hoszsza arról adnak felvilágositást, hogy az alosztálynak melyik csoportjába, a csoportnak melyik tagozatába és így tovább, van sorozva.

Ez a Bertillon rendszerének (az úgynevezett Bertillonage-nak) összevont magyarázata, mely a személyazonosság megállapításánál oly nagy szerepre van hivatva, s melyet — mint említettük — a budapesti államrendőrség is rövid időn életbe fog léptetni a gonosztevő és közveszélyes emberek nyilvántartásában. Mint látjuk tehát, ez elmés rendszer éles megfigyelése előtt nincs titok, nincs bujkáló és lappangó tettes; ez a gonosztevők szótára, melyben egy kis lapozással megtalálható minden elrejtett bűn, vagy leplezett gonosz szándék, egy bizonyos lap, bizonyos számu sorában. Olyan, mint egy mathematikai egyenlet formula, melyben a mennyiségek fokozatos kiküszöbölése után jutunk el a keresett x-hez.

Természetes, hogy a felvételnél az eljárásnak pontosnak kell lennie. A tettes ingre, nadrágra vetkőzve lép az anthropometriai helyiségbe, mely nem sokban különbözik egy kínzó-kamarától, a maga csodálatos szerkezetű mérő-eszközeivel, zsámolyaival és csillogó aczélszerszámaival. Miközben a mértékvevő megragadja áldozatait, megméri előbb a termete, majd a kiterjesztett karjai hoszszát, azalatt egy irnok pontosan bejegyzi a diktált számokat épen úgy, mint a szabó a ruha hoszszát, elejét, alját bőségét. Közönséges hit, hogy a kiterjesztett karok hoszsza rendszerint egyezik a termet magasságával. Ez azonban nem mindig áll, mert gyakran 5, 10, 15, sőt 20 centiméter eltérés is van köztük. A bal középujj hoszsza szolgáltatja a legbiztosabb adatot. Ez lehetetlenné tesz minden csalást, mert a serdülő kortól az aggkorig változatlan marad. Egy milliméternyi pontossággal meg lehet mérni, ha az újjat a kézfej felé hajlítjuk.

Rendkívül finom szerkezetű a koponya mérésére szolgáló, befelé görbített, körző-idomú eszköz is, melylyel egy milliméternyi pontossággal felvehető a koponya mérete, a homloktól a nyakszirtig és egyik halántéktól a másikig. Végre a láb pontos mérése előrehajló helyzetben történik, hogy eleve meg legyen gátolva a szándékos összehúzás minden lehetősége.

Csak ezek után térnek át a különös ismertető jelek: a haj, szakáll és a szemek színe, hegedések, zúzódások, anyajegyek vizsgálatára, melyeknek gondos megállapítása után aztán a lefényképezésre kerül a sor.

Ha most egy már büntetett, vagy megfigyelés alatt álló egyén személyazonosságának megállapítását kell végrehajtani: ennél semmi sem könnyebb. Régi törzslapja ott van azoké között, a kikkel a rendőrségnek valaha dolga akadt. Fölötte a mérték-számok, fényképe szemben és oldalvást; alatta a neve, foglalkozása s egyéb rá vonatkozó megjegyzések. Rekeszről-rekeszre, fiókról-fiókra kutat és lapoz utána a rend őre, mignem felnyitja a megfelelő személyleirások utolsó csoportját. Itt már csak alig egy tuczat egybevágó személyleirás közt kell lapozgatnia; egy tekintet a fényképre minden kétséget eloszlat, hogy az illető a keresett személy, s akkor igen röviden megy végbe a személyazonosság megállapítása.

— Balázs Mátyásnak hivnak, a mint mondod?

— Igen is.

— Nem igaz. Kis Gergely a neved. Kecskeméten születtél?

— Ott.

— Hazudsz. Veszprém a születésed helye. Soha sem voltál fogva?

— Nem én.

— De igen, 1890-ben, 92-ben, 93-ban. Mered tagadni?

— Tagadom.

— Itt a fényképed. Tagadod most is?

— Akár meg is esküszöm.

— Jól van, vetkeztessék le. Első és második bordája közt két és fél centiméternyi sebhelynek kell lennie; jobb vállán lencse, bal hónalja alatt szintén. Ülj le!

És a boldogtalan hiába tiltakozik kézzel-lábbal; meg kell hagynia magát vizsgáltatni. S a vizsgálat pontról-pontra igazaknak jelzi e személyleirás adatait, melyeket a bünös ember már évek óta eltemetetteknek hitt. —r.

A FEJ HOSZSZÁNAK MÉRÉSE.

A FEJ SZÉLESSÉGÉNEK MÉRÉSE.

A FÜL MÉRÉSE.

A LÁB MÉRÉSE.

ANTHROPOMETRIAI MÉRÉSEK.

Hets Ö. Polonyi G. Báró Kaas I. Királyi P. Gróf Apponyi A. Cséry L. Mátyus A.

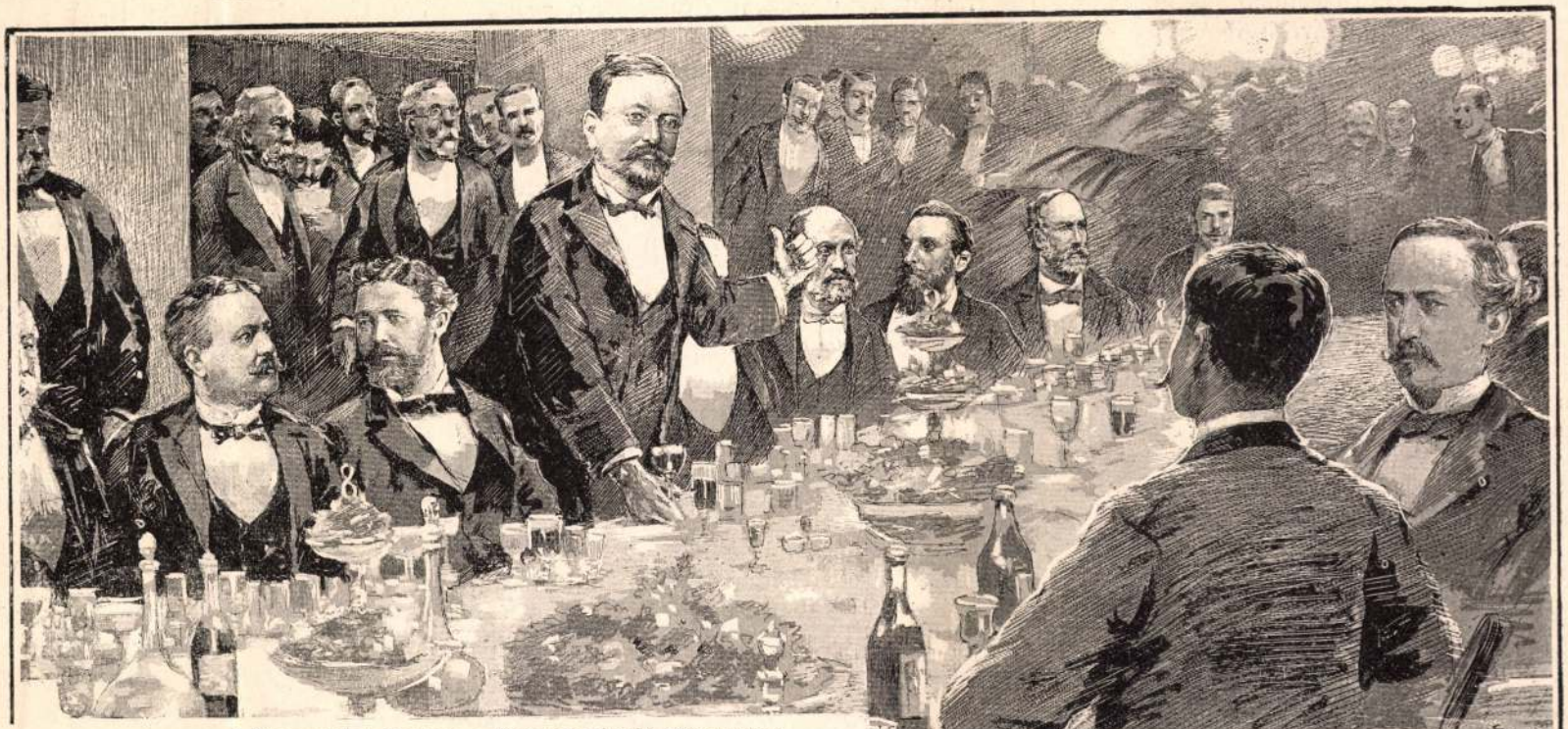

A Kaas-párt lakomája a fővárosi vigadó éttermében.

Goró Lajos rajza.

Goró Lajos

tott váróteremből. A koporsón az első helyet Viktória királynő nagy és gyönyörű koszorúja foglalta el, fehér azaleák, liliom, jáczint, ibolya, myrthus és haraszt gyönyörű vegyüléke, melynek széles fehér selyem szalagján régies jellegü betűkkel ez volt írva: «*A leggyöngédebb vonzalom és szeretet jeléül hűséges, szerető és bánatos nagyanyjától, Viktória királynőtől.*»

Délután három óra elmult, midőn a lassan haladó gyászmenet Chopin gyászindulójának hangjai mellett bevonult a királyi várba VIII. Henrik kapuin át, hol a várőrség és a testőrség gyászba borulva fogadta őket s innen egyenesen a Szent György kápolnának nevezett vártemplomba mentek, melynek tágas hajója csak a kiséret egy részét fogadhatta be. A templomot nem borították fekete szőnyegek, az oltáron is fehér és arany terítékek voltak, mintegy jelezve a keresztény hit buzdító erejét a gyász hatalma felett, de gyászos volt a közönség öltözete s a néma csend, melyet csak itt-ott zavart meg egy-egy katonakard önkénytelen zörrenése. A híres széphangú orgonán dr. Parratt játszotta Beethoven megható gyászindulóját s még a holttest megérkezése előtt helyet foglaltak az egyházi fejedelmek is, kiknek a gyászszertartásban részük volt. A nagy keleti és nyugati ablakokon világot derített a téli napfény s a nyugati ajtón át a vörös függönyt gyakran tolták félre új érkezők számára. Az ajtónál a főkamarás lord vezetése alatt udvari méltóságok várták a holttestet. A 10-ik huszárezred tisztjei emelték le a koporsót az ágyú-kocsiról s az egyház tagjai sor-

A HEIDELBERGI VÁRKASTÉLY.

Heidelberg kis város Badenben (26,927 lakosa volt 1885-ben), de messzeföldön híres s idegenek is sokkal inkább látogatják, mint a legtöbb német vidéki várost. Kies fekvésén kivül az ott a hegyek közül kiérő Neckar partján, különösen három nagy nevezetessége van e városnak: az 1386-ban alapított s így már félezred évesnél régibb Ruperto-Carola egyetem, melynek hírnevét legujabban is Bunsen, Helmholtz s más világhirű tanárok ékítették, továbbá a szép várkastély s végül az ennek pinczéjében őrzött óriási hordó, mely 4300 akós (236,000 üveg) foglal magában s a földgömb minden részében ismeretes. Képünk ezen nevezetességek közül a várkastély egy részét mutatja be. Egyhangu a szakférfiak nézete, hogy a németországi középkori romok között egyetlenegy sincs, mely szépségben vetekednék vele. Legrégibb részei még 1295-ből valók, de egész 1610-ig sokat építettek rajta. Sajnos, hogy az egész csak rom. A francziák XIV. Lajos hóditó hadjárata alkalmával 1689-ben és 1693-ban felégették az akkor még ép kastélyt s 1764 óta, midőn villámcsapás is érte, nem lakik a még most is hatalmas épületben más, mint a felügyelők. Az idő viszontagságai ellen (Heidelbergben közmondásszerűleg mindennap esik az eső) csak ideiglenes fedél nyujt itt-ott némi oltalmat: az emeletek egy része megköze[illegible] vák tenyésznel[illegible]

A *III-ik kerületben* (Ó-Buda) az eddigi csöndes választások helyén, kemény küzdelem fejlődött ki, a volt képviselő, Országh Sándor kormánypárti és Horváth Gyula nemzeti párti közt. Horváth a szavazás megkezdésétől mindig többságben volt nehány szavazattal. *Horváth* Gyula 510 szóval választatott meg 503 ellenében, tehát *hét* szótöbbséggel.

A *VI-ik kerületben* (Terézváros) a gr. Andrássy Gyula ellen fölléptetett Mezei Ernő publiczista, az «Egyetértés» egyik legrégibb vezérczikkírója (függetlenségi) levélben tiltakozott a választási elnöknél a fölléptetés ellen, mely tudtán kívül történt. Az elnök tehát nem fogadott el rá többé szavazatokat; addig 14 szavazata volt. Kenedi Géza kormánypárti (a «Pesti Hirlap» szerkesztője), kit szintén tudta és akarata nélkül léptettek föl, szintén visszalépett 20 szavazat után. Gr. *Andrássy* Gyulát a beadott 1146 szavazatból 1112 szavazattal választották meg.

A *IX—X. kerületben* (Ferenczváros, Tisztviselő-telep, Kőbánya) előre látható volt *Tolnay Lajos* kormánypártinak, a volt képviselőnek újra megválasztása. Herman Ottó függetlenségpártit léptették föl ellene, a ki itt 572 szavazatot nyert, *Tolnay Lajos* pedig 1204-et, s így Tolnay többsége 632.

A *IV. kerületben* (Belváros) fejlődött ki a leghevesebb küzdelem. A kormánypárt el volt határozva, hogy az utóbbi időben b. K[illegible]

maga sem tudná, merre menjen. Mihelyt szerit teheti, egy mellékutczába tér, s onnan már gyors lépésekkel, esetleg bérkocsin távozik. Első dolga az értékpapirosokon túladni. Párisban sok oly tőzsdeügynök van, ki az efféle értékeket olcsó áron megvásárolja s aztán rögtön Angliába küldi. Az ellopott ékszereket és drágaköveket szétszedik, az aranyat beolvasztják, a drágaköveket és gyöngyöket pedig más alakú gyűrűkbe foglalják s karpereczeket és nyaklánczokat csinálnak belőlük. Szóval a Lukács úr holmijait még a legügyesebb detektiv sem találná meg. Az ellopott tárgyakért kapott pénzt a betörő nem tartja magánál; vannak ismerősei és barátai, kik csekély osztalék fejében kezelik tőkéit.

A *társas betörők* — mint mondánk — egy tapasztalt főnök felügyelete és utasítása szerint dolgoznak. A mennyire lehetséges, a főnök nem engedi meg, hogy alárendeltjei a maguk kezére dolgozzanak. Ezért csak olyan egyéneket vesz fel a szövetkezetbe, kikben teljesen megbízhatik. Legjobb ajánlat, ha valaki néhány évet a börtönben töltött. A meluni vagy clairvauxi fegyházból kiszabadult betörő az ott kapott ajánlatok folytán rendesen a szövetkezet tagjává lesz. Egymaga nem dolgozhatik, mert mindenütt ismerik s a rendőrség szemmel tartja, azonkívül pontos személyleírását a rendőrség könyveiben őrzik. A főnök eleinte kémszemlékre küldi a fővárosba, vagy a vidékre. Ha aztán valamely házra, villára, vagy üzlethelyiségre nézve alapos adatokat szerzett, ezeket a főnökkel közli, ki a további teendők iránt intézkedik. Az ily szövetkezetek bámulatos kitartással és gyorsasággal dolgoznak és tagjaik nagyon ritkán kerülnek kézre. Igy például a Calusse-féle szövetkezet öt éven át százötven házba és nyári lakba tört be a nélkül, hogy nyomára lehetett volna jutni; míg végre a főnök halálával magától feloszlott.

Ezelőtt néhány évvel a «Bon Marché» czímű üzlet egyik főhivatalnokának neje délutáni három órakor táviratot kapott, melyben arról értesítik, hogy édes atyját szélhüdés érte. A táviratot atyjának egyik szomszédja adta fel. Miután férjét csakis este hét órára várta haza, mikor a «Bon Marché» helyiségeit bezárják, a szegény asszony maga sietett Evesin Batignollesba, hol atyját kitűnő jó egészségben találta. Párisba visszatérve pedig réműlve látta, hogy lakását azalatt kifosztották.

A szövetkezet által rendezett betörések meglepő ügyességgel s szakavatottsággal vannak kieszelve. Némely ház megfigyelése hetekig, sőt hónapokig is eltart, a nélkül, hogy azt valaki észrevehetné. Erre nézve a múlt október havában Bourdin párisi ékszerész lakásában elkövetett betörés nagyon érdekes adatokat nyújt. Ugyanis azelőtt egy évvel egy előkelő külsejű egyén a Quincampoix-utcza azon házában, melyben Bourdin ékszerész boltja van, 1100 frankon egy tágas szobát bérelt ki. Az új bérlő előre fizetett, s a kapust arról értesítette, hogy bútorait Lyonból várja, addig pedig egy szomszéd kárpitostól egy ágyat, két széket és egy asztalt vett kölcsön. A holmit szombaton el is hozták, az ágy összeállítását pedig egy zubbonyos munkás végezte.

Az új lakó vasárnap nem ment ki a szobából. Midőn Bourdin és felesége este 10 órakor egy rövid ünnepnapi kirándulásból haza tértek, hálószobájuk mennyezetén egy alig 60 czentiméter széles lyukat vettek észre, melyet az új lakos zubbonyos munkástársa fúrt ki s kötélhágcsóval a szobába rajta keresztül jutott. A szobában levő vasszekrényt teljesen kirabolta. Bourdin kára fél millió frankra rúg, melyből alig fog valami megkerülni.

A betörők által évenként Párisban elrabolt holmik értékét több millióra lehet tenni.

DRÁGA RUHÁK.

Londonban mostanában sokat beszéltek azokról a toilettekről, a melyeket *Langtry* asszony, a híres angol művésznő viselt az új Imperial Theatre szinpadán «A királyné nyaklánczа» czímű darab előadásán. Nem kevesebb, mint 80,000 koronába kerültek ezek az öltözékek, nem számítva ebbe az árba az ékszereket s egyéb hasonló ékítményeket. A pompás ruhákat pontosan a Mária Antoinette korabeli divat szerint a híres párisi Worth-czég tervezte és készítette.

Nyolczvanezer korona hallatlan nagy összegnek tünik fel hét-nyolcz ruháért, de ez még távolról se mondható a legtöbb pénznek, a mit ily czélra kiadtak. Nemrégiben Rómában igen nagy feltünést keltett egy híres amerikai milliomosnő, a ki a franczia követség fogadó estélyén olyan ruhában jelent meg, melynek uszálya sűrűn tele volt hímezve gyémántokkal. Hozzávetőleges becslés szerint ez a ruha belekerülhetett 200,000 koronába. Egy másik amerikai hölgy két-három éve Londonban tünt fel azzal, hogy egy bálban a ruhája tele volt hintve tizennyolcz karatos aranyból vert csillagokkal, melyeket óriási költséggel külön erre a czélra készíttetett. *Wallace* asszony, szintén egy amerikai milliomos neje, meg egy egyszerű ruháért 140,000 koronát adott. Ez összegből a brüsszeli csipkebetét százezer koronába került.

Úgy mondják, hogy a legdrágább ruha, melyet valaha előállítottak, most készül *Párisban*. Hogy ki fogja viselni, az még titok. Általában azt hiszik, hogy valami napkeleti nagyúr felesége az a szerencsés, a ki pompázni fog benne, sajnos, csak a férje előtt. Ez a ruha kizárólag nemes fémekből és drágakövekből áll. Alsó része arany és ezüst, még pedig oly vékonyra és hajlékonyra kovácsolva, hogy egészen könnyű és a test formáihoz simuló. Az ékszerek pedig úgy vannak beletéve, hogy közvetlenül a testtel érintkeznek, a mitől fényük állítólag annál szebb lesz. A legkülönfélébb drágaköveket használják, a mellrész csupa rubint, smaragd és gyémánt csillag és félhold.

Furcsán hangzik, ha arról beszél az ember, hogy drága ruhát viselnek — *Grönlandban*. Pedig úgy áll a dolog, hogy ebben a fagyos országban némely nő drágább, illetőleg értékesebb ruhát visel, mint Európa fővárosainak leggazdagabb hölgyei. Nem egy félvad hölgynek van ott olyan ruhája, melynek prémjeiért akárhol Európában meg lehetne kapni negyvenezer koronát. Épen nem ritkaság például, hogy a ruhájuk tiszta *sealskin* — egyike a legkedveltebb s legdivatosabb drága prémeknek — s hozzá a legritkább prémből, az ezüst-rókáéból való a kámzsája. Azoknak a ruháknak is, melyeket némely indián-törzsek lányai viselnek a Columbia-folyó környékén, átlagos értéke megüti a 3000 koronát.

Sada japáni herczegnő, mikor a japáni trón-örökös neje lett, nem kevesebb, mint öt milliót érő kelengyét kapott. A kelengye egy része a legszebb és legdrágább japáni divatú öltönyökből állott, másik részét pedig Párisból hozatták. Európai udvarban soha nem volt még rá eset, hogy akármelyik herczegnő is ily értékes kelengyét kapott volna.

INGYENFA A SZEGÉNYEKNEK: RŐZSE-HORDÓK A DEBRECZENNAGYERDŐN. — Kiss Ferencz fényképe.

EGYVELEG.

* **Koronázási költségek Oroszországban.** A most uralkodó II. Miklós czár megkoronáztatása 72 millió koronába került, miután pedig alig ötven esztendő alatt Oroszországban három koronázás történt, e czímen legalább 200 millió korona fogyott el.

* **A «Times» londoni szerkesztőségében** éjjelenként hatvan ember dolgozik. A lap nyomdájában pedig, vasárnapot kivéve, éjjel-nappal folyvást foglalkoznak. A nyomda egy heti költségei 20—24 ezer koronára rúgnak.

* **London dohánykereskedéseiben** hetenként egy millió szivart adnak el, melyek árát mintegy kétszázezer koronára lehet tenni.

* **Norvégiában** törvény szerint egy személynek valamely korcsmában egyszerre csak 50 fillért szabad elkölteni.

* **A londoni vizvezetéki részvénytársulatok** évenként átlag 24 millió korona tiszta hasznot nyernek. Megjegyzendő, hogy Londonban a víz fogyasztása teljesen korlátlan.

* **Az amerikai Egyesült-Államokban** jelenleg 6000 orvosnő működik. 1849-ben még csak egy volt, névszerint Blackwell Erzsébet.

* **A világ vasúti hálózata** évenként átlag 11 ezer angol mértölddel nagyobbodik. E század elején 480 ezer mértföld volt a vonalok hossza.

* **Érdekes könyvtár.** Haissason Julia, egy orosz tábornok özvegye Szent-Pétervárott 18 ezer kötetből álló könyvtárát a moszkvai egyetemnek hagyta. E könyvtárnak azért nincsen párja a világon, mivel csakis nők által irt munkákból áll.

* **Egy franczia természetbúvár** azt állítja, hogy ha a madarak a földről elpusztulnának, az emberek kilencz év mulva már nem élhetnénk, mert az elszaporodó rovarok minden gyümölcsöt és az egész termést elpusztítanák.

* **A londoni városi hatóság** hivatalos jelentése szerint, a közúti vasútakon évenként megforduló 117 millió utastól hét millió kilogramm sulyú rézpénz folyik be.

* **A világ egyik leggazdagabb uralkodója** ez idő szerint kétségkívül Vilmos német császár, ki nagyatyjától ezelőtt tizenhárom évvel 144 millió márkát. Viktória királynétól pedig ennél nem sokkal kevesebbet örökölt. Ezen óriási összegekhez még a Frigyes császár és a császárné hagyatéka is járult.

* **A dadogást** egy angol orvos legújabban a következő módon gyógyítja. A dadogónak a gyógykezelés első tíz napja alatt nem szabad beszélnie, a következő tíz napon csak suttogva beszélhet, mire ezen idő elteltével a baj állítólag végképen megszűnik.

* **Olaszországban a házasságközvetítők** rendes testületet alkotnak. Minden egyes közvetítő több eladó leány személyleirását, vagyoni viszonyait és egyéb tudnivalót tartalmazó lajstromot vezet. Ha a házasság megkötése közbenjárása mellett létrejött, jutalomképen a készpénzhozomány 2—3 százalékát követelheti.

* **210 templom** jut Ausztráliában százezer lakosra. Az egész földrészen mindössze 6013 templom van. Ellenben Oroszországban százezer embernek 55, Angliában ugyanannyi embernek 144 templom jut.

* **Oroszországban a gyászt** nem a fekete, hanem a piros szín különféle árnyalatai jelezik. Gyermekek vagy fiatal emberek koporsóját rózsaszínű posztóval, az asszonyokét bíborszínű, özvegyekét pedig vörösbarna posztóval borítják.

* **London 700 ezer házában** télen naponként 400,000 métermázsa kőszenet égetnek el, melyből 4800 métermázsa kén fejlődik.

A BETLEHEMESEK BEKÖSZÖNTŐJE. — AZ ELŐJÁTÉK. Goró Lajos rajza.

A III. FELVONÁS ZÁRÓJELENETE. Pillanatnyi fényképfölvétel után.

GÁRDONYI GÉZA «KARÁCSONYI ÁLOM» CZÍMŰ BETLEHEMES-JÁTÉKÁBÓL.

1895. 40-41. l. kép
Goró Lajos

lányom, — suttogja, gyöngéden megcsókolva homlokát.

És Bella odahajtja fejét anyja ölébe. Valami oly édes, büszke boldogság tölti el. Hisz munkájával nyugalmas otthont teremtett édes anyjának, csendes, békés életet mind a kettőjüknek.

Fiatal lelke megérti az élet ama nagy igazságát, hogy a munka adhatja az egyedűli igaz boldogságot a földön.

Megérti, hogy egész életünkben csak az az igazi pihenés, ha fejünket édes anyánk ölébe hajthatjuk.

Szegény özvegy asszony.

Bolyongott az erdőn egy jó öreg asszony,
Száraz ágat gyűjtött tavalyi haraszton.
Kevés tüzelőjét hosszú tél megette,
Tavaszra puszta lett két-tenyérnyi telke.
Varjúvágta gallyat míg szedte halommá,
Valami vén nótát dudorászott hozzá;
Bús históriáját egy szegény-legénynek,
Azt se tudom biz én: nóta-e vagy ének?
Csitt! az erdőszélen zaj kel a haraszton,
— Elhagyja a nótát a jó öreg asszony —
Síró csipogással beszél ott valami:
Arany pelyhes liba, — papatyi, papatyi!
Eltévedt kis jószág, piczike, parányi,
— Papatyi, papatyi! — nem akar megállni.
Csalogatta, hítta, kergette, zavarta:
Kis liba kifáradt, leült az avarba.
Viszi a majorba, hátha az ispáné?
Tán a számadóé, tán a kertészlányé?
Senkinek se kellett, senki se vállalta:
„No hát a jó Isten nyilván nekem adta!"

Nosza, hazavitte, beczézte, ápolta,
Tudom, sohasem volt libának jobb dolga;
Se kakas, se jércze, se galamb, se páva,
Maga volt az udvar egész majorsága.
Kapott füves hantot uratlan gyepszélrűl,
Szemen-szedett magot asszonya kezébűl,
Vályúba friss vizet, puha, meleg fészket,
Hízelkedő nevet, beczéző beszédet.
Növekedett, nőtt is, jött az anyatolla,
Akármelyik hattyu irigyelte volna,
Hófehér a tolla, piros lába, orra,
Akaratos fejét de magasan hordta!

Eljött a hideg ősz, meg a tél se késett,
Öröme a dúsnak, búja a szegénynek.
Kicsi zsellérházban a jó öreg asszony
Régi pergő rokkán selyem fonalat fon.
Ugyan neki pirúlt beesett orczája,
Azt a régi nótát szinte szaporázza.
Hogy is ne örülne, mikor haza várja
Bujdosó gyerekét karácsony napjára.
Itt van a levele, maga itt lesz este:
Ezt a boldog órát jaj de régen leste!
Várta a jó asszony, édes fiát várta,
Egyetlen libáját lakomára szánta.
Jöhetne a püspök, király ő felsége,
Bizony csak a Hattyu azért tovább élne!
De most, még ha lenne százszor olyan drága:
El van az végezve, jó lesz vacsorára!
Kiáll az ajtóba, úgy szólítja néven,
Először szeliden, azután keményen;
De nem jön a Hattyu semilyen beszédre:
„Nono, bizonyosan vett valamit észre!"
Megyen a rekeszhez, — se sziszeg, se gágog,
Pedig az este még mekkorát kiáltott!
Hiába szólítja: papatyi, papatyi!
— Azt bizony az éjjel ellopta valaki!

— — — — — — — — — —

Itt vagyok, itt ülök édes anyám mellett,
Réges-régi vágyam mégis csak betellett!
Édes öröm gyöngye szemembe szivárog,
Meg tudnám ölelni az egész világot!
Meg tudnám ölelni, karomba is zárom:
Oh! én édes anyám, én egész világom!

Móra István.

abban az időben, mint rendesen bemegy az édes anyjához, a ki fürkészve tekint az arczába. Most már érti is, érzi is e tekintet okát; de nem árul el semmit; egészen nyugodt és vidám.

— Hála Istennek, nem vett észre semmit . . .

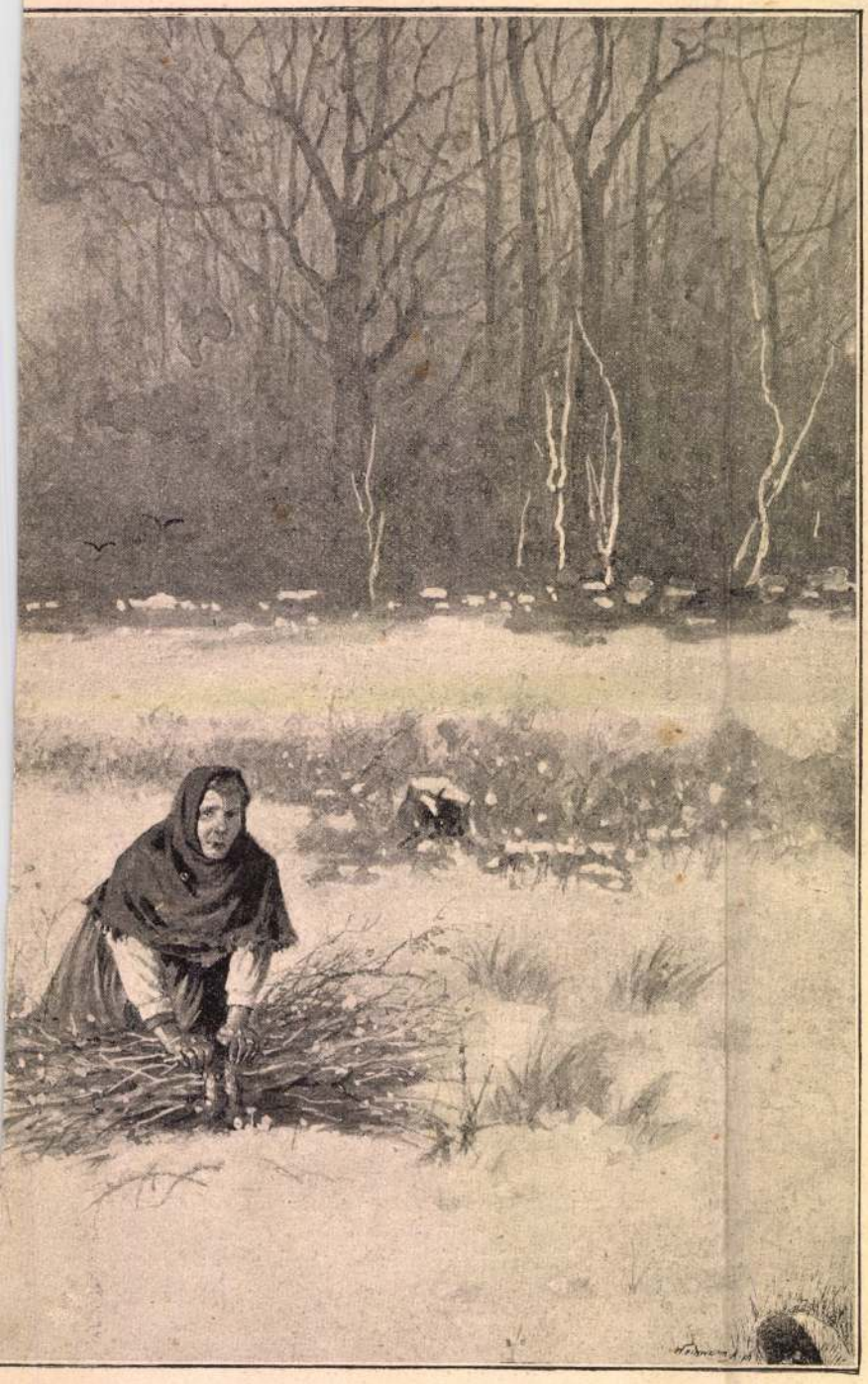

asszony.

nagyon mélyen alhatik; de hogy is ne, mikor még gyermek szegény, gondolta az édes anyja.

És a leány most már nem várja, hogy beczéztessék, hanem egy tisztább, nemesebb érzéssel ő maga akarja szórakoztatni az édes anyját. Előszedi könyveit, felolvas neki, aztán segít mindenben. Ha a nap heve enged, kéri, hogy járkáljanak.

Harmadnapra Bella egy levelet kapott. Mikor elolvasta, arczán valami fény lángolt, melle pihegett. Póli néni irta az ő szokott határozottságával:

„Tudtam, hogy az a levegő nem neked való. Nem volt az való özvegy édes anyádnak sem; de ő szegény nem szabadíthatta ki magát onnan. Egyedül nem tudott volna megélni: tőled várta megmentését. Most már megjött az eszed s helyén van a szived. Igy is kell! De minthogy én úgy is tudtam, hogy ez lesz belőle, nem adtam be lemondásodat s így kívánságod szerint kérnem sem kell, bár a leggyöngébb állást. Meg van a jó helyed, elfoglalhatod akár még ma is.“

Mikor az édes anyja is elolvassa ezt a megváltó levelet, könnye csak úgy omlik; de az már örömkönny.

IV.

Egy csinos új lakásban, egy fiatal tanítónő azon csodálkozik, hogy miként képzelhetett ő pihenést munka nélkül? És a kedvvel teljesített munka olyan jó; egészen derültté varázsolja az életet.

Aztán a tanításon kívül annyi mindent lehet becsepegtetni a fogékony fiatal szivekbe.

A nagy munkakedvvel végzett kötelesség után Bellának az a főtörekvése, hogy gyönge édes anyját szórakoztassa.

És ez sikerül is neki. A múlt szomorú emlékei lassan-lassan elenyésznek, kihalnak az édes anya lelkéből.

Csak néha jut még eszébe, mily keserű, kínos éveket élt át bátyja házánál, rákényszerülve, hogy annak a kegyelemkenyerét egye.

Ilyenkor még mélyebb szeretettel öleli át Bellát.

— Te vagy az én megmentőm, édes kis

néző ablakon. A hold fehéres fénye Zády tántorgó alakjára esett. Fölemelte öklét, fenyegetve hadonázott.

Belőlről egy suttogó hang kérlelte:

— Jőjj be, Soma, ne csinálj zajt, még fel talál ébredni az a szegény gyermek. Gondold meg, mily fájdalmas lenne az neki. Lásd, miért is hozattad haza, ha nem tudsz magadon uralkodni?

— Hogy mersz velem igy beszélni te? Ugy-e bár hazahoztad a nyakamra azt a békát, hogy őt is tartsam? Minden keresményemet reátok költsem, magamra semmit? De nem úgy lesz ezentúl, fogadom!

Fenyegetőzve kereste az ebédlő ajtaját.

Bella irtóztató fájdalmat érzett; de nem tudta, hogy mit tegyen. Első ösztöne az volt, hogy kimegy, megfogja édes anyja kezét és elfut vele, valamerre messze . . . Hanem aztán magához tért és leült ágya szélére. Aludni nem tudott többet. Felöltözött és lement a kertbe.

A fák lombjain még nem tört keresztül a hajnal derengése, a fű és dudva nyirkos volt a harmattól. Bella mindezekre nem ügyelt, csak járt-kelt öntudatlanúl keresztülkasúl az elvadúlt kertben.

Egyszerre rózsaszín vetődött a fűre, a madarak csicseregtek és mindenfelől tündöklött a harmat. Ott állott a gyöpkanapé előtt, a hol megérkezése után olyan gyönyörrel pihent. Vajjon hány éve lehet annak?

Gondolkozni kezdett, s épen, a mint oszladozott a homály és ragyogott a hajnal, úgy értett meg mindent, kezdte tisztán látni a dolgokat. Szivébe nyilallott: szegény, szegény anyám! . . . Elfedte arczát és lehanyatlott a harmatos virágok közé.

Valami egy óra múlva az előbukkanó nap melegen csókolgatta a halovány gyermekarczot, a leányka föleszmélt, körültekintett öntudatos komolysággal. Sokáig maradt ott. Mikor felállt, már egy erős elhatározás adta azt a biztos nyugalmat, mely egész alakját úgy átváltoztatta.

Nehány nappal ezelőtt, mint egy pihenésre vágyó fáradt madárka, esett a nefelejcsek közé, s most, mint egy munkára kész fiatal nő akar egy nagy kötelességet teljesiteni.

Szeme lángol, arcza kipirúl és nagyon, nagyon erősnek érzi magát. Most már tudja, mit fog cselekedni és szégyenli, hogy pihenésre gondolt akkor, mikor édes anyja tőle várta megmentését.

Óvatosan, hogy észre ne vegyék, surran be szegényes kis szobájába és egy levelet ir. Aztán

Szegény özv

Az asszony összerezzen és visszafordúl.

— Ugyan miért is tartottad távol azt a gyermeket, ugyan miért? Azt hiszem, csak azért, hogy okod legyen a sírásra. Neked ez a legkedvesebb mulatságod!

Az asszony szelíden szól:

— Nem sírnék én, Soma . . . ha te igazán akarnád, hogy ne sírjak . . .

Elhallgat, nem meri tovább mondani; bátyja pedig morog és hevesen kapkodja magára ruháját.

— Soma! ha gondolod . . . de kérlek, gondold meg jól . . . mert nem szeretném . . .

— Ej, ne ingerelj!

Az ajtó felé tart s onnan kiált vissza:

— Irj neki, hogy jöjjön haza.

Aztán úgy vágja be maga után az ajtót, hogy a rozoga ablakok zörögnek bele.

Egy hét múlva hazaérkezett Bella. Nagybátyja nagy örömmel fogadja, csókolgatja és elnevezi gyönyörű galambjának. Édes anyja is megcsókolja s aztán, hogy nem tudja visszafojtani a könnyeit, gyorsan elfordúl. Soma bácsi biztatja Bellát, hogy a miért egy kissé szegényes most itt, rövid időn másként lesz minden, egészen másként.

Bellának így is szép volt a roskadozó ház, az elvadúlt kert árnyékos fáival és az óriás hegyek, melyek felett mindég csodaszép az ég szine. Minden, minden gyönyörű, mert látta akkor is, mikor kis gyermek volt. Összejárt mindent. A juliusi nap forrón sütött. Mintha szikrázott volna az egész táj. A hegyi patak felett egy keskeny palló vezetett a túlpartra, hol a kicsi falu odalapúlt a sziklás hegy aljába. A Zádyék háza egészen kinn a falu végén volt és nagyon elhagyottnak tetszett. De Bellának épen így volt jó s alig várta, hogy az elvadúlt kertbe futhasson. Oh, az a kert egy bűbájos paradicsom volt az ő emlékezetében. Csak nyolcz éves volt, mikor utolszor látta.

Most több benne a dudva, nagyobb a fű, mohosabbak a fák és sok, sok a madárfészek; szóval gyönyörű szép. Volt itt hajdan egy gyöpkanapé is, keresi a nagy fű között, rá is akad; dúsan nyit rajta a fehér szirmú Margit-virág és a kékszínű nefelejcs. Végig dől a virágok között s azok úgy összehajolnak felette, hogy a méhek észre sem veszik s csak úgy döngicsélnek a szirmokon, mint előbb és a sok pille csillámló fátylat tereget rá. Oh, mily jó is itthon, csak itt lehet igazán pihenni! Most már az itthon töltendő év meg fogja erősíteni, munkára edzeni. Hiszen még most nem tudna bízni az erejében, hátha be sem tölthetne egy állást? . . . Aztán olyan nagyon, nagyon jó idehaza!

III.

Az első két nap nagybátyja sokat foglalkozott] vele, de anyján meglátszott, mintha tartana valamitől, mintha nem lenne biztos valamiben s ez a rettegés olyan különössé tette.

— Ha szeretne, nem így lenne akkor, gondolta a leány és egészen félrehuzódott az anyjától.

A negyedik nap estéjén Zády nem ment haza.

— Ugyan merre késik? tudakozta Bella.

— Bizonyosan ismerősök utaztak keresztül a falun s azokkal mulat — szól az anyja és elkezdi magyarázni, hogy úgy van az néha . . . a mások, az átutazó ismerősök kedvéért.

Akkor éjjel úgy tetszett a leánynak, hogy az ebédlőben valami zaj van. De aztán újból elaludt, mert sokat barangolt a hegyek között s jól esett az álom.

Nagybátyja másnap és harmadnap sem tért haza vacsorára. Úgy látszik, sok ismerős utazik erre. De hát miért nem hívja inkább ide őket?

— Szegények vagyunk, Bella, nem fogadhatunk vendéget, — mondta édes anyja.

A leány minden éjjel hallott valami zajt és el nem tudta képzelni, hogy mi lehet? Zády délben kelt, haragos volt, minden ingerelte és szemére hányta mindennap, hogy az ebéd ehetetlen rossz.

— Ezért tartalak én? — rivall rá haragosan testvérére, ki csak lehajtja fejét és hallgat.

Bella összerázkódik. Valami nagyon, nagyon kellemetlen érzés szorítja a szivét, de nem tudja kimagyarázni, hogy az mi. Hanem tisztába jött vele akkor éjjel. Úgy éjfél után két óra tájban arra ébredt, hogy az ablakok csörömpölnek. Mi lehet az? Felszökött és kitekintett a tornáczra

A TENGER.

I.

A szerelem nagyobb az óczeánnál,
Lüktet mint a szivünk, ám nyughatlanabb.
Harsogva tör ki medrén hold-dagálynál
S holdjával együtt visszarogy s apad.
De hogy kiszárad, rá hiába várnál: —
Betöltik könynyel, kik csalódtanak.
A szenvedés sok rajta, üdv kevés,
De van — mélyén, ha elnyelt, — pihenés...

II.

Nagy tenger! édes voltál s rózsaszin,
Mint ifjú bibor ajkak csóközönje,
De elsápadsz szerelmünk kínjain,
S elsóza szivünk búfacsarta könyje;
Túlcsapva ez szemünknek partjain
Elég, hogy medred' bánattal betöltse.
Könycsepp vagy, tenger, sorsunk képemása,
Nagy temetőnk, saját könyünkbe ásva.

III.

Bosszuló ég! ránk tengert záporozván,
Elmostad ekként a bűnszennyü földet.
Irgalmas ég! mint békezászlót aztán
Szivárványt tűzsz ki a megbünhödöttnek.
Igazságos menny! a gonoszt riasztván,
Meghagytad a tengert, özönbül csöppnek.
Reszkess, gazok világa! él az emlék,
A vizözön piszkos nyakadra jön még!

(Norderney.)

Bartók Lajos.

Magyar Szalon
1893, január

szenes kocsi elhullatott darabjait szedegeti fel, hogy otthon megdermett tagjait fölmelegítse.

Mire kiér a városvégre, már puszták és kietlenek a külváros elhagyott szűk utczái, hol egy-egy elárvult lámpa ad a ködös légen keresztül egy kis fényt, a melynek üvege vastag könyeket sír.

A fiú bátyja már otthon van s jóizűen majszol holmi drága czukor-süteményt.

— Hol voltál oly soká? — kérdi kis öccsét, ki dideregve rágja darab fekete kenyerét. — Nézd csak milyen szép! mennyi czifra holmi, s ez milyen jóizű, milyen édes! — s te csak rossz fekete kenyeret hoztál?

— Én ezért dolgoztam, s nagyon elfáradtam.

— Én ezekért nem.

— Kóstold csak, milyen jó, milyen édes.

— Oh be jó! be édes! Hol vetted?

— *Loptam!* Ugy-e jó?

— Oh nagyon jó, nagyon édes! *Tanits meg kérlek engem is lopni.*

ZILAHY ZSÜL.

Még is csak nagy szerencséje van ennek a kedves, ennek a derék «Zsül»-nek, hogy a múlt füzetünkben közölt nemzeti színházi legyezőből az ő fitos orrú, hamiskás képe kimaradt. Most külön közöljük és a közönségnek módja van benne külön gyönyörködni. Meg is érdemli. Igazibb, fejlődőbb, rokonszenvesebb talentuma alig van a nemzeti színház fiatal gárdájának. Alig hogy felkerült Budapestre, in flagranti meghódította a közönség, különösen a szebbik nem szivét, akikre nézve nagy nevető szemei, bohókás magaviselete, eredeti üde temperamentuma és különösen művészetének varázsa valóságos veszedelemmé vált. A színházban és a színházon kivül, de még az «Otthon»-ban is (mert Zilahy írni is szokott, még pedig mint ezen megható történetkéjéből látható, jól szokott írni) mindenki csak Zsülikének nevezi. Kolozsvártól Aradig, Szegedtől Debreczenig (ahol csak megfordult) és most Budapesten egy csapásra kedvencze lett mindenkinek, aki csak látta, mert az ő természetes, eleven kedélye oly közvetlen hatással van a nézőre, hogy Bécsben a tudós Levinszky elragadtatva mondta róla: «Sohse láttam ilyen fiatal emberben annyi temperamentumot, annyi életet, annyi ügyességet.» A nemzeti színház bécsi vendégszereplése alkalmával egész idegen közönség előtt is szokatlan diadalt aratott, különösen az ő gracziőz Pollilájával, noha az ő «Szeleburdija», «Hazugja» és «Rejteije» (a «Fenn az ernyő»-ben) talán ennél még jobb szerepei. Muzsa csörgő sapkája alatt, nevetést és könyeket, örömet és bút, boldogságot és keservet egyaránt fakaszt. A mellett az életben is olyan jó fiú, hogy Náday alighanem róla vett mintát a «jó Fülöp» alakjához. Jó módú családból származván, korán elhagyta a szülői házat és végig ment a művészpálya minden viszontagságain. Volt ő már dekorator, ügyelő, színlaphordó, világosító, kellékes, rendező és tudja az Isten, még micsoda. Próbált darabot irni, verseket költeni, elbeszéléseket faragni és tárczákat csevegni, de ha valaki kérdezné, mi szeretne lenni leginkább, alighanem azt felelné: milliomos, de csak addig, mig kifizetné a nemzeti színház halhatatlan művészeinek hallhatatlan és temérdek tartozását. A milyen szerencséje van, még ezt is eléri és kollegái kénytelenek lesznek elismerni — a szinészek Wekerléjének.

Le Noir.

Zilahy Gyula.

Azaz sorba irva s jobbról-balra olvasva:

9	8	7	6	5	4	3	2	1
dám	á-	me-	w'ach	lom	besá-	bá	melech	Masiach ←«
embertől			*ámde*	*ben*	*béké-*	*eljött*	*király*	*Messiás* ←«

11	10
cháj	aszuj
élő	*lett* (vagy *származott*)

Ettől a voltakép egyféle négy éremtől különbözik az *ötödik*, a melyről *Wagenseil* «Sota» című művében mondja, hogy Bécsben, *Lohnsdorfnál* látta. Ennek az éremnek úgy alakítása, mint felirata *eltérő az előbbiektől*. Ime, a mint lapunk 1887-iki 15. számában ismertettük.

A LOHNSDORF-FÉLE ÉREM.

Itt a Krisztus-fej jobbra fordul, a felirat pedig ez: Jézus a nazareti Messiás Isten (Jehova) és ember egyszersmind.

A LOHNSDORF-FÉLE ÉREM FELIRATÁNAK MAGYARÁZATA.

Kaufmann szerint helyes portugall olvasás szerint kiejtve, igy hangzik: «Jésua nazari mesiach jahve Weádám jachai», holott a talmudisták közönségesen a Jahvét (Jehova) jechauvonak és a jachait echodnak olvassák.

A Jézus-érmek keletkezésére nézve, bár e körül egész kis irodalom fejlődött ki, még mindig csak a feltevések setétjében tapogatódzunk. Annyi kétségtelenül bizonyos, hogy nem voltak forgópénzek.

Keletkezésök *czélját* illetőleg némelyek azt mondják, hogy minden ilyen érem *keresztény* készítmény, és a kereszténynyé lett zsidóknak adták, hogy magukat vele igazolhassák. A másik fél ellenkezőleg azt állítja, hogy *zsidó csinálmány* és azoknak a kereszténynyeknek megtévesztésére való, a kik a Szentföldön járva, onnan valami emléket akartak haza vinni.

A nagy tekintélyű Köhler egyik munkájában ezen érmekkel foglalkozván, azt mondja, hogy az oxfordi csoporthoz tartozó efféle érmet egy jó ismerősénél látott, kinek neje azt, mint talizmánt, a nehéz-kór ellen kis gyermekeinek a nyakára kötötte. Köhler az érem mivolta iránt tudakozódván, kérdésére egy tudós rabbi levelében egyebek közt azt irta, hogy ilyen érem gyakran fordul elő, s a Jézus képéért nagy becsben tartják; de arról nincs tudomása, hogy valami baj ellen óvszerül használnák. A hányat látott, az mind öntvény, a XVI. századból valónak tartja. A rabbi hivatkozik továbbá *Waser*-re, ki egyik munkájában azt irja, hogy II. Gyula és X. Leo pápák idejében (tehát 1503—1520 évek közt) Rómában nehány réz-érmet látott Jézus Krisztus képével, mellette: «Jeschu», visszáján pedig a következő héber felirattal: «A felkent király jő, Isten emberré lett.»

Bartolcci úgy vélekedik az érem származására nézve, hogy «az egész érem hitetlenek csinálmánya, mert nincs fénykör Jézus feje körül, a «Jeschu» név pedig úgy van irva, a mint a zsidók gúnyolódva szokták irni.»

Ezekkel az idézetekkel szemben a tudós rabbi saját véleményét úgy adja elő, hogy nézete szerint: «az érem sem nem babonás óvszer, sem pedig nem zsidó csinálmány, nem gonosz csúfolódás, hanem az érmészet művészetének feltámadásával Olaszországban Jézus igazi tisztelői készítették. Ezzel ellenkező nézetet vall *Wagenseill*, a ki ezen érmeket üzleti czikknek mondja, keletkezésük idejéről azonban ő sem tud semmi bizonyosat mondani.

Az én véleményem szerint két különböző származása van az érmeknek.

A Lohnsdorf-félét keresztény kútfőből származottnak tartom és pedig fentebb ismertetett felirata nyomán, mely alkalmas volt arra, hogy a jámbor utazók kegyeletének tárgya legyen. Föltevésemet támogatja az is, hogy *rajta van a «Jahve»*, a Jehova szó, melyet a zsidó nem ir le és nem mond ki másképen, mint az *a* (Adonai) betűvel, a mint ez az oxfordi csoporton rajta van.

Nagyon piaczi üzleti czikk sem lehetett; ezt bizonyitja ritka volta. *Csak egy példányról* van szó, a Lohnsdorféról, ezt is a XVII. század vége felé látták. Azóta sem nem szólt, sem nem irt róla senki.

A *másiknak tipusai az oxfordi* és társai: a párisi, a genfi és az aradi. Ezeket *üzérkedési csinálmánynak tartom valamennyit.* Mindje ugyanegy felirattal indult vásárra. Nem mind ugyanazonos mintából kerültek ugyan ki, nem is egyenlő nagyságúak, betűik is különböznek, a mi arra látszik mutatni, hogy üzleti czélból többen, különböző helyen és időben készítették.

Maszák Hugó.

AZ ALAGI LÓVERSENYTÉRRŐL.

A mi a párisinak Auteuil, a berlininek Carlshorst, az a mi fővárosunk közönségének a Budapest közelében levő Alag, s bár a mi Alagunk még messze áll az említett két világhírű versenytértől, mégis remélhetjük, hogy az alagi versenytért nemsokára a külföldön is ép oly jól fogják ismerni, mint Auteuilt és Carlshorstot.

Alig tiz éve annak, hogy Alag neve ott szerepel hazánk lóversenysport-helyei között. 1890-ben alakult meg az azóta elhunyt Beniczky Gábor buzdítására az «Urlovasok Szövetkezete» s a kezdet emez évében Kaposvárott, majd egy hideg, esős délutánon az alapitó birtokán, a czinkotai határban rendeztek sikerült versenyeket.

A következő évben már Székes-Fejérvárott, Szombathelyen látjuk nyeregbe szállani a délczeg urlovasokat, s ez évben nyitja meg a főváros közönségének kapuit Alag is. Akkor még nem a mai kor minden igényeinek megfelelő módon berendezett pálya várta a sport barátait, mert a mai pályát csak öt év mulva, a millenium évében készíthette el a tevékeny egyesület.

Sok akadálylyal, nehézséggel kellett az intézőknek megküzdeni, nagy áldozatokra voltak kénytelenek, mig a mai polczra emelhették versenyterüket, s el tudták érni kitüzött czéljukat, az urlovas sport fejlesztését.

Csakhamar kedvelt lett a kies alagi pálya, melynek ép úgy megvan a maga nagy közönsége, mint a városligeti gyepnek, sőt néha nagyobb közönség jelenik meg az alagi versenyeken, mint Bécs nagy pályáján, a Freudenaun. Legyen napsugaras, szép idő, vagy tomboljon vihar, zivatar, a M. Á. V. nyugati pályaudvarából kirobogó vonatok hosszú kocsisorai ezreket szállítnak ki Alagra, sőt nem egy esetben sokkal előkelőbb közönség gyül össze — különösen hölgyek — az alagi pályán, mint a városligetiben, hiszen itt nemcsak fizetett lovasok ülnek a büszke telivérek nyergében, hanem a főúri és gentry-világ ifjúsága. Az intézők mindent elkövetnek Alag vonzerejének emelésére; világos példa erre az, hogy míg 1890-ben versenydijakban csak 12,000 koronát adott a szövetkezet, manapság e czélra már közel 300,000 koronát áldoz.

KŐPUSZTÍTÓ FÉRGEK.

Ma már senki sem hiszi el, a mit a régi mesék a vasrágó férgekről beszélnek. Másrészt azonban mindig több adat kerül napfényre oly állatokról, melyek a köveket, sőt az érczeket is képesek elpusztítani. A hangyák erős fogai megőrlik még az érczoldattal telitett kemény fákat is. Vannak esetek, midőn a tenger alatti sodronynak guttapercha vagy ólomborítékát megsemmisitették az egerek vagy apróbb állatok. Mindezek azonban csak kivételek s nem lehetetlen, hogy valami más külső sérülés is járult hozzá, s az állatok a rombolás munkáját csak folyt tták.

Általánosabb tapasztalat, hogy egyes mészköveken csaknem rendesen fordulnak elő hernyó-alakú rovátkos horpadások, átlag öt milliméter süppedéssel, melyeket állatok idéztek elő mesterségesen. Kezdetben azt hitték, hogy azok a horpadások, melyek az emberi agyvelő alakjához hasonlitanak, a hullámok verésétől származnak. De *Jovel*, a svájczi tavak kutatója fölfedezte azokat az apró állatokat, melyek a köveket megrágják, sőt kisérletileg is bebizonyitotta azok működését oly módon, hogy a rovarokat és azok álczáit krétadarabokra helyezte el, melyeket az állatok csakhamar szintén megrágtak.

Újabban a bodeni tóban szerzett tapasztalatok szerint kitünt, hogy ezek a kőpusztító férgek nagyobb részt rovarálczák, többféle fajból s sajátságos működésük úgy történik, hogy savat bocsátanak ki magukból, melyek a meszet megtámadják, *Schröser* és *Kirchner* szerint még lélegzetük is szénsavas tartalmú. A köveken ily módon keletkezett rovátkák és mélyedések a kis állatoknak védőhelyül szolgálnak s velök egyidejüleg algák is ülepednek le itt, a miért kezdetben az algáknak is szerepet tulajdonitottak e kőpusztitásban. Ily rovátkás kő legtöbb alpesi tóban található, leggyakoriabban a bajorországi starnbergi tóban, melyet II. Lajos bajor király öngyilkossága tett szomorú nevezetességüvé.

EGYVELEG.

⋆ **Vadállatok pusztítása.** A kelet-indiai alkirály jelentése szerint a lefolyt 1899-ik évben Indiában a kigyók 24,621 embert, vadállatok 2966 embert öltek meg, még pedig ez utóbbiak közül 899-et tigrisek, 338-at farkasok, 327-et párduczok, a többit pedig medvék, elefántok, sakálok és alligátorok ölték meg.

⋆ **A pápa hadserege mindössze** 380 emberből áll. Testőrsége ötven fiatal olasz főnemes, a többiek pedig: 100 svájczi, 100 csendőr és harmincz lövész.

⋆ **A múlt évben Svájczban** 79 hegymászó turista vesztette életét. Ezek nagyobb része német és amerikai volt, angol csak egy volt köztük, és ez is azért került bajba, mivel kalauz nélkül akarta a Finsterhornra vezető útat megtalálni.

⋆ **Az abszint ellen** Francziaországban megindult mozgalomból kitünik, hogy Párisban nevezetesen az ottani kávéházakban elfogyasztott abszint ára évenként a 6 millió frankot túlhaladja és hogy a tébolydába jutottak 96 százaléka az abszint-ivás áldozata.

⋆ **A tű-gyártás.** Németországban naponta 10 millió gombostűt gyártanak, Francziaországban 20 milliót, Angliában pedig 37 milliót. Most csak az a kérdés, hogy hova lesz ez az óriási mennyiség?

⋆ **Svédország és Dánia** az egyedüli országok, melyekben valamennyi katonai ujoncz irni és olvasni tud.

⋆ **A mostani angol királynak** trónörökös korában Kelet-Indiában való utazása (1875—1876) 2.688,000 koronába került ugyan, de az ottani benszülött fejedelmektől kapott ajándékok értéke a 48 millió koronát meghaladta. Többek közt a lahorei maharadzsa a trónörökösnek egy drágakövekkel kirakott kardot ajándékozott, mely egymaga 300,000 korona értékű. A kard pengéjén a következő szavak olvashatók: «Élességemet a herczeg — ha neki úgy tetszik — nyakamon is megróbálhatja». A trónörökös ezen utazásából a londoni állatkertnek Indiából ötszáz ritka állatot küldött, melyeket szintén ajándékba kapott.

⋆ **A boer háború** hatása természetesen meglátszik a kereskedelmi forgalmon is. Hivatalos kimutatások szerint 1899 április 30-át megelőző évben a Fokgyarmat kivitelének értéke 500 millió koronával több volt, az utána következő évben már csak 250 millió. A gyémántkivitel 73 millióról 42 millióra, az aranyé 283 millióról 92 millióra apadt.

⋆ **Dúsgazdag község.** Orsa svéd városka egy emberöltő alatt mintegy 15 millió korona értékű fát árusított el erdeiből, de gondos kezelés mellett erdei most is igen jók és gazdagok. Ily gazdálkodás következtében a város annyira vagyonos lett, hogy lakóitól adót nem szed, a helyi vasutakat, telefonokat minden lakos ingyen használja, sőt az oktatás és gyógyítás is teljesen ingyenes a községben.

AZ ALAGI LÓVERSENYEKRŐL. — KÉSZÜLŐDÉS A VERSENYRE.

Goró Lajos rajza.

Goró Lajos rajza.

A VÁROSLIGETI JÉGPÁLYÁRÓL.

ELSŐ BÁNAT.

Karácsonyi történet.

Irta **Csáky Ili grófnő.**

Végre, végre beesteledett.

A gyermekszobában várják, lesik a Jézuska érkezését.

Mademoisellenak sok baja volt ma a kis népséggel, sehogy sem lehetett nyugalomban tartani. Hetek óta számítják már a napokat, melyek elválasztják őket a nagy ünneptől: «Még huszonkét nap... már csak tizenhárom... hét... holnap azt mondjuk, hogy holnapután lesz...» S ma már alig lehetett velök bírni. Minden perczben kérdezték az órát; siettetni szerették volna ebédjüket, sétájukat, csak hogy hamarabb legyen este. A legmulatságosabb játék, a legszebb mese hatás nélkül maradt, sőt még a kedvencz tészta is, a lekváros derelye, csaknem érintetlenül vándorolt vissza a konyhába.

S most mégis csak este lett végre. A fehér tájra szürke homály ereszkedett; messze, messze egy kis kunyhó halvány mécsese gyúlt ki. Mademoiselle összerakja hímzését: már nem lát.

A három kis szőke fej összebújik az ablaknál. Izgalomtól elfojtott hangon sugdossák: «Most, most kell jönnie!»

Az égen egy széles, rózsaszín szegélyű felhő úszik, — még aranyos a lenyugodott nap utolsó sugarától.

«Látjátok, ez a Jézuska kocsija», szól Gyuszi, a legidősebb.

«És két fehér bárány van elébe fogva! Olyan fényesek: alig lehet rájok nézni!»

«De hol van a Jézuska maga? Őt nem látni!»

«Ő most van a mamánál, — átadja neki sok szép holmiját!»

«De hátha nem jött el? hátha csak a kocsija áll ott s ő egy más házba ment?» s Birikének már sírásra áll a kis piros szájacskája.

«Ne félj, kis csacsi!» szól most Böske. «Hiszen jók voltunk. Csak a rosz gyermekeket felejti el a Jézuska. Úgy-e, Mademoiselle?»

«Oui, oui, mes enfants! Csak még egy kis türelem!»

Behozzák a lámpát. A rózsaszínű felhő, a fehér bárányok eltűnnek. «Most ment tovább a Jézuska. A mi fánkat már meggyújtotta!» kiált Gyuszi. «Vajjon mit hozott?»

Összegyűlnek a szalonba vezető ajtó mellett s most már némán lesik a csengetyű hívó szavát.

Kis lelkeik belemélyednek ragyogó látományokba: csillogó, fényes, mesebeli csodafa, angyalok repülik körül s hull, hull a sok szebbnél-szebb ajándék: tánczoló medve, lovas jockey, púpos-teve, rózsaszínű babaszoba, tarka tehénkékkel megtelt istálló — vajjon ez lesz-e? az lesz-e?

Csak Böske nyugodt egészen. Ő tudja, mit hoz neki az édes Jézuska. Tudja, mert hisz oly szépen kérte, picziny fehér kezecskéit összekulcsolva, minden reggel, este: «És hozzál nekem, kérlek, szép kékszemű babát, aranyszínű, hosszú haja legyen, mint a jó Genovevának, kiről oly szépen mesél a Mademoiselle — és úgy fogom szeretni! oly jó dolga lesz, meglásd, édes Jézuskám!»

S minden nap hozzákívánt egy-egy új tökéletességet: hogy lecsukható legyen a szeme, hogy fésülhető legyen a haja, hogy czipője, harisnyája is legyen...

S minden este, már félig álomban, megölelte párnácskáját s úgy súgta halkan: «Én szép Genovevám!»

Csing-ling-ling, — csing-ling-ling.

Egy perczig dobogó szivecskékkel állnak ott, — egymásra néznek, — csing-ling-ling — kinyílik az ajtó s előttük, ezer meg ezer gyertya fényében csillogva, a tündérországbeli csodafa. Angyalok is vannak rajta, csakugyan, s ott fekszik a fehér asztalokon a sok szebbnél-szebb játék: púpos teve, lovas jockey, tarka tehénke. Újongva rohan rájuk Gyuszi és Birike.

Böske azonban mintegy megigézve áll. Nem lát semmit, csak testté vált álmát: szép Genoveváját, ott, ott a fa alatt. Hosszú, selymes, aranyszőke a haja: nefelejtskék szemével, cseresznyepiros ajkával rámosolyog a boldog gyermekre, ki egy ideig szinte átszellemülten nézi, aztán kezecskéit szivéhez szorítva, halkan rebegi: «Köszönöm, köszönöm, aranyos Jézuskám!»

Aztán oda megy, felveszi, össze-vissza csókolja, magához öleli: «Én szép Genovevám!»... Egész este másra sem néz, nem tud tőle egy perczre elválni. Mikor lefektetik, maga mellé teszi párnájára s úgy alszik el, boldog mosolylyal ajkain.

«Furcsa gyerek», szól az atyja; «ki hitte volna, hogy az a baba olyan boldoggá teszi! s a többi ajándékára alig is nézett».

«Túlságosan érez mindent», szól halkan az anyja, «félek, sokat fog szenvedni az életben!»

S íme, már másnap megösmerkedett a bánattal: mikor felébredt s boldogan kereste Genoveváját, nem volt többé mellette. A gyermek éjjel mozgolódott, a baba lecsúszott a párnáról, kiesett az ágyból, — ott fekszik most a földön összetörten, siralmasan: egy kis nyomorúságos rongyhalmaz.

«Genoveva! Genoveva!» kiált kétségbeesetten a kis leány. De senki nem felel, s a porczellándarabkák csak ott feküsznek könyörtelenül, mozdulatlanúl.

Böske egy perczig némán, a réműlettől kidülledt szemekkel nézi, — kis szivét mintha hegyes tőr járná át, — ime hát: hosszú hónapok forró kívánsága, csillogó reménye, végre valóra vált boldogsága egy percz alatt véget ért! Ráborúl a kis rongy- és cseréphalmazra s szívszaggató zokogásban tör ki. Úgy érzi, hogy nem lehet boldog soha, sohasem!...

«Quelle bêtise!» mondja Mademoiselle. «Majd hoz le bon petit Jésus mást, szebbet. Soyez donc raisonnable!»

De Böske csak még fájdalmasabban zokog: «Nem, nem! Nem kell! Soha, soha többé! Én szegény, szép Genovevám! úgy vártalak! úgy szerettelek!»...

Mademoiselle türelmetlenül vállat von: «Hogy lehet egy ilyen ostobaságon így bánkódni! Hiszen ott van még egy egész csomó új játék, — egyik szebb a másiknál»

«Hagyja, Mademoiselle», szól szomorúan az anya. «Kis leányom korán ösmerkedik meg a bánattal, — korán megtanulta, milyen hiú szivárvány a boldogság! Mert, ha csekély is az okozója s ha elmúlik is hamar, e perczben ép oly mély, ép oly igaz, ép oly szent az ő fájdalma, mint akármelyikünknek legnagyobb bánata. Szegény kis Böském! Miért is vert meg az Ég melegen érző szívvel!»

KARÁCSONY ESTÉJÉN.

KORCSOLYÁZÁS.

A korcsolyázás egyike azon ritka sportoknak, mely túlzottan (pedig a túlzás a sport legfőbb veszedelme,) alig gyakorolható, már csak azért se, mert a dal szerint «télen mindig hideg van». Két nevezetes tulajdonságát alig lehet eléggé dicsérni: egy az, hogy a legolcsóbb minden sportok között; a másik pedig az, hogy teljességgel pormentesen folytatható. Szeretik és gyakorolják is most már országszerte, a mi azért nevezetes, mert ezelőtt csak mintegy három évtizeddel még — szégyen volt úri népnek a korcsolyázás. Legalább videken úgy volt. Nagyon jól emlékszem rá. Befagyott a Körös, és mi, apró gyerekek, lejártunk korcsolyázni, de kizárolag gyerekek, még pedig csak fiúk. Ugyanabban az időben a mi városunk helyőrsege új generálist kapott, a kinek volt két szép felnőtt leánya, németek (már mint osztrákok) persze.

S ime, az «egész világ» csodálkozására egyszerre csak megjelenik a Körösön a generális, az ő két leánya, egy-két katonatiszt és egy katonaszolga, a ki egy hosszú padot és egy darab szőnyeget is hozott magával. A privatdiener aztán felkötötte a hölgyek és urak korcsolyáit és megindúltak a Körösön. Hajlongtak, íveztek, suhantak, szóval pompásan mulattak.

De mulattak városunk hölgyei is. Összefutottak a hidon, mint valami vészjelre, olyan hirtelen és olyan sokan, és rettentően sápitoztak:

— Micsoda népség lehet ez?

— Nem lehetnek úri leányok!

— Hogy nem röstelnek így «csúszkálni» ennyi kölyök között!

— Szép kis nevelést kaphattak «ezek» Bécsben, vagy honnan jöhettek!

Nos, azóta egy kissé megváltozott a világ, mindenféle sport tekintetében még a magyar glóbuson is.

Természetes, hogy az egész országban itt,

bal is koszorúzza. Ilyen magyar nincs a históriában. Ezért lehet szó csak idegenről. Egy idegent szerethetnek a magyarok mindnyájan, de egy magyart soha.

Addig-addig folytak a találgatások, míg valaki megkérdezte a künn ácsorgó fekete harisnyás, csattos czipőjű lakájoktól:

— Mi lesz itt ma?

— Hát a Széll kegyelmes úr bankettje.

Ezer ördög. No persze. Hisz ezt mindjárt ki lehetett volna találni. Ki is lehetne más, mint Széll Kálmán?

S most már egyszerre visszaemlékszik mindenki az újságok hireire, hogy Széllnek a Szent István-rend nagykeresztjével való kitüntetését ünnepli a parlament. Nagy népszerűség nyilvánul itt ma egy miniszterelnök iránt, a ki már három éve van «őrlőben». Mert arra van példa, hogy valaki népszerű marad a nemzet egyeteme előtt, ha három, vagy több évig is vezeti azt, oly harczokban, a hol az élet és halál sorsa egy koczkán áll, de hogy valaki a parlamenti pártok közötti surlódásokban egy párt élén maradjon annyi ideig népszerű, az már csaknem mesével határos.

Azonfelül Széll még e népszerűségből is két különböző ember nagy népszerűségét kommasszálhatta. Mert kétféle népszerűség van. Egyik jobb ízű a másiknál, de mind a kettő mámorító. S a ki az egyiket szürcsöli, mindig sajnálja, hogy nem szürcsölheti a másikat. Széll olyan szerencsés halandó, hogy élvezi mind a kettőt. Az egyik népszerűség az, a mi a hatalom birtoklásából származik, ez illeti a miniszterelnököket; a másik az, a mi a hatalom elleneseitől ered, ez a küzködő titánoké, a népvezéreké. A szituáczió csodálatos szövődésében Széll birtokosa mind a két népszerűségnek...

Azonban hagyjuk ezt, mert csak a bankettről van most szó és semmi egyébről. A Parkklub termei vakító fényben úsztak. Fent az emeleten, mintegy háromszáz teríték fehérlett. Az asztalok görnyedtek a klub hires ezüstjei alatt. A tündöklő csillárok fénye, a tömérdek virág, s a helyiségek nyugodt angol pompája felejthetetlen képet nyujtott a szemnek.

Itt voltak a főrendiház kiválóságai, a miniszterek, országzászlósok, a képviselők és a közélet minden rendű és rangú kiválóságai. Széll neve még olyanokat is ide vonzott, a kik nem szoktak bankettekre járni; ott volt a 77 éves Jókai, a ki rendesen már este kilenczkor lefekszik, az öreg Ráth György; és ide vonzott olyanokat, a kik ritkán vegyűlnek társadalmilag magyarok közé: itt voltak a szerb és szász nemzetiségi képviselők javarészben.

A központot a középső nagyterem középső asztala képezte. Ott ült Széll Kálmán, balján Apponyi Albert gróf, jobbján Csáky Albin gróf, mellettök a miniszterek: egyik oldalon Wlassics, Lukács László, másik oldalon báró Fejérváry, Horánszky, Darányi; Fejérváry és Horánszky közt gróf Apponyi Lajos udvarnagy; Széllel szemben gróf Csekonics Endre, Lobkovitz herczeg és Zichy Jenő gróf, az est szónoka.

A menu minden fogása kitünő volt, daczára az olcsóságnak, a miben egyenesen a Széll regime mutatkozik. Ha Széll egyebet nem tett volna, mint hogy ő volt az első, a ki száműzte a drága banketteket, ez által mintegy rámutatván, hogy szerényebb mederbe kell a magyar társadalmi életet visszaszorítani: már azért is megérdemelne egy fényes bankettet. A nagy ebédek már valóságos rákfenéje lettek a társadalomnak. Harmincz forintos teríték nem tartozott a ritkaságok közé, — míg ellenben a harmincz forintnyi napi jövedelem a ritkaságok közé tartozott a régi regimek alatt is.

A kappannál felállt Zichy Jenő gróf s csinos, gördülékeny toasztban köszönté fel a miniszterelnököt, ki erre egyik legszebb mintának való pohárköszöntőjét mondotta el nagy lelkesedés közt. Zúgó tapsvihar tört ki az emelkedett hangulatban, de némelyeket elfogott a melancholikus érzés is, félreértvén Széllt, a ki ellágyúlt hangon beszélt, (a mi egyébként természetes volt az ünnepeltetés benyomása alatt) s a tarpeji sziklát is fölemlíté, a mely az út mellett fekszik, a hol ő halad.

Szép is volt ez itt, s beillett, — de minthogy az ünneplők most látták a kormányelnököt a bécsi út óta körülbelől először, neki eresztett fantáziájukban politikai aktualitássá nevelték meg, a mi pusztán az egyéni meghatottság melegéből kihasadt egyszerű, minden időkre szóló igazság volt.

Ott a tarpeji szikla, a hol ő jár... Hát persze, hogy ott van. Hanem iszen épen azért jár ő ott, nem más, mert tudjuk, hogy ő tud felőle és se nem széről le róla, se bele nem hagyja magát taszíttatni a mélységbe, megtámaszkodva a nemzet igazaiba a lábával. És hát, ha ott van is a tarpeji szikla, azért szép vidék az! A babérfák is ott nőnek...

Asztalbontás után, a mi csakhamar bekövetkezett, — mert több toaszt nem volt megengedve, (ez az első kisérlete Széllnek a szólásszabadság elnyomására), lement a társaság a földszinti társalgó-termekbe feketekávézni, szivarozni, diskurálni. Egy része a társaságnak (ebben volt a miniszterelnök is) letelepedett egy szögletbe, több összehúzott asztal mellé, és tovább is borozgatott, oda szólítván a czigányt, a ki egy pár percz alatt úgy elmuzsikálta onnan a tarpeji sziklát, hogy nyoma se maradt.

Forrt, bugyborékolt a jókedv, csengett a pohár, csillogóbbak lettek a szemek, búgott-zúgott a nóta: «Csongorádi biró lánya, Mariska». Jól csinálta a czigány. A hatalmas miniszterelnök ott ült a hivei közt fiatalosan, ruganyosan, egyszer-egyszer félrehajtotta a fejét a szomorú helyeknél, vagy a kezével illegette a taktust, tempósan, magyarosan, mégis méltósággal, mint egy fiatal viczeszolgabiró, ha mulat.

a+b.

A MŰCSARNOK NEMZETKÖZI KIÁLLÍTÁSA.

A Műcsarnok tavaszi kiállítása április 5-ikén nyilt meg. A tavaszi kiállítás mindig nemzetközi s rendesen megkapjuk itt azokat a műveket is, melyek a külföldi kiállításokat sorra járják, vevőt keresve.

Van a mostani kiállításon 583 szám alá foglalt műtárgy, festmény, rajz, épitészeti terv, szobor, s érem. Magyar művész 337 munkát, és 73 külföldi művész 246 munkát mutat be. A magyar művek tehát a többséget képviselik, de sokan hiányzanak legjobbjaink közül.

Örömmel látja a közönség *Munkácsy* Mihály egyik hires festményét, az «*Éjjeli csavargókat*», hogy haza került. Az állam mutatja be, mert sikerült megszereznie a szépművészeti múzeum számára. Ez Munkácsynak a «Siralomház» után következett szintén nagy feltűnést okozott életképe. Se ez, se a «Siralomház» nem volt eddig itthon kiállítva, hanem csak Bécsben az 1873-iki világtárlat magyar osztályában. Most tehát Munkácsy fényes pályájának kezdetéről a két első kitűnő munkájából az egyik haza került, a másikat, a «Siralomház»-at pedig a művész újra megfestette képtárunk számára. A kormány kiállított még többet is a szépművészeti múzeumnak szerzett modern képekből; ezek közt *Böcklin* Arnold «Kentaur a kovácsnál» czimű szép képét és az olasz *Segantini* egyik képét.

Az első teremben vegyesen találkozunk külföldi és hazai művekkel. Itt van a spanyolok közül egyik legjobb festőjük *Zuloaga* Ignacio három életképpel, valószínűleg nem a legelső alkotásaival; továbbá *Moreno Carbonero* madridi festő tájképe.

A német festők közül *Stuck* Franz, *Bracht* Eugen (44 festménynyel), *Baer* Fritz, *Palmié* Charles, *Bürgel* Hugó, *Bartels* Hans, *Firle* Walter, *Kuehl* Gotthard, *Dettmann*, *Urban* Herman, *Rieger* August, mind elsőrendű nevek s többet ismerünk már a régebbi kiállításokról, sőt a múzeumi képtárban is találkozunk velök. Tekintélyes az *angol* és *skót* festők kiállítása is: *Sauter* George (egyik kiállított műve állami tulajdon), *Harrington* Mann, *Neven du Mont*, *Lavery* John, Thomas *Groswenor*, *Muhrman*, *Walton*, *Haynes*, *Park*, *Brown* Thomas stb. — A *franczia* művészek közül itt vannak: *Le Sidaner*, *Ménard*, *Choisnard*, *Dhurmer* Lucien, *Hurrd*, *Tinayre*, stb. — A belga művészek: *Khnopff* Ferdinánd, egy különcz művész, misztikus dolgokkal; *Van der Stappen*, *Schildt* Martinus. — Az olasz művészek közül csak egy jeles szobrász van képviselve: *Butti* Enrico, a ki egy kicsike szobrot küldött.

A magyar művek a külföldiekkel összekeverve küzdenek, hogy megállják helyöket. Legjobbak az arczképek és tájképek. Feltünő, hogy kevés az életkép, holott máskor ezek nagy számmal kerültek elő. A hiányzó művészek alkalmasint a téli tárlatra dolgoznak.

Az arczképezők közt érdekesen jelenik meg *Boruth* Andor több képével. Az ifjú művésztől a «Fekete ruhás nő kutyával» képét közöljük. A festmény mind felfogásban, mind előadásban igazolja, hogy a művész eredménynyel tanulmányozta a nagy Velasquez-t. A kép különben B. Lenkei Hedviget, a Vigszinház szinésznőjét ábrázolja. *Stetka* Gyula arczképei az élethűséggel, szinekkel és dekorativ előadással tünnek föl. Egy díszmagyar öltözetű ülő alak Rohonczy Gedeon jó képmása. *László* Fülöp mesteri ecsete egy karos székben ülő öreg urat örökített meg, a kinek vonásait nem most látjuk először lefestve a Műcsarnok kiállításain, sőt szoborban is láttuk már. Az aggastyán szelid kék szeme és átható tekintete ismeretes mindazok előtt, a kik *Görgei* Arthur tábornokot az életben vagy képmásokban látták. *Horovitz* Lipót finoman festett női arczképét szintén közöljük. *Szenes* Fülöp női arczképe, — melyet tőle közlünk — eléggé bizonyítja a művész izléses és a stilben is választékos előadását. *Vajda* Zsigmond, *Skutezky* Döme, *Ripp-Rónai*, *Knopp* Imre, *Márk* Lajos, *Jendrassik* Jenő, *Pálya* Czelesztin, *Thein* Miksa, *Endrey* Sándor s még többen az ifjabbak közül arczképekkel szerepelnek.

Az életképek közt úgy nagyságával, mint művészies kidolgozásával első sorban feltünik *Révész* Imre hármas képe: az «Alföld». Középen nagy sík táj legelő nyájjal, a puszta hangulatával, vándorló felhőkkel. Az egyik oldalképen csinos parasztlány visz eledelt a pusztára; a másik oldalképen pedig esti szürkületben a tűz körül három pusztai ember üldögél, talán szalonnasütéshez készülnek, vagy már el is végezték. A csöndes levegőben egyenesen száll föl a füst a magas égbolt felé. Magával ragadja e kép a szemlélőt a végtelen puszták csendes világába. Meglátszik rajta, hogy minden izében magyar festő kitünő alkotása. *Vaszary* János a «Részes aratók» czímen jellemző népcsoportot festett. A népélet igaz vonásaival tünteti fel *Paczka* Ferenez a tolna-szántói népviseletet, templomba sietö lányokkal. *Tornai* Gyula, ki Keletről meríti tárgyait, három arab alakot festett. Ezek közül az arab énekest mi is közöljük. *Baditz* Ottó, *Bruck* Lajos, *Peske* Géza, *Kardos* Gyula, *Basch* Árpád, *Juszkó* Béla, *Gergely* Imre, *Nagy* Zsigmond, *Nagy* Vilmos, *Poll* Hugó, *Reinhardt* Károly az életképek sorozatát egészitik ki. *Nagy* Sándor három képpel mint a naivitás és titokzatos értelem festője mutatkozik, nehezen érthető, burkolt gondolatokkal. *Zemplényi* Tivadartól az «Alamizsna» a kiállítás jobb műveit szaporítja. Egy szegény asszony ennivalót kapott s a kék mázas vasedényt először is kis gyermekének adja oda, ki mohó étvágygyal kanalazza, s egy pillanatra megnyugtatni látszik az anyát, hogy mára a betevő falat ime megkerült. A városi szegénység s az anyai bánat és szeretet érzéssel festett képe. *Magyar-Mannheimer* Gusztáv «Scherzo» kis képét is közöljük. A szabadban kis gyermekek játszanak, énekelnek. Miniatür finomsággal dolgozott kép.

Bibliai tárgyú *Csók* István «Bűnös asszony» czimű nagyobb képe, a bünbánó asszonynyal, kit Krisztus megvédelmezett a farizeusoktól. *Kacziány* Ödön, a misztikus festő, három képet állított ki; az egyik lóháton, kaszával tünteti föl a halált («A fürkésző halál»); a másik dunai hajómalmok éjjel; a harmadik pedig — melyet közlünk — «Dolorem aeternam». Ezen kék homályban a Kálvárián áll Jézusnak csak körvonalazott, fején glóriás alakja, a másik dombon feltünő három kereszt felé fordúlva. Bibliai tárgyú képpel járult még a kiállításhoz *Éder* Gyula is «Pieta» czimű nagyobb vásznával. A művész az ifjabb nemzedékből való.

Bruck Lajos, a ki a főváros egyes részeiről, utczai életéről több kifejező képet festett már, «Eltűnt városrész» czimen ezúttal is elevenen vetette vászonra a budai oldalon levő Döbrenteytért. A piacz kofáival, vásárlóival megvan most is, de a Gellérthegy lábánál volt házakat, utczákat már lerombolták. Ott az eskütéri új hid feljárójához kellett szabad helyet nyerni, s a régi

Goró Lajos rajza.

SZÉLL KÁLMÁN MINISZTERELNÖK BESZÉDET MOND A PARK-KLUBBAN RENDEZETT LAKOMÁN.

ÜNNEPLÉS A PARK-KLUBBAN.

Kiváncsi tömegek verődtek össze múlt vasárnap este hét óra felé a Park-klub táján, nézvén a fogatok szakadatlan érkezését.

— Mi lesz itt ma? — találgatták.

A kémények erősen füstölögtek, a fehérsipkás kukták kihajoltak a friss levegőre a konyhagőzből hűtőzni. Annyi volt, mint a hangya. Bent a tündértermekben lakájok sürögtek-forogtak, diszítettek, terítettek, virágokat raktak fel nagy vázákban az asztalokra.

— Hm, ma itt nagy lakoma lesz. De vajjon kinek a tiszteletére?

Egy pár főrangú urat ismertek fel az érkező kocsikban a találgatók. Lobkovitz herczeg, gróf Csáky Albin, gróf Apponyi Lajos, gróf Szapáry fiumei kormányzó.

— Alkalmasint valami főherczeg vendég lesz a Park-klubban.

De csakhamar felismertek nehány lateiner képviselőt is.

— Mégse lesz főherczeg, mert azt rendesen a főrangú világ foglalja le. Lateinert ahhoz nem eresztenek. Hermetice elzárják. Tehát nem főherczeg, hanem valami nagy politikai kapaczitás az ünnepelt, kinek innen is, onnan is vannak hivei és tisztelői.

De mikor azt is látták, hogy szélsőbaloldali honatyák érkeznek frakkosan, fehér nyakkendősen, halomra dőlt minden kombináczió. Politikus nem lehet. Semmi esetre sem lehet. Mágnások, mamelukok, szélbaliak. Ez kizárja a politikust. Ez valami *idegen*-re mutat. Talán Miss *Stone* érkezett Pestre s az tart ma előadást; vagy *Cronje* szökött meg ide Szent-Ilona szigetéről? Mert hogy magyar embert s pláne *egy* ugyanazon magyar embert ünnepeljenek ezek mind, az merőben lehetetlen. Lehetetlen pedig azért, mert a kit a mágnások olyan nagyon megszeretnek, hogy megünnepeljék, azt a nem mágnások már eo ipso nem szerethetik annyira. De ha megtörténnék is ez a csoda, akkor is beállna még egy nagyobb lehetetlenség, hogy a kit a szabadelvű-párt nagyra emel, azt a szélső-

Goró Lajos rajza.

HAZATÉRÉS A MIKULÁS-NAPI VÁSÁRRÓL BUDAPESTEN.

RECHT SÁNDOR HEGEDŰMŰVÉSZ.

határig jut. A Vígszinház sokkal művészibb erőkkel rendelkezik, hogy sem az orfeumok olcsó és trágár sikerei után kellene kapdosnia. A bohózatban egy embernek két feleséget adott végzete. Az első feleségével összeveszett egy teknősbéka miatt, megindították a válópört, az első bíróság ki is mondja a válást. A férj erre elutazik, s nem tudja meg, hogy a másik bíróság megsemmisítette az első itéletet. Ujra nősül, s épen a menyegzőre érkezik meg az első feleség. Gondillot, a franczia szerző, leleményes és szellemes, de azért ő sem birta durvaságok és frivolitások nélkül előadni ezt a történetet.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A Magyar Tud. Akadémia november 28-iki ülésén, melyen *Szász* Károly elnökölt, P. *Tewrewk* Emil a magyar Homeros-fordítókat ismertette, s felsorolva az egyes fordításokat, különösen *Szarvas* Gábor fordításait emelte ki. Utána ifj. *Szinnyei* József nagyérdekű régi magyar nyelvemléket mu-

barátjának emlékét idézte föl, a ki úgy futotta meg életpályáját, mintha kész programmal lépett volna az életbe. Sokoldalu tevékenysége nem engedte, hogy nagyot, maradandót alkosson, de a mit végzett, jól végezte. Ezt a sokoldalu, folytonos munkásságot, irodalmi, politikai téren s a közügyek érdekében ismertette ezután Vadnay. Erre *Radó* Antal egy legközelebb megjelenő «Dalok és történetek» czimű verskötete néhány darabját mutatta be. *Ábrányi* Emil pedig Rostand hires drámájának «Cyrano de Bergérac» első felvonásából adott részleteket. A színművet a Nemzeti Szinház számára fordította. A közönség tetszéssel fogadta a felolvasásokat.

A Franklin-társulat november 26-ikán tartotta huszonötödik rendes évi közgyülését Vécsey Tamás elnöklete alatt. A fölolvasott évi jelentés konstatálja e negyedszázad óta fönnálló irodalmi és nyomdai intézetnek folytonos és állandó fejlődését, mely vagyoni viszonyainak rendezettségében és az idén újból 2 frttal fölemelt osztalékban nyer kifejezést. Miután a közgyülés az intézet elnökének, *Arany* Lászlónak elhunyta fölött való gyászának jegyzőkönyvileg kifejezést adott, dr. *König* Gyula miniszteri tanácsos, műegyetemi tanár megemlékezett arról, hogy az intézet egyik igazgatója, *Hirsch* Lipót, az intézetet fönnállása, vagyis 25 esztendő óta szolgálja s e hatáskörében nemcsak a Franklin-társulatnak tett nagy szolgálatot azzal, hogy azt az ország első tipografiai intézetévé tette, de hervadhatatlan érdemeket szerzett a magyar nyomdászatnak fejlesztése körül, úgy, hogy nyomdászatunk ma már a német és franczia nyomdaiparral is kiállhatja a versenyt, ezen a réven pedig a nevezett igazgató ügyszeretetével és ritka müizlésével a magyar irodalomnak és művészetnek is megbecsülhetetlen szolgálatokat tett. A közgyülés lelkes éljenzéssel fogadta Hirsch igazgató érdemeinek méltatását és elhatározta, hogy ezt a beszédet megörökíti a közgyülés jegyzőkönyvében. A társulat elnökévé Arany László helyébe *Gyulai* Pált választották meg, mig az irodalmi tanácsban megüresedett helyet *Riedl* Frigyessel töltötték be.

A szegények kórháza. A budapesti *poliklinikai* egyesület másfél évtized óta működik a szegények gyógyitásán. Jeles orvosokat nyert meg, hogy a különböző betegségben szenvedő szegények oltalmat és orvosságot találjanak. Külön kórháza azonban nem volt az emberbaráti cselekedethez. Most már ez is van a Hársfa-utcza 15-ik szám alatt. November 28-ikán nyitották meg, s az alkalom a nemes fel-

Gyóró Lajos

1865 – 1904

Vas. Ujs. 1904. 207. l

208. l. nekrolog arckeppel

Goró Lajos

Vas. Lajos. 1901. 473 l.

fordítás

Kesziben. — Rogyák András, 48-as honvéd, s korában, Erzsébetfalván. — Révay Nep. János, város tiszti főorvosa, 66 éves korában, Buda-. — Königh Oszkár, az amerikai «Equitable» tó-intézet budapesti képviselőségének igaz- hűlt tetemeit a Bécs melletti Badenbe — Mendel Lambert, reál- és elemiiskolai tanár, 82-ik évében, a Győr melletti Révfalu- — Fabinyi Arthur, műegyetemi hallgató, dr. yi Rudolfnak, a kolozsvári egyetem tanárának s fia, Kolozsvárott. — Furman Béla, a zuglói gyház gondnoka, Budapesten. — Id. Koválik , Szinér-Váralján. — Bocz István, a gyulai elemi népiskola igazgató-tanítója, Kolozs- bizottságának tagja, a gyalu-nádasmenti kör elnöke, 44-ik évében, Kolozsvárott.

f Stockauné Baltazzi Evelina, 50 éves korá- tomfán. — Özv. Tiszaujhelyi Ujhelyi Péterné, Király Katalin, Moholon, 77 éves korában. — ny Gusztávné, szül. Flick Ágnes, 50-ik évé- opronban. — Nékám Aurélné, szül. kiscsoltói yi Irma, 22-ik évében, Budapesten. — Özv. vszky Golmaticzky Hakli Istvánné, szül. zi Anna, 85 éves korában, Ungvárott.

Szerkesztői üzenetek.

pest, V. P. Az éjszakamerikai Egyesült-Álla- n még most is igen sok a színes bőrű lakos,

VILÁGOS.

Világos indúl s a negyedik lépésre matot mond.

A 2216. sz. feladvány megfejtése Sahlberg R.-től.

Világos.	*Sötét.*
1. Ff4—e3	Ba3—d3 (a)
2. Vh4—e4†	Kd5—e4 :
3. He6—g5 mat.	

Világos.	*a.*	*Sötét.*
1.		Ba3—e3 : (b)
2. Vh4—d4†		Kd5—c6
3. Vd4—c5 mat.		

b.

1.	Ff8—e7 : (c)
2. He6—d8 † stb.	

c.

1.	Hg1—f3
2. Vh4—e4 :	Kd5—e4 :
3. He6—f4 mat.	

Helyesen fejtették meg: *Budapesten:* K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — *Csomonyán:* Németh Péter. — *Lipótvárott:* Hoffbauer A. — *Bakony-Szentlászlón:* Szabó János. — *Kecskeméten:* Balogh Dienes. — *A pesti sakk-kör.*

KÉPTALÁNY.

Gyóró Lajos

A Karácsonyfa alatt
c. rajza repr.

Vas. Ujs. 1900. 854. l.

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

ÁPRILIS

30 nap — 17. hét

23 Vasárnap	
24 Hétfő	
25 Kedd	
26 Szerda	
27 Csütörtök	
28 Péntek	
29 Szombat	

Góró Lajos

Karácsonyi vásár
Budapesten c. rajza
repr.
Vas. Ujs. 1897. 884. l.

Goró Lajos

Karácsonyfor c.
képe rep.

Vas. Ujs. 1899.
873 l.

Goró Lajos

Virágvásár Budapesten a Garay-téren, rajz, repr.

Vas. Ujs. 1901. 333. l.

nevezett ifjabb Esterházy Ferenczre. Az idősb Esterházy Ferencznek több leánygyermekén kívül két fia volt, az idősebb a bécsi udvari körökben «Nickerl»-nek nevezett Esterházy Miklós, később varsói, madridi és pétervári követ, ki 1744-ben rangján alól nősült, elvevén egy varsói kereskedő leányát, Christ Annát, a kit Lubomirsky herczeg adoptált, s a ki neki 200,000 frt hozományt vitt.

Az ifjabb Esterházy Ferencz a császárnak volt kedvelt embere, s atyja halála után, — a kit Bécs egy külvárosi gyárában ért a szélütés, ép midőn leánya, Windischgrätz Jozefa grófnő társaságában paszomántot vásárolt, — magyar udvari kanczellár.

Ez utóbbi minőségében Esterházy Quinquint illeti az érdem abban is, hogy Mária Teréziát 1764-ben a Szent István-rend megalapítására, illetőleg helyreállítására rá bírta. Mint a rend első kanczellárjának, az ő közbenjárása döntötte el azt az etikett-vitát is, hogy az újonnan alapított Szent István-rend az aranygyapjú-renddel együtt viselhető-e? Sok előítélettel kellett szembeszállnia, az udvari körök sok féltékenységét kellett leküzdenie, míg álláspontja végre győzött. Hogy ezt elérhesse, arra csak az ő népszerűsége és kedveltsége volt képes, a melyet különösen Ferencz császár bizalmasabb körében élvezett, a kinek faraó, lansquenet és reversis játékainál a magyar udvari kanczellár volt legkedvesebb játszótársa, s nem ritkán bankadója is. Pedig hogy mily nagyba ment a játék nem egyszer, mutatja az, hogy egy alkalommal Auersperg herczegnő, a ki különösen a faraó játékot szerette, két játszma alatt 4000 aranyat vesztett, Khevenhüller pedig két év alatt 10,000 frtot, míg St. Julien 1755-ben 3000 aranyat nyert.

Mária Terézia szerette a lovagias, áldozatkész magyar főurak társaságát, s különösen az Esterházyak, Batthyányak, Pálffyak vendégszerető hajlékaiban gyakran megfordúlt, ha útj Pozsonyba vitte. Batthyány Károly herczeg trautmannsdorfi kastélyát a Lajta melléki Bruck mellett ismételten fölkereste, sőt 1766-ban névnapját is ott ülte meg a narancsligettel, fáczános kerttel, állatgyűjteménynyel és khinai kabinettel fölszerelt díszes kastélyban. Ilyenkor táncz, carroussel, parasztlakodalmak, vízi kirándulások, tűzijátékok váltották fel egymást. Még sűrűbbé tette ezeket a látogatásokat a felséges asszony leányának, Mária Krisztinának Albert szász herczeggel történt egybekelése 1766-ban, mely Pozsonyban menvén végbe, alkalmat adott neki az ünnepélyességek során Stomfán és környékén gyakran venni igénybe a Pálffyak vendégszeretetét. Egy ily alkalommal a Pálffyak kastélyában valóságos kis opera-előadást is rögtönöztek, melyen az országbiró két leányán kívül egy fiatal Apponyi gróf is közreműködött, mint szereplő.

De már több mint tíz évvel előbb a pozsonyi Notre-Dame apáczák új kolostorának felszentelése is fényes ünnepélyekre adott alkalmat 1754-ben, melyeken Mária Terézia egész kíséretével vett részt. Az első állomás Köpcsénybe vezetett, a Batthyányak kastélyába, a hová az uralkodó pár július 16-án este 10 órakor érkezett s társaságával megvacsorált, mely alkalommal körülbelül 30 személyre volt terítve. Másnap folytatták útjokat Pozsonyba s az apáczák lakása mellett felütött dísz-sátorban szálltak ki. A házavatásnál minden hölgy egy apáczát vezetett kézen fogva, maga az uralkodónő a fejedelemasszonyt vezette. Az Istentiszteletet azonban, mivel a templom még nem volt egészen kész, egy házi kápolnában tartották. Délben Liechtenstein herczeg, kommandirozó generális adott ebédet, majd a várba hajtatott a királyné, hogy azt Sarolta herczegnőnek megmutassa.

Az első kertben tett rövid séta után ismét visszatértek Köpcsénybe, a hol díjjal egybekötött czéllövést rendeztek, melynél egyedül Dürasso grófnő és Auersperg herczeg találtak feketét. Czéllövés után vacsora következett, ezen azonban már a királyné nem vett részt. Következő nap Mária Terézia és a császár a fáczános kertet keresték fel, délben Pozsonyban Batthyány nádornál ebédeltek, hová több magyar főúr is meg volt híva. Asztal után a pozsonyi apáczanövendékek által előadott kis vígjátékot hallgatták végig, melynek czíme «Democrite» volt, s utána ismét Köpcsénybe hajtattak, a honnan csak másnap indúltak haza.

1764-ben több ízben meglátogatta Mária Terézia Cseklészen az Esterházyakat is. A pozsonyi országgyűlés alatt csaknem minden délutánját ott töltötte. Sok víg mulatságot rendeztek itt amaz idők izlésének megfelelő módon, melyeknek központja a szeretetreméltó uralkodónő volt. Többször tett látogatást Pálffy gróf kastélyában, vagy Pozsony melletti vadászlakában is. Ebédjét a primásnál vagy nádornál költötte el, s imái végzésére sorban kereste fel Pozsony minden kolostorát.

Büszkén és boldogan látta ily alkalmakkor maga körül a felséges asszony egész családját, gyermekeit. Leopold Ferdinánd és Miksa főherczegeket, a kik már mint ezredesek vonultak el egyenruháikban csapataik élén a fejedelmi szülők előtt, továbbá Józsefet és vejét Albert szász herczeget, a kik megragadták az alkalmat, hogy a magyar bányavárosokba is rövid kirándulást tegyenek.

Pozsonyból Mária Terézia Váczra és Budára is átrándúlt, régi igérete szerint Migazzi bíbornok látogatására, és hogy jelen legyen ennek unokahuga esküvőjén Sztáray gróffal, bár a császár és az udvari méltóságok csak nehezen egyeztek bele, tartva az út költségeitől és kényelmetlenségeitől. De a királyné kivitte akaratát s augusztus 27-én este érkezett Váczra hajón s egy maig is látható kő-diadalív alatt tartotta bevonúlását. Az ünnepélyes fogadtatásra való előkészületekkel megkéstek, de a császárné föl sem vette a dolgot, s oly jó hangúlatban volt, hogy szokása ellenére több estén át vacsorán is megjelent.

Igérete szerint részt vett az esküvőn is, s a menyasszonynak pompás gyémánt ékszert akasztott nyakába, a vőlegényt pedig gyémántgyűrűvel ajándékozta meg. Délután Albert herczeg tartott hadgyakorlatot, estére pedig kivilágítást és tüzijátékot rendeztek, bár ez rosszúl sikerűlt s a szél a füstöt is mind a társaság szemébe hajtotta, Mária Terézia elég gyöngéd volt végig kitartani. Ellenben a bíbornok a boszúságba és fáradalmakba annyira belebetegedett, hogy vissza kellett vonúlnia és ágyba feküdnie.

Másnap az uralkodónő megtekintette az új konviktust, az új dóm építését, melyet egy jeles franczia építész,-Genneval, a híres Servadoni tanítványa vezetett. Szórakoztatásúl a Dunán halászatot, este pedig egy kis vizi-csatát is rögtönöztek. Augusztus 31-én az udvar egy napra Budára rándúlt s megtekintette a királyi vár építkezéseit, melyek már meglehetősen előre haladtak ugyan, de roppant kiadásokkal jártak. Maga Mária Terézia is sokalta a költségeket s az udvaroncz-had csak ámult-bámult, annyira különösnek találta, hogy ily díszes és nagyszabású palotát építnek a legújabb stylben egy oly távoli és puszta helyen, a hol — úgy hitték — az udvar aligha fog valaha tartózkodni.

Visszatérve, Váczott már csak egy éjet töltöttek, hogy a bíbornoktól elbúcsúzzanak, a ki emlékűl egy smaragddal, gyémántokkal kirakott pektoralét kapott. A háznépet is gazdagon megajándékozták, összesen körűlbelül ezer aranyat osztottak ki e czélra. Pozsonyba visszafelé útjokat Győrön át vették, s még 14 napot töltöttek ott. Ám az országgyűlés tárgyalásai ezalatt oly fordúlatot vettek, hogy Mária Terézia kedvetlenűl hagyta el Pozsonyt, s még arra sem volt rábirható, hogy az országgyűlés berekesztésére megint lejőjjön. Többé nem is tartott Magyarországon országgyűlést.

De fényes ünnepélyeket rendezett Esterházy Quinquin nem csak Cseklészen, hanem Bécs melletti birtokán, Inzersdorfban is, melyet gyönyörűen rendezett be, s később Paar grófnak adott el, a ki után Harrach-kézre jutott. Ezek az úgynevezett «parties fines»-ek híresek voltak a rajtok uralkodó fesztelen jókedvről, melyet Ferencz császár magyar kegyenczének szeretetreméltó és minden ízében lovagias egyénisége fűszerezett. *V. S.*

A LEGNAGYOBB ÜZLETI VÁLLALAT.

New-Jerseyben, az amerikai Egyesült-Államokban (1899) egy «The United States Steel Corporation of New-Jesey unlimited» (Az Egyesült-Államok korlátlan felelősségű aczél-társulata New-Jerseyben) czímű kereskedelmi vállalat alakúlt egy billió és egy száz millió dollár alaptőkével, melyhez még 304 millió dollár tartaléktőke járul. Soha a kereskedelem történetében nem fordúlt elő, hogy valamely vállalat alaptőkéje az egy billió dollár értéket elérte volna. Oly óriási összeg ez, hogy felülhaladja a mi állami költségvetésünket és államadósságunk rengeteg összegét is s mellette a legnagyobb magyar kereskedelmi vállalatok forgalomban levő milliói valósággal eltörpűlnek.

A rengeteg kereskedelmi vállalat tulajdonképeni föladata az, hogy az Egyesült-Államok, sőt az egész világ aczéltermelését és fogyasztását hatalmába kerítse és monopoliumává tegye. Amerikában az ily czélú vállalatokat «*trust*» névvel jelölték meg s nagyon jól tudják, hogy az ilyenek vállalkozása rend szerint mesés eredményeket idéz elő, mivel a vállalkozó társaságok egyes iparágakat hatalmukba kerítve, ezer és ezer iparos s ugyanannyi százezer munkás korlátlan urai lesznek s a nagyközönség, mely az iparczikk nélkül nem lehet el, ki van szolgáltatva az ily vállalat kényének-kedvének. Ily nagy trust-társulatok és vállalatok már egy pár évtized óta valósággal uralkodnak az amerikai Egyesült-Államokban, sőt a művelt világ más részeiben is s mindenki tudja, hogy ezeknek a hatalmas testületeknek uralma nem csak arra az egy iparczikkre terjed ki, hanem a közélet más tereire is.

Az aczél-termelés magában véve sem jelentéktelen foglalkozási ág. 4—500 évvel ezelőtt, midőn még az ágyúkat is csak kivételesen készítették aczélból s a vasnak átalakítása aczéllá nagy nehézségekkel járt, alig egy pár ezer tonna aczél elegendő volt a szükséglet fedezésére. Ma már 50 millió tonna aczélt termelnek évente s a termelés folyvást növekvőben van. Magából az Egyesült-Államokból évente 14 millió tonnát visznek külföldre. Pedig ez az emelkedés jóformán az utolsó félszázad alatt történt, mivel akkor fedezte föl Bessemer az aczélgyártás titkát. Ma már nemcsak ágyúkra és kardokra kell az aczél, hanem vasútakra, hajókra, épületekre, hidakra, telefonra, gépekre, kocsikra, kerékpárokra, apró bútorokra és játékszerekre is s a szükséglet évről-évre nő, nem is véve számba azt, hogy némely szükségleteknél, pl. a vasútaknál és vashidaknál a kereslet rendkívűl mértékben szaporodik.

Az új hatalmas társulat megalapítója Morgan Pierpont ismert amerikai nábob volt s ezenkívűl több más dúsgazdag amerikai vett részt a vállalatban, így a jótékonyságáról ismert milliárdos, Carnegie András, ki egymaga 225 millió dollár értékű részvényt írt alá, továbbá a legelső aczélgyárosok s számos vasúti és bányászati részvénytársaság. Az aláírt összeg kétszer oly nagy, mint az Egyesült-Államok összes nemzeti bankjainak törzsalapja s körűlbelől akkora, mint a mennyi készpénz forgalma volt ennek a hatalmas üzleti államnak az utolsó húsz év alatt. Az új társulat napi forgalma 500,000 dollár, azaz két millió koronánál jóval több, a közvetlenűl alkalmazottak száma 250,000, azoké az embereké pedig, kiknek e társulat ad kenyeret, megközelíti az egy mílliót. Az első 1800-iki üzleti év zárlata a kezdettel együtt járó nagy kiadások ellenére is 116 millió dollár (több mint 600 millió korona) tiszta hasznot eredményezett s szakértők számítása szerint a jelen évben ez a tiszta haszon legalább tíz százalékkal nagyobb lesz.

A hatalmas társulat, mint azt természetesnek is tarthatjuk, működésével nem szorítkozik az amerikai Egyesült-Államokra, hanem a földgömb minden részében vállal és teljesít munkákat. Eddig főkép az orosz vasútak építésében és Szudánban egy pár híd készítésében vett részt, ezenkívűl vannak szerződései mexikói, khinai és délamerikai államokkal. Rövid idő múlva valószinűleg minden nagyobb versenytárgynál ez a társulat győzi le a többit.

A társulat vezérei között a már említett milliomosokon kívűl, kik közűl *Carnegie*-t a jelenleg élő leggazdagabb embernek tartják, — van egy pár oly egyén is, kiket az amerikai közvélemény első rangú szaktekintélyeknek tart. Ilyenek *Frick* H. C., ki eddig a Carnegie-féle társulat szellemi vezetője volt s mint ilyet a földgömb legelső «vasmester»-ének nevével tiszteltek meg. Ez az új világ-társulat ügyvezető igazgatója is

s ezért a fényes állásért nem kevesebb, mint félmillió dollár, azaz közel három millió korona évi tiszteletdíjat kap jelentékeny mellékjövedelmekkel együtt. Egy másik nagy alak *Schwab* Károly, az igazgatóság elnöke, egy még csak 39 éves erőteljes és minden tekintetben kiváló tehetségekkel megáldott férfiú, kinek e mellett az üzleti életben is rendkívül sok tapasztalata van. Az amerikai üzletvilág az óriási tőkén kívül főkép *Morgan*-nak s a most felsorolt vezérférfiaknak nagy tehetségében bízik s ez okozza azt, hogy egy pár részvénytársaság kivételével ma már minden jelentékenyebb aczéliparral foglalkozó társulat tagja a trustnek.

BUDAPESTI NYARALÁS.

Bármily szép és vonzó legyen is a mi fővárosunk, annyiban rosz hírét költötték, hogy nem jó benne nyaralni, mert szörnyű meleg van, akárcsak Afrikában vagy Indiában. S menekszik is, a ki csak teheti, ha a hegyek közé vagy a Balaton mellé nem lehet, hát legalább a környékbeli falvakba, a melyekről ismét az a hír terjedt el, — bár a falusiak maguk ezt nem tapasztalják, — hogy ott nincs meleg.

Hiába akadnak azonban rendületlen hívői a főváros kiállhatatlan forróságának, bizony nagyon sokaknak mégis csak ennek falai közt kell a hűvösebb őszt bevárni.

S e közben aztán tapasztalják, hogy még sem olyan fekete az ördög, mint a milyennek festik; s lehet ám Budapesten is elég kellemesen nyaralni. Sőt újabban akadnak már egyesek, a kik egyenesen kimondják, hogy a mi szép fővárosunk a legkellemesebb nyaraló helyek közé tartozik, a távoli üdülő helyek sok előnyével, de azok unalmassága, túlságos drágasága és egyéb hátrányai nélkül.

Hiszen ha nagy a forróság, a villamoson, a fogaskerekűn egy gondolatra ott vagyunk a pompás Svábhegyen, Zugligetben, Hüvösvölgyben, a hol a jó, üde, hüvös levegőt ott kapjuk a legszebb hegyvidékek minden bájával. Ott vagyunk az ős természet kebelén, de a kitünő műútak, remek parkok, kertek, villák jóleső érzéssel emlékeztetnek, hogy azért mégis itt vagyunk a mi kedves Budapestünkön: itthon.

A ki még ennyi útat is sokall, felsiklózik a várba s a gyönyörű várhegyi kertben, a királyi park lombos fái alatt, vagy a bástya-sétányon szintén elég hűvöst lel s tiszta levegőt, a mellett a leggyönyörűbb kilátást mindenfelé, a minek nem sok párja van széles e világon.

Hát a Gellért-hegy, Margit-sziget, a városliget, az állatkert: nem találunk-e itt mindenütt hüvöst, levegőt és szórakozást, a mit holmi távoli üdülő helyeken hijába keresnénk?

De hát sok fővárosi embernek még a Svábhegy, Margit-sziget és a többi is messze van, az odajutás valóságos kirándulás számba megy s nem is érnek rá. Hát még ezeknek is megvan a maguk üdülő helyük: Ott van például a dunaparti sétány, — a mit jónak láttak korzónak elnevezni.

Mikor ugyan oda tűz a nap, akkor bizony ne igen menjen az ember oda hűsölni, de délután, este felé ott is kellemes már az élet. Alól az ős Duna hömpölygeti szőke hullámait, üdítő szellőt bocsájt a sétány akáczaira, túlnan a Gellérthegy zöldel, a nagyszerű királyi vár hatalmas kupolái látszanak, az öreg Mátyás-templom beszél ősi dicsőségéről, gyors hajók siklanak el karcsú hidak alatt s villamos kocsik robogása hirdeti a lázas új életet. Majd kigyúlnak a lámpák ezrei s tündéri fénybe borítják végeslő-végig a vén Duna hátát, a partjain emelkedő pompás palotákat.

Ilyenkor aztán megelevenedik a sétány; hölgyek, urak lepik el a széles aszfaltot s csevegve, sétálva, vagy üldögélve élvezik a kellemes levegőt s azt a megkapó bájt, a mit itt a természet és emberi munka együttesen teremtettek.

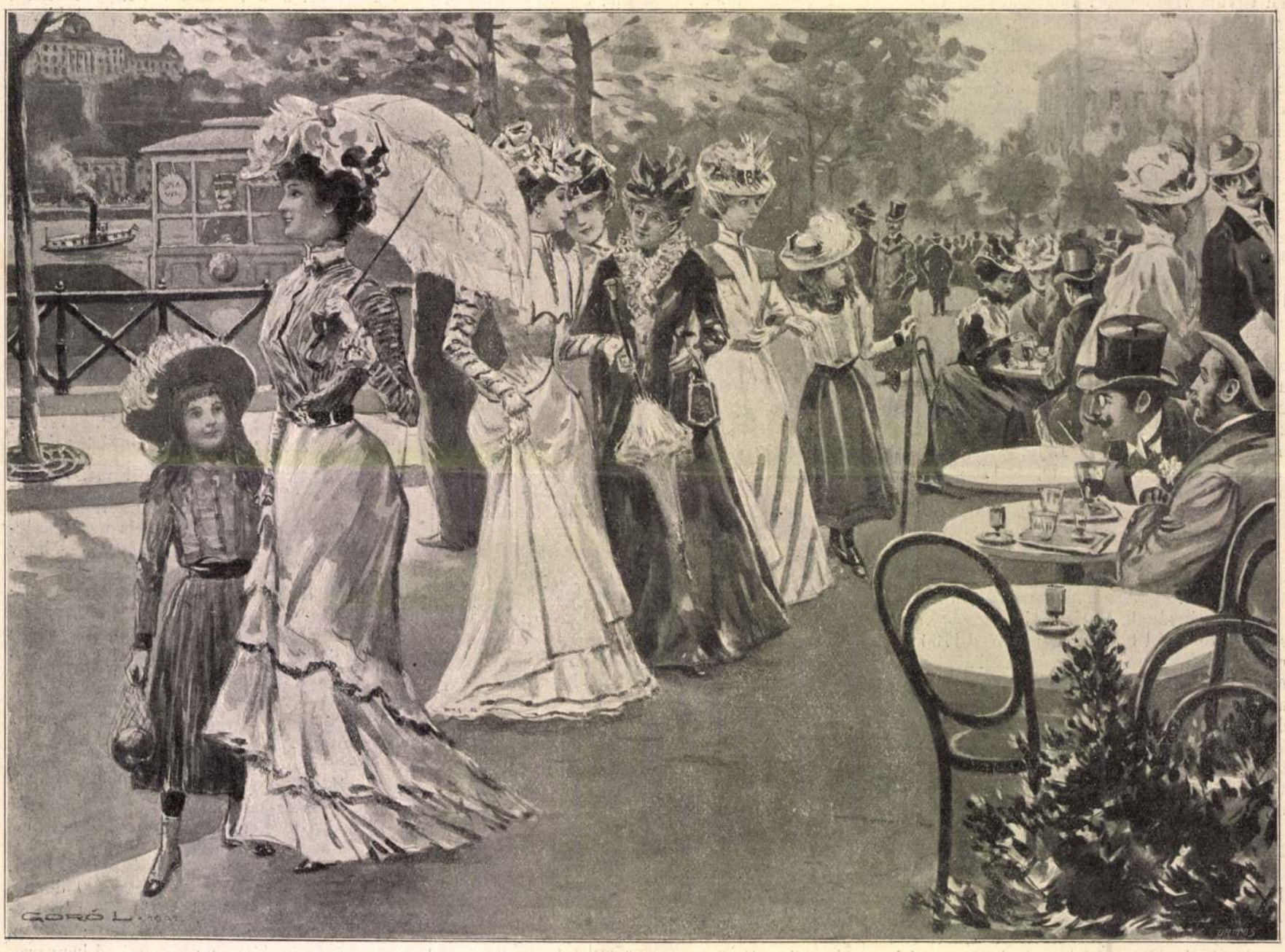

A DUNAPARTI SÉTÁNYON. — BUDAPESTI ÉLETKÉP. Goró Lajos rajza.

EGYVELEG.

* **Automobil bérkocsik.** Míg Párisban a villamos bérkocsik hem váltak be, addig New-Yorkban még az egylovas bérkocsik is automobil-kocsikká változtak át, s így ma-holnap New-Yorkban ló által vont kocsit alig lehet látni.

* **Szibéria lakosságának szaporítása** sehogy sem sikerül. A kormány minden bevándorló orosz alattvalónak 16 hold földet ingyen ad, azonkívül a katonai szolgálatnak három évre való leszállítását igéri, de azért még a vasuti munkások is rögtön elköltöznek onnan, mihelyt az általuk elvállalt munkát befejezték.

* **A Vatikánhoz** a pápa parancsára most még három melléképület készül, mikor aztán a Vatikánban 12,000 szoba lesz. Az egyik új épületben a zarándokok számára 800 szobát rendeznek be, a másik épület a vatikáni múzeum kibővítésére szolgál, a harmadikban pedig mindazon művészi becscsel biró ajándékok fognak elhelyeztetni, melyeket a pápa uralkodásának ideje alatt kapott.

* **Az angol bank** napi forgalomban levő bankjegyei rendesen 600 millió korona értéket képviselnek.

* **A német császár évenként** legalább 250 különféle egyenruhát vesz magára. Húsz vadászruhája van, és ha valahol az országban látogatást tesz, ily alkalommal mindig külön ruhát visel. Hálóköntösei nincsenek, mert szerinte a Hohenzollerek hálóköntöst nem viselnek.

* **Angliában tiz ezer gyakorló-ügyvéd** van, nyolczezer pedig mint családi ügyvéd és tanácsadó működik, de bíróságok előtt nem jelenik meg.

* **A japáni fogorvosok** műtéteiket csak a hüvelyk és mutató ujjal végzik, még pedig oly gyorsan és ügyesen, hogy bármely erős gyökerű fog húzása alig harmincz másodperczig tart és sokkal kevesebb fájdalmat okoz, mintha aczél-fogót alkalmaznának.

* **A világon megjelenő valamennyi** ujság 68 százaléka angol nyelven van irva.

* **A spanyol bikaviadalokban** évenként átlag 5000 ló és 1200 bika pusztul el.

* **Az angol, skót és irlandi vasuttársulatoknál** 352 ezer ember van alkalmazva.

* **A londoni utczai czipőtisztítók,** a kik leginkább 8—10 éves fiúk, hetenként átlag 48 koronát keresnek. A czipőtisztítók csoportja különben katonásan van szervezve, és szigorú fegyelem alatt áll.

* **A dél-afrikai gyémántbányákból** 1871 óta 960 millió korona értékű gyémánt került ki és mégis a drágakövek ára mostanáig nem csökkent.

mindenét. A síron túli lakásából kidobták, a síron inneni lakását a földdel egyenlővé tették. Valahol pedig csak lennie kell az elkárhozott léleknek is.

Vajjon hol volt most?

Még látták egy darabig a szomszédos falvakban kóválygni. Itt-ott ráösmert valaki és hírül hozta Lublóra.

Nem a szokott nyalka ruha volt rajta, — nem az, a melyikben eltemették; egyszerű fekete bársony dolmányt viselt, tompa orrú, úrias csizmát és fekete kalapot. Úgy nézett ki, mint egy városi hivatalnok; — de azért mindjárt rá lehetett ösmerni a termetéről, az arczáról, a Palkó paripájáról.

Mind jobban-jobban elveszett szem elől. Még úgy félfüllel hallani lehetett valami gyanús mende-mondát. De az is csak úgy több hét mulva bukkant ki, néha csak a körme hegyivel és talán nem is összefüggésben Kaszperekkel,

Egy úr jár a Szepességben, — így beszélték, — a ki mindenütt kihirdeti a falvakban, néhol ki is dobolják:

«Adatik tudtára mindeneknek, a kiket illet, hogyha valakinek hamis aranypénze lenne, jelentkezzék a faluházánál, hol is igazi aranyra, vagy ezüstre váltja fel a felséges király embere, a ki nem akarja, hogy a szegény ember károsodjék.»

— «Ostobaság! — mondták a lublóiak. — No, ez ugyan nem a mi Kaszperekünk. Mások annak a szokásai. Azért, ha kisértet is, nem olyan szamár az.»

A «király embere» csakugyan járt faluról-falura és beváltotta a rossz aranyat igazi értékre. (Mégis derék, becsületes ember ez a mi királyunk! Szereti a népét!)

Mikor a hamis pénzeket hozzá vitte valaki, mindig megkérdezte: «Hol vetted, hol találtad?»

— «A Litmanova felé vezető úton találtam, az öreg hidnál.»

— «Nagyon jól van, fiam.»

A király embere ezek után természetesen át ment Litmanovára. Ott is találkoztak hamis aranyak, a miken a becsületes megtalálók nem birtak túladni, sőt már majdnem bajba is keveredtek miattuk. Ezek közt meg olyan arany volt, a mit a Jarovka nevű akolnál rúgott fel a talpával a Plavikék bornyas tehene, mikor a kis Apolka haza hajtotta.

Így ment a király embere faluról-falura. A hamis aranyak mindent elbeszéltek, hívogatták, vezették.

Egyszer csak ott találta magát a bozlácsnyai kolostor előtt.

Csend volt köröskörül, csak az óriási tölgyek ingatták lombjaikat. Susogtak, zúgtak valamit — s fent a toronyban a harang csengett-bongott mélabúsan, semmit el nem árulva abból, hogy bent a kolostorban rendkivüli dolgok történnek. A fejedelemasszony, gróf Straden Hanna, a ki naplót vezet minden napról, tudom, tele írja a maival a zárda minden papirosát, — csak elég legyen!

Már kora reggel kopogtattak a kapuajtón a kalapácscsal, mely az akkori divat szerint egy lánczon csüngött a kapufélfán.

A nehézkes kapus (a hetven esztendős páter Laurentius) félretolt egy koczkát a kis ajtón, mire az igy támadt nyiláson két vadászt pillantott meg; puska volt a vállukon és tülök a nyakukban. Zöld hajtókás zubbonyt, térdig érő tirol nadrágot és harisnyát viseltek. Stájeros zöld kalapjuk fajdkakas-tollal volt diszítve.

A kapusnak nem volt szabad beereszteni a zárdába idegent, csak a fejedelemasszony engedelmével. Két kérdést kellett intézni a kis nyiláson át s az arra adott feleletet megvinni a fejedelemasszonynak.

— «Ki vagy?» Ez volt az egyik kérdés.

A kapus a kémlelő lyukhoz tette a fülét, az idegen a száját.

— «Hát nem ösmersz?»

Laurentius köhécselt egyet, azután újra kiszólt kedélyesen.

— «De bizony, mintha láttam volna már a fizionomiádat valahol.»

— «A pénzeken», — súgta az előbbeni hang.

A mire a páter kétségbeesetten ütött a saját homlokára (kicsi híja, hogy agyon nem ütötte magát) s remegő kezekkel nyitotta ki a kapuajtót.

— «Parancsoljon, királyi felség!

— «Pszt! Vezess bennünket, páter, a fejedelemasszonyhoz.»

A király, ki gyakran járt vadászatokra a bozlácsnyai erdőségbe, ma elvált Novogradszkival a társaságtól, ezt mondván az uraknak:

— «Minket, urak, délig ne keressetek. Nekünk külön útunk van, s a zsákmányt nem akarjuk megosztani veletek.»

— «Valamit szimatolsz, Ágost?» — kérdé a jelenlevő Frigyes weimari herczeg, a szenvedélyes Nimrodok kiváncsiságával.

— «Egy vadmacskát», — felelte a király mosolyogva.

A herczeg csodálkozva dörmögte;

— «Egy vadmacskáért annyi teketória! Én már tizet is lőhettem volna!»

*

A fejedelemasszony, a finom, lenge, szilfid járású Hanna grófnő (a krakkói társaságok lelke — a mult században) megörült a királynak, a ki vidáman nyújtotta feléje a kezét:

— «Eljöttem, grófnő, hogy mig a többiek a vadakat gyilkolják, én azalatt önnel reggelizzem.»

— «Nagy kegy fölségedtől, — szólt Hanna grófnő mély meghajlással. — S jól esik nekem, a ki a világot elhagytam, hogy öreg napjaimra épen a legfénylőbb sugara süt rám ide a föld alá»...

Az élelmes Novogradszky megsúgta bizalmasan a fejedelemasszonynak, hogy a király szeretné látni Kaszpereknét. Azért igen tapintatos insceneria lenne, ha az érdekes nőszemély szolgálná fel a reggelit.

Goró Lajos rajza.

— «De maga nekem ugyan nem tetszik!»

Tikkasztó nap volt. A király künn kivánt reggelizni a zárdakertben, a fák hüs lombjai alatt, hol szép sátra volt a fejedelemasszonynak, aranyozott kopjákra feltüzdelt oliva-zöld szövetből.

A kert igen csinos volt. Egészen a Hanna grófnő izlése. Csupa exotikus füvek, pálmák, sások, orchideák; olyan növények, a melyeknek nincsenek virágjaik. Épen ide illők; szüzek közé, a kiknek nincsenek szerelmeik...

Minek meséljem?.. A reggeli fölségesen izlett a királynak. De jó is volt. (Telt a nagy Straden-vagyonból jó pincze, jó éléstár.) A király otthon sem eszik különben. Hát még a felszolgálat?.. Kaszperekné hordta fel a vajat, gyümölcsöt, pecsenyét az asztalra. Ő öntött a király poharába.

Szép, fehér, suhogó kötényke volt eléje kötve s karjain egész könyökig felgyürve az ingváll. Olyan szép színü húsa volt, mint a baraczkvirág.

A király elbódult a nézésére. Hát még az a fehér nyaka, igéző mélyedéseivel, édes rejtélyes gödreivel, vonalaival!.. Mert a nyakát is mezetlen hagyta a nagy hőségben, de csak kis darabon.

— «Milyen nyak!» mondá halkan, jelentőségteljesen Novogradszky.

A király fölhörpintett egy pohár spanyol bort. Megcsillant a szeme. (Nem csoda, hiszen már a negyedik pohárnál van.)

Koczintott a fejedelemasszonynyal, aztán visszasúgta Novogradszkynak:

— «Adnék egy mérföldet a birodalmamból, ha még láthatnék belőle egy arasznyit... Egy arasznyiért egy mérföldet!»...

E pillanatban erős kalapácsütések hangzottak a kapun. A fejedelemasszony, a ki máris látta, hogy fölösleges, tapintatosan bocsánatot kért, hogy eltávozhassék, megtudni, mi történik a kapunál.

Novogradszky mosolyogva válaszolt a király ömlengésére:

— «Fölségednek bizonyára elég hosszú és széles a birodalma; de egy mezei virág elültetéséhez nem kellenek mérföldek; elég egy picziny virágcserép. Tudok is egy szép villát Krakkó mellett»...

De a király nem felelt. Sietett az alkalommal élni; megszólította a szép asszonyt:

— «Ön az a hires Kaszperekné?»

Piros lett, mint a láng, egész a füle tövéig. Azt hitte, csúfolják. S most már ő is fölegyenesítette a darázs derekát kevélyre s fölszedte a két kezét parasztosan is csipőire:

— «Az vagyok, ragyogok. — szólt kihivóan, — ha épen tudni akarják. Hát aztán?»

A király zavarba jött az ily szokatlan modortól. Ez nem a Lecouvreur Adrienne bágyadt, langymeleg nyafogása...

— «Ön tetszik nekem, szép asszonyka», — szólt a király.

Kaszperekné fitymálva nézte végig:

— «De maga nekem ugyan nem! Hogy nem restelkednek ilyen meglett emberek ilyenről beszélni, ilyen helyen!...»

Novogradszky önkéntelenül felkiáltott:

— «Vigyázz a szavaidra! A királylyal beszélsz, szerencsétlen!»

Kaszperekné rá nézett azokkal az álmatag, rejtelmes szemeivel Novogradszkyra; azután elnevette magát s egyet pattintott a két újjával:

— «Ezt teszik maguk bolonddá, de nem engem»...

S kezdte egész közömbösen felszedegetni az arany, ezüst tálakat, tányérokat az asztalról.

Hanna grófnő visszatért.

— «Talán minket keresnek, grófnő?» — kérdé a király.

— «Valaki a király nevében kér bebocsáttatást!»

— «Az én nevemben? Hiszen én itt vagyok és semmi parancsot sem adtam ki. Ugyan menjen Novogradszky és tudja meg.»

A rendőrfőnök a kapuhoz sietett.

— «Ezer villám! Ön az ördöngös ficzkó, Strang!» — kiáltott fel a rendőrfőnök meglepetve, miután egy apró emberke gurult be a kapuajtón, valóságos nyúlfejjel s kicsiny, mélyen bennülő serétszemekkel.

— «A szimat hozott, nagyságos uram.»

— «Miféle szimat? Engem szimatol ön, vagy?»...

— «A hamis pénzt uram.»

— «De hisz én önt Varsóba küldtem a borkereskedőt tanulmányozni. Mért nincs ön most Varsóban? Mit lábatlankodik itt?

— «Mindjárt elmondom.»

— «Nos, hát beszéljen, de röviden. — Talált valamit?»

— «Semmit, vagyis alig többet. Csernyizky mindamellett gyanus jellemü ember. Kifürkésztem multját; már gyerekkora óta megvan benne a rossz vér. Sok szerelmi kaland, és csíny maradt fel utána»...

— «Mindnyájunk után, édes Strang», — szólt közbe a gróf csöndesen.

— «Tizenhat éves korában beleszeretett egy lovarnőbe, miss Rollyba, s megszökött vele, az apja tárczáját is magával vive, Milanóba, ott mint clown, később mint műlovar, komédiázott, mig miss Rolly bele nem szeretett egy fiatal marquisba és a faképnél nem hagyta.»

— «Mindennapi történet», — szólt Novogradszky ásítva.

— «Különben az alma nem messze esik a fájától, — folytatá az ügynök. — Az apja is rossz csont volt; az anyja pedig épenséggel hirhedt viszonyt folytatott egy Kaszperek nevü lublói borkereskedővel.»

— «Hm! — szólt közbe a rendőrfőnök. Hát aztán, kedves Strang?»

— «Ezek régi dolgok és talán ide sem tartoznak. A fiú haza került Milanóból és egy bizonyos Jablonszka Máriába szeretett bele halálosan.»

— «Ördögöt! — kiáltott fel élénken a gróf. — Csak folytassa Strangocskám, folytassa!»

— «Az öreg nem engedte elvenni. Egy izben e miatt kést fogott s szobáról-szobára kergette.

Ha egy szolgájuk, bizonyos Kromov Szaniszló, utjába nem áll, megölte volna.»

— «Hogy néz ki ez a ficzkó?»

— «Magas, vállas, daliás, piros, egészséges, a ballábára sántít. Szép, harmincz éves ember.

— «Nős?»

— «Igen. Kibékült az apjával, annak a kedve szerint nősülvén.

— «S mi lett a Jablonszka Máriával?»

— «Azt ama Kaszpereknek a fia vette el, a kiről előbb szólottam.»

— «Jó, jó, — vágott közbe a rendőrfőnök. — De a hamis pénzeket sehol se látom e nyomon.»

— «E nyomon én sem. De a semmiből lesz a valami. Csak tessék engem meghallgatni.»

— «Hogyne hallgatnám meg!»

— «Ezeket kifürkészve, tanulmányozás alá vettem Csernyizkyt. A borüzletet alig folytatja, sőt az rosszul megy s mégis hihetetlen összegeket pazarol. Élete rejtélyes. Hol eltünik, hol előjön; senki sem tudja, merre jár... Vigyáztam háza környékére, megösmerkedtem cselédeivel, megnéztem náluk minden pénzdarabot, a mi a házból kimegy, de az mind igazi pénz»...

— «Persze! Mondtam én annak a tökfilkó Kozanovicsnak.»

— «Még ez sem volt elég. Egyik emberemet (mert négyet kaptam rendelkezésemre nagyságodtól) megbiztam, hogy mindenütt utána járjon, mint az árnyéka, kivált a kirándulásain. Ez az ügyetlen ficzkó kisérte is egy nagy darabon; de itt a Szepességben valahogy elvesztette. Kedvetlenül kullogott vissza, de egy fontos hirrel, hogy a falvakon, a merre jött, a lakosok hamis aranyakat találnak az országúton. A hir megkapta figyelmemet. Ez nem lehet egyéb, mint hogy nagy mennyiségű hamis pénzszállitmányt vihettek keresztül a falvakon s az edény vagy zsák kilyukadt útközben. Nini Strang, ez valami! Ezt neked meg kell tudnod. Egy perczet sem volt szabad vesztenem. Utra keltem embereimmel és megtaláltam a nyomokat. Egy szállitmány hamis pénz érkezett a Szepességre, semmi kétség. A kihullott aranyak elvezettek faluról-falura, mig végre itt vagyok.»

— «Hát hogy tudta, hogy engem itt talál?»

— «Nem is sejtettem.»

— «Hát akkor mért jött ide?»

— «Hogy megmotozzam a kolostort.»

— «A kolostort?» —dadogta a rendőrfőnök.

— «Igen, mert semmi kétség, hogy a hamis pénzszállitmány a kolostorba érkezett.»

A rendőrfőnök a Strang füléhez hajolt:

— «Pszt, lassabban beszéljen! Itt van a király. Mindent abba kell hagyni. Kivülről azonban szemmel tarthatja a zárdát.»

Ismét megszólalt a kalapács, kip-kop, kip-kop, egyre türelmetlenebbül, élénkebb csattogással.

— «Szörnyüség! Már megint háborgat valaki! Micsoda zárda ez?!»

A Strang apró szemei világoltak, mint a Szent-János-bogár.

— «Fejlődik benne valami. Az bizonyos, fejlődik valami.»

— «Ön talán csak képzelődik?»

— «Nem, nem hiszem.»

A kapu még egyre döngött, szinte azt lehetne hinni, hogy összeroppan.

— «A patvarba is, nézze meg azt a vén kapust, mit csinál, mért nem nyitja ki? Isten önnel, Strang. Legyen okos és tapintatos. Én most már visszamegyek ő felségéhez.»

Strang a kapus páholyához sietett; de bizony a páternak nagy oka volt a kaput fel nem nyitni. A király asztaláról a maradék borok mind ő hozzá kerültek és leütötték lábairól. Csuháját levetve a nagy melegben, végig terült a deszkalóczán és hortyogott. Ő miatta ugyan ott kalapálhat az idegen, a mennyit neki tetszik.

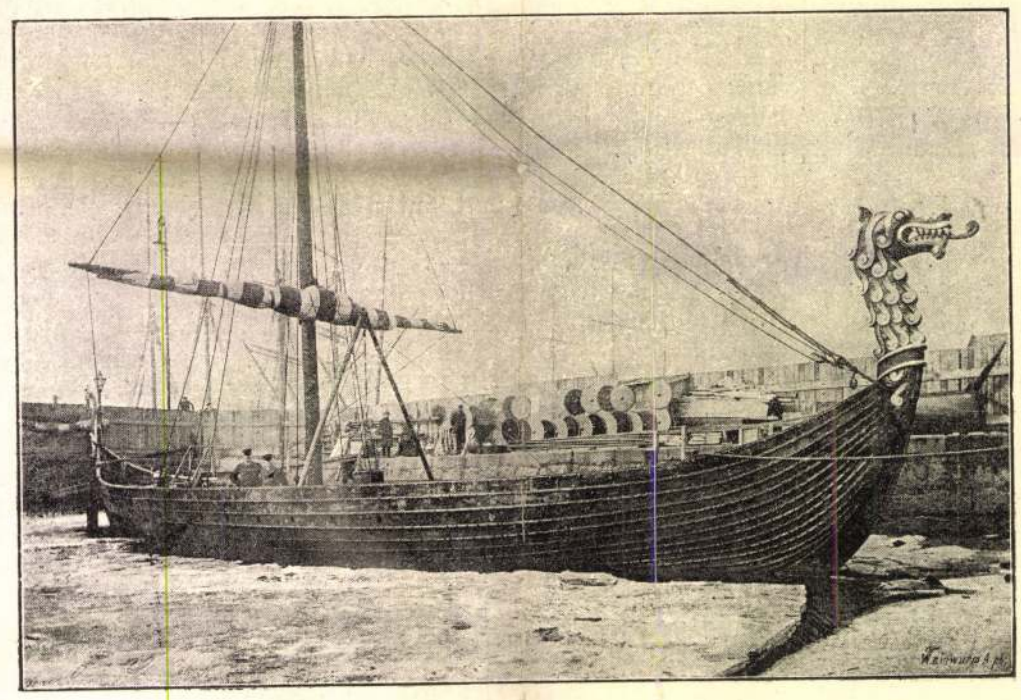

A hajó előrésze a sárkányfejjel.

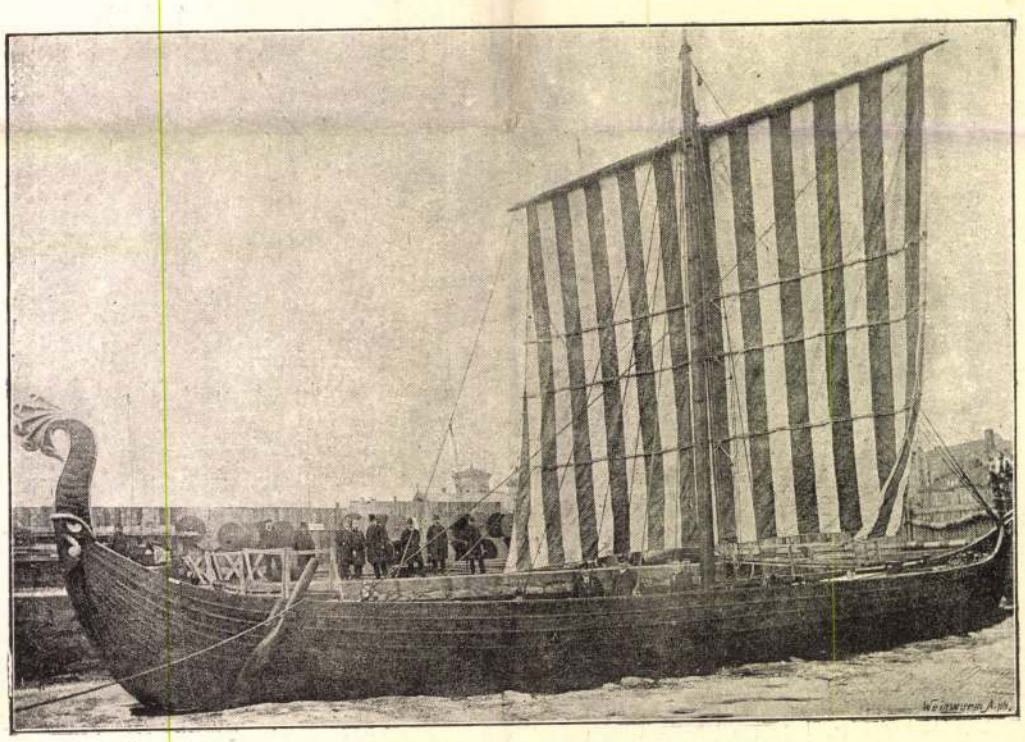

A hajó hátsó része a jobboldalon levő kormánynyal.

«VIKING», A NORVÉGIÁBÓL A CHICAGÓI VILÁGKIÁLLITÁSRA MENŐ VITORLÁSHAJÓ.

Krisztiániai fényképek.

— «Emerenczia, — hörgé álmában, midőn Strang megrázta, — ne legyeskedj velem, ne incselkedj. Hiszen tudod már, hogy semmit sem érek.»

Strang belátta, hogy itt legokosabb felhuzni a csuhát, leakasztani a kulcsot, kiinni a maradékok maradékait és végezni az idegennel.

Kicsoszogott, lehetőleg az öreg járását utánozva s kinyitotta a kapuajtót félig. Magas, délczeg férfi állt a kapunál, fehér lovának a kantárját fogva a balkezében. Strang azonnal ráösmert s szive hevesebben dobogott.

— «Mit akarsz, testvérem az urban?» — kérdé tőle fojtott, alázatos hangon.

— «Okosan akarok veled beszélni.»

— «Mind a két fülem ki van nyitva», — felelte az ál-barát közömbösen.

— «Hoztak ide a múlt hetekben egy asszonyt?»

— «Mit? Kit? Nem hallom.»

— «Ám azért nem hallod, mert csak a két füled van kinyitva, de nyisd ki a két tenyeredet is.»

A kapus együgyü arczot vágott, behunyta a szemeit ájtatosan és kinyitotta a tenyereit, mire a jövevény tele öntötte mind a kettőt aranyakkal, azokkal a rossz aranyakkal, a miket utközben beváltogatott. Elég jók lesznek a barátnak.

Strang róka szemei szikrákat szórtak örömében, a mint lopva az aranyokra sandított.

— «Látom, hogy jó járatban vagy, testvér. Segitenék is rajtad, de semmit sem tudok, mert én csak mint kisegitő nyitottam ki most a kaput. Hanem várj egy kicsinyt, mindjárt fel leszesz világositva.»

A kebelébe nyúlt és egy kis sipot előhúzva, belefújt.

Egy szempillanatig sem tartott. Megmozdúltak a közeli bokrok s három fölfegyverkezett rendőr csörtetett elő:

— «Lépre kerültél, Csernyizky Mihály!» — kiáltá a kis ember, a csuháját levetve. — «Kötözzétek meg!»

*

Nagy érdeklődést keltett a Csernyizky-féle pénzcsináló banda pöre messze földön, mert egész Krakkóig, sőt Szent-Pétervárig elnyúltak a szálai. Több, mint egy mázsát nyomnak a pöriratok a varsói levéltárban. Hatvanöt személy volt belekeverve (ezek közt kilencz nő); de a mi krónikánkra nézve teljesen közömbös, hogy mi mindent fecsegtek össze a vallomásaikban. Egyetlen érdekes pont a Csernyizky vallomásában, hogy miként lépett erre a végzetes utra. Apja, a ki ellenezte, hogy a szegénysorsú Jablonszka Máriát elvegye, felbiztatta, hogy bátran följebb vetheti szemeit, mert a pinczében egy hordó aranya van. Ez adta a fiúnak az ötletet, hogy hamis aranyakat csináljon s apja jó aranyait ezekkel cserélje ki. Először csak a szegény öreg bolondítására veréttek az aranyak (egy krakkói pinczében volt a műhely); később aztán megtetszett a kalandor-természetű Csernyizkynek a jövedelmes és veszélyes foglalkozás, — kivált mikor az aranynyal telt hordócskát (melynek az alján még igazi aranyak is voltak) a lublói Kaszperek ellopta. Igy lett egy kiágazó banda fejévé, stb.

Az itélet, mely 1720. nyarán hozatott, pallos általi halálra szól a nyolcz főczinkosra nézve. Természetesen ezek közt volt Csernyizky is.

Roppant tömeg nézte a kivégeztetést a piaczon; ezek közt idegenek is Lembergből, Krakkóból. Ott ült mindjárt az első sorban egy emelvényen gróf Novogradszky, Lubomirszky Tivadar sztarosztával beszélgetve.

Egyszerre megkondúlt a toronyban a lélekharang; hozták a vádlottakat, mindeniket egy-egy pap karonfogva. A sztaroszta izgatottan ugrott fel, háta megborzongott, szemeit vér borította el.

— «Kaszperek Mihály!» kiáltott fel önkéntelenül.

Csernyizky meghallotta a nevet s hetykén, kihivóan nézett arra felé, a honnan a hang jött.

FARSANGI KÉPEK

Goró Lajos rajzai.

E foltokat Márja izléssel kimosta,
S az abroszból igy lett királynői szoknya.

A csizma valódi aczélpléhből vala,
Csak kissé volt lyukas a talpa, s oldala;
Bár Mária küldte többször reparálni,
Egy suszter sem tudott vele mit csinálni.

A sarkantyu rajta szintén sárgaréz és
Bizony bámulhatta akármelyik régész,
Mert más szerepe is volt, még pedig élő,
Szinpadon kivül mint derellyemetélő.

Bár a sisak csupán fából volt készitve,
Az ember igazi öntött vasnak hitte,
Alóla itt és ott fürtök kandikáltak,
Leeresztett haja Széchy Máriának.

És toalettjével a mikoron kész lett,
Szólott: «No, most nézzük, hol a tea-készlet?
Ugyis nyolcz óra már, percz nincsen híjja tíz,
Míg jön Wesselényi, addig fölforr a víz.»

S a tea-masinát elő is kereste,
A kancsóból belé vizet is ereszte;
De ekkor egy nagyot sikolta: «Jesszusom,
Mi lesz velünk mostan, nincsen spirituszom!»

E perczben odakinn lassú lábcsoszogás
Zaja volt hallható, utána kopogás.
«Szabad!» szólt Mária, és keble pihegett,
Wesselényi Ferencz pedig betipegett.

Meglátta Máriát, s tátott ajkaira
E szavak jövének: «Oh, Széchy Mária!
Wesselényi vagyok, s nem Wessely mostan,
Igen és nézze csak, spirituszt is hoztam!

«Oh, láthatja ebből, mily nagy a szerelmem,
S hogy nem tudok tovább küzdeni az ellen,
Oh, Mária, lelkem kínozza egy tövis,
A míg meg nem vallja: azt, hogy szeret ön is!»

Wesselényi Ferencz ezzel oda rohant,
Térdeire esett, s folytatta: «Kisztihand!»
[illegible] Mária elhúzta a kezét,
[illegible]t ilyenforma beszéd:

[illegible]lőbb adja ide,
[illegible] zsebeibe.»
[illegible]esselényi, — tessék!
[illegible]t édes kötelesség!»

[illegible]ektor mindent sorjába kipakolt,
[illegible]mikor zsebeiben többé semmise volt,
Mária csengetett, s egy pillanat alatt
Berohant a hét tag, az egész társulat.

Wesselényit rögtön teperték a földre,
Ócska harisnyával a száját betömve,
Kezeit, lábait is összekötözték,
Röviden, egyszóval: iszonyún lefőzték.

És Szécsy Mária most parancsot adott,
Hozzák be azonnal ketten a vérpadot;
Behozták, de posztó nem volt rajta veres,
Mivelhogy a vérpad nem volt más, mint — deres.

Szólt a direktorné, igen izgatottan:
«Wesselényi Ferencz, no magát megfogtam!
Azt hitte, hogy nekem szépeket mesélvén,
Nem fogok átlátni a maga veséjén?

«Most, ha nem fogadja gentleman szavára,
Hogy lemond kezemről, nagy baj jön magára!
Kemény huszonötöt fog kapni azonnal,
Egész frissen vágott mogyorófa bottal!»

Ámde Wesselényi e szavakat hallván,
Csak egy pillanatra lőn fehér és halvány;
S mikor a harisnyát szájából kivevék,
Eme nagy szavakkal adta feleletét:

«Oh, imádott hölgyem, kész vagyok meghalni,
De ily szörnyű szókat nem fog kicsikarni;
S ha százat veret rám és nem huszonötöt,
Én lábai elé mindennap eljövök!»

Wesselényi vagyok, s nem Wessely mostan,
Igen és nézze csak, spirituszt is hoztam!

KUKÁNY OSTROMÁHOZ. — Linek Lajos rajza.

E szókra Mária elérzékenyedett,
Sisakrostélyon át könyje kicsepegett.
Oh igen! A női szív hamar megérti,
Ki az állhatatos, az igazi férfi!

De azért még egyszer odalépett elé,
A mogyoró botot jobb kezébe vevé;
Szólván: «Wesselényi, nézze, látja ezt itt?
Nyilatkozzék, avagy azonnal elkezdik!»

Amde Wesselényi csak rázta a fejét,
És ő maga ment a dereshez közelébb;
Sőt pillantást vetett Máriára ollyat,
Hogy a direktornő majd hogy el nem olvadt.

Ekkor a rendező elkiáltá magát:
«Fogjátok a térdét, én meg majd a nyakát!»
Meg is fogták rögtön, s vertek rá ötvenet,
Mely testvérek között megért százötvenet.

De Széchy Mária most kezde zokogni,
Nem tudott a szivén többé uralkodni,
Érzé, hogy a lelke megszakadna belé,
Odaborult térdre le a deres elé.

«Most már hiszek, igy szólt, hiszem azt, hogy sze-
Nem hiába lettél Wesselényi Ferencz, [retsz,
Kérlek hát, bocsáss meg, hogy e pár percz alatt
Igaz szerelemből, így megkínoztalak!»

S Wesselényi szíve felolvadt-e szókba':
«Oh Mária, mért volt-e kegyetlen próba?»
A hölgy elpirult a feddő szemek előtt,
Mosolygón emelte fel a térdepelőt.

Fölkelt Wesselényi, a délczeg levente,
És Mária arczát csókokkal bekente,
Szólván: «Oh, nem érhet ezért szégyen és pír,
Eszköz szentesiti a czélt, mondja Sékszpir!»

«Ugy van! — viszhangozták erre a szinészek —
Uj direktorunkért halni vagyunk készek,
Vagy ha nem kivánná ezt tétetni vélünk,
Még nagyobb örömmel aztán érte élünk!»

S Wesselényi Ferencz és Széchy Mária
Borultak ekkoron egymás karjaiba,
És összejött aztán mindakét társulat,
Egyesülve szépen Wesselényi alatt.

Legvégül pediglen hordó sört csapoltak,
És ettek és ittak, valahányan voltak;
A menű volt: hurka, sunkacsont, szafalád,
Tartott is az evés egész éjjelen át.

Az eljegyzés történt következő napon,
Harmadik nap délben volt a lakodalom,
S este az új párnak jutalomjátéka,
Melyen kétfilléres bejött egy fél véka.

EGYVELEG.

* **A jég ereje.** Öt centiméter vastag jégen már veszély nélkül átmehetnek egyes emberek, tiz centiméter vastagságú megbírja a lovas embert, sőt a könnyebb ágyúkat is, 15 centiméter vastagságú szükséges, hogy a nehéz ágyúk sulyát megbírja. Ha már 20 centiméter vastag, egész hadsereg veszély nélkül átmehet rajta, föltéve, hogy egy négyzetlábra ezer fontnál nagyobb suly nem jut. 30—35 centiméter vastagságú jégen vasútat is lehet épiteni, 60 centiméter átmérőjű jég kibírná azt is, ha egy megtelt vasúti kocsit dobnának rá 50 méter magasságból, a mi körűlbelűl 460 métertonna nyomásnak felel meg.

* **Legelterjedtebb rendjel** a franczia becsületrend. Több mint 55,000 tagja van.

* **A legnagyobb tojásköltő kemencze** jelenleg Bataryban van Sydney ausztráliai város közelében. A hatalmas kemenczében egyszerre 11,440 kacsatojást vagy 14,080 tyúktojást lehet elhelyezni.

* **Hatalmas kéntelepet** fedeztek fel újabban Transkaspiában, mintegy 160 kilométer távolságban Khinától homokkó talajban. A kéntartalmú hegyből állítólag kilencz millió métertonna ként lehet kibányászni.

* **A vasuti menetjegyek** mostani, kemény papirból készült formájukban mintegy hatvan év óta vannak használatban. Angolországban kezdtek először ilyeneket használni s onnan vették át a többi országok. Azelőtt a menetjegyek hosszúkás, közönséges papirból készültek, s rájuk volt nyomatva a két állomás neve, a honnan és a meddig érvényes, az osztály, az ár, stb. A menettérti jegyek az ötvenes években jöttek divatba és pedig a Bonn és Köln közt közlekedő vasuton.

* **Egész Japánban** csak egy árvaház van. De azért az árvákról sehol sem gondoskodnak annyira, mint ott, mert minden jobb módú család kötelességének tartja a szomszédságában lakó betegekről, nyomorgókról és árvákról gondoskodni.

* **Nagyszerű aranyhal-telepe** van Indiana államban egy kereskedőnek. Két tóban, melyek egyike négy, a másik hatodfél hektár területű, állandóan legalább 200,000 aranyhalat tart. A tavakat magas gátak védik az erős szelek ellen, a kis állatokat pörkölt kenyérmorzsával hetenként kétszer-háromszor étetik, a többiről a víz és a napfény jóformán magában gondoskodik.

* **4270 méter magasságba** bocsátottak fel egy amerikai csillagvizsgálóból egy sárkányt. Az óriási magasságban —26° C. hideg volt, 40 kilométer gyorsasággal fúvott a szél s a felhők daczára teljesen száraz volt minden. Leszálláskor a sárkány 2400 méter hosszúságban jött át felhő rétegeken, bár a csillagvizsgálóból ezeknek nyoma sem látszott.

* **A párisi kórházakban** a múlt 1901 évben két millió korona ára gyógyszer fogyott el.

nos posta-főtiszt, a szegedi gyorsírókör alapítója és még számosan. Az ünnepély *Cserép* Sándor főgimnáziumi igazgató meleghangú megnyitójával vette kezdetét. Utána *Lázár* György képviselő indítványára *Széll* Kálmán miniszterelnököt és *Wlassics* Gyula vallás- és közoktatásügyi minisztert táviratilag üdvözölték. Majd *Vikár* Béla ünnepi költeménye következett, a melyet mai számunkban közlünk. A többi előadás közül kiemeljük *Czigány* János jászberényi polgármester és *Fabró* Henrik dr. felolvasását a gyorsíráshoz. Az ünnepély közben leleplezték Markovits Ivánnak, a legelterjedtebb gyorsírórendszer alapítójának olajfestésű arczképét. Az ünnepélyre számos üdvözlő irat és sürgöny érkezett az országból és a külföldről, sőt volt két külföldi vendég is, dr. *Shiratori* Kurakichi egyetemi tanár Tokióból (Japán) és *Enlund-Sailo* Albin finn szobrászművész (Helsingforsból), *Strobl* mester tanítványa, a kik egyúttal a szegedi népéletet is tanulmányozták.

Délután országos gyorsíró-verseny, este pedig a vendégek tiszteletére nagy vacsora volt. Megemlítjük, hogy *Jakab* Lajos vasuti főtisztet, a gyorsírókör buzgó elnökét, volt tanítványai ez alkalomból díszes aranytollal lepték meg. Az ünnep annyira fellelkesítette Szeged gyorsíróit, hogy újabb gyorsírókör alapítását határozták el. Ez lesz a legkiválóbb eredménye a szépen sikerült ünnepélynek.

HUSVÉT A FŐVÁROS UTCZÁIN.

Mindig nagyon mozgalmas az élet a szép Budapest utczáin, de mégis tán legélénkebb így husvét tájban. Nagy tömegekben tódul a nép mindenfelől a templomokba, vagy onnan haza, mindenki igyekszik a kezdődő tavasz verőfényes napját élvezni; sokan pedig a rajtuk pompázó legújabb divatú ruhát, kalapot óhajtják bemutatni a világnak.

Már az ünnepet megelőző napokon feltünően népesek lesznek az utczák. A boltok kirakatai egészen levetkőzik rendes képüket, nevezetesen a csemege- és játékszerkereskedések, melyek naptár nélkül is biztosan jelzik, hogy ime, itt a husvét! A kirakatok nagy üvegtáblái mögül mindenünnen rengeteg mennyiségű, mindenféle színű és nagyságú tojások, tojásalakú dobozok csillognak ki, papirból készült, de mozgó oroszlánok, tevék, gólyák s más effélék társaságában, sok édes vágyódást, nagy gyönyörűséget keltve a fővárosi gyermekek szivében. Ezek pótolják náluk a szabad, nyilt, virágos mező gyönyörűségeit.

Az ékes tojásokkal vetekednek népszerűségben a csemegeüzletek hatalmas sonkakirakatai. Soha ennyi pirosra füstölt remek sonkát egy rakáson! Bár sajnos, hogy ezek nagy része is külföldről — Prágából — kerűlt, csak itt-ott szerénykedik egy-egy kassai, vagy debreczeni. Mindazonáltal a külföldi vendégeknek nagyszámú, lelkes bámulói akadnak. Nem gyermekek és fiatal mamák ugyan, hanem jól táplált elegáns urak és úrnők, azután kevésbbé elegáns és kevésbbé jól táplált tisztelői a sonkának. Amazok elégedett arczczal be is lépnek a boltba, de bizony emezek megelégesznek az üvegen át való gyönyörködéssel; sorra nézik valamennyit, azután egyet sohajtanak s odább mennek — egy másik sonkakirakathoz.

A virágáruló leánykák is fokozott buzgósággal kinálgatják most virágaikat a népesebb utczák sarkán, hiszen tavasz van, husvét van s ilyenkor még tán az is megvesz egy-egy csokrot búfelejtésül, a ki a prágai sonkában csak az üvegen át gyönyörködhetik.

UTCZAI KÉP BUDAPESTRŐL HUSVÉT HETÉBŐL. Goró Lajos rajza.

DIVATLEVÉL.

Alig hogy kisüt az első tavaszi napsugár, az utcza szép asszonyoktól, elegáns uraktól élénkül meg. A levegőt ibolyaillat és édes női kaczaj fűszerezi, ragyognak a szemek, mosoly ül az ajkakon. S a korzón egész kiállítását csodálhatjuk a legújabb toiletteknek. Libeg a sok fodor, suhog a selyem.

Mert az idei tavaszi divatnak a fodor és szegélydísz adja meg a jelleget. Az aljak többnyire két-három en fonne fodorral készűlnek, mely fölé a XV. Lajos korabeli derék hosszú szárnya borúl. E derekak elütő szinű hajtókákkal és nagy csipke- vagy siffon-csokrokkal készűlnek. Az efajta ruhák rendkívül előnyösek. Különösen magas, karcsú alakoknak. Mintha vissza akarnánk térni az 1860 táján viselt kettős és hármas aljakhoz.

Általában azt látjuk, hogy a nyitva és csukva hordható, oroszos bolerók nagyon divatosak. Az aljak fent egészen simák, minden ráncz nélküliek, míg a csipő alatt szinte aránytalanúl kiszélesednek. A hoszszuk dehogy csökkent, sőt minden uszályellenes rendeletek és ligák daczára — valóságos uszály lett belőle.

Az átmeneti ruha ilyenkor szinte nélkülözhetlen. Praktikus szövetből és színben kell ezt készíttetnünk, nehogy szinét megfakítsa a tavaszi nap és elvegye a szeszélyes áprilisi eső.

Ez idén a knikerbocker ruhák egyesítik magukban e két előnyt. *Monaszterly és Kuzmik* utódjánál láttam a mult napokban egy gyönyörű átmeneti ruhát, melyet a czég főnöke, *Pertik* Béla hozott el Párisban tett tavaszi szemleútjából. Eredeti mintáját *Rejane* asszony viselte a «Passerelle» előadásán a Vaudeville-szinházban, párja, melyet én láttam, valósággal typusa a tavaszi divatnak. Szövetje világos-szürke knikerbocker volt, fehér posztópántokkal diszítve. Az aljon 20 centiméter széles fodor, két — az alsó szélesebb, a felső keskenyebb — pánttal. A fodor is keskeny fehér pánttal volt az aljra tűzve. Az alj fent szorosan simúlt a csipőhöz, alúl nagyon bő volt. A rövid kabát szintén posztópántokkal szegve, széles pagode újjakkal; elől félbő a szabása, hátul testhez álló. Kis szürke bársonygallér és fehér hajtókák diszítették.

Azonfelűl nagyon sok és nagyon sikkes posztóruhát látunk *Monaszterlyéknél*. Javarészben kabáttal vagy boleróval és fehér díszszel készűlnek.

A selymek közűl «taffetás» az idény jelszava. A nyári öltözékek szövetjét és díszét javarészben ez adja. Tüllel és csipkével megkomponálva tág teret nyit a fantáziának. A nyári foulard és selyemruhákon nem fogunk már pille, sem gyöngydíszeket látni, ellenben annál több applikácziót. Szalag, zsinór és paszománt, valamint csipke és fantasietüllök fogják az eredeti hímzések anyagát és alapját adni.

A szinek között egyeduralomra a fehér és fekete törekszik. Az egyik ruha csupa fehér, a másik csupa fekete. De ízléses egészszé összeforrni is látjuk e két ellenséges versenyzőt. És szemünk már annyira megszokta e két ellentétes szin összetételét, hogy eszünkbe sem jut már — mint uralmának első idejében — félgyásznak tekinteni. *s. b.*

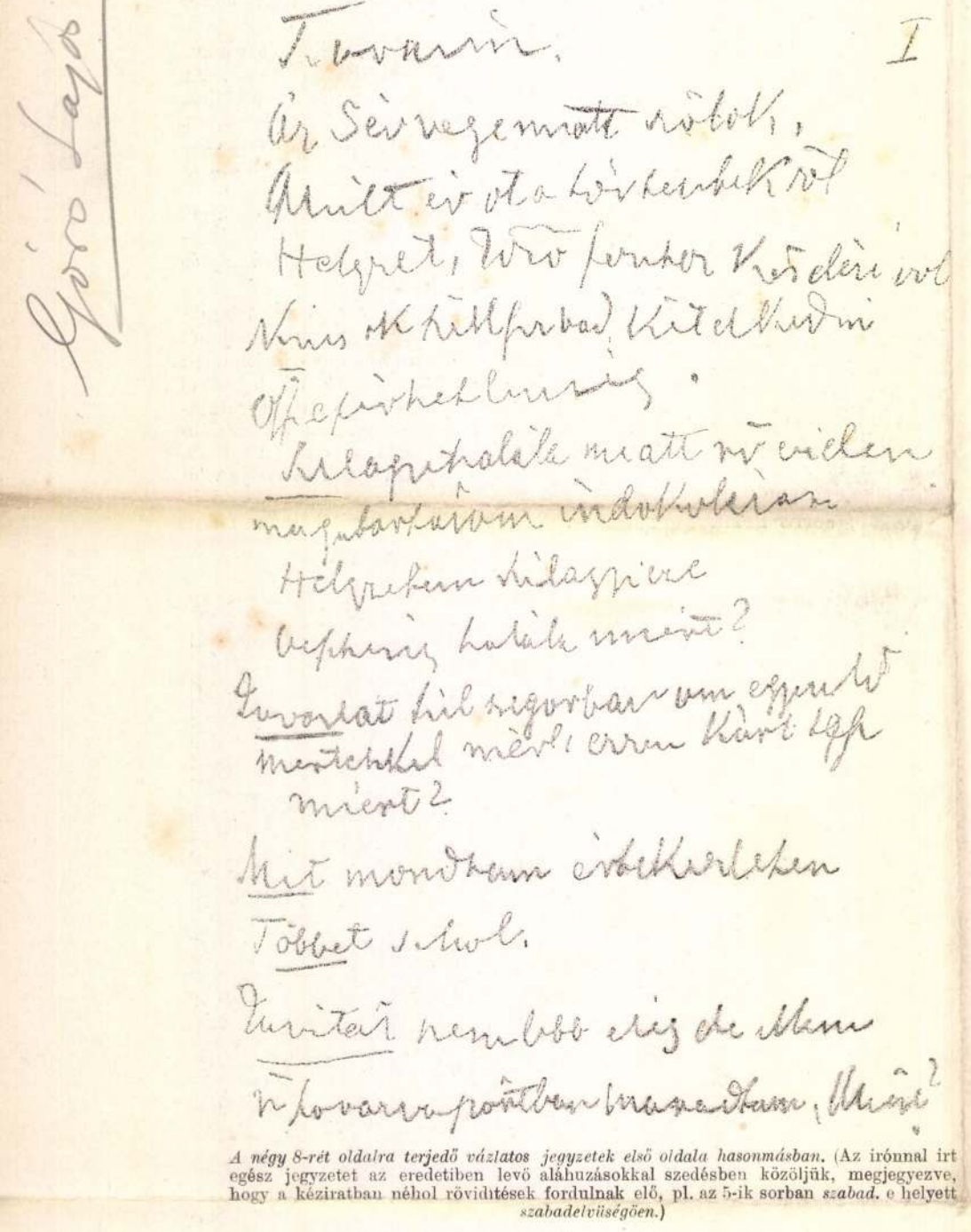

T. Uraim. I
Az 5 év vége miatt szólok
Múlt év óta történtekről
Helyzet, jövő fontos kérdéseiről
Nincs ok, Széll szabad(elvűségében)kételkedni
Összeférhetlenség
Szilágyi halála miatt röviden magatartásom indokolása.
Helyzetem Szilágyival
Veszteség halála. Miért.
Javaslat túlszigorában nem egyenlő
mértékkel mért, ezzel kárt tesz miért?
Mit mondtam értekezleten
Többet sehol.
Javitás nem lett elég de ellene
nem szavazva pártban maradtam. Miért.
Augias istállója nem kell, stb. indoka.
Mi volt az övék.
26 év óta történtek nem ok
Augiásra.
Helyzetről szólva, választások
Túlkorai mozgalom.
Érdekkörök törekvése
Mire vezetnek.
Ennek daczára bizom, szabadelvü többség lesz ha
1) biztositás fel nem áldozásra
2) a jelenlegiek pártolása
3) mi fér alá a szabadelvü zászlók?
Gönczi levél
Károlyi jogát elismerem, magamnak is jogot követelek
Szabadelvü zászló alatt agrár politika nem csinálható
Agrárnak v. van v. nincs értelme.
Ha van, mint másutt, reactio, ha nincs, felesleges. Miért?
Választók figyelmeztetése kell.
Szabadelvü zászló alatt ne jőjjenek nem szabadelvüek
Jövő kérdéseire térve
Tisztviselők. 15 évi sajnálatom.
Azóta történt de nem elég.
Meddig lehet menni. Határ.
Mi lenne más elhanyagolásból
Mi egyensuly megrontásából
Mit várok kormánytól, mit hivatalnokoktól
Határok között pártolom, sürgetem.
Véderőre ne költsünk, mondják.

A négy 8-rét oldalra terjedő vázlatos jegyzetek első oldala hasonmásban. (Az irónnal irt egész jegyzetet az eredetiben levő aláhuzásokkal szedésben közöljük, megjegyezve, hogy a kéziratban néhol rövidítések fordulnak elő, pl. az 5-ik sorban *szabad.* e helyett *szabadelvüségően.*)

TISZA KÁLMÁN 1901. ÉVI SZEPTEMBER 4-IKÉN TARTOTT UTOLSÓ NAGYVÁRADI BESZÁMOLÓ BESZÉDÉNEK VÁZLATA.

TISZA KÁLMÁN MINT SZÓNOK.

Szónoki sikerei ritkán voltak. Tomboló tetszés-zaj, zúgó tapsvihar vajmi gyéren támadt beszédei nyomán. Mégis kortársai közül — az egyetlen Deák Ferenczet kivéve — alig volt valaki, a ki beszédeivel és felszólalásaival mélyebb s állandóbb hatást ért volna el.

Sokszor ültünk együtt eseményszámba menő beszédek alatt a mi parlamentünk nagy megfigyelőjével, Mikszáth Kálmánnal, bajusz alá mormolt megjegyzésekkel cserélve ki benyomásainkat. Egyéniségéhez és politikájához való ragaszkodásunk daczára több ízben megegyeztünk abban, hogy beszédeiben a vitatkozás bravúrjai néha a szónoki tartalmat is megtámadják.

Szóval a kortársak kegyetlenségével iparkodtunk itélkezni fölötte is, nehogy egymás előtt pironkodnunk kelljen, hogy a mi nézeteink sem mentesek attól a szolgaiságtól, a mely a hatalom tényezőiben csak a tehetséget, erőt és kiválóságot képes meglátni.

Tősgyökeres, keresetlen magyarságában nélkülöztük ép azt, a mi valódi nagy szónoknál a magyar szót oly bűbájossá teszi: a beszéd zenéjét.

Szerintem igazán magyarúl — vagy is a magyar szó zenéjét is tekintve — vajmi kevesen beszélnek a mi parlamentünkben. Egyike ezeknek, a ki mint egyúttal kitűnősége a magyar prózaíróknak, hivatva volna példával is hatni, az utolsó években hallgatásra kárhoztatta magát. Pedig a parlamenti élet nem teljes ő nélküle; daczára a sokszor elitélendő támadásnak, a melyre magát főleg Tisza Kálmánnal szemben elragadtatta.

Tisza Kálmán mint ellenzéki szónok sem engedte meg magának a szertelenséget. Nem volt vesékben kurkászó könyörtelen, a ki rejtett piszkok feltálalásában gyönyörködik. Sem izzadásig bömbölő temperamentum, mely éktelen dühbe tör ki, mikor hónapok óta czédulákra rögzített nagy kiszólásait közrebocsájtja.

Ellenfelei kiméletlen támadása közben sem feledkezett meg, hogy valamikor mindazért helyt kell majd állania, a mit mint ellenzéki vezér hirdet. Szabatosan körülhatárolt mérséklet jellemzi őt szónoklása fénykorában, mikor még mint ellenzéki vezér, férfikora kezdetén a szónoki hatás egyik nem kis jelentőségű külső tényezőjével: erős tüdővel és csengő hanggal is rendelkezett.

A pillanatnyi külső siker kedveért még ekkor sem ragadtatta el magát oly álláspont foglalására, a melyet később meg kellett hazudtolnia.

A hirhedt Janszky-ügy tárgyalásakor és a véderő vita folyamán az az aggályom támadt, hogy az ellenzék Tisza ellen az ő saját beszédeiből fog érveket felhasználni. Gondosan átnéztem a hadügyre vonatkozó összes ellenzéki beszédeit és úgy találtam, hogy az akkor elfoglalt álláspontok közül egy sincs, a melyet mint a kormány elnöke 15—20 évvel később is fenn nem tarthatna.

Ekkor győződtem meg, hogy Tisza Kálmán soha sem beszélt azért, hogy nagy beszédet mondjon. Talán ezért nem is fejlődhetett nagy szónokká. A balközép vezére minden felszólalása tanuságot tesz arról, hogy érzi a reá váró nagy hivatást és minden erejét felhasználja, hogy a képességeket megszerezze, a melyek őt erre alkalmassá teszik. De mint szónok nem fejlődik. Talán nem érezte a szükséget sem, hogy erre ügyet vessen.

Szónoki művészet törvénye szerint készült beszédet nem is találok egyet is, még Tisza Kálmán régi beszédei között sem. Minden felszólalása erősen belekapaszkodik a tárgyba, a melyről szólni kiván és cserepcsík módjára szorongatja az álláspontokat, a melyekből politikai ellenfelei kiindúlnak. Első politikai beszédeiben még nem rendszer ez, csupán ötlet. Később ez ötletesség — a mely soha cserben nem hagyja — rendszerré válik.

A felületes szemlélő — főleg Tisza Kálmán hatalomra jutása után — csak azt látta, hogy a kizárólag vitatkozásra utalt Tisza inkább foglalkozik mások gyöngéinek kimutatásával, mint saját igazának bizonyitásával. Kik szemben állottak vele, megtoldották ezt azzal, hogy egész hatalma a nemzet gyöngeségének ismeretén és fölhasználásán alapúl.

Ebben csak annyi az igazság, hogy alig volt államférfiú, a ki nemzetét, törekvéseiben, tagozataiban, erényeiben és hibáiban ő nála jobban ismerte volna. Mikor 31 éves korában az ellenzék élére kerül, az ország értelmiségének, főleg középosztályának többsége vele lélekzik, vele érez; minden felszólalásában reményeinek megnyilatkozását látja. Tettetéstől, tetszelgéstől egyátalán távol álló egyszerűségében, fitogtatás nélkül való bátor férfiasságában, nyakasságig menő határozottságában a magyar jellem mintaképét tiszteli benne. Otthonában, a szűkebb körű összejöveteleken, a magyar református egyház gyülekezetein, az országgyűlésen ugyanannak a minden hivalkodástól mentes embernek ismeri, a ki nem beszél másként, ha szószékre lép, mint a miként szól a mindennapi életben.

Akár megyei, akár egyházkerületi, akár országos ügy az, a mihez hozzászól, legyen az bármily kis vagy nagy jelentőségű, ugyanazzal a keresetlen egyszerűséggel vitatja igazát.

A szabadság szellője szárnyaira veszi nevét. A református egyház jogainak védelmében kidomborodó karaktere népszerűvé teszi. Mert soha sem akar másnak látszani, mint a minő, egyszerűségét ennek daczára megőrzi. Beviszi a keresetlen szókimondást a parlamentbe is. Előre kiczirkalmozott, hatásokra számító mondásokkal tagolt, körmondatos szónoklatokra keresetlen szavakban teszi meg megjegyzéseit. Művészi tökéletességgel szedi szét politikai ellenfelei érveléseit. Halomra dönti a szépen kieszelt syllogizmusokat és soriteseket; és ha ellenfelének gyöngeségét kimutathatja, gúnyjában kiméletlen, csaknem megsemmisítő. Csakhamar eléri, hogy mindig kiváncsiak rá, mert félnek tőle. A balközépi vezér szónoki hatása

Hogyan történt a társaság megalakulása? Hogyan volt a tagok fölvétele? — nem tudom már. Alapszabályzata bizonyára nem volt; nem működött tehát szervezett egyesületképen, s a kezdeményezők hivták meg a kiszemelt tagokat. A társaság eszméje s «Betekints» elnevezése mindenesetre Arany Lászlótól származott, s ő irta azt a dalt is, mely a társaságnak hivatalos hymnusza volt.

A «Hungária» szálloda földszintjének Dunára néző két szobája szolgált a kör hèlyiségeül, itt tanyázott a «Betekints». Itt gyűlt össze a társaság leginkább esténként s rendszerint pénteken, mely az összejövetelek hivatalos napja volt. Tagjai sorából a következő neveket vagyok képes még emlékezetembe összegyűjteni: Arany László, Ágai Adolf, Baráth Ferencz, Berczik Árpád, Budenz József, Csiky Kálmán, Dóczy Lajos, kit ezután gróf Andrássy Gyula Bécsbe vitt magával, Földy Géza, Fromhold Arthur, Kőrösi József, ma a fővárosi statisztikai hivatal igazgatója, Hevesi Lajos, a ki később bécsi hirlapiró lett, Márkus István, József, Elek és Miklós, kik közül ma már csak a főpolgármester él, s kikről egyik tagtársunk pohárköszöntőjében azt mondá, hogy «a Márkus-testvérek a (még akkor fejlődése kezdetén levő) magyar honvéderőnek tekintélyes részét teszik», továbbá Rákosi Jenő, Szarvas Gábor, Silberstein (Ötvös) Adolf, Toldy István, Urváry Lajos, Volf György, s még talán mások is, kiket név szerint nem tudok fölsorolni.

Solymászok. Sorger fényképe.

A lovag-torna. Goró Lajos rajza.

A heroldok. Sorger fényképe.

KÉPEK A BUDAPESTEN RENDEZETT LOVAS-JÁTÉKOKBÓL.

Elnöke volt a társaságnak, egyúttal legidősebbje is, *Budenz* József; alelnöke *Rákosi* Jenő. Ezenkívül választottak *előcsahost*, e sorok irójának személyében, a kinek tisztében állott a hivatalos dalhoz megadni a hangot és vezetni azt. Zenetudományi minősítésem ily fontos állásra, harsány hangomon kívül, merőben hiányzott. De az nem szolgált akadályúl e szabad köztársaságban.

A hivatalos «ülés» kezdete — péntek-estéken — nagyon ünnepélyes formában folyt le. Elnökünk helyet foglalt a fehér asztal élén; fejére tett egy éktelen nagy szürke parókát, az angol parlamenti elnök példájára. Leültek a tagok is az asztal körül; elnök megnyitottnak jelentette ki az ülést, s fölhivta az előcsahost, hogy adjon hangot. Mire az egész társaság tűr-

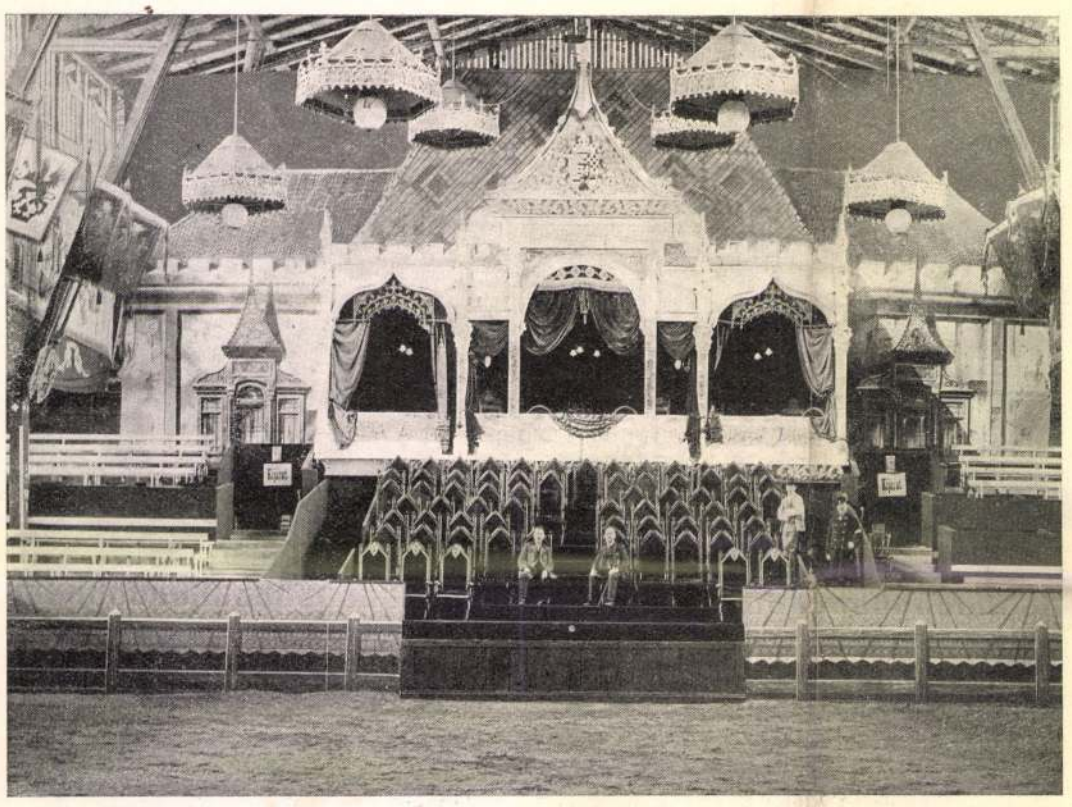

Az udvari páholy.

hető komolysággal és áhitattal elénekelte a «Betekints-dalt».

Mint már említém, *Arany* László volt ennek szerzője. Bohókás kis munka, mely nyomtatva volt kezeink közt. Egyik — talán az egyetlen még meglevő — példányára a minap bukkantam irataim közt, s ekkor határoztam el magamat ez igénytelen megemlékezés irására. A hét strófás dalból, melyet az akkor divatos «A kisasszony Pozsonyban» kezdetű népdal áriájára daloltunk, idézem a következő versszakokat:

Háborúság, baj, harag,
— Betekintek,
S humbug innen künn marad,
— Betekintek.
Szerkesztők és tanarak
Nem rejtik, hogy szamarak,
Mikor ide betekintnek.

Nincs ilyen klubb messzire,
Se fonóka;
Nem bagoly a czimere,
De paróka.
Hordja más is, ám belül,
Itt meg első helyre ül
Tiszteletben a paróka.

A dal eléneklése után megkezdődött a lakoma, társalgás, tósztozás. De néha komoly irodalmi viták is útat törtek maguknak. Emlékszem, hogy az akkor még első éveit élő, de virgoncz kedvű «Nyelvőr»-ben egy czikk Arany János nyelvét vette kritika alá. László, a nagy költő fia, noha e társaságban csupa kedély volt, fiúi és tanítványi kegyeletének teljes hevével kelt ki a birálat ellen. És a társaság nagy többsége, ámbár soraiba tartozott a «Nyelvőr» szerkesztője is, osztozott abban a nézetben, hogy a nagy nemzeti költők elé nem irhat iskolai szabályt a grammatikus, mert azoknak műveiben a népszellem fejezi ki a nyelv örök törvényeit.

Bent volt a társaság elfogadott programmjában az is, hogy a tagok időnként humoros fölolvasásokat tartsanak. Csak kettőre emlékszem. Hevesi Lajos olvasott föl egy jóizű rajzot, s e sorok irója értekezett a Betekints-dal eredetéről, költött okiratok alapján fölvivén annak származását az ősmagyar időkbe.

Mint a hogy létre jött, magától — szinte észrevétlenül — szűnt meg a víg Betekintstársaság. Tagjai közül sokan családot alapítottak; mások pályájok emelkedő fokozatain nélkülözték a kellő nyugodalmat és hangulatot; végre a haladó életkor is megkövetelte a maga áldozatát a tréfára hajló vidám elméktől. Legyen e rövid megemlékezés egykori létének szintén csak múló jele, melynél a történeti apróságok kedvelője megáll egy pillanatra.

Csiky Kálmán.

CLÉMENCE ROYER.

Sok kiváló nő tűnt fel a múlt században, a nőemanczipácziő századában a tudomány, a művészet és a közélet különböző terein, de egyiknek működése sem volt olyan komoly jelentőségű, mint a folyó hó 6-án elhúnyt *Clémence Royeré*. Ez a nő, kinek élete tudományos kutatásokkal, társadalmi szerepléssel telt el, nagyon különbözik minden más női nagyságtól. Filozófus volt és pedig oly tehetséggel és munkaerővel, mely férfiak közt is ritkaság. Oly szellemi szinvonalon állott, melyre nő még föl nem ért: mert voltak már kiváló szaktudós nők, irónők, agitáló nők, de a filozófia mindent áttekintő szempontjaira előtte még nő nem emelkedett.

Breton származású volt, Nantesban, Nyugat-Francziaországban 1830-ban született. Gyermekleánykorában nagyon vallásos, sőt miszticizmusra hajló volt, miért is szülei arra gondoltak, hogy apáczának adják. Mielőtt azonban ráborúlhatott volna az apácza-fátyol, a nagyon gyors fejlődésű leány mást gondolt s elment Párisba világi tudományokat tanúlni. A hires Sorbonneon, az első franczia tudományos intézetben tanúlt természettudományokat, melyeket szenvedélyesen megkedvelt. Az 1848-iki forradalom megszakította párisi tanúlmányait, de csak rövid időre, mivel nem sokára megint csendes, nyugodt tanyát talált Svájczban, a genfi tó melletti Lausanneban, hol nagy szenvedélylyel folytatta újra ismereteinek gyarapítását. S itt már nemcsak tanúlt, de tanított is. Előadásokat rendezett nők számára a filozófiából s előadásait kezdetben nagyon látogatták. De mikor kisült, hogy Lamarcknek, Darwin elődjének az elveit vallja, a hallgatók száma nagyon megcsappant. A lausannei nők nem akartak megbarátkozni azzal a gondolattal, hogy a magasabbrendű fajok az alsóbbrendűektől s így az ember a majomtól származik. Ez azonban épen nem rendítette meg a tudós nőt elveiben, különösen, mivel nemsokára hivatalosan is elismerték tudományos működését, a mennyiben egyik svájczi kanton egy nemzetgazdasági munkáját díjjal tüntette ki. Két év múlva pedig kiadta Darwin hires munkájának, «A fajok eredeté»-nek franczia fordítását, melyet feltűnést keltő bevezetéssel kisért. Ezt követte egy csomó természettudományi s természettudományos alapú filozófiai munka, melyekben a társadalmi fejlődést, a vallások történetét, az ember és a társadalom eredetét, az erkölcs történetét, a szép természetrajzát stb, tárgyalta.

Csupa bölcsészeti és társadalomtudományi kérdések, a melyeket nő, különösen ilyen magas szempontokból s ilyen nagy tudománynyal még nem tárgyalt. Hogy mennyire neme fölé emelkedett, azt Clémence Royer maga is igen jól tudta. «Egész életemen át szenvedtem nővoltom miatt», mondta egyszer. Nem jelenti azonban ez azt, hogy izléstelenül, tüntetőleg igyekezett volna nőietlennek, férfiasnak látszani, a mi pedig annyi emanczipált nő kellemetlen sajátsága. Őt egyáltalán nem a női nem mai helyzete felett való töprengés tette gondolkozóvá, mint a nőemanczipácziő legtöbb női harczosát, a kik, ha férfiaknak születnek, valószinűleg jelentéktelen emberek maradnak. Az elmének veleszületett ereje, a tudomány rajongó szeretete emelte őt a legkiválóbb férfiakkal egy sorba, kik közül egyik, *Renan* azt is mondta *Clémence Royer*-ről: elle est un *homme* de génie. (Ő zseniális *ember*). Ebben a mondásban, mely nem egy lángeszű nőnek, hanem lángeszű *férfinak*, kiváló embernek nevezi Clémence Royert benn van az ő legméltóbb jellemzése.

De épen ez a sajátsága okozta azt, hogy jelentőségéhez képest egész élte legvégéig csak igen kevesen ismerték őt. S ez a mellőzés fájt is neki; úgy hogy mikor 1897-ben a franczia tudományos és irodalmi világ nagy ünnepélyt rendezett a tiszteletére, az immár hatvankét éves leány a lázas örömtől megbetegedett.

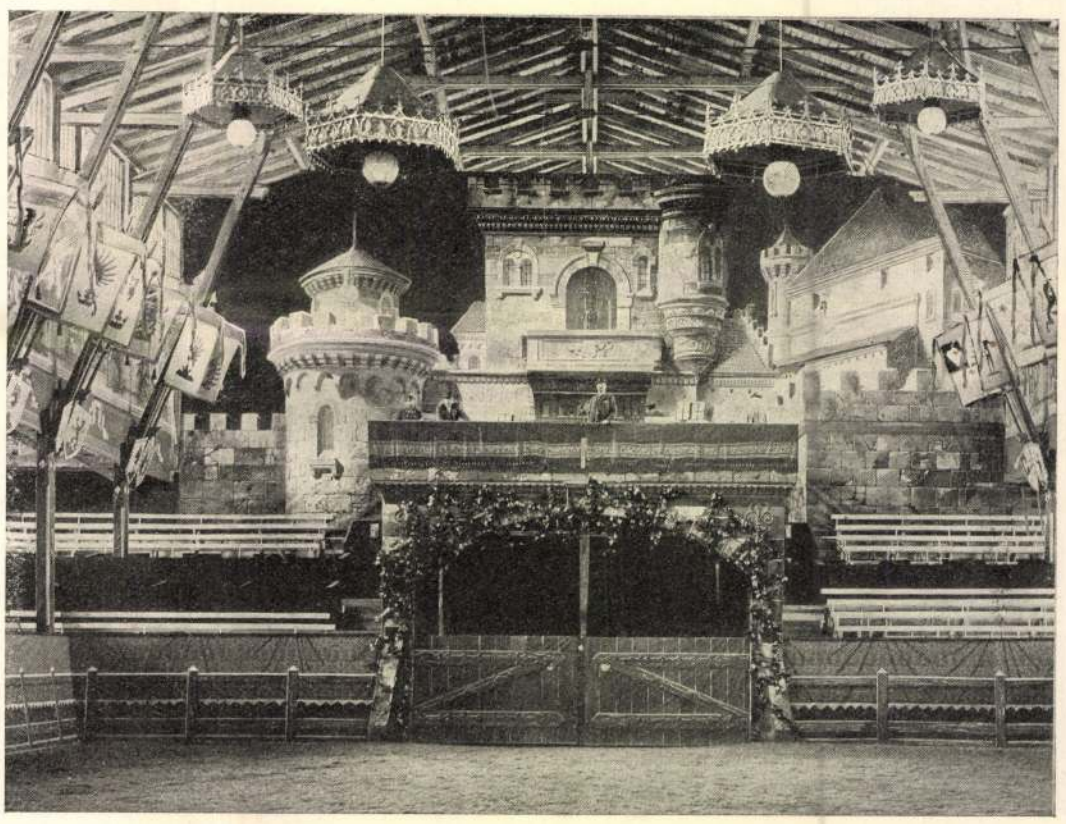

A nézőtér egy része.

KÉPEK A BUDAPESTEN RENDEZETT LOVAS-JÁTÉKOKBÓL.

Berenczei Kováts Géza amateur fölvétele.

KIS-OROSZOK BESSZARÁBIÁBAN.

A zsidók itt inkább praktikus szempontokból, mint buzgalomból térnek át, mert a zsidó hitfelekezeten levők nem viselhetnek állami hivatalt, házat sem vehetnek. Ezért az előttünk lefolyt ünnepély sem gyakorolt reánk valami mélyebb benyomást. Annál kedvesebb volt utána az a szíves, kellemes fogadtatás, melyben bennünket a ház úrasszonya részesített. Összebarátkoztunk és rövid kiszenevi tartózkodásunk alatt egy uzsonnára is vendégei voltunk az egyszerű, kedves kis paplaknak. Jól ismerjük mi az orosz irókból ezeket a kedves orosz uzsonnákat, mikor a fényesre kicsiszolt szamovár gőzölög a tiszta nyári ebédlőben, mely tele van rakva muskátlival és mályvával s a ház úrnője kívánság szerint forró csájjal vagy kávéval szolgál vendégeinek.

Barátságos emlékekkel mondtunk harmadnap istenhozzádot Kiszenevnek s újult erővel mentünk neki Besszarábia másik, még nagyobb és még kietlenebb pusztaságának. A táj ugyanaz, azonban a Dnyeszter környékét elhagyva, legtöbbnyire gyepen folytattuk útunkat. Pár száz méter különbség jobbra vagy balra, mindegy volt gépünknek; ha nem esik az eső, nem érezni az út hiányát, de mit csináltunk volna esős időben? *Bendery*, ez a roppant nagy falu, a hol sem czigány, sem orosz nem lakik, csak zsidó, az eddig látott fészkeken is túltesz piszok dolgában. Utczáját ellepi a magas tövis s még vendéglője sincs, csak korcsmája, mely magát «Grand Hotel»-nek nevezi! Mielőtt a városba beértünk, három vagy négy felborult szénásszekeret találtunk; lefotografáltuk, s eme fényképük mint hamisítatlan «besszarábiai csendélet» szerepel emlékeink között.

Átkelve a Dnyeszteren, e hatalmas, széles folyamon, a mely homokos ágyában nagy kanyarulatokat téve, lassan hömpölyög tova, egész gyönyörűséggel néztük azt a nagyszerű panorámát, melyet a másik oldal, a benderi magaslaton lévő vár, teljesen ép, szabályos falaival nyújtott. Hogy útunk folytatása mit rejt, azt körűlbelől leolvashattuk a mappáról, mely ugyanazt a képet mutatta, a mit már jól ismertünk. A számtalan mezei utak ismétlődtek, a dombok megsokszorozódtak, az elhagyottságot, a zajtalan pusztaságot fokozottan élvezhettük. S mindezt egy nagyon kellemetlen dologgal összekötve. A folyam balpartján ugyanis repülő hangyák milliója követte kocsinkat, rátapadt arczunkra, kezeinkre s nyakunkra, sőt maszkjainkra is, melyek nélkűl ezúttal igazán teljesen lehetetlen lett volna útunkat folytatni. Gyötrelmesnek mondhatom azt a pár órát, a melyet így eltöltöttünk s valódi szabadulásként üdvözöltük a naplementét, a mely elűzte ezeket a kellemetlen állatkákat.

Tyraspoltól kilenczven kilométernyire van *Strassburg*, a német gyarmatosok legnagyobb faluja s nyomon következnek egymás után *Mannheim, Baden, Ackermann, Freudenthal* és *Slobodienska*, megannyi virágoskertjei e vidéknek, a legbecsületesebb, legmunkásabb szász telepítvényesektől benépesítve. Különös: hogyan kerűltek ezek a németek gyümölcsfáikkal, veteményes kertjeikkel, alacsony falkerítéseikkel, ó-német házaikkal ennek a rengeteg elhagyatott orosz pusztaságnak a kellő közepébe?! Nem vagyok németbarát, de azután a sok nyomorúság, piszok, elhagyatottság után, a mit eddig láttunk Besszarábiában, kimondhatatlanúl jól esett egy ilyen derék munkás néppel találkozhatni, melylyel beszélhettünk, megértethettük magunkat, kik szivesen láttak, s kik már tudják, hogy kocsinkat nem az ördög hajtja.

Miután a vízmosásos dombokon nagyon elővigyázóknak kellett lennünk s csak lassan haladhattunk előre, késő este volt, mikor elértük Mannheimot, honnan Odessza még 60 kilométernyi távolságra van. Gépünk hangjával felvertük az egész békés falu népét s az Obmann (biró) és felcser (orvos), miután jól megvacsoráltattak bennünket s elmesélték nekünk minden dolgaikat, egész szeretettel tartóztattak a maradásra. De mi mégis tovább mentünk, tovább az idegen, sivár tájékokra.

Kováts Gézáné.

GABONA-MŰVELÉS AMERIKÁBAN.

A kenyérnek, melyet Európa eszik, jórésze egykor ott ringott aranykalászként az amerikai rónákon. Ebből látni legvilágosabban, mit jelent a világ számára Amerika, s különösen az éjszakamerikai Egyesült-Államok gabonatermelése. Mert a mi képünk, melyet legtöbbször erről a hatalmas fiatal államról alkotunk, téves, vagy legalább is egyoldalú: gyáraktól, milliós városoktól borított térségként áll előttünk, át meg átszelve vasutakkal s alig nyújtva valahol szabad területet, természetes eredetiségében megmaradt tájképet. A húszemeletes ház s a hozzátartozó városi lárma mellett, melyben a legtöbb európai Amerika képét látja, elfeledjük, hogy az oczeánon túli földrész óriási területein ép úgy ring a kalász és pitypalattyol a fürj, mint a mi magyar alföldünkön.

Igaz, ez az európaiaktól kévésbbé ismert nyugati államokban van így. Nemrég ezeken a tájakon, Dakotában, Kaliforniában, Utahban, Idabóban s még egy csomó más államban a földnek nem volt értéke s a ki akarta, annak adták. A lakosság ma is gyér s a mi, van majdnem kizárólag földmíveléssel és pedig gabonatermeléssel foglalkozik. S ez a kevés ember oly sikeres munkálkodást fejt ki, hogy ma ezeken az óriási területeken nincs miveletlen terület. Minél kevesebb munkával minél több értéket termelni: az amerikaiaknak ez a főelve itt is érvényesül.

Az itteni óriási gazdaságok tulajdonosai nagyobbára a kelet nagyvárosaiban, különösen New-Yorban laknak s birtokuk kezelését egy igazgatóra. bizzák. Egy ilyen igazgató aztán majdem katonai szervezetű gazdasági személyzetnek parancsol. S ez az egész emberhad, mely itt együtt él, a lehető legpompásabban, európai gazdaságokban soha fel nem található kényelemmel van ellátva. Nagyon tágas, egészséges házakban lakik az igazgatótól kezdve le a béresekig mindenki. Külön szakácsok főzik télennyáron az ételt s hátas és kocsiba való ló oly mennyiségben van, hogy a legjelentéktelenebb embernek se kell jóformán egy lépést se tenni gyalog. Minden nagyobb amerikai gazdaság büszkesége a gépszin: a gazdasági gépek számára épített külön házak, melyeknek tanult mehanikusokból álló gondozó személyzete van. S végűl állandóan működik egy központi iroda, mely a gazdaság legtávolibb pontjaival, továbbá a nagy városok közötti telefonhálózattal van összekötve s így az egész világgal a leggyorsabban érintkezik.

A gabonamivelés évenkint rendesen a mult évi szalma elégetésével kezdődik. Az Unio eme részén nagyobbára a tavaszi gabonát, vagyis a tavaszszal vetett búzát művelik s így a következő ősznek egy csendes napján szokott erre a szalmaégetésre kerülni a sor. Nagy területekre elosztva égetik el a szalmát, mely így hamvával nagy térségeket trágyáz. Októberben aztán megkezdik a munkát. Az ekék, melyekbe négy vagy öt ló van befogva, egyszerre két barázdát nyitnak. Ez e munka 4—6 hetet foglal el. A munkások, kik itt alkalmazva vannak, nem napszámot, hanem havi fizetést kapnak és pedig 20—30 dollárt s ezenkívül ételt, lakást s mosást. Reggel ötkor reggeliznek, este hét és félkor ebédelnek s dél tájban egy órai pihenőt kapnak.

A következő évben tavaszszal, rendesen márcziusban, de olykor csak áprilisban kezdődik a grubberezés, mely a szántást helyettesíti. Ezt követi a vetés, mely négy lovas és negyedfél méternyi területet átfogó vető-gépekkel történik. A vetés után gyakran a vető-gépek haladásával keresztben, sekélyen átszántják a földet, ez azonban nem általános szokás.

A vetés után a külön felfogadott munkások kilépnek a szolgálatból, melyet az aratáskor újból elvállalhatnak. A rendes személyzet e közben a kukoricza, zab s más állattakarmány körül foglalatoskodik. Az aratás előtt aztán újra felszaporodik a munkás-had. Minden gazdaság rendesen neki ismerős munkásokat fogad fel, a kik viszont szinte ismerős gazdaságokban az egész aratásidő alatt egymásután dolgoznak. Délen kezdik az aratást s az idénynyel, az érés idejével együtt haladnak észak felé s így eljutnak gyakran a Red Riverig is. Ez a vándorló aratóhad útjának jórészét az amerikai vasúttársaságok ingyen kocsijain teszi meg s így a munkások mozgó életmódja nagyon kevésbe kerül. Nyári keresményüket pedig télen mint jó módos polgárok a nagyobb városokban, St.-Louisban, St. Paulban, Chicagóban, Milwaukeeben költik el. S ez a jómód nincs ellentétben nyári életmódjukkal, mivel ekkor is, mint arató-munkások, a lehető legjobb ellátásban részesülnek. Egy arató munkásnak napi táplálkozása másfél koronába kerül, a mi tekintve az élelmiszereknek ily vidéken való óriási olcsóságát, érthetővé teszi a következő, rendes arató-munkás étrendet: konzervált marhahús, angol burgonya, besózott disznóhús, zöldborsó, thea, kávé, tejszín, sajt s mindenféle sütemény.

Berenczei Kováts Géza amateur fölvétele.

NÉMET FALU BESSZARÁBIÁBAN.

Egy rendes aratás körülbelől tizenkét napig tart s julius vége felé kezdődik. A nagyobb gazdaságok ilyenkor száznál több pótmunkást is fogadnak fel, a kiknek hetenkint körülbelül 60 koronát fizetnek. Az aratást három-négy lóval húzott aratógépek végzik, melyek a kalászokat balra dobják, honnan aztán a munkások keresztekbe rakják. Négy lovat többnyire csak a nedves időben használnak: rendesen elegendő három. Ezeket a dolgozó állatokat takarók védik a nap és a moszkitó-legyek ellen. Nemrég Kaliforniában egy új óriási aratógéget próbáltak ki, melynek kaszáló-része maga 16 méter széles. Ez a külön gőzgéppel hajtott aratógép levágja a kalászt, kicsépli belőle a magot s zsákokba gyűjtve veti ki magából.

Az aratás utolsó napja egyszersmind a cséplés első napja. Minden cséplőgéphez körülbelül harmincz embert alkalmaznak, cséplőgép pedig sok van. Az amerikai ember ugyanis úgy gondolkozik, hogy egy esős nap a gabonának többet árthat, mint a mennyit akár tíz cséplőgép értéke is képvisel s ép ezért annyi gépet vesz, a hányat csak bir. A sietség a cséplőgépek körül oly nagy, hogy a munkások még étkezésüket is a gép mellett, munkájok közben végzik. A szalmának egy részét a gépek fűtésére használják, a másik részét elégetik a mezőn.

A cséplés után a kész. zsákokba rakott búzát a vasút mentén levő elevátorokhoz szállítják. Minden egyes kocsit, mielőtt tartalmát a waggonok befogadnák, külön e czélra szerkesztett mérlegekkel megmérnek. A nyugati államok gabonájának legnagyobb része Minneapolisba, Minnesota állam fővárosába kerül, mely Amerika malomiparának központja. A hengermalmoknak különösen ez a hazája s innen kerül ki a legtöbb liszt, melyet Anglia, Dél-Európa s az angol gyarmatok elfogyasztanak.

A VÁSÁRCSARNOK HAJNALBAN.

A későn kelő fővárosiak nem is sejtik, hogy milyen mozgalmas élet van a vásárcsarnokokban és azok környékén kora hajnalban, midőn ők még javában aluszszák az igazak álmát, ha csak azok nem birnak erről tudomással, a kiknek ekkor kezdődik az este s az éjjeli kávéházból ilyentájt botorkálnak hazafelé a néma, néptelen utczákon.

Különösen a központi vásárcsarnok körül ilyenkor nagyon mozgalmas az élet s a hold is, a mint lebukik ott valahol a budai hegyek mögött, mintha csudálkozva pillantana a lámpák fényében fürdő hatalmas vashidra, pompás palotákra, melyek környékén valóságos falusi jelenetet lát, mintha egy darab vidéki vásártér szakadt volna oda mindenestől.

Egymást éri a sok falusi, pusztai kocsi, megrakodva mindenféle kosárral, zöldséggel, gyümölcscsel, meg pergő nyelvű kofával, a kik — a mennyire férnek — maguk is oda kuporodnak a rakott kosarak közé, várva, míg a sor portékáikra kerül, hogy betakaríthassák azokat a vásárcsarnok hatalmas boltozatai alá, vagy nagyszerű pinczéinek telhetetlen gyomrába.

Még este valamikor megindúltak ezek a kocsik és a derék, fáradhatatlan fejércselédek valamelyik falúból, vagy a világ haladván — tán a vasútról szállítják ide a portékát; elég az hozzá, hogy mindennek már kora reggelre helyén kell lenni, szépen berakva, elrendezve: ha majd jönnek a nagyságák s a «kisasszonyok» vagyis szakácsnék, készen találjanak mindent.

Mire pedig megvirrad, már akkorára az utczaseprők, a vásárcsarnoki szolgák tisztába hoznak mindent s a hét-nyolcz órakor arra sétáló fővárosi polgár már nyomát sem találja annak a sajátságos falusi életnek, mely kora hajnalban ott zsibongott.

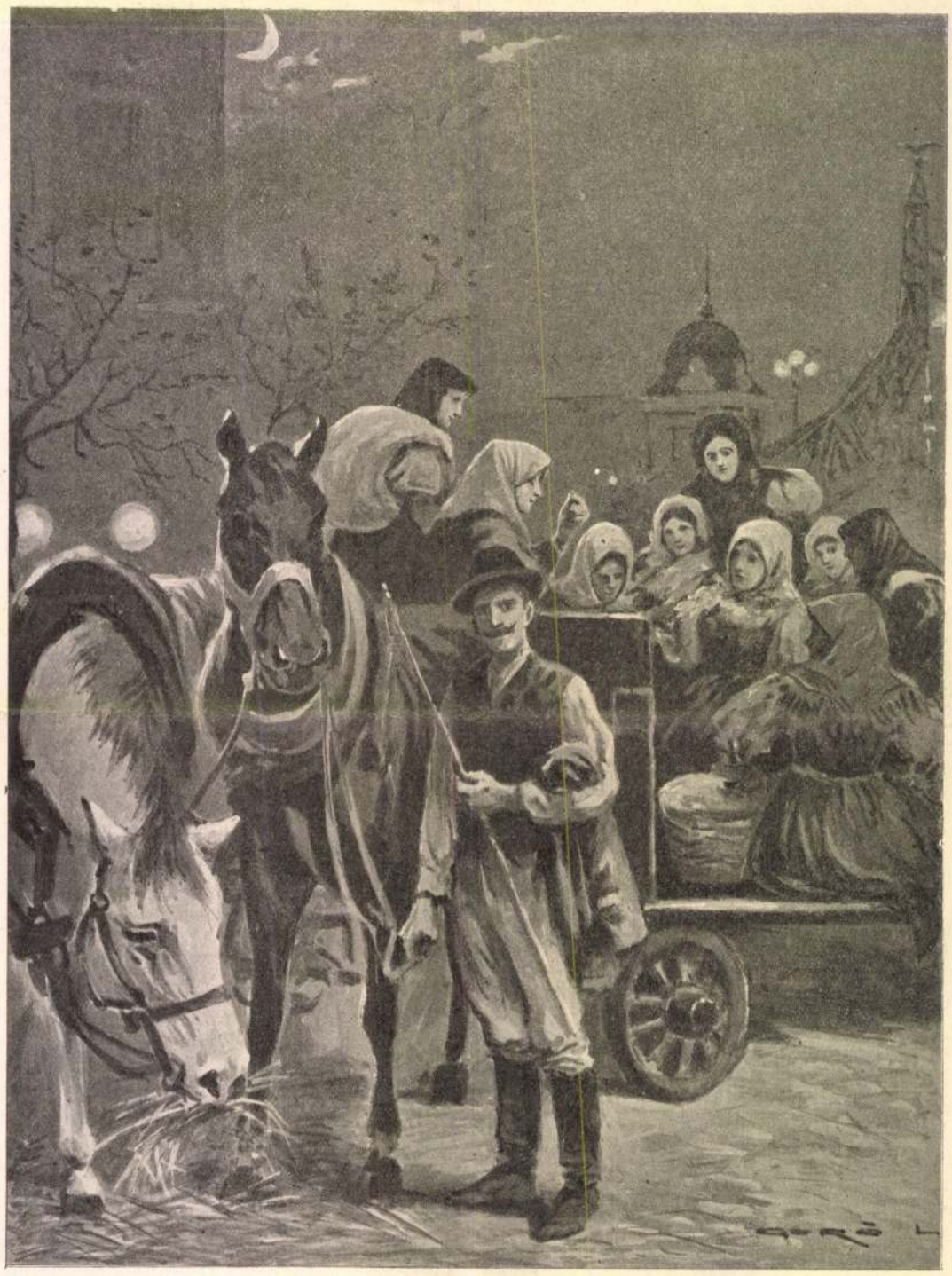

HAJNALBAN A KÖZPONTI VÁSÁRCSARNOK ELŐTT.

Goró Lajos rajza.

EGYVELEG.

* **A dél-afrikai** arany- és gyémántbányákban állandóan 60—70 ezer ember dolgozik. A munkaidő naponként tiz órára terjed.

* **Egy közönséges** vasúti mozdony átlag kilenczszáz lóerejű, az úgynevezett villámvonatok mozdonyai azonban még sokkal erősebbek.

* **Khinai udvariaskodás.** A világ legudvariasabb embere kétségkívül az előkelőbb khinai. A látogatót háza küszöbénél egy csésze teával fogadja. Míg a vendég helyet nem foglal, a házigazda annak jobb oldala mellől a világért sem távozik és le sem ül. Az első csésze tea után egy szolga lép a szobába, mindkét kezében egy-egy csésze teát tartva. A jobb kezében tartott csészét a vendégnek, a másikat urának nyújtja át, ezután pedig tenyerét szivéhez szorítva, azt akarja kifejezni, hogy urához hű akar maradni, a vendéget pedig tiszteli. Ezt a második csésze teát a vendég teájának nevezik s hamar meginni annyit jelentene, hogy a látogatást be akarják fejezni, a mit a házigazda nagy sértésnek tartana. Mihelyt a vendég a csészét szájához emeli, a szolgák rögtön a vendég hordszékéért futnak elő. Így tehát a csészéhez akkor kell nyúlni, ha csakugyan indúlni akarunk. A khinai mindenekelőtt a vendége korát kérdi. — Hogy vannak tisztelt fogai? — vagyis hány éve már, hogy azokat használja. Ezután a látogató gyermekeinek számát tudakolja, valamint azt is kérdezi, vajjon szülei a házban vannak-e még — vagyis élnek-e? — A vendég feleségét azonban semmi szin alatt szóba hozni nem szabad, mert ez khinai fogalmak szerint illetlenség volna.

* **A barodai fejedelem,** ki Indiából a koronázási ünnepélyekre Londonba jött, a lordmayor díszlakomáján olyan gyémánt, rubint és smaragdokkal kirakott kardot viselt, melynek értékét hatodfél millió koronára becsülik. Ennél értékesebb kardja a világon senkinek sincsen. A perzsa sah, a czár és a török szultán díszkardja mindössze alig egy millió koronát érnek.

* **A különféle drága szőrmék** oly módon való összevarrásához, hogy a szélek egymástól el ne álljanak, a zulu nők értenek. Egy elsőrangú londoni szőrmeárúház közelebb tíz zulu nőt akart erre a munkára szerződtetni, de egyikük sem volt hajlandó hazáját elhagyni.

* **Furcsa végrendelet.** Ezelőtt negyven évvel Bredwalt nevű párisi sakkjátékos végrendeletében meghagyta, hogy csontjaiból sakkfigurákat készítsenek s e czélra nagyobb összeget rendelt. Általános örökösül pedig azt a hölgyet nevezte ki, kit halála után Franczia-országban a legjobb sakkjátékosnak tartanak. A párisi sakk-klub a díjat Trebelli Antonia kisasszonynak, a hires énekesnőnek itélte oda, kinél jobb női sakkjátékost most nem ismernek. Trebelli kisasszony a több millióra rugó hagyatékon kívül még a Bredwalt csontjaiból készült sakkfigurákat is megkapta.

* **Gépzenekar.** Müller Bruce chicagói orvos az ismert automata-zenészek mintájára egész zenekart készíttetett tizenegy életnagyságú alakkal s a megfelelő hangszerekkel. Az alakok belsejében levő gépek nemcsak a zenét adják elő, de minden egyes alakot megfelelő mozgásba hoznak, úgy hogy egyszerre látjuk és halljuk működésüket, mintha élnének. Összesen mintegy 3000 automata-hangszer van a gépekben 60 négyzetcentimétertől egy fél négyzetméter nagyságig s legalább 6000 billentyű. A zenekar játszó alakokon kívül van egy női karmester alakja is. A rendkívüli szorgalommal és ügyességgel készült zenekar Chicagóban nagy feltűnést keltett és Európába is el akarják hozni hangversenyek rendezésére.

* **Veszteségek a lóversenyeken.** A londoni lovaregylet adatai szerint a versenyeken évenkint 1200 millió koronát vesztenek el. Ebből 240 millió az angol versenyekre, 480 millió Ausztráliára, a többi pedig egyéb államokra esik.

* **Saját haláláról irt tudósítást** Donzelott Mátyás párisi hirlapiró. Egy városi zavargás alkalmával a Pantheonnál irta jelentését s barátaival küldötte el a laphoz. A rendőrség lövésekor őt is golyó találta s midőn az orvos segítségére sietett, felkérte őt, hogy előbb irjon egy pár sort tudósításához: «3 óra 20 percz. A rendőrség lövésére hárman sebesültek meg és egy férfi meghalt». «Ki az a halott?» kérdi az orvos. «Én magam!» felelte a hirlapiró, de többet már nem tudott szólni s nem sokára csakugyan meghalt.

* **Az eddigelé ismert** legnagyobb gyöngyöt ezelőtt nehány héttel egy lancingen-i szegény halász felesége találta véletlenül egy kagylóban. A körte alakú $^3/_4$ hüvelyk hosszú, rózsaszínű gyöngyöt egy chicagói kereskedő 72 ezer koronán vette meg a halásztól, most pedig 400 ezer koronát igérnek érte a menynyiért azonban tulajdonosa nem akarja eladni.

* **Az angol kormány** tagjainak fizetése egy évre összesen 2.400,000 koronára rúg. A legnagyobb fizetést, 480 ezer koronát, az irlandi alkirály huzza, a pénzügyminiszter fizetése 192 ezer korona, a többi miniszteré egyenkint 120 ezer korona.

39. SZÁM. 1900. BUDAPEST, SZEPTEMBER 30. 47. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) együtt { egész évre **24** korona, félévre **12** „ | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre **16** korona, félévre **8** „ | A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) { egész évre **10** korona, félévre **5** „ | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

A PERZSA SAH BUDAPESTEN.

Ki gondolta volna csak negyven-ötven évvel is ezelőtt, hogy az akkor még sok tekintetben kisszerű Buda és Pest mint egy varázsütésre, olyan nevezetes főváros legyen, melyet rövid időközben egymásután látogassanak meg idegen országok uralkodói is: a török szultán, a német császár, a román és szerb király, a siami király és az ősrégi Perzsiának két hatalmas uralkodója.

E napokban Muzaffer-Eddin perzsa sahot fogadta fővárosunk vendégül, a ki a ragyogó Páris után is kivánta látni Budapestet s valójában talált itt annyi nézni valót, annyi nevezetes dolgot, a melyek képesek voltak figyelmét lekötni, sőt az oly sokat utazott, látott fejedelmet arra indítani, hogy konstantinápolyi útjából visszatérve, még itt töltsön pár napot.

A sah látogatása annál inkább érdekelhetett bennünket, mert mondhatni vérszerinti rokonunk, a mennyiben az uralkodó család török eredetű; országával Perzsiával pedig, kétségtelenül, századokig közeli érintkezésben lehettek őseink. Számos szavunk perzsából származik, így többek közt az «Isten», «ármány», «ördög», «ezer», stb. Hogy pedig a magyar ruhában s népies ornamentikánkban is sok perzsa elem van, valamint őseink fegyverzete részben perzsa eredetű volt, — azt az összehasonlítások eléggé bizonyitják.

S ezekről van tudomása a sahnak is, a ki e tárgyról több izben beszélgetett Vámbéryvel, kitünő tudósunkkal.

A sah nem pusztán szórakozásból, kedvtelésből utazik, hanem tanúlmányozás czéljából is és megfigyel mindent, a mit birodalma javára lehetne fordítani. S ha ittléte alatt több olyan közintézetet meg nem látogatott, a melyeket programmjába fölvett volt, az csak kimerültségének s gyöngélkedő állapotának tulajdonítható. Azon látogatások is, a melyeket megtett, többször láthatólag nehezére voltak.

Szembetűnő is volt a sah jóindulatú, igazi

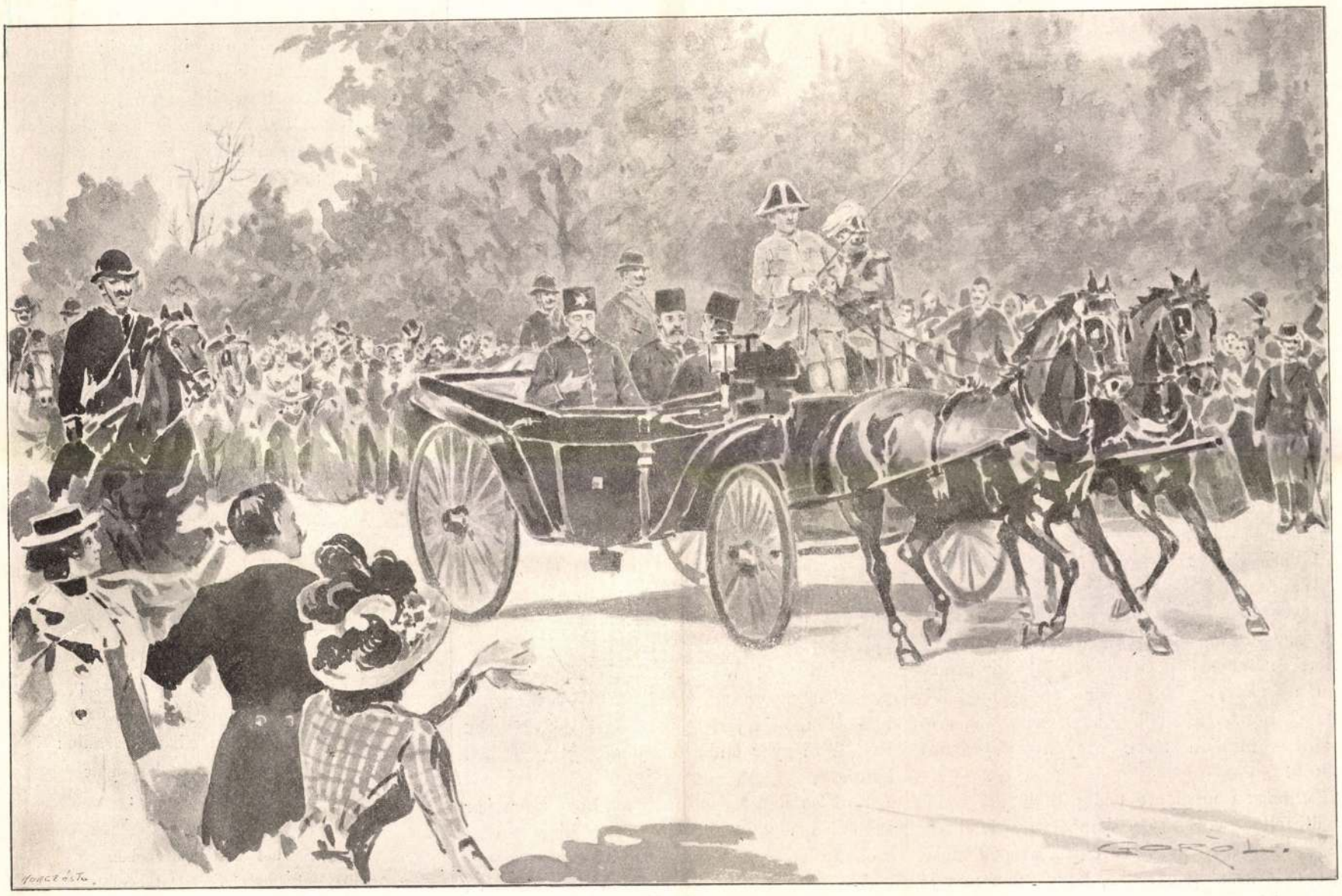

Goró Lajos rajza.

A PERZSA SAH BUDAPESTEN. — A SAH KOCSIZÁSA A LÓVERSENYRE.

A PERZSA SAH BUDAPESTEN. — A SAH SÉTA-KOCSIZÁSRA INDUL.

Weinwurm fényképe.

keleties arczán, valamint egész testtartásán a bágyadtság, fáradtság: a mi oly hosszas utazás, annyi ünnepeltetés után, a miben mindenütt része volt, valóban nem volna csoda, ha vesebaja nem bántaná is. Hiszen még kiséretén is — mely nagyobbára erőteljes és feltűnően szép férfiakból állott, — meglátszott már a kimerültség, a pihenés után való vágy.

A sah már a magyarok iránti rokonszenvvel telt szívvel érkezett hozzánk, mert atyja, Naszr-Eddin, — ki tudvalevőleg nehány éve szintén megfordúlt nálunk, — útazásairól írt könyvében melegen, nagy rokonszenvvel, dicsérettel emlékezik meg a magyarokról s azoknak ragyogó fővárosáról.

S Muzaffer-Eddinnek rólunk táplált kedvező véleménye, irántunk már előre érzett rokonszenve nem változott meg, sőt növekedett, a mint közénk jött s bennünket megismert.

Több ízben említette ezt környezete előtt, többször mondta Vámbérynek is, a kitől behatóan kérdezősködött a magyar viszonyok felől; s örömének adott kifejezést, hogy a szintén keleti származású és nem nagy számú magyar nép immár minden tekintetben megállja helyét a nagy, mívelt nyugoti nemzetek sorában.

Ha erről beszélt, kiderült rendesen oly szomorú arcza; tán arra is gondolt ilyenkor, hogy egykor még az ő népe is fel fog emelkedni mostani elmaradt állapotából s újra feltűnhet még Perzsia fényes napja, mely az őshajdankorban beragyogta az egész világot s a míveltség áldásait sugározta szét távoli tartományokba is. Miért ne lehetne ez majd megint úgy, hiszen lám, a keletről jött magyar nép is, hogy feltámadt a tetszhalálból, állama hogy megerősödött s minden téren milyen virágzásnak indúlt!

Különösen meglepte pedig Budapest rendkívüli fejlődése. S midőn Vámbéry a századokig tartó török-magyar háborúkról beszélt neki, előadását azzal fejezve be, hogy most már jó barát a két nemzet, a magyarok pedig a szörnyű pusztúlást kiheverték, — a sah mosolyogva mutatott ki a Hungária-szálló ablakán s így szólt:

— Látom; íme itt alattunk, bizonyítja ezt a magyarok fényes fővárosa.

A magyarok származása, története iránt élénken érdeklődött s ezek felől is sokszor beszélgetett a magyar tudóssal. Kérdezte többek közt, hogy rokonok-e a magyarok a perzsákkal?

Mire Vámbéry azt felelte, hogy a «perzsákkal ugyan nem, de felségeddel igen, mert a magyarok török rokonok, felséged pedig a szintén török Kadzsar-családból származik.»

Erre a sah mosolyogva jegyzé meg:

— Kadzsar — Madzsar! (A gy-t ugyanis nem tudja sem a perzsa, sem a török kimondani s a magyart madzsarnak ejti.)

Beszélgetett aztán arról is, hogy a perzsák jó lovasok s a mint látja, e tekintetben a magyarok is nagyon kitűnnek. Különösen tetszettek neki a lovas rendőrök.

Nagyon megtanúlta az «éljen» szót is, a mi nem csoda, mert ugyancsak sokat hallotta.

Kérdezte, hogy mit jelent ez? Mire megmagyarázta neki Vámbéry, hogy ez nem egyéb, mintha perzsául ezt mondanók: «Zinde bad», vagyis élő legyen.

S ez rendkívűl tetszett a sahnak.

Hogy különben milyen jól érezte magát a «királyok királya» Magyarországon s mennyire megszerette a magyarokat, kitűnik abból is, a mivel egyebek közt Vámbéryt megbízta. Azt mondta ugyanis egy beszélgetés alkalmával neki:

— Ird meg Wagnernek, de rögtön, hogy megint úgy szeretem őt, mint azelőtt, s mihelyt haza érek, mindjárt be is bizonyítom ezt neki. Hiszen magyar ember ő s jónak, igaznak kell lennie.

Ennek magyarázata pedig az, hogy a magyar születésű Wagner, ki mint honvédtiszt perzsa szolgálatba lépett, ott tábornoki rangra emelkedve, a sah egyik legkedveltebb emberévé lett, de a legutóbbi időkben holmi irigyek áskálódásai folytán némileg elhidegült iránta a sah; és most, mikor pár napig magyarok közt volt, megint régi meleg szeretetében kívánja részesíteni.

Igen tetszett a sahnak az is, hogy valahányszor szállásán az ablakhoz lépett, folyton nagy, érdeklődő közönséget látott ottan körűl csoportosúlni; ha pedig kikocsizott, akkor is az egész útvonal el volt lepve nagyszámú éljenző néptől, a mit az iránta érzett rokonszenvnek tulajdonított.

Tapasztalatait, élményeit mindig pontosan följegyeztette; mikor Vámbéryvel beszélgetett is, mindig ott volt iródiákja s felirta a társalgás tartalmát. Erre a sah maga figyelmeztette a tudóst, mondván, hogy ezt azért rendelte el, mert útazásáról ő is könyvet fog írni, miként ezt atyja tette.

S hogy ebben a könyvben nagy elismeréssel és szeretettel fog a magyarokról megemlékezni, arról biztosak lehetünk.

CASTAGNAVIZZA.

Fenn a kolostor vén, mohos falánál,
Kálvárja-kép alatt, egy cziprus árnyán,
Magamban elmerengek, széttekintvén.
A déli ég — dúsabb mint a miénk, —
Mosolygva szórja aranyát özönnel
A völgybe szét, a mely alant terűl
És a tavasznak zsendülő mezében
A nyájas égre visszamosolyog.

S mind e sugár-özönből, mely köröttem
Áradva játszik völgyön és hegyen;
Az ég s a föld mosolyja derüjéből,
A melyben új életnek hangja zendül:
Mindebből nem jut egyetlen sugár
Itt a tetőn, a vén falak közé:
Élők és holtak temetőjibe.
Alant a sírbolt komor üregében
Pihennek sort elvesztett koronák,
Fényökkel egykor a világra szólók,
Porladva most, temetve mindörökre,

A keresztfáról egy darab,
A vasszeg benne még,
A mely általverte az Ur
Áldó, fehér kezét.

A kard, mit Caesar forgatott
A gallusok között,
A ruha, melybe egykoron
Poppaea öltözött...

S az ablakmélyedés mögött
Kis himzőasztalán
Csipkét szőtt, szőtt, szövögetett
Egy kedves ifju lány.

Beragyogta aranyhaját
A fehér fényözön —
Don Calvados, a nagy tudós
Csak áll a küszöbön.

S ki nem szeretett mást, csupán
A régiségeket,
Valami furcsa, nagyszerü,
Szokatlant érezett.

Mester, — suttogta elhalón
S a szava elakadt:
Csak azt add nékem, a mi itt
A legfiatalabb . . .

Farkas Imre.

AZ IGAZSÁG ESERNYŐJE.

Elbeszélés. Irta **Tudor Yenks.**

Az öreg biró fáradtan támaszkodott iróasztalára és gúnyos arczkifejezéssel hallgatta a védőügyvéd lelkes előadását a vádlott érdekében. Ámbár gyilkosságról volt szó, a bűnt nem lehetett egyenesen reábizonyitani a vádlottra és a védő lelkiismeretesen részletezte azokat az érveket, melyek a körülményekből alkotott közvetett bizonyítékok ereje ellen szólnak, azokat az érveket, melyeket a biró már nagyon, de nagyon sokszor hallott.

Előre tudta lépésről-lépésre, mikor fog a védő reátérni arra, hogy «jobb ha ötven gonosztevő menekül meg, mint ha egy ártatlant itélnek el» és hogy mikor fogják felszólitani, hogy fontolja meg jól a dolgot, mert ha a legcsekélyebb kétely forogna fenn, akkor esküjénél fogva köteles a rabot felmenteni.

A megszokás eltompítja a biró rokonszenvét, de ennek a vádlottnak oly nyilt tekintete volt, hogy erős hatást tett a biróra.

Mialatt a védő a birói tévedések egész sorozatát adta elő, a biró a padon gondolatban ismételte azokat a pontokat, melyekkel az esküdtek előtt akart vádat emelni. A biró úgy érezte, hogy a dolog világos, észszerű és meggyőző és a védőügyvéd beszédét ostoba érzelgősség színében tünteti fel. Valóban nem is érdemes, hogy olyan férfiak, a kiknek már benőtt a fejüklágya, komolyan vegyék az effélét.

Mégis volt a vádlott tiszta tekintetében valami nyugtalanító. Ártatlan lenne-e? De a biró elvetette ezt a gondolatot, mint a jogászi észjárással össze nem férhetőt.

Ő mindig hitt az összetett bizonyitékok bizonyító erejében. «Adjátok ide — szokta volt mondani — a tények megdönthetetlen bizonyitékait, a «száraz tényeket», melyeket nem hallgattathat el s össze nem zavarhat a védőügyvéd, és a melyek fölött vitatkozni nem lehet».

Arcza ismét felvette megszokott birói komolyságát, a védő pedig azzal végezte beszédét, hogy hevesen tiltakozott a vád ellen.

A törvényszéki terem csendje megszünt, mikor a hallgatóság felszabadult a hallgatás kényszere alól. A biró az órára nézett és megkönnyebbülve látta, hogy felfüggesztheti a reggeli ülést.

— Uraim, — jelentette, — az ülést felfüggesztem, legyenek pontosan a helyükön fél háromkor délután.

Egy óra volt, és a rendes felfüggesztés egy órára van megszabva, de a biró meghosszabbitotta az időt, hogy egy kis komissiót végezhessen, melylyel a felesége megbizta.

Esős idő volt, a biró felesége elhatározta, hogy nem fog kimenni, ha a biró elvégezheti helyette ezt a kis megbizást a villásreggeli ideje közben.

A biró felesége korához képest egy kicsit tetszvágyó volt, és azt tartotta, hogy a sütővas a toilette-asztalának nélkülözhetetlen kelléke s bájainak elősegitője. Új sütővasat venni, ime ez volt a biró feladata.

Nagyon megbánta, hogy elvállalta ezt a megbizást, mert elméje most mással volt elfoglalva. És mivel a sütővasra kellett gondolnia, otthon felejtette az esernyőjét, mely nélkül sohasem szerette méltóságos kürtő-kalapját az időjárásnak kitenni. Gyalog ment a fodrász-üzletbe — olyan városrészben volt az üzlet, a hová ő ritkán szokott járni — és megvette a sütővasat.

Hogy meneküljön a zivatar elől, a biró elhatározta, hogy megreggelizik az első vendéglőben, mely útjába esik, remélve, addig eláll az eső, mig reggelijét elfogyasztja.

Mindjárt talált is egy szerény vendéglőt és egy gyors tekintetre teljesen megfelelőnek találta. Belépett, a terem hátsó részébe ment és leült egy üres asztal mellé.

Mialatt a biró evett, gondolatai a törvényszéken most tárgyalt esetre tértek; elismételgette magában a vádak összefoglalását, melyet az esküdteknek el akart mondani. Aztán kifizette számláját a pinczérnek, borravalót azonban elfelejtett neki adni. Fölvette a felső kabátját.

Mikor körülnézett, hogy nem hagyott-e valamit ott, észrevett egy esernyőt, mely a falhoz volt támasztva. Csinos, új, fekete selyem, karcsú ernyő volt, közönséges bambusz-nyéllel. Vagyis ez az esernyő ikertestvére lehetett volna az övének, mely most otthon pihent előszobájában, az esernyő-tartóban.

Az esernyő tulajdonosa háttal ült a birónak és semmit sem látott az egészből; de történetesen ép, mikor a biró az ajtóhoz ért és megállt, hogy az ernyőt kinyissa, a jogos tulajdonos megfordult, látta, hogy az esernyője eltűnt, megismerte azt az idegen kezében és izgatottan kiabált.

EGÉSZ SEREG VENDÉG ÉS PINCZÉR ÁLLTA ŐKET KÖRÜL.

— Hallja csak! Álljon meg! Hová megy az esernyőmmel? Szemtelen csirkefogó!

A biró megfordult, az a másik pedig gyorsan közeledett feléje. Ilyen szavakkal illetni valakit, a ki a legnagyobb tiszteletthez volt szokva, kétszeres sértés!

— Az ön esernyője! — válaszolta nemes és lesújtó haraggal. — Uram, ez nem az ön esernyője. Ez . . .

De a szavak a torkán akadtak, mert hirtelen eszébe jutott, hogy hiszen a maga esernyőjét otthon hagyta. Mégis tovább folytatta, alig tudva, mit mond.

— Ha ez az ön esernyője, akkor hol az enyém? Ép ilyen volt.

— Semmi közöm hozzá, hogy hol az öné! — felelte a másik, miatt a biró azon tünődött, hogy hazugságot mondott-e zavarában?

— Hallgasson, — mondta az esernyő tulajdonosa, a ki már elvesztette a türelmét. — Az ilyen esernyő-lopás nagyon aljas dolog az én nézetem szerint. Boldognak mondhatja magát, hogy nem hivok rendőrt.

— Hivjak rendőrt? — kérdezte a pinczér, kinek a biró elfelejtett borravalót adni.

— Nagyon sok dolgom van ma délután. Hadd szökjék ez a betyár, — felelte az esernyő tulajdonosa.

— De uram, — kezdi ismét a biró.

— Ne urazzon engem! — volt a válasz. — Gyűlölöm az alattomos tolvajokat.

— Én előkelő ember vagyok, — mondja végre a biró. — Nem tetszett hallani arról a bíróról, a kit . . .

Mielőtt megmondhatta volna a nevét, a becsületében gázoló tulajdonos vihogva félbeszakitotta:

— Lehet ön előkelő, a hogy mondja, de azért még sem viheti el az esernyőmet. Én nem ajándékozok selyem ernyőket az előkelőség jutalma gyanánt. És a mi az ön barátját, a birót illeti, az is valami mihaszna ember lehet, a ki mint az úr, ép úgy elvinne egy esernyőt, ha a kezeügyébe kerül. Ön bizonyára tanárnak vagy doktornak, vagy birónak mondja magát. Manapság minden csavargó az. Az én tanácsom az, hagyjon fel a dologgal, öreg és menjen a pokolba.

Egész sereg vendég és pinczér állta őket körül, helyeslőleg integettek és vigyorogtak. A biró látta, hogy a közvélemény ellene van és nem tagadhatta, hogy a «száraz tények» is ellene vannak. Még jó, hogy csak esernyőről volt szó.

A biró látta, hogy nincs más választás, mint vagy feláldozni a délutánját, vagy megszökni. Egy inspiráczió szállta meg hirtelen.

— Uram, — jegyezte meg gőgösen, — itt van a névjegyem.

Ez egy kissé kijózanította a tömeget. Tiszteletteljesen nézték a birót, mikor kivette a tárczáját és előkeresett belőle egy papirost, előkelőségének elsőrendű bizonyitékául.

De a sors ellene fordult. Mikor a biró kivette az egyedüli névjegyet, mely a tárczájában volt, egyetlen pillantás meggyőzte arról, hogy el van veszve. A névjegyen ez volt:

Leczynski Raoul
fodrász.

Ez az a külvárosi fodrász, a kitől a sütővasat vette. Gyorsan visszatette a tárczájába és mereven nézett vádlóira.

A hallgatóság hangos nevetésben tört ki, és az esernyő tulajdonosa megadta neki a kegyelemdöfést azzal a megjegyzéssel: Nem sikerült a becsapás, ugy-e bár öreg? Most aztán takarodjék, de hamar.

Vannak vitéz lelkek, melyek föllázadnak ilyen

alkalommal. De a biró ezt nem tette. Csak úgy forrt benne a méreg, és úgy érezte, hogy pofon kell ütnie azt az embert, vagy ott hagyni. Megfordúlt és elsietett, már nem is volt más kívánsága, mint a menekülés.

*

Mikor a törvényszék ismét összeült, a biró, — a ki egy kicsit elkésett — elkezdte az esküdtek előtt előadni a vádját. Erősen érvelt az ellen, hogy a látszat mennyire félre vezeti az embert és figyelmeztetett arra, hogy nem szabad elhamarkodni az itéletet. Megőrizte részrehajlatlanságát, de minden mondatát megélénkítette és megihlette a könyörületesség szelleme.

A vádlott elámulva hallgatta. Valami rejtelmes magnetizmus közölte vele biztos érzését annak, hogy a biró a fölmentésén dolgozik. Az ügyvédek, az esküdtek, a terem hallgatósága mind érezték az áramlat megváltozását. A biró figyelmeztette az esküdteket, hogy a vádlott kifogástalan előéletét tekintetbe kell venni a tények bizonyítékai ellenében is. Minden sziv felhevült nagy ékesszólása tüzétől, és mindnyájan a fölmentést várták.

— Nem bűnös, — szólt az esküdtszék elnöke, mikor az esküdtek rövid tanácskozás után visszatértek, és egy ártatlan ember élete meg volt mentve. Csak egy esernyő állt a vádlott és a halálos itélet között.

Angolból fordította: *Szántó Frigyesné.*

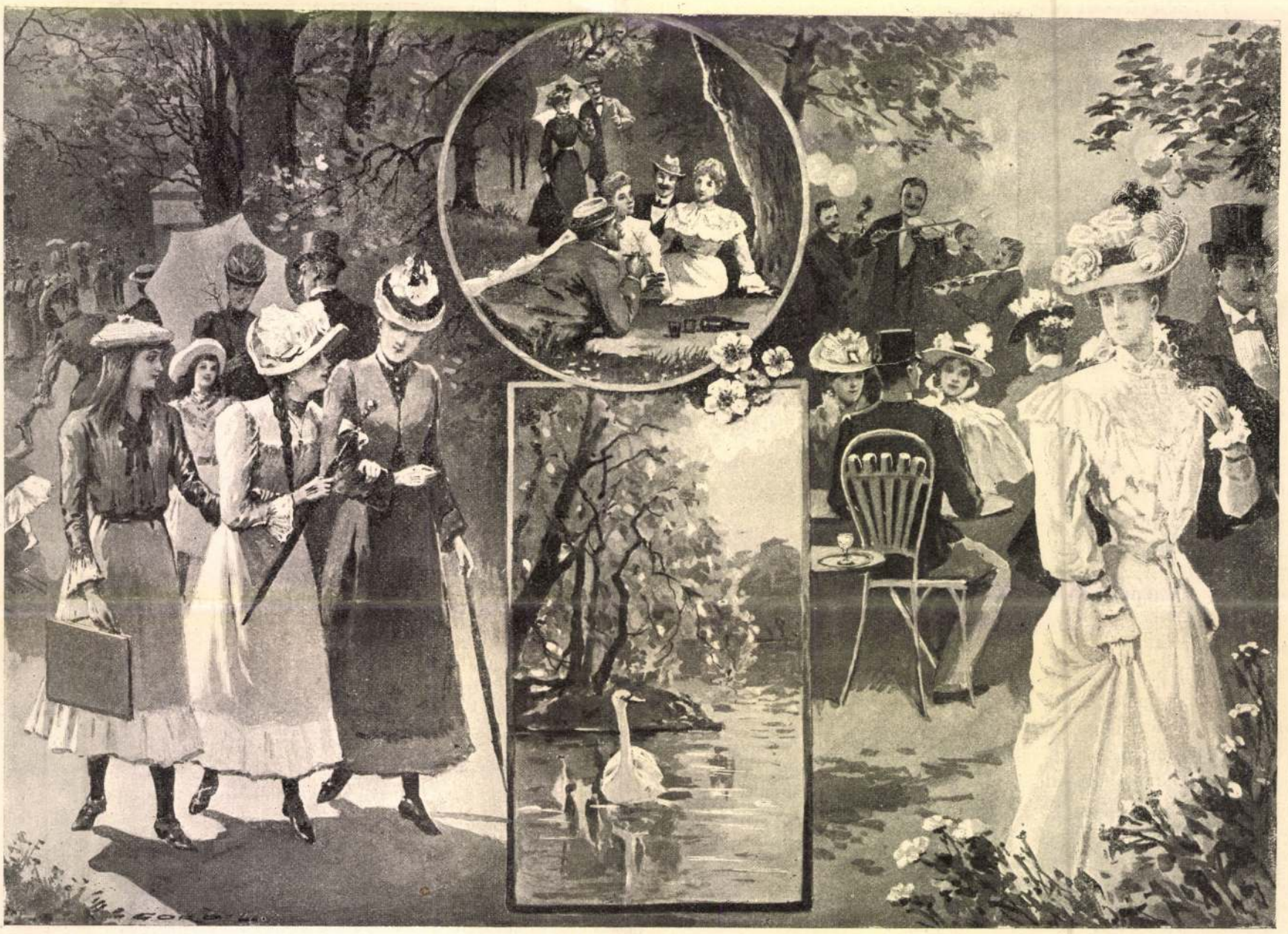

A BUDAPESTI VÁROSLIGETBŐL. — Goró Lajos hátramaradt rajzaiból.

CZIGÁNY-TELEPÍTÉS.

Újabb időben ismét megfontolás tárgyává tették az illetékes körök a czigány-kérdés rendezését s tanácskozások folynak erről az immár háromszázados kormányzati kérdésről.

A magyar törvényhozás és közigazgatás történetének régi, sokat bolygatott kérdése ez s József főherczegnek ismert kisérlete az alcsuthi telepitéssel nem egyetlen példája a czigány-kérdés rendezésére való törekvéseknek.

Czigányaink a XIV. század végén vagy a XV. elején tűntek fel nálunk úgy, mint Európa más részeiben is, nagy feltűnést keltve mindenütt, a hol megjelentek olajbarna arczukkal, különös ruházatukkal és eredeti nomád szokásaikkal. Előbb Németországban, majd pedig Svájczban, Olaszországban, Franczia- és Spanyolországban terjedtek el tőlünk s utoljára Angliába is elkalandoztak. Sajátszerű szokásaik, ravaszságuk és kóbor életmódjuk azonban csakhamar magukra vonták a hatóságok figyelmét s alkalmat adtak a kényszer-rendszabályok egész sorára, melyekkel korlátozni igyekeztek bevándorlásukat.

Csakhogy ez nem volt könnyű munka, mert habár a lakosság kezdetben bizalmatlanúl fogadta is őket, de apró ügyességeik által, a mikhez tartozott a kártya-vetés, az üstfoldozás, itt-ott sikerült annyit elérniök, hogy eltűrjék őket. Miután gyökeres kiirtásuk nem sikerült, más módhoz kellett folyamodni, hogy legalább rendes életmódhoz szoktassák, állandó helyekre telepitsék és a polgárosulás jármába fogják őket.

Növelték nálunk a czigányok veszedelmét a belháborúk következtében előállt zilált állapotok is. Velük született furfangjukkal sok helyt ügyesen tudták kiaknázni az általános fejetlenséget s a törvényhatóságok védekezését sokszor sikerült kijátszaniok. Volt eset rá, hogy hajduknak adva ki magukat, fegyveresen támadtak rá egyes községekre, megsarczolták azokat, a szegény jobbágyság lovait ellopkodták s Lengyelországban eladták. Épen azért legjobban garázdálkodtak a határszéleken, Szepesben, Pozsonyban, Beregben, Ungban, a hol könnyebben odább állhattak a lopott zsákmánynyal.

A megyék megtették, a mit tehettek. Igyekeztek gátat vetni a rakonczátlan nép kártételeinek, végzést végzés után hoztak, hogy földbe vájt viskóikat lerombolják, sátraikat fölégessék s paraszt módra épitsék fel újra. Ismételten lelkére kötötték a népnek, hogy ne higyjen a czigányok mézes-mázos szavainak, hitegetéseinek, melyekkel marháikat, sőt készpénzüket igyekeztek tőlük kicsalni. Mindez nem sokat használt; a kóbor czigányok elszaporodása valóságos csapás lőn egyes vidékekre s mindinkább érezhetővé tette az országos intézkedések szükségét.

Már 1724 deczember 4-én a helytartó-tanács is beleavatkozott a czigányok dolgaiba s szigorúan meghagyta, hogy állandó lakhelyhez kössék őket, a csavargókat pedig megrendszabályozzák. E rendelet értelmében Komárommegye kezdte meg a tevékenységet s Heves- és Pestmegyékkel együtt átirván a törvényhatóságokhoz, egyértelműleg elhatározták, hogy jövőre megtiltják a lótartást a czigányságnak, kötelezi őket, hogy jövő Szent Iván-napig lovaikat eladják, különben elveszik tőlük s hogy minden csapat magyar vajdát válaszszon, a kinek feladata összeirni a czigányokat. A ki az összeirásban benne nem lesz, azt elfogják és börtönbe vetik. Kimondták azt is, hogy jövőre minden czigány köteles földesurat vallani s annak telkén lakni, mert a ki ezt nem teszi s folytatja a nomád életet, azt örökre kitiltják a vármegye területéről, vagy tömlöczre vetik.

Már ekkor különben, a XVIII. század közepe táján árnyéka volt csak meg a vajdák egykori hatalmának. A hol meghagyták is a vajdaságot, minden Szent György napján új választás alá vetették a vajdát, büntető hatalmát nagyon megszorították s adót sem engedtek kiróni a város engedelme nélkül. Hogy az országszerte nagyon elterjedt lólopásnak végét vessék, sok helyt a czigányokat eltiltották a kupeczkedéstől s csupán az aranymosó czigányoknak engedték meg a lótartást, arra való tekintettel, hogy ezeknek gyakran nagyobb távolságokra kellett munka végett menniök, a mesterségük folytatásához nélkülözhetetlen sulyosabb szerszámokkal.

Jellemző, hogy oly időben, mikor még a dohányzás a vagyonosabb körökben is csak szór-

Az Úr imádságát ütöm fel
(Kisérőm a nehéz uton.)
S vigasztalást vegyít a kínhoz
A te imád, óh Jézusom!
Imádság kell a szenvedőknek,
A kit a sors árván hagyott.
Úristen, én nem zúgolódom:
Legyen a te akaratod.

Föl nem panaszlom a világnak,
Csak szellemednek, jó anyám,
Milyen kopár volt ifjuságom,
S hogy mennyi bánat szállt reám.
Tűrtem, reméltem, megalázva
Idegenek közt éltem én;
De azt a régi imakönyvet
S emléked szentül őrizém.

Költemények. *Irta Szász Gerő. Kolozsvár 1895.* Negyven éves költői pálya emléke e gyűjtemény, s midőn a jeles egyházi férfiút ez alkalommal tisztelői, barátai ovációkkal halmozzák el, mi is szivesen kivánunk szerencsét a megfutott pályához; mert kevés választottnak adatik, hogy negyven évi irodalmi munkásság után testben, lélekben fiatalon ünnepelhesse meg (10 évet előlegezve) aranylakodalmát a muzsával. Az előttünk fekvő két kötet nem első gyüjteménye Szász Gerő költeményeinek. Már 1860-ban jelent meg egy kötet verse; 1868-ban ismét egy kötet; 1876-ban egy költői beszélye («Corday Charlotte»). 1880-ban újabb költeményei láttak napvilágot s még ugyanazon évben «Rolandné» czimű verses tragédiája. Költeményeinek legújabb gyűjteménye azonban sem az utóbbit, sem Corday Charlotte-ot nem tartalmazza. Az új gyűjtemény első kötete 1853-tól 1868-ig terjed. Szelíd, mélázó költeményekkel kezdődik, melyekben az ifjú költő részint szülőföldjét, gyermeksége emlékeit zengi, részint a természet szépségeit festi. Majd a szerelem tölti el lelkét, lantján csak ennek szolgál minden húr. Később az elmélkedő költészet felé hajlik és sokat foglalkozik a lét és nemlét kérdéseivel s az emberi élet czéljával. Három elbeszélő költemény zárja be az első kötetet: «A piski-i éposz» szabadságharczunknak egyik fényes epizódjáról; «A haméliai csoda» a szászok Erdélybe jutásának mondájáról s «A zetevári tragédia» egy byroni modorban irt romantikus költői beszély. A második kötet az 1869-től 1894-ig eltölt másfél évtizedet öleli magába. Itt nagyobb számmal fordulnak elő a bölcselkedő, kontempláló költemények; de a családi élet búja és öröme is gyakran hangolja dalra Szász Gerőt. Panaszos elégiákban siratja el korán elhunyt nejét, majd az új szerelem lángjától ittasul meg. E kötetben több hazafias költeménynyel is találkozunk, de mindvégig túlsúlyban maradnak az alanyiság zománczával bevont elmélkedő, borongó elégiák. — Szász Gerő könnyen hangolható lyrai kedély, de kevés benne az önmérséklet s művészi öntudat; versei rhapszodisztikusok, az összhang nagy kárára. Teljesen méltányolni tudjuk, hogy egy költő, ki lelki életének 40 éves történetét látja összegyüjtött költeményeiben, szeretettel ragaszkodik minden egyes darabhoz, mert egy-egy emlék fűződik valamennyihez; de az olvasóközönségre való tekintettel Szász Gerő mégis jobban tette volna, ha gyűjteményét szigorúbban megrostálja s a gyengébb darabokat kihagyja. A két erős kötetre terjedő gyűjtemény kiállítása igen csinos. Ára 2 forint. Mutatványúl álljon itt a következő költemény:

Őszi szellő.

Őszi szellő mint ha sirna,
Őszi napfény száll a sírra:
Lenn a sírban pihen szépen,
A mi szép volt völgyön, bérczen.

A természet zokog, jajgat,
Érzi azt a nagy fájdalmat,
Mely iszonyun való, igaz,
Oh, mert rá nincs gyógyszer, vigasz.

Rózsa-bokor könyje csordul:
«Mi lett az én illatombúl?»
Zokognak az erdők, bérczek:
«Hová lett a madárfészek?»

Patak vize bús hangot ad:
«Hova tették forrásomat?»
Szomorúfűz igy kesereg:
«Ide hagytak a levelek!»

A felhő sem hoz már vihart:
«Ki vette el villámimat?»
S búja felhat az egekig:
Csöndes eső permetezik.

Erdőn, bérczen, rónaságon
Halottas ágy, csöndes álom,
S gyászban földi, égi tájak:
Mint ha engem siratnának!

BISMARCK HERCZEG NEJE.

Argirus. Tündérmese négy énekben. *Irta Jakab Ödön. Budapest 1895.* A minden akadályon diadalmaskodó szerelem bűbájos regéjét, mely már ősanyáink szivét is megdobogtatta, s melyből utóbb Vörösmarty szőtte egyik örökszép alkotását, «Csongor és Tündé»-t, — most az újabb költői nemzedék egyik jeles tagja öltöztette új ruhába. A jeligében maga mondja:

«A mi szép a múltban, a jelenben is szép,
Csak ha fakul: meg kell újítani ismét.»

Gergei Albert Árgirusa kétségkivül megfakult, de Vörösmarty Csongorja, a melynek szinpompájával talán egyetlen magyar mű sem vetekszik, sohasem fog megfakulni. Vörösmarty ugyan szinműnek dolgozta fel Árgirus királyfi és Tündér Ilona történetét; de azért mégis nagy bátorság kellett e tárgynak — bár más költői műfajban — újabb feldolgozásához. A legilletékesebb fórum, a magyar tudományos Akadémia igazolta Jakab Ödön merész vállalkozását: a 100 aranyos Nádasdy-dijat, melylyel közel négy évtized alatt csak négy munkát koszorúzott (Aranytól: Buda halálát, Szász Károlytól: Trencséni Csákot, Álmost és Salamont), nagy elismeréssel itélte oda Jakab Ödön költői elbeszélésének. «A X. számú pályamű — mondja az akadémiai birálat — elejétől végig megmarad a mese fonalán, megtartja egyszerűségét, hangja naivságát; nyelvét és leirásait költőiebbekké emeli s a jeligéje által igért megújítást sikerrel hajtja végre. A Gergei meséjét egészben véve nem vetkőzteti ki eredeti szerkezetéből s bár részleteiben gazdagítja, nem festi ki oly czifrán, hogy a mű természetével s tartalmával ellentétbe jöjjön. Elbeszélése egyszerű, tömör; ha nem mondható is oly népiesnek, mint Petőfi *János vitéze*, de költői hangja, nyelve egyénisége, a részletekben szerencsés leleménye, birálói egyező véleménye szerint e művet nemcsak dicséretre méltóvá, de költői irodalmunk valódi nyereségévé teszik.» A hazai közönség részéről bizonyára érdekkel várt költői elbeszélés, Goró Lajos számos illusztrácziójával csinos kötetben jelent meg a karácsonyi könyvpiacz számára. Ára füzve 3 frt, aranyozott kötésben 5 frt.

A Budapesti Szemle deczemberi füzete e nagyérdekű vállalat 80-ik kötetét fejezi be.

Hegedüs István foglalkozik első czikkében Janus Pannoniussal, méltatva költői működését. Ezt követi: «Újabb nyelvtudományi módszerek», Setälä Emil után finnből f. Szilasi M. Folytatólagos és befejező részeket kapunk «Az 48—49-iki szerb fölkelésről», melyet *Thim* J. a szláv források fölhasználásával irt meg; «Petőfi és némely külföldi költők», *Imre* Sándor tanulmányából, ki ez utolsó fejezetben az olasz Leopardi és Petőfi közti rokon vonásokat emeli ki. *Alarcon* Péter szép spanyol regénye «A botrány» is véget ér e füzetben. A költemények közt *Béry* Gyulától két szonett talált helyet «Velenczei emlékek» czim alatt és *Radó* Antaltól Firduszi nagy eposzából «A Sahnámé»-ból egy hosszabb részlet. A könyvismertetések Benedek Elek «Magyar mese- és monda világával» és Hampel József «A régibb középkor emlékei Magyarországon» czimű művével foglalkoznak, az utóbbit Téglás Gábor ismertetvén. A Budapesti Szemle előfizetési ára egész évre 12 frt, félévre 6 frt.

Tompa Mihály összes költeményeinek uj és illusztrált kiadásából Méhner Vilmos a 19—25-ik füzeteket bocsátja közre s ezzel be is van fejezve a költemények kiadása. Egy füzet ára 40 kr, az egész müé 10 frt. Diszkötésben pedig 16 frtért rendelhető meg.

Derű, elbeszélések *Szabóné-Nogáll* Jankától. Kiadja Singer és Wolfner könyvkereskedése. Húsz rövidebb elbeszélés és három mese van a szép kiállitásu kötetben. Szabóné-Nogáll Janka női iróink legjobbjai közül való. Könnyűséggel, kellemesen beszél el és érti a rövid, tömött előadási modort. Egyszerű tárgyakat dolgoz föl, de elevenen, sok megfigyeléssel, és jól színezve. Inkább szereti a gúnyorosságot, mint az érzelgősséget, s azt is megemlíthetni jó tulajdonai közt, hogy nem pongyola, mint általában a női irók szoktak lenni, formásan kezelvén a nyelvet. A kötetet bizalommal veheti kezébe az olvasó. Ára 1 frt 50 kr.

Képes gyermekkönyvek. Az Athenaeum kiadásában a karácsonyfa számára megjelent könyvek közt diszességében első a «*Csodaszép mesék*», szerkesztette *Benedek* Elek, ki a meseirodalomnak oly szorgalmas, buzgó művelője. Ezuttal azonban a magyar mesék mellett franczia és német válogatott meséket is közöl. A nagy negyedrét alaku könyv finom velin papirra van nyomva, s 60 oldalra terjed, kétszer hasábozott nyomtatással. Tizenkét szines kép adja meg a könyv diszét. Ára 5 frt. A többi képes könyvek: *Az új kóczos Peti*, kinek rendetlenségeit, viszontagságait *Kozma* Andor énekli meg pattogó versekben. Ugyancsak Kozma irt rigmusokat a többi könyvekhez: *Gyermekálmok*, (milyene-

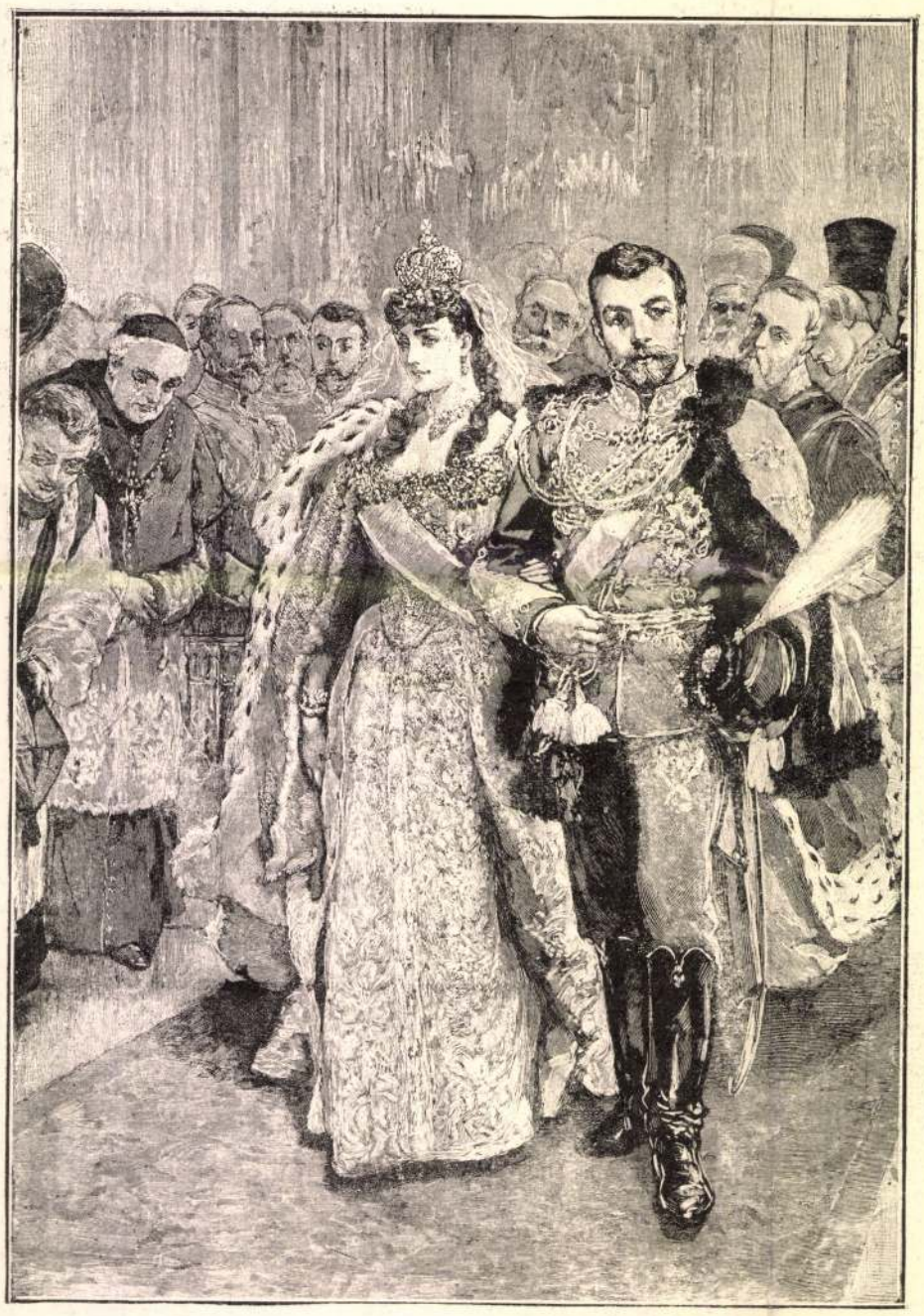

II. MIKLÓS CZÁR MENYEGZŐJE. — Az új pár az esküvő után elhagyja a templomot.

ket álmodnak a gyermekek, játék, mesés dolgokról). *Bohócz vitéz*, a czimlapon maga is egy bohócz feje, belül pedig menazseriai mutatványok a bohócz vezetése alatt. Ezeknek egyenkint 1 frt 20 kr az ára.

Gólyafészek, irta *Adorján* Sándor, ki hat elbeszélésben rajzolja a gyermekvilágot, a maga életével, a maga vidámságában, vonzón, derülten, és jól megfigyelve a Böskéket, Bábikat, Bandikat, kiket jellemez, játékukban, pajkosságukban. Mint az előszóban mondja, úgy foglalkozik a gyermekkel, mint a világ legbájosabb teremtésével ; úgy, hogy e foglalkozás által bevalljuk, hogy : «minden igazi örömünk a gyermek ; minden szenvedésünkért kárpótol a gyermek ; és még a halállal, a megsemmisülés rémével szemben is minden jogosult reményünk a gyermek.» Az eleven és friss apróságokat, melyek eltérnek a gyermek-könyvek szokásos tartalmától, *Bihari* Sándor jeles festőművészünk illusztrálta. A könyv az országos irodalmi részvénytársaság kiadása, és ára kötve 2 frt.

A rokkant hagyatéka, elbeszélés Amerika északi államaiból a serdültebb ifjuság számára ; irta Pajeken Frigyes, átdolgozta *Győry* Ilona. Serdültebb ifjuság számára van megírva benne egy 15 éves fiu életpályája, ki elhagyottan marad New-Yorkban, s a nagy városban a legnagyobb nyomorba jut, míg ném valami szolgálatért egy aranyat kap. De a mint az utczán egy rokkant katonával találkozik, a jószívü fiu aranyát ennek ajándékozza. A rokkant jó tanácsokkal szolgált neki s a fiu föl is küzdi magát az életben, de sok fáradsággal. Az amerikai élet leirása teszi különösen érdekessé Pajeken könyvét, melyet Győry Ilona jól fordított magyarra. Megjelent Laufer Vilmos kiadásában több képpel s kemény kötésben ; ára 3 frt.

A karácsonyi ünnepekre a Singer és Wolfner czég is egész csomó könyvet adott ki. A legtöbb illusztrálva is van, kiállításuk csinos és díszes kötésben jelentek meg. A művek ezek : «*A kis Kelemen története*», regény kicsik és nagyok számára, irta *Rákosi* Jenő. Ez a Robinson-féle művekhez tartozik. Leirja egy magyar fiu kalandjait egy magányos dunai szigeten és megvan az érdekes leiráson és meseszövésen kívül az az érdeme is, hogy úgy tárgya, mint előadása magyar. Ára 1 frt 60 kr. — «*Szabadsághősök*», regényes elbeszélés a magyar ifjuság számára, irta *Tábori* Róbert. A 48-as szabadságharcz eseményeit a magyar ifjuság számára elbeszélés alakjában dolgozták föl. A könyv egy magyar család élményeit mondja el, s azzal együtt az 1848—49-iki időkről fest korrajzot. Ára 1 frt 60 kr. — «*Biri*» és egyéb elbeszélések fiatal leányok számára, *irta Szabóné Nogáll Janka*. Szépen és érzéssel irt történetek s mindenik vidám, napfényes, mint maga az a kor, melynek szánva van. Szabóné Nogáll Janka legjobb irónőink közül való s ezt a könyvet igazán jó kedvében irta. Az illusztrációkat Mülbeck és Széchy készítették. A könyv ára 2 frt. «*Ki szereti a mesét ?* mesék és regék irta *Hentaller* Elma. Harmincz kedves mese együtt, négy szines és számos szinezetlen képpel, ára 1 frt 80 kr. — «*A nagyapó tréfái*», tréfás mutatványok, rejtvények, adomák, irta *Gárdonyi* Géza. A gyermekek mulattatására szánt könyvecske. Ára 1 frt.

A kis Almanach az idén is megjelent, Lampel Róbert (Wodiáner és fiai) kiadásában, az ifjuságnak való olvasmányokkal *Bródy* Sándor szerkesztésében és szép kötésben. Husz magyar iró közöl benne olvasni valókat, meséket: Jókai Mór, Abonyi Á., Bede J., Benedek E., Bársony I., Béla H., Bródi S., Gárdonyi G., Herczeg F., Heltai J., Jakab Ö., Kemecsey J., Márkus M., Murai K., Pósa L., Radó A., Rákosi V.. Tábori R., és Tutsek Anna, kik mindjában a gyermekekhez szólnak. A könyvet képek is érdekesítik, Cserépi Árpád rajzai. Ára czimképes kötésben 1 frt 20 kr, diszesebben kötve 1 frt 80 kr.

Rekontra, kalandárium az 1895-ik esztendőre, országgá kurjantja dombszögi és bugaczi Mokány Berczi, az ismeretes firma, kivel a «Borszem Jankó» alakjai egyesültek most is. Jókedv, ötlet, elmésség bőven van benne most is, zsidó adomákkal és vaskosabb dolgokkal együtt. Minden lapjára jut egy karrikatura Jankó Jánostól, Faragó Józseftől, Homicskótól, Márk Lajostól, Cserépy Árpádtól és Lakos Alfrédtól. Az Athenaeum kiadása s ára 1 frt.

Nemzeti szinház. Deczember 7-ikén ismét bemutató előadás volt a nemzeti szinházban. *Daudet* Alfonz színműve került előadásra «*A létért való küzdelem*» czimen. (Egyszerübb és szokottabb volna «Küzdelem a létért.») A kitünő regényiró egyik regényét dolgozta föl ebben is a szinpad számára, s a drámának baja is maradt első formája, mely a színmű alakjait nem engedi drámailag fejlődni, s az események is az elbeszélés kényelmesebb medrében maradnak. Párisban közepes hatása volt a darabnak és nálunk sem érte jobb sors. Szép és hatásos jeleneteit s kivált a harmadik felvonást azonban szivesen méltányolta a közönség.

A darab meséjét Daudet «Halhatatlan» czimü regényéből ismerheti a közönség. Astier Pál a hőse, ő folytat küzdelmet a létért, az emelkedésért, a boldogulásért, s erre nézve semmit sem válogat az eszközökben. Astier közönséges stréber, s Darwin ismert elvét : küzdelem a létért, abban az értelemben alkalmazza rá, hogy a hatalmasabb elnyomja a gyengébbet. Mint szegény épitész ismerte meg a már ötven éves Mária Antonia herczegnőt, kinek palotáját javitotta. Az idős és dúsgazdag hölgyet szerelmessé tette magába is feleségül vette. Hamar elkölti vagyonát, most már szeretne elválni és másik dúsgazdag feleséghez jutni, a kit egy bankár leányában, Eszterben, ki is szemel magának. De a herczegnö nem akar válni, Astier tehát, hogy válásra birja, szeretőt tart. Elcsábit egy fiatal, ártatlan leányt. Lydiet. Azt reméli, hogy a felesége e miatt való elkeseredésében a válásba beleegyezik. Ám csalódik. Mária Antónia ismeri a terveit s azért sem akar válni. Ekkor Astier a méregtől sem riad vissza. Azzal a méreggel akarja megölni, a mivel az áldozatul ejtett, megcsalt szegény kis Lydie mérgezte meg magát. Mária Antonia azonban gyanakszik, leselkedik s mikor Astier a méregpoharat nyujtja neki : lerántja arczáról a leplet. De egyuttal meg is bocsát neki és távozik. Astiert végül, mikor immár hatodszor huzzák föl a függönyt, Lydie apja agyonlövi. A mű részeit az előadás érvényesitette. Két főszerepe : a herczegnő és Astier *Jászai* Mari asszony és *Náday* kezében jeles alkotások, kivált a herczegnőé, kibe Jászai Mari kitünő tragikai erőt öntött. Rokonszenves és kellemes a *Török* Irma k. a Lidieje, s a harmadik felvonásában, zajosan meg is tapsolták. A többi szereplők *Ujházy*, *Helvey* Laura, *Csillag* Teréz, *Horváth*, *Császár*, *Gyenes*, *Lánczy* Ilka, szintén előmozdították az előadás hatását.

A Nemzeti Szalon új kiállítása. A Nemzeti Szalon műkiállításának első sorozatát e hónap 7-én bezárták. A hat hét alatt, a mig a kiállítás nyitva volt, 3000-nél több látogató fordult meg benne s harminczhárom műtárgyat adtak el, a mi tekintettel az egyesület fiatal voltára, tiszteletreméltó eredmény. Az új kiállítást e hónap 14-ikén délelőtt 9 órakor nyitották meg. Az egyesület a kiállítás berendezése alkalmával különös tekintettel volt a karácsonyi ünnepekre. Számos jeles művész küldött képeket és szobrokat az újabb kiállításra, a melyen a közönség érdemes műdarabokat mérsékelt áron vásárolhat. A kiállítást délelőtt 9 órától este 9 óráig lehet megtekinteni husz krajczár belépődij mellett.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A **magyar tud. akadémia** deczember 3 iki ülésén *Zichy* Antal elnökölt, s két felolvasás volt napirenden.

Csengeri János, a buzgó műfordító, lefordította Propertiusnak, a hires római lyrikus költőnek összes verseit, s ezekből többet bemutatott. A fordítások tetszettek. *Vadnay* Károly, pedig «A forradalom költészetéről» értekezett. Előre bocsátja, hogy forradalmaknak, mihelyt erőre kapnak, voltaképen nincs szükségök saját irott költészetre, mert magok is az elragadtatás költészetétől vannak áthevülve. Akkor nem irják, hanem csinálják a hőstetteket, a vitézség romantikáját s a bukások tragédiáit, melyeket későbbi nyugodt idők történetirói és költői dolgoznak fel. Nem is maradt több nevezetes költő terméke 1848—49-nek, mint Petőfi dithyrambjai, Sárossy «Arany trombitája,» Szigligeti «Rákóczi fogsága» és Kossuth és Szemere több ragyogó szónoklata. Nem volt igazi csatadal. A Rákóczy indulót nem lehetett énekelni. Petőfi «Talpra magyar»-ját pedig Egressy Béni hevenyében megdallamosította, de ez nem válhatott a felhevülés énekévé. A működés termése sem állott arányban a költők képességével. A tettek mezejére léptek, mint honvédek, képviselők, politikai szerkesztők. Regényt e korban egyáltalán nem találunk. Jellemzi azután felolvasása folyamán Bajza, Czuczor, Arany, Erdélyi, Sárossy és legterjedelmesebben Petőfi akkori poétai működését. Ez utóbbi vált a forradalom látnokává, megtestesülésévé. A dolgozat többi része ez időszaki sajtójával foglalkozik.

A decz. 10-iki ülésen *Pulszky* Ferencz elnökölt, s két székfoglaló értekezést tartottak.

Ráth Zoltán levelező tag «Nemzetgazdaság és ethika» czimű dolgozatával foglalta el helyét, s ebben az ethika és közgazdaság kapcsolatát fejtegette. A nemzet java : ez a társadalmi ethikának vezérelve, a melyet akkor követünk, ha a nemzet erősítésére, az összesség javának előmozdítására törekszünk. Nálunk erősíteni kell az államhatalmat, mert csak az tudja hathatósan előmozdítani a nem-

6. SZÁM. 1891. BUDAPEST, FEBRUÁR 8. XXXVIII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt | egész évre 12 frt, fél évre ... 6 «
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG | egész évre 8 frt, félévre ... 4 «
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK | egész évre 6 frt, félévre ... 3 «
Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó

AZ ESZTERGOMI GYÁSZNAP.

Elhangzott az utolsó temetési ének, a bazilika kriptája bezárult, s a gyászoló gyülekezet méla csöndben, szivében bánatos érzéssel, eloszlott. De az esztergomi gyásznap emléke nem enyészett el. Soká nem fogják elfeledni azt az embert, a kit egy ország részvéte kisért sírjába. Napilapok, folyóiratok mindegyre hoznak róla közleményeket. Mi pedig, igéretünkhöz képest, bemutatunk egy párt kiküldött rajzolónknak Esztergomban készült képeiből.

A herczegprimás temetése örökre emlékezetes marad az esztergomiak előtt. Annyi illusztris vendéget, oly sok papot és vidéki embert évtizedek óta nem látott az ősi érseki város. Valamennyit a mélyen érzett gyász, a résztvevő érdeklődés gyűjtötte Esztergomba. Mind látni akarta halálában az ország biboros főpapját, a kinek élete olyan egyszerű és példás, s halála olyan korai és tragikus volt, mert nem érhette meg azt, a mit évek óta tervezett, hogy esztergomi érsekségének negyedszázados jubileumi ünnepén humanisztikus alkotásaira rátegye a koronát. Eléggé fájlalhatjuk ezt nemzeti kulturánk szempontjából is, mert bizonyára bőven jutott volna ennek is abból a rengeteg összegből, melyet a primás hagyatékában találtak.

Az elhunyt egyházfejedelem palotája tőszomszédságában, a vizivárosi templomban feküdt ravatalon. Az ódon templom főhajójában, közvetlenül a szentély előtt, állt ez a ravatal. A primási palota téli kertjének legszebb ültetvényeiből varázsoltak oda egy kis ligetet s annak a közepére helyezték a lépcsőzetes ravatalt. Erre volt téve a görög stilü alpakka-koporsó, melyben a

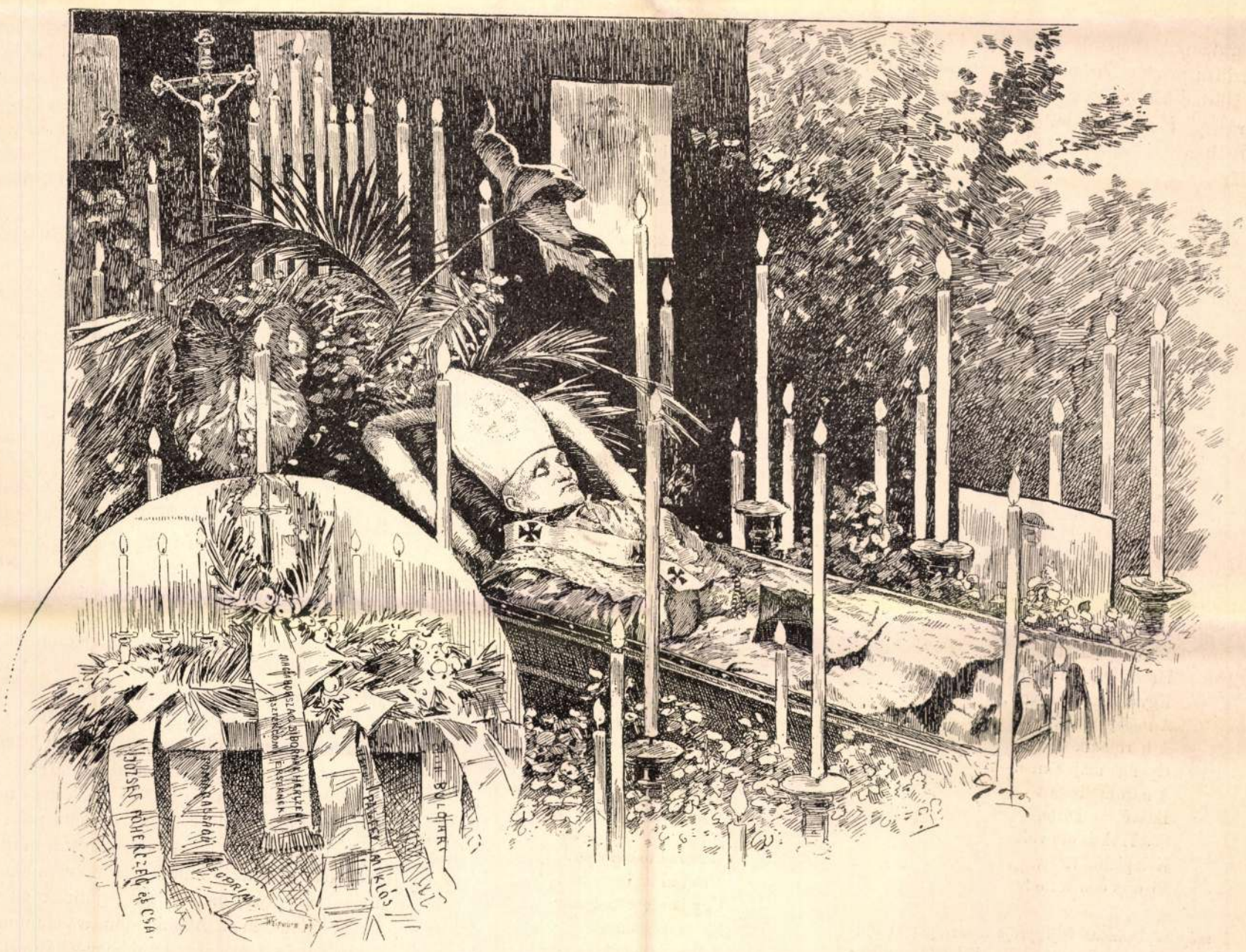

SIMOR JÁNOS HERCZEGPRIMÁS A RAVATALON.

Goró Lajos rajza.

herczegprimás feküdt, úgy. a mint azt első képünk feltünteti. Az agg egyházfő főpapi süveggel a fején s teljes bibornoki díszben pihent ott, feje irányában emelkedőleg, hogy arczát és alakját mindenki láthassa.

Az az arcz nyugodt, hideg s vakitóan fehér volt, mintha csak karrarai márványból lett volna kifaragva. A ravatalra a fekete függönyökkel bevont ablakokon át alig szürödött némi világosság. Az egészet a viaszgyertyák fénye és a kandeláberek lobogó lángja világította meg. A kegyeletes közönség, mely napokon át úgy özönlött ide, mint a leghiresebb bucsújáró helyre, önkénytelenül térdre borult a ravatal előtt s imát rebegett a halott lelkiüdvéért.

Még nagyobb volt a gyülekezés a temetés napján. A közönség nem törödött a fojtó, nyirkos ködděl, a dermesztő hidegséggel, ezerszámra tódult a primási palota és a viziárosi templom előtti térre, a hol különben is alig lehetett mozogni. De a katonaság és a tüzoltóság föntartotta a rendet, s egyáltalán úgy a menet, mint a temetés a legszebb rendben folyt le, a mi, *Reviczky Győző* főszolgabirón kivül, főleg *Müller* urnak, a budapesti «Entreprise des pompes funébres» temetkezési intézet főhivatalnokának köszönhető, a ki az esztergomi főkáptalan meghivására utazott Esztergomba s rendezte a temetést és a menetet.

A beszentelés után az esztergomi temetkező-egylet hatfogatu zárt üveges kocsijára tették a koporsót, s úgy indult meg a menet a bazilika felé. Elől a megyei huszár lóháton, azután *Császka* püspök, a pontifikáló főpap, asszisztenseivel s nyomukban a gyászkocsi s ezután a miniszterek, notabilitások, rokonság és gyászoló közönség. A kocsi két oldalán haladtak az esztergomi bányászok bányamécscsel kezükben. Igy indult el a menet a viziárosi templom elől, s rajzunk épen e menet indulását tünteti fel.

Harmadik kis képünk, a ravatalos kép sarkán, a bazilika primási sirboltjának oltárát tünteti föl. Három koszorú van rajta, melyet *József* főherczeg, *Ferdinánd* bolgár fejedelem és a *Pálffy* herczegi család küldött *Simor* János ravatalára.

Dr. K. D.

FEKETE PISTÁNÉ.

Székely népballada.*

Fekete Pistának
A kicsi kertjébe'
Három verébfiu
Minden áldott délbe', —
Három verébfiu
Csak azt csiripolja
Fekete Pistáné
Sós Eleket rontja.

Szóval elémondja
Első verébfiu:
«Láttam a hajnalba'
Fekete Pistánét
Ide jött a kertbe
Három szál virágért,
Egyik rozmarin volt,
A másik viola,
A harmadik virág
Gyenge majoránna. —
A három virágot
Bokrétába kötte,
Sós Elek is ott volt —
Kalapjáho' tette,
Bizony oda tette!»

Szóval elémondja
Másik verébfiu:
«Én is láttam reggel
Fekete Pistánét:
A szomszédba ment volt
Három szál hagymáért,
Sós Elek ekkor is
A kapuban állott, —
Fekete Pistáné
Ott vele megállott. —
Ott vele megállott,
A kezét megfogta,
Két piros orczáját
Két felől csókolta. —
Bizony megcsókolta!»

Szóval elémondja
Másik verébfiu:
«Láttam a délelőtt
Fekete Pistánét,
Az odorba* ment volt
Három öl szénáért.
A három öl szénát
Az odorból hozta,
A lajtorja végét
Sós Elek tartotta.
Erős volt a széna
Fejér lábát szurta.
Fekete Pistáné
Sós Eleket hítta.
Bizony oda hítta!»

***

«Te asszony, te asszony!
Mért járt itt Sós Elek!»

«Lelkem drága uram,
Nem járt itt Sós Elek!»

«Te asszony, te asszony!
Ki csókolt meg reggel?»

«Az én kicsi fiam
A' csókolt meg reggel!

«Te asszony, te asszony!
Ki volt az odorba'?»

«Bizony nem tudom én,
Ki volt az odorba'!»

Ott kezét megfogta,
A pinczébe vágta,
Nagy, erős vas zárját
Kétszer is bézárta. —

«Sós Elek, Sós Elek,
Hol voltál a reggel?»

«A hol nekem tetszett,
Ott voltam a reggel!»

«Sós Elek, Sós Elek,
Ki hítt az odorba!»

«Hát, a kinek tetszett,
A' hítt az odorba!»

«Sós Elek, Sós Elek,
Megiszom a véred!»

«A kutyáét iszsza,
De nem az enyémet!»

Akkor a baltáját
Feketę kikapta,
Hármat vágott vele:
Eltörött a balta.
Eltörött a balta
Közepen kettőbe,
Vihetik már Sós Eleket
Ki a temetőbe:
A fekete földbe. —

«Jer ide te asszony,
Mosd ki az ingemet!
Ugy is megetted már
Egész életemet,
Egész életemet!»

«Zsandárok, zsandárok
Szuronyos zsandárok!
Tehetitek már kezemre
Az erős, vaslánczot.
Az erős, vaslánczot,
A béklyót, lakatot:
Szamos ujvári tömlöczben
Tudom, hogy meghalok!»

Följegyezte: MEZŐSSY BÉLA.

* E szép népballada följegyzője a sárospataki ifjuságí «Önképző-kör» számára Király Pál budapesti tanártól népköltési adatok gyüjtésére kitüzött pályadijjal jutalmaztatott.

* *Odor*nak nevezik a székelyek a csűr padlását.

VÉN EMBEREK NYARA.

Elbeszélés.

Irta JÓKAI MÓR.

(Vége.)

Hogy mi történt a kortinák mögött, azt csak sejteni lehet, de reprodukálni nehéz.

Legkönnyebben szabadult a csávából Dusi pajtás; mert az, a mint az ő Katiczája rágyujtott a két vendéghölgy kritikájára, s elkezdte a filippikát az operette-énekesnőkről és a tönkrejutott, hopponmaradt grófnőkről, a kik mellett még mindig extrafáin qualitás egy becsületben meghízott hűséges gazdasszony, s még azok stikliroznak ő ellene: — hát akkor Dusi kapta a kalapját s elmenekült a klubba, onnan meg a Steingasznerbe, s ott filkózott éjfél után egy óráig. Mikor haza került, s Katicza asszony újra elővette a félbeszakadt vitát, azt kérdé tőle Dusi: «Kincsem, kezded *már* a mait, vagy *még* a tegnapit végzed?»

Ellenben sulyos kényszerhelyzetbe jutott a Bebus; mert ő szerfelett megterhelte a gyomrát a malaczpörkölttel; úgy, hogy le kellett neki feküdni, s a felesége fél-éjjel borogatta a gyomrát melegített zabbal. El lehet gondolni, hogy minő prédikációkat kellett végighallgatnia!

De legrosszabb volt Stefi állapotja. Mert az ő felesége nem szólt semmit; finom nevelésű hölgyek nem pörölnek. Hanem azt teszik, hogy nem felelnek semmi hozzájuk intézett kérdésre. Emlegetheti Stefi pajtás a mai ebédet, fánkot, vesepecsenyét s a többit, nem jön rá észrevétel. Legfeljebb leül a grófnő a zongora mellé és variációkat játszik Brahmstól. Ez a legkegyetlenebb methodus, mikor a zongora által tudatja az asszony a rossz kedvét.

Valamit kell kigondolni, hogy a pártot együtt tartsuk!

Megvan!

A nélkül, hogy spiritiszták lettek volna, egyszerre mind a hárman ugyanazon gondolatra jöttek.

— Kedvesem, a jövő vasárnapi ebéden neked új ruhában kell megjelenned.

Ezzel az indítványnyal lépett fel mind a három férj a maga parlamentje előtt.

S ezt az indítványt még soha sem utasították a pénzügyi bizottság elé. En-blok el lett fogadva.

Következett az ebéd-turnusban Bebus és Melodiána.

Melodiána asszony egészen más methodust követett.

Ő az egész ebédet, az alfától az omegáig, a Grand-Hotelnél rendelte meg. Annak a tányérjai, étszerei, aufszatzai pompáztak az asztalon. Fehér kötött keztyűs pinczérek szolgáltak fel.

Mikor a soupe Julienne megjelent, a laskának vagdalt rettenetes sárgarépával és petrezselyemgyökérrel, Dusi pajtás gyász előérzettel sugá a szomszédnője hátán keresztül a Bebusnak:

— Barátom, én úgy érzem magam, mintha a nagy pártlakomán volnánk, s előre tudom könyvnélkül az egész menüt. Most jönnek az apró hacheépástétomok. Azután jön a saumon du Rhin, tartár szószszal, galambbegy-salátával. Következik egy félig nyers filet de boeuf a la

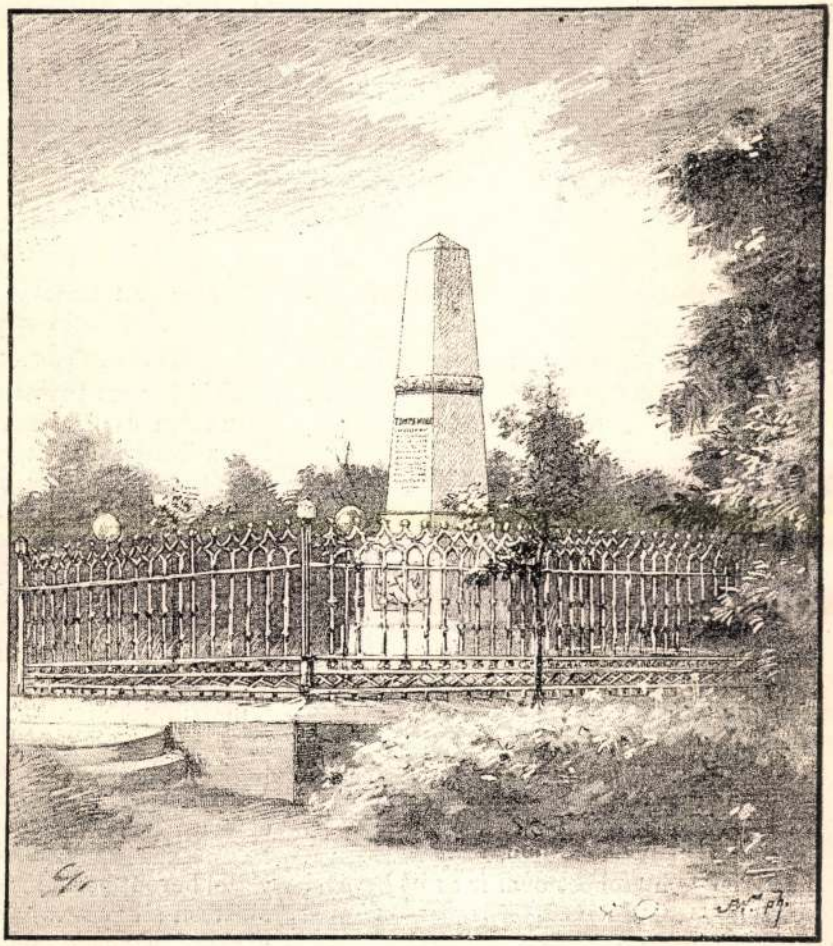

Goró Lajos rajza.

TOMPA MIHÁLY SÍRJA HANVÁN.

ly rossz magadnak
dalenn.

ká ketten leszünk ott,
nyughelyül;
gény anyácskád
fenn *egyedül?!*

regék fiatal, bár hirneves költőjét a hazafi fájdalmak, zokogó elegiák rendkivüli hatást tett irójától, mintegy húsz-huszonkét esztendői időköz választja el, a mely ránézve az egyéni szenvedések s a nemzet elnyomatása fölötti busongás, majd a félénk, de mind erősbülő hit és

ideje. Mint elbeszélő költő ekkor indul gyors fejlődésnek. A nép ajkáról, a nép köztudalmából ő kezdte meg először nagyobb mértékben gyűjteni a magyar ember eszejárását, lelki életét, hazánk földjének egy-egy emlékezetesebb tájékát jellemző kisebb-nagyobb regéket, mondákat, apróbb történetkéket, a melyeket aztán nagy részt átalakit, sokszor egy öntudatos művész alkotó képességével. Máskor egy-egy regetárgyat vesz csak a természeti világból s ehhez köti képzelme alkotását, mint például a vitorlás csigához, a néma tengerszemhez, a szép árvalányhajhoz, a jávorfához, stb. Igy kapcsol a virágokhoz egy-egy önalkotta mesét, a mely a könnyed érzelmességnek, gyöngéd kecsességnek, naiv képzelemjátéknak eladdig majdnem páratlan kifejezése. Míg nagyobb elbeszélő műveit, például «Szuhay Mátyás», «Vámosújfalusi jegyző», «Három a daru», stb. az a keresetlen humor jellemzi, a mely verses költőinknél a maga derültségében, könnyed hullámzásában szintén ő nála jelentkezett feltűnőbben először. 1846-ban lépett először a közönség elé egész verskötettel, s a közönség, mintegy az idők bekövetkező fejleményeit sejtve, szokatlan érdeklődést tanúsított iránta, s a közönség és kritika kitünő elbeszélő költőnek ismerte el őt. «Valóban — mondja Szász Károly igen helyesen — ha többet nem ir és itt bevégzi vala költői pályáját, magok e népregék is fentartanák nevét, mint oly költőét, ki a jó úton járva, nemes ízlés, gazdag, néhol túlgazdag képzelődés és zengzetes nyelv előnyeivel vivta ki magának az elismerést.»

Irodalmunk fejlődésének szerencséje, hogy nemcsak hogy be nem fejezte költői pályáját, hanem az önkényuralom sulyos napjaiban egyfelől hitet és reményt akart önteni íróinkba, később azonban a fájó biztatás elegiai hangját a kétségbeesés, a legmélyebb honfi bánat, a ki-

általános hangulatát oly
büszkesége marad irodalm
den bizonnyal a jelen
kiváló jeleseié között fog

A DIADALMAS SZ

[MDXLI

Irta Turgenyev Iván. Az
Ambrozovics

Flaubert Gusztáv en

IV.

Valéria nem tudott egy
csendesen és fáradtan hu
kan zsibongott, mint gon
bortól, de lehet az is, hog
től és hegedüjátékától . . .
aludt és szokatlan álma

Azt álmodta, hogy alac
szobában van . . . Ilyen
soha sem látott. A falak
vannak kirakva s aranyo
vékony, alabastromból fa
a márvány boltozatot; m
oszlopok is félig-meddig
ünnen halvány rózsaszín
a szobában, a tárgyakat
egyformán megvilágítva
kellő közepén kiterített k
vettel bevont párnák heve
letekben alig észrevehetől
nyek párolognak, melyek
ábrázolnak, ablak nincs
függönynyel beakasztott
a fal mélyedésében. Eg
félrecsúszik, eltünik . . .
hajtja magát, ölelésre t
lyog . . . Durva kezei át
ajkai égetik egész lényét
rogy . . .

. . . . . .

A rémülettől nyögve,
felébredt Valéria. Még
van és mi van vele, f

53. SZÁM. 1899. BUDAPEST, DECZEMBER 31. 46. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek · VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt { egész évre **12** frt, félévre — **6** | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre **8** frt, félévre — **4** · | Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK { egész évre **5.—**, félévre — **2.50** | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó.

AZ ÚJ SZÁZAD KÜSZÖBÉN.

A SZÁZADOK ELEJE ÉS VÉGE ritkán vág össze azokkal a világraszóló eseményekkel, melyeket mintegy a világtörténet mérföldmutatóinak tekinthetünk. A XIX. századdal nem kezdődött s végével nem záródik le egyszersmind történelmi korszak. A tizenkilenczedik század elején kellő közepében volt az emberiség egy oly átalakulásnak, melyhez fogható a kereszténység keletkezése és a reformáczió óta elő nem fordult. A franczia forradalom összetörte a középkor intézményeit, felszabaditotta az embert a középkori osztálytársadalom békóiból, kihirdette az emberi jogokat, uralkodó eszmékül tűzte ki a szabadságot, testvériséget és egyenlőséget. Ez a nagy átalakulás nem történhetett meg egyszerre, hanem csak fokozatosan és a század legnagyobb autokratája, Napoleon, bár látszólag eltiporta a szabadságot, tényleg mégis a forradalom eszméinek végrehajtója volt. Mert hiába döntötték volna meg Francziaországban a régi monarkhiát, s hiába végezték volna ki annak utolsó képviselőjét, a szerencsétlen XVI. Lajost; a többi államok, melyekben még erősen állott a régi rendszer, csakhamar elnyomták volna a forradalom alkotásait magában Francziaországban is és visszaállították volna a régi állapotot, ha nem támadt volna egy nagy és romboló lángelme, mely kezébe ragadta a franczia nemzet óriási hatalmát, s azzal neki rontott Európának és halomra döntötte, felforgatta annak régi államrendszerét.

Napoleon bukása után Európa hatalmasai összeültek a bécsi kongresszuson, visszahelyeztették az elűzött régi dinasztiákat, a térképen nagyjából helyreállitották az országok régi határait; de ez az Európa már nem a régi volt s a jogegyenlőség eszméje már mély gyökeret vert nemcsak a franczia nemzetnek, hanem többé-kevésbbé valamennyi európai népnek tudatában.

Az osztrák, porosz és orosz uralkodók által kötött «szent szövetség», melynek vezető lelke Metternich herczeg volt, megkisértette ugyan atyáskodó gyámság alatt tartani a népeket, elnyomni minden forradalmi kisérletet, csirájában elfojtani minden szabadabb gondolatot, de ez is csak ideig-óráig sikerült. Egyes nagyobb politikai mozgalmak, melyek közt a francziák júliusi forradalma (1830-ban) volt a legnagyobb, csakhamar megmutatták, hogy az önkényuralom Európában többé fenn nem tartható, 1848-ban pedig Párisból kiindulva, egész Európában kitört egy nagy szabadság-mozgalom, mely a szent szövetség és Metternich rendszerét elsöpörte. Igaz, hogy ezt a mozgalmat is elnyomták, s ott, a hol bölcsője volt, Francziaországban, III. Napoleon ragadta magához a hatal-

AZ ÚJ SZÁZAD KÜSZÖBÉN. Goró Lajos rajza.

mat, másutt pedig, mint minálunk, véresen torolták meg a szabadságra és függetlenségre való törekvést: mindazáltal a századunk közepén lezajlott nagy forradalmi mozgalom eredményeit nem lehetett sem szuronyokkal, sem a sajtó és a szellemi szabadság elnyomására alkalmazott eszközökkel elfojtani.

III. Napoleon, hogy uralmát és dinasztiájának jövőjét biztos alapokra helyezhesse, fő törekvését a régi dinasztiák túlságos hatalmának és tekintélyének megtörésére irányozta; s ez nagyrészt sikerült is neki, mert a krimi háborúban egy koalicziót élén legyőzte a régi autokráczia legridegebb megtestesitőjét, Miklós czárt, Magentánál és Solferinónál pedig a szárazföld legrégibb és leghatalmasabb dinasztiáját.

Ha Oroszország az ötvenes években elfoglalta volna Konstantinápolyt, a Habsburg uralom pedig Német- és Olaszországból ki nem szorúlt volna: nemcsak hogy századunk legnagyobb eseménye, az olasz és német egység nem jöhetett volna létre, hanem Magyarország sem nyerte volna vissza alkotmányát. Az olasz egység, azután 1866-ban Ausztriának Németországból való kiszorítása s nem sokára rá a német-franczia háború, mely a német császárság felállítását, a franczia császárság bukását eredményezte, s az olasz egységgel kapcsolatosan a pápaság világi uralmának megszünése: ezek adták meg az európai államrendszernek mai képét.

Mint 1815-től 1848-ig Metternich: úgy 1850-től 1870-ig III. Napoleon szőtte az európai nagy politika szálait, 1870-től 1890-ig Bismarck lett Európa vezető férfiává. Az új Európa felépítésének dicsőségében eleinte osztozott vele a nagy eszű Cavour is. Bismarck azonban óriási művének, az egységes német birodalomnak megalkotása után még két évtizeden át vezette az ügyeket s bent az ultramontánok és a szocziálisták megfékezésével, kifelé a hármas-szövetség megalkotásával igyekezett biztosítani a német császárság szilárdságát és világhatalmi állását. Nagy bölcseség jelét adta Bismarck azzal, hogy bár a nemzetiségi eszmében rejlő óriás erőt hasznosította műve megalkotásánál, ugyanezt az eszmét nem hajtotta túlságba, Ausztria német tartományainak a német egységbe való beolvasztását programmjába fel nem vette, de sőt szoros szövetségre lépett e monarkhiával, melyet a magyar alkotmány és államiság helyreállításával Ferencz József s tanácsadói, Deák és Andrássy új alapokra fektettek. A végletekig hajtott nemzetiségi eszme újból megingatta volna Európa állami rendjét s darabokra bontotta volna a magyar államot is.

Az, hogy Közép-Európa a rendnek és békének sziklaszilárd védőbástyájává tömörült, azt eredményezte, hogy sem a franczia boszúpolitika nyughatatlansága, sem az orosz hódítási vágy, mely 1877-ben újra kisérletet tett a török birodalom szétrombolására, nem volt képes megbontani világrészünk békéjét, és ma szinte lehetetlenségnek látszik, hogy valamely európai nagyhatalom európai területkérdések miatt háborúba keveredhessék egy másik európai hatalommal.

Míg az európai szárazföld térképe egy századon át ily módon kialakúlt s megnyerte mai, tartósnak igérkező alakját: azalatt az európai államrendszeren kivül elszigetelten álló Anglia külön nagyszerű fejlődésen ment keresztül. Az első franczia császárság megdőlése után a szárazföldi államok jóformán csak azt kapták vissza, a mit első Napoleon idejében elvesztettek, Anglia azonban megkapta a zsákmány oroszlánrészét, Francziaországnak s az ebbe egy ideig bekebelezve volt Hollandiának csaknem valamennyi gyarmatát. Míg a szárazföldi államok belső és egymás elleni harczokban emésztették erejüket: addig Anglia óriási mértékben kifejlesztette iparát, magához ragadta a világkereskedést s egyre gyarapítva gyarmatbirtokait, oly világbirodalommá fejlődött, mely nagyságban és gazdagságban a hajdani római birodalmat is túlhaladja.

A szárazföldi államrendszernek kialakúlása és terűleti megszilárdúlása nevezetes hatással volt az angol világbirodalom helyzetére is. Mert a mint a szárazföldi államrendszer megnyerte befejezettségét s az államok területi elhelyezkedése eljutott mostani állandóságához, a nagy nemzetek *Európán kivűl* kezdettek tért keresni gazdasági és politikai erőfölöslegeik érvényesítésére. A 80-as évekkel a világtörténetnek új korszaka kezdődött: a nagy nemzetek Európán kivűl való terjeszkedésének korszaka. Franczia-ország 1881-ben birtokba vette Tuniszt, 1883-ban protektorátusa alá hajtotta, később végleg bekebelezte Madagaszkárt s meghóditotta Hátsó-Indiában Tonkingot, erősen terjeszkedett Nyugat-Afrikában, a Kongó vidékén és Közép-Afrikában.

Anglia 1882-ben magához ragadta Egyiptomot s bár a máhdi birodalma egy időre visszaszorította, mégis felhatolt a Nilus forrásáig s azon túl az afrikai nagy tavakig. Dél-Afrikában meghódította a kafferek, zuluk, becsuánok, matabélék és más vad népek országait s épen most tesz rá kisérletet, hogy meghódítsa a két boer köztársaságot is, mely terjeszkedésének útjában áll. Ázsiában Anglia 1885-ben és 1886-ban Birmát csatolta birodalmához s éjszaknyugaton is terjesztette uralmát, nem is szólva egyes, hadászati tekintetben f ntos szerzeményeiről, minő Zanzibar Afrika keleti partja mellett, Aden Arábia délnyugati partján, stb.

A német birodalom 1884-ben és 1885-ben négy terjedelmes gyarmatbirtokot szerzett Afrikában, azonkivül megszerezte Új-Guinea egy részét Ausztráliában, továbbá a Csöndes tengerben sok szigetet, melyekhez újabban Szamoa és két spanyol szigetcsoport megszerzése járúlt. De mindezeknél fontosabb Khinában való térfoglalása Kiao-Csau megszerzésével, melylyel ennek mintegy 20 millió lakost magában foglaló hátsó területe is a német hatalmi és gazdasági szférába jutott. Olaszország gyarmatszerzési kisérleteit s a Kongó-államnak Lipót belga király souverainitása alatt történt megalapitását (1885) csak röviden érintve, még Oroszország ázsiai terjeszkedése érdemel különös figyelmet. A Kaukázustól délre fekvő terjedelmes török területek bekebelezése, a mit a berlini kongresszus 1878-ban jóvá hagyott, nem tartozik szorosan a gyarmati politika keretébe. De már ide sorolandó Turkesztánnak 1884-ben végrehajtott meghódítása, a transkaspi vasút kiépitése s újabban Port-Arthur és Tallien-Van megszerzése Khinától és a szibériai vasút folytatására nézve Khinával kötött azon szerződése, mely egész Mandzsuországot tényleg Oroszország főuralma alá helyezte. Oroszország Közép-Ázsiában csak egy-két napi járó földre áll Herattól, Khinában Peking kapuihoz közelit, dél felé Persián át egészen a persa öbölig készül kinyújtani karjait.

Az európai nemzetek e hatalmas terjeszkedése mindenütt Anglia hatalmi körébe ütközik, azért a világtörténeti fejlődés e legújabb fejezetét, melyhez az Egyesült-Államoknak a gyarmati hatalmak közé való erőszakos belépése is hozzátartozik, bizonyos tekintetben Anglia ellen irányzottnak kell tekintenünk. Anglia soha sem terjeszkedett erősebben, mint az utolsó másfél évtizedben; azért mégis érzi, hogy ha nem is világhatalmi állását, de mindenesetre világhatalmi és kereskedelmi monopoliumát veszély fenyegeti. Ez okból újabb időben is óriás mértékben nagyobbitotta hajóhadát, bár ezen a téren Francziaország, Oroszország és Németország lázas sietséggel haladnak nyomában. Európa kárörömmel nézi Anglia balsikereit a délafrikai harcztéren s a századvég jellemző vonása az óriási fegyverkezés a hadi tengerészet terén. Ez azt sejtteti, hogy a huszadik század első évtizedei oly háborút fognak hozni az emberiségre, melyet az Európán kivüli birtokok és hatalmi körök miatt s főleg tengeren fognak megvívni azok a vezető nagy nemzetek, a melyek jelenleg a világ fölötti uralomban és a világkereskedésben egymással versenyeznek.

E csupán nagy vonásokban megrajzolt kép hiányos volna, ha meg nem emlékeznénk arról az óriási gazdasági és társadalmi fejlődésről, mely a gőzerő s újabban a villamosság fölhasználásával lehetségessé vált. A múlt század végén találta fel Watt a gőzgépet, e század első évtizedeiben Fulton a gőzhajót, e század harmadik tizedében Stephenson a lokomotivot, 1872-ben Graham Bell a telefont. Napoleon Fulton találmányát még holmi játéknak nyilvánította. És ime, a gőzerő, a vasútak, a gőzhajózás, az ezek nyomán soha sem sejtett mértékben kifejlődött nagy ipar és világforgalom megváltoztatták az egész emberi társadalom életfeltételeit. A világ arcza egy évszázad alatt mintegy megifjodott; az élet, mely e század elején még csak az előkelő osztályokra nézve volt kellemes, a nagy tömegekre nézve ellenben állandó rabság és szenvedés volt, a nép alsóbb rétegeiben is derültebbé, elviselhetőbbé vált. Az emelkedő jóllét verőfényéből esik egy-egy sugár a szegény ember életébe is. A termelés nagyobb mértékben nőtt, mint a hogy a népesség, a tömegek fogyasztása emelkedett. Sem a szoczializmus megerősödése, sem a tömegek fokozódó elégületlensége nem czáfolja meg ezt, mert e tünetek is csak azt mutatják, hogy a kik egykor fásúlt megadással tűrték sorsukat, ma már eszmélnek s hisznek abban, hogy lehet is, kell is helyzetüket javítani. Javúlt a világ száz év alatt, de még sok rajta a javítani való. A múlthoz mérve azonban kevesebb lett a szenvedés, több lett az öröm, élénkült a remény.

Maga a szoczializmus már félig levetkezte forradalmi jellegét s épen napjainkban nevezetes átalakúlásban van. A mai szoczializmus elméleti alapja, Marx híres bér-törvénye s azzal együtt az a tan, hogy a tömegek sorsán csak erőszakos felforgatás által lehet segíteni, már erősen meg van ingatva. A jövő társadalmi politika kialakúlása valószinűség szerint nem a *revoluczió*, hanem az *evoluczió*, a fejlődés törvénye szerint fog végbemenni.

A tömegek sorsának lényeges megjavítása az a nagy probléma, melyet a XIX-ik század a maga tudományos és technikai vívmányainak gazdag örökségével, mint tehertételt, szállit át a XX-ik századra. Ez a nagy végczél, melyért tovább fog dolgozni a tudomány s melyhez keresni fogja az útat a haladásnak soha nem nyugvó szelleme. Korunk nagy társadalmi betegségei, a vagyon és élvezetek telhetetlen hajhászása, az erkölcsi léhaság, a testi idegesség, a mindezekből sajadzó társadalmi gyűlölködés és az anarkhizmus őrülete késleltetni fogják a nagy czél megközelitését. De higyjük és reméljük, hogy a becsületes demokráczia

AZ ÁLLATOK SZERETETE.

Az emberi természetnek egyik érdekes jelensége az ember és állat társas viszonya egymáshoz. Állatbarátok ép oly számmal vannak, mint a mily számmal vannak olyanok is, kik idegenkednek vagy épen ellenszenvvel fordúlnak el az állatoktól, de azért az előbbi mégis természetesebb vonása lelkünknek.

Macaulay, a nagy történetbölcselő példáúl nem nagy barátja volt a kutyáknak. Mikor a yorki herczegnőt vatlendi parkjában meglátogatta, egészen megbotránkozott azon, hogy a herczegnő külön temetőt rendezett be kutyáinak, díszes kapuval, halottas kápolnával s piczinyi sírkövekkel, melyek alatt a herczegnő hatvannégy kedves ölebe pihente örök álmát. Némely sírkövön verses fölirat is volt. A komoly angol történetiró azonban aligha tudta, hogy ezek a sírok többnyire olyan állatokat takartak, melyeket a herczegnő ajándékba kapott, tartani azonban nem akarta őket, mert lakását óllá változtatták volna. Opiumot adott be nekik, a melytől egymásután elpusztultak. Ez esetben tehát a valóság messze leszállította a látszat értékét.

Nem ilyen külsőségekből kell megitélni az igazi állat-kedvelőt. A tudós természetbúvár, *Agassiz* s kívűle még sok más kiváló ember nem tüntetett az állatvilág iránti vonzalmával, de komolyan hitt az állatok túlvilági életében. *Shakspere*-nek ellenben minden műve elárúlja a kutyafaj iránt táplált mély lenézését, ép úgy, mint a lovak iránti rajongását.

Igazi nagy kutyakedvelő volt a sötét világfájdalom költője, *Byron.* Ebét többre becsülte az embereknél. «Bostsewain» nevű kutyáját egyetlen igaz barátjának nevezte. Ott pihen a derék állat most is Newstead-ban, márványsírkövén e felirattal: «Itt vannak eltakarítva hamvai annak, a ki szép volt hiúság nélkül, erős, dölyf nélkűl, bátor kegyetlenség nélkűl, birt az ember minden erényével, gyarlóságai nélkül. Ez a dicséret, mely alacsony hizelgés lenne egy ember hamvai fölé irva, csak méltó hódolat *Bostsewain* — egy kutya — emlékének».

A másik nagy angol költő, a ki a kutyákat rendkívűl szerette, a hírneves regényíró, *Walter Scott* volt. Ő maga írja: «A legokosabb kutya, melyet valaha ismertem, egy bulldogg-terrier volt. Sok szó megértésére tanítottam ki s meg vagyok győződve, hogy az ebfaj közt és közöttünk az érintkezés lehetősége nagy mértékben volna fejleszthető.» Mikor ezt a ritka állatot, mely a Camp névre hallgatott, temették, az egész család könnybe borúlt arczczal állta körűl a sírt, maga Walter Scott a legmélyebb meghatottsággal simogatta kedvencze hűlt tetemei fölött domborúló hantot s a kutya halála napján kimentette magát egy ebédre való meghivás elfogadásától «egy kedves, régi barát halála» czimén.

Mondják különben s ezt Carlyle is megerősíti, hogy *Walter Scott* egész lénye valami szokatlan igéző hatással volt a négylábúak világára, úgy hogy Edinburgh utczáin még az idegen kutyák is farkcsóválva ugrándozták körűl, ha magas alakja feltűnt. Otthon egész falka környezte állandóan, fekete, tiszta vérű terrierek, melyeknek Bors, Mustár, Papramorgó, stb. neveket adott, aztán egy «Hamlet» nevű nagy szürke agár s egy óriás termetű vadászeb, «Máda.» Mikor a halhatatlan író elvesztette vagyonát, e megható sorokat tette papirra: «Kutyáim siratni fognak. Ez oktalan teremtésektől való megválásom gondolata jobban fáj, mint bármi egyéb. Szegény teremtések. Jó gazdákat kell számokra szereznem. Lesznek még olyanok, a kik, mivel engem szeretnek, szeretni fogják kutyámat is, mert enyém volt. Istenem! érzem kutyáim talpát térdemen, hallom őket nyöszörögni s utánam fürkészni. Mit tennének, ha tudnák állapotomat?»

A költő *Pope,* s a festő *Hogarth* is osztoztak Byron és Walter Scott szenvedélyében a kutyák iránt. Emes kertjében temettette el felesége «Pompejus» nevű kutyáját s verses feliratot állíttatott fölébe, amaz pedig «Rosinee» nevű kutyáját részesítette ugyanabban a tisztességben. Egy más jeles angol író, *Cooper,* nyulakra, galambokra s egy pár «Tom» és «Dick» nevü aranybegyre pazarolta szeretetét. Három szelidített nyúla volt, «Puss,» «Tincy» és «Bess,» melyekkel telve vannak versei és levelei.

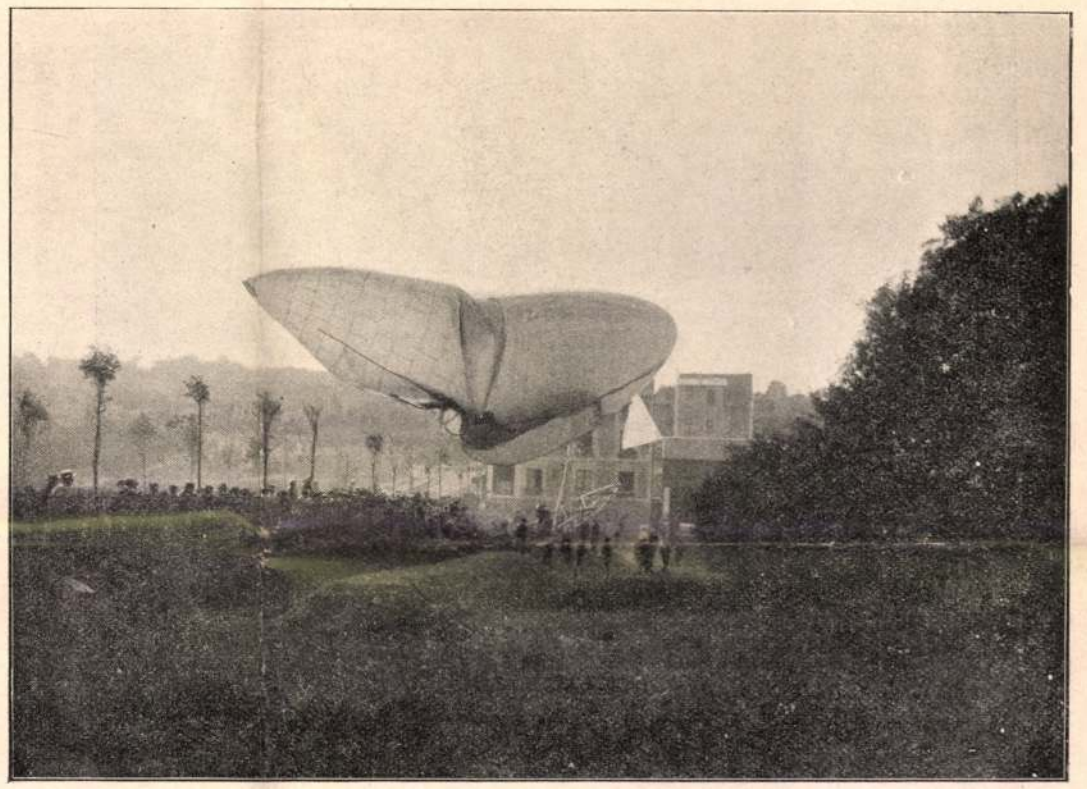

SANTOS DUMONT LÉGHAJÓJA. — A LÉGHAJÓ LEZUHANÁSA A NEGYEDIK FELSZÁLLÁSKOR.

Nem csoda, ha vannak oly rajongók, kik végrendeletükben se feledkeznek meg hű állataikról. Egy 1805-ben meghalt *Berkely* nevű angol 30 fontot hagyott négy kutyájának, annak emlékéül, hogy midőn egyszer Franczia- és Olaszországban utazott s rablók támadták meg, kutyája mentette meg életét. Ennek a kutyának leszármazói voltak azok, a melyekről végrendeletében megemlékezett. Halála órájában két karszéket hozatott ágyához s azokra ültetve kutyáit, vett örök búcsút tőlük. Elrendelte azt is, hogy mind a négy állatot kőbe véssék s szobraikat sírja négy szögletére állítsák.

Egy más különös angol, *Chesterfield* lord, kedvencz macskája számára hagyott tekintélyes összeget. Macska volt az ismert anarkhista vezér, *Krapotkin* herczeg kényeztetett társa is fogságában. Valóságos elragadtatással ír róla emlékirataiban: «Ha azt akarja, hogy ajtót nyissak, — úgymond, — nem nyávog, hanem egész testével kinyúlik s megrázza talpával a kilincset. Tökéletesen érti a fogház minden csengetésének jelentését, azt, a mely a lakókat fölkelésre hivja fel reggel s azt, a mely a leves tálalásakor hangzik. Szótára nagyon korlátolt, de tökéletesen érti azon szavak jelentését, melyeket ismer. Így este, ha szobámban sétálok, mindenféle ugrándozásokat visz véghez, s bizonyos különös hangokkal igyekszik engem rávenni, hogy bujóskát játszszam vele, — s azt a játékot épen úgy játszsza, mint a gyermekek, s ragaszkodik ahhoz, hogy mindegyik felváltsa egymást a bujásban, — vagy hogy zsineget húzzak magam után, melynek ő utána kapkod. Ha a játékhoz való fölhivására azt felelem: «Mit akarsz? Enni? Inni?» akkor boszúsan húzódik meg a kályha mögé. De ha azt kérdem: «Zsineggel játszani?» akkor két igenlést kifejező hanggal válaszol». Elbeszéli aztán *Krapotkin* herczeg a kis cziczának határozott zeneértő hajlamait, s hogy különösen a Fauszt-keringőben tudott valósággal gyönyörködni, ha tiszta, magas hangon énekelték.

Madarak és más egyéb állatok már természetüknél és értelmiségüknél fogva kevésbbé alkalmasak oly bizalmas baráti viszony felkeltésére, mint a minőknek kutyáknál és macskáknál látjuk példáját. És mégis az emberi élet nagy ismerője, *Dickens,* kedvencz kanárijának piczinyi sírja fölé megható emléket emelt e felirattal: «Dicknek, a legjobb madárnak». Az irlandi liga nagyhírű alapítója, *Devits* Mihály pedig fogságában egy fekete rigóval kötött barátságot, melyről «Lapok egy fogházi naplóból» czímű művében megható melegséggel nemcsak megemlékezik, de emlékiratát neki is szenteli: «Jo»-nak, meghitt kis barátjának, kinek tréfái és kedves pajtáskodása segítették földeríteni a börtön magányát, — mint előszavában bevallja.

«1881 február 3-án szállítottak — úgymond az előszó — a portlandi fogházba. Röviddel rá az igazgató előzékenységéből egy fiatal fekete rigóra tettem szert. Hónapokig azzal üztem el magányom unalmát, hogy társam bizalmát megnyerni igyekeztem, a legjobb eredménynyel. Mellemre ült reggel, midőn az ágyban feküdtem s fölkeltett álmomból. Tányérom szélére guggolt s megosztotta levesemet. Bizalma oly nagy volt, hogy mikor egy darabka palavesszőt mutattam neki s aztán mellényzsebembe dugtam, rögtön kihúzta. Ráült a térdeim közt elhelyezett palatáblára s irásom közben szemmel kisérve a palavessző mozgását, a legmulatságosabb kisérleteket tette, hogy a betüket fölszedje a tábláról. Hozott-vitt ép olyan hűséggel, mint akármelyik jól kitanított kutya. Estefelé elhelyezkedett a vaságy állványán s ott maradt csöndesen másnap virradatig, a mikor füttye ismét megszólalt, mint a természet hangja, a czivilizáczió hirnöke, a börtönharang öt órai megkondulása előtt.»

Mikor *Devits* utolsó felolvasását befejezte, azzal jutalmazta hű társát, hogy szabadon bocsátotta. «Reszkető kezekkel tártam fel az ajtót, — irja, — a mikor gyorsan, mint a villám, vad örömrivalgással kiosont kalitjából s egy pillanat alatt túl volt börtönöm falain. A szabadság ösztöne erősebb volt benne, hogysem ellenállhatott volna neki, ámbár azt az édes reményt tápláltam, hogy velem marad. De megtanított arra, a mit egyetlen hazának, fogolynak vagy madárnak sem szabad feledni, hogy a természet nem tagadható meg s hogy a szabadság kivánatosabb, mint az arany bilincsek.»

Hogy erkölcsileg is mily átalakító hatással lehet gyakran a fogoly lélekre egy érző lény jelenléte, erre meggyőző tanúlságúl szolgál egy franczia elitélt bűnös esete, a ki sokáig réme volt a börtön igazgatóságának, a ki számtalanszor tett szökési kisérletet, megtámadta porkolábjait. Ezért éveken át lánczraverve tartották, bűzös földalatti czellában. Ezt egy patkány vezette a jobbulás utjára. Váratlanúl lepte meg őreit természete változása, egyszerre csak napról-napra nyugodtabbnak, engedelmesebbnek látták. Senki sem sejtette a változás igazi okát, míg egy napon, midőn társaival végezte munkáját, kabátja alól egy nagy patkányt láttak kiugrani s keresztül iramodni az udvaron. Mindenki követ ragadott s üldözésére kelt az undok állatnak, csak az addig érzéketlen vad fegyenczet ragadta meg az ellágyulás érzése s könyörögve fordúlt társaihoz, hogy hagyják abba az üldözést, engedjék vissza hozzá az állatot. Az őröket elfogta a részvét s hagyták, hogy visszaszólítsa a patkányt, mely megfordúlt hangjára s ruhájába visszabújt.

Ettől fogva a rakonczátlan ember hálája nem ismert határt felebbvalói ellen. Szelid, szófogadó ember lett belőle, a kit később apróbb bizalmas szolgálatokra is felhasználtak őrei s életét is úgy fejezte be, hogy egy lázadás alkalmával, midőn őrei védelmére kelt, fegyencztársai megölték. Az emberi lélek csodálatos titkai egyikét

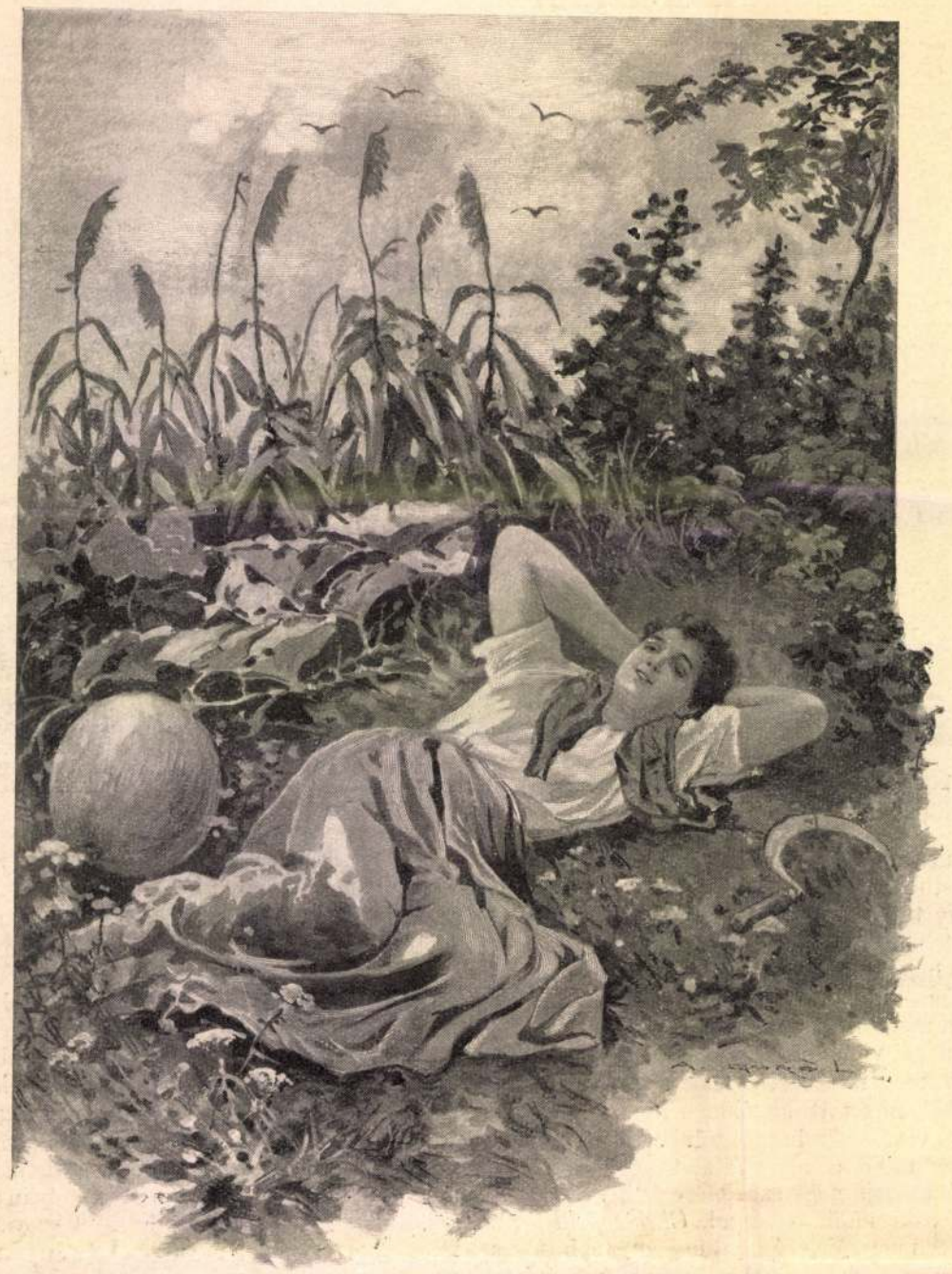

A TENGERI-FÖLDÖN. — Goró Lajos rajza.

világította meg e durva szívben egy állati lény szeretete, mely egész jellemére elhatározó befolyással volt. *V.*

A TENGERI-FÖLDÖN.

Őszre fordult az idő. A forró nyári szelek elmaradnak, csípős szellők barangolják össze az erdőt, mezőt, megsárgítják a szép zöld leveleket.

Így járt a tengeri is. Még pár hete olyan volt, mint a smaragd, haragoszöld sűrűjében nyugton hűsölhetett a nyúl, fogoly, most meg már fakóvá, szárazzá csípte a dér, bokrétája letöredezett, csöveit leszedték, behordták. Csak a tök éretlenje maradt még meg közte, a java annak is bekerült már.

A dalos pacsirta elhallgatott, helyette a fekete varjak serege jelent meg; az kóválygog a levegőben, bús károgással csapong a tarló felett, ha egy-egy kis elmaradt csövecskére akadhatna.

A méla, messzehangzó panaszos károgásba néha belevegyűl a száraz tengeriszárak zörgése s minden zördűlésre leesik egy-egy tört, elhervadt levél.

Szomorú kép. Minden az enyészetre, elmúlásra emlékeztet.

Csak a gazda szép eladó leánya nem gondol mulandóságra. Kiküldték, hogy szedje össze a maradék tököt s munka után leheveredett az árnyékba. Nem hallja ő a varjak énekét, nem látja egyenként elhalni a lehulló leveleket, nem érzi, hogy közeleg az enyészet, az ő szivében most ébred a tavasz s hej, dehogy jut eszébe, hogy majd annak is megjön egykor az ősze.

A SZÜRET.

Néhány évvel ezelőtt azt hittük volna már, hogy az ország nagy részében örökre vége a vidám szüreteknek, hiszen mindenfelől csak annak a híre jött, hogy a fillokszera itt is, ott is elpusztított mindent, az amerikai tőkék pedig nagyon drágák voltak s bizonytalanoknak mutatkoztak. De hát rövid időn nagyot fordúlt a világ s a mit aligha remélt volna valaki: az idén már mindenfelé annyi bor lett az országban, hogy némely vidéken a mustot 8—10 fillérjével is vesztegették, hordót meg alig lehetett kapni.

Az ember legyőzte a fillokszerát és szövetségeseit, a peronoszporát, lisztharmatot s még az eddig haszontalan sívó homokokat is bortermő helyekké változtatta. A kádárok mestersége megint felvirágzott, hordók abroncsolásának, görgetésének zajától, szedők, taposók vidám lármájától visszhangzanak újra a hegyek meg a homokbuczkák s most már nem az az aggodalom, hogy: mit iszunk? — hanem, hogy ki veszi meg a fölösleges termést? Pedig sok új szőlő még majd csak ezután kezd teremni; s akkor kérdés: nem jutunk-e oda, a hová a francziák már eljutottak, a kik 3—4 fillérért sem tudják literenként boraikat eladni, hatalmasan kifejlődött műbor-gyártásuk pedig tönkre ment, mivel az igazi bor immár kevesebbe kerül, mint a hamisított.

EGYVELEG.

* **Bort nem ivó fejedelmek.** *Vilhelmina* hollandi királyné soha sem iszik bort, sőt még díszebédeknél is a szokásos felköszöntéseket kezében egy pohár vizzel mondja el. A nem régen elhunyt *Umberto* olasz király és *Abdul Hamid* szultán szintén soha sem ittak bort.

* **Kubelik, a hires hegedűművész,** Amerikában minden egyes hangversenyért 4000 koronát kap. Szerződése hatvan hangversenyre kötelezi, melyek tiszteletdíját, 240 ezer koronát impreszáriója egy londoni banknál le is tette.

* **Negyven éven tuli emberek** az ideglázt nem kapják meg. A Dél-Afrikában harczoló angol csapatoknál csak egy eset fordult elő, a midőn egy 42 éves tiszt ideglázban halt meg.

BORSZŰRÉS

SZŐLŐSZEDŐ LÁNYOK.

SZÜRETI KÉPEK. — Kiss Ferencz fényképei.

Kutat a papság — s íme csakhamar
Kitünt a tett, melyet titok takar —
S lánczokba verve az oltár előtt
Vallatják zord arczczal az árva nőt.

Remeg szegény... zokogva fuldokol,
Ki szól mellette? Mentség nincs sehol...
Múlandó hajh, a gyarló földi jó...
S míg kezeit tördelve néz körül:
Jövendő kinján gyülő nép örül —
S közelg a szörnyű inkvizicziό!

... S a mint izzóvá lesz a rémes üst
S eltölti a kis köszentélyt a füst,
Sötét barátok rideg kérdésére.
Lerogy az asszony a padló kövére
S lánczolt kezét az ég felé emelve
Egy szót, mentséget nem nyöghet ki nyelve —
A biró kérdez: hogy raboltad el?
Bakó! az izzó kint — ha nem felel!...

S a szörnyű percz észbontó gyötrelmében
Szeme tapadva függ a Mária-képen,
Melynek varázsa egyszer megsegité —
S a sejtelem imává lesz és hitté —
Térden csúszván elér a szoborig,
A hol lerogyva, hangja megtörik:
»Irgalmas Istenanyja, Mária!
Kinek hóhérkéztől vérzett fia:
Segits rajtam... segits... mert elveszek.«

S nézd... ott... lám, mozdúlnak a kőkezek,
A Mária-szobra mozdúl... mozdúl;
— Remeg a nép a borzalomtúl —
Letépi fátyla megmarad felét
S szegény anya, feléd nyujtja, feléd!

Harang kondúl... zsolozsma zendül,
Lezúzva szörnyű féletemtül
Borúl le a lakósereg
S a légen át egy szózat rezdül:

»Tanuljátok meg emberek,
Hogy míg nyomor van a világon,
Ön kincsre, élvre soh'se vágyom;
Az éhezőkre nézzetek
S az égnek kincse, mosolygása:
Hogy a nyomort enyhülni lássa!«

Váradi Antal

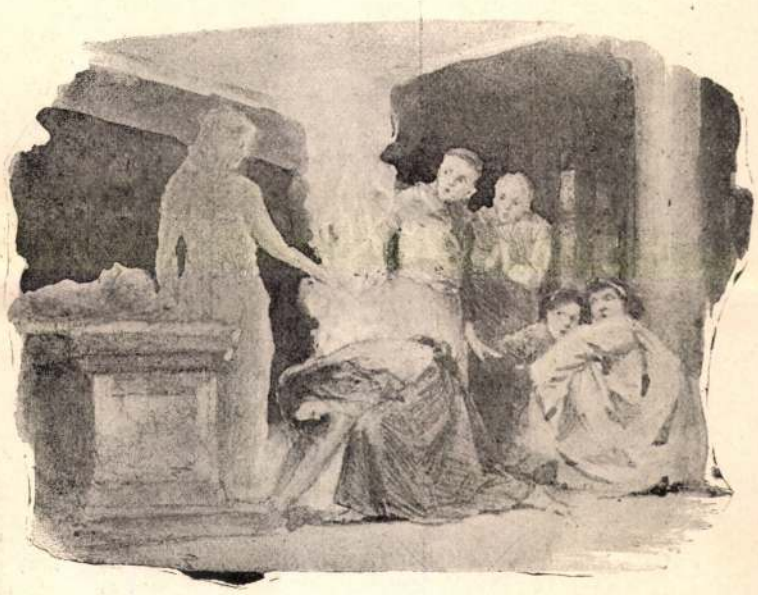

ELBESZÉLÉS

Arany szabadság

Irta: PAÁL ÁRPÁD

[Folytatás]

Korvay már az utczán volt, de azért hallotta a nyomában felfakadó kaczajt s mintha látta volna a jelentős összepillantást is, a mint a báró felugorva üléséből s az árúasztal felett áthajolva, átkarolta a leány derekát és megfenyegetve, az utczára kimutatott e szavakkal:

— Az ilyen siu-indiánusoknak meg majd a derekára legyintünk!

* * *

Korvay, a mint délben haza ért, mód felett únottnak érezte magát. Leült egy támlányba s maga elé bámulva, még agyát valami gondolattal foglalkoztatni is fáradt volt. Hiúságát bántotta volna magyarázatát keresnie e hangulatnak, csak türelmetlenül várta, mig az ebédet jelentik.

S az a kedve szerint választott menü sikerült is. Igazában véve, pompásan ebédelt, a miért aztán az boszantotta, hogy önmaga előtt nem titkolhatta el e tényt.

A szakácsnő jól ismerve ura kényes izlését s a szaktudomány ambiczióját is lelkesítve, a legnagyobb óvatossággal és figyelemmel szorgoskodott egész délelőtt a tűzhely körül. A szobalány pedig a szervirozással ügyeskedett.

Hiába keresett hibát, nem találhatott. A gombaleves pompás volt. A főtt hús nemcsak finom, puha volt, de az ötféle körítéssel úgy nézett ki, hogy a legnagyobb hôtelekben sem különben. A párhagyma-mártás — legkedveltebb mártása — már épp olyan, hogy jobbat egy udvari főszakács sem produkálhat. S az a pompás mártás úgy kivántatta a bort. Már a natur-borjúszeletből a második feküdt tányérján s épp egy kis czitromlevet facsart rá, mikor eszébe jutott egyedülléte.

Pár pillanatra abban hagyta az evést s a kés nyelével az asztalon kezdett ütenyre dobolni. Szeme a baljában levő czitromon akadt meg, melyen egy parányi zöld pontocskát vélt felfedezhetni. Még eddig ez az alig látható parányi pontocska, a mi ellen kifogást emelhet. Az a czitrom bizonyára valami állott, rossz.

Ez a kis zöld pont, azon a tiszta sárga félgömbön, egészen poétikus hangulatba ringatta. Úgy rémlett előtte, hogy ő hallott vagy olvasott valahol valamit a csendes otthon derűs, kék egén feltünő kis felhőpontocskáról, melyből idővel vad zivatar kerekedett.

E perczben hidegséget érzett maga körül. Eszébe jutott felesége s leánykájuk hiánya. Bizonyára, ha most Anette itt cseveg mellette, nem kap bele gondolata ilyen ábrándos diákoknak való érzelgésbe. S végül is, miféle felhőfoltocska kerülhetne az ő otthonuk egére? Hogy ő most egy kicsit élvezni szeretné szalma-özvegységét? Mi nagy rosszat tesz azzal? Haza jön Anette s minden ismét a régi lesz.

Ilyes pár önfaggató kérdés szállt még át fején, mire felkaczagott. Egyszerre úgy érezte, mintha álomból ébredt volna fel. — Érzelgés és én?! — szólt magában, némán, de élénk gesztussal. — Fi donc!

Épp kapóra jött, hogy a jégbe hűtött, habos crême-et feltálalták. Ennek élvezése fogja elűzni, ha még valami naiv badarság ötlene eszébe.

Fekete kávéját az olvasóasztalhoz vitette s ott leülve, szivartárczája után nyult. A mint felnyitotta s megpillantotta benne a szép Marittánál vásárolt szivarokat, boszusan dobta le. Felállott s szobájába ment, hol vélt még találni; bár most jutott eszébe, hogy előző nap készült már venni, de elfelejtette. A mint a szobájában szétnézett, meglepetve vette észre, hogy mind a szivar-asztal tartója, mind az iróasztalon levő állvány telve van a legszebb világos regalitásokkal, az ő kedvencz szivarjaival.

— Ez ismét Anette gyöngédsége! — szólt önelégülten magában. — Páratlan asszony. Mily végtelen figyelmes s mégis... nem fél férjét magára hagyni. E gondolatnál öntelt mosoly szállt ajkára. Igazán nemes, nagy lélek. Nem féltékeny.

Ha e perczben elébe toppan, olyan tiszta érzéssel csókolná meg. Miért is ment el...

Hogy kiváncsiságát kielégítse, becsengette a szobaleányt.

— Mari! — szólt hozzá az asztalra mutatva — úgy-e maga hozta ezeket a szivarokat?

— Igenis kérem! — felelt élénken a leány. — Tegnap délután velem hozatta a nagyságos asszony. S úgy a lelkemre kötötte, hogy szép szőkéket kérjek egy egész ládával. De az már nincs ki, tette hozzá mosolyogva.

— Hogy-hogy? — kérdé Korvay, — talán bizony megtizedelte?

— Nem biz' én. A nagyságától kaptam öt darabot.

— Kinek? Minek?

A leány megint egész vígan csapta össze két sarkát, úgy, hogy a sűrű ránczú ruhaalj ringása megkapta Korvay tekintetét. Aztán szalutálva, csengő hangon kaczagva felelt:

— Az őrmester úr Pistának! — s ezzel elszaladt.

Gazdája gúnyosan mosolyogva nézett utána, ilyes gondolattal:

— Milyen rátartós, szerelmes liba.

* * *

Másnapig Korvay egész közönyösen érezte magát, csak reggel boszantotta fel ismét a szakácsnő, azokkal a gyöngéd figyelemmel összeállított étlapokkal. Mikor belépett s elébe tette, első pillanatra oly ingerült lett, hogy majdnem kikergette az asszonyt. Egyik gondolata a másikat kergette. Hát ha ez nem is gyöngédség Anettetől, csak ravasz cselfogás, hogy inkább az otthonhoz kösse? Vajjon lehet-e ez? Majd az bántotta, hogy tud Anetteről ilyet feltételezni. Végre is finomabb érzékének engedett. Noblesse oblige. A cseléd előtt nem sértheti nejét.

Kezébe vette a lapokat s válogatást színlelve, rakott egymás mögé a kezében hat darabot.

— Igy, ebbe a sorrendbe készítse a héten s azokat átnyujtva, a többit is elébe tolta.

Az összeszedte s távozott.

— Bánom is én, csináljon a mit akar! — szólt halkan utána. Nem vagyok én trappista, hogy néma szótlanságban üljek itthon folyton. Majd elmegyek valahová.

Mikor délfelé kiindult a házból, azt kiáltotta vissza a leánynak, hogy ha egy óráig nem lesz otthon, tovább ne várják az ebéddel.

[Folytatása következik]

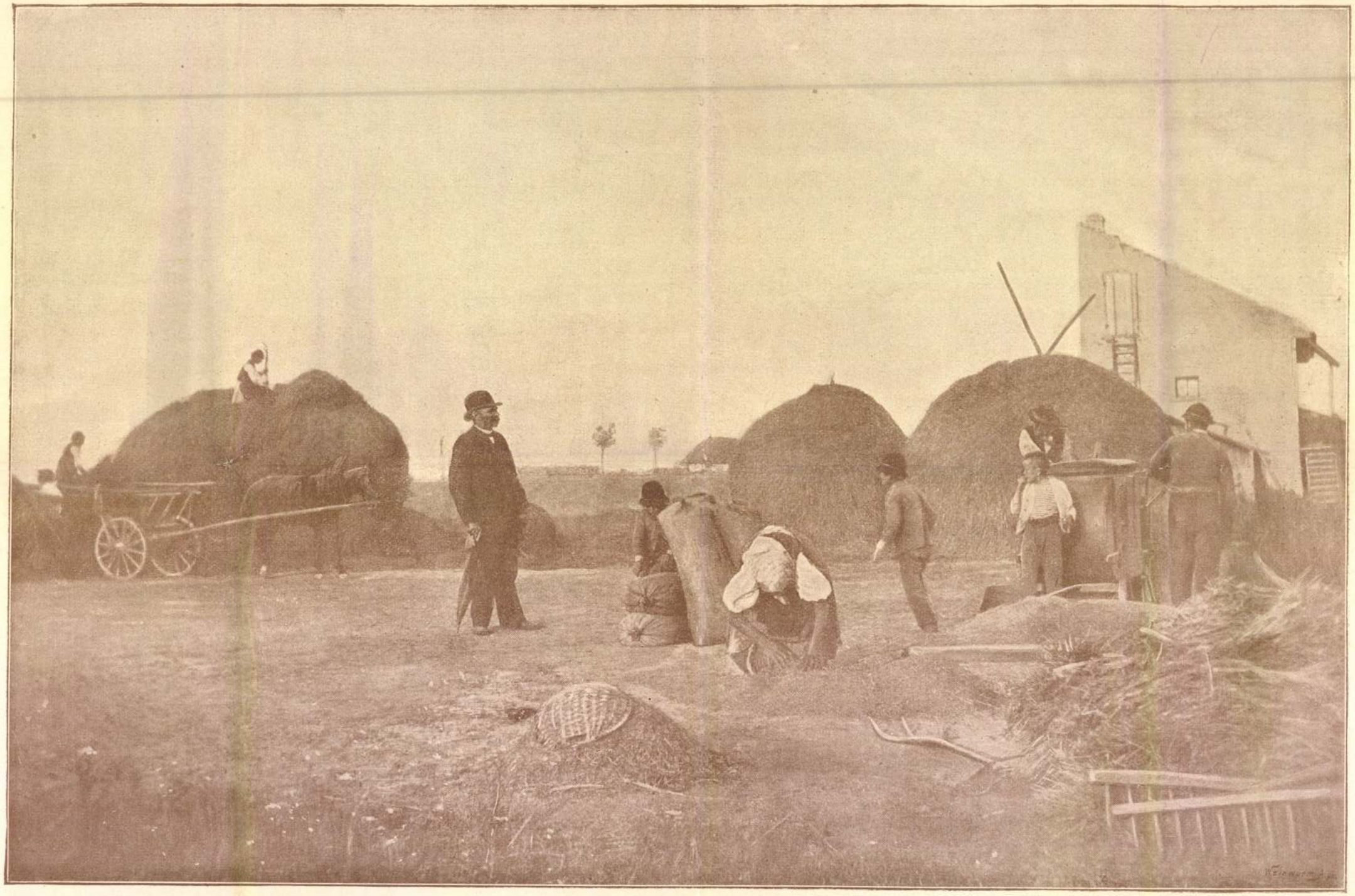

TAKARÍTÁS

Goró Lajos eredeti rajza az *Ország-Világ* számára

sebe miatt nem lehetett reménye, hogy eljut az irtványosba, mielőtt utólérik.

Közeledett Fortunatohoz és mondá;

— Te vagy Mateo Falcone fia?

— Én.

— Én vagyok Gianitto Sanpiero, a *sárganyakúak* (a csendőrök barna egyenruhát viseltek sárga gallérral) kergetnek. Rejts el, nem birok tovább menni.

— De mit szól majd atyám, hogy engedelme nélkül elrejtelek?

— Meg fog érte dicsérni.

— Ki tudja?!

— Rejts el gyorsan, mert jönnek.

— Várd be, mig atyám hazajön.

— Én várjak! Kutya teremtette! Öt percz alatt itt lesznek. Gyorsan, rejts el, vagy megöllek.

Fortunato a legnagyobb hidegvérűséggel válaszolt:

— Puskád nincs megtöltve és nincs is több töltényed.

— Van tőröm.

— De tudsz-e oly gyorsan szaladni, mint én? — és egy ugrással kijutott közeléből.

— Te nem vagy Mateo Falcone fia, ha elnézed, hogy házatok előtt fogjanak el.

A fiú gondolkodóba esett.

— Mit adsz, ha elrejtelek? — szólt, újra közelebb jöve.

Az üldözött táskájában keresgélt és végre egy ötfrankost vett elő, valószinűleg ugyanazt, melyért lőport akart vásárolni. Fortunato mosolygott a pénz láttára, elvette és így szólott Gianittohoz:

— Ne félj semmit!

Gyorsan lyukat vájt a ház előtti szénaboglyaban, Gianitto belé rejtőzött, a gyermek pedig úgy befedte, hogy lélegzeni is alig tudott. De nem is látszott meg, hogy valaki a szénaboglyában lappang. Még egy oly eszméje is támadt Fortunatonak, mely a vadak találékony ravaszságára emlékeztetett. Fölkapta a macskát és kölykestül a szénára tette, hogy úgy lássék, mintha az már régtől fogva érintetlenül állana. Miután még befedte az úton látható vérnyomokat homokkal, teljes nyugalomban kifeküdt a napra.

Pár percz mulva hat barna egyenruhájú, sárga hajtókás csendőr közeledett a házhoz egy hadnagy vezetése alatt. E hadnagy némileg rokona volt Mateonak. Tiodore Gamba volt a neve és mint kiválóan buzgó tiszt, a bujdosók előtt félelmes hírben állott, mivel már sokuknak jött nyomára.

— Jó napot, kis rokon, — szólt Fortunatohoz közelebb lépve, — beh megnőttél!

— Óh, még soká leszek akkora, mint te, rokon, — mondá a gyermek, együgyű arczkifejezéssel.

— Majd eljön annak is az ideje; de nem láttál egy embert erre menni? Mondd csak . . .

— Nem láttam-e egy embert erre menni?

— Igen, egy csúcsos sipkájú, vörös ujjasú embert.

— Azt, azt; hanem felelj már és ne ismételgesd kérdéseimet.

— Reggel ment erre a plébános úr lovon. Azt kérdezte tőlem, hogy jó egészségben van-e atyám és én azt feleltem . . .

— Ohó, te kis kópé, az együgyűt adod, mondd meg gyorsan, merre ment Gianitto, mert őt keressük és tudom, hogy erre az útra fordult be.

— Ki tudja!?

— Ki tudja? Azt tudom, hogy te láttad.

— Látja az ember, hogy kik mennek erre, ha alszik?

— Te nem aludtál, semmirekellő; a puskalövések felébresztettek.

— Talán azt hiszed rokon, hogy fegyvereitek oly nagy zajt csapnak? Atyám karabinjának sokkal nagyobb hangja van.

— Vigyen el az ördög, gaz ficzkó! Tudom bizonyosan, hogy láttad Gianittot. Talán éppen el is rejtetted. Rajta, bajtársak, be a házba, nézzük meg, nem lappang-e ott benn valahol? Egyik lábára alig tudott már lépni és sokkal több esze van, hogysem megkisérelje: eljuthat-e bukdácsolva az irtványosba? Aztán a vérnyomok is véget érnek itt.

— És mit szól majd atyám, — szólt Fortunato gúnyosan — ha megtudja, hogy távollétében felkutatták házát?

— Gazember, — szólt a hadnagy — tudod-e, hogy csak rajtam áll és tüstént pórul jársz? Ha jól megkardlapozlak, majd felnyitod a szádat, nemde?

Fortunatonak egy vonása sem változott.

— Az én atyám Mateo Falcone, — szólt dagályos hangon.

— Hát azt tudod-e, kis akasztófára való, hogy Corte-ba vagy Bastia-ba vitethetlek? Börtönbe dobatlak, bilincsek közé verve szalmán fogsz hálni és lenyakaztatlak, ha meg nem mondod, hova rejtetted Gianittot.

A gyermek nevetésben tört ki e fenyegetés hallatára és ismételve előbbi szavait: »Mateo Falcone az én atyám«.

— Hadnagy úr, — szólt egész halkan az egyik csendőr — nem lesz jó Mateoval összetűzni.

Gamba szemmelláthatólag zavarban volt; halk hangon tanácskozott embereivel, kik felkutatták az egész házat. Ugyan nem sok időt vett igénybe az, mert egy korzikai akása rendszerint egyetlen négyszegletes szobából áll. A bútorzatot képviseli egy asztal, mely egyszersmind ágy gyanánt is szolgál, néhány pad, valamelyes házieszköz és vadászszerszám. Fortunato ez alatt a macskát czirógatta és kárörvendően nevetett a csendőrök zavarán.

Egyikök közeledett a szénaboglyához. A macska láttára hanyagul döfte szuronyát a széna közé, de vállvonítva győződött meg, hogy kárba veszett a fáradsága. Semmi sem mozdult és a gyermek arcza legcsekélyebb izgalmat sem árult el.

A hadnagy és emberei káromkodtak mérgökben. A síkságnak fordultak és úgy látszott, hogy vissza akarnak vonulni oda, a honnan jöttek, midőn a vezető egy utolsó kisérletre szánta el magát. Fenyegetés nem használt a Falcone fiánál, meg akarta próbálni, mire megy hízelgéssel és ajándékokkal.

— Úgy látszik, kis rokon, — mondá — életrevaló fiú vagy, még nagyra viszed, hanem velem rossz játékot űzöl. Ha nem tudom, hogy rosszul esik Mateo bátyámnak, velem vinnélek.

— Eh!

— De ha megjön, elmondom neki az esetet és ő vérig fog korbácsolni hazugságodért.

— Még szó fér ahhoz!

— Majd meglátod; hanem légy jó fiú és kapsz tőlem valamit.

— Te meg én tőlem tanácsot kapsz, rokon, hogy siess, mert ha sokat késel, Gianitto eljut az irtványosba, oda pedig más madár kell, mint te.

A hadnagy egy ezüst órát húzott elő zsebéből, megérhetett vagy nyolcz forintot. Midőn látta, hogy az óra látványára Fortunato szemei ragyogni kezdenek, aczélláncán pörgetve így szólt:

— Úgy-e, ficzkó, jó volna, ha egy ilyen óra lógna nyakadban? Olyan büszkén sétálnál akkor a porte-vecchioi úton, mint valami páva és ha az emberek kérdeznék tőled, hány óra, azt felelnéd, nézzék meg az órámon.

— Ha nagy leszek, kapok egy órát caporali bátyámtól.

— Helyes; de nagybátyád fiának máris van órája! Igaz ugyan, hogy nem oly szép, mint ez itt, de hát ő fiatalabb is náladnál.

A gyermek sóhajtott.

— Nos, akarod az órát, kis rokon?

Fortunato az órára pislogatott, valamint a macska, ha egész tyúkkal csalogatják. Tudja, hogy tréfálnak vele és ezért nem meri kinyújtani körmeit, hanem időről-időre félrenéz, hogy a kisértésnek ellenállhasson és ajkát nyalva, mintha mondaná urának: »könnyű tréfáid vannak«.

Úgy látszott azonban, hogy Gamba hadnagy őszintén beszélt, midőn óráját neki igérte. Mindamellett Fortunato nem nyúlt feléje, de keserű nevetéssel mondá:

— Miért gúnyolódol velem?

— Édes istenem! hiszen nem gúnyollak; mondd meg, hol van Gianitto és az óra tiéd.

Fortunato hitetlenül mosolygott és fekete szemeit a hadnagyra függesztve azon látszott tünődni: higyjen-e szavainak, vagy nem?

— Tépjék le vállrojtjaimat, — szólt a hadnagy — ha e föltétel alatt neked nem adom az órámat. Bajtársaim tanuk rá, nem vonhatom ki magamat alóla.

Mialatt így beszélt, óráját folyton közelebb vitte a gyermekhez, úgy, hogy már majd az arczát érintette. Fortunato vonásai heves küzdelemről tettek tanuságot, a vágy harczolt lelkében a vendégjog törvényeivel. Meztelen melle gyorsan emelkedett és közel volt az elfúladáshoz. Az óra folyton ott lebegett előtte, pörgött a levegőben és néha megérintette orrát. Jobb keze fölemelkedett az óráig és ujjhegygyel érintette, végre egészen kezében nyugodott, a nélkül azonban, hogy a hadnagy elbocsátotta volna a lánczot. Az óra mutatólapja kékszínű volt, a fedél ujonnan csiszolt és tűzként ragyogott a napfényben. A kisértés igen nagy volt. Fortunato fölemelte balkezét és hüvelykével a szénaboglyára mutatott. A hadnagy rögtön megértette. Eleresztette a lánczot és Fortunato az óra birtokosa lőn. Egy szarvas fürgeségével szökött félre, messzire a boglyától, melyet a csendőrök széthányni kezdettek. A széna megmozdult és egy vértől ázott ember bújt elő, kezében tőrrel. Föl akart állni, de sebe nem engedte és elbukott. A hadnagy rárohant, kicsavarta kezéből a tőrt és ellenállása daczára rögtön megkötözték.

Gianitto a földön heverve, fejét Fortunato felé fordította, ki hozzája közeledett: K . . . . anyád kölyke! szólt hozzá inkább megvetőleg, mint haraggal. A gyermek odavetette a pénzdarabot, melyet tőle kapott, mintegy érezve, hogy megszűnt azt megérdemelni. Teljes hidegvérrel fordult Gianitto a hadnagyhoz:

— Kedves Gamba komám, nem tudok én menni, úgy kell a városba vinnetek engem.

— Úgy szaladtál ma, mint egy szarvas, — felelt a győző — de légy nyugodt, kézrekerítésednek annyira örülök, hogy akár magam vinnélek másfél mértföldnyire a hátamon és még el sem fáradnék. Majd készítünk, pajtás, faágakból és köpönyegekből egy hordágyat, míg Crespoli majorjában lovakat nem kapunk.

[Folytatása következik]

NYÁRI MUNKA

Goró Lajos eredeti rajza az *Ország-Világ* számára

XV. évfolyam — Budapest, 1894 julius 15. — 29-ik szám

ORSZÁG-VILÁG

SZÉPIRODALMI ÉS ISMERETTERJESZTŐ KÉPES HETILAP

Hirdetések helyben fölvétetnek a kiadóhivatalban (Hold-utcza 7.) és bármelyik hirdetési iroda útján.

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR VÁRADI ANTAL

Franczia-, Angolország-, Belgium- és Hollandiából hirdetéseket John F. Jones & Cie. (Páris) irodájától fogadunk el.

SZERKESZTŐSÉG:
Budapest, VIII. kerület, kerepesi-út 1. szám
hová a lapnak szánt közlemények küldendők.

KIADOHIVATAL: Budapest, V. kerület, Hold-utcza 7. szám.

ELŐFIZETÉSI FELTÉTELEK:
Egész évre .. .. 8 frt | Negyedévre .. .. 2 frt — kr.
Félévre .. .. 4 » | Egy hóra .. ..— » 70 »
Egyes szám ára 20 kr.

Az előfizetési pénzek csakis az ORSZÁGOS IRODALMI RÉSZVÉNY-TÁRSASÁGhoz az ORSZÁG-VILÁG kiadóhivatalának (Budapest, V. kerület, Hold-utcza 7. szám) küldendők.

Goró Lajos eredeti rajza az *Ország-Világ* részére

RÉSZLET AZ Ó-BUDAI ÚTRÓL

Országgyűlési epigrammák

Tóth Lőrincztől

1.

»Lesz a képviselőházban nagy hajbakapás ma!«
S a karzatra siet kandi menyecske, leány.
És a magas polczról »holdak« seregére tekint le
Megvedlett honatyák tiszteletes fejein.
Ennyi kopasz fő közt várhatni-e hajbakapást ma? —
S a tisztelt ház nem vonzza tovább. Haza megy.

2.

Zordon ürességtől kong a főrendi terem, mert
Nem lábikrákat s nem paripát mutogat.
Tán ha »prezenezmarkok« járnának a büszke uraknak
Népesb lenne a ház s nőne a pairi sereg.

3.

Nagy vásár, eladó portékák tára az élet,
Nemcsak a lány »eladó«, már ma a férfi is az.
Őseink nyelve csupán a lányt jelölé eladóul,
A kormány eladó férfi szemébe kacsint.

4.

Mint a gomba esős éjen, nagy férfiak egyre
Nőnek a dús szemeten s tiszteli őket a nép.
Légy van az oltáron s ti bikát áldoztok előtte,
Szűkagyú abderiták! zengve dicsénekeket.
Egy csöpp eszme bugyog koponyájuk szik talajából
S im, tízakós hordót tesztek edényül alá.
Mért a törpéket góliáth-köpenyegbe takarni?
S a kis gyermeknek festeni nagy bajuszot?
Míg a szerény nagyság megbúvik az utczai hősök
Háta mögött s csendben hozza meg áldozatát.

5.

Rút s pimasz eljárás rúgdalni elesteket, — inkább
Fennálló hatalom hallja »igaz« szavadat
És érezze, ha kell, korbácsodat. A nemes ember
Nem támad beteget, sőt sebeit beköti.
A lebukott nagyság jóktól sajnálatot ébreszt,
S mely gúnyolja baját, nemtelen a röhögés.

6.

A piaczon forgó embert megítélve, csalódol;
Otthon lásd, ha akarsz tudni felőle valót.
Fölpiperézve magát, díszben pompázik előtted,
Szennyes az ing otthon s fojtogat a levegő.

A leszámolás

— Mutató Kövér Ilma *Vadrózsa kisasszony* czimű könyvéből —

— No, ténsasszonykám, már fölraktuk az öregjét; a csekélyebb fajta eltér a saroglyában is, ha kerül még valamicsodás aprólék.

— Nincs már semmi, János bácsi .. Kössék össze jól, hogy le ne hulljon a bútor.

És nyomon követte az ajtón bekukkant kocsist az udvarra.

A három fiú ott ugrált az igás kocsi körül; akárcsak három fiókördög, de még azoknak sem a szelídebb fajtájából. Az egyik a kerék küllőjére csimpajkozott, a másik a kocsisülésre vette magát. Majd ő viszi az ostort . . .

A harmadik fiú, nem találván méltóbb helyet magához, fölkapaszkodott a bődiván tetejére, a melyik a hasmánt fektetett sifonérek hegyébe van fölállítva.

— Gyű te, Csillancs! Nye te, Gém!

És lőn olyan zsinat, elhallhatták akár a faluba is, a melyik alig egy kiáltásnyira esik innét (új uraságának neve szerint) a Muzslay Pál pusztájától.

(Csak Kozár László, az apa, nem hallja, csak az nem vet rájuk ügyet.)

— No, ugy vélném, ténsasszonykám, hogy kedve szerint mesterkedtem? — kérdezte öntudatosam a vén paraszt.

— Jól van minden, János bácsi. Semmi ellen se lehet kifogás . . . Ejnye, ejnye! Laczi! Jóska! Bélus! jöttök le onnét tüstént! Mi majd a kis kocsin megyünk.

— Mondok, ne szegje a kedvüket, ténsasszonykám; hadd maradjanak.

— De leesnek és összetörik magukat.

— Ne tessen a miatt aggodalomba borulni. Nem olyan törékeny a gyerekféle; aztán majd vigyázok én rájuk, mint a szemem látására.

Ezalatt a családfő hátratett kezekkel meredt ki az ablakon és még se látott semmit abból, a mit máskor első tekintetre észrevesz a vizsga apai szem. Éppen olyan közömbösen nézte a gyerekek rakonczátlankodását, mint a Talpas kuvasznak vihánczolását a kölykeivel, vagy a czirmos macskának a laptaszerű felszökéseit ott az ablak alatt, a mint a ravasz jószág nagy púpot fujt a hátán, két első lábával pedig sunyi módon, de annál fürgébben osztogatta a pofonokat az egyik kis kölyökkutyának.

— Lásd Laczim — közeledett Mari az urához, mikor újra bejött a szobába s látta, hogy nagyon is csöndes az az ember; — milyen szépen helyrevergődünk már. Azt mondják: az új uraságunk olyan jó, mint a kenyér lágya.

Kozár László egy tekintettel meg egy fölsziszszenéssel felelt. Egyik se volt megnyugtató jelenség. Az asszony újabb kisérletet tett a megbékítésére.

— Nincs miért zsörtölődnöd lelkem, hisz nem egyedül te veled esett ez meg. Közös sorsunk ez az igazgatóékkal és a többiekkel . . . .

— Elég gyávák voltak, velem együtt, hogy elfogadták ezt a minden kártalanítás nélkül való felmondást . . . Tíz teljes esztendeje szolgáltam itt, hűségesen. Itt nősültem; itt születtek a gyermekeim . . . Kivernek, mint a rossz ebet. Szégyenszemre, világcsúfjára pusztulunk innen . . .

— No, no, hiszen nyilvánvaló, hogy a régi uraság meghalt, az örökösök eladták a birtokot és az új tulajdonos elé nem szabtak semminemű kötelezettséget a régi tisztviselőket illetőleg.

— Elég csúf dolog volt ez tőlük

— Azt mondja az igazgató, hogy az örökösökön lehetett volna kereskednetek; de az a baj, hogy azokkal szemben lemondtatok minden igényről.

— Igen, mert ennek a részéről az volt a szóbeli igéret, hogy minden marad a régiben; de egyszer csak azt halljuk, hogy . . . Lelketlen! Kutyahitű! Hát nem kell neki igazgató, kasznár? nincs szüksége tiszttartókra?! . . . Ekkora birtokot csak el nem láthat egymaga, ez a városi nagyságos úr, a ki annyit sem ért a mezőgazdászathoz, mint . . .

— Sohse törődj te ezzel. Az ő dolga. Örvendjünk, hogy helyre visz a jó Isten. A többiek is kaptak helyet; ki jobbat, ki rosszabbat, de egy sincs kenyér nélkül.

Kozár László igen jó ember; hanem a mire megköti magát, hogy az az ő igaza, azt ki nem vitatja belőle senki.

Mikor pedig azt látta, a hogyan a fiatal ispán fölpakolta a feleségét, meg az alig két hetes gyerekét az egyik szekérre, tótágast állt benne a szelídebbik indulat. Megrázta a levegőben az öklét.

— Eredjetek gyávák! Majd beszélek én azzal az emberrel, a ki ilyen világfelfordulást csinál.

— Hová mégy?

Rémülten állta útját az asszony, mert látta, hogy az a régóta mozdulatlan ember félelmesen, szapora léptekkel indul az ajtó felé.

— Elbucsúzom az uraságtól.

— De hisz arra semmi szükség. Még nem is láttad; csak tegnap költözött a kastélyba, hát . . .

— No hát, ha jobban érted így: fölmegyek hozzája; megmutatom, hogy akad a sok közül egy, a ki szemébe meri mondani Muzslay Pál ő nagyságának, hogy milyen lelketlenül cselekedett. Leszámolok vele a többiek helyett is.

Derűlt az ég...

Derűlt az ég, oly bársonyos a kékje,
A napsúgárnak fáklyái lobognak,
Lágy illatáramok, egymást cserélve
Bolygnak; beh jó lehet a boldogoknak!

Lelkük súgárzik vissza fénylő tájról,
Midőn szemök lombról virágra téved,
Előttük, mint tűkör ragyog a távol,
Gyönyörüket kettőzi a természet.

De majd az ősz mindent borúba foglal,
A száraz réten köd nyújtózva száll át,
Az ég törődik a szomorkodókkal,
Felhőivel felezi lelkük árnyát.

Kisteleki Ede

REGÉNY

A CZIRKUSZ-KOMÉDIÁSNŐ

Francziából fordította: PALOTAI HUGÓ

[Folytatás]

Már az első két hét végén nagyon unatkozott. Egy reggel történt. Épp ablakot nyitott, mikor egy kékszemű fiatal embert pillantott meg Az ifjú tekintete találkozott a leányéval. Mindkettő félénken elpirult.

Az ifjú ablaka szemben volt az övével s épp úgy, mint Julietteé, az udvarra nyilt. A lány a fiatal ember szobájába látott.

— Ha én az övébe látok, ő is belát az enyémbe, gondolta.

Egészen elpirult arra a gondolatra, hogy hátha már látta őt az ifjú öltözködés közben?

Hamarosan becsapta az ablakot és zárral reteszelte el.

Délfelé, kissé reszketve, a függöny mögül loppal átpillantott szomszédja ablakára.

Az mindig tárva-nyitva volt; az ablakdeszkán egy ibolyákkal telt japáni váza állott.

Néhány perczczel ebéd előtt Juliette észrevette, hogy az ibolyacsokor nagyot haladt előre; a lehető legközelebb került hozzá.

A nélkül, hogy a lány számot vetett volna érzelmeivel, a csokor láttára boldognak érezte magát.

A fiatal ember aznap este föltünően sokáig maradt ablakánál és dalolgatott. Tiz óra tájt, lefekvés előtt Juliette elfujván a lámpát, ablakot nyitott. Szomszédját a hold szelid fénye világította meg.

Fiatal, bajusztalan, finom arczú volt, mint valami nő.

A lány lefeküdt, de soká nem tudott elaludni. Reggelre kelve, a szép ismeretlen illatos virágokat rakott ablakába.

Estére tudta már, hogy szomszédját Renének hivják és hogy Joliet közjegyzőnek második irnoka. A közjegyző az ifjút különösen jó magaviseleteért és szorgalmáért nagyon szerette, mit még növelt az a körülmény, hogy René az ő keresztfia volt. Juliette rendkivül ügyes fogással tudta meg ezeket komornájától, ki még csak nem is sejtette, mily érdekes dolgokat beszél el úrnőjének.

Ez időtől kezdve René képezte a leány egyetlen gondolatát.

Az ablak, melyhez Juliette vissza-visszatért, szive regényének mintegy megindítója volt.

A mely napokon nem jelent meg az ablaknál, az ifjú szomorkodott.

Egy este, mikor a lány nem jelent meg a szokott ablaknál, az ifjú összetépte virágait s szomorúságában Juliette ablakára vetette. A lány, ki a függöny mögűl nézte Renét, boldognak érezte magát.

Az a virágeső s annak emléke mélyen bevésődött szivébe.

Más alkalommal az ablaknál ülvén, szomszédja szobájából női hangok hallatszottak. Hallgatózott. Hallá René hangját is: »Mily kedves vagy, hogy eljöttél!«

El akart rohanni az ablaktól. Lelkét kinos gondolatok marczangolták:

— Hátha szeretője van?!

De mégis ott maradt. Látni akarta azt, a kit René szeret. A várt nő is ablakhoz állott.

Egyszerre két kiáltás hangzott fel:

— Juliette!

— Madeleine!

— Elhagytad a zárdát?

— Igen; Firminy bárónál, gyámomnál vagyok.

Majd fájdalmas nyugtalansággal kérdé:

— Ismered a jegyzőt?

— Igen; szegény atyámnak jó barátja. Nála van René bátyám, kit ezennel bemutatok! . . .

— René a te bátyád? Örvendek! . . .

A jó leány alig tudott hová lenni örömében; édesen, megkönnyebbülve sóhajtott fel.

Ezentúl a leány sokkal bátrabban ment az ablakhoz; René mindig tisztelettudóan köszönt.

Egy este az ifjú beszélni bátorkodott; a beszélgetés tárgya Madeleine volt.

Juliette elmondta, mint szerették és tisztelték társnői az intézetben, melyben vele együtt nevelkedett.

— Nagyon örülök, mondá, hogy viszontláttam.

Juliette kérdezősködött.

René elmondta, hogy ő és nővére szegény árvák; Madeleinenek szabászattal kell kenyerét megkeresnie, mig ő napról-napra várja első irnokká való előmozditását.

Nemsokára egészen szokássá, kedves szokássá lett a két fiatal léleknek boldog társalgása. Sokszor késő éjjeli órákig beszélgettek el.

Egy este, mielőtt betették volna az ablakot, kezet fogtak.

René boldogan simította meg a puha kacsót. Nemsokára Madeleinen kivül másról is beszélgettek. A két fiatal teremtés oly ártatlan, boldog szivvel csevegett, mint a ma született gyermek. Nagyon, de nagyon boldogak voltak; a jelent rózsás fényárban látták s a jövőre nem gondoltak.

Elérkeztek a hideg deczemberi és januári napok. Akkor is beszélgettek. Nem fáztak, mert valami benső hév melegítette keblöket.

Boldogságuk egére azonban nehéz felhők borúltak. Juliette egy napon elmondta Renének, hogy gyámjának öcscse, Firminy Justin lovag hosszú utazásról érkezett meg és a bárónál fog lakni.

Hiúságból elmondta, hogy a vendég udvarol neki.

Ez oly fájdalmasan érintette az ifjút, hogy Juliette szükségesnek tartotta szavait következőkkel megtoldani:

— A legcsekélyebb vonzalmat sem érzem iránta; szokásai és egész viselkedése visszataszító.

Engem ugyan hidegen hagyott pöffe[illegible]gje.

Renét mindazonáltal aggodalmak[illegible]

Volt oka rá.

Egy este — Justin négy napja[illegible]már a báró vendége, — a két szerelmes csak éppen ablakot nyithatott, mert a komorna jött jelenteni Juliettenek, hogy a báró beszélni óhajt vele.

XIII. Egy haldokló utolsó kivánsága.

A szalonba érkezvén, Juliette csak a báró öcscsét találta, ki Georges tanácsára elegánsan öltözködött. Ruhája utolsó divat szerint készült: arcza ki volt föstve; haja felsütve. Szóval mit sem mulasztott el, a mi fiatalabbnak tüntette fel.

— Báró úr akar velem beszélni? — kérdé a lány meglepetten.

— Igenis! — felelte Justin mosolygó ábrázattal; egy pillanat mulva itt lesz. Addig szíveskedjék helyet foglalni. Bátyám figyelmeztetni ment a cselédséget, nehogy beszédében zavarja.

— Valóban? Oly fontos dolgot akar velem közölni?

— Igen fontosat. Sőt: nagyon komolyat . . .

— Uram, ön ijeszteni akar csak? . . .

— Dehogy. Legyen nyugodt. Bármily komoly is az, nem kell félnie . . . ellenkezőleg.

A lovag udvariasan mosolygott; szemei ravaszságot, szúró tekintete rosszhiszeműséget árultak el, a mi a lányban bizalmatlanságot keltett.

— Mit akarnak mondani? — kérdezte Juliette.

— Kisasszony . . . nem tudom, nem merem elmondani . . .

Justin közelebb húzta székét.

— Mégis — folytatta — igyekezni fogok önt rávezetni.

— Beszéljen.

— Nehány nap mulva tizennyolcz esztendős lesz, kisasszony.

— Tagadhatatlan.

— Nos hát, ebben a korban már nem vagyunk gyermekek, ön most hajadonná serdült, gondolnia kell a jövővel.

— Erről akar szólni a báró?

— Kétségkivül. Kötelessége. Hisz Firminy a kegyed gyámja s így tartozik jövőjéről gondoskodni.

— Óh, sejtem! — szólt Juliette reszketve, házassági ajánlatot akar tenni! . . .

— Úgy hiszem, evvel fogja önt most komoly gondolkodóba ejteni. Meg vagyok róla győződve, hogy szívén hordja az ön ügyét.

— De uram, egy szóval sem említettem, hogy vágyom a házasélet után.

— Értem, értem. Kisasszonynak mindezideig nem volt ideje, sem alkalma erről a fontos témáról gondolkodni. Engedje kijelentenem, hogy ön a végzet kegyetlensége folytán oly helyzetbe került,

mely megengedi vőlegényének, élte leendő párjának független és szabad megválasztását.

— De uram . . .

— Biztosan tudom, erre kisasszony azt fogja felelni: »A bárót második atyámnak tartom; ügyeimet a legnagyobb hűséggel vezeti. Mig él, megoltalmaz, szeret«. Nem tagadom, igaza van. De, és most jő a bökkenő, tegyük fel, hogy a bárónak nagy útra kell készülnie, melyre kegyedet nem viheti el, mi lesz akkor? Egyedül akar maradni?

— A báró el fog utazni?

— Igenis el. Sürgős és halaszthatatlan teendők szólítják idegenbe. Másrészt meg nem akar, nem mer előbb útra kelni, mig kegyedet nem bizta[illegible]ek, ez esetben tehát jövendőbelijének szerető gondjaira, kiben, akár csak önmagában, bizhatik.

Ime, ily okok vezették és vezetik Firminy bárót, hogy kegyeddel házasságról beszéljen.

— Uram, hátha nem szeretem azt, kit számomra kijelöl gyámom. Én nem vagyok szerelmes senki fiába . . .

Renére gondolt s elpirult.

— Ön tehát azt hiszi, hogy házassághoz szerelem is kell?

— Kétségkivül. A nélkül a házasság nyűg, rabbilincs.

— Kedves Juliettem, ön nagyon ábrándos . . .

A lányt a »Juliettem« szó összerezzentette.

Justin folytatta, hozzá közeledvén.

— Nem kell a házaséletben szerelem; elég, ha férjével szimpatizál. A szerelem a házasélet aprócseprő gondjaival támad, különösen ha a férj szereti nejét. Ön, lássa kisasszony, kedvező helyzetben van; az, a kit kegyednek szántak, szerelmes önbe.

— Igazán?

— Szentül az, még pedig fülig, válaszolta Justin hamis, tettetett páthoszszal.

— Látott az illető?

— Látta, csodálta és megszerette s most kész önért a világ minden képzelhető áldozatát meghozni: ha kell, az életét is.

— Hol találkozott velem?

— E helytt.

— Itt! . . .

Justin erre elegánsan térdre ereszkedett a halálra ijedt lányka előtt.

— Óh Juliette, rebegte mesterkélt hangon, nem titkolhatom többé: a ki önt szereti, az — én vagyok! . . . Ön nélkül az élet kárhozat s önnel a legnagyobb szenvedés is megédesül.

Megfogta a lány kezét. Az futni akart, de Justin visszatartotta.

— Engedjen, uram, engedjen! . . . kiáltott durczásan.

Épp ekkor jelent meg az egyik ajtóban a báró, kis bőrönddel kezében.

— Ah, jóakaróm! — kiáltott a leány s hozzá rohant.

— Mi bajod édesem? — kérdé Georges affektált gyöngédséggel, miközben visszavezette fauteuiljébe. Miért sírsz, miért vagy oly izgatott?

— Báró, igaz-e, hogy férjhez akar adni?

— Tény.

— Igaz, hogy megengedte öcscsének, hogy szerelmet valljon nekem?

— Megengedtem.

— Szent isten! . . .

Justin fölkelt s egy szót sem szólt.

— Csillapodjék, édes Juliette; hallgasson szavamra. Értem izgatottságát. Ön nem volt öcsémtől erre elkészülve s e meglepetés kihozta sodrából. Négy napja van itt Justin öcsém. Négy napi ittlét után kegyed nem várt még tőle szerelmi vallomást. De nem úgy áll a dolog. Justin magácskát régóta szereti; régóta bizony.

A Duna titka

Goró Lajos eredeti rajza az *Ország-Világ* számára

— Régóta?

— Úgy ám. Már nyolcz esztendő óta tekinti önt Justin arájának. Képzelheti, hogy szerelme nem szalmaláng, mely lobog és eltünik. Ezek után, ha meggondolja, de jól meggondolja a dolgot, azt fogja találni, hogy a szerelmi vallomása nem volt időelőtti. Hisz, a mint mondtam, arája előtt tehette.

— Arája?

— Emlékszik, úgy-e kedves lányom, mondá a báró, hogy atyja engem szerencséltetett meg bizalmával?

Kinyitotta iróasztalának fiókját s egy csomó levelet húzott ki onnan.

[Folytatása következik]

AZ ÚJ-ÉVI CSOKOR.

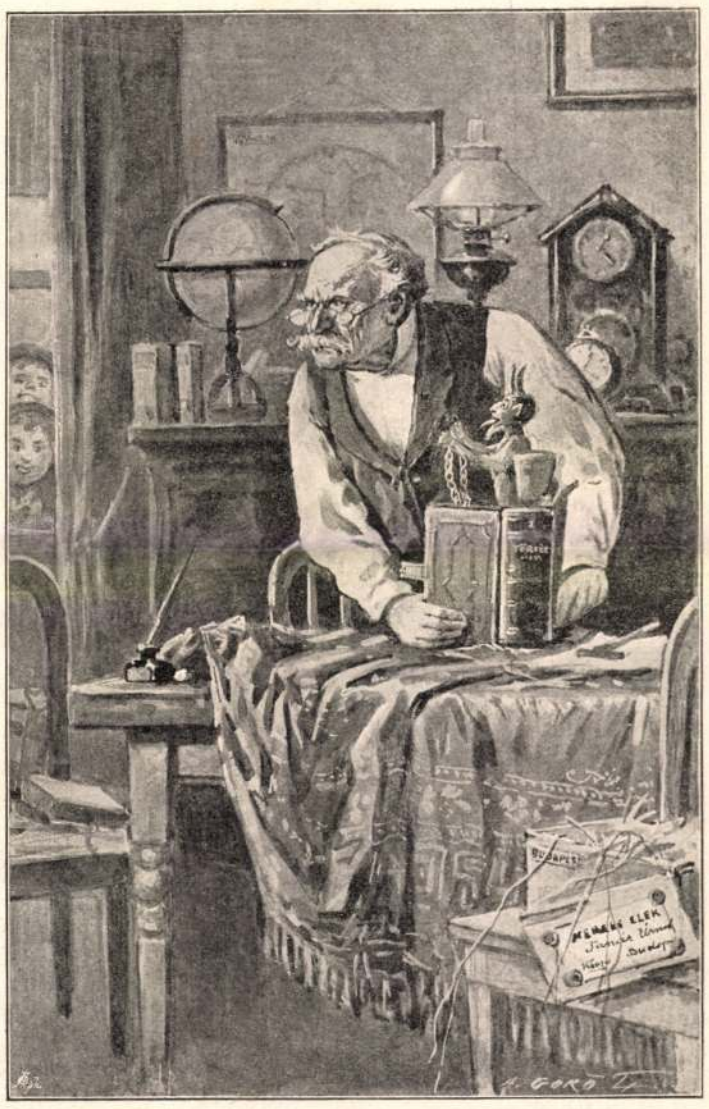

ÚJ-ÉVI MEGLEPETÉS.

Goró Lajos rajzai.

sikerült alkotásaival is gazdagítja a sokszorosító tekhnikát. A világposta-egyesület kötelékébe tartozó államokon kivűl újabban Ausztrália és a Fokföld is csatlakoztak e barátságos kölcsönösséghez s ezzel kétségkivűl jelét adták annak is, hogy már nincs messze az idő, melyben ők sem fognak hiányozni többé a nemzetek azon békeszövetségéből, melynek gondolata czélként lebegett az 1874. évi berni egyezmény megalkotóinak szemei előtt.

A budapesti posta- és távirdaigazgatóság gyüjteményében ott látjuk évről-évre ezeknek az új-évi kártyáknak egész halmazát, a művészi fantázia, a tekhnikai kivitel kimeríthetlen változataiban, melyek érdekes kortörténeti anyagot hagynak az utókorra. Minden nemzet leleménye sajátos vonásaival, egyénisége jellemző tulajdonságaival vesz részt azon nagy alkalom ünneplésében, mely a század egy-egy haladó lépését jelzi s a múló és támadó idő allegoriájának nem egy mély gondolatát sugallja a művész ónjának. A német birodalmi posta és távirda jelvényeit, a kürtöt és villámot egy szárnyas nőalak fogja kezében, mely a kaszát és homokórát tartó Idő szelleme által tartott földgömbön áll, mögötte a kelő nap s középütt a német birodalmi sas. Egy más kártya az idő szárnyas kerekét mutatja, a postát és távirdát jelképező két alakkal, kik közűl egyik kürtszóval hirdeti az új-év fölvirradtát, a másik a bőség szarujából hinti be rózsákkal az új-évbe átvivő útat. Az évszám fölött két összekulcsolt kéz jelzi a posta-intézetek testvériségét.

Gyakorlatiasabb eszmekörben mozog a londoni főposta új-évi kártyája. Köröskörül a főpostahivatal, egy szép antik stylü épület rajza, alatta balról egy úgynevezett «repülő» posta- és távirda képe diszíti, a minők a szudáni hadjárat alatt az ellenséges csapatokat kisérték s az összeköttetést tartották fenn a hadsereg és a távol haza földje között. Tovább egy kétkerekű posta-taliga, egy csomagszállító kocsi s egy telefon-berendezés mutatnak arra a fejlődésre, melyen az angol közlekedésügy a legutóbbi idők alatt keresztülment. Jobbra egy sürgöny, ezen följegyzéssel az alsó szélén: «tiz penny telegramm» a csak szintén újabb időben keresztülvitt sürgönydijszabási reformra mutat, mely szerint egy egyszerű sürgöny 1 shillingnyi díját 6 pencere mérsékelték. Egy tengeri postagőzös és egy vasuti posta a szárazföldi és vizi szállítás hatalmas tényezőit mutatják.

Norvégia a maga járhatatlan hómezőit festi elénk, melyeken kürtszóval iramlik végig a posta-szán; Nápoly viszont kikötőjében és pályaudvarán szemlélteti postahivatala működését, mig a bukaresti központi posta új-évi kártyáján egy postalegény román nemzeti öltözetben nyújtja át az új-esztendei levelet egy szemrevaló pórnőnek, a hágain pedig a szép Bataviát látjuk személyesitve, mögötte az éberűl őrködő oroszlánnal, mig a háttérben két glóbus Németalföld belföldi és tengerentúli uralmát jelképezi. Egy «Union Postale» feliratú léggömbből a hágai posta tisztviselői szórnak üdvözlő leveleket minden nyelven az új-esztendő földerülő sugarai tiszteletére: «Happy New Year», «Nieuwjaars Greet», «Omnia Fausta», «Prosit Neujahr», stb. felirattal.

De tartsunk szemlét a távolibb világrészek felett. A Kanári-szigetek természetesen az európai szárazfölddel való távirati összeköttetésük létrejöttét ünnepelik, mely nagy esemény a sziget forgalmában. A teneriffai csúcs lába alatt fekvő Santa Cruz-ot a földgömbbel összekötő vonal az új kábel. A magyarázó spanyol szavak ezt jelentik: «Nincs többé távolság» s közlik a Cadixból kelt első üdvözlő telegramm dátumát és szövegét Perez Zamora aláirással. Erre gondol a kártya szélére nyomott sor is: «Unidos y telegraficomente con el mondo civilizado» («Már távirda útján összekötve a polgárosult világgal».)

Mexikói táj a háttere a mexikói postaigazgatóság üdvözletének, környezve a postai közlekedés minden eszközének ábrázolásával. Ott van a gyalogposta, a lovasposta, a kocsiposta, a gőzhajó és a vasut, melyek tetszetősen foglalják be az új-évi jó kivánatot: «Feliz año nuevo!» A kolumbiai államok postakártyáján hét amorette, a posta és távirda jelképe veszi közre az államok díszes czimerét, a new-yorkin pedig a távirás géniuszát látjuk lebegni, a mint kezében tartva a sodrony szálait, diadallal viszi azt tovább a távol nyugat felé, hol még a szorgalmas farmer harczban él a barbár indiántörzsekkel. Előtte szántja már az eke vasa a «Far West» szűz talaját, nyomában füstölög a vasut és gőzhajó s a Mississippin át hatalmas czölöphid nyitja meg az útat a terjedő czivilizáczionak.

A maga módján ád kifejezést a nagy világintézményhez való tartozásának a posta-egyesület legtávolabbi állama, a Hawaii királyság. Paradicsom éghajlatát sejtető buja pálmalevelek közt függő ágyon ringatódzó nőalakja arra vall, hogy a Sandwich-szigeteken a változó évnek nincs dermesztő hava.

A honolului kormányzói palota pálmasorait a szófiai mecsetek kupolái és égretörő minaretjei váltják föl, meg-megszakítva a Vitos szakadékos sziklafalaitól. Bulgáriában vagyunk; mutatja a bátor postalovas, ki tüzes ló hátán ugrat előre a sötét háttérből, hogy tudtára adja mindeneknek az új-év beálltát, a vasút, posta és távirda hasznos emblemája alatt. A Kapföld kulturáját hatalmas szőlőfürt hirdeti, a melbourne-i kollegák üdvözletét három eszményi nőalak tolmácsolja, kiknek beszédére kivánesian figyelmez a vad képű ausztráliai néger s a lesengő kenguru.

Még a távol Japán üdvözletét is meghozza az új-évi posta, pedig ott a Soon-Nin, az új-év, nem is a mi napunkkal kezdődik s a nyolcz hüvelyk hosszú üdvözlő kártyákat házról-házra vive, mindenütt csak megmutatják. De az európai szokások hatalma épen a világforgalom

A VASÁRNAPI UJSÁGNAK.*

Új-évi üdvözlet.

Lelkem gondolatban
Rég időkön száll át,
A mikor megkezdtük
Ezt a földi pályát;
Te is, én is együtt
Értük meg az elsőt;
Vasárnapi Ujság,
Boldog új esztendőt!

Gyönge gyermekkorban
— Nem értvén beszéded —
Már örömmel vártam
Gólyafészkes képed,
Mind a képet néztem,
S nem győztem betelni;
Istenem, de szép volt
Nekem valamennyi!

Haj, de mikor aztán
Értettelek szóban,
Akkor vártalak csak
Tégedet valóban!
Utolsó szavad is
Elolvastam hiven;
Csordúltig volt vele
Az én ifju szivem.

Hajlik éltem napja,
A delet túllépte,
Ez a régi érzés
Nem hagyott el még se.
Vasárnapi Ujság,
Oly szivesen látlak,
Mikor jösz, az nekem
Csakugyan vasárnap.

Hideg, holt betűkben
Meleg magyar lélek;
Olvaslak, s úgy érzem,
Nyájas körbe lépek.
Visszaszólit bennem
Sok elfeledt álmot
A te érintetlen
Maradt ifjuságod.

Nos, hát gyarapodjál
Erőben és fényben,
De benső mivoltod
Maradjon meg épen,
Hisz ebben volt múltad,
Ebben van jövendőd;
Vasárnapi Ujság,
Boldog új esztendőt!

Pap Kálmán.

ÚJ-ÉVKOR.

Az ó-esztendő letünése s az újnak felviradása minden lelket ünnepélyes és komoly hangulattal tölt el. A mi elmúlt, ritkán tartjuk elég jónak, s a különbet, boldogúlásunkat, sorsunk javulását, megnyugvásunkat, vágyaink teljesedését a jövendőtől várjuk. Az egymást követő esztendők igy váltakoznak csalódásban és reménységben.

Az ó-év utolsó napján meg is találja egymást — és pedig sokszor összefonódva — a bölcs megnyugvás, az erőtlen neki törődés, a könnyű nembánomság és a vig reménykedés. Az időszámítás határnapja kevésbbé a meghatottságé, mint inkább a szabadulás örömé, mely szivesen rázza le a búcsuzást, hogy köszöntse az érkezőt.

A sok ezer esztendő, mely elsuhant az emberiség fölött, mely visz és magával ragad örökre, itt hagyta nyomait köztünk, szokásainkban, gondolkozásunkban és egy csomó babonában. Könyveket irtak már ezekről; de a hagyomány is fentartja, ápolja, tovább adja.

Még a mogorva rendőrség is megbecsüli a Szilveszter-esti szokásokat, a mikor korán lefeküdni nem szokás, hanem illendő megvárni az éjfélt. A fővárosban hát megengedi erre az estére, hogy kivételképen a mulató helyeket nyitva tarthatják hajnalig. Olyan ősi szabadalmat, mint a Szilveszter-esti, korlátozni ő sem merészkedik. Kisebb városokban és falun is legalább éjfélig világítanak az ablakok. Az új-esztendőt meg kell várni.

Szinte össze is tévesztik már a tél másik hosszú estéjének, a karácsonynak szokásait az ó-évivel. A városi kisasszonyok csak úgy öntik az ólmot karácsonykor, mint az év utolsó napján. Asszonyok, lányok, mindig babonások, kivált ha szerelemről és házasságról van szó. Jövendőmondót, kártyavetőt meghallgatnak akármikor. Az ólomöntés is kétségkivül még sokáig megmarad. Olvashat kiki belőle, mint az ó-kori római papok a madárröpülésből és az állatok beléből. Mulatni is lehet rajta, hogy a kanálban felolvasztott és azon forrón vízbe öntött ólom mit mutat. Mutatnia kell pedig, hogy mi lesz a jövendőbeli: tudós, ügyvéd, katona, dúsgazdag ember, a mit a meghült ólom formája olyan szépen kinál, csak ki kell találni, hogy mit jelent. Rendesen be is bizonyúl, hogy roszúl találták ki, pedig igazat jelentett.

Tréfaságokra, ajándékozásokra marad az új-év napja. Hadd kezdődjék kellemesen és meglepetésekkel. A posta és hordár alig birja szétvinni új-évkor a sok ajándékot.

A virágos boltok a tavasz üde pompáját mutatják a nagy tükör-ablakokon keresztül. Ibolya, gyöngyvirág, orgonavirág, mindenféle rózsa és szegfű, minden, a mit tavasz és nyár fakaszt, virit és illatozik. A kertészet parancs szóra fegyelmezi már a természetet. Olaszország nincs olyan messze, sőt a vasutak még távolabbról is gyorsan szállitanak. Mennyi kedves meglepetést hordanak szét a hordárok és üzleti lótófutók; óriási bokrétákat, mindenféle fantasztikus alakban, aranyos kosarakban, aranyos kocsikban; selyem bársony díszhez alkalmazva, kitömött galambokkal körülvéve. Bámulni lehet bennök a kertészet diadalát és a leleményes elrendezést.

A tanár úr is, a ki egyik képünkön látható, megkapta a maga új-évi ajándékát, egy szép kis skatulyát. Komoly ember, de kiváncsisággal metéli szét az összekötő zsinegeket, s a mint felnyitja a fedelet, ime egy dróton szökő ördög pattan ki belőle, kilógó nyelvvel. A tanár úr abban a pillanatban tisztában van vele, hogy a gonosz nebulók tréfálták meg, bizonyosan azok, kik az ablaknál leselkedve várják az új-évi ajándék hatását. Majd meg is érzik az iskolában.

Vigan kezdődik az új-év s aztán foly tovább a maga rendes medrében.

ÚJ-ÉVI ÜDVÖZLŐ KÁRTYÁK.

Nem az avult egyházi hagyományok, sem a pogányvilág fönmaradt emlékei, tisztán csak az idők folytán kifejlődött s általánossá lett szokás teremtette meg az új-év megünneplését, s ép ezért erősebb, ép ezért kiirthatatlanabb minden egyébnél a hozzá való ragaszkodás. Mondjanak bármit a gúnyolódó elmélkedők, az év megújhodásában mindig van is tényleg valami új, ha egyéb nem, a képzelődés, mely vágyai, reményei új szinébe öltözteti játéktárgyát, az örök jövendőt. Éltünk csupa hangulat, de ez a hangulat teszi azt, hogy a sors nagy ismeretlen X-évél szemben a nyertes aggódik, a vesztes reménykedik, s ez a kettős hullámzása az emberi kedély végleteinek meglehetősen kiegyenliti egymást a végeredményben.

Ki az, a ki ne kivánna, s ki az, a kinek ne kivánnának boldog új-évet? Hisz nemcsak a családi és magán élet érzelmei, hanem a politikai világ is magáévá tette már az évforduló szokásos üdvözléseit, sőt a nemzetközi és diplomácziai érintkezések legmagasabb regiói is keresik az új-évi nyilatkozások alkalmát. Évek óta már az egész világ posta-igazgatóságai is kicserélik egymásközt az évfordulón üdvözlő kártyáikat s ez a szép szokás nemcsak a nemzetközi udvariasság s a közös érzésben egybe forrott kollegiálitás maradandó zálogát teremti meg a nyelv és terület tekintetében oly messze eső népek intézményei közt, hanem az izlés és művészet

* A «Vasárnapi Ujság» egyik régi barátjának, — a ki, mint verséből is kitünik lapunkkal egy évben született, — eme meleg érzéstől sugallt sorait alig illusztrálhatnók méltóbban, mint a «Vasárnapi Ujság» 1854-ben megjelent, legelső számának czímlapjáról vett motivumokkal. E vers irója *Pap* Kálmán (ma kir. honvéd alezredes hadbiró) évtizedek folyamán több szép költeményt küldött már a «Vasárnapi Ujság»-nak, s örömmel közöljük mostani kedves sorait is.
Szerk.

HOTEL DE CAUX, A KIRÁLYNÉ LAKÁSA TERRITET MELLETT.

mutatta, hogy szivbaja — mely a nyár elején oly apgodalmat okozott, — gyógyul. Augusztus végén ment *Territet*-be, a klimatikus bérczes vidékre, hol Ferencz Ferdinánd főherczeg is tartózkodott az utóbbi időkben. *Territetben* a királyné uem lenn a tulajdonképeni fürdőtelepen lakott, mert azt zajosnak találta. Ezért választotta tartózkodási helyül a *De Caux* nevű régi hegyi fogadót, mely még 1823-ban nyilt meg.

*

A halál vánkosa. Genfben *Delmott* Paul fodrászüzletében (4. rue Montblanc) látható a kis vánkos, mely a királyné feje alatt volt a gőzhajón vívott haláltusájában. Rajta van a hajótisztek által aláírt bélyeges okirat, a mi valódiságát bizonyítja. Az okirat így szól:

«Bizonyítjuk és kijelentjük becsületünkre, hogy ez a 41 centiméteres, négyszögletes, kicsi vörös vánkos, *magyar hímzéssel*, Monnet Gabriel számadó tiszt tulajdona. Ez hitelesen az a vánkos, a melyen Ő Felsége feje pihent haláltusája alatt és melyen ő utolsó szavát mondá: «Köszönöm!» — és meghalt. A cziháján való kis folt az a hab, a mely kiserkent a fölséges áldozat ajkai közül». Az okiraton rajta a hajó pecsétje is.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

«Magyar költők gyásza.» *Neugebauer* László, a Petőfi-társaság tagja, «Magyar költők gyásza» czímmel német fordításban közzéteszi a magyar poéták ama költeményeit, a melyek a nemzeti gyász alkalmából megjelentek s melyeknek fordítási jogát a szerzőktől egyenkint megszerezte. A kötet a Petőfi-társaság czége alatt jelenik meg s a fordító a jövedelmet az Erzsébet-szobor-alap gyarapítására ajánlotta föl.

Magyar-latin szótár. A középiskolák számára szerkesztette *Burián* János állami főgimn. tanár. Budapest, Franklin-Társulat kiadása. Ára vászonkötésben 2 frt. A magyarból latinra fordítás könnyítésére szolgáló segédkönyv ez. A szerző azon volt, hogy a magyar szó mellett ne csak puszta latin jelentéseket adjon, hanem stiláris és synonimikai megjegyzésekkel is támogassa a tanulót, legalább a fontosabb és fordítási gyakorlataiban gyakrabban előforduló szavaknál. A hol csak szükségét látta, frazeologiai csoportokat (kifejezéseket) állított össze, hogy a tanuló a szavaknak alkalmazását a különféle összefüggésben annál világosabban lássa. A szótár főleg azt az anyagot öleli fel, mely a középiskolai tanulóra nézve leginkább szükséges; a klasszikus szókincs mellett azonban nem zárkózik el néhány újabbkori fogalom vagy tudományos műszónak fölvételétől sem. A latin-magyar részt is nem sokára elkészíti a szerző.

Vigszinház. Szeptember 20-ikán hozták szinre a Vigszinházban «*A végrehajtó*» czimen Sylvane és Artus bohózatát, melyet Béldi Izor fordított magyarra. Francziául «La culotte» (nadrág) a czime, mert egy ilyen ruhadarab szerepel benne mint bűnjel. A bohózat ügyes kezek műve, a párbeszédek elmések és az alakok mulattatók.

Chéradame végrehajtó kalandjain nevet a közönség. Szigorún teljesíti tisztjét Cyprienne kisasszonynál is, a ki könnyű vérű hölgy. A végrehajtótól hiába kér egy napi halasztást, a végrehajtót a női esdeklés sem hatja meg. A kisasszony erre azzal boszúlja meg magát, hogy a végrehajtó feleségének levelet ír, melyben tudatja vele, hogy férje őt szerelmével üldözi. Chéradame pontosan megjelenik Cyprienne lakásán a végrehajtásra. De épen akkor érkezik meg a kisasszony egy dühös és féltékeny udvarlója, egy kapitány. Ez előtt nem tanácsos mutatkozni, Chéradame tehát elrejtőzik a fürdőszobába, a hol a zuhany alá kerül, s át kell öltözködnie. Megjelenik azonban felesége, Octavie asszony is, keresi az urát s megtalálja a nadrágot. A bűnjel a kezébe jutott. A szindarabban mint házi hatalmi jelvény van feltüntetve ez a ruhadarab, tudniillik, hogy az asszony maga szeretné viselni otthon a nadrágot és papucs alá fogni a férjét. A sok bonyodalom után a darab is úgy végződik, hogy kiderülvén ártatlansága, az asszony visszaadja neki a nadrágot, de Chéradame megosztja vele a házi hatalmat, széthasítja a szimbolumot s csak felét tartja meg magának. Az előadásban *Hegedűs* a végrehajtót elsőrendű alakításban adta. *Delli* Emma finomsággal játszotta Cyprienne-t. Az eleven, gyors előadásban *Gál, Nikó* Lina, *Molnár* Rózsi, *Góth, Szerémi* és *Gyöngyi* vettek részt.

Magyar Szinház. Egy amerikai darabbal, mely mozgalmas, tarka, zajos s melyben katonák és lőporfüst tölti meg a szinpadot, ismertette meg a

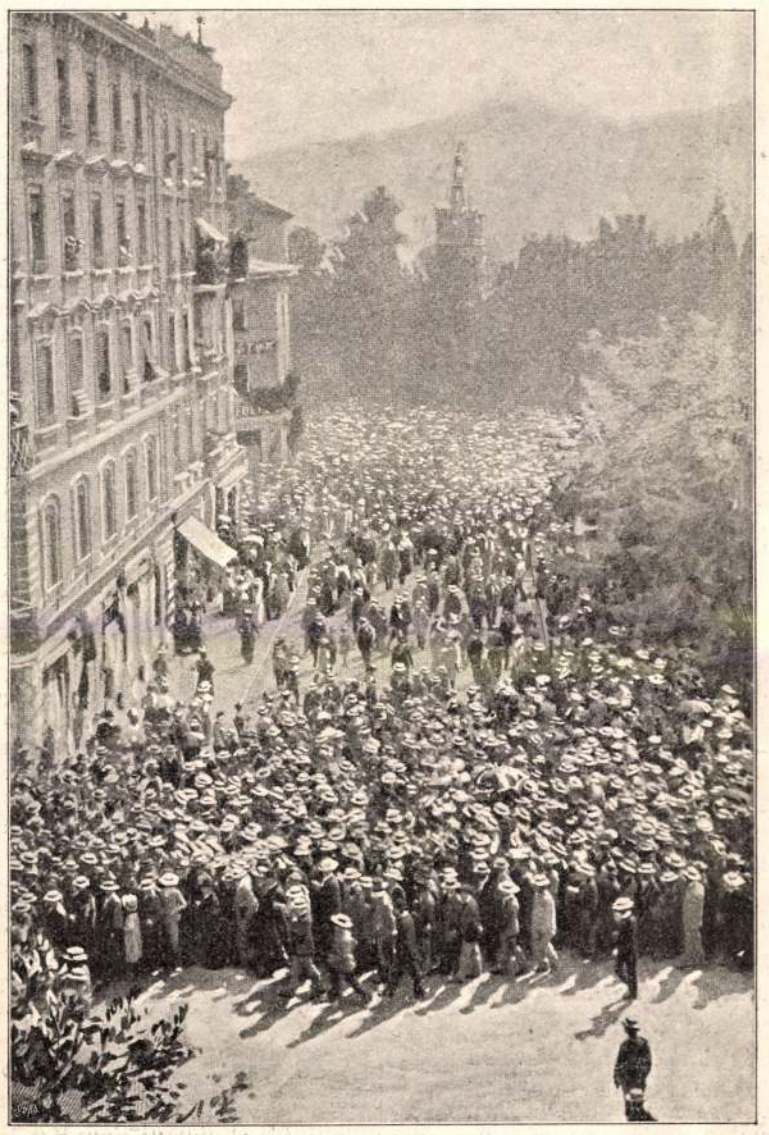

GYÁSZMENET GENFBEN SZEPTEMBER 12-ÉN.

Streliskynek az ezredévi ünnepélyek alkalmával fölvett fényképe után.

SZTÁRAY IRMA GRÓFNŐ.

Gyászmise a Mátyás-templomban. Szeptember 24-ikén, szombaton délelőtt a bibornok herczegrimás egyházi pompával gyászmisét mond a budavári Mátyás-templomban. Jelen lesznek: a kormány, a törvényhozás mindkét háza, az egyházi főhatóságok, zászlós urak, a hadtestparancsnokság és honvédfőparancsnokság, az országos központi állami hatóságok és hivatalok, a pestmegyei és a székes fővárosi törvényhatóság és a Budapesten székelő konzulságok.

A királyné szobra. Az adakozások napról-napra nagy összegekkel gyarapítják a királyné szobrára megindított gyűjtést. A hatóságok, a főpapság, a főurak, a pénzintézetek és társulatok nagyobb összegekkel szerepelnek az adakozók közt, de legjobban mutatják az országos kegyeletet a kisebb adakozások, egyszerű, szegény emberek, munkások és munkás-körök forintjai és fillérei. A mostanig összegyült összeg már meghaladja a *300,000 forintot.*

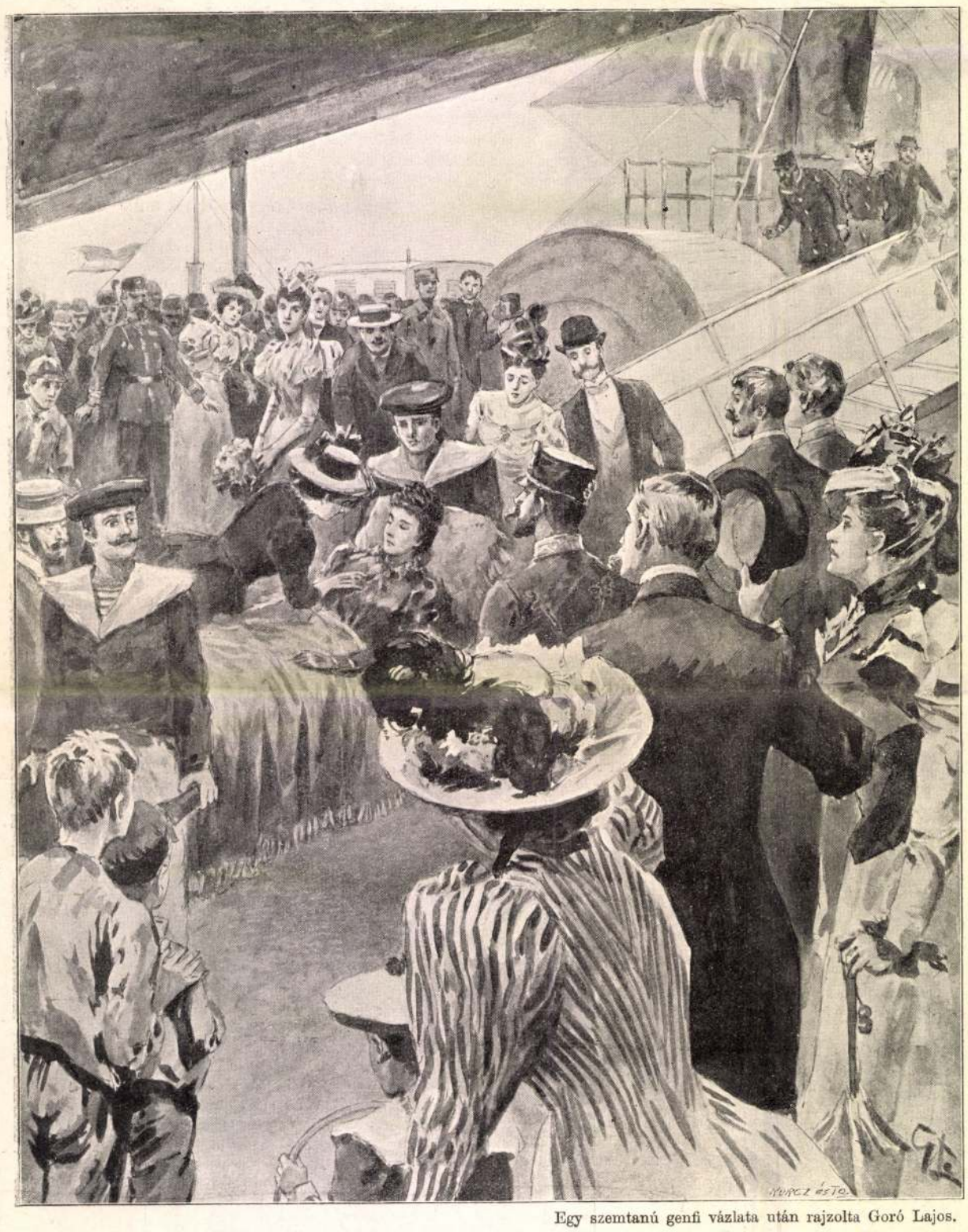

Egy szemtanú genfi vázlata után rajzolta Goró Lajos.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ HALÁLA. — A királyné elszállítása a «Genéve» hajóról.

A királyné emlékei a budai királyi palotában. A királyné budai lakosztályában sok tárgy őrzi Erzsébet királyné emlékét. Mindezeket a tárgyakat most fogják leltározni. A császári és királyi magán és családi alapítványok főigazgatóságának egyik tisztviselője a királyné főkomornyikával Budapestre jött, hogy a királyi palotában a várkapitány jelenlétében összeirja azokat a tárgyakat, melyek Erzsébet királyné hagyatékához tartoznak.

A király Gödöllőn. Ő Felsége pár nap múlva Wallseéba megy, Mária Valéria családi körébe, onnan pedig Gödöllőre jő. Itt a királyné osztálya egész érintetlenül van még. Kívülről fekete posztóval vonták be, s a kastélyról is hatalmas fekete zászlók hirdetik a gyászt. A parkot ép az idén rendezték újra, s a királyné óhajtására a virágos ágyakat megszaporították.

A magyar történelmi társulat szeptember 22-ikére egybegyűlt választmányi ülésén gróf *Teleki* Géza elnök mondott meleg érzésű beszédet a királynéról.

«Mint századokkal ezelőtt, — így szólt, — Magyarország adta a nyugat népeinek az irgalom és könyörületesség mintaképét, Árpád-házi Szent Erzsébetben, úgy jött hozzánk a szomorúság és gyász napjaiban Bajor Erzsébet, hogy új élet reményét öntse a csüggedő nemzet szivébe s létrehozza a kibékülést király és nemzet között. Az idegen uralkodóház sarját szivének titkos ösztöne vonzotta a magyarokhoz. A nemzet múltjának tanulmányozásával vált igazi vérünkké érzelmeiben és gondolkozásában s e mult tanulságaiból merítette a meggyőződés erejét a békítő angyal magasztos hivatásához».

A választmány elhatározta, hogy Erzsébet királyné emlékét jegyzőkönyvben örökíti meg és részvétföliratot küld a királyhoz.

A Petőfi-társaság szertember 18-án tartotta első ülését a nyári szünet után, s a királyné halála fölötti fájdalomnak adott kifejezést.

Jókai Mórnak, a társaság elnökének kellett volna ez ülésen beszédet mondania, de az ősz költő ekkor még nem érkezett vissza a királyné temetéséről. Igy az ülést *Várady* Antal nyitotta meg, bánatos szavakban tolmácsolván a bennünket ért nagy fájdalmat. Indítványozta, hogy a társaság jegyzőkönyvileg adjon kifejezést mély gyászának, a melynek külső jelét, a diszes koszorút az elnök helyezte a királyné ravatalára.

Ezután három alkalmi költemény következett. Az első *Endrődi* Sándoré volt. A mélyérzésű költemény utolsó versszaka ez:

Aztán álljuk körül drága koporsóját,
Némán emlékezve, minden mást feledve,
Ne hangozzék egy jaj, egyetlen sikoj sem,
Maradjunk csöndesen . . .
A zajt nem szerette.

Jakab Ödön is hatásos versben fejezte ki a gyászt. *Ábrányi* Emil «A kapuczinusok templomában» czimű költeménynyel áldozott a néhai királyné emlékezetének. Ezt Várady Antal szavalta el.

A természettudományi társulat is gyászt ült e hó 21-ikén. A rendkívüli választmányi ülésben *Szily* Kálmán elnök mély meghatottsággal tolmácsolta a társulat fájdalmát.

«*Indítványozom* — igy szólt végül — fejezzük ki fájdalmunkat, mély bánatunkat a mai ülés jegyzőkönyvében; részvétfeliratunkat kellő időben és kellő módon juttassuk el a trón zsámolyához; s kérjük föl a természettudományi társulat minden tagját, járuljanak adományaikkal azon emlékműhöz, a melyet a magyar művészet, a magyar tudományosság csarnokában állít az ő megszentelt emlékezetére».

A választmány mély megindulással hallgatta végig az elnök beszédét, az indítványt elfogadta s megvalósításával az elnökséget bízta meg.

A magyar néprajzi társaság szeptember 21-ikén délután rendkívüli választmányi ülést tartott a Nemzeti Muzeum igazgatósági termében. Erzsébet királynéról *Szalay* Imre miniszteri tanácsos, mint elnök, mondott megható gyászbeszédet.

Különösen kiemelte azt, hogy az elhunyt olyan faji tulajdonságaiért kedvelte meg a magyar nemzetet, a melyek beható ismerete és elemzése ép a gyászoló társaság tudománykörébe tartozik. — A beszédét a népes gyülés állva hallgatta végig és aztán Szalay inditványára egyhangulag elhatározta, hogy a magyar néprajzi társaság jegyzőkönyvileg fejezze ki az országos gyászban való osztozását s kérje fel a közoktatásügyi minisztert, legyen közvetitője hódolatteljes részvétnyilatkozatának legfelsőbb helyre juttatásában.

*

Sztáray Irma grófnő. Az utóbbi napok megrendítő eseményével kapcsolatban nagyon sokat emlegették boldogúlt királynénk udvarhölgyének, Sztáray Irma grófnőnek nevét.

A grófnő jelen volt a borzasztó szerencsétlenségnél és királynénk mellett maradt utolsó leheletéig. Erzsébet királyné udvarhölgye a szomorú napok alatt bámulatos erővel viselte a csapást, a melynek sulyát, tekintettel a reá nehezedő felelősségre is, kétszeresen kellett éreznie. A grófnő, kinek arczképét most bemutatjuk, középtermetű, karcsú alak, sötét szőke hajjal s rokonszenves vonásokkal. Atyja, gróf Sztáray Viktor, a ki 1879-ben halt meg, a zemplénmegyei sztárai birtok tulajdonosa volt, anyja pedig szendrői gróf Török Mária. A gróf két fiú- és két leánygyermeket hagyott hátra. Irma grófnő 1864-ben született s így jelenleg 34 éves. Nemeslelkü és nagy műveltségű édesanyja mellett igen gondos nevelésben részesült. József főherczeg felesége, Klotild főherczegnő már évekkel ezelőtt figyelmes lett a fiatal grófnőnek egyéniségére és be is vonta őt udvartartásába. Néhány évet a főherczeg családja körében töltött, de később, egészségi okoknál fogva, kénytelen volt visszavonulni. Nem sokára azonban Erzsébet királyné figyelme fordult feléje, fölvette őt udvarhölgyei közé. A fiatal grófnő bármennyire örvendett a kitüntetésnek, azért mégis aggályai voltak, hogy nem fog tudni megfelelni a fölötte fontos és kényes állásnak, különösen attól tartott, hogy a királyasszonyt hosszú és fárasztó sétái alkalmával nem lesz képes kisérgetni. Mindazonáltal a királyné utolsó egyiptomi útja előtt, elfoglalta állását, s csakhamar megnyerte a királyasszony rokonszenvét és föltétlen bizalmát. Boldogságát csak bátyjának, István grófnak meggyilkoltatása zavarta meg. A grófot, tudvalevőleg, rövid idővel házassága után ágyában meggyilkolva találták. A szomorú eset akkoriban nagy feltünést okozott. A gyilkost mai napig sem találták meg. *Sztáray* Irma grófnőt nem régiben csillagkeresztes hölgygyé nevezték ki. Sajátságos kegyetlen játéka a sorsnak, hogy boldogságát most másodszor dúlta fel egy gyilkos kéz, a mely ezuttal az egész nemzet szivén begyógyíthatatlan vérző sebet ütött . . .

*

Mont de Caux. A királyné utolsó pihenő helye hosszas utazásaiban. Nauheimból ment ide, utókurára. *Nauheim*-ban, hol a nyarat töltötte Ő Felsége, megerősödött, s minden jel azt

Fel Budapestre!

Az *Uj Idők* számára rajzolta GORÓ LÁSZLÓ.

Uj Idők 1896. II.

Gyóni Lajos

Nyár az aszfalton.

Azt mondják, hogy a nyárnak csak künn a zöldben van költészete, a hol madárdalt hallani, meg patakok csörgedezését, a hol nagy fák törzse alól fínom gombaszag árad elő, a rétek telehintvék nyíló virággal, a rónák felett délibáb libeg, a faluvégből pedig messzi elhallatszik a juhászfiú furulyázása...

Hát bizony, ezek poétikus dolgok, melyekből könnyen szövődik össze a legkellemesebb hangulat, s melyek között minden különösebb nehézség nélkül lehet egy korrekt nyári verset létrehozni.

Mi azonban, kik a városban nyaralunk, egyelőre megvetjük ezt a magától termő poézist, s helyette átengedjük magunkat azoknak a századvégi művelt hangulatoknak, melyeket az aszfalt világa kelt bennünk.

Mi jól tudjuk, hogy az aszfalton is meglelhető a nyár költészetének minden tényezője. Van itt zöld dolog, fa meg virág bőven, utalhatunk e részben arra a négyezer reményteljes platán és kőrisfára, melyekkel a főváros tanácsa beszegte Budapest korzóit. Madárdalt ugyan nem igen hallani a koronáikról, de helyette bőven kijut a zene barátainak a csöngetés meg trombitálás változatos szólamaiból. Forráspatakjaink is vannak, de sokkal külömb formában, mint odakünn a civilizátlan erdőkben.

A kultúra nálunk hosszu gumifőcskendőkbe szorította a forrást, melyet számozott és nyugdíjképes vizi géniuszok bocsájtanak az aszfaltra pontosan megállapított időközökben. És óh részünk van a természet zamatos parfőmjében is, tartósan és bőven. Mert ki feledkeznék meg arról a csudálatos illatról, mely forró délutánokon a puhává aszott aszfaltról felszáll s mely sikerült potpourriban elegyíti a kátrány és a melegház illatát? Végre virágunk is van akármennyi, minden kávéházban árulják, sztaniolpapírba csavart szárakkal, s egy darab csak tíz fillér.

Kell-e a költőembernek több anyag nyári költemények készítéséhez? Nincs-e meg nekünk, városban nyaralóknak minden kellékünk arra, hogy reggeltől estig emelkedett hangulatban érezzük magunkat, s nincs-e teljes jogunk arra, hogy sajnálkozva tekintsünk ama kortársainkra, a kik míveletlen falvakban vagy a kultúrától távol eső hegyek közt morzsolják le nyári óráikat?

Szó sincs róla, hogy az aszfalt nyarának költészete csak ennyiből állna. Van benne egy elementum, mely eddig kikerülte a lirai költők figyelmét, pedig méltó a megéneklésre. Ez alatt azt a páratlan költeményt értjük, mely habos jeges kávék, hűtött krémek, piros, sárga, fehér fagylaltok, hideg limonádék, jégbe hűtött szörpök alakjában kerül elénk azokban a kávéházi *kertekben*, melyek sikerrel utánozzák a délvidék narancs- és oleander-ligetjeit. Ezek az édes-fagyos dolgok megannyi jégvirágai a korzók hordozható kertjeinek, az ő jelükben éled fel fülledt estéken az emberiség.

Napnyugta után végig csatangolván az utcákon, a városi nyaraló átengedi magát a természet élvezetének s e célból letelepedik az aszfaltjárdából kinőtt kertben. Csupa könnyü nyári ruha lepi el a székeket, csíkos, pöttyözött fodrok, megannyi kibontott pillangószárny. Egész virágerdő a sok cifra kalap. Alóla kivilágít egy-egy gazdag szőke hajfonat, egy parányi piros fülcimpa, ennivaló kis jószág. Mint a lepkék a méz köré, úgy odagyül mind ez a sok színes baba az édes jégszeletek köré. A kinek kedve vagyon hozzá, kellemes tanulmányokat végezhet ott, végigszemlélvén azt a nagy élvezetet, a mivel ez a sok kis száj összecsúcsosodik az ízes fagylalt szürcsölgetése közben, nagy figyelemmel kisérvén azt a raffinirt kéjelgést, melylyel apró ezüst lapátkákkal leszeldelik ezeket a miniatür jéghegyeket. Mennyi elegáns gesztus, szín és mosoly vész itt el anélkül, hogy lerajzolnák vagy kótába szednék. És milyen pazar halmaza van itt együtt a jég költészetének, melyről megfeledkeztek lantoló kortársaink a forráspatakok és furulyázó pásztorfiúk dicsőítése közben!

Óh, az aszfalt nyara tele van poézissal, de az emberek oly ridegek manapság, hogy elmennek mellette és számba se veszik. Itt hagyják a csöndes családi tűzhelyt s elmennek idegen vidékekre. Letesznek a nagy sárga omnibuszok kényelméről, lemondanak az orfeumok akrobatáinak mutatványairól, lemondanak a kongresszusok élvezetes felolvasásairól, a női zenekarok hangversenyeiről, a szalónok zsúrjairól, a nyári színházak premiérejeiről. Lemondanak mindarról a temérdek gyönyörüségről, a mit ily pazar változatban nyujt nekünk az aszfalt nyara s kimennek idegen, ismeretlen helyekre.

Mi ellenben, kitartó városi nyaralók, rendületlen buzgalommal élvezzük a főváros civilizált nyarát. Mi a századvég nivóján óhajtunk maradni s lemondunk arról, hogy a nyesetlen természettel vesződjünk, valahol a Tátrában. Ha néha napján vágyunk kél vadregényes természeti szépségekben gyönyörködni, hát felülünk a századvég egyik kiváló közlekedési eszközére, a lóvasútra és kihajtatunk az Aréna-útig. Ott kiki bőven válogathat az állatnövény és ásványvilág szemenszedett képviselőiben, villamvilágítás, katonazene, tüzijáték, ballon-eregetés és a *jammo*-nóta strófái mellett. Ennél többet pedig egy városi nyaraló sem kívánhat. —*ly.*

Lexikon-műveltség.

Messze földön, idegenben törvényszéki tárgyaláson voltam jelen, a melyen a vádlott, egy másodéves bölcsészethallgató, azért került a birák elé, mivel éjnek idején és álkulcsok segítségével belopódzott egy nyilvános könyvtárba és könyveket vitt el onnan. Kitünt a vizsgálat nyomán, hogy a vádlott a könyveket elolvasás után mindig vissza vitte és kicserélte másokkal, de a szigoru törvény nem ismert kegyelmet, hanem elitélte a szegény filozoptert kétheti rabságra. Az elitélt belenyugodott az itéletbe és csak azért a kegyért esedezett, hogy fogsága ideje alatt lássák el bőven olvasmánynyal.

Azért kezdtem úgy, mintha mesét mondanék: »messze földön, idegenben,« mert nálunk ilyesmi meg nem történhet. Még nem született az a fanatikus magyar olvasó, a ki *azért* lop könyveket és nincs az a bíró, a ki *azért* elitélne egy rajongó filozoptert. Tán inkább megfigyeltetné elmebeli állapotát, aztán elbocsátaná magától ezzel a szánakozó kijelentéssel: Meg vagy te úgy is verve, édes fiam!

Csudálatosan kevés olvasmánynyal éri be a legtöbb magyar ember és azt a keveset is az újság nyujtja neki. Könyvesháza emlékeztet a szegény Lázár kincses házára, a hol a pókok háborítatlanul szőtték hálójukat, mert nem volt miért, a ki oda bemenjen és nyugalmukat megzavarja. De azért ne higyje senki, hogy nem művelődünk. Az újság mindenről értesít: az X-sugarakról épp úgy, mint Menelik király birodalmának éghajlati viszonyairól s a hol nem elég az újság, föllép mint földi gondviselés: *a lexikon.*

Hála az utóbbinak, mi modern magyarok sokkal többet tudunk mint azok, a kik ötven évvel ezelőtt éltek. Csak-

kert látható, mely gazdáját a szükséges gyümölcscsel és zöldséggel látja el. Az egész gyönyörű síkság mindenfelé be van hintve kisebb-nagyobb fehérlő tanyákkal, melyeket többnyire egész ligeteket tevő faültetvények vesznek körül, kellemes látványt nyújtva az átutazónak.

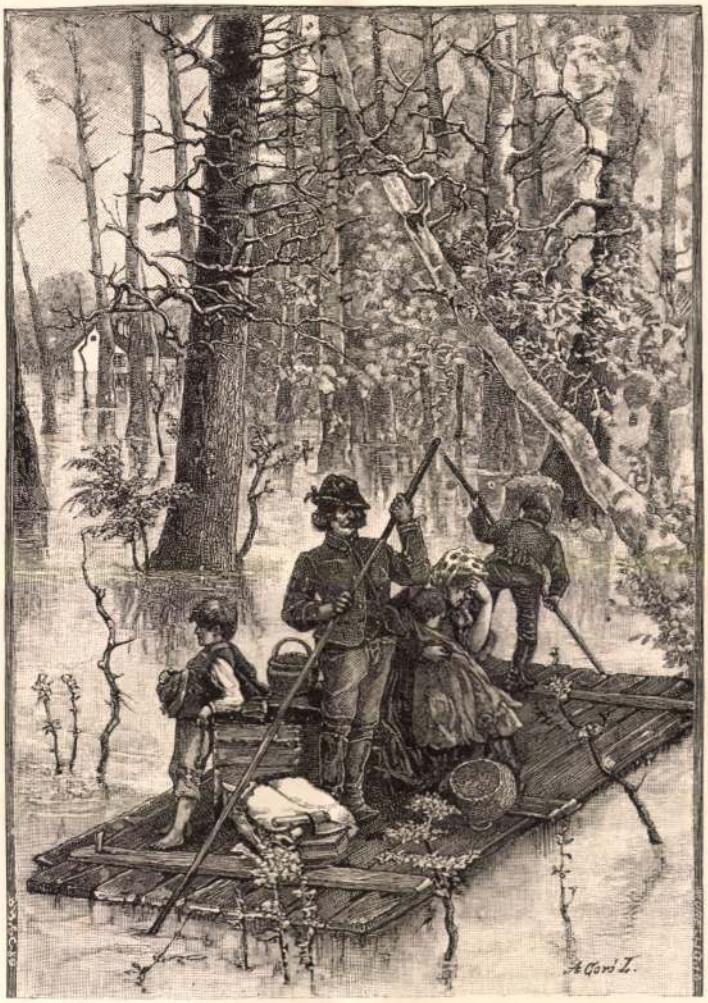

Árvízi menekülők a békési erdőben.

Mióta a közlekedési eszközök annyira gyarapodtak, hogy Békésben majdnem minden nagy községnek közel érhető vasúti állomása van, azóta a kereskedelem is lényegesen előre haladott. A folyók, melyeknek kiöntései évenkint sok kárt okoztak, most már többnyire szabályozvák s részben csatornákkal (Hosszúfoki, Határ-, Gyepes-, Körös-csatornák) látvák el, mi úgy a vizek levezetését, mint a gazdasági öntözést igen áldásosan mozdítja elő.

Om II.

Ily körülmények között a föld népe általános jóllétnek örvend. A takarékosság és erkölcsösség épségben tartása mellett sokan annyira meggazdagodtak, hogy jövedelmeik nagysága nincs arányban sem csekély szükségleteikkel, sem szerény műveltségükkel. Ezek az úgy nevezett paraszt arisztokraták, a kik a kabátos úri embert, ha vagyontalan, nem sokra becsülik. Egészben véve a földmívelő számára dolgozik a legtöbb iparos; azt szolgálja a legtöbb hivatalnok; annak terményeit értékesíti, és annak szükségletét fedezi a legtöbb kereskedő. Innét van, hogy a békésmegyei földmíves ember önérzetes, büszke, sok tekintetben elkapatott. Becsvágyának legfőbb tárgya a földszerzés, továbbá a hivatalos állás, különösen a községi bíróság, vagy egyházi gondnokság.

A békésmegyei ember sokat ad a tisztességre és emberségre; megbecsüli felsőbbségét, különösen papját, tanítóját és jegyzőjét. De megbecsüli az idegent is. Természetében van a vendégszeretet és a barátságos érintkezés. E tekintetben nem tesz akadályt a nemzetiségi különbség sem. A vegyes ajkú szomszéd községek között szíves viszony fejlődött ki. A szomszéd községek lakosai kölcsönösen látogatják egymást. A magyarok gyakran adják gyermekeiket cserébe tót vagy német nyelvű községekbe az illető nyelvek elsajátítása czéljából. Viszont a tótok, németek és oláhok is szívesen küldik gyermekeiket akár cserébe, akár szolgálatba a magyar községekbe, hogy a magyar nyelvet megtanulják. A nép annyira belátja szükségét a magyar nyelv tudásának, hogy iskoláiba és templomaiba is önként beviszi előadási és szónoklati nyelvűl az állam nyelvét.

A nép vezetőinek bölcseségét és felvilágosodottságát tanusítja, hogy Békésben a nép között vallási surlódások eddig soha nem fordúltak elő még ott sem, a hol egy-egy városban különféle felekezetek vannak. Aránylag legtöbben s meglehetősen egyenlő számban vannak az ágostai és helvét hitvallásúak. Amazok többnyire tótok és németek, ezek csupa magyarok. A két hitfelekezetű protestánsok száma 170.000-re, míg a katholikusoké 50.000-re, a görög-keletieké 8 ezerre, a zsidóké 7 ezerre rúg. A lakosság általában jól kifejlett és tartós életű. Hogy a régi jó erkölcsök még ki nem vesztek, az leginkább a katonasorozásoknak eléggé kedvező adataiból tűnik ki.

A felekezeti és nemzetiségi viszonyok tekintetében Békés kicsiben az egész Magyarországot mutatja. Minden felekezet, minden nemzetiség ragaszkodik saját szertartásaihoz és szokásaihoz a nélkül, hogy másnak hasonló

JÖN A VONAT!

Goró Lajos eredeti rajza az *Ország-Világ* részére

Ország-Világ 1894. 42. l.

Az Emke ünnepe alkalmából egy jó könyv jelent meg Tordán. A címe: *Tordai Emke-Emlékkönyv*. Szerkesztette *Borbély* György tanár. Érdekes és tanulmányos ezt az emlékkönyvet lapozgatni. Az ünnepi és aktuális czikkeken kivül — melyekből különben bő tájékozást nyerünk a kettős ünnep felől — egész sorozatát találjuk a könyvben a Tordát, Torda vidékét, az erdélyi Magyarország életét ismertető czikkelyeknek.

A kik még nem ismerték, megismerik és megszeretik belőle ezt a derék, jóravaló népet.

A könyv egyébként más tekintetben is ügyesen van összeállítva: sikerült képek és facsimilék tarkítják az érdekes szöveget. Képei közül mai számunkban is közlünk mutatóba néhányat.

S midőn megemlékezünk az Emke ünnepéről, mely immár mindnyájunknak ünnepe, szívesen ajánljuk olvasóink figyelmébe ezt az Emlékkönyvet is. Ára egy forint; a ki megveszi, még jót is tesz vele, mert a tiszta jövedelem az Emkének jut.

Frohner János

Az a szimpatikus arczú öreg úr, a ki életének nagyobb részét itt töltötte mi közöttünk s a kit mi éppen úgy szerettünk, mint szeretett ő bennünket, nincs többé. Elköltözött tőlünk most végleg, kiszakítá körünkből a halál, mely hosszas tusa után, végre is győzedelmeskedett felette. Frohner János, a derék Jancsi bácsi, mint mi őt hívni szoktuk volt, meghalt.

Igaz, mély részvét fogott el engem halálhírének hallatára. Alig tudtam elhinni, hogy az a kedélyes, kedves férfiú is kidőlt az élők sorából, a ki életében csak kaczagni tudott a halál felett.

Legutoljára az őszszel voltunk együtt. Az *Imperial*-szálló éttermében beszélgettünk sok mindenről és igy nem csoda, ha az ő versenylovaira is rákerült a beszélgetés fonala. Panaszkodott, hogy a nagy áldozatok daczára sem képes valamire való eredményt elérni s így már el is határozta magát arra, hogy versenyistállóját feloszlatja, lovait pedig eladja.

Ekkor én mosolyogva mondám neki:

— Tudja mit, Jancsi bácsi, ha már úgy is el akarja adni a lovait, hát adjon nekem közülök egyet emlékül.

— Jól van, fiam, adok, mondá mosolyogva Frohner, de aztán jól gondját is viseld.

Ezután ismét beszéltünk sok más egyébről s mire haza értem lakásomra, már rég megfeledkeztem Frohner-bácsi lovairól.

Másnap korán reggel azzal költött fel a szállodai portás, hogy menjek le hamar az utczára. Fogalmam sem volt arról, hogy minek menjek le s a portás sokkal elébb elsietett, mint sem ez iránt megkérdezhettem volna.

Hát a mint leérek, legnagyobb csudálatomra egy elegáns takarókkal leborított lovat látok ottan, melyet egy lovászgyerek tart a kantárszíjon. Hirtelen nem tudtam, mit jelent a dolog s a rejtély csak akkor lőn megfejtve, midőn a lovászgyerek mély tisztelettel mondá:

— Frohner úr küldi ezt a lovat a nagyságos úrnak!

Majd hogy hanyatt nem vágódtam. Mit csináljak én egy versenylóval? Ott hagytam a lovat is, meg a kisérőjét is és kétségbeesetten futottam át Frohnerhez és kértem, hogy az istenért vegye vissza a lovát.

De ő kérlelhetetlen volt.

— Nem én fiam! — mondá ünnepélyes komolysággal; megigértem, hát neked is adom.

Ismételt kérelmeim hasonlóan eredménytelenek maradtak s végre is csak könnyeim tudták megindítani Frohner bácsi jó szivét.

Visszavette a lovat, de nem a nélkül, hogy az ijedtségemért egy értékes emlékkel ne kárpótolt volna. És

ELBESZÉLÉS

A Berényi Anna vőlegénye

Irta: VERTESI ARNOLD

[Folytatás]

A hosszú magányosság egész gondolkozásmódjának oly irányt adott, mely nem illik bele többé a közönséges viszonyokba. Jobb neki egyedül maradni.

De itt az utczákon, mintha fojtogatná a levegő. A por és a nyári hőség ránehezedik az emberek

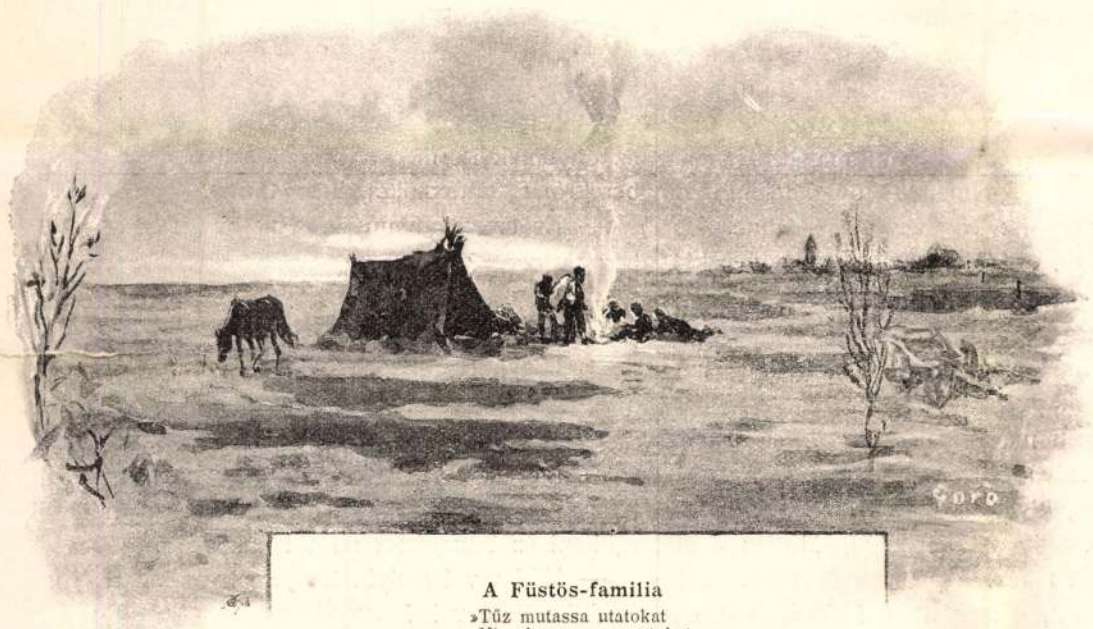

A Füstös-familia
»Tűz mutassa utatokat
Viz elmossa nyomotokat« . . .

tüdejére s Varga Lajosnak olyan, mintha ez az egész Szitavár egy nagy befűtött kemencze volna. Kiment a ligetbe, hol egy kis enyhe szellő fujdogált.

Csak nagyon kevesen sétáltak künn, azok is eltűnedeztek lassankint, végre csaknem egyedül maradt Varga Lajos.

Eszébe jutott a tegnap, mikor itt járt a szép fiatal leány oldalán, a ki vídám és ragyogó volt. Mily óriási távolság tegnaptól máig! Mintha évek választanák el. Mintha egy messze múltra gondolna vissza, mely örökre elenyészett s melynek csak emléke maradt fönn.

Bejárta az utakat mind, a hol tegnap együtt jártak. Leült a padra, a hol tegnap együtt ültek. Visszaidézte emlékezetébe a leánynak minden szavát s úgy tetszett neki, mintha Anna még soha oly kedves nem lett volna, mint tegnap.

Egy pár szál vadszegfű még ott hevert a padon a mezei virágból, a mit tegnap téptek. S a férfi, a harmincznyolcz éves ember, a kinek haja közé már ősz szálak kezdtek vegyűlni, fölvette azt a pár szál virágot s ajkaihoz nyomta.

— Anna! Édes Anna!

Szereti. Szereti. Hiába tagadná.

Egész lelkével szereti. De lesz elég ereje, hogy uralkodni fog magán. Elnémítja azt az érzést szívében. Hisz az a leány nem lehet az övé. Soha, soha sem lehet. Még ha a leány maga akarná, akkor sem. Hogyan lánczolhatná ezt a feslő rózsabimbót az ő korhadt életéhez?

És mégis újra föltámad lelkében az a kimondhatatlan vágy, mely egy rettenetes élet szenvedései után boldogságért eped. Kitör a köznapi élet kereteiből s daczosan követeli a szív jogait. Miért mondjon le? Miért utasítsa el magától az élet minden örömét? Miért engedje át ezt a leányt másnak, a ki nem fogja úgy szeretni, mint ő? Miért térjen ki mások elől, a kik lelkökben nem jobbak, nem nemesebbek, mint ő? Miért legyen azoknak több joguk a boldogságra?

Azoknak, a kik csak durva lelkök nyers mohóságával vágyakoznak erre a drága szűzi alakra? A kiknek csak a szép test kell. Vagy az sem ingerli valami nagyon, csak elveszik szokásból, hiúságból, néha maguk sem tudják, miért. Csak azért, mert rendes háztartáshoz feleség kell s egy szép mégis kellemesebb, mint egy csunya.

A düh elönti szívét, mikor arra gondol, hogy e kedves teremtés is ilyen hitványnak eshetik zsákmányúl, a ki letörli róla mindazt, a mi égi. Vére mind agyára tódult s remegve ejtette ki a drága nevet:

— Anna! Anna! Anna!

De mit akar? Felejteni kell. Felejteni. Azt a szennyet, mely reá tapadt, ő sem moshatja le többé soha.

Reszketve szökött föl a padról, melyen ült. Ki akarja rázni szívéből az emlékeket is. Mind. Mind. Olyan vad kétségbeesés szállta meg egyszerre, a mikor az ember mindent el akar magától dobni, a mi gyöngéd, a mi szent s kedve támad a sárban fetrengni.

— Oda való vagyok én, oda, oda! — susogta lázasan.

Az esti szürkület már leereszkedett a ligetre. Egy embert sem lehetett már látni, egy lépés dobbanását sem lehetett hallani a kanyargó utakon. Varga Lajos egyedül járt ott a szívét marczangoló lázas indúlattal.

Denevérek kóválygogtak feje körül. Megzörrent a lomb s valami nagy, sötét alak lecsapott fölülről: egy bagoly. Távolról a kutyák vonítása hallatszott s az árokban a békák brekegtek síváran, egyhangúan.

Varga Lajos befelé indúlt a városba. Mikor beért, gépiesen megvacsorált, aztán beült egy kávéházba; ott akarta kihúzni az időt tizenegyig, mikor talán Berényiék már lefekszenek. Remegett a gondolattól, hogy ha korábban haza megy, talán még találkozik velök. Ott kell elmennie a veranda előtt, hogy szobájába jusson s Berényiék talán még künn ülnek e szép nyári este.

A kávéház füstös levegőjében töltötte hát az időt, egyre nézegette az óráját, hogy mikor lesz már tizenegy s kezében tartva egy ujságlapot, mintha olvasna. Látta is a betűket, a szavakat, a sorokat, de nem értett belőle semmit.

Egyszerre fölriadt. Ismerős hang köszöntötte:

— Jó estét.

A jókedvű gyógyszerész volt és társasága, a kik

Véres nap (Körvadászat)

asszonynép talán otthon maradt, az csalódik. Mikor mulatságról van szó, a kit legkevésbé lehet otthon marasztalni, az a nő. Ezek a vakmerőségig vállalkozók. Szélnek, hidegnek, sárnak, viznek, sötétnek neki mernek menni, mert a mi rájok azontúl várakozik: az élvezet. Miért is szeretne a nő kevésbé élvezni, mint a férfi? Pedig mennyivel ritkábban jut hozzá!

A férfi szivaroz, bort iszik, kaszinóba, kávéházba, körbe jár, — meg ki tudja hová? . . . Utazik, szórakozik, lovagol, lovat hajt, vadászik stb. Mindezektől a nő el van zárva, holott a férfiak előtt a nők élvezete is nyitva áll. Eleget mulat a férj neje nélkül, de vajion mi ritkán mulat a nő férje nélkül? Hát még abba a mulatságba se menjen, a melyikbe mehet? — De kedvesem, mikor hideg van! — Hadd legyen. Felöltözködöm. — De mikor sötét van? — Ha te átbirsz rajta menni az is átmehet, a ki veled van. Ha belevesznél, ám veszszek én is. — De lelkem, a hó is esik. — Hadd essék, az nem újság télen. Hanem az már mégis szemtelenség, hogy mindenáron le akarsz rázni a nyakadról, nem akarod, hogy veled menjek. Egy esztendőben egyszer nyilik alkalom és akkor is... — Óh, óh! — szabadkozik a férj, a világért se! . . . Jőjj angyalom, jőjj! . . . Én csak a kellemetlenségtől akartalak megkimélni.

A kivilágított, tágas, magas termek, tehát várakozáson fölül megteltek, csupán a törvényszéki elnök és a főszolgabiró nem jött el. Az egyik a kisvárosi arisztokráczia feje, a másik dzsentri. Hadd lássa az a milliomos, hogy nekik a pénz nem imponál. A milliomos meg is látta, észre is vette, restelte is: nem is hívta őket többé. Hanem a pénzügyigazgató és családja eljött, a bankigazgató, takarékpénztári igazgató, új földesúr és a kereskedők is eljöttek, — többnyire családjaikkal egyetemben. Sőt azonfelül a fővárosi pénzaristokráczianak egyik ismert nevű tagja is megérkezett az ő fiával, Mórral. Schönháber Nándor a közgazdasági banknak nem is igazgatója, hanem elnöke volt. Egy többszörös milliomos, a ki az egyik zsebéből kifizette volna Kaviár Dánielnek és Móczer Pálnak a bank és takarékpénztári összes részvényeit.

Mikor a házigazda Kaviár Dániel porgácsi bankigazgatót és Móczer Pál takarékpénztári igazgatót a kis alacsony, ősz és sovány emberkének bemutatta, azok mélyen és áhitatosan hajoltak meg előtte, mint a bimbasik a török szultán előtt. Alig mertek vele szóba állni és szégyelték, hogy ők is bankigazgatóknak csúfoltatnak. Örültek, mikor kiszabadultak e bűvös körből és félrehúzódva, fél szemmel még sokáig sandítottak e nagy emberre, a mig be nem teltek a látásával.

Schönháber Mór, a nagy ember fia, még sokkal kisebb volt az apjánál, de lehetett rajta látni, hogy még nagyobbnak tartja magát és nem birt eltelni saját nézésével. Szüntelen a földig érő impozáns nagy tükrök előtt mozgott és bele-bele kacsintott hol az egyikbe, hol a másikba. Figyelt: vajjon nézik-e s mikor azt hitte, hogy nem látják, megállt és saját gyönyörű énje bámulásának adta magát. Volt is rajta mit nézni. Ha négy olyan emberkét raktak volna egymásra és egymás mellé, akkor tett volna ki egy emberszámot. Mikor Margit bemutatta nekik Miklóst, ezt a széles vállú athlétai alakot s a Móricz picziny keze a Miklós hatalmas tenyerében elveszett, Móricz egyet fordult a sarkán és ment a tükör elébe nagyot látni. A hol maga volt, ő volt a legnagyobb és legszebb ember.

Egyszer csak honnan, honnan nem — az ily híreknek sohase tudni forrását, — szárnyra kapott a jelenlevők közt, hogy ez az estély tulajdonképen nem másért van, mint azért, hogy Móricz és Margit jegyet váltanak egymással. Ennek a nem rossz ötletnek elterjedése után minden szem Móriczra tekintett és minden ajak mosolygott, mert hiszen furcsa volt ez még gondolatnak is, a legsajátságosabb pedig az volt benne, hogy mégis igaz lehetett. A jelenlevők arcza, mint megannyi kérdőjel fordult hol Móricz, hol Margit felé és összehasonlítván egymással a kettőt, nem akartak hinni szemeiknek. Lehetetlen, hogy ez a csepp ember azzal a bálványnyal akarná elpusztíttatni magát. Hanem a ki Miklóst látta Margit mellett, önkéntelenül is arra a gondolatra jött: ez már párja lenne. De sajnos, az ő hibája az volt, hogy nagy ember kis pénz. Most aztán arról beszélgettek a társaságban: Miklós ér-e többet vagy Móricz? És abban egyeztek meg: hogy a kinek ember kell, annak többet ér Miklós, a kinek pedig pénz kell, annak többet ér Móricz. És ezen megállapodás után a Margit ízlésére kezdtek kiváncsiak lenni. Egyébiránt ez az egész társaság, kivéve belőle egy-kettőt, pénztársaság volt s eltekintve Miczikétől, Móricz után nyult volna minden kéz. A pénzszag volt érezhető férfin és asszonyon, a mely illat felfogásához és élvezéséhez sajátságos orr kell ugyan, de hogy ez az illat megvan, az kétségtelen. Mert hogy lehetne másképpen, hogy a pénzember azonnal felismeri a pénzembert. Talán még beszélniök se kell egymással és már tudják, hányadán vannak. A szegény hiába dicsekszik vagyonával, a gazdag hiába titkolja el, a pénzember megérzi. Az a delej, a mivel a pénz és vagyon iránt viseltetik, úgy járja át minden idegszálát, mint a távirda-sodronyt; talán még a sötétben is megmondja, hány pénzt érsz, ha megszagolhat.

Nos, hát ilyen ilyen emberek töltötték meg a kastélyt. Jártak benne párosan, jártak benne csoportosan, néztek, bámultak és becsülték: hogy mennyit ér ez, mennyit ér az? Meglátszott a tekintetükből, hogy bármerre néztek, mindenütt értéket kerestek. Az egész berendezésnek csak az ára érdekelte őket. Az agyvelejükben hordták a papirt meg a czeruzát, gondosan följegyezvén mindeneknek az értékét, aztán összeadták és mikor féligmeddig tisztában voltak vele, akkor leültek, de addig nem tudtak megnyugodni.

Az erős, vasgyúró mészáros, vastag talpú, bélelt téli czipőjében, szörnyen bő szürke nadrágjában és erős posztóból készült fekete kabátjában kifeszített gyomorral egész szélességében oly érzéketlenül tapossa a tükörsima parkettet, mint a templomok mozaikját egy más valláshoz tartozó egyén. Dölyfösen, gőgösen kopog végig a termeken a sertéskereskedő, mintha tüntetni akarna, hogy ezek a gobelin-szőnyegek, ezek a nehéz selyem-függönyök, százakat érő urnák, tündéri fényt árasztó csillárok nincsenek rá semmi hatással, mert nem röfögnek.

A bankigazgató a takarékpénztár igazgatójával karöltve sétálnak végig a termeken és tartják a szemlét. Megtapogatják a függönyöket: valódi selyemből, atlaszból, moire antique-ből vannak-e? A butorokat, pamut avagy selyembársony-e a szövetük; a szőnyegeket, valódi perzsa-e vagy csak imitáczió? Aztán nézik a képeket, hogy milyen nagyok? A tükröket, hogy milyen vastag üvegből vannak? Az urnákat, hogy porczellán-e vagy majolika?

Czetner Schönháberrel, a pesti bankárral sétálgat, a ki csak nem régen lett nemessé. Ennek az ősök tűnnek fel. Egy terem csupa ősök arczképével van tele aggatva, kik rettentő kardosan és buzogányosan, iszonyú haraggal nézik a lábaik alatt ténfergő idegen publikumot, hogy miféle fán termett? Ki adott ezeknek a tenyeres-talpas ló- és marhakereskedőknek jogot arra, hogy közönséges emberi kipárolgással fertőztessék meg a kúria mágnási levegőjét?!

— Mind a te ősöd ez? — kérdé Schönháber mosolyogva.

— Na persze, — válaszolja Czetner nevetve — az enyémek is, meg a tieid is, a mennyiben emberekről festették őket, ha igaz . . .

— És ez valamennyi a volt birtokos családjához tartozott?

— Az ördögbe! Egy se'! Azok ki voltak véve az árverés alól.

— Hát hol szerezted őket?

— Össze-vissza. Antikváriusoktól a legtöbbet.

— És mi a czélod velük?

— Lássák a ficzkók, hogy megváltozott a világ. Hogy most már nem egészen biztos kenyér úrnak születni és buzogányt tartani a kézben.

— Hátha valamelyik leugranék onnan a képről és fejbe ütne vele?

— Bepanaszolnám a törvényszéknek. Bekerülne a dutyiba . . . Majd eszére térne ott . . . Hehehe . . .

Schönháber maga is édesden nevetett az ötleten. Az öreg Fejér talpig magyar ruhában, fakó feketén, kopott zsinórzattal, rojtos nyakravalóval, mint afféle igazi szélsőbali jelent meg a divatok emez új korszakában régi elvvel, régi nézetekkel, de a fináncz direktornál egyéb társaságra nem talált. Bankár bankárral, pénzintézeti igazgató pénzintézeti igazgatóval, a lókereskedő a marhakereskedővel találkozott össze és örültek egymásnak. Bajtársak, fegyvertársak az egymás társaságában találják magukat legjobban, ámde az öreg Fejér hiába keresett gazdát, a kit egymagában látott ténferegni és a képeket bámulni, egy nyúlánk magas embert kopasz fejjel és végiggombolt szalónkabáttal, az nem gazdának nézett ki. Ámde az öreg Fejér nem birta állni a magánosságot, a nőket pedig csak fiatal korukban szerette. Hát a mint beszélgetés után szétnézett és egy magános embert észrevett, szittya bátorsággal közeledett hozzá:

— Én Fejér Zsigmond, nyugalmazott gazdatiszt vagyok. És ezzel kezét nyujtá.

— Pauker Vilmos, pénzügyigazgató.

A mint ezt Zsiga bácsi meghallotta, majd ajkaira fagyott a szó. De már csak kimondta:

— Örülök, hogy szerencsém van. Aztán gondolkozva hozzátette a kérdést: Fináncz direktor...

— Magyarul mondva: pénzügyigazgató . . .

A Zsiga bácsi fejébe úgy látszott, nem akart beleférni, hogy a »pénzügyigazgató« van magyarúl mondva.

— Budapestről tetszik lenni?

— Porgácsról.

— Hm . . . Mióta van Porgácson fináncz direkczió? . . .

— Vagy hat év óta. Uraságod talán nem erről a vidékről való?

— Dehogy nem. Az apám is itt született. Itt is halt meg . . . Magam is ide való vagyok.

[Folytatása következik]

Goró Lajos

A konyhában.

Öntözés Budapest egyik külvárosi utczájában.

VIZVEZETÉKI KÉPEK. — Goró Lajos rajzai.

Bérkocsis a vizvezetéki csapnál.

Vas. Lap. 1892. 621. e

melletti falusi lakásán, Szent-Mih
várva-várt javulás azonban nem k
utolsó napokban nyughatatlankod
a városba, s családja augusztus 30-i
Hosszas betegsége alatt sógorai, dr
tanár és dr. Faltai rendőrorvos vo
sem az orvosok, sem áldott lelkű h
tete nem enyhíthették szenvedése
31-ikén esti 6 órakor következett b
a család következő jelentést adta ki

«Törs Kálmánné Szigligeti Aranka
mekei: Aranka, Kálmán, Fatime, T
rokonság nevében mély fájdalommal t
len jó férjének, Törs Kálmánnak, h
után, életének 49-dik és boldog ház
évében, 1892. évi augusztus hó 31-én
kor történt elhunytát. A megboldogu
folyó évi szeptember hó 2-án, délután
Pál-utcza 2. számu lakásáról az ágos
egyház szertartása szerint a kerepesi
örök nyugalomra tétetni. Áldás poraira

A ravatalra sokan küldtek koszorú
sok és egyesületek, az országgyűlési
párt, a szerkesztőségek, a család tagjai
tisztelők.

Lukács György belügyi államtitkár
Salzerbadból Nagy-Váradra szállították
19-én délelőtt ott temették el, nagy rés
A ravatalt a városház előtti kertben ál
a végtisztességre megjelent a város

MEG

RÓZSAFY
FESTŐM
EMLÉKKIÁ

SZÜLE PÉTER,
FESTŐMU

MAROSÁN
SZOBRÁSZ

GYŰJTEMÉNYES

ÜNNEPÉLYES MEGNYITÁS 1939 ÁPRILIS 2

BELÉPŐJEGY
E MEGHIVÓ FEI
50 FIL

1939. 25172. LEGRÁDY FESTVÉREK R.T., BUDAPEST

2. Vd7—d3 --- Ke4—f4
3. Fg1—e3 mat.

2. Hc4—d2 † --- Ke4—e5 :
3. Fg1—d4 mat.

b.

. --- --- --- Hg6—e5 : (c)
. Hc4—d6 † --- t. sz.
. e2—e4 v. Vd7—f5 mat.

c.

1. --- --- --- Hg6—h4
2. Vd7—g4 † --- Ke4—d5
3. e2—e4 mat.

Helyesen fejtették meg: *Budapesten:* K. J. és F. H. — ndorfi S. — Kovács J. — *Ung-Tarnóczon:* Németh Péter. — *ecskeméten:* Balogh Dienes. — *Nagy-Kőrösön:* Kovács ászló. — *Tiszafüreden:* Fischer Soma. — *Liptó-Szent-Miklóson:* Érdeky Boldizsár. — *A pesti sakk-kör.*

KÉPTALÁNY.

«Vasárnapi Ujság» 34-ik számában közölt kép-ny megfejtése: *Szerelem és Féltékenység.*

Heti naptár, *szeptember hó.*

Katholikus es protestáns	*Görög-Orosz*	*Izraelita*

Nem az vagyok...

— Mutatvány szerzőnek októberben megjelenő könyvéből —

Nem az vagyok, mi voltam egykor,
Érzem, tudom, nem az vagyok!
Regék ködös, rejtelmes árnyán,
A lelkem már nem andalog;
Mesés világba nem repül már
Velem soh'sem a képzelem,
Elhervadóban a remények, —
Fakó világ, a hol ma élek:
Virágit, hej, nem tépdelem!

Fülembe cseng kaczaj, vídámság,
Nem rég karöltve járt velem!
Arczom örömben égve lángolt,
Nem perzselé a gyötrelem;
Ifjú korom derüs súgára
Ma már kilobbanóba' van,
Virágok édes illatárja
Feléd ma nem ragad a pálya,
Hiába biztatom magam!

De nem borít a csüggedés el,
Szívem rajong, szívem remél!
Poros úton, kopár berekben
Akad még zöldelő levél;
Letarlott bár mező a télben,
Tavaszkor ébred és kihajt;
Legyen csak egy parányi fényem,
Ragyogva sorsom éjjelében,
Nem rettegem a vészt, vihart!

Lévay Mihály

ELBESZÉLÉS

Arany szabadság

Irta: PAÁL ÁRPÁD

[Folytatás]

Rövid séta után Szikszayhoz tért be. Kevés vendég volt. Egy pár vidéki családot látott csak a nagyobb asztaloknál. Olyan igazi, jó arczú, urambátyám-féle öreg urak; nem a legutolsó divat szerinti, de azért előkelő, tiszteletet kivánó megjelenésű mamák; s itt egy, amott két nagyobbacska leány. Ezek már kifogástalan ízléssel voltak öltözködve s csakis arczuk tiszta rózsái árulták el, hogy nem a fő- és székváros levegőjében nőttek fel.

Korvay csak futólag nézte végig őket s egy kisebb asztal felé indult. Akkor vette észre, hogy ott a villák a poharakon keresztül vannak téve: lefoglalt helyek. A szomszéd asztalnál ült hát le.

Alig hogy levest rendelve feltekint az étlapról, két élénken beszélgető úr jön keresztül a termen s közeledik a lefoglalt asztalka felé. Az egyikkel összenéznek s majdnem egyszerre kiáltanak fel, egész élénken:

— Sándor! — Endre! — hogy vagy? — hogy vagy?

— Mit keresel te itt? — kérdé mosolyogva az új vendég s feleletet sem várva, siet bemutatni egymásnak a két idegent:

— Korvay Endre — Dolnok István.

Mikor a két férfi kezet fog, Baranghy Sándor, a közös ismerős, már a garçonnak rendelkezik, hogy az Endre terítékét tegye át az ő asztalukhoz.

— Remélem, nem leend ellenetekre? — szól a másik kettőhöz. S a mint mindnyájan helyet foglalva, ebédjüket megkezdik, egészen Baranghy veszi át a szót.

— Ugyan mondd, mi hozott ide, te minta-férj?

— A szalma-özvegység, — felel komolyabb hangon Korvay, mint a mennyire talán igazában sajnálja e helyzetét.

Amaz érdeklődéssel kérdezősködik tőle családja után, mire pár szóval elmondja neje elutazását s vídáman említi otthonuk boldogságát.

— Lásd — szól Baranghy — ki hitte volna ezt csak úgy négy évvel ezelőtt. Kis lányod is ép, szép. Igaz, teljes otthon. Élénkebben folytatta: De most épp szalma-özvegy. Bravó! ez pompás. Mert reméllem, addig a mienk leszel? Egy kis aranyszabadság mégis csak ugy-e, hogy jól fog? Aztán — megveregeti barátja vállát — azt is tudhatod, hogy nálam jó kezekben vagy.

— Kipróbált mester — szólalt meg tréfás-komoly hangon Korvay. — Örvendek, hogy rád bukkantam. Éljük egy keveset vissza azt a régit.

— S velünk az utódod, — mutat Baranghy Dolnok felé.

A két új ismerős bizonyos tartózkodással tekint egymásra.

— Ugyan ne nézzétek egymást olyan félve! — haragoskodik Baranghy. — Ismerlek én mindkettőtöket en blanc. Na — int vídáman fejével — öt pezsgő rá, hogy egy óra alatt jó barátokká lesztek. Addig is . . .

Tölt a poharakba s összekoczintanak. Azután folytatja:

— Nos, ki tartja? Olyan jól esik, hogy a véletlen igy összehozott bennünket. Tudod — fordul Dolnokhoz — ő az az Endre, a kiről annyit beszéltem neked. Hiába — mosolyog reá — sok megbánni valója gyűlt fel, azért lett a házassággal oly jó vezeklő barát. Igazán mondom — tekintete ismét a Dolnoké — jó példát vehetsz róla. Csak sietnél már te is a csendes ösvény felé, nehogy elkéss, Pista.

— Hejh — szól közbe Korvay, te csak mindig a régi vagy, Sanyi.

Baranghy őszinte nyilatkozata úgy biztatta a másik kettőt.

Dolnok vídáman nyujtotta feléje kezét: — Im hát a jó tanácsért. S udvariasan Korvayhoz fordulva fejezte be: — Ha Korvay úrnak sincs ellenére: tartom az öt pezsgőt.

— Eviva Champagne! — kapta meg a régi hang Korvayt s ő is könnyedén nyujtá kezét Baranghynak.

A hangulat mind vígabb lett, a bor bőven fogyott.

A mint új fogás étel állt előtte, Korvay érdeklődve kérdezte Dolnoktól:

— Ugyan mondja kérem, mint festett le engem ön előtt ez a szerelmetes, nőgyűlölő barátunk?

— Nőgyűlölő? — kapja meg a szót Baranghy — te ugyan jól titulálsz.

— Én pedig mit se válaszolhatok önnek — felelt Dolnok — mert szégyelném magamat.

Itt megállott, mintegy keresve a szót.

— No, csak ki vele! — sürgette Baranghy — ne nézzétek egymást első ismerősöknek. Endre is fiam volt. Ti testvérek bennem — mókázott a hanghordozással.

Kissé felnevettek, aztán Dolnok e szavakkal fejezte be:

— Szégyelném, szerelmi vallomást tenni.

— Ah! — kiáltott fel egész jól eső meglepetéssel Korvay — köszönöm. De nem érthetem, hogy tarthatja oly kedves emlékében a nevelő apa azt a fiát, a kit saját fészkében soha fel nem keres. Képzelje uram — töltött vígan Endre — egy nevelő apa, a ki látni se vágyik az unokáját.

A poharak összecsendültek s Korvay egész elragadtatva kezdett beszélni tovább, Baranghy felé fordulva, kis leányáról.

— S milyen kis leány! Egy rózsabimbó, egy valódi kis angyal. Tökéletesen az anyja.

— Ugy? — mosolygott Baranghy barátja szemébe; talán azt kutatva, vajjon az igaz szeretet, vagy csak az apai hiúság szól-e hangjából. — Igazán gratulálok. Kezét nyujtá barátjának s egész melegen szólt: — Kérlek, legőszintébb hódolatom gratulációját tolmácsolni Anette őnagysága előtt.

— Köszönöm — szorította meg kezét Korvay s Dolnokhoz fordulva, vídáman folytatta: — Ime, kérem. Mily teljes lélekből gratulál, de csak igy, távolból. Mint egyeztethető ez össze? Még nem tudok esetet, hogy egyetlen megnősült barátjától bár, el ne pártolt volna. S még tiltakozik a nőgyűlölő titulus ellen! — kaczagott fel. — Hol itt az igazság?

Dolnok is vídám hangon folytatta:

— Szeszélyes kezd már lenni. Szereti a magányt. Talán azért sürget engem is a csendes ösvény felé, hogy lerázzon a nyakáról. A nőgyülölőből idestova egész mizantróp lesz.

— Nincs igazatok fiúk! — felel vissza egész határozott hangon Baranghy. — Nincs mért ingereljetek azzal a badar szóval. Rajongnék én ma is a szép nőkért, de nem tudok. Itt a bökkenő — tette hozzá fanyarul. Majd hirtelen egész víg arczot öltve fordult Korvayhoz: — Kopaszodó agglegényeknek már csak irígység tárgya volna boldog otthont látni. Ezért kerülik el. Nem nekik való az.

— Miért nem siettél hát annak idejében? — ingerkedik kérdésével Dolnok.

— Nagyon is siettem, azért késtem úgy el! — komorúlt el Baranghy hangja. — Sok ember rohant már a saját vesztébe; miért lettem volna én kegyeltebbje a sorsnak?

[Folytatása következik]

HAZATÉRÉS MUNKA UTÁN

Goró Lajos eredeti rajza az *Ország-Világ* számára

Azaz sorba irva s jobbról-balra olvasva:

9	8	7	6	5	4	3	2	1
dám	á-	me-	w'ach	lom	besá-	bá	melech	Masiach ←«
embertől			*ámde*	*ben*	*béké-*	*eljött*	*király*	*Messiás* ←«

11	10
cháj	aszuj
élő	*lett* (vagy *származott*)

Ettől a voltakép egyféle négy éremtől különbözik az *ötödik*, a melyről *Wagenseil* «Sota» című művében mondja, hogy Bécsben, *Lohnsdorfnál* látta. Ennek az éremnek úgy alakítása, mint felirata *eltérő az előbbiektől*. Ime, a mint lapunk 1887-iki 15. számában ismertettük.

A LOHNSDORF-FÉLE ÉREM.

Itt a Krisztus-fej jobbra fordul, a felirat pedig ez: Jézus a nazareti Messiás Isten (Jehova) és ember egyszersmind.

A LOHNSDORF-FÉLE ÉREM FELIRATÁNAK MAGYARÁZATA.

Kaufmann szerint helyes portugall olvasás szerint kiejtve, így hangzik: «Jésua nazari mesiach jahve Weádám jachai», holott a talmudisták közönségesen a Jahvét (Jehova) jechauvonak és a jachait echodnak olvassák.

A Jézus-érmek keletkezésére nézve, bár e körül egész kis irodalom fejlödött ki, még mindig csak a feltevések setétjében tapogatódzunk. Annyi kétségtelenül bizonyos, hogy nem voltak forgópénzek.

Keletkezésök *czélját* illetőleg némelyek azt mondják, hogy minden ilyen érem *keresztény* készitmény, és a kereszténynyé lett zsidóknak adták, hogy magukat vele igazolhassák. A másik fél ellenkezőleg azt állítja, hogy *zsidó csinálmány* és azoknak a kereszténveknek megtévesztésére való, a kik a Szentföldön járva, onnan valami emléket akartak haza vinni.

A nagy tekintélyű Köhler egyik munkájában ezen érmekkel foglalkozván, azt mondja, hogy az oxfordi csoporthoz tartozó efféle érmet egy jó ismerősénél látott, kinek neje azt, mint talizmánt, a nehéz-kór ellen kis gyermekeinek a nyakára kötötte. Köhler az érem mivolta iránt tudakozódván, kérdésére egy tudós rabbi levelében egyebek közt azt irta, hogy ilyen érem gyakran fordul elő, s a Jézus képéért nagy becsben tartják; de arról nincs tudomása, hogy valami baj ellen óvszerül használnák. A hányat látott, az mind öntvény, a XVI. századból valónak tartja. A rabbi hivatkozik továbbá *Waser*-re, ki egyik munkájában azt irja, hogy II. Gyula és X. Leo pápák idejében (tehát 1503–1520 évek közt) Rómában nehány réz-érmet látott Jézus Krisztus képével, mellette: «Jeschu», visszáján pedig a következő héber felirattal: «A felkent király jő, Isten emberré lett.»

Bartolcci úgy vélekedik az érem származására nézve, hogy «az egész érem hitetlenek csinálmánya, mert nincs fénykör Jézus feje körül, a «Jeschu» név pedig úgy van irva, a mint a zsidók gúnyolódva szokták irni.»

Ezekkel az idézetekkel szemben a tudós rabbi saját véleményét úgy adja elő, hogy nézete szerint: «az érem sem nem babonás óvszer, sem pedig nem zsidó csinálmány, nem gonosz csúfolódás, hanem az érmészet művészetének feltámadásával Olaszországban Jézus igazi tisztelői készitették. Ezzel ellenkező nézetet vall *Wagenseill*, a ki ezen érmeket üzleti czikknek mondja, keletkezésük idejéről azonban ő sem tud semmi bizonyosat mondani.

Az én véleményem szerint két különböző származása van az érmeknek.

A Lohnsdorf-félét keresztény kútfőből származottnak tartom és pedig fentebb ismertetett felirata nyomán, mely alkalmas volt arra, hogy a jámbor utazók kegyeletének tárgya legyen. Föltevésemet támogatja az is, hogy *rajta van a «Jahve»*, a Jehova szó, melyet a zsidó nem ir le és nem mond ki másképen, mint az *a* (Adonai) betűvel, a mint ez az oxfordi csoporton rajta van.

Nagyon piaczi üzleti czikk sem lehetett; ezt bizonyitja ritka volta. *Csak egy példányról* van szó, a Lohnsdorféról, ezt is a XVII. század vége felé látták. Azóta sem nem szólt, sem nem irt róla senki.

A *másiknak tipusai az oxfordi* és társai: a párisi, a genfi és az aradi. Ezeket *üzérkedési csinálmánynak tartom valamennyit.* Mindje ugyanegy felirattal indult vásárra. Nem mind ugyanazonos mintából kerültek ugyan ki, nem is egyenlő nagyságúak, betűik is különböznek, a mi arra látszik mutatni, hogy üzleti czélból többen, különböző helyen és időben készitették.

Maszák Hugó.

AZ ALAGI LÓVERSENYTÉRRŐL.

A mi a párisinak Auteuil, a berlininek Carlshorst, az a mi fővárosunk közönségének a Budapest közelében levő Alag, s bár a mi Alagunk még messze áll az említett két világhírű versenytértől, mégis remélhetjük, hogy az alagi versenytért nemsokára a külföldön is ép oly jól fogják ismerni, mint Auteuilt és Carlshorstot.

Alig tiz éve annak, hogy Alag neve ott szerepel hazánk lóversenysport-helyei között. 1890-ben alakult meg az azóta elhunyt Beniczky Gábor buzditására az «Urlovasok Szövetkezete» s a kezdet emez évében Kaposvárott, majd egy hideg, esős délutánon az alapitó birtokán, a czinkotai határban rendeztek sikerült versenyeket.

A következő évben már Székes-Fejérvárott, Szombathelyen látjuk nyeregbe szállani a délczeg urlovasokat, s ez évben nyitja meg a főváros közönségének kapuit Alag is. Akkor még nem a mai kor minden igényeinek megfelelő módon berendezett pálya várta a sport barátait, mert a mai pályát csak öt év mulva, a millenium évében készithette el a tevékeny egyesület.

Sok akadálylyal, nehézséggel kellett az intézőknek megküzdeni, nagy áldozatokra voltak kénytelenek, mig a mai polczra emelhették versenyterüket, s el tudták érni kitüzött czéljukat, az urlovas sport fejlesztését.

Csakhamar kedvelt lett a kies alagi pálya, melynek ép úgy megvan a maga nagy közönsége, mint a városligeti gyepnek, sőt néha nagyobb közönség jelenik meg az alagi versenyeken, mint Bécs nagy pályáján, a Freudenaun. Legyen napsugaras, szép idő, vagy tomboljon vihar, zivatar, a M. Á. V. nyugati pályaudvaráról kirobogó vonatok hosszú kocsisorai ezreket szállitnak ki Alagra, sőt nem egy esetben sokkal előkelőbb közönség gyül össze — különösen hölgyek — az alagi pályán, mint a városligetiben, hiszen itt nemcsak fizetett lovasok ülnek a büszke telivérek nyergében, hanem a főúri és gentry-világ ifjúsága. Az intézők mindent elkövetnek Alag vonzerejének emelésére; világos példa erre az, hogy míg 1890-ben versenydijakban csak 12,000 koronát adott a szövetkezet, manapság e czélra már közel 300,000 koronát áldoz.

KŐPUSZTÍTÓ FÉRGEK.

Ma már senki sem hiszi el, a mit a régi mesék a vasrágó férgekről beszélnek. Másrészt azonban mindig több adat kerül napfényre oly állatokról, melyek a köveket, sőt az érczeket is képesek elpusztítani. A hangyák erős fogai megőrlik még az érczoldattal telitett kemény fákat is. Vannak esetek, midőn a tenger alatti sodronynak guttapercha vagy ólomborítékát megsemmisitették az egerek vagy apróbb állatok. Mindezek azonban csak kivételek s nem lehetetlen, hogy valami más külső sérülés is járult hozzá, s az állatok a rombolás munkáját csak folyt tták.

Általánosabb tapasztalat, hogy egyes mészköveken csaknem rendesen fordulnak elő hernyó-alakú rovátkos horpadások, átlag öt milliméter süppedéssel, melyeket állatok idéztek elő mesterségesen. Kezdetben azt hitték, hogy azok a horpadások, melyek az emberi agyvelő alakjához hasonlitanak, a hullámok verésétől származnak. De *Jovel*, a svájczi tavak kutatója fölfedezte azokat az apró állatokat, melyek a köveket megrágják, sőt kisérletileg is bebizonyította azok működését oly módon, hogy a rovarokat és azok álczáit krétadarabokra helyezte el, melyeket az állatok csakhamar szintén megrágtak.

Újabban a bodeni tóban szerzett tapasztalatok szerint kitünt, hogy ezek a kőpusztító férgek nagyobb részt rovarálczák, többféle fajból s sajátságos működésük úgy történik, hogy savat bocsátanak ki magukból, melyek a meszet megtámadják, *Schröser* és *Kirchner* szerint még lélegzetük is szénsavas tartalmú. A köveken ily módon keletkezett rovátkák és mélyedések a kis állatoknak védőhelyül szolgálnak s velök egyidejüleg algák is ülepednek le itt, a miért kezdetben az algáknak is szerepet tulajdonitottak e kőpusztitásban. Ily rovátkás kő legtöbb alpesi tóban található, leggyakoriabban a bajorországi starnbergi tóban, melyet II. Lajos bajor király öngyilkossága tett szomorú nevezetességüvé.

EGYVELEG.

* **Vadállatok pusztítása.** A kelet-indiai alkirály jelentése szerint a lefolyt 1899-ik évben Indiában a kigyók 24,621 embert, vadállatok 2966 embert öltek meg, még pedig ez utóbbiak közül 899-et tigrisek, 338-at farkasok, 327-et párduczok, a többit pedig medvék, elefántok, sakálok és alligátorok ölték meg.

* **A pápa hadserege mindössze** 380 emberből áll. Testőrsége ötven fiatal olasz főnemes, a többiek pedig: 100 svájczi, 100 csendőr és harmincz lövész.

* **A múlt évben Svájczban** 79 hegymászó turista vesztette életét. Ezek nagyobb része német és amerikai volt, angol csak egy volt köztük, és ez is azért került bajba, mivel kalauz nélkül akarta a Finsterhornra vezető útat megtalálni.

* **Az abszint ellen** Francziaországban megindult mozgalomból kitünik, hogy Párisban nevezetesen az ottani kávéházakban elfogyasztott abszint ára évenként a 6 millió frankot túlhaladja és hogy a tébolydába jutottak 96 százaléka az abszint-ivás áldozata.

* **A tű-gyártás.** Németországban naponta 10 millió gombostűt gyártanak, Francziaországban 20 milliót, Angliában pedig 37 milliót. Most csak az a kérdés, hogy hova lesz ez az óriási mennyiség?

* **Svédország és Dánia** az egyedüli országok, melyekben valamennyi katonai ujoncz irni és olvasni tud.

* **A mostani angol királynak** trónörökös korában Kelet-Indiában való utazása (1875—1876) 2.688,000 koronába került ugyan, de az ottani benszülött fejedelmektől kapott ajándékok értéke a 48 millió koronát meghaladta. Többek közt a lahorei maharadzsa a trónörökösnek egy drágakövekkel kirakott kardot ajándékozott, mely egymaga 300,000 korona értékű. A kard pengéjén a következő szavak olvashatók: «Élességemet a herczeg — ha neki úgy tetszik — nyakamon is megróbálhatja». A trónörökös ezen utazásából a londoni állatkertnek Indiából ötszáz ritka állatot küldött, melyeket szintén ajándékba kapott.

* **A boer háború** hatása természetesen meglátszik a kereskedelmi forgalmon is. Hivatalos kimutatások szerint 1899 április 30-át megelőző évben a Fokgyarmat kivitelének értéke 500 millió koronával több volt, az utána következő évben már csak 250 millió. A gyémántkivitel 73 millióról 42 millióra, az aranyé 283 millióról 92 millióra apadt.

* **Dúsgazdag község.** Orsa svéd városka egy emberöltő alatt mintegy 15 millió korona értékű fát árusitott el erdeiből, de gondos kezelés mellett erdei most is igen jók és gazdagok. Ily gazdálkodás következtében a város annyira vagyonos lett, hogy lakóitól adót nem szed, a helyi vasutakat, telefonokat minden lakos ingyen használja, sőt az oktatás és gyógyitás is teljesen ingyenes a községben.

AZ ALAGI LÓVERSENYEKRŐL. — KÉSZÜLŐDÉS A VERSENYRE.

Goró Lajos rajza.

És a hogy elnézlek, tövén a keresztnek:
Meghányom a sorát egész életemnek,
S a te keresztednél, a szíved nyomában,
Megáldok valakit a haló porában,
Oh, Krisztus édesanyja, Mária!

Szabolcska Mihály.

AZ IGAZSÁG.

Elárulták. Fogságba ejték.
Arczáról hullott a verejték
A keresztnek sulya alatt,
Míg a Golgothái haladt.

Megköpdösték. Megtaszigálták.
Midőn leroskadt: fellármázták.
Ő tűrt . . . tűrt, — és nem panaszolt,
— Bár az Igazság vele volt.

Míg tövisektől feje vérzett
S millió kínt és szomjat érzett:
Kigúnyolá a csőcselék,
S ruháit is megtépdelék.

Megtépdelék, hogy meggyalázzák.
De jajszavát hiába várták,
Ő tűrt . . . tűrt — és nem panaszolt,
— Bár az Igazság maga volt.

Megfeszítették. És újongtak.
Majd megréműlve szétfutottak,
Hogy most örökre elveszett,
Az *Igazság*, a *Szeretet!*

El nem veszett, feltámadott!
És hallották a szózatot:
«Csak elaléltam, meg nem haltam,
Mert az Igazság halhatatlan!»

Imrik Péter.

BAJZA JÓZSEF LEVELEIBŐL.

Bajza munkáinak *Badics* Ferencz által sajtó alá rendezett új kiadása, melyet lapunk legutóbbi számában ismertettünk, nem csak az irodalmunk története iránt érdeklődők számára tartalmaz sok és becses tanúságot, hanem a nagyközönség is sok érdekes és új dolgot talál benne oly eseményekre és személyekre vonatkozólag, a kik nemzetünk életére való nagy fontosságuknál fogva sohasem fognak az elmúlt idők elfeledett emlékei közé kerülni. Oly nevezetes szerepet játszott író, mint *Bajza*, szoros érintkezésbe jutott korának legtöbb kiváló egyéniségével, tanuja, sokszor intézője volt nagy hatású és következményekben gazdag eseményeknek s mint a közvélemény, a nemzeti közérzés egyik legméltóbb kifejezőjének, szava, véleménye nem egyszer úgy tekinthető, mint a hazafiak összességének szivében élő vágyak, törekvések, reménységek nyilvánulása. S az új kiadás épen ezáltal nyújtja minden kortörténeti tanúlmánynál tanúlságosabb képét nemcsak Bajzának, az írónak és az embernek, hanem az egész kornak, melyet joggal tekinthetünk úgy, mint nemzeti történetünk legfényesebb és legáldásosabb időszakai egyikét.

Badics Ferencz ritka buzgalommal és lelkiismeretességgel gyűjtötte össze *Bajza* összes munkáit s a hat kötet mindegyikének tekintélyes részét oly közlések teszik, a melyeket az eddigi kiadásokban hiába keresett volna az olvasó, a melyek vagy régi hírlapok és folyóiratok sokszor nehezen hozzáférhető példányaiba voltak eltemetve, vagy kéziratban maradtak s most kerülnek először nyilvánosságra.

Van egy kötete az új kiadásnak, mely teljesen új, eddig kiadatlan anyagot tartalmaz: a hatodik, mely a levelezéseket foglalja magában. Semmi sem oly érdekes és fontos egy író pályájának megismerésére, mint az ilyen baráti és családi levelezések olvasása, mert számtalan oly jellemvonást, eszmét, bensőbb természetű nyilatkozatot találunk bennük, melyek a nyilvánosság előtt rejtve maradtak, különösen abban a korban, midőn a szabad szólás annyira korlátozva volt. S hogy ily adatoknak mekkora sokaságát ismerjük meg Bajza levelezéséből, az kiviláglik már a levelek nagy számából is. Csak Toldy Ferenczhez, legbizalmasabb barátjához 131 levelet írt Bajza s e levelekben, melyek közül az első 1821 julius 16-án, az utolsó pedig 1851 október 25-ikén jelent meg, végig kísérhetjük Bajzát egész írói pályáján, ifjúi vágyaitól, töprengéseitől kezdve egész addig az időig, mikor a hazafiúi gond s évek sorának megfeszített munkája homályba kezdte borítani Bajza elméjét. Toldyval közölte Bajza legelőször s legbizalmasabban eszméit, ábrándjait, terveit; folyton értesítette őt tanúlmányairól, készülőben levő és tervbe vett műveiről, magánélete kisebb-nagyobb eseményeiről. Abban az időben a viszonyok arra kényszerítették az írókat, hogy magánleveleikben közöljenek egymással olyan dolgokat is, melyeket ma nyilvánosan, a sajtó útján szokás tárgyalni. Másrészt Bajza többnyire Toldyval közölte az olyan gondolatait, fejtegetéseit, melyek még nem öltöttek oly határozott, biztos alakot elméjében, hogy a nyilvánosság elé léphetett volna velük. Ilyen például az a levele, melyben a népdal elméleti meghatározására tesz kisérletet s a melynek itéleteivel és következtetéseivel ugyan nem mindenben egyezik meg a mai tudományos felfogás, de tagadhatatlanúl sok érdekes megfigyelés is van bennük. Mikor Toldy külföldön utazott, Bajza értesítette őt minden nevezetesebb irodalmi és politikai eseményről, a mi e leveleknek különös történeti fontosságot ad. Így többek közt számos új adatukkal teljesen új világítást vetnek a híres Conversations-lexikon-perre, melynek indító okait és egész lefolyását részletesen elmondja *Bajza* barátjának. E levelekből tudjuk meg, hogy a Kisfaludy Károly köré csoportosult írói kör *Révai* Miklós nevére társaságot alapított, mely talán a Kisfaludy-társaság elődének tekinthető. A társulás titokban maradt, mert az akkori viszonyok közt úgysem nyerhették volna meg a hivatalos engedélyt s nemsokára alighanem meg is szünt, mert a Bajza adatán kívül sehol se találjuk még csak nyomát se létezésének.

A *Toldy* Ferenczhez irt levelek közül mutatványúl itt közöljük egyikét a legérdekesebbeknek, mely 1825 november 4-ikén kelt. Művelődéstörténetünk egyik legfontosabb eseményéről, gróf *Széchenyi* István föllépéséről értesíti benne Bajza barátját, a mely föllépésnek — mint tudjuk — az Akadémia megalapítása lett a következménye. Ez eseménynek Bajza szemtanúja volt, mint Földváry hevesi követ diétai kanczellistája s hogy — mint minden hazafiban, — mekkora örömet keltett benne is, mutatja a levél. Egyes részeit már gróf Lónyay Menyhért, az Akadémia egykori elnöke is felhasználta az 1875-iki nagygyűlést megnyitó beszédében, teljes szövegében azonban most jelenik meg először.

Bajza e levele így szól:

Kedves Barátom!

Ámbár más sok foglalatosságim nyomnak, mindazáltal meg nem állhatom, hogy egy nevezetes hírrel meg ne lepjelek.

A mai Kerületi Ülés talán örökké nevezetes leend nem csak a magyar tudósok közt, de az egész két magyar haza előtt. Két napja már, hogy a magyar nyelv ügyében tanácskoznak hazánk atyái, kiknek sok szép buzgalmú kivánatokat nem tárgyam ugyan, hogy előszámláljam, mind azon által extractive s futólag közlöm veled. Azt kivánják tudniillik ők, hogy minekutána 1790-d. év olta szüntelen törvények hozatnak az Ország Gyüléseken a magyar nyelvnek elterjesztése iránt, és még mind eddig kevés sikerök van azoknak, foganatok most mulhatatlanúl eszközöltessék, úgymint a Királyi. Bécsi Cancellaria tartozzék azon Jurisdictióknak, mellyek hozzá magyar nyelven terjesztik felírásaikat, magyarúl felelni. A Consiliumnál, Kamaránál egészen magyar nyelv hozassék-be; a Septemviratus és Királyi Tábla Sententiájit magyar nyelven expediálja, a tudományok mind a felső mind az alsó iskolákban magyar nyelven adassanak elő, a Királyi Városok protocollumaikat magyar nyelven tegyék fel, és több más. És minekutána ezen tárgyakban sok lelkes beszédek elmondattak volna, végre felkelt a mai Kerületi Ülésnek végén Nagy Pál, és minekutánna mintegy fél óráig szórta volna «menyköveit» (hogy Berzsenyi kitételével éljek), azt gördíté-elő a Rendeknek, hogy ha ő meggyőződve volna mágnásaink és nagybirtokú Uraink hazafiúságok és a honnyelv mellett való buzgóságok iránt, bátorkodnék azt javalni, hogy a nyelv előmozdítására egy, a Párisi Académiához hasonló társaság állíttatnék-fel. Erre Gróf Széchenyi (a nagy Széchenyinek nagy unokája) felkelt és azt mondá: «Szabad legyen nekem felkelnem, szabad szólanom (nekem, ki a Fő Rendek táblájához tartozom) a Tekintetes Státusok és Rendek gyülekezetében. Meg vagyok tökéletesen győződve annak hasznáról és a nyelvre való nézve buzgó sikeréről, a mit Sopron vármegyének nagy érdemű követje, Nagy Pál Ur proponált, és ezen czélra itten a Tek. Státusok és Rendek előtt az én egész birtokomnak egy esztendei jövedelmét ajánlom.» Képzelheted, hogy ezen nagy oblátiót mint fogadták a Státusok; az egész palotában egész fülsértésig hangzott az «éljen Széchenyi», és én megvallom neked, hogy engem ezen dicső hazafiúság úgy megillete, hogy örömemben könyűk hullottak szemeimből. Alig csillapult-le a zaj, felkele Vay Ábrahám (Borsodi követ és Alispány s Királyi Kamarás) s «én a Méltóságos ifjú Grófnak, úgy mond, nagylelkűségét nem csak az itten jelenlévő Tek. Státusok és Rendeknek, de az egész magyar hazának nevében ezennel alázatosan köszönöm, s magam is dicső példáját követvén, a szent czélra vagyonomból ajánlok 20,000 forintot.» Utána Gróf Andrásy Tornai követ, 10,000 forintot és egyik Gróf Károlyi esztendei jövedelmének felét ajánlá. Ezek után Nagy Pál jelenté, hogy mivel az ő propositiója itt mingyárt és egy-két minut alatt olly szerencsésen sikerült, kötelességének tartja a Státusok nevében ezen czélnak elérésére a többi Mágnásokat és nagyobb birtokú Urainkat adakozásra meghivni.

Ezek olly csudák barátom, hogy engemet egészen elkábítottak, örömkönnyek közt mondtam el magamnak Berzsenyi ezen szavait:

Él még nemzetem Istene!
Buzgó könnyeimen szent öröm ömledezz!
Állsz még, állsz szeretett hazám.
Nem dőlt még alacsony porba nemes fejed!

Olvasd meg az 1807-ik évi Országgyülési Acták 43. Ülésekben a 260-d. lapot egész a 270-dikig. Itt már projectum volt téve egy illy társaságnak felállításáról és elrendeléséről, s mert akkor senki sem volt, a ki valamit ajánlott volna, azon Deputátió, melly az ügyben dolgozott, igen szegényűl felszámolta a költséget, mellyből ezen társaság felállhatna, tudniillik 6000 ftból; most már hála az égnek, máshol állunk, mert csak a mi eddig ajánltatott, többre megyen 200,000 ftnál, és mivel Széchenyi, kinél nagyobb számú sokkal gazdagabb Mágnásaink vannak, tette az ajánlást, és Vay, ki nem Mágnás, képzelheted, hogy a többi Mágnások szégyenletből és vetélkedésből is fognak áldozatokat tenni. Méltó elolvasni a felebb mondottam helyet, és ajánlom, olvasd-el; Helmeczynél talán meg fogod kaphatni, úgy gondolom, hogy ezen társaságot most is így fogja az Ország Gyűlése organizálni akarni.

Mondhatom neked, hogy Széchenyi valami igen szép characterű férfiú, s hogy ha ezen czél nem sikerűlne is, ellenállván tudniillik a királyi akarat, néki mégis örökké dicsőségére fog válni. Ezen hírt minden ismerőseimnek meg fogom írni, hogy a nagy Széchenyi nagy unokája neve a hazában mindenfelé terjedjen! —

Élj szerencsésen, vagyok hív barátod *Bajza.*
Pozsony, November 4-d. 1825.

*

Bajza szinigazgatói működésének emlékei között találunk négy levelet *Kántornéhoz*, ama kor leghíresebb és legünnepeltebb tragikai művésznőjéhez. A Nemzeti Szinház alapitásakor a budai szinészekkel együtt Kántornénak is át kellett volna az új intézetbe mennie, de valami jelentéktelen formaságot a rendkivül érzékeny művésznő félremagyarázott s ez okból nem jelent meg a kitűzött határidőre, bár a szinházi választmány kétszer is fölszólította. Kántorné elmaradása nagyon megnehezítette a szinház szervezését. *Bajza* első levelében igen udvarias hangon kéri a művésznőt, hogy adott szava szerint s mivel mindjárt az első játékokban szükség van reá, jelenjen meg mielőbb. *Kántorné* azonban nem is felelt a levélre, mire *Bajza* megirta második levelét, melyben felbontotta szerződését. Közben azonban *Kántorné*, három nappal a szinház megnyitása előtt jelentkezett, a mikor már *Bajza* szerződtette Székesfejérvárról a fiatal, de máris feltűnést keltettLaborfalvi Rózát. Kántorné sértődötten félrevonúlt, de novemberben ismét levelet irt a szinházi választmánynak, melyben elismerve, hogy hibázott, kérte az ellene mondott kemény itélet megváltoztatását. Másodszori levelére értesitették, hogy a választmány hajlandó őt 180 váltó frt fizetéssel s egy jutalomjáték jövedelmével szerződtetni s most már úgy látszott, hogy a kedvelt művésznőt sikerül az oly lelkesedéssel megnyílt új nemzeti intézethez fűzni. A vele folytatott tárgyalások emléke Bajzának Kántornéhoz intézett negyedik levele, melyet alább egész terjedelmében közlünk s a melyben az igazgató részletesen közli a szerződési feltételeket, hogy ezzel is biztositsa magát a

művésznő esetleges szeszélyei ellen. A föltételek azonban, úgy látszik, sértették Kántorné hiuságát s az ő hibája volt, hogy nem lehetett tagjává a Nemzeti Szinháznak, a mi nagy kárára vált szinészetünk fejlődésének. E miatt a szinházi választmány s különösen Bajza sok és heves támadás tárgya volt, pedig, mint Bajza leveleiből kétségtelenül bebizonyosodik, ő volt a dologban a legkevésbbé hibás. A Kántornéhoz irt negyedik levél, mely érdekes adalékokat foglal magában az egykorú szini viszonyok megismerésére is, igy szól:

Tisztelt Kántorné asszony!

Kegyednek hozzám intézett levelére a pesti játékszini választmány nevében a következőket válaszolhatom.

A választmány óhajtja, hogy kegyed tagja legyen a pesti szinésztársaságnak, fizetést azonban nagyobbat nem ajánlhat, mint a mit először elhatározott volt kegyednek.

Mi a felmondást illeti, itt minden előkelőbb szinésznek hat hónapi felmondása vagyon, és pedig ez sem úgy, hogy akár mikor fel lehessen mondani, hanem csak a szerződésben kikötött határidő előtt hat hónappal. A választmány kegyednek is csak illyetén felmondást akar engedni és semmi mást nem, mert egyéb felmondás, józanúl véve, megsemmisíti a határidőhöz kötött szerződést.

A hat heti szabadságban a választmány megegyez úgy, hogy ez nyári időben essék meg.

Továbbá a választmány szerződésbe tétetni kivánja, hogy kegyed minden hónapban tíz szerepet eljátszani köteles és ezen fölül a szerepekben nem válogatand, s valamint hősnéi, úgy anyaszerepeket is eljátszand minden kifogás nélkül s általában a pesti magyar szinház nyomtatva kiadott törvényeinek, valamint a többi tag, úgy kegyed is alávetendi magát.

Ezek azon föltételek, mellyeket a választmány kikötni kíván. Mellyeket a midőn kegyednek jelentenék, kérem, adja tudtomra minél előbb irántok gondolatjait s elhatározott szándékát. Ki egyéb iránt vagyok kegyednek szíves jó akarója.

Pesten, febr. 28. 1838. *Bajza József.* igazgató.

Kívül: Teljes bizodalmú Kántorné asszonynak, a kassai szinésztársaság tagjának *Kassán.*

*

Az elmúlt idők sok vonatkozása, múló eseményeinek emléke elhomályosodott az évek folyamán, melyeket *Badics* Ferencznek meg kellett magyaráznia, hogy a mai olvasó előtt érthetővé váljanak. Ez tette szükségessé a jegyzetek nagy tömegét, melyeket *Badics* minden egyes kötet végéhez csatol s melyekben gazdag kor- és irodalomtörténeti anyagot halmoz össze. A ki tudja, mekkora fáradsággal, mennyi utánjárással jár az ilyen adatoknak, sokszor aprólékos, de az összefüggésben fontosságot nyerő dolgoknak felkutatása, csak az tudja kellően megbecsülni azt a munkát, melyet Badics e téren végzett. Csak ezek teszik a kiadást teljessé, csak ezek adják meg Bajza munkáinak s levelezéseinek azt a hátteret, a melyből teljesen, minden vonatkozásukban érthetőkké lesznek. A kiadás elébe csatolt életrajzi bevezetésnek is az szerzi meg nevezetes tudományos értékét, hogy a szerző feldolgozta benne mindazokat az adatokat, melyek e kiadásban válnak ismertekké s melyek az ő hosszas és fáradságos utánjárásának gyümölcsei.

NAGYHETI ZARÁNDOKLÁSOK A KÖZÉPKORBAN.

A nagyheti zarándoklások igazi czélpontja az egész középkoron át a Jura és Rhône alsó völgye volt, melynek rögeihez a kereszténység nagy drámája szereplőinek annyi legendai emléke tapad. A kegyes lovag fegyver és vértezet nélkül indúlt útnak, csak egy zarándokbottal és táskával, fején felhajtott szélű kalap, annak a szentnek a képével, kinek ereklyéihez zarándokolt. Igy ment lóháton a zarándok, csupán szolgájától kisérve, s útközben gyakran élt az ismerősök vendégszeretetével, vagy étkezett a piszkos korcsmák asztalánál, hol rendesen a díszhelyet foglalta el, s hosszabb időzések után a fogadóssal is egész barátságos viszonyba lépett. Gyakran kellett kitérni a kóbor martalóczok elől, kik rendszeresen kémleltették a fogadókat és szállókat, gazdag zsákmányra lesve.

Tapasztalásokban gazdag, látványosságokban tarka volt egy ilyen út, látjuk az egykorú úti naplókból, melyeket előkelő nemes urak hagytak ránk, kik Németországon keresztül vették útjokat. A gazdag Lajos bajor herczeg például Landshuton mindig elküldött a vendégfogadóba, hogy megtudja, vannak-e ott utasok, kiket ebédre meghivhat. Azután megmutatta díszes, 23 tornyos kastélyát, 70 tavával s ott felhalmozott kincseit, melyek közül különös érdeklődést keltett ebben az időben a 12 életnagyságú arany apostol. Kolostorok és káptalanok is nyitva tartották ajtaikat e zarándokok előtt; igy a reichenaui kolostor, melynek ereklyéi közt büszkén mutogatták azt a valószinűleg üvegből készült óriási smaragdot, melyet állítólag Nagy Károly császár kapott ajándékba egy pogány szultántól s mely a szóbeszéd szerint 300,000 forintot ért s melyért Zsigmond császár 100,000-et kinált volna.

Konstanczot sem kerülte ki a kiváncsi utas, már csak a hires zsinat emlékeinek kedvéért sem, melynek szinhelyéül akkor egy érczházat mutogattak, a melynek fedelére a hagyomány szerint a pápa-választás alkalmával száz meg száz kis énekes madár, csíz, tengelicz, rigó, kenderike szállt le s énekelt. De néha félelmesebb helyek is következtek, mint pl. egy barlangszáda, hol hajdan a kisértő gonosz szellemek sok kárt tettek a jámbor utasokban mindaddig, míg azon a helyen el nem ástak egy miséző palástot és szentelt kelyhet; vagy a savojai Szent János-kolostor, hová már rendesen a szavojai herczeg esküdt lovas stafétája kalauzolta a zarándokokat ezüst leveles ládát jelképező hivatalos jelvényével. Aix volt klaszszikus helye a középkorban a Mária-kultusznak s a szent család szivet rázó tragédiája legmagasztosabb emlékeinek. Itt feküdt a közhit szerint a Szt. Maximin-kolostorban a bűnbánó Magdolna földi maradványa s nagy és ünnepélyes miséken állítólag színről-színre is lehetett látni bebalzsamozott fejét.

Azt mondja a rege, hogy a feltámadás dicső napja után Jézus egész rokonsága magára

HÚSVÉTI TOJÁSSAL JÁTSZÓ GYEREKEK. Goró Lajos rajza.

szólván e gépek az egyedűliek, a melyek nem a hazai ipar készítményei. A nagyszerű főlépcső a váczi utczai oldalon van tágas csarnokokkal és művészi festésű ablakokkal.

A minden oldalról szabadon álló házak díszét nagyon emeli egy-egy 48 méter magasságú saroktorony, melyek egészen faragott kőből vannak s tetejüket egy-egy hatalmas herczegi korona ékesíti.

A paloták tornyos vége előtti tér már egészen ki van aszfaltozva, de úgy, hogy mind a két palota elé egy-egy hosszúkás, gránitszegélylyel környezett kis díszkert van alakítva. Az így rendezett tágas tér nagyon emeli a két díszes épület hatását; de az egész környezet szépsége majd csak akkor lesz teljessé, ha a tér déli oldala mentén a szintén nagyszabásúnak tervezett királyi bérház is kiépül.

Goró Lajos rajza.

RÉGI, HŰ CSELÉD KITÜNTETÉSE KURTA-KESZIN, KOMÁROMMEGYÉBEN. — A földmívelésügyi miniszter elismerő oklevelének átadása.

RÉGI, HŰ CSELÉDEK KITÜNTETÉSE.

Dr. Darányi Ignácz földmivelési miniszternek épen oly szép, mint szerencsés eszméje volt az, midőn intézkedett, hogy az egy helyben sokáig híven, szorgalmasan munkálkodó mezőgazdasági cselédek a kormány elismerésének külső jeleiben is részesüljenek.

Eddig az ilyen munkások 20—30—40 évig, sőt tovább is munkálkodhattak, kora hajnaltól késő estig gazdájuk birtokán, híven, fáradhatatlan szorgalommal és igyekezettel; a nyár hevében, a tél fagyában egyiránt folytatva nehéz munkájukat, a nélkül, hogy gazdájukon kívül más észrevette, vagy elismerte volna érdemes voltukat. Ők csak dolgoztak, dolgoztak, hullatták verejtéküket azokra a barázdákra, a melyek mívelésére valamikor vállalkoztak. Aztán meggyengültek, ellankadtak a hajdan oly erős izmok, kiesett az eke szarva a meggyengült kezekből, a jó öreget pedig kivitték a temetőbe, a hol egy darabig vékony fejfa vagy kereszt mutatja, hogy itt piheni nehéz fáradalmait egy szegény hű munkás, a ki gazdájáért, de közvetve a közjóért is annyit verejtékezett életében. Azután kiről a fejfa, a kereszt s még ezek sem beszélnek tovább róla, a mint hogy életében sem beszélt senki. Munkában volt része elég, de az elismerésből mégsem jutott neki, a mit pedig a társadalom sok kevesebb hasznú tagjának oly könnyen s bőven szoktak osztogatni.

Darányi földmivelési miniszter átérezte ennek a helyzetnek visszásságát, igazságtalanságát s azért testesítette meg szép eszméjét, hogy azok a hű, becsületes cselédek nyilvános, külső elismerésben is részesülhessenek, a mi egyszersmind buzdítsa, lelkesítse a munkás népet, mely ilyenformán megláthatja, hogy bizony az ő munkálkodása értékét és becsét is elismerik, kellő módon méltányolják immár.

A miniszter úgy intézkedett, hogy az ilyen hű munkásoknak, a kiket e czélra kellő módon ajánlanak, ünnepélyesen kormányi elismerő okiratot s bizonyos pénzjutalmat nyújtsanak át.

Ilyen ünnepély ment végbe most a komárommegyei *Kurta-Keszi* községben, a melyről egy a helyszinén fölvett képet is bemutatunk.

A megjutalmazott *Oravecz* István, Baranyay Géza nagybirtokos gazdasági cselédje volt, a ki már 42 év óta szolgál ugyanazon helyen példás hűséggel.

A derék embernek nagy ünnepélyességgel nyújtották át vasárnap délelőtt a község temploma előtt a földmivelésügyi miniszter által adományozott 100 koronát és dicsérő oklevelet.

A község temploma előtti térség fenyőgalyakkal ékített oszlopokkal, apró nemzeti zászlók sokaságával igen csinosan volt feldíszítve és a dombon összegyülekezett ottani és környékbeli lakosság tarka, nemzeti viseletének szép hátteret nyújtott. Jelen volt a sokaság között a megjutalmazandó cseléd gazdája is családjával és vendégeivel, a kerületi főszolgabiró, plebános, stb.

A czigányzenekar üdvözlő muzsikaszója, a nagyszámú cselédség és összegyűlt nép éljenei között érkezett meg Sárközy Aurél komárommegyei főispán Ghyczy Dénes alispánnal, a földmivelésügyi miniszter képviseletében. Egy asztalra helyezték az aranyos rámába foglalt díszes oklevelet, melynek szövege a következő:

«Oravecz István gazdasági cselédnek szorgalmas munkálkodását, példás hűségét, derék, becsületes viselkedését elismeréssel és dicsérettel méltányolom. *Darányi* s. k.

földmivelésügyi miniszter.»

Sárközy Aurél főispán meleg hangú szavak kiséretében sajátkezűleg adta át a 100 koronás jutalmat és elismerő oklevelet a nagy közönség jelenlétében mélyen meghatott öreg munkásnak és kezet nyújtva neki, búzdította őt további hűséges szorgalomra. Erre Baranyay Géza nagybirtokos hálás szavakban fejezte ki köszönetét kitüntetett öreg cselédje helyett, ki elérzékenyülve törölgette könyeit becsületes arczáról.

A jelen volt népre a lélekemelő ünnepély nagy hatást tett; mikor pedig az úri társaság hosszú kocsisoron a földesúrnak vendégszeretetéről híres kastélyába robogott ünnepi lakomára, kitört a legteljesebb lelkesedés, melyből

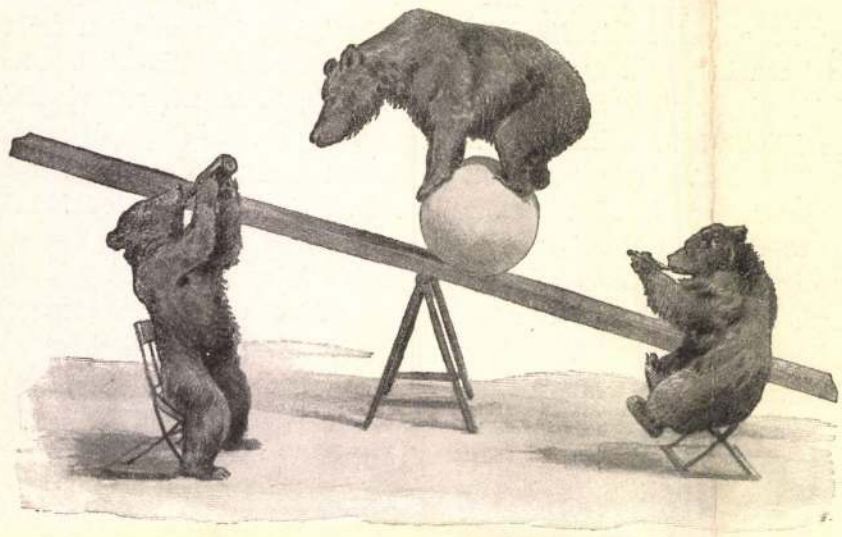

IDOMÍTOTT MEDVÉK.

sok jutott az öreg cselédnek is, a kit mindenfelől szeretettel vettek körül.

*

Sok hasonló szép ünnepély foly le mostanában és lesz még ezután is országszerte, a minek jótékony hatása bizonyára nem fog elmaradni munkás népünkre, mely így látja, érzi, hogy az ő hűsége, szorgalma nem marad rejtve, hanem megérdemelt méltó elismerésben részesül.

Az ilyen jutalmazások nem mindenütt egyformán folynak le, hanem a miniszter kívánatához képest, — a mint ezt a főispánokhoz e tárgyban intézett körlevelében szépen kifejtette, — mindig az egyes vidékek népe viszonyainak, gondolkozásmódjának megfelelőleg; az irányeszme mindig az levén, hogy ne csak a kitüntetett munkás kapja megérdemelt jutalmát, hanem a kitüntetés serkentőleg hasson az egész ottani környezetre is.

A MAFFIA.

Nagy feltűnést keltett esemény foglalkoztatja mostanában egész Olaszország közvéleményét. Egy Palizzolo nevű képviselőt nyiltan vádoltak a parlamentben, hogy Notarbartolo palermói polgármesternek és a szicziliai bank igazgatójának gyilkosa s e mellett a hírhedt maffia szövetkezetnek vezetője.

Notarbartolót 1893 február 1-én, tehát hét évvel ezelőtt gyilkolták meg a girgenti-palermói vasúton Sciara állomásnál, alig 50 km. távolságban Palermótól. A holttestet a sínek mellett egy alagút nyílása előtt találták meg számtalan szúrásokkal átlyukasztva. Ingújjban feküdt, de ruhái mellette voltak s kezén rajta volt keztyűje s mellette gyűrűje. Világosan kitünt, hogy a vasúton ölték meg és az ablakon dobták ki, s igen sok jel mutatott arra, hogy a gyilkosság nem rablás, hanem boszú műve volt. A tekintélyes férfi meggyilkolása nagy feltünést keltett, de a gyilkost nem tudták feltalálni. Öt hosszú éven át tárgyalta a bűnpert a törvényszék eredménytelenül.

A gyanú rajta maradt Palizzolón. Ez a kalandor ember, ki egészen alacsony sorsból lett képviselő és a szicziliai bank egyik igazgatója, már évekkel ezelőtt bérenczeket fogadott fel Notarbartoló meggyilkolására s ezenkívül is állandóan viszálykodásban élt vele. Notarbartolo sikkasztásokkal vádolta őt, de a bizonyító iratokat ellopták tőle. Midőn képviselőjelölt volt, Notarbartoló küzdött ellene, de eredménytelenül. Hogy Palizzolo mindent keresztül vihetett, általában annak tulajdonítja a közvélemény, hogy ő a maffia szövetség vezetője. Egy a maffia tagjai által 1892-ben meggyilkolt ember halála előtt nyiltan vádolta őt ezzel, de Palizzolónak nem történt semmi baja, valamint akkor sem, midőn egy alkalommal a palermói szinházban tüntetőleg fogadta páholyában Leone hírhedt rablóvezért.

Kétségtelen, hogy a maffiának rettenetes hatalma van Szicziliában. Mindenki retteg e titkos szövetkezettől, még beszélni sem szeretnek felőle, a mint kitünt a Notarbartolo-pörben, midőn a törvényszék 300 tanut hallgatott ki s nagy részt eredménytelenül. Nem rég egy álnév alatt megjelent röpirat borzasztó dolgokat beszél el a maffia üzelmeiről. Ez a társaság polypszerűen tartja markában Sziczilia egész népességét, falun a narancsfák és bokrok között, városon a falak árnyékában lesik meg az emberek titkait, mindent tudnak, mindenüvé be tudnak furakodni, a kunyhóktól a palotákig, mindenütt vannak bűntársaik. S e mellett szigorúan titoktartók s rendkivüli áldozatokra képesek. A nedves földön, a hegyi barlangokban kész hálni az, kit otthon selyemfüggönyös ágy vár. Összetartásuk oly nagy, hogy embereiket minden egyletben, intézetben és hivatalban a legfőbb polczokon is el tudják helyezni. Ily módon az egész nép érzületét megmérgezik s már régóta külön államot alkotnak az államban.

Valószínű, hogy titkos jeleik vannak, melyekről egymást megismerik, tény azonban, hogy beszédmodorukban is számos ismertető szó van, mint nálunk a tolvajok nyelvében. Évszázadokon át örökli ezt egyik nemzedék a másiktól s ezek közé tartozik a tiz parancsolat mintájára készült tiz pont, melyek a maffia tagjainak működését és czélzatait eléggé híven tárják fel. Ezek a pontok következők:

Vért csak vérrel lehet lemosni.

A ki férfi, saját kezével áll boszút.

Ki elveszi kenyeredet, attól vedd el az életet.

Te sem vagy vidám, én sem vagyok megelégedett.

Ki a társasági dolgokat kifecsegi, infámis ember.

Ha a disznó megérett a levágásra, vágd le.

Ha van pénzed és vannak barátaid, meghívhatod vendégednek a bíróságot.

A halott meghalt, gondoljunk az élőre (t. i. a gyilkosra).

Ha élek, boszút állok; ha meghalok, boszúljon meg más.

Nápolyban is van gyilkosokból s más gonosztevőkből álló szövetkezet, az *omerta*, mely még a középkorból ered s melynek jeligéje ez: A férfi jellemehez tartozik, hogy maga intézze el dolgait s ne vegye igénybe a törvény hatalmát. A maffiához tartozóknak, kiket általában maffiosónak neveznek, először omertának kell lennie. De ezek még aránylag ártatlan emberek, kik főkép a rendőrséget akarják boszantani s annak ellenére csinálnak mindent, legnagyobb bűnnek tartván, ha valaki a rendőrségnél panaszkodik. Még a meggyilkolt haldokló is szégyennek tartaná, ha spionkodnék, azaz gyilkosát a rendőrségnek elárulná, bár másrészt, ha alkalma van reá, rokonait és jó barátait megesküdteti a bosszúállásra; hasonlókép a törvényszék előtt sem akad tanu, ki az omerta vagy maffioso ellen vádat emeljen.

Mindkét szövetkezetnek valóságos külön törvényszéke van, mely titkos helyeken gyül össze és a legidősebb tag elnöklete alatt mondja ki itéletét a vádlott kihallgatása után. Ha egyszer kimondották valakire, hogy «infamis», annak vagy öngyilkosnak kell lennie, vagy Amerikába kiszöknie, mert különben pár nap alatt megölik s még más bajokat is okoznak neki. Jellemző, hogy ezek a törvényszékek gyakran üléseznek valamelyik templomban s ilyenkor egyik papjuk misét tart és beszédet is mond. Amerika sem menti meg mindig az elitéltet, mivel a maffiának ott is sok összeköttetése van. Sokszor a boszúállást egészen nyiltan teljesitik s számos tanú jelenlétében ölik meg ellenfeleiket, de «áruló» azért soha sem akad, valamint gyakran megéljenzik a gyilkost, ha tettével nyiltan dicsekszik.

A maffioso bűntettét malandrinaggionak nevezik. Nem mindig gyilkosság ez, de rendesen legalább is fenyegetés a gyilkossággal. E mellett boszúból elrabolják barmait, leölik háziállatait, kiirtják gyümölcsfáit s legtöbbször felégetik gabonáját, házát, vagy elrabolják hozzátartozóit, kiket azután csak külön váltságdíjért adnak vissza. Mindezt megteszik a brigantik is, kik ennélfogva mindig malandrinók, de nem minden malandrino briganti, sőt a legtöbb nem is jár fölfegyverkezve és csoportosan, vagy jobban szólva, nem folytat «nyilt» háborút a rendőrség és törvény ellen. De a maffia rendesen támogatja a brigantikat s azok orgazdája, s ez a maffiának a legnagyobb bűne s egyúttal a legnyereségesebb vállalata, mely valóságos országos csapássá nőtte ki magát.

Régi idők óta van már maffia Szicziliában, sőt valószínű, hogy a sötét középkorból ered, midőn még az ököljog uralkodott általában. De a maffia szót nem alkalmazták 1860-ig erre a szövetkezetre, ellenkezőleg ez a szó az előtt valami csinost jelentett, akár ruhára, akár házra, akár leányra alkalmazták. Ebben az évben azonban Rizzotto egy nagy népszerűségre vergődött népszinművet irt «I Maffiusi di la Vicariu» czim alatt, melyben a palermói vérbosszút s népies önigazságszolgáltatást szerepeltette s azóta alkalmazzák ezt a nevet arra a szövetségre, mely valószínüleg nem bír szervezett szövetségi alapszabályokkal, hanem annál inkább összetartó banda.

Palizzolo képviselő botránya most nagyon foglalkoztatja az olasz közvéleményt s maga a kormány is erélyesen igyekszik ezt az egész országra nézve megszégyenitő állapotot gyökeresen orvosolni. De a viszonyok ismerői kételkednek, hogy a maffiát legalább egyhamar teljesen ki lehessen irtani. A népélet van már Szicziliában megmérgezve, azon pedig nem szigorúsággal és fegyverrel, hanem csak a népmüveltség emelésével és a közigazgatás teljes átalakitásával lehet segiteni.

AZ ÁLLATSZELIDÍTÉSRŐL.

A mi korunk abban hasonlit a római császárság korához, hogy a közönség most is szereti a czirkuszban és egyéb mutatványos helyeken az izgató látványosságokat. Az ujdonságnak abban a hajhászatában, melyet minden téren tapasztalunk, a közönség kiváncsiságából és szórakozási vágyából élő «artisták» egyébre sem igyekeznek, mint hogy folyton új meg új leleménynyel, feltünőbbnél-feltünőbb mutatványokkal igyekezzenek egymást felülmúlni.

S e törekvésből kifolyólag századunkban nagy lendületet vett a vadállatok szelidítése, a melyet a közlekedés, a különféle vadállatok Európába hozatalának megkönnyebbedése is előmozditott. Ma már annyi nálunk a mindenféle fajtájú, azelőtt ritka vad az állatkertekben és állatseregletekben, hogy néhány hónap alatt több születik a fogságban, mint a mennyit Afrika, Ázsia és Dél-Amerika erdeiben az egész év alatt befognak.

Mindennemű állatszelidítők között a legnagyobb tetszéssel, de a legtöbb veszélylyel is az oroszlán és tigrisszelidítők mestersége jár. A kisebb állatok, kutyák, majmok, madarak, vagy épen — bolhák betanítása nem kiván egyebet, mint roppant türelmet és kitartást, mig az oroszlán és tigris szelidítőjének rendkivüli energia, vakmerőség és testi erő a szükséges tulajdonságai. De azért ezeknek a veszedelmes fenevadaknak megszelidítése s a velük végzett mutatványok sem járnak akkora életveszélylyel, mint a közönség általában hiszi, ha kellő szakértelemmel s óvatossággal történnek. Újabb időben mégis igen gyakran történtek szerencsétlenségek. Ezeknél rendszerint a saját vigyázatlanságuknak, vagy tapasztalatlanságuknak adták meg az árát az illetők.

Ügyes, óvatos s kellő bátorságú állatszelidító ép úgy ágyban, párnák közt halhat

az öreg elnöknének megengedték, hogy néhány rokonával együtt tovább is a házban maradjon, sőt őrséget is rendeltek oltalmára. A terraszon észre lehet venni a hires két fejér márvány oroszlán egyikét is, a melyeket annak idején a sokat emlegetett Barney Barnato ajándékozott volt Krügernek.

Külföldi katonai attasék csoportja, a mint a «Bavarian» hajón Natalba utaztak a Buller hadtestéhez. A csoport közepén az angol kormány megbizottja, *Herbert* ezredes áll, kinek feladata volt, hogy az attasék kényelméről gondoskodjék, a minek csakugyan kitünően meg is felelt. *Herbert* Magyarországon is járt s mindig nagy elismeréssel nyilatkozott nemzetünk felől. Jobbra tőle első a franczia attasé *D'Amade* gróf, második a kedélyes orosz *Sthakovics,* harmadik az olasz *Gentillini* őrnagy. Balra az angol ezredestől első a német báró *Lüttwitz,* azután az osztrák-magyar közöshadseregbeli kapitány, a kitünő képzettségü *Tremmel,* végül az amerikai *Slocum* őrnagy.

Az attaséknak kitünő dolguk volt a táborban. Az angolok is mindent elkövettek, hogy kellemessé tegyék nekik a helyzetet s nem csak ellátásban, de mulatságokban sem volt hiány. Különben maguk az attasék is nagyobbára gazdag urak voltak, a kiknek módjukban állt minden szükségest megszerezni.

Egy pár *ágyú-képet* is látunk. Az egyiken két nagy angol ostromágyú van feltüntetve Kimberleyben, a mint a vasúton épen megérkeztek. Ott áll mellettük *Rodes Cecil* is, a véres háború fő okozója. A másik képen a boerok vontatnak át vizen egy nagy ágyút, a melyik elébe *32 ökröt* fogtak.

Nagy meglepetés volt az angolokra, hogy a boer ágyúk sokkal jobbaknak bizonyúltak, mint az övéik, s nemcsak hordásra nézve, hanem szállítás, felállítás és kezelés tekintetében is a franczia gyártmányú boer ágyúk messze felülhaladták a legjobb angol készitményeket. Ugyanez mondható a bombákról is. A boer bomba majd mindig felrobbant, holott angol bombát számtalant lehetett a csatatéren olyat találni, a melyik teljes épségében hevert ott, a hova lecsapódott.

Ladysmith ostroma idejéből is közölhetünk két képet. Az egyik egy elfoglalt angol állás, — mutatja az ott heverő katonák hullái. Most a boerok nyomulnak ott elő, a sajátságos sziklatömbök közt az ellenség golyói elől védelmet keresve.

Általában ennek a háborúnak egyik fő jellemvonása az, hogy a természetes védelmet mindkét fél, de különösen a boerok nagyon felhasználják s ennek tulajdonitható, hogy a tömérdek ellőtt töltény s tökéletes fegyverek használata mellett is, *aránylag* kevesen estek el. Különösen a boerok közül, kik csak a legritkább esetben mentek rohamra, míg az angolok vesztesége hasonlíthatatlanul nagyobb, mert ők gyakrabban intéztek szuronyrohamot.

Kitünően sikerült fényképi fölvétel az, a mely egy *boer előörsöt* ábrázol Ladysmith alatt. Két közboer vigyáz ott az angol erődök felé, sátoruk nyílása előtt üldögélve. S maga ez a sátor igen jellemző a boerok egyszerűségére s gyakorlati érzékére, a miben megint vonatkozást láthatunk a régi magyarok hadviselésére. Őseink ugyanis, a mint megették a ló vagy ökör húsát, a bőrét tömlőnek fújták fel, hogy azokon a folyókon átkelhessenek, a boerok pedig a bőrt szintén felhasználják, csakhogy sátornak. Az alapgondolat egy: tömlőt vagy sátrat nem hurczolnak szekereken, nem növelik azzal a hadi podgyászt, nem nehezitik a mozgékonyságot, hanem elhajtják a maga lábán oda, a hova kell. Egy csapásra két légy.

Bőrsátornak való különben kerül most Dél-Afrikában elég. A boerok a maguk részéről mindig gondoskodnak róla, az angol sereg pedig havonként 6—8000 lovat veszit!

Két képünk a háború borzalmait tárja fel. Mindjárt a *spions-kopi hires csata után* vette ezeket fel egy *Webster* nevű ügyes és merész amerikai fényképész, ki a boerok táborával járt-kelt.

Az egyik képen nyolcz elesett angol hever egy csomóban; ezeket nyilván egy felrobbant bomba ölte halomra. A másikon szép sorjában feküsznek a halottak, mintha csak úgy volnának oda rakva. Egy vivó-árokban voltak e szegény emberek meghúzódva, de hiába, a boer golyók ott is rájuk akadtak.

Jobban megszemlélve ezen hullákat, akadunk biz azok közt kifordított zsebüekre, s mezitlábasokra is. Jele, hogy itt a boerok már megfordultak s a mi jó volt, hát nem igen hagyták ott, hogy a föld emészsze el hasztalanul. Az angolok ilyesmit nem igen szoktak tenni, de viszont dühükben a boer hullákat nem egyszer megcsonkitották.

Hiába, háború: háború, midőn még a legjobb ember is megvadul. Még *dum-dum* golyókat is használtak biz ott elvétve, angolok, boerok egyaránt, ámbár hát tagadták . . .

De vigasztalásul szolgálhat azért minden emberbarátnak, hogy eltekintve egyes kivételektől, általában mind a két ellenfél emberségesen igyekezett magát viselni s a háború vad tüzén-füstjén is keresztül csillogott a keresztényi szeretet és az emberi érzés szelid sugára.

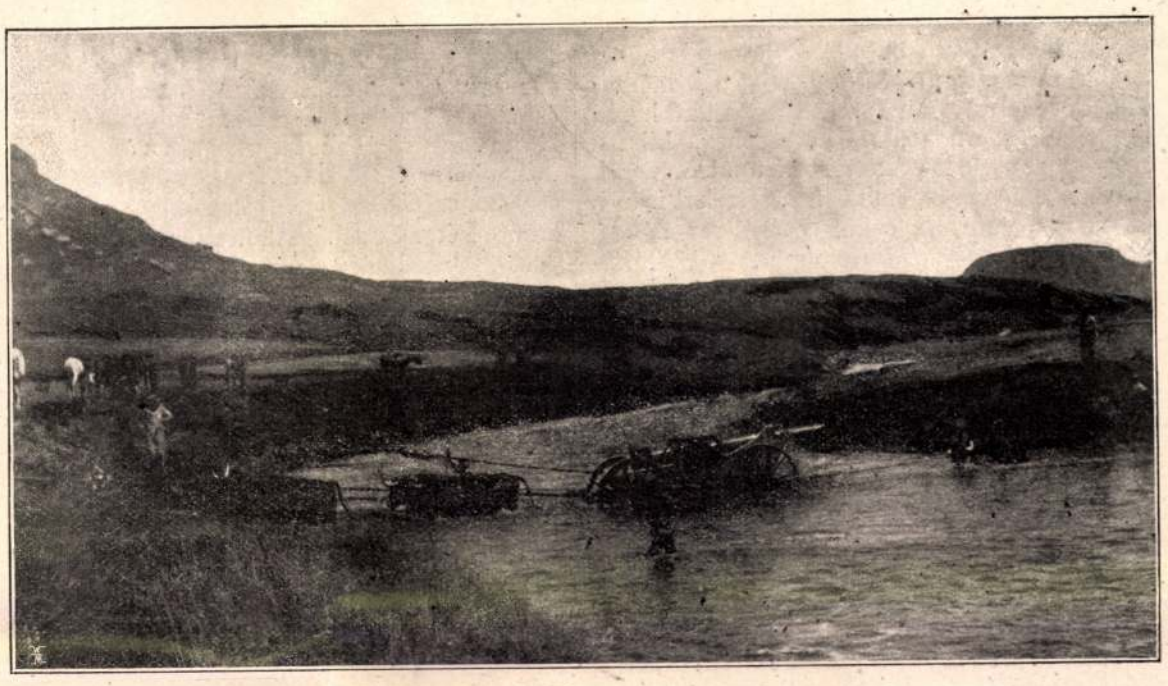

A DÉL-AFRIKAI HÁBORÚBÓL. — ÁGYU-SZÁLLITÁS VIZEN ÁT.

VÍZKERESZTNAPI TRÉFÁK.

A halhatatlan Shakspere lángelméje örök emléket emelt annak az egészséges vidámságnak, mely a 16-ik századbeli angol társadalom vérét a Vízkereszt csikorgó fagyának jégvirágos ünnepén mozgásba hozta. Csapongó kedv és harsogó kaczaj, dévaj álarczosok tarka népe a zajos utczákon, a tréfa vidám humorának szabadon harsogó örök friss forrása a játszi szeszély szivárvány-szinébe fonva: — így mosolyog ránk a Vízkereszt a komoly századok véres ködén át. De még nagyobb vigadozása volt a Vízkeresztnek fenn a magas éjszakon, Oroszország hómezőin, egy nyers és természetes nép egyszerű erkölcsei közt, hol az incselkedés ezer ördögét szabadította fel minden évben a görög karácsony és Epiphania (vízkereszt) közé eső nehány nap, s mikor a koronák hatalmasai sem resteltek virgoncz gyermekek közt a földön meghempergőzni.

Az 1698-iki vízkereszt vagy görög karácsony napján is féktelen tobzódás és durva bohóczkodás zsibongásától visszhangzott a soktornyú Moszkva. A czár egyikét rendezte azoknak az álarczos meneteknek, a melyek a római katholikus vallás kigúnyolására voltak szánva. Kétszáz udvari tiszt és előkelő méltóság öltözködött papi ruhába, élükön maga a czár mint diakonus. Nyolczvan szánon, vidám csilingelés közt járták be a szent város palota-sorait, meglátogatva a gazdagokat és előkelőket, s bethlehemes dalokat énekelve, melyeknek végeztével bő áldomás várta a vig társaságot.

Mindez még hagyján! Az, a mi ezután következik, Nagy Péter udvarát és erkölcseit a maguk igazi bárdolatlanságában tünteti elénk.

A mint a nyugaton szokás volt az egész középkoron át, hogy ünnepélyes alkalmaknál a császárok tartották a pápa lovának kengyelét: úgy Oroszországban is virágvasárnapi körmeneteken, mikor a patriárkha Moszkvából a «Jeruzsálem» nevű kolostorig szamárháton ment, a czárok gyalog haladtak mellette s kantárszáron kellett, hogy vezessék az állatot. Ezt a hagyományos szokást az 1678-iki moszkvai zsinat is fentartandónak mondotta ki.

Ugyanez volt a szokás vízkereszt napján is. Míg a patriárkha lóháton vonult ki, hogy megáldja a moszkvai vizeket, a czár tartotta neki a kengyelt s menetközben gyalog lépkedett oldala mellett a kantárszárat tartva. Ezúttal azonban éretlen csiny zavarta meg a menet komolyságát, melynek okozója a czár tudtával a patriárkha mögött lovagló udvaroncz volt, s minek következtében a főpap lebukott lováról, bár előre gondoskodtak róla, hogy komolyabb baja ne essék.

De ez elég volt, hogy az ügyet a legszigorúbb nyomozás tárgyává tegyék. A vakmerő és kegyeletet sértő udvaroncz ellen elfogató parancsot adtak ki, mely elől csak úgy tudott menekülni, hogy mikor letartóztatására megjelentek, felesége sirva és kezeit tördelve adta hirül, hogy férje ugyanazon órában meghalt. A patriárkha elhitte és Isten igazságos büntetését látta az esetben. De mielőtt a temetés napja elérkezett volna, a czár közbelépett. Magához hivatta a patriárkhát, elébe tárta a könnyelmű udvaroncz esetét, biztositotta őt, hogy nem rosz indulatból cselekedett s utoljára kérdést intézett hozzá, megbocsátna-e neki, ha nem halt volna meg? A patriárkha igenlő válaszára Nagy Péter jelt adott s egy intésére ép erőben és egészségben előtünt a holtnak hitt udvaroncz. A patriárkha természetesen nem másithatta meg adott szavát. de a kengyeltartás divatja azóta elmúlt és soha többé nem merték újra fölelevéniteni.

Nagy Péter czár cynikus eljárása így rántotta le a sárba nemcsak a római katholikus, hanem az orthodox vallás intézményeit is. Pár nappal a mondottak után valósággal kiparódiázta a templomszentelés szertartását, mikor kegyencze, a kálvinista Lefort, újonnan épült palotáját személyesen avatta fel. Patriárkhának öltözött fel e czélra, de fején a mitrát Bacchus-ábrázolásokkal diszítette, kezében pedig Venus és Cupido alakjaival diszített pásztorbotot tartott. Papi csuhába bújt Bacchusok vittek előtte borral, hydroméllel és pálinkával megtöltött serlegeket, s tömjén helyett pipafüsttel füstölték be a szobát, végre a patriárkhát parodizáló czár keresztbe tett két pipát és e jelvény alatt áldotta meg a házat és lakóit.

A kor általános durva és brutális modorán kivül, mely a barbarizmusba sülyedt orosz társadalmi életben még jobban kidomborodott, a Három királyok napjának vaskos és kétes izlésü tréfaüzései Nagy Péter czárnál még bizonyos politikai gondolatot is lepleztek, melynek nyitjához az adja meg a kulcsot, hogy a czár reformirányú kormányzatának ellenségei, csakhogy őt a közvélemény előtt gyanúsitsák, nem átallták azzal is vádolni, hogy titokban a pápával tart.

Ily hírek ellensulyozásául tartotta a czár szükségesnek időnként a pápával szemben való függetlenségét a gúny és csufondárosság argumentumaival is bizonyitni. A vízkereszti hangulat zabolátlansága, az annak nyomán fakadó kedv és derü, legalkalmatosabbnak tetszett arra. 1722 vízkeresztje táján az az ötlete

támadt a mindenható czárnak, hogy egy pápai konklavét travestáljon, mely három nap és három éjjel tartott. *Szotov* udvari bohóczot választották meg pápának, a ki aztán hozzá fogott a bíbornokok kinevezéséhez, kiknek nagyobb részét a legfeslettebb hírű udvaronczok közűl szemelte ki, mint Smejevszky írja a «Russkaja Starina» czímű orosz szemlében. Ezzel a szertartással kapcsolatban a legbotrányosabb kicsapongásokra vetemedtek. Zajos menetekben csavarogták be a várost, mely alkalommal a czár holland matróz-jelmezét öltötte magára. A «bíbornokok» egyike kelleténél többet iván, kissé becsípett, mire a «pápa» itélőszéke elé állították. Ép úgy tettek a borokat szállító kereskedővel, egy angollal is, a ki szintén tagja volt a társaságnak, s a kit arra itéltek, hogy addig igya a saját borát, mig jobbat nem ád helyette. De nem sokáig tartott vezekelnie, mert, hogy a büntetéstől meneküljön, pinczéje legjobb hét palaczk borát hordotta fel, mire aztán szabadon bocsátották fogságából.

Pár nappal rá az egész korhely társaság a következő rendben vonúlt végig Moszkva utczáin: elől egy álarczos, mint úti marsall, hintóban; utána egy roppant szán, rajta magas trónuson ülve és hosszú hermelines vörös palástba burkolózva Szotov pápa, lábainál egy hordón keresztbe vetett lábakkal ülő Bacchussal. Következtek a bíbornokok főpapi ornatusaikban, felszerszámozott ökrök hátán. Azután négy disznó húzott egy kis szánkát, majd az udvari bohócz jött s nyomában különböző papi ruhába öltözött álarczosok, végre egy szép hölgy, mint apáczafejedelemnő, kezében püspöki pásztorbottal s utána egy sereg szerzetes.

1725 vízkeresztjén *Péter* czár megint konklavét tartott, de ezúttal a választók sokáig nem tudtak megegyezni a pápává választandó személyében; Szotov bohócz már meghalt; végre szavazás után *Strohost* élelmezési biztosra esett a választás. De a bíbornokok közül többen nem fojthatták el elégületlenségüket; irigyelték, hogy az új pápának 2000 rubel fizetése lesz, azonkívül Moszkvában palotája és Péterváron is egy, nem is számítva az ingyen sört és pálinkát, melyet a császári pinczékből korlátlan mennyiségben kapott.

A többször említett *Szotov* tulajdonképen a czárnak szépirástanára volt, később aztán öreg korára Péter összeházasította egy fiatal özvegygyel s lakodalmára a népet is meghivatta. Ez a menyekzői szertartás is az egyházi jelvények valóságos kicsúfolásává alakúlt. Most a bohócz volt patriárkhának öltözve. Egy udvari lakáj a császárt ábrázolta Dávid király jelmezében. Vőfélyekűl a legrokkantabb aggastyánokat választották, a kik alig tipegtek lábaikon. Ők vezették a menyasszonyt; futárokúl pedig a legkövérebb négy embert szemelték ki. Nagy Péter czár ez alkalommal is holland matrózruhát, a czárnő pedig frieslandi polgárnői jelmezt viselt; a többi urak és hölgyek ó-oroszosan voltak öltözve. A menetet zenekar zárta be. Egész idő alatt, míg a szertartás lefolyt, zúgtak a harangok. Az össze nem illő párt is egy száz esztendős öreg pap adta össze, a ki sem nem látott már, sem emlékezetből nem tudta elmondani az áldást; úgy kellett neki súgni.

Mindezekkel Péter czár elérte azt a czélját, hogy a patriárkhai intézményt teljesen lejáratta a nép szemében s magához ragadta az egyházfői hatalmat is. Az utolsó patriárkha halála után nem is töltötte be többé ezt az állást, s mikor a főpapi kar élén Javorski exarcha kérte őt a megürült szék mielőbbi betöltésére, kevélyen felelte: «Én vagyok a ti patriárkhátok!» s végigsujtott a görnyedő exarkha hátán történeti hirűvé vált, elefántcsont fogantyús bambuszbotjával.

Így tör át a politikai gondolat néha az emberi cselekedetek legköznapiasabb nyilatkozásain. Megbotránkozva kell olvasnunk egy nagy fejedelemnek a legszentebb emberi érzelmeket ily kegyetlenűl sértő duhaj tréfáit; de nem szabad még sem figyelmen kívül hagynunk azon kor durvaságát s tagadhatatlan, hogy e nem menthető kihágások ellenére is, csakugyan Nagy Péter volt az, a ki Oroszországot tulajdonkép először vezette az európai művelődés útjára.

V.

TÉLI KÉP A FŐVÁROSBÓL. — A KÁLVIN-TÉR HAVAZÁS IDEJÉN.

Goró Lajos rajza.

EGYVELEG.

* **A villamosság hatása a fákra.** Brüsszel város egyik fasorában azon az oldalon, a hol a villamos kocsik járnak, a fák lombja már augusztusban hervadni kezdett, de októberben újból kizöldelt, míg a másik oldalon a lombozat, mint rendesen, kora tavaszszal kezdődik és őszszel lehúll. E jelenséget egyedül a villamosság hatásának tulajdonítják.

* **Tömérdek vadlúd** tenyészik nyáron a Hudson-öböl mellett. Az indiai vadászok évente 800,000-et is lelőnek; mind a mellett tél kezdetével ennél sokkal több vándorol keletre.

* **Igen nevezetes utcza** van Kanton városában. Csupa boltokból áll, melyek czégfeliratai a bambusz oszlopokon tartott fényes áttetsző papirfedeleken olvashatók. Érdekes, hogy ebben az utczában, bár sokkal több üzlet van benne, mint bárhol másutt, pusztán csak gyógyszerészek és fogorvosok laknak s ezért «orvos-utczá»-nak is hivják.

* **A levélszállitás** Khina nagy részében még most is csak magánvállalkozók dolga. A levél feladója minden egyes esetben külön alkuszik meg a szállítás iránt s a díjnak csak háromnegyedét fizeti meg, mivel egynegyedet a levél átvevője szokott kifizetni.

* **Kaucsukból** jelenleg ma már évente 100 millió fontnál többet dolgoznak fel. Az anyag legnagyobb része az Amazon-folyó vidékéről származik, igen sok ezenkívül Közép-Afrika partvidékeiről, továbbá Kelet-Ázsiából.

* **A villamos erőt** legjobban fel tudta használni egy kanadai gazda. Két vízesés mellett, melyek egyike 18, a másik 55 méter magas, állította fel gépházát s ennek erejével úgy ellátta gazdaságát, hogy a legutolsó apró munkáig mindent a villamos erő végez.

Goró Lajos rajza.

A KERESKEDELMI BÁL BUDAPESTEN. — A király cerclet tart.

A MADARAK NYELVÉRŐL.

Egy kiváló franczia nemzetgazdász, Dupont de Nemours a mult század végén arra a különös gondolatra jutott, hogy megtanúlja a holló és a fülemile nyelvét. Két évig kóborolt az országútakon, és mezőkön s mint mondja, megtanúlt huszonöt szót a holló-nyelvből. Kijelenti azonban, hogy ez nem azt jelenti, mintha ennek a nyelvnek csak ennyi szava volna. A hollók — beszéli — ha összegyűlnek hárman, négyen, öten, annyi különféle hangot használnak, a mennyivel a föld leggazdagabb nyelve sem dicsekedhetik, — csak nem szokták mindig használni nyelvük gazdagságát. A megtanúlt huszonöt szó ilyesformákat jelent: «itt», «ott», van a verebeknek: tillirilltilltilltill. Ha a veszély elmúltával a veréb biztonságban érzi magát, jókedvűen így szól: *dürr*. Ha a hím verebek egy nőn czivakodnak, akkor ezeket a szavakat ismétlik: *till, till, silp, din, dill, díb, sílk*, stb. Látható tehát, hogy a verébnyelv nagyon egyszerű, csak egy bonyolúltabb szava van s — mint egy e tárgyról czikkező franczia megjegyzi — ez is talán csak a német verebek nyelvében van benne.

Barington, a londoni Royal Society alelnöke, maga is kitűnő madár-megfigyelő ezzel szemben azt mondja, hogy alig van két ugyanegy fajtájú madár, melyeknek egyforma volna a szava. A hely is befolyással van erre: hegyes vidéken másképen énekelnek a madarak, mint a síkon.

Mindezekből annyi a valóság, hogy tulajdonképeni madár-nyelvről szó sem lehet, bár az ijedtséget örömet hangokkal csakugyan ki tudják fejezni, valamint egymást összehívni, vagy a veszélyre figyelmeztetni, de hát még ez nagyon távol áll az emberi értelemben vett nyelvtől vagy beszédtől.

* **Európából Amerikába** az utolsó tíz év alatt 1891-ben utaztak a legtöbben: 595 ezer embernél több; az 1901. évben 567 ezer embert vittek a tengerjáró gőzhajók.

* **Az angol lakosság szaporodása** az 1901. évben 12—15 százalék. A nagy városok szaporodási aránya azonban ennél sokkal nagyobb.

* **A legnagyobb tanintézetnek** a kalkuttai egyetemet mondják, mert ebben évenként átlag tízezeren tesznek vizsgálatokat.

* **A levélhordók** jó fizetést kapnak Kanadában. Kezdő fizetésük körülbelül havi 120 korona s ez évenként havi tíz koronával növekszik. Ha azonban megöregszenek, s munkaképességük csökken, leszállítják a fizetésüket is.

* **A párisi rongyszedők** naponként átlag 40 ezer korona értékű tárgyat keresnek össze a szemétből. A rongyszedők testülete kétezer emberből áll s egy-egy ember naponta mintegy három koronát szokott keresni.

* **XIII. Leó pápa** a vatikáni palota tizenegyezer szobájából és termeiből rendesen csak egy hálószobát, egy nappali és egy ebédlőszobát használ.

* **A khinai szótár** legujabb kiadása 25 ezer kötetből, a lexikon pedig 22,937 kötetből áll.

szurony nem fog a borukig hatolni. De bizony oda hatolt az.

Most, hogy nyugodt családi körben írom le ezeket a rémes jeleneteket, ráérek gondolkodni: eszembe jut, hogy a németek és osztrák-magyarok kevésbbé használták a szuronyt, mint mi, tovább lövöldöztek náluk, csak végül kezdték a döfdösést. De a hatás emberiségi szempontból egészen ellenkezett a czéllal. Mert előbb sokkal többet lőttek le, mint mi, azután a hátralevőkkel szuronynyal bántak el; míg mi néhány lövés után szuronyrohamunkkal minden ellenállást megsemmisitettünk.

Itt megjegyzem, hogy visszatérésünk alkalmával *Ceylon* szigetén alkalmam nyílt az ott fogva lévő több ezer fogoly *boerral* ezt a taktikánkat megvitatni, és arra a meggyőződésre jutottam, hogy európai, vagy boer harczosokkal szemben ez a harczmód nem volna alkalmazható. Az európai hadsereg úgynevezett «frontal támadás»-a csakis félvad népekkel szemben vezethet sikerre.

*

Csah-ho, decz. 21. Tizenhárom emberrel egy európai házban, melynek négy tűzfala volt, kétszáz khinai támadását vertük vissza sikeresen. Egy khinai kém árúlta el a támadást, úgy hogy időm volt a négy tűzfalra 2—2 embereket felállítani, öten pedig a kapu fölötti tetőn foglaltunk helyet. 11 óra felé a holdvilágos hómezőkön csoportosan bukkantak fel a khinai harczosok. Egész közelre eresztettük őket; azután elkezdte a 13 Lebel-puska pokoli munkáját, melynél sűrűbben egy régi zászlóalj sem lőhetett Nagy Frigyes korában. A támadók meghökkentek, majd felkapták a sebesülteket és holtjaikat, egy-egy végtagjuknál vonszolva el őket és elillantak. Másnap csak a véres nyomok és az elvesztett felszerelési eszközök jelölték az éj véres munkáját.

*

Mingh-dynasztia sirhelye, decz. 24. A telefon és távirda korszakában csinos élemény egy futárszolgálatom, melyet két emberrel hajtottam végre. Levelet kellett vinnem a Minghek sirhelyére, mely 600 kilométerre volt tőlünk. Három tevét felnyergelt a mandarin számunkra és egy khinai vezetővel nekivágtattunk a nagy útnak rendes teve-ügetéssel, mely tudvalevőleg gyorsabb a ló vágtatásánál. Utunkat csak a falkában összeverődött kósza ebek élénkitették éktelen vonitásaikkal, de a nélkül, hogy megtámadtak volna. Háborút kell átélni, hogy az ember annak felfedezésére jusson, hogy minden városban az emberi társadalmon kívül van még egy kutya-társadalom, — és valószinüleg egy patkány-társadalom is. A mint a város leég, lakói elszélednek, az addig egyenként, külön-külön házakban lakó különféle szinű és fajú ebek ismét egyesülnek egymással, akár csak a farkasok és nagy falkákban kóborognak az országútakon, kiásva a holtakat és vadászatot tartva az apróbb háziállatokra. Ugyancsak így vándorolnak ki a patkányok is. Tevém hátáról, mely a gyors ügetésben belül a szőrén izzadtságtól csúron-viz volt, kívül pedig a megfagyott hó és jég takarót képezett rajta, — kényelmesen lövöldöztem ezeket az ebeket. A teve sok jó tulajdonságain kívül ebben a tekintetben is túltesz a lovon. Nemcsak hogy nem hült meg az úton, de a lövéseket is egykedvűen türte. A franczia hadsereg a *teve-*

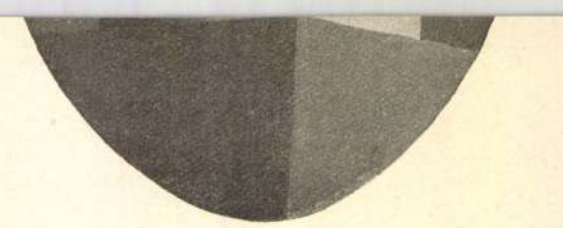

Zámbó Árpád fényképe.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ MELLSZOBRA KIS-KUN-HALASON.

ezredeket a tevék eme jó tulajdonságainál fogva már régen rendszeresitette.

A Mingh-dynasztia sírhelyét négy nap alatt értük el. E helyet nem a sok, tömegesen előforduló óriási emlék teszi különösen nevezetessé, hanem az, hogy az egész vidék tiszta és kitünő kőszénből áll; mely egész a felszinig hatol fel. A khinai ember, ha tüzelőre van szüksége, egyszerűen lyukat ás a pinczéjében, a honnan kiaknázza a szenet; ha a lyuk már bedőléssel fenyeget, mellette váj egy másikat és így tovább. De a khinai legtöbbször mégsem ezzel a kőszénnel fűt, melynek égetését vallása tiltja, hanem náddal. Két-három hosszú nádszálat dugdos naphosszant, igaz khinai türelemmel kályhájába, nagy vigyázattal, hogy ki ne aludjon . . . Ezalatt milliónyi kocsi kőszén háborítatlanúl feketíti a vidéket. Ilyen a khinai világ!

Négy nap múlva a tevékkel visszatértünk szerencsésen.

*

A Sárga-hegyek, decz. 31. Mielőtt tovább haladnánk, nehogy eltévedjünk a városok furcsa nevei között, szükségesnek találom megállapitani, hogy a khinai városok három osztályba soroltatnak, és ezt egy hozzájuk ragasztott szótaggal jelzik. Így *«fú»*, elsőrangú; *«tsin»* másodrangú, és *«szien»* harmadrangú várost jelent.

A Sárga-hegyeket megszálló nagyszámú boxer-csapatok elűzésére egy zászlóalj zuáv indúlt el Guillé ezredes vezérlete alatt. Ezzel a meneteléssel fogalmat nyer az olvasó, hogy mire képes a katona szervezete, ha nagy veszélyről van szó.

Deczember 31-én kilencz órakor reggel indúlás, gyalogoltunk esti tiz óráig; január 1-én öt órakor indúlás, gyalogoltunk másnap hajnali két óráig; — öt óra pihenés, indúlás hét órakor reggel, érkezés a Sárga-hegyekhez esteli öt órakor. A tűzérség öszvérei a rettenetes hidegben és megfagyott göröngyös úton részben megtagadták a szolgálatot; csak az ember birta tovább, mint ez a legszívósabb állat, és pedig 42 kilóval a hátán!

Reggeli öt órakor a tűzérség elfoglalta a magaslatokat és elkezdett lövöldözni a Sárga-hegy falvaira; a nagy ködben, mely erre lebocsátkozott, csupán a trombita hangját követve intéztük a rohamot; mire a köd eloszlott, a khinaiak is eltüntek. A köd elfedte előttük csekély számunkat, ők pedig éltek a kedvező alkalommal. A sánczok mögött az ágyúinktól lelőtt holttesteken kívül még nagy számú lenyakazott khinaira is akadtunk. Hogy miért nyakazták le egymást, az még máig is titok előttem; valószinüleg pártütők voltak a boxertáborban; mert gyakran jutottunk arra az észleletre, hogy a boxereket inkább a réműlet, mint a lelkesedés tartja össze.

ne volna, hogy gyermekczipő nagyságú czipőikkel mint tehetetlen aggastyánok koczoghatnak csupán sarkukon, botokra támaszkodva. Európai nő elborzadna, ha látná, hogyan él Kkinában millió és millió nő, a ki nyomorék lába miatt a házát nem hagyhatja el és minden teendőjét ülve kell végeznie.

Nos a keresztény falvak véget vetettek ennek az etnografiailag is alig megmagyarázható rút szokásnak. A nők lábai ott rendes növésűek, és daczára, hogy egy évszázadokon át elcsonkitott fajból származnak, legkevésbbé sem árulnak el növésükben vagy járásukban félszegségeket.

A ki azt hinné, hogy ilyen reformok, melyek egyszersmind kiemelik a khinai nőt alárendelt helyzetéből, a keresztény tanokat népszerűvé tennék, az nagyon téved.

Hogy milyen az igazi khinai nő, azt ezekben a falvakban lehet tanúlmányozni. Ezek már nem rejtőztek előlünk, hanem csoportosan jöttek elénkbe, bizonyos kecses kedélyességgel, mely azonban mindig szigorúan morális maradt. A kis khinai gyerekek, mig betértünk vendégségre a paphoz, lovainkat jártatták és bort hoztak, a mi Khinában épen oly ritkaság, mintha Czegléden ópiumot kérne valaki a piaczon. A keresztény khinaiak ugyan, ellentétben a többiekkel, szépen művelik a szőlőt.

A pap, egy rendkívül művelt misszionárius, mihelyt megtudta, hogy magyarországi származású volnék, közölte velem, hogy a zavarok előtt Pekingben járva, találkozott gróf *Zichy* Jenő expediciójával, kit nagy kiséretével mindenki valami titkos politikai küldöttnek nézett és sehogy sem akarták elhinni neki, hogy csak tudományos czélból utazik, s még maig is kémnek tartják. Azután elővette könyvtárából *Széchenyi* Béla gróf német diszmunkáját khinai expediciójáról, melyből megmutatta, hogy Széchenyi Béla gróf volt az első európai utazó, ki a *Nestor*-féle sírkő leábrázolásával kimutatta, hogy keresztények már ezer év előtt is voltak Khinában, csakhogy kiirtották őket. A keresztény kapitulácziók tárgyalásánál *Széchenyi* Béla gróf eme munkája a khinai kereszténység történeti jogainak bizonyitására mint fontos forrásmű szolgált.

Február 10. Egy boxer érzelmű mandarin elfogatásával biztak meg, a mi majd hogy valamennyiünk életébe nem került. A mandarin egy 10,000 főnyi lakosságú város közepén lakott. Nyolczan lóhátra kaptunk és egy üres kocsiba beültettünk egy áruló khinait, ki elvezetett a mandarin lakásáig épen abban az időben, midőn tudta róla, hogy az ópium részegségét aluszsza.

Lehivattuk, hogy mondjon itéletet egy khinai gonosztevő felett, ki a kocsinkon fekszik sebesülten. Midőn álmatagon leczihelődött, bedobtuk a mandarint a kocsiba és elvágtattunk vele. Legfőbb ideje volt, mert szolgái és boxer barátai már fenyegetődzve csoportosúltak és nehány száz felbőszült ember nyolczunkat könnyen darabokra téphetett volna.

1. SZ. 1903. (50. ÉVFOLYAM.) | SZERKESZTŐ NAGY MIKLÓS. | FŐMUNKATARS MIKSZÁTH KÁLMÁN. | BUDAPEST, JANUÁR 4.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) együtt { egész évre **24** korona, félévre **12** „ | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre **16** korona, félévre **8** „ | A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) { egész évre **10** korona, félévre **5** „ | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó.

ÚJ-ÉVI HANGULATOK.

Az emberek szeretik a dolgokat a saját képükre átidomitani; a holdban szent Dávid hárfázik nekik, a poéták aztán visszahárfáznak szent Dávidnak; az öreg esztendő utolsó napja egy elaggott öreg apó, Szilveszter. Ez a korhelyek napja; ilyenkor hivatva érzi magát minden ember átmulatni az éj egy részét, még az is, a ki egész évben dőzsölt. Hogy ne, a Szilveszter apó kedvéért! Búcsúztassuk el vígan a jó öreget. Ki tudja, mit hoz az új-év.

Az új-év fiatal suhancz a népek fantáziájában, a ki háromszáz hatvanöt napig folytatja curiculum vitae-ját, míg végre ő is Szilveszter apóvá fejlődik.

Egyhangú komédia ez már. Ez a kezdet és ez a vég unalmas chablon. Csak a mi közből van, az volna érdekes, de az titok. Az új-év a nagy sphinx.

Azaz, hogy új-év voltaképen nincs is. Hiszen nem az idő megy, csak mi megyünk. Ha az idő nem volna megszaggatva éjjelekkel és nappalokkal, a mi erősen markirozza az egyes időközöket, ezekkel a mostani eszközökkel nem volnánk képesek észrevehető részekre osztani, annyira álló dolognak tünnék fel. Így is azonban

AZ ÚJ-ÉV ELSŐ VASÁRNAPJÁN. Goró Lajos rajza.

BOLDOG ÚJ-ÉVET!

csak fallácziа. Olyan, minőt a vonaton tapasztal az ember; — a vonat, a melyen ül, mozdulatlan, s mégis úgy látszik, mintha menne, ha mellette másik vonat suhan el. Az embert minden csalja, még a saját szeme és érzéke is.

Mekkora bohósága ez az új-év a vén gyerkőcznek, a világnak! Hogy rádisputálja magára! Egy sok ezer esztendős gyerekjáték, melyen a pápák is faragcsáltak. Új-év kezdődik — mondják, mintha az ácsok is azt mondanák hidat verve a végtelen folyam testén, hogy — «új folyam kezdődik.» Dehogy. A régi viz folydogál tovább, siet, siet a kavicsok közt és semmit sem tud a hidak felől.

De mindegy. Hagyjuk külön csomagokban elrakosgatni az elmúlt éveket, mint az aszalt szilvákat, és mondjuk Mirabeau-val, hogy ha az egész világ roszúl lát, hát jól lát. Végre is geniális dolog fölparczellázni az időt és bevetni, mint a szántóföldet, melyből néhányan aratnak is. Az órás kicsike gépével apró atomokra méri a napokat, a kalendáriomcsináló beosztja hetekre, hónapokra, évszakokra, négy női alakot gondolva bele. A bakfisch tavaszt a maga fakadó bimbóival, a dekoltált nyarat kinyílt rózsákkal a hajában, a csinos menyecskét: az őszt, és az öreg anyókát: a telet a rőzsekötteggel a hátán, Szilveszter apó itt hagyott özvegyét.

Bölcs emberi gyöngeség, hogy ebből a négy női alakból valamelyikbe okvetlenül minden ember szerelmes (én magam pl. mind a négyet szeretem) s már a hölgyek kedvéért se volna illő ellentmondani. Menjünk tehát a kitaposott nyomokon, boldog új-évet kívánva az olvasónak, mint a hogy eddig tette a «Vasárnapi Ujság» már negyvenkilenczszer.

Igen, a «Vasárnapi Ujság» a legkevésbbé kelhetne ki most az idő földarabolásának ősi divatja és hagyományai ellen, mert hiszen maga is hetekre aprózott föl belőle negyvenkilencz esztendőt. S az a majdnem félszáz vaskos kötet, mely a szerkesztőség könyvtárában nyomja az állványt, megannyi bepréselt, elrakott esztendő.

Ezzel a számmal indúl neki az ötvenedik évnek. Bizony öreg legény már a «Vasárnapi Ujság». Vagyis megint az előbb fejtegetett fallácziа. — Mert nem a «Vasárnapi Ujság» öreg, hanem csak az az olvasója lehet már öreg, a ki valaha az első évfolyamát járatta. A «Vasárnapi Ujság» járt-járt negyvenkilencz évig, de nem öregedett meg, sőt fölfrissült, megfiatalodott és ma sokkal elevenebb, fürgébb, mint akkor volt, hanem az olvasónak rokkantak meg a lábai; nem annak, a ki járt, hanem annak a kihez járt.

Furcsa biz ez, hanem ez mélyen alúl van, maradjunk inkább a felületen, az új-év szokott örömeinél és mulatozásainál. Nem jó ómen a háznál, ha új-évkor valami összetörik. Az kellene még csak, hogy magát az új-évbe vetett hitet akarnók összetörni.

Nem, nem. Maradj meg, kedves magyarom, ősi szokásaidnál, régi hitedben, élvezd a világot, úgy a hogy kibútoroztad magadnak, ezer csecsebecsével. Csak ne hidd, hogy minden úgy van jól, a hogy neked tetszik. Mert az egyes dolgok felől furcsa véleménykülönbségek támadnának a földön, mely pedig az összes teremtményeké. A vicze-házmesternek például jó az új-év első napja, mert borravalókat kap, a malacznak ellenben nem jó, mert minden házban megesznek egyet. A kis Palinak, Marinak nem jó, mert nekik új-évi köszöntő-verset kell mondani a nagymamának, ellenben a gouvernante-nek jó, mert ő ólmot önt az előestén a kisasszonyokkal és az öntelékben az ő jövendőbelijének is megmutatkozik az alakja és mestersége. Csak egy kis találékonyság és fantázia kell hozzá.

Mindent összevéve, egyike a legérdekesebb ünnepeknek az új-esztendő első napja, majdnem olyan jelentőségteljes, mint a karácsony. Amaz a vallás révén hatja meg az embert, ez pedig a reális prózához vezeti. Önkénytelenül visszapillant a lefolyt év eseményeire, átgondolja vagyoni helyzetét, tervekről elmélkedik a jövőre s valami újhodás, javulás utáni vágy lepi meg. A jó öreg Szilveszter baktat már batyujával, czókmókjával a feledés boltívei alatt a semmiségbe, de az embernek jól esik még, ha a maga elkövetett hibáit még utána hajíthatja: «Kutya rosz esztendő volt, jó hogy már elment.»

Az új-évet aztán rendesen jól kezdi mindenki. Hisz mindössze csak arra kell mindjárt hajnalban vigyázni, hogy az első látogató a háznál ne asszony legyen, mert az bajt hoz (minél öregebb az asszony, annál nagyobb a veszedelem is, a mit képvisel). Azután arra kell ügyelni, hogy összeveszés ne történjék az nap, mert villongás, perpatvar lesz a háznép élete egész évben. Szerfelett kivánatos, hogy valami ivóedény meg ne repedjen, mert akkor betegségbe esik valaki, — az összetörése pedig egyenesen halált jelentene.

A főváros külső képe is mozgalmas új-év reggelén, nemcsak a házak belseje. Fiakkerek száguldanak keresztül-kasul, képviselők sietnek fel Budára az új-évi beszédet meghallani, fiatal unokaöcscsök járják be a nagynénikéket, nagybácsikat, személyesen mondani egy kis «pálinkás boldog új-évet». Küldöttségek jönnek-mennek felköszönteni (a képviselőktől szedvén a divatot) a maguk mindenféle elnökeit, mert most az asztaltársaságok világában nem igen van már olyan kabátos ember, a ki valahol elnök ne volna. A felköszöntő urak csodálatosan átvedlenek a nap délelőttjén felköszöntendőkké s folynak a dikcziók mint az özönviz. Szóval Magyarországnak és a kapcsolt részeknek új-év napján van a legtöbb elismert nagy embere . . .

Hordárok virágbokrétákat visznek. Szakácsnék visitó kis malaczokat hoznak a piaczról. Valóságos heródesi kegyetlenség ezeknek a kisdedeknek a tömeges leölése. A czukrászok és a pezsgőt szállitók kocsijai vigan robognak a palotás utczákon végig, meg-megállva egy-egy kapu alatt. Minden mozog, zsibong, él. Utczai rikkancsok czifra préselt üdvözlő kártyákat árulnak az utczaszögleteken. A kirakatokban még az ócska vasak fölé is az a nyomtatott betűs reklám kerül: «Új-évi ajándéknak alkalmas tárgyak.» A postai csomagszállitó kocsi a hol megáll, az utczabeli uszkárok, pincsek és fokszok körülveszik legott, mert finom hurka és kalbász illat árad ki a csomagokból. A hol csak disznóölés volt az országban, tegnap-tegnapelőtt onnan mind küldenek kostolót a pesti atyafiságnak erre a napra.

Bent a lakásokban egész délelőtt szól a csengetyű. A levélhordó négyszer is behajít egy csomó levelet és hogy még több legyen a posta, maga is megtoldja az első szállitmánynál egy verssel. Látogatók jönnek, a ház jó barátjai. Asztal közepén áll a cognacos üveg az ezüst tálczán, meg a szivardoboz. Kinálja a gazda a vendégeit.

— Igyék komám uram! Gyújts rá sógor! Hiszen tavaly óta nem is koczintottunk.

A kavargó kékes szivarfüsttel aztán a gondolatok és themák is szálldogálnak, csavarodnak erre-arra, Venezuelára, Maczedóniára, s mikor az asszony meg a leányok átszaladnak az előszobába a csokrot megnézni, a melyet a hordár hozott, egy-két pajzán szó is esik, érdekes herczegasszonyokról, a kik . . . de már ekkorra megint bent van az asszonynép, mire egyet fordít a beszélgetés gyeplőjén a sógor:

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

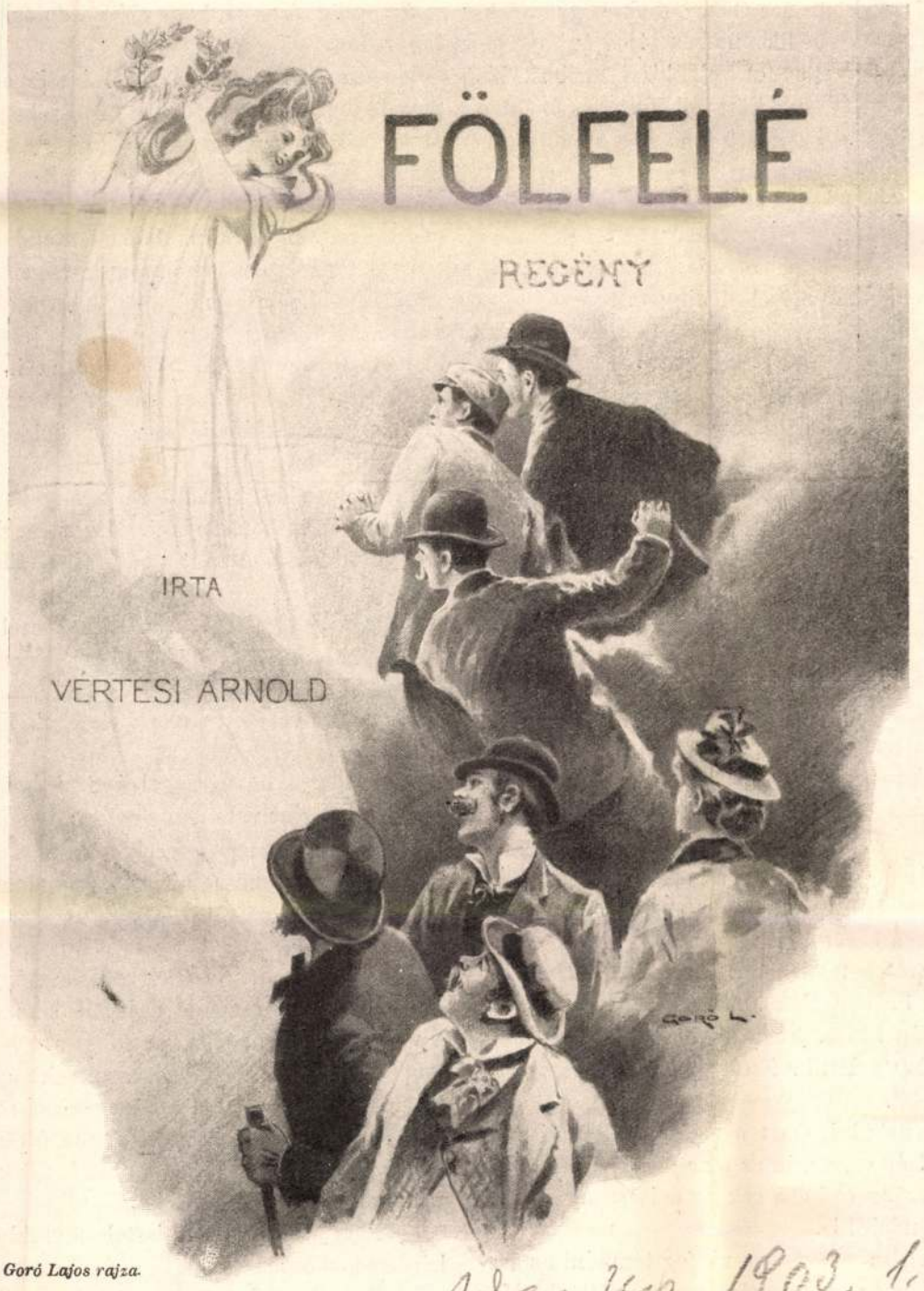

Goró Lajos rajza.

Van, ugy 1903. 1.7.

I.

Rekkenő meleg augusztusi délután volt. A nap már lemenőfélben, de a hőség még nem engedett. A paplak oszlopsoros folyosóján olyan volt a levegő, mint valami fűtött kemenczében. A virágok lekonyúltak, a folyóka levele egészen összezsugorodott, csak egy nagy czirmos macska szunyókált ott jóleső lustasággal a padkán, a hová épen oda sütött a nap.

Hátul a káplán szobájában, melynek üveges ajtaja a folyosó végére nyilt, a káplán meg az Abádyék nevelője oltogatta savanyúvizes vinkóval a szomjuságát s élesztgette a régi barátságot. Testi-lelki jó pajtások voltak a debreczeni kollégiumban s örültek, hogy megint összekerültek.

Főkép a káplán, Kis Ferencz. Az különösen virágos kedvében volt s egyre nógatta a pajtását:

— No, Gábor, még egy pohárral a barátságért!

Ivott amaz is, de fiatal arczát nem derítette föl az a gondtalan vidámság, mint a másikét. Neki ez a fülledt levegőjű kis káplánszoba, melynek egyetlen ablakocskája épen a tyúkólra szolgált, nem ragyogott olyan rózsaszinű fényben.

Kis Ferencz észrevette az árnyat barátja homlokán.

— Persze, persze, te már nagyúri módhoz szoktál. Neked nem tetszik itt. Maholnap meg sem ismered az ilyen magamforma szegény legényt. Hallottam ám, milyen jó dolgod van a kastélyban.

— Kitől hallottad?

— Vágó Andristól, a ki itt volt előttem káplán. Az mondta . . . no, de ne húzd úgy össze a szemöldöködet . . . semmi roszat sem mondott. Azt mondta, hogy úgy élsz ott, mint valami herczeg, tejbe, vajba fürösztenek. Hej, tudom, hogy tied lesz a legjobb eklézsia, mert nagy, hatalmas család ez az Abádyéké az egész traktusban.

A nevelő vállat vont:

— Lemondtam már én arról, hogy pap legyek.

— Hallottam azt is, — csóválta fejét a káplán, — ámbár olyan különös az, hogy te, a ki a legjobb theologus voltál, meg aztán az édes apád is olyan híres papi ember volt, hogy te most hátat fordítasz a megkezdett pályának. De hát persze, kicsi neked Maczedonia. Feljebb igyekszel. Hja, a kinek olyan esze van, mint neked . . .

— Ugyan ne dicsérj már, — mordult vissza amaz. — Ha eszem volna, nem vágnék neki olyan útnak, melynek talán már az elején kidölök. Bolondság ez, pajtás, de neki vágok. Valami akarok lenni a világban; érted? Tanulok, pajtás. Nappal avval a gyönge eszű gyerekkel kell vesződnöm; de este, mikor más ember lefekszik, akkor előszedem a könyveimet. Jövő évben leteszem a jogi alapvizsgát. Aztán majd a többit. És azután . . . Eh, de minek beszélem én ezt neked?

Széles homloka kifeszült s megvillant sötét szeme, mialatt daczosan egyenesedett ki izmos termete.

Kis Ferencz a káplán szinte csodálattal tekintett föl nála egész fejjel magasabb barátjára. Neki nem voltak messze szárnyaló vágyai. Egy jó parokhia, teszem azt: ez a nyárádi, derék, csinos feleség hozzá, egy pár gyerek, ha ad az Isten. De azok már nagyobbra nőjjenek:

— Mert baj az, pajtás, ha az ember ilyen kis termetű maradt, aztán még a neve is Kis. Azon mindjárt mosolyognak az emberek. Hát még a lányok. Pedig se béna, se utolsó legény nem vagyok. Debreczenben is én voltam a legjobb tánczos köztetek. Danolásban is ritkitom páromat.

Szűcs Gábor az asztalra könyökölve hallgatta barátja ártatlan együgyű beszédét. Hát nem volna jobb neki is ez az élet? Ez az egyszerű, csöndes élet, mint ama másik, az a bizonytalan, tele küzködéssel, csalódással. Hát nem volna jobb, ha neki is ilyen nyugodalmas hajléka volna? A tornácz oszlopaira fölfutna a vadszőlő, az eresz alatt fészket rakna a fecske, s ő ott sétálna végig az ambituson, mint épen most az öreg nagytiszteletű úr tollszopókás hosszúszárú pipával, sarkig érő vászon lebernyegben.

Ha ő is így érhetné el csöndesen öreg korát, mint ez a hatvannyolcz esztendős pap, a kinek nincs egyébre gondja, csak hogy a mennybeli atyánk egy kis jó termést adjon, no meg hogy ezt a két leányt is, a ki még itthon van, jól férjhez adhassa.

De hát ez is inkább az asszony gondja. A nagytiszteletű úr azzal szokta magát megnyugtatni, hogy jó bornak nem kell czégér. Lám, a másik kettő is szerencsésen férjhez ment Isten segítségével. Majd rá kerül a sor ezekre is annak idején. Hisz még olyan fiatal mind a kettő. A nagyobb sincs több tizenhat esztendősnél, a kisebb meg egész gyerek. Meg sem éri tán a nagytiszteletű úr annak a lakodalmát. De jó az Isten, lesz annak gondja mindegyikre.

Mialatt az öreg pap ilyen lelki nyugalomban méregeti kemény, kopogós lépésekkel az ambitust, rózsaszín ruhás fiatal leány ment ott át, kis kosarat himbálva kezében. Nyilván a kertbe igyekezett gyümölcsöt szedni.

Egy perczig megállt a folyosón, mintha azt várta volna, hogy valaki kijön onnan a hátulsó szobából s megkérdezi:

— Nem segíthetek?

De Szűcs Gábor nem mozdult, csak a ránczok húzódtak még összébb homlokán. Kis Ferkó azonban vígan csettentett:

— Szép leány ez a Magda. Mi?

— Szép, — felelt Szűcs Gábor kurtán.

Az öreg nagytiszteletű úrnak is talán épen

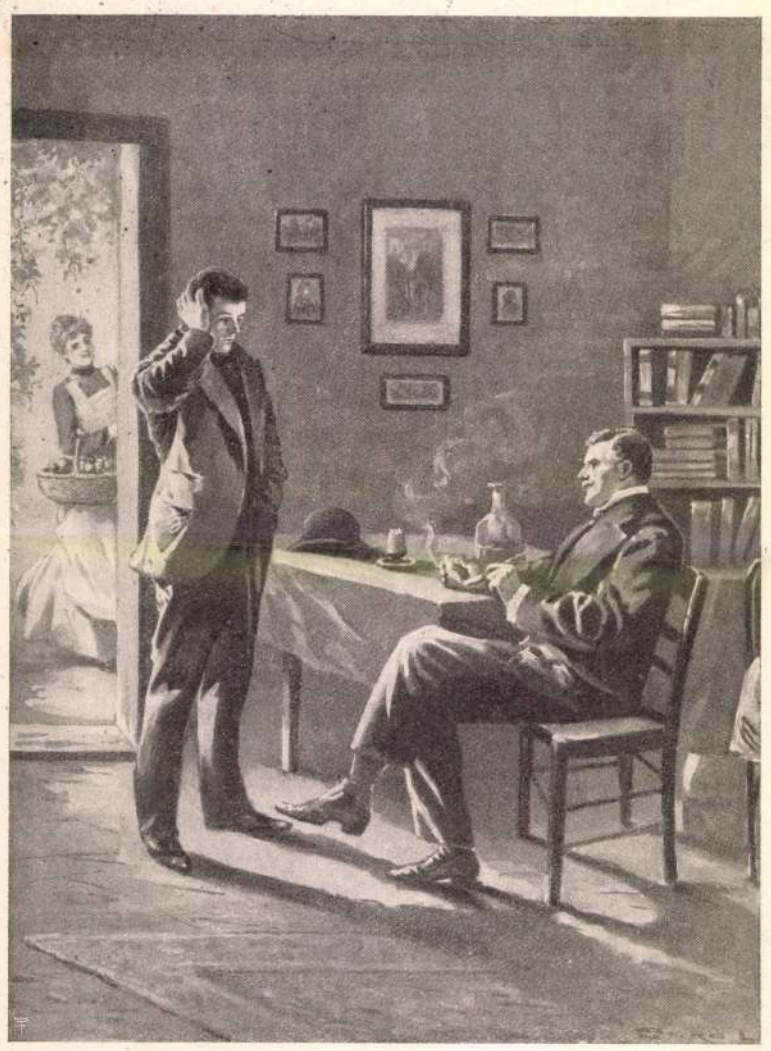

Goró Lajos rajza.

— Szép leány ez a Magda.

az járt az eszében, mert gyönyörködve nézett egy darabig a leánya után.

Nagyon jókedvűnek látszott az öreg úr. Még a vén czirmos macskát is megpiszkálta egy kicsit a pipaszárával:

— Ne lustálkodjál, hé!

A macska kissé kinyújtózkodott, aztán megint visszafeküdt. A nagytiszteletű úr is abbahagyta a sétálást az ambituson s bement a feleségéhez. A szobában mégis hűvösebb.

Nem sokára a szép fiatal leány is visszajött a kertből, megrakott kosarával végig ment a folyosón és eltünt.

Szűcs Gábor tudta, hogy oda bent most asztalt terítnek, jó omlós kalácsot, friss vajat, lépes mézet raknak az asztalra, pompás császárkörte is van egy kosárkában. Valakit várnak uzsonnára.

De az a valaki nem mozdult, csak mogorván szorongatta markában a boros poharat.

— Nini, pajtás, de elcsöndesedtél, — mondta Kis Ferkó; — alig hallja az ember a szavadat.

Szűcs Gábor nem felelt, de Kis Ferkó, a kiben már erősen dolgozott a bor, nevetve folytatta:

— Tudjuk ám, hol jár az eszed. Vágó Andris elmondta. Jaj, persze, a kinek Isten úgy fölvitte a dolgát, hogy a nagyságos asszony maga főzi neki ebéd után a fekete kávét!

— Hallgass! — szakította félbe boszusan Szűcs Gábor. — Azért, hogy Vágó Andris ostobaságokat beszélt neked, azért még . . . eh, nem ment el nekem is az eszem.

— Hiszen, pajtás, ha épen nem akarod . . .

— Nem, nem akarom, hogy arról beszéljetek.

Már a cselédek suttogását is hallotta a kastélyban. S ma itt volt a nagyságos asszony öcscse, Zsolty Pali, és a mint Szűcs Gábor az üres ebédlőn átment, hallotta, hogy korholja Abádynét az öcscse:

— Nagyon elkényezteted azt a frátert. Már szemet szúr az embereknek.

Egy és más dolog föltünt ugyan addig is a nevelőnek, a figyelem, a gondosság, melyet az özvegy úri asszony iránta mutat, így nem igen szoktak bánni a házi tanítókkal. De hát ez nem olyan, mint a többi földesasszony itt a környéken, ez meg tudja becsülni a tanult embert.

Olyan szivesen hallgatta Szűcs Gábort, ha beszélt. Néha bejött a leczkeórára is.

— Ha nem zavarom, — mondta, kissé pirulva.

Eleinte nem hitt egyebet Szűcs Gábor, csak hogy érdeklődik a fia nevelése iránt. Egyetlen fiú volt, kissé butácska és szerfölött elkényeztetett. Nem szeretett tanulni s mindig másutt járt az esze. Sok baja volt a nevelőnek, míg valamit megértetett vele.

Abádyné áhitatosan figyelt, fejével bólingatott s hálásan nyujtotta oda a nevelő úrnak kövér kis kezét, mely olyan puha volt, mintha csont sem volna benne.

Mindezt már régibb idő óta észrevette Szűcs Gábor, de csak ma jutott annak a tudatára, hogy az az asszony szerelmes belé.

— Az ördög vigyen el engem, ha nem szerelmes, — ismételte magában, mialatt a kastély kertjéből lekanyarodott a rétekre, a rétekről megint be a faluba, míg egyszer csak itt nem termett a paplakban, a hol egész délután iszik a káplánnal.

De már elég, már haza kell menni. Beesteledik.

A káplán szorongatta a kezét:

— Szép tőled, pajtikám, hogy nem felejtkezel meg a barátságról.

A barátság? Mintha a barátság vezette volna ma ide Szűcs Gábort. A nyugtalanság hozta, a boszúság hozta. Nem akart otthon maradni, nem akarta látni a Zsolty Pali dölyfös, lenéző tekintetét.

S menekülni akart a saját gondolataitól is. Bolondság ez, a min az esze jár. Nem lehet az, hogy ez az előkelő, gazdag úriasszony . . . Kár erre gondolni is.

Az egész rokonsága rá fog támadni az asszonyra s az olyan gyönge, olyan félénk. Meg fogják akadályozni. Csak az lesz belőle, hogy a nevelőt elkergetik.

Éles, világos elméje volt ennek a Szűcs Gábornak. Soha sem ringatózott regényes képzeletekben. Tisztán látta az akadályokat.

Hiszen nem volna példátlan eset, hogy egy érzelmes asszony, a ki a korhely, agarász, kártyás férje után valami más életre áhitozik, oktalanságot követ el. Szerelmes asszonyok sokra képesek. De nem lesz rá ideje, az atyafiság előbb kitéteti a szűrét Szűcs Gábornak. Nem igen maradhat már itt sokáig a kastélyban.

Vagy szembeszálljon mindennel? Megpróbálja, hátha sikerül, a mi lehetetlenségnek látszik? Hátha nem kell semmi egyéb, csak egy alkalmas pillanat? Csak egy pár szó. Csak egy kis bátorság, a mi a gyönge asszonyt magával ragadja.

Mindezek a gondolatok, melyeket el akart űzni, újra visszatértek fölhevült agyába, a mint ott ült a káplán szobájában s hallgatta a kis ember fecsegését. Már nem is igen hallotta, hogy mit beszél az, csak a saját gondolatai foglalták el egészen.

Néha kitekintett az üvegajtón. Nem jön-e ki még egyszer a folyosóra Magda? Ez a leány is csak bajára van. Itt is belegabalyodott egy ostoba dologba. Olyan oktalanul, olyan ész nélkül. Igazán nem tudja, hogy mire való volt ez? Feleségül nem veheti. Hiszen mikor házasodhatik ő még? Uram Istenem, mikor! Ha csak le nem akar mondani minden nagyravágyó szándékáról s ide lent ragadni a porban.

No, hiszen csak az kellene. Érzi erejét, tudja, hogy ő valami nagyobbra termett. Van hozzá esze is, bátorsága is. Nem fogja magát valami ostoba házassággal tönkretenni.

Az ördög bizgatta, hogy ebbe a dologba belékeveredett.

Most már szeretne szabadulni tőle s mikor ma ide jött, az is megfordult az eszében, hogy Magdával okosan beszél. Valami olyanformát mond neki: Látja Magduska, én haszontalan ember vagyok, hogy magával nem beszéltem eddig őszintén. Nekünk le kell mondani egymásról. Maga nem várhat meg engem, megvénülne addig, míg én olyan állásba jutok, hogy megházasodhatom. Vagy tán nem is jutok soha életemben oda. Látja, itt van ez a Kis Ferkó, derék, becsületes ember, magát is szereti, egy pár év múlva eklézsiát kap, vele boldog lehet. Engem felejtsen el.

Efféle beszédre készült. De könnyebb azt kigondolni, mint elmondani. Mikor meglátta a leányt, mindjárt elszállt a bátorsága. Eh, majd máskor.

Vagy legjobb lesz soha. Mit beszélhetne? Mit mondhatna? Az ilyen dolgokat nem lehet megmondani; Magdának meg kell azt érteni amúgy. Megváltozott magaviseletéből. Elmaradásából.

Nem akarja hazugsággal ámítni. Igaz, hogy ez kedve szerint való leány volna; de mit ér az, ha sem vagyona, sem összeköttetése, a mivel a világban előre lehetne menni. Legjobb az ilyen szerelemnek véget vetni.

Főkép most, mikor talán olyan nagy szerencse mosolyog rá ennek az úriasszonynak a képében, kinek családja a legelsők közül való a vármegyében, nagybátyja főispán, s ha mind csupa ellenséggé válnék is az a sok nagybefolyásu rokon, még akkor is megmarad az a három ezer hold föld és az hatalmas úttörő eszköz egy előremenni akaró ember kezében.

Fölkelt s elbucsúzott a káplántól.

— Nem jösz be a nagytiszteletü úrékhoz? — kérdezte az csodálkozva.

— Nem. Most jutott eszembe, hogy elkéstem és már régen otthon kellene lennem. Sietek. Tiszteletemet az öreg úrnak és a nagytiszteletü asszonynak. Szervusz. Nagyon sietek.

(Folytatása következik.)

A NÁDASBAN.

Regény.

Irta Karazin Nikolajevics Nikoláj.

Orosz eredetiből fordította Ambrozovics Dezső.

I.

A «vén tüzér» családja.

A haja rövidre volt nyirva, a bajusza hosszú és teljesen ősz; fehér szemöldökei ráhajoltak a szemeire és szigorú, sőt kissé boszús kifejezést kölcsönöztek napbarnított és ránczokkal elborított arczának. Magas volt és szikár, járása nehézkes és többé koránsem oly szilárd, mint annak előtte . . . Odalépett az ablakhoz, kabátja ujjával letörölte az izzadó táblákat, fogai közt megigazította rövidszárú, úgynevezett, «orrmelegítő» pipáját, és így szólt: — Hm . . . fagyni fog az éjjel.

— Ez azt jelenti, hogy közeledik a tél! Milyen rövidek is lettek már a napok, alig hogy egyet fordul az ember, már itt az éjszaka! —

6. SZÁM. 1891. BUDAPEST, FEBRUÁR 8. XXXVIII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt | egész évre 12 frt | fél évre ... 6 « | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG | egész évre 8 frt | félévre ... 4 « | Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK | egész évre 6 frt | félévre ... 3 « | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó

AZ ESZTERGOMI GYÁSZNAP.

Elhangzott az utolsó temetési ének, a bazilika kriptája bezárult, s a gyászoló gyülekezet méla csöndben, szivében bánatos érzéssel, eloszlott. De az esztergomi gyásznap emléke nem enyészett el. Soká nem fogják elfeledni azt az embert, a kit egy ország részvéte kisért sírjába. Napilapok, folyóiratok mindegyre hoznak róla közleményeket. Mi pedig, igéretünkhöz képest, bemutatunk egy párt kiküldött rajzolónknak Esztergomban készült képeiből.

A herczegprimás temetése örökre emlékezetes marad az esztergomiak előtt. Annyi illusztris vendéget, oly sok papot és vidéki embert évtizedek óta nem látott az ősi érseki város. Valamennyit a mélyen érzett gyász, a résztvevő érdeklődés gyűjtötte Esztergomba. Mind látni akarta halálában az ország biboros főpapját, a kinek élete olyan egyszerű és példás, s halála olyan korai és tragikus volt, mert nem érhette meg azt, a mit évek óta tervezett, hogy esztergomi érsekségének negyedszázados jubileumi ünnepén humanisztikus alkotásaira rátegye a koronát. Eléggé fájlalhatjuk ezt nemzeti kulturánk szempontjából is, mert bizonyára bőven jutott volna ennek is abból a rengeteg összegből, melyet a primás hagyatékában találtak.

Az elhunyt egyházfejedelem palotája tőszomszédságában, a vizivárosi templomban feküdt ravatalon. Az ódon templom főhajójában, közvetlenül a szentély előtt, állt ez a ravatal. A primási palota téli kertjének legszebb ültetvényeiből varázsoltak oda egy kis ligetet s annak a közepére helyezték a lépcsőzetes ravatalt. Erre volt téve a görög stilü alpakka-koporsó, melyben a

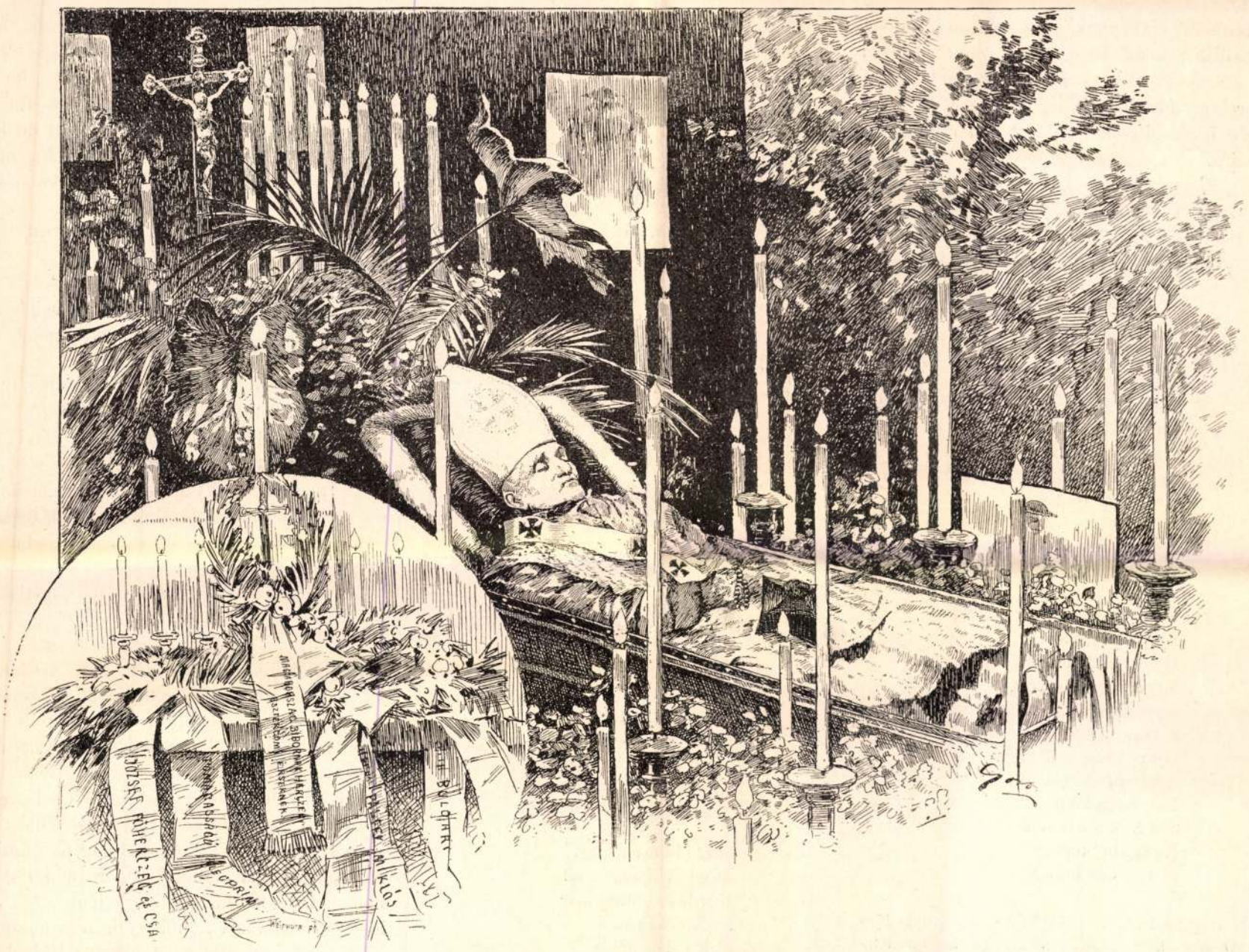

Goró Lajos rajza.

SIMOR JÁNOS HERCZEGPRIMÁS A RAVATALON.

herczegprimás feküdt, úgy, a mint azt első képünk feltünteti. Az agg egyházfő főpapi süveggel a fején s teljes bibornoki díszben pihent ott, feje irányában emelkedőleg, hogy arczát és alakját mindenki láthassa.

Az az arcz nyugodt, hideg s vakitóan fehér volt, mintha csak karrarai márványból lett volna kifaragva. A ravatalra a fekete függönyökkel bevont ablakokon át alig szürődött némi világosság. Az egészet a viaszgyertyák fénye és a kandeláberek lobogó lángja világította meg. A kegyeletes közönség, mely napokon át úgy özönlött ide, mint a leghiresebb bucsújáró helyre, önkénytelenül térdre borúlt a ravatal előtt s imát rebegett a halott lelkiüdvéért.

Még nagyobb volt a gyülekezés a temetés napján. A közönség nem törődött a fojtó, nyirkos ködděl, a dermesztő hidegséggel, ezerszámra tódult a primási palota és a viziárosi templom előtti térre, a hol különben is alig lehetett mozogni. De a katonaság és a tüzoltóság föntartotta a rendet, s egyáltalán úgy a menet, mint a temetés a legszebb rendben folyt le, a mi, *Reviczky Győző* főszolgabirón kivül, főleg *Müller* urnak, a budapesti «Entreprise des pompes funébres» temetkezési intézet főhivatalnokának köszönhető, a ki az esztergomi főkáptalan meghivására utazott Esztergomba s rendezte a temetést és a menetet.

A beszentelés után az esztergomi temetkező-egylet hatfogatu zárt üveges kocsijára tették a koporsót, s úgy indult meg a menet a bazilika felé. Elől a megyei huszár lóháton, azután *Császka* püspök, a pontifikáló főpap, asszisztenseivel s nyomukban a gyászkocsi s ezután a miniszterek, notabilitások, rokonság és gyászoló közönség. A kocsi két oldalán haladtak az esztergomi bányászok bányamécscsel kezükben. Igy indult el a menet a viziárosi templom elől, s rajzunk épen e menet indulását tünteti fel.

Harmadik kis képünk, a ravatalos kép sarkán, a bazilika primási sirboltjának oltárát tünteti föl. Három koszorú van rajta, melyet *József* főherczeg, *Ferdinánd* bolgár fejedelem és a *Pálffy* herczegi család küldött *Simor* János ravatalára.

Dr. K. D.

FEKETE PISTÁNÉ.

Székely népballada.*

Fekete Pistának
A kicsi kertjébe'
Három verébfiu
Minden áldott délbe', —
Három verébfiu
Csak azt csiripolja
Fekete Pistáné
Sós Eleket rontja.

Szóval elémondja
Első verébfiu:
«Láttam a hajnalba'
Fekete Pistánét
Ide jött a kertbe
Három szál virágért,
Egyik rozmarin volt,
A másik viola,
A harmadik virág
Gyenge majoránna. —
A három virágot
Bokrétába kötte,
Sós Elek is ott volt —
Kalapjáho' tette,
Bizony oda tette!»

Szóval elémondja
Másik verébfiu:
«Én is láttam reggel
Fekete Pistánét:
A szomszédba ment volt
Három szál hagymáért,
Sós Elek ekkor is
A kapuban állott, —
Fekete Pistáné
Ott vele megállott. —
Ott vele megállott,
A kezét megfogta,
Két piros orczáját
Két felől csókolta. —
Bizony megcsókolta!»

Szóval elémondja
Másik verébfiu:
«Láttam a délelőtt
Fekete Pistánét,
Az odorba* ment volt
Három öl szénáért.
A három öl szénát
Az odorból hozta,
A lajtorja végét
Sós Elek tartotta.
Erős volt a széna
Fejér lábát szurta.
Fekete Pistáné
Sós Eleket hítta.
Bizony oda hítta!»

* * *

«Te asszony, te asszony!
Mért járt itt Sós Elek!»

«Lelkem drága uram,
Nem járt itt Sós Elek!»

«Te asszony, te asszony!
Ki csókolt meg reggel?»

«Az én kicsi fiam
A' csókolt meg reggel!

«Te asszony, te asszony!
Ki volt az odorba'?»

«Bizony nem tudom én,
Ki volt az odorba'!»

Ott kezét megfogta,
A pinczébe vágta,
Nagy, erős vas zárját
Kétszer is bézárta. —

«Sós Elek, Sós Elek,
Hol voltál a reggel?»

«A hol nekem tetszett,
Ott voltam a reggel!»

«Sós Elek, Sós Elek,
Ki hítt az odorba!»

«Hát, a kinek tetszett,
A' hítt az odorba!»

«Sós Elek, Sós Elek,
Megiszom a véred!»

«A kutyáét iszsza,
De nem az enyémet!»

Akkor a baltáját
Fekete kikapta,
Hármat vágott vele:
Eltörött a balta.
Eltörött a balta
Közepen kettőbe,
Vihetik már Sós Eleket
Ki a temetőbe:
A fekete földbe. —

«Jer ide te asszony,
Mosd ki az ingemet!
Ugy is megetted már
Egész életemet,
Egész életemet!»

«Zsandárok, zsandárok
Szuronyos zsandárok!
Tehetitek már kezemre
Az erős, vaslánczot.
Az erős, vaslánczot,
A béklyót, lakatot:
Szamos ujvári tömlöczben
Tudom, hogy meghalok!»

Följegyezte: MEZŐSSY BÉLA.

* E szép népballada följegyzője a sárospataki ifjusági «Önképző-kör» számára Király Pál budapesti tanártól népköltési adatok gyüjtésére kitüzött pályadijjal jutalmaztatott.

* *Odor*nak nevezik a székelyek a csűr padlását.

VÉN EMBEREK NYARA.

Elbeszélés.

Irta JÓKAI MÓR.

(Vége.)

Hogy mi történt a kortinák mögött, azt csak sejteni lehet, de reprodukálni nehéz.

Legkönnyebben szabadult a csávából Dusi pajtás; mert az, a mint az ő Katiczája rágyújtott a két vendéghölgy kritikájára, s elkezdte a filippikát az operette-énekesnőkről és a tönkrejutott, hopponmaradt grófnőkről, a kik mellett még mindig extraféin qualitás egy becsületben meghizott hűséges gazdasszony, s még azok stikliroznak ő ellene: — hát akkor Dusi kapta a kalapját s elmenekült a klubba, onnan meg a Steingasznerbe, s ott filkózott éjfél után egy óráig. Mikor haza került, s Katicza asszony újra elővette a félbeszakadt vitát, azt kérdé tőle Dusi: «Kincsem, kezded *már* a mait, vagy *még* a tegnapit végzed?»

Ellenben sulyos kényszerhelyzetbe jutott a Bebus; mert ő szerfelett megterhelte a gyomrát a malaczpörkölttel; úgy, hogy le kellett neki feküdni, s a felesége fél-éjjel borogatta a gyomrát melegített zabbal. El lehet gondolni, hogy minő prédikációkat kellett végighallgatnia!

De legrosszabb volt Stefi állapotja. Mert az ő felesége nem szólt semmit; finom nevelésű hölgyek nem pörölnek. Hanem azt teszik, hogy nem felelnek semmi hozzájuk intézett kérdésre. Emlegetheti Stefi pajtás a mai ebédet, fánkot, vesepecsenyét s a többit, nem jön rá észrevétel. Legfeljebb leül a grófnő a zongora mellé és variácziókat játszik Brahmstól. Ez a legkegyetlenebb methodus, mikor a zongora által tudatja az asszony a rossz kedvét.

Valamit kell kigondolni, hogy a pártot együtt tartsuk!

Megvan!

A nélkül, hogy spiritiszták lettek volna, egyszerre mind a hárman ugyanazon gondolatra jöttek.

— Kedvesem, a jövő vasárnapi ebéden neked új ruhában kell megjelenned.

Ezzel az indítvánnyal lépett fel mind a három férj a maga parlamentje előtt.

S ezt az indítványt még soha sem utasították a pénzügyi bizottság elé. En-blok el lett fogadva.

Következett az ebéd-turnusban Bebus és Melodiána.

Melodiána asszony egészen más methodust követett.

Ő az egész ebédet, az alfától az omegáig, a Grand-Hotelnél rendelte meg. Annak a tányérjai, étszerei, aufszatzai pompáztak az asztalon. Fehér kötött keztyűs pinczérek szolgáltak fel.

Mikor a soupe Julienne megjelent, a laskának vagdalt rettenetes sárgarépával és petrezselyemgyökérrel, Dusi pajtás gyász előérzettel sugá a szomszédnője hátán keresztül a Bebusnak:

— Barátom, én úgy érzem magam, mintha a nagy pártlakomán volnánk, s előre tudom könyvnélkül az egész menüt. Most jönnek az apró hacheépástétomok. Azután jön a saumon du Rhin, tartár szószszal, galambbegy-salátával. Következik egy félig nyers filet de boeuf a la

Gladstone, a kit az én fogam el nem fog; azután jön egy tál zöldborsó felhigított enyvben: maga után vonva, őznemességet nyert ürüderekat kápri mártással, hozzá salade a la Metternich; végezve egy bombe d'ananászszal, a la Rubinstein!

Csakugyan minden úgy következett egymás után, szórúl szóra. Egy élethű pártlakoma. Csak a pártelnök felköszöntője hiányzott belőle.

A tálalás is nagyon lassan ment. Minden ételt fel kellett elébb itthon melegíteni, mert, a míg a Grand-hotelből idáig jött, kihülhetett.

Legalább az alatt idejük volt a szomszédoknak egymással konverzálni, a mely előjognak kiki bőségesen vette is hasznát, s az alatt zsemlyét evett s iszogatta hozzá a dugószagú bort.

És mindenki igen kellemesnek találta a szomszédját és a szomszédnőjét. Hja! A mi a másé!

A Dusi udvarolt a grófnőnek, a Stefi Melodiánának suttogott lekötelező bókokat, s a Bebus a Katiczával folytatott igen élénk párbeszédet, úgy, hogy utoljára igen jónak találták ezt a mai ebédet.

Hanem azért nem kell hinni, hogy semmi veszedelem nem volt.

Férfiaknak nincs meg az az adományuk, hogy az egyik szemükkel ide, a másikkal meg amoda nézzenek; de meg van ez adva a nőknek. A nők még arra is képesek, hogy az egyik fülükkel azt hallgatják, a mit az udvarlójuk beszél, a másikkal pedig kontrollozzák a férjemuram suttogásait.

Jaj lesz szegényeknek, ha haza kerülnek.

— De nagyon tűzbe hozta férjem uramat a grófnő közelléte, kezdé Katicza asszony.

— Hát hiszen nem álltam be néma barátnak! felelt rá Dusi pajtás. — Az egy magas míveltségű persona. Milyen szépen tud zongorázni!

Zongorázni pedig Katicza asszony nem tanult.

Melodiána egészen skandalizálva volt a fölött, milyen bensőséggel dűlt oda Bebus Katicza asszony székének a karjára, mikor vele beszélt. Nagyfokú botrány volt.

— No hát mit beszéltem vele? Azt kérdeztem tőle, hogyan teszi el télire az eczetes uborkát, hogy az olyan keményen megmarad. Hát magától csak nem kérdezhetek ilyet.

A grófné pedig csupa gyászindulókat és operai haldokló finálékat zongorázik Stefi pajtás előtt. Ez a szemrehányás, kottákban kifejezve, a miért a szép énekesnőnek oly feltünően udvarolt az ebéd fölött.

— Haj! haj! — sóhajtozik erre válaszképen Stefi. — Hát még elénekelve milyen szépek ezek a dalok!

Elénekelve! Hát lehet-e ennél kegyetlenebb sértés egy asszonyi szívnek?

No de megállj! Ha te úgy, én is úgy!

Következett a harmadik vasárnap, a harmadik ebéd.

Természetesen ismét új öltözet minden részről. A nélkül ez nem megy.

Stefi felesége ki akart tenni magáért. Ő a két extremum mellett a középutat választá. Meg akarta mutatni, hogy ő is ért a konyhaművészethez, azért ha nem született is szakácsnői koronával a homlokán. Már egy nappal a lakoma előtt elkészített minden eltartható ételeket s egyebekre nézve is kellőleg ellátta magát. A levesbe csak a Liebig-féle húskivonatot kellett betenni, hogy tökéletes legyen; a pecsenyéről csak az aspik-körözet hiányzott; s a szulcznak csak meg kellett még fagyni; más hibája nem volt. Még azt is meg akarta mutatni, hogy fánkot is tud különbet sütni a Katiczánál, — a szakácskönyv utasítása szerint. Egész nap be volt kötve a feje.

Az az előnye volt Katicza fölött, hogy a míg annak déli egy órakor kellett készen lenni az ebéddel: ő neki délutáni öt óráig volt hozzá ideje.

A vendégek együtt voltak már és éheztek. Öt órán túl «a nép haragja nagy»!

Bebus nyugtalankodott. Mért nem tálalnak már? Mi nincs még készen?

Végre kisült az állapot!

Délelőtt elfelejtettek kenyeret hozatni, s épen a pékek sztrájkja volt napirenden. Délután nem lehetett se kenyeret, se zsemlyét kapni. Az inas két órája, hogy odajár kenyeret hajszolni. Végre kitalálta az okosságával, hogy legjobb lesz a speczerájos boltból felvásárolni a vegetáriánusok számára készült Graham-czipókat, meg az utczán árult sóspereczeket; ezeknek a közvetítésével végre megkezdődött az ebéd.

Csakhogy a nagy várakozás miatt a levesek el voltak főve, a sültek el voltak égve, a tészták össze voltak esve. A versenyre szánt fánkok két darabba voltak válva, úgy, hogy Katicza azt mondta róluk a házi asszonynak:

— Kedvesem, hidd el, hogy ezek a fánkok, fánknak tökéletes talkedlik; hanem talkedlinek tökéletes fánkok.

A szulczok ellenben elolvadtak, úgy, hogy azokba pereczet lehetett aprítani és úgy felkanalazni.

Az egész lakoma — a pékek sztrájkja miatt — nagyon rosszul sikerült.

Ilyenkor pedig kitünik az asszonyok összetartása.

Nincs rá eset, hogy egy nő fitymálja a másiknak megbukott főzeményét. Ellenkezőleg siet mindegyik eltakargatni az észrevett hibát s a szomszédjának a figyelmét másfelé terelni. Ebben az egyben van közöttük valami szent álliánsz. A nők soha nem mutatják magukat olyan szeretetreméltónak, mint egy megáporodott lakoma alatt.

Most már ők udvaroltak a szomszédjaiknak.

A harmadik ebéd után hazatérve már a férjek tartották otthon a gárdina-szónoklatokat.

— Hallja kedvesem; a mi sok, az már sok!

— Megbocsásson barátném, de igazán vaknak kellene lennem, ha nem látnám, a mik körülöttem történnek.

— Asszony! Azt mondom, hogy minden türelemnek megvan a határa!

És most a Dusi, Stefi, Bebus pajtás többé fel sem jár a klubba; hanem otthon ül és őrzi a feleségét, — a másik kettő ellen.

. . . . . .

Csak nem jó a körtefának egy évben másodszor is virágzani!

BALDUIN HERCZEG TEMETÉSE.

A belga trón várományos (praesumtiv) örökösének, Balduin Lipót Fülöp herczegnek, Fülöp flandriai gróf fiának s I. Lipót belga király unokájának váratlan halála, jan. 22-én, alig 22 éves korában, mélyen elszomorította a belga királyi családot, mert az értelmes és szeretetreméltó ifjú herczeg sok szenvedéstől sujtott szülőinek s a királyi párnak kiváló büszkesége volt. Maga a belga nép is érezte ezt a nagy veszteséget s a gyász egészen önkéntesen nyilatkozott, különösen a főváros lakóinál, kik habozás nélkül kimondották, hogy ez a váratlan eset nemzeti csapásnak tekinthető.

A fiatal herczeg temetése január hó 29-én, csütörtökön, ment végbe. A holttest díszravatalát a brüsszeli palota főelőcsarnokában állították fel. Hármas koporsó zárta be a tetemet, kettő tölgyfából, fehér selyem szegélylyel s a legkülső rózsafából, ezüst díszítéssel: oroszlánfejek a sarkokon s egy nagy lap, melyen az elhunyt herczeg neve és czímei, születésének és halálának napja s a belga hadseregben betöltött karabélyos kapitányi rangja voltak felsorolva. A malinesi bibornok-érsek végezte a gyászszertartást St.-Gudule templomában, Brüsszelben, s a beszentelés a laekeni királyi palotához tartozó templom sírboltjában történt, hol a magyar királyi családdal is oly sokszoros rokonsági viszonyban álló belga királyi családnak már több tagja nyugszik.

Balduin herczeg. — 1890 évi fénykép után.

A VILLAMOSSÁG CSODÁI.

Franczia és angol szaklapok folyvást új és új meglepő dolgokat közölnek a villamosság sokféle alkalmazásáról.

Az alább felsorolt nehány adatból kitünik, hogy Amerika és Angolország szaktudósai e részben egymással versenyezve, eddigelé az elsőbbséget e téren dicsőségesen fentartották.

Hughes, Preece, Stroh és *Roberts* urak, széles körökben ismert híres elektrikusok, egy villamos gépet találtak fel, melyet *Elektro-Phonoscope*-nak neveznek, és mely különös szerkezetével a *távollátás* problemáját oldja meg.

Ugyanis az *Elektro-Phonoscope* segítségével a féllel, kivel érintkezni akarunk, telefonikus összeköttetésbe jutva, annak nem csak hangját, hanem alakját és arczkifejezéseit is tisztán kivehetjük.

Az új találmány az angol postahivatalok legközelebbi nagygyülésének be fog mutattatni. Az *Elektro-Phonoscope* a század legfényesebb találmányainak egyike.

Nem kevésbbé érdekes egy nagyhírű amerikai gépészmérnök terve, ki a *mekhanikus nyomdasajtó* helyett a *fényképészet* működését veszi igénybe.

Nagyszerű terve valósításához már oly közel jár, hogy a sikert biztosan várja. A fényképészeti benyomás gyorsaságát mindenki ismeri. Most még csak arról van szó, hogy például valamely hirlapi hasáb *negativ* felvételét oly papiroszalagra lehessen állandósítani (fixirozni), melyről egy másodpercz alatt száz másolat leperdüljön. Alig gondolható, hogy ily érzékeny papiros feltalálható ne lenne, mikor aztán a gép további szervezete körül egyéb nehézségek elő nem fordulhatnak. Magától értetődik, hogy az új találmány a mostani nyomdászati rendszer tökéletes átalakulását vonná maga után.

Ott, hol a villamosságot már hosszabb idő óta alkalmazzák, annak hasznát most számokkal is kitüntetik.

Igy a *Szuezi-csatornában a villamos világítás* behozatala óta, a forgalom meglepő gyorsasággal emelkedik. Míg 1887-ben csakis 371 különféle nagy gőzös és vitorlázó hajó tette meg éjjel az utat a csatornán keresztül, 1890-ben ezek száma már 2954-re rugott. Azonkivül a csatornán való áthaladás ideje negyven százalékkal rövidebb lett.

Ha most e nagyszerű eredményt más szempontból birálgatjuk, kitünik, hogy a csatorna villamos kivilágítása ugyanazon sikert idézte elő, *mintha a csatorna szélessége 21 méterrel kibővittetett volna*. Jelenleg a Szuezi-csatorna csak 32 méter széles, a fennemlített 21 méternyi kibővítés pedig legalább is 100 millió frankba került volna.

Nem kevésbbé érdekes *Fitzgerald*, detroiti (amerikai) mérnök statisztikai kimutatása, melyből kitünik, hogy jelenleg Amerikában bizonyos számú tízezer-lóerejű állandó motorok léteznek. Ezeknek áramlata mintegy *8000 villamos* motorra oszlik szét, egy *tized lóerőtől* kezdve, teljes tíz ló erejéig. Ide a közutak (tramvay) nem számíttattak. A közönség bizalma a villamos motorokhoz már annyira elterjedt, hogy nem múlik nap, melyen 20—100 lóerejű gőzgépek helyett villamos szerkezetek felállítása ne történnék.

Chicagóban, egy ottani nyomdában, a 48 lóerejű gőzgép fűtőszerkezete elromolván, ennek kiigazítása legalább is *három hetet* vett volna igénybe. E helyett a központi villamos-telepből oda vezetett áramlat a gépet *azonnal* használhatóvá tette, úgy, hogy a napilap nyomatása egy napig sem szünetelt.

A HÓ ALATT.

Elbeszélés.

Jermolov Iván után oroszból fordította T—a.

«Holnap 3 órakor. *Szimonov* államügyész».

Ennyiből álló táviratot kaptam Szimonov főállamügyésztől. Hiába törtem fejemet a rejtélyes üzeneten, sehogy sem tudtam a dolog nyitjára akadni. Annyi bizonyos, hogy a főállamügyész nem hiába sürgönyözött, még pedig a hivatalos vonalon, és valószínüleg azt akarja jelezni, hogy holnap ide várjam. Ámde a hőmérő — 29 fokot mutatott, azonkivül pedig tiz nap óta folytonosan esett a hó. Ebből azt kellett következtetnem, hogy fontos és sürgős teendők teszik szükségessé a főállamügyész ide jövetelét. Börtöneinkben szép számmal találkoztak mindenféle állásu és rangu tolvajok, rablók és utonállók, de ezek kedvéért *Szimonov* bizonyára nem kel útra. Az ő kezén leginkább csak féleszű forradalmárok, összeesküvők és nihilisták fordultak meg, kikkel nagyon is sommásan szokott elbánni. Mindenek fölött pedig abban tudott gyönyörködni, ha a legcsekélyebb dologból is nagyra felfujható vizsgálatok keletkeztek. Így például keresztülvitte, hogy egy ízben nem kevesebbet, mint tiz tábornokot kellett a Kaukázusból Kievbe utaztatni, kik aztán egy nevezetes perben, mint terhelő tanuk szerepeltek, de mindennek daczára a vádlottat fölmentették, mivel Szimonov ennek vagyoni viszonyait nem ismerve, az arany hatalmát semmibe sem akarta venni. Azóta emberem egészen megváltozott, valóságos aszkéta lett belőle, kit bátran lehetett volna az Athos-hegybeli számtalan zárdák egyikébe mint mustrapéldányt felvenni. Ekkor értésére adták, hogy hóbortosságait nem igen kedvelik «oda fenn» és sokkal jobb lenne, ha minél aktuálisabb dolgokkal foglalkozva, helyét derekasan betöltené.

«Mai napság a tompa harangnak és háromlábú asztalnak nem igen veszik hasznát», mondja egy ó-orosz közmondás. *Szimonov* tehát feltette magában, hogy ezentúl nagyon is éles és hegyes metszőszerré fog változni.

Mindenekelőtt elmentem a fogház parancsnokához, kinek a magas rangú hivatalnok megérkezését jeleznem kellett.

Ribar felügyelő, ki valamikor a szentpétervári erődben mint börtönőr készült e nevezetes pályára, majd hanyatt esett ijedtében, midőn Szimonov nevét hallotta.

— Szent Nikifor védszentem oltalmazzon! — kezdé a derék férfiú, — nem tudom, mit jelentsen ő exczellenciájának látogatása? Valószinűleg ismét gonosz emberek tartózkodnak Tambovban, kiket nem ismerünk. Hej! nem hiába mondta a multkor feleségem: «Pál Petrovics, valami nagy baj fog érni, mert a fagyos káposztát megrágták az egerek». Tessék, itt a baj, végünk van!

— Na, na, Pál Petrovics, — vetém közbe, — a kinek rendén a dolga, annak nincs mitől tartania. Ha itt a városban gonosz emberek tartózkodnak, ahoz kegyednek semmi köze.

— De kérem, Sándor Alexandrovics, nem tudja, hogy mindig az ártatlan ember iszsza meg a levét!

Ribar Pál Petrovics ezen szavaiból megértettem, hogy épen az ő dolga nincs rendén és valószinűleg ezért fél a hatalmas úr megérkezésétől.

Mint vizsgálóbirónak tudnom kellett, mi történik a fogházban, de 5-600 rabnál hamar előfordulhat valami rendetlenség, mely figyelmemet kikerülte.

A főállamügyész bizonyára engem akar látni, mielőtt valami intézkedést vagy parancsot kiadna, és akkor majd megtudom, miből áll a dolog.

Lakásomra visszatérve, a kapu alatt két embert vettem eszre, kik reám várhattak, mivel az egyik felém fordult és prémes süvegét már husz lépésnyire levette.

— Mit akartok? kérdém, a kapu küszöbét átlépve.

— A kazáni szent szűz áldja meg lépteidet! felelé az egyik.

— Szent György oltalmazzon meg! folytatá a másik.

E szavakból észrevettem, hogy ó-hitü oroszokkal van dolgom, kik valószinüleg nagyon rossz fát tettek a tűzre, mert különben az ünnepélyes megszólítás bizonyára elmaradt volna.

— Köszönöm a jó akaratot, — mondám ajtóm felé fordulva, — és ha nem sokból áll, a mit tőlem akartok, ám ki vele!

A két muzsik belépett utánam a szobába és mindenekelőtt a falon függő ikon (szent kép) előtt háromszor keresztet vetve, egyik igy kezdé el mondókáját:

— Tudod, uram, a szegény ember mindenüvé sántítva jut el, azért ne vedd rossz néven, ha bajunkat rögtön meg nem fogod érteni. Én és Timon Platonovics sógorom halászok vagyunk;

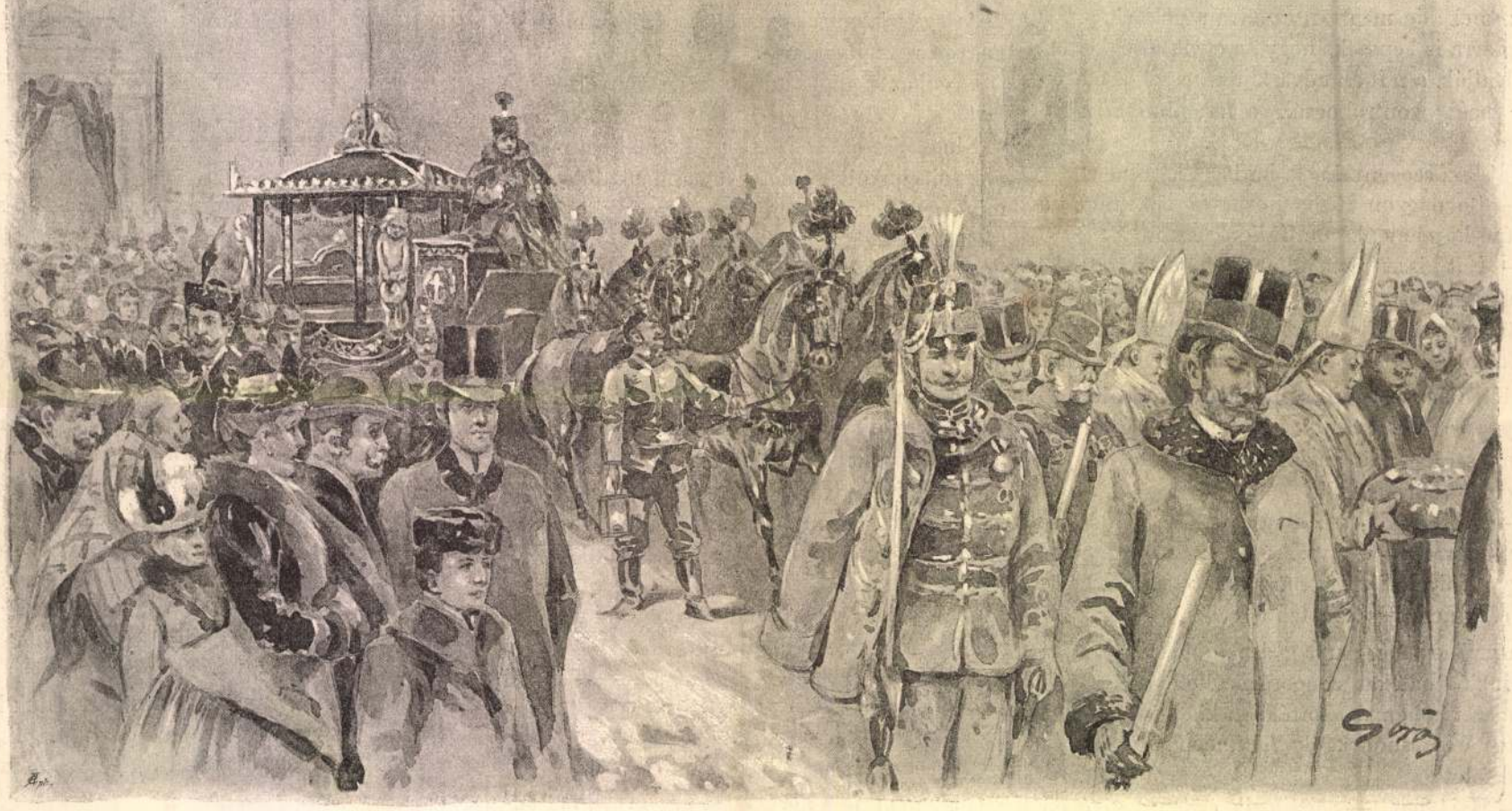

Goró Lajos rajza.

A HERCZEGPRIMÁS TEMETÉSE. — A TEMETÉSI MENET ELINDULÁSA AZ ESZTERGOMI VIZI-VÁROSI TEMPLOMTÓL.

diszített, szűk, gombos czipő, a melyben járva rendesen feltörték a lábukat. Nehányuk keztyűt és esernyőt is vásárolt. Ezüst- meg aranygyűrű, fülbevaló, arany-ezüst pénzből és kagylóból való nyaklánczez nélkül már alig lehettek el, de ezeket gyakran zálogba tették. Társas érintkezésökben a szilajság és finom modor furcsa vegyülékét mutatták, de ez utóbbit csodálatosan rövid idő alatt sajátította el néhány fiatal leány.

A még Alcsúthon maradt férfiak mint uradalmi kocsisok igen jól végzik dolgukat és beletörődtek abba, hogy készpénz fizetést és természetbeli járandóságokat kapjanak.

Azok számára, kik a megyei hatóság kívánságára eltávoztak, kieszközöltem az engedélyt, hogy régi jogosultságuk szerint szekeret, lovat tarthassanak, bizonyos vagyok tehát abban, hogy gyakran meg fognak engem látogatni.

Gida, gr. *Almássy* Kálmán, *Beniczky* Gábor, Megyeri *Krausz* Izidor és *Tolnay* Ákos virágokkal ékesített lovakon nyargaltak a széles kocsiuton, rendezkedve itt is, ott is.

Három órakor kezdődött meg a virágos kocsik felvonulása és egy óra mulva a korcsolya-csarnok előtt huzódó félkörben állott fel a gyönyörüen diszített kocsik hosszú sora. Négy órakor a förendező intésére megkezdődött a korzó. A kocsik lassú ügetésben haladtak egymásután a Stefánia-úton az István-útig, honnan visszafordultak és megkerülve az ártézi forrás környékét ismét visszatértek. Igy ment ez a keringés másfél órán át szakadatlanul.

Az első felvonulásnál a bámulat moraja zugott végig a tömegen. A fogatok pazar fénynyel és megkapó izléssel voltak diszítve. Élővirág és művirág-sátrak borultak a kocsikra, melyekben bájos leánykák, szépséges asszonyok, vagy ismert fővárosi gavallérok ültek. Egyik kocsi madárfészket ábrázolt, melyből kedves hölgyek kandikáltak ki. Fejük fölött fehér hattyu lebegett. A másik kocsi motivumait napraforgók azalatt, míg a nagyobbik ló egyet lépett. Mágnásaink egy része négyes és ötös fogaton vonult ki és stilszerüen voltak diszítve a kocsin kivül a lovak is.

A korzóban részt vett fogatok közt a nevezetesebbek voltak gróf *Károlyi* Istvánné sárga akáczvirágos fogata, melyet mult számunkban mutattunk be, gróf *Bethlen* Andrásné, özv. gr. *Károlyi* Viktorné, báró *Lipthay* Béláné, gróf *Berchtold* Rikhárdné, gróf *Csekonics* Jánosné, gr. *Zichy* Livia, gr. *Zichy* Aladár, gr. *Szapáry* György, gr. *Wenckheim* Frigyesné, gr. *Károlyi* László, *Latinovics* Ernő, báró *Atzél* Béla, *Rohonczy* Gida, *Fenyvessy* Ferencz, *Dániel* Ernő, gróf *Andrássy* Gézáné, *Beniczkyné Bajza* Lenke, gr. *Károlyi* Tibor, gr. *Andrássy* Gyula, báró *Sennyey* István, gróf *Karácsonyi* Jenő, báró *Révay* Gyula, *Miklós* Ödön államtitkár, *Vigyázó* Sándor, gróf *Batthyány* Elemér, gr. *Széchenyi* Aladár, *Blaha* Lujza és *Küry* Klára szépen diszített fogatai.

Tarkította a menetet egy óriási pezsgős kocsi, melyről magyar ruhás leányok osztogatták jó

Goró Lajos rajza.

A VIRÁGKORZÓ A VÁROSLIGETBEN.

VIRÁGKORZÓ BUDAPESTEN.

A ki valaha megfordult Nizzában, vagy valamelyik olasz városban és részt vett a «bataille de fleure» vidám, újongó ünnepén, nem felejti el soha azt a szingazdag, érdekes látványosságot, mely az embert felvillanyozza, gyönyörködteti és elragadja. A nizzai virágkorzó hű utánzatát láthattuk Budapesten az «Otthon» írók és hirlapírók köre májusi ünnepélyeinek sorozatában, melyeket az ország tűzkárosultjai javára rendezett.

Hangadó főurainknak és a Tattersall igazgatóinak érdeme, hogy a virágkorzó fényesen sikerült és sok tekintetben felülmúlta a bécsi virágünnepélyeket is. Május 20-án, a virágkorzó napján, gyönyörű tavaszi nap virradt a fővárosra. Délután ezer meg ezer ember sietett ki a városligetbe, melynek az Andrássy-út torkolatától az István-útig terjedő része el volt zárva. A Stefánia-út mentén emelt tribünök leginkább női közönséggel teltek meg, míg a közönség nagy része a sétaut két felén foglalt állást.

A véges végig kigyózó embertömeg közt kokárdás athléták és diszbe öltözött tüzoltók ügyeltek a rendre, mig a förendezők: *Rohonczy* szolgáltatták. A négy kerék négy óriás napraforgó volt s a kocsi fölé boruló sátor is napraforgóból készült. A harmadik hintó orgonalugassá volt varázsolva, a negyedik Makart-csokrot mutatott, melyet mosolygó leányfejek tarkítottak, az ötödik lótuszokból és sásból volt összealkotva, mintha a Nilus partjáról telepítették volna ide.

A mit a virágkertészet és diszművészet alkotni képes, azt mind látni lehetett a kocsikon, melyeknek művészi dekorálásában elsőrangú festőművészeink is részt vettek. A tervet legalább ők adták a művészi formákhoz.

A kocsik diszítésében rendkivüli volt a változatosság. A hány szimbolikus virág és növény van, annak mindnek kiváló szerep jutott. Rózsa, liliom, orgona, szegfü, pipacs, chrisanteum, sás, pálma, nefelejts, akáczvirág, gyöngyvirág, búzavirág, lapdarózsa, és a mezei virágok száz faja elegyedett össze abban a virágerdőben, mely a Stefánia-úton végig kigyózott és bódító illatot árasztott szerteszét.

Feltünést keltett a czirkuszigazgató sárga és piros virágos tarantánja, mely elé három ló volt fogva. Középen egy nagy ügető ló és oldalt két kis orosz mén. A kicsi lovak épen kettőt léptek pénzért a pezsgőt, és a czirkusz óriási látványos kocsija, mely előtt trombitáló hirnökök haladtak.

A kocsikban virágkosarakban voltak felhalmozva a dobálásra szánt virágok és bokréták. Némelyik kocsi valóságos virágkosár volt, melyből a bennülőnek csak a feje látszott ki. Az első körülkocsizásnál még szórványosan dobálták a virágot. A közönséget annyira lekötötte a kápráztatos, kaleidoszkopszerű látvány, hogy mozdulatlanul, mintegy elbüvölten állt az út mentén képződött embersorban. A kocsin ülők egymást szemlélgették és lesték a hatást, melyet megjelenésük tett.

De a mint az első meglepetés és bámulat szertefoszlott, megeredt a dobálózás jobbról-balról. A kocsikból egész virágesőt szórtak a közönségre, mely szintén elkezdte dobálni virággal a kocsikban ülőket. Mentől többször fordultak meg a kocsik, annál élénkebb és általánosabb lett a virágszórás.

Estére hajlott az idő, mikor vége szakadt ennek a páratlanul szép, elegáns és fesztelen mulatságnak, mely a mellett, hogy a társadalom legkülönbözőbb elemeit összehozta, kerek tizezer forint összeget jövedelmezett a sinylődő tűzkárosultak javára.

Dr. K. D.

rolt vala, a czigány nyelven kivül magyarul, tótul, csehül és németül beszélt.

Sátrakban éltek és különös idegenkedéssel viseltettek más lakások iránt, még a legszigorúbb télben is.

A kenyérsütéshez egyáltalában nem értettek, és azt nálam sem tanulták meg. A *bokhályi*-t finom lisztből kemény tésztává dagasztva és forró hamuban megsütve, nagyon jól készítették. Legkedvesebb eledelök a hús volt, és régebb elhullott állatok húsától sem irtóztak, melyet lehetőleg eczettel főztek meg. Midőn a csapat már nehány hónap óta nálam le volt települve, egy antraxban elhullott tinót mélyen elásattunk és — mivel ismertük embereinket — három nap és három éjen át őrséget állítottunk a helyre. A negyedik éjszakán, midőn az őrség eltávozott, kiásták a tinót és vig lakzit csaptak. Ez alkalommal egy légy megszúrt egy fiút, ki orrán és nyakán antraxban megbetegedett, de a budapesti klinikán megoperálták és tökéletesen felépült.

A gyógyulás általában minden sebesülésnél nagyon gyors, a mi a gyakori, néha a legcsekélyebb dolgok miatt keletkező, véres verekedéseknél könnyen megfigyelhető. Egyszer verekedés támadt két egymás mellett kovácsoló férfi közt, mivel az egyik tüze jobban égett és fúvója jobban működött. Mivel épen közel voltam, a lármára oda siettem és rendet csináltam. Az egyik férfi vastag faággal a koponya hátsó részén olyan sebet kapott, hogy a csont látszott. Antiszeptikus kötést alkalmaztam és 48 óra alatt beállott a teljes gyógyulás. Orvosom iránt nem viseltettek bizalommal, de az én antiszeptikus szereimet (ugyanazok mint az orvoséi) jónak találták és főleg a «galbano drap» (sárga gyökér), a jodoform-por megnyerte teljes bizalmukat.

A pénzzsarolásban való rendkivüli leleményességüket fényesen bebizonyították velem szemben, midőn a koldulástól eltiltottam őket és nekik elvből nem adtam olyan pénzt, a melyet nem munkával kerestek. A munkadíjba az élelem is bele volt számítva, mert készpénzzel általában nem tudnak bánni. Majd egy ruhadarabot kértek, melyet aztán eladtak, majd pedig Budapestre fürdőbe kivánkoztak, hogy köpölyöztessék magukat. Nehányan el is mentek oda, mások pedig pálinkára költötték a fürdőpénzt.

Értelmiséget és gyors felfogást nem lehet tőlük elvitatni. Ennek megfigyelésére volt alkalmam rövid ideig fennállott czigányiskolámban, melyet 6—15 éves mindkét nembeli gyermekek látogattak. Rácz András, róm. kath. káplán, ki rövid idő alatt elég folyékonyan megtanult czigányul beszélni, nagy sikerrel vezette a tanitást. Főleg az ének és szavalás nagyon jól ment; hosszabb költeményeket és beszédeket is könyv nélkül megtanultak a legrövidebb idő alatt. Ebben főleg egy Kolompár Bangó nevű tiz éves fiu tünt ki. Ez egyszer mint családjának előörse egyes-egyedül tette meg az utat Miskolcztól Alcsúthig.

Munkára a felnőtteket csak nagy nehezen lehetett szoktatni. A répa-kiszedés, trágyahordás és kőgyűjtés még meglehetősen folyt. Földi munkálatokat ellenben nehány napon át nagy nehezen és hátfájásról folyton panaszkodva végeztek. Majd szakmányba, majd napszámra akartak dolgozni. A kovácsmunkánál itt is bebizonyult az érczkezelésében való hagyományos jellemző ügyességök. Három-három férfi egy-egy ülőt s fúvót kapott, a többi szükséges szerszámokkal. Régi szerszámokból kitünő fúrókat készítettek; mindenféle régi vasból lánczokat, hevedereket, kankókat, szegeket, stb. csináltak az egész gazdaság számára.

De ekkor közbe jött a katonai utóállítás, mivel most tudták, hol tartózkodnak. De ők csökönyösen megmaradtak régi felfogásuk mellett, hogy ők ősi kiváltságaik alapján mindenkor fel voltak mentve a hadi szolgálat alól; a legtöbb család, beleegyezésem nélkül megszökött; és a vármegye tilalma daczára, Székes-Fehérvártt szekeret, lovat vettek és Miskolczig kóboroltak. Vajdájok, ki azon okból, mivel vissza akarta volt tartani őket a munkától és az iskolalátogatástól, elbocsáttatott és Székes-Fehérvártt internálva volt, hozzájok csatlakozott és tovább vezette őket. A vajda 18 éves volt; felesége, egy 24 éves szépség, igen jó eszű asszony, volt a tényleges vezető. A csapat csakhamar megunta ezt a gondozást és 1—2 hónap mulva ismét visszatért hozzám. Én most már mindnyájokat az utóállitási bizottság elé vezettettem, de közülök egy sem vált be, a mit én körülbelől előre tudtam, mivel mindnyájoknál hiányzott az előírt mérték.

Midőn ismét a fürdőlátogatás kivánsága merült fel körükben és én, tekintettel az akkor Budapesten uralkodó kholerára, megtagadtam annak teljesítését, kinyilvánitották, hogy a sátoros czigány (cserhári) kholeramentes és ezt a következő elbeszéléssel erősítették meg: «Midőn a czigányok sok idővel ezelőtt a magas hegyeken lévő őshazájukat elhagyták vala, hogy a nagy világba vándoroljanak, a nagy síkságon a gonosz *Urme*,* a kholera uralkodott, ki minden embert megölt, a kinek közelébe fért. Ekkor a czigányok gyors lovaikon menekültek és egy nagy folyón (Ganges?) átkeltek; a gonosz *Urme*, kinek nem volt lova és gyalog futott, a nagy vízben nem tudott messzire eljutni és kénytelen volt visszatérni a nélkül, hogy csak egyetlenegy czigányt is megölhetett volna. Azóta a kholera sohasem közeledik a czigányokhoz, mert fél, hogy ismét a nagy folyóba csalják.»

A letelepült czigányok 1872—73-ban, a mint tudomásomra jutott, sokat szenvedtek a kholerától, a sátoros czigányok ellenben nem; talán azért, mert életmódjuk nagyon megedzette őket, a többi néppel kevésbbé érintkeznek és a helységeken kivül egészséges, fris levegőben táboroznak. Ki a legnagyobb fáradalmak elviselésére nem alkalmas, az már gyermekkorában elhal.

Betegségek egyévi nálam való tartózkodásuk ideje alatt alig fordúltak elő. Egy asszony, ki nehéz szülés folytán benső sérüléseket szenvedett, nehány hét alatt, különös ápolás nélkül, felépült. Egy egyéves fiu *pneumiá*-ban megbetegedett, de nehány nap mulva meggyógyult. Midőn a számukra épített kunyhókba beköltöztek, majdnem mindnyájan megkapták az akkortájt uralkodó influenzát, de enyhébb alakban; midőn őket azonnal sátrakkal ajándékoztam meg, a baj rögtön megszünt.

Mig a letelepült czigányok többnyire nagyon sötét bőrűek és a szőke köztük nagyon ritka, a sátoros czigányok többnyire világosabb szinűek és szőkék is elég gyakran fordulnak elő köztük. Nem tekintve a fajvegyülést, mely bizonyára mindkettőjöknél előfordul, ezen körülmény többek közt talán a czigányoknak azon hagyománya mellett szólhatna, mely szerint ők magasabb kasztból származnak, mely soha sem dolgozott; mert Indiában is a magasabb kasztok világosabb szinüek és nem dolgoznak. Ez megegyezik az általam nagyra becsült tudós és czigányismerő, *Ch. G. Leland* állításával.

Nálam való tartózkodásuk ideje alatt volt alkalmam megfigyelni a néphit némely jelenségét, melyeket *dr. Wlislocki Henrik* oly behatóan és érdekesen rajzol. Nehány általa fel nem említett hiedelmet, valamint az általa felsoroltakhoz nehány váriánst itt közlök.

A menyéttől (hölgymenyéttől) nagyon félnek, főleg ha ágaskodik és fú; azt hiszik, hogy ezen állat fuvása mindennemű betegséget és vállalkozásuknál szerencsétlenséget okoz; neve is *phurdini*, *phurdel* — fú szóból ered. Az ürge *pekenyucza*, (a szerb *tekunica*-ból) ellenben kedvelt eledelök és fogása czigányaink különlegessége.

Midőn a csapatom számára épített földkunyhókba kellett behurczolkodniok, senki sem akart az utolsó kunyhóba beköltözni; mindnyájan erősen állították, hogy ott éjjelente rossz szellemek, a *ruvánus*-ok járnak; kérésökre e ház kovácsműhelynek rendeztetett be. Ez a dobozi pusztán történt; de még érdekesebb a Göböljáráson történt eset.

Ott egy hajdani téglavető helyen, hol még 40 évvel azelőtt letelepített czigányok dolgoztak, egy domb lejtőjén, szép erdő szélén, patakhoz közel újra felépittettek a hajdan fennállott lakások. Az első nehézség az volt, hogy egy hajdani pinczében, most agyaggödörben, szerintök egy *Phuvus* (földalatti szellem) lakott, ki nekik nem hagyott nyugtot. E gödröt betöltettem. Most már a békák meg a kigyók voltak azok, melyek a patakból kiszállva, a vidéket veszélyessé tették, és a melyek mögött a *Nivási*-k (vizi szellemek) rejtőztek. Hiába utaltam a hegyen lakó és őket védő *Kesályi*-ra (hegyi tündérre); végül mégis csak meg kellett engednem, hogy a gazdasági épület közelében sátrakban lakjanak.

Ámbár mindnyájan római katholikus hitre voltak keresztelve és ezen felekezethez tartoztak, általában nem hisznek a keresztény vallásban. Pénzszerzés végett karácsonykor világitással és csengetyűzéssel betlehemeskedtek, mit a többi lakosságtól tanultak el. Alcsúthon ugyan szent énekeket is tanultak, s ünnep- és vasárnap meglátogatták a templomot, de lelkökbe nem hatott a hit; ezt csak a fiatal nemzedék tervszerű nevelésével lehetne elérni.

Menyegző csak kettő volt haszonlesésből, de több czigány ritus szerint. Zene és táncz, evés, ivás folyt akkor reggeltől estig. Délután három óra táján a vajda vízbe mártott sós kenyeret gyúr a mátkapár szájába; másnap, mikor felébred a fiatal pár, a fiatal asszony fejére a két örömszülő felköti a kendőt. Ezt csak asszonyok és bukott lányok viselik.

Életkoruk megállapítása végett a keresztlevelet csak néhányuk számára szerezhettem be, mert sokan nem tudták születésük helyét, és az ahoz esetleg közelfekvő keresztelési helyet még kevésbbé. A legtöbb csak azt tudja, hogy *opre dromeszte* — ott az úton jött a világra.

Az újszülött gyermekeket, a kik számára lehetőleg vagyonos keresztszülőket keresnek, még 18° hidegben is hozzám, mint főnökükhöz szokták hozni bemutatás czéljából és e mellett bizonyára azért is, hogy valami ajándékot kapjanak. Engem a telepités előtt és annak részben való megszüntetése után is, minden tiltakozásom daczára, mindig *amaro kraj*-nak (a mi királyunk) czímeztek, mert a «vajda» vagy «mujalo» czímet csekélylették velem szemben.

Czigányaim kóborló korukban ugyancsak keveset adtak a külsőségekre, de megtelepedésök után nagyon hiúk lettek. A férfiak már csak finom rövid himzett inget, széles gatyát, nagy ezüst gombu zsinóros kék posztóruhát, meg kucsmát akartak viselni. Az asszonyoknak és lányoknak finom sifon fehérnemű kellett, tarka himzésü piros perkál- és sárga selyemszoknya, tarka selyem fej- és mellkendő, szines bőrrel

* Tündér. Van jó és gonosz *Urme*.

Falusi idill. *Goro Lajos* rajza.

Uj Idők 1896. II 56 l.

Goro Lajos

Balassa Bálint ideálja, a kit *Julia* néven tett halhatatlanná a leggeniálisabb, de legboldogtalanabb magyar trubadúr, a horvátországi krapina-teplitzi fürdőt használta többízben. A bánné fényes kisérettel jött és saját butorát, ágyneműit, ezüstkészleteit mind nagy társzekereken hozták. Külön épületben lakott és bécsi szakácsa főzött a báni asztalra.

Balassa Bálint még leánykorából ösmerte Lossonczy Annát. Tetszett is neki a lány, de örökké kalandokat hajhászva, nem vette komolyan a dolgot, míg aztán Anna Ungnádné lett. Ekkor kezdett el fájni Balassa szíve és miután reménytelenség és bánat kisérik, így kesereg:

Igazán történt ez is méltán éu rajtam,
Mert ok nélkül búcsut magam neki adtam . . .

Később Egerben találkozott Ungnádnéval, de ekkor kénytelen volt háborúba menni, később Báthori udvarába került, hanem lobbanékony természete egyik helyről a másikra, egyik bajból a másikba kergették. 1583-ban meghallván Balassa, hogy Ungnádné Krapina-Teplitzen van, odaküldözött neki leveleket és verseket. Ekkor írja levelében, hogy: *Nints fives kertetske a mell' balzsamot teremne összve tört szűvemre . . .*

Főuraink a külföldi fürdőket régebben nem látogatták. Egyedül Telegdi István, Mátyás király egy alvajdája említ külföldi fürdőt, diákjával iratott levelében mondván, hogy nagy gyomorfájásai miatt valami híres *franciaországbéli vizek* látogatását javasolja az olasz doktor, de a *kontyosoktól* nem mer olyan hosszu útra indulni, mert hírlik, hogy Horvátországon át Krajna felé megint *piszkálódik.*

1322 táján írja egy régi magyar krónika, hogy RóbertKároly király a tenger vizét használta Velencében. Bebek Györgyné, *Patócsi* Zsófia, Szádvár hősies védőjének neje is tesz említést valami *meleg feredőről*, a melybe *orvosságos füveket* tettek s a melyet az úrnő 1655-ben használt. Rumy Katalin úrasszony, Bakács Sándor neje, 1640 körül egy vasvármegyei forrást használt *kínos aszszonyi nyavalya* ellen, a mint ez föl van jegyezve a család diákja által vezetett diáriumban.

Bajalich Ádám báró, a hétéves háború, de különösen az 1788. és 1790-iki török háborúk ösmert vitéze, 1790-ben egy szegedi rokonához írt levelében említi, hogy: a Ditterbachnál szerzett kínos köszvény miatt a budai *bányákat* rendelte a *feltser*, a hová Isten segedelmével jövő *szűz havának* 1-ső *napján* el is indulok.

A ma meglehetősen elhanyagolt budai török-fürdőben a Martinovich összeesküvést követő pör idején több előkelő állásu úr lett öngyilkos, abbeli félelmében, hogy üldözni fogják. Itt vágta föl ereit és vérzett el a somogymegyei *Nagy*-család egy fiatal tagja, a ki gróf Sigrayval levelezésben állván, a magyar jakobinusság gyanujába keveredett, és itt vett be mérget *Joanelli* Borbála, egy csodaszép budai polgárlány, ki szerelmes volt a daliás Laczkovitsba, a ki mint Gréven-ezredbeli kapitány, hoszszabb ideig lakott házuknál s mikor elitéltetését meghallotta, véget vetett életének. Ugyancsak a török fürdőt használta néhány hétig Bajthay Antal báró, I. Grassalkovich Antal mostohafia.

Innen írja 1745-ben Bajthay, Grassalkovich Antalné Klobuzsiczky Teréziának, hogy: A langyos, de nem *egészben* hideg víz igen hasznosnak mutatkozik és elmaradt a *Bétsben* szerzett hideglelés . . .

Kazinczy Ferenc, a zemplénmegyei Erdőbényét szerette különösen. Egy időben nagy gyengeség járta mint 29—30 éves embert és akkor két egész hónapot töltött a kies helyen. Itt látogatták meg gróf Török Lajos — későbbi apósa — Sulyovszky László, Berzeviczy Gergely s itt beszélték meg az *Orpheus* cimü folyóirat tervét, a melyet Kazinczy Kassán, a mult század nyolcvanas éveiben meg is indított.

Már ebben a században kényelmes szép fürdőházakat, társalgó és báltermeket épitenek. A harmincas években már nemcsak beteg, de egészséges emberek is járnak fürdőzni, sőt irodalmi összejövetelekre is használják.

Így Dessewffy Józsefet, a jeles írót, a ki a regényes Bártfán szeretett fürdőzni, Döbrentey Gábor itt kereste föl, mikor Bajzávali ösmert irodalmi vitájában hozzáfordult segítségért. Grassalkovich Erzsébet hercegnő (Eszterházyné), midőn a század elején a karlsbadi gyógyforrást használta, valóságos szenzációt keltett ez a külföldi fürdőzés. A dúsgazdag hercegnő tömérdek cselédet vitt magával és több rendbeli fogatot, úgy hogy heti számlája ezer pengőt tett ki, a mi abban az időben nagy pénz volt.

A magyar urak akkor még nem igen mentek külföldi fürdőkre, kivétel volt a Bécs melletti Baden. Ezt többnyire a Bécsben telelő főurak keresték föl sűrűn és különösen sok vendége volt a bécsi kongresszus idejében, 1814—15-ben.

Báró Gentz, a kongresszusi időszak geniális publicistája ekkor a badeni Helenenthal-ban fényes nyárimulatságot is adott, a melyen megjelent a kongresszus teljes diplomáciai kara, élén Wellington és Metternich hercegekkel.

Czobor gróf, a kitől a holitsi uradalmat állítólag kártyán nyerte el Mária Terézia királynő, egy nyáron olyan fényt fejtett ki Badenban, hogy kertjében egy szökőkutat a legdrágább párisi illatszerekkel töltetett meg úgy, hogy a kút környékén este felé alig lehetett járni, a kábító illattól. Kocsija előtt tizenkét, valódi aranynyal hímzett, selyemruhás kengyelfutó szaladt, és mikor az iskolás gyermekek az iskolából jöttek, a gróf csupa lázsiás tallérokat dobált közéjük.

Egyszer azonban egy Schreiner József nevü kis fiúnak a szemét véletlenül kiütötte egy ilyen nagy tallér és akkor Baden polgármestere *mély tisztelettel* fölkérte a grófot, hogy a *pénzszórás mulatságától* tartózkodjék, — mint a hogy ez olvasható a badeni városházán egy régi, porlepte aktában.

Ma már nem kell *mély tisztelettel* kérni ősi családok urfiait, hogy a pénzszórás mulatságától tartózkodjanak. Megfogyatkoztak a nyegle úrfiak, de — fájdalom — a lázsiások is.

VAJK.

Farsangi csendélet.

Az *Uj Idők* számára rajzolta *Goró*.

Uj Idők 1898. IV. 8 sz.

kincsetérő drága talárjaikban lépkedtek a tenger felé, amely zsongott az örömtől. Rómában pedig a házak és paloták mind kiöntötték az embereket az utcára, a felséges nép a piazza Navona három szökőkútja körül bolond tréfákat iögtönzött, a Pasquino csonka alakjáról lekiáltotta a parókás charlatán a szemenszedett gúnyversek egész sorát, a korzó felől pedig gitár és mandolinhangok özönlöttek a keskeny, magas utcákba. Mindenki bolondját járta, hisz a magas városi tanács hivatalosan megenged erre a pár napra minden tréfát s hirdeti ezt az engedélyt az utcasarkok falragaszain. A *korzó* előkelő házsorai közt szinte lugasban jár az ember. Virágfüzér sorakozik virágfüzér mellé, hosszu szerpentinvonalakban kígyóznak bele az égbe a százszínü szalagok, az erkélyekről, ablakokról drága szőnyegeken villan meg a tavaszi nap sugara. A bolond mesék minden figurája egyszerre életre kél, a *saltarello* fürgén járja táncát, az emberek között pedig százszámra tolonganak *Arlecchino* és *Pantalone* urak és *Colombina* mosolyogva üti-veri őket ibolyacsokorral meg konfettivel. Azután jön a corsa dé barberi, szabadon eresztett paripák szilaj versenye, végig a hosszu utcán, a piazza del popolo obeliszkjétől a palazzo Veneziáig. Este pedig, mikor fönn csillagos az ég, lenn is ezer apró csillag villog. Temérdek ember szaladgál apró gyertyácskával, mindegyik a másikét eloltani igyekszik, csupa nevetés és pezsgő vídámság a *moccoli*-k estéje.

Akkorra pedig kigyúl a *girandola* a Pincio magaslatán, ragyogó tűzgömbök szaladnak bele az éjszakába, amíg odalenn végnélkül peng száz mandolinon egész sora a romanesco nótáknak.

Ilyen ma a római karnevál képe, két-háromszáz esztendővel ezelőtt jóval színesebb, szenvedélyesebb, tüzesebb volt.

Mi északi emberek fásult lélekkel kószálunk e között a tömérdek ujongó ember közt s eszünkbe jut a mi mulatozásainknak képe. Eszünkbe jut a nagy báliterem, a melyben a táncmester szabályai szerint hosszu sorban járják a párok igen egyforma szabásu jelmezekben a kotillont, frakkos cigány húzza hozzá a bécsi nótát, frakkos pincérek járnak körül frissítővel. Négy fal közé záródik nálunk mind a jókedv s úgy csinálják, program szerint.

Bizony nincsen ebben semmi művészet.

Iszen bizonyos, hogy a januári nap nálunk csak olyan gyöngén világító és gyöngén melegítő mécs, amelytől nem lehet kiszaladni az utcára s ott naphosszat elbolondozni. Ha már négy fal közé kell magunkat zárni, mégis lehetne a farsangnak valami művészi formát adni. Megteszik igen szépen Münchenben és Párisban, ahol bizony épp annyi a hó, épp annyi a lucsok januárban, mint nálunk. Csakhogy ott egy pár száz piktor, meg szobrászember rendezi a maga színes képzelete szerint mind ezt a mulatságot. Sokan vannak, jól megy a soruk, értelmes a közönségük, tehetik. Minálunk is megkisérlették néhány évvel ezelőtt s bizony szép művészi módon oldották meg a föladatukat, de ennek is vége immár. A közönség nem értette meg a dolgot vagy nem érezte a szükségét. Tömérdek munka, fáradság és pénz veszett kárba és Karnevál herceg nyer- és veszt-mérlege minden tekintetben nagyon elbillent az egyensúlytól. Széjjelhúz a mi közönségünk, tradiciói sincsenek az ilyenfajta mulatságokra, a jókedv helyébe kritikus hajlandóság lép, szereplők helyett csupa komoly néző gyűlik egybe. Bizony nincs ez így jól. Mert bármi csekély ügyre méltatja is a mi szürke, komoly *lateinerünk* a farsangi tréfát még az ilyen művészi kiadásban is, azt nem tagadhatja, hogy nagyon fölfrissül tőle a lélek, új szín- és ötlet-táplálékot kap, csemegét *pour la bonne bouche*, aminek ízét magában hordja az élet szürke változatai közt. A karnevál művészetének ezeket az erényeit kár megvetni, hisz már úgy sincs semmi magától lett mulatságunk, nincs semmink a mi életünkben, csak munka, munka, munka. Elfoszlódik lelkünk minden húrja, végre már hangot se ad, csak kötélnek jó. Hát ebbe a szomoru világba a kimért, sablonos bálok helyett jó volna egy kis attikai sótól ízes elemet belevinni. Művészemberek kezdeményezésére kell számítanunk, csak ők értenek ilyen dolgokhoz és önékiök kell leginkább érezniök ennek a mai életnek sivár és vérszegény voltát.

A farsang művészetét valamiképp életre kellene kelteni. Csak az a kérdés: lesz-e közönség, aki örülni tudna ennek a föltámadásnak?

KŐRIS.

Könyvemmel.

(Vadnay Károly urnak.)

Hogy én nem lettem nagy poéta,
Csak ilyen nótázó szegény legény:
A múzsa volt az oka annak
A születésem idején.

Leküldte isten akkor hozzám,
Hogy rendszerint csókolna meg,
S a homlokom helyett ő tévedésből,
A szivemet csókolta meg.

Ez az egy tévedes okozta
Az én százannyi tévedésem:
Hogy a mióta élek, a szivemnél
Nem volt egyéb vezérem!

Ezért nem is vihettem én
Ebben a mi korunkban soha többre . . .
Ezért maradok én, ezért,
Szegény nótázó ember mindörökre.

Ezért nem boldogulok én
Kint a világban semmiképpen;
Ezért marad, amit én írok,
Sok ember előtt sötétségben.

Ezért írnak mások ezerszer
Okosabbat az én könyvemnél;
Ezért nincs egyéb az enyémben
Együgyü jámbor szeretetnél.

Ezért nevetnek engem ki,
Hogy az eszemet nem használom;
— S ezért nem adnám én a szivemet
Senki szivéért a világon!

SZABOLCSKA MIHÁLY.

Erdélyi fényképe után.

SÁRKÁNY JÓZSEF.

Thaly Kálmán elnöki megnyitó beszédében nagy elismeréssel emlékezett meg Széll Kálmánról, mint a muzeumok és könyvtárak ügyében ez idő szerint működő három testületnek: a Muzeumok és Könyvtárak Országos Szövetségének, Tanácsának és Főfelügyelőségének megalapítójáról, és *Berzeviczy* Albert közoktatási miniszterről, a szövetség volt alelnökéről, kinek köszönhető e testületek fokozott működése s a vidéki gyüjteményeknek több százzal való megszaporítása. A közgyűlés jegyzőkönyvében meleg köszönetet mondott Berzeviczy miniszter uttörő munkásságáért. A napirend során következett ezután a Szövetség tisztikarának: egy elnök, két másodelnök, három titkárnak és a Muzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsa 20 tagjának öt évre való kiküldése. Elnök lett: Wlassics Gyula, alelnökök: Thaly Kálmán, Teleki Sándor gróf; titkárok: György Aladár Porzsolt Kálmán és Sándor József. A közgyűlés berekesztésekép *Gyalay* Farkas tartott előadást a magyar könyvtárak jövőjéről. Ezt kinyomatják, valamint *Seemayer* Vilibald előadását is, melyet Európa néprajzi visszonyairól tartott különös tekintettel a hazaiakra.

Az Erzsébet Népakadémia felhivással fordul a közönséghez. Arra a czélra alakult, hogy népkönyvtárakat állítson föl és hasznos olvasmányt nyujtson a népnek. Az amerikai Egyesült-Államokban 5400 népkönyvtár van mintegy 45 millió kötettel. «Magunkra hagyatva, csak saját erőnkre utalva gyöngék vagyunk

elnökök lettek: gróf *Apponyi* Albert, *Császka* György kalocsai érsek, *Dessewffy* Sándor, *Várady* Árpád, *Németh* József püspökök, *Molnár* Viktor, *Kállay* Albert, *Urbán* Iván, *Rákosi* Jenő, *Falk* Miksa, dr. *Lázár* György, *Fehér* Ipoly apát, *Jákó* Milán, *Latinovits* Pál, *Meskó* Sándor, *Dellimanics* Lajos, *Pogány* Károly és dr. *Csathó* Zsigmond. A megválasztott tisztikar nevében gróf *Apponyi* Albert mondott nagy tetszéssel fogadott beszédet, arról szólván, hogy a nemzetiségek maradjanak meg nemzetiségökben, de a magyar művelődés ereje összeforrasztólag tartsa össze mindnyájunkat. A magyarországi nemzetiségi fejlődés minden más országétól elüt. Máshol a meghódított fajok olvasztották magukba a hódító fajt. Míg a magyar megnyitotta kulturájának kapuit minden más idegen faj előtt és nyelvi különbség nélkül osztozott vele a jogokban. Azt a faji szeretetet, a mely őseinket vezette, át kell vinnünk a kulturába is s akkor egészen biztonságba helyeztük az ősök munkáját. — Megválasztották a bizottság tagjait is. A hölgybizottság elnöke báró *Gerliczy* Ferenczné lett. Az egyesület igazgatóságának 150 és a választmánynak 300 tagja van. Délben lakoma volt számos felköszöntéssel. Gróf *Tisza* István miniszterelnök levélben, *Berzeviczy* miniszter és *Zsilinszky* államtitkár, valamint *Majláth* gyulafejérvári püspök táviratban mentették ki elmaradásukat.

MI UJSÁG?

= **A helyzet.** *(A velenczei szúnyogok.)* A hét kimagasló eseménye, hogy daczára a függetlenségi párt félrevonulásának az obstrukczió még egyre tart. Haszontalan szóár folydogál a tanácsteremben s a képviselők csendes lemondással ügyelegnek a folyosón, beszélgetve a helyzetről és ezerszer ismételve a sablonos kérdést: «Hát mi lesz már? még sincsen vége? Megfoghatatlan.»

— Én természetesnek találom, — meséli egy hires utazó honatya. — Velenczében töltöttem most egy pár napot, melyekről kedves emlékem maradt, de az éjeket is ott kellett töltenem. A velenczei éjek csak a képeken andalítók. A valóságban elrontják őket a velenczei szunyogok, a moszkitók. Éjente nem tudtam aludni, úgy csíptek. Egy éjjel aztán meggyújtottam a gyertyát és a világossággal és egy lepedő lobogtatásával behessegettem őket a hálófülkémből a nappali szobámba, úgy, hogy alig maradt benn néhány szunyog. Becsuktam az el-

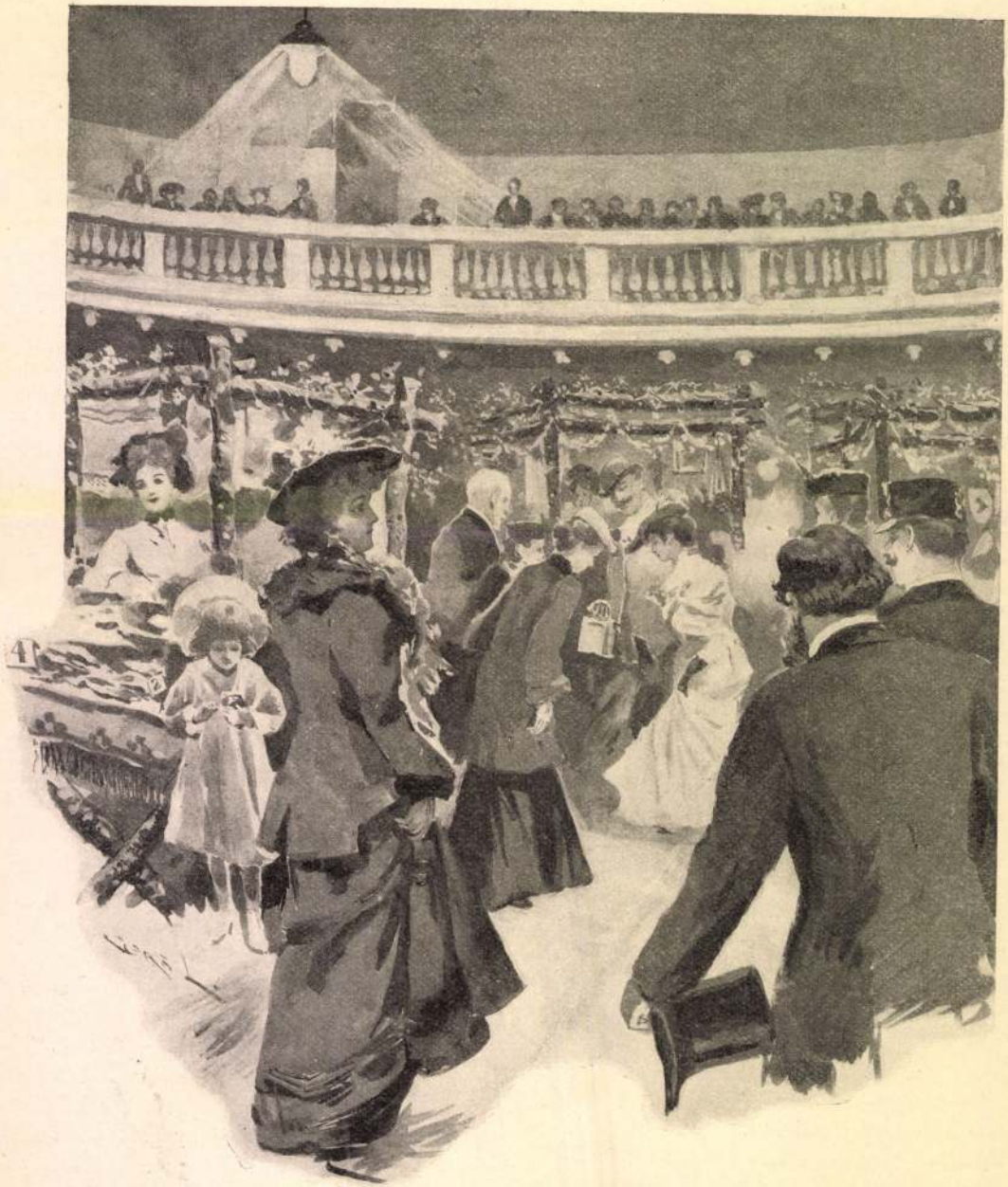

Goró Lajos rajza.

AZ ALFÖLDI TÜDŐBETEG-SZANATÓRIUM JAVÁRA RENDEZETT BAZÁR A RÉGI ORSZÁGHÁZ ÜLÉSTERMÉBEN.

ELSŐ BÁNAT.

Karácsonyi történet.

Irta **Csáky Ili grófnő.**

Végre, végre beesteledett.

A gyermekszobában várják, lesik a Jézuska érkezését.

Mademoisellenak sok baja volt ma a kis népséggel, sehogy sem lehetett nyugalomban tartani. Hetek óta számítják már a napokat, melyek elválasztják őket a nagy ünneptől: «Még huszonkét nap... már csak tizenhárom... hét... holnap azt mondjuk, hogy holnapután lesz...» S ma már alig lehetett velök birni. Minden perczben kérdezték az órát; siettetni szerették volna ebédjüket, sétájukat, csak hogy hamarabb legyen este. A legmulatságosabb játék, a legszebb mese hatás nélkül maradt, sőt még a kedvencz tészta is, a lekváros derelye, csaknem érintetlenül vándorolt vissza a konyhába.

S most mégis csak este lett végre. A fehér tájra szürke homály ereszkedett; messze, messze egy kis kunyhó halvány mécsese gyúlt ki. Mademoiselle összerakja hímzését: már nem lát.

A három kis szőke fej összebújik az ablaknál. Izgalomtól elfojtott hangon sugdossák: «Most, most kell jönnie!»

Az égen egy széles, rózsaszín szegélyű felhő úszik, — még aranyos a lenyugodott nap utolsó sugarától.

«Látjátok, ez a Jézuska kocsija», szól Gyuszi, a legidősebb.

«És két fehér bárány van elébe fogva! Olyan fényesek: alig lehet rájok nézni!»

«De hol van a Jézuska maga? Őt nem látni!»

«Ő most van a mamánál, — átadja neki sok szép holmiját!»

«De hátha nem jött el? hátha csak a kocsija áll ott s ő egy más házba ment?» s Birikének már sírásra áll a kis piros szájacskája.

«Ne félj, kis csacsi!» szól most Böske. «Hiszen jók voltunk. Csak a rosz gyermekeket felejti el a Jézuska. Úgy-e, Mademoiselle?»

«Oui, oui, mes enfants! Csak még egy kis türelem!»

Behozzák a lámpát. A rózsaszínű felhő, a fehér báránykák eltünnek. «Most ment tovább a Jézuska. A mi fánkat már meggyújtotta!» kiált Gyuszi. «Vajjon mit hozott?»

Összegyűlnek a szalonba vezető ajtó mellett s most már némán lesik a csengetyű hívó szavát.

Kis lelkeik belemélyednek ragyogó látományokba: csillogó, fényes, mesebeli csodafa, angyalok repülik körül s hull, hull a sok szebbnél-szebb ajándék: tánczoló medve, lovas jockey, púpos-teve, rózsaszínű babaszoba, tarka tehénkékkel megtelt istálló — vajjon ez lesz-e? az lesz-e?

Csak Böske nyugodt egészen. Ő tudja, mit hoz neki az édes Jézuska. Tudja, mert hisz oly szépen kérte, picziny fehér kezecskéit összekulcsolva, minden reggel, este: «És hozzál nekem, kérlek, szép kékszemű babát, aranyszinű, hosszú haja legyen, mint a jó Genovevának, kiről oly szépen mesél a Mademoiselle — és úgy fogom szeretni! oly jó dolga lesz, meglásd, édes Jézuskám!»

S minden nap hozzákívánt egy-egy új tökéletességet: hogy lecsukható legyen a szeme, hogy fésülhető legyen a haja, hogy czipője, harisnyája is legyen...

S minden este, már félig álomban, megölelte párnácskáját s úgy súgta halkan: «Én szép Genovevám!»

Csing-ling-ling, — csing-ling-ling.

Egy perczig dobogó szivecskékkel állnak ott, — egymásra néznek, — csing-ling-ling — kinyílik az ajtó s előttük, ezer meg ezer gyertya fényében csillogva, a tündérországbeli csodafa. Angyalok is vannak rajta, csakugyan, s ott fekszik a fehér asztalokon a sok szebbnél-szebb játék: púpos teve, lovas jockey, tarka tehénke. Újongva rohan rájuk Gyuszi és Birike.

Böske azonban mintegy megigézve áll. Nem lát semmit, csak testté vált álmát: szép Genoveváját, ott, ott a fa alatt. Hosszú, selymes, aranyszőke a haja: nefelejtskék szemével, cseresznyepiros ajkával rámosolyog a boldog gyermekre, ki egy ideig szinte átszellemülten nézi, aztán kezecskéit szivéhez szorítva, halkan rebegi: «Köszönöm, köszönöm, aranyos Jézuskám!»

Aztán oda megy, felveszi, össze-vissza csókolja, magához öleli: «Én szép Genovevám!»... Egész este másra sem néz, nem tud tőle egy perczre elválni. Mikor lefektetik, maga mellé teszi párnájára s úgy alszik el, boldog mosolylyal ajkain.

«Furcsa gyerek», szól az atyja; «ki hitte volna, hogy az a baba olyan boldoggá teszi! s a többi ajándékára alig is nézett».

«Túlságosan érez mindent», szól halkan az anyja, «félek, sokat fog szenvedni az életben!»

S íme, már másnap megösmerkedett a bánattal: mikor felébredt s boldogan kereste Genoveváját, nem volt többé mellette. A gyermek éjjel mozgolódott, a baba lecsúszott a párnáról, kiesett az ágyból, — ott fekszik most a földön összetörten, siralmasan: egy kis nyomorúságos rongyhalmaz.

«Genoveva! Genoveva!» kiált kétségbeesetten a kis leány. De senki nem felel, s a porczellándarabkák csak ott feküsznek könyörtelenül, mozdulatlanúl.

Böske egy perczig némán, a réműlettől kidülledt szemekkel nézi, — kis szivét mintha hegyes tőr járná át, — ime hát: hosszú hónapok forró kivánsága, csillogó reménye, végre valóra vált boldogsága egy percz alatt véget ért! Ráborúl a kis rongy- és cseréphalmazra s szivszaggató zokogásban tör ki. Úgy érzi, hogy nem lehet boldog soha, sohasem!...

«Quelle bêtise!» mondja Mademoiselle. «Majd hoz le bon petit Jésus mást, szebbet. Soyez donc raisonnable!»

De Böske csak még fájdalmasabban zokog: «Nem, nem! Nem kell! Soha, soha többé! Én szegény, szép Genovevám! úgy vártalak! úgy szerettelek!»...

Mademoiselle türelmetlenül vállat von: «Hogy lehet egy ilyen ostobaságon igy bánkódni! Hiszen ott van még egy egész csomó új játék, — egyik szebb a másiknál»

«Hagyja, Mademoiselle», szól szomorúan az anya. «Kis leányom korán ösmerkedik meg a bánattal, — korán megtanulta, milyen hiú szivárvány a boldogság! Mert, ha csekély is az okozója s ha elmúlik is hamar, e perczben ép oly mély, ép oly igaz, ép oly szent az ő fájdalma, mint akármelyikünknek legnagyobb bánata. Szegény kis Böském! Miért is vert meg az Ég melegen érző szívvel!»

KARÁCSONY ESTÉJÉN.

KORCSOLYÁZÁS.

A korcsolyázás egyike azon ritka sportoknak, mely túlzottan (pedig a túlzás a sport legfőbb veszedelme,) alig gyakorolható, már csak azért se, mert a dal szerint «télen mindig hideg van». Két nevezetes tulajdonságát alig lehet eléggé dicsérni: egy az, hogy a legolcsóbb minden sportok között; a másik pedig az, hogy teljességgel pormentesen folytatható. Szeretik és gyakorolják is most már országszerte, a mi azért nevezetes, mert ezelőtt csak mintegy három évtizeddel még — szégyen volt úri népnek a korcsolyázás. Legalább vidéken úgy volt. Nagyon jól emlékszem rá. Befagyott a Körös, és mi, apró gyerekek, lejártunk korcsolyázni, de kizárolag gyerekek, még pedig csak fiúk. Ugyanabban az időben a mi városunk helyőrsége új generálist kapott, a kinek volt két szép felnőtt leánya, németek (már mint osztrákok) persze.

S íme, az «egész világ» csodálkozására egyszerre csak megjelenik a Körösön a generális, az ő két leánya, egy-két katonatiszt és egy katonaszolga, a ki egy hosszú padot és egy darab szőnyeget is hozott magával. A privatdiener aztán felkötötte a hölgyek és urak korcsolyáit és megindúltak a Körösön. Hajlongtak, iveztek, suhantak, szóval pompásan mulattak.

De mulattak városunk hölgyei is. Összefutottak a hidon, mint valami vészjelre, olyan hirtelen és olyan sokan, és rettentően sápitoztak:

— Micsoda népség lehet ez?

— Nem lehetnek úri leányok!

— Hogy nem röstelnek így «csúszkálni» ennyi kölyök között!

— Szép kis nevelést kaphattak «ezek» Bécsben, vagy honnan jöhettek!

Nos, azóta egy kissé megváltozott a világ, mindenféle sport tekintetében még a magyar glóbuson is.

Természetes, hogy az egész országban, itt,

A VÁROSLIGETI JÉGPÁLYÁRÓL. Gr. Lajos rajza.

A VASÁRNAPI UJSÁG REGÉNYTÁRA.

Goró Lajos rajza.

A PARASZTKIRÁLY.

Történeti regény a tizenhatodik századból.

Irta ZIGÁNY ÁRPÁD.

I.

Az 1572-dik év egyik áprilisi estéjén az ivanicsi vártorony lélek-harangja az *Úr angyala* imádságára kongatott. A vár egyetlen piaczán, honnan a bástyák fölött messze kilátás nyilt az alant elterülő dombvidékre, csoportokba verődtek az olasz, német és spanyol zsoldosok, míg odább, a torony aljában, egy csapat szabad hajdú heverészett.

A többnyire komoly, tartózkodó spanyolok, méltóságteljes tartásba vágták magukat és festői ránczokba szedett bő köpenyükbe burkolóztak, mely alól kilátszott a hosszú és vékony toledói penge; a bőbeszédű, lobbanékony olaszok testhez simuló alsó ruhában és rövid újjasban, élénk taglejtéssel vitatkoztak, s egyik kezüket folyton a tomporukon függő rövid pistoiai kard markolatán tartották. A medve-járású, nehézkes német zsoldosok rekedt káromkodásokkal kivánkoztak vissza hazájukba; a kinek volt, levetette a pánczélját s csak a tollas süvegük mutatta, hogy harczosok, mert a hosszabb-rövidebb kard egészen eltünt a plundra-nadrágok bő ránczaiban. A legsiralmasabb képet a magyar szabad hajdúk nyujtották. Ezek a magyar filibusztiérek, a török uralom sajátságos szülöttei, egyivásúak a délszláv junakokkal: a sanyargatott nép idegen igát tűrni nem tudó elemeiből összeverődött csapat, mely meggondolás nélkül ölt-rabolt, s melynek létezhetését az biztosítá, hogy a nép titokban velük tartott, mert jobban félt tőlük s a boszújoktól, mint a töröktől. Volt köztük mindenféle hitű és nemzetiségű: török renegát, szerb uszkók, magyar, szökött német, olasz meg spanyol zsoldos; elvük nincs: ha kell, rendes királyi szolgálatot is vállalnak s a végek kapitányai gyakran használták őket eszközül magánboszújok kitöltésére. Rendesen rövid puskájuk, kardjuk és csákányuk volt, s a nevük hamar ismertté lett a török-magyar korszak küzdelmeiben.

A harang kongására a beszéd, a zsivaj félbeszakadt, a süvegek legtöbbje lekerült a fejekről, mert abban az időben még a katonák is hittek Istenben és könyörögtek hozzá. Ez a vallásosság hatotta át a békés munka minden elemét, a városi polgártól a falusi zsellérig: mert mindegyik felekezet, mindegyik társadalmi réteg egyenlő hévvel, lángoló buzgalommal menekült az élet keservei elől Istenéhez.

Rövid szünet után vége volt a fohászkodásnak; mindenki föltette a kalpagját s az előbbeni zsivaj és lármás fecsegés újra kezdetét vette. De, bár a közhangulat eléggé zajosnak és vidámnak látszott, a figyelmes szemlélő hamar kivehette a csoportok beszélgetéseiből a levertség és a békételenség hangjait. S a zsoldosoknak csakugyan nagyon nyomós okaik voltak mind a kettőre; sokan, különösen az idegen harczosok, azért zúgolódtak, mert hópénzüket már több mint félesztendeje nem kapták meg, s még azzal sem kárpótolhatták magukat, hogy a szomszédos behódolt területeket kifosztogassák, mert a király szigorúan megtiltotta ezt; a többiek pedig, és ebben valamennyien egyetértettek, az élelem hiányosságára panaszkodtak, s morogva mondogatták, hogy: *üres zsák nem áll meg a lábán.*

Épen oszladozni kezdtek, mikor az őrtoronyban fölharsanó kürtszó figyelmessé tette őket.

— Migazzi! Migazzi jön! — járt szájról-szájra a katonák közt, a kik mind a kapu felé szaladtak, mialatt a térre vezető szűk útak is egyszerre megnépesedtek s ontották magukból a már pihenésre tért és most fölriadt őrséget.

— Alighanem jó fogást csinált, — mondogatták, — és holnap, úgy lehet, jobb ebédünk lesz, mint a mai vacsora volt.

— Vissza! vissza! — riadoztak rájuk a kapu alabárdos őrei és erővel hátra szorították a tolakodókat, hogy helyet csináljanak a bejövő csapatnak.

A nagy robajjal föltáruló várkapun valami harmincz lovas vonult be. Mindnyájukon meglátszott, hogy fáradtak; négyen-öten nyerges lovakat vezettek a maguké mellett kantárszáron; ezekről hiányoztak a lovasok. A csapat közepén két fegyvertelen, turbános török lovagolt, leverten, de azért büszke tartással; ezeket a portyázáson fogták el. A kisded csapat élén Migazzi, a kapitány, lovagolt és pajzánul tánczoltatta vasderes paripáját, melynek a szügye, meg a szája habzott a tajtéktól, az oldalai pedig oly erősen jártak, mint egy óriási fujtató.

Migazzi magas termetű, izmos fekete ember. Tartása egyenes, tekintete merész. Hosszukás, telt képe van, marczona vonásokkal; az orra merészen hajló sasorr, mely alatt vastag, sűrű, sudaras bajusz díszlik; arczát tömött körszakáll veszi körül. Keménység, nyugodtság és ravasz-

Goró Lajos rajza.

A nagy robajjal föltáruló várkapun valami harmincz lovas vonúlt be.

ság olvasható ki az arczából: s Migazzi ilyen is volt. Nem volt semmi, a mi alázkodásra birta volna. Türte az éhséget, szomjat, hált puszta földön, mindig megőrizte hideg vérét és senkitől sem engedte magát lecsalatni, megsérteni.

— Vigyázzatok ki a kapun, — szólt kevélyen a toronyőrhöz; — Kopó másfél óra alatt itt lehet a zsákmánynyal. Hetven darab czímeres ökröt hoz.

Harsogó éljenzés zúgott föl erre az örömhírre, de a nagy rivalgástól több paripa megbokrosodott, a mi nem csekély bajt okozott a torony alatti szűk alagútban.

— Megbolondultatok? — dörgött rájuk Migazzi, a ki maga is alig birta fékezni ágaskodó paripáját és szokása szerint villogó, haragos szemekkel nézte végig a tolongókat.

— Takarodjatok! — folytatta parancsoló hangon; s mialatt a zsoldosok lassan elsompolyogtak, udvariasan szólt a fogoly törökökhöz:

— Kigyelmetek ne tartsanak semmitől. Most a szállásomra megyünk, egy kis vigalomra. Ma nekünk kedvezett a szerencse: holnap, úgy lehet, fordul a koczka és mi leszünk a kigyelmetek rabjai.

A két török az ajkába harapott; látszott rajtuk, hogy szeretnének kevélyen felelni, de a gondolat, hogy fegyvertelenül vannak halálos ellenségeik hatalmában, óvatosságot parancsolt nekik. Végre az egyik, a ki látható módon több volt a másiknál, erőltetett mosolylyal felelt:

— Igaza van kigyelmednek: ma nekem, holnap neked, mint a gyaúr deákok mondják. És ha Allah kegyelme velem lesz, úgy a mint most elhagyott: még mielőtt a hold egyet fordul, talán én tisztelhetem kigyelmedet, mint rabomat, ebben a várban.

Büszke, kérkedő volt a válasz, s ha a szavak nem illettek is a fogoly szájába, illettek az akkori viszonyokhoz. A félhold immár diadalmasan villogta be csaknem fél Magyarországot, a Balkánon pedig századok óta nem láttak mást, mint török katonát. Oláh, bolgár, szerb, bosnyák, mind ott hevert a győző lábainál; jobbjaik hitehagyott török vezérek lettek, népük pedig, a szabadulásnak még a reményét is föladva, rajahkép szolgálta pogány urait. Ilyen bolgár renegát volt Kilergi bég is, a kanizsai pasa sógora, a kinél fanatikusabb törököt hiába keresnénk. Pénz és keresztény vér kell neki; fösvény, kapzsi és önző, erélye és bátorsága nem ismer határt, a mellett szívtelen; modora rideg, háborúban és békében egyaránt kegyetlen, de jó katona, a ki meg tud becsülni minden kardvágást, — azt is, a melyet ád és azt is, a melyet kap: különösen ezt az utóbbit soha sem feledi el.

Migazzi, a ki ez alatt leugrott lováról, ügyet sem vetve a török kérkedő válaszára, előre sietett szállására. Hadnagyai, a két törököt közre fogva, utána mentek s néhány meghivott vendéggel letelepedtek a terített asztal mellé.

Az asztalfőn Migazzi egyedül ült s a két törököt lovagiasságból jobbra és balra ültette maga mellé. Lassanként a törökök is belévegyültek a társalgásba, s a vacsora vége felé a kaczagás, a csipős, sokszor durva élczek egymást érték s a vidámság, a jó kedv általános lett. Csak az egyik hadnagy, Inigo Perez arcza nem derült föl; könyökére támasztva a fejét, egyre csak maga elé nézett, nem ügyelve és nem is igen felelgetve a társai kérdéseire.

— *Voto a Dios* (Isten ucscse'), — dörmögött a baloldali társa, a kit boszantott a fiatal hadnagy komorsága, — hogy ez a félbolond Inigo valami fehércseléd hálójába került.

— Nem, nem az a baj, — felelte Inigo, a fogait csikorgatva, — hanem a lovamat sajnálom, a melyiket az az istentelen pogány leszurt... A ki nem tud bánni vele, ne vegyen kardot a kezébe: úgy forgatta az átkozott, mintha a legyeket kergetné magáról.

— Igazad van, — bizonykodott egy harmadik; — a lovat nem bántja senki sem: sem a német, sem a magyar; csak a töröknek mindegy, akár lóra, akár lovasra támad.

— Hogy a német nem bántja, az meglehet, — vágott közbe fagyosan Kilergi bég, a ki meghallotta ezt az utolsó megjegyzést; — de a mi a magyart illeti, azt nem lehet a többiekkel együtt emlegetni. Mert a szabad hajdú, — folytatta megvetően, — nem katona, hanem utonállásból, rablásból, fosztogatásból tengeti nyomorú életét.

E fönhéjázó, durva sértésre a jelenlevők közül többen tiltakozni akartak, mert nem egynek voltak jó barátai a magyar hadnagyok közt; de a török, kit a bor is valószinüleg tüzelt, tovább folytatta:

— Kigyelmetek még nem rég óta lehetnek itt; én ellenben már évek óta harczolok ebben az országban és épen ezért jól tudom, mit beszélek. A szabad hajduk sem gyalog, sem lóháton nem tudnak harczolni és a háborúban hasznavehetetlenek. Némelyiknek félsaruja, másiknak félsarkantyuja hiányzik; soknak madzag a kardszíja, majd mindegyik fölköti a rozsdás kardot, vagy a tiszákot, melyet rongyos hüvelyéből évek óta nem húztak ki. Azután befödi magát a nyakába akasztott ócska paizszsal, melynek borítékát és teteje bőrét a moly és az egér már egészen lerágta. Ilyenek a magyar hajduk, — végezte be gúnyos pöffeszkedéssel, — és nincsen oly igazhivő janicsár, a ki lovásznak is megfogadná az ilyen naplopót.

— Hallja-e, kigyelmed, — tört ki most Inigo, a kit nem csak ez a hivalkodó beszéd, hanem a lova elvesztése is elkeserített, — ha csak egy magyar hajdú volna is itt és ha kigyelmed nem volna a Migazzi uram foglya, hamarosan megláthatná, hogy nyomorú-e a magyar hajdú! De mivel itt köztünk nincs egy sem: én, a ki jól ismerem a magyarokat, azt mondom és vallom, hogy nem vitéz, czudar az és hazudik, a ki azt állítja a magyarokról, a mit kigyelmed, hogy gyávák, hitványok és árulók.

— Foglyok vagyunk, — szólt Kilergi bég büszke méltósággal; — ezért nem vehetjük föl a lábunk elé vetett keztyüt. Ám azonban, ha a dicsőségesen uralkodó padisah, a teremtett világ ura és fényessége méltónak talál engem arra, hogy kiváltson a kigyelmetek rabságából: én, ime, úgy a magam, mint az egész török sereg nevében felelek és ismétlem azt, a mit már mondtam s a mit mindig is mondani fogok, hogy a szabad hajdú nem katona, hanem utonállásból, rablásból, fosztogatásból tengeti nyomorult életét. És a ki azt mondja, hogy ez nem igaz, az hazudik és fegyverrel fojtom a torkára ezt a hazugságát.

Aztán, a keblébe nyúlva, hosszú aranylánczon függő drága mívü zománczos érmet vett elő, melyre a korán egy talizmános mondása volt vésve, s megcsókolva, e szavakkal tette le az asztalra:

— És ne lehessen én nekem reményem az igazhivők boldog paradicsomában, ha hogy elkövetkezik az utolsó órám, és ne fényeskedjék én lelkemnek Allah örökös dicsősége, ha nem állok ki páros bajvívásra, én magam és velem a testvéreim is, azokkal a magyar hajdukkal, a kikről azt mondom, hogy utonállók, gyilkosok és fosztogatók.

— És az Úrnak az ő szent nevével legyen a fogadásod, — szólt Inigo, a ki szintén elővette zsebéből a monserratói Madonna képét s oda tette a másik mellé az asztalra.

— Itt van az én zálogom, — folytatta. — Migazzi kapitány vegye át mind a kettőt, Tahy kegyelmes urunk nevében, a ki bizonyára megengedi a páros bajvívást barátaink és ellenségeink közt.

— Minden esetre, — felelte Migazzi, a ki alig tudott hova lenni örömében, mikor a kihivás megtörtént.

Mint olyan ember, a ki már gyermekkorában hozzá szokott a csatazajhoz és a fegyverek csörgéséhez, csak akkor volt elemében, mikor a harcz, a csatározás mindennapi volt. Épen ezért, ebben az áldatlan békeidőben, valóságos szerencse volt ez a bajvívás, mivel az előzményekből már látható volt, hogy a viadal életre-halálra megy, mert két nemzet harczi becsületéről volt szó. Nem is titkolta megelégedését; hanem fölemelve fejét és hangját, nagyot ütött öklével az asztalra és fölkiáltott:

— Derék vitézekhez illik az ilyen beszéd: reméljük, hogy a tettek sem lesznek alábbvalók. Éljenek a vitézek, a bátor lovagok, akármilyen a nemzetségük!

A poharak csengését elnyelte a vigadók lármás riadozása s az ivás most már szabados tivornyává fajult. Mindenki egyszerre beszélt, a káromkodás, a szitok, a trágárság egymást érte, s ebben mindegyik a másikat igyekezett túlkiabálni. A mulatság akkor alig volt egyéb, mint rettenetes eszem-iszom, mód nélküli dőzsölés. Még az apró gyermekeket is lerészegitették s az asszonyok követték a férfiak példáját. Annak a kornak egyik gúnydala ezt mondatja a korabeli asszonynyal:

Édes komám uram, míg én leány voltam,
A bor szagától is majd csak meg nem holtam;
De minek utána aztán férjhez mentem,
E nagy irtózástól csak könnyen megmentem,
Addig kóstolgattam a bort lassan-lassan,
Megtanultam végre inni hatalmassan;
A boros üveget szintúgy ápolgatom,
Mint egy kis gyermeket, ölben hordozgatom.

De a társadalmi életnek ez az eldurvulása, főleg a véghelyeken, az akkori háborús viszonyok kikerülhetetlen következménye volt. Ebben az időben a végek voltak a vitézi élet nagy tanító iskolái, melyekben legkiválóbb családjaink ifjai a szegény lovasok és hajdúk között nyerték katonai kiképeztetésüket és szerezték első babéraikat, gyakran életük árán. Balassi Bálint megragadó szép költeményekben örökítette meg ennek az időszaknak a végbeli életét, minden dicsőségével és nyomorúságával. A végeken ujultak meg a rég eltemetett lovagvilág küzdelmei, telve azzal a lelkesedéssel, hittel, önfeláldozással, mely egykor a spanyol-mór harczokat kisérte.

Ez a folytonos harcz, ez az örökös szembenlét ellenséggel és idegen elemekkel, teremtette meg az alvidéki nemességnek hajlékonyabb, ravaszabb jellemét. Kicsiben egész magyar Levante volt akkoriban a Dráva és a Száva köze. Az alvidéki urak anyanyelve a magyar, gyermekkorukban hallják a szerb-horvát nyelvet, török foglyokkal törökül beszélnek, stájer lanczknechtektől rájuk ragad a német szó, velenczés kalmárok az olaszt terjesztik; a Kelet minden máig is divatos nyelve használatos. A folytonos összeköttetés következtében az alvidéki urak legjobban ismerték a török természetét s bizonynyal maguk is némi törökösséget vettek föl. Árulásban, hitszegésben, dulásban, magyar végbeli hadaink, s élükön a magyar-horvát kapitányok, nem maradtak a török mögött.

Ilyen iskolában növelkedtek a XVI. század vitézei s itt kapta neveltetését Tahy István úr is, az ivanicsi vár főkapitánya, öcscse Tahy Ferencznek, a pozsegai főispánnak, a ki később stettenbergi báró lett és egész családjával átszakadt a szomszédos Krajnába. (Folyt. köv.)

éjjelre szoktuk szabadon ereszteni. Tessék kérem felsétálni. Ez a feljárat. Másutt két kőoroszlán szokta helyettesíteni ezeket a falánk fenevadakat, vagy két kaktusz. De ők szebbek, nem igaz? Nézze a kinyújtott piros nyelveiket, mintha két virág lenne. Két lihegő virág, hahaha!

Druzsba úr, kikerülendő az egyik kutyát, bal lábával belépett a buja növényzetbe, egyszerre valaki elköhögte magát a lába alatt, körülnézett, nem látott senkit.

— Mi volt ez? — hebegte összerázkódva — ki köhintett?

— A növény — felelte a major domus, a kinek a kiejtésén meg lehetett ösmerni a lengyelt, hangján és kiégett tekintetén a korhelyt, tartásán a kiszolgált katonatisztet. — Köhécsel szegényke, köhécsel. Tetszik tudni a klíma. Hahaha a klíma. Köhögnek a növényeink.

Druzsba úr csodálkozva nézett a major domusra, mint egy túlvilági kisértetre, de olyan jóízű bonhomia ült annak a barázdás arczán, a tokáján, a szeme körül, hogy épen nem lehetett ijesztőnek mondani, csak furcsának.

— Ah igen! — kiáltott fel Druzsba úr és a homlokára ütött. — Olvastam erről a növényről valamit. Ez a tussiens eutada, a köhögő sás.

És haragudott magára, hogy úgy megijedt egy növénytől. Ő, a nagy botanikus. Tehát mégis az oktalan állat van felül az emberben és a tudós alúl.

A major domust (mert annak kellett lennie) lehetőleg meglepte, sőt boszantotta, hogy a látogató még a latin nevét is tudja a növénynek s fürkésző tekintettel méregette, mialatt az óvatosan lépegetett fel a márványlépcsőkön a verendára.

— No, most nézzük meg a szobákat. Csinos kis fészek, úgy-e bár? És kedélyes. Teringette, nagyon kedélyes.

A verandáról egy nagy salon nyílt XIV. Lajos korabeli selyem bútorokkal, rozsdavörös, vastag brokát függönyökkel. A mennyezeten gazdag színpompájú freskókép a magdeburgi asszonyokat ábrázolta, a kik a hátukon viszik ki férjeiket.

A némileg magához tért Druzsba urat a kép kötötte le.

— Ki festette ezt? — kérdé.

— Ohó! — szólt a major domus. — Elfelejtettem megmondani, hogy semmi kérdés. Ez a szabály ellen van. A mit szükségesnek tartok, én mondom meg. Ön mindent megnézhet, de semmit se kérdezhet. Mert nagyon kellemetlen helyzetbe kerülhetnék. Udvariatlannak kellene látszanom önnel szemben. S ez nekem nagyon fájna. De menjünk tovább. Most egy kedves kis boudoir következik.

S ezzel szeretetreméltó meghajlással elől creszté vendégét.

Druzsba úr rátette kezét az ajtó-kilincsre, mire egy fájdalmas sziszszenéssel hátra ugrott.

— Az ördögbe is, mi baja van? — csodálkozott a major domus, rettentő komoly arczot erőltetve.

— Egy villamáram ütött meg, — dadogta Druzsba.

— Bohóság, bohóság, képzelődés.

S ezzel ő maga sietett az ajtót kinyitni s előre indúlván, keresztül mentek a kék selyemmel kárpitozott szobán, melynek ablakaira egy nagy bignonia husos levelei és fehér virágfürtjei borúltak, enyhe félhomálylyá tompitva a nap szemvakitó ragyogását.

Innen egy ebédlő-terem nyílt szárnyas ajtókkal a délnek fekvő oszlopos tornáczra. Az ebédlő ónémet divatban volt berendezve, nagy szekrények, góth stylű székek, a falak kemény fával burkolva s azokon evésre-ivásra vonatkozó elmés német versecskék voltak fölvésve. Druzsba megállapodott egy perczig ezeket olvasni, midőn egyszerre csak megszólal, mintha a falból jönne, egy síri hang:

«Ne menj tovább, ha az életed kedves!»

Druzsba összerezzent, úgy rémlett neki, mintha régen elhalt apja hangját hallaná. Ráemelte szemeit a major domusra, tekintetében meggyötrött lelke vonaglott.

— Ön szólt? — kérdé bárgyún kidülledt szemekkel.

— Én? Dehogy.

— Hogyan, ön nem hallotta?

— Természetesen nem, hisz nincs itt senki — felelte a major domus csodálkozva, — ön halluczinál uram, nincs másképp.

Druzsba úr nem felelt, vakon, gépileg követte vezetőjét még egy csomó szobán keresztül. Lépteik kísértetiesen kopogtak, sehol se mutatkozott élő lény, mint az elátkozott kastélyokban, csak egyetlen szobában ült a karszékben a tükör előtt egy csimpanz majom és borotválkozott.

A majom felriadt az idegen láttára és a villogó borotvával ide-oda hadonászva a Druzsba úr hóna alatt, annak a karját érintve, rút fejével a nyitott ablakhoz rohant és azon ugrott ki.

Druzsba úr idegességéhez most az undor és szörnyűlködés is hozzájárult, a major domust azonban mindez felette mulattatta.

— Ni, a Brok. Az akasztófára való Brok! Hol keríthette azt a borotvát? Nem birom leszoktatni róla. Bécsben vettem a Brokot egy borbélytól, a hol annyira belejött a dolgokba, hogy tyúkszemeket operált. Igen ügyes egyéniség, mondhatom Nincsenek önnek tyúkszemei? De igaz, nekem se szabad kérdezősködni. A mi szabály, szabály. Csinos kis terem ez is. Ez az empire berendezés. Olyan kedélyes itt minden. Ugy-e, hogy nagyon kedélyes? Hát még a következő benyiló, a toilette-szoba. Ezt tessék aztán megnézni!

Egy piczinyke szoba tárult ki; káprázt ató, tündéri látvány. A Pompadour asszony híres toilette szobája, hű utánzatban, üvegfalak jégcsapszerű fogakkal, melyekre százféle színű illatszerekkel telt kristályos üveggolyók voltak rászúrva. A golyók kivájt alja teljesen beillett a fogakba. Ide csak a poéta lépjen be, a ki a velenczei tükörhöz és a rózsaszín selyemmel bevont pipere-asztalhoz hozzá tudja képzelni azt is, a ki itt fésülködik. A szoba egyik falán le voltak szedve a golyók, minélfogva olyan lett, mintha egy óriási sündisznónak üveggé változtatott bőrével volna behúzva.

Druzsba úr az előbbi undorból a legnagyobb extasisba esett.

— Valami remek! — kiálta fel.

— No, úgy-e, kecses kis zúg, mi? Megenni való bolondság, mi? És az van benne, hogy az ezer meg ezer kristálygolyóban mindben más és más színű folyadék van. Itt egy grupp smaragd-zöld, amott közbül a hét fehérnek egy sárga (gondolom mandola-olaj), mintha a hét együtt egy margaretha virág volna. Az ember denique mégis okos lény, hogy ilyeneket kitalál. De ha meggondoljuk, hogy egy csinos

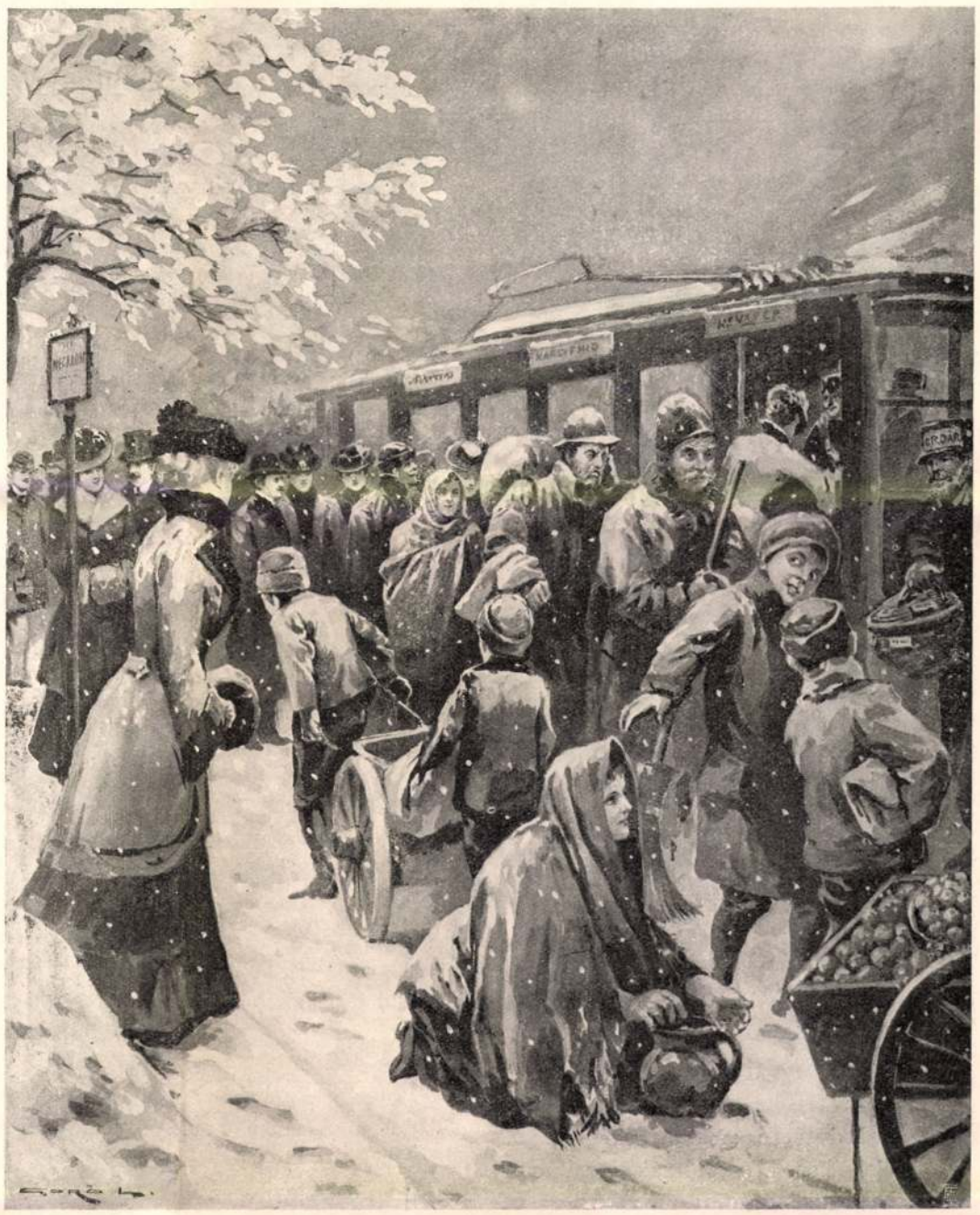

Goró Lajos rajza.

VILLAMOS VASUT A HÓBAN. (TÉLI KÉP A FŐVÁROSBÓL.)

női pofácska kedvéért erőlteti meg magát enynyire, hát még sem okos lény. Nos ez a tapeta-ajtó egy intim szobához vezet, de oda nem szabad belépni, reménylem, meg fogja ön érteni . . .

— Ah igen, értem, a fenség hálószobája . . .

— Mi? Hogy? Kié? — kapkodta a fejét ide-oda a major domus, kivicsorítva a két árván maradt fekete szemfogát felső áilkapcsán, miközben mélyen bent ülő mogyorószínű szemeiből mefisztói gúny villogott ki.

— A szobát dícsértem, hogy fenséges — javította ki magát Druzsba úr megszeppenve, észrevevén, hogy olyasmit mondott, a miről nem szabad tudnia.

— Úgy? No jó — fecsegett tovább a major domus — hát menjünk át a folyosóra és fussunk át az épület másik szárnyán, ott is csak épen ennyi szoba van, de legkevésbbé se érdekesek, a komornák lakószobái, az én barlangom is arra van, meg a billiárdozó szoba is.

A folyosóra jutván, ott mérges diskurzus folyt három papagály közt. Mindenik külön bronzállványon gubbaszkodott, finom vékony lánczon. Egy szürke jako papagály egyre azt kiabálta «Egy korty whiskyt, egy korty whiskyt», a zöld amazon-papagály ráfelelte: «Te lump, te lump», a harmadik, egy kékbe játszó ara papagály idétlen hangon rikácsolta «Kikiriki, kikiriki». A mi azonfelül, hogy kellemetlenül érintette Druzsba úr idegeit, kivel immár túlságosan sok történt a mai napon, egyszersmind mélyebb bepillantást engedett a papagályok múltjába. A *jákó* nyilván angol hajón jött Európába s a matróz, a ki gondozta, sokszor emlegethette a whiskyt, a zöld *amazon* valami áspis természetű asszonyé lehetett, ki a férje ellen oktatta kedvenczét, míg a kék szárnyú *ara* egy tyúkól közelében, annak jóvoltából nyerte magasabb kiképzését.

Hogy még nagyobb legyen a zaj és csatara, a majom is ott száguldozott nyitott borotvájával a folyosón, mint a ki halálra keres valakit. A folyosó egyik kiugrójában állt egy négyszögű rácsos alkotmány, minő az állatkertekben szokott lenni s abban egy körülbelül öt éves parasztfiú üldögélt, tökmagot ropogtatva. Csinos pitykés mellénykét viselt s tarka szoknyát, pufók arczán a legnagyobb elégedettség honolt, mert alkalmasint úgy áll a dolog, hogy incselkedett a majommal, mire az megkergette a borotvával s ő a majom elől nagy szorultságában épen a majom házába menekült s magára reteszelvén a házikó ajtaját belülről, a teljes immunitást élvezte, a mi borzasztón kihozta Brokot a sodrából, de méltán. Mert mégis szemtelenség, hogy az ő tulajdon házából hány neki fittyet a fiú.

Talán így volt, talán máskép volt, de bizonyos, hogy Druzsba úr a megkonfundált fejével, mely úgyis kóválygott, zúgott és lüktetett, mintha kalapácscsal ütnék, nem gondolt az előzményekre, hanem egyszerűen csak észrevette a kalitkába zárt gyereket.

— Nini, egy gyermek — figyelmezteté a major domust — Istenem, hogy jutott ide?

— Hizlaljuk — felelte kurtán a major domus.

— Mi végből? — kérdé Druzsba sajátszerű komorsággal.

— Hogy megegyük — szólt amaz természetes egyszerűséggel. — A kisasszony igen szereti a fehér gyerekhust. De jó is. (És étvágygerjesztően csettentett a szájával.)

— Ön tréfál — mondá Druzsba úr csendesen, de a mellett gyanakvó és borzalmat kifejező pillantást vetett a major domusra, ki a neheztelés bizonyos árnyalatával felelt, mint az olyan megsértett ember, a kinek szavában kételkednek:

— Higyje azt, a mi önnek tetszik. Én azzal a nyiltsággal beszélek, a mi kötelességem egy úrral szemben, kit urunk ide küld, a többi az ön dolga. Menjünk uram!

A gyermek rájuk bámúlt és egyre hasogatta a tökmagokat, a fehér héjaikat kihajigálván a rácsozaton.

A major domus sietve ment elől a folyosó keleti végébe, a hol egy ajtót nyitott ki:

— Ime, ez a billiárd-terem. Parancsol talán egy karambolt?

Druzsba úr balsejtelmekkel, bizonytalan kinos benyomásokkal megterhelt és lehorgasztott fejét gépiesen emelte föl s egy önkénytelen szórakozott pillantást vetett be.

Réműlten tántorgott az ajtófélfának, arczát halotti sápadtság borítá el.

Ez már sok volt idegzetének. A billiárd-teremben, szemben az ajtóval, megpillantá a falon életnagyságban Jahodovskát.

Ő volt. Jahodovska volt. Szakasztott abban a fehérvirágos czimetszínű batisztruhában, melyben múlt vasárnap látta, az a csipkés nyakkendő a gránát tűvel leszoritva, a kaczkiás főkötő a fején, épen a hogy vasárnap volt.

Lehetetlen és mégis úgy van. Látja és akármit csinál, látja. Pedig bizonyos, hogy nincs ott, hogy csak beteg agya varázsolja elé, világos tehát, hogy meg van tébolyodva. Szemei megüvegesedtek, haláltéka lüktetett s egyszerre csak kezdett a Jahodovska körüle forogni őrült sebességgel úgy, hogy husz Jahodovskát látott egyszerre.

Behunyván káprázó szemeit, a major domus felé nyújtá reszkető kezét, mohón, mint a vizbe fúló.

— Roszúl vagyok, szédülök. Kérem . . . vezessen ki a szabadba . . . levegőre.

A major domus úgyszólván vonszolta egy oldalajtón a parknak abba a részébe, hol a tó volt.

Két ős platán állt a kijáratnál egymás mellett, összeborúló lombokkal; hűs árnyékot vetettek az alattuk levő fonott székre, melyen egy angora macska ült.

— Üljön le ide — mondá a major domus és elkergette a macskát. — Én majd elszaladok egy pohár borért.

Druzsba úr lankadtan roskadt a székbe. Egyedül maradt. Azaz a macska se ment el, leguggolt egy verbena bokor mellé és nézte Druzsbát. Idegei már ezt se tűrték, lassan-lassan magához tért, de hogy a macska ránéz, tűrhetlenül nehezedett kedélyére.

Bár az okosabb alkalmasint a macska volt, ebben az esetben mégis Druzsba úr engedett, felkelt s odább támolygott, abban a hitben, hogy a közelben másik padot talál; vagy tíz lépést ment előre s kitárult előtte a tó, mint egy nagy ezüstkarika. Jobbról a versaillesi park mintájára szépen nyesett magas gyertyán-falak fedték el a kilátást, balról érdekes faóriások mintegy apró csoportokra oszolva szépiték a pázsitos területet.

A tó csendes volt, síma volt, mint egy politurozott asztal, rá aranysávot hintett az izzó verőfény. Meneteles partjain tulipánok, liliomok, irisek, narczisok lógatták be harangjaikat, turbánjaikat, a kinek mije van.

A tó egy hegyi patakból nyerte vizét, mely kacskaringós pályafutásra kényszeríttetett a parkban, csak azért, hogy sokáig ott csatangoljon. Pisztráng-tenyésztés czéljából kisebb tavakra alakitották át, míg végre befolyt a ház melletti nagyobb tóba, melynek fölöslegét levezették a kastélyt kerítő bástyafal alatti csatornán a szabadba. A kis pisztrángok a kisebb tavakban növekedtek fel s mint a diákok, klasszisból klasszisba, ezek is fokozatosan jutottak a kicsi vizből egyre tovább, mig végre a nagy tóban találták magukat (ámbár iszen az se volt nagy) és itt ért a pálya véget. Innen már csak egy stáczió van: a rost, vagy a pecsenyés tál.

A tó partján elég pad kinálkozott. Druzsba úr leült az egyikre, elbódúlt fejét tenyerébe hajtva, midőn megkondult a kastély tornyában a harang. Kongott, bongott a néma csöndben, mélyen, szűziesen, kisértetiesen, mintha a túlvilág szózatja lenne.

E hangra közel és távol egyszerre elevenedni kezdett minden. Léptek hallatszottak, galyak zörrentek, emberi beszéd nesze rezgett a levegőben. A kastély felől egy öreg huszár-féle alak jött elő, egy fadeszkán húshulladékokat hozva. A gyertyánfalak mögül pedig mint egy őzike, kilépett egy szép fiatal leány és egy pirosbársony vánkost hozott a hóna alatt.

Követte egy másik leány, ki zsámolyszéket lógatott a kezében.

Utána ismét két leány bukkant ki, egy zöld selyemmel bélelt óriási japánernyőt emelve, melynek két nyele volt.

Mind olyan volt ez, mintha valami tündérmesében olvasná Druzsba úr. Egyik szebb, mint a másik. Járásuk, tartásuk mintha zene volna. Valahol messze a fák közt harkály kalapácsol. Az ördög vinné, mit zavarja az embert — a nézésben.

Az egyik ernyőt vivő leány megfordúlt és hátra kiáltott. Alkalmasint a visszamaradottakhoz:

— Hölgyeim és képzelt uraim, siessenek! A pisztrángok szépen kérik, mert éhesek. Matykó már itt van az uzsonnájukkal.

Erre tánczlépésben, szoknyáját féloldalt felfogva, szép karcsú derekát negédesen mórikálva, előkeringőzött a gyertyánfák mögűl az ötödik leány, kinek a nyakában hosszan leeresztett sáfrányszínű selyemszalagon egy legyező lógott. A mint ide ugrott, oda ugrott, a csintalan legyező a bokáit verdeste.

Az első leány letért az útról s végig lépdelve a pázsiton, egyenesen a tónak tartott. Nem messze a padtól, a hol Druzsba úr ült, egy másik hasonló padhoz ment és bársony vánkosát rátette.

Azután a másik érkezett meg és a pad alá helyezte a zsámolyt.

Az ernyőt vivő leányok leszúrták a pad mögé az ernyő két ágú nyelét.

Az ötödik megnézte magát a tóban, megigazította ruháját és levette nyakáról a legyezőt.

— Én vagyok a szellő, — mondta nevetve.

— Mi vagyunk az árnyék, — felelték az ernyővivők.

— Én vagyok a kényelem, — szólt a zsámolyos és meghajtotta magát tréfásan.

— Hát én mi vagyok? — kiáltá most egy hatodik kis fruska, nyilván a felolvasónő, fitos orrú, pikáns arczú, a ki csak most toppant oda valamely más úton, egy félig felvágott könyvvel hadonászva nagy szelesen. — Én ülök a Minerva lábainál a könyvvel. Én a bagoly vagyok.

— Látjuk, — bizonyitá a zsámolyhordozó csípősen, — mert jön is már nyomodban a fekete éjszaka.

Nevettek mind a hatan. Ha hat leány nevet, mintha hat nap sütne az égről, minden nevet akkor s a hetedik nap talán nem is süt.

A fekete éjszaka jött is, azaz csak csoszogott egy deszkamellű, öreg, pápaszemes német gouvernante képében.

Druzsba úr nézte, nézte, de félig-meddig azt hitte, hogy ez is csak vizió. Tehetetlenül, tompa

A cselédek nyugtalankodni kezdtek és az ispán kiment az erdészlakba. Onnan aztán három kerülővel fölment a tölgyesbe. A forrás közelében fájdalmas vinyogást hallottak: Szabolcs vizslája csaholva és a farkát csóválva ugrott ki a bokrok közül. A kutyát követve elértek a szakadásig és ott megtalálták a gazdájukat. Átlőtt szívvel, holtan feküdt a harasztban.

Mikor az emberek magukhoz tértek első rémületükből, abban egyeztek meg, hogy Szabolcs baleset áldozata lett. Minden körülmény arra vallott, hogy a szakadás partján elcsúszott és miközben fegyverére támaszkodott, valami végzetes véletlen következtében eldördült a halált hozó lövés.

Az erdészek faágakból gyaloghintót csináltak és levitték halott urukat a kastélyba.

Malvint távirati úton értesítette az ispán, hogy az urát súlyos baleset érte. Az asszony a déli vonattal jött meg, édes atyja kíséretében. Az ispán, a ki a pályaudvaron várta őket, föltette magában, hogy tapintatosan elő fogja őket készíteni a rettenetes csapásra, de mikor az asszony szeme közé nézett, elvesztette minden bátorságát. Kitérő választ adott minden kérdésére és a kocsiban titokban nyomogatta csak az öreg Forgács térdét.

Mikor leszálltak a kocsiról, Forgács már tudta a valót. Azt mondta a leányának: Légy elkészülve mindenre!

De Malvin már nem hallott és nem látott, lihegve futott végig a szobák során. A dohányzóban találta meg az urát. Mozdulatlanul, még mindig vadászcsizmában és lodenkabátban, feküdt a széles kereveten. A fejénél két szál gyertyát gyujtottak meg a cselédek.

Malvinra úgy hatott mindez, mint egy rettenetes misztifikáció. Letérdepelt melléje a szőnyegre, átölelte a halott nyakát és az arcába nézett, inkább megbotránkozottan, mint ijedten.

— Mi ez? Mi történik itt? Ez nem lehet! Nem szabad! Nem akarom!

Összevonta a szemöldökét, a szeme meg szikrázott a haragtól.

— Nem, nem, nem!

Oly szenvedélyesen rázta meg a halottat, hogy a sápadt arca oda hanyatlott a keblére. Nem akarta megérteni, hogy Sándor meghalt és mikor végül megértette, önmagát akarta megcsalni konok tagadásával.

— Nem igaz! Nem igaz!

Oly nehezen tudta magát beleélni abba, hogy elvesztette a férjét, a kivel pedig már elvesztették egymást, mielőtt még megtalálták volna egymást.

Csak hetek mulva jutott eszébe, hogy imádkoznia kellene és mikor elővette az imádságos könyvét, megtalálta benne a férje levelét.

A posthumus levél, mely úgy hatott rá, mint üzenet a túlvilágról, rövid volt és ilyen különös szavakat tartalmazott:

»Semmim sincs, csak az életem. Ezt tettem föl betétként már nem egy kártyalapra, ezt veszélyeztettem nem egyszer, hogy társadalmi poziciót teremtsek magamnak és ezt adtam el magának is, szegény Malvinom, hogy gondtalan jövőt biztosítsak magamnak. És most, mikor be *kell* magának bizonyítanom, hogy önzetlenül és tisztán szeretem: nem tehetem másképp, minthogy odaadom az életemet.«

Így ért véget Szabolcs házassága.

Rendőri hír.

Egy sápadtképü nagy legény
Ül a szobája közepén
Előtte a papir,
Melyen betűt betű után
Kusza sorokba ír.
Annak, mit ír, értelme semmi,
Mindegyik sor két szó, csak ennyi:
— Édes szivem . . .

A sápadtképü nagy fiú,
A ki ma olyan szomorú,
A míg ír, széttekint,
Majd meg lehajtja a fejét,
Sírhatnék egy kicsinyt,
De röstelli. Tollát letészi,
S e két szót száz darabra tépi:
— Édes szivem . . .

Aztán a sápadt nagy gyerek,
A falról egy pisztolyt levett,
Golyót is tett bele,
S a míg megnyomta a ravaszt,
Nem reszketett keze.
És véresen, halálra válva,
E két szó jött csak ajakára:
— Édes szivem . . .

Beöthy László.

Őszi szántás.

Goró Lajos képe az *Uj Idők* számára.

Uj Idők 1895. 45. 1.

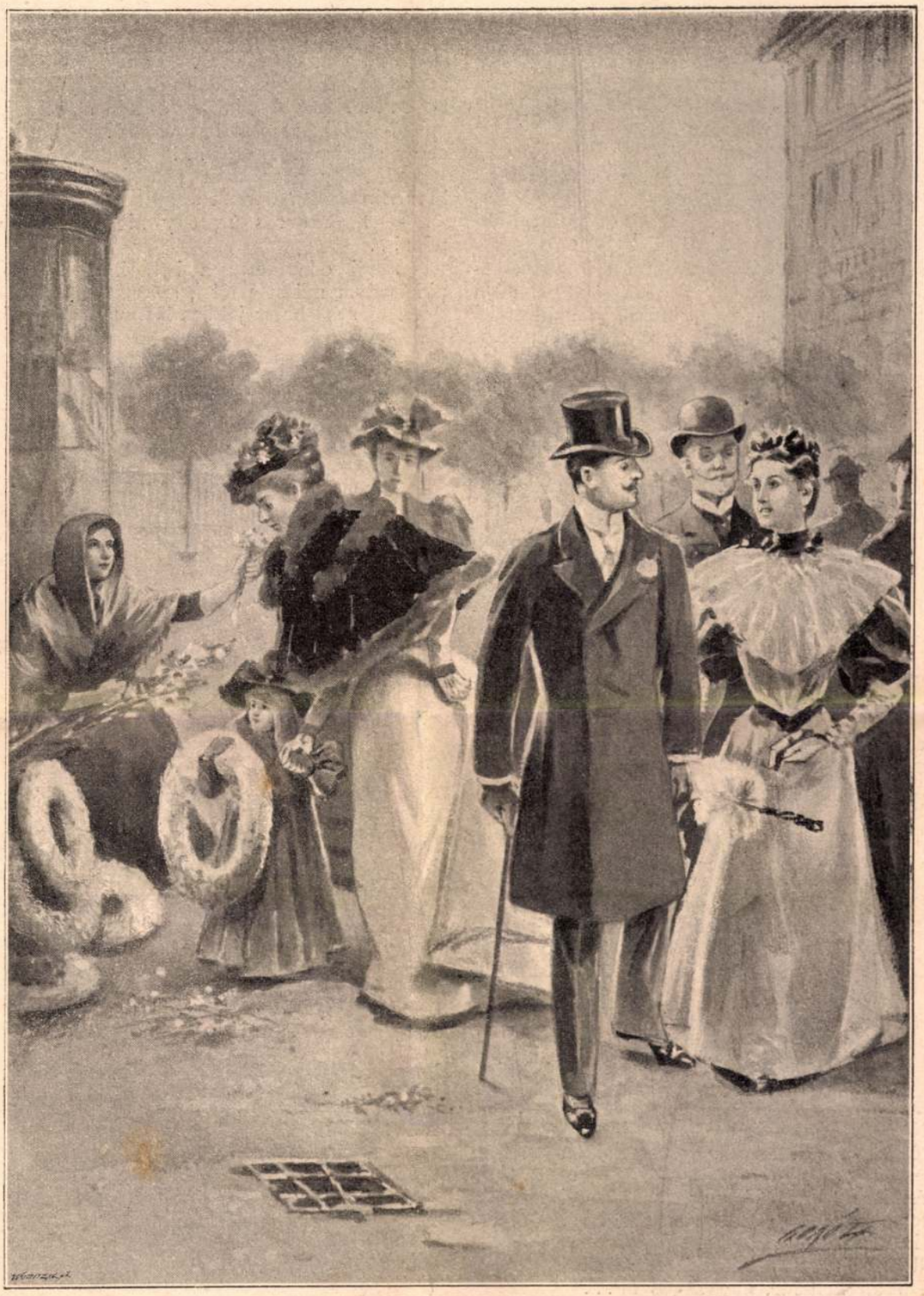

A temető ünnepén.

Goró Lajos rajza az *Uj Idők* számára.

Uj Idők 1895 I 46. sz.

Nyugodtan lapozgatni kezdett a levelei között, mialatt jóformán csak félfüllel figyelt oda az asszony ideges könyörgéseire, megelégedvén azzal, hogy közbe-közbe ismételten odavesse:

— Nem tehetek semmit...

A szobában, mely egy legényember életmódjához mérten lehető kényelemmel volt berendezve, meleg, csaknem tikkasztó meleg volt, a miért Margit mindjárt beléptekor hatalmas főfájást kapott.

A nap tüze a lebocsátott ablakfüggönyökön keresztül is füllesztővé tette a levegőt, s Oswaldné a sok rimánkodás közben, valószínüleg a kiállott izgatottságtól is elcsigázva, egyszerre csak azon vette magát észre, hogy világ egyet fordulni készül körülötte...

— Hát nincs önben irgalom, uram? — kérdezte végső erőfeszítéssel, hogy valamikép egy álló helyében össze ne roskadjon, miközben kétségbeesetten tördelte a gyönge kezeit. — Nincsenek önnek szülei a kikről tudhatná, hogy ez a szégyen menthetetlenül a sírba fogja dönteni őket?!

Az igazgató hidegen mosolygott, és meghajtotta magát:

— Mondtam már, nagysád, hogy végtelenül sajnálom, de nem tehetek semmit az öcsese érdekében...

Megnyomta az asztalára elhelyezett villamos csöngetyü gombját, s a belépő inasnak egy levelet adott át.

— Vigye el, János, ezt a levelet a rendőrséghez.

Az asszony magából kikelve kapott a kifelé induló inas után...

— Az istenért!..

Aztán, mint a kit valami rendes, asszonyi baja vesz elő, szó nélkül, lihegő kebellel a szőnyegre omlott...

Hidasdy odasietett:

— De nagyságos asszonyom!

Mikor pedig látta, hogy a boldogtalan teremtés komolyan rosszul van, ijedten hívta be a cselédet.

— Ő nagysága rosszul van, Mari, tegyen valamit vele...

Felindulva ült vissza az iróasztalához; Jánostól, ki az idegen hölgy rosszulléte miatt még nem indult utnak, a följelentést a megilletődés bizonyos nemével visszavéve, megfogta és középen kettérepesztette.

— Nem lesz semmi baj, nagysád, — szólt oda Oswaldnénak, a hol azonban most süket fülekre talált.

— A kisasszonynak bizonyosan görcsei vannak, — jelezte a cseléd, miközben a füzőjén az utolsó kapcsot is kikapcsolta.

Majd némi részvéttel hozzátette:

— Doktor kell ide, nagyságos úr...

Hidasdy föllélekzett:

— Igaza van; János, szaladjon orvosért...

*

A mint pedig néhány perc mulva az orvos, kit az inas a klinikáról hozott magával, a félsötétre függönyözött szoba küszöbén megjelent, Hidasdy egyszeriben úgy vette észre, hogy ezt a szegény asszonyt itt az ő legénylakásán voltaképen most kissé kényes állapotban is találja ez az orvos.

Elibé ment a tanárnak; rögtön megállapította magában, hogy ezt az urat eddig még soha sem látta... Nos valószínüleg ezután sem fogja látni...

— Talán rosszul lett valaki? — hangzott el az orvos ajkairól a kérdés...

Hidasdy zavarában pödörintett egyet a tömött barna bajuszán és csak annyit mondott:

— Igen orvos úr, egy kicsit rosszul van a — nőm...

Ezzel odavezette a beteghez, ki épp ebben a pillanatban nyitotta föl a szemeit.

Az inas, hogy jobban lássanak, a függönyt kissé félrehúzta.

... Az orvos rettenetes pillantással meredt a felesége bágyadt tagjaira.

Zsoldos László.

Szőke kis lány.

Szőke kis lány víg dala cseng
Fenn a bércen.
Sarló csillog, sebesen jár
A kezében.
Szellő játszik aranyos szép
Szöghajával.
Aranyos szép szöghajában
Rózsaszínü pántlikával.

Én istenem, hogyha minden
Akként volna,
A hogy azt az ember szépen
Elgondolja!
Nevezném őt a szívem szép
Szerelmének:
Rubintomnak, halacskámnak,
Violámnak, gerlicémnek.

Messze utat tennék érte
Étlen — szomjan:
Száz mértföldet gyalogolnék
Egy huzomban,
Hogy arassak vele együtt
Zabot, búzát
S hogy megfonjam vadvirágból
Menyasszonyi koszorúját!

Nógrádi Pap Gyula.

GORÓ LAJOS: FARSANG

Az új könyvvel Mikszáth még följebb került, amire mindig vágyott, azt ime elérte: történetíró lett. De vajjon lehet históriát írni a tegnapról, sőt a máról? Fontoskodó és kómikus kérdés, de mégis látom, sokan fölvetik azt a kérdést is: vajjon volt-e joga Mikszáthnak megírni Jókait, akinek sírja még friss, szobra nincs? Többen nyomban meg is felelnek: Ilyen mohón, amikor a hős úgyszólván még él, biografiát nem szabad és nem is lehet írni! Hogy okos emberek ilyent mondanak! Mintha így szólnának az arcképfestőhöz:

— Élet után akarsz festeni? Mi jut eszedbe? Várj, míg modelled rossz lesz, a fényképei elhalványultak, azok és családi hagyományok után pingáld! Mert tudd meg, hogy baj az, ha az arckép nagyon hű, hasonló, becsületes és igaz! Ismerned kell az eklézsia törvényét: kötelességed az orrát glorifikálni, a száját elvonatkoztatni, azt a részét, amelyen ül, — stílusban tartani!

Csúfolódásra, majdnem gorombáskodásra izgat az a kifogás, amelylyel Mikszáth könyvét némelyek fogadják. Nem hogy diadalmas örömmel látnák, hogy az, aki Jókaival egy tőkéről fakadt, ha az újabb, kevésbbé gazdag hajtás is, igen sok képességének örököse és maga is alkotó; nagy munkával oknyomozó történetet ír az elődjéről. Azt hiszik, hogy a kortárs elfogult, nincs módja és joga ítélkezni. Kinek van akkor? Egy másik korszak emberének, akinek az erkölcse és az ízlése más! Mintha azt mondanák: a föld csillagfényeit csak Vénusz-csillag esetleges lakói bírálhatják meg becsületesen. Úgy vélem, az eszmezavar jóindulatu részének az az oka, hogy az életrajznak mint műfajnak, régi sablonos meghatározásába egyrészt beleszerettek, másrészt nagyon is belebonyolódtak abba a problémába: mikor lesz egy genie — genie? Általános a hit, hogy festőről, harminc esztendővel halála után elválik. A költő dolga más és hogy Jókai géniuszának vonzó és feszítő ereje meddig tart, értékelik-e, élvezik-e száz esztendő mulva: az a száz esztendő után élő másik Mikszáth dolga. Amit a mai lát és tud ebben a dologban, ez ránk nézve mindennél fontosabb és érdekesebb. Annyi bizonyos, hogy nem írt édeskés, allegorikus életrajzot, Jókaiból nem csinált félistent, még csak Jókai-regényt, hőst sem. Azt írta meg, hogy egy szelid, lányos passziv természetü, csaknem masochista jellemü magyar fiu mint csinálja meg az egész elbeszélő irodalmat. Gyengesége ellenére mint áll meg a kemény életben, mint érvényesül a nagy időkben, mint törik le kicsinyes viszonyok között. A fontoskodó tekintélytartás, a csinált emberi méltóság hiányozván belőle, élete végén, amikor már szobornak kellett volna lennie, kiütközött belőle az ember, és ezért az egy momentumért majdnem elfelejtik neki azt, amit oly gyönyörűen kezdett és csodálatosan folytatott.

Az a lény, aki e földi életben Jókainak nevezteték: a legraffináltabb módon kevertetett a természet műhelyében. Az egymással nem vegyülő elemek kevertettek benne, valami külön, az ő számára kitalált titkos törvényeknél fogva. Puha, szelid, majdnem jónevelésü, rendes és mértékletes polgárember volt, konzervativ természet, zajt utáló, csendet szerető, de kezdő, vakmerő, sőt bizarr volt mint író és gondolkodó. Az utolsó nagy romantikus nemcsak idehaza nálunk, de egész Európában, és a költeményeinek a széle tele volt számmal, a legjobban imponáltak neki a faiseurök és a legnagyobb érdekkel hallgatta a szép és szolid üzletet, igaz, főképpen azokat, amelyek kőszénnel, villammal voltak összefüggésben. Különösen a villam érdekelte és egyszer, amikor nála ebédeltem és — nyilván hizelgésből — valami új és lehetetlen villamos tervét tálaltam föl valamely jó fogás előtt, kapott rajta:

— Ez nagyszerü, ezt meg lehet csinálni. Ez megvan. Írjad meg róla a memorandumot, én nyélbe ütöm.

Aztán többé sohasem beszélt e tervről. (Én sem.) Nem mintha elfelejtette volna, mert nem felejtett el semmit, csak ökonomikusan élt az emlékezőtehetségével, amely kivételesen nagy volt és kitünően egybevágott a geniéjével. Mindent fölszedett, mindent tudomásul vett és elraktározott, neki mindent tudnia kellett, mint a Taine regényirójának, akiről azonban, nyilván, nem tudott. Nyilván tetette magát, amikor valamiről nem volt tájékozva és ha ismerőseit nem ismerte meg, csak kedvesen pózolt. Egy férfi, aki pózol és hozzá kedvesen! Való igaz és ezt Mikszáth is szemlélhetővé teszi, hogy Jókai keresett és talált formákat, amelyek nem feleltek meg az ő őszinte egyéniségének. De talán férfiben nem volt még soha annyi bájosság, mint benne, még ilyenkor is. Sok esztendeig láttam és néztem közvetlen közelből, élete nyugodt és boldog, izgatott és válságos idejében is, otthon hálóköntösben, bottal a kezében, vagy osztó-kapával —: mindig szépnek, formásnak láttam. Ugylátszik, erre nagyon sokat adott, amellett, hogy a szépség a természetéből is folyt, fájdalom, nem egyszer a legfőbb szép, az erő rovására. Hogy milyen volt a szive civil értelemben? Nincs kedvem erről beszélni, mert aki olyan nagy, mint ő, an-

Uj Idők 1907. XIII. 16.

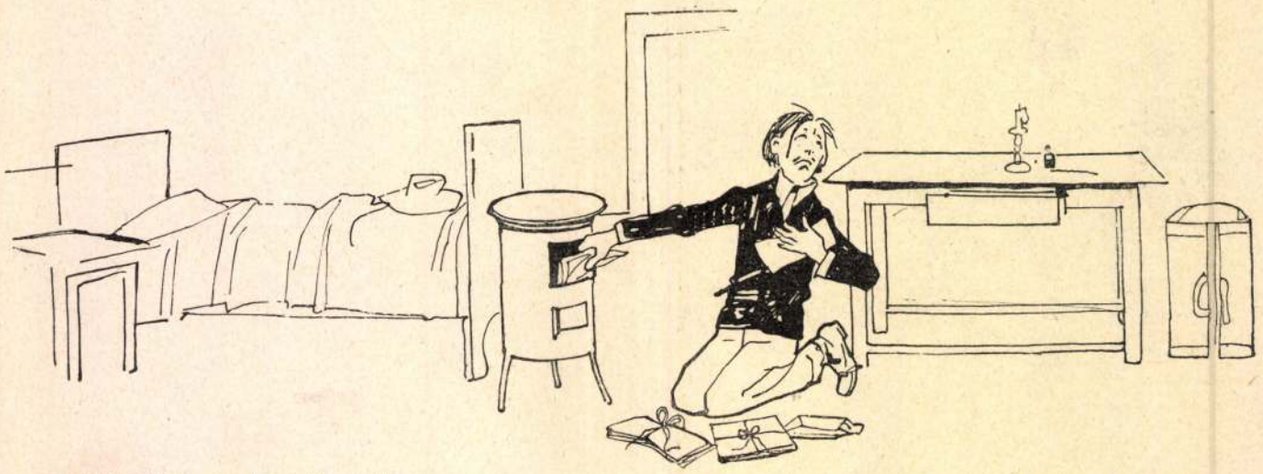

Szénhiány Budapesten. Mivel fűt a költő

Mühlbeck Károly rajza.

nak nem lehet amolyan ici-pici, polgári meleg, jó szívecskéje. Semmiségek a lelke mélyéig meghatották, nagy dolgok — viszont — hidegen hagyták. De jó volt nevelése és erkölcseinél fogva, sőt erkölcsös ember, bárha a Mikszáth arcképe ezen a ponton nem föltétlenül világos. Az bizonyos, hogy magától meg nem ingott a mindenható morálban, hanem mindig megingatták. A kezdeményezésre, még alsórendü dolgokban is, csaknem képtelen. Bele lehetett vinni mindenbe, ami nem éppen bűn. Jó szerencse, hogy élete indulásakor Petőfi volt mellette és kár, hogy aki azután sokáig mellette volt, az első felesége, erős és derék asszony, mégis csak színésznőnek született.

A környezet átalakító hatásának tana, — amelynek teljes hitében írja meg Mikszáth az ő munkáját, — senkin sem bizonyítható annyira, mint Jókain. Néha alig tudjuk már megkülönböztetni, ki ő, az alap, az igazi. Egy roppant arányu mesélő, akinek nem lett volna szabad semmit sem tenni, csak ülni és mesélni az idők végtelenségéig. Ami kis szépséghibák látszanak az életében, ebből támadnak. Hogy míg csak lehet csak ülni és mesélni, élni is kell. Érvényesülni, szeretni, házasodni.

Nekem úgy tetszik, hogy mindkét házassága voltaképpen nem az ő ténye, egy nagy asszony és egy kis színésznő elvétették magukat vele. A második házasság bizony, — a Jókai irodalmi alakjának az érdekében főképpen, — bizony elmaradhatott volna. Nem szép látvány, amikor egy fiatal nő odaplántálja magát egy élő szobor mellé és felfut egy aggastyánra — mondjuk borostyánnak. Jókai azonban ebben az állapotjában sem volt rút, csak gyönge és — bizarr. Az a meggyőződésem, hogy ez a házasság úgyszólván kellett, hozzátartozott alakja szivességéhez. Ez a mámoros józantalanság, ez a szívtelen, kései ötlet — ez is ő. Természetesen csak akkor, ha nem a magyar életrajzok iskoláján és istenítő modorában nézzük Jókait, hanem úgy, ahogy Mikszáth állította be a szemünket. Az újkori történetíró igazságotkereső módjával, nem hamis szemérmeteséggel és nem céltalanul szépítő hazugságokon átal.

Annyi mondanivalóm lenne Jókairól és a Mikszáth példátlanul érdekes és nagy, komoly pennával megírt könyvéről is. De mostanra végeznem kell. Még csak annyit, hogy az irodalom ezuttal csúnyán lefőzte a magyar olvasó közönséget, amely nagy kínnal, apropénzzel készül a Jókai szobrára. Mikszáth elébe vágott, ime megcsinálta a monumentumot, egymaga. Igaz, mellékesen magának is csinált valami emléket, amelynek a színe, a matériája, úgy nézem, olyan, hogy örökös lesz.

Bródy Sándor

Bálványok

(Részlet Farkas Pálnak a Nemzeti Színházban bemutatott társadalmi színművéből. A második felvonásból.)

HETEDIK JELENET.

(A grand hotel emeleti társalgójának fülkéje, amelyet függöny választ el a nagyteremtől.)

Tusnády (egy nyaláb ujsággal a kezében átjön a társalgón, félig előrehuzza a függönyt, azután leül és olvasni készül).

Edit (kipirulva, izgatottan siet előre): Papa, papa. (Körülnéz.) Nincs itt? Pedig az előbb itt volt.

Tusnády (föltekint a hirlapból).

Edit: Nem látta a papát? Sürgős dolgom van vele.

Tusnády (mosolyogva): Ne mondja! Sürgős dolga.

Edit: Pénzt kell kérnem tőle! Az egész vagyonomat elvesztettem . . . Képzelje . . . Száz koronám volt . . . és most fucscs.

Tusnády: És mégis tovább akar játszani?

Edit: Hogyne. Olyan izgató! Az előbb is úgy drukkoltam — no de úgy — roppant érdekes volt.

Tusnády (komolyan): Nézze, Editke, — hagyja abba a játékot. Ezek az izgalmak igazán nem a maga számára valók.

Edit (durcásan): Maga csak azért beszél, mert minden mulatságomat el akarja rontani . . . Ne cigarettázzak, ne kártyázzak, ne rulettezzek, — hát mondja, tulajdonképpen mit csináljak?

Tusnády: Nem gondolja, hogy vannak még más szórakozások is?

Edit: Aha. Vegyek elő egy jó könyvet, vagy csináljak kézimunkák — brr. (Parancsolólag:) Ha azt akarja, hogy ne kártyázzak, hát udvaroljon.

Tusnády (nevetve): De hiszen maga lefújja azokat, akik udvarolni akarnak.

Edit: Az az én dolgom. Csak próbálja meg. (Türelmetlenül:) Na — hát mi lesz?

Tusnády: Azonnal hozzáfogok. Csak egy kissé gondolkoznom kell előbb. Tudja, már nagyon régen nem udvaroltam.

Edit (hátranéz, hirtelen): Jőjjön innen. Csanády Erzsi erre tart, — nem akarok vele beszélni.

Tusnády (figyelmesen nézi): Hm. — Amint látom, Csanády Erzsi nem élvezi a kegyeit.

Edit: Az? — (Elkeseredett hangon:) Maga persze azt hiszi, hogy én olyan buta vagyok, és nem látom, hogy mi történik.

Tusnády (csillapítólag): No, no, Editke, — ugyan mit lát?

Edit (közel van a síráshoz): Az édesapám és ő — ő, hát azt hiszi, hogy nem látom? (Elkeseredve:) Oh, nagy gyűlölöm azt a nőt, hogy gyűlölöm.

Tusnády: A gyűlölet nem szép érzés, Editke.

Edit (dacosan): Nem bánom. Semmit sem bánok . . . (Sírásra hajló hangon:) Csak az édesapámat — azt bá-

Attila azt állította, hogy a művészet elpuhítja a világot és merőben haszontalan. A táncosnék és az énekesnék szép mulatság, de csak uraknak való.

Csendesen folyt le egypár nap, kocsikáztak, lovagoltak. Az asszonyka most tanult, nagy passzióval és azért is, hogy el ne hízzék. Attila fáradhatatlan volt a tanításban, fölkelt hajnalban, hogy a felesége makrancos paripáját belovagolja, mielőtt az reggel reá ülne. Vasárnap pihenőt tartottak, Attila tovább aludt a rendesnél, az asszony meg lement reggeli misét hallgatni a házi kápolnába.

Az ajtó előtt már ott üldögélt Beéri Laci, mint egy koldus. Ha csak ölbe nem hozta ide a huszárja, nagyon nehéz lehetett idevánszorogni. Most, hogy nem feküdt többé, látszott csak igazán betegnek. A homloka, mint egy régi koponyáé: sárga és a halántékain mélyen beesett. A szemei, mélyen beesve, mint két fekete üreg.

— Itt vagyok! szólt alig hallhatóan.

— Köszönöm, hogy eljött.

— Mit parancsol?

— El akarok menni innen.

— Úgy lesz.

— Elvisz?

— El.

— De tudja meg, hogy kockáztatja az életét.

— Tudom.

— És értem. Mivel háláljam meg, mivel tudom meghálálni?

— A mivel akarja.

A két tüzes asszonyszem édes hizelgéssel és odaadó lágysággal nyugodott meg a viasz-szín férfiarcon.

(Folytatása következik.)

Verőfény.

Az *Uj Idők* számára rajzolta *Goró Lajos.*

Szent Péter esernyője.

Írta: Mikszáth Kálmán.

(Folytatás.)

Veronka.

A Schramek-házzal átellenben, egy kicsit srét a nyitott ablaku kocsmától, nagy vásári vígság zengett ki. Azaz, bocsánat, vendéglőből — a bábaszékiek így szerették nevezni és méltán, mert megvetvén a falusi kocsmák egyszerü boróka kötegét, az arisztokratikusabb forgács-bokréta lengedezett homlokzatáról. Messziről kihallatszott a pelsőci vályogos cigányok cincogása. Kandi tót menyecskék, »békába« igazított hajjal, kacér főkötőikben, melyekből a fül irányában egy-egy ingerkedő csipkekocka fityeg le, sugár termetü leányzók piros pántlikával a kender szöszke hajfonatukban beleskelődnek az ablakoknál s a csiklandozóbb nótáknál táncra perdülnek künn az utcán.

De a kíváncsiság még a nótánál is hatalmasabb. Egyszerre beszűnik a dévaj ugrándozás, mivelhogy nagy sokaságtól követve Fiala János, a város hajduja közeleg, nyakában a nagy dobot cipelve. Megáll és lélekszakadtából kezdi verni.

No ugyan mi nevezetes történhetett? Talán a Mravucsanné zsenge libái vesztek el a legelőről?

Tizen is kérdezik Fialát, mi történt, de Fiala a világért sem veszi ki szájából a pompásan égő »zapekuskát« s különben is önérzetesebb férfiu mintsem magánúton közölje, a mi hivatalos.

Gyó Lajos

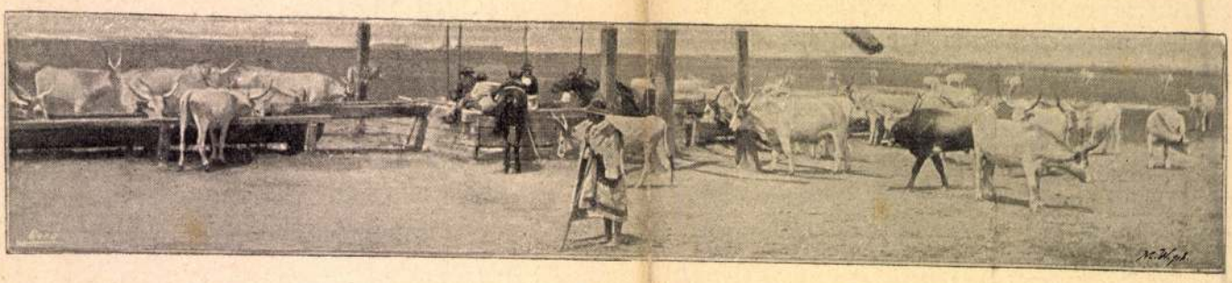

egész napon át együtt voltak, nem maradtak el egymástól pillanatra sem és a mikor Jolán lement a kastély kis udvarára nézni a tíz teknő mellett mosó asszonyokat, Attila utána ment. Egy percre hagyta csak magára, elment az istállóba.

Jolán odaállott a teknőhöz, felgyürte a ruhája ujját, segített szappanozni. A husz parasztasszony sűrű és gyors beszédje egyszerre benszakadt. Majd elnyelték a szemeikkel a méltóságos asszonyt, a kinek a csudálatos szépségü és sokaságu fehérneműit szappanozták éppen. Cselédnék voltak valamennyien, az urak szegődésében benne állott, hogy hetenkint ők és felnőtt leányaik három munkanapot tartoznak a kastélyban eltölteni. Ki sem jöttek a surolásból és a mosásból és ezen a napon nem főzhettek az uroknak. A kis gyerekek is keveset szoptak. Némelyik elhozta magával ide a kisbabáját és azok egész napon át ott sivalkodtak a lugzó tüzhely mellett. Az a sovány palóc-asszony vigyázott rájuk, a kit »grófné«-nak csúfoltak az egész rengetegben és a kinek a gyerekét Farkas Attila a magáénak vállalta a felesége előtt.

Jolán észrevette, megismerte. Abbanhagyta a mosást és odament hozzá.

A gyerekeiről kérdezősködött, olyan hangon és abban a lekötelező modorban, mely férfit, asszonyt megbűvölt, ellágyított, megbódított.

A parasztasszony nem igen mert ránézni, egy akaratos béres-gyerekkel babrált, a csecsszopót tanította morálra és közben-közben felelt:

— Nagyon étkesek, kezét csókolom, csak az a baj, hogy nagyon étkesek.

— Aztán van-e mit a tejbe aprítani?

— Az csak volna. A zsirozó, az kicsiny.

— Ha van valami kívánsága, csak mondja ki?

— A szegény ember — kezét csókolom — telhetetlen, tele van ügygyel, bajjal, kéréssel. Instálom, ha az ispán nekem is kiadná a rendes szalonnaporciót, minden fertálykor. Férfi nincs a háznál — mondja — hát azért adja csak a felét. Már gondoltam, hogy szólok a méltóságos úrnak, de nem mertem. Kirázott a hideg is, ha arra gondoltam, hogy elejbe kell járulnom.

— Hát mért fél tőle?

— Félni nem félek, mindig jó volt hozzám.

— Sohse verte meg? kérdezte hirtelen Farkas Attiláné.

— De biz' megtette egynehányszor! felelte az asszony egyszerűen, inkább vidáman, mintsem szomorúan.

— Aztán haragudott-e maga akkor?

— Nem én, kezét csókolom. A férfi szabad az asszonynyal, hát még az uraság. A mint láttam, hogy haragos, be sem vártam, hogy bántson, lefeküdtem a földre, nem szóltam, nem sírtam, imádkoztam magamban, a mikorra vagy négy miatyánkot elmondtam magamban, vége volt az egésznek. Aztán rendesen jobb volt hozzám . . .

— Éppen úgy, mint velem! szólt Jolán önkénytelenül.

— Hát a méltósága is tetszett már — vágott közbe a parasztasszony, de elharapta, a mit mondani akart. Jolán kiegészítette:

— Bizony engem is!

Elhallgattak. Féloldalt nézve egymásra kémlelődtek. Aztán egyszerre meglátták az egymás szemében a könnyet. Hirtelen megértették egymást és sorsuk közösségében barátságot kötöttek.

Az Attila alakja feltünt az udvar végén, közeledett. Nem volt sok idejük a beszélgetésre.

— Menjen ma be ahhoz az úrhoz, a ki itt betegen fekszik és mondja meg neki, hogy szükségem van rá. Beszélni akarok vele, de csak akkor, ha az uram nem látja. Minden reggel korán, itt leszek a kápolna körül. — Megértett?

— Meg.

— Megteszi?

— Meg én.

— Úgy segítse meg az isten.

— És a szűz-Mária.

— Ejnye be szép kis porontyok! szólt elragadtatva az asszony, a mint Attila közel ért hozzájuk. Aztán elébe ment, megfogta a kezét:

— Gyönyörűek ezek a maga parasztjai!

— Kár, hogy oly nagy zsiványok! jegyezte meg Attila tréfáson. — Nem szabad — különben — jó arcot mutatni nekik, mert akkor szemtelenek. A szigor a fő. Kell, hogy az úristent lássák az uraságban, különben leütik hátulról, kilopják a szemit. Jó lesz, ha maga se igen barátkozik velük. Azelőtt jobbak voltak, az iskolák, az írás, az olvasás megrontotta a fiatalabbját.

Attilának az ilyen dolgokban igen határozott elvei voltak s azoktól el nem tért. Nagyon szeretett beszélni róluk és bár ujságot csak a lóversenyek idejében olvasott rendszeresen, foglalkozott általános és különös politikával is. Ez a nap ilyen tárgyu komoly beszélgetéseknek volt szentelve. Jolán a legtöbb kérdésben igazat adott az urának, csak a művészeti politikát illetőleg voltak eltérő nézeteik.

Ujidők 1895. 34. sz.

A STEFÁNIA-ÚTON

Goró Lajos utolsó rajza az Uj Idők számára

1905. XI. 46.

Egy becsületes játékos

Irta HELTAI JENŐ

Fiatal ujságíró koromban — huszonegyéves lehettem — egy nyáron fölkerültem a Tátrába. A szerkesztőtől egy havi szabadságot és százötven forintot kaptam, amelyet én megtoldottam egy kitünően szervezett helybeli uzsora-szövetkezet másik százötven forintjával. Ez összesen háromszáz forint volt, magamfajta szerény ifjunak éppen elég egy hónapra, esetleg rövidebb időre is.

A tátralomnici lóversenytéren megismerkedtem egy nagyon jóképü, szeretetreméltó fiatal emberrel, egy bácskai nagybirtokossal. Ősrégi magyar nevet viselt és kábító nyakkendőt. Kifogástalanul beszélt franciául és angolul, a nagyúri mód tíz lépésnyiről meglátszott raita. A világlátott ember biztonságával beszélt mindenről és kitünően értett mindenhez: irodalomhoz, zenéhez, művészethez, kártyához, lóhoz, cigányhoz és asszonyhoz. Rövidesen nagy barátságba keveredtünk és a versenytérről már együtt mentünk el. Ő Tátra-Lomnicon lakott, én Barlangligeten, azonban közösen megállapodtunk abban, hogy mindakét hely unalmas. Elhatároztuk, hogy együtt átmegyünk Tátrafüredre és este már Tátrafüreden vacsoráztunk. Megittunk egy üveg pezsgőt és mire a havannára került a sor, mi már úgy tegeztük egymást, mint két olyan ember, akit egy hosszu élet megpróbáltatásai fűznek egymáshoz.

— Mit csinálunk vacsora után? — kérdezte az én kitünő új barátom, amikor a feketekávét hozták.

— Semmit, — feleltem én őszinte meggyőződéssel. Mit lehet itt csinálni? Az ember szivarozik és elmélkedik.

— Esetleg kártyázik.

— Esetleg kártyázik. De én nem nagyon értek hozzá.

— Nem baj, — nevetett a barátom. — Valami ártatlan kis játékot fogunk játszani, hogy az időt valahogy agyonüssük. Én ilyenkor még nem tudok lefeküdni.

Nekem, aki akkor kezdtem az életet, erősen imponált ez a jókedvü, öntudatos és előkelő fiatal ember. Világért sem mertem volna a játék ellen tiltakozni, sőt valóságos lelkesedéssel jelentettem ki, hogy én elfogadok mindent, amit csak indítványoz. Igy aztán pikétezni kezdtünk és szépen, csöndesen, talán kissé unatkozva is, eltöltöttük az időt körülbelül éjfélig.

Éjfélkor két pap jelent meg a kávéházban. Bájos, finom emberek, akik a barátomat már régebben ismerték. Odatelepedtek hozzánk és egy ideig szótlanúl nézték a játékot. Egyszer csak megszólalt az idősebb:

— Hagyják abba ezt az ostoba játékot és játszunk valami okosat.

A barátom kérdezőn nézett rám.

— Nekem mindegy, — mondtam én a jól nevelt kis fiu udvariasságával.

— Akkor hát ferblizzünk, — szólt a barátom.

— Ez már beszéd! — helyeselték a papok.

Én szerettem volna kimaradni a játszmából, de rösteltem szólni. Végre, mi történhetik velem? Elveszítek pár forintot és aztán megköszönöm a mulatságot. De addig nem rontom az előkelő társaság kedvét és velük tartok én is.

A játék eleinte nagyon csöndesen és szerényen folyt. Nagy különbségek nem voltak és még én, a legrosszabb játékos is, lépést tudtam tartani a többivel. Egyszerre azonban fordult a kártya, az egyik pap veszteni kezdett és vele én is. Én ebbe is belenyugodtam volna, de nem úgy a pap. A vizi egyre nagyobb lett, a hangulat egyre izgatottabb. Most már a másik pap is vesztett és most már én is szenvedélyes hévvel ütöttem az asztalt, mert a pénzem jórésze mar elúszott. A szegény háromszáz forintomból alig volt már ötven forint előttem, a többi a kövér papi pénzekkel egyetemben mind a barátom elé vándorolt. Ah, a barátom! Nem bírtunk vele, elszedte mindenünket. Most már néma kétségbeeséssel ültem ott, végleg lemondva arról a reményről, hogy a pénzemnek csak árnyékát is visszaszerezzem. Vége a pénznek, vége a szabadságnak, egy hónap helyett három napig leszek a Tátrában, mert holnap utazhatom haza!... És lelkemben mélyen elkeseredtem a sors ez igazságtalansága ellen, amelylyel így megrontja egy szegény kis ujságíró nyaralását.

Reggel három óra volt, amikor a játékot abbahagytuk. Az én kitünő barátom ezerkétszáz forint nyereséggel vonult vissza az ütközetből. Nekem mindössze harminc forintom maradt, éppen annyi, amennyiből hazamehetek Budapestre. A papokat nem sújtotta a dolog olyan rettenetesen, ők azzal búcsúztak el a barátomtól, hogy holnap este folytatják a csatát. Nekik volt tartalékjuk.

A hűvös hajnalban, hazamenet, azzal a kijelentéssel leptem meg a barátomat, hogy délben hazautazom.

— Miért? — kérdezte csodálkozva.

— Az ok nagyon egyszerü, — mondtam nagy keserüséggel. — Elvesztettem minden pénzemet, háromszáz forint körül.

A barátom nagyot nézett. Mintha csak azt kérdezte volna: „Mi az ördög, hát olyan kevés pénzzel jöttél ide?“

— Sajnálom, hogy így történt, — szólt a barátom, — de magad vagy az oka. Ha én ezt tudom, semmiképpen nem engedem meg, hogy játszál. De azért nem kell kétségbeesned. Nem fogsz délben hazautazni, hanem este még egyszer szerencsét fogsz próbálni.

Elnevettem magam:

— Ezzel a harminc forinttal? No már azt nem. Köszönöm szépen, nekem elég volt.

A barátom vállat vont:

— Harminc forint, vagy háromszáz forint, vagy háromezer forint, az egy kutya. Ha jár a kártya, harminc forinttal is nyersz, ha meg nem jár, elveszted a háromezret is. Hallgass rám, én kipróbált öreg kártyás vagyok, próbáld meg a harminc forinttal. Mi történhetik veled? Legföljebb elveszted a harminc forintodat is. Ez egészen mindegy, ha kétszázhetvenet már úgyis elvesztettél. Ha pedig egy kis szerencséd van, visszanyered a pénzedet, még a tetejébe is valamit.

Mit tagadjam, ez egészen értelmesen hangzott. Istenem, ha visszanyerhetném a pénzemet!... És ott maradtam.

Dobogó szívvel ültem le este a kártyaasztalhoz. Eleinte alig mertem a kártyát a kezembe venni, mert azt hittem, a papok az orromról olvassák le, hogy mindössze harminc forintom van. De az első kasszát megnyertem és megnyertem a másodikat, a harmadikat is, ami némi bizalmat öntött belém. Néha a barátomra néztem, aki biztatón mosolygott rám. Az volt ebben a mosolygásban: „Látod? Ugy-e megmondtam?“ És azontúl egész este üldözött a szerencse. Mindig nekem volt a legjobb kártyám, folyton nyertem. Mindenki vesztett, a barátom, az én kitünő jó barátom csak úgy, mint a finom papok. A játék mind vadabb lett és a pénz toronynyá nőtt előttem. Lehetett vagy ezer forint. Szédültem a boldogságtól, mámoros voltam és elbizakodott, jóformán meg se néztem a kártyámat, csak vagdalkoztam, vadul, hazárdul, abban a biztos hitben, hogy akármi történik, nyernem kell. Éppen a barátom osztott, amikor a mellette ülő pap hirtelen megfogta a kezét.

— Bocsánat, — mondta remegő hangon, — szabad egy percre kérnem a kártyát...

Ezzel kivette a kezéből a kártyát. A barátom annyira meglepődött, hogy szólni sem tudott. A pap gyorsan végignézte a felülfekvő kártyákat, aztán magánkivül kiáltotta:

— Tudtam... láttam... önök csalnak!

És a csengőhöz rohant.

Én a homlokomig elpirultam, majd meg elsápadtam. Nem tudtam szólni. Csalunk? A barátomra, az én

Az Új Idők számára rajzolta Goró Lajos

VALAMIT KÉRDEZNÉK MAGÁTÓL...

Új Idők 1903 II.

SÁNDOR (mentegetőzik). De kérem! (Kezet csókol és meghajtja magát.) Viszontlátásra! (El.)

NEGYEDIK JELENET

BÁLINTNÉ, GYULA

GYULA. Margit nagy baklövést követett el az imént.

BÁLINTNÉ (kérdő tekintettel). Mit követett el?

GYULA. Detre megkérte a kezét és Margit kosarat adott neki.

BÁLINTNÉ (meglepődve). Megkérte a kezét? Nekem semmit sem szólt róla Margit. (Nyugodtan.) Hogy visszautasította, azt helyesen tette. Többször volt szó köztünk erről az úrról és én gondoltam is, hogy egyszer előáll majd tiszteletreméltó szándékával, de én magam mondtam Margitnak, hogy ezerháromszázhatvan forintos hivatalnokot akármikor kaphat, azért nem kell sietnie.

GYULA. Ez az egyetlen nézőpont? Egy anyának tán azt is meg kell becsülni, ha az a férfi derék, igyekvő ember és szereti a leányát.

BÁLINTNÉ (kicsinylően). Ugyan, kérlek! Szereti, szereti! Ha nagyon szereti, az inkább baj, mint szerencse. A nagyon szerelmes természetü emberek nagyon élhetetlenek szoktak lenni. És aztán mit ér az, ha szereti? Jobban fáj neki, ha nem teljesítheti minden kívánságát.

GYULA (bosszusan). Hát mit kívánhat egy szegény leány, aki egy krajcárt sem visz az ura házához? Nem kell neki hálát adni az Istennek, hogy művelt és derék férjet kap, aki szereti és rendes megélhetést biztosít neki? (Föláll és föl-alá jár a szobában.) Ez a ti nevelési rendszertek valósággal megdöbbentő! Szegények vagytok, a leányotok jövendőjéről sejtelmetek sincs, mert nem tudjátok előre biztosítani, de azért úgy nevelitek, mintha egy-egy palotát kapnának hozományul. S ha akad végre egy jóravaló ember, aki nem a hozományért nősül, hanem a leányért, akkor ti még föltételeket szabtok s azt akarjátok, hogy legalább is államtitkári jövedelme legyen.

BÁLINTNÉ (hidegen). Ne házasodjon meg, akinek ezerháromszázhatvan forint fizetése van, ez az igazság!

GYULA (boszusan). 'sz nem éppen Sándorról van szó! Különben az ő helyzete iránt is jobban érdeklődhettetek volna, ha már ilyen magasztos tekintetek döntenek nálatok. (Leül.) Annak az embernek vagyona van! Nyolcszáz hold földje.

BÁLINTNÉ (meglepetéssel). Ezt sohasem említette.

GYULA. Ő tisztességes gondolkodásu ember és nem gondolta, hogy ti a vagyonára utaztok. Sőt azt hitte az a becsületes lélek, hogy ezt a kellemes meglepetést jutalmul tartogatja Margitnak, ha megnyeri a szivét — a szivével.

BÁLINTNÉ (leverten). És Margit határozottan visszautasította?

GYULA. Határozottan.

BÁLINTNÉ. Akkor nem jön vissza. (Lehorgasztja a fejét.) Beszélhetnél vele valahol. (Hizelegve megsimogatja Gyula kezét.)

GYULA (fölháborodva). Én? Soha! Te követted el a hibát! Magad főzted, hát edd is meg!

BÁLINTNÉ (csaknem zokogva). Szegény jó uram, ha tudná, mennyit törődik sorsunkkal az öccse!

GYULA (boszusan). Nagyon magasztos pillanatban idézed a bátyám emlékét! Ha tudnád, milyen erkölcstelen dolog az, amit azzal az emberrel el akarsz követni!... És Margit tudna még a szemébe nézni? (Föláll és elmegy.)

ÖTÖDIK JELENET

BÁLINTNÉ, MARGIT

BÁLINTNÉ (leverten). Detre megkérte a kezedet?

MARGIT (meglepődötten). Igen. Ki mondta?

BÁLINTNÉ. És te visszautasítottad?

MARGIT (mentegetőzik). Hát nem te mondtad?

BÁLINTNÉ. Én mondtam, de neked jobban kellett volna érdeklődnöd a dolgai iránt. Annak az embernek vagyona van.

MARGIT (örömmel). Ah!

BÁLINTNÉ. Most már hiába örülsz. Én meghívtam ugyan vacsorára, nem tudtam a történtekről semmit, de aligha jön vissza. Hazament.

MARGIT (megbánással). Nagyon sajnálom, hogy olyan gyöngédtelen voltam hozzá, mert nem szolgált rá. Derék, igyekvő fiatalember és úgy szeret! (Sebesebben.) Sokszor majdnem a nyakába borultam, annyira el voltam ragadtatva szeretetreméltóságától! És az a meleg, szelid tekintet! (Elmereng.) Csak visszajönne!...

(Csöngetés.)

MARGIT (fölugrik, nagyon izgatott). Ez ő! (Rendbeszedi a kótákat.)

BÁLINTNÉ (háttal az ablakhoz támaszkodik).

HATODIK JELENET

ELŐBBIEK, SÁNDOR

SÁNDOR (meghajol). Nem jöttem későn?

BÁLINTNÉ. Nem, (nagyon nyájasan) sőt még nincs is rendben a vacsora. Megbocsát ugy-e, ha utána látok? Üljön le, kérem. (Aggódó tekintetet vet Margit felé, aztán el.)

HETEDIK JELENET

MARGIT, SÁNDOR

MARGIT (közben a zongorához ült, félig Sándor felé).

SÁNDOR (zavarban van, nem tudja, hogy mit csináljon). (Néhány másodpercnyi kínos csönd.)

MARGIT (félénken). Azt hitte az édesanyám, hogy vissza se jön már. (Melegebb hangon.) Pedig jól tette, hogy visszajött.

SÁNDOR (nagyot sóhajt). Búcsuzni jöttem.

MARGIT (meglepetten). Búcsuzni?

SÁNDOR (szomorúan). Igen. Elutazom.

(Néhány másodpercnyi csönd.)

MARGIT. Messzire utazik?

SÁNDOR. Olaszországba. Mindenki odautazik, aki felejteni akar.

MARGIT (néhány másodpercig küzd magával, aztán hirtelen elhatározással Sándor vállára teszi a kezét).

SÁNDOR (meglepetten néz Margitra).

MARGIT (erőltetett mosolygással). Csak nem (nyomatékosan) azért akar elutazni?

SÁNDOR (megérti a célzást és bólint, hogy: igen).

MARGIT (visszafojtott örömmel). És ha azt mondanám, hogy ne utazzon el?

SÁNDOR (lemondással). Ha azt akarta volna...

MARGIT (határozottságra törekszik). Azt akartam.

SÁNDOR (csodálkozik) Azt akarta?

MARGIT (biztos hangon, mint aki éppen most nyerte vissza önuralmát). Igen, azt akartam; s ha mégis másként cselekedtem, az csak büntetés akart lenni, (mosolyogva) de csak néhány napra.

SÁNDOR (föláll.) Büntetés?

MARGIT Igen, büntetés, mert (lesüti szemét) olyasmit kérdezett, amit tudnia kellett volna.

SÁNDOR (nem tud szóhoz jutni az örömtől).

MARGIT (odanyujtja a kezét Sándornak).

SÁNDOR (alig bir az örömével). Hát — nem — komolyan...

MARGIT (nevet, mint aki megtréfált valakit).

SÁNDOR (mint föntebb). És — én — nem — vettem észre... (Megragadja Margit kezét, szenvedélyesen összecsókolja és a szívéhez szorítja.) Édes jó angyalom! Mondd hát, hogy szeretsz!

MARGIT (szenvedélyesen). Szeretlek!

SÁNDOR (Margitnak mindkét kezét kezeibe veszi és szerelmes tekintettel nézi az arcát). Olyan boldogok leszünk!

Függöny.

A tél falun.

GÁRDONYI GÉZA elbeszéléséhez.

Ujdonk 1895. I. 5 11

»úrnő« tiszteletére, s az egész nagyságos Tenky familia (de Tenkvár) cigánykerekeket hányhat a négylovas hintaja előtt. Felejtse el bátyám, a mit mondtam és nyugodalmas jóéjszakát kivánok.

Már a kilincsen volt a keze, mikor nagybátyja szava újra megállitotta.

— Gyermekkorából tudom, hogy a kis Olga szereti a fürjet. Holnap délre lőhetnél egyet neki. Az én kedvemért Pali, pusztán az én kedvemért.

László Pál morgott valamit, nem igen lehetett érteni hogy mit, s kilépett az ajtón.

Másnap nagy dologban voltak az imregi kastélyban. Már korán reggel szekérszámra hozták a fenyő-ágakat, a melyeket a kastély homlokára és kapujára szegeztek. A kertész hosszu virágfüzéreket készitett, a mivel beszegték az ablakokat, s nagy ötágu koronát csináltak belőle a vaserkély kellő közepére. A falu népe között fáklyát osztottak ki, a kántorra verset irattak, a rozsdás tarackokat felvontatták a dombtetőre, s a helybeli daloskar olyan énekpróbát tartott, hogy a falu kutyái csaknem megvadultak az iszonyú hangok elviselhetetlen zűrzavarában.

A kasznár kölcsön adott francia szakácsa a különféle édes tészták, hideg mártások és fagylaltok készitéséből egész nap nem fogyott ki. Ezért a nábob szakácsa felmondott s csak nagy nehezen lehetett megtartani fontos hivatalában.

Virágháti meg volt elégedve mindennel. A Tenky rendező ügyességében gyönyörködve nézte végig a készülődéseket, néha maga is beleelegyedett a lázas munkába, megigazitva egyet-mást, a mi igazításra nem szorult s csak lábatlankodva, utjában állva azoknak, a kik serényen dolgoztak.

László este tiz órakor még kint járt az udvaron. Vizsgálta az eget, hátha jön valami hirtelen éjszakai eső s elmossa az egész mulandó pompát, leveri a virágokat, kiveszi a zászlók színét s úgy beáztatja a mozsarakat, hogy nem sülnek el világvégeig?

Hiába reménykedett László Pál: tele volt az égbolt csillaggal, s az ujholdnak nem volt udvara, a mi esőt jelentene. Kedvetlenül feküdt le.

Reggel mégis ő volt az első, a ki felébredt. Még alig pitymallott, mikor vadászcsizmát húzott, tariszpyáját a nyakába akasztotta, rózsadamaszk csövű, könnyü puskáját vállára vetette és fekete vizslájának füttyentve neki vágott a szántóföldekre vezető útnak.

A falu végén egy kis fehér házba kopogtatott be. Negyvenéves parasztasszony nyitotta ki az ajtót.

— Felkelt már az öreg úr? kérdé tőle László, míg kutyája nyilsebesen beosont az asszony mellett s egy tarka vizslával összebarátkozott az udvaron.

— Korán kel a nagyságos úr, csak nehány órát tud aludni, mint a nyúl. Tessék beljebb kerülni.

László mélyen lehajtotta a fejét, nehogy beleüsse a szemöldökfába s belépett Tenky Mihály uramhoz.

Magas, hosszú őszszakálú férfi kelt fel az asztal mellől. Kopott vadászruha volt rajta, de minden mozdulatán meglátszott a nagyúr.

A híres Tenky-familiához tartozott, vagyonát elverte, rokonai nem segitették, a kasznárral haragban élt, attól nem akart semmit elfogadni.

A fiát a kasznár neveltette. Haszontalan, léha gyerkőc volt, a ki feléje se nézett apjának, mert szégyenlette annak földhözragadt szegénységét.

Az öreg úrnak igazán nem volt semmije. Abból a hatszáz forint évdijból élt, a mit az eladott birtoka után szerződésileg kötött ki magának.

Szerencséjére Julcsa, a gazdasszonya, ügyes, takarékos, okos asszony volt, a ki úgy be tudta osztani a hatszáz forintot, hogy jól megéltek belőle.

Rucát, kappant, libát nevelt s azokat jó pénzen eladta. Két, három malacot hízlalt s mindig nyereséggel adott túl rajtuk. Télen törülközőket s asztalteritőket varrt ki gyönyörűen, a mit a tavaszi vásárkor három forintjával kapkodtak szét menyasszonyi kelengyéhez.

Az alacsony, gerendás szoba tiszta volt, mint a pohár, s meglátszott rajta a gazda úri kedvtelése.

A szekrény teteje tele volt kitömött sasokkal s ragyogó tollú, színes madarakkal, amelyeket Tenky Mihály Indiákon lőtt.

A falon vadászeszközök függtek, angol puskák, csodálatos formájú vadásztarisznyák, összerakható vadászszék, madarászháló, sétabotba rejtett pisztoly s mindenféle elmés, ördöngős gépezetű szerszám, a mit mindenfelől összevásárolt.

Nagyon megörült, mikor Lászlót vadászatra felkészülve látta belépni. Bizalmasan a vállára veregetett s leültette egy kopott, selyemmel bevont kényelmetlen székre.

— Tudja barátom, micsoda széken ül most maga? Ez valamikor Henrik angol király széke volt, négyszáz aranyon vettem meg annak idején. Nagy vadász volt az ánglius, mint én, csupa kegyeletből tartom meg mind a mai napig.

— Fürjet szeretnék lőni bátyám, nem tart velem?

— Szíves örömest, az idén úgy se sokat lőttem. Elnehezedik az ember nyolcvanéves korában. Aztán valami ügyes kis gépet szeretnék kipróbálni. Elmés bolondság, pillanatnyi fényképfelvételre való.

Kis fekete szekrényt vett elő, nem volt nagyobb egy szivardoboznál.

— Nekem volt már mindenféle drága gépem, de egyik se volt ilyen jó, mint ez. Pedig ez a legolcsóbb, húsz forint volt az egész.

Puskát, tarisznyát vett elő ő is, a fekete bőrszekrényt kezébe fogta s megindultak a szántóföldek felé. Julcsa kikisérte őket a kapuig, a kötőjével gondosan letörült néhány pihét az öreg úr színehagyott kabátjáról s visszatért a majorságához, mely már akkor éhesen csipogott, gágogott, kukorékolt a tisztára söpört udvaron.

A vetésben nemsokára két fürjet lőtt László, az öreg úr a harmadikat lőtte hozzá. Beletelt jó két óra, míg a negyedik előttük felrepült. László ráduplázott s elhibázta. Kedvetlenül ült le az árok partján, puskáját a fűbe dobva, míg vizslája szemközt állt vele s okos szemével figyelemmel kisérte ura minden mozdulatát. (Folytatása következik.)

Dal.

Vándor darvak zúgnak ottfenn,
Szél süvöltöz idelenn.
Ősz borong a messze tájon,
Ősz borong a lelkemen.
Hova tünt el szép nyaram?
Merre van?
Merre van?...

Megered a felhő könye,
De nem érzi már az ág;
Én is hasztalan siratlak,
Tört virágom, ifjuság.
Puszta erdő — árva mult —
Elvirult!
Elvirult!

Endrődi Sándor.

KORCSOLYÁZÁS A VÁROSLIGETBEN.

Bálterem s jégpálya: sikamlós mind a kettő. Idegen hölgy dereka köré fonni karunkat amott; ismeretlen, vagy alig ismert leánykával, asszonykával összefűződni emitt: régi kiváltsága az ifjúi boldogság e két szinhelyének.

Amott a hőben, emitt a fagyban hajt ki a vidám arcz rózsája. És zene itt is, zene amott is.

Mit tudja azt a mama, hogy az ő elragadt elragadó Bözsikéje vagy Mariskája miket gondol, miket érez, miket hallgat s miket felel, tánczosa karján lebegve, ott messze valahol a terem túlsó végén?

Ám itt, ha veszedelmet sejt a mama, még melléje kerülhet s egy feddő pillantás, egy intő jel még elháríthatja a bajt, ha igazán ettől félti az ő édes, mámorban ringatódzó, tudatlan szép gyermekét.

Hanem a nem tánczoló, de korcsolyázó kis lányt nehezebb őrizni. Szégyenletes a szó, melynek sértő foglalatát hiába származtatják a francziából — «*gardirozom* a lányomat». Bántó és megalázó. Német, angol, skandináv, amerikai kisasszonyok mamátlan járnak a korcsolyázótérre s egyéb vigalmakba. Talán csak úgy nevelik magyar leányainkat is, hogy a szüle bátran ereszthesse el magában bárhova?

A gerlicze Bözsikét ott röpíti magával «Elemér, a sas». Mama a tóparton tehetetlen tipeg. Aggodalmában szinte fölborzolódnak a kalaptollai, akár a — bocsánat! — akár a kotlósé, a ki ruczafiakat költött. Míg tyúkmama a tó szélén berzenkedik szorongva, Ruczinka vígan és veszedelem nélkül uszkál a vizen, vagy — csuszkál a fagyon.

Hát megesik, hogy — főképen ha kezdő, — kificzamodik a karja, lába talán el is törik. De ebből a ficzamból, ebből a törésből még kigyógyul. Ha nem szivét érte a baj, oda se neki! S ha mégis: «Elemér, a sas» nem lesz czudar vércse, hogy a megsebzett madárkát szétmarczangolva, vérében ott felejtse.

Sokfelé csúszkálnak ma már Budapesten. Ezt a legrégibb sportot számos pályán művelik, jóllehet annyira el nem harapódzott, mint Londonban és Párisban, hogy nyáron is folyik a korcsolyázás a «skating ring» padlóin.

Mint van jó és legjobb tánczos, van persze jó és legjobb korcsolyás is, a ki nem csupán nyolczast kanyarit ki a jégen, de akár szive bálványának nevét is elegáns görbületekben vési beléje vasának éles hegyével. Reméljük, hogy szive melegén tartósabb helyen van, mint a kemény s hideg lemezen, melyről az első enyhe fuvallat leolvasztja.

Korcsolyát felcsatolni s megszíjjazni egy szép nőnek nyerges, keskeny lábára, szintén velejár a jég szabadalmaival. Sokan persze a csatlós emberre bízzák ezt a fölfegyverkezést, a kitől pedig ah, de hányan váltanák meg ezt a szolgálatot, hogy alantias voltából lovagias magasságba emelnék. Akadt is néha itt egy-egy inassá vedlett Henri de Flavigneul, a ki már csak azért is vállalta a szíjjazást, hogy az imádott asszony lábaihoz borulhasson.

Van, a ki már hajlott korában adja rá magát a korcsolyázás mesterségére. Ha Szokratesz hetven évvel kezdte a lantpöngetést, Andrássy Gyula gróf sem vallotta kései vállalkozásnak, ha ugyanebben a korban bizakodott rá a jégre. Hiszen síkosabb talajon, a diplomácziáén szerezte meg a hozzávaló ügyességet. Valamint hogy az első korcsolya-saison végével már versenyt is iringált gyakorlott mesterekkel.

Minden örömeivel csak ritka tél kedveskedik a «jégcsaládnak», mint nem helyes nyelvérzékkel, de máskülönben találó rövidséggel nevezte el a korcsolyázó egylet egy külön csoportját hazánk egyik dinnyetermelője.

Csak hosszú s kemény fagy váltja ki a sportnak gazdag gyönyöreit. A mikor még bálok is esnek és repül egymás nyomába a csodásan sikló keringő, őrült gyorspolka, szabad korcsolyázóknak ad norman: szabadúszóknak — való, veszedelmesen délczeg mazurka s pihentetőül a negédes négyes. Csak a csárdásba nem mertek még belekapni. Mert ha divatos magyarán járnák, a jég leszakadna alattok.

A mostani télen többször volt már jó a jég s ha minduntalan elolvadt is, talán lehet még ezután is remény arra, hogy majd újra nyilaló párok szikrázó jelmezekben, harsogó zene mellett fognak szerte nyilalni a villamos tüzekben tündöklő, gondozott jég tükörén a pavillontól el Hunyad magas faláig. *Forgó János.*

HARCZ A FÖLD ALATT.

Nincs az a módja az emberpusztitásnak, a mit ne gyakoroltak volna a mostani nagy háborúban. A legmodernebb harczi gépekkel együtt szerepeltek a középkor maradványai, a paizsok, a kézi gránátok, aztán homokos zsákok, drótmetsző-ollók, csapdák, farkasvermek, szétszórt éles üvegdarabok, szegek s más mindenféle, a mivel csak egymásnak ártani lehet. Folyt a harcz vizen és szárazon egyaránt minden módon, minden eszközzel.

De még ez nem volt elég: lekerültek a föld alá is. Nevezetesen Port-Artur ostrománál.

A japánok belátván, hogy a leghősiesebb rohamok is megtörtek az erődök falain: a föld alatti ostromra határozták el magukat. Hosszú alagutakat vájtak a föld alatt, sokszor sziklás rétegeken keresztül s úgy közelegtek lassanként a szörnyű erődökhöz. S deczember hónapban már ily módon ejtették hatalmukba egyik erődöt a másik után. Az oroszok ezt az aknamunkát természetesen igyekeztek megakadályozni. Ha felfedezték a készülő akna irányát, éjjel meglepték a csendben dolgozó japán árkászokat. Berohantak az aknába s ott, mélyen a föld alatt, a bányászlámpák világa mellett megkezdődött az iszonyú, kegyetlen harcz s mészárolták egymást szuronynyal, ásóval, csákánynyal; hallatlan elkeseredéssel, kegyelmet se nem kérve, se nem adva, míg az egyik fél el nem fogyott.

Képünk egy ilyen rémséges földalatti vérengzést tüntet fel. Egy orosz önkéntes csapat felfedezte s meglepte az ellenség árkászait, a kiknek még csak idejük sincs puskára kapni, ámde annál jobban védik magukat ásóikkal, csákányaikkal. Azonban már érkeznek a fegyveres társak is segítségül s nem sokára vérpatakok csergedeznek az akna fenekén.

KORTES-VILÁG.

— Karczolat. —

Még el se hangzott az összes vármegyék és városok tanácskozó termeiben az új országgyűlést egybehivó királyi szózat, máris zsibongó méhkassá változott az egész ország. Megkezdődött a nagy választási mozgalom, a mely ezúttal különösen élénknek, izgalmasnak, sőt tüzesnek igérkezik.

Hasonló polgári küzdelmek más alkotmányos országokban is vannak, de ebben mi magyarok ugyancsak nem majmoljuk a külföldet, mert közéletünknek alig van jelensége, a mely annyira magán viselné a hamisítatlan nemzeti jelleget, mint a képviselőválasztás, a kortes-világ. Ennek nálunk valóságos hagyományai vannak, a melyek a régi követválasztásokban gyökereznek.

Vigan lengenek a háromszinű zászlók ezrei, megjelennek a díszes banderiumok, a rezes banda, a czigány, no meg a kortes, a magyar politikai viaskodásnak ez a tipikus, mondhatni históriai, de mindenképen nélkülözhetetlen alakja. A jó kortes megbecsülhetetlen szolgálatokat tesz, fel is szökik az értéke, a jelöltek úgy versengenek értük, mint a konkurrens szinigazgatók a kedvelt primadonnákért.

Persze, ezeknek a munkáját nagyon megnehezíti

A VÁROSLIGETI JÉGPÁLYÁRÓL. *Gorò Lojos rajza.*

az új választási törvény, a mely szigorú szabályaival bevágja az útját sok mindennek, a mi régebben ugyancsak korlátlanúl járta. Azelőtt elég volt, ha a kortes birta az éjjelezést, a beszédet, meg az italt, de bezzeg, most tanulni is kell neki, mert léptennyomon belebotlik egy-egy kemény paragrafusba. Ha csak egyszer is el találja véteni, kész a veszedelem, lezuhan a mandátumra a Kuria pallosa.

Csinnyán kell hát bánni az eszem-iszommal, válogatósabbnak kell lenni a verbuválás eszközeiben. Hiszen azért a vesztegetés régebben se volt olyan általános, a mint az ellenfelek egymásról beszélni szokták. Az egyenes lelkű, józan észjárású magyar nép mindig bizonyos gyanakodással nézte a túlságosan kedveskedő, a feltünően bőkezű szavazathajhászókat. Többet ér neki a meggyőződésből eredő jó szó, vagy valami kedves emberének a magatartása, buzdítása.

Ennek szép, szinte megható példáját szolgáltatta egyik tősgyökeres magyar választókerület valamelyik utóbbi választás alkalmával.

Az egyik jelölt megnyitotta az erszényét és hire járt, hogy a jelölt bizalmi embere ott tanyázik a nagy korcsmában, tele bugyilárissal és bizony nem sajnál egy pár tizest azoktól, a kik a kortesek hivására előtte megjelennek és szavazatukat lekötik a jelöltnek.

A kortesek házról-házra jártak, de bizony csak nem akaródzott senkinek elmenni a nagy korcsmába. Az egyik gazda azután nagy faggatásra megmondta az okát is.

— Nem löhet, uram. Mert ha igaz dolog volna, akkor a mi tekintetes főszolgabirónk csinálná.

És nem adta el a szavazatát egyetlen választó sem. Mehetett az idegen ember szégyenszemre oda, a honnan jött.

A rábeszélésnek sem adja meg magát könnyen a magyar. Nem hiába mondanak bennünket politikus nemzetnek, de még a paraszt is szóba áll a jelölttel és néha olyan fogós kérdést ad fel neki, hogy ugyancsak összeszedje magát, ha nem akar csúfot vallani.

Egy régi képviselő beszéli, hogy mikor befejezte nagyszabásu programmbeszédjét és a nép közé vegyült, egy jóképű gazda ezzel állt elébe:

— Ugyan szépen szavalt a nagyságos úr, az Isten áldja meg érte, hanem mégis még kérdenék valamit.

— Hát csak ki vele, barátom, — biztatja a jelölt.

— Hogy van az, hogy még mindig sehogy se vagyunk a némettel?

Egy veszprémi kerületben a pityókos választó odaszól a jelöltnek.

— Nem jól van ez így, uram! Öt heti választás és öt esztendei országgyűlés. Fordítva kéne ennek lenni, uram. Öt esztendei választás és öt heti országgyűlés. Több becsülete volna a szegény embernek, az urak meg odabenn kevesebb törvényt csinálnának.

Az ilyesminek most is gyakran ki vannak téve a jelöltek, a kik bizony keserves fáradtsággal jutnak ahhoz a bűvös irományhoz, a mely őket öt esztendőre ismét nagyságos urakká teszi.

Mindezt most még tetézi a téli fagy, a fütyülő hideg szél. Nem tréfa dolog ilyen időben tiz-husz falut bejárni és lángoló szónoklatokat tartani a szabad ég alatt.

Ezt megsinyli a választó is, pedig jobban hozzászokott és minden drága hódprémnél biztosabban védi a bunda, meg a báránybőr süveg. És a mit ezek meg nem tennének, majd csak kipótolja az áldott butykos, a melynek talán még sohase volt olyan fontos szerepe, mint lesz most, ebben az influenzával sulyosított alkotmányos küzdelemben. *K. J.*

AZ ÚJ OSZTRÁK MINISZTERELNÖK.

Ausztria új-évre új miniszteriumot kapott: a lemondott *Körber* miniszterelnök helyébe az uralkodó kinevezte miniszterelnökké báró *Gautsch* Pált s egyuttal a belügyi és igazságügyi miniszteriumok élére is más embereket állított. A többi tárczák vezetői a régiek maradtak.

Az új osztrák miniszterelnök, Frankenthurni báró *Gautsch* Pál, a ki most 54 éves, régi szereplője az osztrák politikának s egy izben már miniszterelnök is volt. 1851-ben született hivatalnoki családból. Tanulmányait a Thereziánumban végezte s aztán pénzügyi tisztviselő lett. 1874-ben átlépett a közoktatási miniszteriumba, 1881-ben pedig igazgatója lett a Thereziánumnak. Négy év múlva közoktatási miniszter lett Taaffe miniszteriumában s meg is maradt hivatalában 1893-ig, Taaffe bukásáig. Ez idő alatt számos jelentős reformot kezdeményezett, melyek némelyike nagy és heves vitát támasztott. 1889-ben bárói rangot nyert, lemondása után pedig a Thereziánum kurátorává neveztetett ki s 1895-ben tagja lett az urakházának.

BÁRÓ GAUTSCH PÁL OSZTRÁK MINISZTERELNÖK.

Badeni kormányalakításakor ismét Gautsch báró lett a közoktatási miniszter s ez időbe eső legfontosabb reformja volt a nőknek az egyetemre való bocsátása. 1897-ben, Badeni bukása után miniszterelnökké és belügyminiszterré neveztetett ki. Az lett volna a feladata, hogy az akkori zűrzavaros osztrák parlamenti helyzetben, melyet a Badeni-féle nyelvrendeletek idéztek elő, valami rendet teremtsen s egyúttal a kiegyezés dolgát is dülőre juttassa a magyar kormánynyal. Közvetítő szereplése nem sok sikerrel járt, úgy hogy 1898 márcziusában, három hónapnál alig hosszabb miniszterelnökség után lemondott. Körülbelől egy év múlva kineveztetett a számvevőszék elnökévé s azóta nem játszott a politikában tényleges szerepet egész mostanáig, mikor az uralkodó bizalma ismét az osztrák kormány élére hívta.

PAP KÁROLY.

1832—1905.

A református egyház egyik legkiválóbb szónokát és munkását veszítette el e héten Pap Károly budapesti ref. lelkészben. Hetvenkét éves korában hirtelen hunyt el a nagytehetségű, komoly, puritán életű, az ékesszólás adományával nagy mértékben megáldott férfi. Még a november 8-iki istentiszteleten együtt volt a hivekkel az egészségesnek s erősnek látszó, alig 60 évet mutató lelkipásztor, kinek szónoklatait 21 éven át oly szeretettel hallgatták, s 11-ikén már koporsójában feküdt.

Életrajzi adatai a következők: 1832-ben született Hartán Pestmegyében. Iskoláit Dunapatajon, Halason és Kecskeméten végezte, gyakran részesülve kitünő tanulásáért s jó magaviseletéért stipendiumokban. 1856-ban theologiai vizsgáit letéve, külföldre ment, a hol két évig Halléban, Utrechtben, Zürichben hallgatta az egyetemeket, közben hosszabb körutat is téve Angol- és Franczia országban; 1858-ban hazajött s előbb Báthori Gábor püspök, 1859-ben Fördös Lajos kecskeméti lelkész káplánja lett. 1860-ban a halasi gimnáziumhoz hivták meg tanárnak, hol latint és görögöt tanított. 1862-ben Török Pál püspök vette maga mellé, ugyanez évben theologiai tanár lett. 1863-ban feleségül vette Török Ilonát, a püspök leányát. 1865-ben gyengélkedése miatt vidékre vágyódván, elfogadta a laskói gyülekezet meghivását, a mely baranyai egyházban a nagy reformáczió idején annyi kiváló predikátor működött. Itt működött 1874-ig, a mikor Szigetszentmiklósra választották meg lelkipásztorul. 1884-ben Török Pál püspök halála után budapesti lelkész lett. Halála napjáig birva a budapesti ref. polgárság közbecsülését és bizalmát, s mindvégig megtartotta szellemének frisseségét s szónoki erejét.

Több munkát is írt. Ismeretesek imakönyvei, melyeket «Esti Harang» és «A vándor útja Istenhez» czímen adott ki. Predikácziói egy része «Alkalmi és ünnepi predikácziók» s «Kalászok az élet kenyeréhez» czímű művekben jelentek meg s nagyon sok van még kiadatlanul kéziratban. Irt több iskolai kézikönyvet, továbbá czikkeket és tanulmányokat a Protestáns Egyházi és Iskolai Lapokba.

Temetése folyó hó 13-ikán délután ment végbe, mely alkalommal a Kalvin-téri templomban Benkő István rákospalotai lelkész tartott megható gyászbeszédet, a Kerepesi-temetőben pedig Mády Lajos esperes mondott szép bucsú-szavakat, a munkás élet után nyugovóra tért lelkipásztor koporsója fölött.

A VALÓDI CSIPKE.

A finom, igazi kézi csipkeverés művészete már rég nem jövedelmező foglalkozás, a vele foglalkozó nők nagyon kevés pénzt keresnek. E mellett nincs is olyan nagy kelete a valódi csipkének, mint valaha, már csak azért is, mert kevesen tudják megfizetni az árát. Hány asszony teheti, hogy 500 koronát fizessen egy fichu-ért, a melynek szépségét csak a hozzáértő tudja megitélni?

Ujabb időben mégis némileg nagyobb lett a csipke-fogyasztás, mint azelőtt. A mit megtett egykor Napoleon, a ki azzal akarta a velenczei csipkeverést föllendíteni, hogy udvara hölgyeinek több csipke viselését rendelte el, — azt most szintén megtette egy másik nem kevésbbé hatalmas uralkodó: a divat. Emberemlékezet óta nem lehetett annyi csipkét látni az elegáns hölgyeken, mint mostanában. Persze, többnyire gépmunka ez a csipke, de a ki pénzzel győzi, szivesen vesz valódi, kézzel vert csipkét is.

A csipkeverés föltalálásáról sokféle legendát beszélnek, a valóság azonban az, hogy a kézimunkának ezt a művészies nemét nem úgy találták fel, hanem kezdetleges elemekből fejlődött ki. A Földközi-tengermelléki országokban a nők már évezredekkel ezelőtt is készítettek valamiféle csipkét s az egyiptomi sziklasirokból is kerültek elő csipke-maradványok. Ezeket többnyire valami szövetnek szegélyezésére használták, olyasformán, mint a rojtokat. Olaszországban már a XV. században széltében használták a csipkét s adatok vannak arra nézve, hogy a velenczei és milanói tűvel készült csipke, valamint a genuai és albissolai vert csipke készítési módja Bizanczból, illetőleg a szaraczén uralom alatti Szicziliából került oda. Csakhamar ezután megtaláljuk a csipke-készítés művészetét a Németalföldön. Franciaországban jóval később gyökerezett meg, s virágzásra csak Colbert fáradozása juttatta. Németországban honos volt már régebben is, de nagy mértékben akkor lendült fel, mikor egy Uttmann nevű földbirtokos neje, Borbála a XVI. század közepén egy a protestáns hitre való térése miatt hazájából kiüldözött brabanti nőtől megtanulta a brabanti csipke készítése módját s aztán megtanította rá a szászországi érczhegység paraszt nőit. A derék asszony emlékét még ma is áldja e vidéken a nép s mintegy húsz év előtt érczszobrot állított neki egykori lakóhelyén, Annaberg községben. Nálunk is több vidéken ismeri és űzi a nép a finom csipkekészítést, de csak legújabban karolták fel az iparművészettel foglalkozó körök hathatósabban. Ma már pl. a halasi vagy a sóvári csipke széltében ismeretes az érdeklődők előtt s versenyezhet bármely hasonló külföldi munkával.

Tekintve, hogy a csipkeverő munkásnők igen kevés pénzt kapnak munkájukért s hogy a felhasznált anyag sem drága, érthetetlen volna a valódi csipke drágasága, ha nem tudnók, hogy a munka rendkívül hosszadalmas és fáradságos volta drágítja meg. Egy elég egyszerű csipke-zsebkendőn egy munkásnő eldolgozik nyolcz hónapig, napi tiz órai munkával s ezt tekintve: ára 200—300 korona, nem is sok. Érthető tehát, hogy egy csipke-ruha, a milyet néha fejedelmi hölgyek öltenek magukra, jókora vagyonba kerül. Valamivel durvább munka már nem oly nagyon szaporátlan, ügyes munkásnő megkeres vele naponkint vagy egy koronát. A legfinomabb munkánál azonban a kereskedő, a ki megrendeli, sokszor rá is fizet, vagyis kénytelen előállítási áron alúl is eladni, hogy csak foglalkoztassa a munkásnőket, hogy addig, a mig majd valami nagyobb, jövedelmezőbb megrendelés akad, el ne veszítsék ügyességüket.

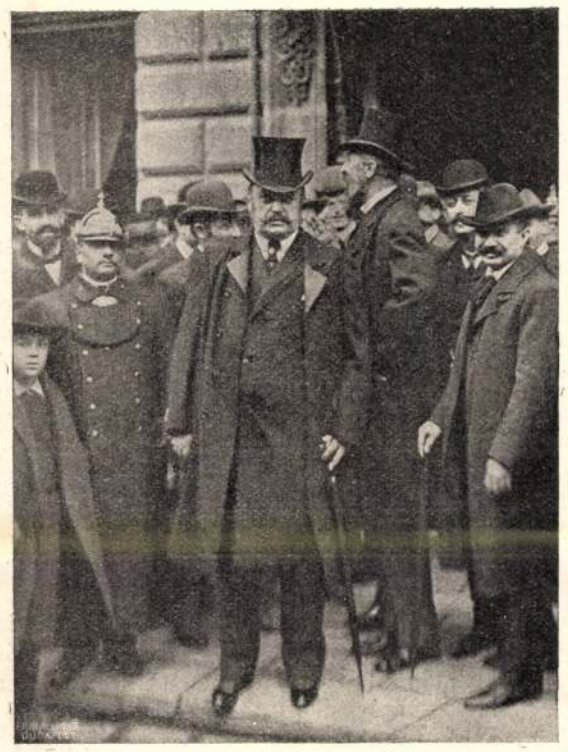

Kossuth Ferencz és gróf Apponyi Albert.

Báró Bánffy Dezső, gróf Andrássy Gyula és gróf Zichy Aladár.

A KOALICZIÓ VEZÉREI BÉCSBEN. (Szeptember 23-ikán a Bristol-szálló kapujában fölvett pillanatfényképek.)

pedig 15—20 évig «nehéz vasban» töltendő várfogságra számítottak, a mint ezt a várban működő katonai vérbirósságnál augusztus 21-ike óta lefolyt érintkezésekből tisztán ki lehetett venni.

Nos, szeptember 30-ikán déli 12 órakor a vár udvarán az a hir terjedt el, hogy a szigorú fogságban tartott vasra vert tábornokokat halálra itélték, s hogy az itélet kihirdetése után, minden egyes tábornok zárkáját egy feszület mellé állított két égő fagygyúgyertyával siralomházzá változtatták át.

A szomorú hirt mindenki annyival is inkább elhitte, miután Ormay Norbert ezredest, ki augusztus 15-ikén Haynaunál önként jelentkezett, ez kihallgatás és birói itélet nélkül «brevi manu» felakasztatta.

Ebéd után — mely az napon, szeptember 30-án — jól emlékszem reá — savanyú babfőzelék volt, — az egyik porkoláb, Schütz Károly — bécsi születésü — Rohonczy Lipót ezredes, a Károlyi-huszárok vitéz parancsnokának kérdésére röviden azt felelte: «Úgy van, mind a tizennégyet a jövő héten felkötik.»

A tizennegyedik tábornok Lenkey volt, ki a börtönben megőrült.

Lenkeyt a vérbiróság «in contumaciam» itélte halálra, mivel vallatásánál a hozzá intézett kérdésekre nem felelt, hanem folyton nevetett vagy zokogott, mit Nedelkovich Euthym hadbiró tettetésnek tartva, Lenkey elitéltetését követelte. Lenkey kivégeztetését aztán valami okból elhalasztották s a hős tábornok rövid idő múlva börtönében meghalt.

Miután a siralomházba kitett halálraitélt embert szokás szerint mindenki megnézheti, a tábornokok segédtisztjei főnökeiktől búcsúzni akartak, de a vár fölépcsőjén felállított Deutschmeister-ezredbeli őrszemek puskatusával kergették vissza a tiszteket. Csupán Török Ignácz tábornok segédtisztjének sikerült az első emeleten levő zárkákhoz eljutni, melyek egyikében a tábornoktól elbúcsúzott.

— Lássa, — mondá Török tábornok, a lábára és kezére vert lánczra mutatva — attól félnek, hogy megszököm. Még szegény Damjanichot is megvasalták, ez pedig törött lábára nem is tud állni. És most Isten önnel; ne sirjon, ez katonához nem illik! . . .

R. H.

A YELLOWSTONE-PARK GEJZIRJEI.

A művelt világ egyik legszebb s természeti csodákban leggazdagabb területe az Egyesült-Államok híres szép nagy Yellowstone-Parkja, a mely a nagy köztársaság legczivilizáltabb s leggazdagabb vidékeinek közvetlen közelében, a Sziklás-hegységben (Rocky Mountauis) fekszik s 160 négyszögmérföldre terjed ki. Valóságos világcsodája e hely, tájképi szépségeivel, természeti nevezetességeinek sokaságával. Szépségeit 1871 óta ismerik, de még azután is sokáig csak nagy nehézséggel volt bejárható; újabban azonban, mióta mellette visz el a Pacific-vasut, ezrével látogatják amerikaiak és európaiak. Természeti ritkaságok iránt érdeklődő ember, kutató természettudós nem mulaszthatja el megtekintését, ha Amerikába kerül. A kormány gondosan vigyáz is rá, nemzeti tulajdonnak jelentette ki, hogy megvédje az elpusztulástól s a nyerészkedők kufárkodásától. A talaj vulkanikus, fensikjain tömérdek melegforrás — több mint 7000 — van rajta, sistergő gőz és gázkiömlések, fortyogó iszaphullámok, tiszta, meleg vizzel telt kerek medenczék. A működésben levő gejzirek — vizüket szökőkútként magasra lövellő melegforrások — száma 30-nál is több. Pedig a gejzir ritka tünemény; a Földnek leginkább három helyén ismeretes: Izland szigetén, Új-Zélandban és a Yellowstone-Parkban.

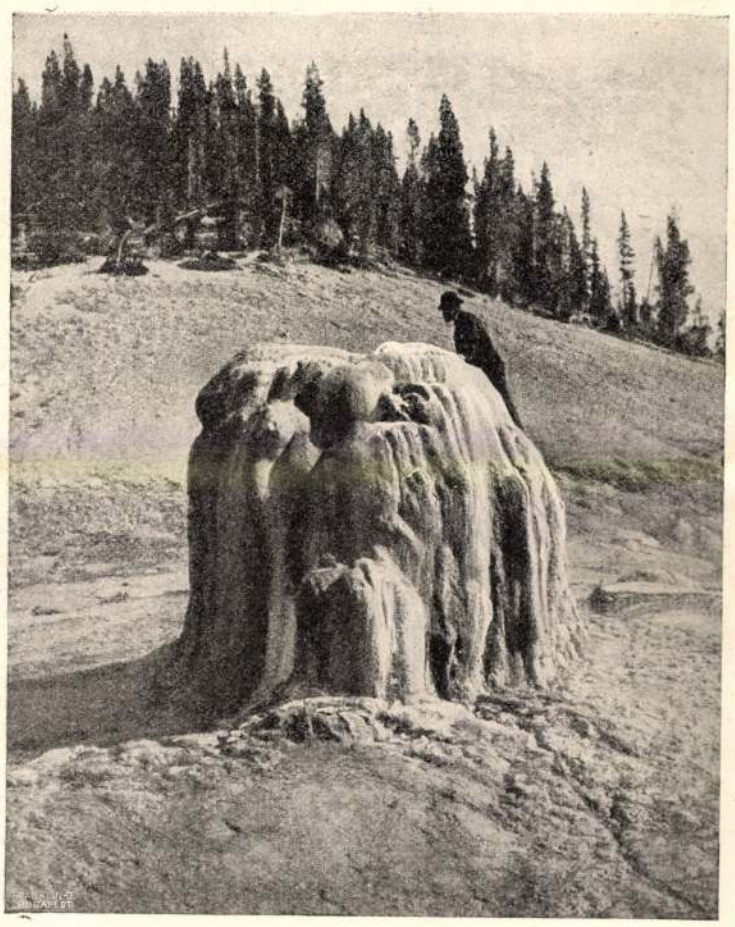

EGY GEJZIR NYILÁSA, A MELEG VIZBŐL LERAKÓDOTT KŐTÖMEGGEL.

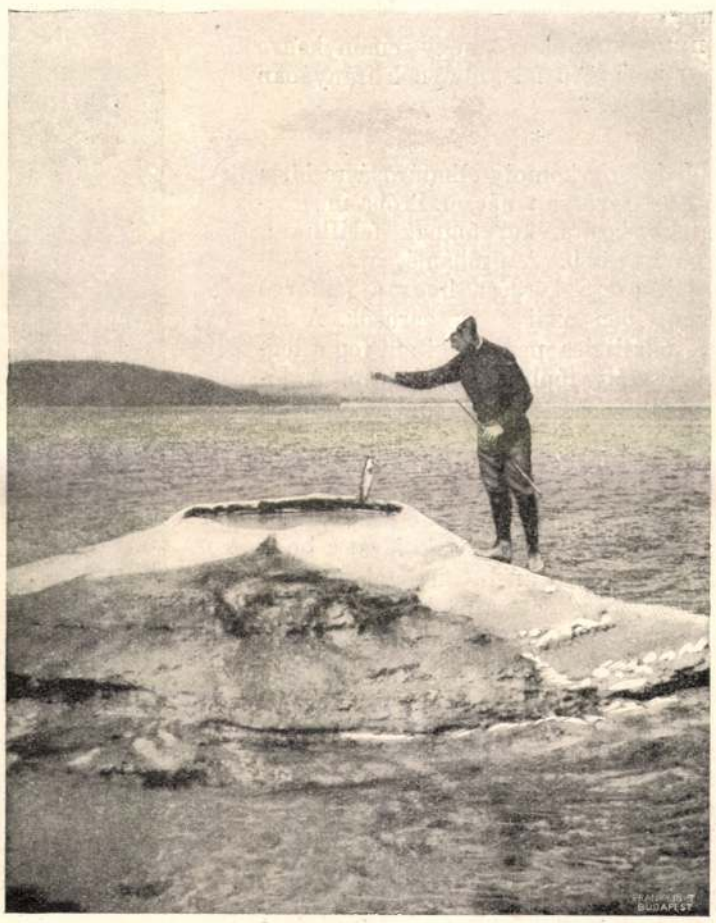

HALFŐZÉS A FORRÓ VIZZEL TELT KRÁTER-NYILÁSBAN.

CZIKK A HÉTRŐL.

Nemzetközi nagy bonyodalmat simábban nem oldottak meg soha, mint a hogy *Norvégia* megoldotta a maga ügyét, egyrészt a királyával, másrészt pedig a svéd nemzettel. Pedig nagy és komplikált volt a kérdés, s olyan természetű, hogy miatta egymásra következő generációk a végső kimerülésig szoktak egymással küzdeni. A norvégek letettek mindenekelőtt trónjáról egy dynasztiát. Letették pedig a nélkül, hogy egyetlen csöpp vér áldozatukba került volna, a mire alig van példa a világon. Aztán elszakadtak a szomszéd államtól, a melylyel egy vesztett háború következtében egyesültek, s ez az elszakadás is mindössze annyi fáradságukba került, hogy egy szép nyári napon, zeneszó és ünnepi hangulat közben leszavaztatták az egész nemzetet. És az a tény, hogy a dolgoknak ily fordulatába belé nyugodott a svéd király is, — a kinek őse ostromok és rohamok közben szolgált reá a koronára, — talán meg fogja erősíteni azoknak meggyőződését, a kik hisznek a világ haladásában. Az a másik tény pedig, hogy a különben harczias svéd nemzet is az állambölcsek itéletére bízta ezt a kérdést, melyet mások és máshol a karddal szoktak megoldani, határozottan annak a jele, hogy jelentkezik immár egy felvilágosodott kornak a hajnala.

A mi a harcziasságot illeti, az nem erős oldaluk a norvégeknek. Ez a nép felette békességes, kiválólag józan, munkás, takarékos, a mellett önérzetes, vállalkozó: csupa polgári erényekkel ékeskedő. Pedig az ő hazájukból szállottak alá valaha félelmes csónakjaikon a világ legrettegettebb kalandorai, a normanok. Meghódították a franczia partokat, feleveztek a Szajnán egész Páris alá, birodalmat alapítottak Normandiában, onnan átkelve a tengeren, meghódították Angliát, s elosztották annak földjét maguk között. Aztán lehatoltak Nápolyig és Szicziliáig, ott alapítottak királyságot, onnan szerezték meg rövid időre a magyar trónt, s onnan kalandoztak el egészen Jeruzsálemig. Másik águk meghódította az oroszországi szláv törzseket, s megvetette a mai orosz birodalomnak alapjait, lemerészkedve már az ősi időben egészen Konstantinápoly falai alá, kimutatván így utódaik számára a végső czélt. Ezeknek a normanoknak a kalandozásai és folytonos becsapásai — meg őseinknek sok zaklatásai — kényszerítették a nyugat-európai népeket, hogy birodalmakká szervezkedjenek, s hadseregeket alakítsanak. És ezeknek a vassal dolgozó rettegett hősöknek unokái tisztán polgári erényeikre támaszkodva, ma békés úton, zöld asztal mellett oldják meg azokat a nehéz államjogi viszályokat, melyek sok ezer ember életébe kerültek volna valaha, s vérrel áztatták volna két országnak talaját mindaddig, a míg az egyik fél teljesen le nem győzetett.

Vajjon nincs-e okunk reá, hogy reménykedve nézzünk egy jobb jövő felé, melynek irányában az emberiség halad?

*

A hús drágaság komoly elhatározásra birta végre Budapest főváros tanácsát. Próba mészárszéket és lómészárszéket fognak felállítani. Csak tegyék mielőbb. A próbamészárszék elfogja dönteni azt a kérdést, hogy a fenforgó bajnak mennyiben okai a mészárosok. A lómészárszék felállítása pedig segíteni fog a legszegényebb osztály táplálkozási bajain. A lóhús csak olyan egészséges és tápláló, mint a marha husa. Mintegy félszázad előtt csikósaink jó izű csemegének tartották a szopós csikónak husát. S ha az öregebb állat husa nem is izletes — úgy mondják, édeses — a szegény ember hozzá fog szokni, ha olcsón adják. Mint a hogy hozzá szokott a párolt hushoz is, melyet a hatóság méret ki egy idő óta a fővárosban.

Érdekes jelenség különben, hogy jelenleg nem csak minálunk panaszkodnak a hus drágasága miatt, hanem Bécsben és Berlinben is, s a német birodalom minden nagy városában. Nyugaton a mészáros még drágábban fizeti a a marhát mint nálunk, mert egy részét tőlünk veszi, s a drága szállítási díjat is meg kell fizetnie. S csodálatos, hogy maga a fogyasztó — kivált a vendéglőkben — Budapesten mégis sokkal drágábban kénytelen a hust megfizetni mint amott. A darmstadti vendéglőben olcsóbban mérnek egy adag rostélyost, mint Budapesten, pedig a marhát innen vették; Góthában olcsóbb a sertéskaraj, pedig az élő sertést Kőbányán vásárolták. Mert nálunk minden drága, nagy bért fizet a mészáros, még nagyobbat a vendéglős, s mindkettőnek nagyok az üzleti költségei. Budapest a legolcsóbb nagy városok egyike lehetne, mert mezőgazdasággal foglalkozó országnak a fővárosa, s mégis a legdrágább városok sorába tartozik. Ezen a bajon kellene — mert lehet — valahogy segíteni.

SZÜRET.

Hogy valamikor igen vidám mulatság lehetett a szüret, azt bizonyítja a magyar embernek — bizonyos dolog sikerülte esetén használt ez a kiszólása:

— Akkor szüret!

Megengedjük, hogy a hol most is megtartják a szüretet, ott most is vidám mulatság az. A kora őszi verőfényben, az aranylevelű tőkék közt sürgő-forgó szedők, a kik rendesen fiatal lányok; a prés körül foglalatoskodó férfiak, s a meghivott vendégek egyszerre zajossá, élénkké teszik a legszomorúbb homok-buczkát is, hát még a hol szép kis présház büszkélkedik, s a verandán estefelé megjelenik Csicsa czigány elsőrendű bandája is!

Kedves a szemnek az a levelek közül kikandikáló sok fekete, meg aranysárga, érett fürt, s még kedvesebb tán, a ki leszedi, a mosolygó Juliska, Terka, meg Örzsi! Mennyi vidám ötlet, tréfa, enyelgés kiséri a szőlőfürtöt utolsó útjára: a tőkétől a présig, a hol kegyetlen halált szenvedve, kisajtolt vére, mint édes must tölti meg a hordókat!

Hajh! hiszen kedves mulatság volt hajdanában a szüret, míg török-német el nem pusztította a kedvünket, a filloxera meg a szőlőt!

Most — ne tessék nevetni! — tán egész Magyarországon a legtöbb szüret... Budapesten esik meg! S nem is a határban, hanem bent a bérkaszárnyák közt, aszfalton és aszfalt mellett.

A főváros százféle árnyalatu, elnemzetietlenedett alsóbb néposztálya szeptember és október hónapok minden vasárnapján legalább 20—30 szüreti ünnepet rendez. Nem szüretet, csak szüreti ünnepet, s még ez a legnemzetibb valamennyi mulatsága körül, a mit a «szervezet» megenged neki.

Felöltöznek csikósnak, juhásznak, szegénylegénynek, bokorugrós szoknyába és bársony pruszlikba, s a nagy szocziáldemokraták — gummikerekű bérkocsin vonulnak a korcsma elé, a melynek tágas udvara át meg át van drótozva, hogy legyen hová fölakasztani a szőlőfürtöket. A ki aztán levesz egyet, azt menyecske és leány-pandúrok kisérik Göre Gábor biró úr elé, s Durbints sógor, ha kell, kisbirói botjával is bevasal a letartóztatott szőlőtolvajon egy fürtért egy hatost!

Hogy aztán a szüreten Dréher-sört isznak, s zongora-verkli játszik, az már a fővárosi kozmopolita jelleghez tartozik. Sőt — állítólag — a legsikerültebb szüreti mulatságok a kőbányai serfőző udvarában esnek meg. Ez aztán az a bizonyos fából-vaskarika, a minek a magyar változata ez:

— Látott-e már kend vasból kükörösztfát?

— Azt nem, hanem lószőrbül szalmakalapot már láttam!

ARAD 1849 SZEPTEMBER 30-ÁN.

Verőfényes szép nap volt. Szépségét még az aradi vár nyirkos kazamatáiban kinlódó 680 különböző rangú és korú magyar tiszt is dicsérte, kik közül sokan — nagyon sokan — a kötél vagy lőpor és ólommal való halálra, legjobb esetben

SZÜRETELÉS. — Goró Lajos hátramaradt rajzaiból.

UTCZAI VIRÁGÁRUS LEÁNY TÉLEN.

Pálmalevél az ablak üvegén, rózsák a hóban. A merev ellentétben a legbájosabb hasonlatosság.

A kertészet — félig tudomány, félig művészet — mai fejlettségében már szinte csodákat művel. A hollandusok régi küzdelme, mely minden erejét arra fordította rá, hogy *fekete tulipánt* fejtsen ki drága hagymáiból: meddőnek bizonyult. A *kék rózsa* áhított csodája sem akart valóra válni.

Ez idő szerint azonban csak akaratán múlik, hogy a kertész, vegyi furfangokkal kevervén meg a földet, sikerrel házasítson össze rózsát az ibolyával, mint a hogy a világ első kertésze, a japán: *fenyőbe* ojtotta belé a *narancsot*, a mely különös párosodásból származott a *mandarin*, ez az «éjszakkeleti» gyümölcs, egyesítvén magában a mézga s a narancs illatát.

Ah, az illat! Itt egy fájdalmas ponthoz érek. Az új kerti kultura jobbára csak színekben dolgozik; abban, hogy királykisasszonynyá növelje a parasztleánykát; a kicsi őszi rózsát pompás chrysanthemummá. A mai kerti művészet inkább a szemnek, mint az orrnak kedvez. Illat? Ez is afféle szecessziós, túlhaladott fonák, maradi velleitás. Ha kell illat, ott a hulladék, ott a kőszén, a benzin, a trágya, szűr abból a tudomány aetherikus jó szagokat. Még csak Kazanlik rózsaerdeiben veszik komolyan a naiv bolgárok a rózsaolaj sutulását, szűrését s párolását. A nikotintalan szivar, a füst nélkül való puskapor, a dróttalan távirás, a költészet nélkül való versek, a muzsika nélkül való zeneművek, a humaniorákat tagadó, klasszicizmust irtó, ethikátlan iskolák s egyéb efféle furaságok korát éljük.

Ez új irányzatnak adóz az illat nélkül való virág is. Csak a szemet tartja jól; szaglásunk koplal, szinte éhen hal mellette. Ha a boldog mező, a rejtő avar nem volna: tán ki is felejtkeznénk a tavasz édességeiből, a zsálya s az ibolya illatából.

Az utczák sarkát lepi el a virágvásár. A virágárús nagymamák ülvést kinálják a teljes szekfűt, a teljes ibolyát; a fiatalja — mint rajzunk bizonyítja, akad közte csinos is — a népesebb utczákat rovogatja. Élemedett divatfiak gombllikába kéretlen tűzi a divatos chrysanthemumot, ifjabb gigerlit szintén jó eredménynyel kerülget, hölgyes urak elé odatolja egész virágtermését, a lányos apát arra kéri, hogy «virágozza fel a bimbaját», s apa a kedves kinálást dehogy hajlítja el magától. Csak magános nőt nem bolygat a virágárús hugomasszony. Jön az magától is, mert a szines, de illat nélkül való rózsa, melyet keblére tűz, czégére neki.

Néhány év óta egymást éri a virágos bolt. Csak amolyan «hirtelen antiquariatus», mely eltöpörödött régi poétai műveket s harsogó borítékkal ékeskedő újon kelt hitványságokat árul, támad naponkint nagyobb számmal.

A bölcselő méltán eltünődik rajta: miért is van nagyobb kelete az illat nélkül való, dús virágú ibolyakötetnek, czifra könyvnek, mint annak a hervatag, de jószagú virágnak s a fakó bár, de tartalmas kötetnek.

Annak a munkás embernek pedig, a kit az oly korán elhalt művész tüntetés okáért rajzolt oda, mintha számon kérné a gyorsan vesző virágért elpocsékolt pénzt, — annak a czokilista atyafinak nincs igaza.

Mert meglehet, hogy épen ő kapálta, porhanyította meg napszámban azt a földet, melynek virágos terméséből tellett az ő kenyérrevalója is.

Forgó János.

A PETŐFI-TÁRSASÁG ÚJ TAGJAI.

A Petőfi-Társaság deczember 28-ikán tartott tagválasztó gyűlésén két új tagot választott: egy lyrai költőt s egy drámairót és elbeszélőt. Mindketten hosszabb idő óta érdemes és buzgó munkásai az irodalomnak.

KEMECHEY JENŐ, az egyik új tag, mint novellairó és drámairó aratott szép sikereket. Aránylag fiatal ember: 1862-ben született a bodrogközi Királyhelmeczen, a budapesti egyetemen jogot végzett s egy darabig magántitkára volt báró Sennyey Pálnak, majd a megyei közigazgatás szolgálatába lépett: közigazgatási gyakornok lett Hevesmegyében, később pedig Zemplénmegyében működött a közigazgatási pályán. Hevesmegyei, egri tartózkodása alatt kezdett az irodalommal foglalkozni; nagy hatással volt itt rá a hevesi tiszta magyar nép mesemondó képessége, Eger városának történeti emlékei s a város társadalmában uralkodó tüzes magyar érzés. Mint hirlapiró is dolgozott az «Eger és vidéke» czimű lapnál. 1883-ban adta ki első kötet elbeszélését «A szemináriumban» czímmel, mely már némi figyelmet keltett tehetsége iránt. Vonzalma csakhamar teljesen az irodalom felé vezette. Szegedre költözött, hirlapiró s csakhamar a «Szegedi Hiradó» szerkesztője lett. Ebben az időben főleg vadászrajzokat irt, melyek közül néhányat Amerikában angolra is lefordítottak. Második elbeszélés kötete is ekkor jelent meg «Gentry-történetek» czímmel.

1894-ben Budapestre került s a «Budapesti Hirlap» munkatársa lett. Mint politikai hirlapiró is kiváló; alapos képzettsége, kiterjedt összeköttetései, az aktuális áramlatok iránti fogékonysága, a vidéki élet ismerete s jó magyar stilus teszik hatásossá politikai czikkeit. Közben folyton foglalkozott szépirodalommal is. Irt egy két kötetes regényt «Mara rózsái» czímmel, melynek különösen politikai és társadalmi háttere figyelemre méltó. Elbeszéléseiben, melyek «Bodrogközi történetek», «Magyar mohikánok» és «Lobogó szerelmek» czimek alatt jelentek meg, a vidéki u. n. gentry életét irja le a tárgynak beható megfigyelésével, meleg rokonszenvvel alakjai iránt s élénk előadóképességgel. A Nemzeti Szinházban két év előtt adták elő drámáját, «A föld» cziműt, melyet Malonyay Dezsővel együtt irt; a közelmúlt napokban pedig «Az emigráns» czimű drámája ért el ugyane szinpadon szép sikert.

SZABÓ SÁNDOR, a Petőfi-Társaság másik új tagja, Máramaros vármegye alispánja, 1852-ben született Máramarosszigeten. Atyja Szabó József Máramaros vármegye egykor hires főjegyzője, édes anyja Veréczy Julia, az 50-es és 60-as évek ismert nevű irónője volt. Alig tizennégy éves korában már több szépirodalmi lap közölt Szabó Sándortól fordított és eredeti verseket, később elbeszéléseket is. Igazi irodalmi munkássága azonban a «Fővárosi Lapok»-ban kezdődött, hol sürün jelentek meg költeményei. Egyéb akkori lapokba, a «Reform»-ba, a «Hon»-ba, s újabban több mostani napilapba (Nótárius álnév alatt) számos tárczaczikket irt.

1873-ban Máramaros vármegye szolgálatába lépett mint aljegyző, 1894-ben főjegyző lett és 1899 óta alispán. Szorgalma, tehetsége, szónoki képessége révén gyorsan emelkedett a közigazgatási tisztségek lépcsőfokain. Igen buzgó munkásságot fejtett ki közegészségügyi téren, sokat fáradozott a Máramaros vármegyei közkórház építése érdekében, s a jövő tavaszszal építendő vármegyei elmegyógyintézet létesítésében is ő volt az egyik fő mozgató erő. A kivándorlási ügyekben, vármegyei utak építésében s egyéb közérdekü dolgokban is hasonló erélyyel munkálkodott. Közben mindig foglalkozott

UTCZAI VIRÁGÁRUS LEÁNY TÉLEN. *Goró Lajos 1904. évi rajza.*

KEMECHEY JENŐ.

a szépirodalommal is; a «Vasárnapi Ujság», valamint más lapok is nem egy szép költeményét közölték.

1886-ban egy vaskos kötetben kiadta verseinek egy részét «Szabó Sándor költeményei» czímmel; a kötetet a kritika elismeréssel méltatta. Újabb költeményeit most rendezi sajtó alá egy kötetben, mely «Délig nyitók» czím alatt fog megjelenni. Mint novellairó is figyelemreméltó jeleit adta tehetségének.

Máramarosszigeten, mint a «Szilágyi István Irodalmi Kör» választmányi tagja, a közművelődési egylet s a takarékpénztár alelnöke, s mint a Szépfaludi Ö. Ferencz által szerkesztett «Máramarosi Lapok» főmunkatársa is buzgó tevékenységet fejt ki. A Petőfi-Társaság tagjává választása alkalmával nemcsak a vármegye nagy közönsége részéről, de az ország egyéb vidékeiről s a fővárosból is sokan üdvözölték.

ZÁSZLÓBONTÁS.

Karczolat.

Mikor vihar készül a természetben, elébb hirtelen átnyargaló szelek rázzák meg a falombokat, megrezgetik a fűszálat, felkavarják a port, de még az ablakokat is megzörgetik, mintha jelentenék az embereknek, hogy valami következik. A háborus és mérges hirlapi czikkek, diplomaták, hadvezérek tanácskozása, börze nyugtalankodása, mozgósítás, csapatok vonulása előzi meg, míg aztán megszólal a voks: az ágyú, a mely a győzelem és bukás felett végérvényesen dönt.

De a választás sem toppan be olyan nesztelenül, ennek is megvannak a maga előhirnökei, épen úgy mint a viharnak, vagy véres háborúnak. Csakhogy itt nem szél zörgeti meg az ablakokat, hanem a a kortes, nem is katonákat mozgósítanak, hanem békés választó polgárokat, a diplomatákat, hadvezéreket pedig a tiszteletre méltó pártvezetők helyettesítik, a kiknek igen nagy és fontos szerep jutott a választási harcz előkészítésében, a hol vér helyett csak bor folyik ugyan, de a mérkőzés kimenetelét azért mégis feszültebb érdeklődéssel várják, kivált a t. jelölt urak, — mint pl. a hogy mostanában Port-Artur elestét vártuk.

A tisztelt választópolgároknak fogalmuk sincs róla, hogy milyen lázas tevékenységet kell kifejteniök ezeknek a pártvezetőknek a házfeloszlatástól kezdve addig a pillanatig, a mikor az utolsó választó is leadta a voksot.

Első a szervezkedés!

Ennek roppant körültekintéssel és valóságos diplomácziai tapintattal kell megtörténni. A pártelnök rendesen régibb idő óta viseli ezt a tisztet, ez hát nem okoz fejtörést; hanem aztán annál élesebb figyelemmel kell összeválogatni az alelnököket. Annyi, a mennyi. De a listában benne kell lenni mindenkinek, a kiről tudni lehet, hogy igényt formál rá. Persze valamennyi tekintélyes, nagy befolyású ember. Lehetőleg nagybirtokosok, bérlők, nagykereskedők és bankigazgatók. Ments Isten, hogy valamelyikről megfeledkezzenek. Az ilyesmibe bele lehet bukni. A végrehajtó-bizottságba fölvesznek minden jelentkezőt, s jelentkeznek is szép számmal, kivált politikus öreg urak, lelkes fiatal emberek.

Legnehezebb az első lépés, — mint mindenben, — úgy a választás előkészítésében is.

Az elnök előtt ott fekszik egy folió alakú vastag füzet, tele irva nevekkel. Ezek a kerület választói.

A feladat az, hogy ezekből a választókból valahogyan kompakt többség legyen. Hányféle ember! Nagy urak, kis urak, gazdatisztek, hivatalnokok, iparosok, kereskedők, parasztok össze-vissza.

Először is osztályozni kell őket. Ez a pártiroda dolga. Kiirják külön-külön jegyzékekbe állásuk, foglalkozásuk szerint. Listák készülnek az állami tisztviselőkről, a magánhivatalnokokról, egy-egy sorozatba kerülnek az iparosok szakmájuk szerint: szabók, czipészek, borbélyok és így valamennyi szép sorjában.

Már a második napon együtt ül a végrehajtóbizottság, hogy sorra vegye a voksokat.

Az irodavezető hangosan felolvassa a neveket s mindegyiknél kérdi, hogy ismeri-e valaki. A ki jelentkezik, odairják a nevét a választóé mellé annak a jeléül, hogy ez «ki van osztva». A ki vállalta, tartozik «behozni».

Gondosan mérlegre tesznek mindenkit. Becsülgetik, megkopogtatják, érdeklődnek a természetrajza iránt. Ki fia-lánya? A kiről tudva van, hogy «a mienk», azon hamar átsiklanak. A kéteseknél kutatják: hogy lehetne hozzá férni? És ez így folytatódik mindaddig, míg az összes «lehetséges» választókra rá nem borították a végrehajtó bizottság láthatatlan hálóját.

Végül komputust csinálnak és tomboló lelkesedés között konstatálják, hogy «ha mindenki megteszi a kötelességét», a többség bizonyos.

Az iroda emberei sem restek. A posta nem győzi szállítani az ezer meg ezer proklamácziót, meghivót és buzdító levelet.

Minden nap pártgyűlés, minden este közvacsora. Egyszerre vége a nagy drágaságnak. Egy-egy koronáért olyan vacsorát eszik az atyafi, hogy még csak pár nappal előbb öt koronáért sem kapta volna meg.

Megjönnek a zászlók és a jelvények. Egyre több fehér vagy piros tollas alak látható az utczákon és mindig több vígan lengő zászló tarkállik keresztül a sűrűn hulló hópelyheken.

A szervezkedés harmadik-negyedik napján megérkezik a jelölt, a kinek olyan fogadtatást rendeznek, hogy felfordul a város. A programmbeszédet a pártelnök házának erkélyéről mondja el «a közélet kiváló alakja», utána grandiózus lakoma, este fáklyás zene és bál, azután megkezdődik az elkeseredett alkotmányos küzdelem, a melynek harczi jelszava: győzelem vagy — bukás.

TÉL A PUSZTÁN.

Még a tél is egészen más a pusztán, mint a fővárosban. Itt, mihelyt leesik az első hó, tüstént mozgósítnak egy sereg munkást, meg egy csomó szekeret, azután összekaparják, összesöprik a havat s kihordják a Dunára. És másnap már a sok ezernyi ember, a ki nagy gyönyörüséggel nézegette a szép, fehér havat, ép olyan hótalan utczákon nyüzsög, futkároz, mint akár nyáron. De bezzeg a pusztán nem seprik el a havat, a hova leesett, ott is marad az, mig csak az enyhébb időjárás el nem olvasztja. Nem is sürög-forog rajta a járókelők sokasága, csak épen a kit arra hajt a kényszerüség; más otthon ül a meleg szobában. Szóval a puszta igazán puszta lesz.

Ilyen csendes pusztai tájat mutat be képünk is: az «Aligálló» csárda környékét a Debreczen-sámsoni országuton.

Jól nevezték el szegény csárdát, mert bizony rozzant vályogtalpán alig bir már megállani, tatarozásra való költség nem igen kerül. Hijába, a régi jó vendégek: a bőkezű betyárok, mulatós gulyások, csikósok csak a mesében élnek már. Szörnyű nagyot fordul a világ s az öreg «Aligálló» nagyon megérzi ezt. Az emberek leginkább vasuton járnak már s a ki még gyalog, vagy lóháton arra vetődik is, az is rendesen csak a kútat keresi fel az udvaron; megitat, aztán tovább megy, legfeljebb ha egy kicsit melegedni néz be a csárdába. A ki félliter bort, vagy két deczi pálinkát megiszik, az már becses vendég.

A jámbor csapláros ráér gondolkozni a világ változandóságáról s apránként meggyőződik róla, hogy bizony csárdája nem sokára nem alig, hanem sehogysem áll már. Elpusztul, összedől, felszántják a helyét. Ugy jár, mint már annyi sok egykori társa az Alföld síkjain.

DIVATLEVÉL.

Karácsony elmultával, az újesztendővel beköszönt mindig az, a mit a társaságban «téli évad»-nak szokás nevezni. Egymás után megnyilnak a fényes hangversenytermek, híre kél a sok különféle bálnak, mulatságnak és megkezdődik — a nők körében — a farsangi készülődés.

Az idei farsang talán még az eddigieknél is bőkezűbben gondoskodott hiveiről. A báli divat igazában még csak most bontakozik, most ismerhetjük meg egyenként meglepő újdonságuk alakjában. És az eddig látottakból már is megállapíthatjuk, hogy jelszava most is a művészi izlés és káprázatos fényűzés lesz.

SZABÓ SÁNDOR.

A ruhák dísze első sorban a himzés, persze lenge, olykor áttörött alapra vetve. Ezzel ismét érvényesül divat ő felségének nagy csapodársága, a mennyiben eddig a végletekig menő előszeretettel a csipkét pártolta. Hogy sikerülni fog-e az utóbbit teljesen bojkottálni, az más kérdés. A kedves, lenge csipkeremekeknek sok a hivük és tőlük elszakadni csak nehezen fognak az értük lelkesedő asszonyok, leányok.

Pedig a divat most első sorban a himzést kedveli. Ez lesz a ruhaaljak dísze, ebből kerül a báli derekak kerete és ez adja a pazarabbnál-pazarabb belépők szegélyét, gallérját. Még pedig leginkább arany- és ezüsthimzést jelölnek, a lehető legfinomabban árnyalt, szines himzéssel egyetemben.

Egyik képünkön fehér Crêpe de Chineből készült ruhát mutatunk be, a mely dús redőkben omlik alá viselője alakján. Az oly nagyon bő, magas szegélyét mályvaszinű selyemmel himzett virágfüzér övezi, ezt pedig két oldalt tompa, zöld bársonypántok szegélyezik. A hegyes öv is himezve van, bársonyszegélyektől díszes, míg alatta kis, kerek tunikák dudorodnak. A derék redőzött, kettős gallérral, melyeknek mindegyikét keskeny, sürű, plisszék szegélyezik. Elől hegyes kihajtók vannak rajta ugyancsak himzéssel és bársonydíszszel. Az újja rövid, dudorait kerek plisszékből sodort rózsák tűzik le. A nyaknál gyöngyök diszítik a gallért, a hajába is ezeket tűzi e rendkívül elegáns öltözék viselője. Míg a hajtekercs két oldalán könnyű, gyöngyökkel levarrott tüllrózsák rezegnek.

Mellette egy puha, meleg fejkötőt mutatunk be. A szinházi és báli esték nagy veszedelme, a meleg teremből való kilépés okozta hűlés ellenszere ez. Selyemből, bársonyból készül e főkötő, meleg gyapotbéléssel. Körül hattyúprém szegélyezi az arczot melegen, míg a nehézkes, téli jelleget teljesen eltüntetik a közéje öltött csipkefodrok. Egyes rózsák emelik az egésznek báját, szépségét.

Másik képünk a növendék-leányok báli divatját mutatja be. A félhosszú ruha lenge fehér selyemtüllből készült, kettős, himzett fodrokkal, melyek között fehér chenilliából bogozott virágok vannak. A derék dúdoros, gallérformán selyem tüllcsipke köríti, míg a kivágást körítő fehér selyempánt fölé chenillia-hálót bogoztak. Az újja rövid, dudoros. Ifjú leány első báliruhájának ennél kedvesebb mintáját alig találhatnánk.

A bemutatott báli ruhák *Monaszterly és Kuzmik utódainak* műtermében készültek.

S—i Bella.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Csizmadia Sándor: «Hajnalban»; *Budapest, 1904.* A magyar szocziálista mozgalmak szellemi szinvonalának jelentékeny emelkedéséről tanuskodik ez a piros borítékba fűzött verses könyv, melynek szerzője iskolázatlan, paraszti sorból küzdötte fel magát a míveltség oly fokára, mely valóban becsületére válik s most egyik vezére a szocziálistáknak. Az irodalom két évvel ezelőtt tünt fel s akkor mint a szoczializmus első költőjét üdvözölték a magyar irodalomban. S ez igaz is annyiban, a mennyiben, bár eddig is voltak, a kik több-kevesebb tehetséggel lantjukra vették a küzködő munkásosztály szenvedéseit, — ő az első, a ki öntudatosan s tervszerüen a szocziál-demokrata párt szolgála-

bal is koszorúzza. Ilyen magyar nincs a históriában. Ezért lehet szó csak idegenről. Egy idegent szerethetnek a magyarok mindnyájan, de egy magyart soha.

Addig-addig folytak a találgatások, míg valaki megkérdezte a künn ácsorgó fekete harisnyás, csattos czipőjű lakájoktól:

— Mi lesz itt ma?

— Hát a Széll kegyelmes úr bankettje.

Ezer ördög. No persze. Hisz ezt mindjárt ki lehetett volna találni. Ki is lehetne más, mint Széll Kálmán?

S most már egyszerre visszaemlékszik mindenki az újságok hireire, hogy Széllnek a Szent István-rend nagykeresztjével való kitüntetését ünnepli a parlament. Nagy népszerűség nyilvánul itt ma egy miniszterelnök iránt, a ki már három éve van «őrlőben». Mert arra van példa, hogy valaki népszerű marad a nemzet egyeteme előtt, ha három, vagy több évig is vezeti azt, oly harczokban, a hol az élet és halál sorsa egy koczkán áll, de hogy valaki a parlamenti pártok közötti surlódásokban egy párt élén maradjon annyi ideig népszerű, az már csaknem mesével határos.

Azonfelül Széll még e népszerűségből is két különböző ember nagy népszerűségét kommasszálhatta. Mert kétféle népszerűség van. Egyik jobb ízű a másiknál, de mind a kettő mámorító. S a ki az egyiket szürcsöli, mindig sajnálja, hogy nem szürcsölheti a másikat. Széll olyan szerencsés halandó, hogy élvezi mind a kettőt. Az egyik népszerűség az, a mi a hatalom birtoklásából származik, ez illeti a miniszterelnököket; a másik az, a mi a hatalom elleneseitől ered, ez a küzködő titánoké, a népvezéreké. A szituáczió csodálatos szövődésében Széll birtokosa mind a két népszerűségnek...

Azonban hagyjuk ezt, mert csak a bankettről van most szó és semmi egyébről. A Parklub termei vakító fényben úsztak. Fent az emeleten, mintegy háromszáz teríték fehérlett. Az asztalok görnyedtek a klub hires ezüstjei alatt. A tündöklő csillárok fénye, a tömérdek virág, s a helyiségek nyugodt angol pompája felejthetetlen képet nyujtott a szemnek.

Itt voltak a főrendiház kiválóságai, a miniszterek, országzászlósok, a képviselők és a közélet minden rendű és rangú kiválóságai. Széll neve még olyanokat is ide vonzott, a kik nem szoktak bankettekre járni; ott volt a 77 éves Jókai, a ki rendesen már este kilenczkor lefekszik, az öreg Ráth György; és ide vonzott olyanokat, a kik ritkán vegyűlnek társadalmilag magyarok közé: itt voltak a szerb és szász nemzetiségi képviselők javarészben.

A központot a középső nagyterem középső asztala képezte. Ott ült Széll Kálmán, balján Apponyi Albert gróf, jobbján Csáky Albin gróf, mellettök a miniszterek: egyik oldalon Wlassics, Lukács László, másik oldalon báró Fejérváry, Horánszky, Darányi; Fejérváry és Horánszky közt gróf Apponyi Lajos udvarnagy; Széllel szemben gróf Csekonics Endre, Lobkovitz herczeg és Zichy Jenő gróf, az est szónoka.

A menu minden fogása kitünő volt, daczára az olcsóságnak, a miben egyenesen a Széll regime mutatkozik. Ha Széll egyebet nem tett volna, mint hogy ő volt az első, a ki száműzte a drága banketteket, ez által mintegy rámutatván, hogy szerényebb mederbe kell a magyar társadalmi életet visszaszorítani: már azért is megérdemelne egy fényes bankettet. A nagy ebédek már valóságos rákfenéje lettek a társadalomnak. Harmincz forintos teríték nem tartozott a ritkaságok közé, — míg ellenben a harmincz forintnyi napi jövedelem a ritkaságok közé tartozott a régi regimek alatt is.

A kappannál felállt Zichy Jenő gróf s csinos, gördülékeny toasztban köszönté fel a miniszterelnököt, ki erre egyik legszebb mintának való pohárköszöntőjét mondotta el nagy lelkesedés közt. Zúgó tapsvihar tört ki az emelkedett hangulatban, de némelyeket elfogott a melancholikus érzés is, félreértvén Széllt, a ki ellágyúlt hangon beszélt, (a mi egyébként természetes volt az ünnepeltetés benyomása alatt) s a tarpeji sziklát is fölemlíté, a mely az út mellett fekszik, a hol ő halad.

Szép is volt ez itt, s beillett, — de minthogy az ünneplők most látták a kormányelnököt a bécsi út óta körülbelől először, neki eresztett fantáziájukban politikai aktualitássá nevelték meg, a mi pusztán az egyéni meghatottság melegéből kihasadt egyszerű, minden időkre szóló igazság volt.

Ott a tarpeji szikla, a hol ő jár... Hát persze, hogy ott van. Hanem iszen épen azért jár ő ott, nem más, mert tudjuk, hogy ő tud felőle és se nem szédül le róla, se bele nem hagyja magát taszíttatni a mélységbe, megtámaszkodva a nemzet igazaiba a lábával. És hát, ha ott van is a tarpeji szikla, azért szép vidék az! A babérfák is ott nőnek...

Asztalbontás után, a mi csakhamar bekövetkezett, — mert több toaszt nem volt megengedve, (ez az első kisérlete Széllnek a szólásszabadság elnyomására), lement a társaság a földszinti társalgó-termekbe feketekávézni, szivarozni, diskurálni. Egy része a társaságnak (ebben volt a miniszterelnök is) letelepedett egy szögletbe, több összehúzott asztal mellé, és tovább is borozgatott, oda szólítván a czigányt, a ki egy pár percz alatt úgy elmuzsikálta onnan a tarpéji sziklát, hogy nyoma se maradt.

Forrt, bugyborékolt a jókedv, csengett a pohár, csillogóbbak lettek a szemek, búgott-zúgott a nóta: «Csongorádi biró lánya, Mariska». Jól csinálta a czigány. A hatalmas miniszterelnök ott ült a hivei közt fiatalosan, ruganyosan, egyszer-egyszer félrehajtotta a fejét a szomorú helyeknél, vagy a kezével illegette a taktust, tempósan, magyarosan, mégis méltósággal, mint egy fiatal viczeszolgabiró, ha mulat.

a+b.

A MŰCSARNOK NEMZETKÖZI KIÁLLÍTÁSA.

A Műcsarnok tavaszi kiállítása április 5-ikén nyilt meg. A tavaszi kiállítás mindig nemzetközi s rendesen megkapjuk itt azokat a műveket is, melyek a külföldi kiállításokat sorra járják, vevőt keresve.

Van a mostani kiállításon 583 szám alá foglalt műtárgy, festmény, rajz, épitészeti terv, szobor, s érem. Magyar művész 337 munkát, és 73 külföldi művész 246 munkát mutat be. A magyar művek tehát a többséget képviselik, de sokan hiányzanak legjobbjaink közül.

Örömmel látja a közönség *Munkácsy* Mihály egyik híres festményét, az «*Éjjeli csavargókat*», hogy haza került. Az állam mutatja be, mert sikerült megszereznie a szépművészeti múzeum számára. Ez Munkácsynak a «Siralomház» után következett szintén nagy feltűnést okozott életképe. Se ez, se a «Siralomház» nem volt eddig itthon kiállítva, hanem csak Bécsben az 1873-iki világtárlat magyar osztályában. Most tehát Munkácsy fényes pályájának kezdetéről a két első kitűnő munkájából az egyik haza került, a másikat, a «Siralomház»-at pedig a művész újra megfestette képtárunk számára. A kormány kiállított még többet is a szépművészeti múzeumnak szerzett modern képekből; ezek közt *Böcklin* Arnold «Kentaur a kovácsnál» czímű szép képét és az olasz *Segantini* egyik képét.

Az első teremben vegyesen találkozunk külföldi és hazai művekkel. Itt van a spanyolok közül egyik legjobb festőjük *Zuloaga* Ignacio három életképpel, valószínűleg nem a legelső alkotásaival; továbbá *Moreno Carbonero* madridi festő tájképe.

A német festők közül *Stuck* Franz, *Bracht* Eugen (44 festménynyel), *Baer* Fritz, *Palmié* Charles, *Bürgel* Hugo, *Bartels* Hans, *Firle* Walter, *Kuehl* Gotthard, *Dettmann*, *Urban* Herman, *Rieger* August, mind elsőrendű nevek s többet ismerünk már a régebbi kiállításokról, sőt a múzeumi képtárban is találkozunk velök. Tekintélyes az *angol* és *skót* festők kiállítása is: *Sauter* George (egyik kiállított műve állami tulajdon), *Harrington* Mann, *Neven du Mont*, *Lavery* John, Thomas *Groswenor*, *Muhrman*, *Walton*, *Haynes*, *Park*, *Brown* Thomas stb. — A *franczia* művészek közül itt vannak: *Le Sidaner*, *Ménard*, *Choisnard*, *Dhurmer* Lucien, *Hurrd*, *Tinayre*, stb. — A belga művészek: *Khnopff* Ferdinánd, egy különcz művész, misztikus dolgokkal; *Van der Stappen*, *Schildt* Martinus. — Az olasz művészek közül csak egy jeles szobrász van képviselve: *Butti* Enrico, a ki egy kicsike szobrot küldött.

A magyar művek a külföldiekkel összekeverve küzdenek, hogy megálljak helyöket. Legjobbak az arczképek és tájképek. Feltünő, hogy kevés az életkép, holott máskor ezek nagy számmal kerültek elő. A hiányzó művészek alkalmasint a téli tárlatra dolgoznak.

Az arczképezők közt érdekesen jelenik meg *Boruth* Andor több képével. Az ifjú művésztől a «Fekete ruhás nő kutyával» képét közöljük. A festmény mind felfogásban, mind előadásban igazolja, hogy a művész eredménynyel tanulmányozta a nagy Velasquez-t. A kép különben B. Lenkei Hedviget, a Vigszinház szinésznőjét ábrázolja. *Stetka* Gyula arczképei az élethűséggel, szinekkel és dekorativ előadással tünnek föl. Egy díszmagyar öltözetű ülő alak Rohonczy Gedeon jó képmása. *László* Fülöp mesteri ecsete egy karos székben ülő öreg urat örökített meg, a kinek vonásait nem most látjuk először lefestve a Műcsarnok kiállításain, sőt szoborban is láttuk már. Az aggastyán szelid kék szeme és átható tekintete ismeretes mindazok előtt, a kik *Görgei* Arthur tábornokot az életben vagy képmásokban látták. *Horovitz* Lipót finoman festett női arczképét szintén közöljük. *Szenes* Fülöp női arczképe, — melyet tőle közlünk — eléggé bizonyítja a művész izléses és a stilben is választékos előadását. *Vajda* Zsigmond, *Skutezky* Döme, *Ripp-Rónai*, *Knopp* Imre, *Márk* Lajos, *Jendrassik* Jenő, *Pálya* Czelesztin, *Thein* Miksa, *Endrey* Sándor s még többen az ifjabbak közül arczképekkel szerepelnek.

Az életképek közt úgy nagyságával, mint művészies kidolgozásával első sorban feltünik *Révész* Imre hármas képe: az «Alföld». Középen nagy sík táj legelő nyájjal, a puszta hangulatával, vándorló felhőkkel. Az egyik oldalképen csinos parasztlány visz eledelt a pusztára; a másik oldalképen pedig esti szürkületben a tűz körül három pusztai ember üldögél, talán szalonnasütéshez készülnek, vagy már el is végezték. A csöndes levegőben egyenesen száll föl a füst a magas égbolt felé. Magával ragadja e kép a szemlélőt a végtelen puszták csendes világába. Meglátszik rajta, hogy minden izében magyar festő kitünő alkotása. *Vaszary* János a «Részes aratók» czímen jellemző népcsoportot festett. A népélet igaz vonásaival tünteti fel *Paczka* Ferencz a tolna-szántói népviseletet, templomba sietö lányokkal. *Tornai* Gyula, ki Keletről meríti tárgyait, három arab alakot festett. Ezek közül az arab énekest mi is közöljük. *Baditz* Ottó, *Bruck* Lajos, *Peske* Géza, *Kardos* Gyula, *Basch* Árpád, *Juszkó* Béla, *Gergely* Imre, *Nagy* Zsigmond, *Nagy* Vilmos, *Poll* Hugó, *Reinhardt* Károly az életképek sorozatát egészitik ki. *Nagy* Sándor három képpel mint a naivitás és titokzatos értelem festője mutatkozik, nehezen érthető, burkolt gondolatokkal. *Zemplényi* Tivadartól az «Alamizsna» a kiállítás jobb műveit szaporítja. Egy szegény asszony ennivalót kapott s a kék mázas vasedényt először is kis gyermekének adja oda, ki mohó étvágygyal kanalazza, s egy pillanatra megnyugtatni látszik az anyát, hogy mára a betevő falat ime megkerült. A városi szegénység s az anyai bánat és szeretet érzéssel festett képe. *Magyar-Mannheimer* Gusztáv «Scherzo» kis képét is közöljük. A szabadban kis gyermekek játszanak, énekelnek. Miniatür finomsággal dolgozott kép.

Bibliai tárgyú *Csók* István «Bűnös asszony» czímű nagyobb képe, a bünbánó asszonynyal, kit Krisztus megvédelmezett a farizeusoktól. *Kacziány* Ödön, a misztikus festő, három képet állított ki; az egyik lóháton, kaszával tünteti föl a halált («A fürkésző halál»); a másik dunai hajómalmok éjjel; a harmadik pedig — melyet közlünk — «Dolorem aeternam». Ezen kék homályban a Kálvárián áll Jézusnak csak körvonalazott, fején glóriás alakja, a másik dombon feltünő három kereszt felé fordúlva. Bibliai tárgyú képpel járult még a kiállításhoz *Éder* Gyula is «Pieta» czímű nagyobb vásznával. A művész az ifjabb nemzedékből való.

Bruck Lajos, a ki a főváros egyes részeiről, utczai életéről több kifejező képet festett már, «Eltűnt városrész» czímen ezúttal is elevenen vetette vászonra a budai oldalon levő Döbrenteytért. A piacz kofáival, vásárlóival megvan most is, de a Gellérthegy lábánál volt házakat, utczákat már lerombolták. Ott az eskütéri új hid feljárójához kellett szabad helyet nyerni, s a régi

Goró Lajos rajza.

SZÉLL KÁLMÁN MINISZTERELNÖK BESZÉDET MOND A PARK-KLUBBAN RENDEZETT LAKOMÁN.

ÜNNEPLÉS A PARK-KLUBBAN.

Kiváncsi tömegek verődtek össze múlt vasárnap este hét óra felé a Park-klub táján, nézvén a fogatok szakadatlan érkezését.

— Mi lesz itt ma? — találgatták.

A kémények erősen füstölögtek, a fehérsipkás kukták kihajoltak a friss levegőre a konyhagőzből hűtőzni. Annyi volt, mint a hangya. Bent a tündértermekben lakájok sürögtek-forogtak, diszítettek, terítettek, virágokat raktak fel nagy vázákban az asztalokra.

— Hm, ma itt nagy lakoma lesz. De vajjon kinek a tiszteletére?

Egy pár főrangú urat ismertek fel az érkező kocsikban a találgatók. Lobkovitz herczeg, gróf Csáky Albin, gróf Apponyi Lajos, gróf Szapáry fiumei kormányzó.

— Alkalmasint valami főherczeg vendég lesz a Park-klubban.

De csakhamar felismertek nehány lateiner képviselőt is.

— Mégse lesz főherczeg, mert azt rendesen a főrangú világ foglalja le. Lateinert ahhoz nem eresztenek. Hermetice elzárják. Tehát nem főherczeg, hanem valami nagy politikai kapaczitás az ünnepelt, kinek innen is, onnan is vannak hivei és tisztelői.

De mikor azt is látták, hogy szélsőbaloldali honatyák érkeznek frakkosan, fehér nyakkendősen, halomra dőlt minden kombináczió. Politikus nem lehet. Semmi esetre sem lehet. Mágnások, mamelukok, szélbaliak. Ez kizárja a politikust. Ez valami *idegen*-re mutat. Talán Miss *Stone* érkezett Pestre s az tart ma előadást; vagy *Cronje* szökött meg ide Szent-Ilona szigetéről? Mert hogy magyar embert s pláne *egy* ugyanazon magyar embert ünnepeljenek ezek mind, az merőben lehetetlen. Lehetetlen pedig azért, mert a kit a mágnások olyan nagyon megszeretnek, hogy megünnepeljék, azt a nem mágnások már eo ipso nem szerethetik annyira. De ha megtörténnék is ez a csoda, akkor is beállna még egy nagyobb lehetetlenség, hogy a kit a szabadelvű-párt nagyra emel, azt a szélső-

A hangúlat mind vígabb és vígabb lesz. A hajós élményeiről mesél. Én is előhozakodom tengeri utaimmal. Javában foly a beszélgetés, mikor három jövevény telepedik le asztalunkhoz.

Kirínak az aranydíszszel, faragványnyal gazdagon ékesített helyiség pompájából. Viseltes, rongyos ruhájuk a nyomor árnyát hozza a dőzsölők lármája közé.

Apa, anya és gyermek. Halavány valamennyi. Félénk, sötét szemük alatt kék karikák. Bátortalanul tekintenek a villamfényes ragyogásba. Idegenül hangzik fülüknek a vigadók lármája.

Mig a komor arczok szemléletébe mélyedek, a hajós, hogy megtörje a hallgatást, azt kérdi tőlem, milyen nemzetségű vagyok.

— Magyar vagyok, — felelem.

A velem szemben ülő jövevény mintha megrezzent volna. Aztán ránéz az asszonyra. Az rábólint.

Aztán ujra maguk elé mélyedve űlnek szótlanúl, komoran.

két érdekes festményén kívül Luther mondása tünik szemembe:

Wer nicht liebt Wein, Weib und Gesang,
Der bleibt ein Narr sein Leben lang . . .

Mutatják a poharakat, melyekből a pincze nevezetes látogatói ittak. Moltke, Bismarck, II. Vilmos.

A szenátorok termében a «brémai városi muzsikusok» tréfás bronzcsoportja vonja magára a figyelmet. Végre a nagy Bacchus-pincze régi Bacchus-hordóját csodáljuk meg, melyen a faragott boristen trónol, — aztán sietve indul kiki a maga elhagyott asztalához.

. . . A három jövevény már nincs ott. Pedig valami úgy vonzott feléjük.

— Az Isten áldja meg kendet! — hangzik az ajtóból magyarul. Tompán, reszketően, — mintha nagyon, nagyon messziről jönne . . . Hátranézek. Ők azok. Összeszorúl a szivem. Alig tudom kimondani:

— Az Isten áldja meg . . . áldja meg . . .

ból kunyhót és kunyhóból palotát. A hogy a szivünknek jobban tetszik . . .

. . . És a mikorra a fejembe lopódzik a német bor mámora, már nem a Rathskeller aranyczicomája ragyog a díszes mennyezeten, — hanem ott vagyok, valahol messze, az Alföldön, valami rozoga csárdában, ott hallgatom a vén czigányt, a mint húzza, húzza, duhajkodva, keseregve, vígan, szomorúan a — magyar nótát . . .

A VÁROSLIGETBEN.

Nyári kép.

Sokan vannak Budapest lakosai közűl, kik mihelyt a nyári meleg napok beállanak, vagy legalább naptár szerint be kellene következniök, benaftalinozzák a szőnyegeket s egyéb molyoktól félteni való holmit, leeresztgetik az ablakfüggönyöket s egy kis aggodalom kiséretében: vajjon valami betörő nem tesz-e időközben láto-

A VÁROSLIGETBEN. Goró Lajos rajza.

— Itt sok magyar megfordúl Brémában, persze, innen mennek aztán Amerikába, — folytatja a beszélgetést a hajós.

— Sajnos, igen, — válaszolom. — A kivándorlók igen nagy része magyar. A Lloyd-társaság irodájában is mindenütt magyar felirások vannak.

Beszélgetésünket csengetés zavarja meg, mely azt jelzi, hogy a pincze rejtettebb helyiségei megnyílnak s egy szakértő vezető végigkiséri a jelentkezőket Bacchus templomának tekervényes utain. Ezt az utat még nem tettem meg, hát felhasználom az alkalmat a csatlakozásra, bár szeretnék azokkal a komor jövevényekkel szóba elegyedni.

Összeverődik egy kis csapat s megkezdődik a körjárat.

Az «Apostolok pinczéjé»-ből a «Rózsá»-ba vezetnek. Újra itt pompázik Rózsa asszony képe; alatta egy elég rosz distichon. Odébb ez a versike olvasható, melyet sehogysem akartam respektálni:

Vén boritalt rejtesz, *agg* Bacchus *öreg* hordója;
Távoz hát, *fiatal*; ez örök az *öregé*.

Valószinüleg valami agg iró képzelete szülte ezt az önző feliratot.

Innen a Bacchus-terembe érünk, hol Fitger

Kedvetlenül ülök az asztal mellé. Pedig a hajósék jókedve csak fokozódott, míg távol voltam.

Reszket a villamfényben az aranynyal díszes mennyezet. Harsog körülöttem a víg kaczagás. Tréfa, bolondság pajkos manói ütik föl ragyogó tanyájukat a földalatti fényes világban.

De énnekem, énnekem hiányzik valami. Nem tudok fölmelegedni. Nem tudok. Az a három sötét szempár, az van az eszemben mindig, meg azok a fakó rongyok . . .

— Még egy üveg bort ide! . . . Fázom . . .

Ezt a díszes termet olyan hidegnek, olyan sivárnak érzem. Olyan idegenül cseng a fülemnek a német szó — azután a tompa, messziről felém rezgő magyar istenhozzád után . . .

— Még, még egy üveg rüdesheimit!

. . . Lassan-lassan aztán foszlik az árny a lelkemről. Nekem is vidám lesz a szivem. Engem is tüzel a bor. Mi tette a csodát? Micsoda jótékony tündér varázsvesszeje üzhette el a sötét borongást?

Csak azt érzem, hogy telik, telik a szivem édes visszaemlékezésekkel. Elémbe tolúlnak a hazai képek, és elfödik előlem a czifra, idegen világot . . . A jó bor egyaránt varázsol palotágatást, útnak indulnak nyaralni, üdülni, hegyek közé, tavak mellékére, vagy legalább Török-Bálintra.

Mások azonban azt állítják — s ezek száma évről-évre szaporodik, — hogy kitűnőbb nyaralóhely a világon Budapestnél nincs, hol minden kényelmet és szórakozást bőven megtalál az ember, az apró vidéki «üdülőhelyek» kellemetlenségei nélkül. Legfeljebb a forró napok alkalmatlanok, de hát ott a Városliget, a Margitsziget, a budai felséges hegyek; van ott hűvös is, aztán vannak lombos fák és madárdal bőven, a különféle pompás fürdőkről nem is szólva. Ehez a véleményhez csatlakozik, akarva, nem akarva, azoknak nagy száma is, a kik dolgaik miatt nyáron is a fővároshoz vannak kötve.

Ilyenformán aztán a nyár szerfelett megélénkíti fővárosunk kiránduló-helyeit s kivált vasárnap úgyszólván minden fa árnyéka alá jut egy-egy család. Különösen a városligetben. Mert ez legközelebb van s a villamosok szellős kocsijai nehány fillérért hamar oda szállítják az embert. Azonkívül a Városliget fái közt mindenféle nyárias szórakozásra, időtöltésre bőségesen van alkalom. Szól a zene jobbról-balról, forog a sok «bolond-malom», ropog a czélba-

de miért párbajozott annyit? . . . Kellett ez neki? Itt a balarczán látszik is a sebhely.

Megveregeti az arczát s hozzáteszi, hogy a lovagias elhúnyt a sértésért úgysem nevezheti meg segédeit.

— Ez svéd grófné, -- folytatja s hozzá teszi: szép asszony volt. Nézzék a haját, — az még megmaradt belőle... Az a sovány kopasz ott egy angol őrnagy. Ez pedig, lássák, ez van itt legrégebben. Ács volt, s mikor a templomot újjáépítették, lezuhant a torony tetejéről. Elkiáltotta magát nagy ijedtében, és azóta is — mintegy négyszáz esztendeje lehet — tátva maradt a szája szegénynek. A munkások ide hurczolták, hogy majd eltemetik. De bizony — hogy-hogy nem, — itt felejtették. Jó egy pár év múlva lelték meg, megszáradva, a hogy most van. Azóta laknak itt a halottak.

— Ez itt, — folytatja ünnepélyesen — hivatalbeli elődöm: egyházi szolga volt. De úgy-e én is jól fogok itt festeni? Nézzék, itt fog feküdni az én koporsóm. Ide temetnek. És ez annál nagyobb dicsőség, mert utánam már senkinek sincs jussa hozzá. Akkor leszek ám csak híres ember. Az utolsó mohikán. Mindenki meg fog kopogtatni! . . .

Sajátságos ambiczió, gondoltam, miközben általános köhécselés keletkezett. A száradás hatása.

— Az Isten éltesse, öreg. Kívánom, hogy még sokáig ne legyen olyan nagyon híres. Különben gratulálok a dicsőséghez. Szép dolog az, halhatatlannak lenni.

Az öreg meg volt hatva. Köszönő szavakat rebegett, majd büszkén tette zsebre a borravalót, melyet kezébe nyomtam. Én pedig jónak láttam átmenni a másik pinczébe.

Így esett, hogy kibújva az ólompinczéből, alig szántam néhány perczet az ősrégi városház érdekes renaissance homlokzatának, hanem iparkodtam egyenest megint csak le a föld alá. Végre ott sincsenek teljesen modern alkotások. Például a Rózsa-terem 1653-iki rüdesheimije se sokkal fiatalabb, mint a városház renaissance homlokzata, melyet 1617-ben fejezett be Bentheimi Lüder.

Én is természetesen csak azért időztem odalenn olyan sokat és olyan szivesen, mert rajongok a régiségekért. Épületben, borban egyaránt. A Rathskellerben pedig egyesítve lehet élvezni mindakettőt. Mint művészi alkotás, elsőrangú ez a pazarúl diszített ősrégi helyiség, melynek nem egyszer volt császári vendége.

Hogy milyen elsőrendű, mint borpincze, elég, ha Heinet, vagy Hauffot hívom bizonyságul, kik nemcsak az egyes termeket, hanem még a hordókat is külön-külön megénekelték.

Így például arról a helyiségről, hol tizenkét hordó tanyázik s melyet Hauff földalatti mennynek, boldogság lakhelyének nevez, Heine azt énekli, (valószinűleg miután már egynehányszor betekintett a kehely fenekére), hogy a hordó-apostolok hallgatagon is minden nép előtt a legérthetőbben prédikálnak, hogy kívül kopottas ugyan ósdi faruhájuk, de belül annál fényesebb a tartalom; hogy többet ér ez a tizenkét ócska jószág, mint egy Heródes egész csillogó, bíbordiszes udvaronczserege.

A BOR-OSZTOGATÓ BRÉMA. — Fitger A. festménye.

És igazat kell adnom Heine rajongásának, mert jó magam is hajlandó lettem volna ilyetén nyilatkozatokra, már egy üveg rüdesheimi után is, — épen csak a költői véna hiányzott belőlem.

De nemcsak az innivalók ragadnak ilyetén csodálkozásra, hanem a ritka látnivalók is. A nagy csarnok, mindjárt a bemenetnél, óriási

A BRÉMAI VÁROSI MUZSIKUSOK. — Möller H. szobormüve.

arányaival hat. Pazar diszítésű, rengeteg nagyságú hordók állnak itt sorfalat, — csak az a tudat teszi a dolgot kissé szomorúvá, hogy a nagy hordók konganak az ürességtől. De ezt nem szivesen emlegetik a brémaiak. Fátyolt vetnek a múltra. Ez az atyák bűne.

A nagy csarnokból a visszhangjáról elnevezett Echo-terembe lépünk, melyhez sok irodalmi emlék fűződik. Itt voltak ugyanis elhelyezve régebben a pincze legzamatosabb szagos borai, melyeknek következtében itt lelkesült a legtöbb költő a brémai pincze dicséretére. Ezek a borok ihlették Hauffot is arra a művére, mely a «Phantasien im Bremer Rathskeller» czímet viseli. Márványszobor emlékeztet a korán elhunyt költőre.

Itt ivott szivesen Fitger Artúr is, a tehetséges festő és iró, kinek két sikerült műve diszíti a falakat. Az egyik Rolandot, Nagy Károly hírneves vitézét, a brémai szabadsághőst, a másik az örökifjú Rózsa asszonyt ábrázolja. A falakon afféle tudákos felirások is tarkállanak, melyek alkalmat adnak az ivóknak, hogy vagy megfogadják tanácsukat, — vagy nagyokat nevessenek rajtuk.

Például kinek ne tetszenék az ilyetén figyelmeztetés: Bölcs dolog a mértéktartás, csak ne legyen mértéktelen. Vagy a költői kedélylyel megáldott ifjút hogyne bátorítaná ivásra ez a mondás: Verset ir az is, a ki bort iszik; csakhogy befelé folynak a sorok. Végre egy kis vers új adomákra és öreg borra nógat, mert «Régi viczcz és új bor hamar asztalt bontanak.»

A szomszéd asztalnál is nagyon jó adomákat mesélhetnek, mert egyre nevetnek. De talán nem is a bor, nem is az adomák teszik. Katonák. Délczeg, fölfelé ágaskodó bajuszú német tisztek. Az ő szabadhoz szokott természetük hamarabb nevet a rosz anekdotán, mint sok négy fal között élő, elsavanyodott czibilé a jókon.

Csakhamar fölkel közülük a két generális. Elköszönnek. A fiuk összenéznek. Hejh, most kezdődik csak igazán.

A nevetés átragad az én asztaltársaságomra is. Körül nézek közöttük s hamarosan összeismerkedünk.

Napbarnitotta vállas alak ül mellettem. Hajósnak nézem. Beszédbe elegyedem vele. Jól sejtettem. Messze tengerekről ért ide ma reggel. Első dolga volt a kikötőből a dómba menni. Második utja mi lett volna egyéb, mint a Rathskeller? Ott ül mellette a felesége meg a fia is. Boldogságtól sugárzik az arczuk.

Engem is magával ragad a lelkesedés heve, és — mint afféle magyar ember — felköszöntőkben öntöm ki túláradó érzelmeimet s poharat ürítek a derék hajós-család egészségére.

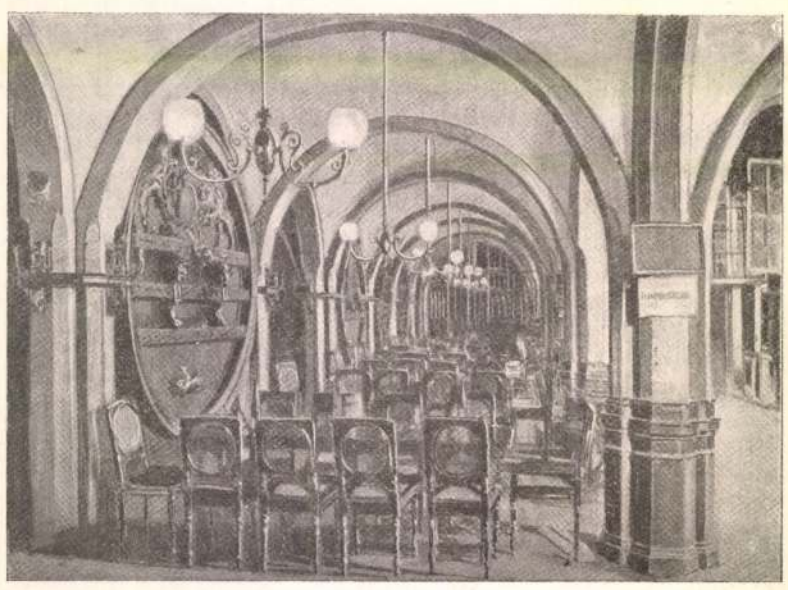

A BRÉMAI RATHSKELLER NAGY CSARNOKA.

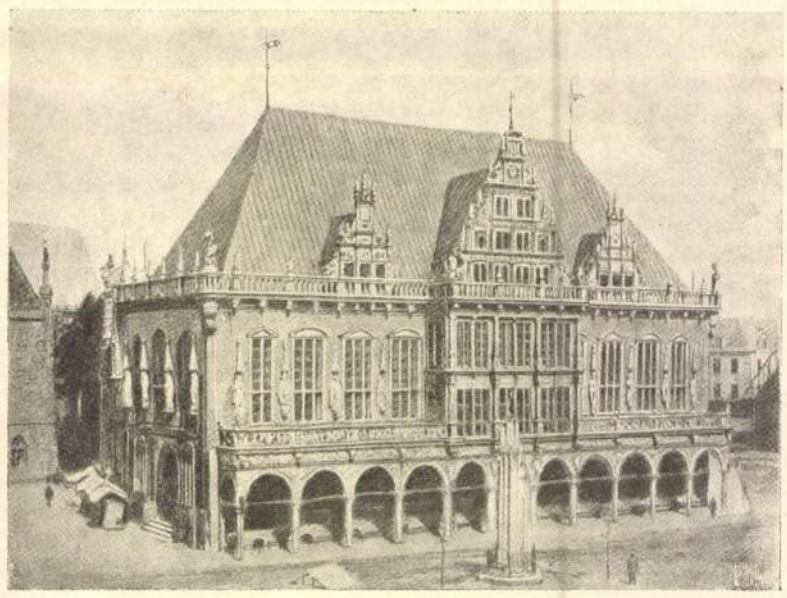

A BRÉMAI VÁROSHÁZA.

AZ ALAGI VERSENYTÉRRŐL.

Alag versenypályája, a mi a népszerűséget illeti, ma már méltó versenytársa a budapestinek, mert bizony joggal mondhatjuk, hogy a kit a budapesti futtatások érdekelnek, az nem marad el az alagiról sem. De az «Urlovasok Szövetkezete» meg is hálálja a közönség pártolását, mert évről-évre újabb és újabb kényelmekről gondoskodik, olyanokról, melyekhez a nagy pályák elkényeztetett közönsége hozzá van szokva. Igy csak most nem régiben is a szép, üveges oldalú nagy tribün mellé, az olcsóbb hely közönsége számára oly díszes, 2000 embert tetője alá fogadó tribünt építtetett, melynél szebb, alkalmasabb a budapestin sincsen.

Mozgalmas is az élet egy-egy versenynapon Alag nézőterein, s minthogy az «Urlovasok Szövetkezeté»-nek főczélja az urlovas-sport mívelése, nemcsak a versenyekről-versenyekre járó közönség ad itt találkát egymásnak, hanem eljönnek s nagy számban a főuri világ, a «társaság» szépei, hogy gyönyörködjenek a főúri és gentry-világ ifjainak és a hadsereg tisztjeinek mérkőzéseiben. Itt nem bérért, hanem babérért, dicsőségért küzdenek.

De nemcsak az urlovas-sport talál otthont Alagon, hanem tér és alkalom van adva a kisebb versenyistállóknak is lóanyaguk képességének bemutatására, s minthogy az ily versenyek legtöbbjében magyar istállófiuk szállnak nyeregbe, az Urlovasok Szövetkezete előmozdítja ez által a hazai lovas-képzést. Sok oly hazai lovas (jockey), kik ma már a drágán fizetett angolokkal és amerikaiakkal szemben is derekasan és sikeresen megállják helyüket, Alag zöld gyepén kezdték meg lovastudományuk bemutatását s ma már a nagy pályákon is a számottevők közé tartoznak.

Ma, vasárnap Alag versenytere ismét kinyitja kapuit, s öt napos meetingre várja a sport híveit, oly meetingre, mely a legfényesebbnek igérkezik, mert oly nagy számban vannak az egyes versenyekre lovak nevezve, mint Alagon még soha, a nagy pályákon is csak néha-néha.

Alag ma már nagyon számottevő tényező verseny-sportunkban, ma már azzá lett Budapest közönségének, a mi Párisnak Auteuil, a mi Berlinnek Carlshorst, Bécs hasonló pályáját, Kottingbrunnt pedig már túl is szárnyalta.

EGYVELEG.

* **A japáni császár** Tokió utczáin gyalog vagy hintóban naponta többször látható. A régi szokástól eltérve, mely szerint a Mikádó láttára az utczán mindenkinek hátat kellett fordítani, most már az emberek szabadon járnak-kelnek és az uralkodó megjelenését csak a rendőrök figyelmeztetéséből tudják meg, kik azt kiáltják: «A Mikádó! Vigyázzatok!»

* **A marokkói szultánt** hét oroszlán őrzi, melyeket éjjelenként a hárem s a palota kertjében szabadon bocsájtanak. Nappal az egyik oroszlán ezüst lánczczal a szultán karszékéhez kötve teljesíti a testőr szolgálatát.

Goró Lajos rajza.

AZ ALAGI LÓVERSENYEKRŐL. — A NAGY TRIBÜN ELŐTT.

* **Az első omnibusz-társulat** XIV. Lajos franczia király parancsára Párisban alakult. A társulat, melynek elnöke Rohan herczeg volt, mindössze hét nyolczüléses kocsival rendelkezett. A főváros két legnagyobb utczáin járó omnibuszokat eleinte gyalogos és lovaskatonák kisérték, mert gyakran megtörtént, hogy az új intézmény ellenségei a kocsikban ülőkre köveket és sárdarabokat dobáltak. Mind a mellett a vállalat csak rövid ideig állt fenn. A második omnibusz-társulat 1827-ben alakult s azóta folyton gyarapodik, de már a jövő évben a forgalmat automobil-kocsikon fogja folytatni. Jelenleg a társulat lóállománya 3500—4000 drb. közt váltakozik.

* **Pál orosz nagyherczeg** számára sehol sem lehet elég hosszú ágyat találni, mert kinyújtózva hét lábnál nagyobb. Ez okból utazásain egy külön az ő számára készült összerakható ágyat vitet magával.

* **A pápa örökségei.** A mult 1901-ik év lefolyása alatt XIII. Leó pápa kétszáz végrendeletben szerepelt mint hagyományos és 300 ezer koronát örökölt. Ezen összegből 120 ezer koronát egy gazdag olasz gyáros hagyott a pápára.

* **Khina némely tartományaiban** a disznókat hámban járatják s velük könnyebb szekereket húzatnak.

* **A föld összes burgonyatermését** évenként átlag 1454 millió hektoliterre becsűlik s így kétszer annyi burgonya terem, mint búza és rozs.

* **Károly Tivadar bajor herczeg**, boldog emlékezetű Erzsébet királynénk fivére, eddigelé már 4000 szemhályog-műtétet végzett, nagy részben szegény embereken.

* **Nyolczvanezer macskát** visznek Angliából évenként külföldre. A három királyságban lévő macskák számát hét millióra teszik.

* **Dániában a tojáskivitel** előmozdítására nemrég társulat alakult, a mely most már egész Angliát ellátja tojással, mely ország pedig tudvalevőleg legtöbb tojást fogyaszt. A huszonkétezer tagból álló társulat a rendkívüli sikert főkép azon szigornak köszönheti, melyet a hanyag szállítók ellen alkalmaz. Minden egyes tojásra a szállító nevét egy külön e czélra készült jelzővel tartozik rányomni. A tojáskivitel útján évenként 9—11 millió korona jut Dániába.

* **Az oroszországi vasutakon** egy millió utas közül évenként átlag harmincz ember veszti életét.

* **Melbourne**-ban, Ausztrália fővárosában a lakosok abban állapodtak meg, hogy mindaddig sört nem isznak, míg a sörfőzdék a sör árát felényire le nem szállítják. A városban eddigelé évenként másfél millió hektoliter sör fogyott el.

* **Dickens műveinek kiadása.** Egy angol kiadó, George *D. Sproul* Dickens műveiből oly kiadást rendez, melyből minden példány 250,000 márkába fog kerűlni. A kiadás czíme: «St. Dunstan's illuminated Dickens.» A legdrágább könyvek egyike lesz, melyet valaha előállítottak. Csak 15 példányt fognak nyomni, mindeniket 130 kötetben. 8 példány van Amerikába, 7 Angliába szánva. Jelenleg hat kötet van nyomás alatt. Az egész mű három év alatt készül el.

* **A japáni törvényszékek** előtt lefolyó perekben, esetleg elrendelt tanúkihallgatás után az illető tanú vallomását nem esküvel erősíti meg, hanem a felvett jegyzőkönyvre saját pecsétjét nyomja. Ez azért van, mivel a japáni ember pecsétjét többre tartja, mint az esküt.

* **Az orosz bagaria-bőr** különös szaga a nyirfacsertől ered, melylyel a bőröket kikészítik. Molyok és egyéb rovarok a bagaria-bőr szagától rögtön elpusztulnak, miért is nehány orosz bagaria bőrbe kötött könyv a molyoktól egy egész nagy könyvtárt menten tart.

latát a Tettes Úrnak igénybe vegyem — minél fogva ha valami szivességet tehet egész bizalommal leszek; egy kissé hosszasnak kell lennem. — A színészetnél sokszor megakad az ember — 's kéntelen a zsidóknál menekülést kérni roppant kárával, ez ért engem is. 35 évig fáradhatatlan szorgalmamért azzal jutalmazott a' Haza, hogy későbbi éveimben oly tsekély fizetéssel kelle küszködnöm, miből ki nem jöheték 's kénteleníttettem adósságot csinálnom. *Szegény jó Férjemet most sok bajai között nem merem zaklatni*, s bár a Tettes urak sokkal kevésbé ismernek, hogy sem feljogosítva érezném magamat e' nagy szivességre miért esedezem, de azon nemes lelkű ajánlata a Tettes úrnak fölbátorít, ezen szorongó helyzetemben. Ugyan is, a' többek között egy rész 100 — azaz száz váltó forint úgy van föl véve, hogy minden holnapban 10 váltó forint kamatot kell érte fizetnem, míg tsak a' száz váltó forint tőkét le nem fizetem — *most már épen egy éve, hogy eljöttem Pestről* 's én tellyességgel nem fizethettem sem a' tőkét sem a' kamatot. Többször sürgetett a zsidóné — de magamnak sem lévén — nem tehettem. Most igen sürgetve irt újra, hogy tovább semmi esetre sem vár, hanem lépéseket teszen — most hirtelenében oly szorongó állapotban hely'ze — hogy nem tudok máskép segíteni, mint azon bizalommal a' Tettes Úr szivességéhez folyamodni ha lehetséges esedezem méltóztassék azon száz váltó forint tőkét kifizetni *még férjem elé terjesztem* és akkor egész köszönettel a' Tettes Úrnak visszafizetendem. Az interesért talán inkább el fog várni, ha a tőke le lesz fizetve — azonban ha ő megelégednék 58 váltó forinttal az egész időre nézve még a pénz nállam volt és a Tettes Úr oly szives leend azt is nekem hozzá kölcsönözni igen lekötelezend ha nevemben vele egyezkedik — ha pedig nem elégszik meg vele úgy tsak a' tőkét száz váltó forintot kérem kifizetni. — *Édes jó Tettes Úr épen most volt férjem ide bent s az irásnál kapott — föl fedeztem előtte a' dolgot* s most könnyűlt szivvel esdem az ő megegyezésével és azon kérésével, hogy méltóztassék kérelmemet teljesíteni és ő ki fogja a' Tettes Úrnak fizetni köszönettel — a kamat iránt pedig könyörgöm belátása szerint a zsidónéval egyezkedni, hogy elégedjék meg kevesebbel is — mint hogy tömérdekre menne el a capitalist is meghaladná az interes a' szerént, mint akkor a szükségtől késztetve kéntelen voltam megigérni — ha nekem magamnak volna nem húznék le semmit mert meg igértem, azt gondolván akkor hogy legfeljebb két holnap alatt lefizethetem, de így tömérdekre menne, ha tehát meg fog elégedni a' Tekintetes Úrtól határozott kamattal méltóztassék azt is kifizetni és tőlle a' kötelezvényt el kérni, mely nevem alá irásával van és nekem akkor ált adni *midőn férjem ki fogja elégiteni a' Tettes Urat.* Ne itéljen meg érte édes Tettes Úr hogy első ismeretségünk alkalmával érdemes úri házával mindjárt ily kellemetlen commissióval terhellem; bár alkalmam lenne bármi esetben viszont szolgálatot tennem a Tettes Uraknak, de kérem is ne mellőzzenek semmi alkalmat sem a' Tettes Úr sem a Tettes Asszony, melyben be bizonyíthassam mennyire le vagyok kötelezve — a' Tettes Asszonyt tisztelvén örök hálával vagyok a Tettes Úrnak lekötelezett szolgálója: *Déryné.*

U. i. A zsidónénak neve *Pollákné* férje aranyműves boltja van a' Király-utezába — ő maga fogja a' levelet a' Tettes Úrnak elvinni.

Künn: Tekintetes Valther László úrnak, a M: Gr: Károlyi család levéltárnokának. Pesten, az üllői úri utczában.

Pecsét: Fkal véséssel.

Signatura: (eredeti Waltertől) 78. v. k. 1848-ki Sz. Andr. hava 28 válasz 1849-ki Sz. M. hava 26.

Czeruzával: 100 f. 30 f. maradvány az 50-be.

De a régi adósságok úgy látszik, még később is terhére voltak és Déryné hozzá is fogott ezeknek rendezéséhez. Mert *Karacs* Teréz említi emlékirataiban, hogy mikor megkérdezte Dérynétől, miért foglalkozik pulykatenyésztéssel, súgva mondta neki: «Még mindig kell régi tartozásaimat törleszteni és ezt Dérynek nem szabad tudni; ezt törlesztem pulykáim árából.»

Naményi Lajos.

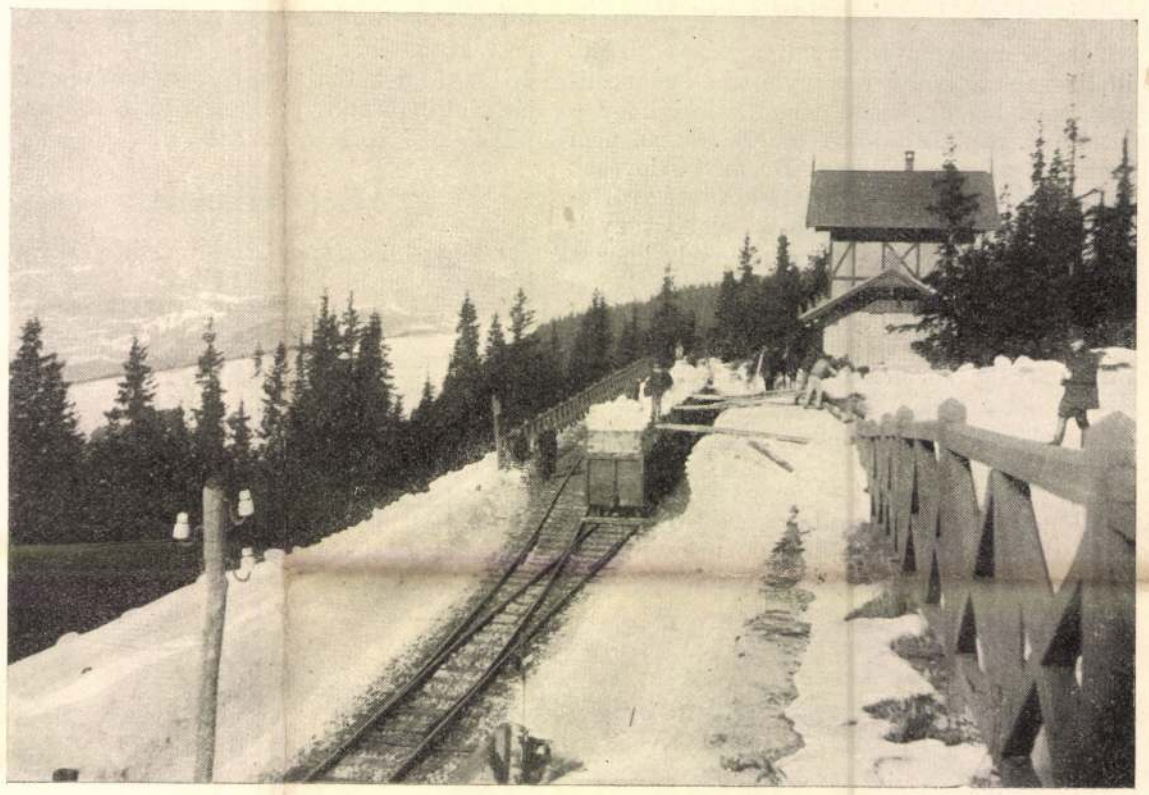

A CSORBA-TÓI FOGASKEREKÜ VASÚT ÁLLOMÁSA TÉLEN.

JÉGSZÁLLÍTÁS A CSORBA-TÓBÓL.

A Csorba-tót méltán nevezik a Magas-Tátra gyöngyének. Az 1350 méter magasságban fekvő tó hátterében a Kriván, Ostra, Solisko, stb. kopár csúcsaival valóban lebilincselő hatással van mindazokra, kik a magas Tátra ezen természeti szépségekben gazdag üdülő helyét meglátogatják. A vidék nemcsak nyáron, hanem télen is igen szép, midőn hólepel borítja az egész tájat; a merre a szem ellát, végtelen hómezők tárúlnak az ember elé, kihaltnak látszik az egész vidék, csupán a fenyvesek üde zöldje mutatja a természetnek a tél ellen folytatott küzdelmét. De télen is benépesül a táj. A nyaralók ugyan zárva vannak, az árnyas sétányokat ölnyi magas hó borítja, a tengerszem maga is elűnt, csonttá fagyasztotta a dermesztő hideg. A tó jegén vigan foly a munka, megkezdődött a jégszállítás. A munkások százai fürészelik a tónak helyenként másfél méter vastag jegét, mások a levált jégtömböket halászszák ki a vizből s a jeges rakománynyal vigan siklanak a szánok a fogaskerekű vasút állomása felé. A természet játéka néha megzavarja a munkát. Az ezer méter mélyen fekvő Poprád és Vág völgyön verőfényes nap süt, fent a Tátrában sűrű köd ereszkedik a hegyormokról alá, mely át nem ereszt semmi fényt, daczol a nap sugaraival. Ilyenkor a munka szünetel, míg nem győz a nap, míg foszlányokra nem tépi a ködöt a szél. A jéggel rakott vonatok lassan ereszkednek a meredek pályán végpontjuk, Csorba átrakodó állomás felé. Képeink a jégtermelés és jégszállítás egyes mozzanatait mutatják helyszini fényképfelvételek alapján.

A csorba-tói jégszállítás már évek óta ismétlődik, mert az utóbbi évek enyhe tele a nagy fogyasztókat arra késztette, hogy készletüket innen szerezzék be. Ez idén például vagy 60,000 méter mázsa jeget szállítottak innen az ország minden tája felé.

A csorba-tói fürdő jelenleg az állam tulajdona. Darányi miniszter a fürdő megvételével nem csupán az idegenek birtokterjeszkedésének vetett gátat, hanem megbecsülhetetlen szolgálatot tett a magyar turista-forgalom érdekében is, mely a Magyar Kárpát-Egyesület működése következtében s a kassa-oderbergi vasút igazgatósága által engedélyezett menetdíj-kedvezmények folytán évről-évre mind nagyobb mérveket ölt.

DRÁGA HEGEDŰK.

Nemrégiben egy Wilhelmy Ágost nevű angol hegedűművész egy Guarneri Józseftől készített hegedűt kétezer font sterlingért vett meg (48,000 korona). Ezt a hegedűt londoni művészkörökben nagyon jól ismerték, Hart György hegedűkészítő és kereskedő tulajdona volt, a ki atyjától örökölte s csak nagy nehezen lehetett eladására rábírni.

Ez a hegedű hírneves mesterének egyik legjobb épségben fenmaradt munkája s 1737-ben készült. Sárgára van fényezve, a nyaka és nyerge gyémántokkal és rubintokkal kirakva. Még a szekrénye is nagyon értékes, békateknőből és ezüstből van nagy művészettel csinálva. Aztmondják, csodálatosan erős, szép hangja van.

Ez a második eset, hogy ily óriási árat fizettek egy hegedűért. Egy Crawford nevű edinburgi úr Straduarinak egy hegedűjéért, melynek «Messie» a neve — mert az ilyen hegedűknek neve is szokott lenni — 2000 guineát adott, vagyis közel ötvenezer koronát.

Guarneri József egyike volt a legkitűnőbb olasz hegedűkészítőknek. 1686-ban született Cremonában s mint valami titkos vallási társulat tagja, fogságba került. A fogságban számos hegedűt készített, melyek azonban nem voltak oly kitűnőek, mint a többi. Ezt tartja róla a hagyomány. Kétségkívül fényes tehetség volt a maga szakjában s vannak elegen, a kik még az olasz hegedűkészítés nagymesterénél, Straduarinál is nagyobbnak tartják, csakhogy nem volt olyan lelkiismeretes és megbízható ember, mint ez s ezért úgyszólván minden hegedűje más-más, csak a hangjuk egyforma kitűnő. Hírneve sokáig nem volt valami nagy, csak Paganini fedezte fel, mikor Livornóban egy Guarneri-hegedűt kapott ajándékba. Ezóta többnyire ezen játszott s különösen erőteljes, tömör hangjáért szerette. Halála után Paganini ezt a hegedűt szülővárosának, Genuának hagyományozta, a hol most a városházán, üveg alatt őrzik. A múlt század közepe tájáig a Guarneri-hegedűket nem keresték valami nagyon, jóval kevésbbé, mint a Straduaritól származókat, de mégis inkább, mint pl. Amati munkáit. Ma azonban máskép áll a dolog; ez főleg Guarneri hegedűi erős hangjának tulajdonitandó, a mi a mai nagy hangversenytermekben nagy előnyük.

Úgy mondják, a legszebb ismert Guarneri-hegedű Kaliforniában, San-Diegóban van s egy Ralph Grainger nevű gyűjtő tulajdona, azelőtt pedig egy Hawley nevű konnektikuti emberé volt. A neve «József király». Ugyane nevet azonban egy másik Guarneri-hegedű is viseli, a mely Knoop báróé Londonban. Knoop báró talán az egyetlen ember a világon, a kinek egy teljes Straduari-oktettje van: négy hegedű, két brácsa és két gordonka. A második gordonkát néhány évvel ezelőtt vette egy párisi gordonkaművésztől, közel 70.000 koronáért.

Guarneri József családjából különben több jeles hegedű-készítő származott, kiktől megkülönböztetésül őt, a leghiresebbet «del Jesu» melléknévvel szokták jelölni az I. H. S. egyházi jelről, mely minden munkáján megvan s a mely valószínűleg annak a titkos társaságnak a jelvénye volt, melyhez Guarneri tartozott.

izlandi sólyom. A varjú ellenben, a mely ama kevés állat közé tartozik, a melyek a sarki telet kibirják, fekete marad, mint a szén. Ennek talán az az oka, hogy a varjút nem igen támadja meg más állat, másrészt meg az, hogy a varjú úgyszólván kizárólag döggel él s így sem védekezésül, sem léte fentartására nincs rá szüksége, hogy fölvegye a környezet fehér szinét.

Nagyon sok más állatnak azonban valóságos létszükség, hogy fehér szint vegyen fel, részint a zsákmány megszerzése, részint az ellenség elkerülése czéljából. A jegesmedve például sohasem férkőzhetnék a fókák közelébe, ha nem volna fehér. Egyedüli fekete pont rajta az orra hegye. Azok a tengerészek, a kik elsőkül jutottak eddigelé ismeretlen sarki vidékekre, azt vették észre, hogy a jegesmedve alighanem fókáknak nézi őket is, mert már nagy távolságról kezdett nagy óvatosan feléjük csúszni, aztán vigyázva fölmászott egy jégtömbre, hogy a «fókák» nem riadtak-e fel s csak akkor csúszott tovább feléjük. Azt is mondják a tengerészek, hogy egész eddig az ideig folyton láthatták a medve fekete orrát s esküvel erősítgetik, hogy ettől fogva befogta az orrát a lábával. A sarki róka, a «kék» nyúl, a hermelin stb. az évszakos szinváltozáson mind egyformán mennek keresztül. A szőrük vagy a tolluk elveszti előbbi szinét s úgyszólván rohamosan lesz tiszta fehérré. Ennek az elváltozásnak a gyors menete nagyon meglepő. Sokszor beszélik emberekről, hogy valami erős lelki megrendülés, ijedség vagy más efféle miatt rövid idő, pl. egy éjjel alatt megőszülnek. Az említett állatokról itélve, ebben nincs lehetetlenség. Soha még senki se tudta ez állatoknál megfigyelni az elfehérülés folyamatát. A toll vagy szőr, mely azelőtt barna vagy füstszinű volt, egyszerre csak fehér lesz, hogy mikép, azt még senki se látta, állítólag azért, mert az átváltozás rendszerint éjjel megy végbe. Az eredeti szin és a fehér között nincsenek átmenetek sem. Az alpesi nyúl szürke, de télire a füle hegye kivételével, mely fekete marad, olyan fehér lesz, mint a körűle fekvő hó.

A mint a tavaszi nap felolvasztja a havat, a szürke szin visszatér. Először egy szürke csík lesz látható az állat hátán végig, azután a fehér szőrök közé szürkék keverednek oldalán s így változik az állat szürkévé vagy barnává. A havasi nyúl nem fehéredik el olyan gyorsan, mint a sarki róka, mert szinváltozása októberben kezdődik s november közepéig tart, de ha nagy hó esik, ez állítólag sietteti a téli viselet felöltését. A sarki róka, a ptarmigan, a hegyi nyúl egyebek közt tiszta hófehér lesz úgy, hogy meg se lehet a környezetétől különböztetni, a hermelin ellenben rendszerint nem egészen fehér, alúl kissé sárgás marad s itt-ott zöldes szint is ölt s ezért ruhadarabokká feldolgozva, nem minden arczszínhez illik. Európában nincs egyetlen madár sem, mely egész évben tiszta fehér maradna s más vidéken is kevés az ilyen.

A nagy prémüzletekben rendszerint külön helyiségekben tartják a fehér prémeket. A hermelint kosarakba csomagolva küldik szét, a sarki róka prémjét felaggatják, a jegesmedveprémeket egymásra hányva tartják, de a kiválóan szép példányokat gondosan felakasztják. Ezeken kívül még sok fehér farkas-prém van forgalomban. A farkas bundájának fehérsége úgy látszik kevésbbé függ az éghajlattól, mert bár a fehér farkasprém nagyobb része az éjszaki vidékekről kerül hozzánk, Dél-Amerikában is előfordul s nem is nagyon ritkán.

Abból, hogy a sarki vidékeken kívül olyan ritka a vadon élő fehér állat, arra lehet következtetni, hogy a fehér szin nem válik az állatoknak javára. A fehér galambot leghamarább veszi észre és kaphatja meg a kánya s fáczánvadászaton is a fehér fáczán esik rendszerint legelébb áldozatúl a fegyvernek.

UDVARI BÁL BUDAPESTEN.

Május 14-ikén fényes udvari bál volt a budavári királyi palotában: a király vendégeül látta az itt időző diplomatákat, az osztrák delegáczió tagjait s a magyar társadalom előkelőségeit. Hogy mekkora társaság gyűlt össze, mint a király vendége, mutatja az, hogy 1630 meghivót küldtek szét s ezek közűl több mint ezren tettek eleget a meghivásnak.

A nagy számban megjelent diplomácziai kart a fehér terembe vezették, a hol a király, ki magyar lovassági tábornoki díszegyenruhában volt, az uralkodó-család tagjaival nyolcz óra után jelent meg és cercle-t tartott. Innen vonúltak be a bálterembe. A zsúfolásig megtelt nagyterem a magyar és katonai díszruhák, a diplomaták egyenruháinak aranytól ragyogó tömegével s a hölgyek pompásabbnál pompásabb öltözékeivel káprázatos látványt nyújtott.

A táncz, melyet czigány-zene hangjánál jártak, csárdással kezdődött, melyben Erzsébet Henriette főherczegnő, József főherczeg leánya is magyaros tűzzel vett részt. A király ezalatt cercle-t tartott, a főherczegasszonyok pedig a társaság hölgyeinek tisztelgését fogadták. A király többeket megszólítással tüntetett ki a jelen volt urak közűl, azután a hölgyek felé fordúlt, kik közűl szintén többeket megszólított. Ezt a jelenetet mutatja be az udvari bálról készült képünk. A bál éjfélig tartott, mikor a király visszavonúlása után a fényes társaság eloszlott.

UDVARI BÁL A BUDAI KIRÁLYI PALOTÁBAN. Goró Lajos rajza.

EGYVELEG.

* **Drága háború.** Kiszámították, hogy a harmadfél év óta tartó dél-afrikai háború eddig perczenként 4800 koronába kerűlt.

* **A marokkói szultán** halálbüntetés terhe alatt megtiltotta, hogy országában valaki házára vagy más épületre villámhárítót állíttasson.

Rubino szoborműve a képzőművészeti csarnokon.
«A festészet.»

A későn megízlelt ünneplés megártott neki. De tényleg szép örömnapot is rendezett neki akkor Páris szellemi előkelősége. Zola, France Anatole, Berthold, Lemaître, Ribot sorakoztak ekkor hódolókként köréje.

Eme boldog nap óta egy párisi kórházban élt. Csinos, leányos szobája tele volt könyvvel, füzetekkel; ezekből táplálkozott, ezek tartották fönn az életét. És pedig majdnem a szó szoros értelmében, a mennyiben élete utolsó éveiben alig evett. Különben egész életén át az anyagi szükségletek kielégítésével lehető legkevesebbet törődött. Évekig tejen és gyümölcsön élt, a mire különben igen szűkös körülményei is kényszerítették. Tehát igazán alig élt másképp, mint eszmében és lélekben s így a gyászbeszédek ismert frázisa, hogy a testi halál nem jelenti a nagy ember elmúlását, erre a kiváló, szellemi műveiben valóban fenmaradó nőre különösen illik.

A TURINI IPARMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS MEGNYITÁSA.

Gyönyörű verőfényes napon, május 10-ikén ment végbe a turini iparművészeti kiállítás megnyitása.

Káprázatos pompával illeszkedett a megnyitás képe a napsugártól ragyogó Pario del Valentino keretébe. *Viktor Emánuel* olasz király és neje, a bájos *Elena* királyné fényes kisérettel jelentek meg az ünnepélyen. Jelen volt az aostai, génuai, abruzzói herczegi pár. *Elena* herczegnő, a király nővére, *Leticzia* herczegnő, *Amadeo Viktor* herczeg özvegye, az olasz főurak és miniszterek, stb.

A megnyitás ünnepélye a nagy csarnok kupolatermében folyt le, hol díszes emelvény volt fölállítva a királyi pár és kisérete részére, míg többi részét a meghivott előkelőségek töltötték meg. Hatalmas királyi koronától tartva, bíbormennyezet borult a trónszékek fölé. Körülötte az udvari méltóságok, a főrendek és a diplomácziai kar foglaltak helyet. Ezek között, az első sorban, díszmagyarban ott láttuk Magyarország képviselőjét, Radisics Jenő miniszteri tanácsost, az Iparművészeti Múzeum igazgatóját.

A beszédek sorát az *aostai herczeg* nyitotta meg. Beszélt még báró *Casanova*, Turin syndacója, *Nasi*, olasz kultuszminiszter és *Colonna* herczeg, Róma syndacója. Azután a kiállítás megtekintésére indult a *királyi pár*. Megtekintették Svéd- és Magyarország, Amerika, Francziaország, Anglia, Németország, valamint Belgium kiállítását.

A magyar csoportban *Radisics* Jenő fogadta és kalauzolta Ő Felségeiket és Viktor Emánuel király kitüntető jelét adta a magyarok iránt táplált rokonszenvének. A királyi pár látható érdeklődéssel tekintette meg a sikerült csoportot és ismételten kifejezte a látottak fölötti tetszését. A bejáratnál e szavakkal búcsúzott el Ő Felsége: «Reménylem, még sokszor fogok eljöhetni». És csakugyan, már a következő napon ismét látogatást tett a magyar csoportban, hol mindent apróra megnézett és sokat megdicsért.

A kiállításon különösen feltünik a főépület kupolacsarnokának hármas szoborcsoportja: a géniuszok. Igen szépek továbbá a képzőművészetek csarnokának szobrai: a «Festészet» és «Ihlet». Költői erővel megalkotott, élettől áthatott alakok ezek; a *Rubino* I. ifjú szobrász mesterművei.

És e szobrokhoz mért az egész kiállítás művészi nivója, a melynek csodálatára már most is tömérdeken zarándokolnak olasz földről és az idegen országokból. *Sárosi Bella.*

A VILÁG LEGDRÁGÁBB RUHATÁRA.

Az uralkodók és milliomosok pompás ruhatárairól már sokat olvastunk, de vajmi kevesen tudják, hogy e tekintetben az elsőbbség kétségtelenül a római egyház fejét, a pápát illeti meg.

A szertartások megállapított rendje ugyanis azt kivánja, hogy a pápa az esztendő minden egyes napján más-más, nagy értékű drágakövekkel kirakott öltözetet viseljen, melyek árát — ha valamikor eladók lennének — bármely milliomos is alig tudná kifizetni.

A pápa ruhatárát a vatikáni palota Rafael nevű osztálya három nagy termében egy sereg alkalmazott őrzi, kiknek egyéb dolguk nincs, mint a hét napjaira szükséges öltözeteket a pápa főkamarásának elküldeni, a mi szintén külön szertartással jár.

A pápa az esztendő különféle részeiben másmás szinű ruhát visel. Így például a 40 napos bőjt idején minden ruhadarabja, még a czipőt is beleértve, világos piros szinű.

Husvétkor a fehér szinű ruhák jönnek sorra, azonkívül a szertartás azt kivánja, hogy a pápa mindég az illető napra rendeltetett ruhát viselje.

A pápa öltözetének egyik legismertebb része a kis sapka, melyet viselni szokott. Ezen sapka finom selyemből készül, de az évszak és a nap idejének megfelelőleg szinben és minőségben változik.

A papucsok, — a hány nap, annyi papucs, — a pápa ruhatárának tekintélyes s értékes részét teszik. Nyilvános kihallgatások vagy ünnepélyek alkalmával a pápa remek mívű papucsot visel. A jobb lábán viselt papucs nehéz bársonyból készül, közepére egy aranykereszt van himezve, melyet a hivők megcsókolnak, a bal láb papucsán pedig a római egyház czímere látható.

A pápa gyapjúból készült keztyűi sokkal értékesebbek, mint a papucsok, mert igaz gyöngyökkel van kirakva. A pápai keztyűk készítése 1566 óta egy római család előjoga, mely család e czélra ötven birkából álló nyájat tart.

A pápa karingeinek csipkéi több száz évesek lévén, értékük meg sem állapitható, de annyi bizonyos, hogy ezeknél szebb és ritkább csipkék egy uralkodó ruhatárában sem találhatók.

Az egész pápai ruhatár legértékesebb része a «cappa magna», melyet azonban a pápa csak ritkán szokott viselni. A «cappa magna» a válltól a földig ér, és drágakövekkel van kirakva. A drágakövek oly sűrűn vannak lerakva, hogy sulyukat XIII. Leó pápa alig bírja el. A legérdekesebb, de talán legegyszerűbb pápai öltönydarab a pallium. Ez egy keskeny, hosszú, fehér, báránygyapjúból készült szalag, melyet a pápa a nyaka körül visel; egy aranykereszten kívül, mely mindkét végére van behimezve, a palliumon egyéb diszités nincsen.

Az ilyen palliumok a pápa számára nagy számban készülnek és használat előtt Szent Péter koporsójára helyeztetnek.

A palliumokhoz szükséges gyapjút nehány, külön e czélra nevelt bárány szolgáltatja. Minden év január 21-ik napján bizonyos számú bárányt visznek a pápa elé, ki azokat megáldja. A szertartás után a bárányok egy Róma melletti apácza-zárdába kerülnek, hol egy évig a legjobb takarmányban részesülnek. Az év elteltével megnyiratnak, a gyapjúból pedig az apáczák új palliumokat szőnek.

Vannak még egyéb öltönyök is, melyeket a pápa különféle ünnepek alkalmával viselni szokott, de ezek felsorolása is sok volna.

A pápának három hivatalos gyűrűje van. Ezek egyike a jól ismert *halász-gyűrű*, melylyel a pápa leveleit szokta lepecsételni. A pápa halála után a halász-gyűrűt összetörik, s utódja számára másikat készítenek. Ezen kívül a pápa még két gyűrűt visel, melyeket soha le nem tesz. Ezek azért nevezetesek, mivel értékük rendkívül nagy.

FEHÉR ÁLLATOK.

Az utóbbi időben nagyon emelkedett a hermelin ára, nyilván az angol koronázásra való készülődés miatt, mert a peerek és feleségeik koronázási öltönyeire állitólag 108,000 hermelin prémjére van szükség, a mi több mint fél millió korona értéket jelent. Ez alkalomból egy német természettudós érdekes dolgokat mond el a fehérszőrü állatokról.

Az állattenyésztők, a német tudós szerint, többnyire nem szeretik a tiszta fehér állatokat, mások ellenben csupa kedvtelésből csakis fehér marhát, lovat, galambot stb. nevelnek. A magyar gazda legalább ökörben szintén a fehéret szereti s ha hasznosságból tenyészt is tarka marhát, a szive mindig a szép, nagyszarvú fehér u. n. szilaj marhához húz. Azt is mondják, hogy a fehér állat gyengébb s nehezebb tenyészteni. Mindenesetre feltünően ritkább a fehér állat. A tengeri madarak és olyan állatok ellenben, melyek sarki, az év nagyobb részében hóval és jéggel fedett vidékeken laknak, többnyire fehér szinüek, a *mimikri* ismert törvényénél fogva, mert így a hóban, jégben könnyebben elrejtőzhetnek az ellenség elől. A szürke és fehér tengeri madaraknak nagyon jó védelem a szinük: egy csapat sirályt, mikor kissé hullámzó tengeren pihennek, ép oly nehéz megismerni, mint a fogolycsapatot a barázdában. Fehér hasuk a halászatot is megkönnyíti, mert a halak bizonyára nem ismerik fel olyan könnyen, ha fehér madár lebeg a viz fölött, mintha sötét szinü. Alighanem ezért van, hogy az egyedüli sötét szinü halászmadár, a kormorán, nem a viz felett röpködve halászik, hanem utána bukik a halnak a viz alá. A nagy barna rablósirály jobb szereti más sirályoktól elragadni a már megfogott zsákmányt, mert bizonyára kitanúlta, hogy sötét szinével elriasztja a viz fölszine közelében uszkáló halakat.

Ezeken az elsoroltakon kívül meglehetős ritka a fehér szinü szárazföldön élő madár vagy emlős állat. Ezeknek is legnagyobb része a sarki vidékeken él s vagy csak a téli időszakban fehérek, mint a sarki róka vagy a hermelin, vagy idejük legnagyobb részét a hóban töltik, mint az

Rubino szoborműve a kiállítás főépületén.
«A géniuszok.»

A TURINI IPARMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSRÓL.

A mint hazafelé mentem, azon tünődtem, milyen szép volt. De hát, a mint eszébe jutott, ki vagyok, mindennek vége lett.

Augusztus 11. Majd minden reggel remegve veszem a kezembe az ujságot. Ma erre különös okom volt. Tegnap egy ember járt nálam s azt mondta, hogy ha nem adok neki egy bizonyos összeg pénzt, agyonlövi magát, de előbb megirja az ujságoknak, hogy az én könyörtelenségem kergette halálba. Egyszer már fenyegettek így s akkor megadtam az illetőnek a pénzt. Utóbb aztán kiderült, hogy egy zsaroló banda tett bolonddá. Most valami lappangó makacsság azt súgta, ne adjam meg a pénzt. Elkergettem a kéregetőt. Most hát eszembe jutott, hogy hátha mint gyilkosról emlékeznek meg rólam az összes lapok. Kerestem, a nevem nincs-e nagy betűkkel nyomtatva bennük. Nem volt. Benne volt azonban a kéregetőé: elfogták kétnejűség bűne miatt. De volt még valami más is. Az a hir, feltűnő helyen, hogy én eljegyeztem Landon kisasszonyt. Uram, Isten, ha Margaret eddig is alig akart velem szóba állni, mit fog tenni ezután? Pedig épen most kezdett jobb szemmel nézni rám . . .

Augusztus 14. Szerettem volna megtudni az ujsághir hatását, de ő nem engedett rá alkalmat. Az este vele voltam együtt Crosbyéknál, de hát persze, ilyen alkalommal nekem rendszerint a legcsunyább és legkellemetlenebb hölgyet kell asztalhoz vezetnem. Ebéd után nagy nehezen hozzáférkőztem Landon kisasszonyhoz. Mint rendesen, csak annyit felelt, hogy «igen» és «nem». Azután pillanatnyi hallgatás után megszólalt.

— Tudja-e, hogy legjobbnak látom, ha egész nyiltan beszélek önnel?

Nyugtalanúl hajtottam meg magamat.

— Természetesen olvastam, a mi az ujságban volt — folytatta — és nincs is a kedvemre. Képzelje el, micsoda helyzetbe hoz engem! Szeretném, ha ön nem — üldözne engem.

— Valóban? — kérdeztem én.

— Igen, sajnos, úgy van.

— Ön gyűlöl engem.

— Nem, — felelt ő komolyan. — Megigértem, hogy teljesen őszinte leszek. A minap reggel nagyon tetszett nekem. Azóta, megvallom, sokat gondoltam önre. Hanem aztán olvastam az ujságot. Csak ez kellett nekem. Mind szétfoszlott, a mit előbb önről gondoltam. Az embernek épen hogy kezd valaki tetszeni és azt olvassa az ujságban, hogy máris el van vele jegyezve!

— Miért okozott az olyan nagy változást? — kérdeztem én ellágyúlva.

— Ez a sok szóbeszéd boszant. Ezt pedig, tudom, ön sem akarja.

Biztosítottam róla, hogy nem. Sőt hogy egyebet se szeretnék, mint neki kedvében járni.

— Akkor hát azt szeretném, hogy hagyjon engem békében. Mutassuk meg a világnak, hogy ez a sok ostoba pletyka alaptalan. Segítsen ebben. Tudna-e úgy tenni, mintha engem ki nem állhatna?

A szeme csillogott, a mint rám nézett, az ajka mosolygott, apró fogai kivillantak alóla — alig birtam megállni, hogy fel ne kapjam és el ne vigyem magammal. És ő azt kivánja, hitessem el a világgal, hogy ki nem állhatom őt!

Nem marad számomra más, mint hogy elmenjek innen. Szeretnék itt maradni, de ha jelenlétem az ő életét kellemetlenné teszi, gentleman-kötelességem kitérni az útjából.

Augusztus 17. A reggeli postát elolvasni se kis dolog, pedig a titkárom előre kiselejtezi. Ajánlat, könyörgés, követelőzés egymást éri. Az egyik városban nyilvános parkot szeretnék alapitani, mert ezt nagyon fontos és hasznos dolognak tartom a közegészségre nézve. Ők azonban vasúti állomást szerettek volna velem építtetni és most engem szidnak. Minden örökölt ócska holmit nekem ajánlanak fel megvételre, mintha valami ócskaság-kereskedő volnék. Persze, én fizessem meg az árát annak is, hogy ők az őseiktől örökölték. A minap egy régi arczképet vettem meg s odaajándékoztam a történeti társaságnak. Most egy ügyvéd nagyobb összeget követel rajtam, mert — úgymond — utólag kiderült, hogy a kép egy hires mester műve. Biztosan tudom, hogy erről szó sincs, de mégis be kell tömnöm az ügyvéd száját egy jókora összeggel, mert a bíróság úgyis engem marasztalna el.

A HUSVÉTI TOJÁS. — Goró Lajos rajza.

Ilyenek után persze nem a legjobb kedvvel olvastam tovább a leveleket. Az egyikben egykori tanárom, Mason Reginald fordúl hozzám, a kit annak idején nagyon szerettem. Azt irja, el van adósodva s elveszti az állását, ha ki nem fizeti az adósságait. Pedig házasodni akarna. De hát tudhatom én, hogy a maga hibáján kívül került-e bajba, hogy mit fog csinálni a pénzzel, hogy általában nem hazudik-e? Annyiszor megcsaltak már, hogy nem tudok hinni senkinek. Masonnak se hiszek. Nem is felelek neki. A minap is így adtam valakinek pénzt s másnap megtudtam, hogy «sprengolta» vele a bankot egy kártyabarlangban.

Egy levél igazán nyugtalanná tett. Azt irja benne valami ismeretlen, hogy jó pénzért leleplez egy tervet, a melyet valami gazemberek Margaret ellen forralnak. Nem hiszek neki, tudom, csak pénzt akar tőlem kicsikarni. De ha Margaretről van szó, nem akarom kitenni semmi eshetőségnek. Megadtam a pénzt. Detektiveket is fogadok, hogy vigyázzanak Margaretre.

Szeptember 1. Nagyon érdekelnek a sarki utazások. Tanulmányoztam a kérdést. Szeretném, ha a nemzetek versenyében az éjszaki sarkért az én nemzetem nyerné el a pálmát. A tavaszszal elkezdtem egy sarki expedicziót szervezni a magam költségén. Ma az egyik élczlap első lapján ott látom a torzképemet, a mint az éjszaki sarkra nagy betűkkel a «Lithia-viz» reklámját irom. Isten látja lelkemet, eszembe se jutott, hogy a Lithia-viz forrása az én tulajdonom, hisz aránylag oly kevés a jövedelmem belőle. Azonnal táviratoztam, hogy az expedició szervezését hagyják félbe. Inkább felhagyok vele, semhogy azt higyjék, reklámból teszem.

Szeptember 6. Margaret észrevette, hogy valami szokatlan dolog történik körüle. Kerültem őt, de ma a polo-klubban ő jött hozzám.

— Nem arra kértem önt, — mondta hidegen — hogy ne adjon okot a világnak további szóbeszédre? Ön követ engem mindenüvé, vigyáztat rám és ezt mindenki tudja. Mindenütt a nyomomban jár valaki. Nem értem a dolgot, de tudom, hogy ön felelős ezért. Elhiheti, hogy a dolog nekem nagyon kellemetlen. Ezt nem hittem volna önről. Hát azt se tudja, mi illik, mi nem? Nem akarom azt mondani, hogy gyűlölöm. Hiszen eleinte szinte tetszett nekem s most úgy ki vagyok ábrándúlva . . .

A mi legjobban fájt, az, hogy valamikor «szinte tetszettem» neki. Akárki más lettem volna, tetszését meg birtam volna tartani, fokozni is tudtam volna és ki tudja . . .

Szeptember 12. Végre valami, a mire megelégedéssel tekinthetek vissza.

Hajómon, a «Lucastá»-n mentem ki a yachtversenyre. Nem volt nagy kedvem elmenni, a tenger is kellemetlen volt, de nem maradhattam otthon, mert volt néhány vendégem, a kik meghivatták magukat a hajómra. Mindegyikük két-három új vendéget hozott magával, a kiket én nem ismertem, vagy ki nem állhatok. Volt köztük egy-kettő, a kiknek társaságában ha Margaret meglát, megharagszik érte rám.

Fél-sebességgel mentünk keresztül a kikötőn, a «Lucasta» horgonyzó helye felé, a hol ki akartam szállni, miután a vendégeimet partra szállítottam. Nem messze tőlünk egy csónakot láttunk, egy fiatalember és egy hölgy ült benne. A mint közelebb értünk, a csónak hirtelen felborúlt. A bennülők a vízzel küzködtek. A fiatalember egyenest a csónak felé úszott. A leány már-már alámerült. Leoldottam egy mentőövet. Kiugrottam a vízbe, a tenger csendes volt, könnyen odaúsztam a lányhoz. Ráadtam a mentő-övet. Csónakot bocsátottak le a hajómról. Csuron víz jutottunk fel a födélzetre.

A leányban megismertem Pinkie kisasszonyt. Megköszönte, hogy «megmentettem az életét.» Azt mondta, hogy már-már eszméletlen volt, mikor megragadtam. Azt is mondta, hogy hősiesen viseltem magamat. Hazavittem rokonaihoz, a kik minden áron ott akartak tartani ebédre, de én hazamentem.

Örülök, hogy a «Lucasta» ép akkor ment arra. Legalább mégis tehettem valami jót.

Szeptember 13 Az este a klub egyik kis szo-

bájában ülve, nagy nevetést hallottam a társalgóból.

— Hát arra adta magát, hogy ifjú hölgyeket ment ki a hullámsírból? — kérdezte valaki nagyot nevetve.

— Mit is tehetett volna mást? — kérdezte másvalaki. — A kisérője cserben hagyta a lányt s ő nyilván nem tudott úszni, elmerült. Hát csak ki kellett, hogy húzza.

— Ugyan már no! — vágott közbe az első hang. — Elmerült! Nem tud úszni! A minap egy mérföldet úszott harminczhat percz alatt; olyan biztos a vízben, mint a yacht födélzetén. Szándékosan billentette fel a csónakot épen akkor, mikor a «Lucasta» arra ment, úgy tett, mintha el akarna merülni. Fel akarta kelteni a milliomos részvétét, érdeklődést akart benne kelteni maga iránt az életmentőben, ez pedig beleharapott a horogba, mint valami buta ponty . . .

egy csomó kabáton feküdtem egy keritès tövében. Néhány ember állt körülem.

— Nincs semmi baja, — hallottam egy hangot. — Kinyitja a szemét.

Fel akartam kelni, de visszaestem.

— Maradjon veszteg! — mondták. — Jókorát bukott.

— Eltörött valamim?

— Semmi.

Most tisztán láttam, hogy Landon kisasszony az a hölgy, a ki elsiet tőlem.

— Landon kisasszony itt volt? — kérdeztem halkan.

— Nagyon is itt, — felelt Larry Outis, én pedig hallottam, hogy körülem hangosan vigyorognak.

Hazavittek és lefektettek. Másnap semmi bajom se volt. Meglátogatott Tom Loring.

— Gratulálni jöttem, — mondta.

— Ugyan mihez?

Én rábámúltam, nem tudtam a szavait mire vélni.

— Oh, ha most menne el, hisz ez szörnyű volna! Ezt nem teheti, — folytatta ő.

— De igen, — feleltem én határozottan. — Ez a legjobb az adott körülmények közt.

— Az adott körülmények közt! — kiáltott ő s a székébe hanyatlott. — Hogy mondhat ilyet? Hiszen az adott körülmények közt épen maradnia kell!

— Úgy értem, hogy mivel ön gyülöl engem.

A leány ámúlva nézett rám.

— Azután, a mi történt, ezt hiszi? — kiáltotta.

— De hát mi történt? — kérdeztem én. — Azt tudom, hogy őrülten szeretem önt, de hogy mi történt még . . .

— Igazán nem tudja?

— Nem.

HUSVÉTI KÉP A FŐVÁROS UTCZÁIRÓL. — GORÓ LAJOS RAJZA.

Az ujságok úgy ünnepelnek, mint egy hőst. Azt, hogy a leány szándékosan fordította fel a csónakot, nem bánom, de hogy én utána ugrottam, azt annál inkább. Jobb szeretném, ha a lapok kiirnák az igazat. Hisz úgyis tudja mindenki.

Szeptember 20. Az este találkoztam Landon kisasszonynyal, úgy tett, mintha észre se venne. Mikor pedig elébe álltam, csak ennyit mondott:

— Sohasem akarom önt többé látni. Most már kimondom. És ezzel vége.

És ott hagyott a faképnél.

Ugyancsak ma hallottam egy volt iskolatársamtól, hogy Reginald Mason igazat mondott, csakugyan bajban van. A milyen önérzetes ember, micsoda küzdelmébe kerülhetett, míg levelét megirta! És én nem is feleltem rá. Hogy tegyem ezt most jóvá? A sok gondtól beteg lett. Állását is elvesztette. És ennek én vagyok az oka. Táviratoztam az igazgatójának, hogy vegyék vissza s viseljék lehető legjobban gondját. Talán még nem késő.

Holnap pedig rókavadászatra kell mennem. Kedvem ugyan nincs, de én vagyok a vadásztársaság elnöke.

Szeptember 21. Mikor magamhoz tértem,

— Hát az eljegyzéséhez Landon kisasszonynyal.

— Szeretném, ha igaz volna, — szóltam én. — Semmit se kivánnék inkább. Csakhogy nem igaz a dologból semmi, nem is lehetséges.

— Hogyan? — kezdte Tom álmélkodva.

— Landon kisasszonynak nem kellek semmi áron.

— Vigyen el az ördög, ha értem, — szólt Tom, de belenyugodott, mert szokva van az olyan dologhoz, melyeket az ő kis esze nem ért.

Szeptember 22. Elhatároztam, hogy elutazom. Hadd legyen már vége a sok ide-oda beszédnek. Úgy azonban nem akartam elutazni, hogy Landon kisasszonytól el ne búcsúzzam.

Nem vártam volna, hogy azonnal bebocsátnak. Nem is a fogadó-teremben fogadott, hanem az erkélyen. Meghökkentett a mód, a hogy fogadott. Félénkség, izgalom, zavar volt a modorában.

Elmondtam neki, hogy búcsúzni jöttem. Roppantúl megdöbbent.

— Most akar elutazni? — dadogta. — De hisz az nem lehet, nem látja, hogy nem utazhatik el?

— De hisz ez borzasztó! — kiáltott ő csaknem nevetve s egyúttal csaknem sirva. — Hát én mondjam el? De hisz ez mindegy. Úgyis megtudja másoktól. Szeretem önt, — mondta felállva.

Mielőtt folytathatta volna, már a karjaimban volt.

— De hát igazán nem tudja, mi történt? — kérdezte aztán, fölnézve rám, de hamar lesütve ismét a szemét.

— Nem, — feleltem én türelmetlenül.

— Hát — mondta halkan, — mikor leesett a lóról, én voltam hozzá legközelebb. Leugrottam és odaszaladtam. Nem tehettem másképp. Mikor a többiek odajöttek, én a karjaimban tartottam a fejét és . . . ők látták, hogy . . . hogy . . . de ezt mégsem mondhatom el . . . Nohát, engedhettem-e ezután, hogy elutazzon?

Szeptember 25. A menyasszonyom azt mondja, hogy mikor azt a hölgyet kimentettem a vízből, nagyon féltékeny lett rám. Azért bánt úgy velem, mintha én volnék a por a lába alatt. Egyébiránt szeretné, ha nem volnék oly gazdag. Legalább elhinnék, hogy szerelemből jön hozzám. Most mindenki azt mondja, a pénzemért teszi.

csillapít. A másik fordulónál Kabós Ferencz kombinál, vagy Rosenberg Gyula. Az orosz czárnak egy irásművész e napokban egy búzaszemet ajándékozott, melyre rávéste az egész orosz lithurgiát. A czár igen csodálkozott. De hátha még Rosenberget és Kabóst ismerné, kik egy búzaszemből egy mázsa lisztet tudnak elővarázsolni (persze politikai búzaszemből politikai lisztet), a kik hajszálakat hasogatnak szét és bolhákat bonczolnak fel. Az ellenzékről csak a nagy dohányosok üldögélnek kint, a többi bent marad «helyeselni» és közbeszólni. Komjáthy (a rejtélyes mosolyával), Eötvös Károly (az anekdotáival) a folyosó gyülekezési pontjai. Mint a darazsak a mézre, úgy gyűlnek köréjük a folyosó heréi.

De mit beszélek én folyosóról? Van is már folyosó? Legalább a régi értelemben nincs. Az a csodás hely, hol a parlament kulissza-élete forrt, zajlott és bugyborékolt, hol a tanácsteremben felgyűlt gyúanyag néha fel is robbant, nincs többé. Az óriási csarnokok, korridorok, átjárók, keresztezők nagy dimenzióikkal valóságosan elnyelik a tanácsteremből kilépő képviselőket. Mintha egy egész városrészben volnának szétszórva, órákig elsétálhatnak össze-vissza a nagy labirinthusban, a nélkül, hogy találkoznának.

A régi Ház kedélyes fülkéi, primitivitása, intimus szögletei, bizalmas suttogó helyei, hol minden együtt volt, hol minden elevenség egy rakásra torlódott, örökké feledhetetlenek lesznek. A zajos szczenák, a politikai hullámzások és a pompás trics-tracsok szintere, mint valami vonzó emlék él az emlékezetekben. Emitt oly hideg minden. Az ember szinte azt gondolja, hogy nem azért nem üldögél itt Tisza Kálmán, vagy nem csörtet végig haragosan Szilágyi Dezső és nem azért nem pajzánkodik Beöthy Aldzsi, mert mind a három meghalt, hanem mert ott maradtak a régi folyosón, a Sándor-utczában.

*

De vannak a változásnak előnyei is. Az új Ház előtt elenyésznek az olyanfajta csoportosulások nehéz órákban, melyek a szűk Sándor-utczán már fenyegető alakot nyertek. Az e fajta csoportot észre is alig lehet venni a roppant téren. A Tisza-féle véderő vitának kinos jelenetei, a háborgó utczai tömegek rakonczátlankodásai, a mostani viszonyok közt nem okoznának többé gondot. Annyi helyen távozhatnak el az új épületből az esetleges üldözöttek, a hány helyen tetszik. Még talán a Duna vizén, hajón is elmenekülhetnének.

Ám nem csupán a tüntető hazafiakra hátrányos a sokféle kijárat, kellemetlen az a «pumpolókra» is, kik régenten künn lesték az ismerős képviselőket, kiknek meghatározása az ő külön természetrajzukban körülbelől ez lehetett: «Egy biztosan elcsíphető adakozó lény». Ma már ez se áll. De azért a tiszta lelkiismeretű honatya, a rendkívüli eseteket kivéve, rendszerint mégis a palotának az Akadémia felé eső kijárását használja, hol a kapus áll a feljárónál országczímeres ezüst botjával. Itt körös-körül mindig van egy kis élet. Egy csomó bámészkodó, a ki a celebritásokat akarja látni, egy pár hordár, a kit el lehessen valahová küldeni, egy-két szép asszony is erre sétál «véletlenül», mert itt vannak egy rakáson a «legfogékonyabb szivek», csinos, deli uracsok, a kiknek felesége otthon falun «szalmaözvegyeskedik». Távolabb néhány lépéssel a fiakkerek és magánfogatok sora áll. A kocsisok természetesen politizálnak, mint a többi bámészkodók is (ott fent az urak úgy is csak léhaskodnak). Folytonos érintkezésben a Ház szolgáival, mindig tudják, mi történik s gyakran hallani ilyesfélét:

— A lengyel szultán (Lengyel Zoltán) beszél odafent.

— És mit beszél?

— A királyt fenyegeti.

— Képzelem, a király, hogy csuklik most Budán.

— Hogy azt mondja, nagyon össze vannak marakodva az urak.

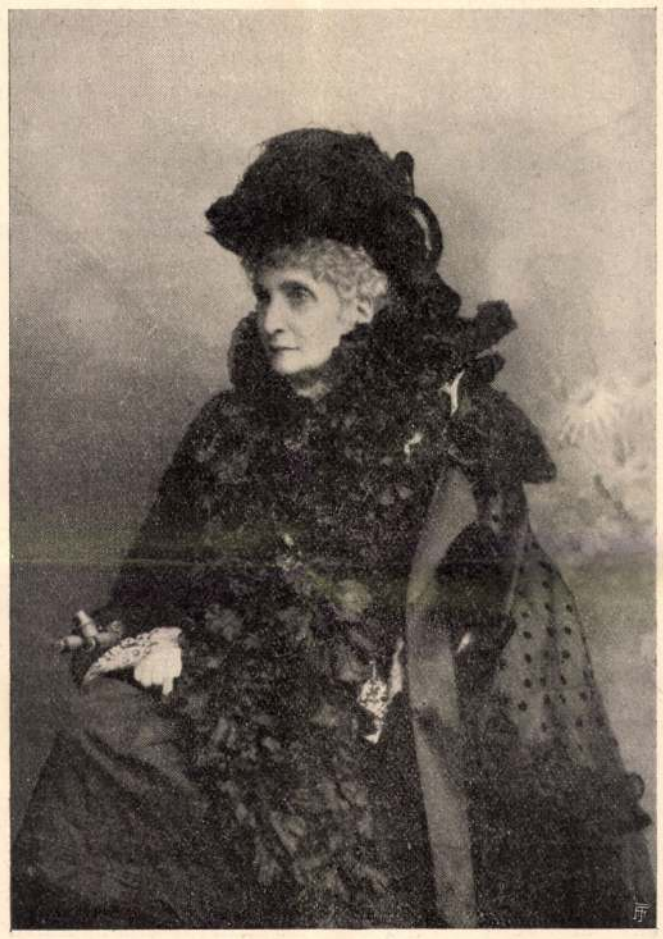

GRÓF CSEKONICS JÁNOSNÉ.

— Hát mi lesz most ebből, mit gondósz, hadik? (A Hadik gróf kocsisát szólítja így).

— Hát csak azt gondolom, hogy az adó lesz nagyobb, mert eddig még minden léből ez gyütt ki nagyobbnak.

Távolabb, mintegy elkülönítve a kocsis arisztokrácziától, néhány ócska komfortábli áll. Sovány, elcsigázott lovaik fakó hámban, lekonyult fejjel, könnyező szemmel, elbúsúltan bámúlnak maguk elé.

. . . Szegény lovacskák, ti ábrázoljátok itt leghivebben az országot! *M—th K—n.*

GRÓF CSEKONICS JÁNOSNÉ.

1821—1903.

A mult század közepének lelkes magyar főúri hölgyei közül ismét elköltözött egy az élők sorából: gróf *Csekonics* Jánosné, szül. báró *Lipthay* Leonie. Egyike volt azoknak, a kik a nemzeti élet akkori nagy forrongására lelkesítőleg hatottak.

Báró *Lipthay* Leonie 1821-ben született s 1839-ben ment nőül gróf Csekonics Jánoshoz, gróf Csekonics József tábornoknak, a magyar lótenyésztés nagyérdemű előmozdítójának, a mezőhegyesi méntelep alapítójának fiához. A fiatal asszony szépségével, szellemével a pesti előkelő társaság egyik ünnepeltje volt. Résztvett minden hazafias társadalmi mozgalomban, a melyekben az akkori nők oly nagy szerepet vittek, így a védegyleti mozgalomban is. Kecskeméti-utczai pesti palotájuk egyik központja lett a nemzeti érzésű magyar arisztokráczia társaséletének, melyben irók, művészek is gyakran megfordultak.

A forradalom kitörésekor több mágnáshölggyel együtt buzgólkodott a tábori kórházak fölszerelése körül s az akkori lapokban lelkes hangú felhivást is intézett a magyar hölgyekhez a kórházakban szükséges szerek gyűjtésére.

A szabadságharcz után visszavonúlt jószágaira s csak az ötvenes évek vége felé jelent meg ismét a pesti társaságban. A hatvanas években nyilt házat tartott. Estélyeiről nem hiányzottak az akkori irók sem; szalonjában közelebb kivánta hozni egymáshoz az arisztokrácziát és az irodalmat. Jótékonyságát századok és századok érezték és őrzik hálás emlékezettel. Számos egyesületet bőkezűen támogatott; jótékonyczélú ünnepek rendezésében is gyakran járt elől jó példával, így legutóbb 1888-ban a «Jószív» nagy ünnepélyén a bazárbizottság elnöknője volt.

Az utóbbi években elvonúltan élt, hajlott kora nem engedte már, hogy a társaságban fentartsa régi vezérszerepét. Fia, gróf Csekonics Endre és leánya, gróf Károlyi Istvánné, Csekonics Margit grófnő siratják halálát; gyászukban széleskörű rokonság vesz részt és mindazok, a kik az elhunyt grófnőt életében ismerték és tisztelték.

KISFALUDY ÁRPÁD BÉLA.

1847—1903.

A magyar katholikus egyházi irodalom érzékeny veszteségei közé számítja Kisfaludy Árpád Béla egyetemi tanárnak, a Szent István-társulat alelnökének április 26-ikán Budapesten bekövetkezett halálát. Kisfaludy az egyetemi kathedrán és az irodalomban egyforma buzgalommal és hivatottsággal terjesztette az egyházi tudományt s a Szent István-társulat fellendülésében jelentékeny szerep jutott neki.

Kisfaludy Árpád Béla 1847-ben született Gyömörén, Győrmegyében, a régi hires Kisfaludy-családból, melynek neve örök időkre össze van forrva irodalmunk történetével. Másod-unokaöcscse volt Kisfaludy Sándornak és Károlynak. Középiskolai tanúlmányait elvégezvén, a papi pályára lépett s mint kitünő tanuló a bécsi Pázmáneum növendéke lett. Később a szent Ágostonról nevezett felsőbb papnöveldében fejezte be theologiai tanulmányait s doktori oklevelet is szerzett azokból. 1873-ban szentelték pappá; rövid ideig mint káplán működött, aztán a győri püspöki liczeumban theologiai tanár lett. 1887-ben kinevezték a budapesti egyetem hittudományi karán a dogmatika tanárává. A Szent István-társulat működésében már előbb is tevékeny részt vett s 1890-ben megválasztották a társulat alelnökének. 1893-ban érdemei elismeréséül a Szent Lélekről czimzett dienesi prépostságot nyerte el, a millenium évében pedig a király a vaskorona-rend III. osztályának lovagkeresztjével tüntette ki.

Számos theologiai önálló szakmunkát és értekezést tett közzé. Sokat foglalkozott Kempis Tamás hires vallásos művének magyar fordításaival s ő rendezte sajtó alá Pázmán Péter összes műveinek az egyetem által készített kiadása számára Pázmán Kempis-fordítását s a szentek tiszteletéről szóló művét. Ifjabb éveiben a szépirodalommal is sikeresen foglalkozott. Irói működését zamatos magyar stilus és a kifejezések tömör világossága jellemzi.

SCSERBINA HALÁLA.

Mitrovicza (Ó-Szerbia), április 24.

Ismeretes a mitroviczai volt orosz konzul, *Scserbina Sztepanovics* Gergely szomorú sorsa, a kit márczius 30-án egy *Ibrahim* nevű albán katona megsebesített, minek következtében Scserbina tizennégy napi szenvedés után meghalt.

Holttestét nagy pompával szentelték be. *Nicifor* prizreni és *Firmilián* üszkübi szerb metropoliták 40 főnyi papság segédlete mellett Mitroviczán és Üszkübben. A török katonaság ágyúlövésekkel adta meg Scserbinának a végtisztességet. A tetemet *Kurtovics* üszkübi főkonzul és *Avrámovics* prisztinai szerb konzulok és a papság kisérték Üszkübig, illetőleg Szalonikiig. Szalonikiban a «Donjecz» nevű hadihajóra vitték. A holttestet Konstantinápolyban is nagy czeremóniával fogadták. A török katonaságon kivül a szultán külön képviselője is megjelent a «Donjecz» hadihajón. *Scserbina* holttestét Szebasztopolba és onnan születése helyére, Cserngovba szállitották.

A mellékelt kép a mitroviczai orosz konzulátus alkalmazottait ábrázolja. *Scserbina* egyenruhás alakja a csoport előtt középen látható, mellette fezben *Gyuráskovics* dragomán áll. Egy irnok, egy szolga, egy kozák és három fegyveres kavasz egészíti ki a személyzetet. A felvételt a konzulátus udvarán, közvetlen a merénylet előtt egy vándor-fotografus eszközölte. *Ivánovics József.*

A KÉPVISELŐHÁZ ÉS TÁJÉKA.

Karczolat.

Minden napra egy versecske
S minden vershez egy képecske.

Ez a gyermekkönyvből kivett poéma jellemzi leginkább a képviselőház mostani tárgyalásait. Más népeknél ha obstrukczió van, beszédek helyett éretlen zöldség kerül a ház asztalára. Stone úr Amerikában az egész Bibliát fel akarta olvasni, mint idézetet. Vidliczkay József a balközépi obstrukczió idejében elbeszélte a népvándorlás történetét, a bécsi parlamentben egészen értelmetlen, a tárgyhoz nem tartozó dolgokat fecsegtek, — ezekkel szemben a magyar obstrukczió teljesen elütő valami. Nem csak, hogy nem nyujt roszabbat vagy kevesebbet a szokottnál, hanem többet. Csinos, értelmes beszédeket tartanak, sőt azokat még *illusztrálják* is. Majd minden beszédhez jut egy képecske. A képecske egy-egy vidéki küldöttség, mely mintegy mutatja, hogy mind igaz, a mit a szónok elmond a nemzeti akaratról, a véradó emelés elleni antipathiákról, stb.

A megszokás hatalma egyike a legnagyobb hatalmaknak. A képviselő urak megszokták apránként az obstrukcziót, a küldöttségeket és meg fogják szokni az ex-lexet is. Ha valamelyik nap nincs küldöttség, Apponyi már unatkozik s a lapok egyik hasábjának megtöltése gondot okoz a szerkesztőknek.

— A Ház most utálatos! panaszkodnak a komolyabb elemek.

— A parlament beteg, nagyon beteg, — sopánkodnak az államférfiak, helyesebben, a kik azoknak akarnak tetszeni s medeczinákat keresgélnek, sőt járnak is sűrűn a miniszterek az udvari patikába Bécsbe; egyelőre csak az a kérdés, kinek a reczeptjét csináltatják.

A nagy látnokok (mert ilyenek is vannak a Házban) ablakokat verdeső kuvikokat vélnek látni (pedig csak Kubikok vannak) és azt jósolják:

— Valakinek itt meg kell halni.

Ellenben a gondolkozni nem szerető ősmamelukok roppant otthonosnak találják így a Házat; mint egy olyan lakást, a hol minden a maga helyén van egy nap úgy, mint másnap. Az előadói széken Münnich ül. (Neményi csak most, egy ideig.) Münnich úr jól tartja magát, egészséges, egy kicsit öregebb lett, mint mikor a thémát bevezette, de a jóltápláltságán semmit se rontottak a háború fáradalmai. Mosolygó arczczal várja a zivatar elmúlását. A gúnyos közbeszólások, éles megjegyzések, zajos ellenmondások, melyek keresztül-kasúl czikáznak, mint a sistergő istennyilák, a két táborból ide-oda, úgy tűnnek fel neki, mintha apró legyek röpködnének a füle mellett.

Az ősmameluknak igen kellemes ez a helyzet. Nem kell megkérdeznie, mikor reggel bejön a Házba, mint azelőtt, hogy miről van szó. Mindég csak egyről van szó. Minden úgy van, mint előtte való nap volt. Széll Kálmán jegyez, arczán jupiteri nyugalom honol. Csak ritkán mond ellen a támadó szónoknak s aztán kinyitja az asztalfiókját, kivesz egy czukorkát és a szájába csúsztatja. Ez most is édes, mindig édes . . . A hatalom csak néha . . . Fejérváry tenyerét füléhez hajlítva figyel, mint egy ugrásra készülő párducz. Az összkép örökösen ugyanaz, csak a «Zoltánok» (szónokok, oratorok, kibeszélők) változnak napról-napra, valamint a karzat, hol egyszer több a szép asszony, egyszer kevesebb. És ha a Ház mint törvényhozó testület, a mennyiben hónapok óta nem mozdúl benne a tárgyalás alatt levő javaslat egy hajszálnyival sem előbbre, felmondta is a szolgálatot, de mint *ethnografiai szemléltető intézet* remekül felel meg hivatásának. A ki a magyar különböző népviseleteket és az egyes vidékek arcztypusait akarja tanúlmányozni, annak bő anyagot nyújt. Rendre megjelennek a különböző vidékek a karzaton: ma a Dunántúl, a Csallóköz, holnap a Tiszamente, egyszer a barkók, másszor a matyók, jászok, kúnok, stb.

A folyosó szintén ugyanaz mindig. Podmaniczky szundikál egy fülkében, jelképezve a pártot, a melynek elnöke. Andrássy Gyulát látni beszélgetve valamelyik ellenzéki korifeussal. Igazi *tűzoltói* szenvedély lakozik a grófban, ki folyton emelkedik az elmékben. Tüzes paripája az iróasztala, viszi-viszi a szónokoknál is magasabbra. Ha nem ir, olt, egyre olt, békít és

A KÉPVISELŐHÁZ KAPUJA ELŐTT. *Goró Lajos rajza.*

Az ülésről távozók közt a kapu előtt Széll Kálmán miniszterelnök, Lukács László és Wlassics Gyula miniszterek, Kossuth Ferencz, a kocsin túl pedig Gromon Dezső államtitkár és Szemere Miklós láthatók.

VÉRTELEN VADÁSZAT.

Szegény nyúlnak sok az ellensége. Sok és veszedelmes. A vadászról nem is szólva, farkas, róka leselkedik utána, tanyai kutya kergeti, sas, sólyom üldözi, sőt néha még a tarka varjú is agyon hajszolja.

Csak egy ellensége van, a ki nem veszedelmes. Annyira nem, hogy akár barátnak is beválik. Ez pedig nem más, mint a derék, önkénytelen állatvédő: a koczavadász, a kinek népes nemzetsége a föld minden tartományában el van terjedve. Németesen vasárnapi vadásznak hivják, mert leginkább ilyenkor rándul ki vértelen hadjáratára, míg más napokon szorgalmasan dolgozik valami irodában.

Felszerelése mintaszerű. Semmiféle vadásznak nincs olyan stilszerű kalapja, kabátja, kamáslija és tarisznyája, mint neki, puskája is elég jó fajta, csak úgy csillog-villog a vállán; mindenféle töltés annyi van a táskájában, hogy elég volna egy hadjáratra. Pedig bátran otthon maradhatott volna mind. Nem úgy, mint a pénztárcza. Erre szükség lesz a vadászaton, amarra nem.

Hiszen jó vadászunk akár süti el a puskáját, akár nem, az a vadra nézve teljesen közönbös, mert a mint hogy az igazi hazug ember még tévedésből sem mondhat igazat, úgy a telivér koczavadász puskája sem viszi a sörétet a vadba, még történetesen sem. Ilyesmit még eddig nem jegyeztek fel a vadász-krónikák. S jól tudja már ezt a nyúl is, sok tapasztalás tanította meg rá. Messziről felismeri a koczavadászt járásáról, mozdulatáról s az első pillanatra tisztába jön felőle, hogy no, ez nem veszedelmes; azért nem is nagyon igyekszik a szaladással.

Milyen boldogok volnának a nyulak, ha csupa ilyen emberekből állana a vadászok nemzetsége!

Sajnos, nem csak ilyenekből áll. Mert, fájdalom, van igazi vadász is s a mi még nagyobb veszedelem: az álnok, kuttogó orvvadász sem hiányzik; a ki nagyon jól ismeri a nyúl természetét, fortélyát, fekvését, buvóhelyét s rozsdás puskáját vajmi ritkán süti el hiába.

És ez a lappangó szerzet nemcsak a nyúl járását és természetét ismeri jól, hanem az úri koczavadászét is. Kivárja, míg az már jól kijárta magát s aggódva gondol az üres táskával való hazamenetelre; ekkor egy pár nyúllal és fogolylyal elébe bukkan valami bokor mellől.

A vásár hamar megesik, a kiszenvedett vadak a czifra tarisznyára kerülnek s koczavadászunk megindul hazafelé zsákmányával. Boldogabb és büszkébb, mint Julius Caesár lehetett, mikor Gallia meghódítása után Rómába bevonult.

Otthon a családtagok örvendező elismerését fogadja, de szive csakhamar a kávéház törzsasztalához vonzza, hol a rendes czimborák már összegyűltek s nagy érdeklődéssel fogadják a hőst.

Leül. Elébb komoly, közönyös arczczal hallgat egy darabig, mintha nem is volna érdemes az efféle önként értetődő dolgokról szót veszteget ni; de aztán csakhamar enged a sürgetéseknek s hatalmas füstöt eresztve szivarjából, rákezdi:

— Lőttem? Természetesen, hogy lőttem!... A melyik vad, barátom, az én fegyverem csöve elébe kerül, jó éjszakát annak ... Hát tudjátok, igy volt: egyszer csak felugrik előttem vagy nyolczvan lépésnyire egy hatalmas nyúl, — hamarjában farkasnak gondoltam, — oda gyújtok neki, hengerbuczkát vet, azután elterül a havon. Épen a szivén ment át a lövés. Alig lépek huszonötöt, egyszerre csak surrr! s egy csapat fogoly rebben fel. Nekem se kell több s durr! odagyújtok. Kettő mindjárt leesik, öt vagy hat sebesülve odább száll. Ha elég apró sörét van a puskámban, ez is mind aggatékomra kerül...

Igy folyik a szörnyű vérontás leirása sokáig. A czimborák hinni nem hiszik ugyan, de úgy mutatják, mintha hinnék. S ez tökéletesen elég vadászunknak, a ki, miután még számtalan nyúl és fogoly szomorú végét elbeszélte, a jól végzett munka felemelő érzetével megy haza, lefekszik s olyan nyugodtan alszik reggelig, mint a kinek semmiféle gyilkosság nem terheli a lelkiismeretét.

ALKU A VADRA. Goró Lajos rajza.

A MAROKKÓI ZAVAROK.

Marokkóban még mindig tart a lázadás s az Európába érkezett hirek annyira ellenmondók, hogy nem lehet világosan látni, a lázadók vannak-e előnyben, vagy pedig sikerült-e a szultánnak fölébük kerekednie.

A lázadás, mint már legutóbbi számunkban is említettük, a fiatal szultán, *Abdul Aziz* személye ellen irányul. A marokkói szigorúan orthodox mohamedánok már régóta rosz szemmel néznek a szultánra európaias, a koránnal meg nem egyeztethető kedvtelései miatt. A kerékpározáson kívül nagy kedve telik mindenféle európai divatú játékban. Nagyon szeret a kinematograffal mulatni, palotájában egész fényképészeti műtermet rendeztetett be, holott Mohammed törvényei tudvalevőleg szigorúan tiltják a teremtett lényeknek bármiféle módon, szoborban vagy képben való ábrázolását. A szultán kedves időtöltése a tűzijáték is, nem különben mindenféle vegytani kisérletezés, melyeknek már nem egyszer robbanás és néhány udvari ember megsebesülése lett az eredménye. Az effélék miatti megbotránkozást még jobban fokozta, különösen a papok körében, az, hogy a szultán egy «szent embert,» a ki egy keresztény hittérítőt bántalmazni merészelt, nyilvánosan megbotoztatott, sőt miután a hittérítő sérüléseibe belehalt, a «szent»-nek fejét vétette. A lázadásra, harczra amúgy is mindig kész különféle törzseknek nem sok kellett, hogy felkeljenek a szultán ellen.

Katonai dolgokban legfőbb tanácsadója a szultánnak egy skót ember, Harry *Mac Lean*, a ki mintegy husz éve áll marokkói szolgálatban. Azelőtt tiszt, némelyek szerint altiszt volt az angol hadseregben. Őt tartják a marokkói hadsereg tulajdonképeni fejének s a «kaid» czimet viseli. *Mehemed el Menebi* hadügyminiszternek is ugyanaz a czime. Ez utóbbi különben szülétett marokkói létére kékszemű; eszes, erélyes embernek mondják. Egy ujsághir szerint, a melynek valóságát azonban most még nem lehet ellenőrizni, elesett egy Fez közelében vivott csatában s a szultán vele egyik legfőbb támaszát vesztette el.

Fez, a melynek falai közé a szultán vonult, sok tekintetben nevezetes város. Lakosai számát némelyek 150 ezerre, mások ennek csak egy harmadára becsülik. Körülbelül 100 mecset van benne, közte a karubin nevű, melyet Afrika legnagyobb mohamedán templomának

tartanak. A város sok utczái közt csak egyetlenegy van olyan széles, a melyen egymás mellett 5—6 ember elférhet, a többi még ennél is sokkal szűkebb. Az olajfákkal boritott hegyek közül a Wed-Fáz nevű viz folyik Fezbe, azonban a város előtt számos csatorna által ágakra van osztra, melyek ismét ezernyi apró ágakra különítve, minden házba beviszik a vizet. A vizvezeték ezen módját rendkivül elmésnek mondják. A város 10 méter magas falakkal van körülvéve, melyek a modern ágyúknak ugyan ellent nem állhatnának, de a zendülőket legalább egy ideig feltartóztathatják.

MAETERLINCK.

Ez a szőke, kékszemű, negyven év körüli férfi, a kinek a nevét mináunk a «Monna Vanna» előtt kevesen ismerték, Párisban a legolvasottabb, legkedveltebb irók egyike. Páris az egyik hazája, évenként eljár oda, mert szükségét érzi a párisi kifejlett társadalmi és irodalmi életnek, az irókkal való érintkezésnek, a szinházaknak, a hol a legújabb darabokat látja, a kritikusoknak, a kikkel az új könyvekről beszéljen és a műtermeknek, hogy teleszijja lelkét a szinek és vonalak szépségeivel. Kis nemzet művész-fia kénytelen egy nagy nemzet művészetébe fogódzni. A mint Pradilla, a nagy spanyol festő mondta: «Nekem szükségem van Rómára, hogy az antik műkincseket lássam; Párisra, hogy el ne maradjak a világtól és Madridra, hogy spanyol maradhassak.» Maeterlincknek a Madridja Brügge, a szomorú belga város, a hol a haldokló szellő sötétre borzolja a csatornák fekete vizét, a hol a nehéz, párás levegőből lomha ködfátyol szövődik a csöndes házak fölé; a hol a csipkefüggönyös nagy ablakok mögött sápadt asszonyok verik köhögve a csipkét, miközben az urokra gondolnak, a ki kint jár a tengeren. A komor égnek és a szomorúságnak ez a városa a Maeterlinck otthona, a «holt Brügge», «Bruges la morte». Ide vágyik vissza Párisból, a tisztaságba, a csöndbe és magányba.

Innen jár be Gentbe, ügyvédi irodájába s szabad óráiban itt olvasgatja kis házában a görög tragikusokat meg Shaksperet. Modern irót keveset olvas, nem sokba nézi őket; s a mi ritkaság, a maga munkáit sem becsüli túl. Brissonnak, a ki egy hosszú beszélgetésüket leirta volt, ezt mondta: «La princesse Malène» (első darabja) lázba ejtette Párist, de én magam nem sokra tartom. Mi modern költők egyáltalán nagyon messze elmaradunk a régiek mögött. Pedig nem sokára üt az óra, mikor a szinházak nem maradhatnak tovább a vaudevillisták kezén. Minden, a mi a lélekre vonatkozik, érdekli az embereket, egész a spiritizmusig és kezdjük hinni, hogy a transcendentalis psychologia az egyetlen psychologia. El fog jönni az idő — s már erősen közeledik — mikor a lélek közvetitők nélkül veszi át az érzéseket. A lélek olyan, mint egy alvó, a ki álma közben roppantúl erőlködik, hogy megmozditsa karját vagy szeme héját. Ilyen gondolkozású iró természetesen symbolista, az alakok nem egyének nála, hanem jelképek, érzések és hangulatok, határozatlan vágyak és sejtelmes zsibongások szóvivői. Régebbi darabjainak rendesen nincs is meséjök. «L'intruse» (A betolakodó) egy nagy, de halk sorstragédia, melyről olyan franczia kritikusok, mint Lemaitre és Mirbeau, elragadtatással irtak. Közvetlen a függöny mögött egy fal van, csak az ablakokon át látni be a szinpadon berendezett szobába. Lányfejek kandikálnak ki az ablakon: apjokat várják. Szivöket balsejtelem szoritja össze s lassan, de menthetetlenül behálózza őket a balsors. Egyszerre kinyilik hátuk mögött az ajtó: apjukat hozzák, holtan.

Az ilyen darabban természetesen elmosódik az egyéniség; név sem kell a szereplőknek, elég tudnunk, hogy apa és anya és leánya, a kiket látunk, a kik a sors mindennapi áldozatai. «A vakok» («Les aveugles») is csupa ilyen symbolismus. A vakokat az erdőbe vezette vén felügyelőjük; egy tisztáson megpihennek. Csend van körültük. Aggódni kezdenek s rendre megszólalnak: a vak öregasszony, a beteg férfi, az eszelős vak nő, a szép vak leány és remegve kárhoztatják a vezetőt, a ki őket ide hozta s magukra hagyta. Egyikük hadonászás közben

Erdélyi fényképe után.

BENICZKY LAJOS.

megérinti a felügyelőt, a ki észrevétlenül suhant át közülök a más világba, «a hova senki sem kivánkozik». A szomorú csapat fölött kibontja szárnyait a halál s megindulnak, a felügyelő kutyája után, az intézet felé.

Egy alaknak sincs neve. Mindnyájan *az ember*, a szép, fiatal, öreg, eszelős vagy bármilyen, de mindig tehetetlen és vak, magára hagyott ember. Mindegyik symbolum, jelkép. «Symbolum! Ha úgy veszszük, symbolum, — mondta az iró maga Brissotnak, — ha tetszik, nem az. Az igazat megvallva, már egy kissé unom ezt. Most valami mást próbálok.»

És megirta Monna Vannát. *V. G.*

BENICZKY LAJOS,

PEST VÁRMEGYE ALISPÁNJA.

A vármegye és a vármegyeház lehet régi. Hiszen a vármegye 800 esztendős és a vármegyeház falai többnyire ódonok. Áll ez Pest vármegyére is. De a falakon belül élet és tevékenység van, sőt néha-néha ünnep is.

Ilyen ünnepet ült lelkes hangulatban Pest vármegye közönsége ez év január 12-ikén, Beniczky Lajos alispán vármegyei szolgálatának 25 éves fordulóján.

Az alispán első tisztviselője a vármegyének s állása nem épen rózsás. Egyszer a kormányzó hatalommal jöhet ellentétbe, máskor a közönség felfogásával. El kell találnia köztük a középutat. És nemcsak ezekkel gyűlhet meg a baja. Ott vannak a pártok, a felekezetek, a nemzetiségek, az elégedetlen elemek. Ezek mind próbára teszik türelmét és részrehajlatlanságát. És körülveszi az ügyek tarka sokasága. Közegészségügy, állategészségügy, útügy, munkásügy, katonaügy, adóügy, iskolaügy, egyházi ügy, árvaügy, erdőügy, mezőügy, vizügy, vármegyei és községi háztartás, és még sok mindenféle. Ember legyen a talpán, hogy köztük eligazodjék.

Tűzvész, árvíz, jégverés, járvány és más elemi csapás hire az alispánt keresi fel legelőbb s őt hívja segélyül első sorban. A közigazgatás vezetésében pedig bölcsnek, mindentudónak kell lennie. Törvények, rendeletek, szabályok, pótszabályok, utasítások, módositások, kiegészítések tömegében nem szabad megtévednie. Ülések, értekezletek, tanácskozmányok, szemlék, vizsgálatok nem történhetnek meg nála nélkül.

És főkép legyen szive, mely részt vesz mindenkinek örömében és bajában. Ott kell lennie minden nagyobb ünnepélyen, orvosolnia kell minden panaszt, meg kell látnia a bajt a legtávolabbi kunyhóban is.

Még ezzel sincs kimeritve munkássága és hivatása. Nem szabad megfeledkeznie a közérdekű és közhasznú ügyekről. Ki kell hogy terjedjen figyelme az irodalomra, művészetre, a jótékonyságra, az egyesületi és szövetkezeti mozgalmakra, a kiállitásokra, a társadalmi életre. Ezek mind az alispántól várják a megértést, a támogatást és a buzdítást.

Az a derék alispán, ki a maga korát, annak törekvéseit, szükségeit, irányát felismeri és vármegyéjében híven képviseli. Meg van irva, hogy azon vármegyék voltak a múltban szerencsések, melyekben embert és előhaladást szerető lelkes alispánok kormányoztak.

Pest vármegye keresve se találhatott volna alispánt, ki az állásához kötött kiegyeztető feladatnak, békés öszhangnak, segítő munkának, okos haladásnak több buzgósággal igyekeznék megfelelni vármegyéjében, mint Beniczky Lajos alispán teszi.

Alig hat éve viseli az alispáni tisztet, melyre a másodaljegyzői állásból jutott. De ez idő elég volt arra, hogy a megválasztásához kötött reményeket beváltsa. Humánus gondolkozású, nemes érzésű férfi, ki a maga javát tisztviselőtársai jóllétében keresi s akkor boldog, ha ezeket és magát a vármegyét boldogoknak láthatja. A szolgálati hüség példáját látjuk pályafutásában.

Magának kivánt tehát jót Pest vármegye közönsége és tisztikara, midőn a derék alispánt vármegyei szolgálatának 25-ik évében elhalmozta üdvözletével és szerencsekivánataival, az évforduló napján diszközgyülést tartott s elismerésének maradandó emléktárgyakkal is kifejezést adott.

GARIBALDI LEÁNYA.

Canzióné, Garibaldi Teresita e hó 5-én Caprerában influenza következtében meghalt. 1844-ben született Uruguayban, Amerikában, a hol atyja, már akkor is mint menekült, Montevideo állam hajóhadát vezette. Teresita harmadik gyermeke volt a nagy olasznak; élénk, eszes kis leány s szép és művelt hajadonná fejlődött. Édes atyjának mindvégig ő maradt a kedvencze. 1850-től kezdve négy évig nagyanyja mellett Nizzában hagyta őt atyja. Mikor 1854-ben Amerikából hazatért, magával vitte leányát is Caprera szigetére, a hol faházat épitett neki, míg az apa és fiai, Menotti és Ricotti, sátorban laktak. Midőn a változó szerencse Caprera elhagyására kényszerítette őket, Teresita visszament Nizzába és csak 1860-ban tért onnan atyjával Caprerába vissza. Caprerában lett menyasszonynyá is. *Canzio* István, ifjú szabadsághős, a kit egy Bourbon-golyó akkoriban talált mellbe, de kilábolt sebéből, lőn a szép Garibaldi-leány szive választottja. Házasságukból tizennégy fiú származott, kik közül tizenkettő van életben.

Teresita nem foglalkozott politikával soha, de imádta atyját és osztozott érzelmeiben. Magas, szép alak volt, örökölte atyja kellemes hangját, a kinek erélyéből is jutott neki nehány vonás arczára, lelkébe.

Az olasz hazafiak pártkülönbség nélkül részt vettek a gyászban; III. Viktor Emánuel király is kifejezte a maga és az olasz nemzet részvétét az elhunyt testvérbátyjához, Garibaldi Menottihoz intézett táviratában.

A FARSANGI DIVAT.

Elhangzott már az első bál zenéje, a melynek hangjaira oly sok ifjú sziv dobbant meg ábrándos reménynyel. Mint minden évben, az idén is a jogászbál volt Karneval herczeg uralmának első ünnepnapja. És mivel ez a fiatal leányok bálja, a kik most lépnek ki az életbe, az ott látott divat is erre vallott.

Csupa lehelletkönnyű tüll és crèpe adta a ruhák anyagát, telehintve csillogó pillékkel, apró gyöngyökkel és vékony selyemcsipkékkel. Ez utóbbit kell mint a legfrissebb újdonságot kiemelnünk, mert a többi diszt már ismerjük a mult évi bálokból. A finomszálú, fényes selyemmuszlint ugyanis keresztül-kasúl fonják sárgás, vékony selyemcsipkékkel. Leggyakrabban koczkamintában öltik az áttetsző alapra, a melynek sima felületén meglepő szépen érvényesülnek.

S e lenge szövetekhez, díszekhez szigorúan alkalmazkodik az idei báli ruhák szabása is. Az aljak fent szorosan simúlnak, alul ellenben — az uszályon — dús, tömött fodrok lebegnek. Ez nagyon karcsúnak tűnteti föl az alakot és kecsesnek a tánczosnők minden mozdulatát. A derekak többnyire elől dudorosak, négyszög kivágással; díszüket szintén fodrok adják. Az újjak rövidek, kis fodrokkal vagy fent rövid sima újjban fedik a kart, míg ebből béleletlen, kettős fodor omlik alá hosszan, többnyire legyezőforma ránczokba törve. Általában azt látjuk, hogy a fiatal leányok öltözékében keresve-keresik a bájos egyszerűséget.

Annál pazarabb, mondhatni szinte túlságos fényűzésről tanuskodnak a fiatal asszonyok és báli mamák öltözékei. Ezeken merő tündöklés és szemkápráztató ragyogás minden szál. Mindazt, a mit pille-, strass- és csipkedíszben raffinált pazarlással alkal-

Góró Lajos

Az örmény templom Gyergyószentmiklós-ovon c. rajza

repr.

Erdély (Kolozsvár)

1904, XIII. évf. 54 l.

2.22

Vegyes 1 köt. 8-ad r.

DONGÓ

Gy. Géza

Ős-keletü temetési hagyományok.

Müvelődéstörténelmi tanulmány.

1.-63.11.

S.-A.-Ujhely

Góró Lajos

több illustrációja

az Est 1908. évf.-ban

vegyes

G. 58
1 köt. 8:

Szobor

Béla

Magyarország világi és egyházi
hatóságai által kiadott pecsétei'nek
jegyzéke.

A pesti magyar királyi tudomány-egyetem
által koronázott pályamű.

Goró Lajos

Hist. Marossolymosson (Hunyad m.) 1864 márc. 21-
Ref. 6 reál.
1883/84 I. előkészítő osztály

Góró Lajos

Wohl Stefánia regéinek kötetéhez készitett illusztrációkat, -közli az "Irodalom" c.rovat Franklin Társulat kiadása.

Képes Családi Lapok, Bp. 1898. ápr. 17.
XX. évf. 16. sz. 255. lap

Góró Lajos (1864-1904)

51. Krivadiai (Hunyad m.) Örtorony
tus fedőfeh. 173 x 151 mm
Ltsz. 1902 - 941.

XIX. sz. vásoslépel és útirajzol MNG 1976.

Góró

Góró Lajos (1865-1904)

Budapesti lóverseny (1900, vízfestmény, 26,2 x 36,9 cm, repró)
Magyar Történelmi Képcsarnok

Udvari bál (1900 körül, tusrajz, 28,9 x 37,7 cm repró)
Magyar Történelmi Képcsarnok

Kiss Sándor: Magyarország Történetének Képes Könyve 1849-1945 (Bp. 1969)
155 old.

Góró Lajos

festő

1910

Eimuck 1930.

83, 1.

Quasimodo, Lídia

9 H

Konrad, Erhardt

10 K

Ezekiel, Zsolt

11 SZ

Leó, Leó

12 CSÜT

Gyula, Gyula

13 PÉ

Hermenegild, Ida

14 SZO

Jusztin, Tibor

KDK

Goró Lajos

Szilágyi Dezső a ravatalon, cer.

Egyéb köztulajdonból elveszett műtárgyak jegyzéke
Bp. 1952.

Goró Lajos

Az Athenaeum kiadásában tiz kötetes történeti mü jelenik meg a millennium emlékére. Junius: -irói néven- "A magyar nemzet története" cimmel, az Irodalom c. rovatban felsorolja azokat a müvészeket,-festőket és rajzolókat-közöttük a müvészt is- akik festményeikkel, rajzaikkal illusztrálják a honfoglalás előtti időktől, napjainkig terjedő müvet.

A HÉT, Bp. 1899. jan. 1. X. évf.
1. sz. 14-15. lap.

Góró Lajos, graf.

543. szélvihar. J.l.b. Tusrajz.

544. Játszó gyermekek.J.l.b. Tusr.

Árverési Közlöny.1929. április.3.rk.sz. 25.l.

Goró Lajos M.D.K.

Budapest,1891 körül.

Árvizi menekülők a békési erdőben. Szövegközti illusztráció Zsilinszky Mihály: Békés c. cikkéhez. id.mü 429-444.p.

Szign. A.Goró L. - B.B.sc. - Morelli G.F.i.

- - rajza után Bálint Benedek egyszinü fametszete. Készült Morelli Gusztáv müintézetében.M.Kir.Állny.

O.m.II.Magyarország,II.köt.1891.439.p.

MDK

Goró Lajos
illusztrátor,
1864–1904

Kner Izidor ujévi köszöntő lapzál Goró Lajos rajza után készült autotipia diszíti

÷ Naptárak és üdvözlő kártyák.
Grafikai Szemle 1904 évf 1 z 7 l

Pierre Loeper
Literary Translator
1898–1980

Pierre Loeper, literary translator, typical Paris Latin
quarter scholar. Translated Anatole France, Marcel

– Marcel Proust, Sodome et Gomorrhe.
Translated Proust's Sodom and Gomorrah

MDA

Goró Lajos

A "Palkó" ló megallt a tornac elött.Goró Lajos rajza.Repr.

Vas.Ujs.1893.40.évf. 266.1.

MDK

Goró Lajos

"Omár bég egy vakmeró ugrással leszökött a magasból" c. rajzának repr. /Jókai Mór: Nazli-Hánem Egyiptomi herczegnó c.elbeszéléséhez./

Vasárnapi Ujság 1893. 40.évf. 2.sz. 19.l.

MDK

Goró Lajos, illusztr.

Jókai Mór: Egy magyar nábob. Bp. 1894.

Hevesi József: Hamis gyémántok. Bp. 1887.

Jakab Ödön: Árgirus. Tündérmese. Bp. 1895.

Szomaházy István: Az ujság. Bp. 1893.

Dr Szemlér Lőrinc gyüjteményének aukciója. Bp. 1936.
Könyvdiszek - Könyillusztrációk.
Árv. Közl. 1936. 5. k. sz. 69. l.

MDK

Goró Lajos, graf.

Két illusztrációja "A parasztkirály" című történeti regényhez a 16. sz.-ból. /Irta: Zigány Árpád/. Repr.

A Vasárnapi Ujság reglnytára. 1902. 5.sz. 17.1.

mdk

Goró Lajos

rajzaival jelent meg Jakab Ödön Nádasdy dijjal jutalmazott ebeszélő költeménije: Argirus.

/. Srodalom. Argirus
Pestmegyei Hirlap 1894, 62. sz 2. l

mcdk

Goró Lajos

illusztrálta Büttner Lina vasát
magyar-történetek - a Vasárnapi ujság
jan 15.-i számában

/. Szodalom és művészet
Pestmegyei Hirlap 1893. 8. sz jan. 18

melk

Goró Lajos

„illusztrálta Vargha Gyula versét az Év kezdetén" c-t a Vasárnapi lyság
"jan. 8. számában.

Szodalom és Művezet
Pesten. Hirlap 1843. 5 sz jan 11. 2 l

mdk

Gorò Lajos

illusztrálta Mikszáth Kelbeszeleset

„A lublói ember", a Vasárnapi Ujság ápr 30-i számában

1. Irodalom és művészet

Pestmegyei Hirlap 1893. 51. sz. máj 5. 2 l

mdk

Goró Lajos

illusztrálta, Gonda Dezső írását.
a Vasárnapi lyság febr. 19.-i számában.

/. Irodalom és művészet

Pesthegyi Hirlap 1893, 25. sz febr. 26. 2 l

MDK

Goró Lajos

A király megérkezése a Műcsarnokhoz c. rajza.
Repr.

Vas.Ujs. 1886. 46.sz. 741.l.

MDK

Goró Lajos, graf.

Szilveszter estéje. Rejz
Repr. a 8.oldalon.

Vasárnapi Ujság. 1903 1.sz. 50.évf.

MDK

Goró Lajos festő

Jankó János arcképe Goró Lajostól

Petr EM magy művészarcképek[redacted]. 5 l.

Goró Lajos, grafikus

Müvészet, III., 19o4. 117-118.

A.: Goró Lajos.

MDK

Goró Lajos

Kellemetlen szomszédság, repr.

Uj Idők 1903. IX. 17. sz. 395.l.

MDK

Geró Lajos

Farsangi estély, rajz, repr.

Vasárnapi Ujság 1899. 6.sz. 89.l.

MDK

Goró Lajos

Ólomöntés szilveszter estéjén, repr.,rajz.

Vasárnapi Ujság 1898. 1. sz. 13.1.

Goró Lajos

Illusztráció Mikszáth Kálmán „A főispán vendégei" c. elbeszélésének, a Vasárnapi Ujság okt. 29-i számában.

(említve)

Pestmegyei Hírlap, 1899 45. szám, 5. lap

Goró Lajos

Halottak napja Budapesten, a kerepesi úti temetőben.

Rajz a Vasárnapi Ujság okt. 29-i számában.

(emlitve)

Pestmegyei Hirlap. 1899 45. szám, 5. lap

Goró Lajos

M. Béla király temetése c. rajzot a Vasárnapi Ujság 1898 okt. 30-i számában jelent meg.

(említve)

Pestmegyei Hirlap, 1898 44. szám, 11. old.

Gará Lajos

Rajcainé) szeptodukcsi
a Vasárnapi Ujság április 8.
számában (emlitve)

Pestmegyei Hirlap 1900 ápr. 15. 7 old.

Goró Lajos

Rajzainak reprodukciói a Vasárnapi Ujság 1900 ápr. 22. számában (emlitve)

Pesthmegyei Hirlap. 1900 ápr. 29. Sold.

Gonó Lajos

Rajzainak) szerkesztőségi a Vasárnapi Ujság 1900 évf. 29. számában (említve)

Pesti Hirlap 1900 máj. 6. Szerk.

MDK

Goró Lajos

Ólomöntés szilveszter estéjén. Goró Lajos rajza.Repr.

Vas.Ujs. 1898. 45.évf. 13.l.

Gorá Lajos

Rajzai a Vasárnapi Ujság
1899 dec. 31- számában (emlitve)

1900
Pestmegyei Hirlap, Jamin 7. Boldoe

Goró Lajos

Rajzainak reprodukcióia
Vasárnapi Ujság 1900 ápr. 1.
számában (emlitve)

Pestmegyei Hiklap 1900 ápr. 8. 8 old.

Gorb Lajos

Rajzainak reprodukciója

Vasárnapi Ujság 1900 márc. 25.
számában (antikva)

Pesthegyei Hirlap 1900 ~~márc.~~ ápr. 1. 7 old.

Gorá Kajos

Rajzainak reprodukciói a Vasárnapi Ujság 1900 márc. 18. számában (emlitve)

Pestmegyei Hiklap 1900 márc. 25. 9old.

Gorá Lajos

Rajzainak reprodukciói a Vasárnapi Ujság 1900 márc. 4. számában (emlitve)

Pestmegyei Hirlap 1900 márc. 11 8 old.

Garó Lajos

Rajzainak) szerkesztőbi a Vasárnapi Ujság 1900 feb. 18. számában ~~1900~~ (emlitve)

Pesthmegyei Hirlap 1900 feb. 3 5. 8. oldal

Garó Lajos

Rajzainak szerkesztőbi a Vasárnapi Ujság 1900 jan. 28. számában (emlitve)

Pesti Hirlap. 1900 feb. 4 9. oldal

Goró tajos

Rajzainak reprodukcióia a Vasárnapi ujság 1900 feb. 12: számában (emlitve)

Pestmegyei Hiklap 1900 feb 18
8. oldal

Garó Lajos

Rajzainak reprodukcióját közli a
Vasárnapi Ujság 1900 jan 21. számai
(emlitve)

Pestmegyei Hirlap 1900 jan 28 9old.

Goró Lajos

Rajzainak) szerzeménkiójáró törlik

Vasárnapi ujság 1900 jan. 14.

náma (emlitve)

Pesturegyei Hiszlap 1900 jan. 21. 9 old

Gavá Lajos

Rajzainak reprodukciói a Vasárnapi Ujság 1900 jan 7. számák (emlitve)

~~Kees~~ Pestmegyei Hirlap 1900 jan 17. 8 old.

Gorb Lajos

Rajzaival reprodukcibi a Vasárnapi
Ujság 1900 jun. 17. számában
(emlitve)

Pesthegyei Hirlap 1900 jun. 29. Sold.

Goró Lajos

Rajzainak reprodukciói a Vasárnapi Ujság 1900 jun 3. számában (emlitve)

Pestmegyei Hirlap 1900 jun. 10. 8 old.

Goró Lajos

Rajzainak reprodukciói a Vasárnapi Ujság 1900 máj 27. számában (antitre)

Pesthegyei Hiklap 1900 ~~máj~~ junius 3. 9 old

Goró Lajos

Rajzainó) reprodukciói
a Vasárnapi Ujság 1900
máj. 20. számában (emlitve)

Pestmegyei Hirlap 1900 máj 27. to old

MDK

Goró Lajos, graf.

egy szemtanu genfi vázlata után rajzolta meg azt a jelenetet amikor Erzsébet királyné halálos sebével hajóra szállítja, a födélzeten kisérői és az utasok legnagyobb rémületére összeesik.

Képeinkről.
Vasárnapi Ujság. 38.sz.1898. 45.évf. 661.l.

Goró Lajos

Illusztrációk Mikszáth Kálmán „Az öregek" c. novellájához a Vasárnapi Ujság febr. 12-i számában.

(említve)

Pesti Napló, 1899 10. szám, 7. lap

Goró Lajos

Illusztráció Fóthi Mór „Szép angyalka" c. elbeszéléséhez a Vasárnapi Újság jan. 15-i sz.-ban.

(említve)

Pesthegyi Hírlap, 1899 4. szám 9. lap

Goró Lajos

„Királyi tetemek a ravatalon" c. rajza a Vasárnapi Ujság okt. 23-i sz.-ban jelent meg.

(említve)

Pestmegyei Hirlap, 1898 44. szám, 11. lap

Goró Lajos

Egy genfi szemtanú vázlata nyomán megrajzolta azt a jelenetet, mikor Erzsébet királyné a „Genève" hajó fedélzetén összeroskad.

(említve).

Pestmegyei Hírlap. 1898. 39. szám, 9. lap.

MDK

Goró Lajos

Gaál Mózes: "Hűséges mind a sirig" c. történeti elbeszéléséhez a rajzokat Goró Lajos készitette.

Vasárnapi Ujság, 1903. 50.évf. 836.lap

MDK

Goró Lajos

Bulwer: Pompéji pusztulása c. regényét az ifjuság számára átdolgozta Gaál Mózes. A könyvben a rajzokat Goró Lajos készitette.

Vasárnapi Ujság, 1903. 50.évf. 836.lap

Góró Lajos 1864-1904

Sétányon, vizf.

Műk. és Régiségkereskedelmi Váll. IX. Művészeti aukció. Bp. 1948. 11 l.

M.D.K.

Goró

Máriaffi Dávid: "Vásárolt szivek" c. regényét illusztrálta, -közli az "Irodalom" c. rovat.

Magyar Salon, Bp. 19ol. január
835. lap

Goró, graf.

igen szép rajzai a 13.füzetben.

Az osztr.-magy.monarchia irásban és képben. -
Vas, Ujs. 1901 33.sz.48 évf. 536.l.

M. DK.

Goró Lajos
festő

is illusztrálta az „Osztrák-magyar monarchia írásban és képben" c. művet.

÷ lyság és könyv illusztrálás Magyar-országon.

Grafikai Szemle 1909 évf. 5 sz. 103 l.

Grafika, könyvdiszités
Jókai Mór Magyar nábob jubileumi diszki-
adás illusztrációi, Goró Lajos

Müvészet, III., 1904. 117-118.

A.: Goró Lajos.

M.D.K.

Goró Lajos /1864-1904/

560. Szilágyi Dezső ravatalon. Ceruzarajz. 40x34 papir.

Elveszett./Parlamenti Muzeum/

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. V. füzet. 38. l.
MUMOK. Bp. 1952.

MDK

Goró Lajos

Szélvihar, tuss

Játszó gyermekek, tuss

Arv.Közl. 1929.jun. 4.rk.sz. 19.1.

Goró Lajos M.D.K.

Bp.19o1.

A Podragu-tó. Szövegközti illusztráció Váró Ferenc: Fogarasmegye c.cikkéhez. id.mü 39o-4o8.p.

Szign. nélk. - Morelli G.F.i.

-- rajza után egyszinü fametszet. Készült Morelli Gusztáv müintézetében. M.Kir.Állny.

O.m. 2o.köt. Bp.19o1. Magyarország VII. 393.p.

Goró Lajos M.D.K.

Bp.19o1.

A Nagy-Királykő. Szövegközti illusztráció Váró Ferenc: Fogarasmegye c.cikkéhez. id.mü 39o-4o8.p.

Szign. Goró. - Morelli G.F.i.

-- rajza után egyszinü fametszet. Készült Morelli Gusztáv müintézetében. M.Kir.Állny.

O.m. 2o.köt. Bp.19o1. Magyarország VII. 395.p.

Goró Lajos M.D.K.

Bp.19o1.

A vöröstoronyi szoros. 13 x 19 cm. illusztráció Schullerus Adolf: Szebenmegye c.cikkéhez. id.mü 433-451.p.

Szign. Goró L - Morelli G.F.i.

-- rajza után egyszinü fametszet. Készült Morelli Gusztáv müintézetében. M.Kir.Állny.

O.m. 2o.köt. Bp.19o1. Magyarország VII. 435.p.

Goró Lajos M.D.K.

Bp.19o1.

A Zenoga-tó a Retyezáton. Szövegközti illusztráció Téglás Gábor: Hunyadmegye c.cikkéhez. id. mü 544-568.p.

Szign. Goró - Morelli G.F.i.

-- rajza után egyszinü fametszet. Készült Morelli Gusztáv müintézetében. M.Kir.Állny.

O.m. 2o.köt. Bp.19o1. Magyarország VII. 545.p.

Goró Lajos M.D.K.

Bp.19o1.

Kolczvár romjai. Szövegközti illusztráció Téglás Gábor: Hunyadmegye c.cikkéhez. id.mü 544-568.p.

Szign. nélk. - Morelli G.F.i.

-- rajza után egyszinü fametszet. Készült Morelli Gusztáv müintézetében. M.Kir.Állny.

O.m. 2o.köt. Bp.19o1. Magyarország VII. 565.p.

M.D.K.

Goró Lajos
festő

560.) Szilágyi Dezső ravatalon
Parlamenti Mur.

Egyéb kórtalajon szerből elveszett műtárgyak jegyzéke.
Budapest, 1952.

38 l.

Góró Lajos

rajzoló MDK

Buják várának képe.

/Ismeretlen metsző fametszete Goro L. rajza után/

156.o.

Genthon:Nógrád. 1954.

Goro Lajos

rajza:

/ Hollókő várának képe
ismeretlen mester fametszetében jelent meg az " Ország-Világ" 1885. 10 sz. 157. o.

Genthon:Nógrád. 1954.

219.o.

MDK

Gerő lajos, graf.

Rajza: Szilágyi Dezső a képviselőházban beszédet tart. Repr. 495.l.

Vas.Ujs. 19ol.48.évf. 31.sz. 495.l.

Goró Lajos

méltatlanul elfelejtett kitűnő ujság-
rajzoló.

Budapest Enciklopédia: Tóth Endré-
ne. Budapest, 1970.

1851

MDK

Goró Lajos

A király és kisérete a hadgyakorlaton, rajz, repr.

Vasárnapi Ujság 1893. 38. sz. 638.1.

mdlk

Gorocz Szücs Tanos

1755-ben

szücsélmester

Horváth Loltán: Egy Mezőváros Éles Spara
Nagykőrös 1943. 99. l.

MDK.

Gorol Edward

Kiállitásának hirdetése /Lengyel Kultura/

a

Magyar Nemzet 1965.márc.28-i számában.

lap -

MDK.

Gorol Edward

Kiállitásának kritikája

Magyar Nemzet 1965 márc.31. lap -

Gorol Edward, évemművész

Berecz András festőművész mondja: a sóstói művésztelep résztvevői szétviszik hírünket a világba. Örömmel nyugtáztuk Gorol Edward és Praxmajer Anna sóstói érmeit a lengyel éremművészeti kiállításon.

Tóth László: A Munkácsy-díjas szobrászművész
Kelet-Magyarország, 1983. okt. 8.

Gorond (Bereg m)

Gör. kath. templom

l.

Lebereglelkészségek

107, 108, 109. l.

KÖZSÉG (XI., LÁGYMÁNYOSI-UTCA 3.)
N: 259–356. PT. CSEKKSZÁMLA SZÁM 49.877

...iványi Gyula ..... úrnak / úrnőnek

...TCA ..... utca / tér 16 szám.

1/2 1

...ámlája a következőképpen áll:

...P ..... fillér.

...P ..... fillér.

...P ..... fillér. Intési illeték ..... P ..... fillér

...P ..... fillér.

...k egyházközségi irodánkban naponta d. u. 4—8-ig
... csekkszámlánkon (bianco befizetési lapon).
... a kézbesítéstől számított **15 napon** belül, **szóbeli**

98

69. Gorond, g. k. fatemplom.

1733. „linguam secundum ritum ipsorum commodo provisum". (O. L.; C. P. D. A. 1733. jan 26.)

1747-ki összeírásban Gorond nem szerepel.

1839. „. . . cum Eccl. Lig. ad S. Michaëlem Archang." (Schem. Munk. p. 48.)

1891. még áll a fatemplom, de már kőtemplomot kezdenek építeni. (Schem. Munk. p. 20.)

Lásd még: Lehoczky IIIb. p. 271.

(Bereg m.)

Domfacép -

r a t | Figyelem

Sürgős | Felhivás

Budafoki-út 29.

ok)

nagymennyiségü uradalmi boraim, és
m. Olcsó utcán áti árak.

ÖRÖK:

2.60

3.60

N ÁT.

Kisüsti pálinkák,
Gschwindt likőr és
Dréher Rum
különlegességek.

DRÉHER SÖRÖK
állandóan kaphatók

Kis szóda 8, nagy szóda 16
Kristályviz, Harmatviz 20

Tisztelettel

Wiener Gyula
korcsmáros

Gorondi János, építész

a Műcsarnokban vasárnap zárul „A műhelynumbák a weimari Bauhausban" c. kiállítás. – a Bauhaus hagyományát ápoló magyar mai fiatal építészek és képzőművészek csoportjának néhány tagjával, Gorondi J., Horváth S., Salt P. – rel. jártra végig a Műcsarnok kiállítását Uri Endrénné, a kiállítás rendezője,

Szombat délelőtt

1977. jún. 4. Petőfi 10.00

M.D.K.

Gorondy István épitész

ápr. 8-ám váratlanul elhunyt

H alálozás

Magyar Nemzet 1966. ápr. 17. 6.1.

17. 6.1.

Gorondy István építőmester

Bpest, Elektromosmüvek, Sportegyl.

Tér és Forma, 1933 VI. 289

MDK

Gorondy-Novák Jenő akadémikus

Ceruzarajzai. Négy repr.

Ludovikás Levente 1935.XIV.évf.

Goroš Márton (Martin), dalmát építő. Sebenicoban született és a XV. század elején élt. A sebenicoi quadernák szerint 1415-ben Cipilo Gergely és Mihály mesterekkel egyetemben a sebenicoi városi falat építette, mely a templom ajtajától a városi tér körül a régi falig vezetett.

Kukuljević-Sakcinski, Ivan: Slovnik umjetnikah jugoslavenskih. Zagreb, 1858—60. 105. l.

Goroš Márton (Martin)

dalmát építő

L.

Szendrey - Szentiványi

~~588.~~

590. l.

T. 271.

vasok vágtatnak, mig balra a fa közee láthato. Felirata fölül balra kü-

ESERCITO
O IL COMMANDO
ONTE DI SOVCHES
NEVHEVSEL
PENSIERO D'
R IL DETTO NEVHEVSEL
ASCIATO PER
A MDCLXIIII.

A. Quartiero del Generale és beVanguardia.

30.4 : 38.3 cm.

Gorove János Lázár

festő

Erdélyből, 1826-ban 29 éves

Sz. 1797.

Gorove János Lázár, festő, Erdélyből, 29 éves korában, 1826 nov.-ben iratkozott be és 1828 tavaszáig a tört. festészet és rajz szakosztálynak hallgatója volt.

lásd Fleischer Bées 46. l.

Gorove Jaúos

szül. Heves, Siebenbürgen

29 éves

1826

Bècsi akadèmia
jh zy

Karpereczn brouzból V. 172

Gerovc Johan. Lazar

aus Siebenbürgen

29 J. alt.

1822-23.

Bécsi akadémia
könyv

~~Bodrog h. n. II. 192~~

Gortán (Gordtann) János, nyitrai születésű ötvöslegény. 1835—40-ig Pozsonyban Schier Antal Lajosnál (l. o.), majd Lehmann Illésnél (l. o.) tanult. Az utóbbi szabadította fel 1840 okt. 18-án.

Mihalik József: Háromszáz év a pozsonyi ötvösség történetéből. *Múzeumi és Könyvt. Ért.* 1911. 144, 148. l.

Gortan János

Gortan, Johan, pozsonyi ötvösinas

V. 148.

Mur. és Kil. Eit.

Laid

Gordtann

alatt is

Gortan (Gordtann) János

ötvöslegény

L.

Szendrey – Szentiványi

590 L.

Érsekujvár.

Az előtért a vár látképe
dig Nyitra városának tornyai

NEVHAVS

jobbra: 55.

magyarázó szövegének kezdete:
Bisch: Statt Nitria.

Szines Rm., mér. a v

M.D.K.

Gorovics Tamás, cseri kőműves

neve a városi adóösszeírások
1785-ös kötetében fordul elő

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó,

332. old.

GOROVICS János egri kőmüves. Az adóösszeirás
egy izben emliti Egerben az 1785. évi kötetben.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit

Gorse Gábor

MDK

szerepelt a gyár Képzőművészeti Körének kiállitásán.

Akt grafikája

Cseke Sándor: Kiállitáson.
Megafon. 1962. nov. 30.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Natella Gorszkaja, szovjet
1984 ÁPR grafikusművész

NAGYVILÁG

1021

Natella Gorszkaja (Szovjetunió): Radnóti-illusztráció

nletjér
egy t
em ve
den je
lassan
embe
jon h
áros
s aku
ret n
gyis a
sztro
om
ék),

Dél-Afrikába helyezte a történetet, abba a korba, amik
Johannesburg pedig a világon se volt. A cselekmény
egyszerűbben úgy lehet érzékeltetni, ha mindenkit me
Jakab-kori drámát, a XVII. század második évtizedéből,
ő százféle bonyodalommal. Ezt aztán kétszázhetven év
elbeszélésben valószínűtlen elemekről nem beszélhetünk,
anattól kezdve nyílt kártyákkal játszik, s bevallja, hog
rja felhasználni. Legvégül, mikor hagyja, hogy két szer

Gorszky János
nyomdász

Tervezési: levélfej, reklámlap. ábrák
184. lapon.

– Följegyzéseink. Szedésmellékleteink

Grafikai Szemle 1937 évf. 8. sz. 195 l

mDk

Gorszky János

nyomdász

Tervezési: Grafikai Szemle, 6dil reklám, Óra reklám, 109, 113, 115.- lapon

Ábrák

÷ Följegyzések. Mellékleteinket

Grafikai Szemle 1938 évf 5 sz 120 l

m. DK

Gorszky János
nyomdász

tervezése: "Jelmezkölcsönző" kirdetés
Ábra a 42." lapon.

– Följegyzések. Mellékletenik

Grafikai Szemle 1939 évf 2 g. 50 l

MDK

Gorszky Károly é.m.

Épitő Ipar, 17. sz. 191o. ápr. 24. 184 1

Ø Gortva Antal

1872/73 - 1874/75.

Ferképzőintézet

86. l.

szelben, aztán Gentb dol-
gozott a spanyol nára.

M D K

Gortvay A.

Tájkép, olaj

Szent-György-Czéh XL. Aukc. A Gyüjtő. VII. évf. 7. sz. 1918 máj. 199 1.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

FEJÉR MEGYEI
HÍRLAP

1967 MÁR 26

Gortva Katalin

...anor legvakítóbban világított.

1021

Gortva Katalin rajza.

ügyeletes [illegible]
tott, hogy az egyik gyerek üveggel fejbevágta a másikat. Amaz ájultan rogyott össze... Az igazgató behivatta a szülőket.

— Az év elején beírtuk az ellenőrzőbe: a balesetek elkerülése végett csak műanyag edényben lehetett teát, vagy kávét hozni az iskolába. Ezt a kedves szülők is aláírták — mutatott az igazgató a fiúk ellenőrzőjére. S most mégis üveg okozott balesetet.

— Ki emlékezhet mindenre? — méltatlankodott az apa. — Ami a gyerekekkel az iskolában történik, azért én nem lehetek felelős.

*

E két példa — eléggé súlyos példa szerint, tehát ki a felelős?

A dolgozó szülőknél a felsőosztályos gyermekek önállóan mennek az iskolába. Este azonban mindkét szülő otthon van! Ha nem is állandóan, de időnként a gyermek táskáját, zsebeit, főként az apa átnézheti. Ha ezt megteszik, nemcsak a

ILL

A fáraók sírjában l
felbecsülhetetlen érték
között ott vannak az illa
szerek is. Valószínűleg sokan emlékeznek még egy király-sírnak használt egyiptomi hajó felfedezé-re, amelyben több, mint 2 ezer év után is érezhető volt az ott talált parfüm illata.

Az értékes illatok első nyersanyagai az illatos levelek és faanyagok valamint a gyanták közül az olibánum, a mirrha és a bensos. Ezek keverékét eredetileg kizárólag vallási célokra használták. Ünnepélyes alkalmakkor égették illatos füstjükért, ebből a gyakorlatból származik a francia „parfüm" szó (égés által).

A görögök bőven illatosították testüket, sőt, fürdés helyett illatos anyagokkal tisztították bőrüket. Hippokratesz, Galenus stb. — hivatásszerűen foglalkozott azzal, hogy a különböző illatanyagokat és kozmetikumokat az egészség szolgálatába állítsa. Feljegyzések bizonyítják, hogy a gazdag római asszonyok illatosították testüket, sőt a római borokat rózsával és ibolyával illatosították.

A középkor embere figyelmét „lelkének tisztaságára" fordította, így a kozmetika, s a test kultusza háttérbe szorult. A hajózás, a kereskedelem fellendülése folytán Kelet kozmetikai — és illatművészete az arabok útján Európába is eljutott. 1700-ban Jena Maria Farina — olasz vállalkozó — Köln városában elsőként készítette el a Kölnisch-Wasser-t, a mai elne-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

FEJÉR MEGYEI
HÍRLAP
Gortva Katalin
1967 SZEP 17.

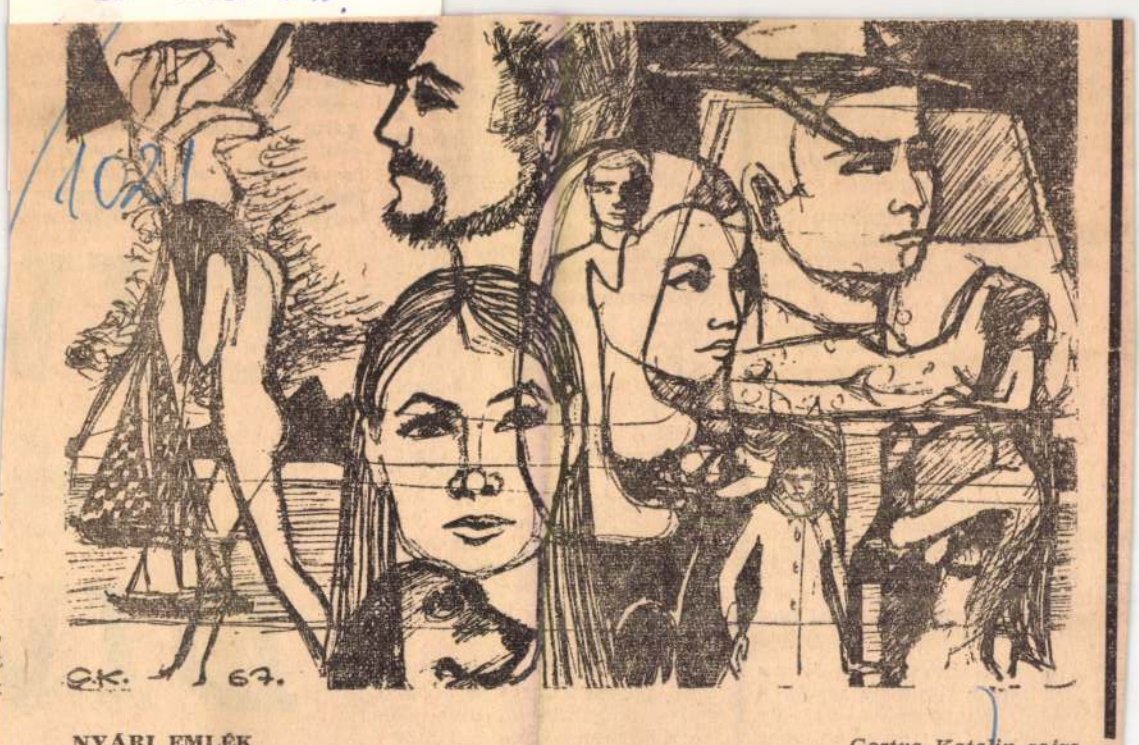

NYÁRI EMLÉK

Gortva Katalin rajza

lágnézeti-művészi igényesség vezette a veszprémi színházat a klasszikusok értelmezésében, a miskolci színházat Sándor Iván: Tiszaeszlár és a Szegedi Nemzeti Színházat Salamon Pál: Méz a kés hegyén darabok színrevitelében.

Ez a törekvés gyakran hiányzik még színpadjainkról: leginkább csupán egy-egy bemutató erejéig él, melyet aztán elfeledtet esetleg a következő produkció igénytelensége. A mostani évadnak ezt a világnézeti-művészi igényességet kellene erősítenie, kiépítenie az egész szezont átfogó játékstílussá. Hiszen a szocialista forradalom ötvenedik évfordulóját is csak úgy tudjuk méltóképpen művészi szinten köszönteni, ha nem csupán egy-egy játékban csillantatjuk meg a művészi jelleget — az évad egészének íve alakíthatja ki az igazi tartalmi hatást.

Lehet, hogy sokat kíván a kritikus, de erről a színház tehet: miért ígért oly sokat a mostani évad sikereiben rejlő törekvéseiben.

A. M.

jegyzem fel a következő adatokat:

Az egyetem elvégzése után Jelena Alekszejevnának javasolták, hogy dolgozzon a minisztériumban. Elfogadta a javaslatot és a minisztérium tervezőirodájában kezdte tevékenységét. Nem sokáig maradt itt, jelentkezett Magnyitogorszk építésére, ahol kiváló munkájáért magas kitüntetésben részesült. Közvetlenül a Nagy Honvédő Háború előtt hatalmas tapasztalattal a birtokában a Kohó- és Gépipari Minisztériumba került, az energetikai igazgatóság vezetője lett. Tevékenységét önzetlenül, fáradhatatlanul végezte, ezt jelzi a nagy kitüntetés, a Lenin-rend. Az újjáépítésért folytatott magasztos tevékenységéért másodszor is megkapta a Munka Vörös Zászló Érdemrend kitüntetést.

Ljucia Alekszejevna elnézést kér és kimegy a konyhába, hogy valami inni- és harapnivalót hozzon. Hiába is tiltakozom, nem lehet erről lebeszélni. Amíg ő a

zsonikidze nagyon becsülte anyámban, hogy a legnehe-

DIV
é
DIV

G
Gortva Katalin

Az Országos Béketanács gyermekrajz pályázatán

III. díjat nyert.

A székesfehérvári József A. gimnázium tanulója.
Tanára : M.Tóth István

Rajztanitás 1965. III. hátsó borító

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Gortva Katalin
FEJÉR MEGYEI
HÍRLAP

1961 SZEP 24.

1021

(Gortva Katalin rajza)

Őszi divat

Csak fiataloknak! Rózsaszín alkalmi kombinéruha, melyet a különleges nyakpánt és néhány, a saját anyagból készült gyönggyel hímzett szalag tart. A szoknya hosszát is gyöngyök díszítik.

S íme a nadrágkosztüm estélyi változata. Fémszálas lurex anyag. A kabátkát dupla vendéggombok fogják össze. A blúz tubusnyakú, mely alól dús redőkben bukik ki az anyag. Az együttest lapossarkú arany cipő egészíti ki.

(Gonda György felvétele)

Kulcsos gyere

GYEREKEK JÁTSZANAK a két épület közötti üres területen. Futkároznak, fogócskáznak. Elevenek, jó nézni kipirult, vidám arcukat. Az egyik kisgyerek nyakában függ valami. Nyakék?

— A lakáskulcs ez, azért kell a nyakamba kötni, mert másképpen elvész. Dolgozik ják be napközibe a gyermeküket. Mert: nem akar menni a gyerek.

— ÉN SEM AKAROK napközibe járni. Elsős koromban, amikor még kicsi voltam (most „nagy" másodikos), akkor jártam. De már nem akarok. Nem szerettem tavaly sem — mondja Gábor.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

FEJÉR MEGYEI
HÍRLAP

1198 ÁPR 1 3.

1021

Gortva Katalin

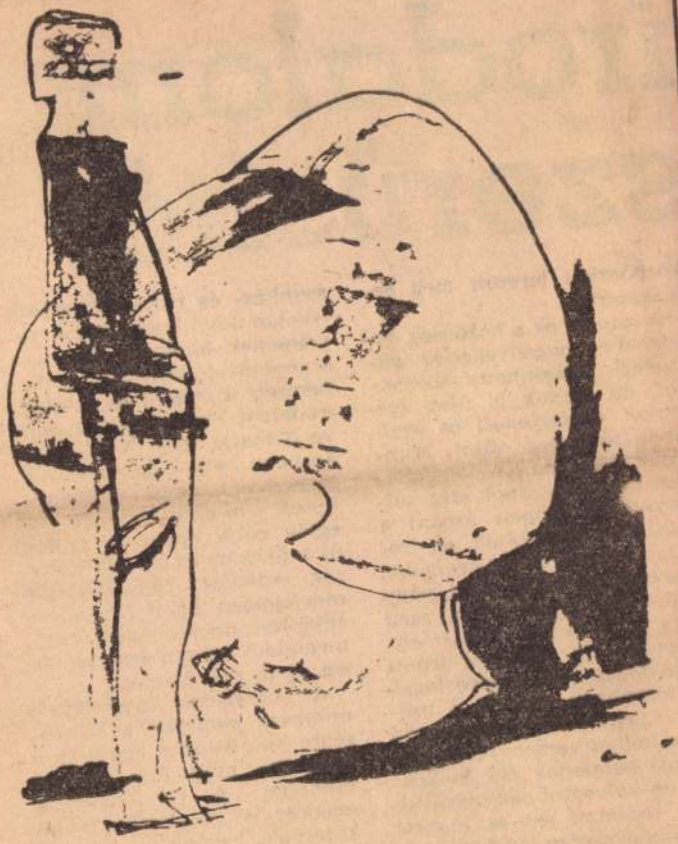

Gortva Katalin rajza

irodalom
szerűsítői

központjait teremti meg országszerte.

A színpadok a közönség újirányú és megnövekedett igényeinek köszönhetik sikereiket, de maguk is újabb igényeket ébresztenek és segítenek tudatossá válni. Munkájuk az irodalom tömegháttása szempontjából alig túlbecsülhető. Éppen azokat a rétegeket kapcsolják az irodalmi közműveltség áramába, amelyekhez eddig nem, vagy csak alig jutott el a szép vers, a jó próza. Közismert, hogy az új könyvek iránti érdeklődés felkeltésére legalkalmasabbak maguk a művek. Semmiféle propaganda nem kelhet versenyre az irodalmi színpadok élő és közvetlen szövegtolmácsolásával. Sok irodalmi est és matiné eredményessége mérhető már azon is, hogy a bemutatott írók, költők kötetei gyorsabban fogynak. Az új magyar próza mindinkább megáll a

munkás- és paraszthallgatók iskolán kívüli esztétikai nevelésének hatékony formája, s népművelő feladatát csak a nemzeti irodalom és a világirodalom klasszikusaira építve oldhatja meg. Nem volna azonban helyes, ha szem elől tévesztenék, hogy a klasszikusok megismerésének is egyik célja éppen a születő új művészet iránti fogékonyság erősítése. Nem teljesíti megfelelően hivatását az az együttes, amely nem juttatja megfelelő arányokban szohoz ezt az új művészetet.

A színpadok népművelő munkája nemcsak a közönségre hat. Minden együttes a kollektív kulturális munka műhelye. A jó közösség szakkör is, amelynek tagjai kutatnak keresik a készülő műsorokba illő verseket, elbeszéléseket, s a legjobb dramaturgiai megoldásokat. A látókört tágító, ízlésfejlesz-

Katalin

/1021

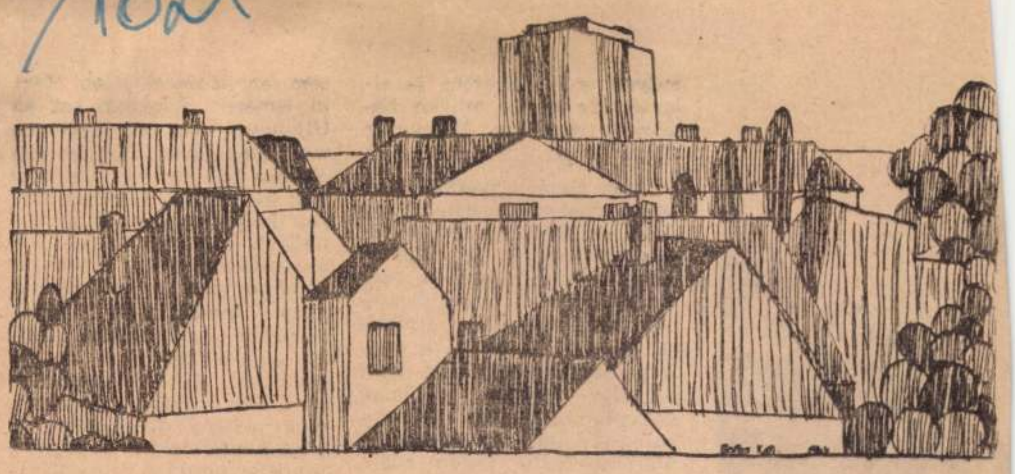

(Gortva Katlin rajza)

MAI GÖRÖG HUMOR

A szomorú férj

Ananiász, mikor felesége meghalt, igen szomorú volt, de gyorsan megvigasztalódott. Fájdalma alig múlt, mikor újabb súlyos csapás érte. Megbetegedett és megdöglött a tehene. Ananiászt ezek után már nem sikerült megvigasztalni.

— Hogyan lehet — kérdezte tőle barátja, Kosztász —, a feleséged halálát olyan könnyen kiheverted, és most, mikor a tehened megdöglött, bánatodban nem tudsz uralkodni magadon? Gondolkozz csak, barátom, feleséged többet ér, mint egy tehén? Főleg, ha olyan házias, jó kis asszonyka, mint a te szegény boldogult hitvesed volt.

— Hja — mondta elgondolkodva Ananiász —. Mikor a feleségem meghalt, sokan a faluból új asszonyokat ajánlottak nekem, de mikor szegény egyetlen tehénkém megdöglött, senki sem akart hozni még egy tehénfarkot sem...

Tengerparti séták

Papadopolusz Szalonikiben sétál a tengerparton és bánatosan sóhajtozik. Szembejön vele egy barátja, és megkérdi:

— Mi van, cimbora, miért vagy ilyen szomorú?

Papadopolusz végigtekint a tajtékzó tengeren, s kissé keserűen megjegyzi:

— Azért, cimbora, mert erről a helyről, ahol most állunk, esett be az első feleségem a tengerbe és ott pusztult szegény...

A barát megértően átöleli Papadopoluszt, és eképpen vigasztalja:

— Felejtsd már el, cimbora, hiszen most új feleséged van. Csinosabb, szorgalmasabb, mint az előző volt. Mi bajod van hát vele?

Papadopolusz szomorúan tekint hol a barátjára, hol a tengerre:

— Nem akar idejönni sétálni...

Az albérleti szoba

Pullopulosz albérleti szobát vesz ki Athénben. A lakás tulajdonosa még a beköltözés előtt kiköti, hogy megkívánja a teljes csöndet, nyugalmat. Egyúttal megkérdezi újdonsült albérlőjétől:

— Gyereke van?

— Nincs. Nőtlen vagyok, uram.

— Zongora, rádió, lemezjátszó?

— Az sincs!

A lakástulajdonos szemei gyanúsan kezdenek forogni:

— Akkor bizonyára játszik valamilyen hangszeren, vagy talán magával hozza kutyáját, vagy macskáját?

— Nincs uram semmiféle állatom és utálom a hangszereket. Egyet azonban mégis be kell vallanom, mielőtt beköltözöm.

A házigazdának torkában dobog a szíve és nagyot sóhajt:

— Hallgatom...

Pullopulosz enyhén elpirulva vallotta be:

— Mikor levelet írok haza a szüleimnek, a töltőtollam mindig sercegni szokott.

A börtönlátogató

— Hogyan nézhetem meg a híres Averoff-börtönt? — érdeklődik egy vidéki görög paraszt egy athéni járókelőtől. A kérdezett arca váratlanul felderül, s így válaszol:

— Nincs ennél egyszerűbb! Bemegy itt szembe az ékszerboltba, leemel a pultról egy aranygyűrűt és — garantálom — pár percen belül ott lesz...

Mennyit ér egy puszi?

Aszpaszia néni látogatóba érkezik unokaöccséhez, és mikor az idegenkedve elhúzódik tőle, így kísérli meg magához édesgetni a gyereket:

— Ha adsz egy puszit a nagynénének, kapsz tőlem tíz drachmát!

A gyerek tovább játszik bugócsigájával, majd megvonja a vállát és az ajánlatot így utasítja vissza:

— Dehogy adok, Aszpaszia néni! Ha engedek a mamának és megeszem délben a főzeléket, tőle többet kapok!

Görögből fordította:
Révész Mária

milyen erős, célratörő és ellenségeire nézve milyen halálosan veszélyes Vlagyimir Iljics Lenin.

Egész életét egyetlen gondolatcsoportnak szentelte, azt újból és újból revidiálva átgondolta, míg a legmegfelelőbb formát megtalálta számára. És most, mert Svájcban kell maradnia, semmisüljön meg az egész, a népfelszabadítás neki oly szent eszméje idegen hatalmak szolgálatába állítva ne valósulhasson meg. Az egyébként annyira reális Lenin egyik fantasztikus tervet szövi a másik után: hogyan juthatna haza? Nem lehetne bérelni egy repülőgépet és Németország vagy Ausztria fölött átrepülni? Azonban már az első emberről, akitől segítséget kér tervéhez, kiderül, hogy kém. Mind vadabb ötletek jutnak eszébe. Svédországba ír, adjanak neki svéd útlevelet, és hogy ne kelljen neki beszélnie, meg akarja játszani a némát. De az ébren eltöltött éjszakák után reggelenként mindig rájön, hogy álmai nem vihetők keresztül, de világos nappal is tudja: minél hamarabb vissza kell térnie Oroszországba, hogy vezesse a másik helyett azt a forradalmat, amely a munkások és parasztok valódi forroadalma. Vissza kell térnie minden áron!

Németországon át: Igen, vagy nem?

Svájcot Németország, Olaszország, Ausztria és Franciaország fogja közre. Németországon és Ausztrián át nem mehet, hiszen ellenséges hatalom állampolgára. Mégis arra a következtetésre jut, hogy Vilmos császár Németországától több segítséget várhat, mint Miljukov Oroszországától, vagy Poincaré Franciaországától. Németországnak még az amerikaiak háborúba való belépése előtt szüksége van az oroszokkal [illegible] minden áron

sem fényképészek jelen. Mert ki ismeri Svájcban ezt az Uljanov urat, aki szétnyomott kalapjában, viseltes felöltőben áll egy-egy csoportban és később csendesen keres helyet magának a vonatban. Úgy néznek ki ezek az emberek, mint a sok kiránduló, akik Jugoszláviából, vagy Romániából érkeztek Zürichbe, majd néhány órás itt tartózkodás után tovább indulnak. A svájci munkáspárt sem küldött képviselőt, csak néhány orosz érkezett, hogy kevés élelmet és jó szót, üzenetet küldjön velük hazájába... Néhányan még az utolsó pillanatban is vissza akarják tartani Lenинéket az „áruló lépéstől". De a döntés végleges és visszavonhatatlan. Három óra tíz perckor jelt ad a kalauz. És a vonat elindul a német határállomás felé. Három óra tíz perc — ettől az időponttól kezdve a világ-óra másképpen jár.

A leplombált vonat

Rengeteg lövés dördült a világháborúban, de egyik sem hordott olyan messzire, egyik sem volt olyan sorsdöntő, mint ez a vonat, az évszázad legelszántabb forradalmáraival telve, útban Svájcból Németországon keresztül Pétervárra, hogy megfordítsa a történelmet. Gottmadingenben új kocsiba szállnak be. Svájc és Németország határán a kocsinadlón egy krétavonás jelöli a semleges zónát: az orosz felségterületet. Két német tiszt kíséri őket. A vonat megállás nélkül rohan az éjszakában. Csak Frankfurtban támadnak rájuk hirtelen német katonák, akik hallották, hogy orosz forradalmárok utaznak a vonatban, és egyszer német szociáldemokraták kísérelik meg visszatántorítani az utasokat. De Lenin jól tudja, milyen veszélyt rejt magában, ha német területen csak egyetlen szót is vált németekkel.

Átlépik a svéd határt, és [illegible] éhezve ülnek reggelihez, [illegible] szokatlan svéd étel való[illegible] zínüleg csodának tűnik számukra. Végül elérik az orosz határt.

A lövedék becsap

Lenin első tette az orosz földön jellemző rá: azonnal újságot vásárol. Tizennégy éve nem volt Oroszországban, nem látja földjét, nemzeti zászlaját és katonáinak egyenruháját. De nem tör ki könnyekben, mint a többiek, nem öleli át a meglepett katonákat, mint az asszonyok.

Az újság! Az újság először! A Pravda, hogy meggyőződjék róla: a lap, hű maradt internacionalista álláspontjához. Aztán haragosan összegyűri az újságot. Nem, nem elég, még mindig a patriotizmus, még mindig nem a forradalmi nézetek! Itt az idő — érzi, — jó, hogy éppen most érkezett, hogy megváltoztassa a forradalom irányát. D eléri-e célját? Egy utolsó nyugtalan gondolat: nem fogja Miljukov már Petrográdban — akkor még így hívták a várost, de már nem sokáig — letartóztatni?

Barátai, akik elébe utaztak, már a vonatban vannak: Kamenyev és Sztálin, titokzatosan mosolyognak a harmadosztályú szakaszban, nem felelnek, vagy nem akarnak felelni.

De a válasz, amelyet a valóság ad, csodálatos. Amint a vonat a finn pályaudvarra megérkezik, a munkások tízezrei várják. Várják a számüzetésből hazatérteket, az „internacionalistákat". És amikor Vlagyimir Iljics Uljanov kilép a vonatból, az az ember, aki tegnapelőtt még a foltozóvargánál lakott, százak kezeit szorítja meg, és páncélautóra emelik. A fényszórók ráirányulnak, és a páncélautóról megtartja első beszédét. És nemsokára messzehangzóan felcsendül a „Tíz nap, amely megrengeti a világot". A lövedék telibe talált és szétrombolt egy birodalmat, egy világot.

(Fordította:
Schröder Erzsébet)

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

FEJÉR MEGYEI
HÍRLAP

1967 OKT 29.

Gortva Katalin

/1021

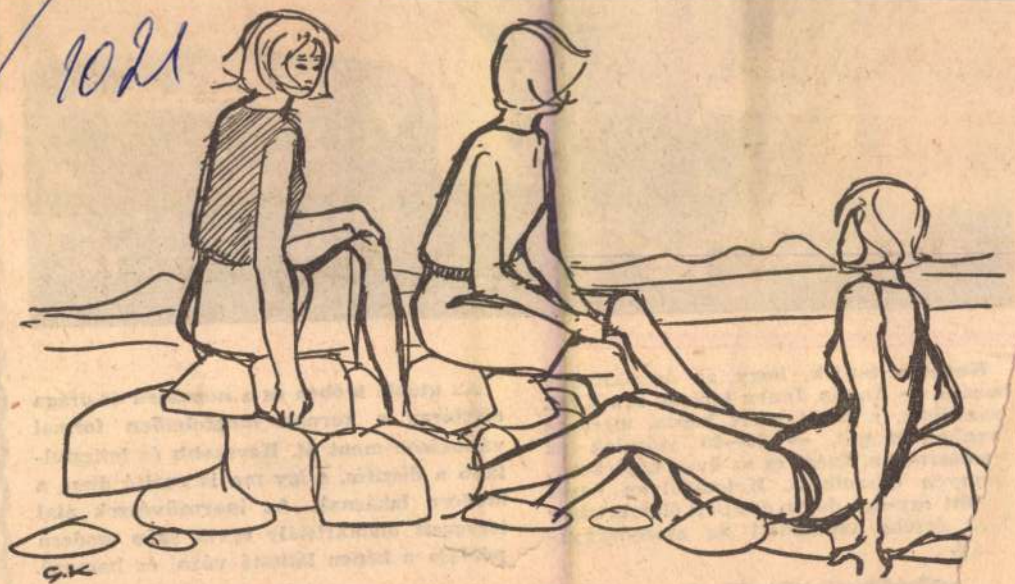

GORTVA KATALIN:

NYÁRI EM

Kevesen tudják, hogy az ólomkristály hazája, — Anglia. Innen terjedt el a XVII. században, s nevét azért kapta, mert az üvegben magas, — 20—25 százalék az ólomtartalom. Ezért ez az üveg képlékeny, könnyen csiszolható. Kétszázötven évvel ezelőtt egy-egy dúsan díszített ólomkristály váza értéke vetekedett az aranytárgyakéval.

Az utóbbi időben ez a népszerű és drága dísztárgy a kornak megfelelően formai változáson ment át. Kevesebb és letisztultabb a díszítés, s így ma is méltó dísze a modern lakásnak. Az iparművészek által tervezett ólomkristály egyik szép modern példája a képen látható váza, és hamuzó.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

FEJÉR MEGYEI
HÍRLAP
1967 FEB 26

Gortva Katalin

1021

(Gortva Katalin rajzai)

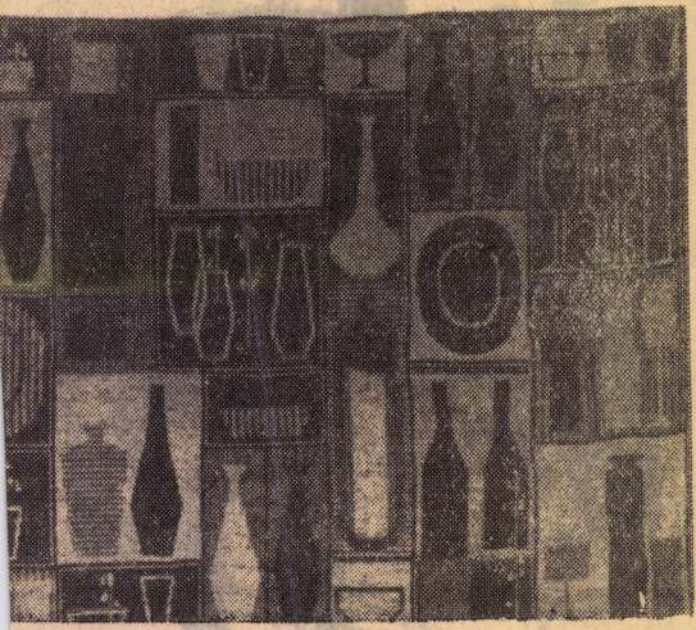

MAI SZEMMEL A HÁZASSÁGRÓL

I.
VÁLÁS

A téma — a házasság válsága — a levegőben van. Ankétok, viták, tanulmányok is tanúskodnak arról, hogy az „örök intézmény" nem úgy funkcionál, mint azelőtt, hosszú évszá- [illegible] hogy valamilyen lényeges változás — bom-

GORTVAI STEFÁNIA

Magyar Nemzet, 1990.dec.4. 8.p

— **A Magyar Képzőművészeti Főiskola** szeretné megörökíteni a II. világháború áldozataivá vált volt hallgatóinak emlékét, ezért kéri erre vonatkozóan a hozzátartozók, ismerősök értesítését a főiskola rektori hivatalába, 1062 Budapest, Andrássy út 69—71.). Eddig a következő volt hallgatókról tudunk: Balkó (Beyer) Vilmos, Bodó Aurél, Breznay Imre, Csergezán Sándor László, Dinnyés Károly, Dragon Zoltán, Drucker Dénes, Fazekas Sándor, Fülep Gábor, Gortvai Stefánia, Karay Kádár Gyula, Nagy Ödön, Péczeli Antal, Perjés András Miklós, Somlai (Scheich) Gyula, Strasser István, Szabados Jenő, Szikora Antal, Szin (Schwarz) György.

Gortvai Stefánia

II. é.

tanári nak

Ferkipzomfoisk vk

1935-36. 70. l.

A MAGYAR KIR. VALLÁS. ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISTERIUM
Műszaki ügyosztály

MÜEMLÉKEZ ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
111 1926 szám.
Ér.: 1926 év ápr. hó 15 n.

Gortvai Stefánia

Képzőm. főisk. kiáll. 1937

68. Gortvai Stefánia . . Csavargó

Tanár: Benkhard Á

Gorbai Stefánia

1938/39. tanév végén
középiskolai rajztanári
oklevelet kapott.

Elfogadott művészet-
történeti értekezése:

A vonalról, 4 r.

Ferképzőmfőiskévk
1937/39

183, 186. l.

Gortvai Stefánia

III. éves kőrépisk. tanárjel

Képzm. Fóisk. Évk.

1936/37. 74 l

Ferkèpzomfoiskèvk

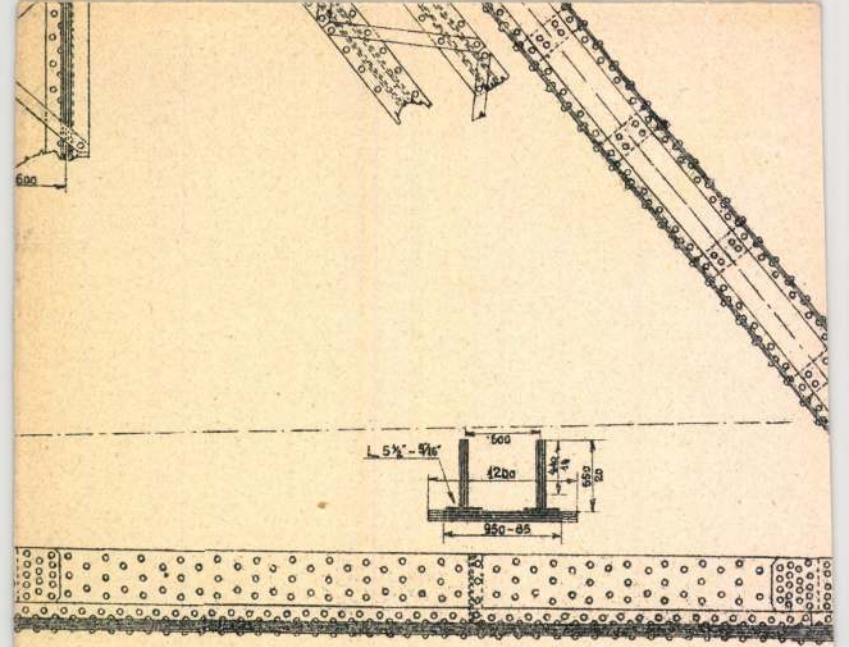

9000

Gortvay Stefánia

Vajda Marietta: Csengő tulipán. Singer és Wolfner. 192 lap. (Kötve 5.40). *Vajda Marietta* kedves könyve meséket tartalmaz. Az eredeti hangú, kedves és finoman szőtt mesékben a tündérmesék sajátos hangulata és a magyar népmesék ízes zamata szövődik össze. Az írónő nagy képzelőerővel a kis olvasók nyelvén mondja el a történeteket. Mindegyikből látható, hogy menynyire ismeri a gyermeki lelket. A kötet 21 mesét tartalmaz. A mesékhez szép rajzokat rajzolt *Gortvay Stefánia.*

(1942)

Gortvai Stefánia MDK

Csavargó

Műcsarnok 1937 Képzőm. Főisk. Kiáll.

Gervasi Cerdanis

Cervarço

a D. K.

GORTVAY Tibor építész

A Budakeszi út 32. sz. lakóház
átalakítása panzióvá (1930.)

Budapest műemlékei II. kp. 1962. 541.542.e.

Gerlvay Tibor
és Jedovszky Éva

a Táncsics M.u. 27.4. épület

helyreállitásának tervező épitésze

1948 ill. 1966

Magyar Müemlékvédelem 1971-72

Bp.Akadémiai Kiadó 1974. 72.old.

A VAS MEGYEI MŰVELŐDÉSI KÖZPONT

TISZTELETTEL MEGHÍVJA ÖNT AZ

» AMATOR ARTIUM 2003 «

ORSZÁGOS
KÉPZŐ- ÉS IPARMŰVÉSZETI
PÁLYÁZAT

VAS MEGYEI
ELŐZMÉNY-KIÁLLÍTÁSÁNAK
MEGNYITÓJÁRA,

2003. FEBRUÁR 5-ÉN, 17 ÓRÁRA,
AZ MMIK MÉDIUM GALÉRIÁJÁBA
- SZOMBATHELY, ADY TÉR 5. -

A KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA:

RASPERGER JÓZSEF

AZ MMIK MUNKATÁRSA

*

A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ:
HÉTFŐTŐL - PÉNTEKIG
FEBRUÁR 23-IG.

*

KIÁLLÍTÓ ALKOTÓK:

ÁGFALVI FERENCNÉ · BALASKÓ ÁRPÁD · BALASKÓNÉ SZKLADÁNYI ANNAMÁRIA · BARABÁS LAJOS · BODONCZINÉ KISGAZDA ILDIKÓ · BOROSS LÁSZLÓNÉ · DRÁVECZ ISTVÁN · FÁBIÁNNÉ DOMA EDIT · F. NAGY JOLÁN · GÁNGLI ORSOLYA · GORZA KATALIN · GUBA MARGIT · HUSTIKER ERIKA · KIRÁLYNÉ GÁSPÁR ANGELIKA · KOMLÓSI OTTÍLIA · KOVÁCSNÉ HARAGOS MÁRIA · KOVÁCS JÁNOS · KOVÁTS VIKTORNÉ SÜTŐ JÚLIANNA · M. KOVÁTS IBOLYA · LÁZÁR SZILÁRD · LENTE ISTVÁN · MÉSZÁROS LÁSZLÓ · MIZDA MÁTÉ · MOLNÁR GYULA SZILÁRD · MOLNÁR ILONA · MOLNÁR LAJOS · MURSITSNÉ CSÁFORDY ERIKA · NEMES ÉVA · NÉMETH PÁL · NÉMETH SZILVIA (SALLY) · ORBÁN PÉTER · PERINTFALVI ATTILA · PETŐ JENŐNÉ · SAVANYÓ MIKLÓS · SZABÓ LÁSZLÓNÉ BARKOVITS MARGIT · SZATMÁRY KÁROLY · SZÉLESINÉ MEZŐFI ÁGNES · TÖRÖK MÁRTON IBOLYA · VINCZE LÁSZLÓ

GORZA KATALIN

Gorzalgo Franciscus

budai szül. 1786. pesten polgárjogot nyert
ötvös mester

Budapest régiségei, a tört. muzeum évkönyve
XVII. 1956. évf. 294 l

D Gorzaleczky Ilona

[illegible]

l

Közlezrkiáll

1459. e

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

MDK

Gorzó Bertalan

Vizfestménye a tárlaton.

Képzőművészet, 1928. 8-9.sz. 86.lap

Gorzsás József, népi építőmester

Megemlítve.

Varga Gyula: Népi építészet Hajdú-Biharban 271-273

Élet és Tudomány, Bp. 1980. febr. 29. XXXV/9.

GOSCH, Friedrich, pozsonyi ávztalosmester

F. G., bürgerl. Tischlermeister, † 56 éves korában, 1845 május 4. (1845, 443 l)

Preßburger Zeitung
(Genthon)

MUTATVÁNYOK A NEMZETI SZÍNHÁZNAK GR. KEGLEVICH INTENDÁNS (1886—1894 ÉS 1898—1902) ÁLTAL SZERZETT KÜLÖNLEGESSÉGI KELLÉKRAKTÁRÁBÓL.

(914—958. sz.)

914. **Pálmatartó,** fehér alapon kékkel festett virágos arita porcellánból. Japán.
Nemzeti Színház kelléktára.

915. **Kulacs** porcellán, fehér alapon kék díszítéssel, kínai porcellán.
Nemzeti Színház kelléktára.

916. **Váza,** porcellán, színes festésű díszítéssel, Kína.
Nemzeti Színház kelléktára.

917. **Doboz,** korongalakú, rekeszes zománc (cloisoné), kék alapon sárkánnyal és virágdísszel, japán.
Nemzeti Színház kelléktára.

918. **Váza,** rekeszes zománc (cloisoné), kék alapon virágdísszel, japán.
Nemzeti Színház kelléktára.

919. **Váza,** előbbinek festett, színházi másolata.
Nemzeti Színház kelléktára.

920. **Tál,** kerek, rekeszes zománc (cloisoné), kék alapon színes virágokkal.
Nemzeti Színház kelléktára.

921. **Dohányzókészlet** (tálca, szivar, cigaretta és gyufatartóval) rekeszes zománc (cloisoné), kék alapon virágos díszítéssel, japán.
Nemzeti Színház kelléktára.

922. **Szobrocska,** cserép, színes mázakkal bevonva. Kína.
Nemzeti Színház kelléktára.

908. **Színlapkeret** az 1908-ban bezárt régi Nemzeti Színház külső faláról. Csavart féloszlopokon nyugvó, középen félkörben kiemelkedő párkányzattal. Barnára festett fa. Benne a Vár-színház 1890 október 27. színlapja a magyar színészet százados évfordulójának ünnepén tartott díszelőadásról.

Nemzeti Színház Múzeuma.

909. **Színlapkeret,** ugyanaz mint előbbi. Benne a Nemzeti Színház színlapja 1890 október 24. a magyar színészet százados évfordulójának ünnepén tartott díszelőadásról.

Nemzeti Színház Múzeuma.

910. **Színlapkeret** az 1908-ban bezárt régi Nemzeti Színház előcsarnokából. Oromzatán maszkos neoreneszánsz dísszel. Fehérre festett, részben aranyozott fa. Benne a Nemzeti Színház 1877 május 3. színlapja Lucca Paulina vendégfelléptével az „Afrikai nő" előadásáról.

Nemzeti Színház Múzeuma.

911. **Színlapkeret.** Ugyanaz mint az előbbi. Benne felirat: „A Nemzeti Színház játékrendje 1837—1843-ig dráma, opera, mutatvány és ballet; 1843—1876-ig dráma, opera, népszínmű és ballet (dráma és opera felváltva, népszínmű vasárnap), 1875—1884-ig dráma, opera és ballet, 1884-től dráma.

Nemzeti Színház Múzeuma.

912 **Plasztikus látképe** az 1912-ben lebontott Nemzeti Színház nézőterének 1885-ből. Színesre festett fa. Készítette Goschler F.

Nemzeti Színház Múzeuma.

913. **Tükör** az 1914-ben lebontott Nemzeti Színház egyik páholyából. Fehérre festett, két oldalán aranyozott leveles dísszel ellátott fakeretben.

Dr. Tóth László.

Höllr Nemzeti Szinh. Kiáll

Maximilian Eugen Goseau

mérnökkari alezredes. 1716-ban Budán jait az egén vár helynyzi felvételére vonatkozó megbízással. Bécsben ez ő terveitől tettek függővé a Hölbling-Prati-féle terveret elfogadását.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 214 kép.

20. l.

Dr. Goschy Béla

a miskolci Tiszai pályaudvar 1968-as ter vpályázatán III. díjban részesült 28.sz. pályamű ~~egyik építész-tervezője.~~ statikus tanácsadója

Molnár Péter: A miskolci Tiszai pályaudvar tervpályázata, 1968. - Magyar Építőművészet, 1969.2.sz. 3.l.

Patak Jenő

Goss Béla festő/19.sz./ tanulmányfője
a Képzőművészeti Társulat kiállitásán

Fővárosi Lapok 1870.I.IV.14.331.old.

Gossaert Jan

(Mabuse)

németalföldi festő

* 1465 körül

† 1541. Az antwerpeni festőcéh tagja volt, később Fülöp burgundi herceg szolgálatában dolgozott.

Magyar vonatkozású

mű

Kat. Lex

II. k. Bp. 1931.

207. l

Lásd még Mabuse alatt is

Katalógusadat

Gossaert (Mabuse) Jan

festő

XV – XVI sz.

1.

Orosz Zsigmond

Utazási emlékek. II.

k. Pest 1860. 34, 35. l.

36. l. 37

38, 39. l.

biedermeier-művészet, a mesternek e korszakbelii számottevő alkotása. Borsos József több képpel szerepel, azonfelül — ami ritka eset — egy rajzával is. Brodszky Sándor vonzó művészete is egy egész sorozatnyi képen jelenik meg előttünk, köztük a trauni tóról festett szép tájképén. Donát Jánosnak, a modern magyar képirás ősének itthon látható munkái között talán legkülönb a kiállitás két arcképe (84, 85.). Nitray (Stettner) Teréz képességeiről egy tájképe, Schwindt Károlyéról (l. *A Műbarát* 5. sz.) egy *névaláirásos* tája (egyetlen jelzett képe, melyről tudunk) ád fogalmat. A *modern magyarok* közül Benczúr Gyulát, Bihari Sándort, Deák Ébner Lajost («Mosakodás» cimü akvarellje ritka élettel teljes kis mű), a ritkán előforduló Gundelfinger Gyulát (Szinnyei-Merse Pál rokonát és buzditóját), Horovitz Lipótot (ifjukori önarcképét), Iványi-Grünwald Béla több nagyszerü vásznát, Latkóczy Alajost, ki képére, Fuger «Három grácia»-jára, mint különösségre, sőt a mi piacunkon ritkaságra: az amerikai Herzog Hermann és Trotter exotikus tárgyu tájképeire, id. Lieder Frigyes egy kiváló férfiarcképére (688), Maillol Aristide érdekes pasztelképére, Pettenkofen Szolnoki vásárára, Reiter F. L. szines genreképére (774), Stucknak a mester ismert festői előadásától teljesen elütő olajfestményére és O. van Thoren ökrös fogatára mutatunk rá.

Az aukciós anyag *miniaturái* között sok az értékes darab. Ilyen Daffingernek, Kärgling János Tóbiásnak, Kittner Patriciusnak, Peternek, Saarnak, Schornnak, A. Theernek egy-egy arcképe. A *rajzok* és *grafikai munkák közül* Liezenmayernek egy vázlatára (394), Pierino del Vaga tusrajzára, Fritz Thaulow szines rézkarcára szeretnők ráirányitani a figyelmet. Érdekes művelődéstörténeti kuriózum még ebben a csoportban Borsos Józsefnek egy 1876-ban készült szi-

MDK

Goseau /Gosseau/M.E.katonai mérnök

résztvett Buda ujjáépitésében 1686 után

Schoen Arnold:Buda épitőmestereiről töredékek, vázlatok I.Kik épitették ujjá Budát az 1686.évi romokból? Müvért 1957.VI.évf.4.sz.299.l.

Goseau Miksa Jenő gróf

mérnökkari alezredes
tevékeny részt vett az egész
ornag kulönböző erődítési
építkezéseinek munkála-
taiban. 1716-ban az egész
budai vár helyrajza fel-
vételének elkészítésére kapott
megbízart, amelyen erődi-
tési szempontból és igy került
neve kapcsolatba a budai
kir. palota építésével. Ő is
tervet készitett a belső
kiképzésről, mely elutott,
a Hölbling – Prati-féle fortits

Serverettől

Bánkirpal: 10–11. l.

Ez a Terv nem valomlt

KÖNYVBARÁTOK

KOSSUTH LAJOS-U. 18

ST 4. POSTAFIÓK 242

MAR... KÜLÖZHETETLEN

KESZÁRLÉTET DERMENTETTE 9.7 DEC. 19. A BUDAPEST 72

A RADIO ... IKAKA...

"Tp.Diar"

úrnak

BUDAPEST

-u.10.

s Bizottsága

úrnak

úrnőnek

Goscau

1.

Tanulmanyok Bpest II

104. 1.

összegezésére vonatkozólag. Azonossági vizsgálatokat végzett meg ezenkívül néhány Citrin (Vitamin P) készítménnyel. 1938 február

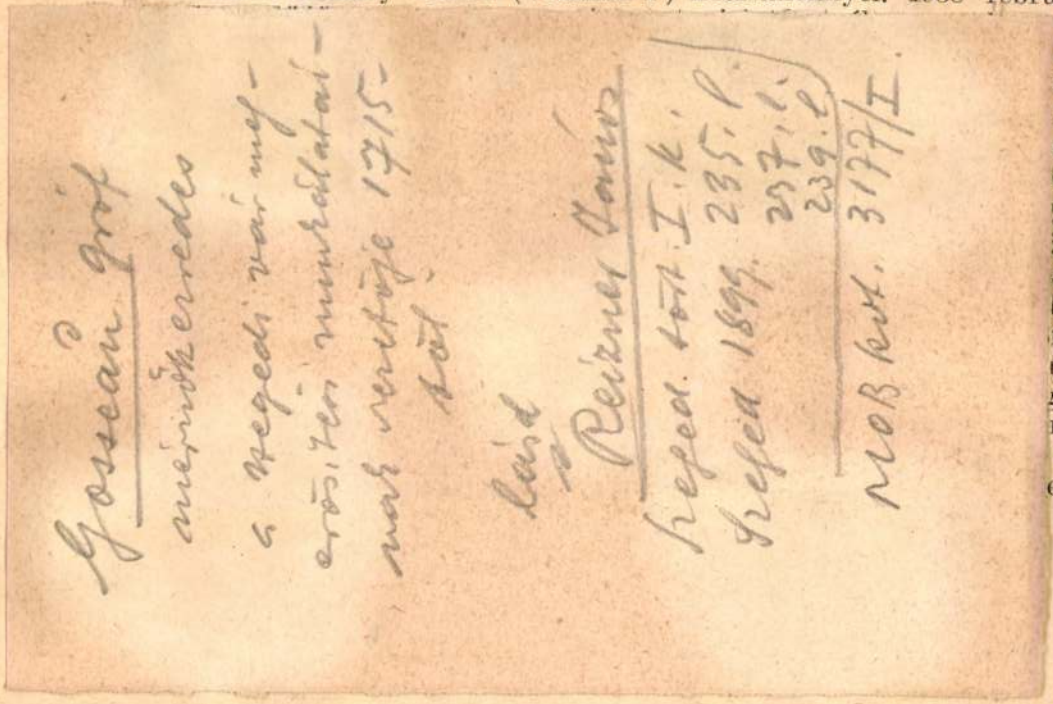

Dr. Tenk Béla (1912, Szekszárd, róm. kat.), pécsi egyetemi könyvtári foglalkoztatott diplomás (Holub professzor), 400 P belföldi kutató ösztöndíjjal gazdaságtörténeti kutatásokat folytatott. „A Sárvízcsatornázás története" címen készülő gazdaságtörténeti dolgozatának levéltári anyagát összegyűjtötte, illetőleg kiegészítette az Országos Levéltárban és Tolna vármegye levéltárában végzett kutatásaival. A kérdés irodalmának kimerítő tanulmányozása után „Tervek a Sárvíz szabályozására a XVIII. és XIX. századból" című tanulmány megírásán dolgozik. Kitért kutatásai kapcsán a XIX. század-eleji munkásviszonyok és mukabérek tanulmányozására is, a szabályozásnál nagy tömegben alkalmazott földmunkások bérviszonyaival kapcsolatban.

A szegedi tudományegyetem mathematika-természettudományi karáról:

Dr. Domján Anna (1910, Kúnszentmárton, róm. kat.), okleveles középiskolai tanár Szegedről (Győrffy professzor) 400 P belföldi kutatási ösztöndíjat nyert növénytani tanulmányok folytatására. A Duna—Tisza köze és a Kőrös—Tisza szög vízigombáival foglalkozva leírt 24 vízigomba fajt, amelyből 4 új faj és 1 új combinatio. A vizs-

Gosslet Gy.

MDK

/alépitményi/ mérnök

A II. világháboru után ahidépités terén szerzett érdemekt.

Dr. Mihailich Győző: A XIX. és XX. századbeli magyar hidépités története. Bp. 1960.

78.o.

Georg Gosmanmitsch,asztaloslegény

A győri asztalos és puskaagykészitő céh legénykönyvéből,1685-től:"Georg Gosmanmitsch Von ginns schiffter gesöll". 106.old

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII.században Adatok Győr város asztalosmivességének történetéhez 93.old

Arrabona,9.-Kantus János Múz.Győr,1967.-A Győri Múz.Evkönyve

GOSCH Adél
Brassó, ? – ?
festõ

Banner Erdély

birodalmi gyülésen II.
sitette a prágai püspök
tolfejedelmek ünnepén p
a prágai egyház metropo
Európa ekkor Verona vár
meit Rómára, a Péter-ut
napjának megválasztása
fejezésre juttatta az ú
tolhoz, akinek maga Kri
kőszikla...".

Adalbert alázatos eg
gába, szivében komoly
tora lesz. A városba g
a legkisebbek, a szegé

GOSZMANN Alajos Kártyafertő

Pest, 1844-1850

Kártyafertők Mo-on. [Kiáll. Kat]
Keszkemét, 1996

:yén György
i docens
:ártudományi
ikai Tanszék
Ó RENDSZEREK III.
ozat, III. évf.

x és integrált alkalmazása

optimalizálása az interaktív keresés

a az output szűkítésére vagy

torok együttes alkalmazásának
övelésére

nline keresés közben a keresési

n

n

tatásainak felhasználása

IRODALOM

M.D.K.

Gossmann György, ötvös

1836-ban lett mesterré, 1860-ban céhmester. Szerző a Deák-téri ev. templomban őrzött kelyhét képen is (1850) körli. Egyébként emeliti a mária remete templombeli két kegtárgát, a terézvárosi templom számára készült örökmécsesét (1845), a pesti Szt. Rókus-kápolna számára 1866-ban készített ezüst feszületét.

P.Brestyánszky Ilona: A pest-budai ötvösség a XIX. században
Budapest Régiségei, A Budapesti Történeti Muzeum Évk. XX.köt. 1966. Szerk. Gerevich László 210-211. old.

Gostelitz D./Daniel/.asztaloslegény
.--------

Győrnben 1674-1699 között megfordúlt asztaloslegé-
nyek jegyzéke származási hely szerint:"Hradeckralové
Csehorsz.:Gostelitz D." 122.old

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII.
században - Adatok Győr város asztalosművességé-
nek történetéhez 93.old

Arrabona,9,- Xantus János Múz.Győr,1967.-A Győri
Múz.Évkönyve

Gostelitz, Daniel, asztaloslegény

Győrben 1674-1699 között megfordult asztaloslegények jegyzéke: "Gostelitz, Daniel, Hradeckralové, Cseho. 1679". 116.old. 13.jegyz

Matári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII.században. Adatok Győr város asztalosmüvességének történetének. 93.old

Arrabona, 9.-Kantus János Múz. Győr, 1967.- Győri Múz. Évkönyve

Gostelitz, Daniel, asztaloslegény

Daniel gostelitz,asztaloslegény

A győri asztalos és puskaagykészitő céh legénykönyvéből,1675.től:"Daniel gostelitz Von Königkretz aus böhmen Tischler gesel,Anno 1679". 103.old

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII.században Adatok Győr város asztalosmüves égének történetéhez 93.old

Arrabona,9.-Lantus János Múz.Győr,1967.-A Győri Múz.Evkönyve

Gosticsár F. MDK

festő

A hmvásárhelyi Rom kat. templom 1877-ben kifes tette/ és 30-40 képpel diszitette.

Kiss L. : Vés.müv. 33.

MDK

Gostkowsky Vilmos, festőm.

alig ismert pesti festő a század közepéről.

Gerevich László: Budapest festészete a XIX. sz.-ban.
Tükör. 1939. márciusi szám. 175. l.

...y Vilmos Pesten

dec. kiáll. Műegylet.

plomrom mocsaras tájé-
k..., olajf., 50 ft.

Gyulai múzeum III. 179

Gostkowsky Vilmos

festő

L.

Szendrey - Szentiványi

1930-1.

Érsekujvár.

Az előtért a vár látképe
dig Nyitra városának tornyai t

NEVHAVSL

jobbra: 55.
magyarázó szövegének kezdete:
Bisch: ~~Silenk~~ Statt Nitria.

Rm., mér. a vk. 6

131-91-12

Gostkowsky Vilmos, festő az 1850-es években Pesten. A pesti műegylet 1855. évi nov.—decz. kiállításán Mocsaras tájék cz. olajfestményével (50 frt.) szerepelt.

Kiáll. lajstrom.

Gostincsár F.

festén, rom. kat. imaházat festésével fogl. Közelebbi adatkat nem sikerült megtudni munkáiról.

Kiss Lajos, Vásárhelyi művészélet, Bn' 1957. 33 l.

MDK

Gostkowsky Vilmos, 1850 körül Pesten

Férfi arckép, olaj

Szfvárosi Képtár uj szerzeményei. N.Szal. kiáll.
1939. jan. 6 1.

Gárz János

A Szegedi Fegyveres Erők Klubjának keretében működő „Derkovits" képzőművészeti kör tárlatán szerepelnek tányérjai. (említve és repr)

Szelesi Zoltán: Tárlat Szegeden Néphadsereg, 1974. okt. 19.

Goszleth Béla

építész

Elétr. arch.

Szefeltlex 624. l.

(Szentmiklóssy Géza: A magyar feltámadás lexikona. Bp., 1930.

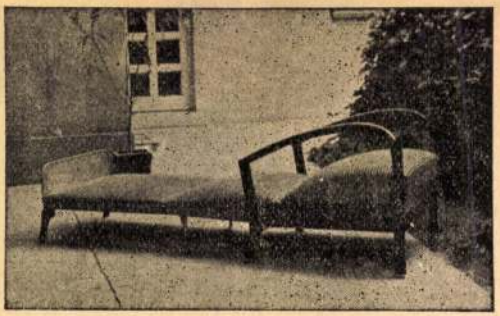

„Fidor“ fotel-ágy széjjelnyitva.
8 lábon nyugszik, ülés kivehető, egy kézmozdulattal ággyá alakitható. Kényelmes fekhely. **Féregmentes.**

Abszolut kényelmes fekhelyet nyujtanak.

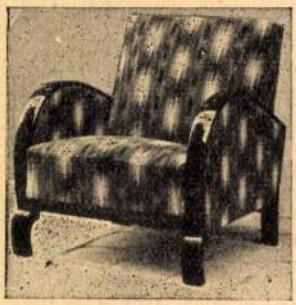

„Fidor” fotel-ágy összecsukva.

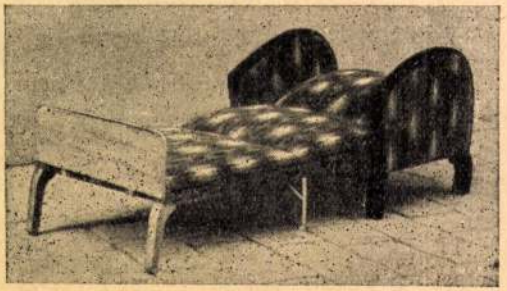

„Fidor” fotel-ágy széjjelnyitva.

Abszolut kényelmes fekhelyet nyujtanak.

Ø Goszleth Béla

szül. 1883. Bpest

Bpesti műegy. okl. 1905.

Kismarty Lechner J.

körlese.

1955. nov. 23

Goszleth Béla

építész.

Szül. Budapest 1883.
Oklevelet nyert 1905.

Nyitja műegyetem 7. [illegible]

Ajánlja magát: **Épület díszítések** úgymint **gipsz[illegible]**
rabitz és **műmárvány munkák** elkészítésére.
Antik műkő virágtartók és **szökőkutak** különleges kész

talos üzlete ■■ :: :: :: **Jó izlés, kitünő munka.** :: :: :
Práter-utca 3. Ajánlom magam **háló-, ebédlő-, uri szalon szobák, iroda**
üzletberendezések izléses kivitelére.
örut sarok :: :: :: **Butortisztitást, pulitorozást, javitást jutányosan és pontosan készite**

s a y Lajos 10077 k a kőfaragó munkára: S e e n g e r

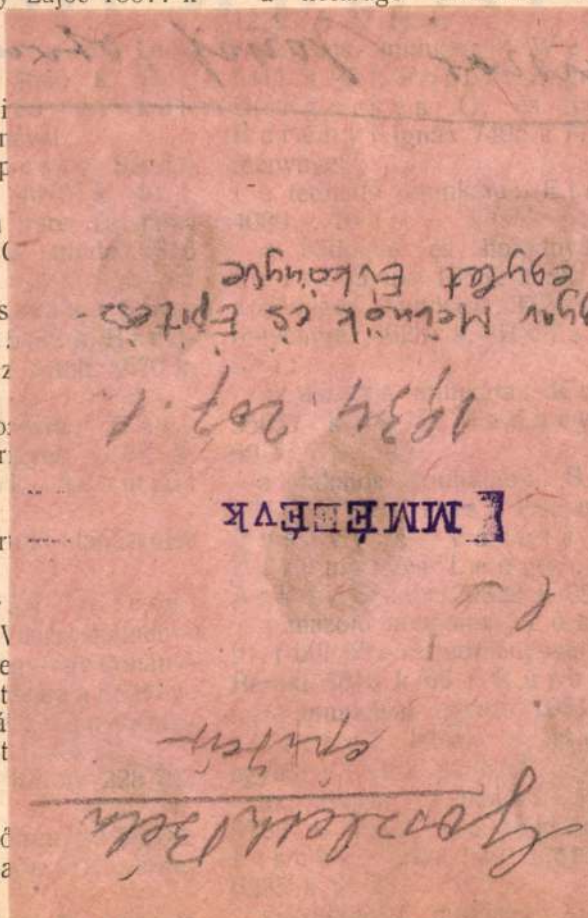

2822 k 52 f. W i e s e l t h i e r Bernát 2

GYŐZŐDJÉK

A VALÓSÁG

00 k-val, szállitási idő 8 hó, szerelés 5 hét, ri vaggon és gépgyár 9850 k-val, litási idő 7 hó, szerelés 4 hét, Budasti szivattyu és gépgyár r. t. 9600 l, szállitási idő 4 hó, szerelés 3 hét, itzer János (Arad) 11.250 k-val, szálsi idő 6 hó, szerelés 3 hét, Szab. osztr. gyar államvasuttársaság 9000 l, szállitási idő 4 hó, szerelés 3 hét, hlick gyár 9575 k-val, szállitási idő hó, szerelés 3 hét, Ganz és tsa 9400 l, szállitási idő 4½ hó, szerelés 2 hét.

z ajánlatok döntés alatt állanak.

udapest. (Kazánház kibővités.) máv. Istvántelki főműhelyében épült kis ánház kibővitésének biztositására a máv. apest—balparti üzletvezetősége augusz- s hó 10-én árlejtést tartott. Ajánlatot k: Kepes Imre a föld, kőmüves és lyező munkára 30.595 k 23 f; az ács kára 1341 k, a tetőfedő és bádogos mun- 2170 k, a mázoló, lakatos és üveges kára 1700 k-val, Wellisch Hugó az bi sorrendben: 33.103 k 75 f, 1432 k, 8 k, 1760 k 80 f, Fischer Ferenc ugyan- 35.353 k 30 f, 1293 k 80 f, 2051 k 20 f,

Angol aszfalt r. t. aszfalt r. t. 20427

a Fillér-utca Deutsch Imre 11 9059·57 k, Szehr

a Palotai-ut Deutsch Imre 2 27.658·19 k, Ámor

a Szabolcs utca Deutsch Imre 17.657·74 k:

a Hermina-ut (szükebb körü árlej Schäfer és Wellisc 2875·24 k, Kleinc Giovanni és tsa 2 3867·64 k;

a kockakő szálli r. t. 88870 db 18— köre a dunabalpart a lipótvárosi iparv 1000 db-ként, a 2·5% drágább.

A bizottsági hata órakor fogják kihir

Lugos. (Hida

GOSZLETH Béla építész

Bp. 62. sz. postahivatal (Nyugati pu.)
1915

Poép 45. évf.

GOSZLETH ISTVÁN, fotóművész

Simonyi Antal 1871-ben közreműködött a fényképészek első egyesülését előkészitő munkában. A Goszleth és Ketskeméthy Mihály kezdeményezésére megalakult Magyar Fényképészek Egyesülete, melynek célja a fényképészet tökéletesitésének előmozditása és terjesztése volt, elnöki tisztét Simonyi töltötte be.-259.old. 40.jegyz.

SZAKÁCS MARGIT: Simonyi Antal a hazai fényképezés egyik úttörő egyénisége 249.old

CUMANIA, III, HISTORIA, Bács-Kiskun Megyei Múzeumok Közleményei, Kecskemét, 1975

GOSZLETH István

Magyar fényképészek A-tól Z-ig

Goszleth István

Fotó, 1990.7.sz.

„A képeimet nézegeti? — vetette fel fejét Emília. — Ugye szép gyűjtemény! Ez volt Sina báró, amaz ott egy Esterházy, akit Niki grófnak hívott az egész világ, emez Andrássy Gyula... A gödöllői vadászatok alkalmával állottak Goszleth csöve elé. S miután engem kedveltek, arcképükkel megajándékoztak. Levrey köteles tisztelettel nézett a gödöllői vadászokra. S mert fantasztikus ember volt, elképzelte őket díszruháikban, a rendjelek piros vagy fehér, vagy világosszöld, vállra vetett szalagjaival mellükön (...)" — írta Krúdy Gyula: *Tótágas* című kisregényében.

1850. február 13-án született Pesten egy újabb fényképész dinasztia alapító tagja Goszleth István. 13 évesen került Doctor Albert Kristóf tér 3. szám alatti műtermébe tanulónak. Később Kozmata Ferenccel társult a főnöke, s itt lett első segéd, majd üzletvezető. 1882-ben a trieszti kiállításon munkatársi aranyérmet nyert, rá egy évre átvette az üzletet. Ettől kezdve meredeken ívelt felfelé pályája, mígnem az ország egyik legjobb és legelismertebb műterem-tulajdonosává vált.

1885-ben így írt róla Veress Ferenc lapja: „Lássuk fővárosunk egy fiatal, tehetséges fényképészének, Goszleth Istvánnak sikerült jelmez képeit a Váczi utcza sarkán lévő Sárkány műárus kirakataiban. Jókai Mór Aranyember című színművének személyzetéről, melyet a Nemzeti Színház jeles írónknak újévi meglepetésül készíttetett. A képek változatossága, a helyes kivitelű retouche, a gondos kiállítás, s ha ide számítjuk még az állások meglepő mozdulatait — miben természetesen az illető művészeknek is érdemük van — (...) mondhatjuk (...) a kiállító rövid idő alatt oly eredményt mutat föl, mi szép reményekre jogosíthatja." 1885-ben, még ebben az évben, az országos kiállításon aranyérmet nyert, 35 évesen már egy 8 alkalmazottat foglalkoztató cég tulajdonosa. Kis túlzással mondhatjuk, hogy a kor minden jelentősebb kiállításán elfogadták és díjazták képeit Portótól, Trieszten, Luzernen, Teplitzen, Czernowitzon át Edinburgh-ig. Öt aranyérem, két ezüst, öt díj, két díszoklevél... lehetne sorolni. Hogy ez a díjözön nem alaptalan, azt az a szakmai elismerés is jelzi, hogy az ekkoriban alakuló Fényképész Ifjak Önképző- és Segély Egylete, mely az inasokat és segédeket volt hivatott összefogni, s egyfajta érdekképviseletüket ellátni, 1885-ben három mestert választott tiszteletbeli tagul: Veress Ferencet Kolozsvárról, Koller Károlyt és Goszleth Istvánt a fővárosból.

Goszleth sokat tett a színházi fényképezés terén is. A Magyar Színházi Intézet Színháztörténeti Múzeuma több száz felvételét őrzi, melyen a kor vezető színészei, színésznői örökíttettek meg, a kor szokásainak és lehetőségeinek megfelelően nem színpadon, hanem a fényképész műteremben jelmezben s a szerepformálásban legfontosabbnak ítélt pózban, gesztussal és mimikával. A millenniumi kiállításon 60 felvételt állított ki színházi témából, de ami érdekes, mindegyik az igen népszerű operett-primadonnáról, Küry Klárról készült.

Kristóf téri műtermét haláláig (1913-ig) vezette, az utolsó néhány évben Goszleth és Fia cégnév alatt. Hat gyermeke közül Goszleth Gyula (1877—1941) tanulta ki a fényképész szakmát, s vette át fokozatosan a legnehezebb munkákat is apjától. Apja halála után az ott 50 éve üzemelő fényképész műtermet áthelyezte a Kossuth Lajos utca 7-be, ahol másfél évtizedig fényképezett. Ez idő alatt kapta meg a honi fényképészek között egyedülállóan ritka címet: a Pápa Őszentsége Udvari és Kamarai Fényképésze, valamint a Hercegprímás Udvari Szállítója.

Kossuth Lajos utcai műtermét nem kisebb személyiség vette meg és üzemeltette, mint Uher Ödön (1862—1931).

Goszleth Gyula még folytatta mesterségét, új műterme a Gizella út 46. sz. alatt volt, de dolgozott a Csömöri út 28-ban is. Tisztes anyagi jólétben élt, a Stefánia út közelében háromemeletes, nagy sarokház tulajdonosaként fejezte be életét, s ezzel a Goszleth név sem élt tovább a fényképészetben, mert fia építészmérnök, lánya egy doktor felesége lett.

Kincses Károly

Goszleth István kabinetportré verzója. 1896.

Rodolf Hervé: Min Tanaka, Párizs, Trocadéro-krt. 1981.

Goszleth István: Küry Klára. 1896. Albumin. Kabinetportré. MSZI tulajdona

Goszleth felvétel: Szana Tamás író. Vizitkártya. 1896. Albumin. Kincses Károly fényképei

Goszleth Gyula: Kály Mária. 1889 k. Albumin. Kabinetportré

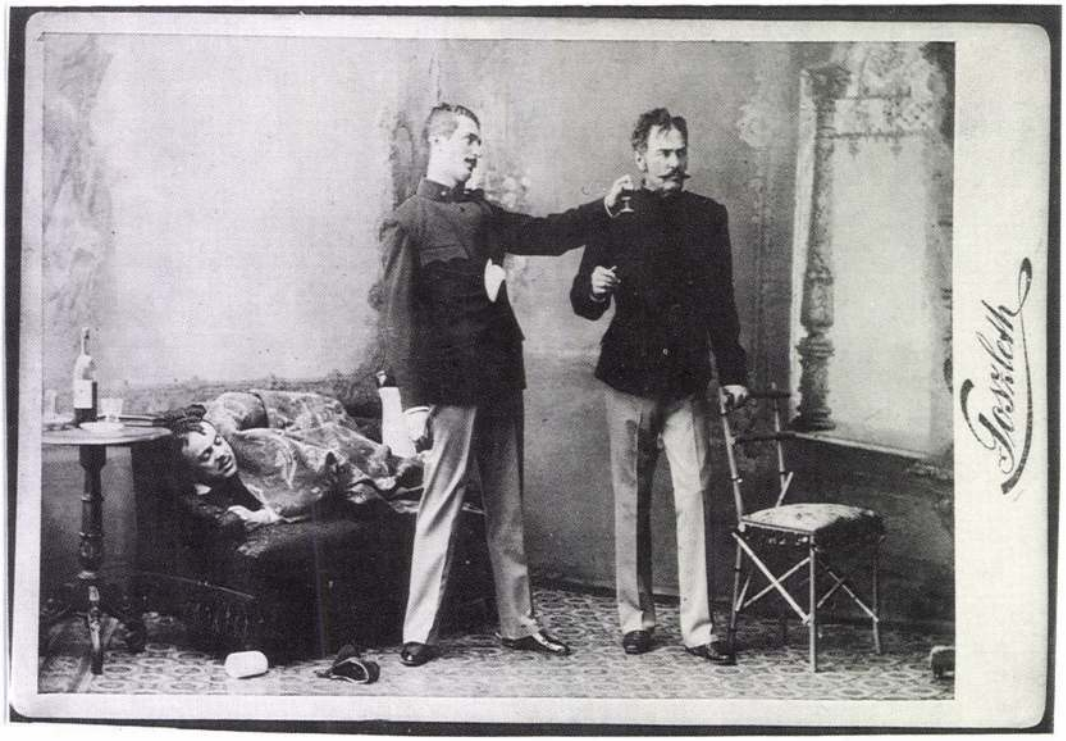

Goszleth István: Hercegh Ferenc: A dolovai nábob leánya c. darabjában Zilahy Gyula, Császár Imre és Náday Ferenc. 1893. Nemzeti Színház. Albumin. Kabinetportré

GOSZLETH István fotós

KINCSES Károly : Magyar fényképészek A-tól Z-ig. =
Fotó, 37. évf. 7. sz. 1990 306 - 308.p. és ill.

M.D.K.

Goszleth István, fényképész

Kozmata Ferenc Sebestyén téri fényképműtermének vezetője volt. Triesztben aranyérmet nyert. 1884-ben nyitotta meg hires fényképműtermét. 217.o.

Fejős Imre: Fényképészetünk első virágkora, 1855-1885. 209.o.

Folia archaeologica. A. 1958. Képzőmüv. Alap Kiadóvall. Bp. 1958

tett pengéjű; megtaláljuk a szőrhuzót (pin-

archaeologusok rendszereit, Buckmann fölo
tását adja elő, aki a római edényeket né
csoportba sorozza szinük szerint és sár
vörös, szürke és fekete edényeket különböz
meg. Külön csoportot alkotnak a terra sigill
edények.

A sárga edények készülhetnek közönség
durva agyagból, melynek piszkos, fehé
színe könnyen fölismerhető, ezekből külön
sen a nagy darabok készülnek; a finoma
agyagból készült sárgás edények anyagáb
sok kvarczszemcsét találunk, ezek kéz
idomítva, belsejük simítva készül, kívül pe
egyszerű vörös ornamens látható. A vö
szinű edényeket szintén kétféle agyagból
lítják elő, épp úgy, mint a sárga edények
úgy a vörös, mint a sárga edények általáb
nélkülözik a mázt. Az edények harmadik f
a szürke, melyek igen finom, homokos agya
ból készülnek, világos hamuszinüek; ez e
nyekhez sorozandók az igen nehéz agyagb
készült főzőedények. A fekete edények anya
egyenletesen sötét és gyantaszerű anya
gal keverték az agyagot, melyből készült
A szürke és fekete edényeken diszítést so
sem találunk.

GOSZLETH LAJOS építész (1906-1963)

Budapesten született, 1906. június 29-én. Nagyapjának, Joó Lajos építésznek a palotájában nőtt fel, innen eredhetett építészeti hajlama. A Reáltanoda utcai gimnáziumban érettségizett és azokban az években az Egyetemi templomban orgonált rendszeresen, ahol a kottát osztálytársa, Budai Ferenc lapozta, akivel később az egyetemre is együtt járt.

Goszleth Lajos 1936 körül, édesapja, Goszleth Gyula felvétele

A Műegyetemen az építészmérnöki kart végezte el. Eleinte *Hültl Dezső* (1870-1945) professzor építészirodájában dolgozott. Hültl építészeti pályáját apósának, *Hauszmann Alajosnak* (1847-1926) az irodájában kezdte, éppúgy, mint Goszleth Lajos nagybátyjai közül Györgyi Kálmán (1863-1954) és Györgyi Géza (1851-1934), aki fontos munkát végzett a királyi várpalota építése körül, beleértve az eredeti kupola tervezését, valamint az Operaházat is. Nagybátyjai közül építész volt még Györgyi Dénes (1886-1961) is.

Goszleth Lajos 1936-ban vette el Misángyi Editet, Misángyi Vilmos (szül.: 1880) leányát. Misángyi Vilmos 1924-től gépészmérnök professzor volt a Műegyetemen, és érdeklődési köréhez tartozott többek között a magyar malomipar. A Magyar Molnár Céhnek volt a lelke. Goszleth Lajosnak két gyermeke született Misángyi Edittől: Márta 1937. február 28-án (+1983) és Lajos 1943. december 26-án. Családjával ebben az időben rendszeresen *Klotildligeten* nyaraltak, éppúgy, mint az irodájában vele dolgozó kollégája és jó barátja, Fóti Ágoston építészmérnök. Úgy emlékszem, hogy amikor iskolás koromban egyszer meglátogattam Klotildligeten, a közelben nyaralt apósa is.

Sógora, a Honvédelmi Minisztériumban szolgáló vezérkari százados révén lehettek kapcsolatban az itteni vezérkari és hadügyminisztériumi tisztekkel. Arra jól emlékszem, hogy korán délután távolabb eső, alighanem a katonatiszti pályára mentek teniszezni.

Goszleth Lajos az *Egyházművészeti Hivatalt* vezette. Ez a hivatal 1945 előtt a Ferenciek terén volt, ott, ahol az Actio Catholica központja is. Az Egyházművészeti Hivatalnak az volt az egyik fő feladata, hogy ne kerüljön giccs a katolikus templomokba. Goszleth Lajos vezetése idején bővítették – többek között – a krisztinavárosi templomot, előbbre tolva annak szentélyét, a Fő utcai Szent Flórián templomot pedig fölemelték az utca szintjére, mielőtt átadták a görög katolikusoknak.

Goszleth Lajos építészmérnöki irodája előbb nagyapjának, Joó Lajos építésznek a palotájában volt, a Gizella út 46-ban, majd 1936-tól a Belvárosban, az Irányi utca 15. szám alatt. Számos magánvillát és családi házat kellett, hogy építsen, ezeknek az anyagát tudomásom szerint nem kutatták. Ezek közül eddig csak három, az akkori Álmos és Siménfalvy utcában, a XIV. kerületben épült kertes családi háznak a képe került elő (jelenleg az Ond vezér útja környékén; lásd: Új Főváros 1940/43., 3. oldal, Tér és forma, 1942, 43. oldal).

1940-ben viszont 34 évesen, egy tucat pályázó közül Goszleth Lajos nyerte meg *Budapest Székesfőváros Statisztikai Hivatala* tervpályázatát. Erről dr. Bierbauer Virgil építészettörténész a következőket írta: *„A két és félév előtt lezajlott tervpályázat alkalmával a tucatnyi terv között alig egynéhány követte már a »palotastílust« és elárulhatjuk, hogy e tervek kevés érdeklődést váltottak ki, sőt nem érdektelen tervek az elbírálás során hátrább rangsoroltattak azért, mert célt szolgáló tárgyi elrendezésen túl olyan részleteket is tartalmaztak, amelyek a cél mellett feleslegesnek tűntek. A bíráló bizottságban, anélkül, hogy erről szó lett volna, csakhamar teljesen kialakult ugyanis az az álláspont, hogy a feladat helyes megoldásának csak az nevezhető, amelyik minél kizárólagosabban csak a cél kielégítésére van tekintettel. Ennek a felfogásnak jegyében nyerte el az első díjat, majd a megbízatást Goszleth Lajos építészmérnök.*

A mai viszonyok között a terv megvalósítása hosszabb időt vett igénybe (két és fél évet). Mégis most már néhány hónapja, hogy a kőburkolatú épület ott áll a Lenke-úton és döntő módon befolyásolja egész környezetét. Megjelenésének egyszerűségével, tömbjeinek tisztaságával megkapja a látogatót és annak számára, aki az épület rendeltetését talán nem is ismeri, tanúságot tesz arról, hogy a tervező határozott, tudatos akarással végezte munkáját. Amint azután az épület célját felismerjük, akkor még jobban egyetértünk annak határozott rendjével: a homlokzatok jó arányú felosztása szinte jelképévé válik annak a munkának, amely az épületben folyik: a főváros életét kifejező millió és millió adatnak rovatokba való rendszerezése.

Hogy az épület így sikerült, az nemcsak a tervezőnek válik dicséretére, hanem egyúttal kifejezője az általános építészeti felfogás egészségesedésének, annak a folyamatnak, amely aránylag gyorsan játszódott le. Mert hiszen alig 15 év előtt – amint azt az állami Statisztikai Hivatal pótépülete mutatja – még az volt a felfogása, hogy a közületi hivatali épületnek tekintet nélkül hivatására, az állami

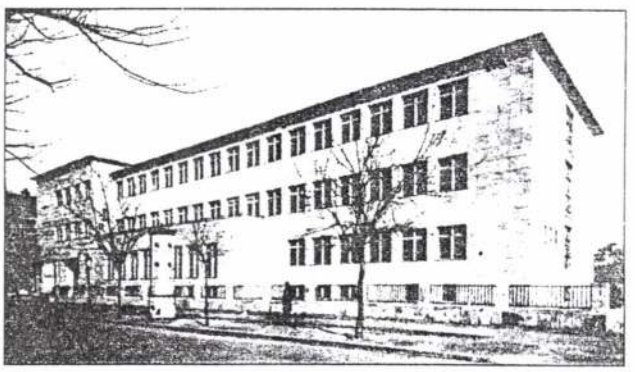

Budapest Székesfőváros Statisztikai Hivatala, épült 1941-1942 között. Az előadóterem kiugrása megközelítőleg az aranymetszéspontnál metszi az épület homlokzatát. Goszleth Lajos gondosan megtervezte épületei arányait. (Forrás: Dr. Bierbauer Virgil: Budapest Székes Főváros Statisztikai Hivatalának új székháza, Tér és forma 1943-4, 57. oldal.)

életet költséges és hamis pompával kell reprezentálnia. (...) Meg vagyunk győződve arról is, hogyha az állami és fővárosi statisztikai intézmények munka eredményüket módszeresen összehasonlítanák, akkor kiderülne, hogy a fővárosi Statisztikai Hivatal eredményes munkáját most már részben annak fogja köszönhetni, hogy tisztviselőit megfelelő térbeli keretbe helyezte.

(folytatás a következő számban)

Dr. Váralljai Csocsány Jenő

GOSZLETH LAJOS építész (1906–1963) II. rész

(Az előző számunkban megjelent cikk folytatása) *Nehéz volna erről az egyszerűségében szép épületről további dicsérő szavakat megfogalmazni. Ezen épületen nem a részletek beszélnek, nem a részletek szépek, hanem az épület egészének szerencsés koncepciója. Mégis meg kell említeni azt, hogy a belépő tér összjátéka a hivatali folyosók között elnyúló folyosókkal rendkívül sikerült és megnyerő."* (Írta dr. Bierbauer Virgil az építészet elméletével foglalkozó építészmérnök és építészettörténész a Tér és forma 1943-4. évi évfolyamában, az 58-59. oldalon.)

A Kiscelli úti M. Kir. Postahivatal, épült 1941-1944 között. Goszleth Lajos színekkel is kiemelte épülete arányait. (Forrás: Ráday Mihály: Jelenetek a pesti utcán, Budapest, 1998, 237. oldal)

A szóban forgó „L" alakú épület sarokrésze kiugrik. Itt nyílik a bejárat a közlekedést szervező előcsarnokba. A földszinten a baloldali szárny vezet a könyvtárba és olvasótermébe, a jobboldali szárnyon a szintén kiugró nyolcablakos előadóterem foglal helyet. Az épületet sóskútimészkő-lapok borítják, lábazatát azonban budakalászi mészkő. A bejárattól balra Szomor László kétsoros domborművének alakjai nyilvánvalóan a statisztikát ábrázolják. Ez az épület az egykori Lenke, utóbb Kosztolányi Dezső tér, illetve a Feneketlen tó szomszédságában, jelenleg a Bocskai út 39-41. szám alatt található. 1945 után a XI. kerület közigazgatási központja lett, jelenleg is a XI. kerületi polgármesteri hivatal épülete. Goszleth Lajosnak Budapest Székesfőváros Statisztikai Hivatala pályatervével olyan sikere lett, hogy a következő évben, 1941-ben a megbízták a Kiscelli út 7-9. és Pacsirtamező utca 69. sarkán levő *Magyar Királyi Postahivatal* építésével, amely 1941 és 1944 között készült el. (Ferkai András: Buda építészete a két világháború között. Budapest, 1995, 166. oldal, 300.) Ennek a csaknem négyszögletes, belső udvaros, háromemeletes épületnek a tömbjéből kiugrik a kétemeletes épületrész, amelyet sötétebb lapok borítanak, mint a magasabb szárnyakat. Goszleth Lajos postaépületének földszintjén kívülről modern oszlopsor fut körbe. Ezek között oszlopos előcsarnok adja a bejáratot a közönségforgalmi térbe, az irodák legnagyobb része az emeleteken található. A postaszolgálat eszközeit megjelenítő három emelet magas domborművet, amely a bejáratnál látható, ezen az épületen is Szomor László alkotta. Alul kürtös meg postagalambok jelennek meg, középen lovaspostás halad, a legfelül levő három alak közül az egyik, úgy látszik, mikrofont tart, a másik mintha mozdonyt tartana. A lépcsőházat eredetileg Medveczky Jenő Szent László életét ábrázoló freskója díszítette, melyet a bolsevizmus bevakolt Ferkai András 1995-ben megjelent könyve szerint. Ráday Mihály 1998-ban lezárt munkája szerint viszont az előcsarnokban Kontuly Béla Árpád-házi királyaink korából vett történeteket ábrázoló freskói láthatók. Goszleth Lajos alkotásai tehát a fölösleges építészeti cicomák helyett a társművészeteknek biztosítanak teret, hogy azok által érvényesüljön az épület szépsége. Az 1941-1944. évi építést követően megnyílt, az Árpád híd bejáratánál emelkedő épületben jelenleg is postahivatal működik, valamint a MATÁV Budai Távközlési Igazgatósága.

Goszleth Lajos a *klotildligeti Jézus Szíve templomot* tehát életének legsikeresebb éveiben, az 1940-es években tervezte, és ha az eredeti tervek szerint teljesen fölépülne, a legszebb épülete lenne. Az égbenyúló magas kampanilléhez az ókeresztény bazilikák átriumait idéző előcsarnok csatlakozik, amely rendkívül megragadóan öleli át a klotildligeti tájat és vezeti a látogatót, művészien áthangolván, a szakrális térbe. Maga a templom is ókeresztény ihletésű, modern köntösben, amelynek a frontjáról a mai napig hiányzik a települést megáldó Jézus Szíve szobor. A belső térben is a diadalív a római bazilikák nyelvén választja el a szentélyt a hajótól, és az eredeti szószék valójában az ókeresztény ambók újjászületéseként kelt életre. A szentély kiemelése a szentmiseáldozat liturgikus jelentőségét mutatja, ahol Goszleth Lajos vigyázott arra, hogy az oltárt páratlan számú lépcső válassza el a hajótól. A templom belsejét újabban átfestők sem tudtak Goszleth Lajos építészeti nyelvére hangolódni, mert a Kiscelli úti postahivatal mutatja, hogy a kiemelt falrészeket más színárnyalatban tervezte. Nyilvánvaló, hogy a templombelső fala bolthajtáson belüli részeinek, valamint a diadalíven belüli szentélynek világosabb árnyalatban kellene megjelennie, mint a hajó többi részének. A klotildligeti templom így, jelenlegi állapotában félrevezető torzó, amely hamis képet ad nemcsak alkotójáról, de az Isten házáról is, hiszen az eredeti terveknek csak egy része valósult meg. Ha Klotildliget nem tesz meg mindent arra, hogy a templom eredeti formában elkészüljön, a helységet egyik legfontosabb műemlékétől fosztja meg, de attól az Isten- és Jézus Szíve élménytől is, amely Goszleth Lajos tervéből árad, és amelyet unokaöccsének menyegzőjére küldött üzenete tükröz: *„A szeretet az isteni erő, amely összetartja a házastársakat, családokat, barátokat, jó és nehéz időkben. A szeretet a leggyönyörűbben pompázó csodálatos élő virága az isteni gondoskodásnak és ezt a szeretetet adta meg nekünk a Jó Isten, hogy földi életünk szebb legyen és már itt a földön is ízelítőt kaphassunk az ő csodálatos országának szépségeiből. Itt van a boldogság titkának a forrása: nagyon szeressétek egymást."*

1944-ben Goszleth Lajos apósa a Műegyetem rektora volt és vele együtt ki kellett telepednie Németországba, ahol Hamburgban nagy angolszász szőnyegbombázásba kerültek. Tekintettel arra, hogy másik sógorát, apámat akkoriban, 1945-ben hónapokon keresztül minden ok és vádemelés nélkül a Gyűjtőfogházban tartották fogva, úgy látszik, okosabbnak tartotta, ha nem jön haza. Amerikai tisztek vitték, mint jó zongoristát az *Egyesült Államokba*, ahol többek között Detroitban a General Motorsnak tízemeletes épületet is épített, melyen az autóparkoló a legfölső emelet fölött az építmény tetejére került. A General Motors-on kívül másnak is dolgozott. Amerikában is épített villákat, tudunk arról, hogy magyar nőgyógyász orvosnak épített ilyen otthont.

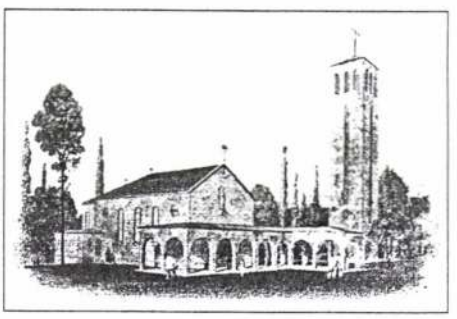

A Jézus Szíve Plébániatemplom Klotildligeten, Goszleth Lajos látványtervén

Az építészeten kívül a *zene és az opera is érdekelte.* Jól tudott orgonálni, zongorázni és megtanulta a bel canto éneklést is. Hangszalag őrizte meg szép előadásában Peter Yon: Ave Maria; Cezar Frank: Panis Angelicus; Verdi: Ave Maria; L. Niedermeyer: Pater noster és Franz Abt: Ave Maria című kompozícióját. Szép hangján fönnmaradt még további tizennégy, zongorakísérettel énekelt dal is, köztük Schubert-, Hubay- és Lehár-szerzemények. Amerikában egyházi zenekart szervezett, orgonált, énekelt, zongorázott, sőt tanított bel cantot énekelni és zongorázni is. Műsorát a helyi rádió is közvetítette és fontos szerepet játszott az ottani magyarság megszervezésében. Sajnos idő előtt, 1963. március 23-án halt meg Detroitban.

Dr. Váralljai Csocsány Jenő

Gusileth Lujos

Horvath

Goszleth és Zoltán

A két művész a legjelentékenyebb nevek között szerepel a tárlaton, melyet Bodor Aladár iparművész rendezett és Kun Imre ismertet: "Fényképészeti kiállitás az Iparcsarnokban" cimmel.
Müveiket külön nem emliti meg, csak a nevüket emeli ki.

A HÉT, Bp. 1921. juli. 1.
XXXII. évf. 17. sz. 285-286. lap.

R. D. K.

GOSZLETH János asztalos

1769. ben Pesten polgár

Agghazy: Berolek szobrászat... Bn. 1959

I. 200. l.

MDK

Lajos

Goszleth Béla, ép.
Szül. Budapest, 1883-ban

Oklev. kelte: 1905
" száma: 3461

A m. kir. József Müegyetemen okl.-t, absolut.-t vagy ol
honositást nyert épitészek névjegyzéke. 1873-1928-i
EI-M 17.1. 1931 jan. 15.

Goszleth Lajos

erdészeti főtanácsosi
címet és jelleget
kapott

MMÉE Közl
1943. III. l.

Goszleth Lajos

A belvárosi plébániaépület emeletráépítése fenti terve szerint 1941-ben készült el-

Halászkörép 1941.

26. l.
Keppel

58 (Keppel)
110, 111. "
138-39 "

rem verődött be a kemény talaj-
em ér nedvesség és igy még
az út; a homokot perlig a
ly e helyen állandóan uralkodik,
lemetlenséget okozva az itt járó-
szemükbe hajtva a port és ezért
lara töltelékét onnan elhor-

ő látható, hogy e helynek ilyen
tése céltalan, ép azért mivel
ndja, hogy ő hivatalosan lett ér-
a kövezés a jövő évre enge-
lettel kérem velem közölni, hogy
z ügy és ha igy áll, kérem nekem
összeg és méretek lesznek engedélyez-
n, hogy kapok kövezőt, ki már

~~Frank Ajostová~~

Goszleth Lajos

Tovább

A Nekesfővárosi statisztikai hivatal épületének terv pályázatán I. díjat és a kiviteli tervek elkészítésére való megbízást kaptak 1940-ben. A palota a XI. ker. Bocskay utcán épül 1941-ben.

Halász közép 1940

121. l.

kérpel és alapr.

minis Koronál
a Biroltsagatol
mint az Ingatvan
enyesek felvételeiér
reserét kártada
ein a Biroltság

Goszlett Sajós

A IX. k. Thaly Kálmán
építesz
utcai csőhálózati ügyeletes telep épületének
tervpályázatán 1941-
ben I. díj. Fenti a
részletes tervek elkészítésével megbízva.
Halaszkörep 1941

138. 139. l.

Homlokzat és
alaprajzok.

~~Frank Ágoston~~

Goszleth Lajos

tovább

IX. k. Vágóhid utca

17-29. 17. telektömbön

épült 6 kétemeletes

vasos kislakásos bérház

tervezői.

Halászközép 1941

58. l.

110

111.

képpel

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
525/912.
szám

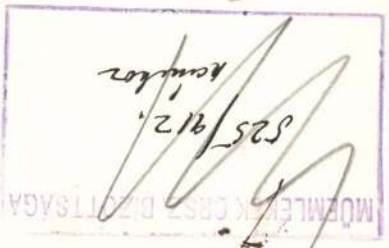

Nyugt

100 koronáról

mely összeget Lux

ustól a mai nap

se előleghelyen felve

Lux Kálmán műeg

összeget augusztus

pénztártól jaró fize

~~Frank Ágostonés~~

Goszleth Lajos

tovább

A Statisztikai Hivatal Szekházát 1940-ben (XI. der Bocskay-ut) fentich tervezték. Épült 1941-42-ben.

Halászközép 1941.

110, 111. l.

képpel

MAGYAR
HELSINKI

Goszleth Lajos

épitész

terverte a belvárosi

plébánia épület két emelet-

ra épitését 1940. ben.

Halász közép 1940

28.1. képekkel

54. l

TÖEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
403/912 kez. Zsé V/31

Hivatalos

Pályázó irodatisztet min

Képessége : I
alkalmazhatósága : I
Szorgalma : I
Magaviselete : I

Budapest, 1912. évi

MDK

Jeges Ernö, festöm - Goszleth Lajos ép.

A deáki bencéstemplom oltárát Goszleth Lajos tervezte, / A freskók Jeges Ernö müvei. /

Magyar Epitömüvészet. 1941. 12. sz.

A karácsonyi Máv-kinevezések teljes névsora a 9-ik oldalon

Időjárás: Várható időjárás a következő huszonnégy órára: Sok helyen köd. Keleten néhány helyen kisebb havazás. A hőmérséklet alig változik

NEMZETI UJSÁG

XXII. évfolyam, 292. szám. ◆ VASÁRNAP ◆ Budapest, 1940 december 22.

Dinamikus fázisba lépett a német-olasz-japán katonai szövetség — Fantasztikus arányu vénzeket „költöttek" napról-napra a régi román kormányok tagjai

Hiroshi Oshima tábornok, az uj berlini japán nagykövet

Frank Ágoston és

Goszleth Lajos épitészek nyerték a Székesfővárosi Statisztikai Hivatal felépitésére hirdetett tervpályázat I. díját

Puszta Sándor paphöltőt az esztétika doktorává avatták

EGY NÉP SIRATJA NAGY FIÁT

irta: TÓTH LÁSZLÓ

„Senkisem volt az utolsó években olyan mély és közvetlen kapcsolatban a finn néppel..." — mondotta elődjéről Finnország uj elnöke, amikor a rádióban bejelentette Kyösti Kallio halálát. Ez a megrendítő halál hirtelen jött, de nem váratlanul. Hosszabb idő óta betegeskedett, állapota már hetekkel ezelőtt sulyosra fordult. Ebből még magához tért ugyan, de ereje nem volt a régi többé, ezért mondott le az államvezetésről, hogy visszatérjen fiatalságának otthonába, ahol mint egyszerü gazda kezdte el munkás életét De mikor a pályaudvaron fölállitott diszszázad előtt elhaladt, térdei megesuklottak, hatalmas alakja megingott és eszméletlenül esett az odasiető szárnysegédek karjaiba. Bevitték gyorsan szalonkocsijába, ahová követte a finnek nagy katonája, a megpróbáltatások hősi küzdelmeiben osztályostársa, Mannerheim tábornagy. Az élettől zsongó pályaudvaron hirtelen csönd lett: halálos csönd, amelyben szinte a szivek dobogását lehetett hallani. Azután a vasuti kocsi ajtajában megjelent a Marsall — lehajtott fejjel s utána hordágyon leemelték a volt elnököt. A tömeg döbbent némaságában vitték ki a mentőautóhoz, amely kórházba szállitotta. Mire odaért, az orvosoknak már nem volt dolga; Kyösti Kallio meghalt.

Az utcákon hullámzott a nép, fáklyák hosszu sora vonult az elnöki palota felé, de egyszerre végigsuhant a városon a fájdalom, a fáklyákat kioltották, a finn fővárosra, mint a nehéz téli köd, leszállt a gyász — és pár perc mulva az éter hullámain szerteszálló hirre — felzokogott az ország.

Kicsi ország, de gyönyörü ország, sokat harcolt, sokat szenvedett ország.

A finn nép önmagát gyászolja, önmagát siratja a volt elnökben, mert népének valódi megtestesitője volt. Földből kinőtt igazi hőse volt, nem diadalmas nagy csatáknak, nem óriási diplomáciai sikereknek a hőse, hanem az örök élethalál küzdelemé, a balsors csapásaiból fölemelkedő nemzeti erőé. Vannak nagy nemzetek, amelyeknek történelmében a diadalok, hóditások a nagy és ragyogó emlékek. És vannak kis népek, amelyeknek történelméből a hivatásukért szenvedett nagy szerencsétlenségek dicsősége szól a világhoz. Őstörténetünk titokzatos homályába födött testvériségünk a finn néppel nemcsak az egykori közös vérben, nemcsak nyelvünknek egy-két még fönnmaradt összavában mutatkozik meg, hanem sokkalta inkább sorsunk, egyéniségünk, szellemiségünk és ideáljaink hasonlóságában. A mi történelmünk nagy emlékei örök önvédelmi harcunkhoz füződnek. A küzdelem ez, amellyel ezt a földet védtük, amellyel szabadságunkat és függetlenségünket oltalmaztuk: Mohi, Mohács, Majtény, Világos, — ezek égnek a magyar lélekben sokkal jobban, talán mint azok a nagy diadalok, amelyeket a magyar vitézség és a magyar haditudomány századokon át aratott a világ bámulatára. Sorsunkban a tragikus elemnek ez a felülkerekedése talán elsősorban társtalanságunk érzetének a következménye. Ahogy itt álltunk Kelet és Nyugat között, idegen fajok és idegen államok közé beékelve, kicsiny számmal, de rendkivüli rendeltetéssel, — egyedülvalóságunk és magunkra hagyottságunk a nemzeti lélekben a komor, felelősségteljes sorstudatot tette uralkodóvá. És tőlünk régen elszakadt testvérünknek a finnek, ugyanaz a különleges történeti helyzet adatott osztályrészül, hogy gazdag, hatalmas, müvelt, katonailag és gazdaságilag erős nyugati szomszéd és rendkivüli erejü, hóditásra vágyó, az uralomnak különféle változataiban mutatkozó, de mindig Nyugat felé törő keleti szomszéd közé ékelődött. A tragikus finn sors kialakulását, komor sorstudatának kifejlődését még erősebbé tette az a szakadatlan, kemény harc, amit földjének, éghajlatának és természeti viszonyainak zord körülményeivel kellett folytatni évszázadokon át.

A finn tudományosság a Krisztus előtti ötödik évezredre teszi az időnontot, amikor a finnek és észtek ősbazájuktól kiszakadtak és lassu vándorlással észak felé huzódtak, mig végre Krisztus után a VIII. században mai területeiket elfoglalták. De alig vetették meg itt a lábukat, Nyugat felől is, Kelet felől is hóditó vágy nyujtotta ki kezét az Ezertó országa felé. A XII. századtól kezdve szakadatlanul tart a megujuló svéd támadás, de ennek végén már a novgorodi hatalom is meginditja rabló hadjáratait a finnek felé. 1240-ben a Néva mellett, akárcsak mi egy év mulva a Muhi-pusztán, a finnek halálos vereséget szenvednek az óriási tulerőben lévő novgorodi seregekkel szemben. Viszont ami nekünk végzetes veszély volt, a tatár támadás, az Finnországot megmentette az oroszok további előnyomulásától, amelyet megállitott az Oroszországot is fenyegető mongol veszedelem. Ez viszont megkönnyitette bizonyos fokig a nyugati szomszéd hóditó szándékát, amelynek sikerült magához kötnie Finnországot.

A svéd-finn államszövetség azonban meglehetősen laza volt. Felnőtt ugyan egy svéd királyt szolgáló finn lovagi hübéres nemesség s egyre több svéd nemes költözött át Finnországba a maga házanépével, iparosokkal, hajósokkal, de azért püspökeiket, biráikat, várkapitányaikat saját nemzetükből kapták. Ami pedig a legfontosabb, a finn paraszt háboritatlanul birtokolta földjét s Finnországban nem is fejlődött ki a jobbágyságnak az a formája, ami Nyugat-Európában volt uralkodó. Ez a finn paraszt, aki nemzedékről nemzedékre „atyái földjét müvelte", a természettel való kemény harcban és az ujra meg ujra megujuló, a finn nemzeti létért folytatott küzdelmekben megedződött. Kemény, rendithetetlen, szorgalmas, becsületes fajta lett, amely ezeket a tulajdonságokat a századok során egyre csak öregbitette magában. Amig véres harcok közt folyt Finnország története, ez a finn paraszt termőföldet csinált az irdatlan őserdőkből. Akarata kemény volt, mint a gránit, amely földjének pár araszos humuszát hordozza, rugalmas és ellenálló, mint a fenyőszál, amely ezer és ezer kis tavának partjait szegélyezi és rengeteg erdőkben huzódik észak felé, friss és eleven, mint országának rohanó patakjai és zugó vizesései és fisztalelkü, mint tavainak kék vize, amelyben a mennybolt tükröződik.

Ennek az ősi finn parasztságnak fia volt Kyösti Kallio. Széles válla fölött boltozatos koponyáju feje emelt homlokával, erős arcélével, keményvonalu szájával a Kalevala egyik megelevenedett ősi finn alakja volt. Talán rendkivüli népszerüségét is annak köszönhette kiváló emberi tulajdonságain kivül, hogy a finn nép a maga véréből való, lelkéből lelkedzett igazi finnek érezte őt. Az uj finn történelem két másik nagy alakja, Svinhufvud és Mannerheim tábornok nem tiszta finnek származásukra nézve, csak lelkükben azok teljesen, Kallio azonban keletbotniai finn parasztnak a fiaként született 1873-ban. Ott nőtt fel az apai házban, a kis finn parasztgazdaságban s gyerekkorától kezdve megszokta ennek a földmivelőnépnek nehéz életsorát. Huszonkétéves korában már maga önálló gazda Nivalában — ahová most vissza akart vonulni. De már akkor is kiemelkedik szomszédai és sorstársai közül. Mint gazda sokat dolgozik, de mellette rengeteget olvas, tanul, hamarosan a parasztság vezetői közé emelkedik és részt vesz a politikai életben. Az 1904—05-ös és 1905—06-os Diétán mint a paraszti rend egyik képviselője vesz már részt s nagy része van abban, hogy 1906-ban a finn Diéta átalakul képviselőházzá — általános és egyenlő választójog alapján.

Tudva van, hogy Finnország a cári uralom alatt is megtartotta különállását és alkotmányos életét. Ez az alkotmányosság még a svédekkel való együttélésből származik, amely önálló országos rendi gyülést, illetőleg Diétát biztositott a finnek számára. Ez a Diéta négy rendnek a gyüléséből állott és pedig a nemesi, a papi, a polgári és a paraszti rendből. Ez a berendezkedés a régi svéd országgyülés mintájára alakult ki és hosszu időn át maradt életben Finnországban. Végleges szabályozása az 1772-iki diétán történt, amikor a svédek biztositották Finnország ilyen alkotmányos különállását. Ez az önállóság megmaradt akkor is, amikor 1809-ben Finnország elszakadt Svédországtól és mint finn nagyhercegség a cári birodalomhoz csatoltatott.

Amikor 1906-ban Finnország demokratikus átalakulása megtörtént, a finn országgyülésen 1907 óta az agrár-párt egyik vezető tagja volt Kallio. Ez a párt pedig kifejezetten nemzeti alapon határozott paraszt, illetőleg földmives politikát csinált a városi elemekkel szemben. Ez időben a finnországi svédek önálló politikai szervezetükkel rendkivüli erős befolyást gyakoroltak Finnország belső politikájára, — már amennyire a cári uralom alatt ez a politika egyáltalában érvényesülhetett. Az orosz cár ugyanis, mint finn nagyherceg mindazokat a jogokat gyakorolta, amelyek egykor a svéd királyt megillették, ami elsősorban a személyes kormányzatban fejeződött ki, mert Finnország kormányát a cár-nagyherceg nevezte ki s az egyedül csak neki volt felelős. A finn országgyülés pedig — a cárok többször megismételt rövid terroruralmaitól eltekintve is — igazában mégis csak tartománygyülés volt, mert törvényhozásilag kezdeményezése nem volt, a meghozott határozataival szemben pedig a cár-nagyherceg mindenkor teljes vétójogot gyakorolhatott. De hiányzott az igazi országgyülési jogkör két legfontosabb kelléke is: az ujoncmegajánlási és a költségvetési jog. Ennek ellenére ebben a finn tartománygyülésben erős belső küzdelmek voltak s a svédek, akik tagadhatatlanul nagyobbszámu intelligenciával rendelkeztek s vagyonilag is jobb helyzetben voltak, mindenképpen meg akarták szerezni maguknak a hegemóniát. Hogy ez nem sikerült, az elsősorban Kallio érdeme volt.

Amikor az orosz összeomlás után Finnország kimondta függetlenségét s áttért a köztársasági államformára, a tartománygyülésből tényleges országgyülés lett és Finnország parlamentáris életre rendezkedett be. Az uj finn országgyülésben azonnal vezető szerep jutott Kalliónak, akit már 1920-ban — a svédek nagy ellenkezésével szemben ugyan — a képviselőház elnökévé választottak. De ezt megelőzőleg 1917-ben már vezette a földmivelésügyi hivatalt, majd 1919-ben és 1922-ben földmivelésügyi miniszter volt. Ő alkotta meg a finn agrárreformot 1922-ben, amelyet ő utána ma is *Lex-Kallio*nak hivnak. Ennek a törvénynek az a lényege, hogy a földnélküli lakosság, ahol szabadkézből nem lehetett birtokot venni, kisajátitás utján jusson földhöz. Az igénybevétel 200 hektáron fölül kezdődött emelkedő százalékban, de mivel ez a százalék igen alacsony volt, nem érintette tulságosan a földbirtokosokat, nem is volt vele szemben ellenállás. Különben a legnagyobb földbirtokos Finn-

Lapunk mai száma 20 fillér

országban az állam s éppen az állam tud uj és uj területeket biztositani a feltörekvő nemzedékek számára.

Kallio 1922-ben otthagyta a házelnökséget, miniszterelnök lett. Ennek az volt az oka, hogy a kommunista izgatás rendkivül megerősödött és a kommunistapárt egyre nyiltabban tört a hatalom felé. Kallio kémény kézzel nyult bele a politika alakulásába: 1923 őszén feloszlatta a kommunista pártot, képviselőiket letartóztatta, egyesületeiket feloszlatta, ujságjaikat betiltotta. Később visszalépett a miniszterelnökségtől és ujra házelnök lett, de 1925-ben már megalakittta második kormányát, amelyet koalicios alapon alkotott meg hat agrárpárti és hat polgárjogi párti képviselőből. De 1926-ban visszalépett, mert a szocialista párt nehézségeket csinált a fegyverkezés terén. Három év mulva azonban már ismét ő a miniszterelnök. A lapparasztmozgalom zavaraiba azonban belebukik, mert erélyes szándéku törvényjavaslatának a kommunizmus ellen nem tudott többséget szerezni. Ez 1930 elején történik. Negyedszer 1936 őszén lett miniszterelnök, közben azonban kilenczer visel miniszterséget s egy ideig a finn Nemzeti Bank direktóriumának egyik tagja.

Amikor 1937-ben ujra elnökválasztásra kerül sor, az agrárpárt Svinhufvuddal, *„a haza atyjával"* szemben, őt jelöli. A szavazás első menetében 300 szó közül Kallio mindössze 56-ot kap, de a második menetben 177 szavazattal Svinhufvud 104 szavazatával és egy harmadik jelölt néhány szavazatával szemben elnökké választják.

A kis finn parasztfiu hatvannégy éves korában eléri országának legelső méltóságát, — az állam elnöke lesz. A finn köztársasági elnök azonban sokkal nagyobb hatalom, mint általában kollégái. A finn alkotmányosságban ugyanis az elnöknek egész különleges nagy hatásköre van. Ugyszólván azt a személyes jogkört gyakorolja, ami a régi rendi Finnországban illette az uralkodót. Bár Finnországban demokrácia és parlamentárizmus van, az elnök nem köteles feltétlenül teljesiteni azt, amit az országgyülés kiván, még kevésbbé azt, amit a kormány akar. Éppen a legfontosabb ügyekben az államfőnek fénntartott hatásköre van, amelyben egyetlen megkötöttsége, hogy intézkedése előtt meg kell kérdeznie a kormányt, de nem kell annak határozatához igazodnia. Ha ugy látja jónak, annak ellenére is kiadhatja rendelkezését. Az országgyülés határozataival szemben pedig vétójoga van s azt a javaslatot, amit visszautasit vagy nem hirdet ki három hónapon belül, — ugyanaz az országgyülés már nem tárgyalhatja. (Igaz viszont, ha az uj országgyülés is elfogadja, akkor az elnöknek alá kell irnia.) A minisztérium egyformán felelős az országgyülésnek és az államfőnek, az államfő azonban az országgyülést bármikor feloszlathatja, csak kilenczven napon belül uj választást kell kiirnia.

Ez a rendkivüli hatáskör igen könnyen vezethetett volna Finnország rendkivül sulyos politikai helyzetében összeütközésekre a kormány és az elnök, illetőleg az elnök és az országgyülés között. Ez azonban nem történt meg. Kallio erélyes, de bölcs ember volt. Északi fajtájának különös szivósságával, de óvatosságával és megfontoltságával cselekedett. Kallio alatt Finnország rendkivüli fejlődésnek indult. Ámbár az elnök maga testestül, lelkestül földmüves volt, teljesen felismerte az iparosodás fontosságát, a kereskedelem és a hajózás jelentőségét és ezek a gazdasági ágak az ő elnöksége alatt páratlan emelkedést mutattak. Az öregedő Kallio boldogan gondolhatta, hogy életét, amelyet becsületben és munkában töltött el, szerencsés és boldog Finnországban fogja befejezni.

A sors máskép akarta. Abban az óriási viharban, amely végigságuldott Európán, a kis finn nemzet legjobb szándékai ellenére nem maradhatott érintetlenül. Az orosz politika nem tudott belenyugodni a világháborus veszteségekbe, tulközelinek és ezért veszélyesnek érezte Pétervár számára a finn határt s ugyanakkor tengeri kikötőket, támaszpontokat kiyánt szerezni, főképpen be nem fagyó tengeri kikötőt! Előbb a balti országokra terjesztette ki befolyását, aztán Finnország felé fordult. Kalliot most igazolták az események, mint ahogy igazolták Mannerheim marsallt, aki már 1939 nyarán a fegyverkezés elégtelensége miatt visszavonult. Kallio választ elé érkezett s „vele a finn nemzet is: vagy megadja magát sorsának, vagy ellenáll. Finnország a függetlenség gondolata mellett döntött. A háboru megindult s bár az oroszok fölülkerekedésével végződött, halhatatlan dicsőséget szerzett a finn névnek és a finn bátorságnak.

De a katasztrófában mutatta meg a finn nép is és vezetője, Kallio is, hogy a nagyság nemcsak diadalban, hanem bukásban is megnyilatkozik, hogy egy nemzet nemcsak a hóditással, hanem szerencsétlenségével is dicsőséget szerezhet magának. Hogy Finnország a sulyos véráldozat, a nagy területveszteség után is fegyelmezetten tudta elviselni a megpróbáltatást, ujra hozzá tudott kezdeni a munkához, a helyreállításhoz, jövőjének biztositásához, — azt elsősorban Kallio bölcsességének, nagy akaraterejének, csodálatos nyugalmának és öregségében sem lankadó lelkesedésének köszönhette. Amikor Kelet-Finnországból a finn parasztok ezreinek kellett kivonulni, az elnök két birtokát adta ajándékba a karreliai menekülteknek. A rendkivüli események megrázkódtatásai azonban végül is felőrölték az elnök erejét, megrenditették egészségét, visszavonult a vezetéstől, majd lemondott és most — megtért őseihez...

„Finnország tudja, — mondta róla utódja, — hogy műve halhatatlan marad, örökké tovább él és a finn nemzet kötelességének tartja, hogy folytassa."

A magyar testvérnemzet pedig meghatottan osztozik a finn gyászban és hódoló tisztelettel fordul a testvérnép nagy halottjának nemes emléke felé.

Huszonnégy vagón papirossal indul a januárvégi népszámlálás

Már november közepén megkezdődtek az 1940-es népszámlálás előmunkálatai. Pénteken délelőtt dr. *Dobrovics* Sándor miniszteri osztályfőnök, a Központi Statisztikai Hivatal elnöke és dr. *Thirring* Lajos miniszteri titkár, egyetemi magántanár, a népszámlálási alosztály vezetője, a sajtó képviselői számára érdekes előadásban ismertették e népszámlálást megelőző hosszú munkálatokat és vázolták a statisztikai hivatal további munkarendjét is.

— A most foganatositandó népszámlálás — kezdte előadását *Dobrovics* Sándor a Központi Statisztikai Hivatal által korszerű módon tizéves időközökben végrehajtott nyolcadik számlálás. Jelentőségében, de nehézségeiben is valamennyi korábbi népszámlálás közül kiemelkedik.

Bevezetője után rámutatott azokra a nehézségekre, melyeket a hazatért területek hiányos népszámlálásai okoztak, és amely megbizhatatlan adatgyüjtéseket e mostani népszámlálásnak kell majd kiegészitenie.

— Ez a népszámlálás, — folytatta előadását az elnök, — miként a számolólapok kérdései is mutatják — a mai kor eszméit és célkitüzéseit van hivatva szolgálni. A népesedés tekintetében bővebben terjeszkedünk ki a házassági termékenység vizsgálatának problémájára és beható tanulmányozás tárgyává tesszük a családi összefüggéseket, közös háztartásban élő családok tagjainak és lakásviszonyainak részletes számbavétele és adatainak feldolgozása útján.

Majd bőven ismertette azokat az újabb szempontokat, melyekre mind fényt fognak deriteni az időszerű problémák szerint szerkesztett számlálólapok. A felekezeti viszonyokra vonatkozó kérdések különösképpen a hazatért területek nagyarányú áttérési mozgalmát vizsgálja és ezzel kapcsolatban a zsidókérdésre vonatkozólag feleletet kér a számlálólap arra is, hogy az egyén a törvényes rendelkezés értelmében zsidónak tekintetndő-e és hogy kinek hány szülője vagy nagyszülője tartozott a zsidó felekezethez. Másik nagyfontosságú kérdése lesz az idei népszámlálásnak a nemzetiségi hovatartozásra vonatkozó pont, mely lehetővé teszi, hogy a sokat vitatott problémában tárgyilagos és tiszta helyzetképet nyerjünk. A gazdasági vonatkozású adatokból kiemelkedik a szakképzettségre vonatkozó kérdőpont, ennek elsősorban honvédelmi jelentősége van és igen érdekes ujitás az a két külön kérdőlap is, amelyet az önálló iparosok és kereskedők töltenek ki s amely alapadatokat szolgálhat majd egy részletesebb és rendszeresen megismétlődő munkabér- és munkaidőstatisztikához. A szociális szempontok erőteljes érvényesülését a számlálólapok és gyüjtőivek egész sora biztositja. Tökéletesebben vannak megszerkesztve a lakosság müveltségére vonatkozó kérdések és azok a részek is, amelyek a lakásviszonyokkal, foglalkozással, családi stb. adatokkal foglalkoznak. Ezután a mostani népszámlálás rendkivüli nehézségeit ismertette dr. *Dobrovics* Sándor. E nehézségeket igazolja az is, hogy a szokásos december 31. és január 1. közötti éjféli állapot alapulvételo helyett kénytelenek egy hónapi haladékkal a január 31. és február 1. közötti éjféli állapotot irányadónak venni.

Magyarországon ez alkalommal azért kellett a népszámlálást elhalasztani, — mondotta az előadó elnök, — *mert a visszacsatolt keletmagyarországi és erdélyi területen a rendelkezésre álló rövid idő alatt sem az adatgyüjtést intéző közigazgatási szervek, sem pedig a számlálóbiztosokként elsősorban számitásba kerülő tanitóság tekintetében nem volt lehetséges olyan állapotot teremteni, hogy ők kellő helyi és személyi ismeretekkel a népszámlálás céljaira rendelkezésre álljanak.*

— Ha még figyelembe vesszük, hogy a románok által lakott területen a nyelvi nehézségeket is le kell küzdenünk, hiszen a népszámlálási rendelet értelmében a kérdéseket a megszámlált egyén nyelvén kell feltenni, igy érthetővé válik, hogy az adatgyüjtés szervezetének egész különleges kiépitése vált szükségessé, hogy az adatok begyüjtése megtörténhessék. Éppen azért Kolozsvárott kirendeltséget létesitettek, mely túlnyomórészt a kolozsvári egyetem és a református teológia hallgatóiból toborzott mintegy 150 munkaerőt a hét folyamán rendezett tanfolyamon részletesen betanitott a népszámlálás összes tennivalóiba. Ezek a nép nyelvét is ismerő ifjak helyi kiküldöttekként fogják körzetüket bejárni és segitségére lesznek a községi jegyzőknek és a számlálóbiztosoknak. Hasonló kirendeltségünk lesz Ungvárott is a népszámlálásnak Kárpátalján való zavartalan biztosítása végett.

Előadása további során dr. *Dobrovics* Sándor kifejtette, hogy mennyi fáradságot és költséget okoz az is, hogy a megnagyobbodás óta az ország lakosságának jelentős része nem magyar anyanyelvü. Ezek szerint gondoskodni kell tehát elegendő számú idegennyelvü számlálólapról, azokban az esetekben pedig, ahol a számlálóbiztos irja be a megfelelő adatokat, gondoskodni kell arról, hogy a biztosok mind a magyar, mind az idegen nyelven tökéletesen beszéljenek. A lakosság nyelvismerete egyébként nagyobb jelentőséggel csupán két kérdésnél bir, *tudniillik az anyanyelv és a nemzetiség bevallásánál.*

Érdekes adat az is, hogy a statisztikai hivatal 1903-ban alkalmazott gépi feldolgozásról visszatér a kézi feldolgozás rendszerére. E gépesités előnye abban áll, hogy a kérdőlapok adatainak lyukasztógépekkel kartonokra való átvezetése után a kombinativ feldolgozásokat megkönnyitette. Viszont a kézi feldolgozás mellett szól az a tényező, hogy a gépek bérletével járó nagy összeget nem kell külföldre kivinni, nem kell valutáris gyártási és szállitási kockázatot vállalni és az e célra rendelkezésre álló összeg munkadijként a nehéz sorssal küzdő müveltebb réteg sorsát javithatja. A kézi feldolgozás gyorsasága egyébként attól függ, hogy hány képzett munkaerőt lehet a feldolgozásra beállitani. A statisztikai hivatal tervei szerint az óriási feldolgozandó anyaggal mintegy három év alatt fog elkészülni.

Végül a népszámlálás méreteinek jellemzésére mond egy pár érdekes adatot a hivatal elnöke.

— *Huszonnégy vagón papirost küldtünk nyomdába s ebből 30 milliót meghaladó példányszámu nyomtatvány készült. A számlálásnál közreműködő számlálóbiztosok száma előreláthatóan több mint 35.000 lesz. Ezeket a helyi hatóságok alkalmazzák és egy-egy számlálóbiztosra 400—1000 lakos megszámlálásának feladata hárul. A népszámlálási munkálatokra az állam részéről 3.6 millió pengőt irányoztak elő s ebbe nem tartozik bele az adatok helyi begyüjtésének ugyancsak jelentős költsége, amely csakúgy, mint a multban, a községeket terheli.* A népszámlálás központi hivatala céljaira a fővárostól a Tapolcsányi-utcán jelenleg üresen álló villát béretük ki, amely azelőtt József Ferenc főherceg tulajdona volt. Ebben az épületben, amely a nagy anyagraktár és munkatermek céljaira megfelelő méretekkel rendelkezik, a legerősebb munkafázisban közel kétszáz munkaerővel fogunk dolgozni.

— A Központi Statisztikai Hivatal hetvenéves multja — mondta befejezésül *Dobrovics* Sándor, — szinte feleslegessé teszi, hogy hangsulyozzam, mennyire törekszünk minden gondolatunkkal, minden intézkedésünkkel a népszámlálás teljes tisztaságát, becsületességét biztositani. Ebben a tekintetben a miniszterelnöktől csupán egy utasitást kaptam: *ne elégedjünk meg azzal, hogy mi magunk tudjuk, hogy a népszámlálás a legbecsületesebben történik,* hanem minden eszközzel törekedjünk arra, hogy az állam minden egyes polgára is biztosan tudja ezt és megnyugvása legyen afelől, hogy bevallott adatát hiven vették számba.

UJ TÖRTÉNELMI REGÉNY. MOST JELENT MEG
NÁPOLY ÉS BUDA
Mátyás király és Beatrix életének története. Irta Lux Terka. Páratlan szépségü regény. Finom kiállitás. Ára: szép kartonkötésben P 5.60, diszes vászonban P 8.—, indiai vékony papiron egész bőrkötésben P 12.— Terjedelme 328 oldal.
KÓKAI LAJOS KIADÁSA, Budapest, IV., Kamermayer Károly-utca 3. szám
Kapható minden könyvkereskedésben

Igmándi keseruvíz a természetes gyorshashajtó elég 3 ujjnyi

A dohányban hol és milyen mennyiségben van a nikotin?

A növények tudományának szorgalmas kutatói nem egykönnyen nyugosznak bele olyan titokba, amelyek még a mi iskoláskorunkban az ismeretlenség átláthatatlan leplébe voltak beburkolva. A fajtanemesités és átöröklődés tudománya uj utak keresésére ösztökélt a kutató tudósokat. Ha az élet ugy parancsolja, ugy gyümölcsfajtákat fedeznek fel, — mint amilyen a *„grape fruit"* — vagy régen ismert gyümölcsökbe olyan tulajdonságokat „plántálnak", mint amilyennel például a meg nem fagyhatatlan krumpli rendelkezik. Ez utóbbi nagyhorderejü találmánnyal a német tudósok lepték meg a világot.

Ilyen és hasonló programszerüséggel kutatják ki, vajjon hogyan, hol és milyen mennyiségben helyezkedik el a nikotin az élő dohány növényben? Különösen a dohánytermelőket érdekelte ez a probléma, mert az igazi nemesített dohánynak ma már annyi nikotintartalma lesz, amennyit éppen akarunk. E pillanatban még nem tartunk itt, de már igen sokat tudunk arról, hogy milyen eredményre jutottak Andreádis, Toole, Ziropulos és Binopulos görög tudósok, akik csaknem egész életüket a dohánykutatások tudományos detektivmunkájának szentelik. Szorgalmas munkájuk eredményeit csak dióhéjban ismertetjük.

Tudósaink megfigyelték, hogy a nikotintartalomra nézve nem közömbös még az sem, hogy mikor ültetjük el az érzékeny és finom dohánypalántákat. Megállapitották, hogy a korán ültetett növényekben a nikotintartalom a gyökértől a csúcs felé nő, míg a későn ültetett palántákban éppen megfordított a helyzet. Semmi sem maradhat titokban a tudósok fürkésző tekintete előtt. Ma már pontos adatok egész tömege bizonyitja a következő tényt: normális növényekben a legnagyobb nikotintartalmat a középső levelekben találjuk. E levelektől lefelé haladva, egyre kevesebb a nikotin.

Magát a dohányleveleket külön vizsgálat tárgyává tették a tudósok és rájöttek arra, hogy egyre több nikotint találunk a dohány levelében, ha:

1. a dohánylevél szárától a hegye felé haladunk,
2. ha a középső főértől a dohánylevél széle felé haladunk, vagy
3. ha a mellékerektől a középső szövetek felé haladva, mind nagyobb lesz a nikotintartalom.

Általános szabályként nyert megállapitást az is, hogy a dohánylevélben annál nagyobb a nikotintartalom, minél érettebb élettanilag. Igy természetesen az érett dohánylevél több nikotint tartalmaz, mint a zöld levél.

Igy halad a tudomány és nemsokára elkövetkezik a kormányozható iz, zamat és nikotin ideje, amikor a dohánykertész vegyi összetételre olyan dohányt tud majd termelni, amilyent csak akar. Világosabb szinüt, vagy kisebb nikotintartalmut, avagy olyan tulajdonságut, amilyent éppen *Fogyasztó Őfelsége* parancsol.

Ez semmiesetre sem lesz még holnap, de könnyen meglehet, hogy már — holnapután.

Dohánytermelésünk irányitói azonban *máris figyelemmel vannak az elért tudományos eredményekre s azokat sikerrel alkalmazzák is.* Irányitott módszerrel ültetik el, növesztik szárba és válogatják azokat a dohányleveleket, mikből a *„Sport"* cigaretta készül, amelynek enyhe zamata és mérsékelt nikotintartalma épp ezért felel meg sportolóink igényeinek, akik jótulajdonságait méltányolva, fogadták szeretetükbe.

Szövet, selyem! (ramocsaházi) NAMÉNYI-nál IV. Szervita-tér 8

Goszleth Lajos

~~Frank Ágoston~~

Terverte az ercsi-i
Szent Erzsébet kápol-
mát Goszleth Lajos-sal
együtt. Neogót.
Felszentelték 1934 őszén

Képes Pesti Hirlap

1934. okt. 3

Goszleth Lajos

Céd
9 és Frank Ágoston

Cód
9

Tér és Forma.
1942. 43. l.
(Álmos és Simentalvy-
utcai ikerházas telep,
képekkel.

Az egyik éjszaktet
fentiek tervezték.

Likawa vára II. 197.

Goszleth Lajos

tervezte az ercsi-i
szent Erzsébet Lajos-
nát Frank Agos-
tonnal együtt-
neogót
Felszentelted 1934 őszén
Képes Pest. Hírlap

1934. okt. 3

lomnak felsorolása Sz Szi. Lex.-ban. —

CLAROT SÁNDOR francia eredetű miniatur-arcképfestő Bécsben és Budán (179[illegible]–1842.). A 30-40-es években Sándor gróf festője volt. Magyarországi működése eddig még feldolgozatlan. Prestel J. G. állatfestővel közösen 3 lóversenyt ábrázoló kőrajzot készített, amelyek Schmid János nyomdájában jelentek meg: 1. „Első Ló Futtatás Magyar-Országban. Felvette és rajzolta Prisztel és Clarot Budán. Nyomt. Schmid János". 68×49 cm. — 2. „Második Ló-Futtatás Pesten. Felvette és rajzolta Presztel és Clarot Budán. Nyomt. Schmid János" 68×49 cm. 3. „Az első Csikósi Ló Futtatás 1827-dik Eszetendei Junius 6-ik Napján . . . (U. ez franciául, németül és angolul is) . . . felvette és rajzolta Presztel és Clarot Budán. Kőre rajzolta Schmid János Pesten". — Bibliográfia: Kremmer II. 353, 360. — Lyka: Tbv. m. IV. — Művészet, III., VIII., X. — Sz Szi. Lex. (Életrajz, egyéb magyar vonatkozásai és itt fel nem sorolt irodalma. — Th-B. Kstlex. VII. 54. l. —

~~CSÁSZÁR FERENC (180[illegible]–1858) író és szerkesztő kiadásában két, kőrajzokkal illusztrált mű jelent meg: 1. Vágvölgyi hét tájkép. Természet után rajzolva 1845-ben. Magyarázó szöveggel kísérve. Nagy 8. r. 14 l. és hét kőnyomat. Pest, 1855. — 2. Magyar ősök képesarnoka. Életirati vázlatok kiséretében. 1 füzet (2.-r.), Pest, 1855. — Bibl.: Litványi László: Császár Ferenc élete és irodalmi munkássága, Budapest, 1931. — Petrik: Magyar Könyvészet, 1712-1860. I. 457. l.~~

KOLLÁR FERENC kőrajzoló Pesten a 19. század első fe-

MDK

Goszleth Lajos

bronz gyertyatartók

M. egyházművk. kiáll. N.Szal. 1941. II.

Goszleth Lajos,

tervezte az Arkay által megoldott templomszerüen képzett nagyteremben a jelképes föoltárt.

-r-: Egyházmüvészeti kiállitás. - Nemz. Szal. Magy.Orsz. 1941.feb.15. 4.l.

MDK

Goszleth Lajos és Frank Ágoston építész

4ooo P. I.dij

Döntöttek a Statiszt.Hiv. székh. ...tervpályázatról. Esti Kurir, 194o. nov. 3o. 9.l.

MDK

Goszleth Lajos ~~és Kovács Ferenc~~ építész

2200 P. 1.dij

Kik nyerték a Vizmüvek ép.dijait? Pest, 1941, nov. 5. ✱ 3 l.

MDK

Goszleth Lajos

Gerevich T.: Uj magyar templomépitészet.
Magyar Épitőművészet 1941. 12.sz. 378.1.

MDK

Geszleth Lajos épitész

Az egyházmüvészeti tanács müvészértekezlete.Szép-
müvészet 1942. 267.l.

MDK

Goszleth Lajos

Gerevich Tibor: Uj magyar templomépitészet.
Magyar Épitőművészet 1941. 12. sz.
378.l.

MDK

Goszleth Lajos építész

Halász közép 1941. 138. l.

M.D.K.

Goszleth Lajos, építés

Frank Agostonnal közös terve 400 p-ös megvételben részesült a kerepesi temető ravatalozó épületének pályázatán

Vállalkozók Lapja, Bp. 1939. LX. évf.

ápr. 20. sz. 8. old.

MDK

Goszleth Lajos

Molnár E: Egyházművészeti kiáll. Magyar Iparművészet, 1941. 3.sz. 30.l.

MDK

Goszleth Lajos

főolzát a deáki templomban

Molnár E: Egyházművészeti kiáll. Magyar Iparművészet, 1941. 3.sz. 3o.l.

MDK

Goszleth Lajos

az Egyházmüv. Hivatal titkára

Molnár E: Egyházművészeti kiáll. Magyar Iparművészet, 1941. 3.sz. 30. l.

MDK

Goszleth Lajos építész

A Parádon épitendő fürdő tervpályázat döntése.
Vállalk. Lapja, 1954. febr. 7. 5.l.

MDK

Goszleth Lajos építész

S: A parádi éttermi ép. tervpályázata. Vállalk. Lapja, 1933. aug. 10. 4.l.

MDK

Goszleth Lajos

4ooo P. első díj

Döntött a főv. a statisztikai hiv.székházának terv-pályázatában. Magyarország, 194o. nov.29. 5.1.

MDK

Goszleth Lajos épitészmérnök

A IX. Vágóhid-utca 17-19.sz. kislakásos bérházak

Halász Á.: Bp. Szfv. középitkezései 1941. Bp. 1942. 58.l.képpel.

Goszleth Lajos, építész

M.D.K.

és Frank Ágost közös terve 4000 p-ös első díjat nyert a szfőv. statisztikai hivatal XI. területben felépítendő új székhárának pá-ratán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1940. LXI. évf.

dec. 5. sz. 4 old.

MDK

Goszleth Lajos

A pozsonymegyei Deáki templom megújitásanál a belsó munkák az ó egységesitó irányitásával történtek, a berendezési darabok az ó tervei szerint több művész közreműködésével készültek

Gerevich Tibor: Uj magyar templomépitészet.

Magyar Épitómüvészet, 1941. 12.sz.

Goszleth Lajos, építész M.D.K.

Frank Agostonnal közösen készített tervével a Budapest Székesfővárosi Statisztikai Hivatal új szekházának pályázatán első díjat nyert.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye,
1940. 74. kötet. 257. old.

Goszleth Lajos MDK

épitész

A Deáki főoltár terve

A Deáki Szentsir oltár

A Deáki Szent István-kápolna oltára

A Deáki Szószék terve

Magyar Egyházmüvészeti Kiállitás

Nemzeti Szalon 1941. febr-márc.

MDK

Goszleth Lajos

A Káptalanfüredi templom terve
A Gutai templom terve

Magyar Egyházmüvészeti Kiállitás
Nemzeti Szalon 1941. febr-márc.

M.D.K.

Goszleth Lajos, építész

terve megvételben részesült a „Ferenc"-tár-beszélő központ pályázatán

Vállalkozók Lapja, Bp. 1944. LXV. évf.

febr. 3. sz. 6. old.

Goszleth Lajos MDK

épitész

A Diáki főoltár, dunaharaszti kőből.

Magyar Egyházművészeti Kiállitás
Nemzeti Szalon 1941. febr-márc.

MDK

Goszlet Lajos és Frank Ágoston ép.

4ooo P. első dij,

...döntés a Statiszt.Hiv.székh. ...tervpályázatán.
Kis Ujs. 194o. nov. 29. 5. 1.

MDK

Goszleth épitész

Döntöttek a Pénzint. Közp. szabadságtéri székházának tervpályázatáról. Pesti Napló, ~~xxxx~~ 1937, jun. 26.

MDK

Goszleth,ép.mérn.

Frank ép.m.-el közösen egy emeletes négyszobás családi lakóházat és egy kisigényü földszintes családi lakóházat tervezett.

A MIÉE-ben állandó intézményé alakult át ez a kiállitás. Két illusztr. a III.és VII.l./

Dr. Ny.L.: A"Hogyan épitsünk?" kiáll. a Nemzetközi Vásáron. MIÉE Közlönye 1933 máj.6. III.-VIII.l.

M.D.K.

Goszleth Lajos, épitész

második díjat nyert az óbudai postahiz terv-pályázatán.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1941. LXII. évf.

márc. 27. sz. 6. old.

M.D.K.

Goszleth [Lejos] és Frank [Ágost] épitészek

Körös terve 400 p-ös megvételben részesült a debreceni gardasági tanintézet pályázatán

Vállalkozók Lapja. Bp. 1940. LXI. évf.

jan. 4. sz. 6. old.

Gosleth [Lajos] és Frank [Agost], épitészet M.D.K.

hőrös terve 800 p-ös megvételben részesült az OTI hétemeletes záztorony házaira kiírt eszmei pályázaton.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1940. LXI. évf.

nov. 14. sz. 5 old.

M.D.K.

Goszleth Lajos, építész

Terve 550 p-ös mex. vételben részesült az OTI XI. ker. rendelőintézetének pályázatán.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1941. LXII. évf.

nov. 6. sz. 4. old.

[Lajos] [Ágost] M.D.K.

Goszleth és Franz, építészek

valamint Henny Ferenc és dr. Kiss Tibor terveit fogadták el a főváros IX. Vágóhíd-, és Nádasdy u.-ban épitendő kislakásos bérházak pályázatán.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1940. LXI. évf.

márc. 28. sz. 5. old.

Goszleth Lajos, építés M.D.K.

és Frank Ágost körös terve 4000 p-ös első díjat nyert a szföv. Statisztikai Hivatala XI. ker. uj körpontí székházának pályázatán

Vállalkozók Lapja. Bp. 1940. LXI. évf.

dec. 5. sz. 5. old.

MDK

Goszlett

X

A soproni Nyugdíjas Otthon tervpályázata.
Vállalkozók Lapja, 1933. nov. 16. 4.l.

MDK

Goszlet Lajos épitészmérnök

A székesfehérvári Szent György-korház kibővitésére kiirt tervpályázaton, tervét 2500 pengő pénzjutalomban részesitette a bizottság.

Cikk: Uj sebészeti pavillonnal bővül...

Pest, 1941.jul.25. 7.lap

~~Frank Ágoston~~ és

Goszleth Lajos

tovább építésze

pervezték a IX. k.

Vágóhíd-utca 17-29.

n. a. építendő 8 két-

emeletes városi kisla-

kásos lakóépületet.

Á: Bp. tfo.

Halász Kőrép 1940

28, 54, 56.1

Bp. 1941

121

~~Áthozat~~

Méterek

m é

A tárgy megnevezése

Sor-szám

Terület		Köb-tartalom		Egység ár		Pénzösszeg			
						egyenként		összesen	
terben				kor.	fill.	kor.	fill.	kor.	fill.

MŰEMLÉKEKORSZ. BIZOTTSÁGA
201/912

Gosztleth Lajos
építész
lásd

Kende Béla:
Egyházművészeti kiállítás.
Művészet.
1941. 38. sz. 32, 33. l.
(Képpel.)

Viselet.

A kissé balra tekintő tüz
kezében kivont kardot tart és

Szines rm., m

140-91-

Goszleth Lajos

Magyar Épitőművészet

1943. 31, 32. l.

(Budapest Székesfővárosi Statisztikai Hivatal épülete, képekkel és alaprajzokkal.)

Terverte fenti.

Mélyen tisztelt

Tisztelettel közölj
állit unk sajtóbemutató

1944.évi január hó

mennyiben akadályo
állitás a többi napokon,
rendelkezésére áll.

Budapest, 1944.évi

Goszleth és Frank

róa

z

Magyar Építőművészet

1941. 12. sz. (Kápolnásnyéki rom-
kath. templom;
képekkel.)

Tek.

Europa
R. t.

Budapest

Rothermere-u. 12

Gosztleth Lajos

építész

az alábbi tervpályázaton II. díj:

Becz Jenő: Az óbudai postahár tervpályázata. Művészet. 1941. 38. k. 34–35. l. (Képpel.)

T. 1326.

ölül balra az iránytüt, alól jobbra
TVM CONTROVERSORVM [illegible] magyará-
neatio DOMINII BUDETIN [illegible] Simul ac
MINIO SZTRECSEN Exprimens Situm
viorum aliorumqve notabilium Loca-
Explanatione Ductuum Controversorum
xcelsae Tabulae Regiae institutorum
opographice collecta et elaborata
met. Anno 1767.

43.7: 54.5 cm.

Goszleth Lajos

Mév főmérnök

tervezte az aradi 2. sz. pályaudvari postaépületet, mely 1912-13-ban épült. Ez volt a fővárosi pályaudvari postaházak után Nagy-magyarország egyik legnagyobb és legmodernebb pályaudvari postaháza.

Bierbposta

58. l.

~~Frank Ágoston~~

Céd és Goszleth Lajos

cród

Tér és Forma.

1942. 43. l.

(Álmos- és Simonfalvy-utcai ikerházas telep, képekkel.)

Fentiek tartvezték az egyik épületet.

Lipcsei vár II. 197.

~~Frank Ágoston~~

Goszleth Lajos

építész

M. Egyházművészeti

Kiáll. (Nemz. Szalon)

1941. febr. – márc.

A Deáki tőoltár terve

A Deáki tűt Sír-oltár

A Deáki tűt [illegible] kápolna oltára

Sírok terve.

A gutai templom terve.

A Káptalanfüredi templom terve.

Tervezték fentiek

Goszleth Lajos

épitész.

A Központi Egyházmin-
vesjeti Hivatal titkára.
Életrajza bekérendő.

GOSZLETH Lajos-ejnten

Órbuda, kápont és 3. sz pósta hivatal, 1941-1944

Postaép 66. és ill.

MDK

Goszleth Lajos és Frank Ágoston

Káptalanfüredi templom terve

a Gutai templom terve

M. egyházművészeti kiáll. K.Szal. 1941. II.

Goszleth Lajos

~~Frank Agostin~~

építész

és

tovább Goszleth Lajos

építész

a XIV. k. Álmos- és Simeonfalvy-utca közöki telken épült városi kislakásos ikerházak közül 5-öt fentiek terveztek.

Halász Közep 1940

54. l.

ényomatok

3/1912. számhoz

Gosztleth Lajos

épitész

l.

Szépművészet

1941. 68. l.

Gosztleh Lajos

a Thaly Kálmán-utcai
csőhálózati ügyeletes
telep szerpályázatán
díjazva.

MMÉE Közl.
1941. 203. l.

Goszleth Lajos

Goszleth Lajos építészmérnök
lakása, IV. Irányi-u. 15. 186-455

Bptávb 1940 szept.

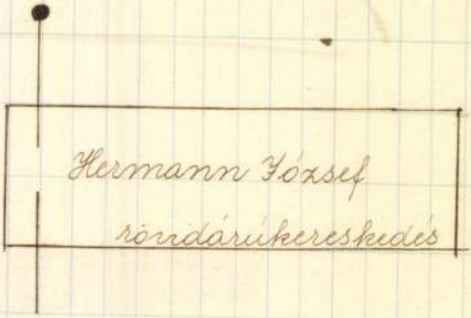
Hermann József
rövidáru-kereskedés

Goszleth Sajos
épitész

Wód

R. Szőrédi Ilona:
Az uj magyar vallásos
művészet nagy kiállítása.
Uj Magyarság 1941. febr. 9.

2.

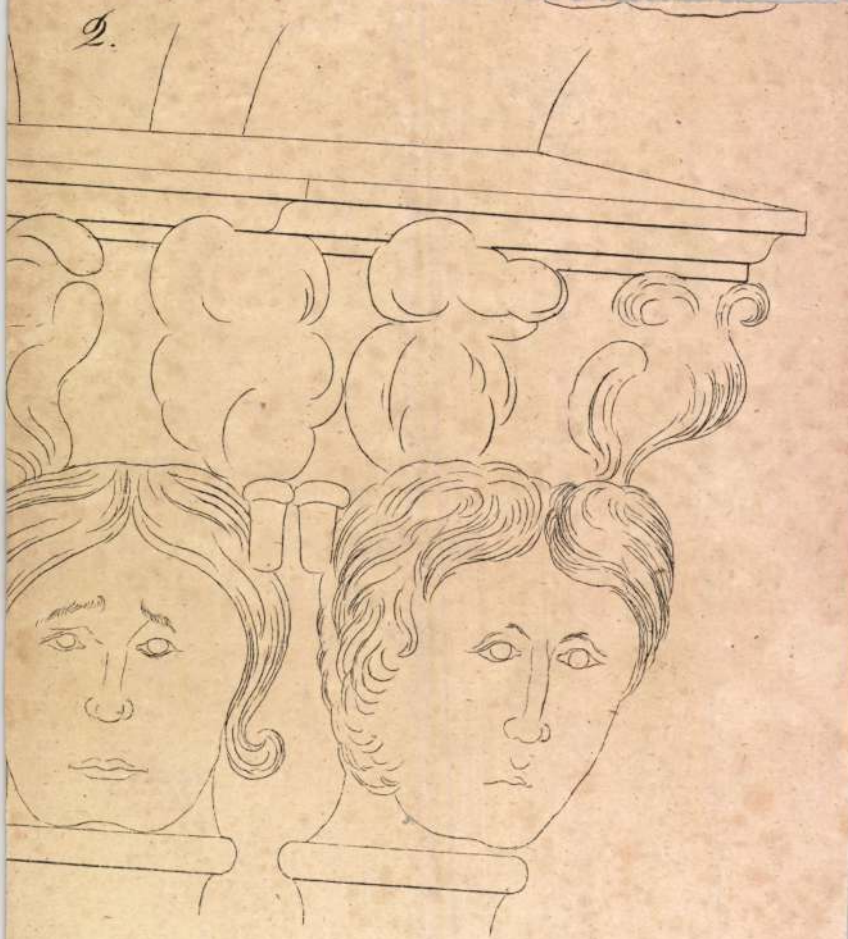

Gosztonyi Lajos

építész

l.

Szépmüvészet
1942.267 l.

Goszleth Lajos
építész

l.

Szendy K. Bpest
Wchesf. Közig. évk. 1942
Bp. 1943. 362. l.
385. l.

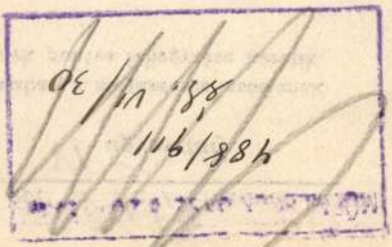

488/911
88. VI/30

Jun. 24. 1911.

A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI M. K

1911 évi 3415 számv. sz.

VI. ügyosztály.

A válaszban a megkeresés számának és évének pontos feljegyzése kéretik.

Méltóságos

Báró Forst

a műemlékek o

T. é. janua

ra való hivatkozással

értesíteni, hogy az er

igazgatósága által

~~Frankl Ágoston~~

Goszleth Lajós

tovább épitések

lásd

A. utóda árjeszéke. Bp.

Oberbauer 1938

186. l.

Budapest, 194 2. julius 5.

tyám !

inevezésedhez legjobb kívánságai-

nácsoljam.

ssel és tisztelettel köszönt

Nagy Zoltán

Goszleth Zajós

a MABI törökbálinti tüdőszanatoriumának terepáljáratán díjazva.

MMÉEKözl
1944. 152. l.

Goszleth Lajos

az uzseki-utcai OTI
kórház terápiájárálan
díjazva

MMÉLKözl

1944. 344. l

0/29

Goszleth Lajos

a Kerekhegyi üdülő-
szálló terv.
megvétel

MMÉEKözl

1943. 197. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Goszleth Lajos

a Bpest 2. sz. m. kir. kerbesítő postahivatal szaktanfolyan és internátus épületére kiírt terv.

megvétel

MMÉÉKözl

1943. 184. l

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Gosztleth Lajos

a szegedi elme- és
ideggklinika terve.

I. díj

MMÉE Közl.

1942. 208. l.

Goszleth Sajós

a győri rendőrségi
vékház terapákázatán
megvétel és
diszéret

MMÉEKözl.
1941. 203. l.

~~Frank Ágoston és~~

Goszleth Sajós

mind
cél

a Epti szekesfővárosi
Statisztikai Hivatal
uj szekhazának terop.

I. dij

MMÉE Közl.
1940. 257. l.

Tsz.:

Kelet	Beszélő neve (olvashatóan)	Hiv.	Magán	Inturb.	Kelet	Beszélő neve (olvashatóan)	Hiv.	Magán	Inturb.

~~Frank Ágost~~

Goszleth Lajos

mincs
ced.

a debreceni középfokú
gazdasági tanintézet
terep. megvétel

MMÉEKözl

1940. 16. l.

~~Frank Ágostonyi~~

mint Goszleth Lajos
ied

a Kerepesi temetőben
épitendő ravatalozó
épület terv.
megvétel

MMÉEKözl

1939. 146 l

sére ügyvezető kormányt nevezett ki Fejérváry miniszterelnökségével.

Junius 17-én Tisza bucsukihallgatáson jelent meg a királynál, másnap pedig a Fejérváry-kormány a bécsi Burgban fellesküdött az uralkodónak.

Justh Gyula, a képviselőház elnöke, értesitést kapott Fejérvárytól, hogy kormányával együtt junius 21-én akar bemutatkozni a parlamentben.

Az ülés délelőtt tiz órakor vette kezdetét és azon teljes számban megjelentek az összes ellenzéki képviselők. A képviselőház egyhangu határozattal alkotmányellenesnek nyilvánitotta a király határozatát és a főrendiházzal egyértelmüen bizalmatlanságát nyilvánitotta Fejérváry és miniszterei iránt.

Délelőtt 11 órakor vonult be Fejérváry minisztereivel a parlament üléstermébe.

— Gazemberek, betörők, hazaárulók! — kiáltották feléjük a képviselők teli torokból.

Fejérváry sápadtan lépett az elnöki emelvényhez és átnyuj-

Goszleth Lajos

szerepe a deáki
templom megujítás á-
ban.

vród

Gerevich Tibor

Uj magyar templom-
építészet

Magyar Építőművé-
szet. 1941. 12. 7.

EN SZÁM VEZÉRGONDOLATA:

rosrendezés és építészet

yházművészeti kérdései

zető — vitéz Irsy László, okl. építészmérnök, a Fővárosi
Közmunkák Tanácsa alelnöke.

epold Antal, apostoli protonotárius, pápai prelátus,
eszteragomi kanonok, a Magyar Tudományos Aka-

KOH-I

minde

L.&C.HA

56 ÉVE

Goszleth Lajos

l.

Építészet

1944. 15. l.

18. l.

Gosztonyi Lajos

l.

Építészet

1943. 114. l.

121. l.

Groszleth Lajos

l. Építészet

1943. 39. l.

FILM-,

T. EUROPA RT.

Budapest.

Kérem további intézkedésig kiadványaikból az alábbi példányszámokat küldeni:

Magyar Nemzet			
Független Magyarorsz.			
Film, Színház, Irodal.	5	Kérek	1 db.
Képes Sport			
Magyar Rejtvény Ujság			

özv. Antal Károlyné
aláírás.

Edelény, 1942 II. hó 1

Aradi p.u.-i postahár

1934 ercsi-i tet Erz. káp.

Egri érseki liceum terop. 2. díj (Frank)

1933 paradi ellerem I díj (Frank Ág. nal.)

1937 Pk. sierhár terop. megvétel | 39: Kempesi temető [illegible] megvét

Almos-u. városi kislakásos háralkból ötöt tart

1940 Stat. Hiv. sierhár terop. I. (Frank A)

Debr.-i [illegible] megvét

Belv. pleb. emeletrácp. terv

1941 Deaki tepl fő oltáre (Ellerm. kiall. Jobb tepl terv)

(Madarassy W.)

Virmünk

Thaly k.u.-i ezőhálózati telep épületének terop. I. díj

Főv. Stat. Hiv. Bocskayúti sárkh. terv (Frank A)

IX. Vajóhid u.-i kislakásos bérhár telepen 6 hárat terv (Frank)

Kápolnás nyéki tepl

Obudai postahár 2. díj

Erőri rendőrségi sierhár megvét és dias.

Gondos József
festőművész

Műcs. kiáll. 1937-től
Pipics 1/2. e.

1942 tragedi elmé és idag
klin. I. dy

1943 kerekhegi indulóállás
Terop Tóitel

pugnor Eze

Rm., mér. a vk.

160-978 Csécy

161-108 Belló

Goszleth Lajos, épitész

Máv főmérnök

1943 mús. titan

sz. 1905 jun. 29. Bpesten

Müegyetem ugyn

itt.

1952 óta Detroit-

ban él, ott épitész,

operaénekes, karmester, zongoramüvész

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
327 /1916 szám
Érk.: 916 év jul. 30 n.

VII/30/916

~~Franck, Lorenz~~

Dupl

~~Nobrär~~

~~Gentmüsend~~

~~9/1~~

Goszleth Lajos

építész

lásd

Szép művészet

1943. 199. l.

SZÖVETSÉG
I TANÁCS
CA 1.

~~Frank Ágoston~~

~~és~~ Goszleth Lajos

építészek -

1576. SZIVARASZTAL, kettős felnyiló
barer Doppelplatte, Mahagóni. X

1577. KÉT SZÉK, tölgyfa, faragott
Schnitzerei. Stil des XVII. Jhdt

1578. VARRÓASZTAL, fekefe fa, csont
einlage. XIX. Jh.

1579. KÉT KIS FALIETAGÈRE, mah
XIX. Jh.

1580. KÉT KAROSSZÉK, diófa, baro
mit barockem Dekor. Italienisch

1581. KÉT SZÉK, diófa, rokokó faragás
schnitzerei. Italienisch, XVIII. J

1582. KONZOLASZTAL, diófa, rokokó
holz, mit Rokokoschnitzerei. Vene

1583. ALACSONY SZEKRÉNY, diófa
Schrank, Nussholz, eintürig, mit

1584. KÁRTYAASZTAL, diófa, négy h
Nussholz, auf geschweifte Füsse,

1585. KÉT SZÉK, diófa, rokokó faragás

Szergyinyagy építőm. I. k. ... 36. l.

1935

sszel, felnyiló lappal. Empirestilus. — Kartentisch, Nuss-

zott fa, nagy griffel. XIX. sz. — Vitrintisch, geschnitzt

KAROSSZÉK, keményfa, gyöngyházberakással. Arab, tuhl, mit Perlmuttereinlage. Arabisch, XIX. Jh.

s aranyozott fa. XIX. sz. — Ein grosser Rahmen, Holz,

aragott és aranyozott fakeretben. Barokkstilus. — Zwei schitztem, vergoldeten Holzrahmen. Barockstil.

két oszloppal. Késő empire. — Wandvitrine, schwarzes

piros aranyszövet üléssel. XVIII. sz. — Zwei Stühle, II. Jh.

anyozott fa, barokkdiszitéssel. — Wandspiegel, Holz, r.

ott disszel, szalmafonatu üléssel. Olasz, XVIII. sz. e. — tarsia, die Sitzfläche mit Strohgeflecht. Italienisch,

r alapon szines virágokkal. Rokokóstilus. — Zwei Arm-

MDK

Goszmann. Pest.

Tejes kanna, ezüst 295 gramm, Pest,Goszmann, 1846.

Mü- és Régiségkereskedelmi Vállalat.IX.müv. aukció.Bp.1948.

Goszmann Ede

ötvös

1813-ban született.
1848-ban lett mester
Pesten. Az 1860-as
években még mükö-
dik.

Horváth-Szentpéteri

253. l.

Goszmann Ede

Pest. Ar.

A Goszmann ötvöscsalád tagja. Szül.: Pest, 1813. 1827. VIII. 9-től inas 6 évig Schwartz Györgynél. 1825. VIII. 1-től számítva. 1848. VII. 16-án mester. Műhelye 1852-ben Herbst-gasse 970. A század 60-as éveiben még említve.

Művei:
Nem ismertek.

Irodalom:
BFL IX/14.; Horváth H.: I. 251. p.; Wegweiser 1852.; A. B.: 39. p.

Pest-Buda 1977

Georg Gossmann (1842, Pest)

M.D.K.

Ezüst pohár

Árverés 1957. Budapest

38 l.

Georgius Goszmann „G.G."

Képzitette 1845-ben az egri Kossuth t. u. 14 sz. a. ferences templom urmutatóját. 42.5 x 16.8 cm. A mester pesti ötvös.

Voit Pál szk.: Heves megye műemlékei II.
Magyarország műemléki topográfiája, VIII. köt.
Budapest, 1972

3720

Gossmann Gyula
ötvös

1359. PALACKÁLLVÁNY, ezüst, hat palack részére. terjegygyel.

Pest, 1848. G. G. (Georg Goszmann) mes-

Ernst Múzeumi aukciói
XV (1921)

Goszmann György

ötvös Pest

806. CUKORSZÓRÓ, ezüst, baluszteralak. G. G. (Goszmann György) mesterjegy. Pest, 1840. 65.—

Almásy-Telcki VIII. 1942

ÁRVERÉSI NAPTÁR.

I. nap, szerda MÁRCIUS 4.		II. nap, csütörtök MÁRCIUS 5.		III. nap, péntek MÁRCIUS 6.	
Festmények	1—111	Festmények	112—220	Festmények	221—331
Ezüst	671—710	Ezüst	711—750	Ezüst	751—791
Porcellán	901—940	Porcellán	941—980	Porcellán	981—1020
Üveg	1161—1180	Üveg	1181—1200	Üveg	1201—1220
Fajánsz	1301—1320	Fajánsz	1321—1340	Fajánsz	1341—1360
Szőny.-Text.	1411—1480	Szőny.-Text.	1481—1530	Szőny.-Text.	1531—1580
Fém-Vegyes	1741—1823	Fém-Vegyes	1824—1907	Fém-Vegyes	1908—1991
IV. nap, szombat MÁRCIUS 7.		**V. nap, hétfő** MÁRCIUS 9.		**VI. nap, kedd** MÁRCIUS 10.	
Festmények	332—440	Festmények	441—550	Festmények	551—657

Goszmann György

ötvös Pest.

174. TALPAS TÁLKA, ezüst és köszörült üveg. (Goszmann György). Pest, 1854. 320 gr. 200.—

Almásy Teleki VII. 1941

1606. TÁNYÉR, népies fajánsz, kék madárral. Magyar, XIX. sz. 12.—

1607. TÁNYÉR, hasonló az előbbihez. 12.—

1608. TÁNYÉR, népies fajánsz, kék-sárga díszítéssel. Magyar, XIX. század. 10.—

1609. KORSÓ, népies fajánsz, madárral (kissé javított). Habán, XIX. század 12.—

1610. MÉSZÁROS-CÉH KORSÓ, népies fajánsz (kissé ragasztott). Magyar, XIX. század első fele. 10.—

1611. OVÁLIS KOSÁR, fajánsz, színes virágokkal. Holics, 1765 k. 130.—

1612. GYÜMÖLCS-CSOPORT, népies fajánsz. Magyar, XIX. sz. 150.—

1613. KIS FIÓKOS SZEKRÉNYKE, színes fajánsz. Rouen modorában. Francia, XIX. század. 65.—

1614. NAGY VÁZA, fajánsz, bordás testtel, kék díszítéssel. Delft. 180.—

1615. FEDELES VÁZA, fajánsz, kékvirágos díszítéssel. Delft, XVIII. század. 140.—

1616. KÉT VÁZA, fajánsz, kék virágokkal és madarakkal. 1784 évszámmal. Delft. 150.—

Goszmann György

pesti otvös
1844, 1845

l.

Csányi Ernst iparm

243, 247 sz.

laid mél
Goszmann
alatt is

Goszmann György

Ötvös

Gentmüeml.

69, 71, 357,
422. l.

tésához nem járul hozzá.

tudomása s az érdekelt egyházközség meg-

gett van szerencsém ezt Méltóságoddal

november hó 26-án. A miniszter rende-

.k. miniszteri tanácsos.

A hivatalos másolat hiteléül:

Petrman Károly

miniszteri s.hiv.igazgató.

Goszmann György

pesti ötvös

1701

Horváth Szentpéteri

208 l.

253

FIU

Goszmann György

ezüstmivel

vül. 1807. Mester lett
Pesten 1836. 1860-ig
vezetel.

Horváth Szentpéteri

253. l.

özv. Goszmann Györgyné
Pest 1860-as évek

u. o.

Zü

Goszmann György

ötv.

l.

Kőmagyötvi. 86, 87.

l

541. sz.

	541		GOSZMANN Georgius Goszmann, * 1807, M 1836, MC 1860.	
		Nr. 409	*a)* Gyűrűtartó: szárnyas puttó horgos állvánnyal. — *Ringhälter: Putto Gerüst haltend.*	

Budapest [Pest] 87

F. sz. *Lf. Nr.*	Próba *Beschau*	Mesterjegy *Meisterzeichen*	Mester — tárgy — tulajdonos — irodalom *Meister — Gegenstand — Eigentümer — Literatur*
543	Nr. 420		*e)* Tűtartó. — *Nadelbehälter.* *f)* Cukortartó. — *Zuckerdose.* *e)* Főv. Múz. — *Hauptst. Museum*, Bp. — *f)* Undi M., Bp.
	Nr. 423		*g)* Serleg — *Pokal* — *Neobarock.* † Pekár Imre dr., Bp.
	Nr. 423		*h)* Cukorszóró. — *Zuckerstreuer.* Iparm. Múz. — *Kunstgew. Museum*, Bp. Expos. 1935: 151.
	Nr. 427		*i)* Kis szelence. — *Kleine Dose.* Dr. Egerer [illegible], Bp.
	Nr. 428		*j)* Gyertyatartó, empire darab párja. — *Leuchter, einem Empire-Stück nachgemacht.* Bárczyházi Bárczy Elek, Bp.
	Nr. 430		*h)* Gyümölcstartó. — *Tafelaufsatz.* Dr. Deutsch József, Bp. Expos. 1935: 150.

Goszmann György

Ötvös Pest

Goszmann (György) ötvös

Pest 1836.

Gyűrűtartó állvány, Tört.
Múzeum Tört. Ebt.

lásd

Lay Bpest iparmúvkiáll

30-l.

SZÉ

E

HE

Goszmann György

pesti ötvös 1844
1845

nem Groszmann ??

l.

Tanulmányok Bp

multjából VII.

21, 32. l.

képpel.

Goszmann

(Groszmann) Georg

ötvös

1864. Pesten

V Bp. 36 l.

~~Beszterczebánya~~ ~~hitelesítőjét~~ ~~1830-ból~~

~~VII. 234~~; ~~1832-ból~~ ~~VII. 293~~.

~~i~~

C 109.595
MC 109.595
Elek Judit (1937-)
Tutajosok : Filmforgatókönyv ; Tutajosok : A tiszaeszlári per dokumentumai / [írta és rend.] Elek Judit ; [dramaturg Bíró Zsuzsa] ; [fényképezte Halász Gábor] / Elek Judit, Sükösd Mihály. - Bp. : Magvető, 1990 (Pécs : Pécsi Szikra). - 98 p., [24] t., 297 p. : ill. ; 24 cm
A két r. hátlapjával egybekötve
ISBN 963-14-1700-X fűzött : 120,- Ft
**Tiszaeszlár*
Mt.: Sükösd Mihály (1933-) (mt.) - Bíró Zsuzsa (dramaturg) - Halász Gábor (operatőr)
894.511-293.7
791.44.071.1(439)Elek_J.
343.622[291.34](439Tiszaeszlár):34.096
323.12(=924)(439Tiszaeszlár)"188"

C 110.953
MC 110.953
Gyurkovics Tibor (1931-)
Táj, nővel : Festő-versek / Gyurkovics Tibor. - Bp. : Magvető, [1990] (Bp. : Zrínyi). - 114 p. : ill., színes reprod. ; 25 cm
ISBN 963-14-1801-4 kötött : 250,- Ft
894.511-14
75(100)(0:894.511-14)

B 133.844
Nagy Péter (1920-)
Párizsi kilátó / Nagy Péter. - Bp. : Szépirod. Kvk., 1990 (Kecskemét ; Gyomaendrőd : Petőfi : Áfész). - 178, [4] p. ; 19 cm
Tanulmányok, kritikák, úti jegyzetek
ISBN 963-15-4138-X kötött : 45,- Ft
**Paris*
**Párizs*
792(44Paris)"198"(081)
008(44)"198"(081)
894.511-92

B 134.462
MB 134.462
Gábor Miklós (1919-)
Kos a Mérlegen / Gábor Miklós / [a kötetben szereplő képeket kész. Ilovszky Béla et al.]. - Bp. : Szépirod. Kvk., 1990 (Bp. : Zrínyi). - 364 p., [28] t. : ill. ; 20 cm
Tanulmányok, levelek, visszaemlékezések
ISBN 963-15-4156-8 kötött : 105,- Ft
**Gábor Miklós (1919-)*
792(439)(081)
792.071(439)Gábor_M.
929[792.071](439)Gábor_M.
894.511-94

13. **Goszleth Lajos** (1906-1963)
ÉPÍTÉSZ

(Giergl Charlotte és Goszleth Károly tisztviselő dédunokája, Goszleth István fényképész unokája, Goszleth Gyula fényképész fia)
Goszleth Lajos az 1930-ban felállított Országos Egyházművészeti Tanács helyettes előadója volt és az ugyancsak 1930-ban létrehozott Központi Egyházművészeti Hivatal titkára.

Goszleth Lajos önálló műve az ercsi cukorgyár temploma, amely 1934-ben épült. Az ezután következő években nagyrészt Frank Ágostonnal társulva tervezett és pályázott. A Szombathely, Fő tér 17-18. szám alatt található, 1939-1940-ben épült Hangya ház Frank Ágoston és Goszleth Lajos műve. A zuglói úgynevezett vitézi telep építése 1940-ben fejeződött be. Az elkészült 51 épület közül ötöt Frank Ágoston és Goszleth Lajos tervezett. A Goszleth és Frank tervezőpáros egyik jelentős műve az egykori Fővárosi Statisztikai Hivatal (a mai XI. kerületi Polgármesteri Hivatal).Goszleth Lajos és Frank Ágoston másik jelentős közületi megbízása volt az óbudai Kiscelli úti posta (III. Kiscelli út 7-9.). Az 1941-ben felszentelt deáki oltár Goszleth Lajos, Madarassy Walter és Komáromy Viktor közös munkája. A klotildligeti Jézus Szíve plébániatemplom templom terveinek elkészítésével szintén Goszleth Lajos építészt bízták meg. A félig kész templomot 1944. szeptember 8-án áldotta meg Shvoy Lajos megyés püspök. Az Esztergom-Kertvárosban található Szent István király plébánia temploma Dr. Kaiser (Kiscelli) Ferenc plébános kezdeményezésére 1943-ban épült Goszleth Lajos tervei nyomán. A gárdonyi Jézus Szíve római katolikus templom 1944-ben épült fel Goszleth Lajos tervei alapján. Goszleth Lajos és Frank Ágoston munkája volt a kápolnásnyéki Fő utcai templom, plébánia és iskola. Goszleth Lajos második világháború utáni működéséről egyelőre nincs adat.

13. 1. Goszleth Lajos (1906-1963)
Fénykép 19,5x13,5 cm.
Magántulajdon

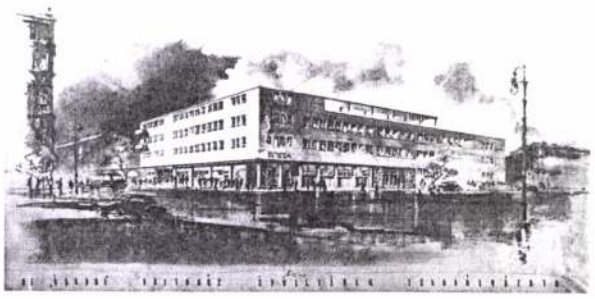

13. 2. Goszleth Lajos – Frank Ágoston
Az óbudai Kiscelli úti posta
(III. Kiscelli út 7-9., Pacsirtamező utca 69.) pályaterve, távlati kép délnyugatról, 1941
Kartonra kasírozott pausz, ceruza, tus, 44x72cm
felirat középen l.: Az „óbudai" postaház épületének tervpályázata
jelezve b.l.: Budapest, 1941. II. hó 10.
(Valamint a keltezés fölött két bíráló szignója.),
j.l.: Goszleth Lajos okl. építészmér[nök]
Műszaki rajztár 22-490
Postamúzeum

A Goszleth és Frank építész páros terve a Magyar Királyi Posta Kiscelli utcai épületére kiírt 1940-1941-es pályázaton II. díjat kapott. Ők kapták a tervezési megbízást. A Postamúzeumban őrzött egykori pályaművek közül a Goszleth és Frank párostól csupán ez a távlati rajz maradt fenn, míg más pályázóknál éppen a távlati ábrázolás hiányzik. A szabadon álló, részben két, részbe n három emeletes, lapos tetős, modern stílusú épület 1941-1944 között a pályatervtől való kisebb eltérésekkel, némileg egyszerűbben valósult meg. A terv egyértelműen a déli homlokzatot kezeli főhomlokzatként, míg az épület mai környezetében egyértelműen a nyugati, a Pacsirtamező utcai homlokzat vált főhomlokzattá. A postahivatal bejárata fölött a déli homlokzat nyugati szélét Szomor László három emelet magasságú lapos domborműve díszíti, amely a postai tevékenységek archaikus jellegű ábrázolása.

13. 3. Goszleth Lajos – Frank Ágoston
Egykor Budapest Székesfőváros Statisztikai Hivatala, ma XI. kerületi Polgármesteri Hivatal, (Bocskai út 39-41.) 1940-1942
Zselatinos ezüst archív nagyítás, 18x24cm
Fényképész: Kozelka Tivadar
Lt.sz.: 5752
Magyar Építészeti Múzeum

A hivatal irodaháza az 1940-ben kiírt pályázaton első díjat nyert terv alapján valósult meg 1941-1942-ben Sándor Károly cégének kivitelezésében. A szabadon álló, L alaprajzú, a sarkon kiemelt tömegű, lapos tetős, modern stílusú épület homlokzatát sóskúti mészkőlapok borítják. Az előcsarnokot hangsúlyozó saroktömb Bocskai úti frontjának jobb oldalán nyílik a főbejárat. A bejárattól balra látható, ma üres falmezőt egykor Szomor László kétsoros lapos domborműve díszítette.

13. 4. Goszleth Lajos – Frank Ágoston
Egykor Budapest Székesfőváros Statisztikai Hivatala, ma XI. kerületi Polgármesteri Hivatal, (Bocskai út 39-41.) 1940-1942
Főhomlokzati dombormű: Szomor László. 1941-1942
Zselatinos ezüst archív nagyítás, 18x24cm
Fényképész: Kozelka Tivadar
Lt.sz.: 5754
Magyar Építészeti Múzeum

13. 5. Goszleth Lajos – Frank Ágoston
Egykor Budapest Székesfőváros Statisztikai Hivatala, ma XI. kerületi Polgármesteri Hivatal, (Bocskai út 39-41.) 1940-1942
Előcsarnok
Zselatinos ezüst archív nagyítás, 18x24cm
Fényképész: Kozelka Tivadar
Lt.sz.: 5753
Magyar Építészeti Múzeum

Térkép
(A Giergl család építész tagjainak alkotásai)
A térkép a család építész tagjainak (Giergl Kálmán, Györgyi Géza, Györgyi Dénes, Goszleth Lajos, Marschalkó Béla) alkotásait tünteti fel.

Térkép
(A Giergl család művész tagjainak alkotásai Budapesten)
A térkép a Giergl család művész tagjainak alkotásait őrző budapesti múzeumokat, valamint az építész és szobrász családtagok Budapesten található alkotásait tünteti fel

Művészcsaládok. I. Györgyi - Giergl.-

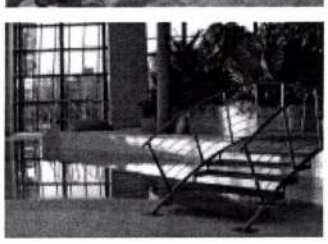

Esztergom-Kervárosi Plébánia

A Szent Anna templomtól távollakó hívek részére Dr. Kaiser (Kiscelli) Ferenc plébános kezdeményezésére és buzgólkodására Goszleth Lajos építészmérnök tervei alapján Szent István király tiszteletére templom (260 m^2) épül, amelyet Serédi Jusztinián hercegprímás 1943. június 29-én áld meg.

Plébános: Kiss-Maly László

Cím: 2509 Esztergom-Kertváros Damjanich u. 47.

Telefon: 33/319-528

A település a mai Kenyérmező-major táján, a műút mentén az első világháború előtt kezdődött el. Az első világháború alatt hadifogolytábort állítanak fel, és amikor ez feloszlik, északi részét átengedik az épületekkel együtt a felvidéki Znióváraljáról áttelepült fiúnevelő intézetnek, amelynek vezetését az állami hatóságok a szalézi rendre bízzák. A mai plébánia területének egyes részeit Kenyérmezei-majornak, Zsalazsonnak, Esztergom-tábornak nevezték. 1938-ban a Szent István jubileumi év alkalmával azonban a terület összefoglalóan az Esztergom-Szentistvánváros nevet kapja, majd Esztergom-Kertvárosra változtatják nevét. Az 1940. évi népszámláláskor már 2000-en laknak e területen.

A templomtól oly messze lakó hívek számára Dr. Kaiser (Kiscelli) Ferenc plébános kezdeményezésére és buzgólkodására Goszleth Lajos építészmérnök tervei alapján Szent István király tiszteletére templom (260 m^2) épül, amelyet Serédi Jusztinián hercegprímás 1943. június 29-én áld meg. Ugyanezen évben az egyházi főhatóság az Esztergom-Szent Anna plébániából díszmembrálva felállítja az önálló lelkészséget, amelyet 1946-ban plébánia rangra emel.

A második világháború kárait a hívek támogatásával hamarosan kijavítják, és 1946-ban felépítik a templom tornyát is. A főegyházmegye és a hívek összefogásával a templomot gázfűtéssel látták el 1996-ban. - Az 1943-ban épült plébániaház egyházi tulajdon. A templom kertjében álló Mária megkoronázása szobor eredeti helye az Esztergom-tábori vasúti megálló és a katonai tábor között volt. Talapzatán többek között ez olvasható: "Kápolna jelölte egykor a helyet, hol a töröktől megölt Malonyai András, magyar nemesek és német katonák holttestei porladnak. Állíttatott 1718-24 években. Megújíttatott a hívek adományából 1912. évben." Vele kapcsolatban az 1701. és 1825. évi vis. can.-ban is találunk feljegyzést. Története: Párkány közelében 1663-ban több száz keresztény került török kézre. Ezek nagy részét lemészárolták. Eltemetett maradványaik fölé a török kiűzése után Malonyai Pál plébános, akinek valószínűleg édesapja is az áldozatok között volt, kápolnát emeltetett Keresztények Segítsége titulussal. A tönkrement kápolna helyébe később a Mária megkoronázása szobrot állították. Ezt idővel felújították. Majd a második világháború után a templom kertjében helyezték el. A szobor műemlékileg védett, törzsszáma 2325. Búcsú: augusztus 20.

Plébánosok: Gyimesi Gyula 1943- ; Körös József 1946- ; Dr. Peisch Alajos 1949- ; Szuchy Béla 1951- ; Tóth János 1952- ; Pálvölgyi József 1958- ; Kovács József 1965- ; Takács Imre 1968- ; Móder Mihály 1972- ; SZERENCSÉS ZSOLT 1997-; Kiss-Maly László 2005-

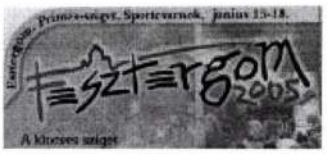

VISSZA

Goszleth Lajos

GOSZMANN György ötvös

egy müve található a muzeumban

Kárpáti László: Muskolc, Magyar Orthodox Egyházi Muzeum. Bp. : TKM, 1990. 16.9.p.

8					
9					
10					
11					
12					
13					
14					
15					
16					
17					

Gosztonyi György

ötvösmester nevét és munkásságát említi

Sonogyi Árpád: Régi pesti ötvösművészet.
Budapest, 1970. 7.sz. 38-40. l.

MDK

Goszmann György 36.1.
pesti és budai ötvös

Árverési Közlöny 1937. febr.1. 1.rk.sz. 11.lap
Karácsonyi - aukció

MDK

Gossmann György ötvösmester

Tárgyai Karátsonyi Guido gyüjteményébe kerültek. A Karátsonyi-palota árverésre kerülő tárgyainak jegyzékében ezek az értékes tárgyak is szerepelnek.

Cikk: Elárverezik a Karátsonyi palota berendezését.

Uj Magyarság 1937.febr.7. 8.o.

Goszmann György

MDK

Örökmécs

Pest 1843.

a terézvárosi r.k. plébániatemplomban
/Nagymező utca/

Zakariás G. Sándor : Budapest. Bp. 1961. 141.1.

MDK

Goszmann György

VII. Alsóerdősor 7.
Korányi-korház.

Épült 1845-66 közt Hild József terve szerint.

A volt kápolnában Warschagh Jakab: Jépásztor-kép
/G/ Goszmann György:
Örökmécs.Pest.1844.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961. 150.1.

M. D. K.

GOSZMANN György ötvös

Tréblet ezüst serleg az óbudai zsi-
nagóga felszereléséből (1854.)

Tolpperemen 1854-es pesti próba
GG mesterjel

Budapest müemlékei II. Bp. 1962. 496. l.

M. P. K.

SOSZMANN György ötvös

pesti mester

bert ezüst serleg (1854)

Budapest műemlékei II. kp. 1962. 153.l.

MDK

Gosszmann György

Korányi korh. kápolnájában örökmécs, 1844.
" " urmutató, 1845

GenZakBpest Bp.müemlékei. kézirat. 1949. 61.

MDK

Gerevich László: Influssi

Egri,

GOSZMANN György pesti ötvösmester, akinek az Ferences templomban őrzik 1845-ből származó aranyozott ezüst urmutatóját.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit

Goszmann György
ötvös

M.D.Y.

19. századi ötvös mester kinek művei az Iparművészeti Múzeum kiállításán szerepeltek.

Héjjné Détári Angela: Az ezüst XIX. századi nagy mestere...
Művészet, 1965. augusztus - 34 kap.

MDK

Goszmann György

Sótartó, ezüst

Árv. Közl. 194o. 7.rksz. 96. auk.

59 l.

MDK

Goszmann György ötvös

Árv. Közl. 1940. dec. 7.rk.sz. 96. auk. 11 l.

Goszmann György MDK

1807-60.

pesti ötvös

A vanyarci ev. templom ~~két~~ két kelyhe GG ötvösjeggyel az egyik 1835 körül a másik 1841.

426.o.

Genthon:Nógrád. 1954.

Goszmann György
pesti ötvös

MDK

A sámsonházai ev. templom ostyatartója.
XIX. sz. első fele.

361.o.

Genthon : Nógrád. 1954.

Goszmann Pest-Buda 1977.

Goszmann (Gossman, Goszmányi) György Pest. Ez.

Szül.: 1807. Pesten. 1825. V. 15-től 6 évre inas Paschberger Ferencnél, 1819. IV. 28-tól számítva. 1836. III. 9-én mester. 1838-ban kap polgárjogot. 1852., 1860. főcéhmester. Műhelye 1839. Herrengasse, 1852-től Schlangengasse. 1807—1866-ig mutatható ki. Az 1860-as években özvegye folytatta a mesterséget.

Művei:

GOSZMANN 253	142		Kegyajándék 1835 (Lemez Szűz Máriával és Jézussal) Máriaremetei kegytemplom
	142	PESTH 210	Kehely, ar. ezüst 1835 Vanyarc ev. templom felirattal
	143		Gyűrűtartó 1836 Iparm. M.
	145		Cukorszóró 1837 Bp. Tört. M.
GG 254	146		Koppantóolló 1838 Egykor dr. Egerer Gedeon tulajdona. Lappang
	146		Kiskanna 1838 Egykor dr. Nagy Ferenc tulajdona. Lappang
	148		Ezüstszelence 1840 Bp. Tört. M.
	148	PESTH 214	Fedeles persely (2 db) 1840 Bp. Tört. M.
	148	PESTH 214	Pacifikálé 1840 Bp. Tört. M.

Pest-Buda 1977

159

224

Reggelizőkészlet
(1 tejmerő, 6 kávéskanál)
„H.M." monogram
1851
Iparm. M.

168

Kanál
1860
Iparm. M.

Kehely
(a terézvárosi plébániatemplom részére)
Felirat: „Fecit Aloÿsius Giergl Pestini 1817." Elveszett

Irodalom:
BFL IX. 14. Meister-Buch 1817. II. 2. Bp. Tört. M. Haubt-Protocol 1830. XII. 12. Horváth H.: I. 250. p. Kapossy I.; Illyefalvy—Pallós; Wegweiser: 1839., 1843., 1852.; Expos 1935: 88, 94, 105, 117, 125, 138. p.; Kőszeghy; Magyar Iparművészet 1915. 34. p.; Arch. Ért. 1874; 103. p.; M. Nemz. M.; Iparm. M.; Bp. Tört. M.; Patakyné II. 210. p.; A. B.: 25a, 32a, 35, 36. p.; Földes.

Giergl Ferenc — Pest. Ar.

Szül.: Pest, 1817. 1843. I. 8-án mester. 1852-ben műhelye: Waiznergasse 84.

Művei:
Nem ismertek.

Irodalom:
BFL IX/14 Meisterbuch 1843. I. 8.; Horváth H.: I. 251. p.; Wegweiser 1852.

Goszmann Ede — Pest. Ar.

A Goszmann ötvöscsalád tagja. Szül.: Pest, 1813. 1827. VIII. 9-től inas 6 évig Schwartz Györgynél. 1825. VIII. 1-től számítva. 1848. VII. 16-án mester. Műhelye 1852-ben Herbst-gasse 970. A század 60-as éveiben még említve.

Művei:
Nem ismertek.

Irodalom:
BFL IX/14.; Horváth H.: I. 251. p.; Wegweiser 1852.; A. B.: 39. p.

148

Úrasztali kehely
Felirat: „Batta Sámuel, Hitvesével Kandó Karolinával, a 'Sz.M.kátai Ref: Sz.Egyháznak 1840"
1840
Szentmártonkátai ref. templom

Csengő
1840
Egykor Nemz. M. tulajdona. Lappang

148

Kanál (6 db)
„H.M." monogram
Az egyik db-on „Sz.I." monogram
1840
Iparm. M.

148

214

Szamovár
1841
Iparm. M.

149

Kehely, ar. ezüst
1841
Vanyarc ev. templom

149

219

Cukordoboz
1841
Bp. Tört. M.

150

Cukorfogó
1842
Bp. Tört. M.

150

Ezüstcsésze aljával
1842
M. Nemz. M.

150

219

Levesmerő kanál
Bp. Tört. M.

151

219

Só- és paprikatartó
1843
Bp. Tört. M.

152

154

157

Pecsenyenyársak
1844, 1846, 1849
Egykor Wertheimer Adolf tulajdona.
Lappang

152

Késbak
1844
Iparm. M.

153

Cukorszóró
1845
M. Nemz. M.

153

Egressy Gábor serlege
Felirat: „Egressy Gábornak — tisztelet és méltánylat jeléül — a művészet Buda-pesti barátai Télutó 8kán 1845."
1845 körül
M. Nemz. M.

153

219

Vajtartó
1845
M. Nemz. M.

153

Cukorszóró
1845
M. Nemz. M.

153

Gyertyatartó
1845
M. Nemz. M.

153

219

Fedeles levesestál
1845
M. Nemz. M.

153

219

Kenyérkosár
1845
Bp. Tört. M.

 153	PESTH 219	Só- és paprikatartó „A.Z." monogram 1845 Bp. Tört. M.
 153	PESTH 219	Kegyajándék (ezüstláb) Felirat: „Rosina M 1845" 1845 Máriaremetei kegytemplom
		Úrmutató 1845 Egykor a Rózsák terén levő szeretetház tulajdona. A II. világháborúban elveszett
 154		Asztali csengő 1846 Egykor a M. Nemz. M. tulajdona. Lappang
 155		Tűtartó 1847 Egykor a Bp. Tört. M. tulajdona. Lappang
 155		Cukortartó 1847 Egykor Undi Mariska tulajdona. Lappang
 155		Kenyérosztó tányér Felirat: „Geréb Zsigmond 1850.dik márt. 28-án Confirmatiói ünnepén a pesti evang. magyar egyháznak." 1847 Deák téri ev. templom
 155	PESTH 219	Gyertyatartópár 1847 M. Nemz. M.
 155	PESTH 219	Úti só- és paprikatartó 1847 Bp. Tört. M.

155

219

Sótartópár
1847
Bp. Tört. M.

155

219

Kávéskanál
1847
Bp. Tört. M.

155

219

Asztali csengő
1847
Bp. Tört. M.

156

224

Tál
1848
Iparm. M.

156

224

Gyertyatartó kandeláber
„B.B." monogram
1848
Bp. Tört. M.

156

Emlékserleg
Felirat: „Emlék 1849-ki január hó 3—8 napjairól"
1849
M. Nemz. M.

158

Serleg
1850
Egykor Pekár Imre Bp. tulajdona.
Lappang

158

224

Cukorszóró
1850
Iparm. M.

158

224

Úrvacsoraserleg
Felirat: „... Roffi Borbély Antal a T. Derzsi Egyháznak 1850"
Tiszaderzsi ref. egyház

158

Cukorfogó
1850 körül
Iparm. M.

158

Süteményestál
1852
M. Nemz. M.

162

Kétrekeszes só- és paprikatartó
„P.A." monogram
1854
Bp. Tört. M.

162

Serleg, ezüst, felirattal
1854
Óbudai Izr. Hitközség

Kehely
Felirat: „Gróf Brunswickné Majtényi Anna Döbrentei Gábornak irod. érdemeiért 1845".
„A pesti ev. magyar gyülekezet ezen használható alakban átöntette 1855."

163

224

1855
Deák téri ev. templom

163

Szelence
1855
Egykor dr. Egerer Gedeon tulajdona.
Lappang

164

Gyertyatartó
1856
(Bárczyházi Bárczy Elek számára)
Lappang

164

Gyertyatartópár
„A.M." monogram
1856
Iparm. M.

164

229

Evőkanál (4 db)
„I.N." monogram
1856
Iparm. M.

165

229

Teáskanna
1857
M. Nemz. M.

165

Cukortartó
1857
Iparm. M.

165

229

Kanál (5 db)
„F.U." monogram
1857
Iparm. M.

166

229

Levesmerő és főzelékeskanál
1858
M. Nemz. M.

166

Gyümölcstartó
1858
Egykor dr. Deutsch Józsefné tulajdona, ma Bp. Tört. M.

167

Ecet-olajtartó
1859
M. Nemz. M.

167

Teaszűrő
1859
Bp. Tört. M.

168

Kávés- és tejszíneskanna
1860
Bp. Tört. M.

168

Cukortartó
Bp. Tört. M.

170

Szamovár
1862
M. Nemz. M.

170

Evőkészlet (kés, villa, kanál)
„A.S." monogram
1862
Iparm. M.

173

Füleskanna
1865
Bp. Tört. M.

174

Ezüstfeszület
1866
Pesti Szent Rókus kápolna

176

Ostyatartó felirattal
1868 (?)
Sámsonházi ev. templom

Irodalom:

BFL IX/14. Meister-Buch 1836. III. 9.; Horváth H.: I. 250. p.; Mihalik: I. 33, 3. p.; Wegweiser 1839—1852.; Expos: 1934., 1935. 118, 123, 130, 136, 150, 151.; Kőszeghy; Bp. Műemlékei: I.; Nógrád megye műemlékei; Patakyné: II. 210—211. p.; Schoen: Bp. kórházainak és emberbaráti intézményeinek kápolnái. Bp. 1940. 28. p.; M. Nemz. M.; Bp. Tört. M.; Iparm. M.; A. B.: 37a. p.; Földes.

Művei:

LH 256	 111	„G“ 194	Gyertyatartópár 1778—1781 között 1936-ban a Nemz. M.-ban. Lappang
	 119(?)	„L“ 199(?)	Kanna 1795 körül Egykor Árokalján magángyűjteményben. Lappang
	IB 179		Monstrancia, ar. ezüst Felirat: „Gemacht Lambertus Hartl Aº 1800.” 1800 Bp. terézvárosi templom
	IB 179		Tálca Egri érseki kápolna

Geszmann György
ötvös

MDK

Ostyatartója a szécsényi ev. templomban.

94.e.

Genthon:Nógrád. 1954.

H. D. K.

GOSZMANN ötvös

Pest. XIX. sz

Az Iparművészeti Múz. Évkve. I. 1954.

Bókay Lászlóné: Az Iparművészeti Múzeum Brandtner ötvöstárgyai 157. l.

I. 119

Illyefalvi: Pesti és budai polgárok 1686-1848.....I.

Név: Gossmann György

Foglalkozás: ezüstműves

Szárm.hely: Pest

Hitfelekezet: R.K. Csal.állapot: nőtlen

A polgárjog megszerzésének időpontja: 1838 VIII 4.

A polgárjogért fizetett összeg forintban: 9

I. 119

Illyefalvi: Pesti és budai polgárok 1686-1848.....l.

Név: Gaszmann Lajos

Foglalkozás: kártyagyináló mester

Szárm. hely: Pest

Hitfelekezet: R. K. Csal. állapot: ~~nőtlen~~ házas

A polgárjog megszerzésének időpontja: 1844. III. 1.

A polgárjogért fizetett összeg forintban: 6

Gospodária János

keramikus
Hollóházán a korongos műhelyben vett részt az ifjak oktatásában.

Sikota Győző: Hollóházi kerámia Bp. 1964
65.o

Maria-Terézia Goszpodinova, bolgár művész

Böszörmény kimagasló művészetpártolása, nemcsak saját vizuális gyarapodását eredményezi, hanem kihat egyes szerzők – így Csizmadia Zoltán, a bolgár Maria-Terézia Goszpodinova fejlődésére is, – és még több művészre is.

Losonczi Miklós: Nemzetközi művésztelep Hajdúböszörményben.
Nógrád, 1981. aug. 30.

MDK

Gosztány Auréll

Szerepelt az 1962. jun 23-án megnyilt kiállitáson.

---: Kiállitás nyilt a Vásutás Képzőművész Kör műtermében.

Délmagyarország 1962. jun./16/ 24.

Gosztonyi Mária

1919-ben a Kernstok-kolónia növendék-tagja.

Körner Éva: Dedrovits Gyula, Corvina, 1968 14. l.

MDK

Geszthony Mária, festő Bárdibükk

Dunántuli Tsv.Tárl.kitüntetettjei. Képzőművészet, 1928. 1o.sz.

Gosztonyi Mária

A Tanácsköztársaság idején a nyer-
gesújfalui műréntelepen van.

Dérényi Kornstok 20.
Corvina 1970.

GOSZTHONY Mária

Múzeum Táj 2000/1.

ÜVEGBE ZÁRT ÜZENET
Bárdibükkről érkezett

A múlt század közepén a Fényes Elek-féle *Magyarország geographiai szótára* (1851) még csak Bárd nevű magyar falut ismer Somogy vármegyében. Ekkor 38 katolikus és 184 református lakta. A reformátusoknak templomuk is volt. „A helység földesura Festetics Antal. Utolsó posta Kaposvár."

A *Pesti Hírlap Lexikona* 1937-ben már Bárdudvarnokról beszél. Bárdudvarnok több zselici község összevonásából született. Bárdibükkpusztát is Bárdudvarnokhoz csatolták. Ma Bárdibükk neve ismét önálló településként szerepel a térképen.

Bárdibükkpuszta – a hozzá tartozó mintegy ezer holddal együtt – a múlt század végén öröklés útján a Goszthony család tulajdonába került. A jogvégzett családfő télen Pesten, az Erzsébet híd közelében álló egyik palotában ügyvédi irodát működtetett (főként birtokostársai jogi ügyeivel foglalkozott), nyáron a somogyi birtok gazdálkodásával törődött. Felesége művelt, zeneértő asszony, Dohnányi-tanítvány volt, szépen zongorázott. Leányuk, Mária, aki 1893-ban született Bárdibükkön, különös teremtés volt, szokatlan életpályát járt be.

Goszthony Mária nyilvános iskolát belülről soha nem látott. Tanulmányait magánúton végezte, házitanítók, nevelőnők, nyelvtanárok készítették föl a vizsgákra. A művészetek iránti érzékenysége korán megmutatkozott: verseket írt, muzsikált, festett. 1917-ben Budapesten beiratkozik a párizsi mintára szervezett Képzőművészeti Szabadiskolába, ahol Kernstok Károly legkedvesebb tanítványa. 1918-ban festett önarcképén a fekete kalap alól, nyakán sállal, a szép kékszemű lány csábosan tekint a világra. A szabadiskola révén, majd az őszirózsás forradalom idején kapcsolatba kerül különféle baloldali személyekkel. Rövid ideig Szamuely Tibort rejtegeti. A tanácsköztársaság hónapjaiban Kernstok nyergesújfalui művésztelepén dolgozik. Szilágyi Jolánnal, Lukács Györggyel, Kun Bélával kerül kapcsolatba. A tanácskormány bukása után elhagyja az országot, egy ideig az osztrák–olasz határ közelében, Villachban él, majd Rómában telepszik le. Hosszabb időt tölt Faenzában, ahol megtanulja a kerámiaégetés és festés technikáját. Eljut Assisibe, ahol a hely szellemének érintésére valamint az ott élő dán konvertita író, Jörgensen hatására életfölfogása megváltozik.

1923-ban hívő lélekkel tér vissza Magyarországra, Bárdibükkre. A kastély közelében kápolnát építtet, falát kívül-belül a középkori itáliai művészetet idéző freskókkal díszíti. A kápolnát a katolikus egyház kegyhellyé, búcsújáró hellyé emeli. Goszthony Mária leteszi a rajzoló és festő szerszámokat, a

Az idén az alábbi kiadványok megjelenését tervezzük:

Legnagyobb vállalkozásunk a „Somogy népművészete" című kötet kiadása. Főszerkesztője: Knézy Judit kandidátus, szerkesztői: L. Kapitány Orsolya és Imrő Judit, terjedelme: 50 ív, 250 színes és 400 fekete-fehér fotóval.

A „Somogyi Múzeumok Közleményei" című évkönyv 14. kötetében 32 tanulmány megjelenését tervezzük, valamennyi általunk művelt tudományterületről. Szerkesztője: Király István Szabolcs Ph.D.

Igényesebb külalakban továbbra is tervezzük a Múzeumi Tájékoztató kiadását negyedévente, szerkesztője: Forrai Márta könyvtáros.

Somogy megye faunájának jegyzéke a 100 évvel ezelőtt kiadott Fauna Regni Hungariaehoz hasonló formában jelenne meg a millennium alkalmából; szerkesztő: dr. Ábrahám Levente entomológus.

Kiállításra elő kell készíteni:

„Goszthony Mária művészete" című monográfiát és Kozma Andor önéletrajz-töredékét.

Tudományos konferenciát a Megyenap alkalmából tervezünk, amelyen neves kutatók elemzik az 1999. márciusában talált rovásírásos fúvóka-töredéket (Bodrog-Alsó-Bű).

Előadás-sorozatot tervezünk az államalapítás koráról, és kézműves foglalkozásokat szervezünk a korszakhoz kapcsolódva.

Munkatársaink számos felkeresésnek tesznek eleget a millenniumi év megyei rendezvényeivel összefüggésben.

Kollégáink részt vesznek országos és külföldi konferenciákon előadóként, többen ismételt felkérést kaptak egyetemi, főiskolai, középiskolai előadások tartására. Felkérésre közreműködünk a Kaposvári Egyetem Pedagógusképző Karán induló múzeumpedagógiai szakos hallgatók képzésében.

Továbbra ia biztosítjuk a külső kutatók, érdeklődők számára a kutatási lehetőségeket. Arra törekszünk, hogy az idén is tovább ápoljuk kapcsolatainkat, az országos vezető múzeumokkal, a dél-dunántúli régió múzeumaival.

DR. KIRÁLY ISTVÁN SZABOLCS Ph.D
megyei múzeumigazgató

gazdatiszti kúriában kerámiaműhelyt rendez be, a korongozóasztal mellé ül, és kerámiatárgyakat kezd el készíteni. Kialakul saját stílusa: fehér alapra természeti motívumokat, virágokat, sárga napraforgókat, indázó ágakat, zöld leveleket, kék bogyókat fest. Használati tárgyai, teás- és kávéskészletei, tésztás- és gyümölcsöstálai, vázái csakhamar keresetté válnak a művészi kerámiatárgyakat kedvelők körében.

Goszthony Máriával a nyolcvanas évek elején még személyesen találkoztam Bárdibükkön. Akkor is dolgozott, a korongozást ugyan más végezte, de a tárgyakra a mázt és a mintákat ő rakta föl, az égetést maga ellenőrizte. Érkezésemre haját kiondolálta, nyakát ciklámenszínű selyemkendő fedte, ajkán halvány rúzs piroslott. Interjut nem kívánt adni, de étellel kínált, s mögötte a tálalószekrényen, egy faragott antik bútordarabon szép ezüsttárgyak, egy régi élet emlékei feketedtek.

Goszthony Mária kilencvenhat éves korában 1989-ben hunyt el. Végrendeletében a bárdibükki kúriát a magyar államra hagyományozta azzal a céllal, hogy ott művészeti alkotótelepet hozzanak létre. A számos épületet magába foglaló ingatlan kezelője a kaposvári Rippl-Rónai Múzeum lett. Az épületegyüttes fokozatosan megtalálta hasznos célját és nemes rendeltetését.

Az üveg nem idegen a kerámiától: mindegyik földből kitermelt nyersanyaggal dolgozik, mindegyik a tűz közreműködésével kapja meg végső jelentését. Az üvegművészet is, a kerámiaművészet is tárgyformálás: használati és dísztárgyakat alkot. Bárdibükk csak műfajt váltott: a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége Üvegművész Szakosztálya Bárdibükkön, a régi kúriában üveg alkotóműhely létrehozását tűzte ki célul. De akkor már sem az állam, sem a szövetség, sem a Művészeti Alap anyagi támogatására nem lehetett számítani. Az alkotótelep működtetésére 1991-ben létrejött a Goszthony Mária Nemzetközi Üveg Alkotótelep és Szimpózium Alapítvány.

1999 nyarán már a kilencedik Nemzetközi Üvegszimpóziumot rendezték meg Bárdibükkön.

Az alkotótelep udvarán, a szabadtéri kohók közelében Andor Istvánnal, az alkotóház gondnokával, „technikai felelősével" bszélgetek, aki maga is – óvatosan fogalmazok – „üveggel foglalkozik".

– Hogyan nevezzük azokat, akik itt dolgoznak? Üvegesek, üvegművesek, üvegtervezők, üvegkészítők, üvegművészek?

– Maradjunk az üvegesnél. A szövetségnek üveg szakosztálya van, Az alapítvány üveg alkotótelepet működtet. A nemzetközi találkozó neve üvegszimpózium. Talán nem tévesztenek össze bennünket azokkal, akik ablakot üvegeznek, akik síküveget vagy háztartási edényeket készítenek. Persze mi is mindent meg tudunk csinálni az üveggel.

– Hogyan működik az alkotótelep?

– Van az alapítvány, van a kuratórium, van a szervezeti és működési szabályzat. 1991 óta minden augusztusban nemzetközi üvegszimpóziumot ren-

dezünk. Most már vendégszobáink is vannak, év közben is tudunk vendégeket fogadni. A kísérleti studió egész évben látogatható. Minden évben egy-egy itt dolgozó, kiemelkedő alkotónak kiállítást rendezünk Kaposváron. Az idén például a kiváló pécsi üvegesnek, Kertészfi Ágnesnek a munkáit mutatjuk be. Az alkotókat körlevéllel tájékoztatjuk rendszeresen.

Az alapítvánnyal, az alkotóteleppel és a szimpoziumokkal kapcsolatos ügyvezetői teendőket és a szervező munka koordinálását Jegenyés János vállalta. Remek, gyakorlati érzékű ember, és maga is kiváló üvegművész.

– Itt nem áll meg az élet, itt mindig történik valami – mondja. – Az idén nyílt meg a pincetárlat, ahol a nálunk készült műveket állandó kiállítás keretében tudjuk bemutatni. S hogy ne legyen unalmas és egyforma a munka, a szimpózium minden évben más-más téma körül szerveződik. Készültek itt már munkák a hal, a kagyló, az „üzenet az üvegben", a „türelemüveg" gondolatának jegyében.

– Kikkel tart kapcsolatot az alkotótelep?

– A Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének Üvegművész Szakosztályával, a Magyar Kézműves Üveges Iparművészek Egyesületével, a kaposvári Iparművészeti Szakközépiskolával, a Rippl-Rónai Múzeummal, és még sorolhatnám tovább...

– Mit talál itt, aki dolgozni akar, vagy aki egyszerű látogató?

– Vannak itt működő szabadtéri huták, égetőkemencék, hűtőkemencék, van szállószobánk, itt lakik Andor István alkotó-ház-mesterünk, így mondom, mert így nevezi magát, a faluban lakik Prágai Tamás, aki Pestről költözött le, ő a munkaszervezet ügyvezetője. A kúria falai között bemutató látható az előző szimpóziumok anyagából, itt van a Goszthony Mária emlékkiállítás és Váli Dezső festőművész kiállítása. És ne feledjem el: az első öt évről igényes katalógust adtunk ki, és készülünk a tízéves jubileumra.

1993-ban az alkotótelep vendége volt Frantisek Janák, a kiváló cseh üvegművész, aki Prágától Japánig, Norvégiától az Amerikai Egyesült Államokig, Helsinkitől Bárdibükkig vendégtanárként oktatja szakmáját. Ő írta a katalógus előszavát. „Mindig elbűvöl, hogy milyen egyszerű új barátokra szert tenni az üveg révén. Talán ebben az anyagban olyan pozitív erő rejlik, amely megváltoztatja rossz szándékainkat. Az emberek mindig úgy hitték, hogy a tűz a megtisztulás jelképe, eszköze, s csodálták szent hatalmát."

Aki barátokra akar szert tenni, aki a szép üvegtárgyak bűvöletében meg akar tisztulni, és csodát akar látni, zarándokoljon el a Somogy megyei Bárdibükkre.

TÜSKÉS TIBOR

MDK

Goszthony Mária

A Berzsenyi Társaság kiáll. Kaposvár. Képzőművészet
1928. 10. sz. 137.1.

Gosztkonyi Mária
Keramikus

* Tanó-rokoztársaság idején a nyer-
gesújtelni művésztelepen dolgozott.

Dérényi Iván: Nyergesi János
Látthatár, 1969 IX–X 923.

M. D. K.

Gosztonyi Mária festő

A nyergesújtalusi kolónia Tagja

Derkovits Gyuláné: Mi Zetten Bp. 1954.

30. l.

M. D. K.

GOSZTONYI Mária Keramikus

Csányi 1954. 59., 104., 116. l.

Gosztonyi Mária
Kiállítás Szántódpusztán

Magyar Nemzet 1984. VIII. 11.

Gosztthony Mária 1

Három és fél évtizede megtanulta barát-
nőjével Josipovich Idával együtt Faenzá-
ban és Salernoban a sokezer éves itáliai
fazekasművészet minden csínyát-bínyát.
Hazatérve közös műhelyt rendeztek be
Bárdibükkön. Keramiaművészetük jel-
lemzőről Gosztthony Mária, bárdibükki
otthonában így beszél.

Fenyves György: Bárdibükk: a szellem és a szín

Országos Világ 1967/38 19 old.

Gaszthony Mária 2

A legfontosabb a szellem és a szín. Mi elhatároztuk, hogy bár alkalmazunk modern elemeket is, alapjaiban és túlnyomó többségében mindig a klasszikus és legértékesebbnek ítélt haban-technika stílusánál maradunk. Ugyanakkor eldöntöttük, hogy az Itáliában tanultakat a magyar fazekasművészet hagyományos motívumaival egyesítjük.

Fenyves György: Bárdbrükk: A szellem és a szín.

Ország Világ 1967/38 19 old

3

Gaszthony Maria

A magyar fazekasok azonban általában olommázzal dolgoznak, mi viszont Italiában az ónmáz használatával ismerkedtünk meg. Míg a magyar fazekashagyományokat a liszta, karakterisztikus színek alkalmazása jellemzi, mi finom pasztell-kolorittal, s mindig keveretlen színekkel jelentkezünk.

Fenyves György: Bardibükk: A szellem és a szín

Országos-Világ 1967/38 19 old.

4

Gaszthony Mária

Münkámkat a rézből készült világos-
zöldek, a rézotidból előállított sárgák, na-
rancssárgák és rozsaszínek, s a ma is Ilá-
liából kapott, csodálatos bolzanói kékek
uralják. Motivumaink általában virá-
gok, gyümölcsök, madarak, halak, tájképek,
olykor klasszikus festmények másolatai,
néha pedig egészen különös figurák;
vagy mitologikus, biblikus jelenetek

Penyves György: Bardibükk: A szellem és a
szín.

Ország-Világ 1967/38 19 old

Gasztkony Maria

Műveink iránt olyan érdeklődés mutat-
kozik, hogy sok-sok rendelésre kell nemet
mondanunk; egyszerűen nem győzzük.
A második világháború után általáno-
san elterjedő kerámia-szeretett divatja jó-
formán a világ minden tájára elju tatja
a bárdibükki művésznők érdekes alko-
tásait. Hogy pontosan hova kerülnek e mű-
vek, magunk sem tudjuk.
Fenyves György: Bárdibükk: A szellem és a szín.

Ország-Világ 1967/38 19 old.

Gosztthony Mária 6

Ők mindent az Iparmüvészeti Vállat-
nak, illetve az Artunek szállitanak, de
mai Amerikából, Ausztráliából, Francia-
országból és Skandináviából is kaptak
sajat cinnikre érkezett rendelést – ezekben az
országokban tehát ismerik, sőt valószinü-
leg igen jól ismerik őket. Azt is hallották,
hogy a minap Olaszországba is került mü-
veikből.

Fenyves György: Bárdibükk. A szellem és a szin.

Ország-Világ 1967/38 19 old

Gaszthony Mária

A hölgyek – akik évről évre ma is hosszabb
időt töltenek Itáliában – megprobálták
fellelni munkáikat az olasz üzletekben de
nem találták. Mind elkeltek! Ennek örül-
tek, de bizonyos értelemben nem csodálkoz-
tak rajta. Azt mondjak, hogy az olasz
nagyipari kerámia már nem a régi: előbb a
német, majd az amerikai izlés befolyásolta,
túl harsány lett, túl köznapi, túl nemzetközi.
Fenyves György: Baidibükk: A szellem és a szín.

Országos Világ 1967/38 19 old.

Gaszthony Mária 8

Megjelent, és általánossá vált az ezüstözés és az aranyozás, amely a klasszikus, korai kerámiastilus egyszerűségének valóságos megcsúfolását jelenti. Így aztán könnyen lehet, hogy a gyűjtők, akik ezt a régihez közelebb álló, de mégis mai kerámiastilust szerelik, azok Bárdibükkről rendelnek.

Fenyves György: A Bárdibükk: A szellem és a szín

Orszaig-Világ 1967/38 19 old.

Gosztony Maria 9

Mert Bárdibükk ma is a klasszicitást
őrzi a kerámiában, s a rohanó lázas világ
e békés, virágokkal és zénével teli szigetén,
a régi mesterek, egy a maga nemében
egyedülálló örökségé él tovább

Fenyves György: Bardibükk. A szellem és a
szín.

Ország-Világ 1967/38 19 old.

Gosztkony Mária

A műtereinben munkaközben
Különböző szervizekből összeállított
asztal.
Három váza.

Orszaig - Vilaig - 1967/38 19 old.

Gosztkony Mária, [ ]

L.: Martyn Ferenc

Sallai J.: Miért kiváló ... 10–14.

XXV.

KÖNYVTÁROS, Bp. 1972. jan. 1.

Goszthonyi Mária: LOVAS VÁZA

SOMOGYI NÉPLAP
Vasárnap, 1969. október 26.

SOMOGYI NÉPLAP
Kaposvár
1969 OKT 28
SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., Üllői út 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

— Hagyd már ezt! —

alatt [illegible] a szék a mozdulattól. — Keresnek eleget. Pista is, Laci is. Nekem mit mondott Pista? »Csak légy mellettem, légy otthon, az nyugtat meg, ha otthon vagy...« Nem ez a baj.

— De, de... — hajtogatta Edit. — Ez a baj. Se foglalkozásunk, se hivatásunk. Eszszük magunkat, esszük őket. Rájöttem.

— Hát akkor menj el dolgozni, és kész! És akkor megjavul a házasságod. Akkor nem robban fel. Menj el dolgozni, ha olyan nagyon tudod, mi a baj.

Edit nézett kifelé, az esőbe. Alig volt vendég az étteremben. Szép faburkolatú helyiség volt, hímzett abroszokkal,

— Nevetséges — kuncogot Edit. — Ha belegondolok szörnyen nevetséges. Felöltözni, találkozni veled, veletek ide jönni ebédelni, beülni egy presszóba, varrónőhöz járni kozmetikushoz, fodrászhoz..

— Te megbolondultál — mondta szórakozottan Petra A férfit nézte, hogyan rendel a pincérnél, válogatva a étlapon, elegánsan, kimérten — Eddig egészen normális n voltál.

— Meghülyülök. — Edi egyre jobban összegörnyed — Már reggel kerülget a dil ha végig gondolom a napo Laci fél nyolckor elmegy üres a lakás, csak a széttú ágyneműk, a papucsok, a f ketés csésze... Ha belegond

Gosztonyi Mária

Kerámiák

Laid

Szabad Művészet
1955. 290. l.

Gosztonyi Mária

Gogolák L.: Szilvássy Margit kiállitása. SZABAD MÜVÉSZET, 1956, 1-2.sz. 91.l.

Gosztonyi Mária f. iparm.
Bárdibükk 1893 aug. 22
Római akad. tanuló
lámpacsiszoló fest

Vk.16199 Dr.Derecsényi Dezső	477,11	4,20-
Vk.123804 Szató Erzsébet	223,30	1,80-
Vk 102768 dr.Csabai István	285,67	3,53-
Vk.15211 Dr.vit.Nagy Zoltán	480,54	5,03-
Összesen:	3520 03	3557

Figyelmeztetés: 1. A fizetési jegyzéket **nem kell v**
havi sorrendben irattárában meg
2. A téritményeket a fent megjelölt

Igazoljuk, hogy a 16 számú hasábban feltüntetett ös

Budapest, 1943

főnök.

561. rakt. szám.

Gyöztönyi Mária

keramikus

Csányi 1954

59.l.

Gosztonyi Mária

festőnő

1927-ben Bárdibükkön
(Somogymegye) járt.

1927-ben az Assisi-
ben rendezett interna-
cionális Szent Ferenc
kiállításra 6 olajfest-
ményét küldte ki.

alapfalai

Római fürdő / IV. 125.

Gosztonyi Mária

108—128. sz. a. Képzőmű-
vészeti szabadiskola kiállí-
tásán 1918.

Kép szab 12. l.

-

Gosztonyi Mária

Nereplese a kommun alatt

Lásd

Pogány Kálmán

Csomagjában.

Baross Gábor kereskr. minister (1848-1892.)
Körajz. Gichsz Alfraz.
M.T. Képes. Kat. (1922.) 713. —

1

Gorzthony Mária festő és iparművész

Kiállítása nyílt a Zaposvári

Palmiro Togliatti Megyei Könyvtárban

Vigilia 1970 február

127. old.

Képzőművészet

Gaszthony Mária

a Kaposvári Megyei Könyvtár-
ban kiállításon szerepelt
művei

Könyvtáros, Bpest, 1972. jan. 1. old.

Gosztkony Mária

2

a Somogy megyei Bárdibükkön él,
a 10-es évek végén Kernstok Károly
legkedvesebb tanítványai közé tartozott

Vigilia 1970 február
127. old.

Képzőművészet

Gosztony Mária 3

1919 nyarán ő is növendéke volt a Kernstok vezette nyergesújfalusi szabadiskolának

Vigilia 1970 február
127. old

Képzőművészet

Gosthony Mária 4

a 19-es forradalom levezése után Külföldön élt, Bécsben, Firenzében, Assisiben, Perugiában, Rómában, Tunéziában, az angliai Berkeley-ben és a Tarintiai Villach-ban

Vigília 1970 február

Képzőművészet 127. old

Gosztkony Mária

5

Kapcsolata Derkovits-csal nem szakadt meg, több ízben vásárlással segítette nehéz körülmények között élő kollégáját

Vigilia 1970 február
127. old

Képzőművészet

Gorzthony Mária 6.

Rajzai: „Fák a nyergesi Zertben"
„Dombos táj"

– emlékve

Vigília 1970 február
127. old.

Képzőművészet

Gorzthony Mária

7

Olajfestményei és akvarellje:

„Tunisz"

„Önarckép"

„Posítanói táj" – emlétve

Vigília 1970 február

127. old.

Képzőművészet

Gosthony Mária 8

Keramikai studiumait

Faenzában folytatta.

Vigília 1970 február

127. old.

Képzőművészet

Gesztenyi Mária

MDK

Kernstok kedves tanitványa

A tanácsköztársaság idején létrejött nyergesujfalusi képzőművészeti szabadiskola /Kernstok ingyenes művésztelepe/ egyik tagja volt.

129.o.

ZOLNAY LÁSZLO:/szerk/: A Tanácsköztársaság napjai Esztergomban. Bp. 1960.

Gosztonyi Mária
festő

A Kernstok-féle nyergesujfalusi szabadiskola tagja volt. Az "Esztergomi Balassa Bálint Muzeum" 1969.tavaszán a nyergesi müvészi szabadiskola tanitványai kiállitásán bemutattak müveiből.

Galambos Ferenc: König Dezső
MŰVÉSZET, 1970.augusztus - 24.lap

MDK

Gesztenyi Mária

Margitay Ernő cikke. Magyar Iparmüvészet. 1919.

50-52, 61-62. o.

Gosztonyi Mária
festő –

Tunisi táj" és „Subiaco olasz
„városka" című képet mutatta
be a tartalom.

–di –: A somogyi képzőművészek kiállítása

Dunántúli Napló, 1957, szeptember ~~augusztus~~ 17 – 3 lap

Gosztonyi Mária

Jeranni Zsigmőrén

a legismertebb művével Zrínyi.

„Bevallom magával"
1983 III. 18.
Kossuth v.

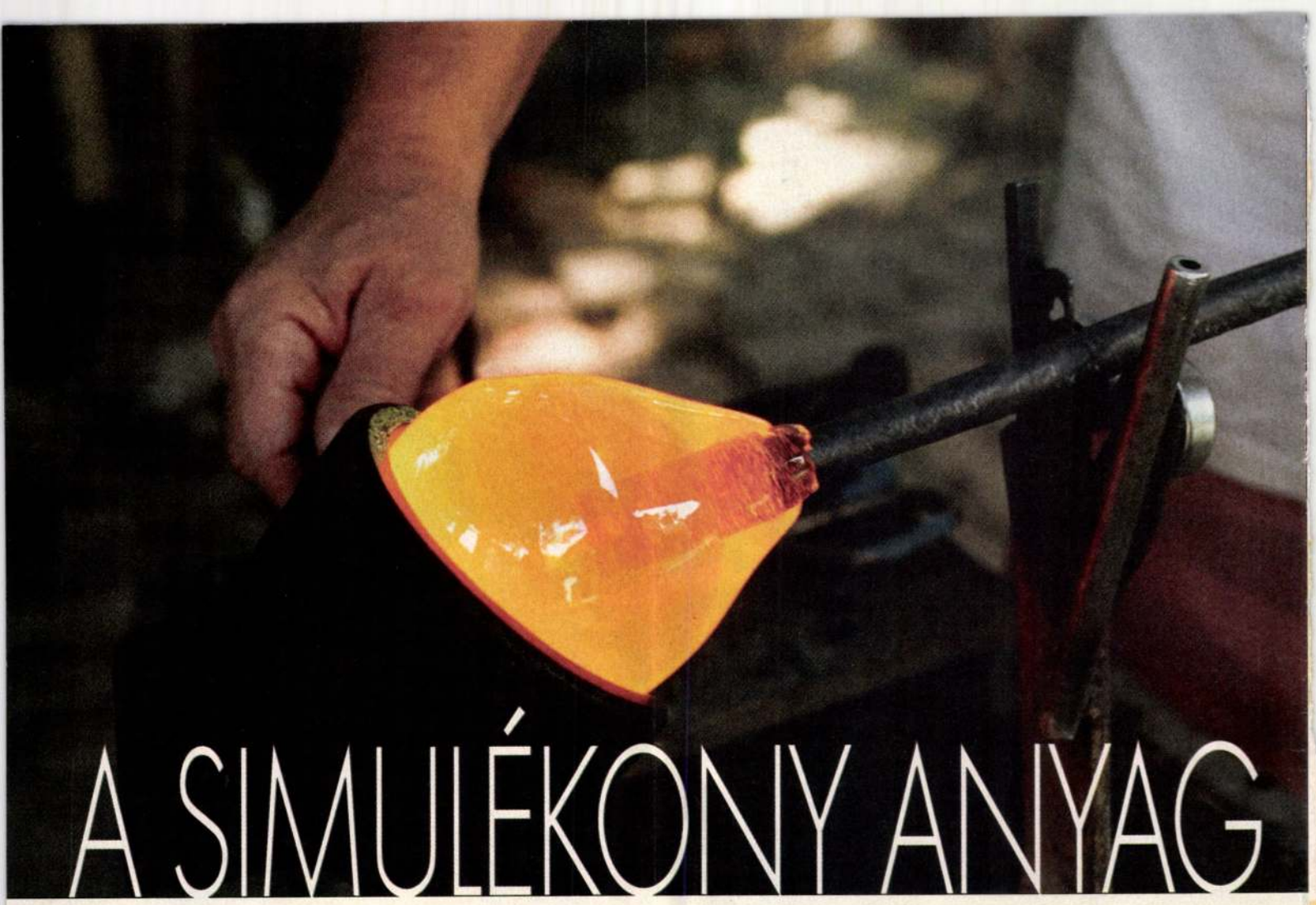

A SIMULÉKONY ANYAG

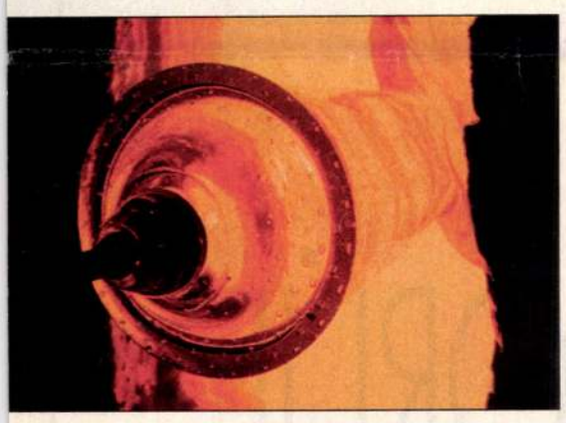

EGYEDÜLÁLLÓ ALKOTÓMUNKA FOLYIK BÁRDIBÜKKÖN. A RÉGI KÚRIÁT, AHOL A VILÁG EGYIK LEGSIMULÉKONYABB ANYAGÁVAL DOLGOZNAK, EGY MAGÁNYOS MŰVÉSZNŐ HAGYTA AZ ÜVEGSZAKMÁRA

GOSZTONYI Mária

● A falubéliek úgy tartják, hogy Bárdibükkön áll Somogy legöregebb fája. A természeti monstrum törzsét öt férfiember éri át, ágai vastagabbak, mint egy görög templom oszlopai. A falu azonban mégsem háromszáz éves fájáról ismert, hanem arról a kúriáról, ahol egyedülálló üvegművészeti munka folyik. A kiskastélyt a 1940-es években Goszthony Mária, illetve unokatestvére és barátnője lakta. A három hölgy a reneszánsz hagyományokra támaszkodva sajátos kerámiastílust alakított ki, amely a bárdibükki műhely jellemzőjévé vált. Társai elvesztését követően Goszthony Mária hosszú éveken át magányosan dolgozott a somogyi településen. Végrendeletében azt kívánta, hogy halála után a kúria művészeti alkotótelepként működjön tovább.

„A művésznő példátlan felajánlásának köszönhetően ma már az üvegszakma is önálló alkotóteleppel rendelkezhet – mondja *Andor István,* a művésztelep vezetője. – *Több mint tíz éve rendezünk itt nemzetközi szimpóziumokat. Ilyenkor a világ legnevesebb üvegművészei sereglenek hozzánk, hogy megbeszéljék, mi történt velük az elmúlt évben, s kitombolhassák kreativitásukat az üveg segítségével. Kemencénk csaknem egész évben működik. Nálunk tanulják az üvegművészet alapjait az iparművészeti főiskolások és a képzőművészeti középiskolások."*

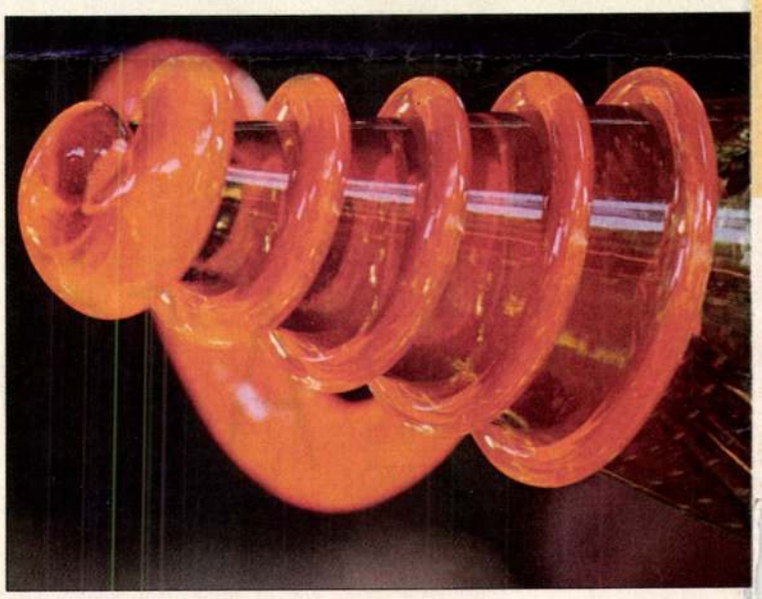

Sajátosan hosszú az alkotási folyamat. Az elképzelt műtől a kézbe fogható alkotásig gyakran hetek, hónapok telnek el. A gondolat megvalósítása azzal kezdődik, hogy a művész elzarándokol egy szakemberhez, aki segít neki legyártani az öntőformát. Aztán konzultálni kell az üvegfújó mesterekkel, hogy az adott ötlet hogyan valósítható meg az izzó üveggel. Ki kell találni, milyen színű és formájú legyen az alkotás, ennek megfelelően kell ugyanis megválasztani a szükséges technológiát. A mű elkészítése komoly csapatmunkát igényel a forró üveghuta

KILENC HÓNAP ALATT A FÖLD KÖRÜL

NEM VALÓSZÍNŰ, HOGY AZ ANGOL SÖRFŐZŐ CSALÁDBÓL SZÁRMAZÓ BILL WHITBREAD EZREDES ÉS OTTO STEINER ADMIRÁLIS A BRIT KIRÁLYI VITORLÁSSZÖVETSÉGTŐL VALAHA IS GONDOLTA VOLNA, MILYEN HÍRNÉVRE TESZ SZERT AZ ÁLTALUK – EGY SÖR MELLETT, HUSZONÖT ÉVVEL EZELŐTT – KITALÁLT VERSENY

● Az első Whitbread világ körüli vitorlásverseny 1973 szeptemberében rajtolt, olyan vitorlásokkal, amelyek nem sokban különböztek az abban az időben a Földközi-tengert járó hajóktól. Azóta azonban az indulók hajói a legújabb technológiát felvonultató „gépekké" alakultak át – kevés kényelemmel, de olyan kifinomult technikával, amelyen a futam alatt folyamatosan lehet javítani.

Az új technológia az óceánversenyzés lényegét is megváltoztatta. Korábban a kapitány és legénysége csak sejthette, merre járnak a riválisok a végtelen vízen. Az első erőpróbák idején a szervezők és versenyzők közti kommunikáció arra a heti jelentésre korlátozódott, melyet a parti őrség továbbított. 1993-tól viszont a műholdas technika lehetővé teszi, hogy a hajók hatóránként meghatározzák helyüket, s így követni tudják a többiek pozícióját is – miközben előfordul, hogy napokon és ezer mérföldeken keresztül vitorláznak anélkül, hogy akár egyetlen vetélytársuk is látótávolságba kerülne.

Az első alkalmakkor több tragédia is történt. A déli tengereken, ahol korábban még senki nem versenyvitorlázott, három embernek is nyoma veszett.

A későbbiekben négyévenként megrendezésre kerülő verseny kezdetben a Portmouth–Fokváros–Sydney–Rio de Janeiro–Portmouth útvonalon zajlott, Rio de Janeiro helyett idővel az argentin Mar del Plata, majd az uruguayi Punta del Este kikötője került be. 1989-től a távot hat szakaszra osztották. Az idei, már Volvo Ocean Race nevet viselő vitorlásviadal mezőnye – nyolc hajó, fedélzetén tizenkét-tizenkét főnyi legénységgel – szeptember 23-án Southampton kikötőjéből rajtolt el, a cél 2002-ben a németországi Kiel kikötőjében lesz.

-o-

mellett. A végső fázisban a kész mű egy hűtőkamrában pihen, hogy az üveg kiheverje a nem mindennapi hőmérséklet-változást.

„Hatvan évvel a hátam mögött is kezdővé tudok válni – kesereg a bárdibükki kemence mellett *Horváth Márton,* az egyik legnevesebb magyar üvegművész. Kezében színes üveg virágcsokor hever. – *Többórányi munkám ment kárba azzal, hogy az Öreg* – mutat az égre – *társszerzőként kívánt beleszólni az alkotásba. Csokorrá ragadtak össze ezek a*

FOTÓ: KLEB ATTILA

virágok, túl sokáig voltak a hűtőkamrában. Kudarcörömnek kereszteltem az ilyen bakikat – mosolyog már –, *ezekből is új gondolatok és ötletek születhetnek."*

Az üvegművészek alkotási kedvét nem a balsikerek veszik el. Korábban lehetőségük volt az üveggyárak kemencéit használni, ma már azonban annyira sokba kerül ez, hogy többnyire csak a bárdibükki kemencét használva tudnak dolgozni. Sokaknak különösen az fáj, hogy az üveggyárak nem vevők azokra az új technológiai eljárásokra, egyedi megoldásokra, amelyeket kiötlöttek a hosszú évek alatt.

Több ezer évvel ezelőtt a föníciaiak, akik először izzítottak homokból üveget, legfeljebb amiatt kesereghettek, ha nem nekik sikerült a legszebb ékszert elkészíteniük. Agyagból apró golyókat gyurtak, majd kezdetleges eljárással ráolvasztották az üveget. A színes golyóbisok aztán testükön díszelegtek. A mesteremberek úgy tartják, azóta is vitatéma, melyik a földkerekség legsimulékonyabb anyaga. Sokak szerint az agyag a formázhatóbb, mások állítják, az üveg az engedékenyebb. Azt azonban mindkét tábor tagjai elismerik, hogy az üvegnél csak egyetlen teremtmény szeszélyesebb és kiszámíthatatlanabb ezen a világon: a nő.

KUFÁR RÓBERT

MAGYAR KÖNYVVIZSGÁLÓI KAMARA OKTATÁSI KÖZPONT

SZAKKÉPZÉSEK FELSŐFOKON KEDVEZŐ FIZETÉSI FELTÉTELEKKEL!

- **OKLEVELES KÖNYVVIZSGÁLÓ**
  péntek délután és szombat délelőtt
- **ADÓTANÁCSADÓ**
  1 éves, szombat délelőtt
- **MÉRLEGKÉPES KÖNYVELŐ**
  1 éves, 200 órás, szombat délelőtt,
  1 éves, 400 órás, nappali intenzív,
  2 éves, 400 órás, hétköznap délután vagy szombat délelőtt
- **PÉNZÜGYI ÉS SZÁMVITELI SZAKELLENŐR**
  1 éves, hétköznap délután
- **SZÁMVITELI ALAPISMERETEK**
  12 hét, hétköznap délután

Kérje részletes oktatási programunkat:

Budapest: 479-9900 *Debrecen: (52) 504-307*
Miskolc: (46) 509-733 *Szeged: (62) 542-500*

A megbízható szakmai háttér!

ÉJJEL NAPPAL SZÍVVEL LÉLEKKEL

● Szívvel-lélekkel, vagy testestüllelkestül – ezt mondjuk, ha valaki mindent latba vetve átadja magát egy ügynek. Megvallom, én nem is ismerek más hozzáállást. Kategorikusan hiszek abban, hogy valamit vagy csinálunk, vagy nem. Köztes megoldás nincs. Érvényes ez minden emberi tevékenységre a végrehajtástól az alkotásig. Nem tudom, hányan osztják önök közül e nézetet, de tudom, hogy vannak ellenzői is, akik mindent megúszni, átvészelni szeretnének, vagy éppen csak kevés energia befektetésével elérni a kitűzött célt. Régóta motoszkál bennem, hogy vajon a művészet terén miként is állunk e gondolattal, és merem állítani, ugyanúgy. Pontosan látni, ki mennyi energiát fektetett az alkotásba. Mielőtt programbeszédnek vélnék a bevezetőt, áttérek e heti ajánlatomra.

❶ A test már szóba került, ezért elsőként egy idevágó kiállítást ajánlok. **Október elejétől 15-éig látható a Dorottya Galériában (Bp. V., Dorottya u. 8.) Martial Cherrier testszobor-kiállítása.** A művész nem fotográfus, nem festő, nem filmes, habár örömmel lubickol ezekben a műfajokban is, hanem szobrász. Művészetének anyaga plasztikus: maga a test, a saját teste, a nőé. Egyszerre anyag, idom, varázsos mítosz és műtárgy. Martial Cherrier body-builder, testépítő volt, ily módon vált élő szoborrá. E különös szobrász művei ezen a tárlaton két dimenzióban, fotópapíron jelennek meg, mintegy reprodukcióként másolva a valóságosat. Csupán rajtunk múlik, elhisszük-e művészi üzenetét. Van módunk mit ítélni.

Mítosz és erotika – ez az alcíme az Iparművészeti Múzeumban október 28-áig látható Khadzsuráhó település múltját idéző fotókiállításnak. Khadzsuráhó ma kis faluscska Közép-Indiában. Egykor hatalmas virágzó város, kultikus központ volt. A IX. és XI. század között a Csandélla királyok uralkodása alatt építették. Templomai egy részét olyan erotikus szobrokkal díszítették, melyek – miközben mély vallási tartalmat jelenítenek meg – magas művészi színvonalon ábrázolják az emberi testet és a szexualitást. Csortos Szabó Sándor képeihez Renner Zsuzsanna indológus magyarázataival juthatunk közelebb, így a látogatók azzal a korral is megismerkedhetnek, melyben e templomok és díszítményeik megszülettek.

❷ Ámos a próféta a Júdeai-sivatag peremvidékéről származott, és azért ment Izraelbe, hogy ott a szegények és kiszolgáltatottak pártját fogja, s harcoljon az igazságért. Ungár Imre (1907–1944), ismert nevén Ámos Imre a próféta éleslátásával készítette képeit. Művészetére Chagall és Picasso is hatott, de elsősorban „szélsőséges" érzelmei határozták meg, saját kifejezésével élve, „asszociatív expresszionizmusát". Képzelt és valós arcok kerülnek egymás mellé ábrázolásaiban, melyek egy bekövetkező háború rémét vetítik elénk. **Ámos Imre Ámos jelenései című kiállítása a Francia Intézetben tekinthető meg, október 28-áig.**

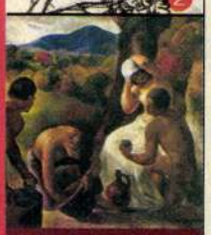

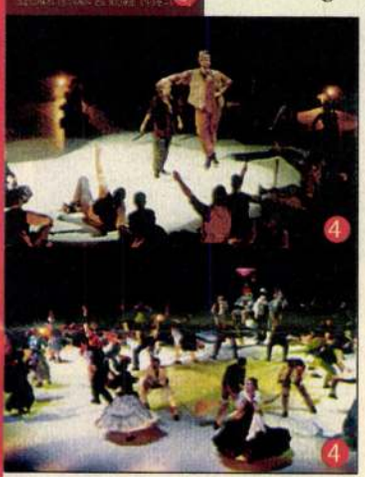

❸ „Az 1920-as évek elején új fejezet kezdődött a magyar festészetben: az első világháborúból hazatérő fiatal művészgeneráció vezéralakja, Szőnyi István monumentális aktkompozícióival és önarcképeivel új stílust teremtett" – írja a **Magyar Nemzeti Galéria (Budavári Palota C-épület, földszint) Árkádia tájain – Szőnyi István és köre 1918–1928 című kiállítása** elé, mintegy magyarázatul a rendezőség. Szőnyi neoklasszicizmusa számos követőre talált. Kortársainak és tanítványainak képeivel, 105 festmény és 75 grafika látható e korszakból, melyek tematikus műfaji egységekben kerülnek bemutatásra: a sötét tónusú korai aktoktól a színgazdag életképekig, a Nagybányától Zebegényig számos helyszínt megjelenítő tájképektől a bensőséges hangulatú arcképekig. A kiállításon szereplő művek egy 250 oldalas katalógusban, otthoni elemzésre akár haza is vihetők.

❹ Haza. Mit jelent vajon e fogalom ma? Szobát, telket, országot? Többet? Hol vannak határai? **A Nemzeti Táncszínház és a Fővárosi Nagycirkusz közös rendezésében ismét látható a Tavaszi Fesztiválon már bemutatott Táncvarázslatok a Cirkuszban című előadás a Fővárosi Nagycirkuszban, október 5-én fél 11-től, valamint október 6-án és 7-én délután 3 órától.** A kárpát-medencei magyar népszokások legszebb és leglátványosabb változatait elevenítik fel itt a decemberi regöléstől a júniusi szentiváméji tűzugrásig. „Hány vér kavarog e szívekben", mondaná Ady Endre. A szokások hol viharos, hol lírai megjelenítéseit cirkuszi attrakciók segítik, artisták, zsonglőrök, bűvészek közreműködésével ígérnek szellemi kalandot a rendezők. Az előadás „bohóckodva" mutatja be a szerepjátékok által hitünket, mely határok nélkül képes hatni és akár jókedvre deríteni is.

❺ **„Aki költő akar lenni, pokolra kell annak menni?" – Dr. Czeizel Endre nemrég megjelent könyvének címe ez.** Értékeljék önök a hátlapon olvasható Epilógus alapján. „Sohasem írtam verseket és bizonyára e képesség hiánya is közrejátszhatott a poéta géniuszok iránti csodálatomban. Életem alkonyán orvosgenetikusi tapasztalataim és tudásom birtokában vállalkoztam e különleges természeti tünemények gyökereinek kutatására, majd – ebben a könyvben – betegségeik értékelésére. A magyar költészet itt bemutatott nagy alakjainak jelenleg már idealizált szobraikkal tiszteleg a nemzet. Éltükben inkább megkeserítették küldetésük teljesítését, amit gyakorta önpusztítással tetéztek. Legszebb költeményeik ezért a pokolra menéseiket kísért megpróbáltatásaik, sőt szenvedéseik termékei. Testi bajaik és szélsőséges kedélyük megismerése érthetőbbé teszi esendőségüket és még szeretetreméltóbbá emberségüket."

A kibicnek, az utókornak persze könnyű ítélkezni. Akkor, mikor már minden visszafordíthatatlan, valahogy bátrabbak az állítások..., ha mindent előre látnánk, ha hinni mernénk megérzéseinkben, talán kortársainkon, magunkon is segíthetnénk. Csak tessék próbálkozni, amúgy szívvel és lélekkel!

MESTER LÁSZLÓ

1021

Bárdibükk: a szellem és a szín

Goszthony Mária a műteremben, munka közben ...

Mintha csak tegnap történt volna, pedig éppen három és fél évtizede, hogy két, akkor Itáliában élő, barátnő elhatározta, megismerkedik Faenza és Salerno híres fazekasainak mesterségével és művészetével.

Érdeklődésük egy frissiben feltámadó divatot követett: mindketten elismerték, hogy a világ a fayance új reneszánsza előtt áll.

S Faenzában és Salernóban megtanulták a sok ezer éves itáliai fazekasművészet minden csínját-bínját.

Azután hazatértek Magyarországra, s később közös otthonná váló közös műhelyt rendeztek be Budapesttől 220 kilométerre, s még Kaposvártól is tizenkettőre, Bárdibükkön. Kemencét építettek és munkához láttak, és elindítói lettek a később nálunk is általánosan jelentkező kerámia-szeretet divatjának ...

A két barátnő, Goszthony Mária és Josipovich Ida, neve hamarosan bekerült az újságokba, s a kritikusok nemcsak dicsérték, de elemezték is munkásságukat.

Kerámiaművészetük jellemzőiről Goszthony Mária, bárdibükki otthonában, így beszél:

— A legfontosabb a szellem és a szín. Mi elhatároztuk, hogy bár alkalmazunk modern elemeket is, alapjaiban és túlnyomó többségében mindig a klasszikus és legértékesebbnek ítélt habantechnika stílusánál maradunk. Ugyanakkor eldöntöttük, hogy az Itáliában tanultakat a magyar fazekasművészet hagyományos motívumaival egyesítjük. A magyar fazekasok azonban általában ólommázzal dolgoznak, mi viszont Itáliában az *ónmáz* használatával ismerkedtünk meg. Míg a magyar fazekashagyományokat a tiszta, karakterisztikus színek alkalmazása jellemzi, mi finom pasztell-kolorittal, s mindig keveretlen színekkel jelentkezünk. Munkáinkat a rézből készült világoszöldek, a rézoxidból előállított sárgák, narancssárgák és rózsaszínek, s a ma is Itáliából kapott, csodálatos, bolzanói kékek uralják. Motívumaink általában virágok, gyümölcsök, madarak, halak, tájképek, olykor klasszikus festmények másolatai, néha pedig egészen különös figurák; vagy mitologikus, biblikus jelenetek. Műveink iránt olyan érdeklődés mutatkozik, hogy sok-sok rendelésre kell nemet mondanunk: egyszerűen nem győzzük.

A második világháború után általánosan elterjedő kerámiaszeretet divatja jóformán a világ minden tájára eljuttatja a bárdibükki művésznők érdekes alkotásait. Hogy pontosan hova kerülnek e művek, maguk sem tudják. Ők mindent az Iparművészeti Vállalatnak, illetve az Artexnek szállítanak, de már Amerikából, Ausztráliából, Franciaországból és Skandináviából is kaptak *saját címükre* érkezett rendelést — ezekben az országokban tehát ismerik, sőt valószínűleg igen jól ismerik őket. Azt is hallották, hogy a minap Olaszországba is került műveikből!

A hölgyek — akik évről évre ma is hosszabb időt töltenek Itáliában — megpróbálták fellelni munkáikat az olasz üzletekben, de nem találták. Mind elkeltek! Ennek örültek, de bizonyos értelemben nem csodálkoztak rajta. Azt mondják, hogy az olasz nagyipari kerámia már nem a régi: előbb a német, majd az amerikai ízlés befolyásolta, túl harsány lett, túl köznapi, túl nemzetközi. Megjelent, és általánossá vált az ezüstözés és az aranyozás, amely a klasszikus, korai kerámiastílus egyszerűségének valóságos megcsúfolását jelenti.

Így azután könnyen lehet, hogy a gyűjtők, akik ezt a régihez közelebb álló, de mégis mai kerámiastílust szeretik, azok Bárdibükkről rendelnek.

Mert Bárdibükk ma is a klasszicitást őrzi a kerámiában, s a rohanó, lázas világ e békés, virágokkal és zenével teli szigetén, a régi mesterek, egy a maga nemében egyedülálló örökségét éli tovább ...

Fenyves György

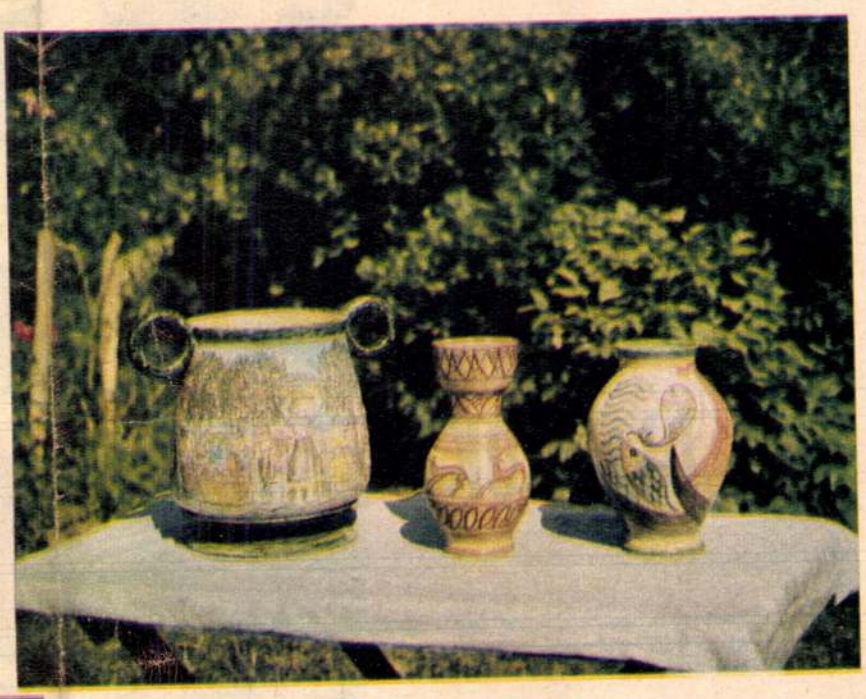

Három váza:
az első rajza (balról) gyümölcsszedés,
(középen) állatmotívumos váza,
(jobb szélen) halas elemek

Fotó: Bojár Sándor

◀ *Különböző szervizekből összeállított asztal. Ezeket a munkákat világszerte keresik ...*

HA EGY GENGSZTER SZERELMES

Patricia, a fecsegő gengszter

Csak két hét hiányzott ahhoz, hogy az utóbbi idők legnagyobb amerikai utcai rablótámadásának tettesei megmeneküljenek az igazságszolgáltatástól. Az USA-ban ugyanis öt év alatt elévül a rablás vétke.

Négy évig és ötven hétig nem tudták megállapítani a bostoni rendőrök, hogy 1962. nyarán kik rabolták ki azt a páncélozott autóbuszt, amelynek a Bostoni Állami Bankba kellett volna szállítani a környékbeli kisebb bankokba befizetett takarékbetéteket.

A 3 rabló autóján követte a pénzes buszt, majd közvetlenül Boston előtt elébe vágtak és géppisztollyal kényszerítették annak személyzetét megállásra és a buszban levő másfél millió dollár átadására.

A nyomozás során Thomas Richards, John Kelley és a szép Patricia Diaferio kerültek gyanúba, de nem volt ellenük semmi bizonyíték. A rendőrség azonban figyelte őket. A figyelés során megállapították, hogy a szép Patricia, aki különben négy gyermek anyja, összeveszett addigi kedvesével, Thomas Richards-szal. Hamarosan új barátra tett szert, akibe annyira beleszeretett, hogy egy gyönge pillanatában még az 1962-ben elkövetett rablásról is beszélt neki.

Csakhogy . . .

Az új ismerős a bostoni rendőrség egyik felügyelője volt, aki főnökei utasítására „főzte meg" a szép gengszternőt.

t. p.

KI-PUSZ-TULNAK A VAD-ÁLLATOK?

Patrick Hemingway

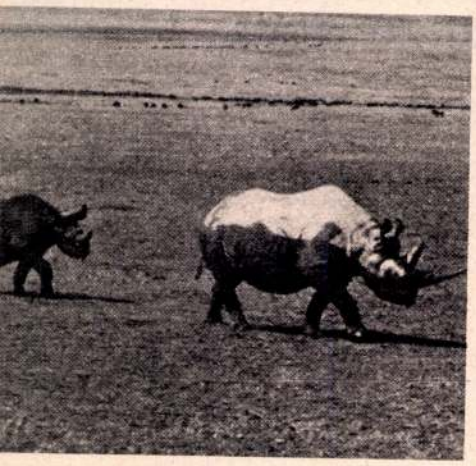

Egyre gyakrabban találkozunk a címben is szereplő aggodalmas kérdéssel a különféle külföldi lapok hasábjain. Kelet-Afrika legtöbb területén ugyanis, ötven esztendő leforgása alatt, egytizedére csökkent a vadállatok száma.

A szakemberek közül csak nagyon kevesen tartják megnyugtatónak azt a tényt, hogy a tizenhárom kelet-afrikai nemzeti parkban, amelyek csaknem negyedmillió négyzetkilométer területet foglalnak el, biztonságos körülmények között élhetnek a vadak. Hiszen magát a rezervátumot is meg kell védeni a „hívatlan vendégektől". A parkok „éléstára" nem kimeríthetetlen, véget kell vetni az állatok bevándorlásának, mert így az ott őrzött állatok is elpusztulnának. Az ugandai Murchison Falls Park őrei ebből az okból a múlt évben kénytelenek voltak megölni a „beszivárgó" 2900 elefántot és 2000 vízilovat.

A probléma természetesen ott kezdődik, hogy a lakosság növekedése, a kultúra terjedése egész egyszerűen kiszorítja a vadállatokat. Uganda például 1915. óta vadállományának háromnegyed részét adta fel, hogy újabb területeket művelhessen meg, tegyen lakhatóvá. 2000-ig a jelenlegi 8 milliós lakosság megkétszereződik, s ez legalább újabb 10 millió hektár megművelt földet jelent.

A vadászok valamikor, szórakozásból, vagy a busás haszon reményében, kíméletlenül irtották a vadakat. Kelet-Afrikában jelenleg mintegy 100 hivatásos vadász működik, s érthető módon, ők a legfőbb szószólói a vadállatok megmentése ügyének. A kérdés persze nem ilyen egyszerű, hiszen meglehetősen sok olyan törzs él az afrikai országokban, amely, vagy hagyományból, vagy a megélhetés céljából —, vadászik. S nem feledkezhetünk meg az orvvadászokról sem, akik a kereskedők szőrmeszükségleteit elégítik ki, édeskeveset törődve a vadállomány helyzetével. A függetlenné vált országok egyébként igen szigorú törvényekkel és rendeletekkel igyekeznek úrrá lenni a helyzeten. Kenyában az orvvadászra ötévi börtön, vagy 2800 dollár pénzbírság vár.

S a legújabb kísérlet: több országban speciális iskolákat hoztak létre, ahol fiatal afrikaiakat képeznek ki a vadállomány megőrzésének tudományára. Tanzániában az egyik ilyen intézet tanára Patrick Hemingway, a nagy amerikai író 39 esztendős fia.

t. i.

Gosztonyi Mária

Önarcképe és több akthamemánya (eml.)

szerepel az alábbi táblaton

Szabó Julia: Kiáhítás az esztergomi
Balasso Bálint Múzeumban
Kerestok Károly és az 1919-es nyergesi
szabadiskola

Négyszabadság 1969 VI. 13

Gosztonyi Mária MK

Résztvett a kiállitáson

Garay Ferenc: Somogy megyei képzőművészek képkiállitása Pécsett.

*SOMOGYORSZÁG. 1957. szept. 6. 3.1.

Gosztonyi Mária

MDK

Szerepelt a kiállításon

"Tuniszi táj"

"Subiaco olasz városka"

-di- : Hasznos kezdeményezés. A somogyi képzőművészek kiállítása.

DUNÁNTÚLI NAPLÓ, Pécs. 1957. szept. 17.

GOSZTHONY Maria festő, [illegible]

Mély fájdalommal tudatjuk azokkal, akik ismerték és szerették, hogy

RÓKA LÁSZLÓ

kaposvári (volt magyaratádi) lakos 1993. december 11-én, életének 66. évében váratlanul elhunyt. Temetése 1993. december 20-án, 12.30 órakor lesz a kaposvári Keleti temetőben.

A gyászoló család

Ezúton tudatjuk mindazokkal, akik ismerték és szerették, hogy a szeretett férj, fiú, apa és nagyapa,

GYŐR JÁNOS

1993. december 15-én, hosszantartó betegség után elhunyt. Temetése 1993. december 21-én, 13 órakor lesz a siófoki Kele úti temetőben.

Gyászoló szerettei

Mély fájdalommal tudatjuk mindazokkal, akik ismerték és szerették, hogy a szeretett férj, édesapa, após, nagyapa,

HEPPENHEIMER JÁNOS

kaposvári lakos, 71. életévében, türelemmel viselt súlyos betegségben elhunyt. Temetése december 21-én, 13.30 órakor, a kaposvári Keleti temetőben lesz. Minden külön értesítés helyett.

Gyászolja: bánatos felesége és családja

Minden külön értesítés helyett mély fájdalommal tudatjuk, hogy

TÓTH FERENCNÉ

szül.: Lengyeltóti Ilona

60. éves korában türelemmel viselt, súlyos betegségben elhunyt. Temetése 1993. december 18-án, 14 órakor a balatonfenyvesi temetőben lesz.

A gyászoló család

Mély fájdalommal tudatjuk mindazokkal, akik ismerték és szerették, hogy

HORVÁTH LAJOS

szíjgyártó

Kadarkút, Virág u. 7. sz. alatti lakos 77 éves korában csendesen elhunyt. Temetése december 20-án, 11 órakor lesz a Kadarkút Mikei utcai temetőben.

Gyászoló család

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy

GÁL JÓZSEF

szobafestő

46. éves korában tragikus hirtelenséggel elhunyt. Temetése december 17-én, pénteken délután 13 órakor lesz Barcson a Béke utcai temetőben.

A gyászoló család

Megrendülten tudatjuk mindazokkal, akik ismerték és szerették, hogy

TÓVÁRI ISTVÁN

volt háromfai lakos elhunyt. Temetése december 18-án, szombaton délután 13.30 órakor lesz a nagyatádi központi temetőben.

A gyászoló család

"Nyugton megyek hozzád, édes Jézusom,
Te hívsz fel az égbe,
Hol nincs már fájdalom."

A gyászoló család soha el nem múló bánattal tudatja, hogy a szerető édesapa, após, nagyapa és rokon,

SZVOBODA LAJOS

Kaposvár, Vak Bottyán út 49. szám alatti lakos, 1993. december 13-án, 94. életévében visszaadta nemes lelkét Teremtőjének. Temetése december 20-án (hétfőn), 13.30 órakor lesz a kaposvári Keleti temetőben.

"Adj Uram örök nyugodalmat neki!"

Gyászoló szerettei

INGATLAN

BALATONSZEMESEN telefonos, 6 szoba, egyedi gázfűtéses, 90-ben készült 240 n-öl telken családi ház eladó. Lakást, kocsit beszámítok. Tel.: 82/417-425. (26847)

BARCSTÓL 18 km-re Bolhón 600 n-öl közművesített házhely eladó. Tel.: 72/318-165. (27878)

INGATLANT ingyen! Ez évben jelentkező vevőimet díjmentesen kiszolgálom. Lakások, családi házak, nyaralók, építési és hétvégi telkek, üzletek stb közvetítése. Tel.: 82/312-051/109 vagy ajánlatokat a 27800. számra a kiadóba. (27800)

KAPOSFÜRED, Állomás u. 53. sz. alatti négyszobás, gázfűtéses családi ház eladó. (27650)

NÉPLIGETHEZ, metróhoz, expóhoz közel eladó nemrég felújított tehermentes 94 m²-es telefonos öröklakás + garázs, 4,7 millió Ft-ért. Érdeklődni 18 órától a 215-0791-es budapesti telefonon. (27874)

JÁRMŰ

FORD Tranzit 1980-as, 1.9 tonnás, zárt teherautó, friss műszakival eladó. Szalkai Tamás, Kaposvár, Kinizsi ltp. 18. Tel.: 82/416-513. (28371)

ELADÓ Lada 2107, 1989-es, homokszínű, 45 000 km-el, elsőkézből. Maruti 1991-es, piros, 24000 km-el elsőkézből, megkímélt állapotban eladó. Érdeklődni: Opel Molnár Kft., 7400 Kaposvár, Füredi u. 153. (28355)

HONDA VFR 750-es motorkerékpár sürgősen eladó. (87-es kiadás). Irányár: 380 000 Ft. Jákó, Kossuth L. u. 66/a. Murányi. (27599)

MERCEDES 190 D sok extrával, kitűnő állapotban, 5 éves eladó. Tel.: 72/329-467, 14 órától. (27879)

OPEL 1.3-as, 85-ös eladó. Tel.: 82/312-418. (27682)

PEUGEOT 205 GRD 8 éves, kitűtő állapotban eladó. Tel.: 84/320-412, 320-560. (27572)

ÁLLÁS

A SM-i Nyomdaipari Vállalat, Kaposvár, Fő u. 101., anyaggazdálkodási vezetői munkakörbe érettségizett, anyagraktárgazdálkodási és vámügyintézői szakvizsgával rendelkező munkatársat keres, továbbá könnyűgépkezelői szakvizsgával targoncást felvesz. (28266)

NÉMETORSZÁGI korrózióvédő munkára homokfúvó szakembereket keresünk. Németül tudók előnyben. Sopron, Pf. 138. Farkas Kft. (27988)

OLASZUL beszélő, középfokú iskolai végzettséggel rendelkező munkatársnőt keresünk olasz ügyintézői munkakörbe. "Kisbalaton" Kereskedelmi és Idegenforgalmi Kft. 8710 Balatonszentgyörgy, Gulya-Csárda. Tel.: 85/377-873. (27622)

EGYÉB

TELEFONOS üzlet kiadó. Tel.: 82/312-418. (27681)

1000 MONDAT németül 318 Ft. Tel.: 99/316-552. (26818)

AKKUMULÁTOR

legolcsóbban a városban. Kordélyné Dévai Krisztina Kaposvár, Szent Imre u. 30. Tel.: 82/311-853 (27766)

KAPOSVÁRON presszót bérelnék. Ajánlatokat a 82/321-295 telefonra kérek. (27786)

KORCSOLYA

minden méretben kapható. Vadász-Horgász-Sport Kaposvár, Ady E. u. 2. és Achim A. u. 42. Tel.: 82/316-022/182. 316-606. (27726)

KÁRPÓTLÁSI jegyet veszek. Tel.: 82/310-618 (25787)

KÁRPÓTLÁSI jegyet veszek. Tel.: 82/313-041 (26116)

KÁRPÓTLÁSI jegyet veszek. Tel.: 82/419-910 (26123)

KÁRPÓTLÁSI jegy tulajdonosok! Ingyenes befektetési tanácsadás. Tel.:82/419-910 (27220)

KÁRPÓTLÁSI jegyért megyek. Tel: 82/317-558 (27710)

KÁRPÓTLÁSI jegyért megyek. Tel: 82/313-129 (27711)

KÁRPÓTLÁSI jegyért megyek. Tel: 82/411-722 (27712)

LEGOLCSÓBB redőny, reluxa. Tel: 84/312-548 (22926)

MENYASSZONYI RUHÁK

érkeztek a siófoki Ruhakölcsönzőbe. Olcsó árak! Mártirok útja 5. Kertmozi mellett. (24386)

MTZ-82 (kisfülkés), valamint 1610 n-öl termőszőlő eladó. Érdeklődni: Marcali-Bize, Bizei út 59. (27686)

MÜNCHEN-STUTTGART mikrobusszal, hetente háromszor, kedvezménnyel. Tel.: 72/465-459. (27985)

MŰHOLDVEVŐK

14 600 Ft-tól. Háztartási és kertigép SZERVIZ, GABE Center, Bábonymegyer, Ságvári u. 33. Tel.: 84/320-727, 321-762. (20642)

MŰHOLDVEVŐ 15900

Hifi. Parabolaszerviz, Tab. Tel.: 84/320-205. (26748)

ÚJ MTZ 82-es traktorok eladók 540 000 Ft + áfa áron. Zalaegerszeg, telefon: 92/316-278, 1/269-3726. (25544)

NÉMETORSZÁGBA utazom mikrobusszal dec. 26-án, visszaindulok jan.2-án. Utitársakat keresek. Tel.:82/418-163 (27837)

OTELLÓ vörösbor eladó. Kaposmérő, Rákóczi u. 5. (27590)

PÉNZTÁRGÉP! Asztali és hordozható, azonnal elvihető. Kedvezmény igénybevehető. CASIO-SONY Bolt Kaposvár, Fő u. 49. Tel.: 82/319-244. (27923)

REDŐNY, reluxa. Tel.: 72/490-413. (27561)

SULI VÁSÁR

olcsón, karácsonyra a gyerekekért. Kaposváron a Somssich Pál u. 15. sz. alatt a MÁV Nevelő- és Diákotthon tornatermében. Játék, ruha, könyv, illatszer, édesség. Nyitva: 1993. december 13-tól 23-ig 9-18 óráig. (27762)

SZÉN!

Dió és daraszén, 380 Ft/q-tól+fuvardíj megrendelhető. Közületeknek is. Tel./fax: 06/34/360-654. (26557)

VIDEO játékgépek, flipperek, szimulátorok, újak és használtak olcsón eladók. Tel.: 94/370-186. (27573)

VILLANYMOTOR

Árusítás-tekercselés. Egyes motorok 25% engedménnyel kaphatók. Andalics, Kaposvár, Fő u. 71. Tel.: 82/320-531. (26199)

ÁLLAT

BERNÁTHEGYI törzskönyvezett kiskutyák eladók. Szenna, Rákóczi u. 4. (27891)

HÍZÓK 95 kg-tól eladók. A levágásuk a helyszínen megoldható. Kaposvár, Szigetvári u. 148. (27958)

SIMA vagy drótszörű foxterrier fiúkutyát vennék, 3-6 hónaposat. Telefon: 85/377-494. (27889)

TÖRZSKÖNYVEZETT, skót juhász kölykek oltva, tetoválva, kitűnő szülőktől eladók. Érdeklődni egész nap: Kiskorpád, Petőfi u. 20. Tel.: 06-60/361-711. (27454)

ALBÉRLET

KAPOSVÁRON - belvárosi zöldövezetben - egyszobás lakás igényesnek kiadó. Érdeklődni 17 órától a 82/312-713 telefonon. (27952)

OLCSÓ SZEKRÉNYSOROK, KIEGÉSZÍTŐK ÉS KÁRPITOS BÚTOROK VÁSÁRA

1993. december 14-től 22-ig a kaposvári KORONA Szálló, I. emeletén.

25–50%-os előleg befizetés, kamatmentes hitel.

(27274)

SZAVUNKAT ADJUK!

FORDÍTÁS, TOMÁCSOLÁS

TIT Siófok, Petőfi sétány 32.
Tel./fax: 84/311-156

(26636)

Értesítjük kedves vendégeinket, hogy a hévízi Állami Gyógyfürdőkórház tó- és fedettfürdője az ünnepek alatt az alábbiak szerint üzemel:

1993. december 24., – péntek – a fürdő zárva
december 25. – szombat – a fürdő zárva
december 26. – vasárnap – nyitva tartás 13.00 óráig
december 31. – péntek – nyitva tartás 13.00 óráig
1994. január 1. – szombat – a fürdő zárva.

Nyitva tartási napokon pénztár-zárás 1 órával korábban.

(27533)

Bérleti hasznosításra meghirdeti a KAPOS KLINKER RT., a FONYÓD, HUNYADI u. 6. szám alatti INKÖZ Irodaházat

Ajánlatokat a Kaposvár, Szántó u. 5. sz. alatti központi irodába, Bojtay Csaba irodavezetőnek kérjük megadni. Tel.: 82/321-332

(27843)

KARÁCSONYI AKCIÓ!

Mától alkalmi áron vásárolhat gépkocsit!

VW Golf 1100 cm³	1977
VW Golf 1100 cm³	1974
VW Golf GTI 1600 cm³	1982
Opel Ascona 1300 cm³	1982
KNAUS lakókocsi	
Utánfutó	
(autó szállítására is alkalmas)	
MERCEDES 309D	
(teher)	1985

BÁZLER-AUTÓ Kft.
Kaposvár, Füredi u. 180.
(Volán mellett)
Tel.: 82/311-500

(28070)

MAI MŰSOR

Csiky Gergely Színház, 19.00 óra: KOLDUSOPERA, Csiky bérlet - BEMUTATÓ

Kaposvár Szivárvány du. 5, 7 és 9: TÖKÉLETES CÉLPONT (mb., am., 16.).

TELEVÍZIÓ

Budapest 1

6.05: Falutévé. 6.25: Határtól - határig. 6.35: Üzlet. 6.45: Híradó. 7.00: Napkelte. 9.00: Napközi. 10.30: Dallas. 11.30: Játék. 12.07: SOrSok. 12.47: Grüá dich! 15.00: Credo AC-Borussia Dortmund férfi asztalitenisz BEK-mérkőzés. 16.00: Híradó. 16.10: Telecke. 16.30: Euroklick. 17.00: Évgyűrűk. 17.30: Téka. 17.40: Ablak melléklet. 18.00: Ablak. 18.58: Múmin. 19.30: Híradó. 20.05: Telesport. 20.20: Dallas. 21.15: Panoráma. 22.20: Claire térde. 0.05: Híradó. 0.10: BBC-híradó.

Budapest 2

15.05: Családi délután. 15.55: Titokzatos aranyvárosok. 16.20: A Nyugat diadala. 17.20: Helikopter. 17.45: Tipplista. 18.00: Körzeti híradók. 18.15: A tudomány határain. 18.42: Kojak. 19.25: Gyűjtők álmai - a kézművesség csodái. 19.30: Kerekek és lépések. 21.00: Tamás és társai. 21.15: TS-karácsony. 21.20: Ecsettel írott útinapló. 21.25: Megáll az ész! 22.00: Híradó. 22.25: 24 óra. 22.50: Aréna.

Duna Tv

16.00: Műsorismertetés. 16.20: Mit eszik az ember? 17.05: Az Oroszlányi Városi Televízió műsorából. 17.25: A vessző törvénye. 17.40: Pufóka kalandjai. 18.00: Híradó. 18.10: Havasi selyemfiú. 19.30: Az Úr építette és a mester. 20.00: Közép-európai magazin. 21.00: Hírdó. 21.15: Sport. 21.30: Vers mindenkinek.

HBO

17.00: Tapsi Hapsi. 18.00: A legkedvesebb ajándék. 18.30: Mindenáron vesztes. 20.25: Az igazságosztó. 22.00: Véreskü. 23.50: Készülj a halálra!

Osztrák Tv1

15.00: An-tan-ténusz. 15.15: Tim és Struppi. 15.40: Környezetvédelem. 15.50: Tudomány gyerekeknek. 16.15: Forró nyomon. 16.35: A galaxison át, majd balra. 17.00: Minihírek. 17.10: Wurlitzer. 18.05: Rólunk van szó. 18.30: Férfi a vonatnál. 19.30: Híradó/Sport. 20.15: Derrick. 21.15: Oldalpillantások. 21.25: Szellemirtók 2.

Osztrák Tv2

15.30: Oldalpillantások. 15.40: Liliomok a földeken. 17.10: Ausztria kincsesház. 17.30: Természetfilmek. 18.00: Bill Cosby-show. 18.30: Nyereményjáték. 19.00: Tartományi élet. 19.30: Híradó. 20.00: Kulturális magazin. 20.15: Dokumentumfilm. 21.00: Tudományos magazin. 21.15: Előre és ne hátra 2. 22.00: Híradó.

KARÁCSONYI AKCIÓ a "FENYŐ" lakberendezési üzletben

Kaposváron a Damjanich u. 1. sz. alatt
Tel.: 82/317-943

Valamennyi bútorunkat 5% áregedménnyel kínáljuk, ha karácsonyig megrendeli!

Ajánlataink:

finn ülőgarnitúrák 13 féle színben,
finn emeletes ágy szekrénnyel,
íróasztallal, emeletes ágy,
egy- és kétszemélyes fenyőágyak,
extra méretben is!
Exkluzív fürdőszoba bútorok,
280 cm széles holland bútorszövetek,
ággyá alakítható olcsó kanapék,
írósztalok, étkezőasztalok.

(25256)

MŰHOLDPROGRAMOK

PRO 7

15.00: Gyémántok. 15.55: Mr. Belvedere. 16.25: Varázslatos Jeannie. 16.55: Rajzfilmek. 18.25: Hármak társasága. 18.55: Igazi színek. 19.25: Roseanne. 20.00: Híradó. 20.15: Hókuszpókusz, avagy hogyan hagyjam eltűnni a férjemet? 22.25: Raven.

SAT 1

13.10: Trapper John. 14.10: Szomszédok. 14.40: Bonanza. 15.40: Úrszekerek. 16.45: Kockáztass! 17.20: Mindent vagy semmit. 18.30: 5x5. 19.00: Hírek/Sport. 19.30. Szerencsekerék. 20.15: Bronco Billy. 22.25: Egy ágyban az ellenséggel.

RTL

15.00: Ilona Christen. 16.00: Hans Meiser. 17.00: Ki itt a főnök? 17.30: Családi kapcsolat. 18.00: A szív szava. 18.45: Híradó. 19.10: Robbanékony. 19.40: Jó idők, rossz idők. 20.15: Stangl vendéglős. 21.45: Egy takaró alatt. 22.15: Hogyan kérem. 23.15: Gottschalk-show.

RÁDIÓMŰSOR

Kossuth rádió

4.30: Reggeli krónika. 4.40: Határok nélkül. 5.40: Falurádió. 8.10: Törvénykönyv. 8.20: Műsorismertetés, programajánlat. 8.40: Napközben. 10.05: Cigányfélóra. 11.35: Titkos fegyverek. 12.00: Déli krónika. 12.30: Ki nyer ma? 12.40: Falurádió. 12.50: Külpolitikai figyelő. 13.05: Vendég a háznál. 13.15: Törvényhozó. 13.30: Reménység Hangja. 14.05: Klasszikusok mindenkinek. 14.55: Első közlés. 15.05: Kerengő. 15.35: Hitélet és történelem. 15.55: Cégér. 16.00: Délutáni krónika. 16.10: Mindennapi gazdaság. 16.20: Népzenei portré. 17.05: Magyarországról jövök. 18.00: Esti krónika. 18.30: Ráadás. 19.05: Sportvilág. 19.30: Jó éjszakát, gyerekek! 19.40: Összeállította: Kenéz Ferenc. 20.05: Magyar daloskert. 20.30: Határok nélkül. 21.05: Mikulás-napi búcsú. 22.00: Késő esti krónika. 22.30: Sokszemközt az egészségről. 23.05: Hangversenymúzeum.

Petőfi rádió

7.40: Zöld(sport)reggel. 8.05: Slágerek mindenkinek. 8.50: Helykereső. 9.10: Zene-szó. 10.40: Csillagszóró. 10.55: Öt perc tudomány. 11.03: Családi persely avagy a pénz is boldogít. 11.18: Népdalok, néptáncok. 12.00: Fúvósmuzsika. 12.30: Népszerű dallamok az Állami Népi Együttes felvételeiből. 13.00: Hírpercek. 13.10: Haldokló szakmák művelői. 13.45: Időjárás- és vízállásjelentés. 14.00: Péntektől - péntekig. 14.45: Csillagszóró. 17.05: Ziccer. 17.45: Csillagszóró. 18.00: Kölyökrádió. 18.30: Szocio-krimi. 18.50: Bermuda-háromszög. 19.05: Hangfalfestő. 19.35: Ásó, kapa, nagyharang. 20.00: Bravó! 20.30: Fűtőfáig. 21.00: Hírpercek. 21.10: Párkereső. 22.00: Jazz. 23.10: Máról holnapra.

Bartók rádió

10.05: Harag és elfogulatlanság nélkül? 10.20: Derűre is derű. 10.45: Bemutatjuk új felvételeinket. 11.40: Magyar daloskert. 12.05: Hangverseny délidőben. 13.16: Leonie Rysanek operaáriákat énekel. 14.05: American Mosaic. 14.20: Aranykoporsó. 15.15: Szimfonikus zene. 17.00: Budapesti beszélgetés Ernster Dezsővel. 17.50: Világlíra. 18.05: Verdi: Othelo. 19.11: Miért írta meg? 20.02: Hírek, időjárás. 22.05: Az életmű fele. 23.00: Tudósfórum élőben.

Juventus rádió

10.00: Amnézia. 11.00: Juve-Jure jogi tanácsadó műsor. 11.40: Magyar nóta. 12.00: Direct import. 13.00: Spot leight. 14.00: Színes hírek, zene, játék. 15.00: Négy keréken és karosszékben. 18.00: Játékóra a Juventusban. 18.45: Londonstúdió. 19.00: A Falutévé reggeli adásának ismétlése. 20.00: Napi aktualitások, érdekességek. 21.00: Egy hét története. 22.00: Sport-magazin.

Pécsi rádió

12.00: Szerb nemzetiségi műsor. 13.30: Horvát nemzetiségi műsor. 15.00: Déldunántúli hírmagazin. 16.00: Pannónia rádió. 18.00: Regionális német anyanyelvű műsor. 19.30. In der Mutterscprache. 20.00: Na materinjem jeziku. 20.30: Na maternjem jeziku.

SIOTOUR

Az ajándékozás mindenkinek gondot okoz.

Szeretne valami különlegeset, valami mást ajándékozni?

Lepje meg szeretteit az utazás örömével.

Vásároljon SIOTOUR ajándékutalványt!

Váltható: A SIOTOUR Utazási Irodában **1000, 2000 és 5000 Ft-os címletekben.**

Keresse utazási irodáinkat Budapesten, Kaposváron, Siófokon és Somogy megyében.

SIOTOUR Utazási Iroda
1072 Budapest
Klauzál tér 2-3.
Tel.: 1-1226-080

SIOTOUR Utazási Iroda
7400 Kaposvár
Fő u. 1.
Tel.: 82/320-537

SIOTOUR Főiroda
8600 Siófok
Szabadság tér 6.
Tel.: 84/310-900

(27910)

Színek és formák

Goszthony-emlékkiállítás a megyei múzeumban

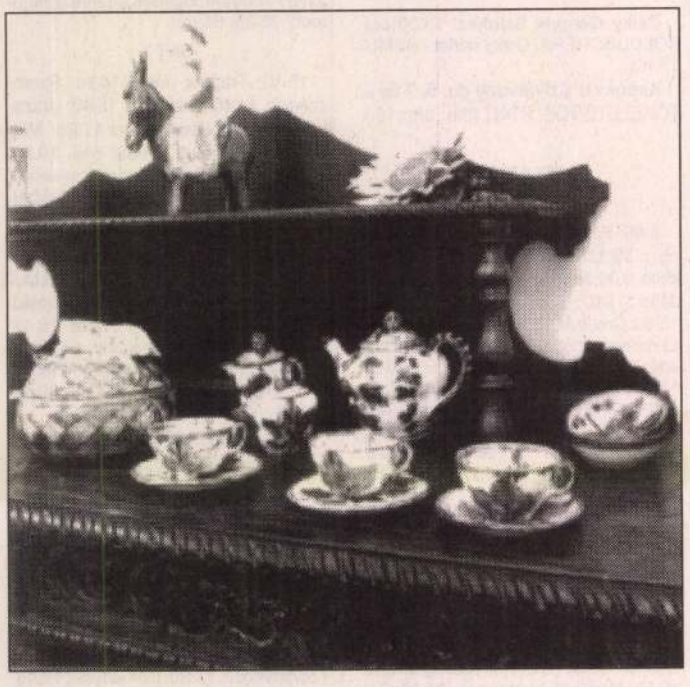

A mindennapokhoz kötődő művészet *Fotó: Király J. Béla*

A száz éve, Bárdibükkön született Goszthony Mária festő- és kerámikusra emlékezve kiállítás nyílt tegnap délután Kaposváron a Rippl-Rónai Múzeum galériájában. A H. Bognár Zsuzsa művészettörténész rendezte tárlat csupán izelítőt kíván nyújtani a négy éve elhunyt alkotó munkásságából. Tanulmányrajzok, festmények és a talán legelismertebb kerámiák alkotják a bemutatót, melynek anyaga javarészt a múzeum gyűjteményét képezi. Csupán felvillantani kívánja ez az emlékező tárlat Goszthony Mária munkásságát, hiszen két év múlva tervezik Bárdibükkben megnyítani az állandó kiállítását, amely összképet adhat művészetének legfontosabb állomásairól.

A bárdibükki születésű művésznő családi vonatkozású fotói is dokumentumértékűek, miként az a kötet is, amelyet a család kedvelt ismerőse, Rippl-Rónai József dedikált Goszthony Máriának.

A kiállítás rendezője jól érzékelteti a művésznő sokoldalú tevékenységét, a festmények és a kerámiák kellő arányban szerepelnek a tárlaton. Tuniszi, olaszországi ihletettségű festményei mellett különös figyelmet érdemelnek napraforgós kerámiái, amelyek jellegzetessé váltak művészetében.

A tárlat 1994. január 30-ig tekinthető meg. **Horányi**

Judit nélkül

Nem volt ünnep, hétköznap Siófokon Judit nélkül. Tolókocsiba kényszerítette már kisgyermekként a természet, de nem szégyellte testi hibáit. Az utcákon szinte mindennap feltűnt — állandóan barátok, barátnők sokasága kísérte. Idős és fiatal egyaránt kereste a társaságát. Jólelkű-e, vagy mások bajait csendesen meghallgató? Nem tudom, mert csak távolról, látásból ismertem. S irigyeltem is: mindig nevetett, mosolygott. Talán ez a titka?

Néhány napja Somogyi Juditot és egy barátnőjét elütötte egy autó. A zebrán. A siófoki kórház intenzív osztályán fekszik, súlyos az állapota. Különös igazságtalansága ez a sorsnak.

(Czene)

Zajárnyékoló fal az M1-esen

Zajárnyékoló falat adtak át tegnap az M1-es autópálya Tatabánya-újvárosi szakaszánál. A csaknem harmincmillió forintos beruházást a komáromi megyeszékhely önkormányzata és az Autópálya Igazgatóság közös, fele-fele arányú támogatásával valósult meg annak érdekében, hogy több száz újvárosi lakásban csökkentsék a sztráda zaját. A védőfal 700 méter hosszú és 3,5 méter magas.

Elmarad a hangverseny

A Nemzeti Filharmónia 1993. december 18-ra, a Szakszervezetek Művelődési Házába meghirdetett hangversenye a nemzeti gyásznap miatt elmarad. Kiss Gyula zongoraművész koncertjét későbbre halasztották, melynek időpontjáról a bérlettulajdonosokat külön is értesíteni fogják.

DIZOL KFT.
december 1-től megkezdte

GÁZOLAJ és IPARI TÜZELŐOLAJ
értékesítését,
59,50 Ft/l

Cím: Kaposvár, Guba S. u. 36.
TEL.: (82)415-000

5000 liter felett, a megye területén INGYENES kiszállítás.

(27835)

— BMX vásár Kaposvár, Berzsenyi u. 9/6. (26350)

— Játékvásár a Novokernél. Kaposvár, Ezredév u. 16. (27661)

— A Pollack Mihály Műszaki Főiskola, 1994. februárjában 2 éves vállalkozó menedzser szaküzemmérnök diplomát adó képzést indít. Jelentkezhetnek mindazok, akiknek műszaki felsőfokú (főiskolai vagy egyetemi) végzettségük, s legalább egyéves munkahelyi gyakorlatuk van. Bővebb tájékoztatás és jelentkezési lap igényelhető a PMMF Gazdaságtan és Szervezési Tanszékén, Pécs, Rókus u. 2., K. épület 412-es szoba. Postacím: 7604 Pécs, Pf. 69, illetve 72/324–277/108 vagy a 344-es telefonon. Jelentkezési határidő 1994. január 15. (28181)

— Kaposvári Domus Áruházban szőnyegpadló, olasz függönyök és műszőrmék nagy választékban érkeztek. Használt bútorának megvásárlásával segítjük újjá varázsolni otthonát. Aranyvasárnapi nyitva tartás 9-13 óráig. (28196)

Krónika

Ökumenikus egyházi naptár

Péntek. Köznap. Napi igék: Kat: 1Móz 49,8-10. Zsolt 71. Mt 1,1–17. Ref.: 4Móz 10. 1Kor 15,12-19. Ev: Mk 11, 14–15. Zak 12,9–13,1. Ort.: Zsid 7,18,25. Lk 21,37–22,8.

Lázár. Bibliai eredetű név, jel.: Isten meghallgatott. Védőszent: az Újszövetségből ismert Lázár, akinek házában Jézus gyakran megpihent, s akit négy nappal halála után feltámasztott. Az ort. és a gör. kat. naptárban Szt Dániel próféta és három babiloni társa.

DECEMBER **A nap 7.27 órakor kél, és 15.54 órakor nyugszik; a hold 9.57 órakor kél, és 20.42 órakor nyugszik.**

17

Péntek

Lázár, Olimpia

Esők, záporok

Eleinte erősen felhős időnk lesz, többfelé esőkkel, záporokkal. Kora délutántól nyugat felől folyamatosan felszakadozik a felhőzet. A hőmérséklet 3–8 fok között alakul.

Drágul a telefonálás

Módosulnak január 1-jétől a Magyar Távközlési Rt előfizetési és beszélgetési díjai. Tekintettel az inflációs hatásra és a vállalat nagyszabású fejlesztési terveire a Matáv az árhatóság által megadott díjmaximumokat alkalmazza. Mindez a telefontársaság számításai szerint 9,6 százalékos átlagos díjemelést eredményez.

Új Berzsenyi-díjasok

Elismerés a kárpátaljai magyar íróknak

Budapesten a Rátkai Klubban ünnepi társasági összejövetelen adták át az idei Berzsenyi-díjakat. Az 1993. évi díjazottak kárpátaljai magyar írók. Takáts Gyula, Kossuth-díjas költő, a társaság elnöke köszöntötte az elimerésben részesülteket.

Vári Fábián László, Munkácson élő költő 1992-ben megjelent Kivont kardok között című kötete azért is érdemel figyelmet, mert hosszas hallgatása után elégtételül jelenhetett meg. Vannak ringó bölcsők című balladagyűjteményével is hozzájárult a kárpátaljai magyar irodalom gazdagításához. Balla D. Károly 1981 óta társelnöke az ungvári József Attila Irodalmi Stúdiónak, versei, elbeszélései a hazai lapokban is rendszeresen megjelennek. Az Ungváron élő Gortvay Erzsébet egyetemi tanár is megkapta a Berzsenyi-díjat: elismerésül hungarológiai munkásságáért. Dupka György ungvári író vehette még át tegnap a Berzsenyi-díjat Budapesten. Az új plakettet Gera Katalin szobrászművész készítette.

A tegnap esti ünnepségen a kitüntetettek munkásságát Botlik József író és Pomogáts Béla irodalomtörténész méltatta.

H. B.

Továbbképzik a somogyi dajkákat

Előrelátó kezdeményezés a SOPI-ban

Az új közoktatási törvény nem minősíti hivatalos szakképesítésnek az óvónőképző szakközépiskolában szerzett bizonyítványt. Az itt tanulókat — megyénkben összesen 216-an vannak — arra kötelezi, hogy legkésőbb 1997-ig szerezzék meg a felsőfokú óvónői végzettséget. Ha sem esti, sem levelező tagozaton nem sikerül ezt beszerezniük, akkor a munkáltatójuk óvodai gondozóként köteles őket alkalmazni, s ennek következtében a képzettség nélküli dajkák állása kerül veszélybe. Az így kialakult „vészhelyzetnek" ment elébe a Somogy Megyei Pedagógiai Intézet, amikor a Nemzeti Szakképzési Intézettől nyert jog alapján idén is beindította a 100 órás dajkaképző tanfolyamot. Kaposváron és Siófokon, heti 1-2 alkalommal, szakképzett pedagógusok irányításával összesen 76 dadus sajátítja el a pedagógia, pszichológia és az elsősegélynyújtás korszerű ismereteit.

Kovács Éva az intézet óvodai és gyógypedagógiai témával foglalkozó munkatársa, a tanfolyam szervezője elmondta: — Még nem szüntettek meg óvodákat, ezért csoportonként továbbra is szükség van egy-egy dajkára. A tanfolyammal — amely nem kötelező — elébe mennek a várható munknélküliségnek. A dajkaszakmunkás képesítés lehetővé teszi, hogy a gyermeknevelés egyéb területén is el tudjanak helyezkedni a munkából kiszorult dadusok. A tanfolyam önköltséges, személyenként 5000 forintot kell befizetni, de a fenntartó intézmény és az önkormányzat magára vállalhatja ezt a terhet, mint ahogy azt Kaposváron meg is tette. A vizsgát a megyeszékhelyen január közepén, Siófokon áprilisban tehetik le; a végzettséget igazoló okmányt a Nemzeti Szakképzési Intézetben vehetik át a szakképzett dajkák. Ezt követően magasabb fizetési kategóriába sorolhatja őket a munkáltatójuk.

Várnai Ágnes

Garbo levelei árverésen

Greta Garbónak több mint negyven levelét árverezte el a hét elején a londoni Sotheby's. A levelekért egy magát meg nem nevező gyűjtő 32 ezer 775 dollárt fizetett.

A leveleket a filmsztár 1923 és 1984 között írta svéd barátnőjének, Mimi Pollaknak. — Ezek a levelek a nagy művésznő legintimebb gondolatait tartalmazzák a házasságról és általában az életről — közölte a Sotheby's szóvivője. — A levelek megmutatják viszolygását Hollywoodtól, valamint a karrierjével szemben érzett bátortalanságát is.

A hetvenes években Garbo azt írta Mimi Pollaknak, hogy diétán él, főleg sárgarépát fogyaszt. Nem térhet vissza Svédországba, mert felismernék, holott inkognitóban akar maradni. Hollywood megsemmisíti a lelket — írta.

Greta Gabro 1941-ben vonult vissza, pályafutása csúcspontján. Magányosan halt meg New Yorkban 1990-ben, 84 éves korában.

Korábban már árverésre került Garbo hatvanhat levele. Akkor több mint 40 ezer dollárt adtak az írásokért.

Képtelen könyv az Egyenlegről

Az Egyenleg munkatársai kötetbe rendezték a műsor születésének és megszüntetésének dokumentumait. A könyvet tegnap mutatták be Budapesten.

Rendőrségi felhívás

December 10-én 7 óra 50 perckor Kaposfüred belterületén a Jutai út és Kaposvár vasútállomást Fonyód vasútállomással összekötő vasúti pálya szintbeli kereszteződésében egy Kaposfüred irányából Juta irányába közlekedő feltehetőleg VW. típusú fehér színű kis tehergépkocsi nekiütközött a kaposfüredi városrész felőli oldal menetirány szerinti bal oldalán elhelyezett „vasúti átjárót biztosító fénysorompó" tartóoszlopának. Ezt követően a helyszínről eltávozott az ismeretlen forgalmi rendszámú kis tehergépkocsi, Juta irányába.

A rendőrség kéri, hogy akik a balesetet látták, jelentkezzenek a Kaposvári Rendőrkapitányság közlekedési osztályán személyesen, vagy a 414–422/25–10-es telefonon.

Tarka soros

Vonaton

Egy vonatfülkében négyen utaznak. Egy asszony meg a lánya, egy francia meg egy skót. Egyszer csak alagútba érnek, mikor a sötétben egy cuppanás hallatszik, majd egy csattanás.

„Biztos valamelyik férfi megpuszilta a lányomat és ő megpofozta" — gondolta a mama.

„Bizonyára anyámat csókolta meg valamelyik én helyettem, s ő lekevert egy pofont" — gondolta a lány.

„Biztosan a skót megpuszilta a lányt, s tévedésből helyette engem vágtak pofon" — fordult meg a francia fejében.

Míg a skót magában nevetett: „Jól kitoltam velük. Megpusziltam a kezemet, és pofon vágtam a franciát."

Olcsó

A skót súlyos beteg lett, családja elvitte egy híres orvoshoz. Az orvos megvizsgálta, és közölte vele, hogy azonnal meg kell operálni.

— És mibe kerül az operáció? — kérdezi a skót.

— Száz fontba — felelte az orvos.

— Jaj, az méreg drága!

— Akkor operáltassa meg magát az asszisztensemmel, ő csak ötven fontot kér.

A skót gondolkodott egy darabig, aztán megkérdezte:

— Mondja, doktor úr, inasa nincs?

Miért

A beteg skótnak az orvosa tablettát ír fel, és meghagyja, hogy öt napon keresztül, vacsora előtt kell beszedni. A hatodik napon az orvos meglátogatja a betegét, és megkérdi, bevette-e a tablettákat?

— Csak kettőt vettem be — feleli a skót.

— Miért csak kettőt?

— Mert háromszor nem vacsoráztam.

A fizikus

Mi van ebédre? — kérdezi Karcsi az iskolából hazaérve.

— Lencse — válaszol az édesanyja.

— Homorú vagy domború? — teszi fel az új kérdést a fiú.

SOMOGYI HÍRLAP

Az Axel Springer–Magyarország Kft pártoktól független lapja
Felelős vezető az ügyvezető igazgató
Főszerkesztő: DR.KERCZA IMRE
Felelős szerkesztő:
BÍRÓ FERENC (társadalom és gazdaság), DR. TROSZT TIBOR (művelődés és kultúra)
Gyártásvezető-szerkesztő: KURUCZ FERENC. Tervezőszerkesztő: CHRIST LÁSZLÓ, KATONA A. CSONGOR, NAGY MIKLÓS.
Kiadja az AS–M Kft. Somogy Megyei Irodája
Felelős kiadó: PORDÁNY H. LÁSZLÓ irodavezető
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Kaposvár, Kontrássy u. 2/a.
Telefon: 311–644 Telex: 313–360, Telefax: 312–315
Postacímünk: 7401 Kaposvár Pf. 31.
Hirdetés és reklám: telefon 311–506
Siófoki iroda (szerkesztőség és hirdetésfelvétel): Siófok Szabadság tér 9.
Telefon: (84) 311–668, Telefax: (84) 310–861
Készült a szerkesztőség számítógépes szövegszerkesztő-rendszerén.
Nyomtatta a Déli Nyomda Kft, Pécs, Engel János u. 8.
Felelős vezető: SOÓS SÁNDORNÉ
Terjeszti a Magyar Posta.
Előfizethető a kiadó kézbesítői igazolványával rendelkező díjbeszedőknél, az OTP Rt Somogy megyei fiókjainál, a barcsi, a csurgói, a nagyatádi és a nagybajomi takarékszövetkezetnél, a kiadó székhelyén, valamint számla alapján átutalással az OKHB 390–115811–7014. számú pénzforgalmi jelzőszámon.
Előfizetési díj egy hónapra 375 forint, negyed évre 1125 forint, fél évre 2250 forint, egy évre 4140 forint.
ISSN 0865–9125
Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

GOLZTHONY Maria, férkő do karmelitus Lexton

(Bardibükk)

+ 1989. március 28

= Szemeszy: Hajnalmadár Hivatal 20. 1989. 1.72

610

KERÁMIA MŰTEREMBEN

Gosztonyi Mária keramikus és festőművész műtermében értékes és nagy népszerűségnek örvendő dísztárgyak készülnek. Képeink erről mutatnak be néhány mozzanatot. A középső képen exportra készülő madarak formázása folyik. Ezekből nemrégiben 160 db-ot rendeltek a nyugati országok

Műszívet szerkesztettek a szovjet orvosok és mérnökök

Moszkva (MTI). A Visnyevszkij professzorról elnevezett orvostudományi intézetben műszívet helyeztek üzembe. A műszív a szívzavaroknál szükséges operációk esetében lehetővé teszi, hogy a sebészek kikapcsolják a szív működését. A különleges berendezés lehetővé teszi, hogy a szív belsejében történő operációk során is a vérkeringés folyamatos legyen. Vérkonzerv segítségével biztosítja a szervezet számára a vérutánpótlást is.

A különleges berendezés orvosok és mérnökök közös munkájával készült. Több száz állatkísérlettel próbálták ki működését. A sikeres próbák után emberen végrehajtott szívoperáció esetében is üzembe helyezték a műszívet, amely a csaknem egyórás műtét során is folyamatosan működött. A műszív segítségével végrehajtott operáció sikerült. Az első ilyen módon operált beteg már teljesen fel is gyógyult.

Szovjet tudós szerint az első mesterséges hold és hordozó rakétája hamarosan bekerül a sűrűbb légköri rétegekbe

Moszkva (TASZSZ). Jevgenyij Krinov, a Szovjet Tudományos Akadémia meteor-bizottságának tudós titkára cikkében írja: Az első mesterséges hold és hordozó rakétája hamarosan bekerül a légkör sűrűbb rétegeibe és ugyanúgy széthullik majd, mint a meteorok. Ettől kezdve az első szputnyikot és hordozó rakétáját első mesterséges meteoroknak lehet tekinteni.

Az első mesterséges hold és hordozó rakétája sokkal alacsonyabban gyullad majd ki, mint amilyen magasságban a természetes meteorok izzásba jönnek. Körülbelül 50—60 kilométer magasságban a rakéta mozgása a súrlodás következtében hangot is fog adni. E hangok különböző jellegűek és erősségűek lesznek.

gépekből áll — mondotta va
Kairóban Hamud Szidki légir
az egyiptomi légierők főparan

* * *

New York (Reuter). A Nev
Herald Tribune közli a Bosto
rald főmunkatársának írását,
ben azt jósolja meg, hogy 19
világ tudósai fellázadnak saj
zeteik ellen és úgy fognak
hogy az emberiség életben m
fontosabb, mint a hűség v
államhoz.

* * *

Athén (TASZSZ). A nem
feszültség enyhítéséért és a
küzdő görög bizottság felhív
görög népet és az ország vezetőit.
Jelentsék ki a leghatározottabban,
hogy Görögországnak nincs szüksé
ge atomtámaszpontokra és az ország
nem hajlandó lemondani a nemzeti
szuverenitás és az önrendelkezés
magasztos elveiről. A bizottság kö-
veteli, hogy a kormány az atom-
támaszpontok tekintetében semmifé-
le kötelezettséget ne vállaljon a nép
megkérdezése nélkül.

* * *

Róma (TANJUG). Benjamino Gi-
lit, a világhírű olasz operaénekest
hétfőn helyezték örök nyugalomra.
Benjamino Gigli utoljára 19
március 20-án, 65. születésnapján
Manchesterben lépett fel.

SOMOGYORSZÁG

57 DEC 3

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, VIII., Blaha Lujza-tér 3
Telefon: 139-292

Gosztonyi Mária

Kedd, szerda, csütörtök este 7-kor:

PRIESTLEY:

Váratlan vendég

Színmű 3 felv.

Rendezte: HOMOKAY PÁL.

Vége 3/4 10-kor.

Jegyek elővételben válthatók, sz

MDK

Gosztonyi Mária, festő

Az egykori növendékek munkái között megem Citendők Gosztonyi Mária: Önarc-képe és akttanulmányai.

Szabó Júlia: Kerustok Károly és az 1919-es nyergesi szabadiskola 7.

Népszabadság. Bp. 1969. jún. 13.

MDK

Gosztonyi Mária

Mai magyar kerémia kiáll. Siklósi várban 1968.
Janus Pannonius Muz.füzetei 14.

Hétszáz év kincseit és müemlékeit gyüjtötték össze Assisiban a nemzetközi ferences-kiállitáson

Gosztonyi Mária

Assisi, julius hó.

Sz. Ferenc hétszázéves jubileuma nem lett volna teljes, ha nem az örökké szép és örökké uj müvészet alakjában tették volna rá az utolsó pecsétet.

Sok müvészt megihletett az a varázserő, mely itt Assisiban ugyszólván minden lelket hatalmába kerit, mely itt márványba vésve, vászonra festve, vagy a könyvek lapjaira róva beszél sz. Ferenc dicsőségéről. Ezekből a teremtő genik agyában vagy még inkább szivében megszületett formákból, színekből és hangokból szövődik a szent dicsfénye a holnap számára.

Maga a kiállitás anyagát tekintve, két részre oszlik. Az első a Sacro Convento kincstárát foglalja magában, a másik válogatás és kizárás nélkül felölel mindent, amit a ferences szellemtől ihletett müvészet hódolattal felajánlott sz. Ferenc hétszázados jubileuma alkalmából.

Nemcsak a müvészet, de maga az olasz állam is hathatósan hozzájárult a kiállitás fényének emeléséhez.

Mussolini nem elégedett meg azzal, hogy gyönyörü, pergamentre irt, pompásan diszitett kiáltványban hivta fel a ferences müvészet pártfogóit és bámulóit a nemzetközi ferences kiállitásra, hanem ugyancsak a nagy szent halálának hetedik centennáriuma alkalmából visszaadta a ferenceseknek az egész zárdát, melyet még a mult század végén vettek el tőlük, ugyhogy kénytelenek voltak azóta a nagyon is szükös kis lakásukkal megelégedni. Ez év októberében azonban ujból elfoglalhatják eredeti terjedelmében az Illés testvér épitette conventót. Ugyancsak Mussolini érdeme az is, hogy sz. Ferenc halálának évfordulóját, október 4-ét a legnagyobb pompával nemzeti ünnep rangjára emelték.

*

A Sacro Convento ujonnan visszanyert pápai lakosztályának termeit bocsátottak a kiállitás rendelkezésére. Ezekben a szellős, tágas helyiségekben — hol egykor az egyház fejei pihenték ki fáradalmaikat, mikor Assisiba jöttek — müvészi izléssel és gondos körültekintéssel vannak elhelyezve a kiállitott tárgyak.

Külön termet foglalnak el a női kézimunkák, az ugynevezett Punto di Assisi, mely hasonlit a mi magyar háziiparunkhoz. Az olasz asszonyok és lányok otthon készült munkái, melynek régi nemes tisztaságu motivumait sokszor hosszu évek fáradságos munkája örökiti meg a vásznon.

A bejáratnál „A Szent utjai" név alatt a ferences szentélyekről készült szép nagy fényképek láthatók.

Az első teremben néhány szép ferences tájkép ötlik szemünkbe. Majd Giuseppe Moroni „Sz. Ferenc és bélpoklos" cimü, érdekes felfogásu képe köti le figyelmünket. Ez a merev, majdnem szintelen kép csak fokozza a mellette függő „Sz. Ferenc megkisértése" élettelijességét.

Van ebben a teremben néhány modern felfogásu sz. Ferenc és umbriai tájkép is, melyeknek megértéséhez modern lelkület kell.

A következő teremben polcokon és üvegszekrényekben sorakoznak egymás mellé az egész világ ferences irodalmát képviselő könyvek között található még egy rézkarcsorozat is, egy spanyol müvésztől.

A harmadik teremben sok szép kép között feltünik a spanyol Jose Berli bájos képe, mely a Fioretti VII. fejezetéből meriti tárgyát. Még egy nagyon érdekes kép látható itt Emilio Lazzarotól: „Leo testvér visiója." Ez a kép első tekintetre visszataszitó. Sz. Ferenc mámoros, szinte ittas arckifejezéssel fogadja a sápadt, hamuszinü Krisztus testéből a sebhelyeket... Azonban ha tovább nézzük a képet, ha jobban belemélyedünk szellemébe, el kell ismernünk, hogy nagy alkotás.

Ugyancsak megragadja figyelmünket egy mélydombormü, melynek tárgya: sz. Ferenc eljegyzése a Szegénység Urhölggyel. A kép egyik oldalán a pápa ül és megáldja a frigyet, a másikon Dante látható, amint feljegyzi az eseményt. Többizben találkozunk a gubbói farkas történetének megörökitésével és a Naphimnus legszélsőségesebb illustrációival.

A magyar müvészetet Gosztonyi Mária néhány szép rézkarca és Dex Ferenc modern felfogásu umbriai tájképei képviselik.

Gyönyörüséggel láttuk a szép majolikamunkákat a Robbia-gyár finom és izléses modern utánzatait, a különféle ceramicát, bronzmunkákat és fafaragásokat.

Különösen megragadnak a müvésziesen készült régiségutánzatok. Egy sz. Ferenc korabeli kandalló Prospero Prosperitől ezzel a felirással: Laudato sia mio Signore, per frate Foco!" Az udvarban pedig egy kut, amelynek rozsdás vasáról, repedezett, kikoptatott kövéről senki sem hinné el, hogy alig pár hónapja készült...

*

A kiállitás másik részét a bazilika kincstára alkotja. Itt olyan nagyértékü tárgyak vannak, hogy részletes leirásukhoz külön könyvre lenne szükség. A világnak sz. Ferenc iránt érzett mélységes tisztelete és szeretete itt a legszebb ajándékokban nyilvánul meg. Pápák és egyházfők, császárok és királyok versengtek, hogy melyikük adja a legszebbet és legjobbat...

A falakon milliókat érő arazzok függnek, melyek valaha tapeta gyanánt szolgáltak a pápai lakosztályban, később pedig szőnyegnek használták őket. A flamand iskolából valók és a XV. században készültek. Tavaly történt, hogy egy gazdag amerikainak nagyon megtetszett az egyik ilyen arazzo. Négy millió lirát ajánlott fel érte a kustos atyának, aki azonban finom mosollyal utasitotta el az üzletet. Sz. Ferenc fiai nem adják el pénzen atyjuk örökségét.

A következő teremben azonnal szemünkbe tünik egy festett ablak, mely szent Antal prédikációját ábrázolja. Itt van még IX. Pius pápa iróasztala, melyet Assisiban való időzése alatt használt. Igen szép az a hat darab bronzból készült 1508 m. magas kandelláber, melyet a hozzájuk való feszülettel a minoriták generálisa ajándékozott a kiállitásnak. Valamennyit szép email, drágakövek és különféle szentek alakjai diszitik.

Egy másik teremben vannak elhelyezve a gyönyörübbnél gyönyörübb régi miseruhák, antipendiumok, továbbá az a két nehéz értékes brokát teritő, melyeket Giacomina asszony vitt sz. Ferencnek s amelyek közül egyikbe sz. Ferenc holttestét, másikba koporsóját csavarták. Külön szekrényben látható az olasz királynénak, Elenának ajándéka, két remekszép, valódi csipkével diszitett oltárteritő. Ezt az ajándékot a királyné egyik ősének, egy savoiai hercegnőnek emlékére adta.

Érdekes az a karing, melynek csipkéje asbest fonálból készült, melyet tüzálló lévén, ugy tisztitanak, hogy a lángba tartják.

Feltünik egy hegyikristály feszület is, amit sz. Lajos francia király ajándékozott sz. Bonaventurának, aki viszont a bazilikának adta. Vannak még itt más feszületek is fából, elefántcsont Krisztussal, egy régi bizanci feszület fémből, továbbá sz. Ferenc keresztje barna fából, finom faragással. Ez volt szent Ferenccel akkor is, mikor a po-

Julier alezredes feljegyzései a két forradalomról

A III. hadtest e helyzetben a hadsereg frontjából messze előugorva állott, szárnyai és háta kellő biztositék nélkül a levegőben lógtak. Igy például a hadtest hátát a románok felé a Tisza mentén egyetlenegy székely zászlóalj védte.

E merész csoportositás felvétele az ellenség tétlenségének volt köszönhető, mely körülmény a hadtestet további merészségre sarkalta.

Visszavonulás a cseh frontról

A szándékolt visszavonulás hirére telefónon hivtam fel a hadseregparancsnokot és a III. hadtest hangulatának ismertetése mellett kértem, hogy adjon ki egy parancsot, melyben cáfolja meg az antanttal való tárgyalásokat és rendelje el a nemzetiszinü zászló kitüzése mellett a támadás folytatását.

Azt a választ kaptam, hogy én nem tekinthetem át a politikai helyzetet ugy, mint ő, azonban telefonice nem közölhet velem többet, de jöjjek azonnal Gödöllőre, ahol részletesen tájékoztat.

A III. hadtestparancsnokság ekkor Kassától délre, Hernádcsányon volt.

Gödöllőn megtudtam, hogy a visszavonulás gondolatát az érlelte meg, hogy a hadsereg balszárnyán balsikerü harcok folytak le, és hogy az antanttól egy, a csehek kétségbeesett katonai helyzete által diktált sürgöny érkezett, melynek tartalmából a tanácskormány az elismerés lehetőségét vélte kiolvashatni. E sürgönyben ugyanis az állott, hogy az antant a kormánnyal csak akkor hajlandó tárgyalni, ha a cseheknek békét hagyunk.

A hadseregparancsnokság különben elvben elfogadta a hadmüveletek folytatására és a nemzeti zászló kitüzésére tett javaslatot azzal, hogy ezt a tanácskormánynak fogja inditványozni és hogy a hadmüveletek továbbvezetésére Landlert fogja ajánlani.

Tény, hogy e javaslatom következtében a tanácskormány aznap kora délután ülést tartott.

Enne kaz ülésnek részletes lefolyásáról az alábbi adataim vannak:

Junius 24-én délután valamennyi népbiztos *Garbai* elnöklete alatt egy, az Andrássy-ut 4. szám alatt levő klubhelyiségben gyült össze. Az ülés megnyitása után *Böhm* kijelentette, hogy ő fáradt, beteg, a hadmüveletek vezetését Landlernek akarja átadni annál is inkább, mert Landler bizik a hadmüveletek sikerében, mig ő (Böhm) pesszimisztikusa nitéli meg a helyzetet.

Erre *Kun* Béla szólalt fel, ki a hadmüveletek folytatása mellett érvelt, de egyben felkérte Böhmöt, hogy maradjon továbbra is helyén, mert rosszvért szülne a munkásságban, ha Böhm, mint a munkásságból származó ember, visszalépne.

Ezután *Landler* vette át a szót, ki csatlakozott Kun Béla előadásához és hozzáfüzte, hogy a katonai helvzet a III. hadtestnél rózsás, a hadmüveletek ujabb sikereket fognak hozni, de szükséges, hogy azokat Böhm vezesse, mert Landler, mint intellektuel, a munkásság szemében nem olv népszerü, mint Böhm.

Böhm erre lemondását visszavonta.

Ezután vita indult meg, melyben *többen a katonai kalandok ellen szólaltak fel* és a lényeget abban látták, hogy a *tanácsrendszer minden katonai kockázat nélkül iparkodjék fenmaradni és belül konszolidálódni*, amire a helyzet különösen kedvezővé válik, ha az ántánt nyomásának engedve, az offenziva

Böhm talán szégyelte magát, hogy erről beszéljen s elvtársai előtt elvmegtagadásnak tünjék fel és Landler is hallgatott.

Midőn az ülés lefolyásáról értesülve, e miatt Landlernek szemrehányást tettem, azt a választ adta: „Kérem, majd megcsináljuk saját hatáskörben".

Különös figyelmet érdemelnek az ülésen elhangzott véleményeyk közül azok, melyek az offenziva folytatása ellen érveltek. Ezekből azt lehetett kiolvasni, hogy a népbiztosok egy része a rendszer kiépitését és konszolidálását fontosabbnak látja, mint a katonai sikereket. Nyilvánvalóan azért, mert a győzelmes sereg ugyanolyan veszélyt jelent a rendszerre, mint a balsikerü hadmüvelet.

Ha ez a nézet a népbiztosok között általánossá válik, akkor a *célok látszólagos közössége: az elrabolt területek visszaszerzése*, mely közösség a célban idáig a tisztikar és a rendszer között fennállott, megszünik.

A tisztikar csak addig szolgálhat, mig támadó hadmüveletek folynak.

Junius 24-én ugy látszott, hogy ez az eset még fennáll.

Ezután — junius 24-én délután — visszautaztam a III. hadtesthez, abban a reményben, hogy az offenziva folytatása lesz közbelépésem eredménye.

Utközben Miskolcon értesültem arról, hogy Budapesten — sajnos! — sikertelen ellenforradalmi kisérlet történt.

Visszaérkezve, kiadtam a parancsot a támadás folytatásának előkészitésére Igló—Poprád felé azzal, hogy az előnyomulás a fegyverszünet lejárta után azonnal megkezdendő.

A fegyverszünet junius 29-ig tartott és nem előnyomulással, hanem visszavonulással végződött.

Miért rendelték el a visszavonulást

Hogy mi volt az oka a visszavonulásnak, dacára a hadsereg-vezérkari főnök ellenkező szándékának, azt nem tudom, csak sejtem.

A népbiztosoknak fontosabb volt a tanácsrendszer, mint az ország felszabaditása. Az ellenséggel való harc kockázatos dolog és vereséggel is végződhetik, mely esetben a rendszer bukik. *A támadó hadmüveletek beszüntetése esetén a tanácsrendszer számára veszélyes piros-fehér-zöld-mozgalmat meg lehetett szüntetni.* A kormányzat ugy vélte uralmát megszilárditani, ha a hadmüveletek által lekötött hadsereget a feladat alól felszabaditja, hogy ez az ország belsejében esetleg még fellángoló ellenforradalmi kisérlet letörésére kéznél legyen. Kétségtelen, hogy *a junius 24-iki ellenforradalom a tanácskormányt éberségre intette.* Végül a hadsereg-vezérkari főnök — katonai sikerei révén — kezdett veszedelmes versenytárs lenni.

A tanácsrendszer rájött, hogy az általa kisajátitott militarizmus kezd ellene fordulni. Hadsereget szervezett, hogy ezzel uralmát biztositsa, azonban elkövette azt a hibát, hogy a hadsereg vezetését a régi tisztikarra bizta, mely a rendszer ellensége volt. Ezt a hibát is lehetett korrigálni, ha a hadsereg a nyugvás állapotába jut.

Malk.

Gosztonyi Mária festőművész és keramikus

aki Kerustok kedvelt növendéke volt, vele mesterére-
ről: Kerustok a legragyogóbb egyénisége volt akit valaha
ismertem. Legmagasabb kultúra, kaládó egyénisége
1919 után (üldözés és börtön) emigrációba vonult
Berlinben festi meg Urvinsorá e képét (Volde tatás)
Dévényi Iván: Kerustok Károly életútja
Jelenkor, 1960. s. sz. 116 l

Gosztonyi Mária

A Kaposvári új Képcsarnok Vállalat boltjában látható műve: kerámiakérzlete. A művész Bárdi-bükkön alkot. (említve)

H. B.: Karácsony a Képcsarnokban. Somogy Megyei Hírlap, 1968. dec. 14.

D 58.661
MD 58.661
Kézdi-Kovács Zsolt (1936-)
És mégis : Irodalmi forgatókönyv / író-rend. Kézdi-Kovács Zsolt ; dramaturg Tolmár Kata ; operatőr Sára Balázs ; [közread. a] Budapest Stúdió, Objektív Stúdió. - [Bp.] : Bp. Filmstúdió : Objektív Filmstúdió, 1990 ([Bp.] : [Mafilm]). - 105 fol. ; 29 cm
ISBN 963-692-232-2 * fűzött : ár nélkül
Mt.: Tolmár Kata (dramaturg) - Sára Balázs (1962-) (operatőr) - Budapest Filmstúdió Vállalat (közread.) - Objektív Filmstúdió Vállalat (Budapest) (közread.)
894.511-293.7
791.44.071.1(439)Kézdi-Kovács_Zs.

D 58.706
MD 58.706
Kézdi-Kovács Zsolt (1936-)
És mégis : Technikai forgatókönyv / író-rend. Kézdi-Kovács Zsolt ; dramaturg Tolmár Kata ; operatőr Sára Balázs ; [közread. a] Budapest Stúdió, Objektív Stúdió. - [Bp.] : Bp. Filmstúdió : Objektív Filmstúdió, 1990 ([Bp.] : [Bp. Stúdió]). - 111 fol. ; 29 cm
ISBN 963-692-233-0 * fűzött : ár nélkül
Mt.: Tolmár Kata (dramaturg) - Sára Balázs (1962-) (operatőr) - Budapest Filmstúdió Vállalat (közread.) - Objektív Filmstúdió Vállalat (Budapest) (közread.)
791.44.071.1(439)Kézdi-Kovács_Zs.
894.511-293.7

D 58.705
MD 58.705
Rózsa János (1937-)
Félálom : Technikai forgatókönyv / írta Kardos István ; rend. Rózsa János ; dramaturg Vámos Miklós ; operatőr Máthé Tibor ; [közread. az] Objektív Filmstúdió Vállalat. - [Bp.] : Objektív Filmstúdió, 1990 ([Bp.] : [Objektív Filmstúdió]). - 134 fol. ; 29 cm
ISBN 963-692-234-9 * fűzött : ár nélkül
Tft.: Kardos István (1942-)
Mt.: Vámos Miklós (1950-) (dramaturg) - Máthé Tibor (operatőr) - Objektív Filmstúdió Vállalat (Budapest) (közread.)
791.44.071.1(439)Rózsa_J.
894.511-293.7

gel 1936-ban a hirt, hogy egy kaposvári fiatalember, Csik Ferenc olimpiai bajnokságot nyert.)

Csik Ferenc 1913. december tizenkettedikén született Kaposváron és már egészen kiskorában kitünt hallatlanul nagy szorgalmával és tervszerű életmódjával. Elsősorban a paralizis réme késztette a folytonos mozgásra, az úszásra. Tudatosan készült a versenyekre. A kaposvári uszoda bizony már szűknek bizonyult a kitűnő cserkészversenyzőnek. Ebben az időben – a harmincas évek elején – édesanyja özvegyi jogon megkapta a keszthelyi nagy-trafikot és ezért Keszthelyre költözött a család.

A Balatonon most már kiteljesedhetett a kiváló sportoló tehetsége. Első győzelmét is itt szerezte egy helyi versenyen 1931-ben, ezután pedig nem volt olyan verseny, ahol nem az elsők között végzett volna.

Orvosnak készült, tanulmányait Budapesten folytatta. 1932-ben már főiskolai bajnok. Azután, – három éven keresztül – az országos gyorsúszóbajnokság első helyezettje 100 méteren.

1933-ban Jugoszláviában először úszta egy percen belül a száz métert. 1934-ben megnyeri Párizsban a Grand-Prix-t és ettől kezdve veretlen. Kilenc magyar, két Európa- és három világbajnoki első helyezés volt már mögötte, amikor 1936-ban a magyar úszóválogatott tagjának jelölték. A negyedik helyre számítottak. Aztán megtörtént a csoda. 1936 augusztus 10-én szenzációként jelentették a hirügynökségek, hogy egy magyar fiú legyőzve az amerikai és japán „úszógépeket", megnyerte a 100 méteres gyorsúszás olimpiai bajnokságát.

Nagy volt az öröm az országban és természetesen a szülővárosban is. Kaposvár zászlódíszbe öltözött. A város vezetői, – Kaposváry György polgármesterrel az élen, – mindent megtettek annak érdekében, hogy a városból elszármazott, de magát mindig kaposvárinak valló Csik Ferencet méltóképpen megünnepeljék.

Nagy gyorsasággal Lányi Dezső dombóvári szobrászművésszel elkészíttették a bajnok szobrát. Csik Ferenc maga is meglepődött, amikor részt vehetett a kaposvári színházparkban rendezett ünnepségen, saját szobrának felavatásán.

Szeptemberben a város polgárainak nagy ünneplése mellett ültette el azt a tölgyfát, melyet az olimpiáról hozott.

A háború Sopronba sodorta. Itt érte a halál orvosi kötelességének teljesítése közben 1945. március 29-én. A várost ért súlyos bombatámadás közben megsebesült és – ilyen a végzet – a világot verő úszóbajnok sebesülten egy viztócsába fulladt.

Szobrával sem volt kegyesebb a sors. 1945-ben fasisztának minősítették, s a szobrot vandál kezek ledöntötték, a kis tölgyfát kivágták.

A szobor gipszmását kaposvári iparosok a városháza padlásán véletlenül találták meg, és az erről készült kő-másolatot a kaposvári uszodánál helyezték el.

A felnövő nemzedék bizonyára kegyelettel emlékezik nagy elődjére, minden idők legjobb kaposvári úszójára.

Somogy Hírmondó 1993/1

Horváth János Milán
SZÁZ ÉVE SZÜLETETT GOSZTHONY MÁRIA

Goszthony Mária festő- és kerámikus művész száz éve, 1893. augusztus 22-én született Bárdibükkön. Apja, *dr. Goszthony Mihály* budapesti ügyvéd Bárdibükkön ezer holdas birtokot műveltetett. Anyja zongorista, előadóművész, *Dohnányi Ernő* tanítványa volt. Iskoláit magántanulóként végezte, vizsgáit Budapesten tette le.

Festészeti tanulmányait 1913-ban Münchenben kezdte. Egy évig járt a Weisberger Képzőművészeti Akadémiára. Szellemi fejlődésére hatással volt a Vasárnapi Kör nevű magyar progresszív idealista társaság.

Az első világháború alatt sebesült katonák ápolását vállalta.

1918-ban egyévig járt a *Kernstok Károly* és *Rippl-Rónai József* vezette Képzőművészeti Szabadiskolába. Az 1919-ben *Kernstok Károly*

HB 4.589/1989 KSZ.
Simon Gy. Ferenc (1930-)
Szent István a Bélyegmúzeumban / Simon Gy. Ferenc ; [... a válogatást kész. Szegedi Istvánné]. - [Bp.] : [M. Posta Közp.], 1989 ([Bp.] : Alfa : POKI). - 15 p., [8] t. : ill., színes ; 23 cm
A Bélyegmúzeumi szemle, ISSN 0239-1015, 1989. évi különszáma. - A bélyegkiállítást 1988. aug. 15-22. között a Szent István Bazilikában és 1988. dec. 9. és 1989. jan. 22. között a Budapesti Történeti Múzeumban rendezték meg. - Bélyegikonográfia: p. 11-12.
ISBN 963-7055-09-6 * fűzött : ár nélkül
**István ((Magyarország: király), I), Szent (970-1038)*
**Magyar Posta Bélyegmúzeuma (Budapest)*
Mt.: Szegedi Istvánné (vál.)
656.835.91(439):061.4(439)"1990"
769.4.041.5:929István,I.

B 136.498
MB 136.498
Totókulcsok '90 : 375 totókulcs / kiad. az OTP Sportfogadási és Lottó Igazgatóság. - 3. átd. kiad. - Bp. : OTP, [1990] (Kecskemét : Petőfi). - 440 p. ; 20 cm
ISBN 963-7057-04-8 fűzött : 150,- Ft (hibás ISBN 963-7057-02-1)
Mt.: Országos Takarékpénztár. Sportfogadási és Lottóigazgatóság (közread.)
794.93:519.1-78(083.4)

D 58.068
MD 58.068
Málnay Levente
Pénzt, de sokat! : Technikai forgatókönyv / Csaplár Vilmos azonos című regénye nyomán írta Szikszai Károly ; rend. Málnay Levente ; dramaturg Prekop Gabriella ; operatőr Zádori Ferenc ; [közread. az] MTV. - [Bp.] : MTV, 1990 ([Bp.] : [MTV]). - 179 fol. ; 30 cm
ISBN 963-7059-88-1 * fűzött : ár nélkül
Tft.: Szikszai Károly (1952-)
Mt.: Csaplár Vilmos (1947-) (alapján) - Prekop Gabriella (1947-) (dramaturg) - Zádori Ferenc (1941-) (operatőr) - Magyar Televízió (Budapest) (közread.)
791.44.071.1(439)Málnay_L.
894.511-293.7

D 58.117
MD 58.117
Kardos Ferenc (1937-)
Családi kör : Segélykiáltás : Irodalmi forgatókönyv a Családi kör c. műsor adásához / írta Kardos István ; rend. Kardos Ferenc ; operatőr Jankura Péter ; [közread. az] MTV ITV Studium. - [Bp.] : ITV, 1989 [!1990] ([Bp.] : [MTV]). - 61 fol. ; 30 cm
ISBN 963-7059-89-X * fűzött : ár nélkül
Tft.: Kardos István (1942-)
Mt.: Jankura Péter (operatőr) - Iskolatelevízió (Budapest) (közread.)
894.511-293.7
791.44.071.1(439)Kardos_F.

irányítása alatt indult nyergesújfalui, nyári művésztelepen is dolgozott, melynek szervezésében is jelentős részt vállalt. Ebben az időben készült rajzain és festményein (pld. Önarckép 1918) Kernstok energikus technikájának hatása fedezhető fel. A Tanácsköztársaság leverése után az üldözött KMP-vezetők illegális közvetítője volt. 1920-ban emigrációba kényszerült. Egy évig az osztrák Alpok-beli Villachban élt és rajzolgatott, majd Olaszországba utazott. Firenzében rézkarcoló tanfolyamot végzett. Rómában kisméretű szárnyas-oltárképeket készített, kora reneszánsz modorában. *Jörgensen* dán katolikus író hatására vallásos tartalmú festészet művelésébe kezdett. 1923-ban hazatért Bárdibükkre. Kápolnát építettett és azt freskóval díszítette.

1929-ben, Olaszországba visszatérve, beiratkozott a Képzőművészeti Akadémiára, ahol három év multán diplomát kapott. Honfitársnője, *Josipovich Ida* ösztönzésére az itáliai reneszánsz kerámiával, annak technológiájával kezdett ismerkedni. Látogatták a faenzai és derutai műhelyeket. 1934-ben elvégeztek egy keramikus tanfolyamot Salernóban. *Goszthony Mária* ekkor még elsősorban festett. Assissiben kiállítást is rendezett. Templomi freskókat készített. Assissiben, Varésiben, Rómában, a csehszlovákiai Kocsorban és Veszprémben. Formavilágukon a naív korareneszánsz itáliai mesterek követése mutatkozik meg. Összefogott dekoratív formák, színfelületek, az emberi figurák naív bája, bágyadt törékenysége jellemző műveire.

A bárdibükki kerámia-műhely létrejöttében *Josipovich Ida* (művésznevén Harry) vitte a főszerepet. *Goszthony Mária* a kerámiákra kerülő dekoratív festést végezte. Egy unokatestvér, *Goszthony Sári* is társult hozzájuk. Az edények korongozását felkért kaposvári mesterek (Tamás László, Kurutárz Mátyás) végezték megadott tervrajzok szerint. Első termékeik az olasz reneszánsz majolika másolatai voltak. Erről az alapról bontakozott ki egyéni sajátosságuk, amellyel a magyar kerámiaművészetet gazdagították.

Goszthony Mária 1954-ben lett a Művészeti Alap tagja, az ő nevén kerültek forgalomba kerámiák. A Goszthony-kerámiák funkcionálisak voltak. (Vázák, tányérok, étkészletek, teás- kávés szervizek és patikaedények.) A ónmázzal elért fehér alapon rézből készült világoszöldekkel, rézoxidból előállított sárgákkal, narancssárgákkal, rózsaszínekkel és bolzonói kékekkel festettek. Legismertebb motívumaik: reneszánsz arcképek, olasz tájak, virágok, gyümölcsök, madarak. A három keramikus egyéni motívumokkal is jelentkezett. *Goszthony Máriáé* volt az arckép, a szőlőleveles, gyümölcsszedős, a halas és a híresen szép napraforgós motívum. Sárié volt a vitorlás és a csokros téma. Termékeiket az edények alján F betűvel jelölték, amely Firenze, azaz a műhelyük neve, utalva ezzel a reneszánszos kötődéshez. Az F betű mellé M, H és S betűkkel jelezték Mária, Harry és Sári keze munkáját: *Josipovich Ida* 1895. május 19-én született Budapesten. Diszítései a holicsi kerámiákéra emlékeztetnek. Állatos és gyümölcsös dekorációi egyéniek. 1978-ban halt meg Bárdibükkön.

Goszthony Sári 1899-ben született Kaposváron. Rajzolással és akvarellezéssel alapozta meg finom kerámiai motívumainak kiérlelését. 1979-ben Kaposváron

halt meg. *Goszthony Mária* számos művét őrzi a kaposvári múzeum. 1982-ben megkapta a Somogy Megyei Tanács Művészeti Díját. 1989 március 27-én halt meg Mezőcsokonyán. Hamvai kápolnájába, Bárdibükkre kerültek.

Matyikó Sebestyén József
BESZÉLGETÉS Z. SOÓS ISTVÁNNAL

Kaposváron, a dr. Kovács Sebestyén Gyula utcában ragyog az őszi nap. A tar fák ágai között könnyen tör át a fény,- és szép őszi virágos kert fogad.

Itt él és alkot a Somogy megyei művészeti élet egyik nagy „öregje", a 92 esztendejében járó *Z. Soós István* festőművész, aki művészi munkásságán kívül, mint a város polihisztora, hosszú évtizedeken át a múzeum és az oktatási ügyek tevékeny szellemi irányítója is volt.

A híressé vált elődök sorába emeli már az a bátorság is, – mint *Telepy Katalin* művészettörténész írja tanulmányában: – új stílusával, mellyel sok alkotásában kifejezte a *másság* tényét, igényét, vállalta a szokatlan festői gondolatok megoldását. Gazdag művészi tevékenységének jelentős része freskófestői munkássága,

A KÉZ-MŰ(-vesség) védelmében Bárdudvarnok ürügyén, az eltűnt idő nyomában

IN MEMORIAM GOSZTHONY MÁRIA

(1893. 08. 23–1989. 03. 27.)

Múzeumi Táj. 1999/1.

„Amióta az esztétika rendszerező tudomány lett, mindent, ami az elmét megragadta, rend és rang szerint külön osztályba, csoportokba osztotta. Ketté választották azt is, amit az őshajdanában egységnek ismert az emberiség: Csináltak kicsiny és nagy művészetet: Nem rossz és jó, hanem kicsiny és nagy művészetet: iparművészetet és képzőművészetet. Falat állítottak kellő közepébe valaminek, mi egységes.

... Kérdés, hogy van-e jog ketté választani valamit, a mi egységből született meg...

... Mi tehát a képzőművészettel egyenértékűnek tekintjük azt, amit a köznapi nyelven iparművészetnek nevezünk. Egyazon vérkeringés futja át a művészet egész testét. Ezt kettévágni annyit jelentene, mint megfosztani az élet lehetőségétől, ezeknek a művészi technikáknak szükséges és egészséges kölcsönhatásától, megfosztani a művészetet attól, ami a legfontosabb és legszebb neme, az élettől." *Lyka Károly*

Goszthony Máriára emlékeztünk 1998-ban, és emlékezünk 1999-ben is – itt és most – virág és koszorú helyett – mert van egy hely, hol szolgálat és alázat legjobban összeforr, és van egy hely, ahol a tradíció nyomán tradíció születik.

Goszthony Mária műtermében (Fotó: Jávori Béla)

Századunkban többen kiadták a jelszót: a technikának a kézművesség fölé kell emelkednie... Pedig a kézművesség őrzi legjobban az alkotó keze-nyomát és ha a „végtermék" igazán jó, az közvetíti legjobban az istenit. A tárgyakban őrződik meg a kor hangulata, a kultúra (nemzet) magabízása, értékőrző, teremtő képessége, hajlandósága és egyben specifikuma, és nem utolsó sorban az alkotó tehetsége. Mindenfajta művészetnek a mesterség az alapja, hitelesítője.

Sose volt talán fontosabb, mint most az ezredvégen – mikor a technika mindent bekebelezni látszik, és a „kor parancsa" a gépekre kívánja hárítani az emberi kéz és szellem teremtő–közvetítő szerepét. Teszi ezt minden szellemiség, éthosz nélkül, félretolva a kéz és a szellem intelligenciáját, a mindenkori kultúrák „legkézzelfoghatóbb" leginkább tettenérhető üzenetét. Meglehet, mindez a mindent globalizáló, kissé cinikus és legkevésbé emberközpontú, robotokat kreáló korszak elején nosztalgikusnak és anakronisztikusnak hangzik, annál inkább igaz és átgondolandó. A kéz, a szellem erejével, nagyszerű dolgokat képes és tud létrehozni ma is. Ezektől lesz kultúránk a miénk, és marad is, míg őrizni, ápolni képesek leszünk. Az emberiség őstörténetéig visszavezethető, évezredeken át megőrzött tárgyi és szellemi kultúra az, amely a ma emberét is élteti, szolgálja. Az Európai Unió célkitúzése is, mint tudjuk „multikulturalitás", és erre állítólag az unió áldozni is képes.

A miénknél fejlettebb európai államok különösen nagy hangsúlyt fektetnek kultúrájuk, különösen kézművességük védelmére, őrzésére. Túl az első kibernetikai forradalmon, egyre nagyobb figyelemmel fordulnak a művészetek, különösen a kézművesség felé, felfedezve annak kultúrateremtő-őrző értékét, jelentőségét. A skandinávok, a franciák, az angolok, a németek, újabban a saját tradíciókkal nem rendelkező, de annál nagyobb lendülettel tradíciót teremteni igyekvő amerikai államok – nemzeti értéknek, kulturális örökségük részének és továbbvivőjének tekintik a kézműves tradíciókat. Workshopok, manufaktúrák, alkotótelepek, stúdiók támadnak fel, nyomukban múzeumok és kiállítások százai nyílnak. Szponzorok hadai, bankok, és állami pénzek állnak mindezek mögé – mellett. Nekik is idő kellett mindezek felismeréséhez. (De, és ezt folyamatosan teszik, századok óta.)

Jó mesterség, igaz művészet szinonim fogalmak. Számtalan magyar mester büszkélkedhet Munkácsy, Ferenczy Noémi – vagy akár Széchenyi díjakkal. De, és ugyanakkor ott vannak nyomukban a nem kevésbé tehetséges jelöltek: keramikusok, üvegesek, textilesek, formatervezők hadai. Az élet öldöklő, kicsinyes küzdelmei alaposan ritkítják soraikat. 15–20 év kitartó és kutató munka, pénzgyűjtögetés, saját műhelyek kialakításának kísérletei, olykor

kudarcai kövezik az utat egy-egy megérdemelt, sajnálatosan sokszor az életművet összegző–lezáró díjig. Ezen a rögös úton, ha jól követi a művészi szellem (akár a művész) az anyag és a technológia törvényeit, része lehet a művésznek a kegyelemben, mi által maradandó tárgyakat, „műalkotásokat" hozhat létre, melyek ismét beépülve a kulturális tradícióba segíthetnek nekünk is emlékezni, meditálni múltunk és jelenünk felett, túlélni a hétköznapokat, kilépni néha a rohanó idő kegyetlen szorításából.

Tőke- és termelőeszköz hiányos korunkban közös tudatunk és tradíciónk a legmegbízhatóbb örökségünk, kérdés csak az, hogy megőrizzük, vagy elveszítjük mindörökre.

Múltunk és jelenünk, jövőnk alapja, záloga. Az út ki van jelölve. Egyre inkább tudatosul bennünk „útban Európa felé" – Szent István óta Európa közepén – identitásunk–önazonosságunk megőrzése még talán soha ilyen fontos nem volt történelmünkben.

A művészet gyakorlása, a művészet élvezete mindig is kevesek kiváltsága volt. Ne éljünk tehát illúziókban. A művészetnek, a művészeknek mindig is mecenásokra volt szükségük. A művészettörténet bizonyíték erre. Ha voltak áldozatokra kész pártfogók, virágzott a művészet, teremtődtek műhelyek, művészek, művek.

A műveket már mint a jó bort az idő, az odafigyelés érlelte-érleli aukcionálható, vagyont érő tezaurálható műtárgyakká, és csak kitüntetett ünnepeken, apró kortyokban, kellő alázattal volt illő magunkhoz venni ld. kiállítások.

Az alkotótelepeket nálunk (Bárdudvarnok sem kivétel ez alól) mindig is a szakma tartotta életben.

A tőke jelenleg a szórakoztató iparba nyomul, mert itt remél gyors és könnyű megtérülést, profitot. Igaz a kettő együtt sem „okoz" katarzist, emléket, nyomot se hagy, de megtérül, ha lehet, azonnal.

Mindezek ellenére tudjuk, hgy a mesterség elsajátításához az ANYAG közelében, a MESTEREK közelében kell maradni. A szakmát manuálisan is gyakorolni kell. Ehhez műhely kell, alkotótelep, alkotóközösség kell.

Úgy tűnik a politika döntéskényszerén áll, vagy bukik kultúránk jövője, beleértve a jelenét is. Az elosztás kaotikus rendszerében előbb-utóbb meg kell találni a támogatásra méltó ügyeket és fórumokat, művészeket, hogy Hankiss Elemért idézve elmondhassuk: *„Teremteni valamit a semmiből, felépíteni a szabadság, az értelem és a méltóság világát egy néma és üres univerzumban. Ez úgy hiszem, emberhez méltó munka volt. Igazi emberi kaland volt."*

Tűnődtünk mindezen Bárdudvarnok ürügyén, annak reményében, hogy a jó és nemes szolgálat nyomán, jó és bennünket szolgáló „mű"(-)tárgyak születnek ezen alkotótelepen is.

Bárdudvarnokon a rendszerváltás után nemcsak elindult egy intézményesülési folyamat, hanem egy nemes tradíció nyomán immár tradíció született. Ez ömagában is érték (csak legyen, aki ezt a szándékot felismeri).

Mert az üveg olyan anyag, amely a „végtelenből jön és áthatol..." Tehát a legközvetlenebbül közvetíti az üzenetet a „magasabb régiók" és az ember között. (Egyes fizikusok szerint, pont a villám volt a „mediátor").

***

A Somogy megyei Bárdudvarnokon, Goszthony Mária festő- és keramikusművész (életében alkotótelepeket alapító, szervező, segítő nagyszerű egyéniség) örökén, annak egykori házában és műtermében adott helyet a megyei önkormányzat az üvegművészet gyakorlására alapított Goszthony Mária Nemzetközi Üveg Alkotótelep és Szimpozion Alapítványnak. Az igencsak leromlott állapotban lévő kúria, mely az átvételkor minden komfortot és közművet nélkülözött, mára az üveges szakma áldozatos munkája nyomán – ha nem is minden zökkenő és technikai problémák nélkül – egy igazi alkotóteleppé fejlődött.

1998 augusztusában az Alapítvány nyolcadik szimpozionját rendezte Bárdudvarnok. Tavasszal a De-Forma Alapítvány rendezett üvegszimpoziont L. C. Tiffany-ra emlékezve. Késő ősszel a Fénybánya Egyesület szimpozionja kapott helyett itt, immáron másodszor. Ezen közben – mondhatni szinte egész évben – folyamatosan működött az alkotótelep. A kaposvári Iparművészeti Szakközépiskola üvegszakos diákjai is itt tartották huta-gyakorlataikat.

A Goszthony Mária Alapítvány, a munkáját segítő, a Magyar Üvegművészeti Társasággal együtt, az idén Kapcsolatok címmel hirdette meg Bárdudvarnokra a VIII. Nemzetközi Üvegszimpoziont. A korábbi nyári táborok sikere és hangulata eredményezte, hogy a kiírásra 49 üvegművész jelezte részvételét a világ szinte minden tájékáról. Az alkotótelep technológiai feltételei ilyen nagy létszámú alkotógárda fogadására alkalmatlanok. Ezért, valamint az Alapítvány és az Egyesület között támadt szemléletbeli különbségek kibékíthetetlensége miatt, a MÜT. vezetősége úgy döntött, hogy „kivonul" Bárdudvarnokról és a Tokodi Üveggyárban rendez szimpoziont.

A Goszthony Mária Alapítvány újjáalakult kuratóriuma a nyári programok hagyományát és folytonosságát biztosítva, bár szerényebb keretek között, névre szóló meghívással Bárdudvarnokon is rendezett szimpoziont

A korábbi nyári szimpozionok plasztikai szemléletével ellentétben – az anyagiakat is átgondolva, a takarékosság szellemében – az idén az üvegművesség hagyományaihoz közelebb álló, művészi fúvott üveg került előtérbe, arra a kortárs üvegművészeti irányra rákérdezve, amely a forró, folyható, olvadt üveggel dolgozik, így a legrégebbi, egyben legközvetlenebb technikát alkalmazza a műtárgy készítésében.

A hutában folyó munka kereteit ezúttal nem a megjelölt téma adta. A résztvevők egyéni elképzeléseiket megvalósítva dolgozhattak. A létrejött munkák változatossága és színvonala is jelzi a fúvott üvegben rejlő határtalan lehetőségeket, és egyben a hagyományok átörökítésének lehetőségét a kortárs üvegművészetben.

A szimpozion hetében, a hagyományokhoz hűen, gondolatébresztő előadásokra is sor került; Ekler Dezső, Hagyomány és szakralitás, valamint Demján Imre, Globalizáció és nemzeti kultúrák című előadásai a nemzeti tradíciók megőrzésének fontosságát hangsúlyozták, melyeknek kitüntetett helyei az alkotótelepek.

A szimpozionon résztvevő művészek: Ladislav Cserba, Csóka Melinda, Erdei Sándor, Herczeg István, Horváth Gabriella, Horváth Márton, Jegenyés János, Melchner Mihály, Pattanytús Gergely, Smetana Ágnes üvegművészek voltak. Munkájukat Adorján Károly, Budvasszel Gyula és Paulics János üvegfúvók segítették.

Horváth Márton Munkácsy-díjas üvegművész munka közben (Fotó: H. Bognár Zsuzsa)

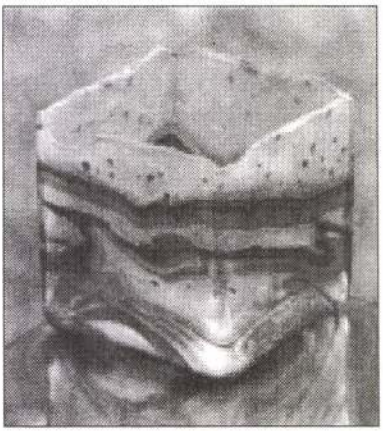

Horváth Márton „Zselici" c. munkája – Bárdudvarnok VIII. üvegszimpozion. (Fotó: Pesti László)

Smetana Ágnes Ferenczy Noémi-díjas üvegművész munka közben (Fotó: H. Bognár Zsuzsa)

Az olvasztás technikai felügyeletét Fülöp Attila a Karcagi Üveggyár üvegtechnológusa látta el.

A szimpozion munkáját támogatták: a Somogy Megyei Önkormányzat, az Ajka Kristály Kft., a Kapos Glass Kft., a SÜTÉV Rt., és a Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága, valamint az üvegművészek. Köszönet és hála az eddigi támogatóknak is.

A nyári szimpozionon készült munkák, a másik két szimpozionon készült munkákkal együtt, a Goszthony kúriában megtekinthetők, az állandó üvegkiállítással együtt.

Volt és van mit tenni a kézművesség, ezúttal az üvegművészet területén is, jelesül Bárdudvarnokon.

Ha továbbra sem akarunk legyintve élők lenni: a térdeplő reménység legyen a mi gazdagságunk!

Mária, mi akik őrizzük kezed és szíved melegét, tisztelettel és hálával emlékezünk Rád és megőrzünk emlékeinkben, munkánkban.

H. BOGNÁR ZSUSZA
művészettörténész

GOSZTHONY Mária festő, keramikus

Somogyi Honismeret 1993/1

Horváth János Milán
SZÁZ ÉVE SZÜLETETT GOSZTHONY MÁRIA

Goszthony Mária festő- és kerámikus művész száz éve, 1893. augusztus 22-én született Bárdibükkön. Apja, *dr. Goszthony Mihály* budapesti ügyvéd Bárdibükkön ezer holdas birtokot műveltetett. Anyja zongorista, előadóművész, *Dohnányi Ernő* tanítványa volt. Iskoláit magántanulóként végezte, vizsgáit Budapesten tette le.

Festészeti tanulmányait 1913-ban Münchenben kezdte. Egy évig járt a Weisberger Képzőművészeti Akadémiára. Szellemi fejlődésére hatással volt a Vasárnapi Kör nevű magyar progresszív idealista társaság.

Az első világháború alatt sebesült katonák ápolását vállalta.

1918-ban egyévig járt a *Kernstok Károly* és *Rippl-Rónai József* vezette Képzőművészeti Szabadiskolába. Az 1919-ben *Kernstok Károly*

irányítása alatt indult nyergesújfalui, nyári művésztelepen is dolgozott, melynek szervezésében is jelentős részt vállalt. Ebben az időben készült rajzain és festményein (pld. Önarckép 1918) Kernstok energikus technikájának hatása fedezhető fel. A Tanácsköztársaság leverése után az üldözött KMP-vezetők illegális közvetítője volt. 1920-ban emigrációba kényszerült. Egy évig az osztrák Alpok-beli Villachban élt és rajzolgatott, majd Olaszországba utazott. Firenzében rézkarcoló tanfolyamot végzett. Rómában kisméretű szárnyas-oltárképeket készített, kora reneszánsz modorában. *Jörgensen* dán katolikus író hatására vallásos tartalmú festészet művelésébe kezdett. 1923-ban hazatért Bárdibükkre. Kápolnát építettett és azt freskóval díszítette.

1929-ben, Olaszországba visszatérve, beiratkozott a Képzőművészeti Akadémiára, ahol három év multán diplomát kapott. Honfitársnője, *Josipovich Ida* ösztönzésére az itáliai reneszánsz kerámiával, annak technológiájával kezdett ismerkedni. Látogatták a faenzai és derutai műhelyeket. 1934-ben elvégeztek egy keramikus tanfolyamot Salernóban. *Goszthony Mária* ekkor még elsősorban festett. Assissiben kiállítást is rendezett. Templomi freskókat készített. Assissiben, Varésiben, Rómában, a csehszlovákiai Kocsorban és Veszprémben. Formavilágukon a naív korareneszánsz itáliai mesterek követése mutatkozik meg. Összefogott dekoratív formák, színfelületek, az emberi figurák naív bája, bágyadt törékenysége jellemző műveire.

A bárdibükki kerámia-műhely létrejöttében *Josipovich Ida* (művésznevén Harry) vitte a főszerepet. *Goszthony Mária* a kerámiákra kerülő dekoratív festést végezte. Egy unokatestvér, *Goszthony Sári* is társult hozzájuk. Az edények korongozását felkért kaposvári mesterek (Tamás László, Kurutárz Mátyás) végezték megadott tervrajzok szerint. Első termékeik az olasz reneszánsz majolika másolatai voltak. Erről az alapról bontakozott ki egyéni sajátosságuk, amellyel a magyar kerámiaművészetet gazdagították.

Goszthony Mária 1954-ben lett a Művészeti Alap tagja, az ő nevén kerültek forgalomba kerámiák. A Goszthony-kerámiák funkcionálisak voltak. (Vázák, tányérok, étkészletek, teás- kávés szervizek és patikaedények.) A ónmázzal elért fehér alapon rézből készült világoszöldekkel, rézoxidból előállított sárgákkal, narancssárgákkal, rózsaszínekkel és bolzonói kékekkel festettek. Legismertebb motívumaik: reneszánsz arcképek, olasz tájak, virágok, gyümölcsök, madarak. A három keramikus egyéni motívumokkal is jelentkezett. *Goszthony Máriáé* volt az arckép, a szőlőleveles, gyümölcsszedős, a halas és a híresen szép napraforgós motívum. Sárié volt a vitorlás és a csokros téma. Termékeiket az edények alján F betűvel jelölték, amely Firenze, azaz a műhelyük neve, utalva ezzel a reneszánszos kötődéshez. Az F betű mellé M, H és S betűkkel jelezték Mária, Harry és Sári keze munkáját: *Josipovich Ida* 1895. május 19-én született Budapesten. Diszítései a holicsi kerámiákéra emlékeztetnek. Állatos és gyümölcsös dekorációi egyéniek. 1978-ban halt meg Bárdibükkön.

Goszthony Sári 1899-ben született Kaposváron. Rajzolással és akvarellezéssel alapozta meg finom kerámiai motívumainak kiérlelését. 1979-ben Kaposváron

1989. márc. 27.én halt meg Mezőszokonyán.
Honvari Bárdibükkre, kápolnájába kerültek.

M.D.K

Gosztola Gábor
grafikus

„Jégvirág"

Élet és Irodalom, 1966. febr. 26-i lap.

MDK

Goszthony Mária, Bárdibükk

dicséretet kapott

A Dunántuli Tav. Tárlat kitüntetettjei. Képzőművészet 1928. lo. sz. 137.l.

Magyar Hird.
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u.
Telefon: 188-296, 188-307

Gosztola Gábor

ÉLET ÉS IRODALOM

1965 DEC 1.

1021

Gosztola Gábor: Táskás csendélet

Nekem hiába dalolod el, barátom, mi tesz egy írást korszerűvé, én azt úgyis elfelejtem. Azaz inkább csak szeretném, hiszen mindig zavarsz. Pedig úgy kellene, hogy az ember mindig elfelejtse, és mindig újból el-elgondolkodjék rajta. Nem tudom, mi a korszerű, de az bizonyos, hogy nem lehet olyasmi, ami nem a készülő új mű *saját* feltételeiből vonható el és nem mindig újra és újra megfogalmazandó. Vagyis amit te korszerűnek mondasz, az vagy az vagy nem az, amikor először mondod, de ha megismétled, akkor már biztosan nem az. Ha szabállyá és követelménnyé válik, akkor biztosan nem az. Ha előre megmondod és másnak mondod, akkor biztosan nem az. Magadnak mondd — nekem is megsúghatod —, de ha nem mondod mindig másképpen, akkor biztosan nem az.

Sosem tudod meg, korszerű vagy-e vagy sem. Ne higgy azoknak, akik állítják vagy tagadják korszerűségedet. Majd lesznek, ha lesznek, akik hitelesen állapítják meg, de azt te már nem fogod hallani, és ha mégis meghallod, akkor régen rossz. Az ember ne élje túl önmagát, az a jó, ha önmaga éli túl az embert. (Érted, tükörkép? *neked* kívánok hosszabb életet!) És akkor majd valaki megállapítja, ha megállapítja, hogy a változó megfogalmazások ellenére — vagy éppen miattuk — mindig korszerű voltál

Gosztola Gábor
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
1966 FEB 26

ÉLET ÉS IRODALOM

1021

Gosztola Gábor: Jégvirág

erett gyumolcse.

A szocialista erkölcs nem
cializmus „végső győzel
gyökeredzik, hanem a sz
musért való harcban. Nem
lista talajból fakad, hanem
kapitalista talajból. A kapit
nemcsak „önmaga sírásójá

nemcsak következménye, hanem feltétele is.

Elterjedt nálunk a forradalom konszolidációjáról egy korántsem marxista elképzelés. Gyurkó László is (1965. 44. szám), aki különben a forradalmiság mai jogosultságáért száll síkra, attól a megállapításától, hogy a „barikádkorszaknak vége, s a „forradalom heroikus szakasza mindig csak átmenet", odáig jut el, hogy az ember „szocialista akkor lesz, ha a társadalom struktúrája azzá alakítja".

De ahhoz, hogy ez a struktúra megvalósuljon, emberek, tömegek elszánt, tudatos küzdelmére van szükség. Ez a struktúra, mielőtt szocialista embereket produkál, előbb maga is produktum. S változó, fejlődő produktum. Éppen ebben van forradalmiságának, szocialistaságának lényege. A szocializmust ilyen értelemben nem lehet „konszolidálni". Sohasem hagyatkozhat a spontaneitásra. Mindig is szüksége lesz az emberek tudatos társadalomátalakító tevékenységre. Ezt természetesen nem könnyű megérteni, mert éppen ebben követel meg a korszakváltás tudatváltást is. A történelemmel szembeni értetlenségnek és tehetetlenségnek világából a történelem tudományos értésének és megfontolt alakításának világába való átmenetet, átváltást.

Ezért mond ellent akaratlanul is a marxizmusnak, aki az egyén és a tömegek felelősségének csökkentését szuggerálja a vezetés felelősségével szemben.

Tévedés ne essék. Nem azokat a kritikai hangokat akarjuk visszautasítani, melyek létező hibák kijavítását, elavult fejlődési folyamatok meggyorsítását sürgetik. Magunk is tisztában vagyunk például üzemi demokráciánk elégtelenségével.

Megértjük hát az elméleti embereket, akik — bár kissé túl illem tudóan zsörtölődve — a tulajdonviszonyok fejlődését és áttetszőségét, ahogy egyik hozzászólónk fogalmazta: „transzparenssé válását" a demokrácia intézményeinek jobb funkcionálását sürgetik; de szerintünk ez mégis a kényelmesebb magatartásra ösztönöz.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

1966 MAJ 24.

TOLNAMEGYEI NÉPUJSÁG

1966 MAJ 24

1021

Változatos műsorok várják az ozorai napok vendégeit

Az 1766-os ozorai jobbágyfelkelés 200. és a vár fennállásának 550. évfordulójáról háromnapos ünnepségsorozattal emlékeznek meg Ozorán. Az ünnepélyes megnyitót pénteken, május 27-én tartják, amikor Kaszás Imre, országgyűlési képviselő mond beszédet, majd ankétot tartanak a Húsz óra című filmről, melyen részt vesz a regény írója, Sánta Ferenc, valamint a film két főszereplője, Mészáros Ági és Görbe János.

Szombaton több kiállítás nyílik meg Ozorán. A jobbágyfelkelés emlékkiállítását dr. Hadnagy Albert, a megyei levéltár igazgatója, a női kézimunkaszakkör kiállítását dr. Németh Pálné, megyei szakreferens, az úttörők kiállítását Zakar Sándor járási úttörőtitkár, Gosztola Gábor grafikai kiállítását pedig Csohány Kálmán festőművész nyitja meg.

Ugyancsak szombaton kerül sor az önkéntes néprajzi gyűjtők találkozójára, melyen dr. Morvay Péter, a Néprajzi Múzeum munkatársa, dr. Andrásfalvy Bertalan, a Dunántúli Tudományos Intézet munkatársa és dr. Mészáros Gyula, a szekszárdi múzeum igazgatója tart előadást. Este az Ozorai lángok című műsorral emlékeznek az ozoraiak a jobbágyfelkelésre, majd Ki mit tud Ozoráról? címmel szellemi vetélkedőt rendeznek.

Vasárnap délelőtt a bonyhádi bábszínház vendégjátékára kerül sor, délután dzsesszzenei műsor lesz, majd este Illyés Gyula-estet rendeznek, amelyen a szekszárdi művelődési ház előadói lépnek fel. Napközben sportműsor, este szabadtéri táncmulatság egészíti ki a háromnapos ünnepségsorozatot.

BONYHÁD: Pe
DUNAFÖLDVÁ
DOMBÓVÁR:
PAKS: Csónak
SZEKSZÁRD:
TAMÁSI: Várhegy u. 29.
TOLNA: Ady E. u. 17.

(132)

A MÁV Dombóvári Építési Főnöksége keres felvételre

SEGÉDMUNKÁSOKAT

a Kaposvár—fonyódi és a Kaposvár—gyékényesi, valamint a dombóvári és a pécsi

magasépítési munkákhoz.

Teljesítménybér! Szállás! Munkaruha!
(téli — nyári) Utazási kedvezmény!

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
1966 OKT 22

ÉLET ÉS IRODALOM

Gyonfola Gabor

1021

Gosztola Gábor: Gyökerek

anyák, a nők tisztelete jelen
a tulajdon szocialista for
tiszteletéről ne is beszéljün
nem tanították — nem tud
s amikor a törvény tanított
róság, már későn volt.

Évek teltek el s tán eg
generáció nőtt így fel, ha
az iskolát, családot az éret
nekik való erkölcsi-etikai
nélkül, megpatkolva ugya
melj többet, vígan élsz" szem
vulgáris munkaerkölcs-útravalójá-
val s olyan politikai, politikai gaz-
daságtani ismeretekkel, amelyeket
megérteni az érett ifjú fejével nem
könnyű, de híjával a szocialista
ember belső, etikai törvénytárának,
híjával emberséges, meleg huma-
nitásnak, önzetlenségnek, öntuda-
tos felelősségérzetnek. Problémáink
nagy része az új nemzedékkel in-
nen származik. De nemcsak innen.

A családról, az édesanyákról és
gyermekekről, az egész népesedési
problémáról sok okosat, hasznosat
— húzzuk alá: — szükségeset le-
írtak a most folyó vitában, Molnár
Zoltán, Abody Béla, Veres Péter s
a többiek, újra írni őket az egyet-
értés hangsúlyáért felesleges. A
tennivalók felmérése s a tanácsok,
végül is annak az új etikai és mo-
rális konstrukciónak kialakítását
munkálják, amiről itt szó van, azt
a bizonyos köpönyeget (nem uni-
formist!) szövik, amelyet örömmel
veszünk vállainkra.

vente-zenek... különféle tanfolyamok, de ... tartották a papok is a szemüket a fiatalokon, kultúrelőadásokat rendeztek, a Körökben lehetett kuglizni, sakkozni, dominózni, könyvet kölcsönözni s mindenütt voltak emberek, gondnokok, akiknek pénz is csurrant abból, hogy foglalkoztak — jól, rosszul, károsan, haszontalanul, ez most más kérdés —, de foglalkoztak Derecske fiataljaival. A cserkészcsapatot majd kifelejtettem. Acélvetélőkön szőtte a Horthy-rendszer azt a bizonyos köpönyeget.

Ma adva van a szocialista társadalom, mint létforma, amelynek meg kell határozni a tudatot is, szocialista termelési viszonyok, gyárak, szövetkezetek, különféle intézmények.

Ma hasonlíthatatlanul színvonalasabbak az iskolák, s többen tanulnak bennük, mint akkor. Úttörőcsapatok vannak Derecskén is s KISZ-

Gosztola gábor

1021

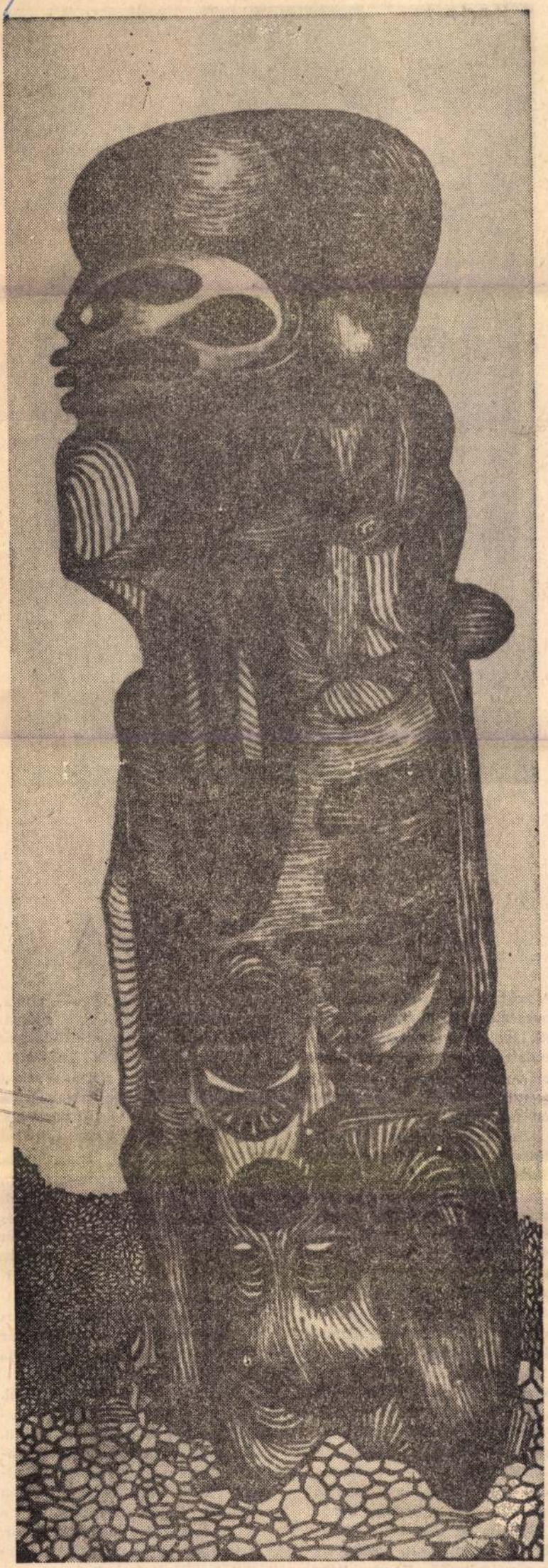

Gosztola Gábor: Bálvány

vagy négy szoba az egész. Azt hi-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-295, 188-307
Élet és Irodalom

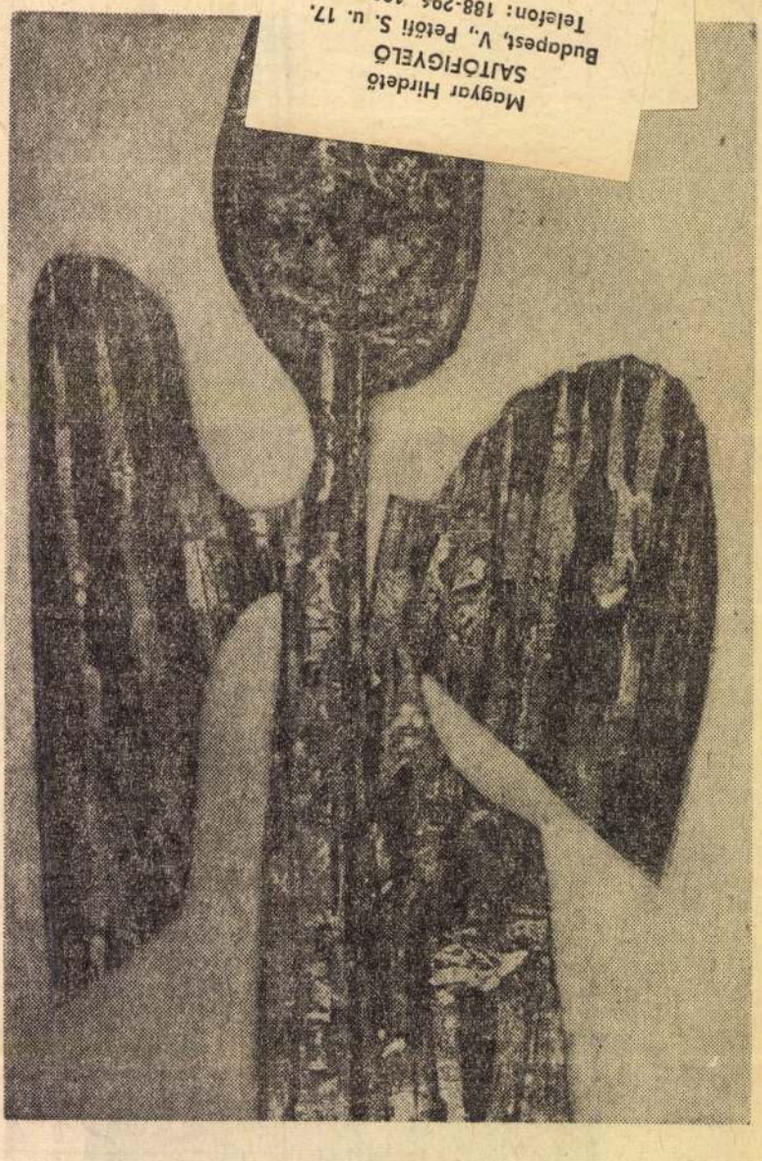

Veress Pál: Megkínzott angyal

GENTHON HALÁLÁRA

A nekrológíró rosszul járna, ha a búcsúztatásnál csupán a Művészeti Lexikonra támaszkodnék. A *Genthon* címszó szűkszavú. Rövidebb, mint a hasonló rangú művészettörténészeké. Miért bánt ilyen mostohán ez a legendásan jól sikerült lexikon ezzel a kiváló tudóssal? Könnyű válaszolni: a lexikon főszerkesztője Genthon István volt. Ez a nemes — mondhatnám indirekt — szerénység jellemző rá, jellemző egész életére.

A magyar művészettel foglalkozott a maga enciklopédikus teljességében; egyformán érdekelte a régi és az új. Fő művei a műemléki topográfiák, a régi és az új magyar festészet kötet, a Ferenczy Károly, Rippl-Rónai, Czóbel, Bernáth Aurél monográfiák. A teljességhez hozzátartozik, hogy izgatták a modernebb törekvések is. Több tanulmányt írt — barátjáról, kis Gundel-beli állandó ebédpartneréről — Barcsay Jenőről, vállalta az 1957-es Kassák-kiállítás megnyitását, felfigyelt már a pályakezdő Kondor Béla művészetére is. A legfiatalabb festők közül talán nem sokan tudják, hogy Genthon a magyar Akadémiát, és — sajnos, csak rövid időre — mint nyilvános rendkívüli tanár előadott az egyetemen is. Akik hallgattuk, emlékezünk rá, milyen csillogó módon, milyen szórakoztatóan találta a tudományos ismeretanyagot. Akárcsak írásaiban.

Genthont Krúdy írta. Ő is írt egyszer egy Krúdy-esszét. Nem tudom, hagyott-e hátra zenei dolgozatot is. Érzékenyen szerette és értően ismerte a muzsikát. Ízes történeteit — ma úgy mondják: sztori — azt hiszem, csak mesélgette, sose írta meg. Fanyarságában éles nyelvű gúnyolódásával is — jó értelemben — charmeur volt. Etikája, erkölcsi eleganciája határozta meg működését.

Munka közben érte a halál. Egerben a Régészeti Társulat vándorgyűlésén, a déli pihenő alatt, egy előadás és egy koncert között. Idén ment nyugdíjba. Rengeteg terve volt. Szeretett volna Caspar David Friedrichről, a XIX. század elejének furcsa, sokak által előszürrealistának tartott festőjéről írni. Befejezte viszont a *Magyar emlékek és műkincsek külföldön* című nagy

Gosztola Gábor
1021

Gosztola Gábor: Illusztráció

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Élet és Irodalom
1969 APR 4

JÓZS

CSURKA ISTVÁN

Állítólag úgy lépett be a magyar irodalomba az ötvenes évek kellős közepén, hogy leült a Hungária presszó részébe, s az álmodozó poéták és konyakozó irodalmi rosszlányok nem csekély megdöbbenésére zónapörköltet rendelt. E szokását sokáig megtartotta, annyi finomítással, hogy másodjára már csak kézmozdulattal jelezte gasztronómiai igényeit, és hallgatott. Ekkor ragadt rá a ma is használatos Böhönye becenév, amely abból a feltételezésből született, hogy két esztendeje még komondor volt Böhönyén; igazán szép teljesítmény, hogy ennyire kikupálódott: maximalizmus lenne még emberi beszédet is várni tőle.

Viszont ha nem is beszélt, írni kezdett. Élete első megjelent novellájával országos botrányt kavarva. Nem „bíztató", hanem agresszívan nagy novella volt ez. A vitára is író módjára reagált: írt tovább. Még jobbakat, életformáját, személyes etikai konfliktusait általános érvényűvé emelve, hittel, s a hitet edző iróniával. Sokaknak a vakhit, vagy a kiábrándulás művészi (vagy nem művészi) rögzítése adatott meg. Ő a kiábrándulásból való kiábrándulás

FARAGÓ VILMOS

Negyven éves. A mai közhasz latú megjelölés szerint fiatal tikus; Bajza, Péterfy, Schöpf Kárpáti pályaképe felől nézve: medett. Az igazság sem ez, sem mert az igazság nem az élet mérlegén mérendő. A lényeg hogy személyében negyedik megjelent, majd szemünk előtt bontakozott a magyar sajtóban határozott körvonalú irodalomkr kus. Határozott körvonalú? Igen mert határozott véleménye mert tud félreérthetetlenül igen nemet mondani, vagyis nem s dít, nem köntörfalaz, vagyis tévedni; továbbbá: mert indula a marxista igazság keresésének ve fűti, vagyis nem nyilvánít igazságot, csak a maga szubjel egyéniségén átszűrve — keresi igazságot. Faragót félelmetes kr kusnak tartják, érdesnek és kí letlennek. E sorok írója sze egyik jelző sem illik rá. Arról szó, hogy kritikánk (tisztelet a vételnek!) elpuhult; többre bec lik a langyos fürdőt, mint a f hideg zuhanyt. Amikor egy por san nem mérhető művészi al tást mérünk, az őszinteség gyak tűnik félelmetesnek, érdesnek kímélетlennek. Akik

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1969 JÚL 29

NÉPÚJSÁG
Szekszárd

1021

Ozorai színjátszók

Befejezte idei „évadját" az ozorai színjátszó együttes. Az öntevékeny csoport, melynek tagjai részben fiatal pedagógusok, immár ötödik esztendeje működik. Első közös produkciójuk egy háromórás irodalmi kabaréest volt. Ezt az *„Ozorai játék"* című oratórikus játék követte, melynek több mint két tucat szereplője között éppúgy volt tizennégy éves iskolás, mint ötvenéves férfi. Harmadik előadásként *Tóth Miklós: Nem olyan világot élünk* című darabját tanulták be, majd *Nicola: Ó mai gyerekek*-je következett. Az idén *Sásdi Sándor: Nyolc hold föld*-jét tanulták be és Ozorán négy, a Fejér megyei Jenő, Mezőszilas és Mezőkomárom községekben egy-egy, Keszőhidegkúton, Szárazdon és Udvariban szintén egy-egy előadást tartottak. A betanulás öt hónap munkája volt. Az idén az a terv, hogy vagy egy modern magyar, vagy egy szlovák szerző darabjával készülnek fel, de a tanulást már szeptemberben elkezdik, hogy a megyei színjátszónapokon is részt vehessenek. Az együttes nemcsak a falubeliek, hanem az innen elszármazottak összefogásának is szép példáját mutatja. Díszleteik rajzolója például egy fiatal grafikusművész, Gosztola Gábor, aki Pesten a Szabó Ervin Könyvtár dolgozója, de Ozoráról származott és máig szívesen siet faluja színjátszóinak segítségére.

Gosztola Gábor

evízió műsora

Imperial és a többiek. Mezőgazdasági riportfilm. 10.40: Jazzpódium '69. Modern Jazz-kvartett. 11.00: Az öltözködés művészete. 15.03: Balatoni beszélgetések. — 1969. Nemzetközi Iskolatelevíziós konferencia — Siófokon. 15.55: Reklámműsor. 16.00: V. Torna- és Sportjátékok. Tornabemutató. Közvetítés Lipcséből. 17.25: Az ember és a Hold (kisfilm. 17.55: Hírek. 18.05: Befejezetlen tárgyalás. „Rendhagyó" portréfilm Madarász Viktorról. 18.40: A Tv jelenti... 19.25: Cicavízió. 19.35: Lírai riport Nagy Lászlóval. 20.00: Tv-híradó. 20.20: Csehov: Medve. Tv-játék. 20.55: Vidám percek. Rajzfilm-összeállítás. 21.20: Táncdalfesztivál 1969. 22.50: Tv-híradó. — 2. kiadás.

JUGOSZLÁV TV

17.45: A Novi Sad-i rádió tamburazenekara játszik. 18.15: Ifjúsági tv-játék. 19.15: Időgép. 20.35: A nyár dala. 21.35: Játékfilm.

OSZTRÁK TV

15.45: Képeskönyvben lapozgatva. Gyermekműsor. 16.25: Kentucky Jones. (16. rész.) 16.50: Utazás Európában. (8. rész.) Norvégia. 18.00: Heti Magazin. 18.25: Kulturális aktualitások. 19.30: Tv-híradó. 20.06: Sporthírek. 20.15: Jó estét, Ausztria. 21.30: Sporthírek. 22.00: Tv-híradó. 22.10: Menekülés a mocsárból. Krimifilm.

Tojástermelők!

1990 AUG 22

Gosztola Gábor

Gosztola Gábor: Táj

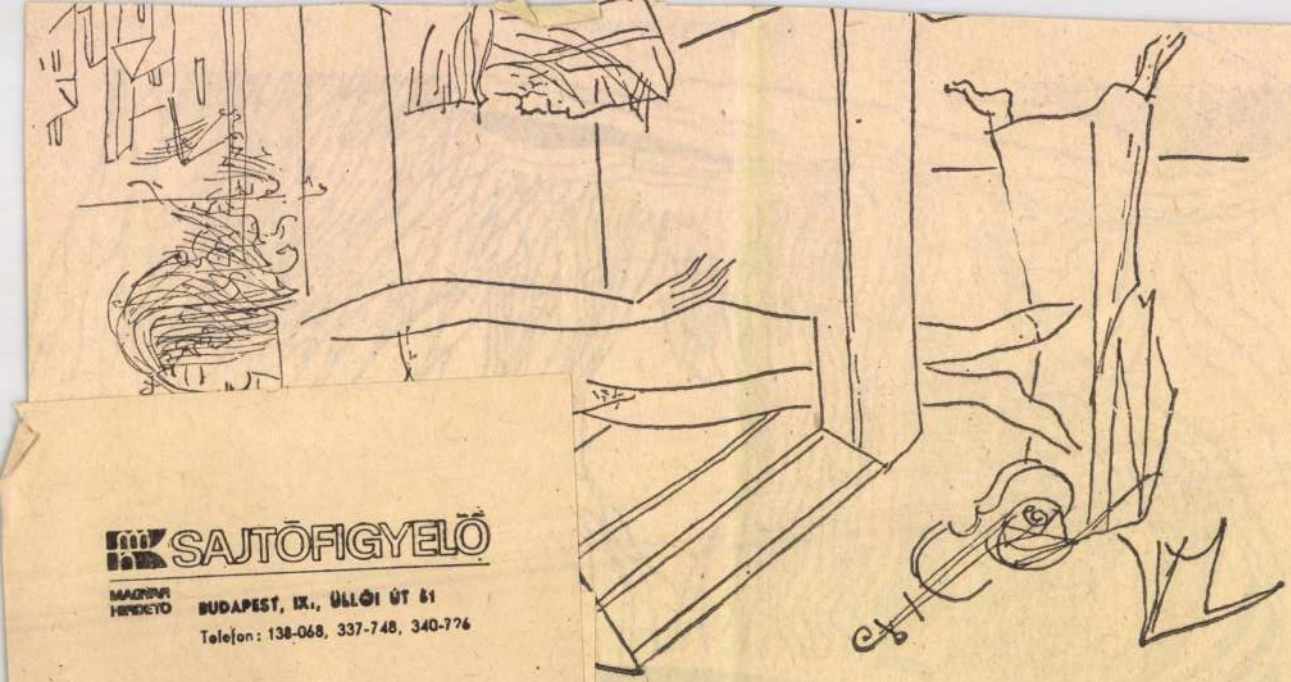

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

M.D.K.

Gosztola Gábor

"Illusztráció" c. rajzának repr.-ját bemutatja a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. ápr. 5.
XIII. évf. 14. sz. 4. lap

M.D.K.

Gosztola Gábor

"Táj" c. képének repr.-ját hozza a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. aug. 23.
XIII. évf. 34. sz. 7. lap

1969 OKT 18

Gosztola gábor

1021

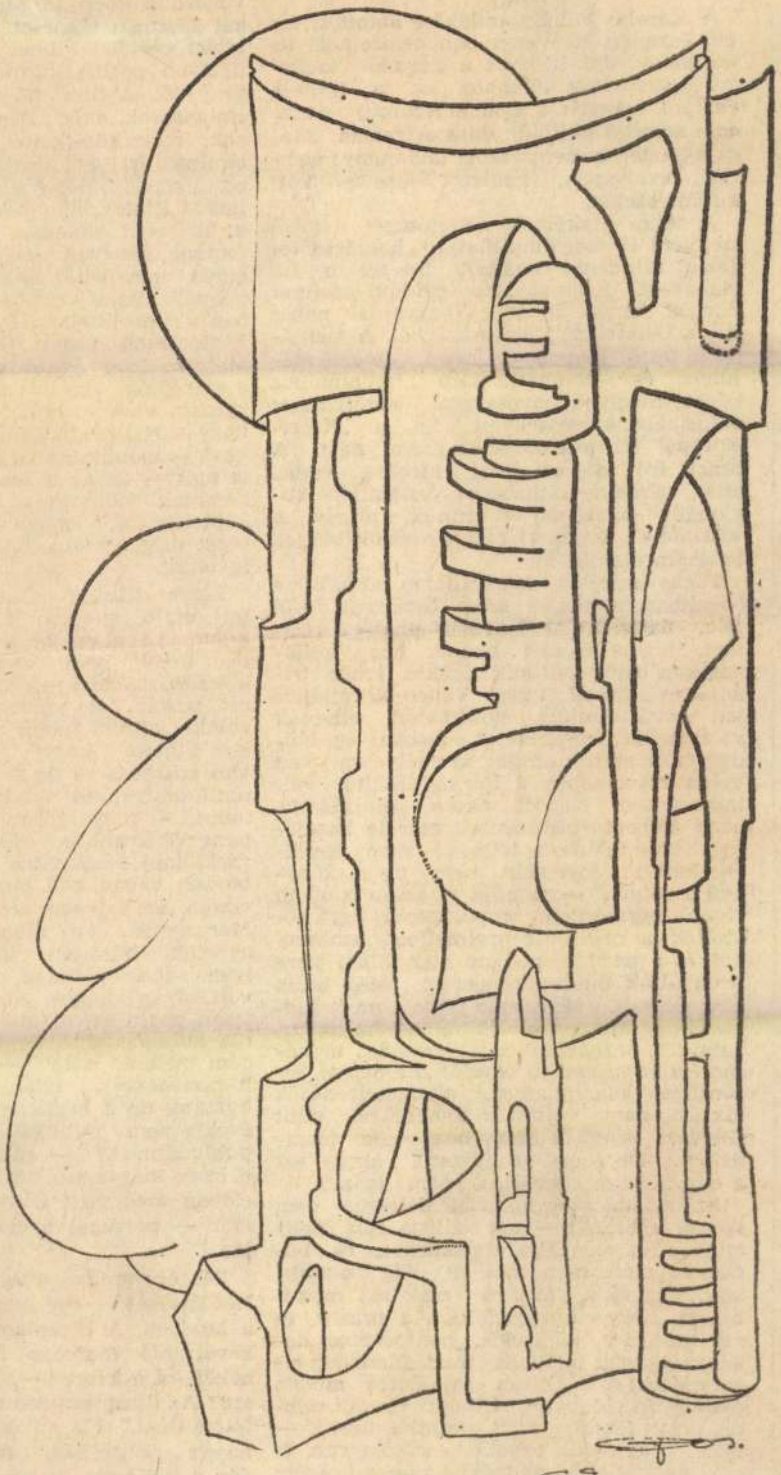

Gosztola Gábor: Szerkezet

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

SZABADSÁG
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

A BR

A Károlyi Mihály
művésztelep, itt Venc
tesítmény. Jól illik
miségéhez, és a tájék
Partján (vagyis: a C
nem annyi a külföldi,
ga a tenger is nemzet
csak elválasztja, hanem össze is köti a földrészeket.

A telep lakóinak illetőségét külső szemlélő is megállapíthatja, hozzávetőlegesen. Mindenki máshol üti fel a Le Monde-ot. Szomszédom például azonnal Afrikát keresi benne, ő ugyanis néger író, a Délafrikai Köztársaságból. A zseniális ír festő hanyag undorral, de szakmájához és elvonatkoztató hajlamaihoz képest meglepő szívóssággal követi az ír vallásháború eseményeit. Én a „Kelet-Európa" felíratú oldalnak esem neki. A brazil író dél-amerikai hírekre vadászik. Szemmelláthatóan valamiféle regionális hazafiság él bennük, amely a különféle érdekszférák, érdekközösségek hatására alakult ki.

Tágas és lejtős domboldalon lakunk kis házakban, a házak közt ösvények. Dél felé, ha az írógép-kopogás elhallgat odalent, biztos lehetek benne, hogy pillanatokon belül feltűnik örökös fehér trikójában a brazil, megy Vence-ba újságokat venni. Amióta honfitársai ellopták az amerikai nagykövetet, lázban ég, boldog és büszke, mintha személyesen vett volna részt ebben a lélegzetelállító vállalkozásban. Napról napra elújságolja, hány embert tartóztattak már le hazájában, mindhiába, a tettesek nem kerültek kézre. „Most már nem olyan könnyű a dolguk" — mondja —, „nem is olyan régen egyszerűen repülőgépbe gyömöszölték a nekik kényelmetlen embereket, és a parttól néhány száz kilométerre bedobálták őket a tengerbe. Még hulla sem maradt. Most már félnek, mert tudják, hogy minden eltűnt emberért megfizetnek." Elgondolkozik, majd hozzáfűzi, mint valami jó tanuló: „Ez persze közönséges blanquizmus, elszigetelt hősök akciója, nem számít a tömegekre, mint Guevara — ebből még nem lesz forradalom. De azért nagyszerű, ahogy ezt a nagykövetet elemelték, nem igaz?"

Az ír festő szép kanadai felesége nem szereti a brazilt — azt állítja róla, hogy mindenüvé eldobálja a csikkeket, és büdös is, mert nem mos és alig mosakszik. Ezekre a vádakra csak azt mondhatom, hogy megszagoltam a brazilt, és nem találtam büdösnek, pontosabban dohányszagúnak találtam, mert állandóan cigarettázik; a csikkeket sajnálatos módon csakugyan eldobálja, trikója viszont mindig olyan fehéren virít, mintha mosná — igaz, hogy csak egyetlen trikója van, és egy nadrágja, a kanadai nőnek pedig mindenféle ruhadarabból tömérdeknél sok áll rendelkezésére, mint ezt érdeklődéssel megállapíthatom, ahányszor elhaladok tarkán virító ruhaszárító kötele mellett.

balul sikerült nőügyeikre. A
lamos Pintorziño nevet vis
a férfiasan leplezett, szeret
lomból, ahogyan az író elén
gurát, nem nehéz kitalálni,
képpel állunk szemben. Ebb
ban a film feltehetően megv
Pintorziño, vagyis Georges
majd az árán egy második s
a szereplők ugyanis csak sé
gatnak vagy eszmét cseréln
hogy a regény jó („folklorisz
kes" — mondta az ír festő, a
is tud) — de az is lehet, ho
nemcsak áldozatkész, elvhű,
képtelen író, hanem ezt a
ségét még a számottevő teh
is tetézi.

Egyik délután többször
tott, majd gyorsan továbbá
szántan a szemembe nézve
te, hogy nem tudnék-e
kölcsönözni neki — napok ót
zét, postán, de nem érke
valaki otthon felejti a pén
kor hihető, hogy éppen
van szüksége — de a Pintor
sonló kétfrankos óhajok m
tudná? — kígyóktól nyüzsgő
pang. Tízfrankos kölcsönn
váratlanul megnyíltak a zsil
berben vissza kell mennem
rizsba, és azt sem tudom,
Már nyolc éve nincs la
egyetlen bútorom, könyve
lyen. Eleinte, tudod, olya
volt, olyan diákos, de most
tosan unom ezt az otthontal
dig mindent a legelejéről k
nem mehetsz haza?" — kér
hazamehetnék, talán ner
hozzám, de a brazil cenzúr
évekig nem publikálhatné
publikálhatsz?" — akartam
bölcsen mégse szóltam. Eg
cióban megjelent könyve
már — portugál nyelven
lán.

Fél óra múlva megint
Két újságot és egy képesla
a kezében. A képeslapban
követrabló marcona fotó
bökött rá a képre —, „fi
arc? Az ilyen embereket
félemlíteni." És miközbe
hajolt ragyogva, észr
őszül hullámos, fekete,

Eörs

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Göbölyös Gyula

CSONGRÁD MEGYEI HÍRLAP
Szeged

OKT 18

1021

Grafikai kiállítás nyílik Szentesen

Göbölyös Gyula Budapesten élő festőművész grafikai kiállítása nyílik Szentesen október 19-én, vasárnap a helyi múzeum József Attila utcai termében. Így hangzik erről a művész rövid nyilatkozata:

— Mint a gyermek első magakészítette játékát, olyan örömmel hozom én is szülővárosomba kiállításom anyagát. A nagyméretű grafikák négy témakör köré csoportosulnak. Egyébként már szerepeltek budapesti közönség előtt. Remélem, szeretettel fogadják a szentesiek.

A kiállítást délután 16 órakor nyitja meg Tokácsli Lajos festőművész. A grafikai anyag több mint 20 alkotást foglal magában és ezekről mind a hazai, mind pedig a külföldi szaksajtó nemrégiben figyelemre méltó véleményt közölt.

BÁCS MEGYEI
ÁLLAMI ÉPÍTŐIP.
Kecskemét, Klapka

A földeáki Kossuth Tsz

gépész-mérnököt keres

MAGYAR HIRDETŐ SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1972 JUL 15

Gosztola Gábor

TÁJ

1021

Gosztola Gábor: Portré

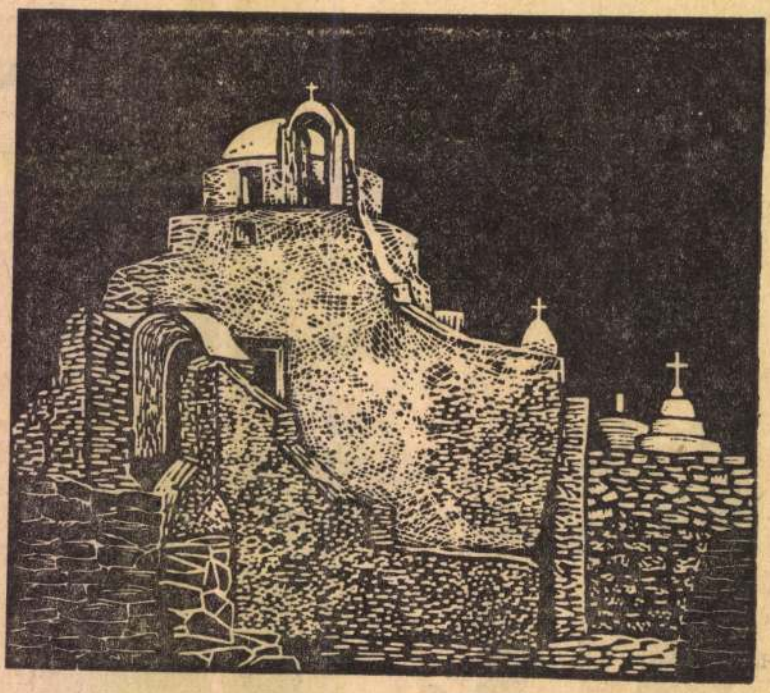

Kőhegyi Gyula: Görög kolostor

EGY MÁSIK KATEDRÁN

Az én Katalinom jóval szerencsétlenebb. Tudniillik a Máriássy Juditénál, akit *A katedrán* című írásában szerepeltet. (Élet és Irodalom, 1972. június 24.)

Mehetett volna ő is a vidéki is-

tanári szobában. De felveheti illendőbben, parlamentárisabb módon is a kesztyűt. Hívja ki a szakfelügyelőjét, végső soron kérjen fegyelmit önmaga ellen, de előbb fordulhat az iskola párttitkárához

Gosztola Gábor

"Pegazus" c. művét bemutatja a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. ápr. 1.
XVI. évf. 14. sz. 11. lap.

Gosztola Gábor

"Nap" c. képét bemutatja a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. ápr. 22.
XVI. évf. 17. sz. 16. lap.

Gosztola Gábor

Móricz Zsigmondról készitett arcképét bemutatja a lap,-Illés Endre: Tapogató c.-Móricz-kötetekről szóló megemlékezésének illusztrációjaként.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. szept. 2.
XVI. évf. 36. sz.5. lap.

Gosztola Gábor

"Portré" c. művét bemutatja a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. juli. 15.
XVI. évf. 29. sz. 7. lap.

Gosztola Gábor

"Illusztráció" c. rajzát hozza a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. juli. 8.
XVI. évf. 28. sz. 5. lap.

M.D.K.

Gosztola Gábor

"Szerkezet" c. müvének repr.-ját hozza a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. okt. 18.
XIII. évf. 3. lap 42. sz.

M.D.K.

Gosztola Gábor

"Álom" c. müvének repr.-ját hozza a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. nov. 15.
XIII. évf. 46. sz. 5. lap

M.D.K.

Gosztola Gábor

"Táj" c. képének repr.-ját bemutatja a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. dec. 6.
XIII. évf. 49. sz.9. lap

Gosztola Gábor

"Vázlat" c. rajzának repr.-ját bemutatja a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 197o. márc. 14.
XIV. évf. 11. sz. 4. lap

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1972 APR 22

Gosztola Gábor

...éves. Tíz év óta igényel lakást. Harminckét év óta a Videoton-gyárban dolgozik. Édesapja mozdonyvezető volt a háború előtt,

vánok! — S. mosolyog.

József Attila u. 2.

Kopott, piros kabátban kismama billeg felénk. Szükséglakásba költöztették őket, mert régi laká-

...lülbírálja, és a ... lehet mindig a legigazságosabban összeállítani; mégis, fogadjuk el, hogy e listán a szociális rászorult-

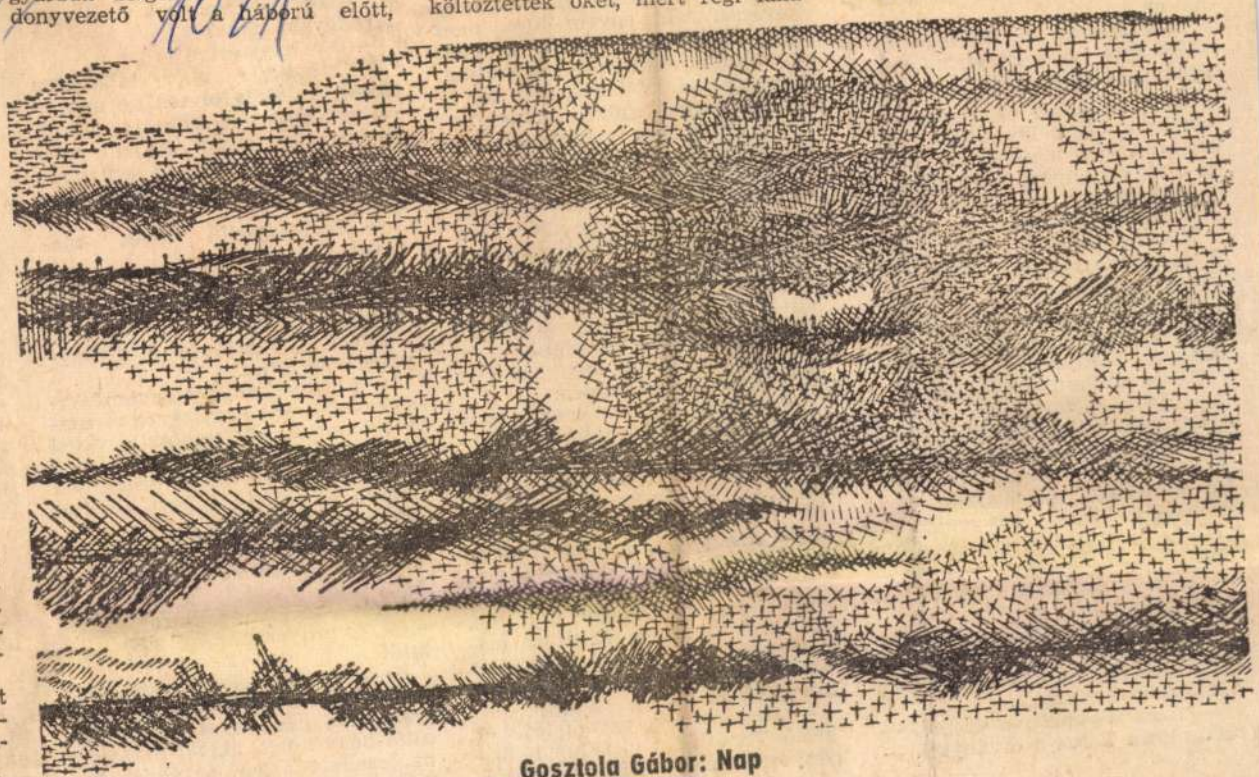

Gosztola Gábor: Nap

képes kiszállni önmagából. Amikor Descartes azt mondta: Gondolkodom, tehát vagyok, így értette: csak önmagam gondolkodhatom.

— Csakhogy az *önmaga* és a *világ* nem két ellentét, hanem az utóbbinak része az előbbi.

— Világos. De ez a rész — az ember — csak önmagát gondolhatja. Következésképp millió közt is csak magányos lehet. Önmaga.

— Idealista nézet — mondta Bólintó megvetően.

Közben bejött a másik lány is, Vera, a magasabbik. Kicsit odafülelt, aztán megvonta a vállát:

— Divat. Akár a forró nadrág. Most mindenki „magányos". Hogy oda ne rohanjak.

Ekkor szóltam közbe először.

— Ez is olyan divat, amit az előző nemzedék hagyott örökségbe. Már a mi fiatalkorunkban illő volt magányosnak lenni és ettől szenvedni. Azt hiszem, mi is örökségbe kaptuk. Az elidegenedettség, a tragikus kivetettség, a melankóliás életérzés, a spleen — csupa múlt században gyökeredző hagyomány.

— Főleg filozófiai hagyomány — szólt közbe valamelyik. — De most átterjedt az irodalomra meg a képzőművészetre...

— ...és bevonult az életbe! — rikkantotta Terus a díványról. —

nye magányossá tesz.

— És a te közönyöd tesz magányossá.

— Kvitt — nevetett Mindenki a saját ma kovácsa. Ami engem nagyon értem a dumát azt halljuk, lakásínség, demográfiai robbanás, n az emberiség, ember e tán... Kérdem tisztel tudnak magányosak lenn

— A lelkük mélyén meztette Harcias Péter. ledkezz meg a lélekr Csak azok lehetnek ma akiknek lelkük van.

— Óriási vagy. Ezért viszik a lelküket a stadionba, a dugig tömött Balatonba, és mindenhová, ahol rajtuk kívül még százezer magányos lélek hemzseg.

— Lehet, gyermekem, hogy ezért. Társtalanságukban az emberiség kebelébe költöznek.

— Áldásom rájuk. Ami engem illet, szeretek néha egyedül lenni. Ilyenkor nagyon jól érzem magam a társtalanságban. Aztán ha kedvem kerekedik...

— Tudjuk.

— Nem biztos, hogy tudjátok. Akkor sem érzem magamat magányosnak, ha egyedül vagyok, és akkor sem, ha például veletek szórakozom.

— Magány és egyedüllét, ez kettő. Terus például akkor is magányosnak érzi magát, ha olyas-

— ...ezt nem szokta fölemlegetni. Pedig a társasélet a viszonosságon alapszik.

Dönci visszacsapta a díványpárnát Terushoz:

— Figyeled ezt, kis szívem? Viszonosság! Mit nyújtasz te viszonzásul annak, aki megosztja veled a magányát?

— Ne kívánd, hogy drasztikus legyen — intette Döncit Jámbor Pál. — Nála ez könnyen megy.

De mindenki meglepetésére Terus nem élt az alkalommal, hanem fölkuporodott a díványon, karjait összefonta felhúzott térdei előtt, és pittyesztett szájszéllel így szólt:

— Márpedig beszélhettek. amit akartok, én magányos vagyok. Az érzelemtől magányos az ember, attól hogy nincs, akivel megossza az érzelmeit. Nem az ágyát, hanem az érzelmeit, értitek?

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1972 JUL 8

Gosztola Gábor

1021

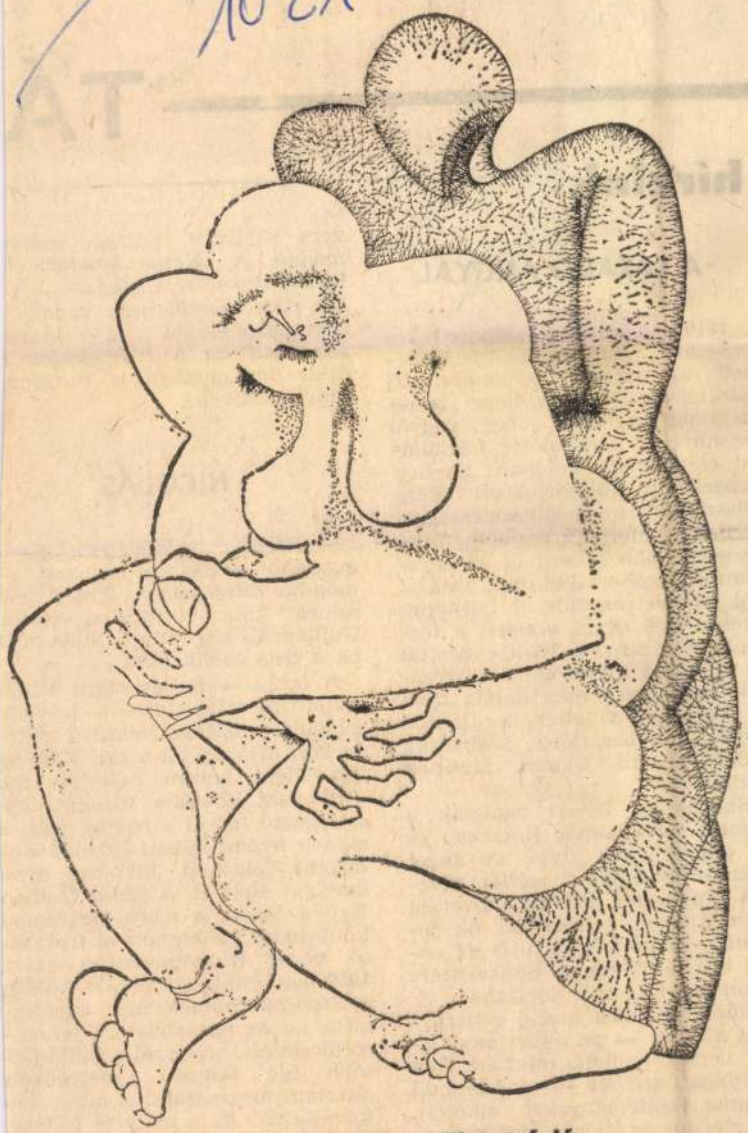

Gosztola Gábor: Illusztráció

híreink

A LÁZADÓ ANGYAL

1810-ben vékony, szeparcú kócos-szőke fiatalember jelentkezett az oxfordi egyetemre. Új barátai úgy találták, hogy „benedekrendi szerzetes lelke" vegyül benne „egy sansculotte forradalmi eszméivel". Valóban: Shelley konzervatív földbirtokosfi létére misszionárius következetességgel hirdette felforgató eszméit, amelyekért előbb kicsapták az egyetemről, később kiüldözték hazájából. Hiába pusztult el harmincévesen, 150 évvel ezelőtt; a történelmi regényíró Walter Scottal az élükön a konzervatív folyóiratok szerkesztői még halála után is keresztet vetettek a „lázadó angyal" (és barátja, a „szabadság ördöge", lord Byron) nevének hallatára.

Shelley és Byron nemcsak a francia forradalmár Rousseau-i és az anarchizmus atyja, az angol Godwin politikai-filozófiai nézeteit képviselték a Szent Szövetség Európájában, hanem ma ők jelentik (Keats-szel együtt) az angol líra történetének Shakespeare utáni legvirágzóbb korszakát.

Rövid életének utolsó évtizedében Shelley — az olyan csodálatos versek mellett, mint az *Óda a nyugati szélhez* — magasrendű drámai költeményeket alkotott. Az *Alastor* az ifjúság ideálkeresését, *Az Iszlám lázadása* a szabadságvágyat és a szabad szerelem jogát. *A megszabadított Prometheusz* a kutató emberi szellem

vers sablonos, szürke, semmi mondó. A „*Kerge kengurú k lyökként keresem magam...*" mű cikk szerzői nem vonnak következtetéseket a vizsg anyagból, de a feldolgozott t nyek önmagukban is dokume tum értékűek.

NICOLÁS

— Nicolás mostanában írja legszebb szerelmes verseit — mondta *Eliseo Diego*, Petőfi ver seinek kubai fordítója Nicolá Guillénről, aki július 10-én tölt be a hetvenedik évét.

A tarka — indián-néger-fehér-mulatt-mesztic-zambó — lakosságú Kuba mulatt származású költője kora ifjúságától a faji előítéletek elleni harcra esküdött fel. Apja, aki liberális újságíró-lapszerkesztő, majd szenátor volt, s akinek nyomdájában Nicolás szedőként dolgozott, 1917-ben utcai harcban esett el. A fiatal Guillén *Rubén Darío*, a nagy nicaraguai költő hatására kezdett el írni; első verse Robespierre-ről szólt. 1930-ban publikált önálló kötete, a *Szon-motívumok* már megmutatja azt az egész életére jellemző törekvést, amelyről a költő később így beszélt: „mélyebben akartam megmerülni a néger szó forrásaiba". Ez a mélyről feltörő, forró égövi, feszes tánc-ritmus a felszabadult együtt-éneklés évszázados örömét sodorja magával. Ezt az örömet kell hirdetni, mondja a költő: „beleoltani a régi

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

1970 JUN 27

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

Gosztola Gábor 1921

Gosztola Gábor: Alakok

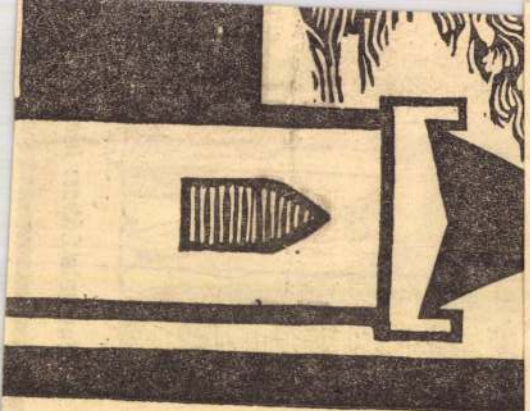

1970 AUG 1

Gosztola gábor

1021

ET

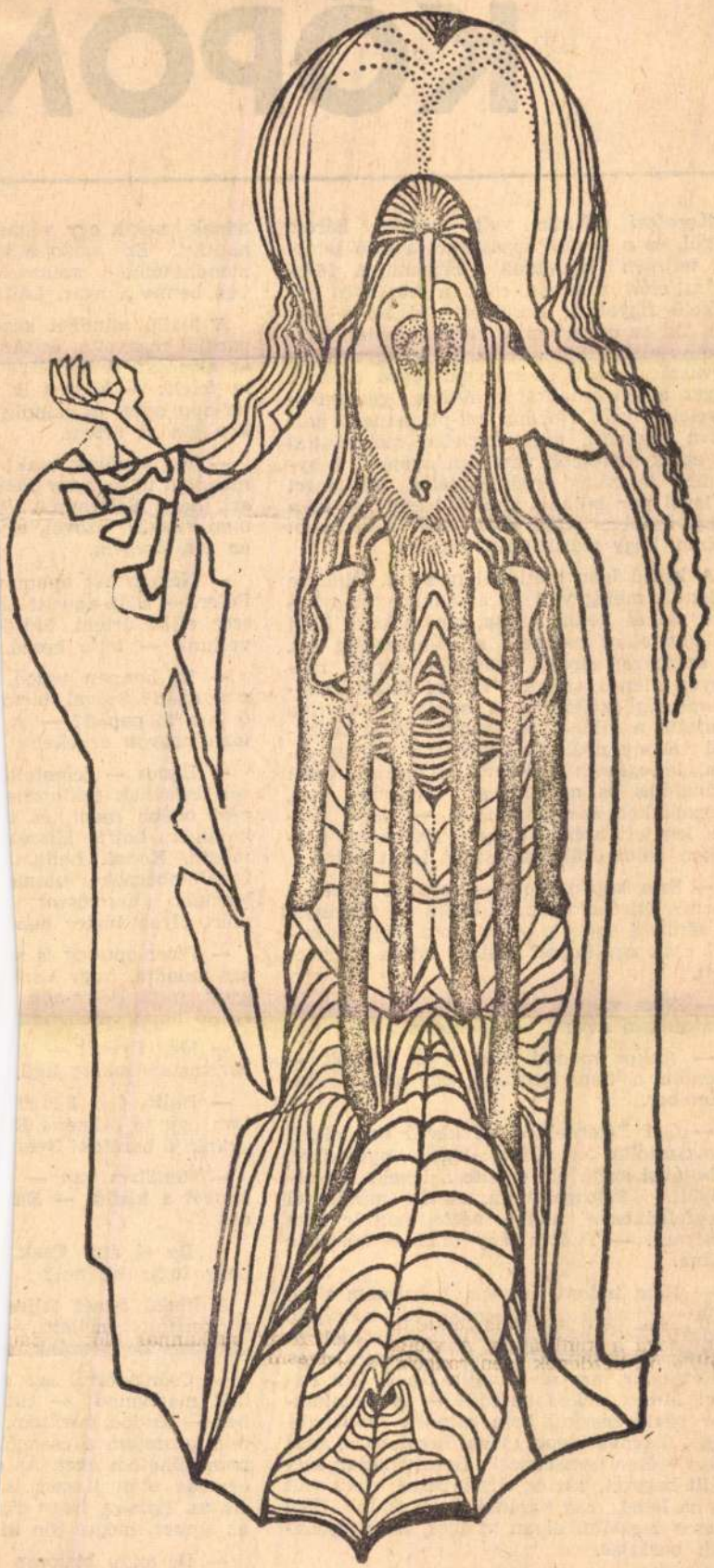

Gosztola Gábor: Apostol

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

BAKOS FEREN

SAJTÓIGAZOLÓ
MAGYAR HÍRLAPÍRÓK EGYESÜLETE
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 136-068, 337-748, 340-776

Koraőszi délután volt, negyed három körül, és a kertes házak utcája első látásra teljesen kihaltnak látszott. A 16-os szám előtt azonban csak a közönyös járókelő figyelmét kerülhette el az a kisfiú, aki az udvarban, a kerítés mellett ügyködött elmélyülten. A kisfiú kidugta kezét a vasrács között és száránál fogva beemelt egyet a betonalapzatra hullott gesztenyelevelek közül. Néhány pü-pü hangot hallatva ráköpött, majd hirtelen mozdulattal az egyik szélesebb vasrúdra nyomta. Ténykedése látszólag eredménytelen volt, mert a levél pár pillanat múlva leesett — ez a tény azonban egyáltalán nem zavarta őt abban, hogy másik után nézzen.

A kisfiú igen esetlenül mozgott. Öltözete túlontúl meleg volt az évszakhoz: nagykabát, sál és kötött sapka, ami elfedte fülét és homlokán csaknem a szemüvegéig ért. A szemüveg egyik lencséjén sárga műanyag-ellenző szolgált valami látási rendellenesség javítására, a másik felnagyítva mutatta a világoskék szemet. Szája sarkából vékony nyálcsík húzódott végig az állán, le egészen a kabát gallérjáig. Kicsit szánalmas és nevetséges emberke volt, ugyanakkor szeretetreméltó — bárki biztos lehetett abban, hogy ő az, akivel perceken belül örök barátságot lehet kötni.

— Szia köpőmester! — mondta valaki a kerítés túlsó oldalán. A kisfiú — amennyire öltözete engedte — felkapta fejét, és mivel csak egy kopott ballont látott, hátralépett.

— Nem vagyok köpőmester. Van nekem tisztességes nevem — jelentette ki.

— Akkor mondd meg, hogy hívnak — mondta a hang gazdája, egy magas fiatalember.

— Gál Péternek. — A kisfiú bal kézzel elmaszatolta az állára lógó nyálcsíkot, jobbjával szája elé emelte a levelet, és ráköpött. Felragasztotta. Aztán mindenről megfeledkezve addig nézte, míg le nem pottyant. — Tudod hány óra? — kérdezte utána.

— Nem tudom, öregem. Fogalmam sincs róla — mondta a fiatalember, aki megújuló érdeklődéssel nézte a kisfiú ténykedését. — Lehet, hogy huszonkilenc. Könnyen meglehet, hogy már el is múlt. Hohó, Gál Péter! Minek neked az idő? — A fiatalember rövid szeszínű haja minden szabályosságot tagadva lógott magas homlokára, amit most erősen összeráncolt. Borotválatlan szakállt hagyott, bár ez alig látszott: ritka volt és ha lehet, még hajánál is seszínűbb. Zöld szeme legalább olyan világos, mint újdonsült barátjáé.

— Igazán — méltatlankodott a kisfiú —; nem is igaz. Nincs is huszonkilenc óra. Csak huszonnégy.

adnak [illegible] lass
naptárt. Ez aztán a kü
mondhatnám szenzáció
van benne a nyár. Láttá

A kisfiú mindkét kezé
pántját markolta, és táto
az előadást. A kérdésre i
ra felelt: — Nekem is v
ter-apu adta, és mindig
kor jön el értem.

— Na várjunk csak!
mondtad ugye, hogy Péte
azt, hogy Béla-apu... I
nem világos! Szóval, egy
én ezt, öregem.

— Nekem két apum
Péter. — Béla-apu itt la
szor eljön értem. Múltk
voltunk — tette hozzá.

— És honnan tudod,
a te apád? Szóval, bizto
ő is a te papád? — A
tóan nagyon érdekelte

— Biztos — jelentett
zel lezártnak tekintette
pést odébb ment, és l
kájának bojtja látszot
mögül. Konok hallgat
fiatalembernek utána
legalább háromszor
mért olyan biztos ben

— Péter-apunak is s
azt mondta, hogy tisz
gyok, mint Péter-apu
elfúló hang valahonna

— Még ilyent! — d
ber, aztán sokáig hall

— Halló, Gál Péter!
Van egy jó ötletem. K
gyünk jó barátok! Renc

— Rendben van —
lentről a kisfiú. — Eln
ni?

— De el ám! Csak
hogy fogsz kijönni?

A kisfiú ismét teljes
a kerítés mellett. —
Csöngess be hozzánk,

— Csöngetésről szó
kell mondanod! — tilt
ber. — Tudod, barátom,
nem szeretem a csengő
nem állhatom őket. Az
egymás után tízszer is,
Az az igazság, hogy aka
az ember, mégse jön ki

— De anyu biztosan k

— Hiába, öregem! Szó
Még csak meg se próbál

Gosztola Gábor

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

1970. JUN 6

ÉLET ÉS IRODALOM

Budapest

1021

Gosztola Gábor rajza

egy jó „mű" is született, éppen gyereknapon. Kétéves unokaöcsém alkotása. Azt kérdezte tőlem: „Hová tetted a paradicsodat?" Ez tetszett nekem. Csak sikerüljön sokáig megőrizni a paradicsunkat.

Lázár Ervin

nai Zsuzsa:
TACIKK

(15. oldal)

ogatóban
Y MIKLÓSNÁL

(16. oldal)

NOV 13

1021

Gosztola Gábor

Gosztola Gábor grafikája

BARNA RÓBERT:

EGYETEMI LAPOK
Budapest

SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., Ráday u. 41
Telefon: 138-056, 337-746, 340-176

Az Alsógödi Biológiai

Festői környezetben Budapesttől 20 kilométerre a Duna mellett mintegy hét holdon terül el az *Alsógödi Biológiai Állomás, mely* 1951-ben alakult, néhai *dr. Huzella Tivadar* orvosprofesszor birtokán. *Feladata az egyes biológiai tanszékek oktató- és kutatómunkájának kiegészítése, segítése.* Itt található ezenkívül a Magyar Tudományos Akadémia Dunakutató Állomása és Elektromikroszkópiai Laboratóriuma is. A kutatómunka négy nagy területen folyik.

Dr. Dudich Endre professzor vezetésével a Duna-kutatók, a Duna kémiai és biológiai analízisén dolgoznak, amely nagy jelentőségű a haltenyésztés és az ívóvízellátás szempontjából is.

A *Származás- és Öröklestani Tanszék munkatársai* többek között a kukoricalevelek öröklött fehérlevelűségét (tudományos néven: albinóság) tanulmányozzák. Az Alkalmazott Növénytani és Szövetfejlődéstani Tanszék kutatói Alsógödön főként a mákkutatással foglalkoznak, a nagyobb maghozam és a magasabb morfintartalom elérése céljából, míg a *Növényélettani Tanszék kutatócsoportja* a növények ásványos táplálkozásának problémakörét tanulmányozza.

Fontos szerep jut az állomásnak az oktatómunkában is, ami a nemrégiben megindult biológus szakoktatást tekintve egyre jelentősebb. Lehetőség nyílik ugyanis az egyes tan-

székeknek arra,
tekkel szélesebl
biztosítsanak a
korlatok, esetle
tők itt. A lehet
megvalósul a te
objektumok (eb
épül s felújítjál
Ezzel párhuzam
az étkezési gond
pot, akár egy he
lás nem kerül
probléma. Az er
színen kísérlete
növényi objektu
nyíti majd ez
szertani tanulm
ban s nem prése
ket. Nevelési sz
a diákok egy he

Noha még épí
más, a nehézség
mind a kutatás,
ból. *Dr. Maróti*
igazgatója elmo
megvalósulás e
biológus hallgat
tőségeket biztosí
tos kutatásoknál

DEC 61

Gosztola Gábor

1021

Gosztola Gábor: Táj

ÓKOR

lyi
Jó
ír

az már? Rugam...
— Toalett? — nyöszörgott ...
jos, összeszorított ajakkal, hogy dacoljon a
rettenetes zsigerekkel.
A sarokba... futballautomata állt.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRMONDÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

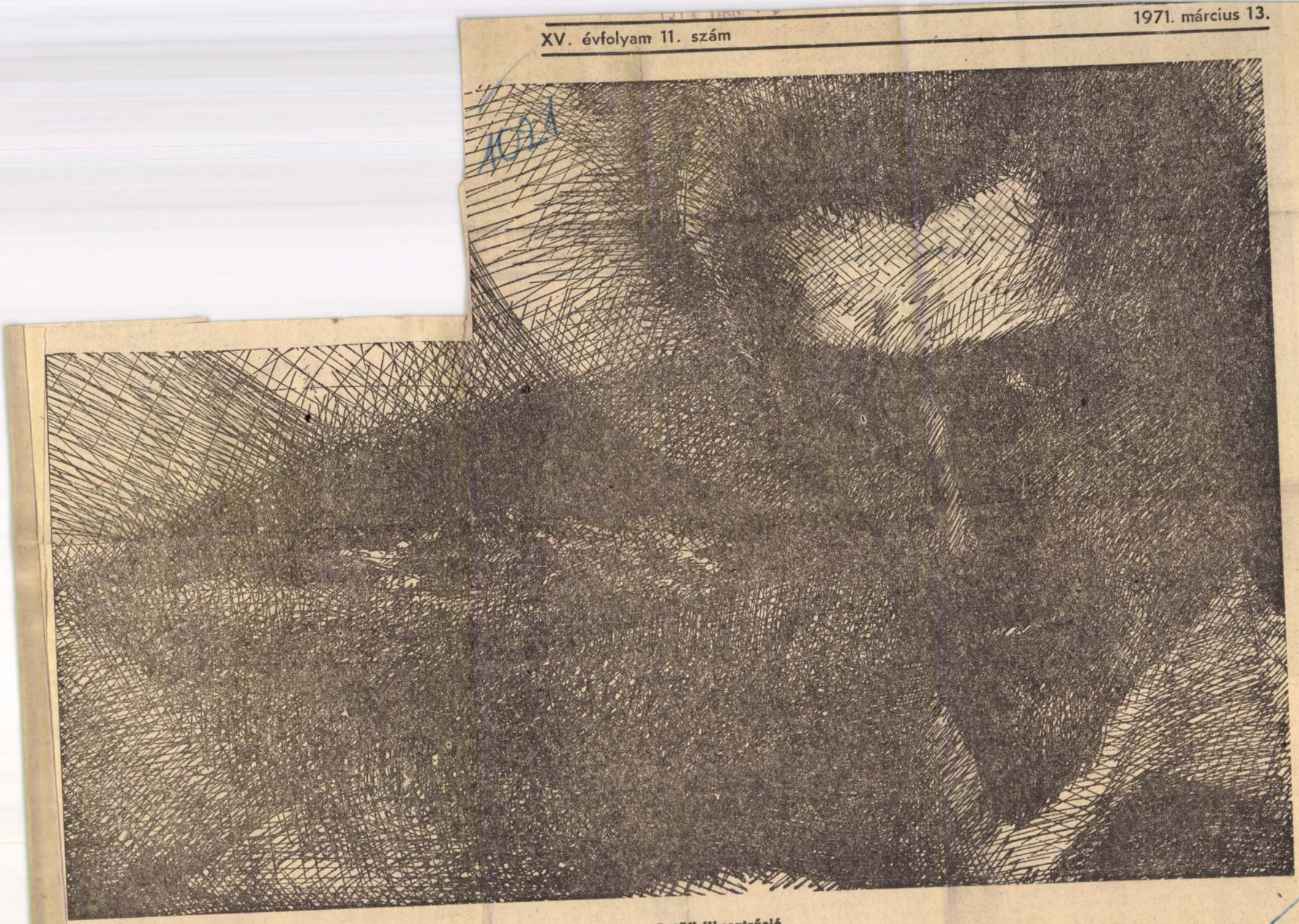

Gosztola Gábor: Petőfi-illusztráció

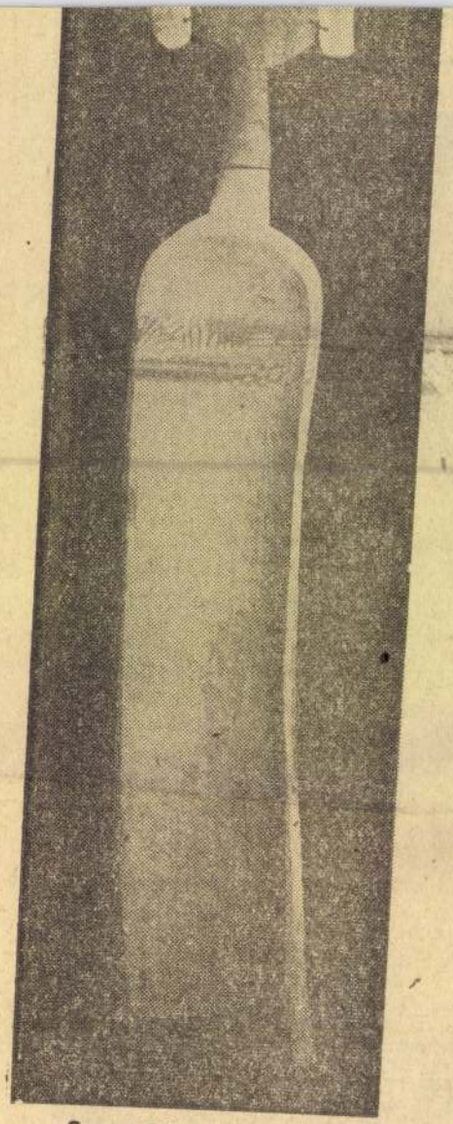

Samu Géza: Angyal

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

Jhangján!

Az lett volna a csod
gyen bár favágóé vagy
hászé a megzendülő mel
ha a kifejeződés ekkora
sége nem hat vissza a
datra, a hordozó szen
alakulására — az önbec
De mivel Jankovich
lett, azt vallotta és az
erőfeszítés, erőlködés
szinte a lélegzéssel együ
ta meg, hogy alkotnia
és alkotnia kell. Hiszen
lehetett volna, ha bc
másként határoz: kato

Jaj szegény fejemnek! Áldozata lettem a címül írott nyavalyának. Önsanyargató, de talán lelkiismeret-könnyebbítő szándékkal hadd valljak róla én magam, még mielőtt mások fejemre olvasnák fogyatékosságomat. Vallok azért is — több hasonló esetet fölemlítve —, hogy okulhassanak belőle mások. Ők legyenek az okosok, akik más kárán tanulnak.

A szerkesztésemben most megjelent „Anyanyelvi őrjárat"-ban (a 75. lapon) egyebek közt arról van szó, hogy egy, illetőleg két bécsi tanítványom húszegynéhány éve lefordította németre Sőtér Istvánnak egy regényét és Babits Mihálynak Az európai irodalom története című nagy művét. S így folytatom ott egy cikkemben: „...majd egy nagyobb csoport másfél év alatt befejezte Kosztolányi Dezső Ember és világ című kötetének, összegyűjtött apró remekeinek magyarra tételét"; így: *magyarra* tételét! Vagyis a magyar nyelvű szöveget magyarra tették át! Igazán nem szorult rá Kosztolányi, hogy nagyszerűen megírt kis rajzolatait osztrák tanítványaim, bármilyen jó eredményt értek is el a magyartanulásban, tovább „magyarítsák". Természetesen azt akartam írni, hogy németre ültették át, fordították Kosztolányi könyvét. Azt akartam, és mi lett belőle! A nálam éberebb olvasók ugyan mosolygó megbocsátással helyreigazíthatják a hibát, mégis megdöbbenek furcsa botlásomtól. Mert én vétettem ám, nem a nyomda. (No, neki szintén van éppen ott is hibája, egy-két sorral följebb.) A tollhiba megvolt már kéziratomban, úgy maradt benne végesvégig a szedésben, nyomtatásban.

Mit tehet az ember ilyenkor? Mosakodik, magyarázkodik. Hadd magyarázzam hát meg én is a bizonyítványomat! Tudjuk, a végletek találkoznak. Jobbfajta lélektani kézikönyvekben, azaz olyanokban, melyek kedvem szerint értelmezik logikai bukfencemet, azt olvashatjuk, hogy képzettársításunk az ellentét szélsőségei, a *jó* és a *rossz*, a *nagy* és a *kicsiny* stb. pólusai között szeret szökdécselni. Így aztán előfordulhat, hogy a *nagy* helyett a *kis*-

eszünkbe, s épp a fordítottját mondjuk, írjuk annak, amit kellene.

Évekkel ezelőtt — persze név említése nélkül — csúfolódtam azon, hogy egy Kossuth-díjas tudósunk Irinyi Jánosnak, a „zajtalan" gyufa feltalálójának „egyik önéletrajzírójá"-ul nevezte meg művében Peremartoni Nagy Lajost. (Akkoriban még sokat emlegetett „cikk" volt az önéletrajz!) — Egy nem kisebb közgazdászunk nem is olyan nagyon régen a televízióban „az előbbi gazdasági irányítás reformja" helyett ezt mondta: „új gazdasági irányítás reformja". A *mechanizmus*-sal többször is esett hasonló keveredés.

Ha ilyen nagy emberekkel megeshet ilyesmi, hogyne botolhatna meg a magamféle kis ember! Saját magamra vonatkoztatva így nevezném a — remélem, nem sűrűn ismétlődő — múló elmezavarnak ezt a formáját: pillanatnyi perplexitás; tudákosan, mediko-patologiko-pszichologikusan: poláris pervertált paradoxon; betűszóra divatosítva: *ppp; pépépé.*

Ferenczy Géza

Meghalt Csibe

Tegnap este egy szomorú, fiatal férfihang hívott telefonon: „Móricz Imre beszél".

— En vagyok, Imrécském — feleltem sietve, hiszen a kis Móricz Imre beszélt, Móricz Zsigmond unokája. A kis Imre, a csaknem egyméter nyolcvan centis fiatal hajómérnök.

— Hát mi van veled, Imrém? — kérdeztem kicsit megütődve a nagyon-nagyon szomorú hangon.

— Tegnap délután öt órakor

hajú Erzsike arca, amint ott ül a Kelet Népe folyóirat szerkesztőségében, az Eötvös utcában, abban a kicsiny helyiségben, ahol három íróasztal állt, a szerkesztőségé, ott ült Móricz Zsigmond, vele szemben a kiadóhivatalé, ott ült Erzsike — a hajdani kis lelenclány, akit negyedik lányává fogadott Móricz Zsigmond —, és egy harmadik íróasztal oldalt, amelyet általában elboritottak a könyvek.

1942. szeptember ötödikén, amikor beléptem reggel a szerkesztőségbe (a Kelet Népe legfia-

delni, és néha 10—20 pengőt is kaptam), Erzsike síros hangja fogadott:

— Meghalt Apika...

Móricz halála után megszűnt a Kelet Népe, és a Baross utcában nyitott Erzsike könyvkereskedést és könyvkiadó-vállalatot... Ott, az utcáról nyíló helyiség volt a kereskedés, és mögötte egy kicsiny szobában a könyvkiadó... Ez a kiadó jelentette meg először Rideg Sándort, az „Indul a bakterház"-zal, ez adta ki Weöres Sándor a „Teljesség felé" című kötetét. A Kelet Népe

séges, törhetetlen életkedve mindig erőt öntött belénk. És ha a könyvkiadó igen-igen szegény volt is, hiszen csak egy üres íróasztal jelentette néhány kéziratat, amiért fizetni sem tudtunk, a teljes berendezést, a legnehezebb időkben azért került egy kis doszszié, amelyben üres formulák sorakoztak, és csak ki kellett tölteni a születési bizonyítványokat, keresztleveleket, s katonai elbocsátópapírokat. Ennek a lelke is ez a bátor kis Erzsike volt.

Sándor és a Budapesti Kórus (karigazgató: Forrai Miklós).

KOVÁCS LORÁNT és SEBESTYÉN JÁNOS hangversenye a Zeneakadémia kistermében, március 13-án.

A LISZT FERENC KAMARAZENEKAR hangversenye a Zeneakadémián, március 14-én délelőtt. Vezényel: Sándor Frigyes. Közreműködik: Aurele Nicolet.

A BARTÓK-VONÓSNÉGYES hangversenye a Zeneakadémián, március 14-én.

A GUTENBERG-KÓRUS Bartók—Kodály hangversenye a Zeneakadémia kistermében, március 14-én. Közreműködik a Magyar Állami Operaház Gyermekkara. Vezényel: Botka Valéria és Csányi László.

A BARTÓK-VONÓSNÉGYES Beethoven-hangversenye az Egyetemi Színpadon, március 15-én. Közreműködik: Németh Éva.

A MAGYAR ÁLLAMI HANGVERSENYZENEKAR hangversenye a Zeneakadémián, március 15-én. Vezényel: Komor Vilmos. Közreműködik: Josef Suk.

JEANNE—MARIE DARRÉ zongoraestje a Zeneakadémián, március 16-án.

A POSTÁS SZIMFONIKUS ZENEKAR Bartók-hangversenye a Zeneakadémián, március 17-én. Vezényel: Fejér György. Közreműködik: Bodonyi István.

LANTOS ISTVÁN zongoraestje a Zeneakadémia kistermében, március 17-én.

A MAGYAR ÁLLAMI HANGVERSENYZENEKAR hangversenye a Zeneakadémián, március 18-án. Vezényel: Arnold Katz. Közreműködik: Lev Vlaszenko.

A MÁV SZIMFONIKUSOK és a PRO MUSICA KAMARAZENEKAR hangversenye a Zeneakadémián, március 19-én. Vezényel: Pécsi István. Közreműködik: Kranz Engelbert, Fasang János.

Kiállítások

A PÁRIZSI KOMMŰN. A Magyar Munkásmozgalmi Múzeum emlékkiállítása a Nemzeti Múzeum díszteremében. Megnyitó: március 13-án.

FÁY LORÁN

1971 FEB 1

1021 Gosztola gábor

Gosztola Gábor: Bánat

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

BOR AMBI

SZABAD NÉPSZAVA
BUDAPEST, IX., Ráday u. 61
Telefon: 136-068, 337-748, 340-176

A Budapes
vara húsz év
matlan telken epítk
Stühmerék, a gyáros-elődök. De a szűk udvarnak is fönn kellett tartani valamelyik sarkát egy bádogdoboz-hegy számára. „Sup. doboz"-nak hívták ezeket a horpadt, tozsdás dobozokat, mert ezekbe rakták a „Sup. árut", azaz „szuperior árut" azaz a savanyú cukrot meg az erős cukrot. Teherautók hordták az édességboltokba a tele dobozokat, vissza az üreseket. Rendszeresen hordtak vissza tele dobozokat is, dobozonként két kiló, tömbbé ragadt vagy képlékeny ragacsos masszával, amelynek „ledöglött" áru volt a neve. A cukorka nedvszívó áru. Ha nem vették meg hamarosan, egynegyvenért, egyhatvanért, tíz dekánként, akkor ledöglött. Ki kellett verni a szuperiort a dobozból, újra töltözni, újra besűríteni, új savanyú cukrot, erős cukrot gyártani belőle.

Főleg ezt gyártottak akkoriban. Meg rengeteg csokoládé-pótló árut, nugát-félék néven. Lánchíd, Sport, Mogador, Ada: ilyen nevű szeletes édességek voltak a nugátok, jellegzetes ízüket mandula, dió, mogyoró adta, alapmasszájuk kakaós-zsíros, cukros volt, tápláló. Az „Ada" még Stühmerék nugátja volt. Női név az Ada. Egy község neve is, ahol Rákosi Mátyás született. Az 50-es évek elején egy falusi utcasor rajza ékesítette az Ada-szelet címkéjét, zászlókkal. A mandulát, diót, mogyorót az iparban összevont, szóval madimónak hívták, a nugátok alapanyaga a madimó volt, nem keverék, hanem homogén anyag: napraforgómag, tájnyelvi nevén szotyola.

Az embernek önkéntelenül jutnak eszébe a legnagyobb, legélesebb ellentétek képzésére, minimumok és maximumok szembesítésére alkalmas ellentétek. 1971-gyel szemben 1951. De esetleg 1931 is. Akkor négy fillér volt egy zsebszappan nagyságú „nagy-savanyú" a fűszeresnél, pajtásaim többsége hetente egyszer-kétszer vett nagysavanyút, betolta az ínye mögé, a pofazacskójába: órákig eltartott. A cukorkaboltok kirakatában vörösre és repedezettre száradt drazsét pedig féláron árulták: csak szemfülesnek kellett lenni, hogy mikor rendezi a cukorkaboltos a kirakatot, mikor kapni fillérekért öt deka csoki-drazsét.

Az a kis udvar azóta úgy beépült, hogy már nincs is. Sup.-doboz sincs. Sup.-áru sincs. A gyár — amely közigazgatási ízű neve végéről törölte az i betűt, s most Budapest Csokoládégyár — csak csomagolt cukorkát gyárt, tíz dekás tasakokban hozza forgalomba az árut, amelynek nagyobb hányada töltött. Kicsi és ügyes gépek dobálják magukból szélsebesen a szemenként csomagolt cukorkát is.

Ámbár ez a cukorkagyártás már nem is jellemző. A gyárra se, az iparra se. Az évenként gyártott cukorka mennyisége alig nő. Amiből egyre többet kell gyártani, az a csokoládé meg a kakaó. Csokoládé-
[illegible] gyár fanyarkás ka-

mély
ogy
öl ötv
négy a csokoládé
ákaó.
zenként évvel ezelőtt is még cs
huszonhárom volt. A 10—12 év el
ti 1300 vagonos termelés ma 17
vagon, a növekedés túlnyomó rés
csokoládé. Tömegélelmezési cik
amely modern gépsorokon kész
Az 1971-es gyárat tulajdonképp
össze se lehet hasonlítani az 195
essel. Az 1961-essel se nagyon.
ez a megállapítás alighanem
egész hazai édesiparra — a Magy
Édesipar nevű országos vállalat
— érvényes: fejlődése tipikus
példázza, hogyan alakulnak át
volt manufaktúra-iparok nag
üzemekké, a termelési eredmény
pedig beszédesen bizonyítják
életszínvonal országos változásait

Az édességhegyeket emberek á
ják körül: akik gyártják, akik
adják, akik megveszik és megeszi
A gyáraknál érdekesebbek ezé
az emberek, érdekesebb az ig
nyük meg a gondjuk, édesipari fe
tételekben elbeszélve.

Évenként alig emelkedő cuko
fogyasztás. Egyre több csokolád
Egyre kevesebb nugát (pedig olc
és egyre jobb). A jelenlegi kapac
tással már kielégíthetetlen keksz
teasütemény-, ostya-igény. Egy é
tized alatt megtízszereződött káv
fogyasztás. (A kávét az édesipar
kívül a Compack is pörköli, ád
a konkurrencia, eredményét a f
gyasztó élvezi.) Az olcsó cikk k
vésbé keresett, a finomabb és dr
gább kapós.

A csokoládéhegyet körülálló v
vőről ez több jót mond, mint ne
jót. A fogyasztó még nem teki
élelmiszernek az édességet, de
igénye nő. Példa: az évenként gyá
tott szaloncukor mennyisége m
alig változik — a karácsonyfáké
—, de 1970-ben 100 családból
csokoládés szaloncukrot aggatott
fára, míg öt éve még csak 23. M
egy példa: a sokat emlegetett ká
esete. 1968-ig a vásárolt kávé 80 s
zaléka olcsó kávé volt — harma
osztályú, rabcsikos zacskóban
ma a fele jó minőségű keverék.
afrikai eredetű Robusta-kávé
szemben a délamerikai eredetű,
matosabb, illatosabb kávék áll
a versenyt. (Nehezebben állják
versenyzők: a világpiac kávétő
déin állandóan drágul · a káv
Igény emeli az áru minőségét,
minőség az átlagárakat. S annak
egészséges, a fogyasztó életmód
ban megtalálható oka van, hogy
hase elég a keksz, az ostya, a t
sütemény: többet vendégeskedü
több a társas együttlét, uzsonna,
csora utáni fekete, iddogálás és t
sas tévé nézés, és minek kenege
a háziasszony szendvicseket, mi
főzőcskézne, ha van vendégvá
keksz meg teasütemény? (A g
morbajosok és fogatlanok szán
tekintsük bátran változatlan szá
nak, a szabadidő terjedelmét
kintsük örvendetesen változónak.

Akad érdekes szélsőség is. A b
kereskedelem már különlege

1021

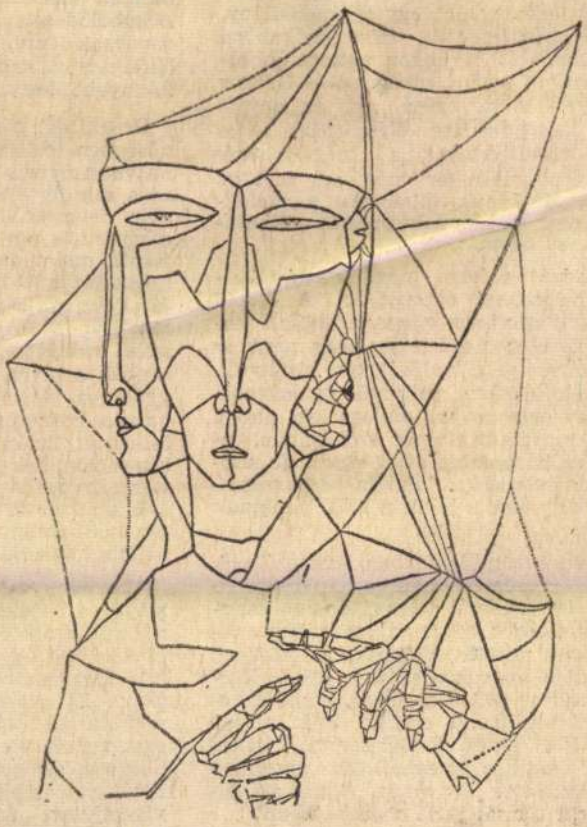

Gosztola Gábor rajza

1971. MÁJUS 29.

Gosztola Gábor

hogy egy p... Azt elvezte ő, hogy
Ő azonban hangfoszlá
csenéseiből is meg tu
asztalnál együtt ül a
retlen személy szavá
derült, hogy alkalma
Többször is rápissz
fogta beszámolóját.
lasztott Samsáné foj
húgának gyengéd s
igyekezett lecsönde
némaság volt o
csöndje; ilyenkor C
vélte, ahogy Sams
lányra, s aztán hos
sokat váltanak egy

De ami odaát a
tett, még nagyobb
szavaiból, anyja v
kogásából Gregor
imént álomnak v
elképesztő, hihete
Samsáék egy nag
hónapokig tanyá
szakánkint a bőrpa...
pal szabadon mászkált a falakon meg a menv-
nyezeten, vagy pedig, hátát a szék támlának
vetve, kinézett az ablakon.

Odaát mindezt múlt időben suttogták el,
mert, mint kiderült, a rovar e nap reggelén
kimúlt, de ideát annál jelenvalóbban hang-
zott, ahogy Gregor egyre világosabban rá-
eszmélt, hogy mindez valóban megtörtént,
s e hihetetlen eseménynek ő a hőse. Úgy
látszik, ő volt az, aki ismeretlen okból ideig-
lenesen félbeszakította emberi létét s egy
rovarban öltött testet. Efelől semmi kétsége
se maradt, amikor meghallotta anyjának
asztmás zihálását: „És maga, Anna, azt ál-
lítja, hogy a fiamat látta a szobájában?"

• Az írónak 1958-ban írt, még nyomtatásban ki nem adott novellája, „Időrendben" című kötetéből, mely a napokban jelenik meg.

aláztatásban és magány
ne méltó munkát, örön
ratlan visszaváltozás utá

Már azon volt, hogy f
ajtót, és bejelenti vissz
rozását, amikor emléke
ló köreiből egyszerre o
fölé tornyosulni, mint
lényt. Ez az emberfölö
rázhatatlan okból, a
egyenruhát viselt, és t
kergette Gregort az eb
Ettől az emlékképtől
visszájukra fordultak,
Gregort, hogy rovar-lét
mével nézze, hanem má
nemcsak szégyellték, ha
ták, s megpróbáltak s
képp miért kergette v

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRADÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776
ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest
1971 MÁJ 29

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

Gosztola Gábor

1971 DEC 8 -

1021

Gosztola Gábor rajza

ÉLET ÉS IRODALOM

IÉNYÜNK
ERINT

(9. old.)

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1972 FEB 12

Gosztola Gábor

1021

Gosztola Gábor: Apollinaire-illusztráció

1972. FEBRUÁR 12.

színvonalban eltérő alkotást méltatni, jellemezni vagy tanulmányban lehet, vagy sommásan általánosítva — tehát igazságtalanul. A méltatást még csak megkönnyítik a Vészi pályáját mostanáig kísérő sztereotipiák, amelyek sokrétű élményanyagán alapuló emberismeretét, szorosan korhoz kötött problémaérzékenységét nyugtázzák —, de drámai világának jellemzése sokkal nehezebb. Vas István, Vészi költészetéről szólva, megállapította, hogy alighanem azért beszélünk róla a kelleténél kevesebbet, mert nem lehet egyetlen jelzővel, címkével ellátva, a népiesek, urbánusok, közéletiek, avantgard-hívek, vagy intellektuális költők közé beskatulyázni. A Piros Oroszlán hatszáz oldalát végigolvasva sokszorosan éreztem ezt a dilemmát. Mert a drámaíró Vészi nem hagyományos realista, még kevésbé naturalista, de nem is szürrealista, nem szatirikus és nem abszurd. Pontosabban: realista is, szürrealista is, van szatirikus vénája és nem idegen tőle az abszurditás sem. Többnyire a drámai szituáció és a költői gondolat az, amely meghatározza, hogy melyik énjének adja át az anyagot, a kiválasztott valóság-szegmentumot feldolgozásra. Mert az alkotói folyamatnak mégis érződik két konstans eleme: a valóságból me-

ka van a Lélek és
hősének, aki öreg
a testére tapadó
len, s saját glóriájá
lalja nemcsak az
de a bukás kockáza

A másfél évtized
séből szerkesztett k
műfaji változatossá
meg a kritikus szán
tetést. Ha műfajok szerint rangsorolnánk, talán a hangjátékok írója tanúskodik a legeredetibb írói képzeletről, bánik legszuverénebbül a megidézett világgal, anélkül, hogy öntörvényeit sértené. Itt tömöríti Vészi a legszigorúbban, a leginkább költő módjára a drámai elemeket, míg a képernyőre szánt novellák legfeljebb írói ujjgyakorlatnak elfogadhatók. Meglehet, a realizálás életet lehelt az itt vázolt sémákba, de önálló olvasmányértékük mindenképpen messze elmarad a novellista Vészi szintjétől. Nem tanács, csak találgatás, ha leírom, hogy a realizmus eszköztárát évtizedek óta birtokoló író további útja alighanem a közvetlen élményanyagtól elszakadó, szuverénül újjáteremtett drámai szerkezetek felhasználása felé vezet. Arra az útra, amelynek a köteten belül Az ember a szék alatt, Az ikertárs, az Ágyak a horizonton, a Koraesti látogató a legfontosabb állomásai.

Földes Anna

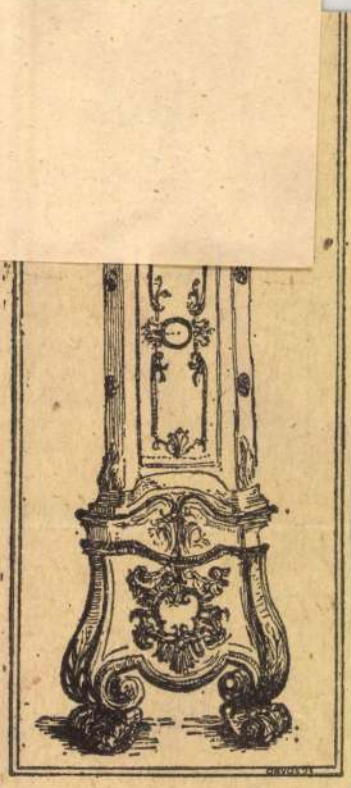

Orvos András: Óra

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

Gosztola Gábor

1971 DEC 25

1021

Gosztola Gábor rajza

HETI JEGYZET

Zolának a Dreyfus-ügyben írt cikke történelmi tetté magasodott. Egyetlen újságcikk is válhat tehát történelemmé. Hasonlóról tudunk még; olyanról alig, hogy egy lapszám vált volna történelmi eseménnyé.

Most harminc éve, 1941-ben megjelent a Népszava karácsonyi száma; ez a lapszám a fasizmus elleni küzdelem egyik legnagyobb magyarországi tette volt. Akkor már sötétség borult Európára — a fasizmus

néssel járó kockázatot: Szakasits Árpád, Szekfü Gyula, Bajcsy-Zsilinszky Endre, Várnai Dániel, Kásztel András, Földes Mihály, Móricz Zsigmond, Horváth Béla, Benedek Marcell, Révész Mihály, Dési Huber István, Kállai Gyula, Darvas József, Jordáky Lajos, Balogh Edgár, Földes Ferenc, Szabó Zoltán, Markos György, Mód Aladár.

Élők és holtak, állhatatosak és később más vizekre evezők

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

19[illegible] NOV 13

1021

Gosztola Gábor

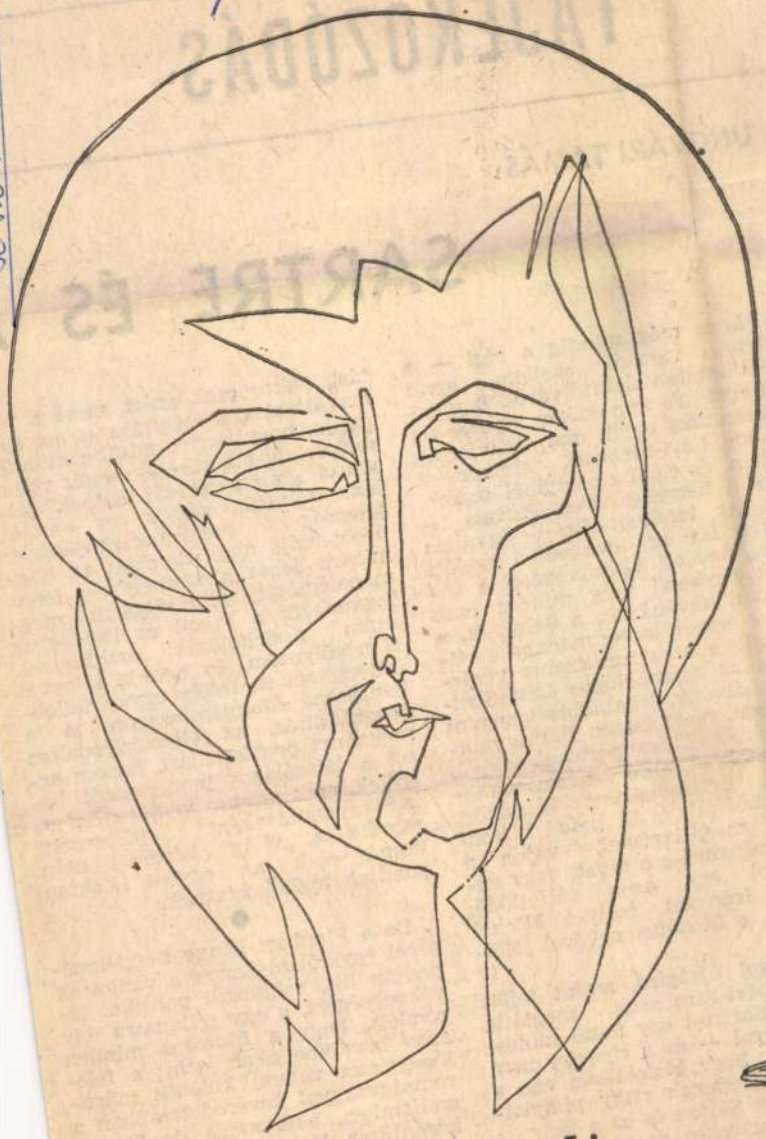

Gosztola Gábor: Fej

TÁJÉKOZÓDÁS

UNGVÁRI TAMÁS:

SARTRE ÉS A

Párizs még mindig a régi — a folyton változó, szellemi arcát minduntalan alakító város. Egy angol újságíró épp akkor kereste fel a literatúra egyik mai bálványát, Claude Lévi-Strausst, amikor ott jártam, és az ő riportjából tudom, hogy a hetvenes évek Párizsa ismét egy intellektuális őrségváltás tanúja. Ha egy évtizeddel ezelőtt Sartre nevétől visszhangzott a város („városon" még mindig csak irodalmi kávéházait, a Select-et, a Flore-t értve), akkor manapság kétségkívül a strukturalizmus vezéralakja, az antropológus Lévi-Strauss a bálvány, legalábbis bizonyos körökben, mert hiszen Párizs mindig „körökből", csoportosulásokból, folyóiratokból, apró szellemi műhelyekből, évtizedenként választott vezérekből áll, és ki tudná biztonsággal megállapítani, vajon a strukturalizmus-e a divat, vagy éppenséggel egy azon túlfejlődő, frissebb irányzat, melyet Michel Foucault, a filozófus nevével jelölhetnénk.

Az angol újságíró, amint lejött Claude Lévi-Strausstól, meglátta az utcán Sartre-t egy fiatal színesbőrű lánnyal — és a riporter nem is tagadta, hogy birtokában van a balparti kávéházak nagy pletykájának, hogy Sartre és ez a lány... Dehát Sartrehoz és egész Párizs szellemi életéhez hozzátartozik a pletyka és a tökéletes nyilvánosság. Ez a tény, akkor csak azért, mert a témaválasztás, s megírása is azt sugallja, hogy Sartre mintha kutatásainak abba a körébe vonult volna vissza, amit a „privát életnek" jellemezhetnénk, vagyis egy emberi jelenség megismerhetőségének problémája nyugtalanítja; az, hogy miként lehet a személyiség fenomenológiáját, jelenségtanát megfogalmazni a Freud és Heidegger utáni pszichológia eszközeivel. Hangsúlyozom, én nem a könyvet ismertetem itt (mely ugyan fellobbanthatná Magyarországon is a biográfiaírás, az életrajzirodalom megannyi problémáját), hanem arról a látszólagos tendenciáról beszélek, amit számos kritikus Sartre „visszavonulásaként" jellemzett, mintha a „világ" kérdései után immár csak az egyéni lélektan gondjai foglalkoztatnák.

●

De a Flaubert-könyv megjelenésével egyidőben Sartre a vádlottak padján ült, méghozzá politikai tevékenységért, s egy pillanatra úgy rémlett, hogy a filozófus minden áron börtönbe akar jutni; a felelősségérzet valami különös mártíromságvággyal keveredett abban a szellemben, akit maga de Gaulle hasonlított Voltaire-hez.

„Voltaire-t nem szabad bíróság elé állítani" — ez volt de Gaulle ítélete, amikor a szélsőbaloldaliakhoz csatlakozó Sartre elítélését

Gosztola Gábor

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ÉLET ÉS TUDOMÁNY

Budapest

Gosztola Gábor metszete

világ hajnalán nyomban úttörővé lépett elő. A *császárhús* állja a sarat, nem kereszteltetett át szakihusivá. És tubusban kapható az antagonizmus békés együvékeverése: az *Opera Royal Luxus* (Munka? Királyi? Fénye?!) krém, meg a mindent alulmúló antielnevezésű lábbalzsam: a *Ped* (azaz: Láb).

Sok-sok szümpozion terítette

1021

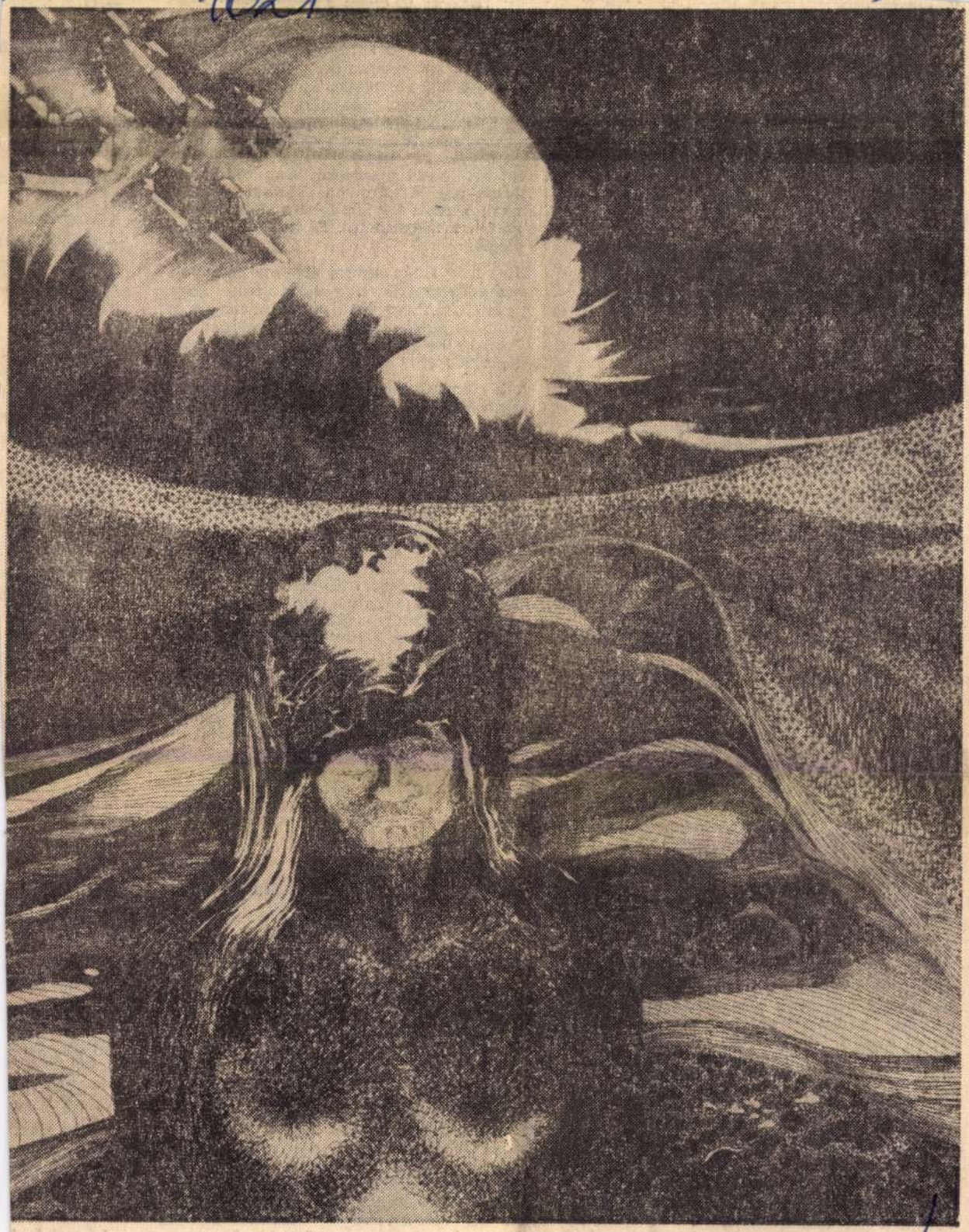

Gosztola Gábor

Gosztola Gábor: Búcsú (részlet)

1971. JÚLIUS 10.

permanens bordélyházba került be. Meg is kérdezte a harmadik emeleti lépcsőfordulóban:

— Az édesanyja nem szokott vendégeket fogadni?

— Nem soha.

— Hány éves?

— Anya? Negyvenhét.

— Nincs senkije?

— Nincs.

— Mikor halt meg az édesapjuk?

— Nyolc éve.

— És magának sincs senkije?

— Nekem sincs most.

— És a húga tudja, hogy én jövök most ide?

— Tudja.

— Név szerint?

— Igen.

— Miért volt erre szükség?

— Sokat meséltem nekik magukról, amikor még ott voltam a konyhán.

— Azok közül, akik odajártak, volt már itt valaki?

— Nem, senki.

— Maga sem volt senkinél?

— Én voltam.

— Kinél?

— Gecsőnél.

— Éppen Gecsőnél? És milyen volt?

— Nagyon kedves. Virágot adott meg csokoládét.

Közben jött lefelé egy asszony a lépcsőn, akinek a lány kezitcsókolómmal köszönt. Ez egy olyan újabb jelentőségteljes viszonylata volt az itteni létnek, mi megnyugvással töltötte el Lónyait.

Az igazi meglepetés azonban bent a lakásban, illetve a szobában várt rá. A nyomorra fel volt készülve, a piszokra nem, mégsem a mindent eléggé vastagon belepő por és még csak nem is a nyári idő ellenére is szénga- és füstszagú szobalevegő, az évtizedek óta nem meszelt falak, hanem a szobában felhalmozott rengeteg könyv lepte meg. Csupasz dróton lógó villanykörték, ócska vaskályha, rozoga székek, középen egy lyukas terítővel leterített asztal, por, félhomály, egy nagyon régi és rossz rádió, és mindezzel szemben egy nagy könyvállvány, zsúfolásig megrakva könyvvel, nem is roszszakkal, legalább kétszáz darabbal —, ami sehol máshol fel sem tűnt volna Lónyainak, magafajtájúknál kevésnek is látszott volna, itt azonban magyarázatra szorult.

— Minek maguknak ez a rengeteg könyv?

— Olvasni.

— És honnan szerzi?

— Megvesszük.

Aztán kiderült: ez az állandó és fő szórakozásuk. Korán lefeküsznek és olvasnak. Mind a hárman, de főként ő meg az édesanyja. „Milyen egyszerű" — gondolta Lónyai.

Leült és az ölébe ültette a lányt is.

Hirtelen felült az ágyon, kiverte a veríték
„Nem történik itt most
zetes dolo
egyszerűer
ne, ha vél
„Ahogy m
ez a lány
szűlnie a
maga a le
nyezetbe,
ez az ő g
mivel ner
képzelni,
lánnyal, ő mag
re az ágyra me
az életét.

Most már azt
ennek a kalandn
fog köpködni, ho
öblögeti a száját,
szaka, kétszeri für
lett. „Minek ez?"

A körülményekh
elég sokáig tartott
váratlanul jött, s l
szaladt rajta és viss
várta is, hogy a lány megkérdezi: „Mi van magával?", de a lány meg se mukkant és meg sem moccant. Visszanézett rá: ugyanúgy feküdt, ahogy otthagyta, mozdulatlanul várva, hogy bármelyik pillanatban igénybe vegye, magáévá tegye. „Talán még a halált is ezzel a néma türelemmel fogadná". A nők kilencvenkilenc százaléka még meg is sértődött volna emiatt a hirtelen felülés és elhallgatás miatt — gondolta Lónyai, de olyat, aki még csak meg sem kérdezi, hogy miért történt, nem tudott elképzelni.

— Egyedi darab vagy — mondta neki.

A lány arca egy kicsit megint felragyogott. „Szép, milyen szép" állapította meg Lónyai ekkor ismét, pedig most sem ennek a felfedezésnek a szándékával nézte meg. De még mindig nem dűlt vissza. Ültében magán is végigszaladt a pillantása és észrevette, hogy a zokni a lábán maradt. Elmosolyodott.

— Levessem a zoknim?

— Minek?

— Úriember nem szokott zokniban, nem tudja?

— Olyan mindegy.

Nem vetette hát le a zokniját, hanem minden mást, ami még rajta volt, és visszadűlt a lány mellé. A lány el akarta eloltani a villanyt, Lónyai lefogta a kezét.

— Ahogy akarja — mondta a lány. Lónyai elhatározta, hogy szájoncsókolja. Az ezüstfogak miatt ez hősi vállalkozásnak tűnt számára és úgy próbálta megoldani, hogy a lány szemébe nézett közben, hogy a szem szépsége ellensúlyozza az ezüstfogak borzalmát. A lány azonban hamar behunyta a szemét és a csókot is éppen hogy csak viszonozta, Lónyai tehát eléggé magára maradt ebben a csókban, s lett ideje pontosan rögzíteni, mit érez. Érezte, hogy a lány fogait egy vékony, sárgás, szemcsés lepedék takarja, érezte, hogy az ajkai kissé cserepesek, de a lehellete tiszta, és semmi száj-szaga nincs. „Végre valami jó!" — gondolta.

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest
SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRKÖZLŐ
BUDAPEST, IX., Ulői út 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-176

itt sokkal szegé
— Anyád, me
— Kilencszázö
— Hugod?
— Hatot.
— Mért olyar
— Mert még
— A lakbér
— Harmincha
— A többi m
— Á, dehogy.

Lónyai mozg
lány arcán a r
teljesen nyílt,
Néha a vállát
meg hol a lány
fent a falon. U
— Mire meg
— Nem tudo
— Mégis, mi
— Harisnyár
— Mért pon
— Mind a h
— Nyáron i
— Nyáron is
— És mért
fehérneműt?
— Össze szo
— Olcsóbb
szeesni?
— Kibontják

Lónyai ezek
ra, de meggo
— Most sem
— Nem ros
— De semm
— Semmi.
Lónyai meg
— Akard!
— Akarom.

Lónyai feld
hoz szorította
egy birkózó,

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

Gosztola Gábor

1971 OKT 30

1021

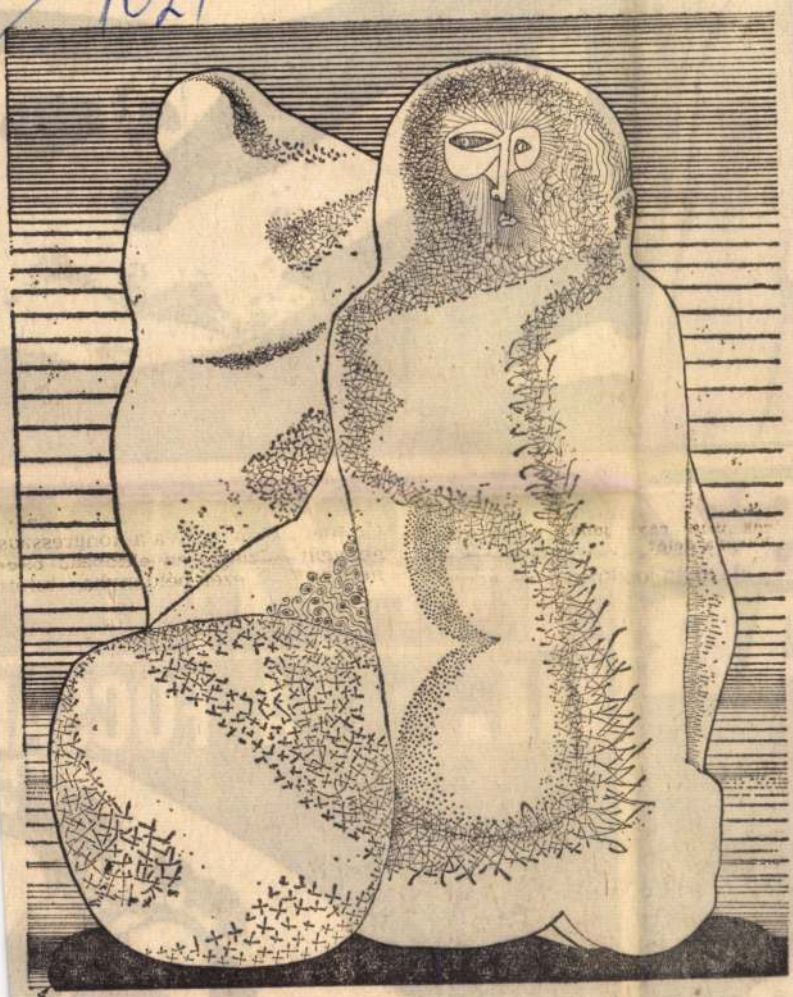

Gosztola Gábor: Emlékmű

SZ
AR
FELSZABA
III. A FŐCSA

Gosztola Gábor

1971 FEB 6-1

M

1021

Gosztola Gábor
rajza

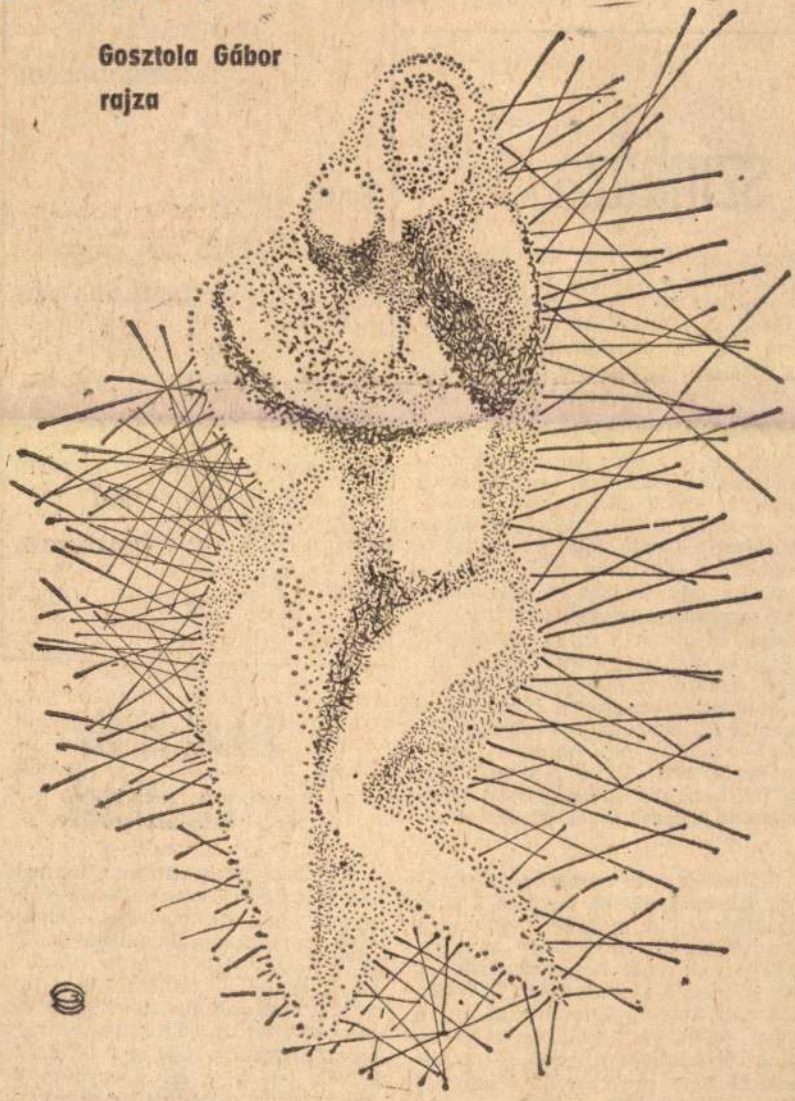

B. NAGY LÁSZLÓ:

Film

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776
ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

...ed színháza

éppen az igazi írók alkotókedvé gátló külső-belső cenzorrá, mumussá változott, a „Hétköznapok hősei", a „Vetés" nézőitől valójában fejlett, szocialista öntudatot *vártak el.* Azt, hogy a nép, az emberiség boldogulásának *puszta említése* is lázba hozza őket...

Több mint drámatörténeti probléma, ám e könyv éppen a drámatörténet kapcsán szól arról, hogy a taktikai célok stratégiává emelése — és a belső ellentmondások feltárásától való félelem — szükségképpen egyfajta valóságpótlékot, ha úgy tetszik, pótlékvalóságot teremtett. Az egészséges, folyamatos bírálatot kampányfeladatok előtérbe állítása és mindig már lezárt, befejezett ügyek *utólagos* értékelése helyettesítette. A dráma — legalábbis a színpadra került dráma — pedig „nem ennek a behelyettesítésnek ellentmondásait tárta fel, hanem *a helyettesítést valóságként fogadta el* és ábrázolta".

•

Születtek már meggyőző elemzések Illyés Gyula és Németh László drámáinak a magyar szocialista drámával (és a modern magyar színházzal) való kapcsolatairól. B. Nagy László is, mások is felvetették már, hogy milyen értékes fegyvert jelent a kapitalizmus — de akár a neokapitalizmus — frázisokkal nem megelégedő leleplezésében Remenyik Zsigmond színpadra soha nem került műve, a „Blőze úrék mindenkinek tartoznak". A tanulmány — ha nem is úttörő már e téren — Illyésről, Né-

(SZÉPIRODALMI)

★

Siklós Olga:

A magyar drámairodalom útja, **1945—1957**

(MAGVETŐ)

★

Dávid király és az atléták

Az Ószövetség drámai tanmeséi „örök emberi" konfliktusaik révén minden időben érvényes jelentésűek, mindig feleleveníthetők. Baráth Lajos *Külső körön* című új regényében Dávid király és a testvérgyilkos Absolon történetét elevenítette fel. A zsidók nagy királya „megszaggatá ruháit és a földre feküvék", de nem tehet egyebet: fel kell vennie a harcot Absolonnal, hatalomvágytól megrészegült, gátlástalan fiával. Seregeik megütköznek, Absolon szörnyű halált hal — a király nagy fájdalmára. Mégis-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776
1970 OKT 17

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1021

GOSZTOLA GÁBOR

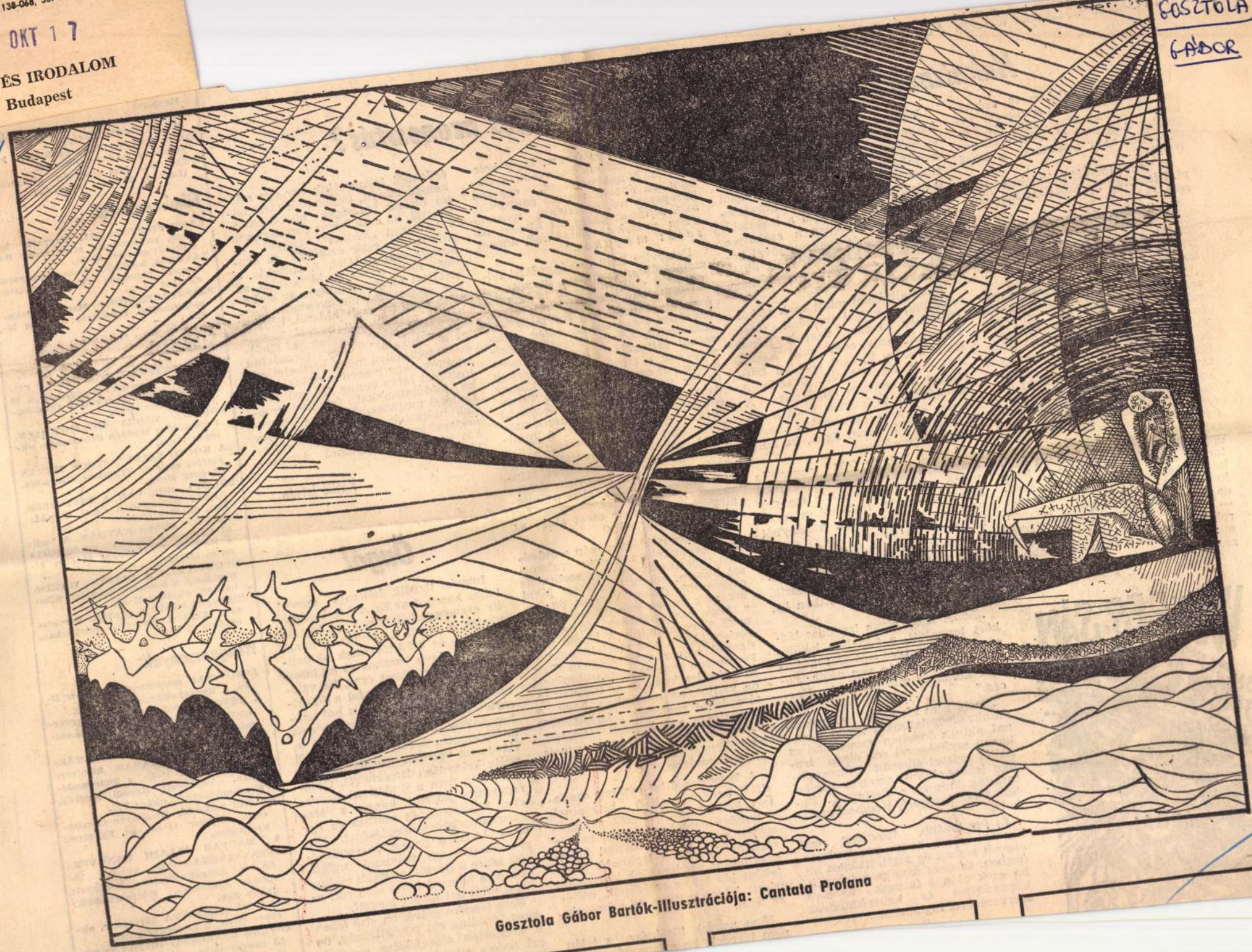

Gosztola Gábor Bartók-illusztrációja: Cantata Profana

HOZZÁSZÓLÁSOK AZ ÉLET ÉS IRODALOM CIKKEIHEZ

Hakniznak?

Az Élet és Irodalom 40. számában egy fehérvári népművelő *Vigyázat, hakniznak* címmel kis dolgozatot helyezett el, amit némi jóindulattal akár glosszának is lehet tekinteni.

Én nem glosszát szándékozom írni. Kizárólag tényközlésre szorítkozom.

Tehát: szerző elmarasztalja Rónai Egon konferansziét, mert „ismert és elismert művészeket igénytelen, vásári szöveg kíséretében" igyekszik „eladni".

Jó. Rónai Egon tisztességes műsor-ajánlatokat tartalmazó levelei valóban kissé táblairói stílusban íródtak. De olyan műsorokat ajánl, mint Mensáros László önálló estje, Komlós János paródia-műsora, Soós Zoltán új verseinek bemutatása — és így tovább. S hogy olykor egy-két magyarnóta estet meg Szabó család randevút is ajánl? Istenem, a konferansziék zöme csak ilyesmit kommendál, legfeljebb sallangmentesebb stílusban. Miért éppen azon az egyetlenen csattan az ostor, aki — ahelyett, hogy kényelmesen csak beat-zenekarokat, nívótlan, de közismert táncdalénekeseket közvetítene ide-oda — megpróbálkozik irodalmi műsorok propagálásával is? Csak azért, mert leveleiben a kelleténél több a szóvirág?

Meggyőződésem, hogy biztosabb lenne a jövedelme, ha a könnyebb ellenállást választaná. De ez a megátalkodott konferanszié — horribile dictu! — valamiféle missziót is akar teljesíteni, rangos művészeket kíván eljuttatni a legkisebb falvakba, szigorúan a szabályos ORI gázsiért, de gyakran jóval kevesebbért is, ha szegény az eklézsia. Ezért köszönet illetné, nem gúnyolódás.

Elfoglaltságom miatt csak ritkán vállalhatok vidéki irodalmi estet. Olyankor hálás vagyok Rónai Egonnak, hogy odateremti Koncz Gábort, Dőry Virágot, Gordon Zsuzsát vagy Keres Emilt. Önzetlenül elvégzi a szervezés feladatait. A népművelők is örülnek, mert a nehezen elérhető művészeket „megszerzi" nekik Rónai Egon, ha kell, baráti rábeszéléssel.

Keszler Pál, az ORI igazgatója számtalan köszönetnyilvánítást tudna mutatni, amelyek egy-egy Rónai-szervezte irodalmi est után érkeztek címére. Csak néhányból idézek:

„Annak külön örülök, hogy van olyan művész, aki a haknizáson kívül ilyen ügyekkel is foglalkozik. Tamási Frigyes műv. otthon ig., Vaszar."

„Rónai Egon olyan izgalmas légkört teremtett, a figyelem lekötésének olyan magas iskoláját mutatta be, amire ritkán van példa. Fazári Zoltánné mb. igazgató, Karcag."

„Szeretném kiemelni nagyszerű munkakapcsolatunkat Rónai Egonnal, akinek önzetlen munkatársi és baráti segítségével sok olyan irodalmi műsort sikerült városunkban lebonyolítani, amelyek gazdagították kulturális életünket. Bokor János igazgató, Hódmezővásárhely."

És így tovább. Huszonöt éve kezdte azzal, hogy kubikosoknak szavalt szabad ég alatt, tízfokos hidegben. És most nem csodálkoznék, ha ezek után ő is csak keresett könnyűzenei és kabaréműsorok szervezésével foglalkozna.

Beteges azonosítás?

„... néha úgy érzem, hogy betegesen azonosítjuk hazánkat, a szocialista Magyarországot, egy-egy hamisan éneklő, rosszul zongorázó, közepesen író, ügyetlenül sportoló hazánkfiával: pedig azt hiszem, ők nem minket blamálnak, hanem saját magukat."

Petrovics Emil országgyűlési felszólalásában mondotta ezeket a szavakat s én rögtön ki is egészíthetném a következőkkel: *miért van, hogy az emberek egy-egy udvariatlan közért-kiszolgálót, rideg közönyös tisztviselőt, korrupt vezetőt, hatalmával visszaélő főnököt rögtön magának a szocialista rendszernek a hibájával azonosítanak?* Mert, hogy ez így van, az kétségtelen. Társadalmi közérzetünket mindazok az élmények befolyásolják, amik naponként közben érnek bennünket. A múltkor valaki így szólt hozzám: „Ez a M. M. egy nagy kommunista s mégis ott ülekedik a fazék körül. Mindenki tudja, hogy meg nem dolgozott munkáért veszi fel a prémiumokat..." Ezután következik az általánosítás, amely sarat szór az összes kommunistára!

Petrovics példája csupán a művészeti produkcióra, illetve valamilyen teljesítményre vonatkozott. És azt hiszem, ennek megítélése jóval egyszerűbb dolog. Vannak énekesek, akik forrón szeretik hazájukat, s mégis csak hamisan énekelnek, mert nincs hangjuk. A kiváló zongorista játéka sem szocialista öntudatától. hanem a tehetségétől függ. Persze van szerepe az akaraterőnek, az arányérzéknek és az ízlésnek is, de valljuk be nyugodtan, hogy a társadalmi rendszer felépítésétől függetlenül a művészeti teljesítménynek adott korlátai vannak, akár Nyugat-Németországban, akár Magyarországon.

A Petrovics által említett *azonosítási* hajlam, amit ő betegesnek tart, kétségtelenül létezik, nemcsak a kultúra vonatkozásában, hanem sokkal szélesebb társadalmi jelenségként. Nálunk a legkisebb tisztségviselő is rendszerünk képviselőjeként lép fel és cselekszik, ballépéseit, bűneit pedig a mi számlánkra teszi.

Nem vagyok történész, s talán nem tévedek, ha azt mondom: mi-

érdekből takargatjuk egy-egy csirkefogó bűneit, óvjuk őt a társadalmi bírálat igazságos következményeitől, ha csak késve foglalkozunk valamilyen „kényes" üggyel — mindaddig csak erősítjük az *azonosítás* tendenciáját. A suttogás, a meg nem erősített híresztelés, az elfojtott bírálat táptalaja az emberek azonosítási törekvésének. Legtöbb esetben az is kiderül, hogy a bármi csekély hatalmával visszaélő honfitársunk ügyesen tud elbújni a „hivatal" vagy társadalmi szerv tekintélye mögé, sérthetetlenségének vagy menedékjogának biztosítékát látva benne. Ha pedig néha jóidulatunkkal, felelősségérzetünkkel meghosszabbítjuk csalásainak időszakát, akkor nincs teljes erkölcsi jogunk bírálni a károsultakat az ilyen könnyelmű azonosításért.

Katkó István

Öngól

Immár tizedik hónapja szentel teljes hasábot az *És A hét kulturális eseményeiből* címen a könyvkiadás, a mozi, a színház, a hangverseny- és kiállítótermek aktualitásainak. Igen hasznos ez az információ, s még többet érne, ha valódi eseményekre hívná fel a figyelmet. Lám, a múlt héten is hat koncertet ajánlott e rovat az olvasók figyelmébe, közöttük két olyant is, amelyre nem került sor, amelyről eleve sem volt szó, egy harmadikat pedig hiányosan ismertetett. Október 10-én nem a Budapesti Kamaraegyüttes játszott, hanem a Magyar Fúvósötös, öt szólista és egy karmester közreműködésével. Október 14-én a Sebestyén-vonósnégyes csupán egy számmal működött közre a Bartók szonátái ciklusban, ez a koncert tehát nem volt az övék, mint azt az ÉS hirdeti.

Nem tenném szóvá. ha első ízben most fordulna elő pontatlanság, de a koncertek előrejelzése — csak ezt tudom ellenőrizni — meteorológiai előrejelzésnél

BEFEJEZETLENUL. [illegible] — mentumfilm. Bemutató: október 22-én.

Színházak

MAJAKOVSZKIJ: GŐZFÜRDŐ. Felújítás az Egyetemi Színpadon, a 10 éves Universitas együttes előadásában, október 17-én.

GORKIJ: ÉJJELI MENEDÉKHELY. Bemutató a Madách Színházban, október 17-én.

„A KÖLTŐ FELEL". SIMON ISTVÁN szerzői estje az Egyetemi Színpadon, október 18-án.

EDLISZ: HOL VAN A TESTVÉRED, ÁBEL? Bemutató a Pesti Színházban, október 22-én.

LESSING: BÖLCS NÁTHÁN. A berlini Deutsches Theater vendégjátéka a Nemzeti Színházban, október 22-én és 23-án.

ZSUHOVICKIJ: A DELFIN HÁTÁN. Bemutató a Szolnoki Szigligeti Színházban, október 23-án.

ZORIN: A NAGY KARRIER. Bemutató a Miskolci Nemzeti Színházban, október 23-án.

Hangversenyek

JAKOV ZAK zongoraestje, október 17-én, a Zeneakadémián.

A TÁTRAI-VONÓSNÉGYES hangversenye, október 18-án, a Zeneakadémián.

A BUDAPESTI FILHARMÓNIAI TÁRSASÁG ZENEKARÁNAK hangversenye, október 19-én, a Zeneakadémián. Vezényel: Kórodi András. Közreműködik: Lukács Pál.

KOCSIS ZOLTÁN Beethoven-szonátaestje, október 19-én, az Egyetemi Színpadon.

A MAGYAR ÁLLAMI HANGVERSENYZENEKAR estje, október 20-án, a Zeneakadémián. Vezényel: Arvid Janszonsz. Közreműködik: Jakov Zak.

NICANOR ZABALETA hárfaestje, október 21-én, a Zeneakadémián.

ARTURO BENEDETTI-MICHELANGELI zongoraestje, október 23-án, a Zeneakadémián.

/ 2021

Gosztola Gábor: Bálvány IX.

Egy évig voltam római egyetemista

Egy évig voltam a római egyetem bölcsészkarán angol szakos hallgató. Ez alatt az idő alatt sok élményben volt részem, most azonban nem is annyira ezekről az élményekről, mint az ezzel kapcsolatos tapasztalataimról, megfigyeléseimről szeretnék írni.

Az első ilyen megfigyelésem így fogalmazható meg: az olasz állami intézmények súlyos válságban vannak. Ezek az intézmények néhány évtizeddel ezelőtt az uralkodó osztály hatalmának biztos pilléreit alkották, azóta az ország valósága gyökeresen megváltozott, az intézmények azonban nem tudtak a modern igényeknek megfelelően átalakulni, így nem tudják betölteni eredeti funkciójukat, és végső soron gátolják a modern kapitalista fejlődést.

Erre az általános következtetésre egyéni tapasztalataim útján jutottam el. A római egyetem példája világosan megmutatja, hogy az egész egyetemi rendszer jelenlegi formájában nem képes többé a kapitalista fejlődés igényeit kielégíteni. A legnyilvánvalóbb példa erre az, hogy mind az oktatási, mind a kutatási programok sem nemzeti szinten, de az egyes egyetemeken belül sincsenek összehangolva. Így az egyes egyetemi professzorok kutatási és oktatási programjukat teljesen önkényesen, saját érdekeiknek megfelelően állíthatják össze. Legtöbbjük szoros kapcsolatban áll az üzleti élettel, így lehetséges, hogy sokan nem milliókat, hanem milliárdokat keressenek (az olaszok nagyon találóan „barone"-knak, bárónak hívják őket). Nem szorul bővebb magyarázatra, hogy a modern kapitalista gazdaság, amely már a tervgazdálkodás bizonyos elemeit is felhasználja, megszenvedi az évszázados hagyományokat őrző egyetemi rendszert. Más szempontból nézve a kérdést, az egyetem, mint nevelő, tudatformáló intézmény sem tölti be eredeti funkcióját. Aminek véleményem szerint az az oka, hogy az uralkodó osztály immár elvesztette ideológiai hegemóniáját, az iskolai rendszerben éppúgy, mint az egész társadalomban. Erre azt hiszem jó példa baloldali katolikus diákok mozgalma (nem szabad elfelejteni, hogy az egész olaszországi diákmozgalom kiindulópontja és ma is szilárd bázisa a milánói katolikus egyetem). Ezek a diákok tehát alapjában véve elfogadták az idealista, vallásos világnézetet, mégis határozottan szembehelyezkednek az uralkodóosztály érdekeivel. Volt alkalmam elbeszélgetni néhány ilyen katolikus diákkal, akik körülbelül így fogalmazták meg az egyik alapvető problémájukat: az egyetemen nagyon sok hasznos dolgot tanítanak nekünk, de nem képesek egy átfogó ideológiát, világképet nyújtani. Valóban minden professzor saját meggyőződése szerint határozza meg az oktatási programot.

Az egyetemi rendszer és a diákmozgalom megértéséhez véleményem szerint szükséges megnézni, milyen szerepet játszik ma az értelmiség a modern kapitalista társadalomban. Ez természetesen egy bonyolult kérdéskomplexum, én csak arra szorítkozom, hogy leírjam, milyen alapvető különbséget látok a tradicionális és a mai értelmiségi alakja között. Az előbbi a társadalom egy különleges, kivételezett kategóriájához tartozott, ennek oka pedig a polgárságnak az a képessége, hogy ennek a rétegnek magas életszínvonalat tudott biztosítani. Így alakulhatott ki az értelmiség részéről az az illúzió, hogy egy a társadalomtól független, azon felül álló csoportot képviselnek, és éppen ezért bizonyos „kritikai szabadsággal" rendelkeznek magával a társadalommal szemben. Ehhez képest nagy változás következett be a „gazdasági csoda" időszakban, amikor a rohamosan fejlődő technológia az értelmiség számbeli növekedését idézte elő. Ekkor teremtik meg a legtöbb fejlett kapitalista országban a lehetőséget, hogy a kispolgári, sőt a munkásszármazású fiatalok egy része is részt vehessen a felsőoktatásban. Ennek következtében az értelmiségi rétegen belül egy differenciálódási folyamat indult el, amely során kialakult az értelmiség olyan nagy tömege, amely nem tekinthette magát többé „társadalmon felüli"-nek, mert maga is egy hatalmas mechanizmus kis fogaskerekévé vált, egy olyan mehchanizmusnak, amelynek egyedüli célja a profit. Így egy olyan folyamat indult el, amely során a munkásosztály és az értelmiség érdekei mind közelebb kerülnek egymáshoz. Egy másik hasonló eredetű ellentmondás: az egyetem azáltal, hogy megnyitotta kapuit szélesebb tömegek előtt, nem szüntette meg az iskolarendszer osztályjellegét, csak az osztályszelekció eszközei módosultak. A továbbiakban az osztályszelekció szempontjából szeretném megvizsgálni az olasz egyetemi rendszer néhány jellemzőjét.

Az olasz egyetemekre az érettségi vizsga letétele után mindenki szabadon beiratkozhat, így a legtöbb egyetemen hatalmas túlzsúfoltság jön létre (a római egyetemnek például 70 ezer, illetve a jelen tanévben már 90 ezer hallgatója van). A hallgatóknak több mint a fele azonban nem látogtja az egyetemet, mert vagy dolgozik, vagy nem tud elhelyezkedni az illető városban, kapcsolatuk az egyetemmel csak a portásokon és a titkárokon keresztül van, a professzort is csak a vizsgán látják először. Az osztályszelekció azonban nem áll meg ezen a ponton, hanem folytatódik az egyetemen belül is. Ezt azt hiszem egyéni tapasztalataimmal tudnám legjobban illusztrálni. Mint említettem, angol szakos hallgató voltam. A bölcsészkarra Olaszországban a „liceo classico" típusú középiskolában szerzett érettségivel lehet beiratkozni, ahol több évig a latin és a görög nyelvoktatás folyik, modern idegen nyelveket azonban csak két évig és meglehetősen alacsony fokon tanítanak. Így évfolyamtársaim nagy része egyáltalán nem, vagy nagyon alacsony fokon beszélte az angolt, az egyetemen pedig olyan körülmények közé kerültek, ahol a nyelvtanulás gyakorlatilag lehetetlen, ugyanis a stílusgyakorlatokon egy asszisztensre körülbelül 60—80 diák jut, ezenkívül nincs semmilyen segédeszköz a nyelvtanításhoz. Ehhez járul még az a tény is, hogy a sok egyetemi foglalkozás miatt rendszeres oktatás összesen körülbelül két hónapig folyt. Ezzel szemben a vizsgák letételében kevés megkötöttség van, mind a vizsgák számát és időpontját tekintve (három vizsgaidőszak a nyári, az őszi és a téli között lehet választani), ennek az a következménye, hogy sokaknak összetorlódnak a vizsgák, minek következtében évet vesztenek, vagy végleg otthagyják az egyetemet, sokan pedig anyagi okok miatt képtelenek néhány évre megszakítani, vagy végleg abbahagyni tanulmányaikat. Ilyen viszonyok között csak azok tudnak érvényesülni, akiknek módjukban áll hosszabb ideig angol nyelvterületen tartózkodni, vagy magánúton tanulni a nyelvet. Ezek után nem lehet csodálkozni azon, hogy 1000 beiratkozott diák közül 120—130 jut el a diploma megszerzéséig, és hogyha az egyetemre beiratkozók 8—10 százaléka munkásszármazású, a diplomások között ez az arányszám jóval alacsonyabb.

Ezzel már érintettem is a diákmozgalom létrejöttének okai közül néhányat. Az egyik nagyon fontos ok az értelmiség társadalomban betöltött valódi szerepének felismerése, amelyen keresztül az út a társadalom valóságos ellentmondásainak felismeréséhez vezet. Mint sokszor a történelem folyamán a társadalmi ellentmondások részben egybeesnek a generációs problémákkal. Az idősebb nemzedék (értvén ezalatt a kispolgárság és a munkásosztály egy részét) átélte a világháború megpróbáltatásait, részt vett az ország újjáépítésében, megteremtője és élvezője lehetett az ezt követő gazdasági konjunktúrának. Ennek a nemzedéknek a sorsa tehát egy felfelé ívelő pályát ír le. Számukra a „jóléti társadalom" megvalósítása egy hatalmas pozitív előrehaladást jelentett (hangsúlyozni kell azonban, hogy nem általános jelenségről van szó, mert sok társadalmi ellentmondás nem oldódott meg, hanem még inkább éleződött). A 60-as években létrejött tehát a „fogyasztási társadalom" egy bizonyos formája, amelyben a tőkések a gazdasági válság elkerülése végett kiépítettek bizonyos fogyasztási mechanizmusokat, egy olyan új életideált és értékrendszert teremtettek meg, amelynek az alapja a fogyasztásnak a profit érdekében történő tervszerű irányítása. Ezek a manipulációs eszközök tehát egyrészt közvetlenül szolgálták a monopóliumok érdekeit, másrészt pedig a munkásosztály megosztására, forradalmi követeléseik leszerelésére, irányultak. Az uralkodó osztály azonban csak részben tudta elérni célját, nem tudta végleg megtörni a munkásmozgalmat, és nem sikerült egy olyan kispolgári-értelmiségi tömeget kialakítani, amely a kapitalizmus állandó, szilárd bázisát tudta volna alkotni. Ugyanis a második nemzedék problémái lényegesen különböznek az előzőétől, a mai fiatalok ugyanis nem saját munkájukkal érték el, hanem beleszülettek a „jóléti társadalomba", számukra a ház, a háztartási gépek, az autó birtoklása a legtermészetesebb dolog. Nyilvánvaló, hogyha ezeknek az elérése nem jelent többé perspektívát, és nem ez határozza meg az egyén társadalommal való kapcsolatát, az új perspektívát, új kapcsolatokat keres és tud csak jelenteni, mivel a jelenlegi társadalom csak az igazi emberi, társadalmi kapcsolatok eltorzulását tudja csak nyújtani, amely az elidegenedéshez, az elembertelenedéshez vezet, új perspektívát a fennálló társadalmi rend elleni harc, e harc formáinak és a szövetségesek keresése tud jelenteni. Persze ez a folyamat túlságosan is leegyszerűsítettnek tűnik, ez a valóságban sokkal bonyolultabban, sok ellentmondáson keresztül megy végbe, sok elágazása van és sok a zsákutca is. Valóban a diákmozgalom egyik legnagyobb jelenlegi problémája, hogy nem találja meg mindig a megfelelő harci szervezettségi formát. A mozgalom ereje a spontaneitásban rejlik, ha van egy konkrét cél, amiért érdemes az utcára menni, akkor nagy erőt tud képviselni, a saját területen az egyetemen belüli mindennapos harc sokkal nehezebb, mint a barikádharc. Bonyolult dolog lenne a diákmozgalom harci formáinak részletes megvizsgálása, de viszont, hogy létezik egy pozitív fejlődés ezen a vonalon, nem kétséges, ha figyelembe vesszük, hogy míg tavaly májusában még az értelmetlen rombolások, könyvégetés és sok irreális követelés is jellemezte a diákmozgalmat, azóta újabb harci formák születtek meg, mint az előadások politikai vitává alakítása, az oktatószemélyzet haladó részével való pozitív együttműködés, konkrét, a diákok helyzetének megjavítását célzó követelések, amelyek mind jobban megfeleltek az egyetemi realitásnak. Véleményem szerint két fontos tényező létezik, amely szükségessé teszi, hogy a diákmozgalom tovább haladjon a pozitív fejlődés útján. Egyrészt a diákmozgalom, mint olyan, csak annyiban létezik, amennyiben a diákság nagy tömegére tud támaszkodni, egy elszigetelődés a mozgalom halálával lenne azonos. Másrészt pedig az eddig a diákmozgalmon belül működő különböző szélsőbaloldali, maoista csoportok immár nyíltan szembekerültek magával a diákmozgalommal (tehát egy bizonyos polarizációs folyamat indult el), a harcot pedig csak akkor veheti fel a diákmozgalom sikeresen, ha változtat harci és szervezeti formáin. Véleményem szerint nem lehetséges sommás ítéletet mondani a diákmozgalom jellegét illetőleg, ezért most csak arra szorítkozom, hogy felsoroljam az általam hallott sok vélemény két alapvető kategóriáját, amelyekkel nem tudok egyetérteni. Az egyik, egy feltétel nélküli szimpátia kinyilvánítása, azt állítván, hogy mivel a munkásosztály integrálódott, Nyugaton jelenleg a diákmozgalom az egyetlen forradalmi erő. A másik vélemény szerint, a diákmozgalom nem más, mint gazdag apukák elkényeztetett fiacskáinak (figli di papá) felelőtlen játszadozása, és nem kell hozzá sok idő, hogy visszatérjenek a nyugodt polgári életbe és akkor minden visszatér a rendes kerékvágásba. Tehát nekünk sem kell túlságosan izgatnunk magunkat.

Faragó Jenő

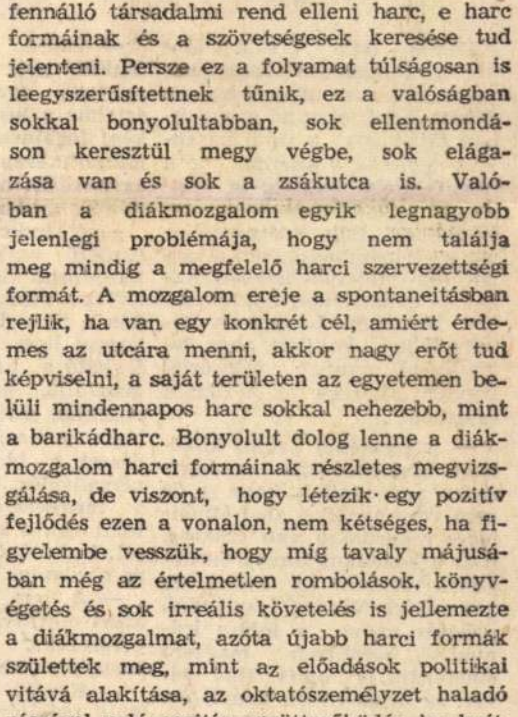

Gosztola Gábor: Bálvány V.

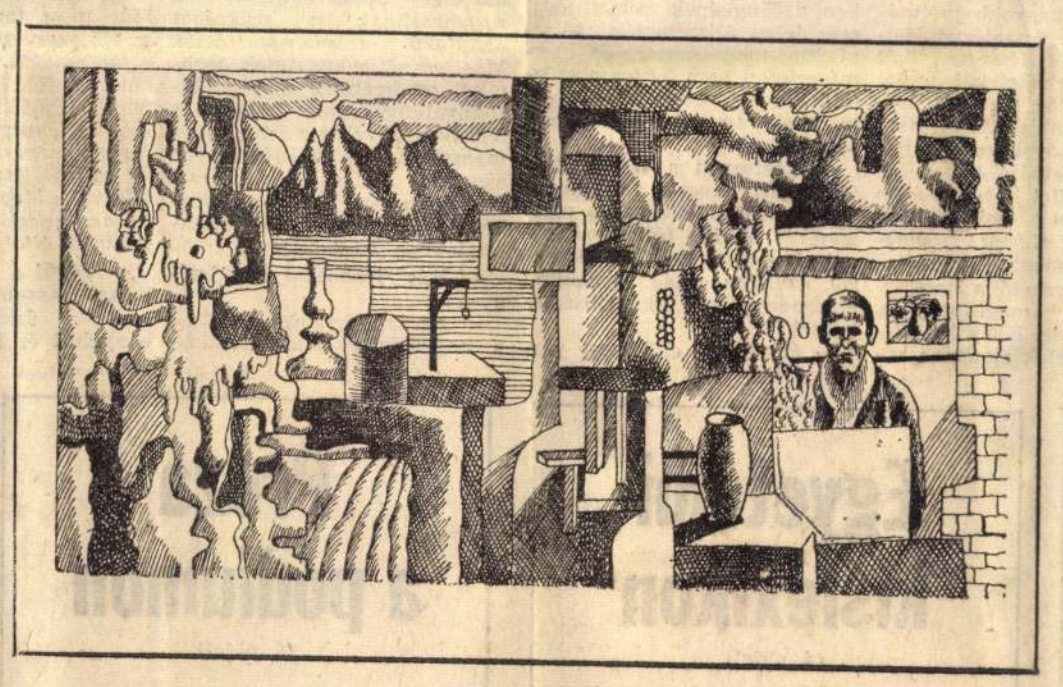

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRKÖZLŐ
BUDAPEST, IX., Üllői út 81
Telefon: 136-068, 337-748, 340-776
1969 OKT 30
EGYETEMI LAPOK
Budapest

AZ ÚJ EGYETEMI TANÁCS

Az alábbiakban közöljük az új Egyetemi Tanács névsorát:

Elnök: Nagy Károly rektor. Tagjai: Benkő Loránd, Király Tibor, Köpeczi Béla rektorhelyettesek, Egyed László, Sárándi Imre, Székely György dékánok, Magas Antal gazdasági főigazgató, Kirschner Béla egy. docens, a pb titkára, Kádár Miklós egy. tanár, a sz. tanács elnöke, Balogh András tanársegéd, a KISZ-titkára, Mátrai László, az Egyetemi Könyvtár főigazgatója.

Az állam- és jogtudományi karról: Csecserits István III. éves hallgató, DB-titkár, Ecsi Béla III. éves hallgató, KISZ érdekvédelmi titkár, Hársfalvy Rezső tanársegéd, Névai László tv. egyetemi tanár, Samu Mihály tv. egyetemi tanár, Seres Imre tv. egyetemi tanár, Szécsi Mária IV. éves hallgató, kultúrfelelős, Vékás Lajos egy. adjunktus, Weltner Andor tv. egy. tanár.

A bölcsészettudományi karról: Bauer Béla egy. adjunktus, Elekes Lajos tv. egy. tanár, Kisfaludi Gyula egy. adjunktus, Mátay Mária egy. gyakornok, Mócsi András egy. tanár, Papp József II. éves hallgató, Takács Vera V. éves hallgató, Tálasi István tv. egy. tanár, Wéber Antal egy. docens.

A természettudományi karról: Kovács János egy. docens, Kubovits Imre tv. docens, Kulcsár Emília IV. éves hallgató, a KISZ-biz. tagja, Lengyel Béla egy. tanár, Molnár Emil tanársegéd, Nagy Kázmér egy. tanár, Torkos Kornél tanársegéd, Varga Miklós tanársegéd, a BEAC alelnöke.

EGYETEMI LAPOK

XI. ÉVFOLYAM
14. SZÁM
1969. OKTÓBER 30.
ÁRA: 60 FILLÉR

AZ EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM LAPJA

Űrprogram: arccal a Föld felé

Beszélgetés Balázs Bélával, a csillagászati tanszék vezetőjével

Balázs Béla kiváló fiatal tudós, csillagászati tanszékünk vezetője, a tudományok kandidátusa. Nevével mind gyakrabban találkozik a sajtó hasábjain nemcsak a szakmai, de a laikus olvasóközönség is. Legutóbb Marx György professzor és Balázs Béla docens tollából a Népszabadságban olvashattunk rendkívül érdekes cikket — az amerikai holdraszállást követően. Lapunk a közelmúltban lezajlott nagy jelentőségű szovjet űrkísérlet kapcsán kereste fel a rangos csillagászt.

— A legutóbbi Szojuz-kísérletek kommentárjai egyértelműen arra utaltak, hogy az űr nem versenypálya, ahol különleges rekordokra van szükség. (Bár a kozmikus tervek természetes kísérője az egészséges versengés). Minden igaz tudós, űrhajós szeme a földre irányul, bármilyen magasra emelkedik is hajója. Más szóval: az űrkísérletek annyit érnek, amennyit az ember profitálhat e vállalkozásokból.

— Valóban. A szovjet-űrhegesztők távolabbi célja is ember-központú: a tervezett űrállomások létrehozását, javítását célozzák az űrbeli hegesztési kísérletek. Egy-egy űrállomás pedig már valóságos laboratórium lesz. Ezek a mostani kis „űrcellák"-hoz képest szállodai lakosztályok lesznek, amelyekben a tartós és komoly kutatásokhoz szükséges minden lényeges feltételt meg lehet majd teremteni.

— Hogyan fogalmazhatnánk meg az űrkísérletek általános hasznát?

— *Segítségükkel az egész Föld kartávolságba, sőt: kézzel fogható közelségbe kerül.* Nemcsak felemelkedtünk hát: eddigi földhözragadtságunkat is legyőztük. Azelőtt képtelenek lettünk volna ilyen nagyvonalúan szemlélni a teljes Globust. Így is fogalmazhatnám: *most szabadult csak meg az ember a gyakorlatban is a geocentrikus világképtől.*

— Van-e már konkrét, a hétköznapok számára is fölmérhető gyakorlati profitja, értelme a kísérleteknek? Másként fogalmazva: gyakran elhangzik: szép, szép, de mire jó ez nekünk, nem gondolhatunk mindig az unokáinkra.

— A tudományágak és különböző szakterületek számos téren profitálnak már „most és itt" az űrprogramokból. Csupán e területek megemlítése: hosszú lista. Lemérhető, megfogható a haszon a geológia, geográfia, kartográfia, oceonográfia, meteorológia, hidrológia, a mezőgazdaság és erdészet, a biológia, távközlés, népművelés, technológia terén, s természetesen: mindezeken felül van a kísérleteknek kézzel fogható általános politikai és gazdasági haszna is.

— A lista valóban hosszú, azért megkérném: tájékoztatná olvasóinkat a legfontosabb, legjellemzőbb eredményekről.

— Kezdjük a geológiával. A Föld távolfényképezése során például egyetlen felvétel többezer négyzetkilométeres területet ábrázol egyetlen időpillanatban. A fényképezést végző szatelliták (=szputnyik, mesterséges hold) segítségével rendkívül pontosan meg lehet határozni bizonyos geológiai formációkat. A hasonló jellegű holdfelvételek eredeti állapotukban meglevő (üledékmentes) kőzeteket ábrázolnak. A fényképek, tapasztalatok alapján információt nyerhetünk arról, milyen lehet a Föld belseje nagyobb mélységekben. De visszatérve földünk követlen felszíne alá: a szputnyik-felvételek igen jól használhatók az olaj- és érctelepek felkutatásában is. Nem kell talán bővebben kifejtenem: a távolfelvételek geográfiai, kartográfiai hasznát: igen pontos térképek készíthetők; jól meg lehet figyelni a partvonal-változásokat, tökéletesen feltérképezhető a megközelíthetetlen magashegység, vagy sivatag is. Kiderült, például e felvételek elemzése során, hogy az Antarktiszon egy hegyet 90 kilométerrel nyugatabbra kell berajzolni, Észak-Afrikában is voltak rosszul felmért részek, Új-Mexikóban egy eddig ismeretlen vulkanikus területet fedeztek fel. Igen jól hasznosítják a távolfelvételeket egyik-másik fejlődő afrikai országban az új utak, vasútvonalak, távvezetékek, gátak megtervezése során.

— S az oceanográfiai, meteorológiai, hidrológiai eredmények?

— Az infravörös felvételeken jól látszik, hol, mennyi a tenger hőmérséklete. Követhetők tehát a tengeráramok, láthatók a zátonyok, homokpadok. Fölmérhető a tengeröblök mélysége is. Természetesen mindezekből igen sokat felhasznál a tengerészet és a halászat. A meteorológusok első ízben nyerhettek képet szinte egy időpillanatban a Föld teljes felhőzetéről. Új nézőpontból láthatnak ezentúl a szakemberek. Pontosabban követhetők az időjárás- és viharzónák. Nincs messze az az idő, amikor az időjárás akár két hétre is megjósolható lesz. Előre jelezhetők már most a ciklonok, tájfunok, hurrikánok. Csupán ezen az egyetlen területen óriási a megtakarítás: a mesterséges hold költsége jóval kisebb, mint amennyi kárt egy előre nem jelzett természeti katasztrófa okozhat. De időben megállapítható az árvízveszély; vagy egy hidrológiai haszon: bizonyos helyeken a fényképek segítségével meg lehet állapítani a talajvízszint-magasságot. (Ez természetesen igen fontos a szűzföldek mezőgazdaságilag hasznosítható területeinek fölmérésénél.)

— Közismert a szputnyikok távközlési haszna. Mindannyian sokat olvastunk a mesterséges holdak fölhasználásával létrejött tv-közvetítésekről. Milyen más technikai eredménye van az űrkísérleteknek?

— Említsünk előbb egy várható népművelési hasznot. Elképzelhető például egy-egy fejlődő ország (India) iskolarendszerének teljes forradalmasítása mesterséges hold segítségével. Egy központi televíziós iskola például sokkal könnyebben megvalósítható, mint a teljes iskolahálózat (iskolák építése, pedagógusok tíz és tízezreinek kiképzése) kifejlesztése. De áttérve a technikára: közvetve az űrhajózásnak köszönhető az utóbbi évek egyik legnagyobb találmánya is: a kazettás televízió. Az Electronic Video Recording (EVR) — módszer segítségével egyórás tv-műsor egy 17 centiméter átmérőjű csévére rögzíthető. Az űrutazás „kényszerítette" rá a tudósokat számos fémötvözet és technológiai eljárás kifejlesztésére. S ne feledjük: *mindezekhez rövid idő alatt „előteremtették" a nagyhatalmak a szükséges nagyfokú tőkekoncentrációt.* Más szóval: a kísérletek, technikai eredmények minden bizonnyal űrprogram nélkül is létrehozták volna a fenti találmányokat —, a szükséges pénz azonban feltehetően jóval lassabban és kisebb összegben jutott volna el a kutatóintézetekhez, tudósokhoz.

— Más technikai eredmények?

— Az űrkísérletek vezettek a nagymérvű miniatürizáláshoz, a mikro-elektronika, az elektronikus számítógépek kifejlesztéséhez, méreteik, „drasztikus" csökkentéséhez. Bonyolult integrált áramkörök ismeretesek, amelyek a korábbi igen kicsiny méretnek is 100 000-ed részére törpültek; kisebbek ma már egy írógépbetűnél. Japánban megalkották a pecsétgyűrűben elhelyezhető televíziót. Mindenki ismeri a különböző távolból leolvasható orvosi műszereket a sajtó hasábjairól, arról már kevesebben tudnak, hogy ennek már ma óriási gyakorlati haszna van. Egyetlen orvos fél kórház betegeinek szinte minden paraméterét (például vérnyomás, elektrokardiogram, encephalogram) láthatja, egyidőben. S ha már az orvostudománynál tartunk: egyébként is óriási az űrkísérletek várható biológiai haszna. Már most tanulmányozhatjuk az élő szervezetek viselkedését olyan extrém viszonyok között, amelyek földünkön nem állnak fenn. (Például súlytalanság). *Az élet lényegét is csak akkor fogjuk megérteni, ha a földitől eltérő életfajtát — fajtákat találunk. Megtudjuk majd: mi az, ami speciálisan földi és mi jellemző általában az Életre.*

— Végül a gazdasági és politikai haszon?

— Az űrkutatás rendkívül bonyolult és komplex vállalkozás. *Ma már egy ország gazdasági fejlettségét és teherbíróképességét űrkutatásának eredményei mutatják legkézzelfoghatóbban.* Valamikor azzal dicsekedtek a cégek, hogy „udvari szállítók". Ma a cég rangját az adja meg, ha „űrszállító", vagyis az űrkutatásban is használják termékeit. A kozmikus kísérletek közvetlen politikai haszna: igen jól propagálhatja egy ország társadalmi és gazdasági rendszerét. erejét. A csoportos űrrepülést végző ország például természetesen képes hidrogénbomba szállítására is, vagy ellenséges hidrogénbombával felszerelt mesterséges holdak megsemmisítésére.

— S a távolabbi jövő?

— Ezek azok a hasznok, amelyekről most tudunk. Az igazi eredmények mindig később derülnek ki. Newton például távolról sem sejtette, hogy felfedezései nyomán milyen nehézipar fejlődik ki. Kovalj az FAI, a Nemzetközi Űrhajózási Bizottság alelnökének találó szavait idézném legszívesebben: „*Megtanultuk a Kozmosz ábécéjét, most kamatoztathatjuk tudásunkat*". S az én személyes véleményem: *bármit hoz a jövő, egy bizonyos: a hetvenes évek űrprogramjai arccal a Föld felé fordulnak.*

— nádor —

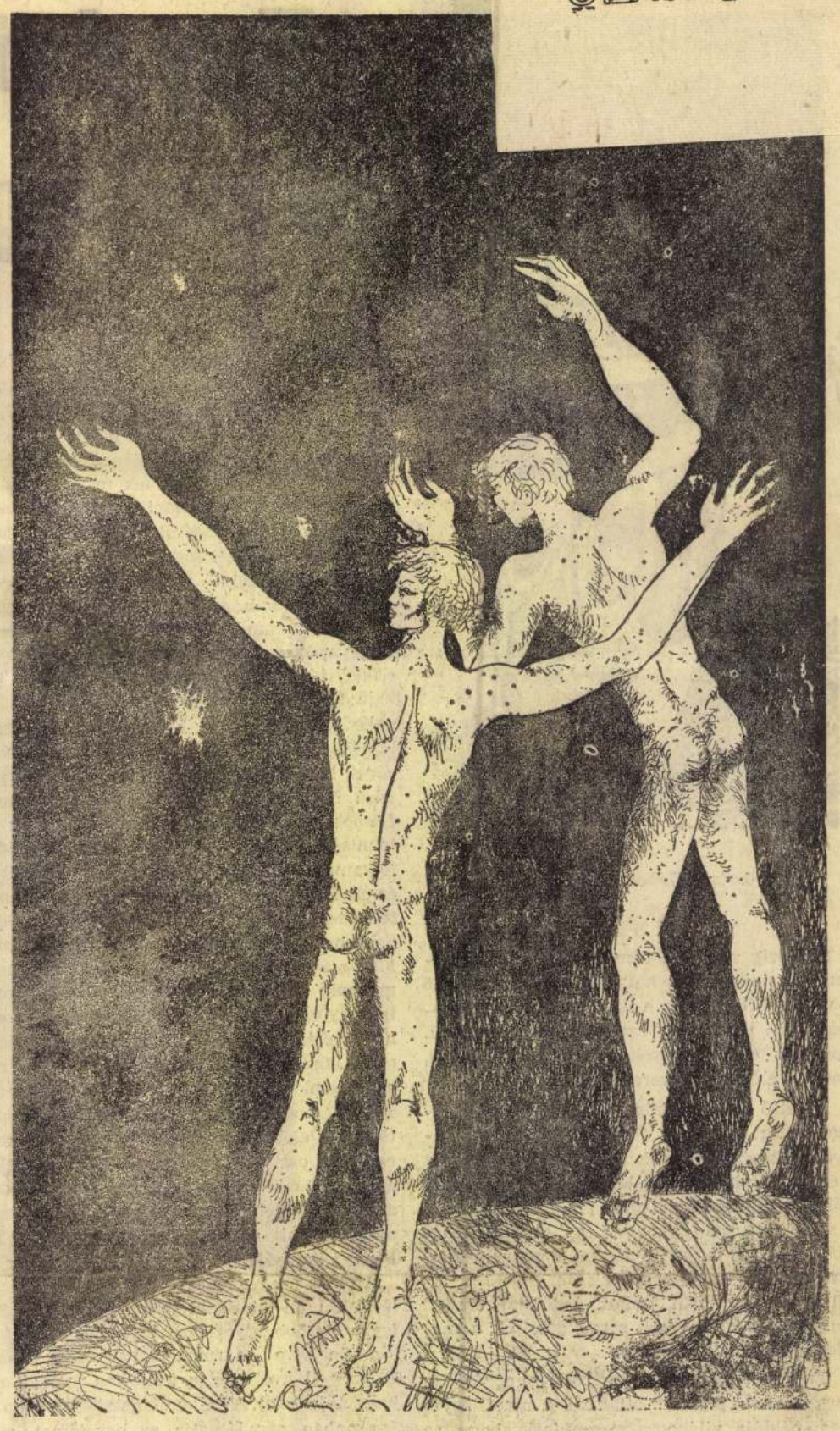

Benyó Ildikó grafikája

Eötvös emlékmúzeum
(3. oldal)

Egyetemi kislexikon
(4. oldal)

Próza a pódiumon
(5. oldal)

Tömegsport '69
(6. oldal)

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

KÖNYVTÁROS
Budapest

1969 10

1021

Gosztola Gábor

15 ÉVE HALT MEG NAGY LAJOS, a Nyugat első nemzedékének egyik legkiválóbb prózaírója. Igazi területe a novella: ebben a rövid műfajban tudta éles, kegyetlen gúnnyal támadó ábrázolását nyújtani a század első felének, melynek társadalma minden változatában kihívta bírálatát. Művei a múló évek során sem fakultak, könyveit ma is élvezettel forgatjuk, emlékét klasszikusaink sorában őrizzük. A róla készült rajz Gosztola Gábor munkája.

202

1961. Gondolat, 414 l.

A magyar horgászat kézikönyve. (Szerk. Berényi János — Farkasházy Tibor — Vigh József.) 3. jav. kiad. 1955. Művelt Nép, 511 l.

A Magyar Országos Horgász Szövetség alapszabálya és horgászrendje. 1962. k. n., 30 l.

fegyelmi szabályzata. 1962. k. n., 3 l.

versenyszabályai. 1958. k. n., 48 l.

20 éve. (Szerk. Vigh József.) 1965. k. n., 151 l.

VÁSÁRHELYI István: *A harcsa.* 1968. Mezőgazdasági, 98 l.

Turcsányi Antal ex librise

1021

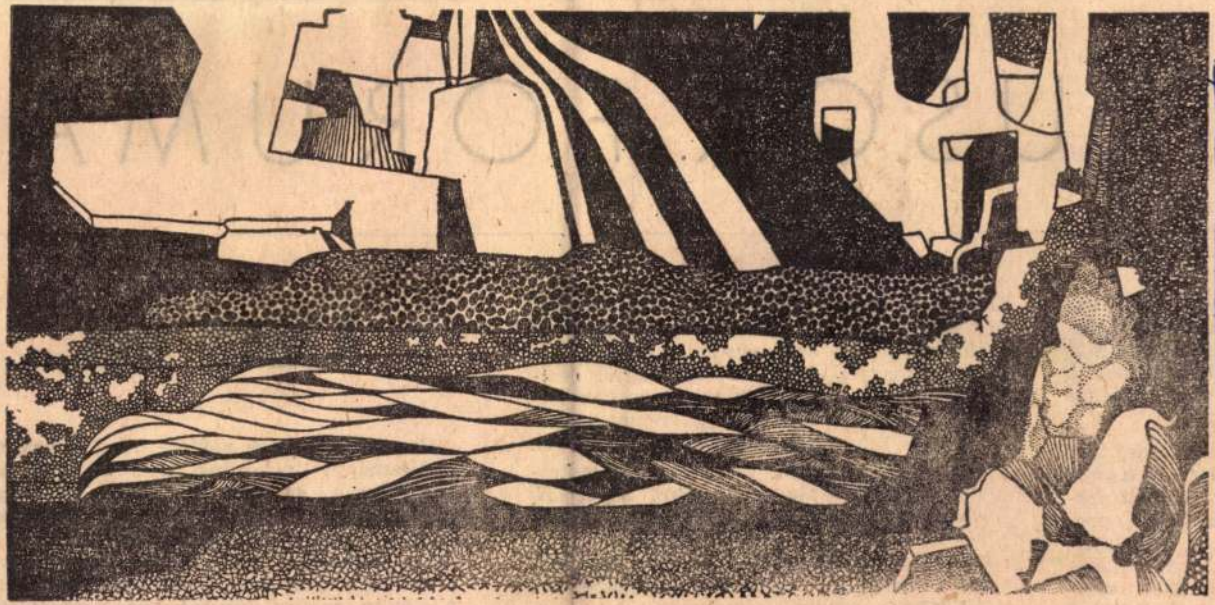

Gosztola Gábor

Gosztola Gábor: Álom

ELET ÉS IRODALOM
Budapest

1969 NOV 15

SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., Üllői út 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

TIKUSOK FÓ

t, úgynevezett vá-
elegáns írói levezé-
ék. Lassacskán már
hiszünk, hiszen a
ehet, csak játékos

és fordulatos. Még
osi műszó és a pro-
könyv kedvelt for-
elkedik egy pro-
etben a jubileumi
kban barátja laká-
tengerparti sétá-
dik, és mindent el-
övőt, féltett gondo-
kot. Nyakig merü-

leg romantikus, vagy éppen bornírt me-
revség éppúgy érdektelen számára, mint
ellenkezője, az elvtelenség, a mindig fel-
színen maradó súlytalanság. És jól érzé-
kelteti, hogy e viselkedések, traumák lét-
rejötte mennyire összefügg korunk nehe-
zen belátható, ellentmondásos fejlődésével.

Amit az eddigiek talán szintén sejtet-
nek: az elvont alapozás, a sok közvetítő-
áttétel, a műveltség és írói ravaszság ter-
hes is; fakítja az élmény erejét. A rész-
letezés fárasztó, néha modoros. A gon-
dolat mélysége elemibb feszültségekre,
merészebb, eredetibb megoldásokra köte-
lezné az írót.

De ne essék félreértés: Albert Gábor

A humor tájai

Humorosnak igen sokféle írást, könyvet, gyűjteményt nevezünk, a Gullivertől és Karinthytól egészen a Ludas Matyiig. Amikor tehát három úgynevezett humoros könyvet együtt vizsgálunk, első kérdésünk az: a humornak mely tájaira kalandozott a szerző, s csak ezután állapíthatjuk meg a könyv relatív értékét (mi újat talált azon a tájon), majd végül abszolút értékét, a két tényező egybevetésével.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 13.
Telefon: 188-296, 188-307

Gosztola Gábor

ÉLET ÉS IRODALOM

1967 SZEP 7 3

1021

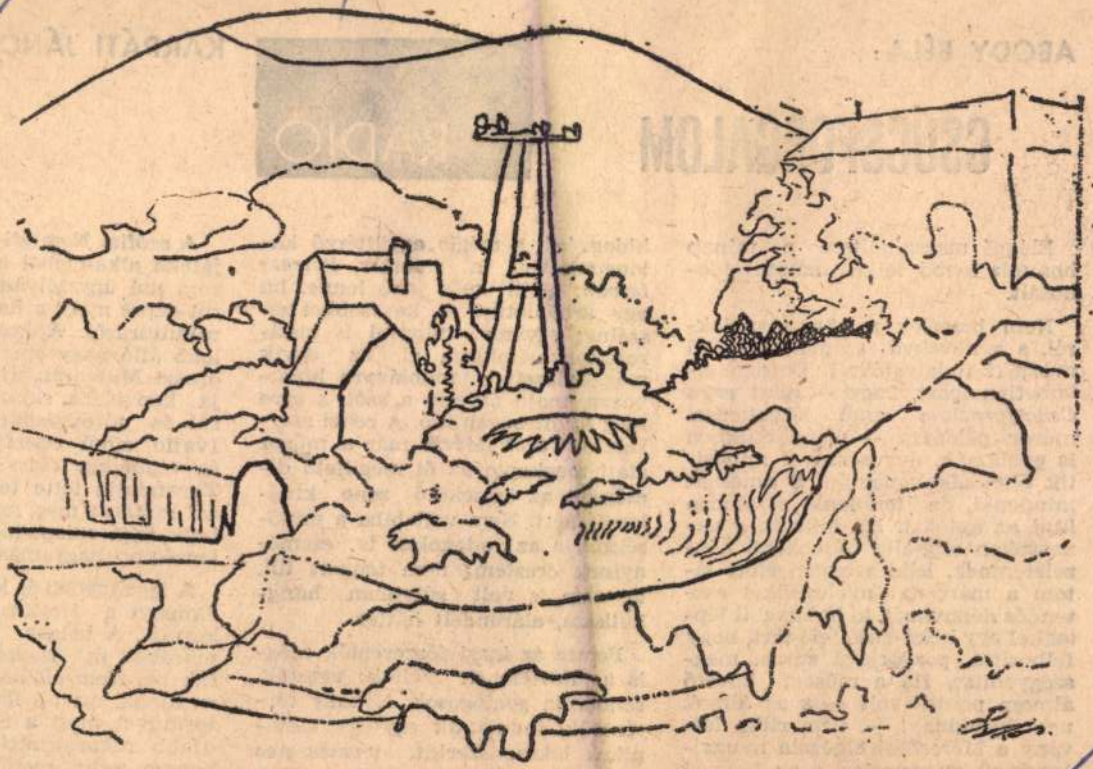

Gosztola Gábor: Ozora, Tükörcsös

ABODY BÉLA:

CSÚCSFORGALOM

RÁDIÓ

KÁRPÁTI JÁNOS

Eléggé megsajnáltam a minap honunk szebb lelkű autótulajdonosait.

Nem beszélek most az anyagiakról, s a növekvő számú-mélységű műszaki tudnivalókról. De az kellemetlen lehet, hogy — mint ezt a *Csúcsforgalom* című közlekedési műsor példázza — becsületükben is gyalázzák, durva szóval minősítik őket alkalomadtán. S amellett mindenki, de mindenki el akarja ütni az autókat. Ha hihetek a panaszokon alig-alig túllebbenő képzeletemnek, lelki szemem előtt látom a marcona nyolcvankét esztendős dédmamát, ki határozott léptekkel egy kuka-autó felé tart, hogy felborítsa, pozdorjává zúzza, megszégyenítse. Ha a műsort követő álmom pontos volt — s az álmok nem hazudnak! —, nem ritka látvány a Mercedest elgázoló nyugállományú gyepmester, s az Ikarust a zebrára csalogató, majd ott fondorlatos módon szétpasszírozó agg tábori lelkész sem. Baj van a gyahidegvérű, s mégis együttérző kalauzunk volt a riporter, *Petress István;* talán még jobb lenne, ha egy árnyalatnyival kevesebbet beszélne; egyszer túlontúl is határozottan némította el az egyik megkérdezettet, időhiányra hivatkozva, majd átvette a szót, s erre még jutott bőven idő. A zenei szerkesztő, *Török Mária* már a műsor alatt megkapta az őt megillető dicséretet az összekötő zene kiválasztásáért. Nem volt hiba a minőséggel, s az adagolást is eszményinek éreztem: nem tengett túl, de nem is volt súlytalan hangkulissza, alárendelt háttér.

Persze az igazi főszereplők mégis a névtelenek voltak: vezetők, rendőrök, gyalogosok. Néhány történetük, indulataik egy-egy tektonikus lökése szerint, természetes humorlehetőség vagy drámavázlat. Hiába, az élet a legizgalmasabb. A rádió jó

A szófiai Nemzeti G
játéka alkalmából be
rom mű úgyszólván
ról képet nyújt a fiat
rakultúráról. A hozz
lebb álló nagy opera
oroszt *Muszorgszkij*
ja képviselte, saját
ról és törekvésükrő
Ivajlo című operája
és végül egy olasz
Turandotja tette tel
azt mutatva meg, mi
letik újjá színpaduk
legrégibb hagyomány

A legnagyobb és le
élményt a Hovansc
kaptuk. A bolgár
merőben új Hovan
tak be. Nem elsősor
ez újnak, mert a fél
terművet most a So
újabb rekonstrukció
hanem azért, mert
telesebben, meggyőz

...gyar Hirdető
...SAJTÓFIGYELŐ
...pest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

1967 JUL - 3
KORTÁRS

Gosztola Gábor

1021

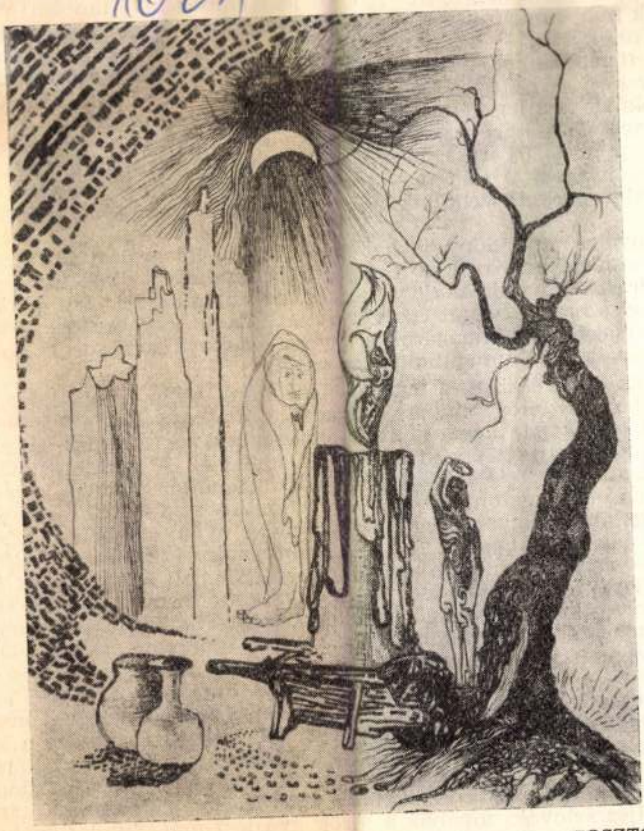

GOSZTOLA GÁBOR *rajza*

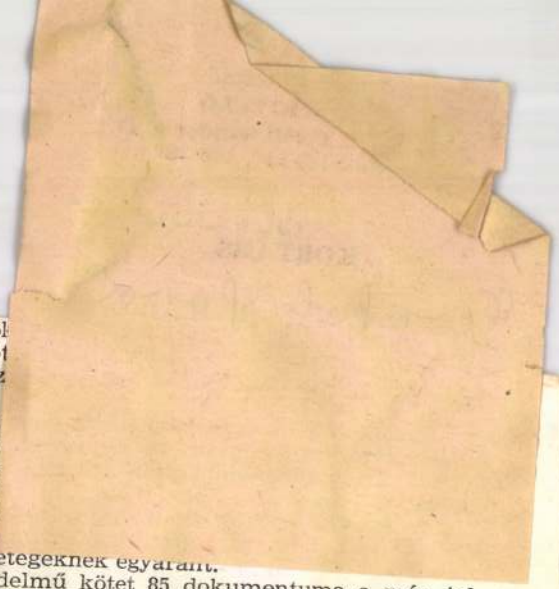

...nehány lap terjedelmű kiadvány Bartól... tartalmazta Szőllősy összeállításában. A köt... zeteket. Nyolc évig ez volt az *egyetlen* köz... saiból.

A második publikáció 1956-ban *Bartók*... mátumú, de több mint négyszáz lap ter... (Ebből 23 cikk már ismert, a további 24 cik...

Szőllősy két kötete — a „duplikátumo... cikket közölt (önéletrajzot, írásokat a népz... dökről, kortársakról és önmagáról); ez a k... Bartók-kutatóknak és a legszélesebb olvasóretegeknek egyaránt.

A most megjelent közel ezer lap terjedelmű kötet 85 dokumentuma a már jelzett adatok alapján 33 új írást soroz a gyűjteménybe, de a rendkívül gondos, gazdag és meglepő újdonságokkal telített — majd másfélszáz lap terjedelmű — jegyzetapparátust is figyelembe kell vennünk ahhoz, hogy a kötet valódi jelentőségét felmérhessük.

A kötet anyaga nem időrendi, hanem témaköri felsorolást követ: a magyar népzenéről, az idegen népzenékről és a népzenéről általában közöl tanulmányokat; ezt a csoportot vitaírások követik, majd a népzenének a műzenére tett hatásáról szóló néhány tanulmány szerepel, végül cikkek, nyilatkozatok következnek zenetörténeti kérdésekről, kortársakról és önmagáról, s egyes — sehová sem sorolható — vegyes tartalmú cikkek zárják a dokumentumok sorozatát.

Nyomban az első részben, a magyar népzenéről szóló írások közt arra a felfedezésre jutunk, hogy Szőllősy munkája magában foglalja Bartók 1924-ben megjelent fontos könyvét, *A magyar népdal* címen összefoglalt, terjedelmes dallamtárral bővelkedő publikációt, amely itt éppen 250 oldalt foglal el. A minden tudományos igényt kimerítő táblázatokkal teljes könyv valójában önálló kötetbe kívánkozó alkotás, Szőllősy azonban elvi megfontolásból — *egyetlen* kötetbe foglalni Bartók ma elérhető minden, de legalább magy vonatkozású, eddig nyomtatásban megjelent írását — ebbe a kötetbe sűrítette anyagát. Ennek a munkának új kiadása a kötetben — mondhatná valaki — annál is inkább megfontolást érdemelt volna, mert hiszen nemrég indult meg a Bartók-Archívum idevágó munkálatait irányító Denijs Dille kiadványsorozata *(Ethnomusikologische Schriften, Faksimile-Nachdrucke)*, amelynek első kötete éppen Bartók szóbanforgó könyvének kritikai utánnyomása volt. Dille kiadványa azonban elsősorban Bartók e munkájának 1925-ben megjelent *német* kiadásán alapul, bár ugyanekkor az előző évi *magyar* kiadás hatalmas bevezető tanulmányát és bonyolult jegyzetapparátusát is közli és figyelembe veszi a későbbi angol publikáció eltéréseit is. Végül részletes hibajegyzék teszi fel Dille kiadványára a koronát. A tények ismeretében járatlan olvasó Szőllősy kiadványának láttán méltán csodálkozhat e „pazarláson", hogy a Zeneműkiadó *A magyar népdalt* — hosszú szünet után bár — szinte egyidejűleg kétszer adta ki. Amikor Bartók egyéb dallamgyűjteményei (a teljes román, a teljes szlovák, továbbá a török gyűjtés) máig kiadatlanok, akkor a már megjelent 1924-es kötetből most egyszerre két kiadás készült el... Ez arra döbbent,

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 383-748, 340-726
1976 JUL 22

ÉLET ÉS IRODALOM

Gosztola Gábor

1021

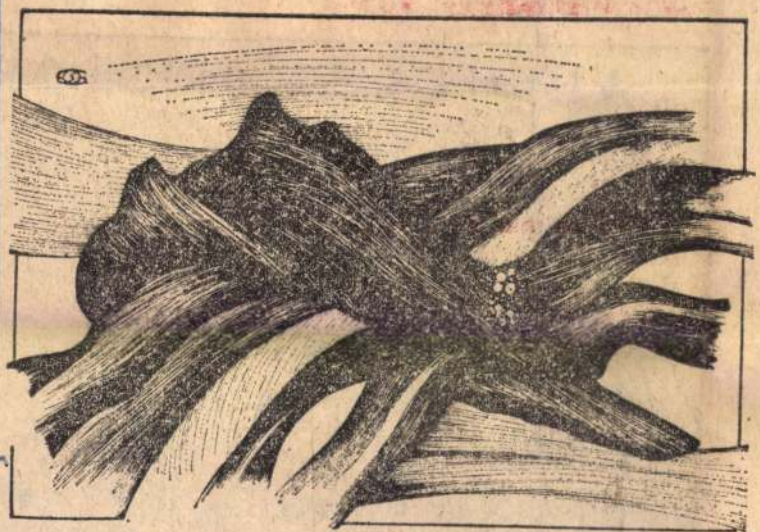

Gosztola Gábor rajza

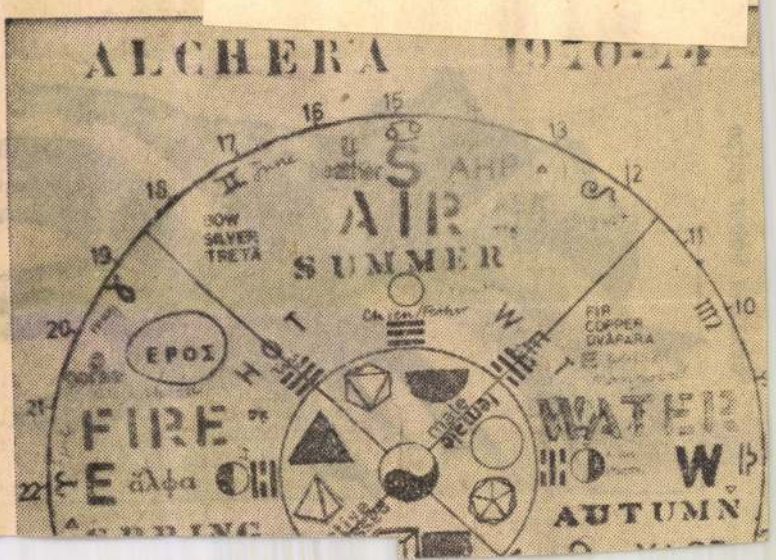
ALCHERA
AIR
SUMMER
BOW
SILVER
TRETA
FIR
COPPER
DVAPARA
ΕΡΟΣ
FIRE
WATER
AUTUMN

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Gosztola Gábor

ÉLET ÉS IRODALOM

1973 APR 7

1021

Gosztola Gábor rajzai

gyász -a! Akkoriban Kos
verseit szerettem legjobba
olyan otthonosan, meghitte
velem, a mindennapjaimba
esett, hogy elalvás előtt
Kosztolányi verset mummog
gamban, azt hittem, de
hogy én írtam azt a verset,
álmomban valaki kihallga
gyorsírással lejegyezte ... F
lán költészete utazás volt
tengerentúli, óperenciántúli
rakétával hajtott varázszőnyegen
persze ...

A férjem mindenesetre előkészített a költő eruptív lényére, felfokozottságára. De minden simán gördült, mintha olajon ...

Budán laktak akkor, zsúfolt, tömött szépségű otthonban, dús asztal, sok fogás, a házigazda fulmináns volt, kifogyhatatlan pompás és lehengerlően előadott történeteivel. S közben szenvedélyesen érdeklődött irántunk, a dolgaink, terveink iránt, múltunk, jelenünk, jövőnk iránt. A felesége meg maga a mesebeli terülj-asztalkám, nem is kellett ott gyűrűt forgatni, varázsszavakat mormolni, de még csak szemnillát rezdíteni sem, irá-

[illegible], hogy elragadtattam magam, s az is, hogy ezt azon melegiben meg is írtam neki. S erre kapok tőle egy levelet. Illetve egy borítékot csak. S abban egy másik boríték, rajta középen ennyi: *Erzsikének!* s ha ezt a borítékot megh[illegible]mozom, s széjjelnyitom, mint egy narancsot, belül, titkos üzenetként a következő sorok állnak, szép, rajzolt betűivel:

Erzsike,

köszönöm édes levelét. Ha Maga csakugyan olyan édes, mint amilyennek képzelem, akkor jaj, nekem.

S most még egy komoly szót is: hogy Maga, úgy veszem észre, csakugyan a legédesebb asszonyok egyike, akit valaha láttam. És most a legkomolyabbat: hogy nemcsak úgy veszem észre, hanem

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776
19/4 APR 20

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

Gosztola Gábor
1021

Gosztola Gábor: Csillagkép

IKOL

E

Az 1973-as legjobb fin
dítást jutalmazó *Agricola*
idén *Hannu Launonen*
tónak és irodalomtört
ítélték a Maailma uutena *(Új arcú világ)* címmel megjelent magyar novellaantológiáért. A díj a XVI. században élt nagy bibliafordítóról, Mikael Agricola püspökről kapta nevét. Idei kitüntetettje Móricz Barbárokjától kíséri nyomon a XX. századi magyar novellisztika fejlődését. A század első négy évtizedét Móricz mellett Kosztolányi, Nagy Lajos, Gelléri Andor Endre, Tamási Áron képviseli, a kötet súlypontja azonban inkább a második világháborút követő időszakra esik. Az antológiának ez a fele mesteri válogatásban nyújt bepillantást a finn olvasónak a magyar novella leglényegesebb, legjellemzőbb típusaiba, a groteszktől a modernista kísérleteken át a nagy összegezésekig. Szerepel benne Déry Tibor (Szerelem), Fejes Endre (A hazudós), Mészöly Dezső (Magasiskola), valamint Örkény István jó néhány egypercese. A finn kritika — érdekes módon —, épp a groteszk hangú írásokra figyelt fel legérzékenyebben. Moldova György ... tizenegyét még

vű kötet legjobb darabjai közé tartoznak.

Launonen sokarcú fordító, s fordítói munkásságában nemcsak a mai magyar próza kapott helyet, hanem mai költészetünk is. Juhász Ferenc verseinek készülő finn válogatását is ő végzi. A kötet csak később jelenik meg, a Parnasso című folyóirat azonban már közölte két darabját (A szarvassá változott fiú; Mit tudtok Dózsa Györgyről?). Launonen Juhász versvilágának kitűnő értője, hihetetlen bizton-

Magyar köl

Herbstdüsternisse (Őszi sötétség) a címe *Füst Milán* harmincöt versfordítást tartalmazó kötetének, amely a nagy múltú lipcsei Reclam Universal Bibliothek sorozatban, 1974-ben jelent meg. A könyvecske néhol kétnyelvű. A jelenés,

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

1974 AUG 17

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

Gosztola Gábor
1021

Gosztola Gábor: Szerelmesek

máltatlan

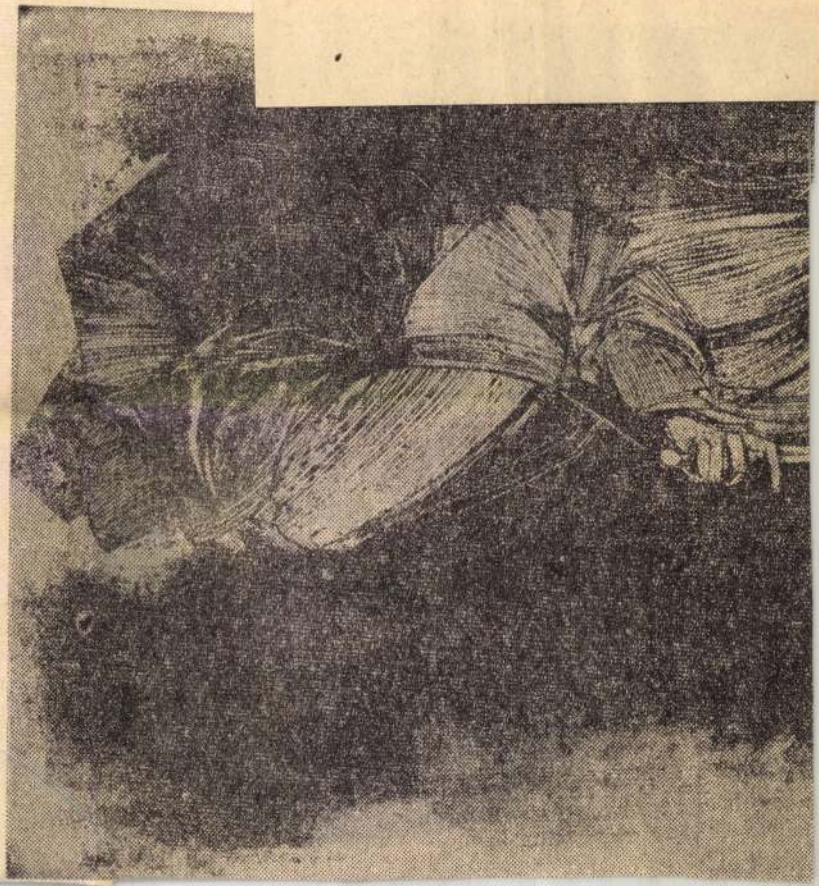

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

1974 AUG 10
ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

Gosztola Gábor

VISSZHANG

1021

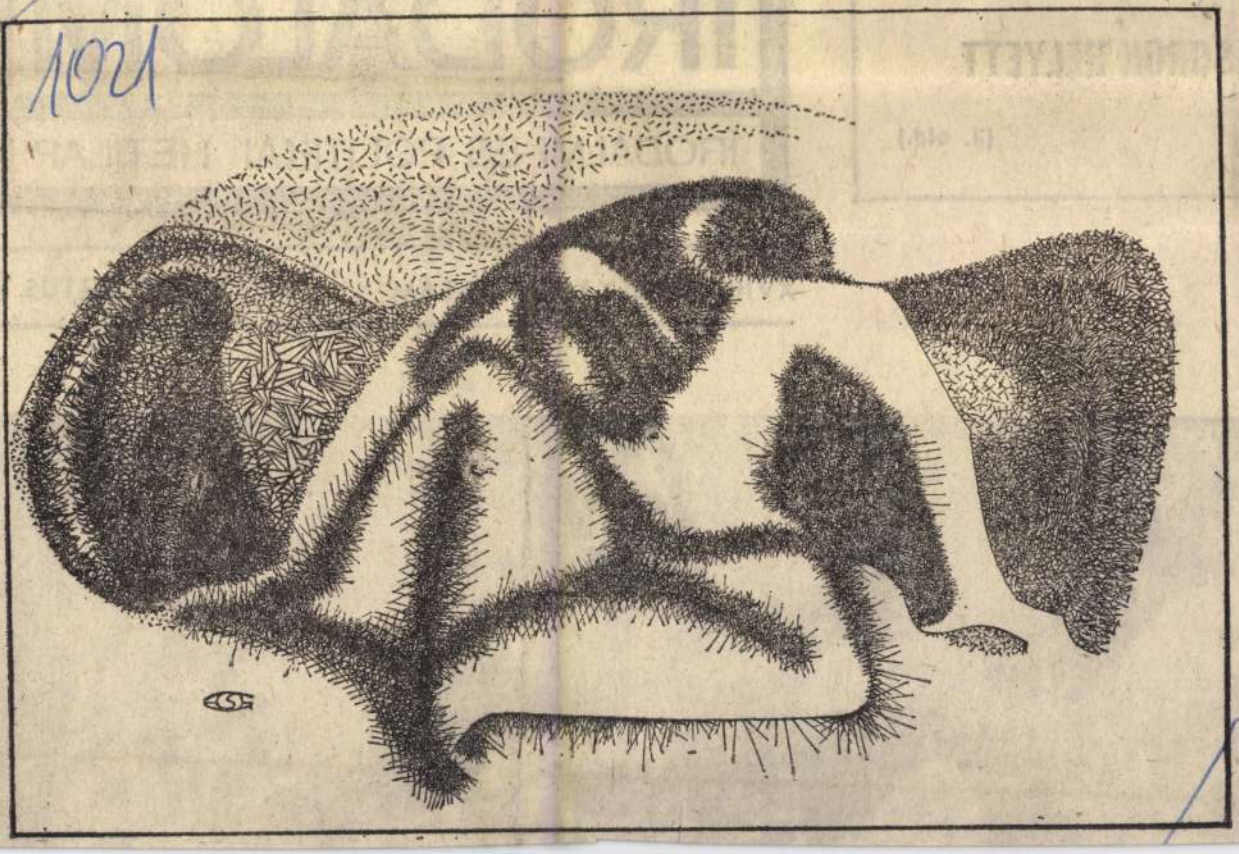

zabó Magda:

OSTÁMBÓL –

KSOROK HELYETT

(5. old.)

ÉLET ÉS IRODALOM

IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

XVIII. ÉVFOLYAM, 32. SZÁM 1974. AUGUSZTUS 10.

Gosztola Gábor

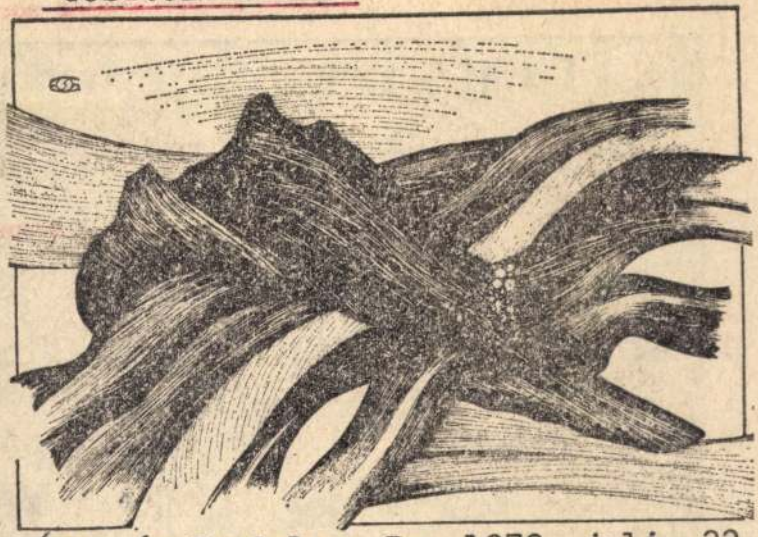

Gosztola Gábor rajza

Élet és Irodalom, Bp. 1978. juli. 22.
XXII. évf. 29. sz. 8. lap.

A HÉT

Ö

Szá
szágon.
klasszik
rújával

— K
önéletr
ember

— Ne
vet. Az
1919-rő
Borosse

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1972 OKT 14.
1021

Gosztola Gábor

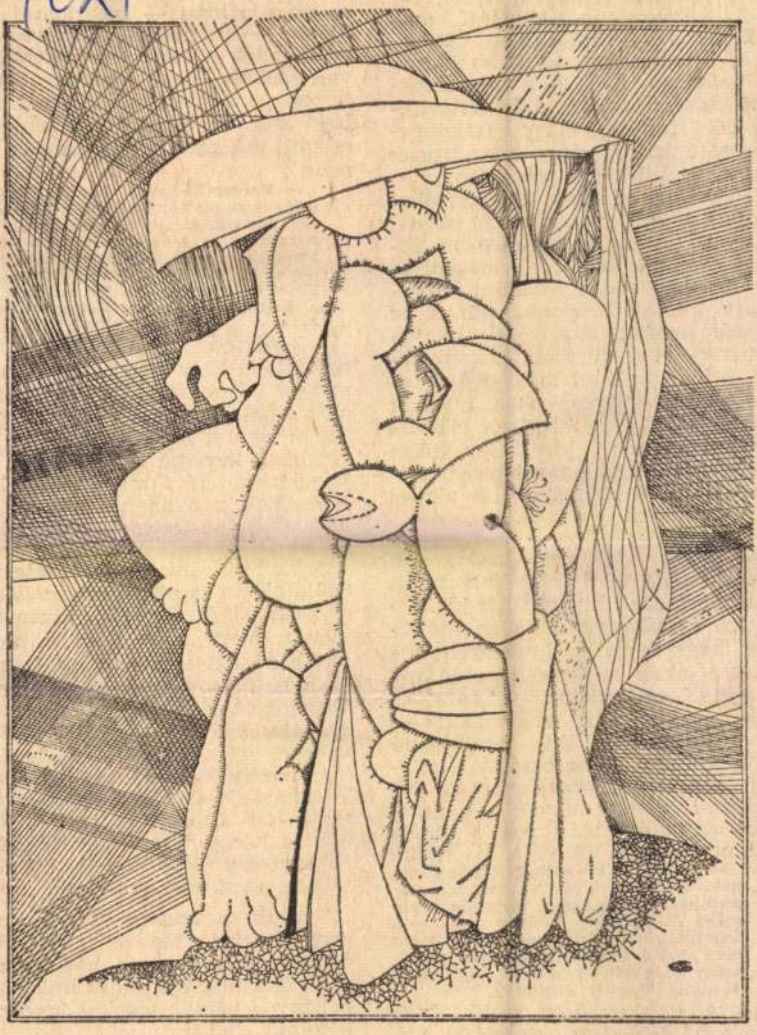

Gosztola Gábor rajza

szerintem — egyik fő feladata v
na a kiadókat a nagyközönség
lódi igényeiről tájékoztatni, c
lakonikus kívánságlistákat kül
nek, a sikerkönyvek újabb kia
sait sürgetik. Ezekből a lajstrom
ból készült nem hivatalos felmé
sekből tudjuk, nagy útikön
sorozatunkat mintegy harmince
ember gyűjti Magyarországon.

Hogy milyen újabb kiadványo
várnak tőlünk, azt szerkesztő biz
ságunk igyekszik kifürkészni.
gyelemmel kísérjük az idegenfor
galom nemzetközi és hazai alaku
lását. Fontos támpontot adnak az
utazási irodák, követségek, konzu
látusok évi statisztikái. Három év
vel ezelőtt például meglepődve ta
pasztaltuk, milyen sokan utaznak
Spanyolországba. Sürgősen elkezd
tünk keresgélni, kire vagy kikre
bízhatnánk egy spanyolországi úti
kalauz viszonylag gyors és alapos
elkészítésének feladatát.

Új elképzelésünk a hamarosan
napvilágot látó mini-kiadványok
sorozata. Külföldi városkalauzaink
más országbeli kiadóknál is jól hal
latszó visszhangja adta az indíté
kot, hogy egyes tájegységekről, or
szágrészekről is összeállítsunk szá
mozott térképszelvényekből és
megfelelő — itt szűkszavú! —
kommentárokból kis terjedelmű
útikönyveket. A sorozat első kötе
tei — *Balaton*, *Dunakanyar* és *Ve
lencétől Rómáig* címmel — nem
csak az autósokat, hanem a vonat
tal utazókat is jól eligazítja majd.

**— Örülünk az eddigi útikönyvek
nek, de vannak olyan, minden vo
natkozásban jelentős, turistáink szá
mára különösen kedves országok,
amelyekről eddig még nem jelent
meg méltó kiadvány. Például mind
máig hiányzik a teljes, rendszeres,
aktuális lengyel útikönyv.**

— A szerkesztőség munkájának
gyakori fékezője: hosszabb idő,
olykor több év után derül ki, a ki
szemelt szerző nem képes megbir
dunk. A másik, a Szülőföldem, [illegible]
kötet után elsorvadt. Mit tesznek ma
a belföldi turizmus népszerűsítéséért?

— Szerkesztőségünknek az a ta
pasztalata, hogy mostanában csak a
megyei idegenforgalmi hivatalok
nak szívügye a belföldi turizmus.
Velük együtt, megrendelésükre ké
szítjük a kevésbé ismert hazai tá
jakat bemutató füzeteinket. A leg
frissebbek a dunántúli *Csornát és
környékét*, az *Őrséget*, *Kemenesal
ját* mutatják be.

A kollektívánk által dédelgetett
Szülőföldem című sorozat valóban
gyorsan elhalt. Gyakran kikaptunk
miatta, mert „nem illett a profi
lunkhoz", hát abbahagytuk. Nem is
az a baj, hogy mi már nem szer
kesztjük, hanem hogy azóta nincs
gazdája. Pedig a lehetőség: írókat
vallatni szűkebb pátriájuk felől —
irodalomtörténeti fontosságú. *Szabó
Pál* például sok olyan gyermekkori
történetét örökítette meg halála
előtt a kérésünkre írt *Szülőföldem
Biharország* című művében, amely
sehol másutt nem olvasható.

Tudjuk: a magyar városok, ma
gyar vidékek megkedveltetésében
és bemutatásában sok még a tenni
való. Készülődő új munkáink közül
néhány e hiányosságokat igyekszik
pótolni.

Lőcsei Gabriella

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1913 FEB 10

ÉLET ÉS IRODALOM

Gosztola Gábor

1021

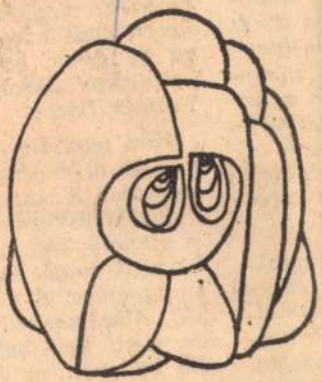

Gosztola Gábor rajza

isztikus, félelmetes alakot ölt.
zerencsére mindez ideiglenes.
köd felszáll. Aztán a repülő-
pek is. Az élet ritmusa ismét
lgyorsul. Elmúlik az influen-
. A szem megnyugszik: a sar-
k, az élek, a felületek a he-
ükön vannak. A nagyáruhá-
k divatosztályai már a tava-
—nyári szezonra készülnek.
futurológusok már az ezred-
dulóra.

Köd van. Ezen a télen gyak-
és sűrűn jött. Ellenszenves
mészeti jelenség, kellemet-
képzeteink társulnak hoz-
Ami ködös, az bizonytalan,
határozatlan, körvonalak
küli. Ködös a magyarázat,
érthetetlen, az ígéret, ha

hiába hivatkoznak a rossz látási viszonyokra. A bicskázó hiába védi magát így: köd borult az agyamra. A köd nem mentség. Alkalmazkodni kell hozzá, de nem kell behódolni neki. Ha köd van, az éleslátás különösen fontos.

Varjas Endre

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776
1974 FEB 23

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

Gosztola Gábor

1021

Gosztola Gábor rajza

HOZZÁSZÓLÁSOK AZ ÉLET ÉS IRODALOM CIKKEIHEZ

ÉS
ALOM
ITIKAI HETILAP

1974. FEBRUÁR 23.

László Gyula

CIKKE

AZ ŐSHAZAKUTATÁSRÓL

(3. old.)

MEGK
Ga

Kálnoky Lá

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1977 OKT 8

ÉLET ÉS IRODALOM

Gosztola Gábor
1021

Gosztola Gábor rajza

ÉKOZÓDÁS——

leti tanács engedélyt adhat olyan tanulók továbbengedésére is, akiknek több elégtelen osztályzatuk van. A különösen tehetséges tanulók pedig még az iskolaév alatt felsőbb osztályba léphetnek.

Az I—IV. osztályos tanulók megszabadulnak az osztályismétlés rémétől. E diákcsoport a jövőben csak kivételesen — a pszichológus vagy az orvos javaslata szerint — ismételhet osztályt. Az V—VII. osztályos tanulók bizonyos esetekben felsőbb osztályba léphetnek egy elégtelen osztályzat ellenére is.

A bizonyítványba ezentúl bejegyzik a tanuló minden eredményét, nemcsak az egyes tantárgyakból kapott osztályzatokat, hanem a tanulmányi versenyen, sőt, a különböző diákolimpiákon elért helyezéseket, kitüntetéseket is. A magatartási osztályzatban figyelembe veszik a tanuló iskolai munkáját, társadalmi tevékenységét és személyi kultúráját. A házi feladatokat racionális keretek közé szorítják és a kiemelkedően tehetséges vagy a tanulási nehézségekkel küzdő tanulóknak nagyobb figyelmet szentelnek.

Fekete–fehér szövetség

Az amerikai polgárjogi mozgalom tíz esztendeje

Tíz éve zajlott le az Egyesült Államokban a történelmi jellegű menet, amelyben kétszázezer néger és fehér polgárjogi harcos vonult Washingtonba a *„Szabadságot — Most"* — jelszóval. *Martin Luther King* beszéde délután négykor hangzott el és hat órakor a polgárjogi vezetők már Kennedy elnökkel szemben ültek és arról tárgyaltak: „Merre tovább?" Az évforduló alkalmából a *Newsweek magazin* körképet készített a polgárjogi mozgalom mai állásáról, meginterjuvolta az akkori vezetők közül a még élőket Chicagóban, Washingtonban és New Yorkban.

★

Voltak ugyan, akik reménnyel tekintettek az eseményre, de még maguk a szervezők sem igen láthatták előre a tíz évvel ezelőtti nap történelmi jelentőségét. *Andrew Young*, aki akkor dr. Martin Luther King egyik szárnysegédje volt, ma pedig Atlanta kongreszszusi képviselője, így nyilatkozik: „Egyáltalán nem tartottam fontos-

Ha Alabamában végigutazik az ember a 80-as számú országúton — ott, ahol Viola Liuzzót meggyilkolták, mert a mi választójogunkért emelt szót —, az útja felét fekete seriffek fennhatósága alatt teszi meg. A potenciális eredményeknek még így is csak a felét értük el." *Jesse Jackson tiszteletes*, aki a polgárjogi mazgalmat a gazdasági eredményekre akarja áterelni, így vélekedik: „Doktor King gyakran mondta nekünk, hogy bizonyos polgári jogok megadásáért Amerikának nem kell lemondania semmiről, legfeljebb egy kis faji gőgről. De a becsületes gazdasági szerkezetért vívott harc más. Ma már nem várhatjuk a »liberális« Északtól, hogy támogasson a szegregációs Déllel szemben. *A földrajzi határok eltűntek és egyre inkább helyükbe lépnek az osztályhatárok.*"

★

A 63-as menet sok veteránja számára még a választójog sem magától értetődő. *John Lewis*, az egykori diákvezető 1963 óta negy-

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1973 AUG 11

ÉLET ÉS IRODALOM

Gosztola Gábor

1021

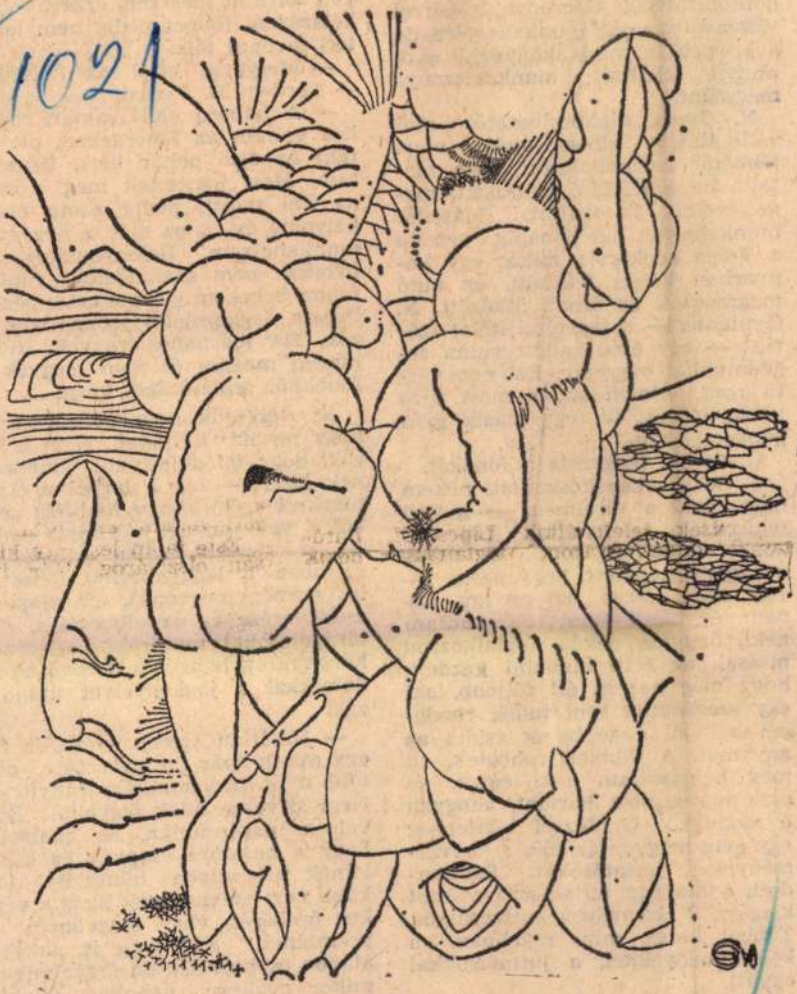

Gosztola Gábor: Illusztráció

elbocsátották. A munkaügy
ság elődje, a területi mun
döntőbizottság alacsonyabb
visszavétette régi munkahely
ő kilépett, a munkakönyvét
annyit írhattak: munkav
megszűnt.

N. Gyula gépkocsivezető
vállalatától elbocsátották,
többször karambolozott, ne
totta be a KRESZ előírás
netlevelet hamisított.
munkahelyén hét hónapig
a Volga gépkocsit, mikor
nyarban későn fékezett,
megcsúszott és fának ütkö
Gyulának — a fegyelmi ítélet szerint — egy évig kellett volna segédmunkát végeznie. Ezt nem várta meg, felmondott, s most újra volán mögött ül, egy másik gyár gépkocsijában.

G. József megverte a főnökét.

— Sokat akadékoskodott, nekem meg rövid a türelmem — meséli nyugodtan, cigarettája parazsát nézve. — Mindig az én gépemnél ácsorgott, nógatott, hogy mikor leszek már készen, ezt ne így, hanem úgy csináljam... mondtam neki, hagyjon békén, foglalkozzon mással, de erre kiabálni kezdett, hogy még nekem áll följebb, aki egy szerszámot sem tudok rendesen befogni a gépbe és szidta az anyámat. A többiek röhögtek, én meg bemázoltam neki egyet, de csak egyet, nem hármat, ahogyan ő mondja. G. József büntetése: egy évig megvonták tőle a kedvezményeket, juttatásokat. Felmondott, s ma egy termelőszövetkezet kiegészítő üzemében esztergályos. Többet keres, mint régebben a kedvezményekkel, a juttatásokkal együtt.

I. Géza háromszor hiányzott igazolatlanul a munkahelyéről, fegyelmivel elbocsátották. V. János

zok. Ha másnapos vagyok, meghúzom magam és nem megyek a főnökhöz szabadságot kérni...

Az ítélkezők nem pedagógusok, hogy nevelni tudjanak. Nem is bírák, hogy elfogulatlanul büntessenek. Ezért — bár a fegyelmi eljárásokról szóló könyv többféle „erkölcsi vagy anyagi hátrányt" említ — a fegyelmezetlen dolgozóval szemben a leggyakoribb ítélet a kedvezménymegvonás, az alapbér csökkentése és az elbocsátás. A tárgyalásokat megörökítő jegyzőkönyvek egyhangúak, döcögő mondataikkal a jogi nyelvet utánozzák.

— Hálátlan szerep — vallja S., egy másik gyár üzemvezetője, aki több mint száz munkást irányít. — Nem szívesen adok fegyelmit. Sok vele a papírmunka. És ahelyett, hogy a hasamra csapnék és kitalálnék valamilyen büntetést, inkább nem emelem egy ideig a vétkes órabérét, vagy megvonom a prémiumát. Különben is, milyen alapon osztogatnék én fegyelmiket, mikor gyakran napokig állunk, mert nincs anyag vagy alkatrész a hibás géphez? Itt mindenre várni kell, káromkodunk valamennyien,

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1973 AUG 25

Gosztola Gábor

1021

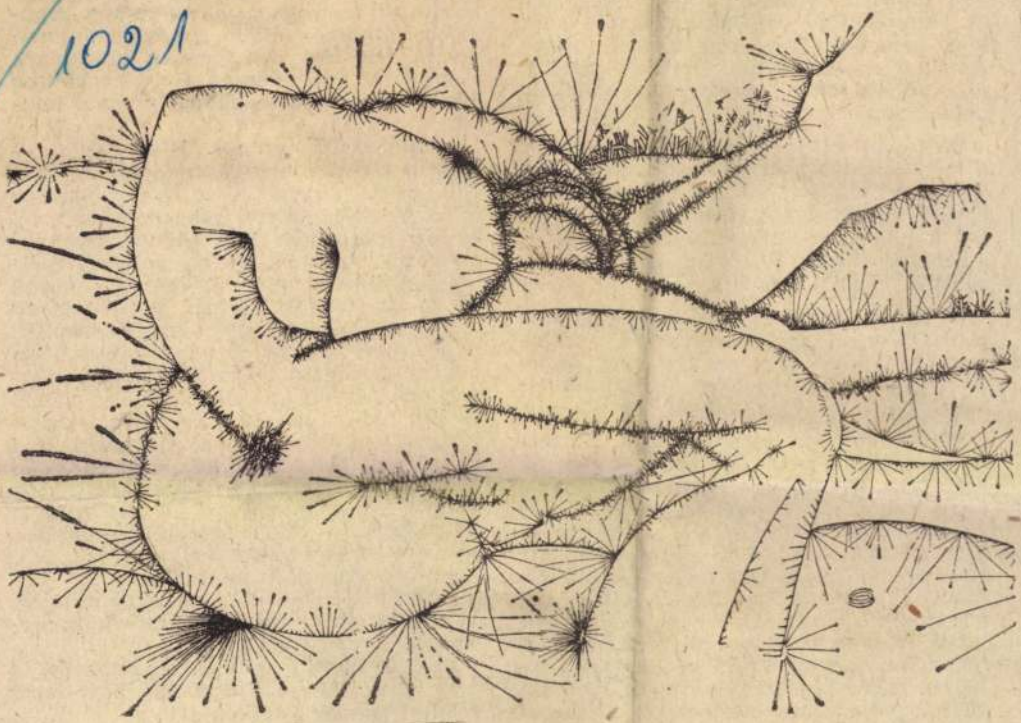

Gosztola Gábor: Illusztráció

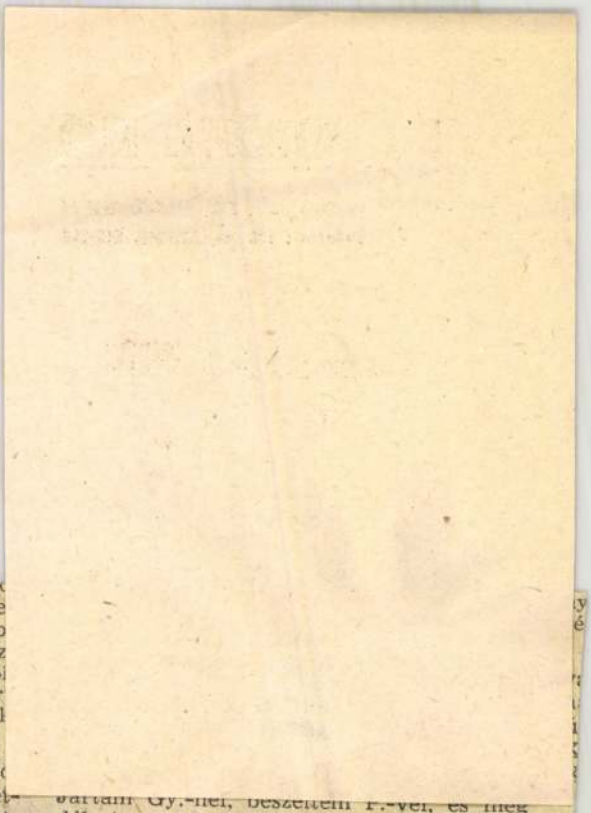

zás; nézeteimet finoman, de erélyese
helyreigazítja; ha nem jut szóhoz, legaláb
az arcjátékával félreérthetelenül jelz
hogy nem ért egyet azzal, amit mondo
Amellett mindent tud, mindenhez ér
nincs olyan téma, amelyre ismeretei
ne terjednének.

Csodálom ezt a matematikai logikát
filmesztétikai szakkérdésekig terjedő, rettenthetetlen beavatottságot, ezt a törhetetlen és megtorpanást nem ismerő készséget a vitára, vetélkedésre, vizsgáztatásra, sarokbaszorításra. S ebben nem vagyok egyedül: más is csodálja.

— Bámulom a biztonságodat — mondja neki Gy. azzal a fölakadt szemű, szabadkozó habozással, melyen, mint egy láthatatlanul kifeszített kötélen, annyian elhasaltak már.

Sürögi azonban nem hasal el. El sem tudja képzelni, hogy Gy. bámulata igazán csúfolódás. Az alvajárók gyanútlanságával átlép a kötélen, és egy csecsemő ártalan nagyképűségével folytatja Gy. kitanítását. Gy-t végül is lefegyverzi ez a masszív értetlenség. Megadja magát, s a jámbor érdeklődés sánca mögül figyeli Sürögi szívós előrenyomulásának további hadmozdulatait. Közben, mintha csak firkálna, saját használatára szerkesztett gyorsírásával lejegyzi, természetesen megírás céljából, Sürögi legjellemzőbb kifejezéseit. Az azonban annyira el van telve önmagával, hogy nem vesz észre semmit.

[illegible] Gy.-nél, beszélem P.-vel, és meg dél sincs. Alapjában véve remek koponya mind a kettő. Sajnos, rohannom kell, fél egykor randevúm van K.-val, izgalmas egyetemi pletykák, de ha érdekel, azért röviden elmesélem. — Bevonszol a közeli presszóba, rendel, közben aggályosan az óráját nézi. — Jó félórám van — mondja. Aztán szerényen: — Képzeld: imponáltam nekik. Igen, ez a helyes kifejezés. A legnagyobb fejeknek is imponál, ha valaki többet tud náluk. Úgy értem, tájékozottabb; olyan kérdésekhez is hozzá tud szólni, amikben ők teljesen járatlanok. Én például... — Megrökönyödve észleli, hogy tekintetem a Duna-parti gesztenyefákon kalandozik. — Nem érdekel? — kérdezi sértődötten és agresszívan.

— Dehogynem! Te például...

— Én például — folytatja megbocsátóan, kicsit sebesebben, mert már csak húsz perce van —, ami engem illet...

Ami őt illeti, ő mindenben otthonos, őt nem lehet áteiteni. ő nem tűri, hogy fehér foltok legyenek a térképén.

— Neked például mi a véleményed X.-ről?

ÉLET ÉS IRODALOM

Gosztola Gábor

1973 JUL 14

1021

Gosztola Gábor: Illusztráció

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-758, 340-726

T ÉS
DALOM
POLITIKAI HETILAP

ÁM 1973. JÚLIUS 14.

MEGKÉRDEZTÜK
Császár Istvánt
(4. old.)

Koroknai Zsuzsa:
A KÖLTŐ KÉPE
(5. old.)

IAN
GÉBEN
(7. old.)

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1977 DEC 23

Gosztola Gábor

1021

Gosztola Gábor rajza

NAGY LÁSZLÓ:

Artista, havazó tartományban

emlék

Fohásza mire kiszakad, már szétfröccsen törzsén a lánc — a gúzs, amit naponta rákapcsol az orcátlan kenyér. Miért olyan rózsaszagúak s végtelendörgők a csodák a képzeletben? Íme, kiüti a veriték a csodatevőt, mellkasa édenkertje a sónak. S ki látta, hogy erei fölkéklenek, mint a villámfa, mikor az Isten háta mögött fölrobbantja a lehetetlent?

Nem cirkuszban, de iskolában, hol kőszén- és tej- és kislányszag ivódott már a falba, hol valódi világot oktat a zsebóra-fejű tanító, — itt műveli ő a csodát. A dobogón, hol szamárfüle nőtt már a megváltóknak s korteseiknek, most halványan az artista hallgat. Óceánok a falon, kontinensekkel fűzve láncra, ábécé meg az ember anatómiája, ezek a díszletei. De az ábrákon is örök lánctépő útját látja, gémeskúttól a tengerszemig, pólusokon és csillagkörökben. Bicikliznek bikább fiúk a körvidéken. Állától a halántékáig apró vörösréz-gyűrűk lerakva, ilyen a szakálla. Két szeme mély, elgyengül, aki beletekint, fárasztó csillag. Szemközt, a padokból dagad a sokaság, s fehér tömeg örjöng az ablak alatt: a kívülre zárt havazás. Fohászkodik újra, akarata műhelye kitárul, jajgat a nyers-vas, kezeszárára lankad patkóalakban. És pironkodik a kovács, aki a kohó pokol-szivéhez folyamodik örökösen. Egy igen avas pátriárka rákehöl a fiatalokra: Tanuljatok! De biztatni ezeket fölösleges. Már holnap vassal verik lilára a muszklimalacot karjaikon, már holnap láncnak feszülnek, láncnak

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 188-068, 337-748, 340-726
1979 JAN 15

ÉLET ÉS IRODALOM

Gosztola Gábor
1021

Gosztola Gábor: Karnevál

8

— A szeretet? A felső gond? Bólint és bizonyít.

— Sohasem engedtek el egyedül sehova. Anyu azt mondta, olyan helyre nem érdemes elmenni táncolni, ahova ő nem kísérhet el. Egy időben elhittem, hogy minden úgy van jól, ahogy ők, a szüleim akarják.

A mindig csendes, szófogadó mintagyerek kitünően végezte az általános iskolát, jelesen a középiskolát és egy évig egyetemre is járt. Csak egy évig. Nem bírta tovább. Most asszisztensnő. Nem keres sokat, de legalább fehér köpenyben dolgozik. Mégiscsak más. Idős doktornő mellé szól a beosztása, barátai nincsenek, társasága nincs.

— Nem gondol férjhezmenésre?

— Ez lenne az egyetlen kiút — mondja és zavartan lesüti a szemét —, de erre már nincs sok reménynyem. Nem félek kimondani a valóságot, bármilyen kellemetlen. Én már vénlánynak számítok.

— Így is érzi?

— Nem mindegy, mit érzek?

Nézem az arcát. Valóban vénlány. Homloka sima, de a vonásai keserűek.

— Volt egy kérőm, elszúrtam. A [illegible] jogász, hogy

Eleven, görcsösen jókedvű, fekete. Mindig mindenütt az élen. Maholnap kiöregszik a KISZ-korosztályból, iszonyúan fél ettől a lassan érő bizonyosságtól, hiszen minden kapcsolata, társasága, szerelme itt szövődött. A táborok, a gyűlések, a nagy rendezvények, száz meg ezer emberarc. Nem a politikai élet vonzza elsősorban, mégis szinte elvész a gondok erdejében. Kultúrműsorokat szervez, agitál, gyűlésekre jár, italt nyakal a táborban, szával, beszédeket mond, és úgy érzi, nincs egyedül. Évei számából makacsul letagad valamennyit, mikor, hogy sikerül, mert ha bevallja, hogy már a huszonhetet is betöltötte, az a vég.

Egyedül lakik. Boldog volt, amikor megvette az egyszobás, komfortos OTP-lakást... Önállósítottam magam, mondta, és nevetett. A lakás „légyfogó" is; valami plusz a kedvessége, a háziassága mellett, arra tán jobban ráharapnak, meg különben is, egy magányos, húszon felüli nő lakás és minden nélkül, ugyan mit ér?

— Csak esték ne lennének. Bekapcsolom a tévét, fölkucorodok a fotelbe és reménykedően fülelek

műves lányát vette el. Hogy szűz volt-e a kis menyasszony? Nem tudom.

Hírnevét és minden férjhezmenési lehetőségét a harmadik szerelme tette tönkre egyszer s mindenkorra. Nős embert szeretett, s ezt az egészet nem sikerült olyan tökban tennie, ahogy illett volna. Minden kiderült. Ragadós, fekete pletykák hálójába került, a férfi persze még idejében lelépett, megmentve házasságát és egzisztenciáját, ő pedig viselte a következményeket, mivelhogy nem volt menteniválója.

— Mit tegyek? — kérdi vádló tekintettel. — Nem tudok létezni társaság, barátok, emberi kapcsolatok nélkül, ezért minden őrültségben benne vagyok. Lerázom magamról a gúnyos tekinteteket, befogom a fülem, hogy ne halljam, mit mondanak rólam. Aki tegnap rám beszélt, annak holnap odaadom a lakáskulcsom, s ezzel ideiglenesen megveszem a hallgatását. Mindent megteszek azért, hogy ne maradjak egyedül.

Újra tölt magának a konyakból, gyorsan lenyeli. Jövőre megpróbál felvételizni a jogi karra. Pécsre.

— Elhivatást érez a jogi pá[illegible]

[illegible] meg huszonegy [illegible] előtt férjhez megy. Utána minden könnyebb lesz.

●

A fiatalasszony, akinek a három történetet elmeséltem, nevetve mondta:

— A harmadik eset tűnik a legtisztességtelenebbnek, de nem háborodom fel rajta. A menyasszony-jelöltnek a maga módján bizonyára igaza van. Nehéz egy kisvárosban a lányok sorsa. Beszélhetünk emancipációról, tartalmas, gazdag női sorsokról, nagy lehetőségekről... az az igazság, hogy egy nő — hacsak nem rendkívüli alkotó elme, aki egész életét hivatásának és céljainak szenteli — bizony nem élhet megértő társ és gyermek nélkül.

Kár, hogy az előítéletek, a régi kerékvágásban megragadó társadalmi szemlélet gyakran ilyen kapkodó, szégyenteljes és szánalmas helyzeteket teremt.

A fiatal diplomás nő is a kisváros szülötte. Itt végezte el az általános és a középiskolát, s csak öt évig élt Budapesten, amíg az egyetemre járt. Mikor visszatért, férj-

tinédzser korból, s akiknek nem sikerül a házasság belépőjegyével mindjárt az új, a társas életforma útjára lépni, könnyen elvesztik önmagukat azon a furcsa senkiföldjén, amely a tinédzsertársaságok magnós világa és a házasélet egészen másféle életstílusa között húzódik.

Ezért sokszor a sietség, a kapkodás, a meggondolatlan házasság. Meggondolatlan? Az elvált asszony csak csalódott. S mert feltehetően tapasztalt, bölcs, viszonylag könnyen megy férjhez — másodszor. A vénlány, aki senkinek se kellett, várhat a szerencséjére. Van ideje, elég fiatal!

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM
Gosztola Gábor
1973 SEP 22
1021

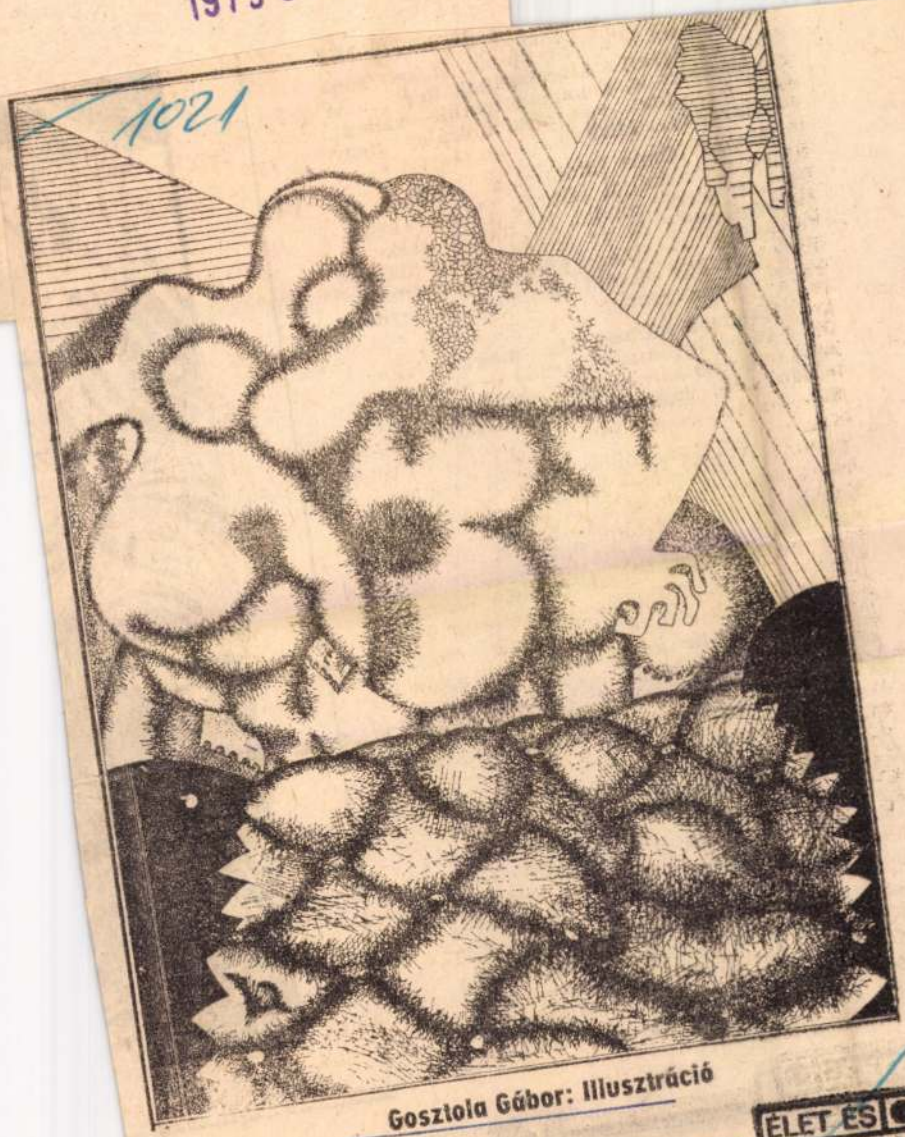

Gosztola Gábor: Illusztráció

ÉLET ÉS IRODALOM

Nem, nem is árt az uf
dolni az ügyet, saját ma
közérzetéért is, s ha me
csak ő... íme, van más
megjavítsa... Mit?

Néhány lámpa futott e
ablak piszokfoltjai közöt
Egyszer eleget aludni. De
pörkölt zsírja és az izzad
fel előtte — nehogy elrc
még csak egy tepertő hiányzik az ajká-
ra... Gyomorrontás?

Piszkálta a körmét. Ma megint bátor volt, bátor, kritikus és lázadó — s ma elő-ször nem ízlett. A csodálat sem ízlett. Vagy aludni kell, vagy át kell gondolni a dol-got.

— Zöldre vana, zöldre vana, ráicsos ka-puuuu feeestveee! — indult az iszonyatos részeg bőgés a kocsi túlsó végéből. Kiha-jolt a magas, zöld támlák mögül, de csak egy barna cipőt látott. A másik sorban egy férfi olvasott, az is hátrafelé fülelt. Vissza-húzódott az ablak mellé, újra vette az új-ságot. A sorok elfutottak a szeme előtt. Teljesen lekötötte az üvöltés. Most aztán sem olvasás, sem alvás, még át sem gon-dolhatja a pörköltügyet. Zúgott a vááárni, vááááárni, namégegyszer vááárni. Az asz-tallapocskára hajtotta a fejét. Koncentrált, hogy eléggé zavarja a bőgés. Zavarta. Kato-nák lehetnek, szabadságra mennek — szer-dán? — szabadságról jönnek? Hülye álla-tok, részeg, tapintatlan hülye barmok. Ek-kor már az akáááácos úúúútnál tartottak. Összeszorította a szemét, úgy, hogy utána magától nyílt ki. Nem hagyják aludni. Még aludni, még pihenni se hagyják. Kitűnően lefoglalta a két üvöltő. Könyökhajlatában lassan lecsukódott a szeme, hihetőbbé vált, hogy aludni szeretne. De nem hagyják. Kizörgött a tolóajtó:

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

1975 AUG 9

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

Gosztola Gábor

[illegible] megérkezett, most már amúgy is szívesen felállt volna, de a Kossuth-díjas költő éppen akkor tartott

1021

Gosztola Gábor rajza

SALTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRKÉTŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

lc
pe
c
eg
vé
ić
né
k
gi

k
Ő
ria

: miatt nem bontakozhatnak
y annyira különböznek való-
ember-voltunktól, hogy te-
ységüket fölényes zavartság-
ézzük. S különösen a máso-
észben, amikor egy reakciókra
kített, történelmi skiccfilm
le előttünk.

int András a 141 perc...
ngő nagypolgára után most
megfontolás nélküli gonoszte-
játszik. A kitűnő színész,
ven esztendő maszkjait cse-
mindent elkövet, hogy
szülte élőlénynek nézzük.
z atyáról meg egyenesen Kun
jutna eszünkbe. Ha *Kálmán*
gy nem játszaná olyan em-
ien.

gács Ottó képei mindvégig
nőségűek.

bútorcsalád, amely
ből a legkülönfé
szerelhetők össze
igényei és ízlése, l
és formája szerin
bárki meggyőződh
dóan sorban állna
jos utcai iparművé

Próbálkozik a ma
tás is.

Nem is olyan rég
még a stílbútor vo
idegződésektől mái
teljesen megszaba

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1975 JUN 14
ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest
Gosztola Gábor
1021

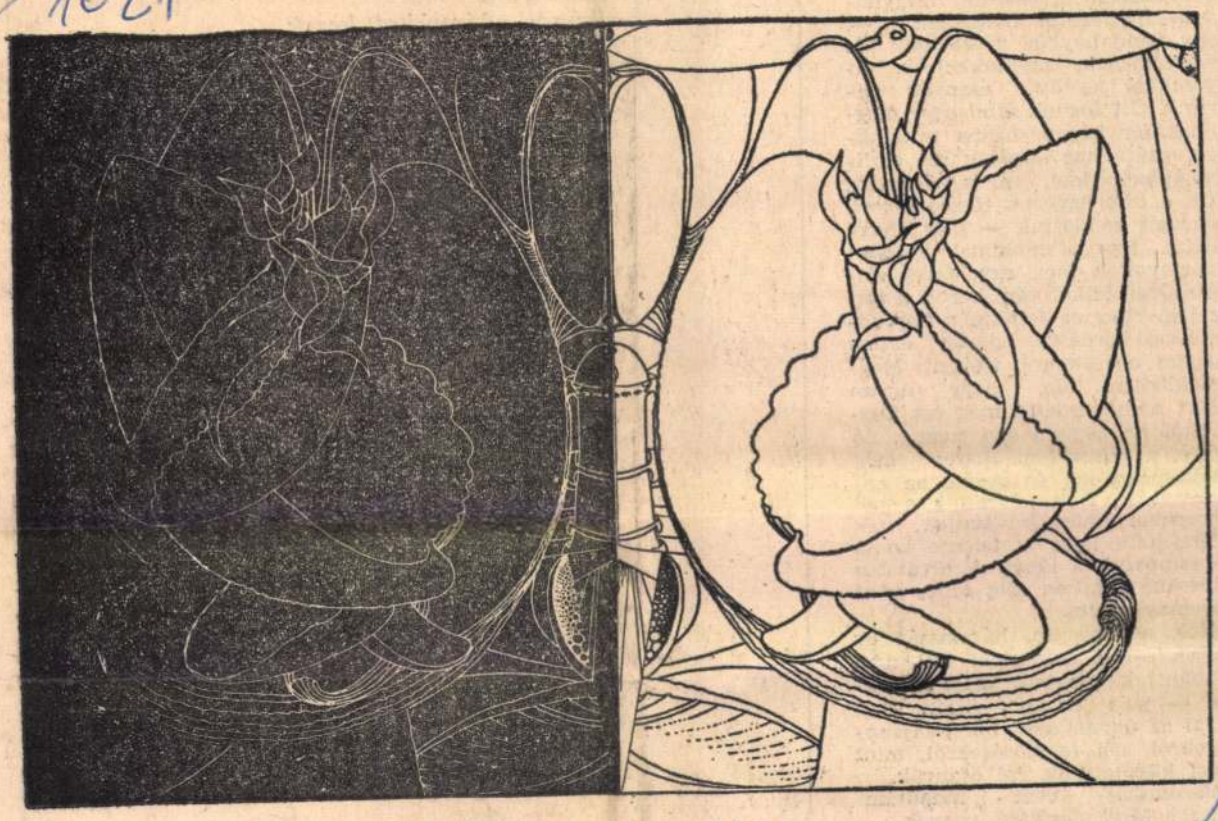

Gosztola Gábor: Kagylótükör

De főképp az bátorítson minket — miközben igyekszünk tárgyilagosan mérlegelni magunkat —, hogy mindannyian, gyerekesek és gyerektelenek, anyáinkkal és lányainkkal együtt, ősanyák vagyunk. Ott fogunk állni egy megfakult fényképen, furcsa ruháinkban, mint nagyanyáink az említett velocipéddel, mi is ősanyák, akik a nők ügyének csecsemőkorú eszméjét gondoztuk — már ahogy bírtuk. Egy alkalommal közösen interjuvoltak meg egy neves színésznővel. Mikor rám került a sor, az ifjú riporter feltette a hervadhatatlan kérdést: hogyan érzem magam nő létemre, íróként. Megérdeklődtem tőle, hogy ugyan miért nem kérdezte meg ezt társnőmtől is: hogyan érzi magát, nő létére, a színpadon. Hiszen még Shakespeare-nél és persze az antikoknál is, fiúk játszották a női szerepeket (mint jól tudjuk, csak elfelejtjük), hogy is tehette volna nő színpadra a lábát. A hivatásos színésznő fogalma alig több, mint háromszáz éves.

Nos, azt hiszem, háromszáz év múlva — ha időközben föl nem robbantjuk magunk alatt a földet — más listát készíthetünk majd az úgynevezett női tulajdonságokról, női lehetőségekről, mint most készítettünk, mi ősanyák.

Háromszáz évet mondtam. Miért? Mert derűlátó vagyok.

Koldus, ak
elkészíti a
szintézisét
Örök irán

Felvételi
jövője, a t
koronaves
mire megi

nincs idő. Hiába
gondoltad ki jóelőre, ha
jön a veszély, majd félreugrasz,
a maradék

pillanatot lefoglalja
az ámulat: „csak ennyi? ez . . .?"
Utólag semmit sem tehetsz.
Ki megismétli, rajtaveszt.

Ne légy a történet bolondja.
Enceládó: a paranoia.
A jókor felismert szorongás:
a másik fal is csupa omlás,

szépség, jóság: dirib-darab.
Sötétben
csak az erő sugárzik.
Fokozd magad.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776
1974 JUL 6

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

Gosztola Gábor

1021

ÖNYVEK

Gosztola Gábor: Vázlat

É N Y Ü N K

t hagyjuk nyitva.
akár azt jelenti
fakerék, akár
szék, vagy azt,
en dolgozik —
n nyelvészért ki-

az ilyen, vagy
en egybeesések,
vagy igen kacs-
érdekes, de min-
élküli szóvándor-
" tálalásával az
mantikus amatőr
melynek végén a
a navajó—ma-
breton vagy a
rokonság egyfor-
thetővé lesz.

e pedig nem az
takács szó vagy
nhara előforduló
gét magyarázzák.
felfedjék nyel-
, rokonságának
it. És — melles-
a dolog sok szót
jelezzék, hogy
glepő" felbukka-
népek, nyelvek
semmi jelentő-

PATIKUS, KISDEDDEL

A Váci utcát a Martinelli térrel összekötő utcácskában a járókelő eltűnődhet: vajon miért Kristóf tér ez s miért nem Kristóf köz vagy Kristóf utca? A minap mutatós reliefet helyeztek el az egyik házon. Végre, véltük, itt a magyarázat! De nem. A dombormű, melyen egy szakállas férfiú látható, vállán egy kisdeddel, csupán a tér elnevezésére ad választ. Szó szerint a következőt:

KRISTÓF-TÉR
1791-BEN A MAI
VÁCI UTCA 6. SZ.
ALATT NYÍLT MEG
A NAGY KRISTÓF-
HOZ CÍMZETT
PATIKA AMELY-
RŐL A TÉR
MAI NEVÉT
KAPTA

Már amúgy is szívesen tették volna, de a Kossuth-díjas költő éppen akkor tartott

Gosztola Gábor

Gosztola Gábor rajza

asztalok felé, és újra megdöbben mennyi magyar író ván a világon. gondolt, hogy az ő jelentkezésével érhetett volna a kontraszelekció. De ha csak egyre fokozódna. Tolmár elé tette a hófehér cigarettáit és dolkozva a távolba révedt. Most dö kívül marad a dolgon.

— Gálos, nézd meg, nincs-e valami irat a zsebemben — húzta szét szárnyait Fazekas. Gálos először nem zett oda, aztán mégis. Fazekas röhig A belső zsebből csak egy fekete és tárca széle látszott ki. Bőrtárcáé.

„Reménytelen — csüggedt el Gálo Ezek nem fognak engem megvált Akkor Üveges óvatosan az asztalra c tatott néhány papíriapot. Ez váratlan Kéziratgyanús volt a dolog. Gálos k vette, megnézte. Az volt, csakugyan, irat. Megfagyott a levegő.

Tolmár zavartan köhintett, minth szégyellné magát, Balsa meglepetten k fel a fejét, Csertesz elnézően mosoly

Fazekas mondta ki az ítéletet: — kezdő!

A szorgalmas írók klubja ezzel fe oszlott. Szó sem esett róla többé.

Üveges akkor és ott fülig vörösö felkapta az írást az asztalról, és elvá tott. De hogy mégse vesszen kárb fáradsága, később megpróbálta els valamelyik szerkesztőségnek azt a pár dalas írást.

Ez lenne az.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. aug. 9.
XIX. évf. 32. sz. 14. lap.

n elég. Ennyi rangos alkatrész- még selejt is születhetik.

. A *Kopjások* népszerű regény t, tisztes profimunka, első fecs- e, balliszt ikus léggömbje, vagy úgy tetszik — műfajhűbben — balövése a szocialista krimi- .

A regény mondanivalója épü- s, cselekménye 1919-től 1956-ig zódik, egy Horthy-korszakbeli fiabanda rémtetteiről szól, po- kai és szerelmi bonyodalmai me- és érzékizgatóak, plusz- nusz jellemű hősei a reakció lőletére, s a haladó mozgalmak tolására serkentenek.

Lélekbúvárok állítják, hogy rimi hasznos, szórakoztató, fel- levezet, koncot vet agresszív tőneinknek.

. Még mindig előnyösebb, ha magyar nép kártevőit tudjuk rakozva megutálni, mint ha tveszélyben levő iparmágnások metresszeik javára szurkolunk. 0. Itt a nyár, kell a könnyű zt, Jancsó nem lehet fürdő- rágra vetkezett favorit a Ba- on-parton.

Ezek az érvek mind helytállóak, relmi cselvetései is. A filmben pedig egy többé-kevésbé ismerős hős véres tetteiről és érzéki manipulációiról van szó. Hát tisztes mozinézői voltunk dacára sem lehetünk közömbösek...

Megismétlem tehát: igazi krimiről nem beszélhetünk. Emberek akarnak érvényesülni a vásznon. Ők azonban a bűnügyi kémhistóriában betöltött, korlátolt szerepük miatt nem bontakozhatnak ki. Így annyira különböznek valóságos ember-voltunktól, hogy tevékenységüket fölényes zavartsággal nézzük. S különösen a második részben, amikor egy reakciókra leszűkített, történelmi skiccfilm pereg le előttünk.

Bálint András a *141 perc...*: töprengő nagypolgára után most egy megfontolás nélküli gonosztevőt játszik. A kitűnő színész, negyven esztendő maszkjait cserélve, mindent elkövet, hogy anya-szülte élőlénynek nézzük. Titusz atyáról meg egyenesen Kun páter jutna eszünkbe. Ha *Kálmán György* nem játszaná olyan emberhűen.

Forgács Ottó képei mindvégig jó minőségűek.

Több szekrénys NDK-ból. Esztétik naszunk nem lehe *nika, Gerda, Kris* lő 5034-es bútorcs is kerül sokba. De ülőgarnitúrák, e sz képviselik az NDK vezésének élvonalá házból nagyon hi bútorcsalád, amely ből a legkülönfé szerelhetők össze igényei és ízlése, l és formája szeri bárki meggyőződh dóan sorban állna jos utcai iparművé

Próbálkozik a m tás is.

Nem is olyan ré még a stílbútor v idegződésektől má teljesen megszab

Gosztola Gábor

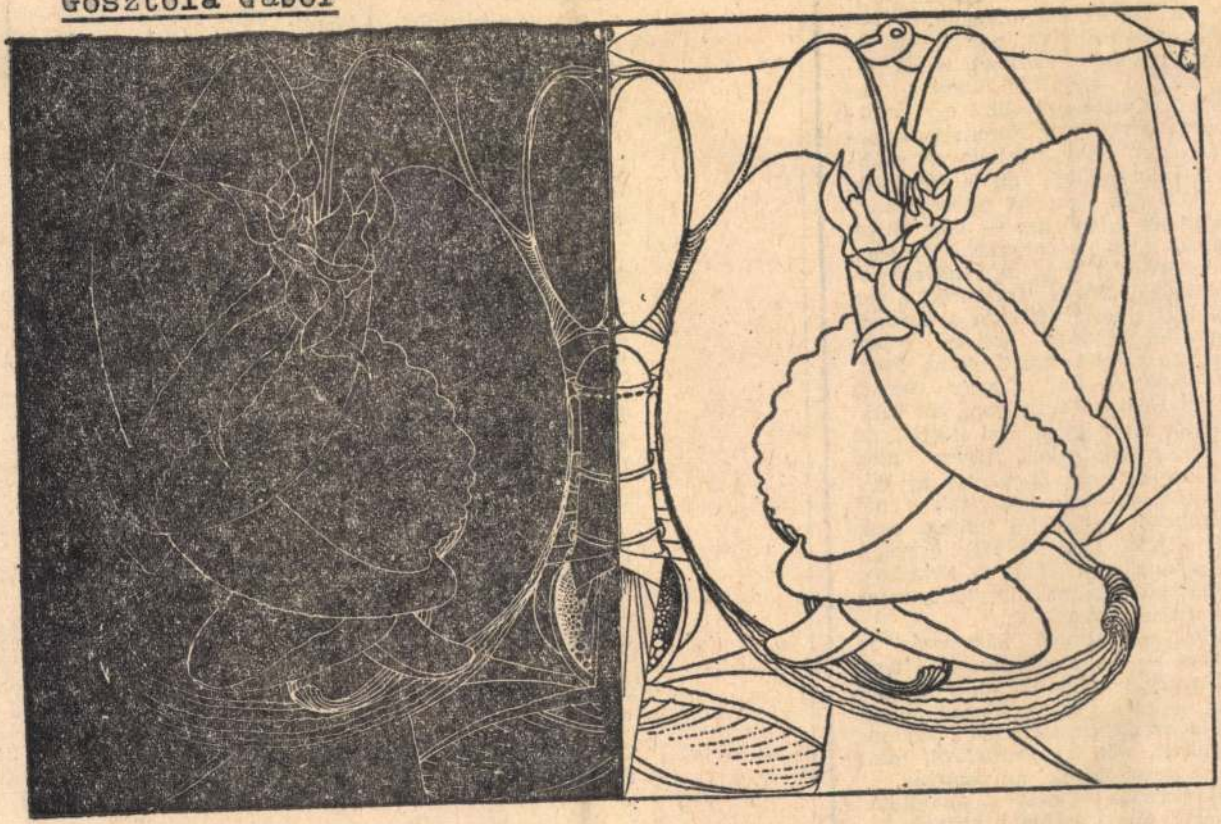

Élet és Irodalom, Bp. 1975. junius 14. XIX. évf. 24. sz. 6. lap.

Gosztola Gábor: Kagylótükör

gyerekjáték — a történelem
anúsága szerint.
De főképp az bátorítson minket
– miközben igyekszünk tárgyila-
osan mérlegelni magunkat —,
ogy mindannyian, gyerekesek és
yerektelenek, anyáinkkal és lá-
yainkkal együtt, ősanyák va-
yunk. Ott fogunk állni egy meg-
akult fényképen, furcsa ruháink-
an, mint nagyanyáink az emlí-
ett velocipéddel, mi is ősanyák,
kik a nők ügyének csecsemőkorú
szméjét gondoztuk — már ahogy
írtuk. Egy alkalommal közösen
nterjuvoltak meg egy neves szí-
észnővel. Mikor rám került a sor,
z ifjú riporter feltette a hervad-
atatlan kérdést: hogyan érzem
agam nő létemre, íróként. Meg-
rdeklődtem tőle, hogy ugyan
iért nem kérdezte meg ezt társ-
ómtől is: hogyan érzi magát, nő
tére, a színpadon. Hiszen még
hakespeare-nél és persze az an-
koknál is, fiúk játszották a női
erepeket (mint jól tudjuk, csak
elejtjük), hogy is tehette volna
színpadra a lábát. A hivatásos
ínésznő fogalma alig több, mint
romszáz éves.
Nos, azt hiszem, háromszáz év
úlva — ha időközben föl nem
bbantjuk magunk alatt a föl-
t — más listát készíthetünk
ajd az úgynevezett női tulajdon-
gokról, női lehetőségekről, mint
ost készítettünk, mi ősanyák.
Háromszáz évet mondtam.
iért? Mert derűlátó vagyok.

Beszélgetők párhuzamos mondatai.

Koldus, aki
elkészíti a kinyújtott kezek
szintézisét.
Örök irány a levelek végén: „Feléd".

Felvételi vizsgák szorongató
jövője, a tehetség
koronavesztő labirintusa,
mire megismernéd,

nincs idő. Hiába
gondoltad ki jóelőre, ha
jön a veszély, majd félreugrasz,
a maradék

pillanatot lefoglalja
az ámulat: „csak ennyi? ez . . .?"
Utólag semmit sem tehetsz.
Ki megismétli, rajtaveszt.

Ne légy a történet bolondja.
Enceládó: a paranoia.
A jókor felismert szorongás:
a másik fal is csupa omlás,

szépség, jóság: dirib-darab.
Sötétben
csak az erő sugárzik.
Fokozd magad.

Gosztola Gábor, festő

1021

1980. VII. 16. 20.33. Petőfi S.J.

Vála/s/sz !

- Az I. kerületi Művelődési Ház segitségével Schrancz Lajos azaz a riportban Lui és Juhász Gyula megrendezték a Halászbástyán Gosztola Gábor egynapos kiállitását, amely be kell vallanom számomra kudarccal végződött. Én csak két és fél óráig voltam a helyszinen, de fiataloktól csak, lehet, hogy az én hibám, de engem nem érdekel a képzőmüvészet, no meg, csak Munkácsy Mihály jut eszembe. Véleményeket kaptam. Egész egyszerüen nem értem, hogy bár békés napsütötte csendes vasárnap délután volt, a megkérdezettek is rájöttek, mégis iparkodtak sietve minél messzebbre, csak ne kelljen megfogalmazni véleményüket a nonfiguratív, tehát nem alakrajzos képekről, és ugy gondolom nem a mikforonláz miatt. Ezért figyeltem fel egy idős férfire, aki odalépett a nem túl jókedvü Gosztola Gáborhoz és melegen gratulált neki.

- Itt lakom a Várban, abban a házban, ahol a Ferenczy István lakott, ahol a ... agipszeit és van egy egész gyüjteményem különben Nálam láthat Bókától kezdve, a Xantusig, az ... a ..arcképét, a Vásárhelyieket, a Fehér Csabát, Hézsőt, Lenkei Zolit láthat nálam, a .... érméket, ... Tamás érméket, ... érméket, a Rózsa Peti érméket, szóval Konyorcsikot, Kallót, Szücs, ... nálam a Kovács Margit halála előttnekem , megajándékozott engem .... esővel, az is nálam van, komoly, nagyon komoly gyüjteményem van. / Nem érteni harangozás miatt. /

- Engedje meg, beleavatkozva, itt hallva ezt a gyüjteményt, ezek szerint hozzáértő ;

-Hát hozzáértő én annyiban vagyok, hogy én operaénekes voltam valamikor , csak lebetegedtem a szivemmel Kinában, a hőségtől Kantonban és áttértem a tolmácsra, mivel 12 nyelven beszélek ugyhogy tolmácskodom, és 30 éve vagyok a Képzőmüvészek Szövetségének a házi tolmácsa, többek között.

- Arra figyeltem fel, hogy idejött Gosztola Gábornak gratulálni és azt mondta, hogy nagyon szépek a képei.

- Gyönyörüek, főleg a szinei és nekem nagyon tetszett, megmondom őszintén, szóval megragadott engem ez, ami itt kiállit képek.

- Emlitette, hogy milyen gyüjteménye van, sikerült elcsipnem néhány mondatot. Miután gratulált megkédezhetem, hogy például Gosztola képe, elképzelhető, hgy bekerülne az értéke szerint, vagy,

- Én boldogan vennék egy Gosztola képet az én gyüjteményem, megmondom őszintén.

- Miért ?

- Először is azért, mert látom azt a nagyszerü ecsetkezelést, amivel a müvész dolgozik, azonkivül látom a szineit, amelyekkel dolgozik, hát szóval olyan müvész, aki megmondom őszintén, ritka tehetség. Nagyon csodálkozom, hogy nem szövetségi és nem alaptag. Megmondom egészen őszintén.

- Azt hiszem Ön pontosan tudja, hogy milyen nehéz oda bejutni.

- Át igaz, nagyon nehéz bejutni, de gondolom, hogy nem lenne problémája őneki, miután a müvei, amelyek itt ki vannak állitva, jogossá teszik, hogy tagja legyen akár az alapnak, akár a szövetségnek.

- Nem tudom, talán ott kellene kezdeni, hogy megközelitése ezeknek a berkeknek, nem tudom mi, elnézést a kifejezésért, kicsit körülményes, néhányszor rábeszélésre, megközelités közben már elriasztottak és én azt hiszem, hogy az adminisztrativ része olyan bonyolult, mesterségesen olyan bonyolulttá tett, hogy inkább az, aki ezt üzletnek tekinti, inkább az, aki jobb hiján valami jövedelmi forrásnak és van rá energiája, az megbirkózik vele, de akinek arra van ideje, hogy fenntartsa saját életét, a saját tevékenységét, a saját munkahelyét és és egyáltalán valamiként tisztességesen szeretné még azt csinálni és ahhoz nem hiszem, hogy elég energia és és konokság van az olyan emberekben, hogy ezt végig lehessen csinálni. Szóval egyszerüen nevetséges apró bukdatókról van szó, egy adminisztrátoron, akin keresztül jut ez az egész, meg kéne érdeklődni, felvilágositást háromféle módon ad, egyik sem egyértelmü, én jelenleg is ott tartok, hogy egyszerübbnek tartom a legkülönbözőbb munkákat elvégezni, amiről tudom azt, hogy ott nem azt végzem, amiért én dolgoztam eddig és és az értéke teljesen más, de ez a kenyerem és akkor nem kell ezért alkudni és mosolyogni és hálásnak lenni és szivességet kérni.

- ... Attila vagyok.

- Én tavaly állitottam itt ki.

- Mit ad az egynapos kiállitás, lehetőségben ? TEhát tulajdonképpe mire jó egy napig kiállitani ?

- Hát ugyanarra, mint két hétig, vagy egy hónapig, mert az a helyzet, hogy egy kéthetes kiállitáson megfordul tegyük fel, 1500 ember, itt megfordul 3-4-5 ezer szóval annyival, szóval a forgalom miatt jobb itt ilyen szempontból kiállitani, szóval nem is érdemes hosszabb ideig, mert gyakorlatilag aki akarja, meg tudja nézni.

- Tulajdonképpen hogy kerül ide valaki ? Mindenképpen tagja kell,

hogy legyen valamilyen szakkörnek, képzőművészeti szakkörnek ?

- Nem , nem nem semmi köze az egészhez, hát a Lui szervezte ugye a dolgot, és akiket ő már ismer, 6-8 - 12 éve és ugy indult a dolog, hogy főleg olyan müvészek állitanak ki, akik egyébként nem nagyon tudnak, meg nem nagyon értenek hozzá, hogy hogyan kell kiállitást csinálni.

- És ennek eredménye, a szakma ezt mennyire figyeli ?

- Most, most ez nem mikrofontéma.

- Nem figyeli ?

- De figyeli, csak irigyek, mert szóval mert van aki, szóval féltékenyek.

- Ami a profi müvészeket illeti joggal lehetnek irigyek, féltékenyek erre a lehetőségre. Csakhogy ki ne tudna környezetében olyan helyet, terecskét, kdves szobrot emiteni, amelynek környezetét egy-egy napra ne vidámitanák, gazdagitanák a müvelődési házak képzőművész szakköreinek alkotásai. Csak keresni kellene olyan mecénást is, mint Marsall László , aki igy ir a rokonszenvesen szerény Gosztola müvészetéről. Kéren Önöket, e nyiltszini tárlat nézőit, legyenek olyan elfogulatlanok mint a klasszikus lovagi tornák királyai, ismerjék el maszattalan, tiszt a vonalakat látnak, mintha a szivárványfestés illetékese e vonalak vonását szakértőre bizta volna és nem csalódott. Gondolkodjanak egy húsvéti tojást festő asszony kézvonásának biztonságáról, a szakma tisztességéről. Nem akarok senkit Gosztola Gábor itt kiállitott képeinek megnyerni, se azoktól elriasztani. Létjogosultságuk elismerését kivánom, egy város és egy koronázó templom határolta térben, olyan szinekét és formákét, amelyek, ha lovagi tornák öltözékei, a király, Hunyadi Mátyás elismert biccentéssel fogadott volna.

/ zene. /

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

EGYETEMI LAPOK

1984 SEP 24

Gosztola Gábor, festő-
1021 grafikusművész

Gosztola Gábor grafikája

ZENÉJE

A BUDAPESTI ZENEI HETEKEN

'84

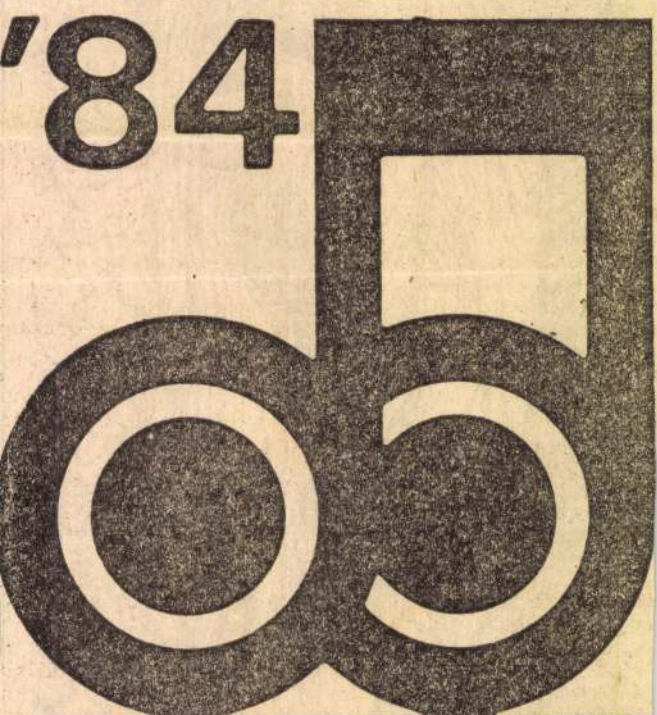

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Gosztola Gábor, fotó-
grafikusművész

EGYETEMI LAPOK

1984 SEP 24

1029

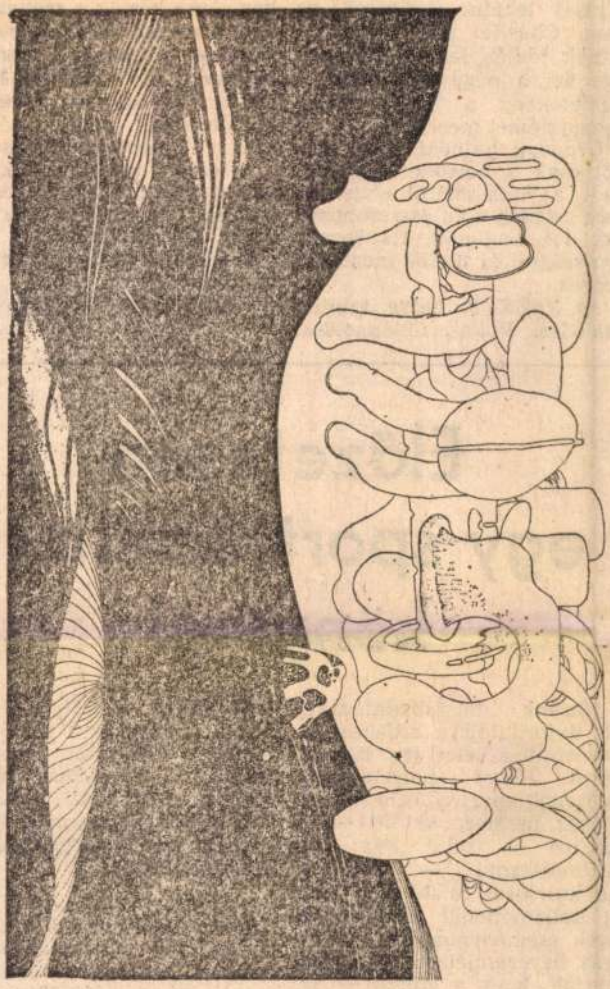

Gosztola Gábor grafikája

Queen magabiztos védőjét és Strachan hallatlan mu bírását lehetne kiemelni meg Charlie Nicholast, annak idején lassan már éve azt a négy gólt rúg németeknek a 7-1-es s nyugatnémet meccsen.

Uruguay bajnoki remé ből csak a hetedik hely radt, a Hollandiától elsz dett vereség után összeroppan tak, 1:4 Angliától, 1:3 Észak-Írországtól és füstbe mentek a tervek.

Az *NSZK* 8. helye szintén csalódás. Voltak fellángolásai

[illegible] újságon tesszük közzé.

Diadalmas idényt kíván mindenkinek:

a Központi Tájékoztatási Iroda

Előzetesen egy sporttörténeti könyvről

Hazánk felszabadulásának 40. évfordulójára érdekes dokumentumkötetet írt *Keresztényi József* sporttörténész. A Lapok sporttudósító hallgatóinak nesztora az 1941—1945 közötti — mint írja: egy „olimpiásznyi" — időszakról ad korrajzot és foglalja össze a kellemetlenül emlékezetes évek eseménynaplóját. A kézirat bevezetőjében azt olvashatjuk, hogy a szerző — aki tagja a Magyar Olimpiai Bizottságnak és a Nemzetközi Olimpiai Akadémia tiszteletbeli tagja — kötelességének tartja a jelen és a jövő sportéletének jobbításán fáradozni. Ezért is figyelemre méltók azok a gondolatai, javaslatai, amelyeket a kötet második részében ajánl meggondolásra, megvalósításra.

A kötet megjelenéséről idejekorán adunk majd hírt, hogy hallgatóink is olvashassák, hogy a háborús körülmények között kik és hogyan álltak ellen a fasiszták törekvéseinek a sportélet területén.

Gosztolya Imre

kisplasztikus

1921

Éimisk 1930. 83. l.

225 laphor.

Gosztolya Imre
festő

Önarckép, repr.

Nemesvári 282. l.

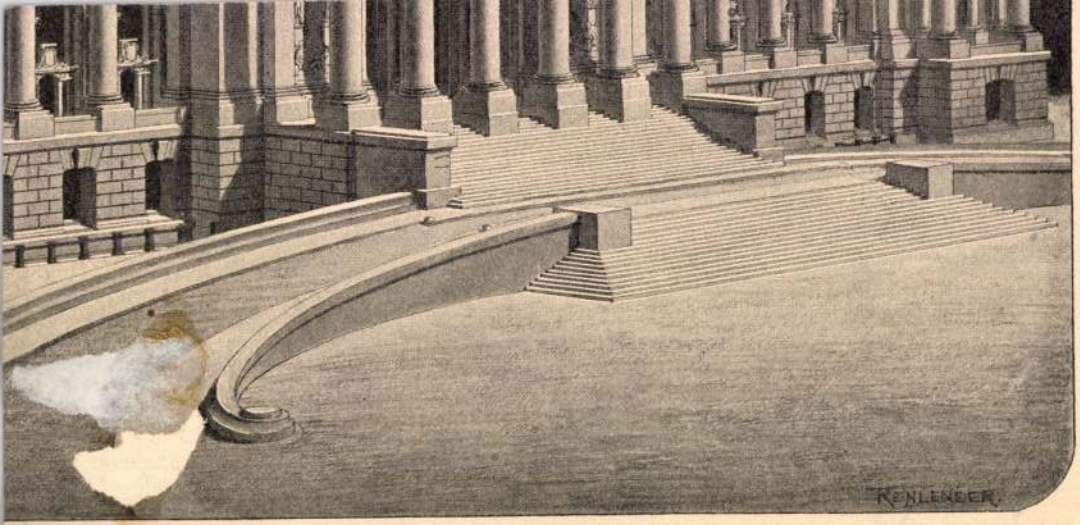

in Berlin.

Magyar Hird
SAJTÓFIGYE
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-30

HAJÓÉPÍTŐ

Hazaszökött Amerikából...

Interju a nemrég hazatért Gosztonyi Kemény Alice szobrászművésznővel

Szobrai, festményei, freskói beszélnek helyette, szerte a világon múzeumokban és parkokban, Rómában és Bukarestben, Bécsben és Budapesten gyönyörködtetik az embereket. A párizsi szülőotthont „Anya és gyermeke" című szobra díszíti, „Héró és Leander" című szobra Stockholmban, „A gondolkozó leány" a New York-i Brummel galériában, „Kisfiú korsóval és kutyával" a budapesti Margitszigeten látható. Valamennyi művészi sikere közül arra a legbüszkébb, hogy a római Szépművészeti Múzeumban egyik szobra Rodin és Canova alkotásai között áll.

— *Mindig sokat utazgattam. Előfordult, hogy másfél évig egyfolytában távol voltam Magyarországról, de mindig úgy jöttem el, hogy ott van az otthonom, s visszatérek. 1936-ban is rövidlejáratú kiruccanásnak szántuk férjemmel párizsi utazásunkat. Ott ért a meghívás az 1937-es New York-i világkiállításra. A kiállítás után amerikai körút következett, amely áthúzódott 1938 elejére. Nyugtalanító hírek érkeztek, az Anschluss, a hitleri fasizmus veszedelmes terjeszkedése, a háború vetette előre árnyékát. Amerikában maradtunk...*

„Gyötört a honvágy"

— *Dolgoztam, alkottam és közben kimondhatatlanul gyötört a honvágy. Bármennyire is jól ment sorom, mindig úgy éreztem, mintha vendégségben volnék. Megvolt az otthonom, de a falak, a bútor, semmi se nőtt a szívemhez. Sohasem éreztem, hogy ez igazán az enyém... Láttunk gyönyörű tájakat, de ha valami szépséges hely igazán megragadott, azt mondtam: Olyan, mint a Hűvösvölgy! Szegény férjem annyira vágyott haza, hogy amikor haldokolva kórházba szállították, az autóban folyton csak azt kérdezte: mikor érünk már a kikötőbe, mikor indulunk haza, haza?... Sajnos csak nélküle indulhattam el, pár hónappal halála után.*

Gosztonyi Kemény Alicet kellemetlen meglepetés érte, amikor húsz év után újra Európába érkezett. Angliában belebélyegezték az amerikai útlevélbe, hogy „Magyarország nem érvényes". (Hiába mondta, hogy ez útjának célja.) Így csak Bécsig juthatott el 1956 koratavaszán. Ott várta, hogy végre hazajuthasson, megölelhesse édesanyját, hugát, pesti barátait. Érvénytelen útlevélre azonban nem kaphatott magyar vízumot.

Ősz lett — 1956 ködös, olyannyira emlékezetes novembere — és egyszerre csak özönleni kezdtek a magyar disszidensek a határon át Ausztriába. Karácsony előtt elhatározta, hogy ő is átszökik a határon —, de fordítva: Ausztriából Magyarországra.

A szeretet „csodái"...

— *Én már szinte el sem hiszem, hogy nincsenek csodák. Oly sok jó emberrel találkoztam kalandos „szökésem" során, hogy az valóságos csoda, sőt a csodák sorozata. Hitzingi albérleti szobámban felkeresett egy bécsi házaspár, akikkel csak néhány hónapja ismerkedtem meg. Azért jöttek, hogy meghívjanak magukhoz karácsonyra, mert tudták, hogy egyedül vagyok. Autóval jöttek. Könyörögtem, hogy vigyenek el a határig, mert én ezt a karácsonyt már Pesten akarom ünnepelni. Elvittek. A sorompónál az osztrák vámőr azt mondta, saját felelősségemre átmehetek, ő nem bánja. Elindultam a sötét éjszakában, egy behavazott úton. Amikor térdig süppedtem a hóba, tudtam, hogy árokba téved tem. Nagy fáradsággal kikecmeregtem ilyenkor az útra, ahol csak bokáig ért a hó. Sohasem felejtem el annak a határőr katonának a kedvességét, akivel először találkoztam. Az örsön teával, enniva lóval kínáltak. A parancsnok fél éjszakán át telefonált, míg végre sikerült egy parasztszekeret szereznie. Jól betakargattak, hogy meg ne fagyjak. Reggelre Sopronban voltam.*

— *Egyetlen vonat ment akkor naponta Pestre. Az utolsó pillanatban értük el. Az állomásfőnöknek elmondtam, mi járatban vagyok és azt is, hogy nincs nálam pénz. Nem baj, mondta kedvesen, éppen most kapcsolnak hozzá a szerelvényhez egy szolgálati kocsit. Vasutasok utaznak benne karácsonyi vakációra, Győrbe. Nekem is lesz ott helyem. Ez az akadály is elhárult, de a segítőkész, jó emberek továbbkísértek utamon. A vonaton egy vasutas asszony száz forint kölcsönt ajánlott fel, amikor meghallotta, hogy pénz nélkül utazom Pestre. A Keleti pályaudvarra este nyolc után érkezett meg a vonat. A város kihalt, kijárási tilalom volt még akkor. Sehol, semmiféle jármű. Három falusi asszonnyal álltunk ott és vártuk a jószerencsét. Meg is érkezett egy személyautó formájában. Kiáltásunkra a sofőr megállt — és szívesen elvitt haza, a Szív utcába, a három asszonykát ugyancsak hazaszállította. Szívesen és ingyen. Csoda volt ez a mesébeillő hazatérés, olyan csoda, amilyen csak nálunk, Magyarországon történhet meg.*

Újból egymásra talált a művész és hazája

A szobrászművésznő az ellenforradalmi dúlás után érkezett Budapestre, de nem a romos épületeket látta, hanem gyermekként örült minden ismerős szépségnek.

A Mária Terézia Gimnáziumnak, ahol tanult, a Műcsarnoknak, a Szépművészeti Múzeumnak. A szobortárban megtalálta egyik régi kőszobrát, melyet most restaurálnak. Járta a város utcáit, és úgy érezte magát, mint aki nagy betegség után először megy ki a szabadba, először szív tiszta, éltető, friss levegőt.

— *Csodálatraméltó dolgoknak voltam tanúja. Olyan itt a világ, mintha óriások csizmájában haladna. Egy év alatt valósággal újjászületett a város. A Körút szürke-kormos házsorai vidám, világos színekben pompáznak. Így érvényesül az épületek nemes architektúrája. A kirakatok szépek, ízlésesek s a múlthoz képest is meglepő számomra, hogy a legkisebb mellékutcákban olyan üzleteket látni, amilyeneket azelőtt csak a Belvárosban láthattunk. Milyen hatalmas erőnek kell lenni ebben a népben, amely egy évtized alatt ennyit tudott alkotni, s most újból, rövid pár hónap alatt így talpra tudott állni! Ez is beletartozik a csodák sorozatába, sőt elmondhatom, hogy élményeim között ez volt a legcsodálatosabb.*

— *Hazatérésem után kértem magyar állampolgárságom megújítását. Nagy ünnep volt számomra, amikor kérésemet teljesítették. Tagja vagyok a Magyar Képzőművészek Szövetségének. Már műtermet is kaptam. Dolgozni, dolgozni, dolgozni akarok!*

★

Lapunk olvasóival együtt további szép feladatokat, sikereket kívánunk a művésznőnek — idehaza.

(szalkai)

tett volna neki udvarolni. Tehá ez az, ami a nő életében döntő, hogy a férje milyen figyelmes, gyengéd a házasságon belül is.

B. M.

Készül a 101-es vontató. (Képünkön a magasnyomású henger beemelése látható.)
(Tóth Ferenc felvétele)

ÖCSI BARÁTSÁGA

után én többször is mondtam Lalinak, hogy bízza rám a fegyvereket, én eljuttatom a rendőrségre. Tudtam, hogy veszélyes, de Laliért megtettem volna. De Lali félt. Félt, hogy a rendőrségre kerül és akkor baj lesz... Értsétek meg! Lali a barátom volt. A legjobb, az egyetlen barátom. Nem tudom, hogy ti hogy gondolkodtok erről. Én soha nem tudtam volna feljelenteni a barátomat. Tudjátok, mit jelentett nekem a barátom? Többet, mint Apám és Anyám együttvéve. Mondjátok meg! Ti mit csináltatok volna a helyemben? Feljelentettétek volna a legjobb barátotokat?

Az arcok, mint a tükör mutatják az érzéseket. Több arcon bizonytalanság tükröződik. Küszködnek a gondolatokkal. Nehéz kérdés: Én mit tettem volna? Ezen rágódnak a bizottság tagjai. A hosszú csend már nyomasztóvá kezd válni, de úgy látszik, senki sem akar válaszolni. Végül halkan, kissé akadozva szólal meg egyikük.

— A barátság én szerintem az egyik legszebb, legnemesebb dolog a világon. Az az ember, akinek nincs igazi barátja — olyan barátja, akiért az életét is kockára tenné — az olyan, mint a sündisznó. Az ilyen ember nem szeret senkit, csak saját magát... Nekem van igazi jó barátom, több is, de Feri volt a legjobb. Októberben és novemberben csak ritkán találkoztunk. November 6-án Ujpesten találkoztam vele. A lélekzetem majdhogynem elállt. Katonaruhában volt, géppisztoly volt a vállán, géppisztoly az oldalán, tele kézigránátokkal. Köszönni is elfelejtettem neki.

„Mit csinálsz te itt? Hová mész?", kérdeztem. Kissé idegenül, nem a szokott módon nézett rám és hetykén válaszolt:

„Megyünk megtámadni a ruszki tankokat!"

„Ferikém! Tudod te, kik a társaid? Tudod te, miért harcolsz? Hiszen ezek gyilkolnak, nemcsak az oroszokat, de magyar kommunistákat is!", mondtam neki szinte kiabálva.

„Jól teszik! Elég embert kinyírtak a kommunisták!", mondta ingerült hangon.

„Ha ezt mondod, akkor lőjj agyon engem is!, mert én kommunista vagyok és az is maradok!" Feri elsápadt. Ijedten hátralépett egyet, majd sarkon fordult és tovább állt társaival együtt. Lehet, hogy az sem fájt volna jobban, ha a szívemet kitépnék...

— És feljelentettem! Én az embert, a barátot szerettem benne. November 6-án farkassal és ellenséggel találkoztam Ujpesten... Neked is ezt kellett volna tenni, Öcsi, éppen azért, mert közénk, a munkások közé tartozol.

Öcsi hallgat. Mások is megszólalnak, az igazi barátságról beszélnek. A vita végén Öcsi már másképp látja a barátságot, de még bizonytalankodik.

A KISZ-bizottság úgy döntött, hogy Öcsit három hónap próbaidőre felveszik KISZ-tagnak, ez alatt az idő alatt tisztázza magában — segítségünkkel — többek között az igazi barátság fogalmát is. Öcsi még nem látja elég világosan, de már sejti, hogy a barátság két ember olyan szövetsége, amelyet az tesz erőssé és időt állóvá, hogy azonosan gondolkoznak, azonosan éreznek és cselekednek a legfontosabb kérdésekben. Ha a barátok ellentétes politikai nézeteket kezdenek vallani, ha eltérnek érzéseik és cselekedeteik — ez gyöngíti a barátságot és szét is törheti. Kommunistának, KISZ-tagnak — nem lehet ellenforradalmár barátja. A tűz és a víz nem tűri meg egymást egy edényben. A kommunista érzés és az ellenforradalmár barát nem kap helyet ugyanabban az emberi szívben.

Földesi József

Mikor ébr

A napokban az áruátvételi irodából Székely elvtárs bejelenti „műsorunk" egyik nagy számát: csavaráru érkezett! A raktár nagy kíváncsisággal nézi az új szállítmányt, vajon mit kapunk?

— Na tessék! — szólal meg az egyik raktári dolgozó — végre kaptunk egy kis facsavart, közelebbről sf. facsavart 40x40-es méretben szállítottak be két nagy kocsirakománnyal. Nem sok ez egyszerre egy kicsit? Hisz már 200—300 ezer csavar volt előzőleg a raktárban ebből a fajtából. Most újra kaptunk egy szállítmányt.

Kedves anyagbeszerző elvtársak!

Nem sok ez egy kicsit? Igaz ugyan, hogy minden hajóhoz kell 20 000—30 000 darab, de mégsem kell 100 000 számra. Miért kell mindezt tenni? Azért, mert leáll a csavárárugyár és átáll más munkára, vagy megszünik a gyár? — Nem hinném. Ezekre az anyagokra másutt is szükség lehet és a termeléskor az egész népgazdaság érdekeit kell figyelembe venni.

Nem sok időnk van ilyen apró dolgokkal törődni, mert egy újabb szállítmány érkezését jelzik. Eszetergapadok. Most látom, hogy mi milyen gazdagok vagyunk. Ugyanis már 1960-ig el vagyunk látva esztergapadokkal. Ugy látszik, hogy a Hajógyárnak igen sok a pénze, mert már előre befekteti a pénzét az elfekvő érték-

A raktárrendben azonban más érdekes dolgokra is fény derül. Már egy éve figyelem: *mi lesz a nikkel katóda sorsa?* Egész évben nem adtunk ki belőle egy darabot sem. Pedig ez sem valami olcsó dolog. 1 db ára 23 Ft. Ezen sem sokat gondolkoztak még az illetékesek?

Van nekünk még nyers nikkelünk is. Ez is nagyon ritkán kell. Majher elvtárs volt az, aki ezelőtt kb. 10 hónappal behozott belőle egy csomót és most — *ugyanazt eladja más vállalatnak. Minek vettük meg ezt a drága portékát, ha nem kell?*

Elfekvő, értékes anyagunk igen sok van. Van azonban, ami most jelenleg igen keresett áru, például 28x65 sodronyszeg? Mikor méltóztat a mélyen tisztelt anyagbeszerzés gondoskodni arról, hogy ez is legyen raktáron. Vagy inkább vigyenek 22x50-es vagy 34x80 szöget a kért anyag helyett? Elméletben ezt meg lehet oldani, de a gyakorlatban sehogysem jó.

Kedves illetékes elvtársak!

Nem volna jó néha-néha elmélyedni az ilyen dolgokban? Esetleg néha talán a raktár véleményét is meg kellene hallgatni. Nem kell mindig a bürokratizmus várában szunynyadozni. Mikor ébrednek fel az illetékesek?

Kakas Dezső
raktári dolgozó

610

HAZASZÖKÖTT Amerikából

21 ÉV UTÁN ÚJRA MAGYAR ÁLLAMPOLGÁR LETT GOSZTONYI ALICE, A KIRÁLYI UDVAROK SZOBRÁSZNŐJE

Ritka madár: a boldogság repült be csütörtökön a Szív utca 30. második emeleti kis lakásába. A belügyminisztérium helyet adott Gosztonyi Alice visszahonosítási kérelmének, ismét magyar állampolgár lett a 21 év előtt Amerikába szakadt, hírneves, világjáró művészasszony.

— Káprázatosan berendezett New York-i bér-atelieremben sohasem volt olyan boldog napom, mint ez a mai itt, kis egyablakos szobámban. Soha, egyetlen pillanatra sem felejtettem el Magyarországot. Sok országot bejártam, de mindenütt a budai hegyek szelíd szépségét kerestem, s arról a napról álmodtam, amikor viszontláthatom anyámat, rokonaimat, pesti barátaimat.

— Ha ilyen forrón, ellenállhatatlanul vonzotta a hazai táj s a szeretetnek ilyen erős szálai fűzték kedveseihez, miért hagyta el szülőföldjét s miért jött vissza csak 21 év után? És miért éppen akkor, mikor Magyarországon járvánnyá lett a kivándorlási láz?

— Miért mentem el? — válaszol elgondolkozva —, pontosan megmondhatom. Budapesti gyűjteményes kiállításom után szárnyra kapta nevemet a hír: a magyar paraszt szobra, mely itthon aranyérmet szerzett számomra, helyet kapott a nemzetközi kiállításokon. Uralkodókat, hercegeket mintáztam: a román királyt, a trónörököst, a királynét, a jugoszláv királyt, Olaszországban Umberto trónörököst, az aostai herceget, a repülők emlékművét. Velencei kiállításom után a Római Szépművészeti Múzeum megvette »Fürdőző lány« című aktomat. A Margitszigeten és a budapesti városház kertjében felállított szobraim Barcelonában kiállított változatait viszont a New York-i Bruner Gallery vette meg, melynek európai megbízottja csaknem minden szobromat megvásárolta, szokatlanul magas áron. Büszkén és vidáman készültem haza... És egyszercsak — éppen csomagoltam, mikor megérkezett a postám, közte a Pesti Hírlap legfrissebb száma.

Felhős lesz a pillantása.

— Az újság feltűnő helyen közölte Darányi Kálmán, akkori miniszterelnök beszédét, melyben az első fasiszta törvényt bejelentette. A magyar követségre rohantam, ahol nemcsak megerősítették az elképesztő hír hitelességét, hanem azzal a lehetőséggel is számoltak, hogy az első intézkedéseket még súlyosabbak követhetik. Azonnal hazasürgönyöztem, hogy addig nem megyek vissza Magyarországra, míg a fasiszta törvényt vissza nem vonják. Férjemet is rábeszéltem, hogy lépjen ki hivatalából, mint menagerem kísérjen el az Egyesült Államokba. Úgy gondoltam, New Yorkban maradok, hiszen a Bruner Gallery minden szobromat megveszi.

— De nem ismertem Amerikát, zöldfülű voltam — állapítja meg csípős öngúnnyal. — Bár a hajón és a kikötőben világhírességként ünnepeltek és New Yorkban hasábos cikkek köszöntöttek, a Bruner Galleryben hamar kioktattak, hogy legokosabb, ha azonnal visszautazom Európába, mert a gazdag amerikaiak kizárólag csak európai nemzetközi kiállításokon bemutatott műtárgyakat vásárolnak, a legjobb kép, szobor sem talál gazdára, ha nem szerepelt a nagy kiállítások katalógusában.

— Nem fogadtam meg a jó tanácsot. Reprezentatív műtermet béreltem és ha nehezen is, de sikerült gyökeret vernem az USA-ban. De az állandó küzdelem felőrölte idegeimet. Közben üzött, kínzott az elfojtott honvágy, s 1956-ban, mikor férjem halála után magamra maradtam, ügyeimet sürgősen elrendeztem, otthagytam műtermemet, festőiskolámat, a Whitestoni Egyetem művészképző tanszékét és hajóra szálltam. Útlevelem érvényes volt Magyarországra is, de partraszállás előtt közölték, hogy amerikai állampolgár nem utazhat Magyarországra, és a már kiadott engedélyt érvénytelenítették.

A honvágy azonban erősebb volt, mintsem hogy belenyugodhatott volna a határozatba. Gosztonyi Alice Bécsbe utazott, hogy közelebb kerüljön hazájához, rokonaihoz. Ausztriában szívesen fogadták, az Osztrák Képzőművészeti Társaság tiszteletbeli tagjának választotta, mégsem volt maradása. Ostromolni kezdte a bécsi amerikai követséget, remélte, hogy művészi hírneve, népszerűsége hozzásegíti a kivételes engedélyhez. De egy éven át csak igéreteket kapott. Mikor a határ megnyitásáról értesült, elhatározta, hogy bármi áron megkísérli a hazajutást. Autón vitette magát a határig s többszöri sikertelen próbálkozás után, végre karácsony éjszakáján, hóban-fagyban elvergődött az első magyar őrházig. Gyanakodva vizsgálták. Hihetetlennek látszott, hogy amerikai állampolgár létére életét kockáztatja, hogy illegálisan Magyarországra juthasson, mikor ezen a havas, fergeteges éjjelen is megszédült, félrevezetett magyarok százai botorkáltak a »szabad« világ felé. Könyörgésére mégis elszállították a határállomásra. Ott vonatra szállt és néhány óra múlva megérkezett Budapestre, a Szív utcába, nővére lakására.

— Megható szeretet kísért — emlékezik veszélyes útjára. —

Tanulmányfej

Egy ismeretlen asszony száz forintot adott, hogy vasúti jegyet válthassak. Pesten egy idegen férfi vitt az autóján a megadott címig. Az első pillanatban éreztem: otthon vagyok, sehol másutt nem tudnék élni. S mikor megismertem magam körül a megváltozott új világot, már tudtam, hogy ha választanom kell, lemondok amerikai állampolgárságomról és Magyarországot választom. Ezt is tettem, s nem másíthatta meg elhatározásomat a hivatalos képzőművészeti intézmények bürokratikus magatartása sem. Sem a szövetség, sem a Népművészeti Alap nem fogadta el tagsági jelentkezésemet; azzal az indokolással utasítottak el, hogy aki a felszabadulás óta nem dolgozott idehaza, nem lehet a hivatalos képzőművészeti intézmények tagja. De majd csak lesz valahogyan, fő, hogy itthon vagyok!

Nem tartjuk jutalmazandó érdemnek, ha magyar művész, akár húszévi külföldi állampolgársági köteléket felbontva is, szülőföldjét választja hazájának. De mégis: ha tárt karral fogadhattunk egyes megtévedt hírességeket (akik szintén nem dolgoztak a felszabadulás óta idehaza), módot kellene találnunk arra is, hogy Gosztonyi Alice, e tiszta szándékú, sok nemzetközi sikert aratott, tehetséges művészasszony számára jusson hely művészeti közéletünkben. Akár a paragrafusok felfüggesztésével is biztosítanunk kell, hogy része legyen népi demokráciánk minden hivatásos művészét megillető támogatásban, újra megtalált hazájában, melynek köztereit negyedszázada díszítik művészi alkotásai.

Lengyel István

Fürdőző lány

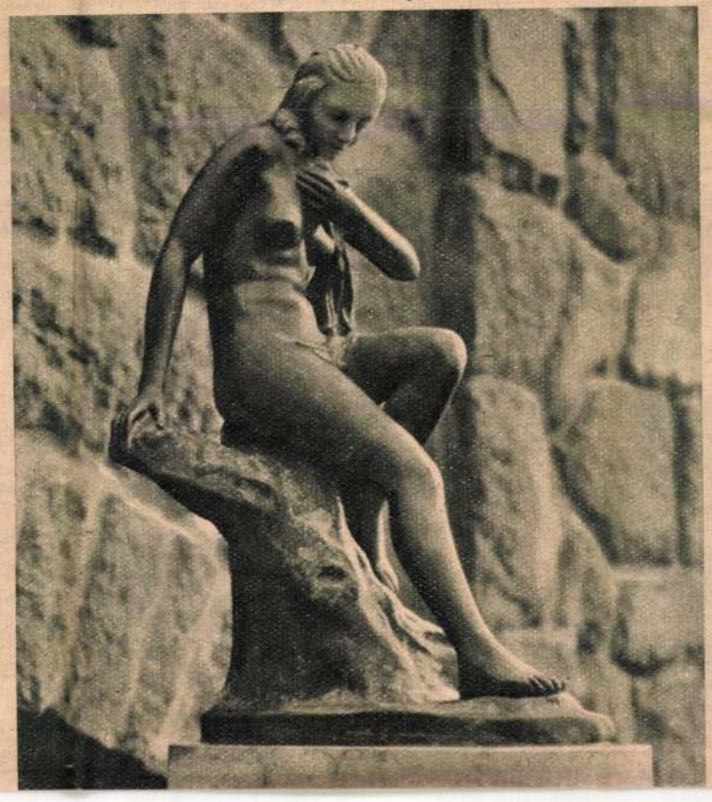

Három szín

Mezei Mária: Komolyan, kicsit érzelmesen ...

Bánky Zsuzsa és Kovács Károly a Sasfiókban

Várady Hédi otthon

1957 SZEPT. 12.

NŐK LAPJA

SAJTÓFIGYELŐ
Magyar Hírlapló
Budapest, V., Petőfi Sándor-u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Királynő és rabszolgalány. Boldog szerelmes, és reménytelen epedő. Csupa kétely, gyötrődés és szikrázó, felhőtlen jókedv. Fanyar mai lány és jámbor középkori apáca. A történelemnek, a társadalmi lépcsőfokoknak, az emberi érzésnek minden szélességi és hosszúsági fokát bejárja a színésznő.

Felolvad és áthasonul, de közben önmaga marad, ítélő, formáló önmaga, mert nem lehet igaz ember és igaz művész, ha a folyton váltakozó álarc alatt nem követi önkéntelenül a bölcs József Attila-i intést: „a hetedik te magad légy!"

Három rajz, három színésznőről, önmagáról — a „hetedikről" — és a váltakozó álarcokról.

Heine — színésznőben és a pesti asszfalton

— Nem, most másról nem tudok beszélni. Megrendítő volt a Romeo és Júlia. Most láttam a filmet. Gyönyörű! Megdőlt a régi színházi babona, hogy csak érett színésznő élheti át igazán Júlia szenvedélyét. Ez a 14 éves angol lány, ez maga volt az élő, Shakespeare-i Júlia!

Lassankint higgad Mezei Mária és már gúnyolja előbbi lelkes önmagát, majd azt mondja: — Szóval írni akartok rólam. Olyan furcsa. Úgy érzem magam, mint húsz évvel ezelőtt. Újra felfedeztek. És újra érzem a kezdés, az indulás friss izgalmát.

Mert Mezei Mária 1949 óta nem játszott hozzá méltó prózai szerepet. Hogy miért? Ő maga így mondja:

— Fúrtak. Minden népművelési miniszterhelyetteshez felmentem: — Mi baj van velem? Miért a mellőzés? A miniszterhelyettesek csak csodálkoztak. Ez véletlen lehet. Valami tévedés. Mi magunk sem értjük. Nem értették — és maradt minden a régiben.

És Mezei Mária operettet játszott, sanzont énekelt.

— Bohóckodtam — mondja. — De azt hiszem, használt nekem.

Évek óta most játszik először komoly, prózai szerepet: Filipo Milliomos Nápoly-ának női főszerepét.

— Kapzsi vagyok benne — mondja — és mohó. Harácsoló és féktelen. Feketézem, gyűjtöm a vagyont. De érezteti nem kell, hogy mindez a családért történik, amely elzüllik közben. Lesz egy nagy jelenetem, ahol ráébredek, hogy nem kellett volna, nem így kellett volna.

— Hét évem esett ki. Hét jó évem. Tudod mi az egy színésznő életében? Vannak szerepek, amelyeket talán már sohasem játszhatok el. Van egy francia darab. Egy lány, egy csodálatos lány a főszereplő. Ezt nem adnám senki másnak. Talán csak annak a kis lánynak, aki a Júlia abban az angol filmben. — Hangja kétkedőre fordul: — De mondd, játszhatom én még lányszerepet? Mondtam bent a színházban: olyan vagyok, mint a
meg si
évem v

És m beszél, amiket el akar játszani, Cocteauról és Anouilhról, majd budakeszi otthonáról:

— Hogy egy embert ennyi öröm érjen egyszerre! Úgy érzem, valamit áldozatul kellene vetnem az isteneknek, hogy ne irigyeljék boldogságomat. Talán a dohányzásról kellene leszoknom. De nem, az túl sok lenne. Azokban a kietlen években nagyon magányosan, nagyon megbántva egy kis budakeszi vityillóba vonultam. Nemrég OTP kölcsönt kaptam és egy nagyszerű, csodálatos kis falusi házat csináltam belőle. Egészen az enyém! S micsoda faragott kapuja van! És most ez a szerep! És a fizetésemet is felemelték! Nem csak a pénz, de érzem, hogy újra becsülnek! És most francia darabban szeretnék játszani!

Minden mondat után felkiáltójel. Hangja érzelemtől remeg. És egy pillanat múlva kis öngúnnyal mutat mesz orrára. Mit is játszhatnék mást ilyen orral?

Érzelem és érzelmesség, gúny és öngúny szoros testvérségbe egyesülve. — Heinére gondolok, aki szégyellve érzelmét, öngúnyban oldotta líráját. Ez Mezei Mária, nagyon pesti színésznőben ...

A jégszínű láng

Az új magyar verses dráma, a Tristan próbáján beszélgettem Bánky Zsuzsával. Mint egy kis világos láng, minden pasztellszínű rajta: a hamvasdrapp pulóvere, a szürke pantallója, a nagyon kék szeme, és az egyszerű, kontyba tűzött szőke haja. (Csak most ilyen, hogy nincs időm — mondja később. — Máskor olyan bodros, nőies formája van.)

Róla, önmagáról próbálok beszélni vele. Nem lehet. Bánky Zsuzsa nincs. Elnyelték ők ketten: a Tristan varázsitaltól szerelemre bűvölt Isoldája és a Sasfiók szánnivaló, hősnek lenni nem tudó kis reichstadti hercege. Mert két bőrt vált, két nagy szerepet próbál egymással párhuzamosan, napi tíz-tizenkét órán át. Egyiket a Jókaiban, másikat a Petőfi Színházban. A Sasfiók romantikus hevületű bánata és a Tristan komor végzetű lobogása, szinte fölemésztette ezt a fiúsan törékeny asszonyt. Idéz:

És mi nem tehetünk róla, hogy megszegtük a törvényt.

Mert nem mi akartuk azt, ami történt.

— Érzed a végzet dobogását, a szenvedély sistergését a versritmusban? Ez Tristan! Csak ez és a Sasfiók, másra nem gondolok most.

— Hogy nem nehéz-e az átváltás az egyikről a másikra? Nem. Olyan könnyedén bújok egyik szerepből a másikba, mintha csak ruhát váltanék. Hisz mindkettő romantika és mindkettő én vagyok. Mert csak azt tudom igazán eljátszani, amiben magamat érzem. Mint ahogy én vagyok Tóth Flóra is, a kicsit naiv, kicsit félszeg és butuskán okos „Tanítónő". Mindig izgattak az ilyen feladatok: lényem legellentétesebb vonásait kifejezni, a legkülönbözőbb bőrökbe öltözni.

— És hogy ezenkívül mi még? Van

Vissza a dobozba! Céd

„MŰTEREM“

KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSOK KFT. IV., KOSSUTH LAJOS-U. 12. FÉLEM.

TELEFON: 89-3-65.

FORRAI ZOLTÁN
RAJZOLÓMŰVÉSZ ÉS

K. GOSZTONY ALICE
SZOBRÁSZMŰVÉSZ

GYŰJTEMÉNYES

KIÁLLITÁSA

1936. JUNIUS 3 — JUNIUS 17.

FORRAI ZOLTÁN
RAJZOLÓMŰVÉSZ

Forrai Zoltán, kinek művészi képességeit Rippl Rónai fedezte fel, középiskoláinak elvégzése után tanulmányait Münchenben folytatta, ahol máris a „Meggendorfer Blatter" majd később „Lustige Blatter" (Berlin), a „Simplicissimus" (München) és a „Jugend" (München) rendszeresen hozzák nagy sikert és elismerést jelentő rajzait. Párisban folytatja tényked ését és karikaturáit a „Le Matin" valamint a kopenhágai „Politiken" és a zürichi „Die Möve" című magazin közli. Több rajza a Szépművészeti Múzeum birtokában van. A magyar napi és hetilapok hasábjairól jól ismerjük Forrai rajzait („Az Ojság" „Magyar Hirlap" „Függetlenség" „Esti Kurir" „Magyarország" „Társadalmunk" „Nemzeti Ujság" „Hétfői Napló" „Borsszem Jankó" „Szinházi Élet" „Délibáb" „Magyar Hétfő" „Pesti Hirlap" stb.) — Kiállitásán karikaturáiban és aquarelljeiben az utóbbi évek politikai és társadalmi cseményeit felölelő rajzait állitja ki.

		Pengő
1.	Cigánykaraván	60.—
2.	Külvárosi udvar	50.—
3.	Külvárosi család	50.—
4.	Verklis	60.—
5.	Kikötő	50.—
6.	Billiárd-szalon	50.—
7.	Utcasarok	50.—
8.	Vigasztaló	50.—
9.	Cirkusz	50.—
10.	Jelen és jövő nemzedék	40.—
11.	Külvárosi kávéház	50.—
12.	Házastársak	50.—
13.	Ételszag	35.—
14.	Vidám legények	40.—
15.	Parlamenti sivatag	40.—
16.	A diplomácia csődje	30.—
17.	Szegénység	35.—
18.	Őnagysága fogyókúrája	35.—
19.	Várják a minisztertanácsot a Bakonyban	30.—
20.	„Nem élhetek muzsikaszó nélkül“	35.—
21.	Ünnepi vacsora Gömbösnél	40.—
22.	„Nem félünk a Tibortól“	25.—
23.	Rajniss a zsidóbiróságon	30.—
24.	Arányszám Manó	30.—
25.	Az 50 éves detektivtestület	30.—
26.	Sipőcz János-vitéz	35.—
27.	Örömlányok	40.—

	Pengő
28. „Mindenki lépik egyet“	35.—
29. A kormány a Reformálta-lak előtt	35.—
30. Az összeesküvők	30.—
31. Mosoda	40.—
32. Kártyacsata Gömbös és Pallavicini őrgróf között	40.—
33. Lesen	40.—
34. Az országutak lakói	40.—
35. Diplomatamosoly	35.—
36. Kocsi a város szélén	30.—
37. „Testével fedezi“	30.—
38. Szendy dilemmája	35.—
39. Zsitvay és turistacsapata	40.—
40 Gömbös tanitó úr	40.—
41. Pálffy-Daun és a sajtó	35.—
42. Jenes András levelet ir	20.—
43. Miniszterianács a Bakonyban	30.—
44. Le a lóról cigányok!	35.—
45. Három nemzedék	40.—
46. Megszólal az Andrássy szobor	35.—
47. Rembrandt után szabadon	40.—
48. Gr. Károlyi mint kintornás	35.—
49. Az örök vándor	50.—
50-től 55 számig darabonként	20.—
56 „ 107 „ „	25.—
108 „ 181 „ „	30.—
182 „ 214 „ „	35.—
215 „ 223 „ „	40.—

KEMÉNYNÉ GOSZTONY ALICE
SZOBRÁSZMŰVÉSZ

A Képzőművészeti Főiskola után — Ligeti, Strobl és Zala voltak a mesterei. A müncheni Akadémián folytatott tanulmányai alatt a város vezető személyeiről készült portraitjai nagy sikert aratnak. — Visszatérve Budapestre, a Műcsarnok tárlatainak állandó, elismert kiállítója. Endresz—Magyar plakettjét készítette el, Mussolini és lord Rothermere részére. — Velencei representativ kiállításon sikeres résztvétele után Mihály román trónörökös és a bucaresti udvar előkelőségeinek jól sikerült mintázását végezte el. Olaszországban, Mussolini és Balbo megbizásából, az Endresz—Bittay emlékművet készíti, a „Littoria Aero Porto"-n. — A „Fürdőző nő" című szobrát megvásárolja az Olasz Nemzeti Muzeum. Wienben és Párizsban készített számos portraitja, átütő sajtósikert hoztak, melynek hatása alatt több szobra Amerikába is eljutott és az ottani lapok élénk elismeréssel foglalkoznak művészetével. Budapestre visszatérve, a diplomáciai kar és társadalmi élet előkelőségeit portraitirozza, melyeknek kollektiv kiállitása óriási társadalmi és sajtósikert eredményez, a Székesfőváros megveszi a „Két pajtás" című — időközben a Margitszigeten felállitott — kútszobrát. Művészi munkáinak jellegzetességei a rendkivül finom nuanceokban kifejezőteljes portraitjai, valamint a könnyed graciozitással készült női aktjai.

			Pengő	
224.	Két pajtás	gipsz	500.—	Eredetije bronzban a Margitszigeten felállítva
225.	Magyar gazda	bronz	400.—	
226.	Fürdőző nő	bronz	350.—	
227.	Vágy	márvány	800.—	
228.	Turbános nő	bronz	350.—	
229.	Hero és Leander	gipsz	200.—	
230.	Mihály román trónörökös	gipsz	m. t.	Eredetije márványban, a román kir. tulajdona
231.	Gondolkozó nő	bronz	600 —	
232.	Férfifej tanulmány	bronz	350.—	
233.	Anyaság	haraszti kő	1000.—	
234.	Galambitató-kút, tanulmány	gipsz	300.—	Eredetije márványban, Milánóban felállítva
235.	Madonna	bronz	750.—	
236.	Disznófejű nagyúr (Ady)	gipsz	300.—	
237.	Lucrezia	márvány	600.—	
238.	Grigorcea román nagykövet neje	gipsz	m. t.	Eredetije márványban, magántulajd.
239.	Koldusfiú	bronz	600.—	
240.	Amoretteк	bronz	150.—	
241.	Dr. Bianu, román diplomata	gipsz	m. t.	Eredetije bronzban, m. t.
242.	Faun, tanulmány	gipsz	200.—	
243.	Forrás	bronz	600.—	
244.	Cantoniari cfr. elnökigazg. neje	gipsz	m. t.	Eredetije bronzban, m. t.
245.	Tavasz	bronz	300.—	
246.	Caderi, román államtitkár	gipsz	m. t.	Eredetije bronzban
247.	Caderi román államtitkár neje	gipsz	m. t.	Eredetije bronzban
248.	Női akt, vázlat	gipsz	100.—	Kivitelezve aluminiumban
249.	Völgyessy Éva portrait	bronz	m. t.	
250.	Neumann M. vezérigazg. port.	gipsz	m. t.	Eredetije bronzban

		Pengő	
251. Ad Astra, vázlat	gipsz	250 —	
252. Hegedüs Vera portrait	bronz	m. t.	
253. Miakich Károly főszerk. port.	bronz	m. t.	
254 Mask	gipsz	50.—	
255. Gyermekportrait, tanulmány	gipsz	200.—	
256. Emlékmű-tervezet	gipsz	150.—	
257. Dr. Bustin Elemér v. igazg port.	gipsz	m. t.	Eredetije bronzban
258. Gárdonyi Géza emlékmű, vázl.	gipsz	m. t.	
259. Endresz-Magyar emlékplakett	gipsz	m. t.	Justice for Hungary emlékplakett, eredetije bronzban
260. Megváltó	kerámia	50.—	
261. Madonna	kerámia	50.—	
262 Leányka	kerámia	40.—	
263. Fiúcska	kerámia	40 —	
264. Gyermekfej	kerámia	50 —	
265. Álszemérem (könyvtámasz)	kerámia	100.—	
266. Piroska és a farkas	kerámia	40.—	
267. Parasztfej	kerámia	50.—	
268. Indián nő, miniatür üveglapon	kerámia	50.—	
269. Madonnafej	kerámia	40.—	
270. Tulipános menyecske, miniat.	kerámia	30.—	
271. Gyümölcskosaras nő, miniat.	kerámia	30.—	
272. Idős hölgy, miniatür	kerámia	30.—	
273. Piroskendős nő, miniatür	kerámia	30.—	
274. Udvarhölgy, miniatür	kerámia	30.—	
275 Szégyenlő Zsuzsánna	bronz	200 —	
276. Kelemen Gyurika portrait	bronz	m. t.	
277 Ballo Miklósné portrait	gipsz	m. t.	

Ára 30 fillér

A képek árai ráma nélkül értendők.

Merkur nyomda

M.D.K.

Gosztonyi Alice, szobrász

műve a margitszigeti Casino mögötti játszótér közepén 1930-ban felállított „germer-lubicholó kút", mely a „két jópastást": kis germeket és kutyáját ábrázolja.

Róna Tibor: Budapesti kirándulóhelyek

Bp. /1960/. Panoráma, /Magyarország irásban és képben 1.köt./

206. old.

90 Tm

Gosztonyi Éliz (Kemenyné)

Budapesten született 1900-ban. Ligeti Miklósnál, Kisfaludi Strób Zsigmondnál és Zala Györgynél tanult.

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 36 l.

Gosztonyi Aliz (keményné)

Gyermeklubickoló kutja, XIII. ker Margitsziget. 1930-ban állitották fel. A szobor anyaga bronz, a talapzata mészkő. A szobor 0.59 m magas, az alapzatá 1,20 m.

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 30 l.

Gosztonyi Aliz (Keményné)

A mű „két pajtás" címmel kiállításon szerepelt. Ott vette meg a közmunka Tondes és bronzba öntve a margitszigeti gyermekjátszótéren állíttatta fel.

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 301.

Gosztonyi Alice MDK

Hero és Leander

Mücsarnok 1930 tavaszi kiállitás

MDK

Gosztonyi Alice

MDK

Férfifej, gipsz

Mücsarnok 1929 tavaszi kiállitás

MDK

Gosztonyi Alice

Képzőművészet 1931. 142.l.

MDK

Gosztonyi Alice

1956-ban, férje halála után otthagyta New York-i műtermét, festőiskoláját, a Whitestoni Egyetem művészképző tanszékét és Bécsbe utazott. Miután az amerikai hatóságok nem járultak hozzá Magyarországra utazásához, 1956 karácsony éjszakáján átszökött a határon.

Lengyel Istvánné: Határszökött Amerikában. Nők Lapja, Bp. 1957. szeptember 12. [7. l.]

MDK

Gosztonyi Alice

Pestre érkezése óta nővérénél lakik a Sív utca 30-ban. Sem a szövetség, sem a Népművészeti Alap nem fogadta el tagsági jelentkezését. (A cikk a lap munkatársának a művésszel folytatott interjúját közli.)

Lengyel István: Hazaszökött Amerikából.

Nők Lapja, Bp. 1957. szeptember 12. [7.l.]

MDK

Gosztonyi Alice

Épen haza készült Magyarországra, amikor a Pesti Hirlapból az első fassiszta törvény meghozataláról értesült. A hírre férjével együtt az Egyesült Államokba utazott. Fényes fogadtatás után reprezentatív műtermet vérel New York-ban.

Lengyel István: Hazaszökött Amerikából

Nők Lapja, Bp. 1957. szeptember 12. [7. l.]

MDK

Gosztonyi Alice

A Margitszigeten és a budapesti városház kertjében felállított szobrainak Barcellonában kiállított változatait – más szobraival együtt – a New York-i Bruner Galleri vásárolta meg.

Lengyel István: Hazaszökött Amerikából

Nők Lapja, Bp. 1957. szeptember 12. [7. l.]

MDK

Gosztonyi Alice nobr.

Megmintázta a román királyt, a trónörököst, a királynét, a jugoszláv királyt, Olaszországban Umberto trónörököst, az aostai herceget; a repülők emlékművét Velencei kiállítása után a Római Szépművészeti Múzeum megvette „Fürdőző lány" című aktját.

Lengyel István: Hazaszökött Amerikából.

Nők Lapja, Bp. 1957. szeptember 12. [7. l.]

MDK

Gosztonyi A. szobrász

Nemzetk.velencei kiáll. Képzőművészet 1930.
31. sz. 145 l.

MDK

Gosztonyi Alice szobrász

Egy magy.müvész karrierje Romániában. Képzőművészet, 1932. 51.sz. 134, 135, 137. l.

MDK

Gosztonyi Alice

Két szobra: Fürdőző lány és Tanulmányfej – kapr.

Lengyel István: Hazaszökött Amerikából.

Nők Lapja, Bp. 1957. szeptember 12. [7.l.]

MDK

Gosztonyi Alice, szobrászm.

reprezentatív művekkel szerepelt.

/Gy./: A velencei nemzetközi kiállítás.
Képzőművészet. 1930. 32.sz. 166.l.

MDK

Gosztonyi Alice

Hero és Leander c.alkotása a Mücsarnok Tavaszi Tárlatán. Repr. 125.old.

Képzőművészet 1930. 30.sz.

MDK

Gosztonyi Alice, szobrászm.

tehetségesen szerepel. /?/hol?

Blahó Lajos:

Képzőművészet. 1930. 34.sz. 223.l.

MDK

Gesztonyi Alice, szobrászm.

Tanulmányfej. Bronz.

Műcs.-OMKT 1931-32.évi téli kiáll. dec.20-jan.17. Kat. 9.1.

Gosztola Zoltán, grafikus

Rajz:
Rem.

Gosztola Zoltán: ex libris 173.

KÖNYVTÁROS, Bp. 1970. márc. XX/3.

Gosztola Gábor, grafikus

Rajz: Repk.

Gosztola Gábor: ex librise 217.

KÖNYVTÁROS, Bp. 1970. évi. XX/4.

Gosztola Gábor, grafikus

Rajz: Repr.

Gosztola Gábor: ex librise

Hátsó-kulcsó-
-borító!

KÖNYVTÁROS, Bp. 1970. április

XX/4.

70.
3

Gosztola Gábor, grafikus

Rajz:

Repr

Gosztola Gábor: ex libris 566

XX

9.

KÖNYVTÁROS, Bn. 197 o. népt.

Gosztola Gábor

Beckett portré

Nagyvilág 69/12 1802.o.

Gosztola Gábor

Anya gyermekkel, cim nélkül. /Valószinüleg Máriát ábrázolja a gyermek Jézussal, a két fej körüli gloriából következtetve./
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. dec. 23.
XVI. évf. 52. sz. 4. lap.

Gosztola Gábor

Címnélküli rajzát hozza a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. okt. 14.
XVI. évf. 42. sz. 8. lap.

Gosztola Gábor

Cimnélküli rajzát hozza a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. febr. 10.
XVII. évf. 6. sz. 2. lap.

Gosztola Gábor

"Karnevál"c. rajzát hozza a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. jan. 13.
XVII. évf. 2. sz. 15. lap.

Gosztola Gábor

Emberi végtagokat és egyéb formálat ábrázoló rajz, cim nélkül.

Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. okt. 6.
XVII. évf. 4o. sz.5. lap.

Gosztola Gábor

Guggoló majmokra emlékeztető rajzát "Illusztráció" cimmel hozza a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. dec. 29.
XVII. évf. 52. sz. 7. lap.

Gosztola Gábor

"Csillagkép" cimmel hozza a lap a művész két művét.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. ápr. 2o.
XVIII. évf. 16. sz. 8. lap.

Gosztola Gábor

Ülve, előrehajló női aktot ábrázoló rajz, cim nélkül.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. febr. 23.
XVIII. évf. 8. sz. 2. lap.

Gosztola Gábor

Két cimnélküli rajzát hozza a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. ápr. 7.
XVII. évf. 14. sz. 13. lap.

Gosztola Gábor

Rajzát "Illusztráció" cimmel hozza a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. aug. 25.
XVII. évf. 34.sz. 14.

Gosztola Gábor

"Illusztráció" cimmel hozza a lap a müvész munkáját.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. szept. 22.
XVII. évf. 38. sz. 7. lap.

Gosztola Gábor

Ülő és álló alakokat ábrázoló rajzát bemutatja a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. juli. 14.
XVII. évf. 28. sz. 2. lap.

Gosztola Gábor

A lap hozza "Illusztráció" c. rajzát.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. aug. 4. 11.
XVII. évf. 32. sz. 15. lap.

Gosztola Gábor

Különös ülő pózban ábrázolt alak, előre hajolva a két kezére támaszkodik.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. aug. 10.
XVIII. évf. 32. sz. 2. lap.

Gosztola Gábor

"Vázlat" c. munkáját hozza a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. juli. 6.
XVIII. évf. 27. sz. lo. lap.

Gosztola Gábor

"Szerelmesek" c. munkáját bemutatja a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. aug. 17.
XVIII. évf. 33. sz. 3. lap.

Gosztola Gábor rajza

Kortárs, 1969/11. 1685. o.

Gosztola Gábor rajza

Kortárs 197i/4 583. old.

Gosztola Gábor

"Létirányu mozgás" cimmel hozza a lap a művész munkáját.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. juni. 8.
XVIII. évf. 23. sz. 10. lap.

Gosztola Gábor

A Kassák Klubban Gosztola Gábor festőművész kiállitása /XIV., Uzsoki u. 57./
a Ferencvárosi Pincetárlaton Balla András fotomüvész kiállitása március 16.-tól,
a Fényes Adolf Teremben Zoltán Mária Flóra kiállitása március 16.-tól,
a Fészek Müvészklubban Kass János szoborkiállitása március 26.-ig,
a budaörsi Jókai Müvelődési Házban Bak Imre grafikáinak kiállitása március 30.-ig,
a miskolci József Attila Könyvtár kiállitótermében Drózdik Orsolya grafikai kiállitása április 8.-ig tekinthető meg,-közli a lap kulturális eseményeket ismertető rovata.

Élet és Irodalom, Bp. 1978. márc. 18. XXII.évf. 11. sz. 8. lap.

Gosztola Gábor
grafikus

M.D4

„Táskás csendélet"

Élet és Irodalom, 1965. dec. 11 – 8 lap

MD4

Gosztola Gábor
grafikus

„Táj"

Élet és Irodalom, 1968. január 20. 6 lap.

M.D.Y.

Gosztola Gábor
grafikus

Gjöhisch

Élet és Irodalom, 1966. okt. 22. - 4 lap

M.D.K.

Gosztola Gábor
grafikus

Ozora, Tükörcsík.

Élet és Irodalom, 1967. szept. 23-i lap.

Gosztola Gábor

Rajz (repró)

Kortárs 1967 VII. sz. 1153 old.

M.D.K.

Gosztola Gábor

"Bálvány" c. képének repr.-ját hozza a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. juni 7.
XIII. évf. 23. sz. 3. lap

M.D.K.

Gosztola Gábor

"Madártávlat" c. művének repr.-ját hozza a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. szept. 27.
XIII. évf. 39. sz. 4. lap

Gosztola Gábor

A müvész Bartók-illusztrációját: "Cantata Profana" cimmel bemutatja a lap cimlapján. Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 197o. okt. 17.
XIV. évf. 42. sz. cimlap

Gosztola Gábor

"Fej" c. rajzát bemutatja a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. nov. 13.
XV. évf. 46. sz. 5. lap

Gosztola Gábor

"Emlékmü" c. müvét hozza a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. okt. 30.
XV. évf. 44. sz. 7. lap

Gosztola Gábor

"Petőfi-illusztráció" cimmel a lap bemutatja a müvész rajzának repr.-ját a cimlapon.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. márc. 13.
XV. évf. 11. szám. cimlap

Gosztola Gábor

Rajzának repr.-ját -cim nélkül- hozza a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. febr. 6.
XV. évf. ~~1971~~ 6. sz. 12. lap

Gosztola Gábor

"Bánat" c. képének repr.-ját bemutatja a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1971 febr. 13.
XV. évf. 7. sz. 3. lap

Gosztola Gábor

Anyát gyermekkel ábrázoló rajzát hozza a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. dec. 25.
XV. évf. 52. sz. 2. lap

Gosztola Gábor

Cim nélküli rajzát hozza a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. jan. 8.
XVI. évf. 2. sz. 2. lap

Gosztola Gábor

„Apollinaire-illusztráció" cimmel a lap bemutatja a müvész rajzát.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. febr. 12.
XVI. évf. 7. sz. 12. lap

Gosztola Gábor

Metszetének repr.-ját hozza a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. juli.24.
XV. évf. 30. sz. 10. lap.

Gosztola Gábor

"Bucsu" c. /részlet/-ének repr.-ját bemutatja a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. juli. 10.
XV. évf. 28. sz. 16. lap

Gosztola Gábor

Rajzának repr.-ját hozza a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. május 29.
XV. évf. 22. sz. 16. lap

Gosztola Gábor

Műve, repr.

Kortárs, 1969/11. 1685 l.

Gosztola Gábor, grafikus

Nagy hajos portréja: Repr.
(Rajz)

— : „15 éve halt meg ....."

6 OZ.

KÖNYVTÁROS, Bp. 1969. október XIX./10.

Gosztola Gábor

"Alakok" c. müvének repr.-ját hozza a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 197o. juni. 27.
XIV. évf. 26. sz. 2. lap

Gosztola Gábor

Férfi profilt ábrázoló rajzát hozza a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1970. juni. 6.
XIV. évf. 23. sz. 2. lap

Gosztola Gábor

"Apostol" c. müvének repr.-ját hozza a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1970. aug. 1.
XIV. évf. 31. sz. 13. lap

MDK

Gosztonyi Alice szobrász

21 évvel ezelőtt Amerikába szakadt, most ismét magyar állampolgár lett. Budapesti gyűjteményes kiállítása után Szárnyára kapta a hír. Magyar parasztot ábrázoló szobra, amelyért itthom aranyérmet kapott, helyét kapott a nemzetközi kiállításokon

Lengyel István: Hazaszökött Amerikából.

Nők Lapja, Bp. 1957. szeptember 12. [7. l.]

MDK

Gosztonyi Alice, szobrász

Gondolkozó nö. Bronz.

Nemzeti Szalon. Öszi Tárlat. 1931. szept. Kat.

MDK

Gesztonyi Alice, szobrász

Női arckép. Márvány.

Nemzeti Szalon. Őszi Tárlat. 1932. szept. Kat.

MDK

Gosztonyi Alice

kisplasztika

O. Iparm. és Háziipari kiáll. Magyar Iparművészet, 1929. 134. l.

MDK

Gosztonyi Alice, szobrász

Koldusfiu. Bronz.
Gyermekportrait.

Nemzeti Szalon.-Tavaszi tárla t.1932. junius. Kat.

Gosztonyi Alice
szobrán

Tavaszi Biáczitás - Műcsarnokban - szoborportré-
val szerepel

Budapesti Hirlap
1929 III. 3

Forstrongi Alice
zobrán

Tavaszi kiállítás – Műcsarnokban – zobrával
szerepel

Az Est
1929 III. 3

Forstorgyi Alice
szobrán

Savarsi Sárlat – Műcsarnokban – szobrával
szerepel

Pesti napló
1929 III. 3

Gosztonyi Alice
szobrász

Iparmüvészeti Társulat kiállitása - Iparmüvészeti Muzeumban - szoborral szerepel. Ez a fiatal szobrásznő, aki Kisfaludy-Strobl Zsigmond tanitványa, nem első izben lép most nyilvánosság elé, de most mutatja meg végre igazix formáját. Mostantól kezdve a legnagyobb tehetségek sorában kell számontartani.-

U j s á g
1929.VII.14.

Gosztonyi Alice
szobrán

~~iparmüvész~~

Iparmüvészeti Társulat kiállitása - Iparmüvészeti Muzeumban - tok érzést kitéjező bronz Madonna-jaival szerepel.

Pesti Hirlap
1929.VII.14.

Gontompi Alice

Szerepelt a Múcsomok tavani tárlatán.

Lipság 1930. III. 18.

Gosztonyi Alice

Független Művészek Társaságának kiállításán a Nemzeti Szalonban fürdőző nője szerepelt.

NH. 929. X. 13.

Gosztonyi Alice

Független Művészek Társaságának kiállításán a Nemzeti Szalonban tanulmánya szerepelt.

MH. 929. X. 13.

Gosztonyi Alice

Műcsarnok téli tárlatain szerepelt.

MH.929.XII.22.

Gosztonyi Alice

Műcsarnok téli kiállításain szerepelt.

804.929. XII. 22.

Gosztonyi Alice

Műcsarnok téli tárlatain szere-
pelt.

NU. 929. XII. 22.

Gosztonyi Alice

Műcsarnok téli tárlatán szerepelt.

MO: 929. XII. 22.

Gosztonyi Alice

Műcsarnok téli tárlatain "A forrás" c. aktjával szerepelt.

PH. 929. XII. 24.

Gosztonyi Alice

Szerepelt a Műcsarnok Tavasi tárlatán.

Mo 1930. III. 15.

Gosztonyi Alice

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

EK 1930. III. 15.

Gontonyi Alice

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

MTI 1930. IV. 15.

Gosztonyi Alice

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

PH. 1930. III. 19.

Gosztonyi Alice

kiállít a Független Művészek Társaságának klubhelyiségében rendezett karácsonyi képvásárlon, Erzsébet kt. 41.

8 ó. ü. 929. XII. 15.
P. H. 929. XII. 17.
P. H. 929. XII. 22.

Gosztonyi Alice

Független Művészek Társaságának kiállításán a Nemzeti Szalonban szerepelt.

A szobrászok közt *Szamosi Sós Vilmos* szerepel legtöbb munkával. Erőteljes bronzai gondos karakteres munkák. *Gosztonyi Alice* finommivű *Fürdőző nője*, mint kéz- és lábfejtanulmány is értékes.

PH. 929. X. 13.

Gosztonyi Alice

Szerepel az Iparművészeti Társulat Karágonyi Kiállításán – Andrássy uti szétházban.

P. H. 929. XII. 1.

Gontonyi Alice

Szerepel a Független Művének Társaságának Klúbhelyiségében rendezett Karágonyi Képvásáron (Erzsébet kt 41)

ujság, 929, XII. 15.

Gosztonyi Alice

Független Művészek Társaságának őszi tárlatán lelkesítő aktstudiumával szerepelt.

Póu. 929. X. 13.

Gosztonyi Alice

Művével szerepel a Műcsarnok Téli tárlatán.

N. ü. 929. XII. 22.
P. L. 929. VII. 24.

Gosztonyi Alice

• (Kiállítás.) Gosztonyi Alice szobrászművésznő és *Kárpáthy* Jenő festőművész kollektív kiállítást rendeznek a Lipótvárosi Polgári Kaszinó (Berlini-tér 5) helyiségében. A kiállítást vasárnap 12 órakor nyitják meg és március 15-ig marad nyitva. Megtekinthető naponta reggel 9-től délután 3-ig.

BH.934.II.18.

Gosztonyi Alice

N. U. 934. II. 23.

— **Gosztonyi Alice és Kárpáthy Jenő kiállitása.** A Lipótvárosi Polgári Kaszinóban *Gosztonyi* Alice szobrászmüvésznő és *Kárpáthy* Jenő festőmüvész nagysikerü gyüjteményes kiállitást rendeznek, amelynek megnyitásán a kultuszminiszter és a főváros is képviseltette magát. A kiállitás az előkelő közönségnek nagyon tetszett. József főherceg és Auguszta főhercegasszony is melegen gratuláltak a kiállitó müvészeknek.

N. U. 934. II. 23.

Gosztonyi Alice szobrász

Lipótvárosi polgári kaszinóban rendezett kollektiv kiállításon szerepelt, különösen szép: egy márványfeje.

M.934.II.18

Goszthonyi Alice

A Lipótvárosi Polgári Kaszinó helyiségeiben (Berlini tér 5) a tehetséges Goszthonyi Alice szobrai érdemelnek figyelmet. A fiatal művésznő erősen fejlődő plasztikai érzékkel közeledik témáihoz, amelyeket egyre szélesebb területen keres és talál meg. Figurinjai: portrék, tanulmányok, kerámiák mindig abszolút szobrászi gondolatból formálódnak és elsősorban mindig a formái. A litteránis hatások alól könnyen függ akkor sem gyengül, amikor genre-t, érzéseket formál. A litteráris határok alól könnyen függetleníti magát, bár sem a megszépítéstől, sem az idealizálástól nem idegenkedik. Néha, főként portréin, klasszikus utánaérzést árul el. A stilizálás nem kenyere. Lényege az artisztikum, amit elér, anélkül, hogy hajszolná.

MH.934.II.18.

Gosztonyi Alice

PH 1934. február 18., vasárnap.

Gosztonyi Alice és Kárpáthy Jenő kiállitá a.

A *Lipótvárosi Polgári Kaszinó* termeiben *Gosztonyi Alice*, a tehetséges és termékeny szobrászmüvésznő mutatja be uj munkáit. Lirai gyengédség és a finom formák szeretete jellemzi Gosztonyi Alice szobrait, amelyek közül különösen néhány tanulmányfő, a *Koldusgyerek*, az *Anya gyermekével* cimü csoport és néhány kisplasztika emelkedik ki. Ugyanitt látjuk *Kárpáthy Jenő* hangulatos tájainak tárlatát is.

F. J.

PH. 934. II. 18

Gosztonyi Alice

MŰVÉSZET

* **A Gosztonyi—Kárpáthy-kiállítás megnyitása.** Vasárnap délben nyilt meg a Lipótvárosi Polgári Kaszinóban *Gosztonyi* Alice szobrászművésznő és *Kárpáthy* Jenő festőművész reprezentativ kiállitása. A kiállitáson a kultuszkormányt *Petri* Pál államtitkár és *Tihamér* Lajos miniszteri tanácsos, a fővárost *Liber* Endre alpolgármester képviselte. *Scheuer* Róbert képviselő megnyitóbeszédében rámutatott a magyar müvészek heroikus munkásságára és a magyar müvészet jelentőségére. Nem sokkal az ünnepélyes megnyitás után megérkezett a kiállitás megtekintésére *József* főherceg és Auguszta főhercegnő. A főhercegi pár csaknem egy órát töltött a kiállitáson.

M.934.II.20.

Gosztonyi Alice

Gosztonyi Alice

A Berlini-tér 5. szám alatti házban állitotta ki *Gosztonyi* Alice szobrászmüvésznő müveit. Portrék, tanulmányok, kerámia céljaira szolgáló figurák. *Gosztonyi* Alice gondolatdus alkotásai a tiszta formák jegyében születtek. A természeti formákat idealizálja, megszépiti, de nem stilizálja, igy válnak szobrai artisztikus hatásuakká. Érzéseket fejez ki. (Fájdalom, szégyen), genreokat formál meg (nyomór, anyaság, hiuság) karakterteljes portrékat alkot s ezeken már a klasszicitásra törekvés jeleit is észlelhetjük. Müvei kétségtelenül erős plasztikai tehetség jegyét viselik.

EK. 934.11.18.

Gosztonyi Alice szobrász

Őszi Tárlat - Nemzeti Szalonban - szoborral vett részt "Gondolkozó nő"

Pesti Hirlap 1931.IX.20.

Gosztonyi Alice

szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

8 ó. lí. 1931. IV. 26.

Gosztonyi Alice

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

P.H. 1931. IV. 25.

Gosztonyi Alice

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

M. H. 1931. IV. 26.

Gosztonyi Alice

szobrász

Képzőművészeti Társulat kiállitása - Műcsarnokban - szobrával szerepel.

Nagyon szép tanulmányfej.

Nemzeti Ujság 1931.XII.22.

Gosztonyi Alice

szobrász

Műcsarnok Téli Tárlata - szobrával szerepel. Portré

8 órai Ujság 1931.XII.20.

MDK

Gösztonyi Alice,

a lent nevezett folyóiratban megjelent reprodukció /ill. -ok/ :

Hero és Leander. 125.l.

Képzőművészet.1930.május. 30.sz. IV.évf.

Gosztonyi Aliz

MDK

A forrás, szobor

Műcsarnok 1929/30 téli kiállítás

Gosztonyi Alice

szobrász

Országos Magyar Képzőművészeti Társulat kiállítása - Műcsarnokban - szobrával szerepel.

Esti Kurir 1931.XII 19.

Gosztonyi Alice

szobrász

Téli Tárlat - a Műcsarnokban - szoborral szerepel.
Igen finom tanulmányfeje.

Pesti Hirlap 1931.XII.19.

Gosztonyi Alice

szobrász

Téli Tárlat - Műcsarnokban - szobrával szerepel.-

Pesti Napló 1931.XII.20.

Gosztonyi Alice

"Fürdőző nő" c. műve, a Független Művészek Társ. kiáll.-án.

P.H.930.V.9-

Gosztonyi Alice

"Fürdőző nő" c. műve, a Független Művészek Társ.
kiáll.-án.

P.H.930.V.0-

Gosztonyi Alice, kobrák
dolgai érdemelnek emlitést.
Tavaki fárlat a N. Szal-Cun.

(m.v.) N. U. 932. VI. 19.

Gosztonyi Alice, kobr.

megemlítést érdemel. Tavaszi tárlat a Nemzeti Szalonban. (Évadzáró.)

P. H. 932. VI. 19.

(f. j.)

Gosztonyi Alice, nobr. – 1

kell kicmelni a N. Szal. pszenonzáró kiállítás művészei körül

Dékány András
M. 932 VI. 19

Gontoumi Alice

Kiállít

P. H. 932. IX. 4.

)zpont meginditotta rotaprintes for-
köteteként a
pzőművészeti Élete"
mely a Közoktatásügyi Népbiztosság
a Budapesti Kir. Ügyészség 1919-es
tkozó részét tartalmazza. Ára: 15.- Ft.

iadványai közül kapható
k 1954-55."
)zpont évkönyve. Ára: 75.- Ft.

)k 1956-58."

k a Művészettörténeti Dokumentációs

Gosztonyi Alice

Kiállít

80. 4. 932 - IX. 4.

T. Cim!

A Művészettörténeti Dokumentációs K
ráskiadvány-sorozatát. A sorozat első

"Magyar Tanácsköztársaság Ké
cimü levéltári publikáció jelent meg, a
Művészeti Osztályának iratanyagát és
iratanyagának a képzőművészetre vona

Értesitjük, hogy ezenkivül intézetünk k

"Müvészettörténeti Tanulmányo
cimü kötete, mely a Dokumentációs Kö

Továbbá kapható

"Müvészettörténeti Tanulmányo
cimü kötete. Ára: 45.- Ft.

A felsorolt kiadványok megvásárolható

Gosztonyi Alice

Kiállít

B. H 932. IX. 4.

Gosztonyi Alice

Kiállít

M. H. 932. IX. 4.

Goodrum Alice

Kiddlit

N.U. 932. IX. 6.

Gosztonyi Alice

MDK

Magyar gazda, bronz

Mücsarnok 1931 tavaszi kiállitás

Gosztonyi Alice, szobrász MDK

Hero és Leander. Gipsz.

Nemz.Szal.-A Független Művészek Tára. -III.Kiáll.
1930.okt. Ka t.

MDK

Gosztonyi Alice szobrász

Gosztonyi A. és Kárpáthy J. kiáll. Pesti Napló,
1934. febr. 2o. 13. l.

ta festészet érvényrejuttatását a non
vista irányokkal szemben. Évenként
okon hirdették elveiket.

7. sz. végén dolgozott/:

Gosztonyi Alice.

8 órai Ujság.
1929. XII. 22. 14.
(„Kritika.")

MDK

Gosztonyi Alice,

Hamisitások. Misztifikációk. Rasputin. XXXXXXXXX.

MDK

Gosztonyi Alice szobr.

Fürdőző nő, szobor, repr.

A Független Művészek Társ. kiáll.ról. Képzőművészet
1929. 25.sz. 236 l. képek

M.D.K.

Gosztonyi Alisz

„Szobra dijat nyert a tavaszi tárlaton"- irja a lap a müvész szoborportréjának repr.-ja mellett.

Szinházi Élet. Bp. 1931. juni 21-27. XXI. évf. 26. sz. 142. lap.

MDK

Gosztonyi Alice

Forrás, repr.

Képzőművészet 1930. 27. sz. 50.l.

MDK

Gosztonyi Alice, szobrászm.

müve kér részt a szobrászok sikeréből.

A Műcs. téli [redacted] tárlata.

Képzőművészet. 193[illegible].VI.évf. 46.sz. 17.l.

Gosztonyi Alice

Tanulmányfej, bronz

Műcsarnok 1931/32 téli kiállítás

MDK

Gosztonyi Alice

Képzőművészet 1931. 41. sz. 142.l.

MDK

Gosztonyi Alice

Képzőművészet 1931. 41. sz. 142.l.

Gosztonyi Aliz / Keményné/ MDK
Sz. 1900. Bp.
szobrász

Ligeti Miklósnál, Kisfaludi Stróbl-nál és Zala Györgynél tanult.

"Gyermeklubickoló kutja" Margitsziget 1930-tol.

30.o.

Gádor Endre: Budapest szobrai. Bp. 1955.

Gosztonyi Alice

MEGHÍVÓ.

A „MŰTEREM“ KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSOK KFT. IGAZGATÓSÁGA TISZTELETTEL MEGHÍVJA

KEMÉNYNÉ GOSZTONY ALICE SZOBRÁSZMŰVÉSZ

ÉS

FORRAI ZOLTÁN RAJZOLÓMŰVÉSZ

AZ UTÓBBI ÉVEK POLITIKAI ÉS TÁRSADALMI ESEMÉNYEI KARIKATURÁBAN

GYŰJTEMÉNYES KIÁLLÍTÁSÁNAK

1936. ÉVI JÚNIUS HÓ 3-ÁN DÉLUTÁN 5 ÓRAKOR TARTANDÓ ÜNNEPÉLYES MEGNYITÁSÁRA, A IV. KOSSUTH LAJOS UTCA 12. FÉLEMELETI KIÁLLÍTÁSI HELYISÉGÉBEN.

TELJES TISZTELETTEL:

„MŰTEREM“

KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSOK KFT.

TELEFON: 89-3-65.

A KIÁLLÍTÁS TART 1936 JÚNIUS HÓ 3-TÓL JÚNIUS HÓ 17-IG BEZÁRÓLAG.

NYITVA: HÉTKÖZNAP 9-TŐL 6 ÓRÁIG, VASÁR- ÉS ÜNNEPNAP 10-TŐL 2 ÓRÁIG.

BUDAPEST 936 JUN 1 4 NL

A RADIO 36 BARÁT

KÉSZPÉNZ ZÁR BERMEN-TESTÍVE

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Király Kálmán

úrnőnek
úrnak

Budapest

VI ker., Andrássy

út
utca
tér 75 sz.

1/10

Merkur

Pl. ett. Endresz-emlékplakett

Pesti Hirlap. 1932. jun. 9. 6

Gosztonyi Alice Endresz-plakettje

Körplasztika. „Fürdőző nő", Gosztonyi

Pesti Hirlap. 1932. jul. 6. 3

Gosztonyi Alice „Fürdőző nő" c.
szobrát...

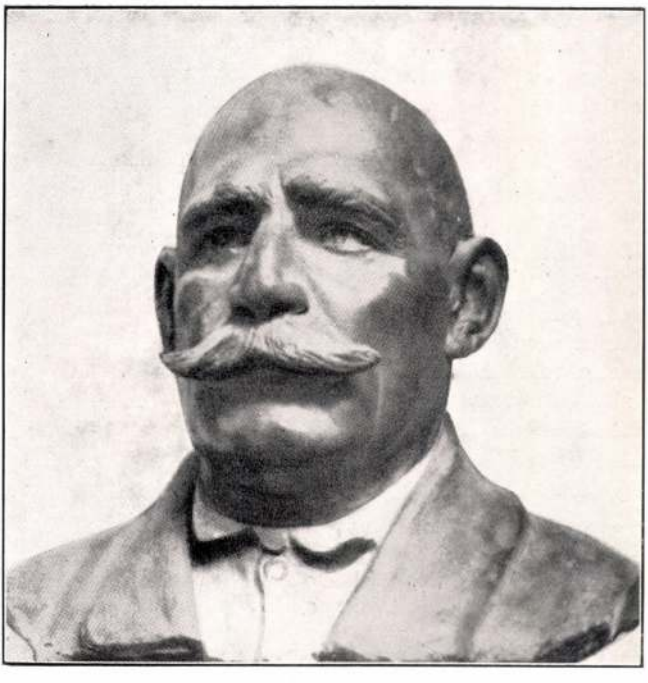

GOSZTONYI ALICE: KISGAZDA
A Műcsarnok Tavaszi Tárlatáról

a művészeti közvéleményre. Ezt viszont csak úgy érheti el, ha vásárlásaival pártatlan művészetpolitikát gyakorol. Minden csoport és minden irányzat fölött kell állania annak az ítéletnek, melyet egy múzeum kimond. Ne csodálkozzon hát Petrovics főigazgató úr, ha ma az a helyzet, hogy a magyar művészek egy tekintélyes része nem kíséri bizalommal az ő művészeti politikáját, melyet — akarva, nem akarva — múzeumpolitikájával teremt.

Az első terem klasszikus alkotásai előtt állva, hálás szívvel gondolunk a Szépművészeti Múzeumnak azokra a kitünő barátaira, akiknek köszönhető, hogy ilyen értékes gyüjteménnyel gazdagodott múzeumunk. Nem kisebb nevekkel találkozunk csupa értékes kép alatt, mint *Van Dyck*, *Palma Vecchio*, *Veneto*, *Porderone*, *Pizza da Lodi*, majd a XVII. és XVIII. század pikturájából *Zurbarán*, *Langetti*, *Mányoki Ádám*, *Magnasco*, *Pittoni*, *Bazani*, *Maulpertsch*, *Schmiedt*, *Dorfmesser*. A XIX. század magyar pikturáját a régebbiek közül *Herbstoffer* és *Komlóssi* Ede, majd *Munkácsy* Mihály, *Székely* Bertalan, *Szinyei Merse* Pál, *Mednyánszky* László, *Roskovics* Ignác, *Benczur* Gyula pompás művei képviselik és itt kapott helyet *László* Fülöp három nagyszerű portréja, köztük Rákosi és Apponyi. A jelen piktúráját *Rippl-Rónai*, *Iványi-Grünwald*, *Vaszary*, *Csók*, *Czóbel*, *Egri*, *Kmetty*, *Márffy*, *Derkovics* és *Szőnyi* képviselik. Az ötödik teremben *Ferenczy* Károlynak egy nagy tableauján és *Rudnay* Gyulának egy kisebb képén kívül a br. Kohnergyüjteményből ide került *Puvis de Chavanne* híres Magdolnájával találkozunk és ugyancsak a Kohner-

Képzőművészet
1931. 41. sz. 147. l.

A MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI LEXIKON LESZ AZ ELSŐ TELJES MŰ, mely tartalmazni fogja az összes magyar festők, szobrászok, műépítészek és iparművészek, sőt a műgyüjtők adatait is. Ez utóbbiak adatainak feldolgozása tulajdonképen azt jelenti, hogy együtt lesz a magyar művészet műtárgykatasztere. Végül tudni fogjuk, hogy hol mi van. Ma az a helyzet, hogy az időközben beállott nagy eltolódások miatt senki sem tudja, hogy a magyar műremekek nagy részét hol keresse, kinek, milyen gyüjteménynek tulajdonában vannak a legjelentősebb műtárgyak. A **Magyar Képzőművészeti Lexikon** tudományos pontossággal dolgozza fel a magyar művészetre vonatkozó összes adatokat, s ezzel nagy szolgálatot tesz a magyar művészet ügyének éppúgy, mint a művészeknek, kutatóknak és a nagyközönségnek. A **Magyar Képzőművészeti Lexikon** azonban nem csupán egy adatokkal zsúfolt vaskos lexikon-kötet lesz, de egyben ízléssel és a nyomdatechnika minden finomságával előállított, illusztrációkkal díszített könyv is. A **Magyar Képzőművészeti Lexikon** előjegyzési ára 50 pengő, míg bolti ára lényegesen magasabb lesz.

A BALLÓ EDE-PÁLYÁZAT NYERTESEI. Második éve kerülnek kiosztásra azok az ösztöndíjak, illetve pályadíjak, melyeket a Balló-alapítvány intenciója szerint olyan művésznek adnak ki, aki műveiben közvetlen természetszemléletről tesz tanuságot. Az idén ennek a nevelő hatású, értékes alapítványnak pályadíjait **Áldor** János László, az ismert nevű festőművész nyerte el, míg a másik 1000 pengős pályadíjat megosztva **Szomor** László és **Antal** Károly fiatal szobrászművészek kapták. A Balló Ede ötezer pengős nagyobb pályázatának határideje szeptember hó utolsó napján jár le. A pályaműveket a Nemzeti Szalon veszi át.

A VIDÉK MŰVÉSZEINEK ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁSA SZENT ISTVÁN NAPJÁN NYÍLIK MEG A MŰCSARNOKBAN. Megírtuk már, hogy az Országos Képzőművészeti Társulat igazgatóságához beadvánnyal fordult a **Vidék Művészeinek Országos Kiállítása** szervező bizottsága, melyben a Műcsarnok kiállítási termeinek átengedését kérte a nagyszabású tárlat részére. Mint most értesülünk róla ,a Társulat igazgatósága kedvezően fogadta a szervező bizottság kérését és információnk szerint a Műcsarnok átengedésének e célra semmi akadálya nincs. A szervező bizottság tehát ezúton kéri fel az állandóan vidéken dolgozó művészeket, művésztelepeket és művészeti egyesületeket, hogy résztvételükről haladéktalanul küldjenek értesítést. A bejelentést a **Képzőművészet** szerkesztősége sürgősen továbbítja. A művésztelepek és egyesületek közöljék ebben a bejelentésben, hogy körülbelül hány művész mennyi műtárggyal vesz részt a kiállításon, mely előreláthatóan Szent István napján nyílik meg és szeptember hó közepéig tart.

Szerkesztésért és kiadásért felel: **Dr. Gyöngyösi Nándor**

Elek-nyomda Budapest, VII., Vörösmarty ucca 5.

Felelős vezető: Elek L.

Gosztonyi Alice

A forrás c.
szobormüve
repr.
Képrőmüvészet

1930. IV. évf. 27. sz.

50 l.

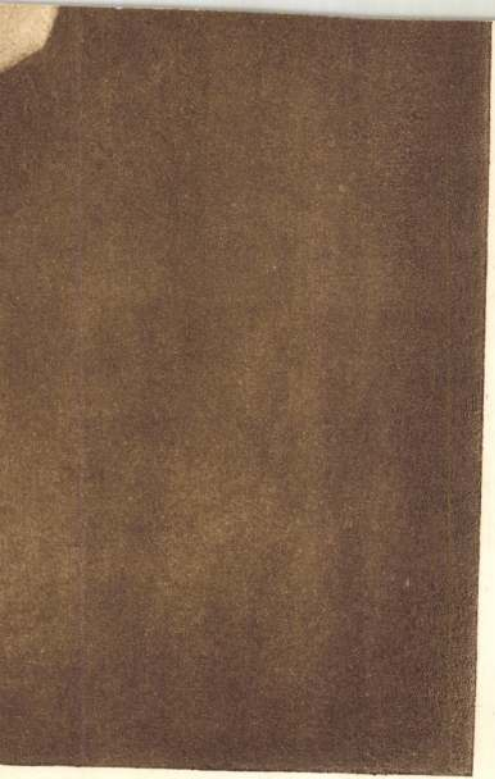

GOSZTONYI MOTOR- ÉS GÉPGYÁR
SZIVATTYÚK ÉS KOMPRESSOROK, FÉLSTABIL LOKOMOBILOK, TRAKTOROK, LOKOMOBILKAZÁNOK, ÁLLÓKAZÁNOK, SZIVÓGÁZ- ÉS DIESELMOTOROK.
BUDAPEST. V., WAHRMANN-UTCA 5. TELEFON: 90-5-15.
TÁVIRATI CIM: GOMAFA BUDAPEST

Folyószámla
a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank
Lipótvárosi fiókjánál.
Postatakarékpénztári számla 53900 sz.
Codes: Western Union Liber's
A.B.C. Improved. Bentley's.

Budapest, 1932. március 11.

Kegyelmes Uram!

Megkaptam ub. levelét és jelen sorom kapcsán megküldöm a repülő plakettet és tisztelettel kérem, hogy az átadónak P 37-kifizetni méltoztasson.

Felségem a román kir. udvarnál dolgozik még most is, és igen szép karriert csinált, mint az Ujság f. hó 6. számában megjelent cikk és részletesen közli-

Remélem, hogy a plakett Kegelmes Uram elismerten nagybecsű megelégedését

Berger és Kiss Budapest

elmyeri és vagyok

teljes tintetettel

Gontsuyi Gyula

GOSZTONYI ALICE: HERO ÉS LEANDER
A Műcsarnok Tavaszi Tárlatáról

ASZTALOS GYULA: ARCKÉP

A Műcsarnok Tavaszi Tárlatáról

hasonlítva a régi korok kispolgáraival, jóval magasabb nivón áll, különösen kultúr és egyéb igényeit illetőleg. A modernné fejlődött városok lakossága ez. Ezek a városok pedig keletkezésüket egy speciális kapitalisztikus tőkegyümölcsöztetésnek, a spekulációs bérháznak köszönhetik. A bérházszisztémával mindjárt rámutathatunk az interieur-fejlődés első nagy, destruáló faktorára. Az emberek költözködnek. Mobiliáikat, s ezek elsősorban a bútorok, viszik egyik helyről a másikra. Minden uj lakás természetszerűen megkivánja a harmonikusan összehangolt uj interieur-képzést is. Itt azonban súlyos technikai akadályok merülnek fel. A lakó a beköltözésnél megmásíthatatlan adottságokkal áll szemben, mert hiszen készen kapja a falakkal körülzárt és az önkényes nyilásokkal megszakitott kubuszt, mely alaprajzi adottságokhoz még formabeli

Gosztonyi Alice, Atelier, Bp. VII. Damjanich-u. 46.

Adressenverzeichniss der ungarischen Medailleure

Gosztonyi Alice

Mulsarnik ~~[illegible]~~ wobran

Csanádi u. 21.

1929. tav. Kiáll. 152.

Férfifej, gigh

1929-30 téli

a forrás

Jarosvárnegye

1906. X.

Br. Forster Gyulának. Bpes

alvinczi Martinuszi kastélyról ke

felvételei tájékoztatásul megküld

Gosztonyi Alice

Szobrász Műcsarnok.

1931. tav. tárl. 170.

1931/32. téli kiáll. 106.

l díjmentesen szolgálunk
NIKA«
ZAKI VÁLLALAT

Robbanó mótorok, gazdasági gépek szakszerű javítása, valamint bármilyen mechanikai munkát végez. Villanymótorok, dinamók és transzformátorok bármilyen Voltra állandóan raktáron.

NÉMETI
LY ÚT 56
SAJÁT HÁZ

désre a legrövidebb időn belül adunk.

Szedte: Lombár László

Gosztonyi Alice

Csanádi u. 21. Műcsarnok

1930. tár. Gyáll. IV. t. 6.

Hero és Leander

gift

Sopron renaissance- és barokstílusban épült házai) IX. 179, 180

(Könyvism.)

Gosztonyi Alice

Koldusfiú bronz

Gyermekportrait

Nemzeti Szalon
tav. kiáll. 1932 jun

EK

MANN FERENC

GYÁR

-u. 5. IV., Károly-körut 28.

880.

A SZTÁR
(Joan Crawford)

Foto: M. G. M.

Felelős szerkesztő: Ágai Béla — Kiadótulajdonos: az UJSÁG R.-T. — Felelős kiadó: dr. Ágai Béla
NYOMATOTT A GLOBUS NYOMDAI MŰINTÉZET R.-T. MÉLYNYOMÓGÉPEIN, BUDAPEST, VI., ARADI-UTCA 8.

Olive Borden — korcsolyadresszben

Gosztonyi Alice szobra, amelyet a Közmunkatanács a Margitszigeten, a gyermekjátszótéren fog felállitani

RÁDIÓ:

Tosca és a Tannhäuser közvetitése az Operaházból

Tosca: Bodó Erzsi (I. felv.)

Pilinszky Zsigmond (Tannhäuser

Bodó Erzsi és Losonczi György (Scarpia) II. felv.

GOSZTONYI *Alice*, szobrász, * Budapest 1900 ápr. 24. Budapesten Ligeti Miklósnál, Kisfaludi Strobl Zsigmondnál tanult, azután Zala György műtermében dolgozott. Első nagyobb sikerét Grigorcea román követ feleségének mellszobrával aratta. Ezután a román királyi udvarhoz kapott meghívást, ahol a trónörökös mellszobrát mintázta. 1932. készítette Endresz György óceánrepülő plakettjét. 1934. koll. Kiállítása volt Budapesten.

E.G.I.3.971

nek Jézussal.

lrafordultan van ábrázolva.
ıek Jézust fogja, ki jobbját
zén nyugtatja és a kinek
latt van átkötve. Öltözete:
as ruha. Mindkettejök fejét
ben piros kereszt látszik.
/a-isten képe nyert elhelye-
ájában piros kereszttel és
ʃ betük olvashatók. Testét
alsó részén pedig ez a fel-
ɛNA DOMINVS TECVM‹.

5 : 42 cm. — Lelt. sz. 1293.—
Rocchitól 2000 lirán, vagyis
augusztus 31-én (246–895).
347–895 és az 1895 november
ivet. — Az elszámolást jóvá-
561 (635–900) és az 1901
at (464–901).
. 20. l. — Verzeichniss Nº 62.

-31

Gosztonyi Alice

nr 0 f. 910

Gosztonyi Alice

Szobrász

Lantos Magazin

1930. 819. l.

G. A. „A forrás" c.

– az 1930. velencei

reprez. magar kiállitáson szereplő –

szobrának egészoldalas

reprod.

Gli atleti sfilano innanzi al Duce sulla nuova via del Circo Massimo
(28 ottobre 1934-XII).

Gosztonyi Alice

zobrazit

koll. kiáll. a Lipót-

városi Kaszinóban

1934. febr.

Forum. 1934. 110. l.

(Budapesti kiállí-

tások 1934)

em szem be néz. Lecresztett jobb kezében kez-
korlátra támaszkodik. Előrefésült hajas,
arcza leberetvált. Ingének álló gallérja s
kendője rojtos, magas mellénye be van
kájú katátja zsinóros.

, az alak nagysága 26.5 cm.

ha 8711 (chin. pap.).

107/95 № 106.

Gosztonyi Alic

Geboren zu Budapest am 24. April 1900, Absolvierte die Hochschule der Bildenden Künste ebendort. Ihre Meister waren Miklós Ligeti, Zsigmond v. Strobl und György v. Zala. während Studienreisen sie nach Rom und München führten. Frau Gosztonyi ist Klein- und Monumental-Plastikerin und verfertigte bisher nur ~~wenige~~ weinige Medaillen.

Z nuvel lepova-

Hu Pomagyerem 241.l.

T. 8516.

dragonyos jobbkezében kivont egye-

La Tour.

zu Mons in Hennegau.

Karl VI und hiess Graf v. Mero-
rst v. Ligne 1757 - Graf v. Daun ✕
✕1759 - Graf v. St. Ignon +1779 - Graf
rsel ✕1790 - Graf De La Tour.
s nnnn.

8: 10.1 cm.

Szn. 42-904
72-904-17.

Gosztonyi Alice

Gondolkozó c. szobornűve repr.

Képzőművészet

1931. 43.–44. 7

Gosztonyi Alice

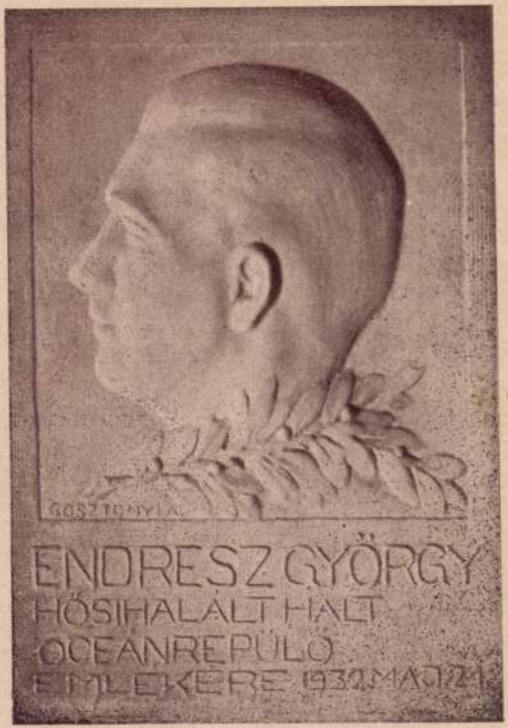

Képzőművészek
1932. 51. sz.

GOSZTONYI ALICE: ENDRESZ GYÖRGY PLAKETTJE

Foto Vajda M. Pál

TARTALOMJEGYZÉK:

dr. Eisler Mihály: Kenyérgond és művészet . 121
A Műcsarnok tavaszi tárlata *(gy. és d. t.)* . . 126
dr. Jajczay János: Az Ernst múzeum csoportkiállítása 132
Chroniqueur: Egy magyar művész karrierje Romániában 137
Erdélyi művészek 138
Műteremlátogatás Szász István festőművésznél *gy.)* 140
Kőszegi László: Képzőművészeti szeminárium 144

A KÉPEK JEGYZÉKE:

esz György plakettje a címlapon
dr. Nékám Lajosné . . 121
Károly államtitkár . . 122
Géza 123
. 124
rojka 124
et 124
narckép 124
Önarckép 125
. 125
ép 125
ép 125
Arcmás 126
gi László 127
Antal 127
ány 128
. 128
. 129
Ziffer Sándor: Önarckép . . .
Vágó Gábor: Mailáth püspök .
Krizsán János: Tájkép . . . .
Ziffer Sándor: Tájkép . . . .
Gosztonyi Alice szobrai . . .
Gosztonyi Alice: A román trónö
Tóth István: Tájkép . . . .
Gosztonyi Alice: Grigorcea romá felesége . . . . . .
Gosztonyi Alice fényképe . . .
Szász István: Tanulmány . . .
Sarkady Sándor: Régi faépület .
Szász István: Hadifogoly menet
„ „ Önarckép . . .
Szász István képei . . . . .
Pirk János: Kaszálók . . . .
L. Bitay Árpád: Csendélet . .

Gostomyi Alice

Lengel J: G.A.

Nök Lapja 1957

trefl. 19.

Gostomyi Alice

Kisgarda c. Nobra

repr.

Reprodukcie

1931. 147. l.

Brankovics György:

Térden alól, hétnyolcz
bajusza s szakála igen ho
teritett asztalra támaszkod
rekán ův szorítja s palástj
mellett a szabadba nyerünk
münket. A babér és tölgy
zászló, lándsza s puska kép
garmada látható. Felirat

„Георгій П. Бран
Деспота

s alól jobbra: „рѣзалъ Вен

Rézmethet, méretei
14.1 cm.

L. 7

Gosztonyi Alice

zul. 1900. apr. 24.

l. Medvey 113. l.

2048-909-29
Vegyesek.

570. Kötélsorompó.

40 darab kötélsorompó-bak, hármas lábbal, csavarra járó szoritóval és hozzá való kötéllel.
Méretei: 150 cm. magas, 60 cm. széles.
Értéke per 16 K.....640 K

Szállitotta Bartolffy János az 1907:IV.23-iki számlával (733-907).-- Kifizettetett 1907:VIII.12-én az 563 sz. nyugtára.-- Elszámoltatott 1907:IX.8-án 1524 szám alatt.

Gosztonyi Alice

U. 2821

Forrás c. tobra
(Műcsarnok)
repr.

Pesti Napló képes
mell. 1929. dec. 29.

Gosztonyi Alice

— **K. Gosztonyi Alice és Forrai Zoltán kiállítása a »Műterem«-ben.** A Kossuth Lajos uccai kiállítóhelyiség ezúttal egy szobrászt és egy rajzolót lát vendégül. *Keményné Gosztonyi* Alice-t már régebbről ismerjük két nevezetes szobráról: Mihály román trónörökös portréjáról s a római *Aeroporto Littoria* Endresz—Bittay-emlékművéről. Szobrain ezúttal is bizonyos elegáncia, a szó jó értelmében vett asszonyos, szinte társaságbeli könnyedség vonja magára a figyelmet; valami rokonszenves hajlam a derűs és szellemes megoldásokra. *Forrai* Zoltán még jobb ismerősünk. Kitűnő politikai karikaturistáink rajzai közül első pillantással felismerjük *Forrai* munkáit; néhány alakja kedves és ismerős pesti specialitás lett. Most kiállított anyagával is megerősíti azt a véleményt, hogy a magyar politikai karikatúra régi mestereinek méltó és eredeti utóda. *(r.)*

Pesti Napló

1936. június 4.

Cséd

Gosztonyi Alice

Szefeltlex. 248. l.

Élet.

n. o. 624. l.

ELKESERÉDETT. LEVÉL: Kigyógyultam egy nagy szerelemből, most meg nincs az életemben semmi, ami vonzó, ami kedves, ami érdekes. El vagyok keseredve — kérek tanácsot — mit csináljak, hogy megjöjjön az életkedvem?

VÁLASZ: Uram, ha önnek volt energiája kigyógyulni a szerelemből — legyen ereje leküzdeni azt a hallatlan nagy és intenzív tehetséget, amit az »elkeseredés« nevezetű lelki-stádium iránt érez. Mert ez irányba való hajlásra önnek nagy és fölfokozott hajlandósága van . . .

»EMBER AZ EMBEREK KÖZT.« LEVÉL: Hogyan ismerkedjem meg vele?

VÁLASZ: Ember! . . . Az emberek közt — a megszokott társadalmi formában. Egyet nem értek: miért kell ezt énnekem megírni egy ilyen óriási nyilvánosságú lap hasábjain . . . hogyan nem jutott ez önnek az eszébe?

»HIDEG VOLT HÚSVÉTKOR.« LEVÉL: Fájt a szivem, amikor elbúcsúzott tőlem . . . nem tudtam megmutatni neki, milyen igen nagy gyöngédséget érzek iránta. Pedig csak érettem jött haza az ünnepekre — én azt érzem és jól tudom.

VÁLASZ: Hát — nem tesz semmit. Ön: »hideg volt húsvétkor!« Tessék azonnal írni neki egy szép levelet, hogy — pünkösdre kiderüljön minden! . . .

ZSABÓ. LEVÉL: »Mélázó hangulat elmult szép napokról! . . .«

VÁLASZ: Rendben van. De a mult — elmult! Balga, aki mindig visszanéz. Hogy is biztat Mullford Prentice? »Ne a multat tekintsd — a jövőt!«

WEEK-END. LEVÉL: Ugyanazon a helyen voltam — de ugyanazzal. És ez büsít!

VÁLASZ: Vigasztalódjon. Nagyon sokan rándultak úgy ki, mint ön. Hol van már a tavalyi week-end?

SZEGED — 23. LEVÉL: Elfogadhatom-e azt a kis amulettet, amelyet születésnapomra kaptam tőle? Nem nagy érték, de mégis aranyból van! . . .

VÁLASZ: Kérjen engedelmet édesanyjától, hogy elfogadhassa, és aztán, amikor megkössöni, tudassa, hogy édesanyja engedelmével fogadta el. Ezt különben levélben is megírtam önnek, hogy el ne késsen a válasszal.

Gosztonyi Alice szobrát megvette a főváros közművelődési tanácsa. A szobrot a Margitszigeten állítják fel

Egerhegyi Erdey-Gruz László, néhai Erdey-Gruz államtitkár fia, megnyerte az olimpiai világbridzs-verseny svájci bajnokságát

PÁLYAVÁLASZTÁS. LEVÉL: A fiam folyton fúr, farag, repülőgépeket szerkeszt, villamosbattériákat gyárt . . . Ugy-e helyesen cselekszem, hogy a mérnöki pályára szánom?

VÁLASZ: Hiszen még csak tizenkét éves! Ezek a jelek mindenesetre nagy hajlandóságot mutatnak, de lehet, hogy ez még csak játék! A leirásból azt látom, hogy fiacskája univerzálisan fejlett érzékü, általánosságban tehetséges gyerek. Szerény véleményem szerint, a későbbi kor fogja megmondani: mihez érez majd igazán kedvet és hivatást!

»EGY LELKIBETEG.« LEVÉL: Egy házasság problémája.

VÁLASZ: Nem tudom, nem tudom mennyire megbizható az illető egyén, menyire lehet rá egy életet alapitani. Hiszen önt egy újabb csalódás, egy újabb életprobléma felmerülése nagyon, de nagyon próbára tenné — hiszen ön jó és csak jóérzésekre, nyugodt és rendes életre van berendezve. Mindenekelőtt tisztában kell lennie az illető jóérzésével és a teljes és tökéletes megbizhatóságával.

»SZENVEDÉS — BIZONYTALANSÁG.« LEVÉL: »A társaságát napról-napra jobban kerülöm . . . Minden újabb találkozás újabb szenvedést okoz nekem . . . Napról-napra jobban elhatalmasodik rajtam ez az érzés! . . .«

VÁLASZ: Csak három mondatot idézek hosszú leveléből! Ebből is láthatja, hogy kézenfekvő, mit kell cselekednie. Egy útja van, minden lelkienergiával küzdenie kell ez érzés ellen, tisztában kell lennie azzal, hogy még sokat fog szenvedni, mert ez nagy betegség! Bizni kell az idő gyógyitóerejében, hinni kell abban, hogy minden jóra fordul! És ami a legfontosabb: nem találkozni. Nem találkozni!!

R. ERZSIKE. LEVÉL: »Csak egy üdvözletet küldjön az üzeneteiben, a versért, amit irtam, ne nehezteljen . . .«

VÁLASZ: Ez aztán a kedves levél. Olyan, mint egy friss, tavaszi virágos-ág, a vers is, a levél is. Hálásan köszönöm és én is minden jót kivánok.

»DEUS.« LEVÉL: Hogyan tudjam meg, hogy az illető komolyan gondolkozik-e?

VÁLASZ: Van erre mód! Még pedig kétféle: vagy komoly kérdés, vagy pedig: alkalomadás a nyilatkozattételre. En különben az ilyen kérdésben fatalista vagyok, ha akar kifejlődni a dolog — kifejlődik magától! Szives és nobilis soraiért sok köszönet!

Gosztonyi Alice

Színházi Élet 1934. 17. sz.

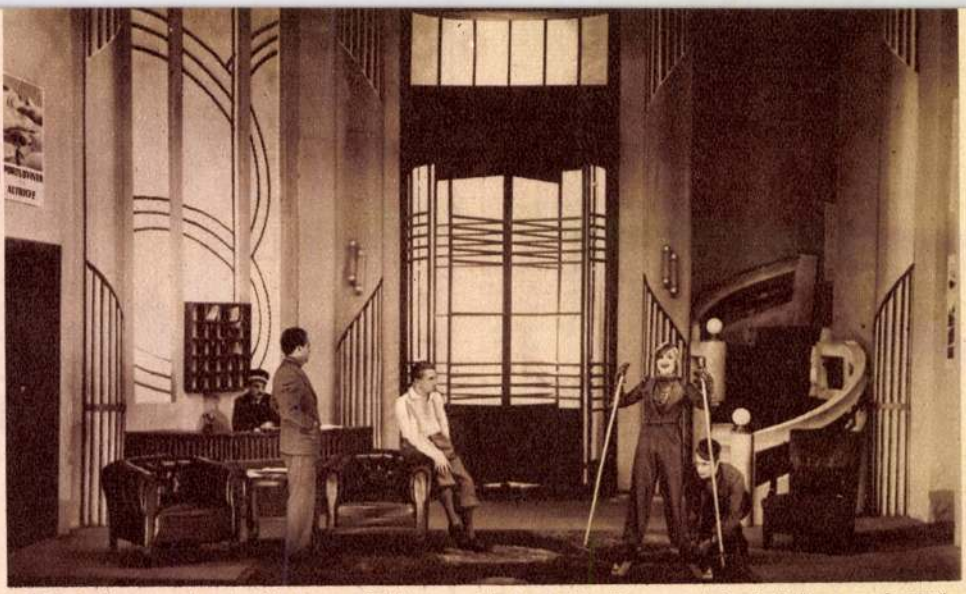

Bukarestben most mutatták be a »Zsákbamacská«-t. A fő női szerepet Leni Calier, a népszerű bukaresti primadonna játszotta

VÁLASZ: Eltalálta. Nagyon érdekel, mert látom belőle, hogy energikus elhatározással, nagy önmegtagadással mire képes az — energiátlan ember. Szívből és szeretettel köszöntöm önt!

ANYAGI BAJOK. LEVÉL: Akármit is csinálunk, ezek a bajok közénk állanak, levernek, lehangolnak bennünket, a pénzkérdés miatt lassanként ellenségeivé leszünk egymásnak. Tudom, hogy ön nem tud tanácsot adni, hogy szerezzek hirtelen megfelelő összeget. azért mégis írok . . .

VÁLASZ: Azért mégis egy tanácsot tudok adni ebben a kérdésben. Azt a tanácsot, amit én saját magamnak adtam és mindig megfogadtam és — jól jártam vele. Tudniillik én is örökké anyagi bajokkal küzdő ember voltam világéletemben, de ezt sohasem tekintettem végzetes szerencsétlenségnek. A pénzt emberek csinálták, — csak azok az igazi bajok, szerintem, amihez embereknek semmi köze. A becsületérzés saját magunkkal szemben és az egészség! Ha ezekkel baj van — akkor baj van! Amíg van tető felettünk és van egy falat kenyér, addig — szerintem — szép az élet!

TAVASZI KOSZTÜM. LEVÉL: Ime a mi »nagy« tragédiánk!

VÁLASZ: Gyerekség! Ki kell azonnal békülni!

ÍGY IS LEHET SZERETNI? LEVÉL: A jelige: Így is lehet szeretni?

VÁLASZ: Lehet. Sőt, így a szép! Hogyan is mondja Ignotus gyönyörű verse:

Kis kabátját reá segítem,
Nem szenvedéllyel, csak szeliden —
Hozzá én ujjhegyyel sem érek,
Szerelmet tőle nem is kérek
Nem is vallok neki sohasem —
Óh, milyen nagyon szeretem!

OHIO — PA! LEVÉL: Kedves elismerősorok a messze távolból a »Színházi Élet« és a »Lelki klinika«-rovat iránt!

VÁLASZ: Asszonyom, a levele meghatott bennünket. Mikor ilyen nyájas és szíves sorokat olvasunk, az ember megtalálja örömét és a jutalmát nagy munkájában. Méltóztassék elhinni, ezek az urak, akik lapunkat szerkesztik, írják, mindig bizonyos megnevezhetlen ambícióval, valami olyan lobogással dolgoznak, mely nélkül nincs jó írásmű, nincs jó művészi munka. Szíves sorait hálásan köszönjük az egész szerkesztőség nevében . . .

SVÁBHEGY. LEVÉL: Az édesanyám engedelmével kirándultunk, kora délután indultunk és csak az este vetett haza bennünket. Még a kezemet sem fogta meg! . . .

VÁLASZ: Nem jelent semmit! Illetőleg: mindent jelenthet. Hiszen — másnap már korán reggel jelentkezett. Még mindig jobb, mintha — tegyük föl — megcsókolta volna önt és másnap híre-hamva se lett volna!

EGY CSÓK ÉS MÁS SEMMI. LEVÉL: Mit gondol ön — mi lesz ebből?

VÁLASZ: Benne van a jeligéjében: »És más semmi! . . .«

PRAHA — X. Y. LEVÉL: Összevesztünk feleségemmel — a kis kutyuson. Tudom: ön mosolyogni fog, pedig tűrhetetlen, amit ezzel az állattal csinál.

VÁLASZ: Ön téved, én egyáltalán nem mosolygok. Nagyon jól tudom, hogy mit tudnak a nők ilyen miniatür lochnessi szörnyekkel csinálni! Ez csak tréfásan van mondva, mert magam is nagy állatbarát vagyok, de tessék elhinni, nekem is fájt már az életben, amikor egy hölgy mellett, akit imádtam, a kis kutyának — kutya jó dolga volt, velem pedig úgy bánt — last not least — mint egy kutyával!

KÉK SZEMPÁR — SZÉP SZEMPÁR. LEVÉL: Írtam egy operettlibrettót. Beküldhetem? Körülbelül olyan genre-ű, mint a »Hajduk hadnagya!«

VÁLASZ: Ne küldje be. Így látatlanba is megírhatom, hogy ez a genre mai napság — nem kell! A Hajduk hadnagyának ma már óriási bozontos, ősz szakálla nőtt és nyugalmazott altábornagy!

TELEFONON ÖSSZEVESZTÜNK . . . LEVÉL: Mikor találkozunk, akkor is elég goromba hozzám a hölgy, de — telefonon azután: pláne. Az ön bölcsességéhez fordulok, hogy ezt a sajátságos viselkedést megértsem.

VÁLASZ: Nem kell nagy bölcsesség! Mikor találkoznak, akkor csak ön idegesíti önagyságát. Mikor telefonon beszél vele, ketten idegesítik. Ön — és a telefon!

MERRE, MEDDIG MENJEK? LEVÉL: Tanácskérés egy szerelem bizonytalanságaiban.

VÁLASZ: »Addig« semmiesetre se menjen, amire kétségbeesésében gondol. A beküldött levelekből látom, hogy maguk mind a ketten egyformán szenvednek. Még pedig: egymásért. Nem gondoltak még arra az igen egyszerű és kézenfekvő lehetőségre, hogy lehetne — egyformán: boldognak is lenni?

»PUBI.« LEVÉL: »Azt mondta a lány, nézze Pubi . . .«

VÁLASZ: Tovább nem is citálok a leveléből. Itt van a baj. Nem szabad ilyen sokáig »Pubi«-nak lenni? Legyen ön Ferenc, vagy Dénes, vagy János — már ahogyan hívják! De kérje ki magának a Pubit.

K. Gosztony Alice

minta cédula

— **Forrai Zoltán és K. Gosztony Alice kiállítása.** Forrai Zoltán ötletes karikaturarajzoló. Egyformán otthonos a társadalmi és a politikai karikaturában. Az utóbbihoz a csufondárságon felül megvan az a szerencsés tehetsége, hogy torzrajzainak szereplőit hasonlatosra tudja rajzolni. Politikai karikaturáit tussal és ecsetheggyel rajzolja. Más előadásuak társadalmi karikaturái. Ezeket tollal és rézkarcszerü vékony vonallal huzza meg. A formák eltorzulnak tolla alatt, de ugyanakkor erősen kifejezőkké lesznek. Tollrajzai témában és kissé az előadásukban is Pascinra emlékeztetnek. Mindenesetre azonban artisztikus munkák. A maguk módján, torzitva és tulozva, kegyetlen kritikái korunknak. K. Gosztony Alice neve külföldön szinte jobban ismert, mint itthon. Olyan sikerei voltak idegenben, amilyenekkel más magyar szobrászok alig dicsekedhetnek. Fejedelmek és nagyuri dámák ültek modellt neki odakünn. Erre a megkülönböztetésre azzal szerzett érdemet, hogy tetszetősen mintázza meg fejeit és bizonyára igen hasonlatosra is. *(e. a.)*

1936. jún. 23.

Magyar

az az egyéni alakulata, amely az egyes számára az egyetemes közösséget jelentheti; az egyes ember fejlettségét tehát az mutatja meg, hogy milyen fejlett benne a nemzeti tudatosság és milyen erős a felelősség a nemzet sorsáért.

A tudatosságban benne van magunknak, körüményeinknek, azaz a nemzet állapotának, a nemzet érdekében szükséges tennivalóknak, ezek között a személyes feladatnak világos látása; ennek feltétele az alapos tanultság, abból következik az egyénre nézve az éppen reá váró munka természetének, legkülönb módszerének felismerése is. — A nemzetnevelés fogalmából ered a nevelésnek különös gondja arra, hogy az értelmi irányú, tárgyias tudatossággal együtt az erkölcsi tudatosság, azaz a felelősség lelki állapota is kifejlődjék. Ez a felelősség a nemzettel való együttérzésnek, teljes azonosításnak az eredménye s a hasznottevés vágyában, a nemzet javát szolgáló tevékenységben jelentkezik. — Ezen az alapon világosodik meg teljes jelentősége és igazi helye a testnevelésnek is. A nevelés

Budapest, 1932. február 24.

Méltóságos

dr. P r o c o p i u s Béla nyug. rendkivüli követ

meghatalmazott Miniszter urnak,

B u d a p e s t .

Január 23.-án kelt b. soraira, tisztelettel értesitem, hogy feleségem Gosztonyi Alice szobrászmüvésznö jelenleg Bucarestben tartozkodik, ahol a román trónörökös szobrát készíti. A plakett leöntése iránt annak idején intézkedtem és most kapom az értesitést, hogy az szombaton f. hó 27.-én elkészül.

Intézkedtem, hogy a bronzöntömester azt közvetlenül Méltóságodhoz vigye szombaton d.u., amikor is kérem részére

P 37.08-t

/P 36.-- plus 3 %/ kifizetni.

Remélem, hogy a plakett Méltóságod tetszését el fogja nyerni, vagyok

teljes tisztelettel

Gosztonyi Gyula

1932 Gosztonyi Mula
Pelesége ?

Nekrológia 1957 szept 13.

Lugosi

~~2 I 625~~

Újít: 1934. Lépőtáji Casino
1936 Műtárgy

ÉLETRAJZI ADATOK:

New York

Lexington Avenue
VI. Stock u. 30

II. emel.

Lukács
127-670

10 óra körül

Név: Gosztonyi Alice
Születési hely: Budapest, 1900. április 24.
Végzett művészeti tanulmányok: Képzőművészeti Főiskola, Budapest
Mesterek: Ligeti Miklós, Stróbl Zsigmond és Zala György szobrászművész urak
Tanulmányutak: Róma 1 hónap, München, főiskolai tanulmányok, 2 hónap.-
Munkásságának iránya: kisplasztikus és monumental szobrász.

ENDRES GYÖRGY és MAGYAR SÁNDOR óceánrepülőről készitett plakett részletes leirása:

Méret: 165 mm átm. öntött plakett, kerek, anyaga bronz, kétoldalu kivitelben.-
Összesen 5 példány készült róla.- Egy példányt az óceánrepülők, hálájuk és tiszteletük jeléül repülőgépen fognak Rothermere lordnak Londonba kivinni.-

ELÖLAP:

Salvator Hotel Budapest

Az elölap Endres György és Magyar Sándor repülők profilban készitett domboru arcképét foglalja magában, alul egy babérággal.- Az arcképek jobbról balra néznek és hajadonfőtt ábrázolják az óceánrepülőket.- Felül a fej felett, 10 mm nagyságu betükkel "MAGY AR ÓCEÁNREPÜLÖK" van felirva, alatta ugyanilyen nagyságu betükkel "1931.VII.15.-16." datum, ami az óceánrepülés időpontja volt.-
B aloldalt, Magyar Sándor portréja közelében, 5 mm nagyságu betükkel kiemelkedően van elhelyezve "MAGYAR SÁNDOR" , jobboldalon ugyanilyen nagyságu betükkel ENDRES GYÖRGY" neve.-
Endres György nyaka közelében, a babérlevelek felett, agész apró betükkel van beirva"GOSZTONYI A." mint mesterjegy.-
Az emlékérem szegélye sima, 5 mm szélességü keret.-

HÁTLAP:

A hátlap allegorikus képét képezi az óceánrepülésnek.- Elöl egy földgömb látszik, melynél a felhök közül Anglia térképe emelkedik ki.- A földgömb mellett jobbra a felkelö nap sugarai törnek át a felhözeten, viszont a felhözet felett nyugatról keletre való irányban a repülögép látszik, amint a kontinens felé közeledik.-
Felül a repülögép felett, a plakett köralaku lapjával egy irányban 10 mm nagyságban, domboru, kiemelkedö betükkel "JUSTICE FOR HUNGARY" van irva, mely felirás a repülögép neve volt és magyarul "Igazságot Magyarországnak" jelent.-
Az emlékérem széle sima, 5 mm szélességü, kiemelkedett keret.-

Mindkét plakett egy 32x45 cm nagyságu mahagonifából készültlapra van szerelve, hátul akasztóval ellátva, hogy falra akasztható legyen.-
Rothermere lord részére elküldendö tábla jobb alsó szélén egy 6x12 cm nagyságu ezüstlap van felerösitve, amely a következö szöveget tartalmazza: "Hungary's gratitude and appreciation to her true Friend.
Budapest 1.X.1931. Georg Endres Alexander Magyar"

Gosztonyi Alice

Hobrász

Gosztonyi Alice
V Csanádi u. 21

Budapest, 1931. dec. 14.

Méltóságos

Dr. Procopius Béla, nyug. rendk. követ
és megh. Miniszter Urnak

Budapest IV.

Piarista u. 2.

Visszatérve m. hó 4.-én kelt soraimra tisztelettel értesitem Méltóságodat, hogy az óceánrepülökröl készitett kétoldalu plakett leöntése, cisellálással együtt, önköltségi árban 36 pengöbe kerül.-

Amennyiben Méltóságodnak ez megfelel, kérem szives értesitését, hogy a plakettet gyüjteménye részére leöntethessem.-

Addig is vagyok

megkülönböztetett tisztelette

Gosztonyi Alice

3.65
5.90
5.–
1.30
0.65
3 –
3 50
3.30
2.70
4.20
10.–
7.10

44.30
28.75

15.55

3.80
0.40
0.60
2.10
6
7.75
12.–
2.10

28.75

Budapest, 1931.október 5.

Méltóságos

Dr.Procopius Béla, nyug.rk.követ és
megh.Miniszter Urnak

Budapest IV.

Piarista ucca 2.

Köszönettel igaolom Méltóságodnak hozzám intézett nb.sorainak vételét, amelyben az "Éremkedvelök Egyesülete" részére az általam készitett plakettre vonatkozólag részletes felvilágositást kér.-

Jelen soraimhoz csatoltan tisztelettel átszármaztatom a kérdöiv alapján kiállitott leirást, továbbá 1 drb fényképet és kérem, hogy ezen adatokat, a többi összegyüjtött adatokhoz csatolni méltóztassék.-

Megjegyezni kivánom még, hogy a szóbanforgó plakett volt elsö plakett-müvem, miután azonban az igen jól sikerült, remélem,hogy a jövöben több plakettet is fogok készitenі, melyekröl majd utólagosan leszek bátor adatokat közölni.-

Szives érdeklödéseért ujólag köszönetet mondva, vagyok

Méltóságod kész hive:

Gosztonyi Alice

2 drb melléklet

A lenél elküldése fénykép miatt kérett. Készséggel hajlandó vagyok Méltóságodnak plakettet önköltségi áron adni a gyüjtemény részére

Mütterem VII. Damjanich n. 46.

Montmorillon

Gosztonyi Alice

U. 3387

Pesti Napló

1932. júl. 2.

(A római Endresz-emlékmű.)

A 2 olasz kormány megbízásából fenti Elszizete Endresz és Bittay nagymáretű emléktáblá-fát, melyet a Littorioi repülőtér nagy várócsarnokának külső falára fog-nak elhelyezni.

Ismeny

minisztéri irodatiszt.

A miniszter rendeletéből:

dr. lovag Ybl Ervin s.k.

miniszteri tanácsos.

A kiadvány hiteléül:

Faragó

miniszteri irodatiszt.

K. Gosztonyi Alice

— K. Gosztonyi Alice és Forrai Zoltán kiállítása a »Műteremé-ben. A Kossuth Lajos uccai kiállítóhelyiség ezúttal egy szobrászt és egy rajzolót lát vendégül. *Keményné Gosztonyi* Alice-t már régebbről ismerjük két nevezetes szobráról: Mihály román trónörökös portréjáról s a római *Aeroporto Littoria* Endresz—Bittay-emlékművéről. Szobrain ezúttal is bizonyos elegáncia, a szó jó értelmében vett asszonyos, szinte társaságbeli könnyedség vonja magára a figyelmet; valami rokonszenves hajlam a derűs és szellemes megoldásokra. *Forrai* Zoltán még jobb ismerősünk. Kitűnő politikai karikaturistáink rajzai közül első pillantással felismerjük *Forrai* munkáit; néhány alakja kedves és ismerős pesti specialitás lett. Most kiállított anyagával is megerősíti azt a véleményt, hogy a magyar politikai karikatúra régi mestereinek méltó és eredeti utóda. *(r.)*

P. N. 936 vl. 4

Gosztonyi Alice

— **Gosztonyi Alice Endresz plakettjei.** Rómából jelentik: *Gosztonyi Alice* magyar szobrászművész felajánlotta Balbo légügyi miniszternek Endresz Györgyről készített emlékplakettjét, amelyet valószínűleg azon az emlékművön helyeznek el, amelyet az olasz kormány állít fel a szerencsétlenség színhelyén. Gosztonyi Alice a plakett egy-egy példányát felajánlotta Mussolini miniszterelnöknek és Róma város kormányzójának.

P.H. 932. VI. 9

PH. 932. VI. 9.

Gosztonyi Alice

Érdet a történelmi idők távlatában is az elsők között látjuk.

Nevezetes nagy eseményekről és azoknak szereplőiről, arany fonálként huzódó kedves történeteiről, könyvtárat lehetne irni.

Érd jelene sem marad multja mögött. Ugyanaz a népmozgás tapasztalható, mint a multban, csakhogy most nem fegyverekkel, hanem modern formában.

A mult nagy neveit a kard és bölcseség, jelenünk szereplőit a tudomány, a müvészet glorifikálja.

Lapunk hasábjain kezdenek nevek feltünedezni, kik országos sőt a határokon tuli viszonylatban forognak. E nevek viselői a mi kedves, hegyvölgyes, Dunakövezte, történelmi patinás Érdünk érzelmi közösségű alakjai.

Ez alkalommal Gosztonyi Alice, a világhirre szert tett bájos, fiatal szobrászmüvésznőről irunk. Külföldi utjáról való visszatérése alkalmából a fővárosi lapok hasábokon keresztül kommentálták sikereit.

Mi örömmel és büszkén üdvözöltük Érden, ahova külföldi utjáról való megérkezése után sietett, mert valami ellenállhatatlan erő ide vonzotta közénk Érdre.

Ez Érd!

Őpedig, Gosztonyi Alice, kiről még a valószinüség szerint sokat fogunk hallani és szivesen irni.

Mikor e sorokat irjuk, most már Rómában van; hozzánk intézett levelében közli:

„Rómában megbizást kaptam a repülőtéren felállitandó Endresz-Bittay emlékoszlophoz szükséges reliefek elkészitésére és ezen munkálatok folyamatban is vannak."

Ez nemcsak Gosztonyi Alicenek a sikere, ez magyar siker.

Gosztonyi Alice világsikerei között haza gondolt: „Jelen soraimhoz csatoltan küldök erről a plakettről egy fényképet, mely az Önök olvasóit bizonyára érdekelni fogja és közlöm, hogy ezen plakett egy bronz példányát márványlapra felerősitve személyesen adtam át Mussolini miniszterelnök és Balbo légügyi miniszter részére, akik mindketten igen meleg hangon emlékeztek meg Endresz Györgyről."

„Felhivom Szerkesztő urat, inditson lapjában akciót Endresz György emlékmű felállitása ügyében Érd és vidékén és én tisztelettel közlöm, hogy ezen emlékmű müvészmunkáját teljesen ingyen bocsátanám rendelkezésre."

Köszönjük Gosztonyi Alicenak. Örömmel üzenjük, hogy az Endresz György emlékmű hölgy bizottsága alakulóban van és pedig olyan nevek viselőiből, akik között Gosztonyi Alice is helyet fog foglalni.

„Érd és Vidéke" 1932. VII. 1.

1931

Gosztonyi Alice mütermében

Minden ragyogó ifjusága mellett is, az egy hosszu és komplikált önmagába mélyedés volt, amig Gosztonyi Alice a szobrászat müvészetében evoluált. A természet felrakta rá minden kincseit és azontul még olyan tehetséggel is megáldotta, mely sokáig hagyott kétségben aziránt, hogy hová vezet? Csak olyan kitartással irt, mint iskoláslány, kötetekre terjedő meséket, amilyen szenvedéllyel rajzolt, festett abban a korban, amelyben hozzá hasonló tündérek a mesebeli herceget várják. Minden leányálma a müvészetben élte ki magát, mindegy, melyik fajtájában. Ha nem teszi le a tollat, ha hü marad az ecsethez, valószinü, hogy csak olyan kiváló iró, festő lett volna, mint amilyen imponálóan józan, céltudatos és mindenekfelett tehetséges szobrásznak. Érdekes minden gondolata, amit agyagba gyur, végtelenül intelligens és abszolut egyéni.

Ahogy jövök végig a mütermén és nézem alkotásait, mindegyiknek van mondanivalója és megelevenedik valami rejtélyes vallomás nyomán. És már értem és megértem azt az átható sikert, amelyet Gosztonyi Alice müvei nagy nemzetközi tárlatokon: Velencében, Páduában, Münchenben elértek, ahová pedig a saját tudásán kivül nem kalauzolta el senki.

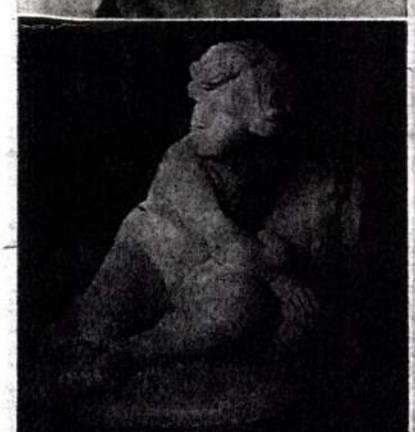

Szinte káprázatos mindössze öt esztendőnek ez az eredménye, nőnél főként, akinek százszorta nehezebb, hozzá még külföldön. Viszont éppen ott segitette az ismeretlen nevü magyar szobrásznőt, hogy sohasem volt azok közül a bizonyos tehetséges kezdők közül való, akik egy-egy kisérletükkel sokat igérnek, de mindjárt egyik első müvével, „A forrás"-sal már ugy prezentálódott, mint aki állja a legkeményebb birálatot.

A megkapó kompoziciói, az ugynevezett kiállitási müvek, természetszerüen egy egész csomó portraithez is segitették, aminek számára nincs is nagyobb jelentősége. A legszivesebben ugy szeretne dolgozni titokban, önmagának, a nagy nyilvánosság teljes kizárásával, — ha ezt lehetne! Ujságiró, a külföldön, idehaza, jómagam vagyok az első, aki átlépte Damjanich-utcai mütermének küszöbét, ahol kora reggeltől napestig tanul, dolgozik. Én sem a kritikus jogán, de mivel még nem is olyan nagyon régen, amilyen meghitt barátságban voltunk, viszonzásul egy kedves rajzáért, hajasbabát vittem a kis Gosztonyi Alice-nak névnapi ajándékul!

Sorry

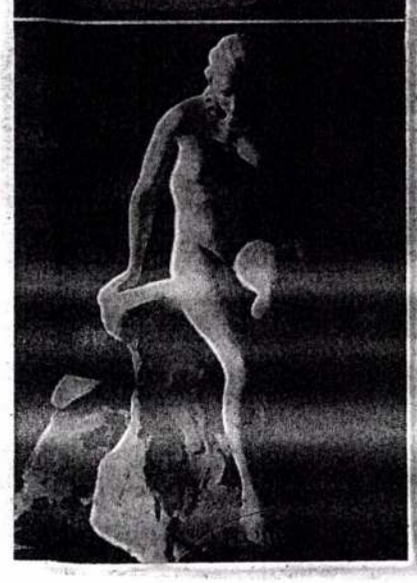

Gosztonyi Alice

A honvágy hazahozta Gosztonyi Alice szobrászművésznőt,

aki Bukarestben Mihály vajda trónörököst mintázta

Beszélgetés a művésznővel

A Konstantinápoly—párisi express egy függőágyas komfortjával berendezett fülkéjében, csütörtök reggel hazaérkezett Budapestre *Gosztonyi* Alice, a jeles szobrásznő, aki a modern magyar művészetnek szerzett tiszteletet és megbecsülést *Romániában*. Egész kis küldöttség várta ezt a ragyogó szép asszonyt a nyugati pályaudvaron: családja, meghitt jóbarátai és néhány művésztársa, valamennyien illatos virágot nyujtva feléje. A művésznő a hosszu ut minden fáradalma ellenére nem a lakására, hanem elsőbben *Damjanich-utcai műtermébe* hajtatott, hogy ott elhelyezze a szobrok gipszmintáit, amelyeken *Bukarestben két és fél hó*

Gosztonyi Alice: Mihály vajda szobra

napon keresztül, szünet nélkül és fáradságot nem érezve, ugyszólván művészi *szenvedéllyel* dolgozott.

Csaknem érthető, hogy a viszontlátásnál kíméletlenül ostromolták kérdésekkel, mert hát *jelentős művészi esemény*, hogy a román udvar ezt a fiatal *magyar szobrásznőt bizta meg* azzal a feladattal, hogy Mihály vajdát, *a tizéves trónörököst* megmintázza.

— Egy kicsit már fokozott is az az érdeklődés — mondotta szerényen a művésznő, — mellyel e romániai utamat kisérik. Holott én ott se csináltam egyebet, mint idehaza, *dolgoztam szüntelen*, ami életemnek egyetlen célja s zavartalan örömei Dolgozni, mintázni, amiben aztán Bukarestben örvendetesen hő részem volt. Sőt mondhatnám, csakis ebben! Nem igen fogadtam el meghivásokat, mindössze arra a *buesuebédre* mentem el, melyre *Magyary* Antal, az ottani követünk volt szives meghivni és néhányszor este együtt üldögéltünk román *szobrász- és festőművészekkel*, akik közül kivált *Medrea és neje*, aki szintén igen jeles szobrásznő és Petrescu, a nagy festő, igaz barátságukkal tüntettek ki. Azontul ha közben *egy-egy operai előadást* néztem végig abból a páholyból, melyet ottartózkodásom egész idejére rendelkezésemre bocsátott-k. Csak dolgoztam szorgalmasan, minthogy másként nem is lehetett volna lehetséges *tiz szobrot* befejezni.

— A mütermem, miután eljöttem az *Athéné Palace-ból*, ott volt a *Str. Nicolai Golescu 17.* számu házban, mely Petrescu festőművész tulajdona. Ott csináltam az utolsó simitásokat Mihály vajda szobrán is, amelyre joggal lehetek büszke, olyan tökéletesen sikerült Ennek a legeklatánsabb kifejezése, hogy miután márványba faragták, ott helyezték el Károly király lakosztályának intim dolgozószobájában, egy magas acajou-állványon. Valóságos buesujárás volt az udvar részéről a szoborhoz, a kis trónörökös, aki végtelenül okos és kivételes intelligenciáju fiucska, kikérte minden meghittjének véleményét. És ő volt az, aki amikor a szobrot elhelyezték, *bekopogtatott felséges apjához* és ugy vezette ki kézen, hogy mondja meg, hogy tetszik neki?

— *Foarte bine!* — ismételte őfelsége és nem tagadom, hogy e kijelentése csak oly büszkeséggel töltött el, mint amilyen jólesett.

— Ezzel aztán el is bucsuztam Mihály vajdától, ki mosolyogva felémnyujtotta kis kezét és tökéletes angolsággal köszönte meg a szobrot. Összesen háromszor ült a munkámhoz, de *nem ám ugy*, mint ahogy modellek szoktak *beállitott pose-ban* és akiket dirigálni lehet. Mihály vajdát ugy kellett mintáznom, mint egy huszlépésnyi távolságról, tanórái közben, mig ő hol a tanárjaira, hol irkáiba, hol a könyvekbe nézett, eltakarta arcát, vagy fejét kezére hajtotta. *Grigorescu* katonai tanárja teljes mértékben méltányolta is munkám kivételes nehézségét, viszont annyi megértéssel és jószándékkal volt irányomban, hogy jelentékeny részese annak, hogy a szobor kitünően sikerült. Egyáltalában mindenki részéről a *legtisztább rokonszenvet*, a román müvészek részéről pedig olyan *megkapó együttérzés* sugárzott felém, melyért mindenkor hálás maradok. Velem együtt örvendtek, mikor azt a megtisztelő izenetet kaptam Elena királynétól, hogy fia szobráról csináltassak egy öntvényt az ő számára is. Sőt megengedték azt is, hogy fényképfelvételeket készitsék *a király lakosztályában* a szoborról, annak végleges elhelyezése után is!

— Éppen annak az általános tetszésnek és megelégedésnek, mellyel Mihály vajda szobra találkozott, köszönhetem azt, hogy több udvari és politikai celebritást megmintázhattam, köztük *Caderi* államtitkárt és ennek nejét. Igaz, még sok elintéznivaló dolgom lett volna, de ezeket *elhalasztottam* egy későbbi terminusra, mert egyszerre csak minden siker, elismerés, kényeztetés és rendelés ellenére olyan *intenziv honvágy* fogott el, melynek nem tudtam ellentállni. Éreztem, hogy *haza kell jönnöm* megint egy kicsit, mielőtt ismét elutazom. Nem uj dolog ez nálam, igy voltam vele Münchenben, Londonban, Rómában, végig egész Olaszországon. Ebben a fájdalmas nosztalgiában már nem is vagyok teljesen együtt a mesterségemmel, hanem éjjeleken át ülök széles *papirárkusok* előtt és különös tranceban *teleirom azokat* az én ákom-bákom betüimmel egyre otthonról, Pestről álmodozva, azokról, akik szeretnek, akiket szeretek, egykori tanáraimat: *Ligetit, Stróblt, Zalát* és akiknek nevük mindannyiszor ajkamra jött, amikor Bukarestben bármilyen társaságban *magyar művészetről* beszélgettünk. És hogy a nagy magyar művészet ujabb elismeréséhez a külföldön magam is hozzájárulhattam, az minden vágyakozásomon felül megelégedettié és maradék nélkül *boldoggá* tesz.

(Ry.)

„Szigoruan bizalmas"

Egy volt katonatiszt-ujságiró emlékezései a frontmögötti szolgálatról

„Minden kotona menjen haza, ahogyan tud..."

Irja Szücs Nándor

(20)

A foglyok azt is elmondták, melyik községben, kinél, mennyi fegyver található még és ennek alapján nem kevesebb, mint *821 vagonnyi lőszert találtunk, közöttük négy ágyut is.*

A piachiatkii kaland arra figyelmeztette a 2. hadsereg parancsnokságát, hogy egész Ukrajnán keresztül *nagytakaritást* tartson. Alig egy hét mulva minden ottlévő századdal abbahagyatták a rekvirálást és rajvonalba fejlődve, *végigtisztitották Ukrajnának a vidékét, egész a karkowi szénmedencéig.*

Minden falusi házba bementek, minden szalma- és szénakazlat megbolygattak és a nagy tisztogatásnak az lett az eredménye, hogy *megszámlálhatatlan mennyiségü hadianyagot találtak, a gyalogsági fegyvergolyótól kezdve, egészen a legmodernebb bombavető repülőgépig.* Ezeket az anyagokat azután *Kievben, Jekaterinoszlávban* és *Odesszában* vagonokba rakták, azzal a céllal, hogy mind hazaszállitják a francia és olasz fronton harcoló csapatok részére.

A vég kezdete...

Ez azonban csak hiu terv maradt...

Közben elérkezett *1918 nyár utója.* Augusztust irtunk, amikor az ukrajnai orosz országok, amelyek nagy lepedőalakban és természetesen cirilbetüvel nyomtatva jelentek meg, megmagyarázhatatlan hirforrásból a legvészesebb közleményeket hozták.

Az egyik ujságot ma is őrzöm. Az első cikke kivonatosan ezt tartalmazza:

Magyarok, németek és ausztriciik!

— Tegyétek le a fegyvert és ne harcoljatok tovább! Vilmos császár kibékült a hátatok mögött Miklós cárral és elhatározták, hogy kicserélik a népeiket. Aki osztrák, az idejön hozzánk, aki magyar, az Szibériába kerül. Az orosz nép pedig elfoglalja Németországot és a magyar Alföldet.

Becsaptak benneteket és becsaptak bennünket! Hallgassatok reánk, akik éppen olyan egyszerü emberek vagyunk, mint ti és ha más is a nyelvünk, de egy a szivünk. Öljétek meg tisztjeiteket és ne hagyjátok magatokat szülőhazátoktól elrabolni!

Ezután a közlemény után részletes távirati jelentések következtek a különböző frontokról.

Valamennyi arról szólt, hogy itt is, ott is letették a harcolók a fegyvert és hogy megölték a tiszteket.

Azok, akik ezeknek a hireknek irói és terjesztői voltak, arról sem feledkeztek meg, hogy a katonák családjairól is ne terjesszenek el rémhireket.

Pedig ekkor mint mondom: még csak augusztus volt.

..., Azután jött a szeptember. Szeptember első napjaiban nagy meglepetés érte a katonaságot. Fizetésünket eddig osztrák-magyar bankjegyekben kaptuk, mig most kihirdették, hogy fizetésünk egy részét *Karbovanecben* fizetik ki.

A *Karbovanec* eddig ismeretlen pénznem volt.

Oroszországban ekkor *négyféle* pénz járta. A békebeli *Romanov cári rubel* (kényszerárfolyama 1 rubel 2 oszrák magyar korona), a *Kerenszki-rubel* (1 Kerenszki-rubel 1 korona), az *osztrák-magyar pénz és a német birodalmi márka.* Két korona volt egy márka.

Az orosz kereskedők a legszivesebben a Romanov rubelt és a márkát fogadták el, azonban kénytelen-kelletlen adtak árul osztrák-magyar koronáért, sőt Kerenszki rubelért is.

Ekkor jelent meg a *Karbovanec.* Ezt a pénznemet, mint később megtudtam, a németek gyártották, *Németországból Kievbe* szállitott gépeken. A pénzt nyomták éjjelnappal, minden fedezet nélkül.

Volt *tiz, husz, ötven és száz* karbovaneces egység és a hadvezetőség parancsára egy Karbovanec egyenlő volt egy osztrák-magyar koronával, egy *Kerenszki* rubellel és egy fél *Romanov*-rubellel.

Német márkát nem volt szabad adni Karbovanecért. Természetesen, hiszen a Karbovanecnek, amely minden fedezet nélkül került piacra, tulajdonképpen semmi értéke nem volt és nem jelentett nagyobb értéket, mint például egy söröspalack cimkéje.

A Karbovanec inditotta el tulajdonképpen Ukrajnában azt a forradalmat, amelyről ma még talán senki nem tud azokon kivül, sőt azok közül is csak kevesen, akik Ukrajnában a megszálló csapatokhoz voltak beosztva.

Az első Karbovanec-fizetéssel is bevásárolni indult két tiszt, névszerint *Balázs* Aurél dr. főhadnagy és *Szenes* Jenő

A két tiszt bement egy jekaterinoszlávi csemegekereskedésbe és kaviárt vásárolt. A kérdésre, hogy mit fizetnek, a boltos husz rubelt kért. A tisztek megkérdezték, milyen rubelt.

— *Romanov-rubelt, uraim!* — felelte a kereskedő.

— *Tessék!* — válaszolták ezek és átadtak negyven karbovanecet.

— *Hát ez mi?* — csodálkozott a boltos.

— *A legujabb pénz!* — volt a válasz.

— *Ezért a pénzért nem adom.*

— *Nem adja? Hiszen mi kényszeriteni tudjuk.*

— Inkább meghalok, de nem fogadok el másfajta pénzt, csak ami eddig érvényben volt.

A két tiszt nem akart botrányt és jelentette az esetet a csendőrségnek.

Két csendőr ment ki a boltoshoz, aki azonban a csendőröknek is, akiktől pedig nagyon féltek Jekaterinoszlávban, tagadó választ adott. A két csendőr jelentést tett az esetről és a jelentés átment a hadbirósághoz.

Nem akarom most hosszasabban a hadbirósági vizsgálatot, a kereskedő letartóztatását, sirást, jajgatást lejrni, csak annyit irok, hogy *a kereskedőt lázadás miatt: felakasztották.*

Két tábornok sirvafakad

Körülbelül októberig tartott a *karbovanec*-forradalom, amikor egy szép napon a második hadsereg, amelynek parancsnoka *Braun* táborszernagy, valamilyen ügyből kifolyólag utasitást kért a Trieszten székelő legfelsőbb hadvezetőségtől, de — nem kapott választ.

Dragoni vezérkari ezredes, a hadsereg vezérkari főnöke, tanácskozásra hivta össze a vezérkari tiszteket. Miután a tanácskozás rendkivül bizalmas természetü volt, engem, mint csendőrtisztet, állitottak a tanácskozóterem ajtajához, hogy oda addig, amig erre parancsot nem kapok, *senki emberfiát be ne bocsássak*, bármilyen sürgős ügyben jönne is.

Egyszer csak *Gruics* vezérkari őrnagy nyitja ki az ajtót és hozzám zól:

— Gyere velem, a *Hughes*-terembe.

Ez egy a hadseregnél akkor bevezetett irógépszerü sürgönyözőgép volt, amely Morsejelek helyett irott betüket nyomtatott le.

A gépnél egy századosi rangban lévő távirászti tiszt ült.

— *Hivja Trieszt!* — utasitotta Gruics.

A következő percben melléje lépett *Dragoni* vezérkari ezredes, *Braun* táborszernagy és *Mugard* gyalogsági tábornok, az 5. honvéd-lovashadosztály parancsnoka és *Keresztes* őrnagy, a tábornok vezérkari főnöke.

A távirász egymásután adja le a hivójelet. *Semmi válasz.*

Jó félóráig kopog, közben háta mögött a nagyrangu tábornokok és törzstisztek összefont karokkal, komor arccal állnak és egymásra néznek, mintegy mondván: Mi van itt?

Félóra mulva végre jelentkezik Trieszt.

A nagyrangu katonatisztek a távirászon át a gép fölé hajolnak és feszült figyelemmel várnak.

— *Ki van ott?* — kérdezte vissza Trieszből a főhadiszállás.

— *Itt Jekaterinoszláv!* 2. Armee!

— Ki ül ott a gépnél? — kérdezzük most mi.

— Y. távirász.

— *Küldje a legmagasabbrangu tisztet.*

Öt perc várakozás után ismét kopog a gép.

— *Itt X. tábornok!*

— Itt meg *Braun* táborszernagy. Azt kérdem, hogy *mi történjék a felhalmozott hadianyagokkal, mert értesülésünk szerint, amely azonban nem hiteles, Olaszországban felbomlott a front.*

— *A hir igaz!* — olvassuk a megdöbbentő választ.

A gép tovább kopog...

...És ezek a nagyrangu tiszt urak leroskadtak a gép mögött lévő székekre és arcukat kezükbe temetve, keservesen zokogni kezdenek.

A legelső, aki magához tér. *Keresztes* Artur vezérkari őrnagy. Odalép a géphez és olvasta a távirógép szalagjára kék betüvel halványan odarajzolt betüket, amelyek mintegy vészes látomány tárulnak szemei elé. A gép pedig egyre kopog és egyre adja:

.....Az olasz fronton Piavenál katasztrófa érte a hadsereget... a Piave áradásába százezrek pusztultak el... A hadsereg felbomlott... Eszeveszetten menekül... Feltartóztathatatlan... Nagyobb a gondunk annál, mintsem hogy önökkel törődjünk...

Ezt a jelenetet látni és hallani borzalmasabb volt ott, sok-sok ezer kilométernyire a hazától, mint mindaz a szenvedés, amelyet a háboruban eleddig átéltünk.

Nem tudom, egy óráig vagy két óráig ültek ott ezek az ősz katonák és néztek egymásra szótlanul.

Azután elhatárfozzák, hogy mégis csak cselekedni kell...

És ujra Triesztet hivják.

Most már türelmetlenül és keményen csattog a gép, mintha a billentyük is azt akarnák mondani:

— *Hagyjatok nekünk békét!*

Azt kérdeztük, hogy *mi történjék az itt összegyült százhuszezer főnyi katonával.*

A válasz olyan kegyetlen volt, hogy még most is, tizennégy esztendő mulva is, megborzadok, amikor leirom:

— *Minden katona jöjjön haza, ahogyan tud!*

Hogy ez a maga valóságában mit jelenthetett, csak akkor lehet elképzelni, ha az ember maga előtt látja a térképet.

Előttünk a *besszarábiai sivatag.* Azután *Lengyelországnak hegyes, völgyes és rablóbandáktól telitüzdelt vidéke.* Lengyelország után a *Kárpátok járhatatlan hegyláncolata* és mindenütt *lázadozó, ellenséges csapatok, bandák*, franktirőrök és hadifogságban elvadult, felfegyverzett, mindenre, ölésre, rablásra elszánt katonák..., katonák...

Mindennek a tetejébe az *orosz szélesebb nyomtávu vasut*, amely olyan rozoga és bizonytalan állapotban volt, hogy ott tartózkodásunk alatt is, amig rend volt, csak a legnagyobb elővigyázatossággal és katonai fedezet mellett lehetett használni. És ekkor is csak nappal jártak a vonatok, mert éjszaka egyenesen életveszélyes volt akár lépésben haladva is, a vasuti közlekedés.

A távirószobából a tiszti étkezőbe vonultak vissza a főparancsnokló tisztek. Nagy tanácskozás kezdődött, *hogy mit kell tenni?*

Megalakul az első katonatanács

Különböző ötlet és terv merült fel, de minden kivihetetlennek bizonyult. Az egyik azt ajánlotta, hogy miután a legfelsőbb hadvezetőség olyan nemtörődöm hangon bánt velünk, *alakitsunk külön hadsereget* és zárt osztagokban, teljesen felfegyverezve, menjünk a határig és ott a katonák, nemzetiség szerint csoportokba osztva, térjenek haza illetőségi helyükre.

— Ez nem jó! — vetette ellen egy másik tiszt —, mert a hadseregfőparancsnokság egyenesen azt az utasitást adta, hogy *„minden katona nézze, hogy hazajusson"*.

— Ezt ki kell hirdetni a legénységnek és mi tisztek is menjünk haza, ahogy tudunk.

— *A lovasság alakitson külön sereget, a gyalogság is és igy két csoportba osztva, külön vezérlet alatt, önállóan, saját szakállára, induljon hazafelé* — volt a harmadik javaslat.

Késő estébe nyult a tanácskozás, amikor az egyik csendőr halálsápadt arccalront be a tiszti étkezde ajtaján, majd megáll *Braun* táborszernagy előtt és fegyverét lábhoz kapva, igy szól:

— Kegyelmes uram, alássan jelentem, a *katonaság a lakossággal együtt iszik, ordit, lármázik a városban és élteti a szabadságot. Egy része ide tart a tiszti étkezde felé. Már talán itt is lesznek.*

A közel hetvenesztendős, galambősz katona nem is tudott már válaszolni, mert az ajtóban megjelent négy katona.

Egy magyar, egy osztrák, egy horvát és egy román.

— *Megalakitottuk a katonatanácsot!* — szólt feszes vigyázzállásban.

— *Főtadnagy ur!* — fordult hozzám a táborszernagy —, *tartóztassa le ezt a négy embert!*

A négy katona, ebben a pillanatban, fegyverét a tisztekre forditotta:

— *Mi nem vagyunk lázadók!* — szólt ismét az osztrák fiu csendes hangon. — Minket a többiek ide küldöttek és azt hisszük, jobb hogy mi jöttünk ide, mint annyi sokezer katona. Tábornok ur, még a helyzetet meg lehet menteni! Tessék engem meghallgatni!

Keresztes vezérkari őrnagy egy pillanat alatt átlátta, hogy a katonának igaza van és a táborszernagytól engedelmet kérve, odaszólt a katonához:

— *Beszéljen!*

— Megtudtuk, hogy a *hadseregfőparancsnokság cserbenhagyott bennünket,* — volt a válasz. — Ha egyenként indulunk neki, október vége van most, ennek a nagy utnak, egyrészt a légionisták, másrészt a hadifoglyok összeverődött bandái, meg a kegyetlen orosz tél megölnek bennünket.

— *Tehát?* — pattogott az őrnagy szava.

— *Azt ajánlanám, hogy nemzetiségek szerint tessék belőlünk csapatokat formálni.* Igy mindnyájan tudni fogjuk, hogy az a tiszt ur, aki bennünket vezet, a hazánkbeli és velünk érez. Összefogunk, segitjük egymást és hazakerülünk.

A tisztek egymásra néztek. Senki sem szólt egy szót sem. A halotti csendben egyszer csak feltört az öreg táborszernagy melléből a zokogás.

Mindenkinek könny gyült a szemébe. A négy baka is könnyezett. A magyar volt, aki összeszedte magát és nyilt szivvel odalépett a táborszernagy közelébe.

— *Ne rijjon, tábornok ur!* Hazavisszük mi magát! — mondotta keresetlen, egyszerü szavakkal. — Ha igy bántak el velünk, nem érdemlik meg, hogy megsirassuk őket. Meg aztán, ki tudja, igaz-e az egész? Hátha egy kém volt ott a drót másik végén.

Ennek az egyszerü parasztfiunak a szavai uj lelket öntöttek a tisztekbe. Mindenkinek fölcsillant a szeme, *hátha a fiu igazat mondott?* Hátha apokrif volt a sürgöny?

Ujra utasitást adtak a távirászkapitánynak, hogy ismét hivja Triesztet és kérje meg a délutáni sürgöny megismétlését, de most már *sifrében.*

Félóráig feszült várakozásban telt el az idő és félóra mulva *megjött a titkos távirat,* amelyet *Dragoni* vezérkari ezredes megfejtett és irásban átadott a tábornoknak. Ez volt benne:

„Nem katonás dolog annyit kérdezősködni! Már megmondottuk: mindenki a maga bajával törődjék."

Mintha kicserélték volna *Braun* táborszernagyot. Fölugrott a helyéről és kardja markolatát megkapva, odalépett a négy katona elé. Oly közel állott hozzájuk, hogy a melle szinte érte azok mellét.

— Igazatok van. Mondjátok meg bajtársaitoknak, hogy ugy lesz, ahogy akarják. Gondoskodni fogok arról, hogy nemzetiség szerint összetömöritselek benneteket, válasszátok meg a parancsnokokat és menjetek ugy haza, hogy az Isten a családotokhoz segitsen. Ezt mondjátok meg.

Aznap éjjel Jekaterinoszlávban senki sem aludt. A lakosság szörnyen megrémült, mert azt hitte, hogy a hadsereg felbomlását követni fogja a zsákmányolás, fosztogatás. Azonban dicséretére legyen mondva, nemzetiségi különbség nélkül a 2. hadsereg minden katonájának, *egy gombostüt nem vittek el a derék fiuk.*

Ők maguk alakitottak őrségeket, hogy a részeg bajtársak garázdálkodását megakadályozzák. Vigyáztak arra, hogy az éj leple alatt a hadsereg felbomlását ki ne használják azok a rablóbandák, amelyek néhány hét óta mindinkább bemerészkedtek Jekaterinoszlávba: *viggáztak a rendre.*

Másnap délelőtt pedig előkerültek a *piros-fehér,* a *piros-fehér-zöld,* a *kék-fehér-vörös* és *kék-sárga-piros* szalagok és olajfestékek.

Az egyikből *kokárda* lett, a másik pedig arra szolgált, hogy a katonák sapkáin lévő bádogrózsákat mindegyik katona *saját nemzetiségének szinére átfesse.*

(Folytatjuk)

Módszeres küzdelem a járványok ellen

Az influenza, diftéria és tifusz a három nagy ellensége a magyar népnek

Magyarország közegészségügye, annak ellenére, hogy négy egyetem százával ontja az orvosokat, az európai országokéhoz képest meglehetősen elhanyagolt. A népbetegségek közül a tüdővész szedi tizezrével áldozatait, de azonkivül az influenza, a diftéria és a tifusz szintén bő aratásra talál. Most, amikor követlenül az influenzajárvány után vagyunk, különös érdekességre tarthat számot ennek az epidémiának a pusztitó hatása és a védekező eljárás, amelyet ellene folytatnak. Folyik, ha láthatatlanul is, a küzdelem a járványok, de főleg az influenzajárvány ellen. A magyar közegészségügynek a disze, vára a Gyáli-uton levő, jórészt Rockefeller-alapitványból épitett m. kir Országos Közegészségügyi Intézet. Az intézet, élén *Johann* Béla egyetemi tanárral, belekapcsolódva a világ minden civilizált államában dolgozó hasonló intézmények hálózatába, rendszerbe foglalta a közegészségügyi tennivalókat és szorgos munkával, a tudósokat jellemző szerénységgel, csöndben és zavartalanul, minden külső befolyástól mentesen küzd a magyar nép egészségéért. A Közegészségügyi Intézet munkaprogrammja annyi sok kérdést ölel fel, hogy öt évvel alapitása után a kétemeletes palota már szüknek bizonyul, hogy befogadja a munkára vállalkozó tudós orvosokkal és vegyészeket. Huszonhat orvosi és vegyész munkatársa van Johann professzornak, ezek végzik a járványok ellen folytatott küzdelmet, a gyógyszerellenőrzést, a tisztiorvos-, ápolónőképzést és ezernyi apróbb hajtását az egyes járványos és fertőző betegségekkel való tennivalóknak. Ennek a munkának a fontossága talán ugy jellemezhető, ha tudjuk, hogy Magyarország speciális gyógyszerszükségletének tulnyomó részét már idehaza állitják elő. Amig öt év előtt, amikor erre a célra nem volt megfelelő intézmény és csak akták alapján végeztek bizonyos gyógyszerellenőrzést, az importált és itt készült speciális gyógyszerkészitményeknek kilencvenkét százaléka volt használhatatlan, most *már a hetven százaléka kifogástalan. A hazai gyógyszerkészitmények már nemcsak egyenértékűek a külföldi készitményekkel, hanem sok közülük még jobb is azoknál.* A hazai gyógyszergyártás például insulingyártás fejlődése feltétlenül összefügg a Közegészségügyi Intézet működésével, amelynek laboratóriumában a legkülönbözőbb kisérleteket végzik olyan felszereléssel, hogy az büszkesége lehet a magyar kulturának.

Az influenza terjedése

De a legérdekesebb ennek az intézetnek működéséből a járványok ellen folytatott küzdelem. Századunknak legtitokzatosabb, legujszerübb, legbonyolultabb és legmegmagyarázhatatlanabb járványa az influenza. A betegség kórokozóját tulajdonképpen még nem is ismerik. Kitermeltek ugyan egy bacillust, amely az influenza okozójának tekinthető, de van olyan elmélet, amely ezt kétségbe vonja. Bizonyosság a betegség keletkezése felől nincsen, de az kétségen kivül áll, hogy *országról-országra terjed, a főbb közlekedési vonalakat követve érkezik Nyugatról Keletre.* Magyarországon például, tizenöt év tapasztalata szerint, *egy időben* lép fel a nyugati megyékben és a közlekedési vonalak gócpontján, Budapesten. Minden influenzajárvány közül a leghatalmasabb a háboru utolsó évebeli, az 1918-as volt. A Közegészségügyi Intézet fennállása óta óriási erőkifejtést végez, hogy megbizható statisztikákhoz jusson. Az alattomos betegség természete teszi azonban, hogy soha nem lehet összegyüjteni valamennyi megbetegedést, legfeljebb a komplikációk beálltakor, szövődmények képződésekor szereznek adatokat, amelyek a további munkához segédkezet nyujtanak. De mégis szövődményes eseteknek bejelentése sem mutat teljesen hü képet és nem jó tükre az influenzás halálesetekről bejelentett adatok száma sem, mert a laikus halottkémek diagnosztikája nem teljesen megbizható. De igy is az adatok megdöbbentő képet mutatnak. 1916-ban 342 halottja volt Magyarországon az influenzának, 17-ben 313, *18-ban 53.201* 19-ben 2757, 20-ban 5683, 21-ben 478, 22-ben 705, 23-ban 441, 24-ben 1021, 25-ben 627, 26-ban 450, 27-ben 1694, 28-ban 423, 29-ben 1310, 30-ban 272, 1931 első negyedévében 382.

Általában kétévenként ismétlődik meg a járvány s a tavalyi influenzaepidémia után az idén meglepetésszerüen következett be ujra. Az influenza leküzdésére megbizható gyógyszer nincsen, ami már abból is következik, hogy a kórokozóját sem tudták pontosan kimutatni. Egyelőre az adatgyüjtés folyik, a betegség különböző megnyilvánulási formájának vizsgálata, a szövődményes esetek ellenőrzése s ennek a munkának összegezése után sikerül majd talán irt találni a járvány ellen. Járványok ellen ugyanis az orvostudomány csak akkor tud küzdeni, ha annak minden tulajdonságát jól megismerték.

A diftéria megelőzése

Sokkal érdekesebb és eredményesebb a küzdelem a diftériával szemben. Ennek a betegségnek a megelőzése védőoltások utján ma már megoldottnak tekinthető. Egyelőre az oltások azonban nem kötelezőek, törvény kellene ahhoz, hogy azzá tegyék. Pedig, hogy milyen hatása van a diftériákra az oltásokkal való megelőzésének, mutatják az Országos Közegészségügyi Intézetnek eredményei. Az intézet ingyen bocsátja rendelkezésre minden városnak, községnek, *minden orvosnak* a diftéria-oltóanyagot. A községi és járásorvosok pedig a maguk körzetében, vagy járásában gyakran ingyen végezték el az oltásokat és senki sem téritette meg nekik az oltáshoz szükséges tünek és alkoholnak az árát sem. Voltak lelkes orvosok, akik magukra vették ezeket a költségeket s fáradtságot és a járásuk minden gyermekét beoltották. Ott, ahol az oltások megtörténtek, diftéria alig fordul elő. Jellemző erre a 60.000 lakosu Hódmezővásárhely, a 40.000 lakosu Székesfehérvár esete. Hódmezővásárhelyen kb. 95%-ban keresztülvitték a gyermekek diftéria ellen való oltását, Székesfehérvárott még nem. Hódmezővásárhelyen novemberben öt, Székesfehérvárott 54, decemberben Hódmezővásárhelyen 4, Székesfehérvárott 42, januárban 2 és 34, februárban 3 és 14, márciusban 2 és 8 volt a diftériamegbetegedések száma a két városban. Általában megállapitható, hogy *a kötelező diftériaoltások esetén az esetek nyolcadára, tizedére lehetett a diftériás megbetegedéseket leszoritani.*

A diftéria elleni módszeres küzdelemhez hasonlóan, de még impozánsabban folyik a harc, különösen a falvakat pusztitó tifuszmegbetegedések ellen. Ezt a járványt részben a vizben lévő bacillusok terjesztik. A Közegészségügyi Intézet ezért rávetette magát az ivóviz vizsgálatára. Ahol vizvezeték van, ott a tifuszos megbetegedések a legritkábban fordulnak elő. Gyakoriak a falvakban. A Közegészségügyi Intézet közel *13.000 kutat tart nyilván.* Pontos kartotékrendszerbe foglalt kataszterét vezetnek Magyarország majd valamennyi kutjának vizéről. Pillanatok alatt teljesen kielégitő felvilágositást tudnak adni bármelyik magyar község közkutjának vizéről, annak összetételéről, vegyi anyagairól és mineműségéről. A jóvizü kutakat zöldkeresztes táblával megjelöltette a Közegészségügyi Intézet és ezeknek a kutaknak a vizét félévenkint ingyen ellenőrzik. Ott, ahol betegséget okozó vizet szolgáltatnak a kutak, intézkednek azok betöméséről. Természetesen igy is vannak tifuszos megbetegedések. Ha ilyenek járványszerüen előfordulnak, ugy a Közegészségügyi Intézet orvosai leutaznak a járványsujtotta falvakba, valóságos *detektivmunkával kinyomozzák a betegség keletkezésének okait, a járvány továbbhurcolóit, a bacillusgazdákat.* A bacillusgazdákról ugyancsak katasztere van az intézetnek. A bacillusgazdákat szemmel tartják és nyilvántartásukból csak akkor törlik, *ha a vizsgálati adatok azt mutatják, hogy teljesen meggyógyultak.*

Mindez a sok tennivaló csak egy halaványy részlete annak a munkásságnak, amelyet a Közegészségügyi Intézet kifejt. Ennek a szorgosságnak a nyomai nem maradhatnak el a magyar életben, feltétlenül jelentkezniök kell a közegészségügy javulásában. Éppen ezért az ország hálás lehet a Rockefeller-alapitványnak, amely az intézetet mai formájában életre segitette és a tudós orvosoknak és vegyészeknek, akik itt anyagilag igen szükösen ellátva, fanatikus hittel és lelkességgel dolgoznak a tudomány továbbfejlesztése és az emberiség, elsősorban a magyar falusi nép egészségének érdekében.

Nádor Jenő

SZELLEMI ÉLET

(-) **Patai József: Herzl.** A magyar születésü Herzl Tivadar, a modern zsidóságnak világtörténeti nagyságu alakja, a Szentföld ujjáépitése eszméjének lánglelkü apostola, Budapestről indult el mozgalmas és dicsőséges életutjára. Zangwill azt mondja róla, hogy az első zsidó államférfiu Jeruzsálem pusztulása óta, aki a zsidó népnek szenteli erejét. Herzl adott a Cion-eszmének határozott, a reális szükségleteknek megfelelő tartalmat: közjogilag biztositott otthont szerezni azoknak a zsidóknak, akik már asszimilálódni nem tudnak. Az elüzött vagy üldözött zsidóságot befogadó Palesztinának zsidó államul való megszerzésétől várta Herzl a zsidókérdésnek az egész világon való szabályozását: a felesleges zsidó proletariátus levezetését, a nemzetközi kapitalizmus megfékezését, a nyugati zsidóságnak a keleti zsidóság beözönlésétől való megkimélését. Herzl meglátta a zsidó Palesztina világpolitikai jelentőségét is, amint ez évtizedek mulva, a világháboru végén, a Balfour-deklarációban jut kifejezésre: a zsidó Palesztina pufferállam, amely épp ezért kell, hogy megőrizhesse függetlenségét a Keletért versengő államoktól. Herzlről szép könyvet irt *Patai* József, a *Mult és Jövő* szerkesztője. A tudós igazságkeresésével, a művész lényeglátásával és irói készségével rajzolja meg hősének sorsfordulatokban gazdag életét, kezdve a dohányutcai házban töltött gyermekévektől a fejedelmi tiszteletben részesülő világpolitikusnak oly korán bekövetkezett haláláig. Finom müvészettel eleveniti meg Patai a férfiui szépségében sugárzó „keleti herceg"-nek mindenkit megnyerő egyéniségét, de éppugy lelki fejlődését is, történeti hivatására való ráeszmélését, koncepciójának kialakulását, lelki vivódását, reményeit, csalódásait, akadályok és kudarcok ellenére is lebirhatatlan bizakodását. Éppoly plasztikusan rajzolja azoknak alakjait, akiknek lényegesebb szerep jutott Herzl életében, szüleit, kik mindvégig lelki részesei eszményi küzdelmének, továbbá mindazokét, akik mint lelkesedők és támogatók, avagy mint közömbösek és gáncsvetők állanak törekvéseivel szemben. S a szerző történeti levegőbe tudja helyezni tárgyát, különösen Herzl amaz életszakaszának elbeszélésében, amidőn a világ politikai és pénzügyi hatalmaival, a badeni nagyherceggel, II. Vilmos császárral, a pápával, Abdul Hamid szultánnal, Bismarckkal, a Rothschildokkal, Hirsch báróval stb. tárgyal, hogy megnyerje őket terveinek. A mindvégig lebilincselő, szép kiállitásu müvet, amely a „Pro Palästina" kiadása, 100 illusztráció disziti. *Sz.*

(-) **Győry Dezső: Hol a kő?** *(Versek.)* Meg-megállitja az olvasót egy-egy versénél. Szinte beledöbben az ember, ha például a *„Prágai magyar este"* cimüt olvassa. Uj magyar sors ez, akaratlanul is uj izekkel és szinekkel, melyekbe belejátszik az uj politikai és társadalmi beállitottság, öntudatalatti rezgéseivel. A költő elhivatást, lirája sulyt kap az uj sorstól, melyben az élet nem céltalan szeszély többé, hanem végzet és igy az irodalom sem Wilde-i játék, hanem fájdalmas megnyilvánulás, mint a termékenyitő vihar:

Jobban, kicsim, szoritsd a kezem, fogj meg
és moldvaparti módon szájadat
a minden élet édesanyjaként
puhán csókold rám
a Hradzsin kéklő árnyai alatt!
A tap most indul, lenn Szlovenszkón holnap
uj hit világol: csókod éltet és
az esti cikkben szebb erővel lángol
ez a Robinzon-elrendeltetés...

Valami zordon erő érzik a legtöbb verséből, kitörésében és a rimek válogatásában szinte erőszakos és zsarnoki, amint férfias akarattal gördíti magát tovább strófáról-strófára a nyelv akadályain keresztül.

Ezáltal néha görgeteges és kemény lesz, nem egyszer a költészet rovására. Viszont sokszor uj formák szakadoznak fel, uj hangulatok dörrennek fel ebből a belső összpontositottságból. Torlaszokat épit, dönt le a jambusok régen kijárt országában, hogy ha nem is járatlan, de járhatatlan legyen s ha utat vág benne, az egyéni legyen, az övé. Ezt el is éri, ha néha a belső lélek-zene rovására is, sohasem riadva vissza a „költőietlen" szavaktól. Van azonban egy másik hangja is, egy dudoló, önmagát bölcsődalképpen elringató hangja, mely a régi az egyszerü magyar ritmusokat tölti meg uj fájdalommal, ellágyulva, dallamosra lágyulva, nagy artisztikus készséggel. *(„Hb" — ceruzaheggyel.")*

A kaotikus kor, ez a mai keserves kinlódás, melyből talán egy uj korszak születik és a benne ütköző érdekek és indulatok tusája kétségbeesésbe sodorja. Ebből a cinizmusban, a semmivel nem törődésben igyekszik pihenést és menekülést találni, de inkább csak az eszével akarja. A keserüség lángja sokkal őszintébb, semhogy ki tudna hülni a részvéttelen közönyben. Néha azonban észreveszi, hogy a kor kinjai a születés kinjai csupán s lelkesedik a jövőért, a jövő emberért. Mozgalmas, sok helyen még kiforratlan, a naturalizmussal kacérkodó, de mindig meleg és érdekesen kisérletező lirát ad ez a könyv, melyet Kassán, a Kazinczy-vállalat adott ki szép kiállitásban.

s. i.

(-) **Császár Imre: Macskák.** A hős, aki körül *Császár* Imre kétkötetes regényének igazán gazdag, változatos és lekötő cselekménye forog, Karády Pál. Iró. Tehát hivatásánál fogva az emberi lélek, érdeklődése természetéből pedig speciálisan a női lélek alapos és csalhatatlan ismerője. Legalább is a könyveiben. Viszont az élete valóságban érdeklődő és fogékony lelkének fölviharzásai a csalhatatlan pszichológust egyik csalódásból a másikba sodorják, azt lehet mondani, egy egész generációt csalódik végig, amig végül a következőben — hála Istennek még mindig friss szivvel — megtalálja a valóságát az ideálnak, akit keres és akit meg is érdemel. Császár Imre, aki oly sok emlékezetesen szépet és jót tudott a szinpadon, alkalmasint onnan hozta azt a tudatot is, hogy minden érdekesnek legeredendőbb és leghitelesebb anyaga mégis az, amit a fantázia bányája termel: a történés. A két köteten át soha egy pillanatra meg nem áll a mese, nem lankad a feszültség, mindig érdekes jelenetek sodrában és mindig érdekes emberek társaságában vagyunk. Vannak ezek között az emberek között olyanok, mint például Bernáth Gábor, a nyugalmazott tanár-filozófus alakja, amelyeket erősen átölel és maradandóan magához kiván az emlékezetünk. Van aztán a Császár Imre regényének azt lehet mondani még egy személytelen hőse. A szelleme, a hangulata, a levegője. Egy nagyszerü, megejtő derü, amely az iró lelkéből árad magában is gyönyörü bizonyságául annak, hogy a legnagyobb jó, amit a gondviselés az embernek adhat, a tehetség. A képesség, az elhivatottság és a kedv arra, hogy az embereknek a szép örömét adhassa. A szinpad már nem az övé, de a tolla megtartotta Császár Imrének a hatalmat, a lehetőséget és a gyönyörüséget, hogy még teljesebb szuverénséggel, mint a deszkákon a valósággá föltámasztott képzelet élő világával és élő alakjaival kösse le és gazdagitsa a közönségét. A regény szép kiállitása méltó köntöst ad a tartalmának. *(sz.)*

Gartonyi Istvánné

1834-ben, Hódmezővásárhelyen született.

Csongrád Megyei Hírlap, Szeged, 1941. márc. 21.

Gosztonyi András építész

Tervezőcsoportjának tervét 20.000 Ft-ért megvették az alábbi pályázatok

Kovács Ferenc: A tabáni Rácz gyógyfürdő tervpályázata 1969

Magyar Építőművészet 1970/4 2 db.

Gosztonyi András építész

Terverőnsoperzjának terve
kölbéptérítést kapott az alábbi
pályázatok

Kovács Ferenc: A tabáni Rácz
gyógyfürdő terv pályázatok, 1969

Magyar Építőművészet 1970/4 2 old.

M D.K.

Gosztonyi András

A Paskál-fürdő tervpályázaton 20ooo Ft-os kiemelt megvótel

munkatárs

Társtervező: Hámori Judit, Maros Tamás

Munkatárs:

Magyar Építőművé szet 1968/4. 2-3.l.

Ø Gosztonyi András

Budapest üzemeinek szociális kiállítása, installáció terverte fenti

Művészet. 1938

18-19. sz.

A KÉPEK JE

	Oldal
Balló Ede: Hegedűs Sándor	26
Basch Gyula: Krisztus feltámasztja Jairus leányát	8
Bihari Sándor: Csalamádé-gyűjtés	16
Bosznay István: A holt Tisza mellett	22
Bruck Lajos: Sacristia di San Marco	30
Bruck Miksa: A tordai hasadék	39
Csók István: Bugaczi pásztor	10
Eisenhut Ferenc: Népünnepély a Kaukázusban	9
Ferenczy Károly: Józsefet eladják testvérei	29
Glatz Oszkár: Birkózó fiúk	42
Grünwald Béla: A völgyben	20
Háry Gyula: Álom	14
Hegedűs László: Éva	2
Ipoly Sándor: Édességek	27

Gosztonyi András

Művészet. 1938. 101. o.

Részlet a Székesfőváros üzemeinek szociális kiállításáról
Tervezte: Gosztonyi András

A SZÉKESFŐVÁROS A N

A Weiss Manfred R. t. (Globus konzerv) **kiállítása**
Tervezte: Zajtay Szabó Ödön

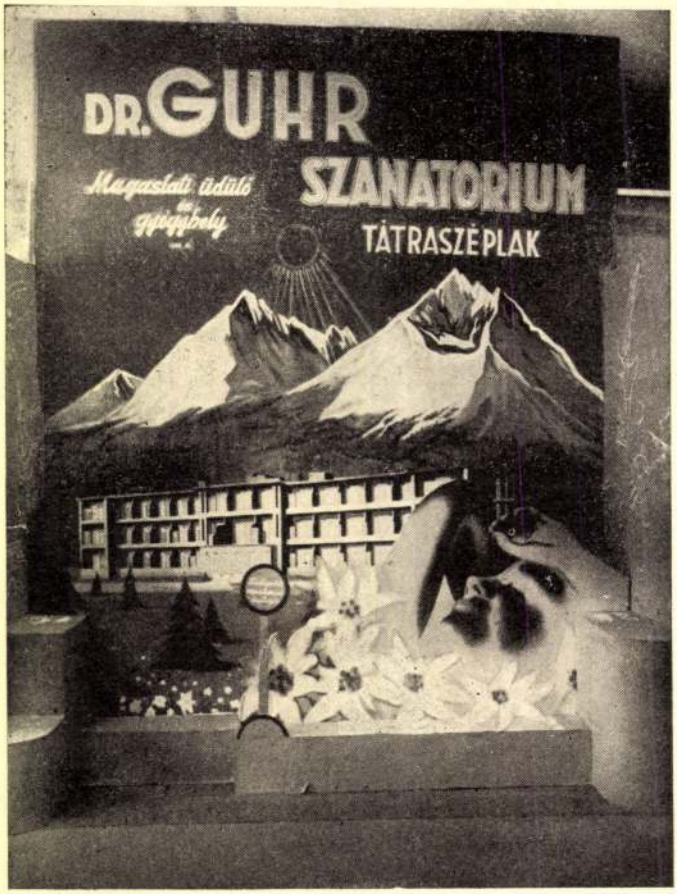

A Dr. Guhr Szanatórium (Tátraszéplak) **kiállítása**
A festmény Kőszeghy Elemér müve
A pavillont tervezte: Bereczky László

A XXXIV. BUDAPESTI N

Gosztonyi Béláné

1943. Műterem kiáll.

Dunapart, rézkarc
Férfi arcképe, rézkarc.

vall. és km. vásárlása.

Szépművészet
1943. 159. l.

Gosztonyi Bélánné
festő
l.

Szépmüvészet
1943. 112. l.

* Könyv, papír és írószer *
kereskedése
GYERGYÓTÓLGYES

Gosztonyi Béláné

l.

Szabad Művészet

1948. 4. sz. 159. l

aládi pótlék beszüntetését.

-külön kell megtenni, tehát egy bejelentés jelentését.

eztetés megtörténtének elismeréséül jelen iratni szíveskedjék.

-én.

miniszteri osztályfőnök.

Gosztonyi Béláné

festő

Bp. VI. Vilma királyné
ut 86. II. e. 21.

Ady Endre, József
Attila és Maja-
kovszkij arcképét
ábrázoló réz karcait
az általános és kö-
zépiskolák részére
beszerzésre ajánlja a
kultuszminister

Köznevelés

1948 jun. 15. 113 l.

Levente fel

Si és ródli felszerelések.

Részletfizetésre,

megkönnyitett fizetési feltételekkel is kapható

lszerelések.

Gosztonyi Bélánné Henik Ilona f. graf

Bp. 1901 Karnstok - Vedres szabish

Nbája Réti

Kiprin Sztr. I-II

1950 I. M kiprin, 1952 Archép -

Tan'ut Kália - 1951-52 Honvédségnél graf. nagyoló

				466,91	*	[illegible]
				216,10	*	[illegible]
				276,29	*	
				441,43	*	[illegible]
				3.406	23	

M. kir. állami nyomda. Budapest, 1941. — 6604.

Számfejtette CSONGRÁDI

Összegezte :

Ellenőrizte : A

Gosztonyi Béláné

festő Debrecen

M. Képzőművészek Szabadszervezete Debreceni Csoportja. 1946. dec. kiáll.: Akt a műteremben, Kislány, Csendélet ablak előtt, of., Kőbánya Tapolcán, Tapolcai táj, Tornyosuló felhők, temp.

Orsz. Aratóünnepéllyel kapcsolatos képzőművkiáll. (Debrecen) 1947. jun. – jul. részvétel.

1947 nov

M. Képzőm. Szabadszervezete Debreceni Csoport. 1948. febr. – márc. kiáll. Arcképtanulmány, of. Debreceni Kistemplom, Gerhardt Hauptmann rézkarcok

ex 1907.

W i e n ,am 3.Oktober 1907.

ission für Kunst-Denkmäler

in

B u d a p e s t .

gnehmend auf die geschätzte Zuschrift
die Zentralkommission sich,für die
eiden ersten Bände der hochbedeutenden
lekei"ihren wärmsten Dank auszuspre-
ird selbstredend nicht ermangeln,auf die-
in der Literatur über Denkmalpflege
veisen.

Gosztonyi Bélané

festő Debrecenben

Ady Társaság gub. kiáll. (Debrecen) 1947. nov. Festő- és modellje, Tájkép olajfákkal, Kutyatanulmány, utcarészlet Anticoliban, temp.

Gosztonyi Béláné

festő

M. Képzőművének Szabad-

szervezete Debrecceni

Csoport. 1946 jun. kiáll.

Szentendrei táj, Fiú ab-

lak előtt, of., Tanul-

mányfej, rez. karc.: Utca,

tusrajz

1947. febr. részt vett

a Siess, Adj, Segits

akció debreceni

kiállítam

Gosztonyi Béláné

festő Debrecen
Vöröshadsereg u. 16

M. Képz
Fr. Fr. Debr.

1946 máj. – jun.
Moll. Riall. Debrecenben.

Felszóltva életrajzi
katalogus beküldésére
1948. dec. 17.

A MAGYAR KIR. VALLÁS-ÉS

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
3h2. /1925 szám
Érk.: 1925 év márc. hó 23-n.

Gosztonyi Béláne

szül. Henik (?) Ilona

Debreczen

Piac u. 18.

MKSz 1947

Gosztonyi Bèlané

festö

koll. kiáll. Eat.

Müterem 107-st

1943. ápr.

könyvtáramban.

A fenti napra összehívott közgyűlést határozatlanképtelenség esetén

június hó 26-án, délután 6 órakor

a camponai ásatások bemutatásával *Nagytétényben tartjuk meg. Erre külön meghívót nem küldünk.*

Találkozás a Szent Gellért-téri HÉV. állomáson. Indulás pont 5 órakor. A közgyűlés színhelye a nagytétényi állami iskola. Az ásatásokat, részben helyszíni bemutatással ***Paulovics István*** tagtársunk ismerteti.

Az ásatások megtekintése után a nagytétényi halászcsárdában társasvacsora.

Az Elnök

GOSZTONYI BÉLÁNÉ

53. Tanulmány, olaj 800.-
54. Tanulmány, rézkarc 250.-

Nemzeti Szalon
1944. ápr-máj.
Spiritualis Művészek
7. coop. kiáll.

LA BIENNALE DI VENEZIA

XXIIÈME EXPOSITION BIENNA

1940 *

NOT

énom et nom :	.....
lresse :	.....
te et lieu de naissance :	.....

Titre de l' oeuvre

Gosztonyi Béláné, Piac-u.16.

Szentendrei táj, olaj
Fiu ablak előtt, "
Tanulmányfej, rézk.
Utca, tusr.

Magy. Képzőművészek Szabadszervezete debreceni csoportjának kiáll. 1946. jun. Déri Muz.

MDK

Gosztonyi Bélané

Tájkép, olajfestmény

I.Művészeti Kiáll.Kat.1946.Jul.7.-Jul.28.-i
10.lap

Gosztonyi Béláné

Résztvet a Képzőművének
szakmezvezeta debreceni
csoportjának kiállítás
1966 van

A képzőművészetek Debrecenben, 1961.

58 oldal

Gosztonyi Béláné

1946.jun. 22 - 30. "Debreceni Napok" kap csán rendezett kollektiv kiállitáson szerepelt.

A képzőművészetek Debrecenben /szerk.Bögel József/
1961.Debrecen 58.1.

MDK

Gosztonyi Béláné

Ady, rézk.

Arckép kiáll. Ernst Mus. 1952. aug. 8 l.

MDK

Gosztonyi Béláné

Műveivel szerepelt a Spirituális művészek kiállitásán.

Siklóssy László: A Spirituális művészek kiállitása a Nemzeti Szalonban.

Pesti Hirlap, 1944. apr. 28. 5.l.

Esztergomi Béláné

Tájkép, olajfestmény

A Magyar Képzőművészet
I. Kiáll. Katalógus 1946 júl

Gosztonyi Béláné

Bemutatott műve:

82. sz. „Tájkép", olaj.

Balogh J.: A „Magyar Képzőművészetért",

I. művészeti kiállítás, Budapest, 1946. VII.

101

MDK

Gosztonyi Béláné

A Müteremben kiáll.-ot müvei/ három csoportba oszthatók: régebbi, Réthynél tanult modorban festett képei, ujabb, kissé dekorativkereső stilusára és rézkarcaira. Ez utóbbiak összes müvei közül a legjobbak. Erős rajztudás és finom tonusérzék jellemzik a rézkarcokat.

/-is-/ : Két festő a "Müterem"-ben.

Magyarság 1943. ápr. 18. 15.o.

MDK

Gosztonyi Béláné festőművész

Koll.kiáll.a Műteremben 1943.ápr.:
Két kis triptichonja:
"Madonna"
Napkeleti bölcsek"

-io.: Négy kiállitás.

Pest, 1943.ápr.12.

MDK

Gosztonyi Béláné festőművész

Madonna gyermekkel	olajf.
Madonna napkeleti bölcsekkel	olajf.
Madonna szentekkel	"
Tanulmány	"
Tanulmány	"
Balatoni táj	"
Dombhajlatok, kompozieió	"

Gosztonyi B.-né és Némethy B. festőm.Gyüjteményes kiállitásának katalogusa 1943.ápr.

MDK

Gosztonyi Béláné festőművész

Ablak előtt	olajf.
Akt tanulmány	"
Akt tanulmány	"
Dr.Hirsch Dezsőné arcképe	"
G.B.arcképe	"
M.T.-né arcképe	"

Gosztonyi B.-né és Némethy B. festm.Gyüjteményes kiállitásának katalogusa 1943.ápr.

MDK

Gosztonyi Béláné festőművész

Öreg ember rézkarc
Arckép tanulmány szénrajz
Arckép tanulmány szénrajz

Gosztonyi B.-né és Némethy B. festőm.Gyüjteményes kiállitásának katalogusa 1943.ápr.

MDK

Gosztonyi Béláné festőművész

Férfi arcképe	rézkarc
Kártyások	"
Öregasszony	"
Arckép	"
Vöröshaju nő	"
Öltözködő nő	"
Falusi utca	"

Gosztonyi B.-né és Némethy B. festőm.Gyüjteményes kiállitásának katalogusa 1943.ápr.

MDK

Gosztonyi Béláné festőművész

Dr.Liska Béláné arcképe	olajf.
Önarckép 1919	"
Önarckép 1930	"
Fiu ablak előtt	"
A hajnal és az ég	"
Anya gyermekével	rézkarc
Arckép	"
Dunapart	"

Gosztonyi B.-né és Némethy B. fetm.Gyüjteményes kiállitásának katalogusa 1943.ápr.

MDK

Gosztonyi Béláné festőművész

Koll.kiáll.a Müteremben 1943.ápr.
Rézkarcai
Olajfestményei: Ablak előtt, Fiu az ablak előtt,

G.S.: Kiállitások.

Uj Magyarság 1943.ápr.15.

MDK

Gosztonyi Béláné: Tanulmány olf.
Tanulmány, rézkarc

Spirituális művészek szov. 7.csoportkiáll.
Nemzeti Szalon 1944. ápr.-máj.

Gosztonyi Béláné

MDK

Madonna

Miccarnok 1944. márc-ápr.
Tavaszi Tárlat

MDK

Gosztonyi Béláné

Férfiarckép,	rézk.
Tavaszi munka,	"
Női akt,	"

Magy. Rézkarcoló Müvészek Egy. 25. kiáll.
Szalmássy Gal. 1948. febr.

MDK

Gosztonyi Béláné

Arcképtanulmány, rézk.

Nicola Buonservizi arcképe, "

Magy. Rézkarcoló Művészek Egy. 25. kiáll.
Szalmássy Gal. 1948. febr.

MDK

Gosztonyi Béláné

Ady, rézk.

Arckép kiáll. Ernst Múz. 1952. aug. 8 l.

MDK

Gosztonyi Béláné
Tájkép, olaj

Magyar Képzőművészetért. 1. kiáll. Ernst Muz.
1946. jul. 1o 1.

Gosztonyi Béláné, Debrecen

Festő és modellje, olaj

Magy. Képzőművészek Szabadszervezete I.kiáll. Ernst Múz. 1947. jul. 8 1.

MDK

Gosztonyi Béláné

A Müteremben mutatja be olajfestményeit, akvarell
jeit és rézkarcait. Mint portreista tart számot
komoly figyelemre.

/-r-/: Két kiállitás.

Esti Magyarország 1943.ápr.15.

M.D.K.

Gosztonyi Béláné festőművésznő

sz. sign.-val "Müteremlátogatás" cimmel beszámoló a müvész munkájáról, akinek fényképét-munkaközben- valamint leányáról festett képének repr.-ját "Leányom" cimmel hozza a lap.
A müvész Nagybányán tanult Réti mester tanitványa volt. Nagybánya után Budapesten főleg rézkarccal és grafikával foglalkozik, majd portrékat kezd festeni. A fényképen tájat fest.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1944. jan.2o-26. VII. évf. 4. sz.

.J.G.

M.D.K.

Gosztonyi Béláné

"Leányom" c. olajfestményének repr.-ját bemutatja a lap.
/A kép nem azonos a lap 4. sz. példányából idézett ugyancsak "Leányom" c. festménnyel. Ez a kép a müvész leányának gyermekkorában készült./

Film Szinház Irodalom, Bp. 1944. febr. 10-16
VII. évf. 7. sz.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építés

és Neudtvick Andor
közös terve a 15 egyenként
1200 p-ös díjak egyikét nyer-
te el az OTI pécsi tudó
beteg-szanatóriumának
pályázatán

Vállalkozók Lapja. Bp. 1940. LXI. évf.

Jan. 11. sz. 6. old.

MDK

Gosztonyi Gyula, Visy László és Pilch Andor pécsi épitészek

a Pécsi Ipartestület székházának tervpályázatán I. dijat nyertek

Épitő Ipar - Épitő Művészet 1929. 30.l.

MDK

Gosztonyi Gyula pécsi épitész

A Pécsi Ipartestület Székházának tervp.I.dij.

Magyar Épitőművészet 1929. 2.sz. 27.l.

Gasztonyi Gyula.

Nádler Róbert tanítványa,

a Műegyetemen megnyíló építészkiállításon a rajz- és ékítménytani gyűjtémények között szerepelt munkája.

Magyarság, 1925. Máj. 31.

MDK

Gosztonyi Gyula pécsi épitész

A pécsi Ipartestület Székházának tervpályázatán I.dij.

ÉpitőIpar - Épitő Müvészet.1929. 30.l.

Hendtvich Andor ifj. és Gosztonyi Gyula építészek.

I. A debreceni városháza terve, főhomlokzat.

II. U.a. udvari homlokzat.

Dicséretet nyert terv. Kepr.

Pécsi Képzőm. Társ. 1933. nyár.

MDK

Gosztonyi Gyulapécsi épitész

Az alábbi tervpályázaton I. dij

A Pécsi Ipartestület székházainak tervpályázata. Épitő Ipar-Épitő Művészet. 1929. 30.l.

MDK

Gosztonyi Gyula

Gosztonyi Gy.és ifj.Nendtvich A. közös terve:
a debreceni városháza udvari homlokzat dicséretet nyert, repr.
a debreceni városháza főhomlokzat. Repr.

Pécsi kiáll. 1932.tavasz

MDK

Nendtvich Andor és Gosztonyi Gyula építészek.

a lenti pályázaton dicséretet nyert terv.

Weichinger Károly: A debrecseni városháza.

Tér és Forma. 1931. 187.l. Képekkel.

MDK

Gosztonyi Gyula

OTI pécsi tüdőbetegszanatorium tervp. dicséret.

MMÉEKözl. 1940. 8.1.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

Molnár Farkassal közös terve a meeseki üdülőszálló terpályázatán harmadik helyen megvásárlásra érdemesnek minősittetett, de mivel Molnár nem volt helybeli lakos, a díj nem volt kiadható. Gosztonyi egy önálló tervét negyedik helyen vásárolták meg.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1935. LVI. évf.
márc. 6 sz. 8. old.

DR. GOSZTONYI GYULA (1904–1962) ÉPÍTÉSZ ÉS PÉCS

Pécs és Baranya megye múltjának, műemlékeinek jeles kutatója volt dr. Gosztonyi Gyula építészmérnök. A pécsi püspökség, székesegyház és káptalan uradalmainak mérnökeként (1930–1940) tudományos kutatómunkájával, mérnöki tevékenységével sokat tett a város építészeti és művészeti értékeinek megőrzéséért és ismertetéséért. Hazai munkássága annyira e régió kultúrájához kapcsolódik, hogy alakját némiképp provinciális jelenségként, értékként kezelik. Annak a kiváló építész- és műszaki szakembergárdának a tagja, akik az I. világháborút követő nehéz gazdasági időszakban városrendezéssel, -fejlesztési tervekkel arra törekedtek, hogy a modern városi lét feltételeit megteremtsék Pécsett, múltjának értékeiből minél többet feltárva, azokat kulturális és idegenforgalmi tényezővé tegyék. Dörre Endre–Kőszeghy Gyula–Weichinger Károly díjnyertes városrendezési terve már felvetette (1928-ban) a középkori városfal kiszabadítását és az ezt övező sétány létesítésének gondolatát. Megvalósítását – mint számos más, e korszak szakemberei által javasolt megoldást – az újabb világháború elnapolta, korszakunkra hárította.

Az 1930-as évek derekán Gosztonyi Gyula találta meg a székesegyházi plébánia-épület pincéjében végzett munkálatok közben a második számú ókeresztény, festett, ún. „korsós" sírkamrát a fölötte egykor állt emléktemplom alapjaival, annak megóvásáról – rekonstrukcióját is elkészítve – gondoskodott. Ennek az emléknek a korszerű restaurálása a közelmúltban fejeződött be. Föld alatti múzeumszerű bemutatását Bachmann Zoltán tervei szerint 1988-ra megépült védőépület biztosítja: a sírkamrához vezető folyosó pedig időszakos kiállítások: fotó- és tervdokumentáció vagy régészeti leletek elhelyezésére alkalmas, és egy későbbi időszakban talán összekapcsolható a – Gosztonyi által azonosított és felmért – közeli cella septichora maradványainak bemutatásával is.

Gosztonyinak a Dóm tér és a Séta tér tervszerű régészeti feltárására, az ókeresztény temető értékeinek műemléki rögzítésére, föld alatti, összekapcsolt bemutatására, idegenforgalmi hasznosítására az egyházi hatóságokhoz 1939-ben benyújtott javaslata ma is aktuális. E bemutatásmód a történelmileg kialakult építészeti-városképi együttest érintetlenül kívánta hagyni. Javaslatának e korszerű gondolata mára elsikkadt, s az áldozat éppen részben az ő közreműködésével e területen épült műszaki létesítmény: a székesegyház- és a zárdatemplomtengelyt mediterrán jelleggel hangsúlyozó kaszkád volt. Az 1936-ban épült (Dunántúl, 1936. – A későbbi hivatkozásoknál a napilapot D-vel jelöljük), jellegzetes városképi motívummá vált vízlépcsőt műszaki avulása miatt és az 1974–1975-ben végzett ásatás során az alóla előkerült festett sírkamrás ókeresztény templomrom bemutatása kedvéért lebontották, jóllehet a feltárás eredményeit ismertető cikkben az ásatást vezető Fülep Ferenc régész a leletek helyszíni bemutatására vasfödém építéséről beszélt, „amely fölé meg lehet építeni a vízlépcsőt." (Dunántúli Napló, 1975.) Sajnálatos, hogy a vízlépcső teljes elbontását követően sem terjesztették ki a feltárást a teljes területre és a Séta tér világításának korszerűsítése útburkolási alkalmát sem használták ki tervszerű régészeti kutatásra. Gosztonyi Gyulának A mérnök szerepe a műemlékvédelemben című tanulmánya adta az árnyalt és tágabb értelmezését a műemlék fogalmának, azt a mérnöki, műszaki alkotásokra is kiterjesztve. 1940-ben e dolgozatával doktori címet szerzett és a Műemlékek Országos Bizottsága tagjai sorába fogadta. Munkásságával bizonyította, hogy a műemlékvédelem számára milyen nyereség az olyan szakember, aki egy személyben építész, művészettörténész, történész, akiben a szakirodalmi megalapozottság iránti igényesség műszaki tudással, gyakorlati építészi tapasztalattal, kiváló rajz- és íráskészséggel párosul.

Emlékét halálának negyedszázados évfordulóján, 1987-ben a Városvédő Egyesület emléktáblával örökítette meg a székesegyházi plébániának a Dóm térre néző, nyugati falán, jó érzékkel jelölve meg azt a helyet, ahol a székesegyházra, a püspökvárra és a belvárosra vonatkozó kutatásai, régészeti felmérő- és mérnöki munkái összpontosultak. Pályáját lexikonszerű tömörséggel Szigetvári János ismertette a Pécsi Műszaki Szemlében (1978. 3.). Pécs műemlékeivel foglalkoznak főbb művei: A pécsi Szent Péter-székesegyház eredete (Pécs, 1939), A várostemplom építéstörténete (Pécs, 1942), A pécsi ókeresztény temető. (Pécs, 1943). Ezek alapján szakíróként ismerik, ezt a képet egészítjük ki ezúttal hazai építészi tevékenységének és a város kulturális életében való részvételének megrajzolásával.

Életéről, családi körülményeiről kevés adatunk van, egy megemlékezés szerint (Vargha Dezső, Dunántúli Napló, 1987. 9.) „sokgyermekes tisztviselőcsaládból származott". Apja Gosztonyi Gyula ítélőtáblai bíró, a katolikus kör elnöke, akiről azt olvashatjuk Lenkei Lajos újságíró, pécsi lapszerkesztő visszaemlékezésében (Negyven év Pécs életéből, Pécs, 1922), hogy 46 éves korában, 1920 márciusában főispánnak, kormánybiztosnak nevezték ki Pécsett, de a város szerb megszállása miatt működését el sem kezdhette. Visszatért bírói státusába, majd később ügyvédi irodát nyitott. Pilch Erzsébetet vette nőül, Pilch Antal törvényszéki bíró leányát, aki testvére volt a neves pécsi építésznek Pilch Andornak, a festőművész Pécsi Pilch Dezsőnek és a hadtörténész Pilch Jenőnek. E házasságból született ifj. Gosztonyi Gyula 1904. szeptember 11-én Pécsett. A belvárosi elemi iskolát elvégezve a ciszterci gimnáziumban tanult és érettségizett. Budapesten a Királyi József Műegyetemen folytatta tanulmányait, ahol 1926-ban építészmérnöki diplomát szerzett. Hazatérve szülővárosába, anyai nagybátyja, Pilch Andor építészeti irodájában kezdett gyakorlatot. Az iroda tagjaként részt vett az ugyancsak pályakezdő Visy Zoltánnal együtt a gyárvárosi templom és plébánia épületterveinek elkészítésében, és a Stefánia Szövetség Anya- és Csecsemőgondozó Intézetének tervezésében (1927–28). Pilch–Gosztonyi–Visy terve első díjat nyert az ipartestületi székház tervpályázatán 1929-ben (D 1929. 2.). Az egyetemi tanárok lakásának tervpályázatára készített közös tervüknek jó alaprajzát dicsérte a bírálat, de költségajánlatuk nem volt olyan kedvező, hogy a megbízást az építésre elnyerjék (D 1929. 2., D 1929. 2.). 1930-ban Pilch Andort váltja fel a pécsi püspöki székesegyház és káptalan uradalmainak mérnöki posztján, így egyre többet foglalkozott az egyházi műemlékekkel, szülővárosa múltjának, építéstörténetének megismerésével, hogy a a székesegyház történetét kutató tudóselődeihez – Gerecze Péter, Szőnyi Ottó, Möller István – méltó felkészültséggel törődhessen sorsukkal, megóvásukkal.

1. Pécs, Birkás-villa (1939) Fenyves sor 20. (Lebontották). Fotó: Csonka Károly

Továbbra is indult a város építési feladataira hirdetett pályázatokon, de megbízáshoz ritkán jutott: 1931-ben a kaposvári múzeum tervezésére kiírt pályázaton – ahol Árkay Bertalan terve került ki győztesen – megvásárlást ért el (D 1931. 4.). A napi sajtóból csupán egy töredéke villan fel annak a tervezőpályázati munkának, amelyet folytatott, mert e híradások csak a győztesekkel foglalkoznak. Az 1930-as évek építészeti fellendülése széles körű pályázati részvételt, erős versenyt hozott a megbízások elnyeréséért. E pályázati terveinek egy részét a pécsi Képzőművészek és Műbarátok

2. Nagyharsány, Rk. templom (1936) (Részben épült meg). Fotó: Schwabik Mária

Társasága kiállításain, jubiláris tárlatán (D 1932. 4.) mutatta be, téli tárlatukon balatoni szállodaterveivel szerepelt (D 1932. 12.), máskor „érdekes nagyvárosi benyomások halmozásaival" vonta magára a figyelmet a grafikai anyagban (D 1933. 4.). A pécsi Megyeri útra tervbe vett városi szeretetotthon eredménytelen tervpályázatán Gosztonyi tervét tartották a kiírásnak leginkább megfelelőnek. (D 1933. 11.) 1933-ban Balatonfenyvesre tervezett „székely stílusú temploma" 35 pályázót megelőzve nyert első díjat. A hagyatékában talált tervrajzok szerint indult egykori iskolája, a ciszterci gimnázium bővítésére hirdetett tervpályázaton (1934) is.

Szegeddel nemcsak az egyetem létesítésében hanem kulturális téren is rivalizáló Pécs 1933-tól ünnepi hetek rendezvényeivel adott további ösztönzést városrendezési terveinek megvalósítására, kulturális beruházásokra, hogy idegenforgalmának növelésével hozzájáruljon a város gazdasági felvirágzásához. E rendezvény elsőségének érdeméről cikkező sajtóból tudjuk, hogy a pécsi ünnepi hét rendezői –jóllehet az ötletet magukénak tulajdonították, – fontosnak tartották, hogy a riválistól tanuljanak. E célból a szegedi ünnepi hétre Pécs város megbízásából Gosztonyi Gyula építészt delegálták, aki a Dunántúl című napilapban számolt be a látottakról, hangja objektív, bírálata sohasem bántó. Emberi habitusából adódó udvarias szerénységével a rivalizáló uszításokat nagyszerűen kivédte, akárcsak pár évvel később, amikor a hétkaréjos templom megtalálásának érdemét feszegető sajtócikkekre válaszolva összefoglalta ez emlék feltárásánál végzett munkáját (D 1939. 10.) A városfejlesztés ösztönzésére még 1933 őszén Pécsett rendezték meg idegenforgalmi szakemberek, polgármesterek részvételével a Magyar Városok Országos Kongresszusát (D 1933. 9.) A közelgő Szent István-évfordulóra készülve Kalenda Loránd műszaki főtanácsos úgy nyilatkozott, hogy öt év alatt megoldhatók Pécs közegészségügyi és városépítési problémái. 1933. év végén ismertette a sajtóban a városfejlesztési távlati terveket, kijelölték az új közintézmények helyét, a beruházások sorrendjét, költségigényét. Az ünnepi hetek rendezvényei a Dóm téren játszódtak, így a kapcsolódó Séta tér rendezésére, kiépítésére került sor a következő években, amelyet a Hősök emlékműve tervpályázat egyik lehetséges helyszíneként számításba vettek. Az országos emlékműállítási mozgalomhoz kapcsolódva 1935-ben Gosztonyi Gyula tervezte Országzászló-emlékművet állítottak fel a 48-as téren, amit azóta a politikai változások tüntettek el. Éppúgy képeslap őrizte csak meg korunkra, akárcsak az 1936-ra elkészült Séta téri vízlépcsőt. (Pécsi Napló. 1936. 5.) A székesegyház előtti lejtős terepet tagoló kaszkád elhelyezését, arányait Pogány Frigyes bírálta az 1950-es éveknek az előző történelmi periódus ünnepélyes (barokkos) városképi gesztusait elutasító szemléletével a Terek és utcák művészete című könyvében. (Bp. 1954). E negatív vélemény is támpontot adhatott az objektum elbontásáról döntő határozatához.

A korszak tervpályázati gyakorlatának megfelelően Gosztonyi Gyula is gyakran más építészekkel társulva vett részt tervpályázatokon. A debreceni városháza épületére Nendtvich Andorral közösen készített terve dicséretben részesült (D 1934. 12.) Sarok- és középrizalitos elrendezés szimmetriájával és az első emelet kiemelésével ez épülettervüknek még a barokkos történelmi hagyományhoz kapcsolódóan kölcsönöznek méltóságot, a lapos tető és a homlokzat egyszerűsége a korszak modern törekvéseire vall. Pályázati tervezőtársai a korsazk haladó, új szellemű építészetének elkötelezettjei voltak, s Gosztonyi egyéni tervezéseiben is ez tükröződik.

A mecseki üdülőszálló tervpályázatán Gosztonyinak Molnár Farkassal közösen benyújtott terve és a saját terve is megvételben részesült. (D 1935. 3.) Hasonló eredményt ért el az Uránia filmszínház tervpályázatán, e pályázati anyagból néhány műve a Képzőművészek és Műbarátok Társasága tárlatán szerepelt (D 1935. 6.) Ingyen tervezte meg Nagyharsány kéttornyú, nem teljesen megépített katolikus templomát (1936), majd ugyanott tervei szerint épült fel 1940-ben a katolikus kör épülete (D 1936. 5., 1940. 11.). 1937-ben harmadik díjat nyert az egyetemi tornacsarnokra benyújtott pályaterve.

Rokoni megbízásra, Gosztonyi Elemérné részére a Kulich u. 10-ben kétemeletes sarokházat épített 1937-ben, a korszak racionális, funkcionális építőmódjának szellemében. Védőtető építésével gondoskodott a Káptalan u. 2. számú ház kapuja feletti barokk Mária-szobor megóvásáról. Ő alakította át a Dunántúl című napilap szerkesztőségi épületét (Percel u. 2.) és számos egyházi épületet. A Mindenszentek temploma mellett tervei alapján zárda épült. 1938-ban az egyházi uradalom eszterág- és katalinpusztai cselédlakásainak korszerűsítését szociális szempontokat is vizsgáló tanulmány készítésével készítette elő. Ebben a tulajdonos gazdaságossági szempontjainak az építési rendeletekkel, az életmódelemzés eredményeivel, egészségügyi követelményekkel való összehangolására törekedett. E témáról előadást is tartott, s a továbbiakban főként egyházi és szociális építési feladatokon dolgozott szülővárosában. 1940-ben a pécsi központi ravatalozó bővítésére hirdetett tervpályázaton eredményes (D 1940. 2.), majd Magyarbóly és Csikóstöttös árvízkárosultjainak új házait építette fel (D 1940. 4.)

Magántervezői tevékenységéből jelenleg csak egy családi házat ismerünk, amelyet 1939-ben a mecseki villatelepen dr. Birkás Géza egyetemi tanár részére tervezett (Fenyves sor 20.). Az erdei környezethez illő terméskő lábazatos, zsalugáteres, íves ablakokkal, íves nyílású loggiával épült hangulatos házat manzárdszobás nyeregtető fedi. 1940-ben a pécsi belváros két utcára néző telkére (Mátyás kir. u. 5.–Zrínyi u. 4.) épült Pécs Egyházmegyei Takarékpénztár Rt. kétemeletes bérházát tervezte a korszak modern építőstílusában: a szűk utcából visszalépő előkertes elhelyezéssel, nagy ablakokkal, erkélyekkel tagolt homlokzattal. Tervei szerint épült – a háborús körülmények és szerény anyagiak miatt is – egyszerű külsővel a megyei kertváros Szt. Erzsébet-temploma (D 1940. 1., 1941. 11., 1944. 7.) s a Bártfa utcai Szt. István-kápolna, amelynek építését még a Szt. István-évforduló előtt határozták el Visy Zoltánra bízván a tervezést. Visy hirtelen halála, és a gazdasági nehézségek elhalasztották a templomépítést, így az végül Gosztonyi tervei szerint épült fel 1943-ban (D 1937. 10., 1943. 5., 1943.6.). 1943-ban ismét napirendre kerülő városi szegénytelep központi épületének terveit és a városi szociális kollégiumhoz készített terveket.

Építőtevékenységénél jelentősebb a vele egy időben folytatott építéstörténeti kutató-, tudományos és műemlékvédelmi munkássága. Miután Szőnyi Ottót a budapesti Egyházművészeti Hivatalhoz történő kinevezése tartósan elszólította a városból, Gosztonyi Gyula lett a műemlékvédelem legautentikusabb személyisége. Figyelemmel kísérte a város építkezéseit, részt vett az előbukkanó leletek felmérésében, meghatározásában, ismertetésében. Szőnyi Ottó halálát követően ért be felkészülő, kutatómunkája, ekkor kezdi műemléki tanulmányait publikálni. Fontosnak tartotta, hogy a szakfolyóiratokon kívül a napilapokba is rendszeresen dolgozzon, mert az értékek tudatosításával is azok védelmét szolgálta: a Dunántúlba írt műemlék- és múzeumismertetőket, a város történetére vonatkozó kutatásairól. Pécs a XVII. században. A barokk Pécs című tanulmányaival, Prunner Ignác 1963-ból származó városképének elemző értékelésével összegyűjtötte és felmérte e korszak emlékanyagát. Az 1937-ben restaurált mánfai középkori templom ismertetését követően Pécs műemlékei, Baranya középkori templomai című cikksorozatait napilapok és szakfolyóiratok közlik. Katolikus újságok és a helyi kulturális folyóirat, a Sorsunk is szívesen helyt adott egyházi épületekről írt tanulmányainak, könyvismertetéseinek. A belvárosi templom kupolájában talált okmányok közlésével az előző restaurálás korát, az 1870-es évek Pécsének világát tette felidézhetővé (D 1939. 10.). Több írásában fájlalta, hogy a város 1926–1936 között folyó

3. Pécs, Kulich Gyula u. 10. (1937)

csatornázása idején végzett földmunkák nem kapcsolódtak össze tudatosabb és módszeres régészeti rögzítéssel, felméréssel. A székesegyházi plébánia előtti földmunkák idején a múzeum régészetével együttműködve, majd folytatva a feltárást felmérte és meghatározta a cella septichorát, a hétkaréjos ókeresztény temetői építménymaradványokat. 1938-ban a festett ókeresztény sírkamra restaurálásáról számolt be, a következő évben éppen a közelmúlt jelentős leletanyagára hivatkozva a pécsi Szent Péter-székesegyház környékén elterülő ókeresztény temetőterület tervszerű kutatására és megőrzésére nyújtott be javaslatot Komcsy István prelátus kanonoknak.

1939-ben jelent meg hatalmas munkája: A pécsi Szent Péter-székesegyház eredete. Ez összegezése a városra és múltjára vonatkozó ismereteknek, kutatástörténet és forráskritika. A történelmi háttér felvázolását saját építészi, ásatási megfigyeléseivel, tapasztalataival, rajzaival egészítette ki. A nagy együttesben, a város egészével összefüggésben tárgyalja e legősibb hazai műemlékünk építéstörténetét, rajzolja meg Pécs képét az egyes történeti korszakokban. Jól használható művészettörténeti forrás e könyv, jóllehet az újabb kutatások néhány megállapítását, rekonstrukciós kísérletét korrigálták.

Műemléki szakértői közreműködésével történt a belvárosi templom környékének régészeti kutatása, a templom török kori részleteit bemutató restaurálása és bővítése. E munkáknak cikksorozatot szentelt, majd megírta e műemlék monográfiáját A városplébánia építéstörténete címmel. Az idegenforgalmi iroda megbízásából – a művészeti hetek résztvevőinek – több városismertető kiadványt, vezetőt állított össze (1931/1939, 1941), amelyeknek illusztrációrajzait is maga készítette. Fiának ajánlott, az ifjúság számára készített Pécsi meséskönyve (1940), a városhoz, tájhoz fűződő érzelmi kötődésének megvallásával is nevelő erejű. Az aktuális műemléki feltárásokról legtöbbször a Technika című folyóiratban és a Magyar Mérnök és Építész Egylet Közlönyében számolt be, illetve a város műemlékeit vagy egy-egy korszak emlékanyagát mutatta be, a város műemléki jelentőségét tudatosította Pécs, a műemlékek városa, Pécs, a templomok városa (Magyar Építőművészet 1941) című cikkeivel. Pécs szabad királyi város Majorossy Imre Múzeumának Értesítőjébe is publikált a város török kori vízvezetékéről (1941), majd a Scitovszky tér helytörténeti vizsgálatáról. A szigeti városkapu helyével, környékének múltjával, a középkori városfal vizsgálatával kapcsolatban is foglalkozott, rekonstrukciós tervet is készített hozzá. A város minden jelentősebb emlékéről, építési korszakáról írt.

A város értelmiségének eleven szellemi életét, sokoldalúságát, kulturális nívóját tanúsítják a 30-as években szervezett előadás-sorozatok, amelyeken egyetemi tanárok, vagy meghívott előadók a tudomány, a művészetek új eredményeiről tájékoztatták hallgatóságukat, a múzeum szakemberi számoltak be kutatásaikról, a városban folyó munkákról. Gosztonyi Gyula 1939-ben Pécs föld alatti műemlékeiről tartott szabadlíceumi előadást, 1940-ben Budapesten a Nemzeti Múzeumban az Országos Régészeti és Művészettörténeti Társulatnak számolt be újabb pécsi műemléki feltárásokról (D 1940. 3.). 1942-ben Pécs építészetéről szól szabadlíceumi előadása, majd a városi tisztviselők szabadegyetemén A tisztviselőlakások szempontjairól (D 1942. 1.) beszélt, a következő évben az „építészet bölcseletéről" (D 1943. 1.) majd Pécs jövendő városképéről (D 1943. 11.) tartott nagy sikerű előadást. 1944 januárjában a Janus

4. Pécs, Zrínyi u. 4. (1970; 3–4–5 Fotó: Füzi István)

5. Pécs, Mátyás király u. 5. (1940)

Pannonius Társaságban elhangzott előadásának a „szociális építészet" volt a tárgya. (D 1944. 1.) 1940-től a kőműves-szakiskolában is tanított, 1943-ban a pécsi Felső Építőipariskola igazgatója lett.

A mérnök szerepe a műemlékvédelemben című tanulmánya – mellyel a műszaki tudományok doktora címet elnyerte – az e területen úttörő szerepet vállaló ember érveit és indoklását sorolja fel: a várostörténeti kutatások műszaki alapon nyugvó továbbfejlesztését szorgalmazva. Jelentős észrevétele, hogy az építészeti alkotás műszaki információs értékei olykor nem igénylik az objektum tárgyi mivoltában történő megőrzését, csupán a megfelelő dokumentálást.

Foglalkozott a telekváltozások várostörténeti jelentőségének vizsgálatával: Pécs belvárosának különféle időszakból származó térképeit, utcáit vizsgálva – a szabálytalanságok – több telek összevonása, vagy épp elaprózódása – a városi élet milyen funkcióváltozásait közvetítik, hogyan értelmezhetők.

Építészetelméleti és esztétikai témákról is értekezett, könyvismertetései tanúsítják, hogy a hazai városrendezési, építészeti, művészettörténeti szakirodalmat figyelemmel kísérte, „naprakészen" tájékozott volt. Jó szemmel irányította rá a Sorsunk című pécsi kulturális folyóirat olvasóinak figyelmét a legújabb és legértékesebb szakirodalomra (Dercsényi Dezső A székesfehérvári királyi bazilika, Bogyai Tamás: A jáki apátsági templom, Csányi Károly és Lux Géza szerkesztette Magyarország középkori műemlékei tanulmánykötetre, az Officina kiadó várostörténeti monográfiáira, vagy Révay Józsefnek Séták a római Magyarországon című könyvére.)

A több éve folyó világháború vége felé, 1943-ban az egyre fenyegetettebbé váló létben a város vezetősége a műemlékek és városképi értékek megőrzése érdekében intézkedett, amint a helyi sajtó írta „...Csak az újabb időben indul meg a törekvés, hogy legalább ami még megmaradt, átmentsük a jövőre.

A legutóbb tartott városi közgyűlés most intézményesen kívánja kiegészíteni ebből a szempontból az 1939-ben jóváhagyott városrendezési terveket. Elhatározta, hogy megbízást ad Gosztonyi Gyula építésznek, hogy a várostörténeti emlékek és városkép-

védelmi szempontból szükséges épületek megóvása érdekében készítse el a régi emlékekről szóló részletes terveket. Gosztonyi Gyula, aki már hosszú idő óta foglalkozik a várostörténeti emlékekkel, ezt a feladatot a legtökéletesebben megoldja... A tervező elkészíteni tartozik a levéltár vizsgálatainak, műemléki és régészeti feltárásainak, beépítési tervek, műemléki felvételeinek stb. alapján alaprajzokat 1:100 illetve 1:200 léptékű vázlattervek formájában, homlokzatokat, esetleg ezek műleírását, a szükség szerinti perspektívák készítését." (D 1943. 6.)

E megbízás teljesítéséhez azonban a történelmi körülmények már nem adtak elegendő időt. Rajzai ugyan még szerepelnek 1944-ben a pécsi téli tárlaton, amelyről Achátz Imre ezt írta a Sorsunkban (IV. 1944. 2.) „A grafikai alkotások között Gosztonyi Gyula hatlapos sorozata, a Háború és Béke keltette a legnagyobb feltűnést. Borús asszociációkat felszabadító rajzok, súlyos gondolati lírával terhelten. Az alkotás géniuszának és a rombolás démonának szembeállítása, amint az egy építőművész fantáziájában testet ölt. Hangsúlyozott ritmus és paralellizmus teszi ezeket a kis rálátásos kompozíciókat művészileg is hatásossá. Szuggesztíven beszél ez a hat rajz, akár a plakátok, de hangjuk nem olyan nyers és érvelésük nem száll le a tömeg színvonalára. Gosztonyi volt egyébként az egyetlen a kiállító művészek között, akinél a háborús élmények szóhoz jutottak. E rajzok már valószínűleg személyes éleményből fakadtak, hiszen 1944-ben polgári műszaki alkalmazottként katonai alakulathoz osztották be, „az országhatáron, Rábafüzesen katonai védelmi munkát végzett, majd alakulatával együtt Ausztriába ment." (Szigetvári, i. m.) Tehetsége, tudása ott is bizonyított: a háború után Grazban műszaki rajzolóként dolgozott, majd 1947-től haláláig (1962) Argentínában a műszaki rajzolástól ismét tervező-, gyakorlóépítészetig ívelt karrierje.

Mendöl Zsuzsanna

1. A soproni Szt. Mihály-templom helyreállított tornya

KÉT KÜLÖNLEGES MÉRMŰVES ABLAK A SOPRONI SZT. MIHÁLY-TEMPLOMON

A Soproni Szent Mihály-templom északi oldalán, a már több éve folyó külső helyreállítás kapcsán 1991-ben felmérhettünk két különleges mérműves ablakot. Az ismert gótikus kőrácsok sorában ezekenek alig van párja; a mérművek „szem"-ének közepén ugyanis egy-egy szobrászati elem – oroszlánfej, ill. női arc – látható, ez pedig az általában tisztán geometrikus kőrácsokhoz képest különleges megoldás.

A mérművek helye a templomon

A két szóban forgó ablak a templomhajó északi homlokzatán található, a keresztháztól számított első és második boltmezőben. A hajónak ezen oldalán ilyen nagyságú és formájú ablak több nincsen, a vele átellenes déli oldalon pedig más jellegű és több ablak látható, a XIV. század második feléből.

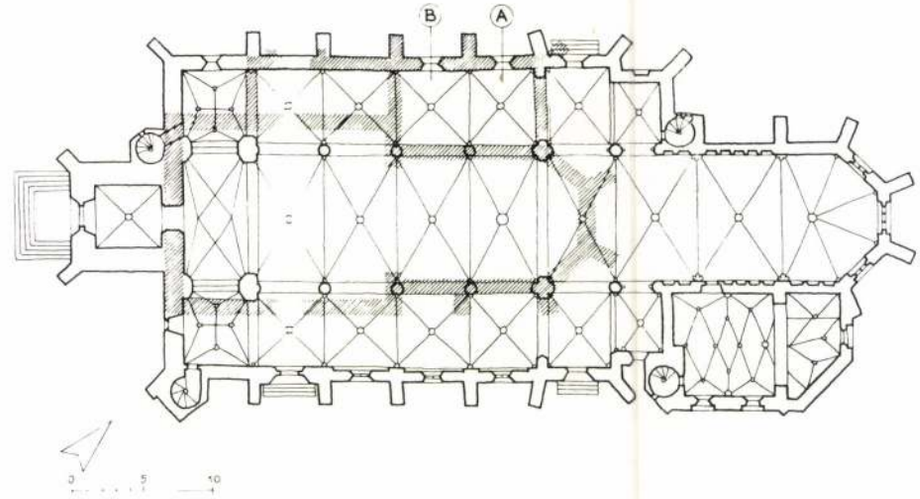

2. A mérművek helye a korábbi (feltételezett) egyhajós és a mai templom alaprajzában

Gosztonyi Gyula építén

Tér és Forma, 1931

IV. évf. 183-190. o.

Weichinger károly: A debreceni városháza. Egy tervpályázat és annak tanulságai.

Restaurálás

Nouvelle Revue de Hongrie

1942. XXXV. a. LXVII. f. 63-67. l.

Pécs építészete a XVIII. – XIX. sz.-ban

(Gerevich Tibor)

Gosztonyi Gyula építész

Tér és Forma 1939. 7-10.

A pécsi sétaszegphází uradalomban végzett hasznosítási munkák

Világi építészet

Pécs. tűrépületek

Nouvelle Revue de Hongrie

1942. XXXV. a. LXVII. f. 63-67. l.

Pécs építészete a XVIII.-XIX. sz.-ban.

(Gosztonyi Gyula)

MDK

Gosztonyi Gyula épitész Pécs

Pécsi Képzőmüv. és Mübar. Társ. kiáll. 1937. máj.

MDK

Gosztonyi Gyula
a választmány póttagja

Pécsi Képzőm és Műbar.Társ.23.kiáll. 1938.jun.

MDK

Gösztonyi Gyula

Királysir Utópiában, graf.

Pausole király fegyverterme, graf.

Trauszpareusok, graf.

Pécsi Képzőműv. és Műbar. Társ. kiáll. 1935.

jun. 28 l.

MDK

Gósztonyi Gyula

Tájkép, graf.

Számum, graf.

Tragédia, "

Pécsi Képzőműv. és MűBar. Társ. kiáll. 1935.

jun. 28 l.

MDK

Gésztonyi Gyula

Kontraszt, graf.

Akropolisz, "

Halottak szigete, graf.

Pécsi Képeslv. és Műbar. Társ. Kiáll. 1935.

jun. 28 l.

MDK

Gösztonyi Gyula

Aranyfolyosó, graf.

Pécsi mozi megvett terve, ép.tervr.

Mecseki szálló " " "

Pécsi Képzőmüv. és Mübar. Társ. kiáll. 1935.

jun. 28 l.

MDK

Gosztonyi Gyula épitész Pécs

Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. kiáll. 1936.nov.

MDK

Gosztonyi Gyula

A Pécsi Képzőm. és Műbarátok Társ. művésztagjai 1938.

MDK

Gosztonyi Gyula dr.

Magyar Építőművészet 1941. 12. sz. 385.l.

MDK

Gosztonyi Gyula pécsi épitész

a Társaság tagja

Pécsi Képzm és Mübar.Társ. 23.kiáll. 1938.jun.

MDK

Gosztonyi Gyula, Pilch Andor és Visy László
pécsi épitészek

I. dij

A pécsi ipartestület székházának tervpályázata.
Technika és Közgazdaság. 1929. febr. 17.

MDK

Gosztonyi Gyula

Pécsi részlet, graf.

" " "

[illegible]

Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. kiáll. 1936. nov. 11. 1.

MDK

Gosztonyi Gyula

Tarantella, graf.

Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. kiáll. 1936. nov. 11. 1.

MDK

Gosztonyi Gyula dr.

21-24. Háboru és béke, graf.

Pécsi Képzőm. és Mübarátok Társ. 2. kiáll. Mohács, 1944.

Gosztonyi Gyula

Gázi Kászim pasa dzsámijának feltárási munkálatait vezette.

17.o.

Repr: Az egykori dzsámi alaprajzának rekonstrukciós rajzta a feltárás után.
/Gosztonyi felmérése/ 16.o. 9. kép.

Gerő Győző: Pécs Török Emlékei. Bp. 1960.

MDK

Gosztonyi Gyula,ép.
Szül.Pécs, 1904-ben

Oklev.kelte: 1927
" száma: 9782

A m. kir.József Nőegyetemen okl.-t,abszolut.-t vagy ol
honositást nyert épitészek névjegyzéke. 1873-1928-i
EI-M 17.1. 1931 jan.15.

M D. K.

Gosztonyi Gyula, építész

A pécsi Kardos Kálmán-utca és Káptalan-utca környékének barokkori pincerendszere. Alaprajzi vázlat, baloldali metszettel. VIII. tábla.

Gosztonyi Gyula: A barokk Pécs. Pécs műemlékei. Bőv. klny. a Sorsunk 1942. II. 4.sz.-ból. 28.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

pécsi archeológiai feltárási munkálatairól megemlékezik

15

Molnár József: A hazai minárék esztétikai vizsgálata az összehasonlítás tükrében.

Müvészettörténeti Értesitő, 1961.X.évf.1.sz.15.old.

Gesztonyi Gyula: MDK

Várkastély, grafika
Tükör, grafika
A tenger, grafika
Keep smiling, grafika
Az ucca, grafika

A Pécsi Képzőm. és Mübarátok Köre 15. kiáll. Pécs 1934. Belvárosi Kath. Kör.

MDK

Gosztonyi Gyula építész

Egyleti közlemények. MMÉEKözl 1929. IV.14. 103 l.

MDK

Gosztonyi Gyula

Belvárosi templom ásatásai, rajz

Ókeresztény temető I.,rajz

Ókeresztény temető II., rajz

Pécsi Képzőm. Társ. 25-ik kiáll. 1939. október.

Gosztonyi Gyula építész M.D.K.

1939. Pécs, keresztény festett sírkamra feltá ása és müemléki védelme,

Gyakorlati tanácsadó.

Müemlékvédelem. 1965/4. 234. l.

MDK

Gosztonyi Gyula mérnök

Baróti Géza: A véletlen feltárta a földalatti Pécs 1600 éves titkait. Pest, 1939. dec. 9. 7.l.

MDK

Gosztonyi Gyula

A pécsi ker. fiu és leányisk. terv/ép.

MMÉEKözl. 1938, 251 l.

MDK

Gosztonyi Gyula

"Sztrájk", graf.

"Khaosz", "

"Világbéke","

Pécsi Képzőműv. és Műbar.Társ. 12.tav.kiáll.
Pécs, 1933. ápr. 4-5.l.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A hétharéjos temetői épület a pécsi ókeresztény temetőben. Alap-rajz-ci metszetek, a feltárás eredményei szerint. Rekonstrukciók. 1. rajz.

6.

Gosztonyi Gyula: Pécsi ókeresztény temető. Pécs müemlékei. Pécs, 1943. 6.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

Gosztonyi Gyula: Pécsi ókeresztény temető.
Pécs műemlékei. Pécs, 1943. 6.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Pécs római kori leletei, a római kori város, közép kori város, mai belváros. Pogány temető magja, ókeresztény temető körrete, sírleletek, szarkofágok mozaikpadlak, épületmaradványok utcyonok, stb. várlatos terve. 8.
2. rajz.

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető, Pécs müemlékei. Pécs, 1943. 8.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető,
Pécs műemlékei. Pécs, 1943. 2.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

A pécsi ókeresztény temető
felmérajza, a mai beépítés és a
belső vár 1680 körüli állapotának
feltüntetésével.
3. rajz.

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető.
Pécs müemlékei. Pécs, 1943. 9.old.

Goselovyi Gyula. Gyilkos

Goselovyi Gyula: A pécsi ökrendszeny tanacs.
Igaz mulatsagai. Pécs. 1943. 3.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi háromkarélyos temetői kápolna, alaprajza, hossz- és keresztmetszete a feltárások eredményei szerint. Rekonstrukciós nézetek, metszetek és alaprajzok.
4. rajz.

13.

A pécsi ókeresztény temető. Gosztonyi Gyula: Pécs müemlékei, Pécs, 1943. 13.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

A pécsi cella trichora (háromkarélyos temetői kápolna) falfestmény részletei. Az első kifestés nyomai a Kr. u. IV. sz. második feléből.
5. rajz.

15

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs műemlékei. Pécs, 1943. 15.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi első festett sirkámra és sirkápolna (cubiculum, cella memoriae) alaprajza, keresztmetszete a feltárások eredményei szerint. A sirkamra rekonstrukciójának alaprajza és távolati metszete.

6. rajz.

17

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs müemlékei. Pécs, 1943. 17.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi első festett sírhamra dongaboltozatám és oldalfalám talált felfestmények vázlata.
7. rajz.

19

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető.
Pécs müemlékei. Pécs, 1943. 19.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

A pécsi első sírkamra oldalfalain talált festménymaradványok vázlata. Északi és déli oldal.

8. rajz.

21.

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs műemlékei. Pécs, 1943. 21.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

A második feltárt sírkamra és sírkápolna a pécsi ókeresztény temetőben. Keresk. - a hosszmetszet, alaprajzok a feltárás eredményei szerint. Rekonstrukciós vázlatok. 9. rajz.

23

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs műemlékei. Pécs, 1943. 23.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

A pécsi másodkor festett sírkamra falfestményeinek vázlata: déli, északi, nyugati és keleti oldal.

10. rajz.

25

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs műemlékei. Pécs, 1943. 25.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

Festetlen sírkamrái a pécsi ókeresztény temetőben. Alap. rajzok és méretek.
11. rajz.

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs műemlékei. Pécs, 1943. 27.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

A pécsi ókeresztény temetői épületek épületszerkezeteinek vázlata. Hossz- és keresztmetszeti részletek az ajtónyílás, lefalazás, falszerkezet, padlózat ábrázolásával.
12. rajz.

31

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs műemlékei. Pécs, 1943. 31. old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi ókeresztény temető épületek lefedése. Cserepek, téglakonzolok, tetőfedés nézete és metszete.

13. rajz

33

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs műemlékei. Pécs, 1943. 33.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

A pécsi ókeresztény temető körzetében talált mozaik-padló vázlata.
14. kép.

37

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs műemlékei. Pécs, 1943. 37.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi rómaikori temető sír-
tipusai: földsír, falarott sírok nye-
regtetővel, sírfődémmel, boltozat-
tal, kettős fenéssel.

15. rajz

35

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető.
Pécs müemlékei. Pécs, 1943. 35.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi ókeresztény temető és belső vár topográfiai összefüggése. Keresztszelvény a különböző záradokban fennálló állapotoknak megfelelően.

16. rajz

39

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs müemlékei. Pécs, 1943. 39.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Palesztinai sirépitmények: barlangsir, aknasir, katakomba (sirkamrarendszer), sirlasir, földfeletti monolit sirkamra. Alaprajzi vázlatok.
17. rajz.

53.

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs müemlékei. Pécs, 1943. 53.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Pun temetői épitmények Föniciában. Sirkamrák és sirkamra-rendszerek alaprajzi vázlatai

18. rajz

55

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs müemlékei. Pécs, 1943. 35.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

Egipstomi, királysírok
alaprajzi vázlatai
19. rajz.

57.

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető.
Pécs műemlékei. Pécs, 1943. 57.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

Pogány katakomba és katakomba-rendszerek alaprajzi változatai
20. rajz

59.

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs műemlékei. Pécs, 1943. 59.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Északafrikai temetői épitmények és benszülöttek mauzoleumainak ~~ap~~ alap-rajzi vázlatai

21. rajz.

61

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs müemlékei. Pécs, 1943. 61.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Perzsiai sirlasirok és
meropotámiai toronyzirok
várlatai
22. rajz

63

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető.
Pécs müemlékei. Pécs, 1943. 63.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

Kisázsiai sírépítmények, halomsírok és hőgpürüs sírkamrák várlatai.
23. rajz.

65

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs, 1943. Pécs müemlékei. 65.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Görög sírépítmények: Szirtasírok Mykene hörzelében, a Sídoni nekropolis, syrakusai sírkamrák várlatai
24. rajz.

67

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs müemlékei. Pécs, 1943. 67.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Etrusk sírépítmények
várlatai
25. rajz.

69.

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető.
Pécs müemlékei. Pécs, 1943. 69.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

Máltai síremlékek,
sírkamra-csoportok alaprajzi
vázlatai
26. rajz

70

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető.
Pécs műemlékei. Pécs, 1943. 70.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Neolitikus sirépitmények
Szicilia és Szardinia szigetén
27. rajz.

71

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető.
Pécs müemlékei. Pécs, 1943. 71.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Megalithsiror, Portugáliában
Sziriában, Angliában, Messara-ban,
Kupolássir àbboltorattal
28. rajz.

73

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető.
Pécs müemlékei. Pécs, 1943. 73.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

Ókeresztény temetők típusai:
Katakomba részletek és bejáratok
változatai
24. rajz.

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető.
Pécs műemlékei. Pécs, 1943. 77.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

Ókeresztény temetők típusai:
Szicíliában, Máltán, Modicában.
30. rajz.

79.

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető.
Pécs műemlékei. Pécs, 1943. 79.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

Ókeresztény temetők rendszerének vázlata: Salona, Trier, Szentendre, Bonn, Münster stb.
31. rajz.

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs műemlékei. Pécs, 1943. 81.old.

81

M.D.K.

Gosztonyi Gyula: építész

Pogány római karéliyos épü-
letek alaprajzi változatai.
32. rajz.

83

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető.
Pécs müemlékei. Pécs, 1943. 83.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

Magyarországi korályos épitmények alaprajzi vázlatai: Pécs, Szombathely, Ságvár, Aquincum-Obuda.
33. rajz

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető Pécs Müemlékei, Pécs, 1943. 87.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Római ókeresztény korályos épitmények alaprajzi vázlatai 39. rajz.

87

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs müemlékei. Pécs, 1943. 87.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Eszaratrikai három és négkarélyos épitmények várlatai.
35. rajz.

89

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs müemlékei. Pécs, 1943. 89.cld.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Egyiptomi cella trichorák teljes bétoplalási szentély képzéssel. Alaprajzi vázlatok. 36. rajz.

91

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs müemlékei. Pécs, 1943. 91.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Örmény orszáci három kárelyos épitmények alaprajzi vázlatai.
37. rajz.

93.

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókersztény temető. Pécs müemlékei. Pécs, 1943. 93.cld.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Ormény ornáci sokkaré-
lyos épületek alaprajzi vázla-
tai.
38. rajz.

95

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető.
Pécs müemlékei. Pécs, 1943. 95.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Örmény országi négyszerélyos épitmények alaprajzi vázlatai
39. rajz.

96

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető.
Pécs müemlékei. Pécs, 1943. 96.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Örmény országi sokkazélyos épitmények – átlós kazélyos épitmények – alaprajzi vázlatai

40. rajz.

97

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs müemlékei. Pécs, 1943. 97.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

Karélyos építőművészet Európában és a Földközi tenger mellékén. Alaprajzi vázlatok.
41. rajz.

98

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs műemlékei. Pécs, 1943. 98.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

Franciaországi centrális és karélyos elrendezésű alaprajzi változatai.
42. rajz.

99.

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs műemlékei. Pécs, 1943. 99.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Római ókeresztény föld-
feletti temetői épületek alap-
rajzi vázlatai.
43. rajz.

101.

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető.
Pécs müemlékei. Pécs, 1943. 101.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Ókeresztény egyházos kultuszepületek (kápolnák, oratoriumok, sírkápolnák) Szíria és Palesztina területén. Alaprajzi vázlatok.
44. rajz.

103.

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs müemlékei. Pécs, 1943. 103.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Egyhajós ókeresztény temetői épületek Exarafri Rában, Kisórsiában, Meropotamiában, Örményországban.
45. rajz.

164.

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs müemlékei. Pécs, 1943. 104.cld.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

Görögországi ókeresztény centrális és egyhajós kultuszépítmények alaprajzi változatai.
46. rajz.

105

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs műemlékei. Pécs, 1943. 105.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

Balkáni őskeresztény kultuszépületek alaprajzi változatai
47. rajz

Gosztonyi Gyula: A pécsi őskeresztény temető. Pécs műemlékei. Pécs, 1943. 106.old.

106

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

Ausztriai ókeresztény kulluszépületek alaprajzi vázlatai

48. rajz

107

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs műemlékei. Pécs, 1943. 107.old

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Ókeresztény és kora középkori templomépületek Németország területén. Alaprajzi vázlatok.
49. rajz.

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető.
Pécs müemlékei. Pécs, 1943. 108.old.

108

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Franciaországi és svájci egy- és háromhajós ókeresztény templomok és kultuszépületek alaprajzi vázlatai.

50. rajz.

109

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs műemlékei. Pécs, 1943. 109.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

Kisázsiai keresztalaprajzu
és karélyos épületek alaprajzi
változatai
51. rajz.

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. 116
Pécs műemlékei. Pécs, 1943. 116.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Ókeresztény sírkamrák Bulgáriában, Tunisziban, Dalmatországban, Algériában és Franciaországban.
52. rajz.

117

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs műemlékei. Pécs, 1943. 117.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Sziriai sírépitmények
alaprajzi változatai
53. rajz.

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs müemlékei. Pécs, 1943. 119.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Sírépítmények Német-
ország területén. Alaprajzi
várlatok.
54. rajz

121

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető.
Pécs müemlékei. Pécs, 1943. 121.cld.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

Sírkamrák architektúrális felépítményei (Abydos, Sakkara, Amrit, Szíriai, Spalato, stb. Távlati vázlatok

55. rajz.

123

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs műemlékei. Pécs, 1943. 123.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi belső vár középkori állapotának alaprajzi rekonstrukciója.

56. rajz

131

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs műemlékei. Pécs, 1943. 131.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

A pécsi belső vár a török hódoltság végén Haüy 1690-ben készült várostérképe alapján.
57. rajz.

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. 133
Pécs műemlékei. Pécs, 1943. 133.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

A pécsi belső vár a XVIII. sz.
ban Herrmann 1754-ben készült
várfelvételi rajza alapján.
58. rajz.

135

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető.
Pécs müemlékei. Pécs, 1943. 135.old.

Gortonyi Gyula, építész

1942. márc. 4-én előadást tartott Pécs építőművészete címen.

— : A pécsi képzőművészet története (9.)
957 – 960.

JELENKOR, Pécs, 1971. október XIV/10.

Gosztonyi Gyula, építész

A Pécsi Képzőművének és Műbarátok Társaságának tagja.

— A pécsi képzőművészet kistükre (7)
765-768.

JELENKOR, Pécs, 1971. júl.-aug. XIV/7-8.

Gosztonyi Gyula, építész

1943-ban a tervezett pécsi művéntelep céljaira elkészítette hat művén elhelyezésére alkalmas három ikerház terveit.

— A pécsi képzőművének kistükre (9)

957-960.

JELENKOR, Pécs, 1971. október XIV/10.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

A pécsi belsővár a XIX. században.
59. rajz
A pécsi belsővár a XX. században
60. rajz

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs műemlékei. Pécs, 1943. 137-139. old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

A pécsi Szent Péter sírkápolna kiásatása. A rendelkezésre álló tervek és műemléki vizsgálatok alapján megállapítható fejlődés és a középkori alapállapot. Alaprajzi és fázlati vázlatok
61. rajz.

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs műemlékei. Pécs, 1943. 141.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

A pécsi székesegyház kialakulása, az alapállapot és a műemléki vizsgálatok alapján kimutatható kifejlődése.

62. rajz.

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs műemlékei. Pécs, 1943. 143.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A Szatkmáry-féle keleti palotában elhelyezkedő középkori kápolna (holtak kápolnája) és az első festett sírkamra összefüggése
63. rajz.

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs müemlékei. Pécs, 1943. 149.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

A pécsi belső vár délkeleti sarka (mai dómtér) Haüy a Herrmann felvételei szerint. Alaprajzi vázlat a püspöki palotáról, a székesegyházról és az ókeresztény temető körvonalainak bejelölésével. 64. rajz.

Gosztonyi Gyula: A pécsi ókeresztény temető. Pécs műemlékei. Pécs, 1943. 151.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

A pécsi. szigeti kapu környéké-
nek alaprajzi vázlata a várfal-ki-
szabadítás, utcanyitás és az 1913. évi
térképezés adat.
4. rajz.

Gosztonyi Gyula: A szigeti kapu környéke. Pécs
müemlékei. Pécs,/1941/. 9.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi szigeti kapu környékének alaprajzi vázlata a XVIII. században az 1723. évi telekkönyv és Duplalre 1777. évi várostérképe szerint.
2. rajz.

Gosztonyi Gyula: A szigeti kapu környéke. Pécs müemlékei. Pécs, /1941/. 7.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi szigeti kapu környékének alaprajzi vázlata az 1913. évi városterkép szerint, a javasolt rendezés előtt.
3. rajz.

Gosztonyi Gyula: A szigeti kapu környéke. Pécs müemlékei. Pécs, /1941/. 8. old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi Magyar Korona szálló három alaprajzi és homlokzati vázlata a XVIII. sz. végi állapot szerint, a későbbi átalakitások nélkül.
5. rajz.

Gosztonyi Gyula: A szigeti kapu környéke. Pécs müemlékei. Pécs, /1941/. 11.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi belgyógászati és szemészeti klinika, volt városi közkórház legrégibb épület csoportja, Jakovali Hassran mecsetjével.
6. rajz.

Gosztonyi Gyula: A szigeti kapu környéke. Pécs müemlékei. Pécs, [1941]. 13.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A ferencrendiek pécsi kolostorának é templomának alaprajzi vázlata a XVIII. századi állapot távlati, rajzával és középkori faragványos részletek metszeteivel.
7. rajz.

Gosztonyi Gyula: A szigeti kapu környéke. Pécs müemlékei. Pécs, [1941]. 15.cld.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Pécs belterületének mai úthálózata a középkori vár és városfalak maradványaival és ma is álló müemlékeivel.
8. rajz.

Gosztonyi Gyula: A szigeti kapu környéke. Pécs müemlékei. Pécs, [1941]. 19.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Három-három kettős várlat Pécs középkori város kapuinak egykori és mai környezetéről.
9. rajz.

Gosztonyi Gyula: A szigeti kapu környéke. Pécs müemlékei. Pécs, /1941/. 24.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Hat alaprajzi várlat Pécs középkori vár- és városkapuiról.
10. rajz

Gosztonyi Gyula: A szigeti kapu környéke. Pécs müemlékei. Pécs, /1941/. 25.old.

MDK

Gosztonyi Gyula

Architektura, graf.

Háztetők, graf.

Épülő ház, graf.

Pécsi Képzőműv. és Műbar.Társ. 12.tav.kiáll.

Pécs, 1933. ápr. 4-5.l.

MDK

Gosztonyi Gyula

Leány gyümölccsel, paszt.

Balokányi uszoda távlati képe, paszt.

Pécsi Képzőműv. és Műbar.Társ. 12.tav.kiáll.
Pécs, 1933. ápr. 4-5.l.

MDK

Gosztonyi Gyula

Romantika, graf.

A Dnyeszteren, "

Tettyei nyaraló. paszt.

Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társ. 11.őszi kiáll. Pécs, 1932. dec. 2. 1.

MDK

Gosztonyi Gyula

Nürnbergi részlet, grafika
Nürnbergi vár, "
Nürnbergi háztetők, "
Kisvárosi utca, "
Középkor, "

Pécsi Képzőműv. és Műbarátok Társ. kiáll. Pécs, 1932. márc. 19 1.

MDK

Gosztonyi Gyula

Utcakép, vizf.
Nyaraló terve, szakrajz
Freskó-vázlat, grafika I.
" " " II.
Szinház terve, vizf.
Szálloda terve, "
Hősi emlék terve,"

Pécsi Képzőműv. és Műbarátok Köre. kiáll. Pécs, 1932. márc. 19 1.

MDK

Gosztonyi Gyula

Sic itur ad astra, graf.

Vihar után, graf.

Balatoni szállóda I. graf,

Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társ. 11.őszi kiáll. Pécs, 1932. dec. 2. 1.

MDK

Gosztonyi Gyula

Balatoni szálloda II., graf.

Bérház terve, szakrajz

Családi lakóházak, szakrajz

Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társ. 11.őszi kiáll. Pécs, 1932. dec. 2. l.

MDK

Gesztenyi Gyula

Állvány, graf.

Árviz, graf.

Lejtős utca, graf.

Pécsi Képzőm. és Műbarátok Társ. 1934. évi kiáll. Pécs. 1934. okt.-nov. ~~xxxx~~ 15.1.

MDK

Gesztenyi Gyula

Városkép, tollrajz

Romok, graf.

Tüzfalak, graf.

Pécsi Képzőm. és Műbarátok Társ. 1934. évi kiáll. Pécs. 1934. okt.-nov. 15.1.

MDK

Gesztenyi Gyula

Riválisok, graf.

Viadukt, graf.

Egyedül, graf.

Fogadó berendezés, iparm.tárgy

Pécsi Képzőm. és Műbarátok Társ. 1934. évi kiáll. Pécs. 1934. okt.-nov. 15.l.

GOSZTONYI GYULA/

mérnök és építőművész, a pécsi
Dzsámit feltárta és rekonstruálta (1939)

Vörös Márton: A Széchenyi tér regénye. Pécs, 1963.
/ Mesélő pécsi házak /

/88

Gosztonyi Gyula: MDK

Zsuzsanna, grafika
Golgota, grafika

A Pécsi Képzőm. és Műbarátok Köre 15. kiáll.
Pécs 1934. Belvárosi Kath. Kör.

MDK

Gosztonyi Gyula, festő.

Utca kép, vízf.
Nyaraló terve, rajz.
Freskó-vázlat I. grafika
Freskó-vázlat II. grafika

Pécsi Napló. - A Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. - X. kiáll. - 1932 jún. 27. - IV. 5. - Kat. 19. l.

MOK

Gyertyányi Gyula, festő.

Színház terve,	vízf.
Szálloda terve,	olaj.
Hősi emlék terve,	vízf.
Nürnbergi pénzlet,	grafika

Pécsi Figadó. - I. Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. - X. kiáll.

1932 III. 27. - IV. 5. - Kat. 19. l.

MDK

Gosztonyi Gyula, festő.
Nürnbergi vár, grafika
Nürnbergi kártelők, "
Olaszvárosi utca, "
Középkor.

Pécsi Figaró - A Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. X. kiáll.
1932 III. 27 - IV. 5. - Kat. 19. l.

MDK

Gosztonyi Gyula

Pécsi tájkép, graf.

Hajnal, graf.

Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. kiáll. 1936. nov. 11. 1.

MDK

Gosztonyi Gyula

választmányi pótag

Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. kiáll. 1937. máj.

MDK

Gosztonyi Gyula

23-26.sz. Dante. Pokol I,III,IV,VII. kör, graf.

Pécsi Képzőmüv. és Mübar. Társ. kiáll. 1937. máj.

MDK

Gosztonyi Gyula

választmányi pótag

Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. kiáll. 1938. jun.

MDK

Gosztonyi Gyula

Művei a pécsi képzőm.kiáll.-an.

Cikk: A pécsi képzőm.és műbarátok társ.
kiállitása.

Képzőművészet, 1932.108.l.

MDK

dr. Gesztenyi Gyula építész

Építészet, 1941. 2.sz. 56. o.

GOSZTONYI GYULA, műépitész

Bar részsett a kiallitók nagyobb része a helyi nesztorokból verbuvalódott, a 30-as évek katalógusaiban gyakran talalkozunk Martyn Ferencen kivül Agry József, Domanovszky Andre, Klie Zoltan, a Bauhaus -os Stephan Henrik nevével, vagy az épitészek között Molnar Farkas /Bauhaus/, Koszeghy Gyula és Gosztonyi Gyula rajzaival, épületterveivel. 337.old

HÁRS ÉVA: Martyn Ferenc és a "Párizsi iskola" /1926-1940./ Részletek az életmű monografikus feldolgozásából 331.old

A Janus Pannonius Múz. Évkönyve, XIV.-XV. évf. 1969-1970. Pécs, 1974

Gosztonyi Gyula, építész

Hányító munkát végzett

a pécsi feltárásoknál.

Szücs Gábor. Mauzóleum Pécs alatt 4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. aug. 6.

MDK

Gosztonyi

Gosztonyi és Nendvich pályatervét a debreceni városháza tervpályázatán megdicsérték. Repr.

Magyar Építőművészet 1931. 4-6.sz.

Gesztonyi MDK

A debreceni városháza pályaterve. repr.
megdicsért terv

Magyar Épitőművészet 1931.19-20.o.

Gosztonyi MDK

A pécsi székesegyház Pollack-féle átépítésének tanulmányozására használhat- a Gosztonyi másolataiban reánk maradt Schmidt -féle felmérés 1882-ből.

104.o.

ZADOR ANNA: POLLACK MIHÁLY. Bp. 1960.

MDK

Gosztonyi Gy.

Megkezdték a mohácsi László közkórh.átalakitását
Dunántul 1928. máj. 3.

X.

BŐRÖNDÖK, ÚTIKÉSZLETEK ÉS EGYÉB BŐRÁRUK

Gosztonyi Gyula

ród
z
Bierbauer Virgil dr.

Hozzászólás dr. Gosztonyi Gyula építészelméleti cikkeihez.
Értekezések Beszámolok a műszaki és gazdaságtudományok köréből. 1943. —
Dr Gosztonyi Gyula viszontválasza. U.o.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Gosztonyi Gyula dr

ród

Csányi mücsarest.

7, 8. l –

Nagy József
Lajosmizse Tóslató
utosa

Gosztonyi Gyula

Irat
2

Gosztonyi Gyula:
A pécsi szent Péter
székesegyház eredete.
Pécs 1939. Tsm.:
Dercsényi Dezső –
Tanulmányok 1943.
479 – 481. l.

befinden, die besonders schlimme Grausamkeiten h
gehen. Zum Beispiel die Folterung gefangener e
heimischer Verteidiger des Landes.

Die Bauernfürsorge in Kroatien

Der Präsident der kroatischen Landwirtscha
Staatsminister Zivan Kuvezdic, hielt über den Ag
mer Rundfunk eine Rede, in der er die Fürsorge d
kroatischen Staatsregierung für die Bauern herv
hob. Er kennzeichnete die Ausbeutungspolitik, d
Belgrad gegenüber den kroatischen Bauern im el
maligen Jugoslawien betrieb, und stellte die Ma
nahmen der kroatischen Staatsregierung dagegen, d
besonders in den drei im Januar d. J. erlassenen G
setzesverordnungen über die Liquidierung der Bauer
schulden, die Übernahme der Privilegierten Agra
bank und die Aufhebung des Bankmoratoriums zu
Ausdruck kamen.

Rege Kulturarbeit in Kroatien

Trotz aller kriegsbedingten äußeren Schwieri
keiten und trotz des alle Kräfte anspannend
Kampfes der Kroaten um die Reinigung ihres Land
von den von Moskau aufgeputschten Partisane
banden und dem damit verbundenen Wiederaufba
weiter verwüsteter Gebiete hat das kulturelle Scha
fen dieses an Europas Schicksalkampf aktiv tei
nehmenden Volkes keinen Abstieg, sondern eh
einen Aufstieg zu verzeichnen. Die Ausstellung kro
tischer bildender Künste in Deutschland konnte sch
einen Überblick über das Kunstschaffen vermittel
die deutsche Übersetzung von Budaks „Herdfeue
und einiger Novellenbände gab dem deutschen Les
einen Einblick in das kroatische literarische Schaffe
Aber diese Veröffentlichungen können nur einen wi
zigen Ausschnitt aus dem reichen Literaturschaffe
Kroatiens bringen, das seit Staatsgründung eine
außerordentlichen Aufschwung genommen hat.

Vor allem zu erwähnen ist hier die kroatisch
Enzyklopädie, deren Band 4 im vergangenen Jah

KIS TÜKÖR

ALKALMI ÉNEKEK címmel *Karácson András* lelkipásztor a református istentiszteleteken énekelt zsoltárok dallamára mély áhitatot keltő szövegeket írt, melyeket ünnepi alkalmakkor nagy buzgalommal énekelhetnek a hívek. Világosan látjuk és érezzük, hogy a szövegek énekelőiből éppen azokat a tiszta érzéseket váltják ki, melyek megírójukban, ím: szárnyra keltek.

NEUE UNGARISCHE LYRIK összefoglaló címmel *Lám Frigyes* 81 modern magyar verset ültetett át németre. A sort Ady Endrével kezdi és a legfiatalabbakkal, Weöressel, Toldalaghyval fejezi be. Képe, amit nyujt, teljes. Névsorából nem hiányzik Bárd, Dutka, Falu, Havas, Missurai-Krug, Nadányi, Sértő, Träger sem, de mellettük az újabb magyar líra nagy egyéniségei valamennyien szerepelnek. Fordításai nagy elmélyülésről, gondosságról és költői együttérzésről tanúskodnak. Tisztelettel köszöntjük nagyhorderejű diplomáciai tettét.

„KÉSZ AZ ÉN SZÍVEM", vallja könyvének címében *Szőke Imre* lelki pásztor és 30 úrvacsorai előkészítő elmélkedést ad közre. Áhitatos és elmélyülő szeretettel forgatjuk lapjait, amelyek nemcsak a hívek lelkét vannak hivatva megragadni és előkészíteni, hanem amint a könyv előszavából megtudjuk, a Baross-téri református egyházközség templomépítő szándékának is segíteni akar. Ez a kettősen szép és nemes szándék a legbuzgóbb pártfogást követeli.

MAGYAR PIARISTÁK A XIX. ÉS XX. SZÁZADBAN címmel nagyértékű életrajzgyüjteményt adott közre a Szent István Társulat a magyar piaristák 300 éves jubileuma alkalmából. A kötetet a piarista rend tudós tagjainak közreműködésével Balanyi György szerkesztette. A kötet nemcsak a rend belső történetébe világít bele, jelentősége egyetemesen hatalmas művelődéstörténeti anyagot foglal össze, mert a kötet életrajzi beszámolóiból a másfél század piarista tudósainak munkásságán kívül kortörténeti vonatkozású megjegyzéseket is olvashatunk. A hatalmas kötet szép emléke a jubileumát ülő magyar piarista rendnek.

VESZPRÉM VÁRMEGYEI FÜZETEK címmel sorozatot ad ki a Veszprémvármegyei Múzeum *Nagy László* szerkesztésében. Amikor fölfokozott örömmel számolunk be arról, hogy a magyar vidék egyik középpontja feladatainak ilyen világos megértésével, ilyen komoly jelentőségű vállalkozásba kezd, szeretnők azt a kívánságunkat is hozzátenni, hogy ez a kezdemény egypár szintén jelentős társa mellett, bárcsak útmutatója lenne más vidékeknek. A megjelent füzetek között *Morvay Péter Kádárta helynevei* címmel szorgalmas gyüjtő munkájának eredményeit teszi közzé. *Brodszky Ferenc: A veszprémi harmónia* történetét írja meg, melyben az ilyen névvel alakult fúvós együttes alakulásáról és jelentőségéről kapunk beszámolót. *Nagy László: Adatok a csutora és csutoramesterség eredetéhez* közöl rendkívül értékes adatokat, melynek néprajzi vonatkozásos jelentőségei is igen fontosak. A további füzetek is a helyi vonatkozások mellett az egyetemes érdeklődést elégítik ki. Tulajdonképen lényegtelen, hogy ezek a füzetek egy folyóirat különlenyomataiként jelennek meg, mert a keret megteremtését tartjuk fontosnak. Figyelni fogunk további munkálkodásukra.

GOSZTONYI GYULA munkássága egyre nagyobb jelentőségűvé szélesedik. Ugylátszik, tervei között az egész dunántúli építészettörténet megírása áll középponti helyen. Óriási munka, de jelentősége ugyanakkora. Ha, reméljük, rövidesen befejezésre kerülő vállalkozása az ország többi részében is hasonló szellemi folytatóra talál, akkor ezen a terra incognitán is feltétlenül olyan eredményeket kapunk, amelyek a magyar alkotószellem nem jelentéktelen munkáját fogják bizonyitani. *A barokk Pécs* és *A várostemplom építéstörténete*, mindkettő a *Sorsunk* különlenyomata, csak kis adalékok, de Gosztonyi világos szempontjait és szakavatottságát hűen mutatják.

POLGÁRI ISKOLAI ÍRÓ-TANÁROK ÉLETE ÉS MUNKÁI címmel az *Országos Polgári Iskolai Tanáregyesület* hézagpótló munkát adott ki. A könyvet *Deák Gyula* írta és munkájáért a polgári iskolai tanárokon kívül és a bibliográfiai irodalom mellett minden kutató igen hálás lesz, aki a magyar tanári rend ezen igen érdemes testülete iránt bármilyen szempontból kutató szándékkal érdeklődik. Szinte az az érzésünk, hogy egy régi és nemes értelmű céh munkálkodását látjuk kitárulni ebből a kötetből. A kiváló szerzőnek figyelmébe ajánljuk a polgári iskolai tanárság multját és további kötelességének érezzük könyvének majdani folytatását és kiegészítését. Szociológiai szempontból is igen érdekes ez a kötet.

Gozsdu Manyi Gyula

PROHÁSZKA INTUICIÓJA ÉS ÁTÉLÉSE címmel *Rezek S. Román* írt mélyen szántó tanulmányt. A tanulmány első részében Prohászka megvilágításában az intuicióval általában foglalkozik. A dolgozat második és harmadik részében az intuició elméleteinek áttekintése után megrajzolja a végleges képet Prohászka intuiciójáról; mély átélését Szent Tamás gondolataival veti össze. Ez az értékes munka komoly nyeresége a Prohászka-irodalomnak.

AZ ÉN VETÉSEM a címe *Csighy Sándor* verskötetének. A versek szépen mutatják a költő elmélyedt hangulatait, finom kifejezések, könnyen talált formák keretezik ezt a költészetet, melynek vezérlő eszméje a hazafias érzés, a természet, a halál és a szerelem. Az egyszerű és őszinte versek meg fogják találni közönségüket.

CSEKLÉSZTŐL — CSÁKTORNYÁIG címmel *Kárász István* nagyon érdekes kis könyvet adott ki. A felszabadult és visszatért területek birtokbavételénél minden alkalommal mint a posta megbizottja vett részt és könyvecskéjében ebből a szemszögből mondja el a felszabadulás és a postahivatalok átvételének történetét. Munkája értékes adaléka a hazatért országrészek régebbi helyzetének.

HÁROM LEÁNY címmel *Szüdi György* 5 képből álló kedves kis verses meséjét adta közre. A mese eredeti gondolatai, a ritmus és a rímelés könnyedsége a szerző egyéb munkásságára is kíváncsivá tesz. Most csak azt sajnáljuk, hogy ez a műfaj sajnálatosan elfelejtődik irodalmi életünkben.

SPANYOL VERS-et kaptunk egy csokorra valót *Antal Gábor* fordításában. A magyar műfordítások a komoly érdeklődő könyvtárában hatalmas tételt tesznek. A műfordítások iránti igényünk magasszínvonalú és differenciáltan kényes. De ezzel a magasrasrófolt igénnyel is Antal Gábor fordításait simának, gördülékenynek érezzük, pontosságát persze nincs módunkban ellenőrizni. Egy-két konvencionális fordulatát valahogy mégis alatta érezzük az eredetinek, de szép törekvéséből ez nem von le semmit, igen jelentős költészettel ismerkedhettünk meg munkája által.

ŐSZI BÁNAT a címe *Érsekújváry Lajos* verskötetének. Benne egy kontemplatív lélek vallomásait ismerjük meg, akit tépelődések, önvizsgálatok, apró önmarcangolások és a szívében életreébredt érzések hajtanak a tollhoz. Szép formáit, választékos és gondos írásmódját szívesen dícsérjük.

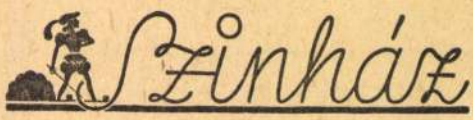

SZÍNHÁZI BESZÁMOLÓ.

A *Nemzeti Színház* felújította Sophokles *Oidipus király* és *Oidipus Kolonosban* című tragédiáját. Babits Mihály fordításának, Németh Antal rendezésének és Kiss Ferenc főszereplésének újdonsága vonzóvá tette az előadást, amely azonban eredetieskedő felfogásával célt tévesztett. A hamisítatlan görög szellem tolmácsolását Babits művészi fordítása sem éri el, hát még a stílustalanságukkal zavaró díszletek, a félszeg fegyelemmel mozgó s oda nem illő hangzatokat hallató kar. A legnagyobb görög tragédia modern színpadra állításánál különösen kétes hatásúak azok az ittott az Ember tragédiája görög színének hangulatát idéző rendezői eszközök, melyekkel a két évezredet megélt remekművet a mai néző lelkéhez óhajtják közelebb hozni. *Kiss Ferenc* játéka az első darabban elég meggyőző, az emberi méltóság és nyomorúság gesztusainak szimultán ábrazolása a bűnök feltedezésének lappangó szenvedélyű jelenetében meglepően jól sikerült, a színpadi környezet s szereplő társainak stílustalansága azonban különösen a második darabban megakadályozta alakítása bensőleg hű és következetes felépítését. *Mátray Erzsi* és *Abonyi Géza* játéka volt egyszerűségében a legstílusosabb. Különösen kirívott *Szabó Sándor* vígjátékba illő, felelőtlenül pergő dikciója. Sophokles tisztelőinek nem okozott örömet, s új híveket sem szerzett neki. Kr. e. 430 táján a drámaversenyen Philokles, egy ma már csak a filológusoktól ismert görög drámaköltő, érthetetlen módon legyőzte az Oidipust. Nem lehet csodálni, hogy ezek után közönségünk a hazai Philokleseknek adja a pálmát.

Kulcsár Adorján

Az *Új Magyar Színház Vaszary Gábor Udvarolni felesleges* című komédiájával igyekszik megismételni korábbi Vaszary-sikereit. A darabnak csak az alapötlete jó és vaszarys — a férj a házasság előtt kijelenti, hogy nem fog udvarolni, mert idétlen szokásnak tartja —, a megoldás azonban meglepően kusza és bárgyú. Dayka Margit, Hajmássy Miklós játszák a főszerepeket, de ők semmivel sem jobbak, mint a neves és névtelen szereplőtársaik. Sajnos erről a darabról és előadásról nem tudunk többet mondani.

A *Nemzeti Színház* Mikszáth *Vén gazemberét* újította föl Harsányi Zsolt népszerű dramatizálásban. Az előadást a hajdani nagy sikert igyekszik szintén fölújítani, a szereplők látható jókedvvel alakítják hálás szerepeiket. Makláry Zoltán egyik legjobb figuráját hívta életre az öreg Borlyból. Örömmel üdvözöltük újra a színpadon Vízváry Mariskát.

Szemes Elek

Gosztonyi Gyula

A pécsi Szent Péter
székesegyház eredete.
Pécs. 1939. c. könyvé
nek ismertetése
Bogyay Tamástól

Dunántúli Szemle
1941. 247, 248. l.

vegyes

A.84

1 Vol. 8vo

Legnay,
M. Louis

Antiquités anté-historiques et
gauloises des Parisii.
Première note.

(Gosztonyi Gyula dr.)

cikke.

Bogyay Tamás:
A jáki apátsági
templom és Szent
Jakab kápolna.
Szombathely 1944.
Könyvismertetés
fentitől -
Dunantuli Szemle
1944. 232 – 235. l

gyűjt.

Szilágyi Sándor

Magyar történeti életrajzok

l. „Magyar történeti életrajzok"
alatt

~~Kiadatott~~

~~Fizetési helye~~	~~Lejárat~~			
	év	hó	nap	
				Elfogadvány — Rónai

1923. 5. 1.

Beváltatott

Kelet			Bemutató	
év	hó	nap		

Gosztonyi Gyula

l.

Építőipar

1943. 128. l.

Áthozat : 35.000 P.--

elvételekre.

Gosztonyi Gyula dr

irod.

Gerevich Tibor:

Műemlékeink védelme.

Szépművészet

1943. 5. f.

A sajtójogi reform biztosítja a tisztességes nemzeti sajtó működését

Antal István államtitkár fontos reformokat jelentett be az igazságügyi tárca költségvetésének tárgyalása során

A nemzeti munka szabadságának védelme, a részvényjog, a büntető-jogi kodex

A képviselőház csütörtöki ülésén az igazságügyi tárca költségvetését tárgyalták.

Az igazságügyi kormányzat részéről *Antal* István államtitkár volt jelen, mint miniszteri megbízott és ő ismertette az igazságügyi reformoknak és az időszerűvé vált jogszabályalkotásoknak nagyjelentőségű terveit költségvetési beszédében. A közelmult idő jogalkotási munkájáról a vitában részt vett jogászok valamennyien a legnagyobb elismeréssel nyilatkoztak.

Tasnádi Nagy András elnök 10 óra után nyitotta meg az ülést. Bemutatta a miniszterelnök átiratát *Ilniczky* Sándor nagyprépost, felsőházi tagnak kárpátaljai főtanácsadói állásra történt kinevezéséről, továbbá az összeférhetetlenségi ítélőbizottság jelentését. *Angyal* László önmaga ellen bejelentett összeférhetetlenségi ügyében az ítélőbizottság úgy döntött, hogy *összeférhetetlenség esete nem forog fenn.*

Uj igazságügyi reformok

Petró Kálmán előadó az igazságügyi tárca költségvetését ismertette. Megemlékezett arról, hogy az eddig felszabadult magyar területek visszaszerzése után

értékelni és helyeselni tudjuk a kormányzat következetes és előrelátó intézkedéseit.

A gazdasági élet keresztény vonalra való átállításának útján jelentős lépéssel halad előre a kormányzat a fizetési eszközökkel elkövetett visszaélések törvényével, az árurészletügylet szabályozásával, de úgy a magánjog és kereskedelemjog, mint pedig a büntetőjog terén további rendszabályok szükségesek. Előmunkálat alatt áll többek között

a törvényhozás tagjainak és a köztisztviselőknek összeférhetetlenségére vonatkozó törvényjavaslat, a sajtójog reformja, valamint a rehabilitációs törvényjavaslat

és készülőben van az igazságszolgáltatás egyszerűsítése is.

Révész László (kisgazdapárti) a legnagyobb elismeréssel szólott a közelmúlt időkben alkotott büntetőjogi jogszabályokról, de a költségvetést nem fogadta el.

Bocsáry Kálmán, a Magyar Élet Pártjának vezérszónoka kimutatta, hogy a liberális idők jogalkotásával szemben

a közelmult idők magyar jogalkotása a kórszellemnek példásan megfelelt

ezt fényesen bizonyítják a fizetési eszközökkel történt visszaélések megtorlásáról, az árurészletügyletről hozott törvények, valamint a honvédelmi törvény és a zsidótörvény. A mai kapitalista termelési rendben a munka és a tőke jogát úgy kell megállapítani, hogy mind a két tényező

a nemzeti termelés egyenlően védett értéke legyen.

A fizetésképtelenségek és a kartelek rendszabályai kell, hogy következzenek. Teljes bizalommal a kormány iránt, a költségvetést elfogadja.

Baky László a politikai pörökről és e pörökben elítélt foglyok ügyéről beszélt.

A Felvidék megbélyegzettjei

Giller János felvidéki képviselő kifejezésre juttatta, hogy milyen örömmel tértek vissza az igazságszolgáltatás országába, ahol a tiszti kar erkölcsi felfogása ideális magaslaton áll. Elmondotta, hogy

a felszabadult területeken az igazságügyi szervezet ma már mintaszerű.

Az igazoltatási eljárások során világosan meg lehet állapitani, hogy a húsz év alatt kik tanusítottak a magyarság szempontjából bünös magatartást, amiért megbélyegzés jár. A tanulságok azt mutatják, hogy

az állam csak megbízható erőket tarthat szolgálatában.

Szükség van arra, hogy a jogászifjúság tanulja meg a nemzetiségek nyelvét. A költségvetést elfogadja.

Malasits Géza szociáldemokrata börtönügyi kérdésekkel foglalkozott.

Az erkölcs védelmében

Benkő Géza, a MEP másik vezérszónoka méltatta az igazságügyminisztérium tevékenységét. A sajtótörvényről 1914-ben annak javaslati előadója azt állapította meg, hogy Európa legliberálisabb sajtótörvénye, amely ma már

a magasabbrendű erkölcsi érdekek megvédésére kevésbé alkalmas.

A sajtójogi felelősség hatályosabbá tételét kívánja. Fontosnak tartaná a tagosítások gyorsabb ütemét.

Meskó Zoltán a rehabilitációs törvényt sürgette.

Piukovich József hangsúlyozta, hogy az országos földbirtokrendezési bíróság működését bármennyire is bírálták, el kell ismerni, hogy nagy erőfeszítéseket tett a falu érdekében.

Laky Dezső a bünözési kérdésekkel foglalkozot. A világháborút megelőzően Magyarország kriminalitása csökkenő irányzató volt, most a harmincas években azonban ez az irányzat megfordult. A nők kriminalitása erősen növekedett. A fiatalkorú, 12—17 éves bünözők száma döbbenetesen nőtt. Örvendetes jelenség viszont, hogy

a falusi lakosság kriminalitása szembetünően alacsonyabb, mint más társadalmi osztályoké.

A földhözjuttatás révén remélhetőleg további jó eredmények lesznek ezen a téren is.

Antal István államtitkár beszéde

Antal István igazságügyi államtitkár válaszolt ezután az igazságügyminiszter távollétében a felszólalásokra. Örömmel állapította meg, hogy

nemcsak a honvédelmi, hanem az igazságügyi tárcánál is elnémultak a politikai ellentétek.

Ez is újabb megnyilvánulása a magyar nemzet csodálatos politikai ösztönének, amelynek nagy része volt abban, hogy ezer éven keresztül ez a nemzet fennmaradt. A kiváló bíró és ügyészi kar általában az igazságügyi személyzet munkája minden dicséretett megérdemel. Az igazságügyi személyzet a mult évben hatalmas teljesítményt nyujtott. Legelső feladat volt a magyar hazához húsz évi rabság után visszatért Felvidék és Kárpátalja igazságügyi szervezetének kiépítése. Ez a munka nagy eredménnyel járt, az év közepétől kezdve a Felvidéken az igazságügyi szervezet hiánytalanul működik.

Az igazolási eljárást a multban és a jövőben is a legnagyobb pártatlansággal, de a humanitás jegyében folytatják. A visszaszerzett területeket

a jogrendszer szempontjából is visszakapcsolták és pedig véglegesen, az ősi magyar hazához.

Kiemelte, hogy a bírói és ügyészi előmeneteli viszonyok javultak. Az előmenetelnél kizárólag a rátermettség szempontjait veszik figyelembe.

A zsidó bírák, ügyészek, ügyvédek

A zsidó, illetve zsidónak tekintendő bírák, ügyészek nyugdíjazásának kérdésével kapcsolatban közölte, hogy a törvény rendelkezéseinek végrehajtása folyamatban van és előreláthatólag az év végéig.

28 királyi bírót és egy királyi ügyészt ezen a címen nyugalomba helyeznek.

Megemlítette, hogy a bünügyi feljelentések száma az utóbbi években nagy mértékben emelkedett. Fájdalommal állapitja meg az ügynevezett politikai bünselekmények számának emelkedését is. A kincstár ellen az utóbbi években a kártérítési perek lavinája indult meg. Ezen a helyzeten az elévülési időnek harminckét évről három évre való leszállításával kellene segiteni.

Az ügyvédi kar helyzete nem rózsás. Különösen

a keresztény ügyvédi kar szociális helyzete az, amely az igazságügyi kormány számára gondot okoz.

Reméli, hogy a zsidótörvény erélyes végrehajtásával ezen a téren is könnyítés áll elő. A kormány igyekszik segiteni, a mult évben 61 ügyvédet neveztek ki bírává.

A magyar jogalkotó géniusz szellemében

Az igazságügyminisztérium jogalkotó tevékenységével kapcsolatban kiemelte, hogy a minisztérium célja nem a mindenáron való jogalkotás. Csak akkor nyúlnak jogalkotáshoz, ha azt a társadalmi és szociális viszonyok alakulása elkerülhetetlenné teszi. Olyan kis nemzet számára, mint amilyen mi vagyunk,

nincs nagyobb veszedelem, mintha különböző problémáinkat idegen szellemiségnek megfelelően oldanánk meg.

Nem volna nagyobb merénylet a magyar nép egzisztenciája ellen, mintha idegenből emásolt jogi és alkotmányos intézményekkel ősi eredeti mivoltából akarná kiforgatni a nemzet csodálatos szellemiségét és államszervező erőit. Legfontosabb elv: vissza a magyar nép eredeti jogalkotó géniuszához.

Három szín — egy szív

— Ebben a hónapban üljük évfordulóját annak, hogy a trianoni kártyavár összedőlt. Komárom, Érsekujvár, Kassa, Beregszász és a többi drága város és falu visszatért a Magyar Szent Korona közösségébe. A revíziós döntőbíróság egyik tagja a baráti Olaszország volt, melynek állásfoglalása révén a Duce és Ciano gróf irányitása mellett javunkra billent a mérleg. Részleges felszabadulásunknak ezen az örömünnepén köszönettel és hálával szivükben rójják le hálájukat. Budapest nemzetes asszonyai és nemzetes urai a nemes olasz nemzettel szemben...

Magyar nemzetes asszonyok, nemzetes urak és a Budapesten élő olaszok előtt mondotta ezeket a szavakat vitéz Horváth Gyula tábornok azon a magyar—olasz ünnepségen, amelyet Budapest vitézi társadalmi bizottsága rendezett a vitézek székházában. És szavai egyformán megtalálták az utat a magyar és az olasz szivekhez. Itália talán legdélibb részéből hozzánk szakadt olasz barátaink épúgy szivből örültek a behavazott kárpáti bércek és a felvidéki városok felszabadulásának, mint ahogy a magyar nemzetes asszonyok és urak igaz szeretettel ünnepelték az olasz nép vezérét. Az ünnepség műsorának minden egyes száma, szóban, dalban, zenében az őrégi magyar—olasz barátság megnyilvánulása volt.

És amikor az ünnepség végén elhangzott a Himnusz és a Giovinezza és a kis olasz balillák hangos örömmel kapkodták szét a piros-fehér és zöld szinekbe göngyölt ajándék-csomagokat, senkisem tudta, hogy magyar, vagy olasz szinüek-e azok. Barát adta barátnak.

A MAGYAR VITÉZSÉG SZAVA

„Én csupán egyetlen zsarátnokot akarok átmenteni az új világba: a magyar hősi virtus parazsát... A vitézi erények ápolása nem öncél, hanem eszköz a nagy tettekhez és az alkotáshoz...“

Vitéz Holényi János ny. tábornok, Budapest új vitézi szék-kapitánya, aki egy másik kiváló katonának: vitéz Bartha Lászlónak lett utóda, mondotta el beiktatásán ezeket a mélységesen magyar szavakat. Rövid és katonás beszédében porbadöntött régi bálványokról és a nemzeti eszmékkel ellentétes áramlatokról is szólt, amelyek ellen minden vitéznek küzdenie — kötelesség. A magyar vitézi mult szava volt ez, amely a lelkekben ősi magyar erények lángját szitotta fel.

Kevés megjegyzésünk, hozzáfűznivalónk van a budapesti vitézek kapitányának intelmeihez. Hisszük, hogy a magyar virtus tüze, amely soha ki nem lobbant, az új Európában is messze világító fárosza lesz a Duna-völgyének. A magyar vitézség lángja nem a pusztítás és az embertelenség, hanem az igazság tüze, amely Európa népei előtt örökéletű történelmi hivatásunkat hirdeti.

Az új sajtójog és más reformok

A törvényhozói összeférhetetlenségre vonatkozó kodifikációs munkával foglalkozik az igazságügyminisztérium, de vigyázni kell, nehogy kizárják a gazdasági szakférfiakat a parlamentből és helyettük a hivatásos politikusok tipusát teremtsék meg.

A sajtótörvény tervezete indokolásával együtt készen áll. Ennek a reformnak az a célja, hogy

teljessé tegye azt a jogfejlődést, amely a Sajtókamara megalkotásával, a zsidótörvény sajtójogi rendelkezéseinek életbeléptetésével megindult.

Az a legfontosabb szempont, hogy a korábban szomorú képet mutató sajtóviszonyokat a keresztény nemzeti gondolat szellemében teljesen újjászervezik.

A zugsajtó üldözése

A liberálizmus korában a korlátlan sajtószabadságot hirdették. Ezt a szemléletet akarják megváltoztatni a közérdekü nemzeti szolgálat szellemében. Szent dolog előttünk az egyéni szabadság, de

a nemzet élete és örökkévalósága még szentebb.

A komoly, tisztességes nemzeti sajtó működését kívánják előmozditani, lehetetlenné akarják tenni a kvalitásokkal nem rendelkező sajtót. Tovább üldözik a zugsajtót. Amennyiben időszaki sajtótermék kiadásával részvénytársaság foglalkozik, a társaság

részvényei csak névre szólhatnak

és ezek is csak magyar állampolgárok birtokában lehetnek. A sajtójogi felelősség rendszerét is meg kell változtatni. Erőteljesen üldözni kell

a sajtó útján elkövetett rágalmazási és becsületsértési, a szemérem elleni és az ifjúság erkölcsei ellen elkövetett cselekményeket.

Üldözni kell a valótlanságok közlését. Szükség van a sajtóeljárás meggyorsitására.

Bejelentette még az államtitkár, hogy előkészület alatt áll az egyházi hatósági közegek fokozottabb büntetőjogi védelméről, a nemzeti munka szabadságának és rendjének megvédelmezéséről és a rehabilitációról szóló javaslat. Rámutatott arra, hogy az előző igazságügyminiszter a bírói rehabilitáció rendszerét fogadta el. Az új büntetőjogi kodex előkészítés alatt áll. A részvényjog reformja készen van,

biztositani kivánják a kistőkések és kisrészvényesek védelmét.

A magánjogi törvénykönyv megalkotása most nem lenne célszerü.

Antal István államtitkár beszédét hosszantartó, nagy tapssal fogadta a Ház. Elfogadták a tárca költségvetését általánosságban és cimenként.

A pénzügyi tárca

Krudy Ferenc előadó a pénzügyi tárca költségvetését ismertette.

Kiemelte, hogy hosszú évek után ez az első költségvetés, amely magában foglalja a visszaszerzett területek gazdasági életét is.

Vásáry István kisgazdapárti azt fejtegette, hogy szerinte az adóreformok az ország teherbiróképességét gyöngitik.

Sipeki Balás Károly, a kormánypárt vezérszónoka adózási kérdésekkel foglalkozott.

A pénteki ülés napirendjére kitüzték a pénzügyi költségvetést és a Pesti Hazai Első Takarékpénztár cimerhasználatáról szóló törvényjavaslatot.

Az angol király berekesztette a parlament ülésszakát

LONDON, november 23.

A parlament ülésszakának berekesztése alkalmából VI. György király beszédet mondott. Többek között kijelentette, hogy „Anglia nem törekszik anyagi előnyökre, de el van tökélve, hogy megvédi a szabadságot“.

Beszédét igy végezte:

— Hűséges szövetségeseink, a franciák és a lengyelek segitségével kétségkivül győzelemre viszszük ügyünket. (MTI.)

Hitler fogadta a tábornoki és tengernagyi kar tagjait

Berlin, november 23.

(NST.) Hitler csütörtök délben fogadta a német tábornoki és tengernagyi kar tagjait. A fogadás ténye nem volt titkos: a kancellári épület előtt hatalmas tömeg verődött össze. Jólértesült helyen rámutatnak arra, hogy a birodalmi kancellár minden összel találkozni szokott a három fő fegyvernem főparancsnokaival s azt mondják, hogy a csütörtöki megbeszélés ennek az összejövetelnek idei megvalósitása. Ami az összejövetel lefolyását illeti, ezt mondják, hogy a tábornoki és tengernagyi kar jelenlévő tagjai katonai *jelentést tettek Hitler kancellárnak, aki tudvalevőleg egy személyben a birodalmi haderő legfőbb parancsnoka is.*

A világsajtó változatlan érdeklődéssel foglalkozik

Csáky István gróf beszédével

A NÉMET LAPOK

közül a *Völkischer Beobachter* feltűnő helyen foglalkozik a magyar külügyminiszter beszédével és örömmel üdvözli a magyar-német barátságról elhangzott szavait. A cikk, amelynek címe: *„Németország ereje biztosítja Magyarország életbevágó jogait"*, megállapítja, hogy az a körülmény, hogy Magyarország jövője Németországgal és Olaszországgal való szoros baráti kapcsolaton alapuló olyan döntő tény, amely mellett minden más szempont háttérbe szorul. A *Deutsche Allgemeine Zeitung* szintén ismerteti a beszédet és közli az azt követő vitát is.

A RÓMAI RÁDIÓ

Csáky külügyminiszter beszédéről ismertetést adott. A beszéd — állapította meg többek között — férfias és nyílt kiállás volt, amely leszögezte Magyarország álláspontját. A megpróbáltatások és megaláztatások légkörében kristályosodott ki az olasz-magyar barátság, amely sziklaszilárdan áll.

A BOLGÁR LAPOK

közül a *Slovo* megállapítja, hogy a miniszter az őt jellemző őszinteséggel és bátorsággal körvonalazta a magyar külpolitika alapelveit. Magyarország fontossága napról-napra növekszik és elengedhetetlen, hogy az erkölcs és Közép-Európa megóvása nevében jóvá ne tegyék az igazságtalanságokat.

AMERIKA

A *Newyork Times* rokonszenves tudósításban ismerteti az expozét és hangsúlyozza, hogy Romániának meg kell értenie a változott időket. Az *Ewening Standard* szerint *Csáky* István gróf beszéde fájdalmas benyomást keltett Romániában.

PÁRISBAN

a magyar külügyminiszter szavai nagy figyelmet keltettek és megállapíthatóan barátságos fogadtatásra találtak.

Georg Elser csak végső csavarja volt annak a nagyobb pokolgépnek, amely Németországot akarta levegőbe röpíteni

— írja a Völkischer Beobachter

Berlin, november 23.

Valamennyi lap közli a fényképét annak az angoleredetű rádiókészüléknek, amelyet az angol titkosszolgálat adott át a vélt német ellenzéki tiszteknek, valójában a biztonsági szolgálat rohamosztagos vezérelnek, hogy törvényellenes rádióösszeköttetést tartsanak fenn az angol kormánnyal. Feltűnő beállításban közlik a lapok a *Strasser* Ottóról szóló leleplezéseket is.

Georg Else — írja a Völkischer Beobachter — csak egy kis, többé-kevésbé véletlen kerék, vagy legjobb esetben végső csavarja annak a nagyobb pokolgépnek, amely Németországot akarta légberöpíteni.

A *Berliner Lokalanzeiger* hasonlóképp látja a dolgot. Az Elserek és Strasserek — írja — csak eszközök.

Az említett rádiókészülék segítségével

a biztonsági rendőrség tisztviselőinek sikerült teljes huszonegy napon át összeköttetést fenntartani az angol kormánnyal,

illetve az angol *Intelligence Service*-szel. A német biztonsági rendőrségnek a londoni Secret Service-szel fenntartott összeköttetését november 22-én 10 óra 10 perckor a következő búcsúüzenettel fejezték be:

„Huzamosabb időn át unalmas a beképzelt és balga emberekkel a társalgás. Meg fogják érteni, hogy megszakítjuk az érintkezést. Szívélyes üdvözlet a készséges német ellenzéktől. A német Gestapo."

Strasser Ottó „működése"

A *Völkischer Beobachter* hosszabb cikkben foglalkozik *Strasser* Ottóval, a müncheni merénylet megszervezőjével. Strasser évekig kizárólag külföldi hírszolgálatok pénzéből élt, amelyeknek megígérte, hogy

Németországban forradalmat szít, vagy legalábbis eltávolítja a Führert. Így 1934-ben Párisba utazott, hogy a francia kormányt rábírja a Saar-vidéken rendezendő puecs támogatására, amellyel lehetetlenné akarták tenni a Saar-vidék visszacsatolását.

A *Völkischer Beobachter* egyidejűleg közli Strasser sajátkezűleg írt levelét, amelynek ilyenmódon hitelesített adatai szerint a francia kormány ezt a tervet azzal az indokolással utasította el, hogy

a német forradalmat 1934-ben remélhetőleg ilyen külpolitikai akció nélkül olcsóbban is eléri.

Strasser Ottó ezután

Zahoriban, Prága mellett, a cseh hírszolgálat támogatásával „szabadság-rádióállomást" helyezett működésbe.

Ennek az 1934—35-ben működő rádióállomásnak majdnem valamennyi felhívása szószerint azzal a felszólítással végződött, hogy *„Hitler Adolfnak meg kell halnia"*.

Három meghiusult merénylet

1936-ban *Strasser* előkészületeket tett egy bombamerényletre,

Beer Fritz nevű munkatársa közvetítésével a prágai Hirsch Helmuthot használta fel.

Amikor *Hirsch* két tíz kilogram robbanóanyagot tartalmazó pokolgéppel átlépte a német határt és Stuttgartba utazott, a Gestapo letartóztatta.

Hirschet 1937 március 8-án halálra ítélték.

Az ítéletet végrehajtották és a német sajtóban közölték.

Strasser ezután — még mindig a cseh kormány szolgálatában —

újabb bombamerényletet kísérelt meg a nemzeti szocialista párt egyik nagygyűlésén.

Ez alkalommal *Döpking* Karl volt szállodai alkalmazottat és *Kremin* Helmuth kereskedőt használta fel segítőtársul. Ez a merénylet sem sikerült.

Döpkinget és Kremint a néptörvényszék 1939 szeptember 22-én halálra ítélte.

1938 őszén *Strasser* Prágából újabb merényletet próbált szervezni. Benes bukása után elhagyta Prágát és a legszorosabb kapcsolatba lépett az angol titkos szolgálattal.

Londoni megbízói és pénzelői utasítására sikerült neki végrehajtatni a Führer élete ellen irányuló harmadik merénylettervet.

A Gondviselés megakadályozta a merénylet sikerét. *(MTI.)*

MEGJELENT AZ 1939. ÉVI

Autó-tipuskönyv

DÉVAN ISTVÁN szerkesztésében

az összes Magyarországon kapható személyautók, motorkerékpárok és teherautók képes leírásával, összes adataival és áraival.

ÁRA: 2.50 P.

Megrendelhető az összeg előzetes beküldése mellett (bélyegben is):

Kapható:

STÁDIUM könyvkiadóvállalat, V., Gróf Klebelsberg-utca 29. FÜGGETLENSÉG (Hirdetési Osztály), VIII., József-körút 5. sz.

A VILÁGHÁBORÚ HŐSEI

November 24

1914-ben e napon Gubics György volt győri 19. gyalogezredbeli tizedes a krakkókörnyéki Suloszowánál, amikor az oroszok az ezred állásába betörtek, 30 embert gyűjtött össze, velük ellentámadást hajtott végre, az ellenséget kiverte az állásból és 50 oroszt elfogott.

Ez alkalommal Gubics tizedes súlyosan megsebesült és ennek következtében később félkarját elvesztette.

Az arany vitézségi érmet kapta jutalmul.

VIDÉKI NAPLÓ

Munkács felszabadulásának első évfordulója alkalmából a katolikus egyházközség vezetősége elhatározta, hogy emléktáblát helyez el a templom falában, melyen a dicsőséges bevonulást és a harcokban elesettek nevét örökítik meg.

Egerben befejeződött Magyarország egyik nagyméretű templomának, a százéves székesegyháznak megújítása. A munka másfélszázezer pengőbe került.

Heves község elöljáróságához a Magyar Anyák Nemzetvédő Bizottsága 1200 pengőt utalt át azzal a rendeltetéssel, hogy *Rideg* István tizenhárom gyermekes családapának házat vásároljanak rajta.

Poroszló községben kocsmai verekedés során *Szabó* Joachim törvénybíró közbelépett és az egyik szurkáló legénytől, Megyeri Károlytól elvette kését. Megyeri egy óvatlan pillanatban megtámadta a törvénybírót, elvette fegyverét és agyonlőtte. A gyilkost letartóztatták.

Perbál pestmegyei községben irodatiszti állás kerül betöltésre. Igazolványosoknak, valamint hadirokkantaknak, vitézeknek és tűzharcosoknak elsőbbségi igényük van.

Pécsett őrizetbe vették Krepák György 66 éves ablakostótot, aki magyargyalázó kijelentéseket tett.

Alsószentmárton baranyai községben egy mulatság után *Jovanovics* Mihály kosárfonó *Petrovics* Milán nevű sógorával megleste *Kosztics* Miklós kosárfonót és azt kapával fejbeverték. Kosztics-ot életveszélyes állapotban szállították kórházba.

Zalaegerszegen a város katolikus társadalmának színe-java vett részt a Kultúrházban rendezett Szent Erzsébet-ünnepélyen.

Keszthelyen rövidesen megkezdik Lendvay Dénes, az államépítészeti hivatal mérnökének tervei szerint az Andrássy-tér rendezését.

Nár, a Közigazgatástudományi intézet igazgatója tartotta „Közigazgatás a XX. század államában" címmel.

Szentes városa belügyminiszteri hozzájárulással kétszázezer pengő MABI-kölcsönt vesz fel a vágóhíd építkezés céljaira. A versenytárgyalást az építkezésre hamarosan kiírják.

Hajduhadháza utcáján B. Nagy József összeszólalkozott Póka Lajos napszámossal. A verekedés hevében B. Nagy zsebkésével Pókát szívenszúrta. B. Nagyot a csendőrség elfogta.

Tószeg község határában Dósa Mihály 76 éves mezőőr a kunyhójában petróleumlámpát gyujtott, majd elaludt. Alvás közben a lámpát feldöntötte, amitől a kunyhóban levő takarmány tüzet fogott. Dósa a füstben megfulladt és a felismerhetetlenségig összeégett.

Lozánszka községben Petrulyák János 13 éves fiú a határban szánkóval fát szállított. Útközben a szánkó felborult és a fa agyonnyomta a fiút.

— **Számos női bajnál** gyakran igen nagy megkönnyebbülést szerez reggel éhgyomorra egy félpohárnyi természetes **„Ferenc József"** keserűvíz azáltal, hogy a belek tartalmát gyorsan felhígítja és akadálytalanul kiüríti, azonkívül pedig az emésztőszervek működését lényegesen előmozdítja. Kérdezze meg orvosát!

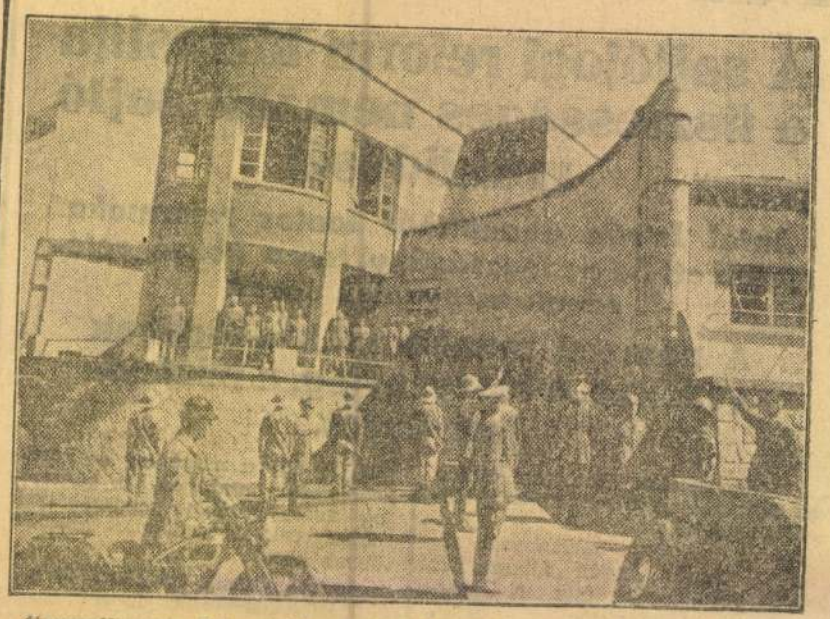

Ünnepélyesen felavatták Addis-Abebában a „Fasiszta munka" székházát

A DUCE

december hetedikére összehívta a fasiszta nagytanácsot

Róma, november 23.

(A Függetlenség római szerkesztőjének telefonjelentése.)

Mussolini miniszterelnök csütörtökön délben kiadott rendeletével *december 7-ére összehívta a fasiszta nagytanácsot.*

A nagytanács tagjai december 7-én, este 10 órakor gyülekeznek a *Palazzo Venezia* márványtermében. Az ülésen *Mussolini* miniszterelnök fog elnökölni.

A lapok semmiféle hivatalos kommentárt nem közölnek, de római politikai körökben megállapítják, hogy *a nagytanács összehívása az olasz politika egyik legfontosabb ténye.* A fasiszta nagytanács döntései, mint mindig, most is európai fontosságúak lesznek.

V. F.

Ezerötszáz éves a pécsi székesegyház

Goszlonyi Gyula mérnök érdekes megállapításai a pécsi Dóm multjáról

Pécs, november 23.

A pécsi *Dóm* csodálatos multja földalatti világtörténelem elsülyedt életéről beszél a ma emberének. Most bizonyította be egy pécsi építészmérnök, hogy a pécsi Dóm, amelyről az volt eddig az elfogadott nézet, hogy a XI. században *Péter* király idejében épült

jóval idősebb, miután alapjait még a IV. században rakták le.

Gosztonyi Gyula székeskáptalani mérnök *„A pécsi Szent Péter székesegyház eredete"* címmel közel háromszáz oldalas könyvet irt a legújabb kutatások eredményéről. Mint ismeretes, 1700 körül találták meg Pécsett az országban egyedül álló festett sírkamrát és azóta különféle újabb leletek kerültek napvilágra. *Igy a cella trichora, a hétkaréjos templom a második és a negyedik festett sírkamra.* Mindezek a leletek arra engedtek következtetni, hogy

a mai Dóm környéke évszázados kultuszközpont volt.

Gosztonyi ezt a feltevést a tudomány mai állásának megfelelőleg igazolta is.

Mindenekelőtt megállapította, hogy Pécsett három kereszténységet lehet megjelölni. Az első a *III. és IV. századbeli római, vagy őskereszténység*, amely az avar uralomig feltétlenül fennállt, a második a frank idők szláv és német kereszténysége, *az avar uralomtól a honfoglalásig* és a *harmadik a magyar Szent István-i kereszténység. Gosztonyi* kimutatta, hogy

ez a három kereszténység építészeti szempontból összefüggő egészet alkot

és a székesegyház multja összefügg azzal a várossal, amelyet először *Sopianaenak*, aztán *Quingue Basilicaenek, vagy Quinque Ecclesiaenek*, majd *Pécsnek* neveztek.

Lokalizálja Gosztonyi Pécs első ősállapotának Sopianenek a fekvését és megállapítja, hogy a római temető területe a római polgár-városon kívül a mai székesegyház területén kristályosodott ki. Következő megállapításként külső és belső érvek alapján azt valószínüsíti, hogy

a római kultúra nem semmisült meg, lényegében tovább élt és a régi római temető területe a Pannóniában elterjedt kereszténység idején Quinque Basilicaenek is kultuszközéppontja lett.

Bizonyítja, hogy a frank idők kulturájának kialakulásakor a Quinque Basilicae városközössége legalább öt nagyobb kultuszépületet, bazilikát emelt ezen a kultuszterületen és innen származik a *Pet Crkva* szláv öttemplom latin megjelölése is.

Gosztonyi szerint Szent István azért alapította Pécsett egyik püspökséget, mert a római korabeli első kereszténység kultuszterülete lényegében fennmaradt.

A mai székesegyház helyén háromhajós bazilika állott, amely egyike Quinque Basilicae névadó templomainak.

Ez a bazilika az első és második kereszténység ókeresztény építési periódusában épült és a Szent István-i kereszténység kialakulása idején püspöki székesegyházzá alakult.

Gosztonyi Gyula végső következtetéseként

a pécsi Szent Péter-székesegyház a Krisztus utáni IV. század második felétől a XII. század közepéig, azaz nyolc évszázad alatt alakult ki.

A XII. századtól a mai napig eltelt nyolcszáz év alatt — a kápolnasorok kiépülését leszámítva — a székesegyház épület enem változott. A pécsi székesegyház a román kor eddig ismert templomai között egyedülálló helyet foglal el, de

sajnálatos módon sokkal kisebb szerephez jutott a műtörténet lapjain, mint amilyent ősi multjánál, jellegzetes tulajdonságainál fogva megérdemelt volna.

Valószínű, hogy *Gosztonyi* Gyula meggyőző, a mai tudomány eredményeire épülő és egyelőre megbonthatatlan felépítésü elmélete megszerzi a pécsi székesegyháznak azt az elökelő helyet, amelyet ősi multja és komoly műtörténeti értéke biztosít számára.

Előfizetőinknek és olvasóinknak legnagyobb kedvezményű **Színházjegyek** árusítása József-körút 5. Telefonrendelés: 140-000, 144-401

Gosztonyi Gyula
épitém

d.

Trott Kö
1936. 151. l.

TURÓCZI SÁNDOR KÖNYVTÁRA

HELYSZÁM: 856 / U. II. 4.

SZAK: Szépirodalom.

SZERZŐ NEVE: Komáromi János

FORDITÓ NEVE: —

KÖNYV CIME: Az ősdiák.

KÖTÉS NEME: Eredeti egész vászon. ALAK: 8-r

KIADÓ: Genius. ÉV: 1933. Pest

m. kir. államépitészeti hivatal d e c e m b e r 21-én árlejtést tartott az Erzsébet Dunahid má-

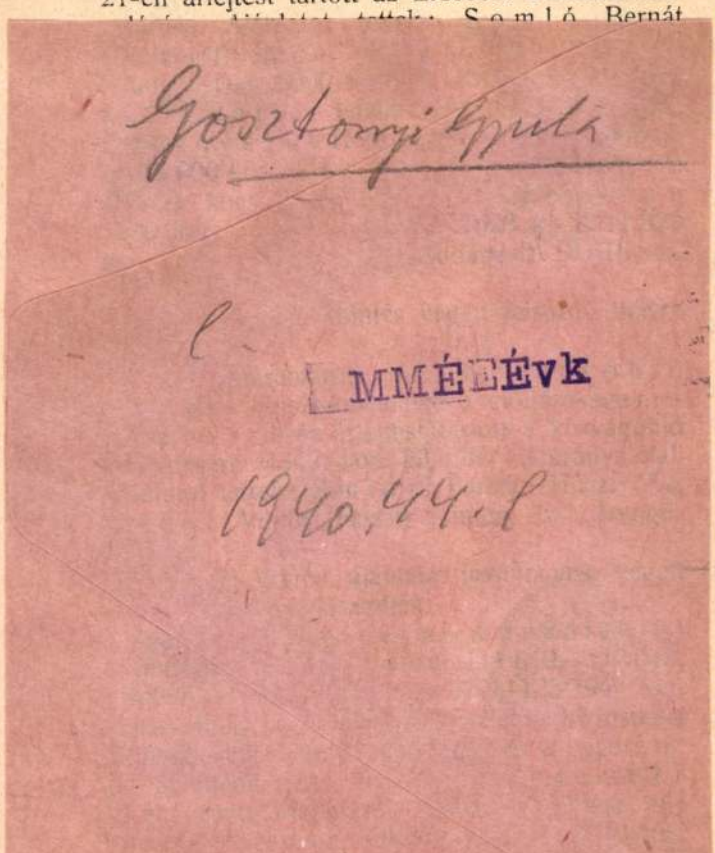

Gosztonyi Gyula

l

MMÉEÉvk

1940.44.l

80 fill., B r u d e r Ignác (Győr) 104.461 kor. 81 fillérrel.

Az ajánlatokat döntés végett felterjesztették a kereskedelemügyi ministeriumhoz.

Arad. (K u t a k f u r á s a.) Arad sz. kir. város tanácsa d e c e m b e r 21-én árlejtést tartott a 6 uj elemi népiskolánál létesitendő 4 mélyfuratu kut készitésére. Ajánlatot tettek: S t e i n e r Miksa (Szapárvliget) 6240 kor., S t o l l Béla

gombok és cérnák szállitását Hiller Mór és tsa budapesti cég 975 kor. 90 fillérért nyerte a fegyintézeti igazgatóságnál október 20-án tartott árlejtés alapján.

Brassó. (Ágy- és ruhanemüek szállitása.) A brassói m. kir. állami szemkórház igazgatósága december 19-én árlejtést tartott kórházi ágy- és ruhanemüek szállitására. Beérkezett összesen nyolc ajánlat, melyeket döntés végett felterjesztettek a belügyministerhez.

c) **Adás-, vevés és bérbeadás.**

Budapest. (Dohányjövedéki javak fuvarozása.) A dohányjövedéki javaknak, — Budapesten — 1909. január 1-től 1910. évi december 31-ig terjedő 2 évi időtartam alatt leendő helyi fuvarozásának birtositása céljából a dohányjövedéki központi igazgatóságnál december 22-éu árlejtést tartottak. Egyedül Schön Ignác budapesti fuvaros tett ajánlatot különböző egységárakkal. Az ajánlatot jóváhagyás végett felsőbb helyre terjesztették.

Lugos. (Talpfák eladása.) A lugosi m. kir. erdőigazgatóság december 15-én árverést tartott 20.500 db. tölgytalpfa eladására. Ajánlatot tettek: Kardos Ernő (Budapest) III. r. talpfára 95 fill., Schreiner József (Facset) 140 cm. h. talpfára 60 fill., 125 cm. hosszura 40 fill., 150 cm. hosszura 50 fill, 225 cm. hosszura 90 fillérrel db.-ként.

Az ajánlatokat döntés végett felterjesztették a földmivelésügyi ministeriumhoz.

Nagysink. [Nagyküküllő m.] (Tölgytörzsek eladása) Nagysink község előljárósága december 12-én árverést tartott erdeje B. üzemosztályából kikerülő 3045 db. tölgytörzsnek 46.000 kor. kikiáltási ár melletti eladására Egyedül Eissler J. és testvérek bécsi cég tett ajánlatot 46.100 kor.-val, melyet elfogadtak.

Nagyalmás. [Kolozs m.] (Faeladás) Nagyalmás község volt urbéreseinek tulajdonát képező erdőből kikerülő 2632 szál tölgyfának

Gosztonyi Gyula

építészmérnök Pécs

Tagja lett a Pécsi

Mérnöki Kamarának

MMÉE-ből

1931. 20 l.

Gosztonyi Gyula

a mű-é. középítési szakosztályok 1939. febr. 20-i ülésén ismertetett előadása Pécs városáról

MMÉEKözl.

1939. 231. l. (A Mű-é. Középítési Szakosztályok 1939. febr. 20-i ülésének jegyzőkönyve.)

os, arany és ezüst himzéssel: a sarkokban gránátalmás

1147. ASZTALTERITŐ, vászon, piros,

1148. ASZTALTERITŐ, vászon, piros
Erdély (szász), XIX. sz.

1149. ASZTALTERITŐ, vászon, piros
(szász), XIX. sz.

1150. ASZTALTERITŐ, vászon, piros p
XIX. sz.

1151. ASZTALTERITŐ, pamutvászon.
Broser. Im Jahr 1864." Erdély

1152. ASZTALTERITŐ, vászon, piros

1153. ASZTALTERITŐ, durva vászo
Erdély, XIX. sz.

1154. ASZTALTERITŐ, vászon, piros
XIX. sz.

1155. ASZTALTERITŐ, vászon, piros

1156. ASZTALTERITŐ, durva vászor
(szász), XIX. sz.

1157. ASZTALTERITŐ, vászon, piros
(szász), 1829.

1158. ASZTALTERITŐ, vászon, vörös
„Im Jahr 1866. Den 12-ten N

1159. ASZTALTERITŐ, vászon, vörö

Gosztonyi Gyula, építész

d. Pilch Andor

29-32

Mendöl Zs.: Pécs építészete a két világháború között

Magyar

Építőművészet Bp. 1983

83/2

Gosztonyi Gyula

A déldunántúli árvízkárosultak épitkezési c. előadása a mérnök egyletben

MMÉE Közl.
1940. 261. l.
(A mű- és középiteói szakosztályok 1940. okt. 14-én tartott rendes ülésének jegyzőkönyve.)

Tsz.:

Kelet	Beszélő neve (olvashatóan)	Hiv.	Magán	Inturb.	Kelet	Beszélő neve (olvashatóan)	Hiv.	Magán	Inturb.

Gosztonyi Gyula

rövid

D. Z. = Gosztonyi Gyula dr: A pécsi szent Péter székesegyház eredete. Pécs 1939. Könyvism.

MMÉE kötl 1940. 257. l.

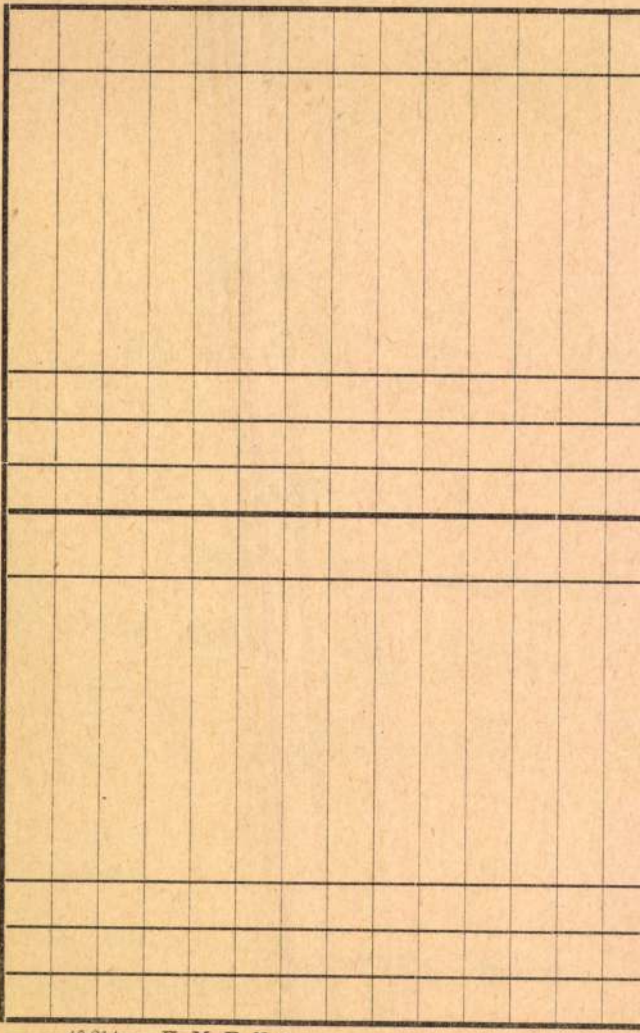

5858

40.214. — K. M. E. Ny.

Tárgyilagosan
zeti Tanács volt az
öt hónapban, kivál
energikus cselekvés
gyarországot megm
tesitett székely ha
tölthette be azt a h
állotta helyét, mégi
moly magyar katon
a románokkal szem
szemben az egyetl

De nemcsak a
István és társainak
Magyarország első l
hogy a győztes álla
és a párisi konferen
köttetést teremtette
Istvánnak volt az é
egy csapásra emelk
méltóvá tette képes

MMEE Közl
1942. 24

Épp igy sikertelen maradt a Székely Nemzeti Tanács által tervezett erdélyi, románok elleni katonai felvonulás is, amelyben pedig a Szatmár körül táborozó székely hadosztály mellett egy Arad és Temesvár környékén szervezkedő és tervbe vett katonai alakulat is részt vett volna, a Maros völgyében való egyidejü felvonulással. Sajnos, ezek a szép tervek mind abbamaradtak, illetve megakadályozta azokat a tanácsköztársaság kikiáltása.

Amire a Székely Nemzeti Tanácsot, vagy talán az akkori egész Magyarországot képviselő stockholmi delegátus, Udvardy, többször rámutatott az angol kormányhoz, illetve a konferenciához intézett emlékirataiban, hogy a tehetetlen Károlyi-kormány miatt semmiféle egészséges kibontakozás a Duna völgyében nem történhetik, s hogy amennyiben kiküldői valamely segitségben nem részesülnek, az országot hovatovább a bolsevizmus karjaiba kergetik, épugy bebizonyult, mint egyéb előterjesztései is valóra váltak.

Gosztonyi Gyula dr

áll. ipariskolai rendes tanárra nevezték ki Pécsre.

MMÉEKözl.

1942. 111. l.

(Személyi hírek.)

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Gosztonyi Gyula ify

épitészhallgató

Bardon Alfréddal

együtt szerzenette az

alábbi évkönyvet

Megfagyott Muzsikus

1925.

< Gosztonyi Gyula >

<> A várostemplom
építéstörténete. Pécs

Ism. Mihályi Ernő:
Pannonhalmi Szemle

1942. 393. l.

A San Marco-gyüjteményből.
Nagy Zoltán: La mostra della pittura napoletana Corvina, 1938., 585. l.

NÁPOLYI FESTŐ, XVIII. század

Remete Szent Pál

Vászon, olaj, 120×95 cm.
A San Marco-gyüjteményből.
Nagy Zoltán: La mostra della pittura napoletana Corvina, 1938., 585. l.

NÁPOLYI FESTŐ, XVIII. század

Csatajelenet

Vászon, olaj 48×65 cm.

NÁPOLYI FESTŐ 1720-ból

Eljegyzés

Fa, olaj, 24×40 cm.
1720-as évszámmal.
Nagy Zoltán: La mostra della pittura napoletana. Corvina, 1938., 585. l.

NERI DI BICCI (firenzei festő, 1419—1491)

Tóbiás az angyallal és Szent Jeromos (95. kép)

Fa, tempera, 35×26 cm.
A Bertinelli-gyüjteményből.
Restaurálta Endrődi Sebestyén, 1916.
Maszlaghy II., 83. szám. (Pisanello.) — Lepold—Homor 97. l. — Gerevich PA, 230. l. (Neri di Bicci.) — Van Marie. X, kötet, 1928., 542. l. (Neri di Bicci.) — Rónay. Maria: Die Schätze des Christlichen Museums in Esztergom. A Műgyüjtő, V., 1931.,

Gyertonyi Gyula

AZ ÉLET VISSZAÜTÖTT...

IRTA: KINIZSI ANDOR

Szükszavu moszkvai távirat jelentette, hogy hetvenedik születésnapja előtt egy nappal meghalt Nadezsda Konsztantinovna Krupszkája. Gyorsan és titokban temették el a fáradt öregasszonyt, aki életének jelentős részét börtönben, számüzetésben, vagy őrizetben töltötte, nehogy még halálával is kellemetlenséget, bajt okozzon Oroszország mai urainak...

Lenin özvegye volt.

A képek, amelyek a tragikus korszak végzetes sorsu hősnőjét ábrázolják, egy puha profilu, de erőszakos vonásu ősz asszony arcát mutatják. A hatalmas és széles homlok fölé csapzottan borul az oroszosan fiusra vágott haj. Erős szemöldöke alatt mélyen ülő, fekete szemek villognak, barázdált könnyzacskókkal, amelyeket az utóbbi években nagyon is igénybe vett Krupszkája asszony. Csontos ivü orra tövétől éles vonások huzódnak vastag, energikus szájának széléig, amely alatt keményen ugrik előre a domboru áll. Hajdani szépségének roncsaiból mindössze a biztos, határozott tekintet maradt meg keserü öregkorára, de ez a tekintet már az életből kiábrándult, elgyötört ember bus fájdalmát örökiti meg. Aki egykor vakon hitt, azután csalódott...

Tanitónőnek készült és hogy később olyasmire tanitotta meg népét, ami egy egész világot romba döntött, az nem csak a saját, hanem egy birodalomnak is véres tragédiája lett. Kis muzsikgyerekeket akart szépre és jóra nevelni, a sötét ragyogásu ikonok misztériumával átitatni, valamelyik Néva-parti község apró iskolájában. Talán csupán a történelem fogja egyszer kideriteni, hogy mi történt a fiatal tanitónő lelkében, aki évek mulva ugyanezeknek a muzsikoknak a kezéből erőszakosan kitépette a Bibliát és kegyetlen rendeletekkel zuzta be az ikonok arcát, amelyek a mélységes orosz hitet sugározták a cári birodalom homályos, tömjénfüsttel illatos templomaiban.

Forradalmár volt.

Mikor a hasonló koru leányok még ábrándozva Puskin Anyeginjét olvasgatták és mazurkát jártak csinos ideáljaikkal, Krupszkája már az orosz munkásoknak tartott előadásokat Marxról, Engelsről. Szédült aggyal magyarázgatta nekik azt a tant, amelyet talán még maga sem értett teljesen. Huszonöt éves sem volt, amikor feleségül ment Leninhez, az égő szemü és lázadó szivü szociáldemokratához, hogy attól kezdve a párt legyen mindkettőjük nagy szerelme. Agitálásaik miatt börtönbe kerülnek, nem számit, utána folytatják a „munkát". Vad fanatizmussal küzdenek az inogó rendszer ellen, amely végül Szibériába számüzi a forradalmi házaspárt. Másfél évtizedig borul föléjük a szürkén borongó, végtelen orosz ég, azután egy napon orgyilkos kezek kiirtják a Romanov-család uralkodótagjait és akkor diadalmas ujjongással röpiti vissza őket a trojka.

— Bosszu, bosszu! — lihegik mindaketten.

... Most egyszerü, durván ácsolt fejfa jelzi csupán, hogy hol fekszik a Szovjet első vörös diktátorának özvegye. Sirja körül még ólálkodni sem mernek a babonás orosz parasztok, akik számára felállitotta a Politikai Nevelés Irodáját. Ez az Iroda, ami a földmüvesek és munkások hiányos népoktatását akarta pótolni, volt a későbbi atheista mozgalom bölcsője és itt képezték ki azokat a hangosszáju agitátorokat, akik évekkel utóbb még személyes szabadságától is megfosztották hajdani „tanitónőjüket". Itt harsogták országgá a „szabadság, egyenlőség, testvériség" büvös igéit, amelyeket ugyanakkor dühös terrorral igyekeztek kiölni még a kisgyermekek szivéből is.

Krupszkája asszony tévedett.

Férjével együtt azt hitte, hogy meg tudják valósitani az elveket, amelyek a kommunista könyvek kerek mondataiban olyan szépen hangzottak. Azt hitték, hogy az égő házat könnyen el fogják oltani, hogy a lavinát elméletekkel és drákói rendeletekkel meg lehet állitani. A tüz, amelyet könnyelmüen lángra lobbantottak, vészes gyorsasággal felperzselt maga körül mindent, ami jó, ősi, nagy és boldog volt a hatalmas birodalomban. És egy szomoru reggel az ő fejükre hullott vissza a zsarátnok, ami majdnem elégette az egész világot...

Lenin kezéből a hatalom Sztalinhoz került. A vörös cár legelőször munkatársait, barátait irtotta ki, hogy a lemészárolt testek lépcsőin egyre magasabbra hágjon uralomvágyában. A halott Leninnek még az árnyékától is félt és amikor az özvegy kellemetlenkedni próbált, szatirikus gunnyal üzente meg a háborut:

— Krupszkája elvtársnő vigyázzon! Ha el nem hallgat, mást neveztetek ki — Lenin özvegyének!

Az asszony azonban makacs volt.

1934-ben kiadja Lenin emlékiratait, hogy tisztázza férje „működését", amelyet az uj diktátor egyre jobban megtépázott. Baráti kapcsolatot tart fenn az életét külföldre mentő Trocktijjal. Mikor a szovjet legfelsőbb hóhérja elkezdi hirhedt „tisztogatási akcióját", egymásután veszi védelmébe az elitélteket. Az igazságtalanul kivégzett Kamenev, Szinovjev és társainak halála után hivei már annyira megfogyatkoznak, hogy Sztalin meg meri kockáztatni őrizetbevételét is. Mikor aztán a most már saját nyakára nőtt neveltjei ellen kénytelen fordulni, a GPU ántántszijas legényei 1936 augusztusában letartóztatják.

Az élet visszaütött!

Az első vörös diktátor özvegye rádöbbent arra, hogy a második diktátor ugyanugy bánik vele, mint annakidején ők az ellenforradalmárokkal. Megismeri a börtönt, amelyet évekkel azelőtt még ő töltött meg az Internacionálé ellenségeivel. Vészes kézzel sujtja a hatalom, amelynek ő épitett lépcsőket és azzal a csapdával fogják meg, amelyet férjével együtt állitott föl egyszer. A rács mögött, aminek vasát hajdani tanitásai verték keménnyé, sokat gondolkozhatott akkor, hogy érdemes volt-e kiszabaditania ketrecéből a vérengző fenevadat, a vörös forradalmat, amely önnön szülöttjét is betonkazamatába zárja, hitvány árulóként.

Azt mondják, hogy nagyon megtört. Csalódott lett, kiégett és riadt szivü, mert látta, hogy nincs menekvés.

Halála utolsó percéig idegen, kutató tekintetek között kellett élnie. Vigyáztak rá. Őrizték. Ami hir a pontosan működő bolsevista ellenőrző szitán hozzájuthatott, mind egy-egy rettenetes pörölycsapás volt fáradt életére: Trockijt Mexikóig kergeti a mindenhová utána nyuló, gyilkos kéz... Olaszországban összeomlik a bolsevizmus... Bécsben leverik a gyujtogató, gépfegyveres lázadókat... A Németbirodalom talpra áll és talpának első dobbanásával a vörösen kuszó kommunizmust tapossa el... Az államok egymásután fognak kezet egymással a moszkvai métely ellen... Spanyolország izzásig hevült földjén romba dől az utolsó kisérlet... Otthon pedig, otthon, amely neki már csupán börtönül szolgált, gyilkos kegyetlenség öli meg a jobb érzésü ellenállás végső hiveit is.

Az élet legsulyosabb csapása az volt, hogy neki mindezt meg kellett érnie. Nem menekülhetett a kisértő szellemek elől, amelyeket ő segitett kibocsájtani a világbolsevizmus Pandoraszelencéjéből. Láthatta, hogy minden, minden hiábavaló volt!

Az életet és a földi törvényeket nem lehet kicsufolni, mert előbb vagy utóbb kegyetlenül visszaütnek. És, aki ittlent talán nem kapná meg méltó ítéletét, arra odafönt vár az örök itélőszék, ahol nem lehet hivatkozni szocializmusra, világmegváltásra, csekára, hatalomra. Ott felelni kell!

Nadezsda Konsztantinovna Krupszkája már földi pályafutása alatt kénytelen volt rájönni arra, hogy a bün magában hordja büntetését. Rémült szeme még láthatta a biztos jövőt, amelyről azonban szólni nem engedtetett meg neki: a vég megkezdődött. Egy év, tiz év, mindegy, a bolsevizmus ugyanugy el fog mulni, mint az öreg, fáradt és ráncos arcu özvegy, akit sietve és titokban temettek el a magányos sir mélyébe. Utolsó szavai ezt lihegték:

— Kár volt....

Ezzel a két szóval bánt meg mindent, amit elkövetett. Azután lehunyta homályosuló szemét, mint aki többet már nem akar látni...

Szép asszony! Szebb lesz
a lakása, ha függönyét nálam vásárolja
LÖWY ARTHUR csak Király-u. 15.

Storfüggöny, csipkeszövet s rojttal	P 5.50	Csipkeszövet, 300 cm széles	P 3.60
Storfüggöny, kézimunka filé	P 8.50	Gittertüll, 300 cm széles	P 4.60
Storfüggöny, klöpli, örökéletü	P 14.80	Tüllteritő, kézimunka, 100/100 cm	P 4.50
Ágyteritő-csipkeszövet, két ágyra	P 12.50	Csinszpárna, tüzéssel, tollal töltve	P 5.90

Eljegyzés:

Kisjeszeni *Jeszenszky* Sándor miniszteri tanácsos és felesége, *Werner* Gabriella leányát, *Máriát*, eljegyezte *Wein* Elemér és felesége, szül. *Schnetzler* Alice fia, *Miklós*.

Hollay Péter, a Magyar Országos Takarékpénztár igazgatója és felesége, szül. *Szaszovszky* Olga leányát, Olgát, eljegyezte szörényi *Reischl* Gusztáv okl. épitészmérnök és felesége, szül. *Schwab* Emilia fia, dr. *Reischl* Gusztáv épitészmérnök.

Legujabb frakkok, szmokingok, zsakettek kölcsönzése, Teichner, Királyi Pál-u. 7. T.: 185-796.

Fárfikelengyét csak a készitőnél, *Némethy* Ferencnél, Váci-utca 33. (Piarista-ház) szerezzük be. (Telefon: 183—545).

Csokonai ásványviz,
lugos, konyhasós, jódos, brómos.
Kérje mindenütt.

Házasság:

Vezér József IBUSz tisztviselő és *Apátfalvy* Ilona házasságot kötöttek.

Halálozás:

Balogh József, az I. számu női klinika gépésze március 8-án, életének 59. évében az Urban csendesen elhunyt. Temetése március 11-én, szombaton délután 4 órakor volt a X. ker. uj köztemető halottasházából.

Kiss Floris 78 éves korában március 5-én elhunyt Deákiban. Temetése ugyanott volt március 7-én. Az elhunytat a Kiss-család és nagyszámu rokonsága, továbbá *Serédi* Sándor és *Lelkes* Rezső vejei gyászolják. (Minden külön értesités helyett.)

Kolonics Lápót Lévai gyümölcstermelés pionirje, a terci rendi áldozópap, kiérd. gimn. tanár és lelkész, életének 86. évében, pénteken elhunyt Zircen. Lelkiüdvéért szombaton reggel 8 órakor mutatták be az engesztelő szentmiseáldozatot a zirci apátsági templomban, holttestét pedig szombaton délután 3 órakor helyezték végső nyugalomra a zirci felső temetőben.

Özv. Fejérvári *Hübner* Károlyné, szül. *Flits* Stefánia március 9-én, életének 62-ik évében Székesfehérvárott elhunyt. Temetése március 11-én volt az ottani temetőben.

Erdődi Géza ny. vasuti főellenőr, március 8-án, életének 33-ik évében Bicskén elhunyt. Temetése március 10-én délután volt az ottani róm. kat. temetőben.

Özv. *Gyönyör* Pálné, szül. *Janák* Mária kedden hajnalban, 72 éves korában Pestszenterzsébeten elhunyt. Temetése március 9-én, csütörtökön délután nagy részvét mellett ment végbe a pestszenterzsébeti uj köztemetőben. Az elhunytban *Gyönyör* Béla budapesti áll. gimn. tanár az édesanyját gyászolja.

Marschalkó Alajos nyug. plebános Móron elhunyt. Szombaton délután fél 4 órakor temették ugyanott. Származására nézve felvidéki volt és ott is működött, amig a csehek magyarsága miatt ki nem üldözték. Ekkor a székesfehérvári egyházmegye szolgálatába lépett és előbb Sóskuton, majd Csókakőn működött. A hányatott élet izgalmai megviselték egészségét és ezért négy év előtt nyugalomba vonult, azóta Móron élt. Életének utolsó nagy öröme a Felvidék részbeni hazatérése volt, bár szülővárosa: Zsolna továbbra is idegen uralom alatt maradt.

Örökmécsolaj „Hutter". Gyár Budapesten
csak **Oberbauer A. utódánál. Váci-utca 41. sz.**

— **(A Koburg-Góthai herceg meglátogatta a beteg Takách-Tolvay Józsefet.)** A Budapesten tartózkodó *Koburg-Góthai* herceg, a nemzetközi frontharcosszövetség elnöke, szombaton délelőtt meglátogatta gróf Takách-Tolvay József titkos tanácsost, a frontharcosszövetség elnökét, aki napok óta sulyos betegen fekszik.

— **(Gróf Széchenyi Károly Lengyelországban.)** Gróf *Széchenyi* Károly, a Lengyel-Magyar Szövetség elnöke ma magyar küldöttség élén megjelent *Szvietoszlavszki* lengyel közoktatásügyi miniszternél és átnyujtotta neki *Lukinich* Imre egyetemi tanár Magyarország történetéről szóló munkájának lengyel fordítását diszkötésben. A küldöttség egyuttal ennek a munkának, illetve lengyel fordításának 1400 példányát lengyel középiskolák részére rendelkezésre bocsátotta. Később *Széchenyi* Károly gróf és *Lukinich* Imre egyetemi tanár *Beck* külügyminisztemél jelent meg és neki is átnyujtották a munka lengyel fordításának diszkötetét.

— **(A Szent István Akadémia)** II. osztálya március 17-én, pénteken délután 5 (öt) órakor a Szent István-Társulat kistermében felolvasó-ülést tart amelynek tárgya: dr. *Gruber* Miklós vendég előadása: A keresztény világkép a bécsi romantikában.

Kimerültség

Hányszor fordul elő, hogy sürgős és fontos feladatot kell elvégeznünk, de nincs kedvünk hozzá, mert az idegek felmondják a szolgálatot.

A dolgozó embernek olyan életmódot kell folytatnia, hogy munkaképességének maximuma felett rendelkezzék. Ehhez elsősorban célszerűen kell táplálkozni. Az energia és kitartás forrása reggelire, uzsonnára egy-két csésze

OVOMALTINE

Az Ovomaltine a táperőt, a munkakedvet, életenergiát fenntartó

vitamin

tárháza. Kellemes ízű, könnyen emészthető, természetes erősítő tápszer.

Szellemi és testi munkások számára mérhetetlen előnyt jelent az Ovomaltine rendszeres használata.

— **(A honvédség főparancsnoka Szegeden.)** *Szegedről* jelentik: Vitéz *Sónyi* Hugó gyalogsági tábornok, a honvédség főparancsnoka Szegedre érkezett. Vasárnap délelőtt a tisztikar előtt átnyujtja vitéz nagyselmeci *Mérey* László altábornagynak, a szegedi 5. honvédhadtest parancsnokának a kormányzó által adományozott magyar érdemrend középkeresztjéhez a csillagot. Vitéz *Mérey* László altábornagy ugyancsak vasárnap délelőtt a kivonult helyőrségi csapatok és tisztikar jelenlétében osztja ki a kormányzói magas elismerésben részesült tiszteknek a kitüntetéseket.

Hölgyeim! Le a kötőtüvel!
Itt a XX. század szenzációja a szab. **„RAPID" kézikötőkészülék**
Munkája kézimunka. Minden kötés minta kötheto. Néhany óra alatt köthet magának pullovert, bluzt vagy ruhát. Kezelése egyszerü **Ára 35 pengő.** Kérje 15. ismertetőt. Áruforgalmi Kft. Bpest, IV., Sütő-u. 2. félem. 3. T. 188-365.

— **(Miniszteri elismerés.)** Az iparügyi miniszter id. *Molnár* István győri kocsifényező-, mázoló- és cimfestőmesternek négy évtizedet meghaladó eredményes ipari tevékenységéért elismerését fejezte ki.

UTLEVÉLKÉPEK

2 órán belül 3 darab összesen **2P**
PÁRISI FOTO KOLBELEK Párisi Nagy Áruház épületében.

— **(Bucsuvacsora a nyugalomba vonuló dr. Goszleth előljáró tiszteletére.)** Dr. *Goszleth* tanácsnokot a IV. kerületi előljáróság vezetőjét nyugdijazása alkalmából a kerület polgársága társasvacsora keretében bucsuztatta. A Hungária-nagyszállóban rendezett vacsorán felszólaltak dr. *Miklós* Ferenc, dr. *Csukássy* Lóránd, dr. *Altorjai* Sándor, dr. *Gaár* Vilmos, *Szunda* Géza, dr. *Szent* Dezső, dr. *Duday* Alajos, *Peyerl* József, *Dán* Leó, *Wirnhardt* Ágoston, dr. *Kovács* Dénes, kik mindannyian biztositották az ünnepeltet a IV. kerületi polgárság hálájáról és elismeréséről. A felszólalásokra dr. *Goszleth* tanácsnok meghatottan mondott köszönetet.

HAT DARABBÓL ÁLLÓ
Konyhakészlet A Tündérujjak Kedvenceiből
Kérjen mutatványszámot!
Itt levágandó.
TÜNDÉRUJJAK BUDAPEST, IV., Szervita-tér 3
Kérek ingyenes mutatványszámot.
Név: _____ NU
Cim: _____

Unghváry László r.t.
ceglédi, rákoskereszturi és herényi (Vas megye)
faiskolái javában szállitanak.
Rendelések sürgős beküldését kérjük.
Budapesti iroda:
IV., Veres Pálné-utca 8. félem.
T.: 188—331. Árjegyzék ingyen.

— **(Usborne angol altengernagy előadása Budapesten.)** Érdekes vendég érkezik hétfőn Budapestre. A magyar fővárosba ellátogat *Usborne* angol altengernagy, aki a *Szellemi Együttmüködés Magyar Szövetsége* és a *The Hungarian Quarterly Társaság* meghivására érkezik ide és kedden délután félhat órakor tart előadást *„Ipar- és nemzetvédelem Angliában“* cimmel. *Usborne* altengernagy, aki *Amsterdamból* érkezik, *vetitett képekkel* kisért előadásában ismerteti a világ érdeklődésének központjában álló *angol fegyverkezést*, különösen annak *ipari* és *kereskedelmi vonatkozásait*. Az előadás iránt, amelyen *Konek* Emil altengernagy elnököl, általános érdeklődés nyilvánul meg a fővárosi társadalom részéről. Jegyeket a Pesti Szinház és a Vigszinház pénztárai árusitanak.

Lipótvárosi nagy lakáshól eladók:
perzsaszőnyegek, képek, butorok, csillárok, üvegkészlet, disztárgyak stb.
V., Személynök-utca 25. I. 1.
Megtekinthető: 10-től 6-ig.

— **(Keresztény drogistatanulókat felvesznek:** Nagy Kálmán, VIII., József-körut 19., Seitz Ervin VIII., Népszinház-utca 29., Póka Jenő XI., Horthy Miklós-ut 18., dr. Sperlagh Aladár I., Böszörményi-ut 13., Richter József VII., István-ut 45., Pozsgay József XII., Budaörsi-ut 17—19., Lajta Nándor VII., Dohány-utca 58. sz. alatti drogéria üzlettulajdonosok drogista-tanulóul felvesznek oly keresztény ifjakat, kik a középiskola *hat osztályát* sikerrel elvégezték.

Ha belei el vannak dugulva és gyomra rossz, ugy folyamodjék azonnal a természetes **„Ferenc József“** keserüvizhez, mert ez már csekély, alig egy pohárnyi mennyiségben is gyorsan, biztosan és mindig kellemesen tisztitja ki az emésztés utjait s jó étvágyat és friss közérzetet teremt. Kérdezze meg orvosát.

— **(Pethő Sándor előadása.)** *Pethő* Sándor főszerkesztő szombaton este 6 órakor előadást tartott a Magyar Munkaközösség előadássorozatának keretében. Témája *a magyarság és a magyarság történetének viszonya* volt. Meg kell találnunk — mondta — a magyarság történeti személyazonosságát a magyarság multjában és jelenében. Ezt a személyazonosságot a magyar nemzeti közösség egyetlen hatalmas életérzésévé kell tennünk s ebben az életérzésben kell a magyarság történeti jövőjét is megalkotnunk. Vannak nemzetek, melyeknek csak multjuk van s vannak nemzetek, melyeknek történetük adja létezésük és fejlődésük alapvonalát. A magyarság történeti nemzet, par excellence politikai jelleggel. Faji és kulturális világerők ütközőpontjában élünk, ábránd és beteges félrelátás tehát keleti Svájcnak hinni magunkat. A magyarság történeti értelemben vett politikuma, illetve ennek a politikának történelmi vonalu irányitása a középeurópai élet egyik legsulyosabb és Középeurópa életében sem jelentéktelen hatásu feladata.

Ezután a schnellsieder-magyarokról beszélt *Pethő* Sándor. A schnellsieder-magyarok torzonborz vágyak és a hatalmi érvényesülés korlátlanságának katlanából szöktek elő. — politikai kultura, bec[illegible] és n[illegible]ra, [illegible]mus és európai magyarság nélkül. Ezek, akik nélkülözik a magyarság életérzéseinek minden rezdülését, azonfelül nagyobbára idegen vérség lakájtermészetü slepphordozói, a magyar történeti eszme egyik legkomorabb veszélyeként tekinthetők. A magyar történeti eszmét eredeti tisztaságában őriznünk meg, illetőleg viszaadnunk a magyar állameszme történeti értékeit, ez lehet csak minden magyar politika kizárólagos célja és értelme, s ami ezenkivül fekszik, az a magyarság természetes történeti fejlődése és élete ellen való.

— **(Tizenegytagu tolvajbandát fogott el a rendőrség.)** A főkapitányság detektivjei hetek óta figyelték a *MÁV* és *Beszkárt* telepeit, ahonnan vasat, rezet, szenet és egyéb holmit loptak el ismeretlen emberek. A hosszu megfigyelés most *sikerrel járt* és a detektivek a tolvajokat leleplezték. Tizenegytagu betörőbanda követte el a lopásokat. *Patkoló* István, *Zentek* Károly, *Sinka* Sándor, *Csöndes* István és hét fiatalkoru került a főkapitányságra.

Pécsett megszólalt a földalatti világtörténelem

Pécs, március 11.

Pécsett ujra beszélni kezdett a világtörténelem. Móra Ferenc „földalatti világtörténelme“, amely földrétegek némasága alá rejtőzik, de ha néha megbolygatják, beszélni kezd népekről, életekről, kulturákról. *Gosztonyi* Gyula pécsi székesegyházi uradalmi mérnök, a várplebánia pincéjében ujabb ókeresztény festett sirkamrára bukkant, a Krisztus utáni negyedik századból, hasonlóra az 1780-ban megtalált, feltárt és európai hirü pécsi sirkamrához. A két lelet most már kétségbevonhatatlanul igazolja, hogy Krisztus után 300 és 400 között az akkor Sopianaenak nevezett városban már virágzó kereszténység élt.

Már dr. *Szőnyi* Ottó, a kérdés legalaposabb pécsi ismerője, felvetette azt a feltevést, hogy a Dóm-tér határtalan lehetőségeket rejt magában arra az őskeresztény egyházi életre vonatkozólag, amely a IV. században Pécsett kifejlődött. Azóta ezt a feltevést a sorra előbukkanó leletek mindjobban alátámasztják és ma már a szakértők bizonyosra veszik, hogy a székesegyház területe, vagy annak környéke „egy erős egyházközség kultuszközéppontja volt“. 1913 óta a székesegyház környékén már hét sirkamra helyét határozták meg, ezek közül ötöt fel is tártak, s közülük a legujabban talált ismét a legritkább leletnek festett sirkamrának mutatkozott.

A várplebánia pincéjében talált sirkamra tulajdonképpeni felfedezője az a feledésbe merült mende-monda volt, amely szerint *Littke* József, a pécsi pezsgőgyár tulajdonosa még gyerekkorában azóta elfelejtett és valószinüen betemetett utakon a pezsgőgyár pincéjéből a plebánia pincéjébe, illetőleg az első sirkamra környékén bukkant ki. Ez a mende-monda magában rejtette már azt a valószinüséget, hogy az egész Dóm-tér összefüggésben lehet egymással és rejtett járatokon meg lehetett közeliteni a Dómtér különböző földalatti pontjait. Alátámasztotta ennek a feltevésnek a valószinüségét az is, hogy a várplebánia pincéje végében egy felesleges boltozás zárja le az üreget, amelynek nyugati ágából egy eddig ismeretlen rendeltetésü törmelékkel betemetett fülke nyilott.

Amikor az őskeresztény nyomok utáni kutatás intenzivebben kezdte foglalkoztatni *Gosztonyi* Gyula mérnököt, ez a kis fülke benyiló is felkeltette érdeklődését és hétfőn, március 6-án elkezdték kiszabaditani a fülke bejáratát. Néhány csákánycsapás után szük, alig embermagasságu és vállszélességü boltozásu nyilásra bukkantak, amely mögött laza földtörmelék töltötte ki az üreget. A fölfedezés láza elragadta a munkásokat is és szinte hasonfekve kaparták maguk előtt a nedves, valahonnan beszivárgó vizzel átitatott törmeléket, mig a fülke nyilásától jobbkéz felé meg nem találták a kamra egyik oldalfalát. Óvatos munkával lehántották a fedőrétegeket és csakhamar előkerült a kamra falfelületének egy részlete, a boltozás kiindulása alatt einóbervörös, megkopott széles vonalsávokkal, illetőleg alattuk egy medaillon, egészen jól kivehető fekete, András keresztszerü kitöltéssel. A fülke további felszabaditása még most van munkában, de az első őskeresztény sirkamra festési felületének ismeretében már jogos a feltevés, hogy a teljes feltárás után a falfelületen nemcsak dekorativ festésnyomokra, hanem feltehetőleg figurális kompozíciókra is akadnak.

A nyomok máris azt bizonyitják, hogy az uj sirkamra hasonló arányu és jelentőségü, mint az 1780-ban felfedezett első; ugyancsak a negyedik századból való és egyik lánceszem annak a feltevésnek a bizonyitásában, hogy további, esetleg felmérhetetlen jelentőségü leletek sorozatára bukkannak. A sirkamra területe hozzávetőleges számitás szerint körülbelül 2.30×3.50 méter nagyságu és valószinü, hogy nem omlott be teljesen a boltozata sem, mert az eddig feltárt falon világosan kivehető a boltozat épségben maradt indulása.

A leletet megvizsgálta dr. *Paulovics* István, a pécsi egyetem régészeti professzora, a szombathelyi ásatások vezetője és a kezdeti nyomok alapján megállapitotta, hogy a festésmaradványok után következtetve, a lelet nemcsak pécsi, de országos viszonylatban is páratlan értékü. Dr. *Lux* Kálmán müegyetemi tanár, a Müemlékek Országos Bizottságának előadója, aki csütörtökön kizárólag azért utazott le Pécsre, hogy a leletről szakvéleményt adjon, kijelentette, hogy a festett sirkamra azonos jelentőségü az 1780-ban feltárt első pécsi sirkamrával s a legnagyobb valószinüség szól amellett, hogy a lelet szintén a IV. századból származik.

Dr. *Lux* Kálmán a vizsgálat eredményét közli dr. *Gerevich* Tibor, a Müemlékek Országos Bizottságának elnökével és tekintettel a lelet országos jelentőségére, már a közeljövőben átiratot intéznek *Virág* Ferenc megyéspüspökhöz és a káptalanhoz a további intézkedések megtétele végett. A káptalan már eddig is megértőnek mutatkozott a tudományos szempontból óriási horderejü lelet feltárásának előmozditásával szemben és igy, ha a bizottság döntése biztositja esetleg az állam hozzájárulását is, minden lehetőség megvan arra, hogy nemcsak a most megtalált uj sirkamrát tárhassák fel teljes egészében, de megindulhassanak a további munkálatok is. Fel kell tárni a hétkaréjos és építészeti szempontból páratlan értékü őskeresztény templomot véglegesen, hogy hozzáférhetővé váljék a tudomány és a közönség számára az a csodálatos világ, amely fekete földrétegek csöndes takarója alatt egy 1600 éves mult emlékeit őrzi és a keresztény élet örökkévalóságáról beszél.

A földalatti Pécs ujra megszólalt és egyelőre az egész ország, de rövidesen lehet, hogy egész Európa — figyeli a szavát...

Zs. Gy.

— **(A „Kisebbségvédelem“).** a Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem Kisebbségjogi Intézetének folyóirata legujabb száma dr. *Elckes* Dezső egyetemi m. tanár szerkesztésében most jelent meg. A nagyon érdekes szám főbb cikkei: dr. *Kardos* Béla: Magyar tankönyvek Jugoszláviában, D. *Garzuly* Mária: A Szlovákiai Magyar Házak mozgalma, A román állam elővételi joga az ingatlanvásárlásoknál, Nemzetkisebbségi brevárium. Számos érdekes cikkben ismerteti „Kisebbségi sors“ rovatában a Cseh-Szlovákia, Románia és Jugoszlávia kisebbségi eseményeit.

A m. kir. lovas testőrség
és a m. kir. testőrség spanyol lovas iskola, 1939. március hó 20—27-ig mindennap 11—13 óráig a nagyközönség részére a Királyi Vár fedeles lovardájában **nyilvános lovas diszbemutatót rendez.**

— **(Komáromban állitják fel a volt közös 12. gyalogezred emlékművét.)** A komáromi háziezred, a volt közös 12. gyalogezred már évek óta tervezi világháborus emlékművének leleplezését. 1938 őszére készült el az emlékmű *Pátzay* Pál szobrászművész alkotása. Ugy volt, hogy 1938 szeptemberében leleplezik a szobrot. A visszacsatolás történeti eseményei miatt ezt elhalasztották és a szoborbizottság most már azt tervezi, hogy nem mint korábban arra készültek Komárom-Ujvárosban, hanem *Ókomárom* egyik terén leplezik le a szobrot. A volt 12. gyalogezred első bajtársi összejövetelét március 11-én rendezték Komáromban, az értekezleten ismét megvitatták a tavasszal sorrakerülő leleplezés részleteit.

— **(Hősi emlékmüavatás Bodrogszerdahelyen.)** A felszabadult zemplénmegyei Bodrogszerdahely község lakossága igen szép emlékművet állitott föl a világháboruban elesett községbeli hősök emlékére. Az uj hősi emlékművet vasárnap leplezik le nagy ünnepség keretében. Az ünnepi beszédeket *Kossuth* Pál járási főszolgabiró és dr. *Csaba* Jenő sátoraljaujhelyi piarista tanár mondják.

— **(Dr. Dienes Valéria)** tudomására hozza mindazoknak, akiket érdekel, hogy a személyével kapcsolatos és több oldalról az orkesztikai iskolához visszajutott téves értesülésekkel ellentétben az orkesztikai iskola teljesen keresztény intézmény, kizárólag keresztény növendékeket vesz fel és az iskola tulajdonosa maga mindkét felmenő ágon teljesen őskeresztény származásu. Az érdeklődők az erre vonatkozó okmányokat az Orkesztikai Iskola titkári irodájában az erre meghatározott órákban délelőtt 11—1 vagy délután 5—7 között bármely hétköznapon megtekinthetik. Az orkesztikai iskola célja éppen a keresztény társadalomnak rendelkezésére bocsátani ezt a keresztény katolikus szellemben vezetett orkesztikai nevelést, mely már számos keresztény urilánynak adott életpályát és megélhetést. Szükségesnek tartottuk a nyilvánosság elé bocsátani ezt a közleményt, hogy a valóságnak meg nem felelő hiresztelésseknek továbbterjedését megakadályozzuk.

Lámpaernyő
művészi kézifestéssel selyemből és pergamből legolcsóbban a készitőnél
Tóthné Budapest, VII., Csányi-utca 3. Telefon: 135-615.

Találkozó.

A **marosvásárhelyi római katolikus főgimnázium Öregdiákjainak Baráti Köre** március 14-én, kedden este 7 órai kezdettel az Erdélyi-étteremben (V., József-tér 1.) összejövetelt tart.

Felkérjük mindazokat a bajtársakat, akik az 1915. év március havában alakult békési dandárban, majd pedig az abból átszervezett 20. népfelkelő gyalogezredben szolgáltak, hogy március 25-én, szombaton este 8 órakor az Országos Tiszti Kaszinó (IV., Váci-utca 38.) vendéglőjének külön éttermében tartandó találkozón lehetőleg minél nagyobb számban jelenjenek meg. Akik e találkozón résztvenni szándékoznak, sziveskedjenek a Tiszti Kaszinó titkárának bejelenteni. Telefon: 183—706.

Tiszta árja
elsőranguan prosperáló, régi, jónevü vállalatba **20—30.000** pengővel
betársulhat
Ajánlatok **„Biztos egzisztencia 6284“** jeligére **Blockner J.** hirdetőirodájába (IV., Városház-u. 10. sz.) küldendők.

— **(Idegenforgalmi szervezetbe tömörülnek a magyar városok.)** Nagyjelentőségü összejövetelre gyültek össze Szeged, Debrecen, Kecskemét, Eger, Gyöngyös, Rozsnyó, Székesfehérvár, Szombathely, Sopron, Miskolc, Pécs és Kőszeg városok kiküldöttei Budapesten. Az összejövetel célja szorosabb idegenforgalmi együttmüködés kialakitása volt. Dr. *Milleker* Rezső egyetemi tanár, az Országos Idegenforgalmi Tanács tagja nyitotta meg a városok gyülését és kifejtette, hogy a magyar idegenforgalom sürgős megszervezését látja szükségesnek a hivatalos keretek között. Az értekezlet elhatározta, hogy felterjesztéssel fordul a miniszterelnökhöz és kéri *a magyar belső idegenforgalom fokozott felkarolását* és a mármár kivándorlásra való csábitás jellegével biró külföldi nyaralási propaganda megrendszabályozását. Az értekezlet ezután a vasuti kedvezmények tekintetében és más, idegenforgalmi szakkérdésekben foglalt állást. Az értekezlet rövid időn belül alakuló értekezletre hivja meg az összes, jelentősebb idegenforgalommal rendelkező magyar városokat, majd egyesületbe tömörül és szakavatott vezetés mellett meginditja a belső magyar idegenforgalom elkerülhetetlenül szükségessé vált átszervezését.

Háromszobás komfortos utcai lakás kiadó
május 1-re VI., Bulcsu-u. 19. (Lehel-térnél) Értekezni házfelügyelőnél vagy a gondnoknál. Tel. 118-980.

— **(A lengyel tengerjáróhajókon árusitják majd a magyar borokat.)** A lengyel minisztériumok, valamint *Gdynia* és *Danzig* kikötők vezetői, akik a budapesti kiállitásukra tizenhét tagu küldöttséggel érkeztek, a kiállitás megnyitása utáni napokon megbeszéléseket folytattak hivatalos körökkel, valamint a magyar gazdasági élet vezető személyiségeivel. Tisztelegtek *Kunder* Antal kereskedelem- és iparügyi miniszternél is, majd kimentek Csepelre, ahol a szabadkikötő berendezését tanulmányozták. A delegáció tagjai látogatást tettek a földmivelésügyi minisztérium meghivására a Budaíoki Állami Mintapincében is. A látogatásnak máris jelentős gyakorlati eredménye van, amennyiben a lengyel hajózási vállalatok képviselője közölte az állami mintapince vezetőségével, hogy a lengyel tengerjáró hajókon bevezetik a magyar borokat. Ez a magyar bor propagandája szempontjából rendkivül fontos, mert a hajókra vámmentesen lehet szállitani a bort.

Üzlethelyiség azonnalra **kiadó.**
IX., Mester-utca 53. — Értekezni a házfelügyelőnél vagy a gondnoknál telefon: **118—980**

— **(Közlekedési baleset.)** Az Amerikai-uton *Turcsányi* József 40 éves mübutorasztalos, aki a Nagy Lajos király-ut 14. számu házban lakik, motorkerékpárjával *felborult* és koponyaalapi törést szenvedett. Gépével 80 kilométeres sebességgel rohant, a kanyarban nem tudott fékezni és igy történt a baleset. Haldokolt, amikor a mentők a Rókus-kórházba vitték.

Elektromotorok uj és használt!
Tekercselés legolcsóbban Tóthnál,
Tisza Kálmán-tér 23. — Telefon: 33—87—81.

Egyesületi és társadalmi hirek:

A **Budapesti Kat. Tanári Körnek** március 13-án, hétfőn délután 6 órai kezdettel a kegyesrendi gimnázium I. emeleti tanácstermében tartandó felolvasó ülésén dr. Dobay János kir. egyet. kat. gimn. tanár „Gondolatok a nevelésről“ cimmel mond beszédet. A tagok megjelenését ez uton is kéri az elnökség.

A **Magyar Ifjusági Irodalmi Társaság** Nevelős Gyula miniszteri osztályfőnök elnökletével előadássorozatot inditott meg az ifjusági irodalomról és a müvészi nevelés kérdéséről. Igen látogatott üléseken legutóbb három kitünő előadás hangzott el. Kosáryné Réz Lola a leánynevelésről, Baloghné Hajós Terézia az ifjuság természettudományi neveléséről, dr. Pataky Mária pedig a falusi leányok és asszonyok képzéséről olvasott fel. Mindhárom előadást élénk vita követte.

A **Keresztény Párt józsefvárosi fiatal választóinak szervezete** legutóbb tagülést tartott, amelyen dr. Donáth György az egyetemes magyar problémákról adott elő. Előadásában rámutatott arra, hogy a nemzeti megujhódás elindítói tisztán látták, hogy nem elég a kommunizmust fegyveres erővel elsöpörni, hanem a széles néprétegek számára uj életlehetőségeket kell teremteni. Nógrády Tibor elnök felszólalásában kifejtette a Magyar Élet Mozgalom jelentőségét s rámutatott arra, hogy ez a szervezet teljes erővel küzd a régi lejárt politikai nagyságok ellen, de melléje áll olyan személyeknek, akik tényekkel bizonyitják be, hogy alkalmasak arra a helyre, ahová a közbizalom állitotta őket.

A **Magyar Jogászegylet** március 17-én délután 6 órakor a Budapesti Ügyvédi Kamara diszermében (V., Szalay-utca 7., I. em.) teljes ülést tart, amelynek tárgya dr. Angyal Pál egy. ny. r. tanár előadása „Perbencsalás“ cimmel. Vendégeket szivesen lát az Egyesület.

A **Magyar Királyi Államvasutak tisztképző tanfolyamának** hallgatói március 15-én fél 5 órakor a Vasuti és Hajózási Klub diszermében (VI., Csengery-utca 68.) hazafias ünnepélyt rendeznek.

Az **Erdélyi Férfiak Egyesületében** (VIII., Rákóczi-ut 15., II. 13.) március 14-én este fél 7 órakor dr. Muzsnay József okl. mérnök „Aktuális földbirtokpolitikai javaslatok“ cimmel előadást tart.

Gosztonyi Gyula

építés

„FIGYELŐ"
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 299—632.

Országjárás (Bp.)

Lap: 1944 Ian. 28.

Megjelent: .....

Pécs műemlékei

31

Kevés város van hazánkban, amely több és érdekesebb műemlékkel gazdagabb, mint a Mecsek-alji nagymultú püspöki és egyetemi város. Abban meg egyenesen vezet Pécs, hogy műemlékeit mily szerető és megértő aalposséggal tárja fel. Példa erre a *„Pécs Műemlékei"* címet viselő könyvsorozat, amely már eddig is a következő tanulmányokkal gazdagította Pécs múltjának irodalmát: *„A város templomépítés története"* — *„A barokk Pécs"* — *„A szigetkapu környéke"* és *„A pécsi ókeresztény temető"*.

E szép és értékes kiadványsorozat most egy új kötettel bővült. *Gosztonyi* Gyula, Pécs műemlékeinek

diófa, szalagos berakással. Osztrák, XVIII. sz. m. f. —
uss. Österreich, zw. H. XVIII. Jh.

Y, di II. sz. —
Nuss h.

hárs XV. sz. v.
denh iddeutsch,

t há Lindenholz

fas Johannes,
.

t fa Rochus mit
XVI

ezet Leuchter-
dete

ák z. — Zwei
III

akk I. sz. e. —
ussl Englisch,

avatott tollú ismertetője, *Quinque Ecclesiae* dicső multjának rajongó szerelmese, a pécsi Felsőipariskola igazgatója és egyben jeles műépítész tollából „*Pécs barátainak Ujesztendőre*" ajánlással, most látott napvilágot „*Pécs 1763-ban*" című tanulmány, amely *Prunner* Ignác 1763. évi pécsi városképének érdekes rézmetszete alapján Pécs városának valóságos *topográjiai történetét* nyujtja, írásban és pompás mérnöki felvételekben.

Erről az érdekes tárgyról tartott rendkívül tanulságos előadást *Gosztonyi* Gyula január 19-én az *Országos Régészeti Társulatban* Budapesten, érdekes mondanivalóit számos vetített kép bemutatásával illusztrálva.

Gosztonyi városismertető működését csak elismeréssel méltathatjuk. Bárha minden városunkban hasonló lelkesedésű és tudású kutatók állanának a honismeret szolgálatába . . .

P. E.

Gosztonyi Gyula

— **Nagy-Baranya vármegye emlékművének felavatása.** A baranyai háromszög felszabadulása utáni közgyűlésen határozták el, hogy a megye csonkaságának megszűnését emlékművel fogják dokumentálni. Vitéz *Horvát* István alispán *Gosztonyi* Gyulát bízta meg az emlékmű elkészítésével. Az új emlékmű felavatási ünnepségének programját és időpontját a legközelebb összehívandó vármegyei közgyűlésen állapítják meg.

Pest, 1941. okt. 7

Nagyp.

Dr. Sgen

Pest, 1941. okt. 7

Lágy

Express hirdetések

A legkisebb hirdetés ára 5 pengő — Állást keresők és oktatók részére 3 pengő
Ebbe a rovatba délelőtt 9 óráig fogadunk el hirdetést

Bevonulóknak
Viharkabát Hátizsák Kenyerzsák
Molnár Gyula
VII., Károly-krt. 8/c.
Saroküzlet. T.: 427-575.

Bösendorfer
zongora P 4000.—
Sternberg
VII., Rákóczi-út 60.

Használt ruhákért
csodálatos árakat fizet
Fischbein, Dob-utca 25. Tel. 228-380

Freund fizet legtöbbet
használt férfi-, női e:
egyenruhákért, cipőért, szőnyegért, egész háztartásért, Dobozi-u. 27. Tel. 422-571

Bármilyen autót
gumi nélkül vesz és elad.
Hívó: 143-868.

Használt férfi, női ruháért egyenruháért, szőrmebundákért, szőnyegekért legmagasabb árat fizetek
Gerstl, István-út 28. T.: 426-547

Nyugalomba vonulás miatt
24 éve fennálló vegytisztító üzletem eladó 16.000 pengőért. Ügynök kizárva. Rákóczi-tér 12.

Használt
ruha, cipő, fehérnemű és egyenruháért **sokat** fizetek
Visnovszkyné, Dobozi-u. 1. **143-868**

Márkás festmények
eladók. Rottenbiller-utca 27, II. 18. T.: 225-327. Megtekinthető 10—5-ig.

Használt férfiruháit
egyenruháit, legdrágábban megveszi **Leitersdorfer** Király u. 33.
Második emelet. Tel.: 227-671.

350-es Triumph
LABKAPCSOLÓS ELADÓ,
József-körút 23.

NUTOVITS fizet legtöbbet
ruhákért, fehérnemükért, cipőkért, szőnyegekért, zálogban lévő minden tárgyért. Üzlet. Népszínház-u. 26. T: 340-967. Hívásra jövök!

Amerikai
V. 8. FORD
három tonnás, 80% gumikkal, kabányi, Katona József-u. 21.
Telefon: 121-111.

Drótszőrű foxterrier kölyök eladó
Telefon: 155-565, 1—5-ig.

„Iván" nevű fehér
orosz agárkutyám elveszett.
Ha valaki tud róla, jutalom ellenében jelentse azonnal Arizóna mulató tulajdonosánál, Nagymező-utca 20.

Latin-, német- franciaszakos párisi és bpesti egyetemet végzett
fiatal tanárnő nyelvórákat ad
korrepetál, vizsgákra előkészít, mindennemű fordítást vállal.
Telefon: 389-096.

Csak **Halász kabátot, ruhát** viseljünk
Magas árért!
Olcsó szabott árak!
HALÁSZ DEZSŐ
női divatháza, VII. Rákóczi-út 54

VISELT RUHÁIT
legmagasabb áron **megveszem**
Wertheimer Teréz-körút 29 T 424-885

BRILIÁNST
ezüstöt magas áron vesz
TAUB. Thököly-út 18.

Használt férfiruhákért
egyenruhákért magas árat fizetek
Spiegel, Teréz-krt 2. I. 9. T 224-842

MACH
TAXIGÉPIRÓ
vállalat óránként P 2·3
Tel.: 223-338, 423-50

Vegyen
arany, ékszer
bű utánzatát az
„Ajándékbolt"-ban
Károly-krt 21 (Madách-palota).

HASZNALT
ruhát, cipőt, fehérneműt, egyenruhát, hagyatékot **legmagasabb áron veszek.** T. **133-623**

GÉPÍRÁSI OTTHONRA
kisegítést és címgépelést vállal perfekt gyors-gépírónő.
Telefon: **226-373**

Útikoffereket és egyéb
bőröndöket
vennék. Weil, Népszínház-u. 26. szám. Telefon: 144-208.

Felhívás!
Használt ruhákért mindenkinél többet fizetek saját üzletem részére. **Morgenstern.** Kazár-utca 11. T 310-965

Jó bútort
kárpitos-árút bizalommal vegyen **OLÁH**-tól. József-krt 66.
T: 132—102.

Hívjon! Jöjjön!
Veszek legelőnyösebb áron férfi
ruhát
női ruhát, fehérneműt, bundát, egyenruhát és szőrmeket, bútort, zongorát, szőnyeget, írógépet, porcellánokat. T: 427-122
VII. Erzsébet-krt 32. **Gerstl G.**

Kékróka
nagy példány, privāttól eladó.
Délelőtt 11-ig és 1—3-ig.
VIII., Fecske-u. 45. I. 7.

Telefonáljon a leggyorsabb taxigépirónőnek!
Telefon 226-136

Nagyobb
bélyeggyüjteményt
legmagasabb napi áron megvételre keresek gyüjtői megbízásból. Vidékről is. **Tel.: 189-678** 10—1-ig vagy 4—6-ig, vagy „Bélyeg" jeligére kiadóba.

BUNDÁK
nagy választékban, olcsón
Szemere szűcsnél. Erzsébet-krt 26,
Második emeleten!

FIGYELEM!
Használt **ruhákért, egyenruhákért** legmagasabb árat fizet **Schulcz.** Népszínház-utca 21 Tel.: **140-667**

Perzsaszőnyeget
hibásat is veszek. Garay tér 19
Telefon: 228-331.

HASZNALT
férfiruhák vétele, eladása!
Zálog. tárgyért, egyenruháért, fehérneműért jó árat fizet saját üzletem részére. Népszínház-utca 20. Tel. **342-957**

Ballon-
eső- és viharkabát
Salamonovits
esőköpenygyár
V, Sas-utca 25

MELLTARTÓS
kombinék, fűzők, haskötők műrostmentes és hozott anyagból is
DORA fűzőszalón
Régiposta-utca 7/9. I. emelet.

Vennék zongorát
v. pianinót azonnali fizetéssel!
Telefon: 115-934. Pozsonyi-út 1.
Virágüzlet. **Vidékről is!**

HASZNALT
ruha, cipő, fehérnemű, ilm-lomért, hagyatékért **legtöbbet fizetek. 345-078**

Veszek bútort, üzletberendezést, pénzszekrényt, szőnyeget és ruhaneműt. **Jellinek Ármin,** Dobozi-u. 27. 133-769

Nagyszalón
vezető szabásznője az őszi idényben **HÁZNAL VARR,** napi P 30 díjazásért. Telefon: **134-248.**

Elsötétítést
azonnal szerelek. Ablakát lemérem. Tel.: 149-618. 9—4-ig.

Két kis valódi
perzsa összekötő
privátnak **eladó.** Ugyanott egy sötétszürke télikabát is. 182-445, d. u. 1—2-ig és 5—6-ig

KELETI PÁLYAUDVAR II. o. várótermében felejtettem sárgásbarna utazótáskámat e hó 15-én délután 5—6 óra között. Amint a benne lévő iratokból is látható, súlyos gyászom van. Nagyon kérem a becsületes megtalálót, jutassa el címemre és én ránézve nagyon értékes dologgal (férfiruha stb.) viszonoznám szívességét.

Zeiss látcső
prizmás, 8× bőrtokban, 450 P-ért **eladó.** Dohány-u. 68, fodrász.

ZONGORA-HANGOLÁST
szakbírálatot **vétel-eladásnál** szakszerűen végez **Blau Dezső,** Bécsben végzett hangoló, Lauberger és Gloss tanítványa. Hegedüs Sándor-u. 18. T.: 224-698.

Súlyos Hév-karambol a Soroksári-úton, negyven sebesülttel

Vasárnap este ½10-kor a Soroksári-út 106. számú gyártelepről két teherkocsit tolattak a sinekre, hogy elvontassák a gyártelepről. Néhány pillanattal később *ugyanezen a sínpáron Sorok ár felől befutott egy HÉV szerelvény is.* A sötétségben a vezető csak az utolsó másodpercben vette észre, hogy a sineken sötétlik valami. Ekkor már hiába fékezett, a fékek nem fogták le a kerekeket és a motoroskocsi teles erővel beleszaladt a sineken veszteglő teherkocsikba. Az összeütközés olyan heves volt, hogy *a nehéz HÉV szerelvény első két kocsija kiugrott a sínekből,* a többi kocsi pedig nekirohant a pályán félretolt kocsiknak. A szerelvény valamennyi ablaka millió darabra törött, az utasok egymásra estek és menekülni próbáltak. A gyártelepről is kitódultak a munkások, hogy a szerencsétlenül járt utasokat kimentsék a kocsik alól.

A rendőr értesítette a mentőket, akik négy kocsival vonultak ki. Fényszórózás mellett kezdődött az elsősegély nyujtás. Kiderült, hogy több mint *negyvenen sebesültek meg az összeütközésnél.* Közülük két utas állapota életveszélyes, kilencé pedig súlyos. *Molnár* Mária és *Huba* Ilona 19 éves gyárimunkásnőket haldokolva tették hordágyra, míg *Molnár* Dezső 54 éves raktárnokot, *Schwitz* Ernő 31 éves női fodrászt, *Sajgó* Sándor 28 éves villanyszerelőt, *Radeczki* János 31 éves cipészt és 30 esztendős feleségét, *Takács* Eszter 22 éves nyomdai tisztviselőnőt, valamint *Holbauer* Béláné 63 éves házfelügyelőnőt súlyos állapotban a *Magdolna-kórházba* vitték. *Friedrich* Eberhard 23 éves műszaki tisztviselőt és *Fodor* Zoltánné 42 éves magántisztviselőnőt a Szent István-kórházba vitték ugyancsak súlyos állapotban. Harminc másik sérültet a helyszínen kötöztek be és lakásukra bocsátottak.

A súlyos közlekedési baleset órákon át megakasztotta a forgalmat, mert a HÉV műszaki segítő osztagának kellett kiszállnia, hogy a sinekre emeljék a motorkocsit és helyreállítsák a rendes forgalmat. A vizsgálat még folyik.

Másodszor kerül statáriális bíróság elé egy villafosztogató

A hétfőre virradó éjszaka a *Zugligetben* ellenőrző körúton járó detektívek *sötét alakot vettek észre,* amint az egyik kerítésen átmászott. *Elfogták,* előállították a főkapitányságra, ahol *Varga* József néven tett vallomást. Az újjlenyomataiból, majd a nyilvántartó lapjáról azonban hamarosan kiderült, hogy álnevet mondott be, valósággal ifjú *Fodor* József 23 éves alkalmi munkás. *Június végén szökött meg a gyüjtőfogház kertjéből, miután a statáriális bíróság esőtétkor ideje alatt elkövetett betörésért 10 esztendei fegyházra ítélte.* Személyazonosságának kiderítése után a bizonyítékok súlya alatt megtört, bevallotta, hogy szökése után újra *betörésekből élt* és a detektívek most is villafosztogatáson érték tetten. Most *másodszor is rögtönítélő bíróság elé kerül.*

Karcagon megkezdődött az arzénes kenyér nagy bűnügyének főtárgyalása

Karcag, szeptember 20. *(A Pest tudósítójának telefonjelentése.)* Ma reggel kiszállt Karcagra a szolnoki törvényszék *Mamusich*-tanácsa, hogy a tizenhétrendbeli gondatlanságból okozott emberöléssel, 24 rendbeli súlyos testisértéssel és 82 rendbeli könnyű testisértéssel vádolt *Hajdu* Lajos pékmester és felesége, *Csuka* Erzsébet bűnügyét tárgyalja. A pékházaspár a dagasztóteknő felett levő arzénes rovarport beleszórta a kenyérlisztbe és így *17 ember halt meg* a megmérgezett kenyértől, 24-en megbénultak az arzéntól, míg 82 ember könnyebb arzénmérgezést kapott.

Amikor november elején Karcagon az arzénes bűnügy kipattant, a szegényházban és környékén sorozatosan betegedtek meg az emberek. Kezdetben az orvosok sem jöttek rá, mi történt. Végül a debreceni klinikán az egyik esetben megállapították az arzénmérgezést. Dr. *Kiss* Mihály karcagi tisztifőorvos ekkor megindította a vizsgálatot; ennek során előkerült egy darab kenyér, amelyből az egyik mérgezett ember evett. *A kenyér arzéntartalmú volt.*

Magyar Antal karcagi gazda, aki maga is beteg lett, Izsákon tartózkodó lányának csomagot küldött s ebben szintén volt arzénes kenyér. A lány: *Magyar* Katalin is megbetegedett, de ott rögtön tisztázta dr. *Molnár* Antal orvos, hogy mi történt. A lányt megfelelően gyógykezelte. Megállapították, hogy számos kutya is elpusztult a mérges kenyértől.

Időközben Karcagon egymásután halt meg tizenhét ember.

A gyanú a pékmesterre terelődött, aki a nyomozás *során be is vallotta, hogy egy ügynöktől rovarirtószert vásárolt és az arzénes rovarirtót a pékműhelyben tartotta.* A rovartirtószer véletlenül a liszt közé ömlött és ő a méreggel kevert lisztet kimérte.

A szolnoki törvényszék vizsgálóbírája: dr. Fazekas Béla exhumáltatta a 17 áldozatot. Megállapították, hogy minden egyes holttestben 0.0555 gram arzén volt, vagyis halálos adag, mert az orvosok gyógyítás esetén 0.015 gramot adnak legfeljebb arzénból.

Hajdu Lajost és feleségét a szolnoki ügyészség utasítására *február 8-án a karcagi rendőrség letartóztatta,* majd bevitték a szolnoki ügyészség fogházába, ahol időközben az egyébként is rövidlátó pékmester megvakult.

A ma kezdődött tárgyalás iránt rendkívül nagy az érdeklődés. A bíróság előreláthatólag száznál több tanut hallgat majd ki az arzénes kenyér ügyében. A vádat *Kronberg* János ügyészségi elnök, a nagyrévi arzénes ügyek híres ügyésze képviseli.

PEST
POLITIKAI NAPILAP
Megjelenik minden hétköznap délben
Felelős szerkesztő:
BAKOS ÁKOS
Felelős kiadó:
VITÉZ HORVÁTH JÁNOS
SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, VII., RÁKÓCZI-ÚT 54
TELEFON: 222-630, 222-635, 222-220
Előfizetési ár 1 hóra 4.50, 3 hóra 13 pengő
Kéziratot nem őrzünk meg és nem adunk vissza

Ma a 7. oldalon is közlünk Express hirdetéseket

Az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársulat nyomása. Felelős: Kárpáti Antal igazgató.

Pest 1943. szept. 20.

SPORT

Hazaérkeztek a válogatott labdarúgók és többen már játszottak is

Juhász István: Labdarúgóink nemcsak a sportnak, hanem a magyar hazának is szolgálatot tettek

A válogatott labdarúgók első csoportja vasárnap délután hazaérkezett *sikeres északi túrájáról.*

A Keleti-pályaudvaron fogadásukra mintegy ezer főnyi tömeg gyűlt egybe.

A berlini gyors pontosan ½3 órakor futott be, de még néhány percet kellett várni *Legenyei* József rádióközvetítésére. Először *Vághy* Kálmán kapitány szállt le a vonatról, akit époly lelkesen megéljeneztek, mint a megérkezet játékosokat, *Sárosi* Bélát, *Bodolát, Sárvárit, Csikóst, Rudast, Nagy II.-t, Tóth III.-at, Nagymarosit, Zsengellért, Olajkár II.-t, Horváth II.-t, Egresit.*

A győztes játékosokat *Juhász* István, az MLSz országos elnöke üdvözölte a vonat lépcsőiről.

— *Aggódva bocsátottunk benneteket útra, de ti minden nehézségen keresztül is becsülettel és dicsőséggel képviseltétek a magyar szineket. Ezzel nemcsak magatoknak és a labdarúgó sportnak, hanem a magyar hazának is nagy szolgálatot tettetek. A fogadástokra egybegyült hatalmas tömeg ünneplésében meritsetek erőt a további munkára.*

Az *OSK képviselője* csak a kapitánnyal üdvözölte pár szóban, hogy a TSTV és az OSK vezetője vidéki útjuk miatt nem jöhettek ki, őt bízták meg, hogy tolmácsolja a legfelsőbb sporthatóság elismerését.

A kapitányt és a játékosokat elhalmozták virággal, majd a MÁVAG dalárdája elénekelte a Szózatot és ezután a játékosok és vezetőik szétszéledtek, siettek ki a barátságos mérkőzésekre.

Bodola, Sárosi III., Rudas, Nagy II és Horváth már játszott

Az üllői úti pályán mintegy 8000 néző gyűlt egybe a *Ferencváros—Nagyvárad* barátságos mérkőzésre. Itt az előmérkőzésen lejátszották a *Vén fiúk Bosnyákovits Károly vándordíjának* döntő mérkőzését a *33 FC* és a *JT* csapatai. A 33-asok — akik pedig először játszották Magyarországon a védekező futballt — *bemutatták a régi magyar támadó futball szépségeit* és Sebessel, mint támadó középfedezettel, biztosan 1:0 arányban győzték le a futballbírák csapatát *Eisenhoffer* átadásából, *Titkos* góljával. A 33 asok legjobbja *Zsák* Károly, a régi idők csodakapusa volt.

A **Ferencváros—NAC** mérkőzésen a közönség már az I. félidőben is szeretettel üdvözölte a nagyváradiak soraiban *Bodolá*. Ő volt a lelke a tartalékos csatársornak. Ő egyenlítette ki pompás szabadrúgással dr. *Sárosi* vezető gólját is, a kitűnően játszó középcsatár azonban a félidő végén megszerezte a vezető gólt is. Szünet után beállt a Ferencvárosba *Rudas, Sárosi III.* és *Nagy II.* is s a csapat fölénybe kerülve 4:2 s vezetést szerez *Ónodi* góljaival, de a Ferencváros kapusának hibájából *Ferenczi*, majd *Polgár* öngólja és *Szegedi* fejese kiegyenliti az eredményt. *A két támadó csapat technikás és stilusos játéka időnként nagy élvezetet nyujtott a közönségnek*, amely a barátságos mérkőzés ellenére is végig helyén maradt.

A *Hungária-úton* lejátszott *Gamma—BSZKRT* mérkőzésen is játékra jelentkezett *Horváth II.* A 600 néző előtt lefolyt játékban *a Gamma különösen a második félidőben volt fölényben* s miután az első félidőben 2:1-re vezetett, végeredményben 8:1-re győzött. A BSZKRT lőtte az első gólt. *Forgács* szabadrúgásából, azután *Tóth I.* (11-esből), *Kincses, Liszkai, Mike, Tóth I.* (2), *Mike* és ismét *Tóth I.* góljai következnek. 1:1 után a bíró *Balogot* a BSZKRT-ból kiállította.

Csepelen a **bajnokcsapat** párszáz néző előtt váratlanul nagy gólarányban 10:0 (2:0) ra verte az **Elektromosokat**, amelyben több volt a tartalék és a beteg. Góllövők: Orsovai, Szabadkai (3), Surányi, Marosvári, Váradi, Szalai és ismét Szabadkai és Marosvári. A Latorca-utcában az összeállításokat próbálgató **Vasasok** újra kikaptak, ezúttal a **Szegedi Vasutasoktól** 4:3 (1:1) arányban 4000 néző előtt. A Vasasok kétszer is vezettek Nagy I. és Jenőfi góljaival, de Koppány és Tihanyi kiegyenlített, majd ugyanők még egy gólt szereznek, amelyre az utolsó percben Jenőfi válaszolt. Vidéken: **Szolnok—Kispest 2:2 (1:1), DVSC—DiMÁVAG 4:2 (2:0).**

Hat bajnokság, négy rekord öt sportágban

A második »futballmentes« vasárnapon *»öt sportágunk* rendezett különböző *bajnoki versenyeket.*

Atlétikában a *BBTE* rendezte meg az utolsó *egyesületi bajnoki versenyt*, amelyen végre találkoztak az összes nagyságok. Egyes számokban kitűnő eredményeket is értek el, így *Szilágyi* 10.000 méteren, *Várszegi* gerelyvetésben, *Vermes* távolugrásban, *Marosi* 800 m-en, *Kulitzy* diszkoszvetésben, a többi számban már érezni lehet az idény végét. Az eredmények: *200 m:* 1. Csányi IV. (UTE) 22.2 mp. 2. Bánhalmi. 3. Pelsőczi. *800 m:* 1. Marosi (Testv.) 1 p 55.4 mp. 2. Hires 1 p 55.6 mp. 3. Nagy 1 p 56.5 mp. *10 km:* 1. Szilágyi (BBTE) 30 p 43.6 mp. 2. Németh 30 p 43.8 mp. 3. Kelen 30 p 49.6 mp. 4. Esztergomi 31 p 0.2 mp, a nap legszebb versenye. *4×800 m:* 1. Testvériség 8 p 9.2 mp. 2. MAC. 3. BBTE. *400 m-es gát:* 1. Kiss (Törekvés) 56 mp. *3000 m-es akadály:* 1. Molnár (Testv.) 9 p 51.4 mp. Beták csak negyedik. *Távolugrás:* 1. Vermes (BBTE) 714 cm. 2. Kiss. 3. Gyuricza. *Rúdugrás:* 1. Levente (Pécs) 375 cm. 2. Homonnay. *Gerelyvetés:* 1. Várszegi (MAC) 66.10 m. 2. Rákhely 62.65 m. *Diszkoszdobás:* 1. Kulitzy (BBTE) 47.45 m. 2. Dr. Józsa 46.53 m. 3. Horváth 45.60 m.

Kassán rendezték az *országos maratoni futóbajnokságot*, amelyen 39 induló közül Kiss (Rákosliget) 2 óra 50 p 14 mp idővel győzött Kiss (UTE) előtt, akinek 2 óra 51 p 14 mp volt az ideje. 3. Gál (Kolozsvár). A csapatbajnokságot az UTE nyerte 12 ponttal, a Postás és Szegedi VSE előtt.

Az Uszószövetség az *ifjúsági bajnokságokat* bonyolította le. Az eredmények: *Fiúk:* 100 m: 1. Séd (Esztergom) 1 p 3 mp. 100 m-es hát: 1. Valent (Eger) 1 p 14 mp. 200 m-es mell: 1. Suba (WMTK) 3 p 4 mp. 3×200 m: 1 Eger 7 p 31.8 mp. 3×100 m-es vegyes: 1. Eger 3 p 44.2 mp. Mű- és toronyugrás: 1. Lichter (Gamma). *Leányok:* 100 és 200 m: 1. Kiss (Szeged) 1 p 15.8 mp és 2 p 58.6 mp. 100 m-es hát: 1. Somhegyi (Gamma) 1 p 34.8 mp. 3×100 m-es vegyes: 1. MUE 4 p 55 mp. *Az 1000 m-es hölgy meghívási versenyben:* 1. Novák Ilonka (MUE) 15 p 37 mp, *országos rekord.* Novák Ilonka megjavította még az *500 m-es* (7 p 35.7 mp) és a *800 m-es* (12 p 25.6 mp) *rekordokat is.*

Csepelen a *WMTK* megrendezte **Csepel birkózóbajnokságait**, amelyen a válogatott keret is résztvett. Bajnokok szabadfogással: könnyűsúly: *Tóth* Miklós (WMTK), félnehézsúly: *Kovács* (MÁV Előre), nehézsúly: *Ferencz* (WMTK), görög-római stílusban: váltósúly: *Cuci* (WMTK), középsúly: *Vasvári* (Cegléd), légsúly: *Bencze* (UTE), pehelysúly: *Kulai* (Kecskemét).

A kerékpárosok a *vidéki bajnokságokat* rendezték Budapesten a Népligetben és a Millenárison. A 100 km-es országúti bajnokság győztese Martin (Pécs) 2 ó 47 p 18 mp, a leventebajnokság győztese 50 km-en Hirsch (Kispest) 1 ó 25 p 30 mp. *Az FTC versenyén* a 100 km-es motorvezetéses versenyt Nagy Béla (Törekvés) nyerte 1 ó 26 p 40 mp-cel, 2. Pataki, 3. Szekeres. A pontversenyt *Gyurkovich* (WMTK) nyerte *20 kilométeren 29 p 9.2 mp új országos rekorddal.* A repülők összetett versenyében 1. Nótás (Postás), 2. Pelvási, 3. Éles, 4. Morvai. *A vidékiek pályabajnokságait* Joachim (Szeged), Adorján (Székesfehérvár) és a Balaton-kerület csapata nyerte.

Az ökölvívók *II. oszt. csapatbajnoki versenyén* a *Szabadkai Vasutasok* 11:5 arányban győzték le az NSC-t, míg az *FTC—Törekvés* mérkőzés 8:8 arányban döntetlenül végződött.

A GÖDÖLLŐI VEGYESPÁROS TENISZDÖNTŐBEN dr. Mayer—Flórián Alice 6:3, 8:6 arányban győzte le az Asbóth—Jusits Ilonka párt.

NÉMETH IMRE KALAPÁCSVETŐ REKORDKÍSÉRLETE alkalmával 53.43 m-t dobott, rekordja 53.89 m.

Radocsay igazságügyminiszter részvételével Nagyváradon tartották meg közgyűlésüket az ország bírái és ügyészei

Nagyvárad, szeptember 20. Az *Országos Bírói és Ügyészi Egyesület* Nagyváradon tartotta rendes évi közgyűlését, amelyet először rendeztek ezúttal a visszacsatolt területen. A közgyűlésen megjelent és felszólalt *Radocsay* László igazságügyminiszter is. *Vladár* Gábor titkos tanácsos, kúriai bíró, az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület elnöke nyitotta meg a közgyűlést. Hangoztatta a bírói munka függetlenségének nagy fontosságát és üdvözölte a megjelent előkelőségeket, elsősorban *Radocsay* igazságügyminisztert. *Radocsay* László igazságügyminiszter az üdvözlést megköszönve, a többi között a következőket mondotta:

— A magyar igazságszolgáltatás immár több mint 900 esztendős nagyszerű szervezete és szerkezete kétségtelenül *a legszilárdabb pillére alkotmányunknak*, ennélfogva a bírói függetlenség egyik legerősebb biztositéka annak, amit mi magyarok éppen alkotmányhűségünknél fogva egészen különös megbecsülésben és tiszteletben részesítünk és ezt mindenképpen a leggondosabban akarjuk megőrizni.

A lelki kapcsolat, amely engem az Országos Bírói és Ügyészi Egyesülethez fűz, éppen találja meg a maga tiszta erkölcsi alapját, hogy tökéletesen egyek vagyunk a meggyőződéses bírói szolgálatban és a bírói függetlenség leggondosabb megőrzésében.

A miniszter beszéde után az elnök üdvözölte a megjelent egyházi, katonai és polgári előkelőségeket, majd megemlékezett *az egyesület hősi halált halt tagjairól.* Az ülés résztvevői felállva egyperces néma kegyelettel áldoztak a hősi halottak emlékének.

Ezután vitéz *Nadányi* János alispán a megye, *Soós* István polgármester Nagyvárad, *Krieger* Jenő a nagyváradi ügyvédi kamara, *Koczó* Jenő a nagyváradi és biharmegyei közjegyzői kar nevében üdvözölte a közgyűlést. *Vladár* Gábor elnök hódolatteljes szavakkal köszöntötte Magyarország kormányzóját, amit a közgyűlés tagjai állva és éljenezve hallgattak végig, majd felolvastáka a Kormányzó Urhoz intézett hódoló táviratot.

Vitéz *Mo'doványi* István, a nagyváradi tábla elnöke a bírói függetlenségről értekezett. Ezután a bírói és ügyészi kart érdeklő fontosabb kérdéseket tárgyalták meg behatóan *Vladár* Gábor elnök bejelentette, hogy a jövő évi közgyűlést *Kolozsváron tartják meg.*

Légvédelmi munkálatok közben műemlékekre bukkantak a pécsi dómban

Pécs, szeptember 20. Dr. *Gosztonyi* Gyula építészmérnök a pécsi dómban mostanában megkezdett légvédelmi átalakítási munkálatok közben értékes műemlékekre bukkant, amelyek lényegesen kibővítik a Szent Péter székesegyház multját, kialakulásának történetét. *Egyrészt a székesegyház műkincseinek védelmét, másrészt az altemplomnak szükségóvóhellyé való átalakítását célozta az épitkezés.*

Az altemplom déli szentélyfalazatát áttörve, *napvilágra került a mellékoltár vizelvezető medencéje, amely kisebb méretű falfülkében elhelyezett, tányérszerű mélyedésből állott fenéknyilással*, ahonnan a székesegyház mai épületét megelőző templomépítmény egyik oszloptörzséből kifaragott csatorna vezette ki a vizet a környező talajba elszivárogható rendszerrel. A fülke medencéjét és kivezető csatornáját a részletes műemléki felmérés után le kellett bontani, de egyes részleteit épségben sikerült a kőmúzeum számára megmenteni.

A falfülke burkoló köveinek megerősítésére *római sírokból vagy sírépítményekből kikerült római téglaanyagot is felhasználták, amelyeken a szokásos ujjnyomatos vonalazás észlelhető, de felirat vagy téglabélyeg nem került elő.*

Már *Szőnyi* és *Möller* megállapították 1922-ben a vízmentesítéskor, hogy az altemplom falai alatt attól eltérő körvonalú, szükebb méretű alapfalrendszer van. *Ezt az alapfalat most az altemplom padlózata alatt sikerült ismét megtalálni és a vizsgálatok kétségtelenné teszik, hogy az a mai altemplom épitését, tehát a XI. század első felét megelőző időből származik.* Anyaga pécskörnyéki kőzet, de korábbi faragott márványdarabok töredékei is tarkítják, felső felületét pedig vékony agyagréteg burkolja.

Bizonyos, hogy korábbi, valószínű, leg római kori bazilika alapjait alkotta. Annyi kétségtelen, hogy ez a korábbi templom a nagy részében még ma is álló, altemplomos középkori, XI. századi székesegyház épitését megelőző időkben épült.

A HÖLGYATLÉTÁK közül Babai Székesfehérvárott 12.9 mp-t futott 100 m-re, Bártfayné 145 cm-t ugrott magasba, Fekete 545 cm-t távolba, Regdánszky 35.74 m-t dobott gerellyel.

Express hirdetések

Csak e hó 26-ig
országosnevű festőművész
olajfestményei
keret nélkül darabonként **230 P.**
Thököly-út 61., III. emelet
Naponta este 7-ig
Viszonteladók kizárva!

Egyetemi hallgató
albérleti szobát keres
Cím a kiadóban.

Jó állapotban
jógszekrény
tanuló **HEGEDŰ**, drapp breitschwanz **BUNDA** és gyermek **BABAHÁZ** eladó Tel.: 315-133, délután 4—6 között, reggel 9—10 között.

BRILIÁNS smaragd rubin ékszert vesz
Kleinberger ékszerész IV., Váci-utca 10.
65 éve fennálló cég.
(Bejárat a kapu alatt is.)

VILÁGHÍRŰ
ÓLOMKRISTÁLY
a legszebb értékes ajándék-dísztárgy
olcsó **Damjanich-utca 54.**, I. em. 6.

10 raktárban 100 készítő 1000 bútora
Universal
műbútorgyár, irodabútorgyár,
VII., Wesselényi-utca 8
Tel.: 226-692, 226-693.

Angol német oktatás
társalgás, kitünő módszerrel
Vilmos császár-út 76. II. 3.

Fehér műselyem
120 és 140 cm széles
kitünő bélésanyag
„Aranytex"
Budapest, IX., Horthy István-körút 11. (Volt Vámház-körút)

Hegedűt és zeneelméletet
tanít „zeneakadémiát végzett tanár" jeligére a kiadóba.

Fényképezőgép
6x9-es lemez- és rollfilmre, Kengott 4.5. Radionar laboratóriumi és nagyító szerelékkel eladó. Megtekinthető: Márkus XI., Lenke tér, Ulászló-utca 38. fsz. 3. este 6 után.

<Gasztonyi Gyula> dr

wód

3

L. E. <> Pécs műemlékei. A pécsi ókeresztény temető. Könyvismertetés. Soproni Szemle

1943. 267, 268. l.

Gosztonyi Gyula

l.

Szépmüvèszet
1942. 288. l

Ick

Európa Lapterjesztő

és Könyv kiadó R. T.

Budapest

V. Röhkermere u 12

~~Dulánszky Jenő~~

és Gosztonyi Gyula

nincs éd

pécsi épitészek

Tér és Forma. 1933.

313 – 318. l. (W. K.:

Városi strandfürdő

Pécsen, képekkel és terv-

rajzokkal.)

Tervezték fentiek.

Ministerialrats a. D.

ényi, Budapest

NAGYMEZŐ-UTCA 8.

Gosztonyi Gyula

Tér és Forma.

1939. 7 – 10. l.

(A pécsi nézeseggházi uradalom eszterági gazdaságában végzett korszerűsítési numbák, képekkel)

Terverte fenti

(3846-tól 4126-ig.)

egyforma esélye van
a villa elnyerésére.

Az Uj Idők előfizetési díja:

Negyedévre 6·40 pengő.

Díjtalan mutatványpéldánnyal és részletes feltételekkel készséggel szolgál az

UJ IDŐK KIADÓHIVATALA

BUDAPEST, VI. KER., ANDRÁSSY-ÚT 16. SZ.

Gosztonyi Gyula dr

Csikóstöttösi (baranya-megyei) iránytervek

Tér és Forma

1941. 3. l. 16. l.

Vörösmarty Kálmán:

Az 1940. évi árvíz által elpusztított 13.000 ház újjáépítése.

Gosztonyi Gyula dr

építész

cód

z

Vörösmarty Zálmán

Árvizkárosultak ház-
típusai Magyar Építő-
művészet 1941. 30-33. l.
alapraj: zál.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Gosztonyi Gyula
és Nendtvich Andor

céd
"

Weichinger Károly

A debreceni városkaza
Tér és Forma 1931.
187. l. képekkel

a fenti pályázaton
dicséretet nyert
terv.

KELEMEN D. ÉS TÁRSA
KÖNYVTERJESZTÉSI VÁLLALATA.

M. kir. postatakarékpénztári cheque-számla
6781. sz.
Telefon Aut. 856-17.

Budapest, postabélyeg kelte
IV., Egyetem-utca 4. sz.

T. c.

Nagybecsű figyelmét minden valószínűség szerint elkerülte azon körülmény, hogy az általunk szállított könyvek után esedékessé vált

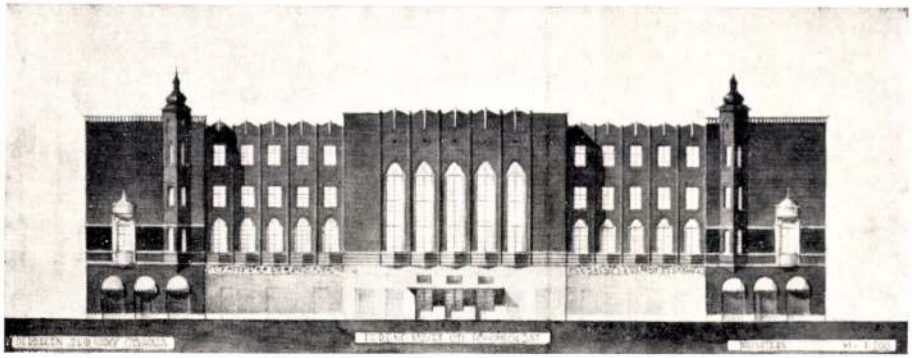

IFJ. NENDTVICH ANDOR ÉS
GOSZTONYI GYULA

A Debreceni városháza terve
Főhomlokzat

Pécsi Kiáll. 1932. tav.

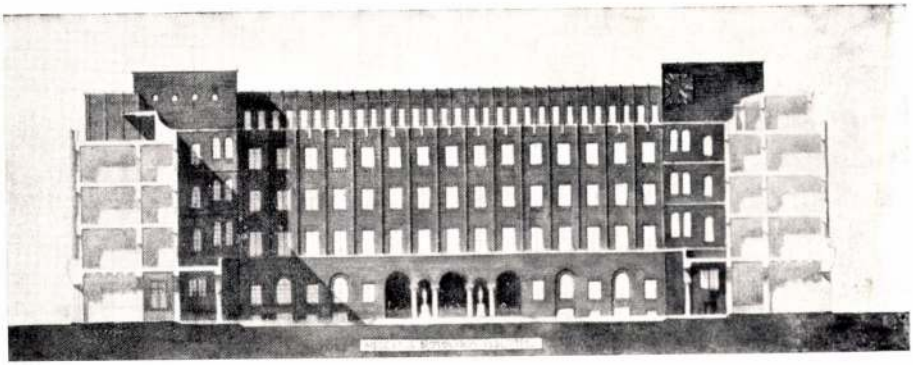

IFJ. NENDTVICH ANDOR ÉS
GOSZTONYI GYULA

A debreceni városháza terve
Udvari homlokzat
Dicséretet nyert

Gosztonyi Gyula

Mélyen tisztelt Pithár Uram!

Méltóztassék megengedni, hogy a pécsi Szent Péter székesegyház előtt elterülő ókeresztény temetőterület feltárására és műemléki rögzítésére vonatkozó javaslatomat szíves tanulmányozás céljából mellékeljem.

Annak hangsúlyozásával, hogy javaslatom teljesen személytelen és kizárólag a székesegyház körül elhelyezkedő ókeresztény és középkori műemlékek jelenléte, megismerése kényszerít arra, hogy ennek következményeit, követelményeit Koller, Szőnyi, Möller és a többi pécsi kutató soha kellően nem értékelhető kutatásai és törekvései nyomán rendszerbe foglaljam, mély tisztelettel kérem, hogy a pécsi ókeresztény temetőterület tervszerű felkutatásának és műemléki rögzítésének gondolatát kegyesen támogatni és elősegíteni méltóztassék.

Mély tisztelettel

Pécs, 1939. okt. 6.

Gerstonyi Gyula

okl. építészmérnök,
székesegyházi mérnök.

Nappágos

dr. Szentiványi Gyula úrnak
a U.O.B. tithára

Budapest

Javaslat

a pécsi Szent Péter székesegyház környékén elterülő ókeresztény temetőterület feltárására és megőrzésére.

A pécsi ókeresztény temetőterület helye és határai.

A tudományos kutatás mai álláspontja szerint a pécsi ókeresztény temetőterület a pécsi Szent Péter székesegyház közvetlen környékén helyezkedik el. Határozott körülhatárolása ma még alig lehetséges, egyelőre annyi bizonyos, hogy a székesegyház körül a tatárjárás előtt kialakult belső, püspöki vár délkeleti negyedét foglalja el és belenyúlik az Erzsébet-sétatér, sőt a Káptalan-utca kétoldalán és a Kardoss Kálmán-utcától északra fekvő káptalani javadalmi telkek területébe is.

Az ókeresztény temetőterület északi határolását a székesgyház mögötti rézsü és várfalrendszer alkotja, ahol a talaj keresztmetszeti szelvénye szerint a terepszint változása olyan jellegű, hogy teljesen valószínűtlenné teszi az egykori ilyen irányú terjeszkedést. Nyugati irányban a középkori eredetű püspöki palota és kert csak részben ad módot esetleges további vizsgálatra és határozott megállapításra. A palota udvarában, valamint a székesegyháztól nyugatra, a cella trichora mögött végrehajtott különböző mélységű földmunkák vizsgálata mindezideig nem vezetett eredményre, de annyi bizonyos, hogy épen a cella trichora és a Henszlmann, illetve Szőnyi és Möller által lekonstatált állítólagos bazilikanyomok, valamint a püspöki palota határozottan románkori falrészleteinek elhelyezkedése következtében magának a püspöki palotának területe és közvetlen környéke még összefüggött az ókeresztény temetőterülettel. Még szorosabb összefüggés áll fenn az ókeresztény temetőterület déli és keleti oldala, valamint a római, kifejezetten pogány temetőterület között, amely az eddig ismert és irodalmilag is leszögezett, több mint százötven sírlelet alapján készített helyszínrajz tanusága szerint a Ferenciek-utcája, a Széchenyi-tér keleti határa és a Klimó-utcai dombhát közti területet foglalja el. E területen kívül pogány római sírokat csak sporadikusan, határozott összefüggés nélkül találtak, bár a csatornázás és mélyépítkezések sora a belváros egyéb részein is a már leírt területhez hasonlóan folyt le. A római polgárváros és esetleges katonai táborhely pedig, ugyancsak a leletstatisztika alapján, a Rákóczi-út, Ferenciek-utca és Irgalmasok-utcája által bezárt területre rögzíthető.

Az ókeresztény temetőterület déli és keleti határvonala tehát egyelőre még összefolyik a pogány temetőterülettel. E csatlakozó területrész, amely keletre a Szepesy-utca vonaláig, délre pedig az Apácza-, ill. Ferenciek-utcája vonaláig tart, a középkorban, sőt az újkorban, a török hódoltság befejeztéig is a belső vár védelmi területe volt minden folytonos beépítés nélkül, sőt az egykorú okmányok szerint még a hódoltság után is, mint szántót, rétet, kertet említik. Csak a hódoltság után, amikor a vár védelmi jellege lassan megszűnt, került sor e terület részleges beépítésére, különösen a városnak a püspöki kegyuraság alól való felszabadulása és szabad királyi rangra való emelése után (1780). A belső vár közvetlen védelmét szolgáltató többszörös árok és sánc, illetve várfalrendszer e része a mult század folyamán szűnt meg, amikor az árkokat betemették és a sétatér alsó részét partfal felépítésével vízszintessé tették. A Kardoss Kálmán- és Petrezselyem-utcák közti területen felépültek a kanonoki javadalmi házak, melyek közül csupán a Káptalan-utca 2. sz. házról mutatható ki a középkori eredet. Itt a nagyterjedelmű kertek mindeddig csak felületi megmunkálás alá kerültek. A Kardoss Kálmán-, illetve Apáca-utcáktól délre eső terület már sűrűbb beépítésű, azonban épületeik szintén újabb keletűek, a mélyépítkezések folytán azonban a rómaikori leletek igen gazdag sorozatát mutatják fel.

Az ókeresztény temetőterület és a hozzája csatlakozó pogány temető felkutatása, határainak megállapítása tehát nemcsak a Szent Péter székesegyház közvetlen környékén, hanem attól keletre és délre is reménnyel kecsegtet. Bizonyíték erre az 1938—1939. években feltárt hétkaréjos temetői épület, amely a középkori várárok fenékszintje alól került elő.

Az előkerült és előkerülő műemléki leletek nemcsak a rómaikori ókeresztény temető elhatárolása szempontjából, hanem a népvándorlási idők, a frank korszak és a szentistváni templomalapítás és városkép kialakulása szempontjából is elsőrendű fontosságúak.

A pécsi ókeresztény temetőterület eddig ismert műemlékei és leleletei.

A pécsi Szent Péter székesegyház közvetlen környékén és attól keletre, illetve délre az 1913. és 1922. évi tervszerű kutatások kivételével kizárólag véletlen folytán az alábbi műemlékek és leletek kerültek napvilágra.

1. sz. festett sírkamra (1780, 1913). A dongaboltozatokkal fedett és előcsarnokból, sírkamrából és íves fülkéből álló figurálisan festett sírkamra 1780-ban került napvilágra a székesegyházhoz csatlakozó renaissance Szathmáry-féle palota elbontásakor. Szőnyi és Möller 1913-ban feltárták és vízmentesítették, ugyanakkor feltárták a vele kapcsolatos

földfeletti kápolna falait is, mely szerint határozottan megállapítható volt, hogy földfeletti cella memoriae tartozéka. Festményeit 1939-ben Dex Ferenc restaurálta. Analógiái mindeddig csak Balkánról ismeretesek, az egyik az egykorú Anastasius mauzoleum a Salona melletti Marusinacban, a másik a rataci Sv. Dimitrija, mindkettő hasonló emeletes építmény.

Cella trichora (1922). A lóherealaprajzú, előcsarnokos építmény falazatait Szőnyi és Möller tárták fel a székesegyház 1922. évi vízmentesítése alkalmával. Támpilléres, lábazatos rendszerével fejlettebb típust mutat. Első festése még a római időkben, második, függönymotívumot mutató festése pedig az avar uralom utáni időkből származik, *az egyetlen magyarországi műemlék tehát, amely ugyanazon épületen a népvándorlás előtti és utáni használatot mutatja, a kontinuitás szempontjából tehát elsőrendű fontosságú.* Analógiái nagyobb számban ismeretesek, Rómában, Aquileia környékén, Veglia szigetén, Afrikában, stb. Magyarországon még kettő van, Óbudán és Szombathelyen, az előzőt dr. Nagy Lajos, utóbbit Paulovits István dr. tárta fel, mindkettőnek csak alapjai maradtak fenn festésnyomok nélkül.

Hétkaréjos temetői épület (1938). A kelet-nyugati főtengelyű ovális vonalra felfűzött 3—3 oldalkaréjból és keleti szentélyapsisból álló földalatti építmény északi középkaréjára az 1927. évi csatornázás alkalmával már ráakadtak, azonban jelentőségét nem ismerték fel. A sétatéri nyilvános illemhely építésének földmunkálatai alkalmával alulírott műemléki kutatása kapcsán akadt rá a szentély és délkeleti karéj falcsatlakozására. A város területéről lévén szó, az építmény régészeti feltárásának első részét 1938-ban hivatalból dr. Horváth Tibor végezte. További feltárása régészeti szempontból dr. Török Gyula, és műemléki szempontból alulírott vezetésével most van folyamatban. Az építmény elhelyezkedése és falszerkezete alapján kétségtelen, hogy hasonló földfeletti épület tartozéka és belsejében az 1927. évi tapasztalatok szerint valószínűleg festett sírkamra foglal helyet. Hasonló alaprajzú ókeresztény építmény még nem ismeretes. A legközelebb áll hozzá a kölni Gereion ovális alapra felfűzött kilenc karéjos központi építménye, ez azonban csak földfeletti építmény volt, míg a pécsi falmaradványok földalatti helyiséget fognak körül. A parenzói ötkaréjos épület cella trichorának két karéjjal való kibővítéséből keletkezett, így kapcsolatba a pécsivel nem hozható.

II. sz. festett sírkamra (1939). A várplébánia mélypincéjének építésekor (valószínűleg a török hódoltság után) már ráakadtak, boltozata valószínűleg ekkor beomlott. Szerző a vízcsorgás vizsgálatakor akadt rá 1939. tavaszán a hétkaréjos épület további feltárásával kapcsolatosan és végezte műemléki feltárását. Felette az I. festett sírkamrához hasonló, vele ugyan falazatilag össze nem függő, de feltétlenül kapcsolatos támpilléres cella memoriae, temetői kápolna falazatai kerültek elő. A kutatóárokban a rómaikori terepszint, valamint a középkori feltöltődés egyes fázisai pontosan megállapíthatók voltak. Analógiája nem ismeretes, lényegében azonban az I. sz. festett sírkamra típusának egy változata.

Boltozott sírkamrák (1913, 1922, 1927). Szőnyi és Möller az I. sz. festett sírkamra és a székesegyház vízmentesítése alkalmával a boltozott, festetlen sírkamrák egész sorára akadt rá, így az I. sz. festett sírkamrától északnyugatra egy sírral, délre szarkofággal, továbbá a nyugati obeliszktől keletre két falazott sírral. Megtalálták azonkívül egy sírkamra festett vakolattörmelékeit a székesegyház előtti tér közepén, továbbá egy támpilléres sírkamra nyugati falát az I. sz. festett sírkamrától keletre, ez utóbbi feltárására nem került sor. 1927-ben a hétkaréjos építménnyel kapcsolatosan metszettek át egy sírkamrát. A város más részén még három festett sírkamra került elő, éspedig a gimnázium telkén 1716-ban egy, valamint a Széchenyi-tér északi részén 1927-ben kettő. Pannoniában úgy festett, mint festetlen kivitelben nagyobb számban ismeretesek. Kővágószőllősön is találtak festett sírkamrát.

Mozaikpadlók (?). Mozaikpadlók, bár nem kifejezetten keresztény jelleggel a Káptalan-utca 6. sz. ház telkén, az újabb épület építésekor, továbbá a mai Littke (akkor Pajnádi) pince helyén kerültek elő a mult század közepén.

Szarkofágok, sírok (1780, 1913, 1922, 1927, 1938). A Káptalan-utca 6. sz. ház előtt 1927-ben egy mészkő szarkofágot találtak kifosztott állapotban. 1780-ban a székesegyházi ruhatár (várplébánia) építésekor 13 keresztény római sírt találtak, az egyik zárótégláira Krisztusmonogramm volt festve (Koller). 1913-ban az I. sz. festett sírkamra környékén 12 római sírt tártak fel Szőnyi és Möller, ezek egyike ma is megtekinthető. 1922-ben a vízvezető csatorna helyén több későrómai és karoling sír került napvilágra. 1938-ban a hétkaréjos templommal kapcsolatosan dr. Horváth Tibor két későrómai sírt tárt fel.

A székesegyház részletei. A székesegyház északi főfala mentén részben római téglákból falazott és boltozott vízelvezető csatorna vonul végig, amelynek eredete és a székesegyházzal való kapcsolata vitás. 1922-ben Szőnyi a székesegyház szentélyapsisainak alapfalait a tényleg meglévő falazatoktól eltérőnek találta, valószínű tehát, hogy a székesegyház restaurálás előtti formáját megelőző épület (ókeresztény bazilika?) alapfalairól, tartozékairól van szó. Szalágyi szerint a székesegyház hajója alatt a XVIII. században nagyméretű és a székesegyház akkori formájába be nem illeszthető alapfalazatokat találtak. A székesegyház nyugati, restaurálás előtti kapuja római sírkövekből készült. A Szent Mór kápolna építésekor, a XIX. század elején ismeretlen rendeltetésű alapfalakat és sírokat találtak.

Bazilikanyomok a székesegyház előtt (1922). Henszlmann szerint a XIX. század második felében térrendezés alkalmával a székesegyház déli kapuja és a püspöki palota közt egy bazilika pillérsorára akadtak. Szőnyi és Möller 1922-ben két pillér és egy oszlop részleteit megtalálta. Szőnyi szerint egy emlékmű tartozékai. A püspöki palota itt

lévő falrizalitja és az ahhoz csatlakozó padlózat szerint a kérdés még nincs lezárva, további kutatás szükséges.

Sírkövek, oltárkövek. A belső vár munkálataival kapcsolatosan az utóbbi évszázadban igen sok pogány római sírkő és oltárkő került elő a székesegyház környékén. Pontos lelőhelyük nem ismeretes. Nagyrészt másodlagos felhasználásban fordultak elő.

Középkori belső vár. Haüy francia hadimérnök XVII. századvégi pécsi város és várfelvételi rajza, Hermannng pozsonyi mérnök 1754. évi és a belső várat ábrázoló felvétele szerint a székesegyház előtti téren várfalak, erődítmények, kaputornyok, malmok, egyéb épületek sora állott. Ezek egy részének töredékes alapfalaira, csúcsíves építményből származó töredékekre Szőnyi és Möller az 1922. évi munkák során a csatorna vonalán ráakadtak. 1938—1939-ben a II. festett sírkamra helyén, a keleti kandelábernél és a hétkaréjos építménynél, valamint a várplébánia pincéjében további falszakaszok kerültek elő. A püspöki palota kazánházépítése alkalmával az épület románkori falrészleteit tárta fel Szőnyi a kaputorony alapjaival.

IRODALOM:

I. sz. festett sírkamrára: Szőnyi: A pécsi őskeresztény sírkamra. 1907. teljes irodalommal. — Jaques Zeiller: Les Origines crétiennes dans les Provinces Danubiennes, 1918, 191—2. old. — Ejnar Dyggve: Pannonia 1935, 62—77. o. — Nagy Lajos: Szent István könyv Pannonia sacra, 1938, 36. o. stb.

Cella trichorára: Szőnyi: Ásatások a pécsi székesegyház környékén 1922-ben, Orsz. Magy. Rég. Társ. Évkönyve II. 172—182. o. — Nagy Lajos: Az óbudai őskeresztény cella trichora a Raktár-utcában, 18. és kk. o. stb.

Hétkaréjos temetői épületre: Gerevich Tibor: Magyarország románkori emlékei 8. o. — Nagy Lajos: Szent István könyv 40. o. — Alulírott: A pécsi Szent Péter székesegyház eredete 97—104. o. stb.

II. sz. festett sírkamrára, boltozott sírkamrákra, mozaikpadlókra, szarkofágokra és sírokra, sírkövekre, oltárkövekre, a székesegyház részleteire és bazilikanyomokra, középkori belső várra: Alulírott i. m. tárgymutató szerint, teljes irodalommal.

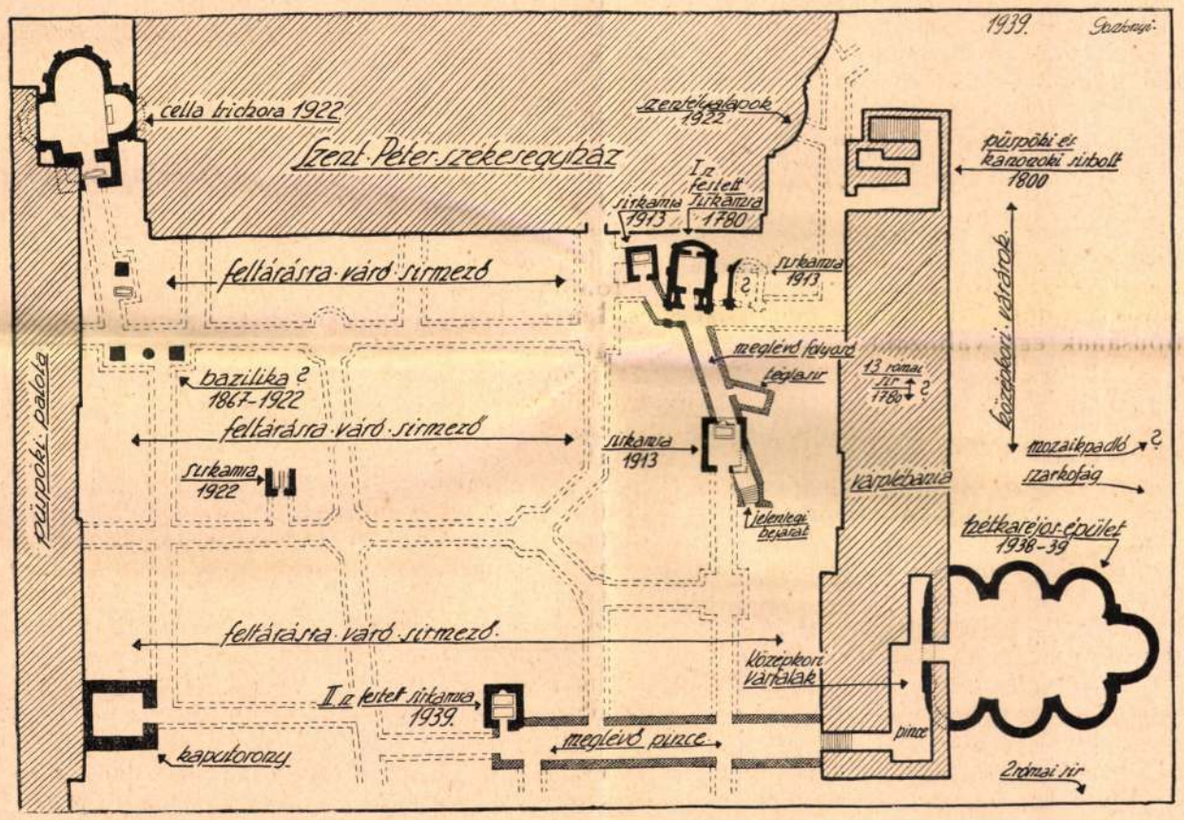

Eredmények.

Fenti adatok egybevetésével kétségtelenül megállapítható, hogy az ókeresztény temetőterület eddig jórészt véletlen folytán, azaz tervszerű kutatás nélkül feltárt műemlékei is olyan gazdag sorozatot mutatnak fel, hogy a matematikai valószínűség szerint kizártnak kell tartani azt, mintha e területen több hasonló jellegű építmény nem állott volna és legalább is töredékeiben a föld mélyén ma is nem állana fenn.

A művészettörténeti és műemlékkutatási eredmények mai helyzete szerint kétségtelenül megállapítható, hogy hasonló jellegű ókeresztény temetőterület, amely a Krisztus utáni IV. század közepétől legkésőbb az avar uralom kezdetéig alakulhatott ki, Olaszországon kívül Európában, így az egész világon nem ismeretes. Az olaszországi katakombarendszerű temetkezési mód, bár alapgondolatában és részletképzéseiben hasonló, mégis egészen más jellegű. Igy tehát túlzás nélkül megállapítható, hogy a pécsi ókeresztény temetőterületnek csupán eddig ismert építményei is a maguk nemében jelen együttesükben egyedülállóknak tekinthetők.

Ha tehát mód van arra, hogy mindezen műemléki létesítmények még kiegészítessenek azokkal az elemekkel, amelyeket egyelőre a föld mélye rejt magába s ha e földalatti építmények valamely módon úgy volnának összekapcsolhatók, hogy azok együttes, rendszeres megtekintése legyen lehetséges, evvel nemcsak Pécs városa, de a magyar

műtörténeti kutatás is olyan eredménnyel gazdagodnék, amelynek következményei európai, sőt világviszonylatban is egyedülállóak és be nem láthatók.

A feltárás természetéből folyik az is, hogy az ásatások területén, a rómaikori, azaz legalsó kultúrréteg kinyitása szükségessé teszi a felette lévő középkori és újkori települések feltárását. Így tehát az ókeresztény temetőterület feltárása egyszersmind feleletet ad a belső vár kialakulásának számos kérdésére és kellően kiegészíti Haüy és Hermanng felvételi rajzait és az eddigi ilyen irányú kutatásokat.

Javaslat.

Tekintettel arra, hogy az előzőkben ismertetett ókeresztény temetőkerület műemlékei és régészeti feltárása technikailag legyőzhetetlen akadályokba egyáltalában nem ütközik, javasolom a pécsi Szent Péter székesegyház előtt elterülő ókeresztény temetőterület műemléki és régészeti feltárását, tervszerű és rendszeres felkutatását, majd a műtörténeti tudományos vizsgálatok és az idegenforgalom szempontjából való megrögzítését és megőrzését.

Magának a feltárásnak technikai lebonyolítása tisztán és kizárólag a rendelkezésre bocsájtható anyagi erőforrásoktól függ. Megoldható egységes terv szerint folyamatosan, ebben az esetben megfelelő műszaki erő beállításával egy esztendő alatt lebonyolítható. De végrehajtható több éves program keretében is, ennek költségei az ismétlődő előkészítő munkák folytán természetesen növekednek.

A feltárás időszaka a tudományos kutatások végrehajtását is magában foglalja. A további vizsgálat és idegenforgalmi megőrzés problémája pedig a már kisrészben meglévő minta szerint kialakítható folyosórendszeren alapulhat, amely a feltárt és feltárandó műemléki részletek és leletek folyamatos megtekintését teszi lehetővé. E folyosórendszer induló pontjai már adottak. Az I. sz. festett sírkamra bejárata, a cella trichora lépcsője, a rendszerbe bekapcsolható káptalani és püspöki sírbolt lejárata, végül a déli kápolna sor alól az altemplommal kapcsolatosan indítható tulajdonképeni főbejárat a folyosórendszer megközelítését kellően biztosíthatják. A szellőzés, világítás kérdése kizárólag technikai kérdés, amely kifogástalanul megoldható anélkül, hogy a tér eredeti képét megváltoztatná.

Az egyes emlékek konturvonala a térburkolatban a cella trichora mintájára kirakható, így a földalatti építmények rendszere már fenn a téren is érzékelhető. Maguk a folyosók természetesen úgy képezendők ki, hogy még a laikus közönségben sem kelthessék katakomba benyomását. Ez hamisítás volna. A pécsi ókeresztény temetőterületnek épen az a jellegzetessége, hogy földalatti katakombafolyosók nélkül oldotta meg a temetkezés problémáját. Viszont a sűrűn egymás mellett elhelyezkedő objektumok tanulmányozása, megtekintése ilyen folyosórendszer nélkül meg nem oldható, idegenforgalmi szempontból pedig látványosságát csökkentené.

E javaslat nincs hivatva részletkérdések megoldására, ez későbbi feladat. Arra azonban már most rá kell mutatnom, hogy e folyosórendszer a leletek megfelelő kiállítására is alkalmas, így tehát mintegy múzeum jelleggel is bír, amikor is a leletek közel a lelőhelyükhöz tanulmányozhatók.

Az ábra ilyen értelemben mutatja be az eddigi leleteket, azoknak a székesegyházhoz és környező épületekhez való viszonyát. Nyers tájékoztatót nyujt a feltárásra váró területről és ennek folyosórendszerbe való bekapcsolásáról. A folyosórendszer természetesen a felső sétatér további részleteire is kiterjeszthető, ahol a középkori várárok volt. A hétkaréjos épület is a várárok alatt került elő.

Az ábra természetesen tájékoztató vázlat csupán és arra szolgál, hogy a már ismert leletek elhelyezkedését tüntesse fel és támpontot nyujtson a megoldás lehetőségeire. Az I. számú festett sírkamra és a vele kapcsolatos sírkamrák és sírok megközelítésére fennálló folyosó úgy tekintendő tehát, mint a javasolt megoldás már megtörtént első lépése. A II. sz. sírkamra és a hétkaréjos építményt mélypince köti össze, ennek megfelelő szigetelése és belekapcsolása az előbb említett földszinti folyosórendszerbe viszont a további feltárás és összekapcsolás első fázisát jelentené és mintegy kísérletet arra, hogy a további munkálatok milyen értelemben bonyolíttassanak le.

A feltárás és megőrzés első feltétele természetesen az, hogy a székesegyház, püspöki palota és várplébánia épületének zavartalan, kifogástalan használata mindvégig biztosítható legyen a székesegyház előtti tér időszaki használatának biztosításával. A kérdés nem megoldhatatlan, csupán tervszerű előkészületet és minden részletre kiterjedő munkaprogrammot kíván meg. Technikai kérdés csupán, amelynek feltételeit a magánjogi szempontok mellett az összes érdekeltek kívánságai állapítják meg.

A második feltétel a munkaprogramm megállapítása és a követendő elvek felállítása úgy a feltárás módozatait, mint a műemléki konzerválást illetőleg. A feltárás módozataira a már eddig végzett feltárások gyakorlati eredményei kellő támpontot nyujtanak, a műemléki rögzítésre vonatkozólag csupán a vezérelvek volnának leszögezendők, mert minden egyes talált objektum egyéni elbírálást kíván meg, ez pedig a témakörben szükséges gyakorlattal rendelkező műemlékvédelmi szervek feladata.

A harmadik feltétel a feltárt objektumok megfelelő összekapcsolásának kérdése akként, hogy azok körséta folyamán megtekinthetők legyenek, úgy, hogy a tudományos kutatás előfeltételeit is biztosítsák. Ez szintén technikai kérdés, amely az alapelvek előzetes felállítása mellett a feltárás és konzerválás alkalmával mindenkor a helyzethez mérten lesz megoldható.

A negyedik feltétel a szükséges erőforrások összegyüjtése. Hozzávetőleges számítás szerint, 20 műemléki objektumot feltételezve, a már eddig lefolytatott műemlékvédelmi

munkálatok költségszükségleteinek alapul vételével a székesegyház, püspöki palota és várplébánia által bezárt területrész teljes feltárási és biztosítási, szigetelési, folyosó- és lépcsőlétesítési munkálatainak költségei a térszint ismét helyreállításával, a munkálatok nyomainak teljes eltüntetésével, szellőztető és villanyvilágítási berendezések létesítésével együtt kereken 150.000 P-t igényelnének, amelybe a freskórestaurálási munkálatok költségei is beleilleszthetők. Évi tizezer látogatót és 0.50 P belépődíjat feltételezve, a belépődíjakból jelentkező jövedelem a befektetett tőke 3·3%-os amortizációját jelenti, ez pedig, tekintettel arra, hogy műtörténeti szempontból üzletszerűnek nem tekinthető munkálatról van szó, a befektetett tőke megfelelő biztosítását jelenti a fel nem becsülhető műérték figyelmen kívül hagyásával is. Hivatalos kimutatás szerint az esztergomi királyi palota műemléki megtekintésével kapcsolatos évi belépődíjjövedelem meghaladja a 10.000 P-t, az ókeresztény temetőterületre előirányzott 5000 P tehát nem tekinthető túlzásnak. A költségeket illetőleg még hangsúlyozottan figyelembe veendő az, hogy a végrehajtandó munkálatok természetüknél fogva szociális jellegűek. Az elenyészően csekély vas, cement, szigetelő és egyéb anyag költségén kívül a befektetendő tőke legnagyobb része földmunkás, kőmíves és egyéb szakmunkás órabéreként kerülne kifizetésre, restaurálási része pedig magyar művészeket, szakembereket támogatna.

Mindenekelőtt természetesen olyan szerv létesítendő, amely az összes érdekeltek és szakközegek bevonásával vizsgálja meg a tényleges helyzetet és állapítja meg azokat az alapelveket, amelyek mellett a részletes programm kidolgozandó és költségkeret fedezete biztosítható.

Tudatában vagyok annak, hogy a mai idők nem látszanak alkalmasnak olyan problémák felvetésére, amelyek közvetlenül nem kapcsolatosak a nemzetfenntarás elemi követelményeivel. Meggyőződésem azonban az, hogy a kérdés megfelelő előkészítésének akadálya nincsen és ha a viszonyok remélt és hitt változása bekövetkezik, nem lesz akadálya annak, hogy a kialakított programm lefolytatható legyen.

És ha a programm szerint végrehajtandó feltárási és rögzítési munkák befejeztével a pécsi ókeresztény temetőterület úgy a nagyközönség, mint a szakemberek részére megközelíthető lesz, ez egyszersmind annyit fog jelenteni, hogy a magyar tudományos élet egy rendszeresen, tervszerűen, megfelelő szakemberek beállításával végrehajtott modern feltárási munka gyümölcseivel rendelkezik, amely térképben, fényképben, vázrajzban, az 1600 év minden művészi és technikai megnyilatkozását feltüntető leletsorozatban és műemlékben nyujt kellő tápanyagot a következő száz év tudományos munkásságának. Amikor az elmult száz év alatt épen a rendszeres kutatás hijján fel nem becsülhető értékek mentek veszendőbe, ez olyan eredmény volna, amely méltán sorakozik a művészettörténet és magyar kultúramentés érdekei mellé.

Annak ismételt hangsúlyozásával, hogy fenti javaslatom teljesen személytelen és kizárólag a római ókeresztény és középkori műemlékek jelenléte kényszerít arra, hogy ennek következményeit, követelményeit Kohler, Szőnyi és Möller soha kellően nem értékelhető kutatásai és törekvései nyomán rendszerbe foglaljam, javaslom a pécsi ókeresztény temetőterület tervszerű felkutatását és műemléki rögzítését.

Pécs, 1939. okt. 6.

Gerlóczy Gyula
okl. építészmérnök,
székesegyházi mérnök.

Taizs József könyvnyomda Pécs. 1939

Felelős kiadó: Gosztonyi Gyula okl. építészmérnök. Felelős nyomdatulajdonos: Wittelsbach K.

Gosztonyi Gyula

Pécsi kiáll. 1936. jun.
Savaria kiáll.

Toscana, Vonatablak,
Roma, Katakombák,
Velence, Aquaduct,
Kompozíció I-IV.,
grafikák
valamennyi mgt.

Obszidiánok VII. 244.

Gosztonyi Gyula

Pécsi kiáll. 1935 dec

őszi kiáll.

Halálom, Tájkép,
Egyházi, Háború, Tu-
lipánok, Kínai fal,
Fraternité, Liberté,
Egalité, valamennyi
grafika

Ontainyer VII. 138.

Gosztonyi Gyula

Szent István Társulat
könyvkereskedése
Pécs, Széchenyi-tér 18.
Telefon 11-79

O. Tej
M. Vaj

GOSZTONYI GYULA

30. Pécsi útmutató, Montázs. ..... mgt.
31. Élet, grafika ..... "
32. Domboldalak, olajf. ..... "
33. Viadukt, grafika ..... "
34. Babylon, grafika ..... "
35. Elhagyottan, tollrajz ..... "

Pécsi kiáll. 1933. tél

PAUNZ ADOLF a megye legnagyobb és legmodernebb áruháza

Pécs, Király-utca 4

nagyon előnyösen vásárolhat női- és férfiszöveteket, selymeket, kelengye-anyagokat. Lakásberendezéshez szőnyeget, függönyt, ottománteritőt, ágyteritőket, storokat, stb. A Takarékosság Központi Iroda tagja és könyvecskére 6—7 ½ havi hitelre jól és olcsón szerezheti be szükségletét.

Állandóan érkeznek női kabátokban ujdonságok!

Goszlonyi Gyula

Pécsi kiáll. 1933. nyár

Péc… …osi
Villan… …lep
Pécs

GOSZTONYI GYULA
56. Sic itur ad astra, grafica
57. Dombvidék, krétarajz
58. Dnyeszteren, grafika

mgt.
mgt.
mgt.

Készit:

fd

KIÁLLÍTÁSI TÁRGYMUTATÓ

3 lap hiányzik a képek elől

Gosztonyi Gyula dr.

tervezte az Ócsé-
nyi (Tolna vm.)
Rk. templomot.

Felvételi rajza
a MOB rajztár-
ában. Stippek Jó-
zef felvételi
rajzai közöl.

A kiadvány hiteléül:

miniszteri iroda s.tiszt.

Nagyságos és főtisztelendő

Dr. S z ő

Mob. e

< Gosztonyi Gyula >

cikke

< > Uradalmi cseléd-
lakások korszerűsítése.

MMÉFKözl

1939. 11–12. sz.

műszaki rajzokkal
és képekkel

Csakhamar az egész saitó a Margitsziget ilyen horribilis ösz-

liáns ellenzéki cikkekkel támadták az uj rendet, amely bizony nem egyszer fonák helyzetbe került, mikor az Ausztriával való közös kérdések kerültek szóba.

De azért nagy tervek, nagy akarások hatották át a közvéleményt és az ország élete megujhodni látszott. A mágnásvilág körében mindjobban elterjedt az az igyekezet, hogy az arisztokrácia is vegyen részt a közgazdasági életben. Ennek a törekvésnek legmarkánsabb képviselője a fiatal gróf Szapáry Pál volt. Szapáry a legkülönbözőbb vállalkozásokba kezdett, minden eszmét meghallgatott és a társadalmi életbe is igyekezett lendületet belevinni. Egyik napon bejárta az ujságokat az a hir, hogy egy amerikai vállalat a «Detroit Construction Company» ajánlatot tett a fővárosnak uj villamoshálózat vezetésére. Az ajánlat szerint százhusz millió költséggel épitették volna meg a budapesti villamos körvasutat és a viteldij bármilyen nagy távolságra maximálisan tiz fillér lett volna. Jelezték a lapok azt is, hogy a hatalmas amerikai vállalat Nowe nevü igazgatóját küldte Budapestre, hogy itt illetékes körökkel tárgyaljon és esetleg megkösse a szerződést. Nowe a nagyszabásu tervbe Török Emil ismert mérnököt és gróf Szapáry Pált vonta bele. Szapáry, aki meglehetősen naiv volt ilyen nagyarányu üzleti dolgokban, lelkesedve csatlakozott

Gosztonyi Gyula dr

1940. dec. 11. Az Istituto Italiano Kerekében tartott előadása „Az antik művészet mai kapcsolatai címen

Nikpkiáll

EGYETEMI NYOMDA

31 nap **AUGUSZTUS** 35. hét

22 asárnap		M. szepl. sz. *Menyhért*
23 Hétfő		B. Fülöp *Farkas*
24 Kedd		Bertalan *Bertalan*
25 Szerda		Lajos *Lajos*
26 sütörtök		Zefirin *Izsó*
27 Péntek		K. József *Gebhárd*
28 zombat		Ágoston *Ágoston*

Gosztonyi Gyula
könyve

Gosztonyi, Julius:
Altkristliche und
mittelalterliche Kunst-
denkmäler in Pécs.
Pécs 1941. 42 l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

< Gosztonyi Gyula >

könyve

< 7 Pécs a XVII. szá-
zadban. Pécs, 1938.

1907.

cus.

és sima karimájú, erem előlapján

g, ~~és~~ kissé balrafordultan van ábrá-
ısza és körszakálla hosszu. Öltöze-
g, begombolt magas kabát, mely fölött
köpeny. Körirata az emelkedett perem

C. AC. R. CONS. ET. HISTOR

él: † 1584.

~~pja, valamint előlapjának háttere~~

méretei 5.2:5.2 cm.-- Becsértéke 100 K.--
07. április 30-án (787-907-98).

199

1617

(Gyöngyösi Gyula)

könyve

( ) Pécs műemlékei.
A szigeti kapu kőcímere. Pécs, é. n.

könyvtárában

Gosztonyi Gyula

Pécs a XVII. században.

Különlenyomat a Dunántúl XXVII. évf.
293. számából.

8-r, 12 l., képekkel, fűzve

I. 3. p. h. —.50P

Gosztonyi Gyula dr

vod
2

H.-h. Beszámoló a
szept. 6-9-ki pécsi ta-
nulmányi kirándulásról.

MMÉEKözl

1941. 171. l.

Gosztonyi Gyula
épitész
lakik Pécs Koller u. 2.

Pécsi KMT művésztagja
1933

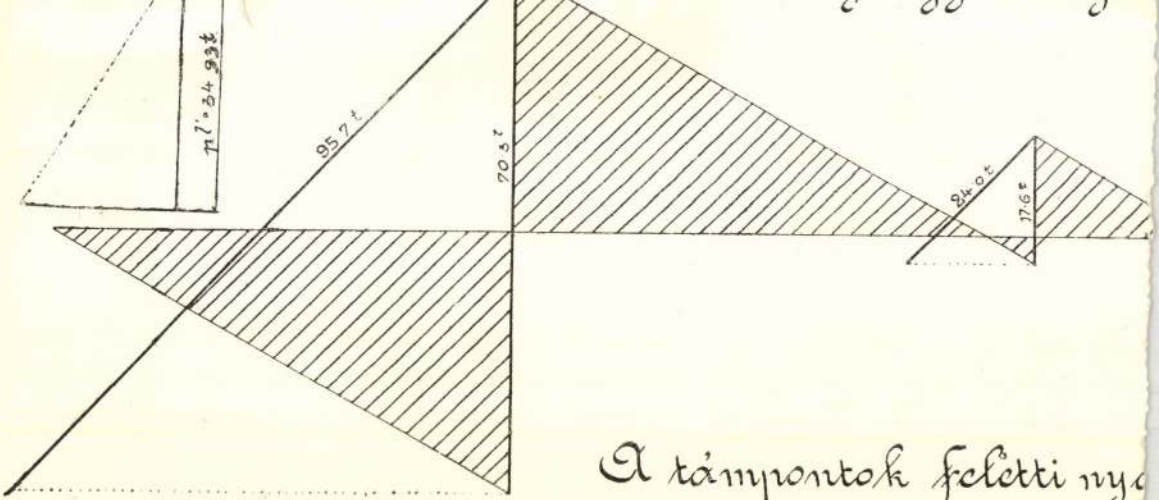

A támpontok feletti nyo

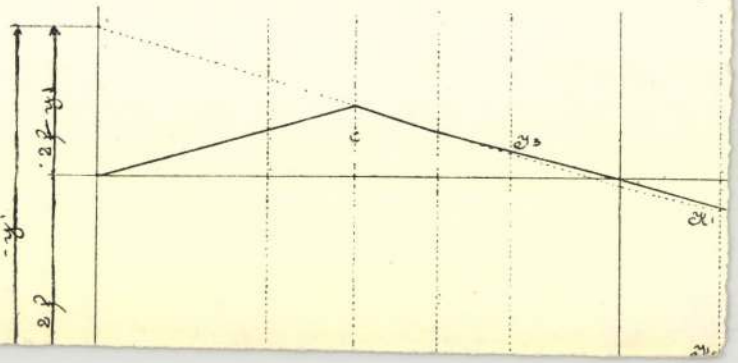

Gosztonyi Gyula

építész és grafikus

lásd

Pécsi Képzőm Tars

1933. nyár

MEGHÍVÓ

AZ ORSZÁGOS MAGYAR
RÉGÉSZETI ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT
1944. ÉVI JANUÁR HÓ 19-ÉN, SZERDÁN DÉLUTÁN 5 ÓRAKOR A *MAGYAR NEMZETI MÚZEUM* ELŐADÓTERMÉBEN (VIII., BAROSS-U. 13.) TARTANDÓ

FELOLVASÓ ÜLÉSÉRE

SORREND:

1. *vitéz Barkóczy László:* Dák tolmács Brigetióban.
2. *dr. Gosztonyi Gyula:* A pécsi vár.

Vendégeket a Társulat szívesen lát

Budapest, 1944. évi január hó 6-án

Dr. GEREVICH TIBOR
elnök

Gosztonyi Gyula
érítés

44.345. — K. M. E. Ny

KÉSZPÉNZ
ZEL
BÉRMEN
TESITVE

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

dr. Szentiványi Gyula
titkár

úrnak
úrnőnek

BUDAPEST
1944
JAN
12
D 4 D

Bpest.

XI., Lágymányosi-u. 16.

Gosztonyi Gyula

MEGHÍVÓ

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT

1942. ÉVI FEBRUÁR HÓ 18-ÁN SZERDÁN, DÉLUTÁN 6 ÓRAKOR A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ELŐADÓTERMÉBEN (VIII., BAROSS-UTCA 13.) TARTANDÓ

FELOLVASÓ ÜLÉSÉRE

SORREND:

1. Dr. *PATAY PÁL: Temetkezési szokások a rézkori bodrogkeresztúri kultúrában.*
2. Dr. *GOSZTONYI GYULA: A barokk Pécs.*

Vendégeket a Társulat szívesen lát.

Budapest, 1942. évi február hó 9-én.

GEREVICH TIBOR
elnök

39.808. — K. M. E. Ny.

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

dr. Szentiványi Gyula *úrnak*
úrnőnek

Bpest.

XI., Lágymányosi-u. 16.

< Gosztonyi Gyula >

cikkei

< > A fenékpusztai I. n.
bazilika kérdése.
Arch. Ért. 1944-45.
257 l.

HELYSÉG

Budapest.

VÁRMEGYE

Pest.

SZAKCSOPORT

Építésze

KOR

XV.

ŐRZÉSI HELYISÉG

Jezsuita-lépcső bejárata fölött befalazva.

TULAJDONOS

MÉRET

TÁRGY

Oroszlán.

LEÍRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUN ÁLÁS, DÍSZÍTÉS, FELIRAT, JE

Vörös márvány.

FÉNYKÉP, RAJZ

<Gosztonyi Gyula>
cikke

<> Várostörténeti kutatások újabb módszerei.

MMÉEKözl

1941. 5-6. sz.

M.M.Bhide

Gosztonyi Gyula
cikke

Gosztonyi, Jules:
Les fouilles archéologiques de Pécs.
Nouvele Revue de Hongrie. 1941. 64. k.
449-452. l.

<Gosztonyi Gyula>

<> A pécsi ókeresztény temető

Katolikus Szemle

1941. 2. f.

Die Farbenskala ist jetzt der des
gegengesetzt, für die Siebenbürgisch
sche eine hellere Tönung bezeichner
bevorzugten die ungarischen Goldsch
talbearbeitung eher das Treibverfah
Guss, was die Sachsen mit vielen Da
und mithologischen Figuren und Szen
Goldschmiedekunst, in erster Reihe
hatten. Auf ungarischen Goldschmied
und Schlachten-Szenen, wiewohl sie
Krügen, Pokale u.s.w. lieber die in
stilisierten Blumenmotive Frucht- u
einfassungen u.s.w. bevorzugte. De
innerhalb der siebenbürgischen-unga

Gosztonyi Gyula

Katolikus Szemle 1941

8. SZ. Preszly Elemér: Teleki Pál lelkivilága. *Dala József István:* Summáskérdés a Matyóföldön. *Gosztonyi Gyula:* A pécsi Szent Péter székesegyház jubileuma. *Török Jenő:* Eötvös József báró, a katolikus kezdeményező. *Péterffy Gedeon:* A pápai diplomácia. *Horváth Miklós:* A misszió bennszülött papsága. *P. Dám Ince O. F. M.:* Az «élet» dalnoka. *Bolváry Ilona:* Uj arcú költők. *Horváth Richard:* Beteges állásvágy. *Kühár Flóris:* Hazai műtörténetünk. — Szemlék, bírálatok.

Szabó Sándor dr. főgimn. tanár

IX. 43.

(Gerzsenyi Gyula dr.)

cikke

( ) A technika, az ember és az idő. Sorsunk. 1942. 8. 4.

( ). Városaink multja és jövője. Sorsunk 1943. 4. 4.

Bálint József

<Gosztonyi Gyula>

Künye

Gosztonyi, Dr. Ing. Arch. Julius: Altchristliche und mittelalterliche Kunstdenkmäler in Pécs. Pécs 1941.

ROMA

S. Marcello: Frangepánok

Posse, Hans: Alessandro Algarotti: Jahrbuch der k. Preussischen Kunstsammlungen, XXVI–1905 181–183 (képe 169 l) (képe 178 l)

<Gosztonyi Gyula>

ciikke

<> A pécsi Pompei.
Sorsunk, 1941. I. ef.
89–102. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

<Gosztonyi Gyula>

eitke

<> A pécsi szent Péter székesegyház jubileuma.

Katolikus szemle

1941. 267–273. l.

BUDAPEST

Gyarmati Gyula dr.

cikke

Baranya kőzép-
kori templomai.
Műemlékvédelmi
szemle. 15. k. Tech-
nika. 1943. 99–110. l.
Felmérési rajzokkal.
524–525. l. (Műem-
lékvédelmi szemle 20.
k. felmérési rajzokkal.)

Mur.

i. 11.

1 Röt. 8°

Kraus

Prof. Dr. Franz Xaver

Über Begriff, Umfang, Geschichte der christlichen Archäologie,

und die Bedeutung der monumentalen Studien für die historische Theologie.

Akademische Antrittsrede, gehalten bei Übernahme des ordentlichen öffentlichen Lehrstuhles für Kirchengeschichte an der Universität Freiburg

< Gosztonyi Gyula >

l.

< > Baranya kőzéj-
kori templomai.
Technika
1943. 2. sz.

(Gosztonyi Gyula)

cikke.

(:) A mecseki Jakabhegy hallstatti földvára és középkori páloskolostora. Műemlékvédelmi Szemle. 5. n.

Technika

1942. 24, 25. l.

műemléki felvételekkel

Eine Ansprache, im Auftrage des Vorstandes der Königlichen Schleswig-Holstein-Lauenburgischen Gesellschaft für die Sammlung und Erhaltung vaterländischer Altertümer zu Kiel

1.-72.M.

Kiel
C. J. Mohr
1835

(Gosztonyi Gyula)

cikke

< > A pécsi belsővár
nyugati kaputornya.
Műemlékvédelmi
Szemle. 6 sz.
Technika
1942 – 57 – 59 l.
ábrákkal

I. – XXX. + 1. – 115. ll.

Bonn
A. D. Marcus
1871.

(Gosztonyi Gyula dr.)

cikke.

(1) Baranyavármegye
középkori várai.
Műemlékvédelmi
szemle. 13. sz. Technika
1942. 419-421.
Felmérési rajzokkal.

in Veneria

I. – XXVIII. + 1.–8. képes tábla

(Veneria, 1853)

<Gosztonyi Gyula>

cikke

<> Pécs kőrejkori
műemlékei. Technika
1941. 95–96 ké-
vekkel

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

(Gosztonyi Gyula dr)

cikke

( ) Pécs közegyhori
műemlékei -
Technika

1941. 95, 96. 1

felvétel ~~műszaki~~ raj-
zokkal

müv.

2. 64

1 köt. 4r

Fischer

Jenő, Farkasházi

A della Robbia-család.

Szakan az olan Renaissance történetéből.

1.–85. ll.

(Gosztonyi Gyula)

cikke

( ) A pécsi Szent Bertalan plébániatemplom feltárása.

Technika 1940
112, 113. l. alaprajzokkal

Jos. Romann
1857.

(Gosztonyi Gyula)

cikke

<> A manfai
templom. Technika
1939. 236 – 239.
Képekkel és
munkai raj-
zokkal

g.95

Folyóir. 4-ed r.

Képzőművészeti Szemle.

Havi folyóirat, szerkeszti: PRÉM JÓZSEF.

I. évf./1879/ 1.-152.11.

II. évf./1880/1.-8., 11. füz.

III.évf./1881/2.-12. füz.

(Gosztonyi Gyula dr)

cikke

(-) Szathmáry püspök palotájának romjai a pécsi Tettyén -

Építészet

1943 88-90 l.

ábrákkal

E S K Ü –

(Gosztonyi Gyula)

cikke

( ). A török eredetű pécsi belvárosi templom műemléki feltárása. Építészet. 1941. I. k. ábrákkal és képpel.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

(Gosztonyi Gyula dr)

ciktke

( ) Anyag, tér, forma és idő az építőmű-veszetben.

MMÉEKÖZL.

1943. 10. szám

< Gosztonyi Gyula dr >

cikke

< > Az emberi akarat szerepe az epilepsziában. I

MMÉEKözl 1944.
68–70. l.

HELYSÉG

Rafajnaujfalu.

VÁRMEGYE

Bereg.

ŐRZÉSI HELYISÉG

ref. t.

TULAJDONOS

SZAKCSOPORT

Szöttemények.

KOR

9005 évek

MÉRET

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

EGYÉB ADAT

TÁRGY

Maszkaltartó.

MILYEN KÉP VAN RÓLA?

(Gosztonyi Gyula dr.)
cikke

( ) Az építészeti tér
elmélete és rendszerei.

MMELKözl
1942. 37-38 sz.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

< Gosztonyi Gyula >

cikke

<) Pécs törökkori vízvezetéke.

Pécsi muz. ért

1941.

30 – 37 l.

<) A Scitovszky-tér környékének helytörténeti vizsgálata.

Pécsi muz. ért

1941. 53 – 63. l.

< Groszmann Gyula >
cikke

< > Pécs, a templomok
városa. Magyar
Építőművészet.
1941. 384-385.
ábrákkal

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

Περιοδικόν δι' εμπορικάς και οικονομικάς ειδήσεις

Βουδαπέστη V., Gerlóczy-utca 12. III. 2.

1931 Debr-i városháza terop. Tvét. és diszéret

1933 Városi Stradfürdő -torv (Dulánszky Zeus)

1938 pécsi keresk. csk. Tvét

1939: „A pécsi fit Péter tízkesegyház eredeti" 300 old. könv (nem 11, hanem 4. sz.)

1939 Javaslat a pécsi ó keresztény temető terület feltár és törpe

1940: OTI Tudó szemt. diszérét

Germanisches Museum, nürnberg II. 220, 222

Goszmann György

Ötvös

Pest 1848 ból

Palackállvány ernst ból
hat palack rezsé
fentstol

15 ik Ernst aukció
1921

Öcsényi (Tolnam) és pottonyi teglomok

tolnt. Pécsi rég. feltárások,

1941 Nagy Baraga von [illegible]

1942 „A városteg. egyetéstörte"

1943. „A barokk Pécs"

1944 „Pécs 1763-ban"

Gerecze: Pécsi vestaur.

Goszmann György

pesti ötvös

Grossmannak is

irva, de nem itt

l.

Árv. Csarnok 112. ankr

kar

bev. is lajstr

Gyöngyösi Gyula dr

1943. nov. 19. Előadása az Őskarcolyos régi pécsi templomokról a városháza közgyűlési termében

Nikphidi

EGYETEMI NYOMDA

31 nap **JANUÁR** 2. hé

4 Vasárnap	Jézus nev *Leóna*
5 Hétfő	Teleszfor *Simon*
6 Kedd	Vízkeresz *Vízkeresz*
7 Szerda	Lucián *Attila*
8 Csütörtök	Szörény *Szörény*
9 Péntek	Julián *Marcell*
10 Szombat	Vilmos *Melánia*

Gosztonyi Gyula

építész

Szül: Pécs 1904

Oklevelet nyert: 1927 (de 1940

Bpi mérnöki kamara tagja 1991

Nér jegyzőmüegyetem 8. d

pécsi szerszámkári uradalmi mérnök

1942-ből pécsi felsőipariskola igazg

320,000 —

8324 —

7934 —

202234

337695 50 746964 20564 14

K. Gosztonyi Alice

kobrász

koll. kiáll. a Mütermben

1936. jun.

G. könyvtárambam.

Grosvenor, Thomas, fessō TP. 151.

1929 I. dig a Pcesī
Ypartest sádlias pár

<Gosztonyi Gyula>

könyvt

<> Pécs a XVII. században.

Pécs [1938] Ikv

könyvtárban.

〈 Gosztonyi Gyula 〉

építész könyve

〈〉 A pécsi szent Péter
székesegyház eredete.

Pécs 1939.

fd.

Gosztonyi Gyula

A mánfai templom.
Különnyomat a Technika 1939. évi
6. számából.
4-r., 4 l., képekkel, füzve.

Gosztonyi Gyula

I. 2. p. h.

—.20 P

Gosztonyi Gyula

A pécsi Szent Péter székesegyház története.

Pécs, 1939. 8-r, 296 l, számos képpel.
Dunántúl pécsi egyetemi könyvkiadó.
Fűzve.

Gosztonyi Gyula

I. 5-p-h.

10.—

(Gosztonyi Gyula)

könyve

L-7 A mérnök szerepe a művelődésben

Pécs, 1940

Gosztonyi Gyula

könyve.

Gosztonyi Gyula:

A Scitovszky-tér
környékének hely tör-
téneti vizsgálata

Pécs 1941.

Különlenyomat Pécs
Nab. kér. város Majorossy
Imre Muzeumának
1941. évi értesítőjéből

NÁPOLY

Beatrix-sír

Berzeviczy, Alberto: Gli ultimi anni di Beatrice d'Aragna, regina d'Ungheria. Corvina, Anno IV, Vol VII — 1924, 44 l.

<Gosztonyi Gyula>

cikke

<> Pécs törökkori viz-
vezetéke.

Különlenyomat Pécs
sz. kir. város Majorossy
Imre Muzeumának
1941. évi értesítőjéből.

Pécs 1941

NÁPOLY

Múzeum: Sodronyzománcos kincsek

Divald Kornél: A magyar iparművészet története.
Bp. 1929, 90 l.

(Gosztonyi Gyula)

könyve

( ) A pécsi Pompei.

Különlenyomat

a Sorsunk 1941.

1-2. számából

Pécs, 1941

Avec une carte paléoethnologique d'une partie du bassin du Rhône

1.–35. fl.,
3 mellérlet

Lyon
Pitrat ainé
1874

Gosztonyi Gyula könyve

Gosztonyi, Dr. Ing. Arch.
Julius:

Altchristliche und
mittelalterliche Kunst-
denkmäler in Pécs.
Pécs, 1941-

felrakása és a folytatólagos

26.-án Budapestre érkezett.

Kérem a nagytekintetű Biz

illetékei havi 420 korona öss

Utiszámláját csatolni bát

Budapest, 1915. június 26

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
208/1912. ein. III. 30.

Gosztonyi Gyula

Könyvel

Pécs műemlékei

A Szigeti kapu kör-
nyéke

Pécs é. n

A hivatalos más

Ideiglenes nyugt

300 szóval háromszáz koronár

lékek Országos Bizottságának 1913

Vajdahunyadról Budapestre történt

< Gosztonyi Gyula >

Könyve

< > Pécs műemlékei.
A pécsi ókeresztény
temető. Pécs, é. n.

Könyvtáramban

< Gosztonyi Gyula >

könyve

<) Pécs műemlékei
A barokk Pécs -
Bővített különle-
nyomat a Sorsunk
1942. II. 4. számából.

Jd.

< Gosztonyi Gyula >

könyvei

< > Pécs műemlékei.
A várostemplom épí-
téstörténete. Pécs.
é. n.

< Gosztonyi Gyula >

könyve

< > Pécs műemlékei.
Pécs 1763-ban.
Pruser Ignác vá-
rosképe.
Pécs 1944.

fd.

Gosztonyi Gyula

cikkei

a Nemzetvédelmi

Szemlében

5, 6, 13, 15, 20, 23/III.

697/911.

AK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE

jain Nagyváradon megtartandó

K PROGRAMMJA.

ber hó 7-én, szombaton.

e s a hozzá csatlakozó meghivottak és
gati p. u., d. u. 2 órakor Nagyváradra.
Elszállásolás.

tély a Pannonia éttermében.

óber hó 8-án, vasárnap.

vetségi tagok gyülekezése a városháza
a a Szövetség titkáránál.

közgyűlése a következő napirenddel:

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi szigeti kapu rekonstrukciójának perspektivikus vázlata.
11. rajz.

Gosztonyi Gyula: A szigeti kapu környéke. Pécs müemlékei. Pécs, /1941/. 26.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi Magyar Korona szálló környékének rendezése. Perspektivikus vázlat.
12. rajz.

Gosztonyi Gyula: A szigeti kapu környéke. Pécs műemlékei. Pécs, /1941/. 27.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

Pécs városi és legújabbkori úthálózatának és beépítettségi sűrűségének négy vázlata a XVII.-XX. századig.
1-2. rajz.

Gosztonyi Gyula: A barokk Pécs. Pécs műemlékei.
Bőv. klny. a Sorsunk 1942. II. 4.sz.-ból. 4-5.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Pécs legrégibb belvárosi szakasznak telektömbi megoszlása és beépítettsége a XVIII.-XX. század között. Négy várlat.
3. rajz

Gosztonyi Gyula: A barokk Pécs, Pécs müemlékei.
Bőv. klny. a Sorsunk 1942. II. 4.sz.-ból. 71old

Gosztonyi Gyula, épitész

M.D.K.

Pécs egik belvárosi tömbjének telekfelosztási kialakulása é beépitésének a XVIII. és XX. sz. között. 4 vázlat. 4. rajz.

Gosztonyi Gyula: A barokk Pécs. Pécs müemlékei. Bőv. klny. a Sorsunk 1942. II. 4.sz.-ból. 8.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

Homlokzati részletek a barokk Pécs egyes házairól: Baranyavármegye székháza, Püspöki papnevelőintézet, Kardoss Kálmán-u. 4. sz. kanonoki ház. Széres egyházi ruratár, káptalani levéltár és várplébánia épület.

I. tábla

Gosztonyi Gyula: A barokk Pécs. Pécs müemlékei. Bőv. klny. a Sorsunk 1942. II. 4.sz.-ból. 21.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Pécs barokk lakóházainak alaprajzi vázlatai: Káptalan-u. 4., 2., 5., 6. és 3. sz. házak, Scitovszky-tér 17. sz. kerti pavillon, Kardos Kálmán-u. 13., 8. és 6. sz., Papnövelde-u. 2. sz. kerti pavillon, Lyceum-utca 4. sz.

VI. tábla.

Gosztonyi Gyula: A barokk Pécs. Pécs müemlékei. Bőv. klny. a Sorsunk 1942. II. 4.sz.-ból. 26.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

Pécs barokk laróharainak alaprajzi vázlatai: Püspöki palota, Szécheny-tér 12.sz., Magyar Korona szálló, Ferenciek-utca 24. és 21.sz., Nagy Flórián utca 10.sz.

VIII. tábla.

Gosztonyi Gyula: A barokk Pécs. Pécs müemlékei. Bőv. klny. a Sorsunk 1942. II. 4.sz.-ból.27.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Homlokzati részletek a barokk Pécs egyes házairól: Pálos templom és rendház (ma egyetemi templom és gimnázium), Papnövelde-utca 2.sz. kerti pavilon, Püspöki (ma egyetemi) könyvtár.

II. tábla.

Gosztonyi Gyula: A barokk Pécs. Pécs müemlékei. Bőv. klny. a Sorsunk 1942. II. 4.sz.-ból. 22.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

Homlokzati részletek a barokk Pécs egyes házairól: a Püspöki palota udvari szárnya, Káptalan-u. 2.sz. kanonoki ház, Scitovszky-tér 17.sz. kerti pavillonja, Ferenciek-utca 24. és 21.sz. ház, Felső Malom-utca 5.sz. és 18.sz. ház, Mária-utca 15-17.sz. ház
III. tábla.

Gosztonyi Gyula: A barokk Pécs. Pécs műemlékei. Bőv. klny. a Sorsunk, 1942. VI.4.sz.-ból. 23.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

Pécs barokk templomainak alaprajzi vázlatai: Ferencrendiek kolostora és temploma a 1925-évi átépítés előtt, Kapucinusok, ma irgalmas rendiek temploma, Xavéri szt. Ferenc kápolna, Jezsuita templom és rendház, ma állami főgimnázium és egyetemi templom.
IV. tábla.

Gosztonyi Gyula: A barokk Pécs. Pécs müemlékei. Bőv. klny. a Sorsunk 1942. II. 4.sz.-ból. 24.old.

Gosztonyi Gyula, épitész M.D.K.

Pécs barokk középületeinek alaprápi vázlatai: Jezsuita, ma cisztercí rendház 1935. évi bővítés előtt, Baranya vármege székháza, Püspöki papnevelő intézet, Szekeseghází rukatár, káptalani levéltár és varplébánia, Püspöki, ma egyetemi könyvtár. V. tábla.

Gosztonyi Gyula: A barokk Pécs. Pécs müemlékei. Bőv. klny. a Sorsunk 1942. II. 4.sz.-ból. 25.old.

MDK

Gosztonyi Gyula, építész,

a megyeri kertvárosi templomot a katonaság részére történő igénybevétel miatt osztatlan, nagyméretű térrel oldja meg. (III, rajz. 7. ábra).

Dr. Gosztonyi Gyula: Pécs, a templomok varosa
Magyar Építő művészet. 1941. 12. sz.

MDK

Gosztonyi Gyula dr.

21-24. Háboru és béke, graf.

Pécsi Képzőmüv. ... Társ. 2. mohácsi kiáll. 1944. jan. 5 l.

K.D.K.

GOSZTONYI Gyula évítész

Pécs várának felmérése

Gerő: Magyarországi várévítészet Bk. 1955.

301.

Gosztonyi Gyula régész M.D.K.

ásta ki a pécsi cella septichora alapfalait 1938 ban.

Genth. Kuenl. 1959 I. 253

MDK

Gosztonyi Gyula

Róma, grafika

Katakombák, "

Pécsi Képzőmüv. és Mübarátok Társ. kiáll.
Pécs, 1936, jun. 15 l.

MDK

Gosztonyi Gyula

Toscana, grafika

Vonatablak, "

Pécsi Képzőmüv. és Műbarátok Társ. kiáll.
Pécs, 1936, jun. 15 l.

MDK

Gosztonyi Gyula

Velence, grafika

Aquaduct, "

Kompozició I. "

Pécsi Képzőműv. és Műbarátok Társ. kiáll.
Pécs, 1936, jun. 15 l.

MDK

Gosztonyi Gyula

Kompozició II. grafika
" III. "
" IV. "

Pécsi Képzőműv. és Műbarátok Társ. kiáll.
Pécs, 1936, jun. 15 l.

MBK

Gosztonyi Gyula épitész, Pécs

Pécsi Képzőmüv. és Mübarátok Társ. kiáll. Pécs,
1936. jun. 11 l.

Simonternya (Volna)

Szentháromság-szobor, talapzatán még
port. Copfstílű, 179o körül.

(Gerő László, 1953)

MDK

Gosztonyi Gyula épitész

A debreceni városház terve, főhomlokzat.
A debreceni városház terve, udvari homlokzat,
dicséretet nyert terv. Repr.

Pécsi Képzőm.Társ. 1933.márc.

MDK

Gerevich Gyula.

"Elismerésssel tartozunk vidéki munkatársainknak, akik megbizásunkból nem csak ellenőrzik a helyi munkálatokat, hanem figyelemmel kisérik vidékünk müemlékeit."

G.Gy. Pécsett működik.

Gerevich Tibor: Müemlékeink védelme. - Müem. kiáll.
Szépmüvészet. 1943.1.sz. 3-5.l.

Gosztonyi Gyula

Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társaságának őszi tárlata – alkotásai-val szerepel. –

Magyarság
1934 X 30

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

és Králik László horos terve 400 p-ös megvétel ben rézesült a pécsi hereshedelmi iskola pályázatán

Vállalkozók Lapja, Bp. 1938. LXIX. évf.

Jun. 15. sz. 7. old. †
Jul. 28. " 4. "

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi belvárosi templom kialakulása. Öt kis várlat a XII-XV., XVI-XVII., XVIII-XIX., XIX-XX. és az 1940-es állapotról.
1. rajz.

Gosztonyi Gyula: A várostemplom épitéstörténete Pécs müemlékei. Pécs, /1942/. 7.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi belvárosi templom müemléki feltárása. Vázlat a római-, a középkori-, a török időkből való és a jezsuita kripta feltárásával
2. rajz

Gosztonyi Gyula: A várostemplom épitéstörténete. Pécs müemlékei. Pécs, /1942/. 11.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

Rómaikori leletek a pécsi belvárosi templom körüli a csonkakamra, a feliratos kövek és a római sírok helyeinek feltüntetését jelző vázlat.
3. rajz.

Gosztonyi Gyula: A városstemplom építéstörténete. Pécs műemlékei. Pécs, /1942/. 13.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi belvárosi templom körül végzett ásatás műemléki felvételi rajza, a feltárt különböző korú falaratokkal.
4. rajz.

Gosztonyi Gyula: A városstemplom épitéstörténete. Pécs müemlékei. Pécs, /1942/, 16.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi belvárosi templom helyén állt középkori Szent Bertalan templom kialakulása. Három perspektivikus rekonstrukciós rajz.
5. rajz.

Gosztonyi Gyula: A várostemplom épitéstörténete. Pécs müemlékei. Pécs, /1942/. 18.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi belvárosi templom helyén állt középkori Szent Bertalan templom kiolvasása. Három alaprajzi változat a XIII., XIV. és XV. sz. végi állapotról. 6. rajz.

Gosztonyi Gyula: A várostemplom épitéstörténete. Pécs müemlékei. Pécs, /1942/. 19.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi belvárosi templom helyén állt középkori Szent Bertalan templom feltárása során előkerült boltozatbordák metszete. XIV.-XV. század. 7. rajz.

Gosztonyi Gyula: A várostemplom épitéstörténete. Pécs müemlékei. Pécs, [1942]. 20.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi belvárosi templom helyén állt középkori Szent Bertalan templom feltárása során előkerült faragványos részletek.
8. rajz.

Gosztonyi Gyula: A várostemplom épitéstörténete. Pécs müemlékei. Pécs, /1942/. 21.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi belvárosi templom helyén állt középkori Szent Bertalan templom feltárása során elő-került faragványos részletek.
9. rajz.

Gosztonyi Gyula: A várostemplom épitéstörténete. Pécs müemlékei. Pécs, /1942/. 23.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi belvárosi templom török időszbeli állapotának (Gázi Kászim pasa dzsámijának) műemléki felvételi rajza. Belső északnyugati oldal, középen Fr. Procopius kibontott diadalive.
10. rajz.

Gosztonyi Gyula: A várostemplom épitéstörténete. Pécs műemlékei. Pécs, /1942/. 24.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi belvárosi templom
török időbeli állapotának (Gázi
Kászim pasa dzsámijának) föld-
szinti alaprajza. Rekonstrukció
a ma is álló falrészek feltüntetés-
ével.
11. rajz.

Gosztonyi Gyula: A várostemplom épitéstörténete. Pécs müemlékei. Pécs, [1942]. 25.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi belvárosi templom török időbeli állapotának (Gázi Kászim pasa dzsámijának) északnyugati, bejárati oldala a müemléki feltárás eredményeivel és a jezsuita épitherések változtatásainak feltüntetésével.
12. rajz.

Gosztonyi Gyula: A várostemplom épitéstörténete. Pécs müemlékei. Pécs, [1942]. 26.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi belvárosi templom tö-
rökidőbeli állapotának (Gázi Kászim
pasa dzsámijának) délnyugati olda-
la, alul a jezsuita kripta bejárá-
val.
13. rajz

Gosztonyi Gyula: A várostemplom épitéstörténete.
Pécs müemlékei. Pécs, /1942/. 27.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi belvárosi székesegyház törökkori állapotának (Gázi Kászim pasa dzsámijának) délnyugati, bejárati oldala. Rekonstrukció. 15. rajz.

Gosztonyi Gyula: A városstemplom épitéstörténete. Pécs müemlékei. Pécs, /1942/. 29.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

A pécsi belvárosi templom történeti állapotának (Gári Károly pasa drsámijának) hosszmetszete az előcsarnokkal és erkéllyel. Rekonstrukció.
16. rajz.

Gosztonyi Gyula: A várostemplom építéstörténete. Pécs müemlékei. Pécs, [1942]. 30.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi belvárosi templom
föröridöbeli állapotának (Gázi
Kászim pasa dzsámijának) emeleti
alaprajza a sarok alakitások alap-
rajzával.
17. rajz.

Gosztonyi Gyula: A várostemplom épitéstörténete.
Pécs müemlékei. Pécs, /1942/. 31.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

A pécsi belvárosi templom törökkori állapotának (Gázi Kászim pasa dzsámijának) kupoladoб-alaprajza.

18. rajz.

Gosztonyi Gyula: A várostemplom építéstörténete. Pécs müemlékei. Pécs, /1942/. 32.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

A pécsi belvárosi templom tö-
rökkori állapotának (Gázi Kászim
pasa dzsámijának) ablakszerkezete.
Nézet, metszet és alaprajz.
19. rajz.

33

Gosztonyi Gyula: A városstemplom építéstörténete.
Pécs müemlékei. Pécs, /1942/. 33.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi belvárosi templom törökkori állapotának (Gázi Kásim pasa dzsámijának) szentélyfülkéje (mihrábja). Müemléki felvétel.
20. rajz.

Gosztonyi Gyula: A várostemplom épitéstörténete. Pécs müemlékei. Pécs, [1942]. 34.old.

M.D.K.

Cosztonyi Gyula, épitész

A pécsi belvárosi templom törökkori állapotának (Gázi Kászim pasa dzsámijának) előcsarnoki oszlopfői és talapzatai. Alul középen az oszlopállás vázlatával.
21. rajz.

35

Cosztonyi Gyula: A várostemplom épitéstörténete. Pécs müemlékei. Pécs, /1942/. 35.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, építész

A pécsi belvárosi templom törökkori állapotának (Gázi Kászim pasa dzsámijának) falarott sarok-alaklitja, részletrajzzal. 22. rajz.

Gosztonyi Gyula: A városstemplom építéstörténete. Pécs müemlékei. Pécs, /1942/. 36.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi belvárosi templom helyén állott jezsuita épitkezések első szakaszának rekonstrukciós vázlata, a Szent Bertalan templom maradványaiból álló kerítéssel. 24. rajz.

Gosztonyi Gyula: A várostemplom épitéstörténete. Pécs müemlékei. Pécs, /1942/. 38.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi belvárosi templom helyén állott jezsuita épitkezések végleges állapota 1766-67. után. 25. rajz.

Gosztonyi Gyula: A várostemplom épitéstörténete. Pécs müemlékei. Pécs, /1942/. 41.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi belvárosi templom helyén állott jezsuita épitheresek végleges állapotának rekonstrukciója. Délkeleti oldalnézet.
26. rajz

Gosztonyi Gyula: A várostemplom épitéstörténete. Pécs müemlékei. Pécs, [1942]. 42.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi belvárosi templom helyén állott jezsuita épitkeréset veglegés állapotának rekonstrukciója. Eszakkeleti oldalnézet. 27. rajz.

Gosztonyi Gyula: A várostemplom épitéstörténete. Pécs müemlékei. Pécs, /1942/. 43.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi belvárosi templom helyén állott jezsuita épitkezések végleges állapotának rekonstrukciója. Helyszinrajz. 28. rajz.

Gosztonyi Gyula: A várostemplom épitéstörténete. Pécs müemlékei. Pécs, /1942/. 44.old.

M.D.K.

Gosztonyi Gyula, épitész

A pécsi Szigeti kapu környékének alaprajzi vázlata a török hódoltság után, a XVII. sz. végén. 1. rajz.

Gosztonyi Gyula: A szigeti kapu környéke. Pécs műemlékei. Pécs, /1941/. 6.old.

A Koller József emlékkonferencia (Pécs, 2002. október 24-25.)
válogatott előadásai
Tanulmányok Pécs történetéből 13. Pécs 2003.

Szerkesztette:
FONT Márta és VARGHA DEZSŐ
287-307 p.

MENDÖL ZSUZSANNA

Dr. Gosztonyi Gyula (1904-1962) építészmérnök munkássága

Éppen negyvenegy éve, hogy Pécs „legképzettebb építőmérnökének" tartott dr. Gosztonyi Gyula 58 évesen Buenos Airesben meghalt. Ma szülővárosában a székesegyházi plébánia Dóm térre néző falán 1987-ben elhelyezett emléktábla legjelentősebb régészeti felfedezéseinek (a II. számú „Korsós" sírkamra és a felmért, de visszatemetett *Cella Septichora*) közelében emlékeztet megtalálójára, az egyházi uradalmak lelkiismeretes mérnökére, a Pécs múltját kutató tudós-építészre. A pécsi uránvárosi utcaelnevezéssel is elismert építész jelentőségét érzékeltetve pályaképének megismeréséhez szeretnék hozzájárulni műveinek, írásainak összegyűjtésével és közreadásával.

Szigetvári János építész irányította a figyelmet először Gosztonyi Gyulára 1978-ban, a Pécsi Műszaki Szemle „Neves elődeink" rovatában. Lexikonszerű összefoglalásában is nyilvánvalóvá válik Gosztonyi sokoldalúsága: a régészeti és tudományos kutatással is foglalkozó, a város múltjának, értékeinek feltárását, megismertetését felvállaló építész alakja, aki „ A mérnök szerepe a műemlékvédelemben" című tanulmányával doktorátusi fokozatot is szerzett a műszaki tudományokban. Néhány pécsi épülete, valamint legfontosabb tanulmányai felsorolása mellett, Szigetvári János e kis közleménye mindmáig forrásértékű maradt kiváltképp a második világháborút követő időszakot illetően, amikor Gosztonyi a nagyvilágban, külföldön kezdett új életet, s bizonyította építészi képességeit.

A budapesti műegyetemen szerzett építészmérnöki diplomával Gosztonyi Gyula 1927-ben kezdte csaknem két évtizedig tartó munkásságát szülővárosában. Anyai nagybátyja, a város legjelentősebb építésze Pilch Andor alkalmazta tervezőirodájában, az ugyancsak pályakezdő Visy Zoltánnal (1903-1938) együtt. 1930-ig dolgozott velük társtervezői viszonyban a Pilch iroda olyan jelentős megbízásain, mint a gyárvárosi templom, plébánia, iskola-együttese, a Stefánia Szövetség Anya- és csecsemőotthona. Számos tervpályázaton is eredményesek voltak: a Bártfa utcai elemi iskola, az egyetemi tanárok bérháza tervpályázatán, az ipartestületi székház-tervük pedig 37 pályaterv közül került az első helyre. E sikereikről a korabeli hírlap-tudósításokból értesülünk, amelyek nem térnek ki e tervek formai, stílusbeli minőségére. A megvalósultak alapján,

főképpen az egyházi jellegű épületeik megformálásán azonban ekkor még történeti stílusok, leginkább a neoromán, protoreneszánsz jellegű íves nyílások, s a terméskő-lábazatok, burkolások az uralkodó formajegyek.

1931-ben a kaposvári múzeum tervpályázatára Gosztonyinak Ludwig Károly építésszel készített terve is megvételben részesült. Sajnos e tervét sem ismerjük, mint ahogy a Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társasága 1932. évi tavaszi kiállításán bemutatott nyaraló, szálloda és színház terveit sem, (vajon ezek is pályázatokra készültek-e, s megvalósultak-e.) Nem találtuk nyomát az adott periodus címjegyzékeiben Szigetvári János azon állításának, mely szerint Gosztonyi Gyula Pécs város Mérnöki Hivatalának alkalmazottja lett volna, de e mérnöki hivatal főmérnökével, Dulánszky Jenő műszaki főtanácsossal közös munkájaként közölte a Tér és Forma tekintélyes építészeti lap 1933-ban a Balokány-ligetben épült új városi strandfürdőt. Dulánszkytól illetve a Mérnöki Hivataltól kapott megbízásra tervezett a megyeri kertvárosba ezt követően autóbusz várókat, dohánytőzsdét és telefonfülkét kapcsolva hozzájuk, s ezek kivitelezését is művezette 1934-ben. A városból kivezető utak csomópontjaira szánt vámházak, illetve a teljes belső berendezéssel, felirati táblával együtt tervezett kis lapos tetős váróépületei a modern építészet hívére vallanak, egyszerűek és praktikusak az új törekvések szellemében. Balatonfenyvesre tervezett fatemplomán Gosztonyi viszont az építőanyag ihletésére már székely mintaképhez igazodott. Tájékozottsága és tudása, alkalmazkodó készsége miatt lehetett Gosztonyi vonzó tervezőpartner, akinek közreműködése a pályázatokon elismerést, helyezést hozott: díjazott lett Nendtvich Andorral közösen készített pályaterve a debreceni városházához is, modern jellegű, monumentalitásra törekvő homlokzatával. Középrizalitján az emelet csúcsos végű nyílássorát háromszögű kilépő erkélyekkel ritmizálta, felettük az épület teljes homlokzatán sajátos „pártázatot" alakítva ki a téglarakás plasztikusan kifalazott módjából alakított díszítésmóddal expresszivvé téve a nyerstégla homlokzatot. Csupán a szimmetrikusan elhelyezett, alacsony, karcsú, barokkos sisakú tornyok hatnak e homlokzat mellett kissé idegenül.

Az azonos szellemi orientáció miatt válhatott a modern építészet jeles képviselőinek partnerévé egy-egy feladat, pályaterv elkészítésében. 1935-ben a mecseki üdülőszálló tervpályázatán saját terve, és Molnár Farkassal közös pályaterve éppúgy megvételben részesült, mint az Uránia filmszínházra benyújtott munkája. 1942-ben a Rét utca végén felépült a pécsi Kereskedelmi iskola tervezői között őt is említik Körmendy Nándor és Kőszeghy Gyula mellett , mivel az 1938-as tervpályázaton Králik Lászlóval közös tervét

megvásárolták. Ugyanitt az épületgépészeti munkákat rokona, Gosztonyi Elemér tervezte.

Jelen ismereteink szerint két, máig is változatlanul álló bérházépülete: Gosztonyi Elemérné részére a Papnövelde u. 10. kétemeletes sarokház (1937), illetve az 1940-ben egyházmegyei takarékpénztár rt. Megbízására, a Zrinyi és Mátyás király utcákra néző telektömbre emelt bérháza tanusítja kapcsolódását az ekkorra Pécsett is meghonosodott, a Bauhaus-ból szétsugárzó szellemiségű modernséghez. A szűk belvárosi utcába emelt két-, illetve három emeletes bérházra a jobb rálátás és lakásainak jó megvilágítása érdekében az épület tömegét mindkét oldalon az utca vonalából hátralépteti, előkertet alakítva ki. Ezzel a megoldással a nagyobb közlekedési igénybevételhez az utcabővítésre, valamint parkolásra később igénybe vehető helyet hagyott.

A városszépítő, a városképet döntően alakító legismertebb munkái azonban, mint az 1935-ben emelt Országzászló emlékmű a Maurinum előtt a 48-as téren, majd az 1936-ra elkészült sétatéri vízlépcső megsemmisültek. Mára csak az egykori képeslapokról ítélhetjük meg az Alsó-Sétatéren a dómot a tér lábánál álló zárdatemplommal vizuálisan egybekapcsoló kaszkád és parktagolás nagyszerűségét, mediterrán jellegét, amit egy újabb ókeresztény sírkamra bemutatása érdekében bontottak le az 1970-es évek végén.

Meghívásos pályázat nyerteseként a tervei szerint készült Országzászló emlékművét a 48-as téren a politikai változás bontatta le 1945 után. A kő- kubusos architektúrájú, pirogranit dombormüvekkel díszített emlékmű több helyszínre (például az Alsó sétatérre) is elgondolt tervváltozatok[1] során érlelődött, és egyszerűsödött idáig .

Pilch Andor halálát (1936) követően Gosztonyi Gyulát nevezték ki a székesegyház és káptalani uradalmak mérnökének, aki „önszorgalomból", – ahogy a helyi sajtó említi– az Ágoston templom tervezett felújításakor annak kibővítésére készített terveket. Díjtalanul megtervezte Nagyharsány katolikus temlomát. A helyi kőanyagból rusztikusan formált 800 főt befogadó templom csupán kompromisszumosan, egy toronnyal épült meg. Az ezt követően emelt katolikus kör épülete is tervezői közreműködésével készült.[2] A Bártfa utcai Szent István templom tervezését Visy László halálát követően vette át, amely ókeresztény, illetve bizánci jellegű bazilika elrendezéssel , torony nélkül épült fel. Öcsény (Tolna megye) hirtelen megnőtt katolikus közösségének ugyancsak Szent István király, valamint Szent Imre és Boldog Mór pécsi püspök tiszteletének szentelt templomot tervezett, amit 1939-ben szenteltek fel. Az

[1] Baranya Megyei Levéltár, Tervtár (a továbbiakban: Bml Tt), 2047.

[2] PELLER Károly: *A nagyharsányi katolikus mozgalmak története.* Siklós 1941. 40.

árkádos előcsarnokú, bazilikális elrendezésű templom nyugati bejárata mellett álló, kissé túlméretezett Campanile- harangtorony hasábját áttört, nyolcszögű gloriettel koronázta. A torony felső harmadát félkör ablakok kettős sora lazítja minden oldalán. Az ókeresztény művészet egyszerűségéből kiindulva a modern puritánsághoz, a szerkezet őszinte megmutatásához is kapcsolódni tudott. Még ennél is egyszerűbb, mégis modernnek ható külsővel, de torony nélkül épült fel a második világháború alatt a pécsi kertvárosban tervei szerint a Szent Erzsébet templom. Nyeregtető alá vont, belül három hajós tömege elé lépő bejárati oromfalának uralkodó eleme a vasbeton bordákkal tagolt, egyetlen ablakká összevont hatalmas, félkörívvel zárt óriásablak a három, egyenes zárású kapu fölött. Szentélyét a ráépült plébánia emeltes épülete takarja, amely csak méreteivel utalt jelentőségére, uralva a családi házakból álló környezetet. Ezt a léptéket napjaink megalomániás emeletráépítéssekkel és tetőtérbeépítésekkel történő terjeszkedése módosítja. Templomaival jelentősen hozzájárult az egyházművészet modern szellemű megújhodásához.

Az általunk ismert családi ház és villa tervezésein (1939-ben dr. Birkás Géza egyetemi tanárnak a mecseki villatelepen emelt családi házán), ekkor már a korszellemnek megfelelően a népi építészeti tradícióhoz igazodása figyelhető meg: íves tornác, lodzsa, zsalugáteres ablakok, sátortetős, illetve oromzatos tetőképzés alkalmazásával.

A használat és életmód-elemzés készítésével, szociális érzékenységgel ugyanakkor a megbizóinak takarékosságára is figyelve oldotta meg az egyházi uradalom Katalin- és Eszterágpusztai lakásainak korszerűsítését (1938). 1940-ben Magyarbóly és Csikóstöttös árvízkárosultjainak lakóház- újjáépítését irányította. 1942-ben központi temető ravatalozójának kibővítésére hirdetett tervpályázaton eredményessége valószínűleg annak volt köszönhető, hogy a legnagyobb alázattal alkalmazkodott a meglévő épület antik római templom jellegű, reneszánsz szellemiségéhez, s természetes növekedésnek hatóan oldotta meg a középrész megmagasítását, s a toldást a széleken.

Gosztonyi annak a kiváló építész- és műszaki szakembergárdának volt a tagja, amely az első világháborút követő gazdasági pangáskor indult, s városrendezési és fejlesztési tervekkel, s tervezői munkájával arra törekedett, hogy a modern városi lét feltételeit megteremtse Pécsett, múltjának értékeiből minél többet feltárva, azokat kulturális és idegenforgalmi tényezővé tegye.

Gosztonyi uradalmi mérnöki kinevezésének idején került városunkból az Egyházművészeti Hivatalhoz a fővárosba pécsi művészettörténeti kutatás jeles alakja, dr. Szőnyi Ottó, akinek hamarosan bekövetkező halála után kezdte tanulmányait közölni

Gosztonyi, folytatva elődjének a város és régió műemlékeink megismertetését, népszerűsítését célzó tevékenységét.

1937-től rendszeresen ismertette a helyi napilapokban a csatornázáskor, városi építkezéseknél felszínre kerülő építményeket. A műemlékvédelem feltételének és eszközének tekintette a lakosság műveltségének pallérozását, e célból indította el saját költségén „Pécs műemlékei" sorozat füzetkéit. Itt publikálta a várostemplom építéstörténetét is, amelyben a templom kibővítését megelőző műemléki vizsgálatait és kutatásai eredményeit foglalta össze.

A székesegyház történetét kutató tudós elődeihez — Gerecze Péterhez, dr. Szőnyi Ottóhoz, Möller Istvánhoz — méltó felkészültséggel elsősorban a székesegyház eredetének tisztázására végzett elmélyült kutatásokat, terjedelmes könyvben adva közre tanulmányához kapcsolva az idevágó teljes szakirodalmat. A dóm körüli ókeresztény temető-terület építményeinek bemutatására, látogathatóvá tételére vonatkozó elképzeléseit a Korsós sírkamra - múzeummal csupán a közelmúltban valósította meg Bachman Zoltán építész. Egy másik merész ötlete keresztülvihetőségének technikai és anyagi feltételei is korunkra látszanak beérni: az egész dómtér környéki pécsi ókeresztény síremlékek földalatti összekötött bemutató-hellyé alakításáé. A középkori városfal kibontásának mára megvalósult javaslata is az ekkori városrendezési elképzelésekben merült fel. A szigeti kapu helyének meghatározása is Gosztonyi érdeme.

A város idegenforgalmának fellendítését szolgálta műemlék- illetve városismertető kalauzok írásával is. A korszak értelmiségi életét élve, aktív résztvevője volt a város kulturális életének. A Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társaságában 1936-38 között a titkár volt, majd e szervezet Városszépítő Bizottságában látott el ugyanilyen tisztséget. Nem csupán építészeti tervrajzait és kivitelezett épületeinek fotóit mutatta be e testület kiállításain, hanem itáliai útirajzokat, tájképeket, szimbolikus- allegorikus grafikáit, amelyekbe a kor problémáinak, aktualitásainak felelős átéléséből született látomásait, szorongásait vetítette (mint például a Sorsunk című folyóiratban is publikált „Kínai fal" című rajzán a szalagházak végtelenül kígyózó labirintusában), Dante Alleghieri: Isteni színjátéka ihlette illusztrációkat, reflexióit vagy 1943 és 1944-ben utolsó szereplését képező Háború és Béke című sorozatát.

A háború évei alatt az építési feladatok csökkenésével többet írt és publikált, előadásokat tartott a szabadlíceumban, 1941-től a kőművesképző iskolában is oktatott. A Fa és Fémipariskola ez építőipari téli tagozatából Gosztonyi szervezőmunkájának köszönhetően önállósult a Felső Építőipari Iskola, amelynek 1943-ban első igazgatója lett, megalapozta azt a középszintű építészeti képzést, amelyből a Pollack Mihály építőipari iskola kifejlődött.

„1944-ben polgári alkalmazottként katonai műszaki alakulathoz osztották be. Rábafüzesen katonai védelmi munkát végzett, majd alakulatával együtt Ausztriába ment." 1947-ig Grazban, majd azt követően Argentínában Buenos Airesben műszaki rajzolóként dolgozott, majd elismerték diplomáját, s állami vállalatoknál építészként működött, szállodát tervezett. Egy atomerőmű pályázatát nyerte meg, s a részlettervek kidolgozásához készült, amikor meghalt 1962-ben.

Egy mostoha korszakban valójában csak pályakezdése kapcsolódik Pécshez. A feladat elmélyült elemzéséből kiindulva stílusismereteivel az építtető kívánságának megfelelő és az uralkodó trendhez igazított megoldásokat adott. A háború történelmi eseményei itthon nem tették lehetővé gazdagabb kiteljesedését építész pályájának, s mire nagyobbszabású feladatokhoz juthatott, már nem maradt rá ideje. Publikációi generációkat segítenek eligazodni Pécs múltjában és műemlékeink között.

Irodalom

BIERBAUER Virgil: Egy építész történelmi tanulmánya. *Tér és Forma* 1939. 189.
BIERBAUER Virgil: Hozzászólás dr.Gosztonyi Gyula építészetelméleti cikkeihez. *Értekezések -Beszámolók a műszaki és gazdasági tudományok köréből.* 1943.
SZIGETVÁRI János: Gosztonyi Gyula építész (1904-1962) *Pécsi Műszaki Szemle,* 1978/3.; 1987/3-4., 13.
MENDÖL Zsuzsanna: Pécs építészete a két világháború között. *Magyar Építőművészet* 1983/2., 29-32.
VARGHA Dezső: Huszonöt éve húnyt el dr. Gosztonyi Gyula, a pécsi műemlékvédelem kiemelkedő alakja. *Dunántúli Napló* 1987. szeptember 23., 6.
MENDÖL Zsuzsanna: Dr.Gosztonyi Gyula építész és Pécs. *Műemlékvédelem,* XXXVI (1992/1), 10-16.
Pollack Mihály Építőipari Szakközépiskola 1943-1993. Összeáll.: LIZTIZKYNÉ dr. PALKA Klára, szerk.: KISS János, bev.: DURUCZ István. Pécs, 1993. 2., 12.
Tolna megye kézikönyve 1997. Főszerk.: Kaczián János, (Magyarország megyei kézikönyvei 16.) Szekszárd, 1997. 521-522.
Központi Egyházművészeti Hivatal, MDK-C-19/16.3.

Adattár

Dr. Gosztonyi Gyula (1904, Pécs – 1962, Buenos Aires) építész

Élete:
Apja ítélőtáblai bíró, a pécsi Katolikus Kör elnöke, 1920 márciusában főispán, kormánybiztos, de ilyen működését a szerb megszállás miatt el sem kezdhette. Anyja Pilch Erzsébet. A budapesti József Műegyetemen végzett (Oklevél 9782/1927). Nádler Róbert is tanította. A Műegyetem 1925. évi építészeti kiállításán a rajz- és ékítménytani gyűjtemények között szerepelt munkája. (*Magyarság*, 1925. május 31.) Ugyanebben az évben Bardon Alfréddal szerkesztette a Megfagyott Muzsikus című, az építészhallgatók által összeállított évkönyvet. 1927-ben anyai nagybátyjánál, Pilch Andor építészeti irodájában kezdett gyakorlatot. (Gyárvárosi templom, iskola és plébánia, 1927-1934, Stefánia szövetség Anya és Csecsemőotthona 1927-1928, Első díjat nyert közös tervük az Ipartestületi Székház tervpályázatán (37 indulóból) 1929-ben. (*Dunántúl*, 1929. február 9., 3., *Építő Ipar- Építő Művészet*, 1929, 30., *Magyar Építőművészet* 1929/2., 27.)

Pilch Andor, Gosztonyi Gyula, Visy László 1929-ben pályázott az egyetemi tanárok lakóházára is, de utolsók, 3. díjazottak lettek. (*Dunántúl* 1929. február 16. és 21.) –

1929-ben a Maros u. (ma Bártfa u.) elemi népiskola terve (Pilchhel és Visy Lászlóval 5475/1929, BmL Tt 1149/b.)

1931-ben tagja lett a budapesti Mérnöki Kamarának. (*Magyar Mérnök és Építész Egylet Közleményei* /a továbboakban: *MMÉE Közl.*/ 1931. 20.)

1936-ban Pilch Andor halálát követően az egyházi és káptalani uradalom mérnöki posztjára kerül, mint a „legképzettebb pécsi mérnök". (*Pécsi Napló*, 1936. szeptember 6., 8.) 1930-36 között Pécs város Mérnöki hivatalának is dolgozott Dulánszky Jenő főmérnök mellett illetve megbízására, bár az 1933-1934-es címjegyzékben a Város Mérnöki Hivatala tisztségviselői között nem szerepel

1940-ben doktori fokozatot szerzett „A mérnök szerepe a műemlékvédelemben" című dolgozatával

1934-1936 a Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társasága (PKMT) titkára, 1940-től 1944-ig ugyanott a Városszépítő Szakosztály titkára.

1940-től pécsi Fa és Fémipari Technikum építőipari téli tagozatán (kőműves szakiskolában) tanított: épületátalakítás tervezését.

1942-ben az iskola rendes tanárává nevezték ki (*MMÉE Közl.* 1942. 11., 24; ld.:*A pécsi m.kir.áll. Felsőipariskola és Fémipari Szakiskola Évkönyve az 1941-1942. tanévről.* Közli SCHINDLER Aurél, Pécs, 1942. 6.), 1943-ban az ebből önállóvá szervezett pécsi Felső Építőipari iskola igazgatója lett. (*Felső Építőipari Iskola Évkönyve – Dunántúl* 1944. június 23., 6.)

1944-ben polgári alkalmazottként katonai műszaki alakulathoz osztották be, alakulatával Ausztriába ment.

1947-ig Grazban műszaki rajzoló, majd ugyanezzel foglalkozik Argentinában Buenos Airesban, ahol csakhamar állami vállalatoknál építész. (szálloda terv, Cordoba kolostor és templom rekonstrukciója)

1987-ben emléktáblát kapott Pécsett a székesegyházi plébánia Dóm térre néző falán, Uránvárosban utcát neveztek el róla.

Művei (épületek, tervpályázatok):

1. 1931 Kaposvári Múzeum tervpályázatán (Ludwig Károllyal közös terve) megvétel (*Dunántúl* 1931. április 28., 4.)

2. 1931 Debreceni városháza tevpályázat (Ifj.Nendtvich Andorral közös) dicséret (*Tér és Forma* 1931. 187; *Magyar Építőművészet* 1931/4-6., — PKMT 1932. tavaszi kiállítási katalógusa)
3. 1932 Bérházterv, és Balatoni szálloda, családi lakóházak terve
4. 1932 Pécsi hősi emlékmű terve BmL Tt 2047.
5. 1933 Balatonfenyves római katolikus (székely stílusú) templom tervpályázat első díj (36 induló, *Dunántúl*, 1933. október 15., 8.)
6. 1933 Pécs Városi Szeretetotthon, Megyeri út (*Dunántúl* 1933. november 18., 4.) az ő és März Mátyásé volt megfelelő 6 pályázóból
7. 1933 Pécs—Balokány: Városi Strandfürdő Dulánszky Jenővel közösen (*Tér és Forma* 1933/10., 313-318.
8. 1933-1934 Pécs-Megyeri kertvárosban létesítendő autóbusz váróházak, dohánytőzsdével és telefonfülkével- és a kvitiel művezetése is. A kertvárosi megépült 1934. szeptember 29. (BmL Tt 314., 330., 1061. és 1232. A pécsi Magyarürögi és Alsómakár kereszteződésénél vámház terve beépített berendezéssel.
9. 1935 Mecseki üdülőszálló tervpályázat Molnár Farkassal közös és a saját terve is, megvétel (*Dunántúl* 1935. március 2., 2; március 5., 2; márc.6., 8; *Vállalkozók Lapja* LVI, 1935. március 6., 8.)
10. 1935 Uránia filmszínház tervpályázatán megvétel (*Dunántúl* 1935. május 3.)
11. 1935 pécsi Országzászló-emlékmű tervpályázat I. díj (*Dunántúl*, 1935. április 28., 7; ROMVÁRY Ferenc: *Pécs szobrai.* Pécs, 1982. 331.)
12. 1935-1936 H. F. lakóháza (fotója kiállítva a PKMT 1936 őszi, 20.kiállításán)
13. 1935 Vízlépcső a pécsi Alsó Sétatéren (*Dunántúl* 1935. november 14., 4; november 15., 5; 1936. június 10., 5.).
14. 1936 Nagyharsány római katolikus templom építési engedély: 3587/1936, kész 1938. (*Dunántúl* 1936. május 30., 3.)
15. 1937 Egyetemi tornacsarnok tervpályázat 3.díja (*Dunántúl* 1937. április 8.)
16. 1937 Pécs, Papnövelde u.10. Gosztonyi Elemérné 2 emeletes sarokháza Pm 34191/1937 BmL Tt 240. (Wenczel József a kivitelező)
17. 1937 Káptalan u.2. barokk részeinek kiszabadítása és védőtető a Mária reliefnek
18. 1938 „Dunántúl" szerkesztősége épületének átépítése (Perczel u. 2.) (*Dunántúl* 1938. november 15., 6.)
19. 1938 Pécsett a Kereskedelmi fiú és leányiskola tervpályázaton Králik Lászlóval közös terve 400 pengő megvétel (*Vállalkozók Lapja*, 1938. június 15., 7; június 28., 4., *MMÉE Közl.* 1938. 251. Elkészült Körmendy Nándor, Kőszeghy Gyula, Gosztonyi Gyula terve alapján 1942-ben a Rét u./Mártírok u. sarkán . (*Dunántúl* 1942. május 21., 5.)
20. 1938 Ócsény (Tolna m.) római katolikus templom (a tervet módosítja is!) MTA Művévesztörténeti Kutató Intézet adattára: Központi Egyházművészeti Hivatal aktái MDK-C-T-19/16.3.: 189., 196. 282. — felszentelés 1939. – *A Pécsi Egyházmegye schematizmusa.* Pécs 1981. 244.)
21. 1938 Murga (Tolna m.) plébániatemplom terve. MTA Művévesztörténeti Kutató Intézet adattára: Központi Egyházművészeti Hivatal aktái MDK-C-T-19/16.3. 216.
22. 1938 Nagyharsány Katolikus kör épülete, kész 1940. november 20. (*Dunántúl* 1940. november 14., 5.)
23. 1938 egyházi uradalom Eszterág és Katalinpusztai cselédlakásainak korszerűsítése (*Dunántúl* 1938. szeptember 4., 3; szeptember 6., 6.)
24. 1939 dr. Birkás Géza villája (Pécs, Fenyves sor 20.) 7149/1939 BmL Tt 563.
25. 1940 Magyarbóly és Csikóstöttös árvízkárosultjainak új házai. (*Dunántúl* 1940. április 9. — *Tér és Forma* 1941. 3.,— *Magyar Építőművészet* 1941. 30-33.)
26. 1940. Zrinyi u 4./ Mátyás király út 5. Pécsi Egyházmegyei Takarékpénztár Rt 2 illetve 3 emeletes bérháza. Kivitelezés: Wenczel József, lakhatási engedély 103.168/1940

27. 1940 Központi ravatalozó bővítése tervpályázat I.díja (*Dunántúl* 1940. február 7., 3.)
28. 1940 Országos Társadalombiztosítási Intézet Tüdőbeteg szanatórium tervpályázatán ifj. Nendtvich Andorral közös terv 1200 pengős díj (*Vállalkozók Lapja* 1940. január 11., 6; *MMÉE Közl.* 1940. 8.)
29. 1941 Baranya vármegye felszabadulási emlékműve, vörösmárvány oltár a Papnövelde u. 5.(megyeház lépcsőházi előcsarnokban az 1931-ben készült relief kiegészítése + felirat. *Dunántúl* 1941. október 5., 4. - az emlékmű avatása; *Pest* 1941. október 7.)
30. 1941-1944 megyeri kertváros Szent Erzsébet templomának terve (*Dunántúl* 1941. január 31., 4; november 26., 5; 1944. július 9., 5.
31. 1941 Hófler N.János Pécs, Visy u.18. lakóház átalakítás (A munkálatok 28963/1929 hasonló méretben és [Hoffmann László] terv szerint már engedélyeztettek, újabb Gosztonyi nevével kiadott eng. 84511/1941.máj.7.)
32. 1943. Pécs, Bártfa utcában Szent István király tiszteletére templom (*Dunántúl* 1943. május 30., 2; június 1., 5.)
33. 1943 városi szegénytelep és központi konyha Pécs, Xavér u. 10-ben, megbízás (*Dunántúl* 1943. október 30., 2.)
34. 1943 Egészségház (a pécsi Deák u. folytatásában) tervpályázat (felkért tervezők:Weichinger K., Ludwig K. és Gosztonyi) (*Dunántúl* 1943. szeptember 18., 5.)
35. 1943 a tervezett pécsi művésztelep céljaira elkészítette 6 művész elhelyezésére alkalmas 3 ikerház tervét. (HÁRS Éva: *A pécsi képzőművészet kistükre.* Pécs, 1971. 957-960.

Kiállított művei a Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társasága kiállításain:

1. 1932. március 27. – április 5. (10.) PKMT 32-43. Utcakép, akvarell, **Nyaraló terve**, szakrajz , Freskóvázlat I-II. grafika, **Színház** terve, akvarell, **Szálloda terve** akvarell, **Hősi emlék terve**, akvarell, Nürnbergi részlet, grafika, Nürnbergi vár grafika, Nürnbergi háztetők, grafika, Kisvárosi utca, Középkor, grafikák.
2. 1932. december 18-26. (11.) PKMT 27-35. Romantika, garfika, A Dnyeszteren grafika. **Tettyei nyaraló**, pasztell, Sic itur ad astra, grafika, Vihar után grafika, **Balatoni szálloda I-II.** grafika, **Bérház terve**, szakrajz, **Családi lakóházak**, szakrajz.
3. 1933. április 16-24. (12.) PKMT 21-28. Sztrájk, Khaosz, Világbéke, Architektura, Háztetők, Épülő ház, grafikák, Leány gyümölccsel, Balokányi uszoda távlati képe pasztellek.
4. 1933. június 3-11. (13.) PKMT 56-58. Sic itur ad astra grafika, Dombvidék krétarajz, Dnyeszteren grafika.
5. 1933. december (14.) PKMT 30-35. Pécsi útmutató. Montázs, Élet grafika., Domboldalak, of., Viadukt, Babylon grafikák, Elhagyottan, tollrajz
6. 1934. május 13-21. (15.) PKMT 46-52. Várkastély, Tükör, Keep smiling, A tenger, Az ucca, Zsuzsanna, Golgota grafikák
7. 1934. október 28. – november 4. (16.) PKMT 47-56. Városkép tollrajz, Romok, Tűzfalak, Állvány, Árvíz, Lejtős utca, Riválisok, Viadukt, Egyedül grafikák és **Fogadó berendezés, iparművészeti tárgy**
8. 1935. junius 2-10. (17) PKMT 37-48. Királysír Utópiában, grafika, Pausole király fegyverterme, Transzparensek, Tájkép, Szamum, Tragédia, Kontraszt, Akropolis, Halottak szigeten Aranyfolyosó grafikák, **Pécsi mozgófényképszínház** megvett pályaterve, építési tervrajz, **Mecseki szálló megvett pályaterve**, építési tervrajz
9. 1935. december 23-30.(18.) PKMT 38-46. Hatalom, Tájkép, Egyház, Háború, Kulisszák, Kínai fal, Fraternité, Liberté, Egalité grafikák
10. 1936. június 14-21. (19) PKMT 31-40. Toscana, Vonatablak, Róma, Katakombák, Velence, Aquaduct, Kompozició I-IV. grafikák.

11. 1936. november 15-22. (20) PKMT 31-37. Pécsi részlet I-II, **H.F. úr lakóháza** fotó, Tarantella grafika, **Tervek** fotó. Pécsi tájkép, Hajnal grafika
12. 1937. május 23-30 (21) PKMT 23-26. Dante Pokol I. kör (Kereszteletlenek) - Pokol III. (Mértéktelenek) IV. kör (Pénz bűnösei), VII. kör (Erőszakosok) grafika
13. 1939. október 22-29 (25.) PKMT 52-54. Belvárosi templom ásatásai , rajz, Ókeresztény temető I-II. rajz
14. 1943. december 22. – január 2. (32.) PKMT 37-42. Háború és béke. Grafikák
15. 1944. január 9-17. Mohács (2.) PKMT 21-24. Háború és béke I-IV. grafikák

Előadásai:

1. Pécsről (Budapest, Mérnök Egylet mű- és középítési szakosztályok 1939. február 20. ülésén 1939. febr. 20. — *MMÉE Közl.* 1939. 231.)
2. Az antik művészet mai kapcsolatai (*Instituto Italiano*, 1940. december 11.)
3. A déldunántúli árvízkárosultak építkezései (Budapest, Mérnök Egyletben 1940. október 14. — *MMÉE Közl.* 1940. 261.)
4. Az olasz katonai építkezés Magyarországon (Olasz Intézet, Bp.; *Pécsi Napló* 1941. december 20., 3.
5. Pécs építészetéről (*Dunántúl* 1942. március 5., 2.)
6. A barokk Pécs (Budapest, Oországos Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társaság felolvasó ülése, 1942. február 18.)
7. Tisztviselő lakások szempontjai [városi tisztviselők szabadegyeteme] (*Dunántúl* 1942. január 16., 4.)
8. Az építészet bölcselete [szabadliceum] (*Dunántúl* 1943. január 13., 4.)
9. Az ötkaréjos templomokról (Pécs, városháza közgyűlési termében 1943. november 19.)
10. A pécsi vár (Bp., Országos Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat felolvasó ülése 1944. január 19.)
11. Szociális építészet [Janus Pannonius Társaság matinéja] (*Dunántúl* 1944. január 21., 2; január 27., 2; január 30., 2.)

Publikációi:

1. Pécs a XVIII. században. *Dunántúl* 1937. december 25., 27.
2. A pécsi székesegyház régi oltárkövei a Dómtéren. *Dunántúl* 1938. április 3., 5.
3. Restaurálják a pécsi festett sírkamrát. Szakértő bizottság vizsgálja át és tesz javaslatot. *Dunántúl* 1938. november 13., 6.
4. A mánfai templom. *Dunántúl* 1938. december 25., 25. – *Technika* 1939/6., 236-239
5. A belvárosi templom és környékének műemléki leírása. *Dunántúl* 1939. július 19., 4.
6. A belvárosi templom kupolájában talált okmányok. Pécs a hetvenes években. 1. rész. *Dunántúl* 1939. október 15., 4; október 17., 4; október 18., 4; október 19., 6.
7. *Javaslat a pécsi Szent Péter székesegyház környékén elterülő ókeresztény temető terület feltárására és megőrzésére.* Pécs, 1939. 7.
8. Ki találta meg a pécsi hétkaréjos templomot? *Dunántúl* 1939. október 6., 6.
9. Pécs műemlékvédelme. (1.) *Dunántúl* 1939. augusztus 11., 4; augusztus 12., 5; november 4.
10. *A pécsi Szent Péter székesegyház eredete.* Pécs 1939. 296. – Ismerteti: *Függetlenség*, 1939. november 24., 4. – K.i.: *Katholikus Szemle* LIV (1940), 378. – D. J.: *Magyar Mérnök és Építész Egylet Közleményei* LXXIV (1940), 257. – St. B.: *Ungarisches Jahrbuch* XXIII (1943), 400. – DERCSÉNYI Dezső: *Századok* 1943, 479-481.
11. A pécsi székesegyházi uradalom eszterági gazdaságában végzett korszerűsítési munkák. *Tér és Forma* 1939/1., 7-10.

12. *Az uradalmi cselédlakások korszerűsítésének munkálatai.* Pécs, 1939. 52. p.
13. Az uralami cselédlakások korszerűsítésének munkálatai. *Dunántúl* 1939. szeptember 2., 5.
14. Az uradalmi cselédlakások korszerűsítése. *Magyar Mérnök és Építész Egylet Közleményei* 1939/11-12.
15. *Pécs – Sopianae – Quinque Ecclesiae – Fünfkirchen – Cinque Eglise. A pécsi Idegenforgalmi Iroda megbízásából összeállította és rajzolta, sajtó alá rendezte Gosztonyi Gyula.* Pécs, é. n. 30.
16. Egy dóm életrajza. *Tükör* 1940. 321-323.
17. A Kardos Kálmán u. 4. számú ház restaurálása. *Dunántúl* 1940. augusztus 8., 5.
18. *A mérnök szerepe a műemlékvédelemben.* Pécs, 1940. 98.
19. Pécs, a műemlékek városa. *Pécsi Szentföld* 1940. március 1., 3-4.
20. *Pécsi meséskönyv.* Pécs, é.n. [1940.] 56.
21. A pécsi hétkaréjos temetői épület építészeti jelentősége. *Magyar Mérnök és Építész Egylet Közlönye.* LXXIV (1940. október 13.) 207-210.
22. A pécsi Szent Bertalan plébániatemplom feltárása. *Technika* XXI (1940/4.), 112-113.
23. *A pécsi vár.* (Pécs sz.k.város Majorossy Imre Múzeumának 1940. évi Értesítője) Pécs, 1941. 55-69.
24. Séta a pécsi múzeumok körül. 1-2. *Dunántúl* 1940. december 25., 22; 1941. január 19., 4.
25. *Altchristliche und Mittelalterliche Kunstdenkmäler in Pécs.* Pécs, 1941. 42.
26. A Jakab-hegyi illyr-kelta földvár és középkori pálos kolostor. *Dunántúl* 1941. december 25., 20.
27. Pécs középkori műemlékei. *Technika* XXII (1941/3.), 95-96.
28. Pécs legrégibb hiteles ábrázolása / Gosztonyi Gyula — Pataki Vidor: *Sorsunk* (Pécs) I., 1941. 413-421.
29. Pécs műemlékei. *Művészeti Hetek.* Pécs, 1941. január 4. – február 3. Bp., [1941] 55-59.
30. *Pécs törökkori vízvezetéke.* (Pécs sz.k. város Majorossy Imre Múzeumának 1941. évi Értesítője) Pécs, 12.
31. A pécsi ókeresztény temető. *Katolikus Szemle* LV (1941), 41-45. – In: Vörös Márton: *Az 1942. év városi krónikája.* Pécs, 1942. (Függelék) 102–133.
32. *A pécsi Pompei.* Pécs, 1941. 16. – *Sorsunk* (Pécs) I.– 1-2. 1941. február
33. A pécsi Szent Péter székesegyház jubileuma. *Katolikus Szemle* LV (1941), 267-273.
34. A várostörténeti kutatások újabb módszerei. *Magyar Mérnök és Építész Egylet Körlönye* LXXV (1941/5-6.), 17-21.
35. Pécs törökkori vízvezetéke. *Pécs sz.kir.város Majorossy Imre Múzeumának Értesítője* Pécs, 1941. 30-37.
36. A Scitovszky tér környékének helytörténeti vizsgálata. *Pécs sz.kir. város Majorossy Imre Múzeumának* 1941. *évi Értesítője.* Pécs, 53-64.
37. Séta a régi pécsi házak körül. *Pécsi Szentföld* 1941. április 1., 7-8; június 1., 5; augusztus 1., 5-6; szeptember 1., 4.
38. A telekváltozások várostörténeti jelentősége. *Építészet* I. 1941/2., 56-59.
39. A török eredetű pécsi belvárosi templom műeléki feltárása. *Építészet* I. 1941/3., 85-88.
40. A nagyharsányi róm.kat. templom építési adatai. In.: *Peller Károly: A nagyharsányi katolikus mozgalmak története.* Siklós, 1941. 32-33.
41. Pécs, a templomok városa. *Magyar Építőművészet* XL 1941/12., 384-385.
42. Les fouilles archéologiques de Pécs. *Nouvelle Revue de Hongrie* 64 (1941), 449-452
43. A mecseki Jakabhegy hallstatti földvára és középkori pálos kolostora. *Technika* XXIII (1942/1.), 24-25.
44. A pécsi belső vár nyugati kaputornya. *Technika* XXIII (1942), 57-59.

45. Baranyavármegye középkori várai. *Technika* XXIII (1942), 419 - 421.
46. A barokk Pécs. *Sorsunk* (Pécs) II. 1942/4., 293-303.
47. *Pécs műemlékei: A barokk Pécs.* Bővített Klny. Pécs, 1942. 28.
48. Az építészeti tér elmélete és rendszerei. *Magyar Mérnök és Építész Egylet Körlönye* LXXVI (1942. szeptember 20.)
49. Pécs építészete a XVIII.- XIX. században. *Nouvelle Revue de Hongrie* XXXV (1942), 63-67.
50. A pécsi II. számú ókeresztény festett sírkamra és sírkápolna. *Archeológiai Értesítő* LXIX (1942) 196.
51. Régi pécsi házak. *Dunántúl* 1942. augusztus 2., 4; augusztus 4., 2; augusztus 5.,4; augusztus 6., 4; augusztus 7., 4; augusztus 9., 4; augusztus 12., 4.
52. *Pécs műemlékei: A szigeti kapu környéke.* Pécs, é.n. [1941] 31. – Ismerteti: *Építészet* III (1943/1.), 5.
53. *Pécs műemlékei: A várostemplom építéstörténete.* Pécs, é.n. [1942] 34 kép, 54. – Ismerteti CSORBA Győző: *Sorsunk* III. – 11. 1943. november
54. *Pécs műemlékei: A pécsi ókeresztény temető.* Pécs, 1943. 135. p.
55. Szathmáry püspök palotájának romjai a pécsi Tettyén. *Építészet* III (1943/3.), 88-90.
56. Anyag, tér, forma és idő az építőművészetben. *Magyar Mérnök és Építész Egylet Közlönye* LXXVII (1943) 73-75.
57. Baranya középkori templomai. *Technika* XXIV (1943), 99-100., 524-525; XXV (1944), 34., 143-144.
58. Viszontválasz Bierbauer Virgil hozzászólására. *Magyar Mérnök és Építész Egylet Közlönye* LXXVII (1943/4.), 14-15.
59. *Pécs 1763-ban* . Pécs, 1944. 16 kép, 40.
60. Az emberi szellem szerepe az építészetben I. *Magyar Márnök és Építészet Egylet Közlönye*, LXXVIII (1944), 68-70.

Könyvismertetések:

1. A technika, az ember és az idő. [Várkonyi Nándor: Sziriat oszlopai] *Sorsunk* (Pécs) II.– 6. 1942. (augusztus - szeptember) 475 - 479.
2. Városaink múltja és jövője. [ZUBRICZKY József és ZUBRICZKY Sándor: A városrendezésről és az építésügyről szóló 1937. IV. t.c. és a kapcsolatos rendeletek. Bp. 1942. – HERGÁR viktor: Módszer a magyar vidéki városok övezeti tervének elkészítésére. Klny. Városi Szemle 1940. – Bierbauer Virgil: A magyar városrendezés eszközei és feladatai. 1940. – Múlt és közelmúlt magyar városépítészete (Építészet 1941.) – Vidéki városok. Komárom példája. (Klny. Magyar Szemle 1941) – RIHMER Pál: Városok a múltban és jövőben, városépítési tanulmányok. (Bp. 1942)] – *Sorsunk* III. – 4. 1943. 334 -338.
3. Magyarország középkori műemlékei. A M. kir. József Műegyetem Közékori Tanszékének Közleményei 1-20. Szerk.: CSÁNYI Károly és LUX Géza. (klny.Technika 1939-1942.). *Sorsunk*, III.-8. 1943. júl. 599-600.
4. [*Budapest története.* Szerk. SZENDY Károly. I. Bp. az ókorban. Bp. 1943.] *Sorsunk* III.–8. 1943. augusztus 662.
5. A mozaik. [DERCSÉNYI Dezső: *A székesfehérvári királyi bazilika*] *Sorsunk* IV.–3. 1944. március, 192-194.
6. [Révay József: *Séták a római Magyarországon*] *Sorsunk* IV.–4. 1944. április 244.
7. [Bogyai Tamás: *A jáki apátsági templom és Szt. Jakab kápolna*] *Sorsunk* IV.–7. 1944. július 439-440
8. [*Hajlék.* Szerk. Csaba Rezső. Építőművészeti füzetek] *Sorsunk* IV.–10. 1944. október 599-600.

KÉPEK

1. kép
Pilch A. – Gosztonyi Gy. – Visy Z.: Pécs-Gyárvárosi templom és iskola (képeslap), 1927-1934

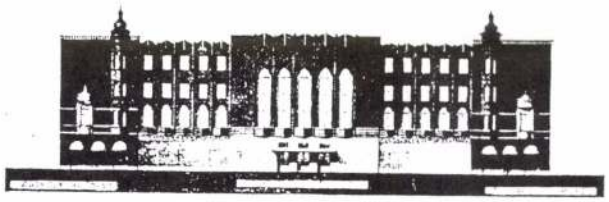

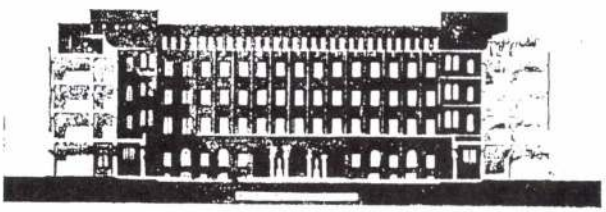

2. kép
Ifj. Nendtvich A. – Gosztonyi Gy.: A debreceni Városháza pályaterve, 1931 (reprodukció a Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társasága kiállításának /1933. június 3-11./ katalógusából)

3. kép Szt. Erzsébet templom, Balatonfenyves, 1934

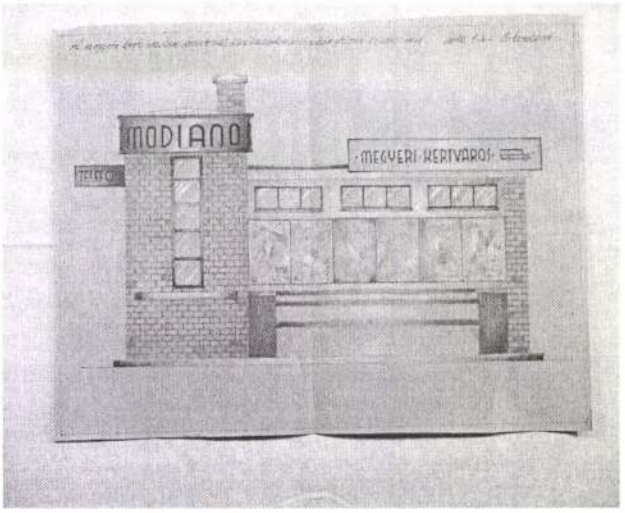

4. kép Autóbusz váró (Pécs, Megyeri kertváros), 1933-1934

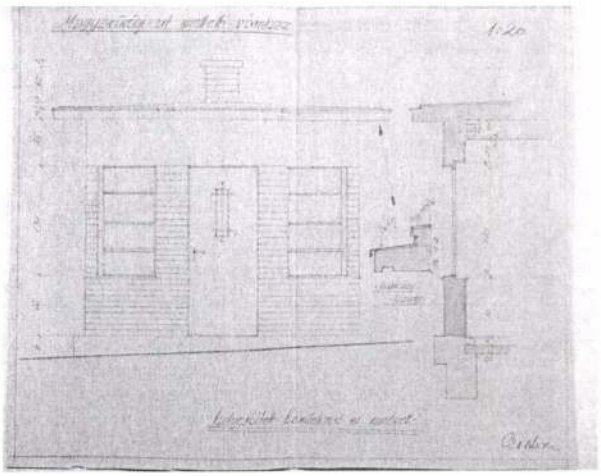

5. kép A Magyarürögi úti vámház tervrajza, 1934

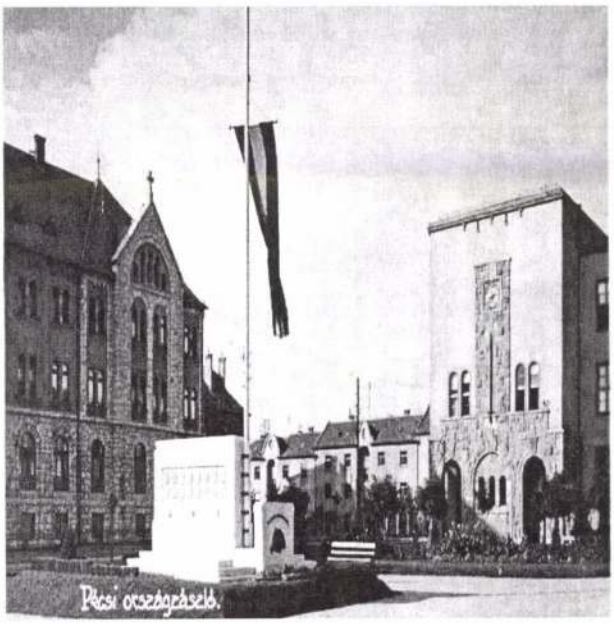

6. kép Országzászló (Pécs, 48-as tér), 1935 /képeslap/

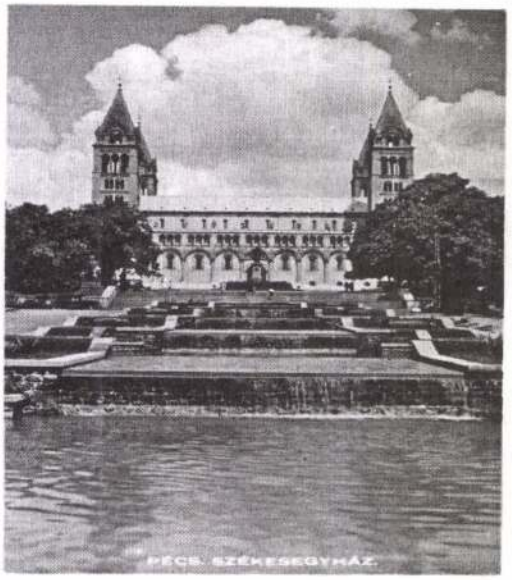

7. kép Az egykori vízlépcső az Alsó Sétatéren, 1935

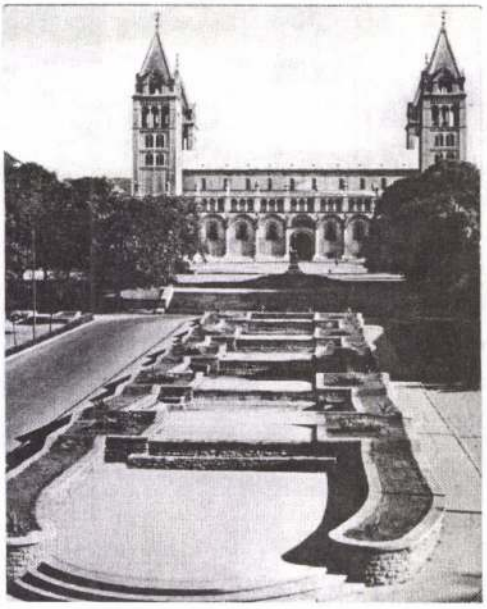

8. kép Az egykori vízlépcső az Alsó Sétatéren, 1935

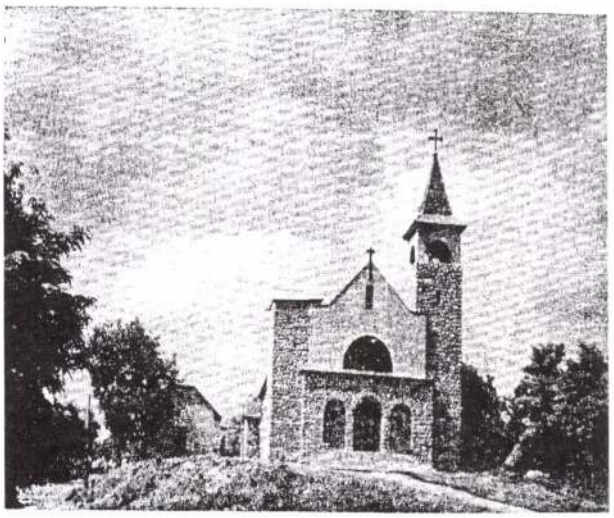

9. kép Nagyharsány, római katolikus templom, 1936

10. kép Nagyharsány, római katolikus templom, 1936

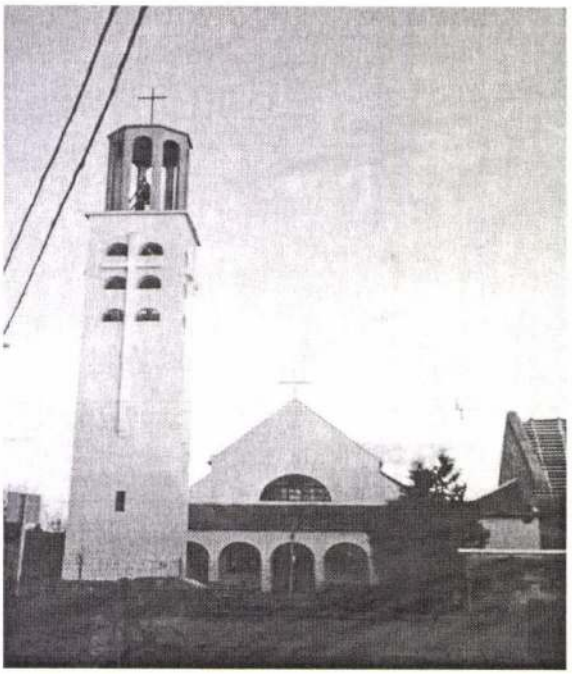

11. kép Őcsény római katolikus templom, 1939 /fotó: dr. Ligeti Judit/

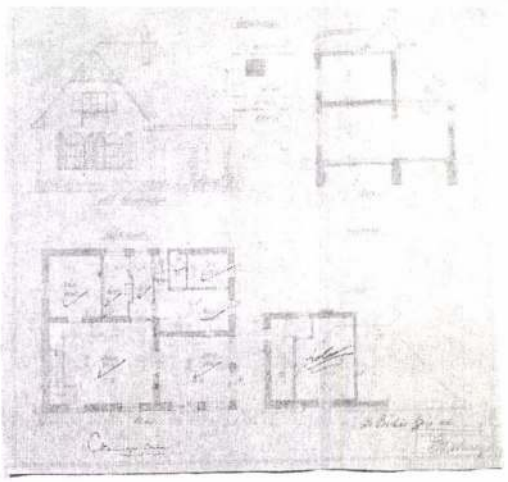

12. kép Birkás Géza prof. villája (Pécs, Fenyves sor 20.), 1939

13. kép Bérház, Pécs, Zrínyi u. 4., 1940 /fotó: Füzi István/

14. kép Bérház, Pécs, Mátyás király u. 5., 1940 /fotó: Füzi István/

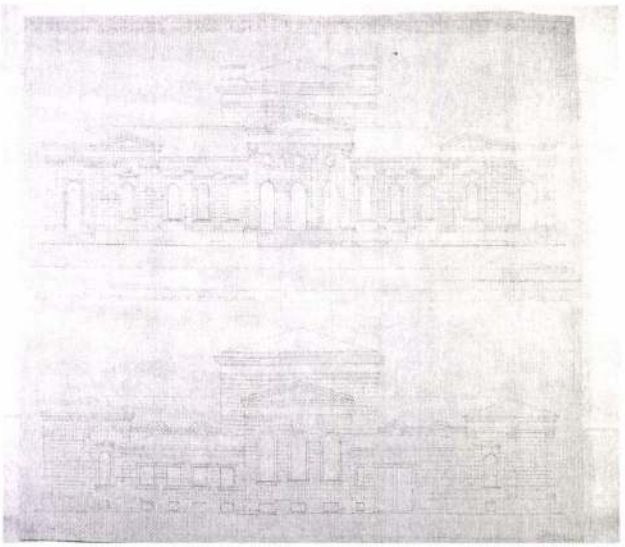

15. kép A pécsi Központi Ravatalozó bővítésének terve, 1940

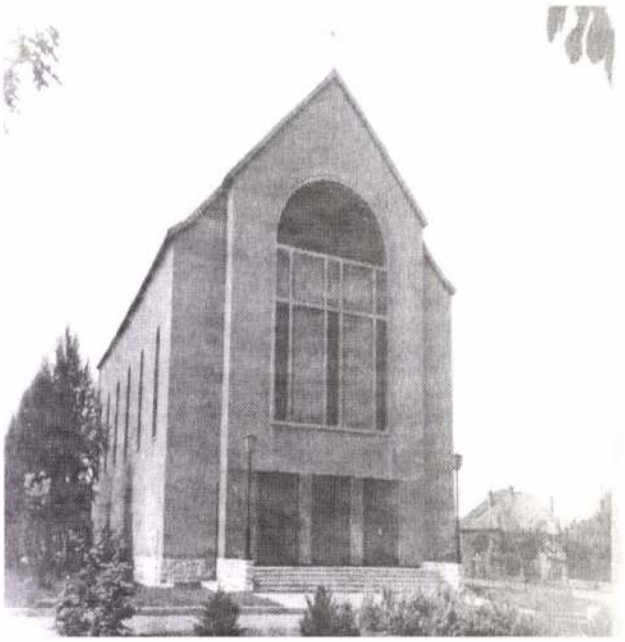

16. kép Szt. Erzsébet templom (Pécs, Kertváros), 1941-1944

17. kép A Szt. István templom terve (Pécs, Bártfa u.), 1943

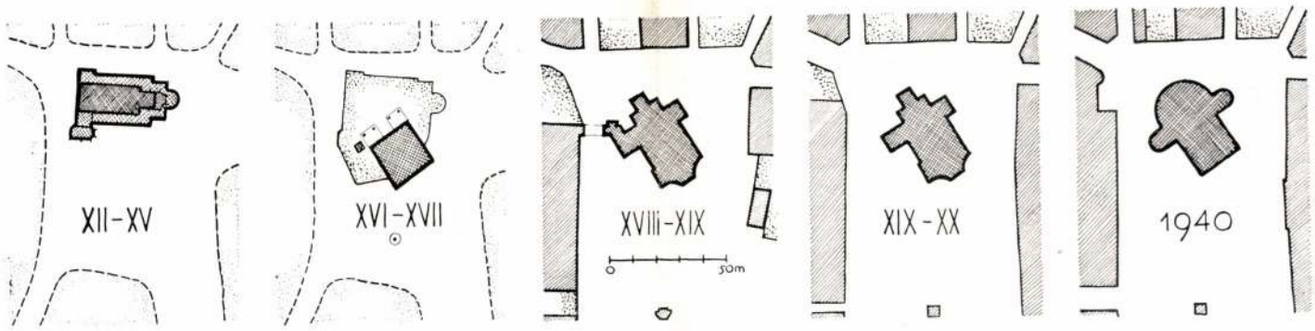

A pécsi belvárosi templom kialakulása, XII—XX. sz.

A TÖRÖK EREDETŰ PÉCSI BELVÁROSI TEMPLOM MŰEMLÉKI FELTÁRÁSA

DR GOSZTONYI GYULA

A pécsi belvárosi templom 1939-ben megkezdett bővítési munkálatai lehetőséget nyujtottak a török eredetű épületmagnak és környékének műemléki, régészeti átvizsgálására és a kutatások arra az eredményre vezettek, hogy az épület az eddig ismert egyetlen nagyméretű és egészében, lényeges átalakítás nélkül álló törökkori templomépítmény Magyarországon. Várostörténeti, de általános magyar művészettörténeti szempontból fokozza jelentőségét az, hogy az épület nagyrészt a tőle északra álló, egykori Szent Bertalan plébániatemplom köveiből, anyagának felhasználásával épült, viszont ennek alapjai a rómaikori Pécs, Sopianae pogány temető területének sírjaira, falmaradványaira rétegződnek, így a mai épület, beleszámítva a jezsuiták hódoltság utáni, azóta elbontott építkezéseit, közvetve ezerhatszáz esztendő folytonos építőtevékenységét őrzi.

A törökkori templommag építési idejét illetően közelebbi adat egyelőre nem áll rendelkezésünkre. Nagyon valószínű, hogy a XVI. század második felében, a török uralom megszilárdulása során épült a provinciális balkáni török építőtevékenységgel egyidejűen. Evlia Cselebi pécsi utazásával kapcsolatban, 1663-ban ékes szavakkal írta le és kupoláját a konstantinápolyi Szelim szultánról elnevezett dzsámiéhoz hasonlította; tőle tudjuk meg azt is, hogy a templom Gázi Kászim pasáról volt elnevezve. Az épületet a hódoltság megszünte után a jezsuiták vették birtokukba; közel száz esztendőn át használták, alakították, egyelőre csak kisebb belső átalakításokat végeztek, majd 1766—67-ben bejáratát a délkeleti oldalra helyezték át, minaretjét elbontották és az egykori előcsarnok helyén diadalív nyitásával szentélyt, tornyot és kápolnákat építettek. A rend eltörlésével 1773-ban a püspök veszi át és filiálisként kezeli, majd 1780-ban Pécs szabad királyi rangra emelésével a város tulajdonába megy át, rövid megszakítással azóta is kegyurasága alatt van a ciszterci rend örökös használati jogának biztosításával.

Az osztatlan középtérből álló, provinciális típusú templomépület csekély torzulással négyzetalaprajzú; külső oldalmérete kereken 19·60 m, belső oldalmérete 16·50 m; falvastagsága 1·55 m; kupolájának záradékma-

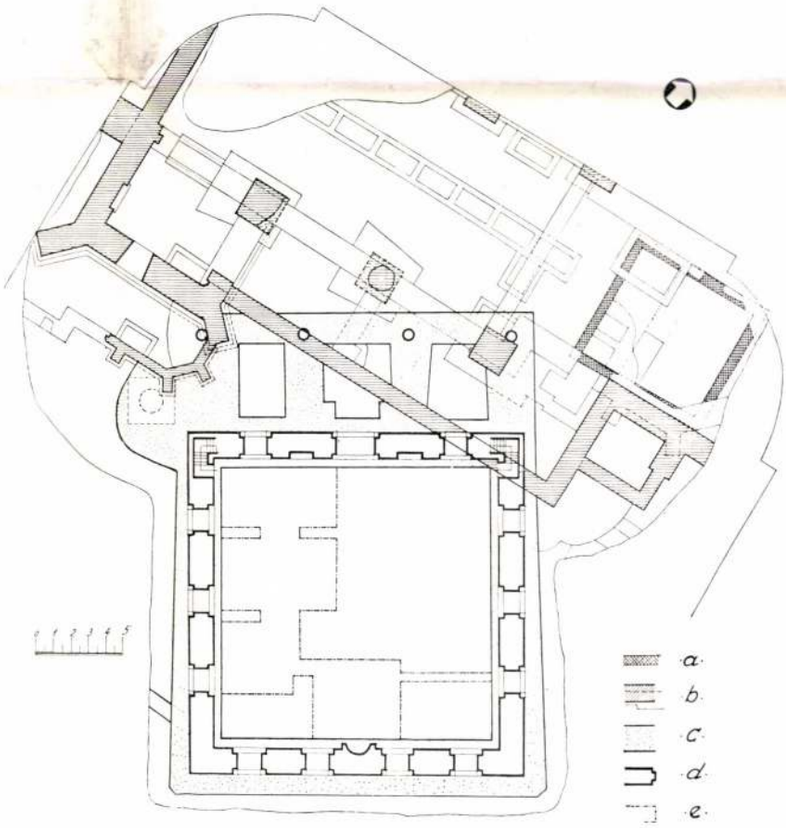

A pécsi belvárosi templom helyszínrajza, *a)* római, vagy korai középkori eredetű földalatti építmény falai a középkori templom szentélye alatt, *b)* a Szent Bertalan-templom végső állapota a török hódoltság előtt. *c)* Gázi Kászim pasa dzsámijának alapfalai, *d)* földszinti alaprajz, *e)* jezsuita kripta körvonala.

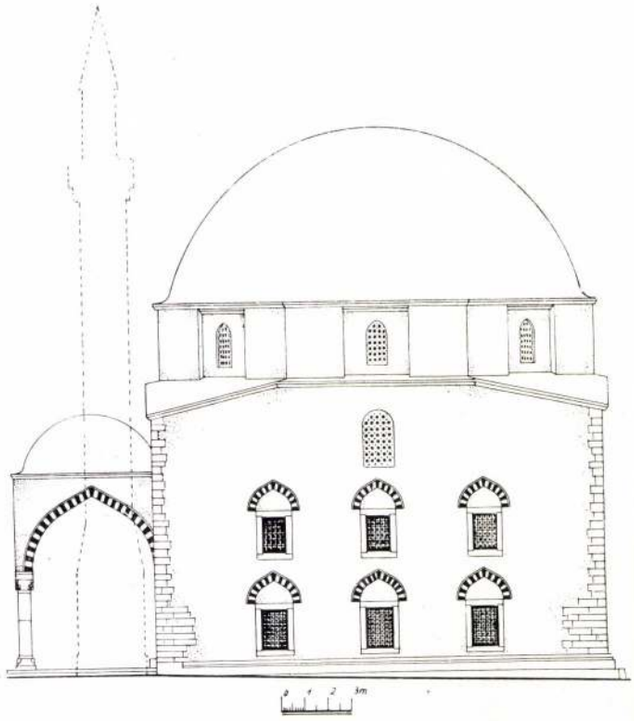

Gázi Kászim pasa dzsámijának délnyugati oldala, rekonstrukció.

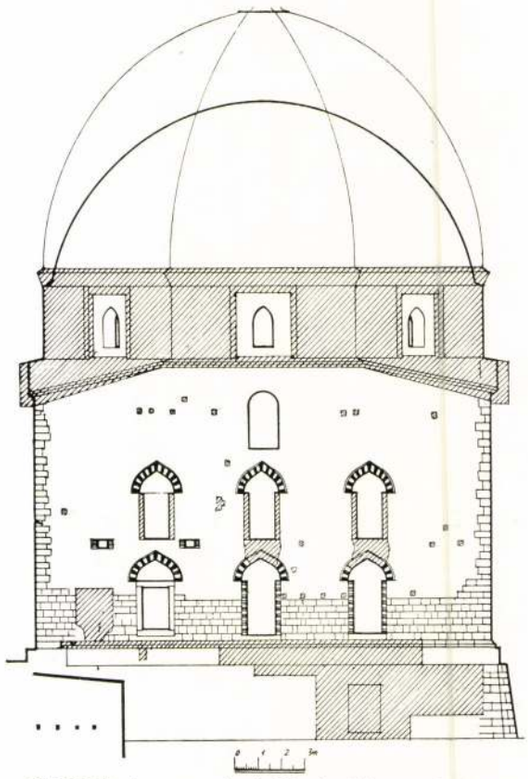

Gázi Kászim pasa dzsámijának délnyugati oldala a feltárás eredményeivel.

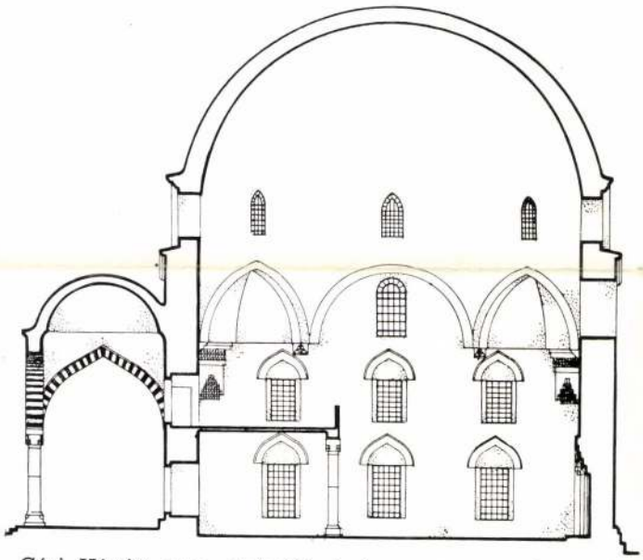

Gázi Kászim pasa dzsámijának hosszmetszete, rekonstrukció.

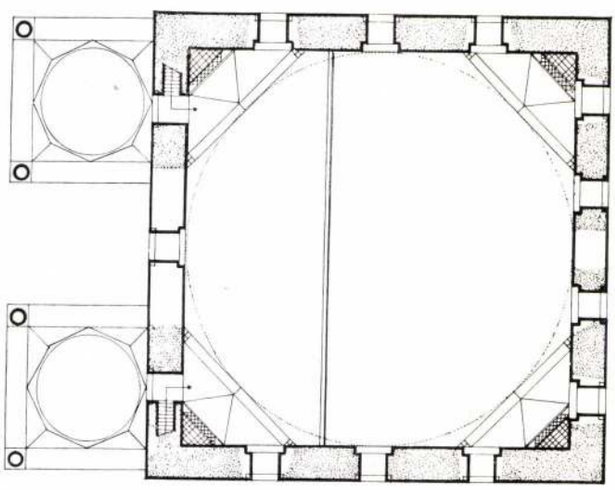

Gázi Kászim pasa dzsámijának földszinti alaprajza.

gassága a jelenlegi padlószint felett 22·20 m, boltozatvastagsága a záradékban kereken 65 cm; a kupola vállmagassága kereken 14·00 m, a kupoladobot alátámasztó csegelyeké 8·00 m.

Az épület bejárata eredetében az északnyugati oldalon, azaz a Mekka felé, délkeleti irányba tájolt épület szentélyfalával átellenes oldalon foglalt helyet. Előtte kétkupolás előcsarnok helyezkedett el, amelynek alapfalai a bővítéssel kapcsolatos ásatások, földmunkák során napvilágra kerültek, így az előcsarnok alaprajzi méretei pontosan megállapíthatók voltak; magassága és boltozatrendszere viszont az északnyugati oldal megmaradt csatlakozó szerkezeti részleteiből volt rögzíthető. A boltozatokat tartó oszlopok fejezeteit és lábazatait, néhány törzsrészletét a jezsuiták ismét beépítették; ezek ma a városi múzeum kincsei egyéb faragványos részletekkel együtt. A délkeleti, azaz Mekka felé irányuló oldal földszinti középrészén foglalt helyet a szentélyfülke, mihráb, jobboldalán a faszerkezetű imaemelvénnyel, mimberrel; az előbbi némiképp megcsonkítva ma is áll, utóbbinak csatlakozási helyét sikerült megállapítani méreteivel együtt. A templom belső terének körülbelül felét kőoszlopokon álló, egyébként faszerkezetű karzat foglalta el, amelynek lépcsői az északkeleti és északnyugati falsarkokban foglaltak helyet, és az északi oldalról torkoltak a karzatba. Lehetséges, hogy a karzat kétrészes volt és csupán a sarkokat foglalta el; ennek nyomait a bejárat részletképzésével, általában az északnyugati oldal középrészének rendszerével együtt a jezsuiták merészművű diadalívbontása semmisítette meg.

A templom belső terének megvilágítására délkeleti oldalon két emeletsorban elhelyezkedő 4—4, a délnyugati és északkeleti oldalakon 3—3 ablaknyílás szolgált a csegelyemeletsor 1—1 és a kupoladob 8 kisebb ablakával együtt; az előcsarnokba a földszinten és emeleten 2—2 ablak nyílott. Az ablakok kettős kávával voltak ellátva,

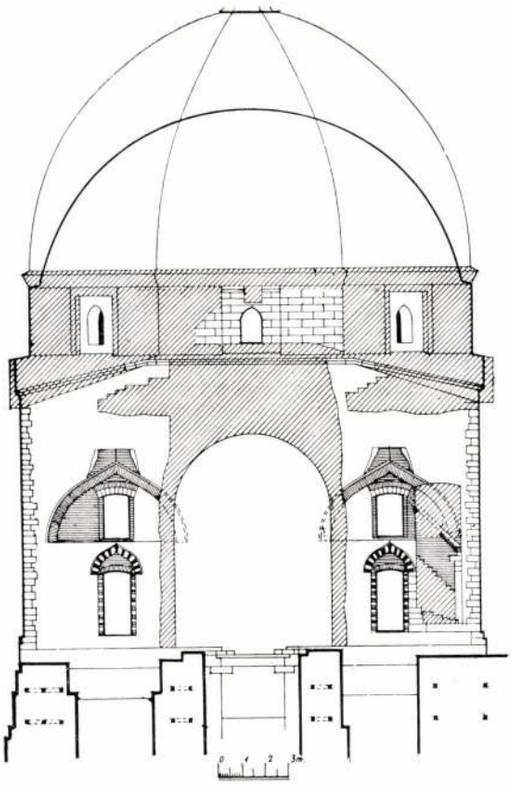

Gázi Kászim pasa dzsámijának északnyugati oldala a feltárás eredményeivel.

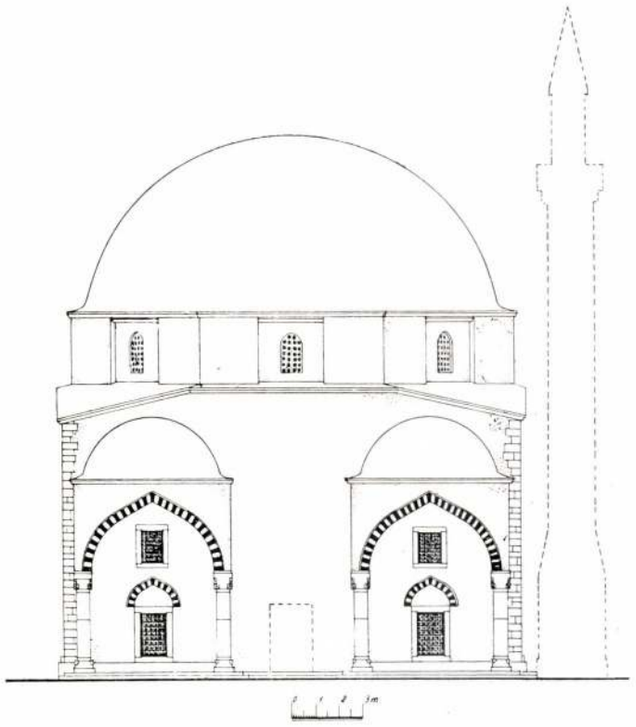

Gázi Kászim pasa dzsámijának északnyugati oldala, rekonstrukció.

a külső kávában vaskos kőkeret és vasrács, mögötte üvegbetétes gipszrács foglalt helyet, a belső kávában valószínűen szintén gipszrács helyezkedett el, talán faszerkezetű szárnyakban.

Az alapfalak anyaga mindenütt terméskő, amelyet 1·40—1·60 m magasságokban vasékekkel összeerősített, földrengés ellen biztosító gerendarács sző át; a felmenő falak anyaga a földszinti részeken a Szent Bertalan templomból kitermelt faragott kőanyag, amely a sarkokon a kupoladobig felfut, ezek közeit a durván hézagolt terméskőburkolaton belül vegyes tégla- és terméskőfalazat tölti ki, a téglarétegek azonban csak az ablakkáváknál, bélésekné l futnak ki a falsíkra. A földszinti és emeleti falakat már 1·00—1·30 m magasságokban szövi át a gerendarács, amely helyenként téglából kifalazott négyszögű falfülkébe torkollik. A csegelyek vegyes anyagúak, a kényesebb szerkezeti részletek teljesen téglából valók; a téglák mérete 30 × 13 × 4 cm. A stalaktitdíszek közül a falsarkokban lévők téglából vannak kifalazva és gipszvakolásúak, a közbeesők, valamint a mihráb felső képzése kőből készült. A csegelyek boltozataiba helyenként áttört fenekű agyagkorsókat falaztak be, valószínűen a falazat belsejének kiszárítása céljából, mert csekély mennyiségük miatt könnyítésre nem szolgálhattak. A kupola szerkezetének részletesebb vizsgálatára még nem kerülhetett sor.

Az épület egykori főpárkányának néhány részlete az északnyugati oldalon került elő a kupoladob egy párkányrészletével együtt, így a főhomlokzat restaurálása akadály nélkül végrehajtható, annál is inkább, mert a lábazatot csak kismértékben csonkították meg. A földszinti és elsőemeleti ablaksor szamárhátíveit váltakozó fehér kő és piros téglabetétek díszítik; a csegelyemelet ablaksorán ez hiányzik, az ablakok itt félkörzáródásúak, azonban téglaszerkezetű boltozatuk kétségtelenné teszi, hogy ezek is egykorúak. A kupoladob külső homlokzatát vakolt archi-

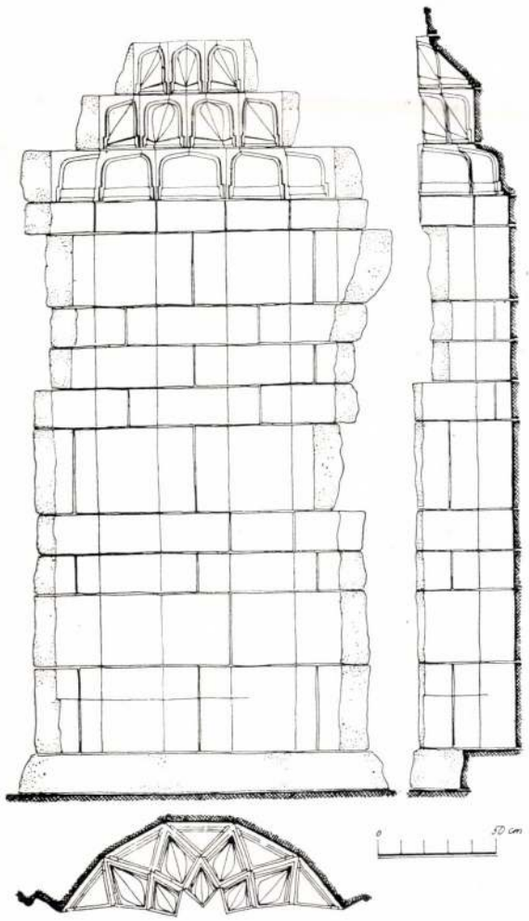

Mihráb.

tektura díszítette. A templom belsejében sokhelyt megtaláltuk az egykori vakolatot a mihráb körül koránidézetek nyomaival. A templom padlózatát a későbbi burkolat és a jezsuiták által készített kripta teljesen megsemmisítette.

A templom északnyugati sarkán, a templomtesttől függetlenül, Evlia Cselebi szerint a mérnöki elhelyezésü minaretnek csupán nagyméretű alaptömbjét sikerült megtalálni, beleépítve a Szent Bertalan templom alapfalaiba; néhány megtalált burkolókőrészletből nagyjából sikerült megállapítani az egyes toronyemeletek keresztmetszeti méreteit, valamint egyes részletképzéseket; magasságára semmi adatunk nincsen, erre csupán az épület arányából van módunk következtetni.

Gázi Kászim pasa egykori temploma az egyetlen pécsi templom, amely dzsámi elnevezéssel volt illethető, mert itt mondhatták a pénteki imát, a kuthbét. Kívüle még több templom, mecset helyét ismerjük Pécsett; két templomépület maradványai későbbi épületbe beépítve láthatók, egy kisebb templom, Jakovali Hasszán mecsetje, a mai kórházkápolna teljes egészében áll, a többi templom helyét helytörténeti kutatásoknak sikerült megállapítani.

A dzsámi műemléki feltárása, amelynek költségeit a belvárosi Egyházközség áldozatkészsége fedezte, a Műemlékek Országos Bizottságának felügyelete alatt folyt le; a műemléki helyreállítás még tart.

Irodalom. Evlia Cselebi magyarországi utazásai. — Brüsztle: Recensio. — Koller: Historia. — Aigl: Historia. — Haas: Baranya emlékirat. — Várady: Baranya multja és jelenje. — Rupp: Magyarország helyrajzi története. — Aidinger: A Pécs-belvárosi templom. — A pécsi gimnázium története. — Szőnyi: Pécs, útmutató. — Szentkirályi: Tanulmányok a Múzeumegyesületi Értesítőben. — Békefi: Emlékkönyv. — Nemes: Pécsi ciszt. főgimn. tört. — Mendlik: Kézirat. — Pinzger P.: Emlékezzünk régiekről. — Foerk: Török emlékek Magyarországon. — Gosztonyi: Pécsi Szent Bertalan plébániatemplom, Technika, 1940. 4. sz., jelentések a M. O. B.-nál stb.

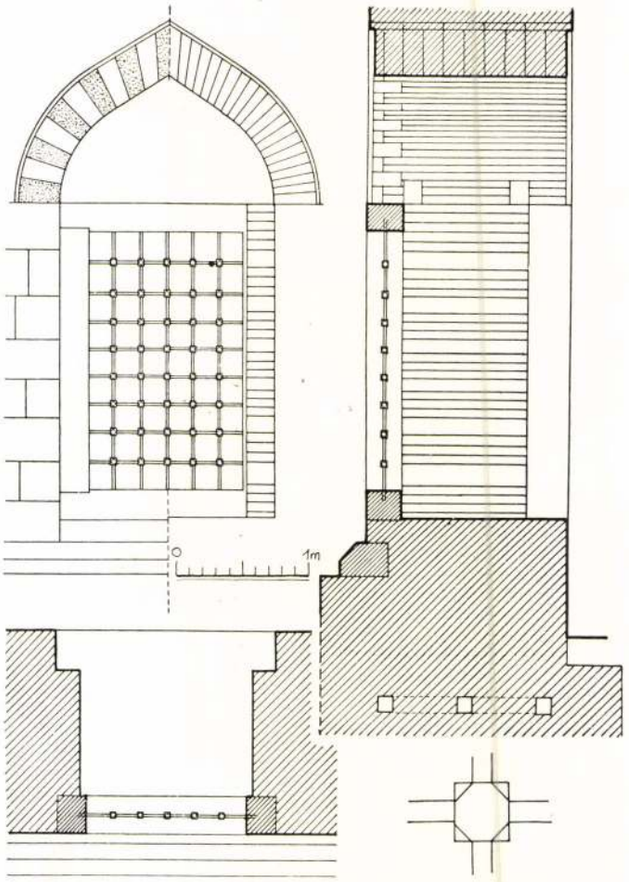

Gázi Kászim pasa dzsámijának földszinti ablaka. Részletrajz.

FÉNYKÉPALBUMAINKBÓL

Paplak a dóm mellett, Pécsett.

F.: Bandl.

MDK.

Gosztonyi Rózsi festőművésznő
A Nemzeti Szalon Tavaszi Tárlat.

Képzőművészet, 1929. 21. sz. 144. l.

MDK

Gosztonyiné Henrik Ilona

Gyüjteményes kiállitás a Müteremben:
1919-ben festett önarcképe, ebből az időből
valók rézkarcaiis.
Madonna-képei,
"Dombhajlatok"-nak cimzett kompoziciója,

Cikk: A Müterem kettős kiállitása.

Pesti Hirlap 1943.ápr.14.

Gosztonyiné Henik Ilona MDK

Tavaszi munka, rézkarc

Mücsarnok 1950. I. Magy. Képzőm. Kiáll.

MDK

Gosztonyiné Henik Ilona

Tavaszi munka, rézk.

I. M.Képzőmüv. Kiáll. Mücs. 195o. aug.
9 l.

Gosztowszky

l.

Lykanomzromantik
206-l.

MDK

Gesztonyiné Hönik Ilona, festő

Férfiarckép. Olf.

Föv.Kpt.-MKSZSZ-II.Szabad Nemz.Kiáll. 1947.márc.16.-
ápr.6. Kat. lo.l.

GOSZTONYI JÓZSEF, festő, /1837-1870/

Hódmezővásárhelyen utcát kapott. A mult sz.zadban élt, a városnak első festőművész lakosa. Különböző témáju festmények. Egy részük ma is a közitézmények tulajdonában vannak. 109.old.

DOMOKOS JÁNOS: Vásárhely utcanevei/Történeti áttekintés 91.old

A Móra Ferenc Muz.Évkönyve, 1971-1. Szeged, 1971

Gosztonyi József
festő

M.D.K

Vásárhelyen nülelett, majd Bécsbe tanult.

Lyka Károly: Tornyai János emlékezete
Művészet, 1961. július. — 31.

Gosztonyi József/hódmy.i/ F.M.19.2.

Bpi rajz. Ly.N.r.88

1858 Bécs.

1856 Bpi.Visszhang számára illusztr. Hodm.körny.rő 1858 után csendélet, tájkép é86o Bereczk Juliska a ravatalon. /Ly.N.r. 116./

Goutonyi József.

F. M. 19. 2.

Módszerőrázkelyen 1869 rajzt. utána arczép i tájképfestő. (Ly. III. 117-8)

fedeles ónkupa.

ón maszkosdiszú lábon áll, felfelé keskenyedő hengeres
három domború öv tagolja, közben vésett indás és
s disz. Felnyíló fedelén kisülő oroszlán. T.K. mesterjegy
7.5 cm. Nagyszeben XVI–XVII sz.

Gulajd. Dr. Halász Aladár.

Erdélyrégi müv. emléheinek kiáll. 840.
1931.

455 k.

Gontonyi József

Beretzk Julisza „zavatalon"
- (Szign.: festé Gontonyi 1860) őrzi
- özv. Németh Lajosné B. Marisza. —
Kozinczy Ferenc mellképe a ref.
egyh. tanácstermben van.

G. Jolán tulajdonában: gümölcs csend,
apácát ábrázoló k., betlehemi jelenet,
lájlép. Vezerdi család tulajdoná-
ban: „Vadlacsát felrebbentő róla"

Kiss Lajos, Vásárhelyi műmérjélet,
Bp. 1957.

22 l.

Gontonyi József

„Képzelt lájzep" c. ~~zépét~~ művét saját hajából ténült ecsettel festette, nem lévén pénze - 16 éves korában. A Hodm. muz. őrzi. A Budapesti Visszhangban 1856 évf. meggelentes zöv. rajzai: H. M. Vásárhely vázos a szigetről felvéve. Puszlai kép H. M. Vásárhelyen. Csomoszönyi egyházzoma Szt. Erzsébet utfélen. Hódmezővásárhelyi tanya. Csizősok pángnáfa burokkal.

· Kiss Lajos, Vásárhelyi művészélet, Bp. 1957.

22 l.

Gontonyi József

festőművész, 1868-ban a jimn. rajztanára lesz. 1837 szül. Hódmezőv.-n, Pesten, a Marastoni festőiszkolába tanult. Olanosnegi tanulmányút. Méléffy-Tomával valóbrázosnega fogamán vagyonát eltérszolta és zokonnire nosult. Csak 1 évig tanárs zodott, azután magánórát adásával és arcrépfestéssel zeresta meg zegerét –

Kiss Lajos, Vásárhegi művészélet, Bn. 1957.

21 l –

Gosztonyi József MDK
grafikus

"Hód-Mező- Vásárhely városa a Szigetről felvéve" cimü rajza a Budapest Visszhang 1856. jul. 3 . számában jelent meg.

Kiss L.:Vás.müv. 18.o.

Uganazon évfolyamban megjelentek következő rajzai: "Pusztai kép H.M.Vásárhelyen","Csomorkányi egyházrom a Szent Erzsébet utfélen", "Hódmezővásárhelyi tanya","Csikósok pányvája hurokkal"

U.o. 22.o.

MDK

G osztonyi József
az első hmvásárhelyi festőművész

Szül. Hmvásárhelyen 1837. jun .18.
1855-58ig a pesti Marastoni Jakab festőiskolájában elvégezte mind a négy osztály Károlyi György gréfi alapitványból. / Atyja Károlyi György uradalmi főügyésze volt./
1859-ben házasságra lépett Máréffy Irmával, akivel hamarosan felélte öröklött vagyonát.
1868-69 ben vásárhelyi rajztanár
Meghalt Hmvásárhely 1870. aug.16.
"Képzelt tájkép" 1853
" Beretzk Juliska a ravatalon" 1860
"Vadkacsát felrebbentő róka"

Kiss L.:Vás.müv. 21-22.o.

Gosztonyi József fényképe 1859-ből./repr./
U.o. 22.o.

MDK

Gosztonyi József

1864. júl. 26. KT kiállítására küldött művét (?) eladásra ajánlja.

MDK-A-T.-1/199.

Gosztonyi József

festő Mdk.

Repr.:
"Apáca a zárda előtt" 1860-65.
olaj. vászon. ismeretlen helyen.

Kiss L.: Vás.müv. 1. képtábla.

MDK

Gontonyi József

1864. A KT-nek behúldott képét (?) a vsúri kivánságai nevint-
átjavitja.

MDK-A-I.-1/213.

Gosztonyi József

Hódmezővásárhely legelső és legrégibb festője 1837-ben született. Vele egyidőben Toperczer Gyula jött a világra.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970. 363 l.

307 l.

Gosztonyi József

(1837 – ?) festő, a bécsi művészeti akadémián és Pesten, a Marastoni akadémián végzett tanulmányokat. Kesőbb Hódmezővásárhelyen működett rajztanárként. Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970. 363 l

330 l.

Gosztonyi József festő

Élet és Irodalom II. 5 1958 jan. 31
Paku J.: Vásárhelyi művészéket.

MDK

Gosztonyi József festő

Könyvszemle: Kiss Lajos:Vásárhelyi müvészélet
Müvért 1957.VI.évf.4.sz.332.l.

Ø Gosztonyi József

asztalos 1816

l.

Mihalik Miklósbőrt

51. l.

Gosztonyi József, lesső

L. Tornyai János

Dömötör J.: A Vásárhelyi Őri Tárlat 1263–1266.

Élet és Tudomány, Bp. 1978. okt. 6. XXXIII/40.

Gosztonyi József festőművész

A XXV. Vásárhelyi Őszi Tárlat alkalmával a művész és Hódmezővásárhely kapcsolatáról emlékezik meg a cikkíró

Említve: „Juss" c festménye

cikket „Dr Dömötör János muzeumigazgató" címszó alatt

dr Dömötör János cikke „25 éves a Vásárhelyi Őszi Tárlat" címmel

Élet és Tudomány, 1978.X.6

Gosztonyi József, festő

Hódmezővásárhelyről szóba: „helybeli festész." (Kiss Lajos monográfiájából idézve.

Ortutay Gyula: A XIX. Vásárhelyi Őszi Tárlat megnyitása 87-89.

XXVI

TISZATÁJ. Szeged, 1972. december 12

5. Gosztonyi József fényképe 1859-ből

gével együtt testvérbátyjának, Gosztonyi Sándornak anyagi támogatását igénybe venni. A hódmezővásárhelyi ref. főgimnázium történetéből tudjuk, hogy az 1862/3-as tanévben nyolc osztályúvá lett tanintézet 1868-ban a város, az iparegylettel és a felsőbb leányiskolával vállvetve 600 Ft-tal díjazott rajztanári állást létesített. A választásnál Gosztonyi József helybeli festész személyében történt megállapodás, de Gosztonyi csak az 1868/9-es iskolai évre ígérkezett.[10] Az egy év letelte után ezen állását otthagyta és nemsokára bekövetkezett haláláig magánórák adásával s arcképfestésből tartotta fent családját.

Három gyermeke született, de ezek kicsi korukban elhaltak. Korai halálát meghűlés okozta. A róm. kat. egyház anyakönyvi bejegyzése szerint: Gosztonyi József Hódmezővásárhelyen 1870. év augusztus 16-án halt el tüdővészben 33 éves korában és aug. 17-én temették. A róm. kat. temetőben levő családi sírboltban nyugszik. Özvegye másodszor is férjhezmenvén Szabadkán tanítónő lett.

Gosztonyi József fennmaradt képei közül a *Képzelt tájkép* című, melyet 16 éves korában festett, a hódmezővásárhelyi múzeum tulajdonában van. Erről a képről a család azt beszéli, hogy Gosztonyi József azt saját hajából készült ecsettel festette, mert nem volt pénze, hogy készen vegyen. A kép szignálása: *Gosztonyi József 1853 H M Vásárhely.* Nősülése előtti időkből valók a Budapesti Visszhang 1856. évfolyamában megjelent következő rajzai: *H. M. Vásárhely város, a Szigetről felvéve. Pusztai kép H. M. Vásárhelyen. Csomorkányi egyházrom a Szent Erzsébet itfélen. Hódmezővásárhelyi tanya. Csikósok pányvája hurokkal.* Özv. Németh Lajosné Beretzk Mariska is őriz egy képet tőle, melynek címe: *Beretzk Juliska a ravatalon.* Szignálása: *festé Gosztonyi 1860.* A ref. egyház tanácstermében van a Kazinczy Ferencet ábrázoló mellképe ezzel a jelzéssel: *Festé Gosztonyi 1860.* A kép hátuljára valaki ezt írta: „Kazinczy ünnepély alkalmára készült dec. 24-ik 1859 évben." Gosztonyi Jolán tulajdonában van egy *gyümölcs-csendélet, apácát ábrázoló kép, egy betlehemi jelenet,* és egy *tájkép.* A Vekerdi családnál is van egy Gosztonyi kép: *Vadkacsát felrebbentő róka.* Szignálás nélküli másolat. Munkáit az akkori kívánalmakhoz híven az aprólékosság jellemzi. Festményei a biedermeier kor jegyeit viselik magukon, hiányzik belőlük a művészi emóció. Az apácát ábrázoló képe a zárda ajtaja előtt mutatja a világi élettől elvonuló nőt, aki — mielőtt az utolsó lépést megtenné — még egyszer kíváncsian visszanéz az életbe, bizonyára az éppen elhaladó, szép férfira. Özv. Ajtayné közlése szerint Gosztonyi könnyen és sokat dolgozott, de kevés munkáját fejezte be.

Gosztonyi megkezdett rajzoktatói munkáját Bene Alfréd szándékozik folytatni, de alig fél évi működés után eltávozik. Csak a következő évben jön segítségül külső tanerő:

Alföldi János felsőbb népiskolai rajztanár, aki megszakítás nélkül 8 évig f
diákok szépérzékének fejlesztésén. Utóda újra külső ember: Fodor Lajos k
6 évig szerepel rajztanári minőségben. Az igazgató tanács ekkor Illés Gy
tanárt hívta meg rendes tanárul, mert benne olyan egyént nyert, aki főtárg
mellett a szabadkézi rajzot és a szépírást is tanította. Ő is 6 esztendeig oktatta az
sokat. Munkája azonban kevés sikerrel járhatott. Futó Mihály igazgató írja az
kező rajztanárról, hogy „a hat év óta szünetelő szabadkézi rajztanítást új élet
Szinte hihetetlen, hogy okleveles rajztanár csak 1891-ben került e nagy múl
A neve: Szappanos Péter, aki mind az alsó, mind a felső osztályokban tanítja
rajzot, annyi komolysággal és olyan eredménnyel, hogy annak hatása nemcs
falain belül, hanem azon túl is tapasztalható. Sok diák lelkében gyújtotta fel a
való lelkesedés lángját. Az ő érdeme, hogy növendékei nem hagyták abba a
eltávozta után sem, hanem 2 évvel később megalakítják a *Munkácsy rajzolói*
ahol versenyezve rajzolgatnak, festegetnek, s a természetábrázolás által ízlelget
örömét.

Nem sok köze van ugyan a gimnáziumi rajztanításnak a művészethez,
kellett említeni e halvány nyomot is, mivel a növendékek — bár mintalapokat
csak e rajzórákon hallhattak valamit a képzőművészetről és az alkotásról.

Kiss Lajos, Vásárhely — életéből 1857

de akinek képeiről szól, nem az úri rendből való. A Susán városrészen (Mátyás Varga Pál az a református paraszt kurátor, aki életének, legendás vagyonának yházának szentelte. 1845-ben, 70 éves korában halt el. Négy szobában lakott, lálakor fényezett bútorokkal találtak megrakva. Volt 2 fürdőkádja, s 445 db nkább vallásos, gazdasági, történeti, magyar és latin szépirodalmi szakból. sak ezüst evőkészletek, hanem a berámázott képek között 11 *festmény* is ékesí- ági szekereken kívül volt hintója is. Halála előtt egy évvel (1844) egyházának cképét,[5] mely az egyház tanácstermében függesztetett ki. Ma is ott látható. — volt még egy szobra is a Kispiacon, a *Nep. Szent János köszobra*, amit 1777-ben de 1797. nov. 6-án éjjel a szobor fejét egy Szűcs János nevű részeg ember le- ely József itteni plébános rögtön értesítette püspökét a gonosz szentségtörés- v (1777) óta áll fent e szobor, kalapács vagy fejszecsapásokkal verhették szét t. Addig is, míg felsőbb helyen ítéletet hoznak a bűntettben, a jelentést tevő tatja Szegeden és azt helyre fogja illeszteni."[6] Azért kellett befesteni az egész y a fej ne különbözzék a törzstől. Zsebők János rajztanár mondja, hogy gyerek- járt el a szobor mellett, naponként látta az ízléstelenül befestett, akkor már brot, mely négyszög alapon állott, balkezére fektetett kereszttel. A városi tanács l a helyébe állított új vas Szent János szobrot 1889. nov. 24-én szentelte fel Ber- nc plébános alkalmi beszéd kíséretében.

AZ ELSŐ HÓDMEZŐVÁSÁRHELYI FESTŐMŰVÉSZ. GOSZTONYI JÓZSEF

A város jóhírű gimnáziumában a rajzot nem tanítják még 1862-ben sem, pedig a helytartótanács 10—12 év óta sürgeti a rajztanítást. Mikor az egyház a szabadkézi rajz kötelező tanítását be akarja vezetni az 1863/64-es iskolai évben, a rajztanítói állást nem lehetett betölteni, mert erre oly egyént kerestek, aki nem várt volna fizetést, csak a tanulóktól szedendő tandíjjal elégedett volna meg. A gimnázium története az 1864/5-ös évben említ ugyan ideiglenes tanerőt Ertel Bertalan személyében, de három évig újra szünetel a rajztanítás. Csak 1868-ban szerveznek rajztanári állást, melyre a helybeli születésű Gosztonyi József festőművészt sikerül megnyerni. Gosztonyi az első festő, aki nemcsak itt született és helyben végezte iskolai tanulmányait, hanem itt élte le rövid életét állandó munkálkodással. Szülővárosa tájait szemlélte, azok szépségeit szívta magába, s lelki élményei, elképzelései megvalósítására törekedett mindvégig. Életéről a következő adatokat tudtam megszerezni:

Gosztonyi József Hódmezővásárhelyen, 1837. év jún. 18-án született. Édesapja Gosztonyi Sándor, gróf Károlyi György uradalmi főügyésze, édesanyja Plestyánszky Eleonóra volt. Középiskolai tanulmányait a helybeli gimnáziumban végezte el, mely akkor még VI osztályból állott. Művészi tehetsége már gyermekkorában jelentkezett. Gimnáziumi tanulmányainak elvégzése után, egyik tanárának, Imre Sándornak, a későbbi egyetemi tanárnak, országos hírű irodalomtörténetírónak és nyelvésznek ösztönzésére, a pesti Marastoni Jakab festőiskolájába íratták be. Itt a Károlyi György gróf alapítványból tanult 1855-től 1858-ig.[7] Tehát elvégezte a festőiskola mind a négy osztályát.[8] A Marastoni iskolájában szerzett ismereteit olaszországi tanulmányúttal akarta befejezni. Családja is helyeselte ezt a tervét. Édesapja ekkor már nem élt (meghalt 1838. máj. 5-én), neveltetéséről és kiképeztetéséről testvérbátyja, Gosztonyi Sándor ügyvéd,[9] a város későbbi országgyűlési képviselője gondoskodott, aki felismerte öccsének művészi értékeit, akit olaszországi tanulmányútra küldött. Gosztonyi József azonban, mint a művészek általában, a pillanat ösztönzésének engedve, szembehelyezkedett a polgári társadalom felfogásával, és ahelyett, hogy kezéhez kapott vagyonát erre a célra fordította volna, alig 22 éves korában (1859) megnősült. Battonyán ismerkedett meg Mátéffy Irmával, akivel házasságra is lépett. Ez a házasság döntőleg hatott művészi pályafutására. Öröklött vagyonát csakhamar felélték, s így most már nem volt anyagi ereje ahhoz, hogy tovább képeztesse magát. Kénytelen volt a fiatal művész, felesé-

Goschy József

Gosztonyi József
festő
Hódmezővásárhelyről,
1858-ban 21. éves.

Gosztonyi József, festő, Hódmezővásárhelyről, 21 éves korában, 1858—1859 a festészeti előkészítő szakosztály hallgatója volt.

lásd Fleischer Béla 46. l.

Ferenc

Gosztonyi József, festő és rajztanár. 1855—58-ig Károlyi György gróf alapítványából Pesten a Marastoni-féle akadémián tanult. 1868—70-ben mint a gymnasium rajz- és szépírás tanára Hódmezővásárhelyen működött.

Az első magy. festészeti akadémiát gyámolító társulat évkönyvei. Pest, 1855—1858. — Az Orsz. Magy. Képzőművészeti Társulat évkönyve. 1865—66. Pest, 1867. 241. l. — *Szeremlei Samu:* Hód-Mező-Vásárhely története. (Hódmezővásárhely), 1913. V. 1014. l.

Gosztonyi

c.

Lykanemzromantika
88,116 C.

Gosztonyi József
rajztanár, festő

l

Lykaközös
117. l.

Müv.

c. 9.

1 Rôt. 8°

Thaurin,
M. J.-M.

Notice sur les pierres tombales
de l'église de Ste Opportune-du-Bosc

(Extrait du Recueil de la Société
libre de l'Eure, 3e série, tome VI.)

Gosztonyi József

festő és rajztanár

L.

Szendrey – Szentiványi

530. l.

Érsekujvár.

Az előtért a vár látképe
dig Nyitra városának tornyai t

NEVHÄV

jobbra: 56.
magyarázó szövegének kezdete:
Bisch. Stadt Nitria.

Rm., mér. a vk. 6.

Gosztonyi Józef

Geb. in H. M. Vaiárhely
21 J. alt. Maler

1858-59.

Bècsi akadèmia
Cihèzy

Karperecz bronzból V. 171.

Gosztonyi László, mértani rajzoló,
1784.

Tört. Tár
1880., 16o.

Szilágyi: Magyarországi képző művészek
névsora.

Gosztonyi László történetíró

1784-től kezdve Pesten dolgozott

Budapest története III. Akadémiai Kiadó
Bp. 1975

745. old.

Gosztonyi Sarolta

festő

életrajzi adatai

Kedves Bar tom! Bocsass meg kérlek,hogy ennyire megkésve küldöm az igért adatokat.Kovács Árpád levelét csatolom. Levelében jelzi nejének,Fábián Máriának adatait is.Utóbbi Fábián Gyul nak és Biczó Ilonának leánya.

Gosztonyi Sarolta Klarissza szent Domonkos-rendi nővér Szombathelyen született 1884.január 9-én Gosztonyi Endre és Hajós Eszter szülőktől.A szombathelyi szent Domonkos-rendi polgári leányiskolában tanitja a rajzot s a müvészettörténelmet.Akvarell- és olajfestményei a szombathelyi püspöki palotában, zárdákban és más egyházi intézményekben nagy számban.Akvarelljei főként virágcsendéleteket ábrázolnak.

A jó Isten áldását kéri Reád és kedves családodra

Szombathely,1947.X.31.

szerető barátod:

Gosztonyi Sarolta

Gosztonyi László, rézmetsző Pesten a XVIII. század végén. Nehány metszete Dugonics András: A Tudákosságnak Második Könyve cz. művében (Pest, 1784.) jelent meg.

Szilágyi István: Adalék a magyarországi képzőművészek névsorához. *Tört. Tár.* 1880. 160. l.

Gosztonyi László

ézmetsző

L.

Szendrey - Szentiványi

590. L.

Érsekujvár.

A látkép közepén /// Die Ve
tüntetve, melyet a körülötte
lyeknek vezérei egyenként nev

Rm., mér. a vk.

Gosztonyi Lenke

festő Szeged

lásd

Szeged őszi tárl. 1943.

felv.

1944 febr.

MDK

Gesztonyi Lenke, Szeged

Tanulmányfej, of.

Lemondás, of.

Mandzsu nő, of.

Szegedi Képzőműv. Egyes. kiáll. Hungária szálló, 1943. okt. 5 l.

letes, klasszicizmus, 1820 körül.

Gosztonyi Lenke

Szerepel a Pfeifer-festőisk. tárlatán.

Sz.U.N. 934.X.10.

MDK

Gosztonyiné Henik Ilona

az Egyesület tagja

Magy. Rézkarcoló Müvészek Egy. 25. kiáll.
Szalmássy Gal. 1948. febr.

Gosztonyi Péter, történész (svájcban él).

Kiss Károly: Gosztonyi Péter: A magyar honvédség a második világháborúban. téka.

Gosztonyi Péter érdeme, hogy jó előre fölismerte micsoda lehetőséget mulasztana el az utókor és a tudományosság is, ha nem szóhaltatná meg a második világháború magyarországi eseményeinek Nyugaton élő legilletékesebb szemtanúit, főszereplőit. Ha csak szűk szakmai körben ismert alapvető művében („Magyarország a második világháborúban. I–III.") rengeteg ismeretlen adalékkal szolgált a tények feltárásához és az összefüggéseik mélyebb megértéséhez. (Katolikus Szemle, Róma).

Budapest folyóirat, 1988., 10., 45-old.

MDK

Gosztonyi Rózsi festő

Műveivel résztvett a Nemzeti Szalon tav. tárlatán.

Cikk: A Nemzeti Szalon tav.tárlata.

Képzőművészet, 1929. 21.sz. 144.l.

Coastguard Rosat Team

MDK

F.Gosztonyi Rózsi

Nyár, olaj

N. Szal. tavaszi kiáll. 1929. jun.

6 l.

Gosztonyi F. Rózsi

festő

Élt. 1928

-3723.

3722. Paál László:
S. Zámon 1846 julius

3722. Fontenaibleaui erdő

Déli világitásban
a nap sugarai számos foltot k
hasito út elején, ~~középütt e~~
redugott kezekkel, a kinek öl
rövid szárú pantalló és czipő
balra: L. de Paal[illegible] e
jobbra: 5/10 Route Boquet de

Vászon, méretei 91.5:
F. Kleinberger ajándék

Ajánd. 1908 F. Klein